РПІ/122.
УПРВ. БИБЛИОТЕКА Бр. 4845
Б 610 4769

Српски Сион

ЗВАНИЧАН ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ И ЈЕРАРХИЈСКО-ЦРКВЕНЕ СТВАРИ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ

ГОДИНА XV.

1905.

Поклон
ЈОЦЕ ВУЈИЋА из Сенте
УНИВЕРЗИТЕТ. БИБЛИОТЕЦИ
У БЕОГРАДУ

ВЛАСНИК:
ЊЕГОВА СВЕТОСТ СРПСКИ ПАТРИЈАРХ
Георгије Бранковић

УРЕДНИК:
ПРОТОЈЕРЕЈ ДИМИТРИЈЕ РУВАРАЦ

Библиотека
ЈОЦЕ ВУЈИЋА
у Сенти

СРЕМСКИ КАРЛОВЦИ
Издање и штампа Српске Манастирске Штампарије
1905.

САДРЖАЈ.

ЗВАНИЧНИ ДЕО:

Архијерејске посланице. Божићне посланице: Његове Светости патријарха Георгија 772, Високопреосвештене Г. Г. епископа: Мирона пакрачког 776, Михаила горњо-карловачког 779.

Отпис преузвишеног г. кр. уг. министра председника на признања манастирских настојатеља 165.

Наредба саборског одбора о паушалу парохијским ваљима 169.

Отпис преузвишеног г. кр. уг. министра председника од 6. фебруара 1905. бр. 6091|М. П. ех 1904, да је издавање црквених столова строго унутрашња црквена ствар, која спада у аутономни делокруг месног црквеног одбора уз надзор епархијске конзисторије. 193.

Достава наредбе кр. уг. министра богочасти и јавне наставе у погледу одашиљања званичних писама. 257.

Отпис кр. земаљске владе у Загребу од 12. свибња 1905. бр. 8235. ех 1905. у погледу припомоћи потребним свештеницима и црквеним општинама из земаљских средстава. 325.

Наредба кр. земаљске владе у Загребу у погледу јавних библијотека. 326.

Наредба архидијецезалне конзисторије у погледу издавања извода из матица. 517.

Наредба кр. земаљске владе у погледу издавања мртвачких разгледница у случајевима подпадајућих судбено лечничком поступку. 613.

Наредба кр. земаљске владе у погледу одашиљања званичних списа. 645.

Наредба архидијецезалне конзисторије у погледу прославе 50. годишње свештеничко-архијерејске службе Његове Светости српског Патријарха Георгија. 646.

Наредба пакрачке конзисторије о главним дужностима парохијског свештенства. 646.

Унапређени, одликовани и рукоположени 1, 33, 65, 133, 145, 161, 193, 225, 289, 357, 421 453, 485, 517, 549, 581, 613, 645, 677, 733.

Извештаји конзисторијалних седница.

Архидијецезалне: 56, 121, 215, 250, 349, 411 511. 634, 700.

Бачке: 58, 91, 153, 252, 379, 602.

Будимске: 57, 604, 784.

Горњо-карловачке: 636, 768.

Пакрачке: 24, 185, 217, 251, 380, 632, 633, 635, 637.

Темишварске: 140, 141, 252, 351. 480, 635, 637, 701.

Срп. нар. митрополијског Савета 184.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО:

Чланци.

Мање слободе, више контроле! Д. Р. 35.

Начела социјалистичког морала. Огњан Мангуловић 80, 106.

О конкубинатима. Драгоје Драгојевић, 86.

Уручбени записник. Драгоје Драгојевић, 152.

Је л' ово пошteно и достојно? Д. Р. 169.

§§. 3. VI., 56, II. и 10. lit. e) IV. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. Д. Р. 232.

Званично дописивање између парохијалних звања и општинских поглаварства. Драгоје Драгојевић. 249.

Хришћанско спремање за брачни живот и дужности оних који су у браку. Добривоје Николић. 262, 336.

Где да стоји учитељица и где да стоје женска деца у цркви? Ст. С. Илкић, 268.

Реч две о нашем свештенству. Б. 271.

Пред израдом штатута за администрацију и манипулацију манастир. имаовином. М. Ђ—ћ. 304.

Светосавска прослава. Владимир Боберић. 331, 371.

Како се први пут покушај измирења међу завађеним супрузима и како се том приликом записник саставља? Драгоје Драгојевић 341.

Која је боља управа у манастирима? Д. Р. 364, 399.

Техника и илустрација у служби веронауке у основној школи. Владимир Милутиновић, 370,

Пред иконама у обновљеној саборној цркви новосадској. Вељa Миросављевић, 376. 405, 439.

Једна једном! Д. Р. 408.

Статут за епархије у Босни и Херцеговини. Д. Р. 443.

Одношај светског учитеља према науци вере у основној школи. Владимир Милутиновић 500.

Само се цепкајмо! Д. Р. 621.

Наши парохијални домови, ј. С. К. 654.

Антиалкохолизам у основној школи и у науци вере. Владимир Милутиновић, 657.

Мало се разведрава. К. Б. 662.

Боже помози! *** 699.

Србобрановом ⊙ котуру, Д. Р. 702.

Исторично.

Монашко училиште у Ман. Хопову од 1815. до 1819. Д. Р. 1., 67.

Протест Димитрија Хоматијана, архиепископа Охридског. Стојан Новаковић, 4.

Правила за калуђере, Д. Р. 7, 51, 77, 115.

Молба администратора карловачке митрополије Самуила Машировића упућена Његовом Величанству за одржање српског народног сабора 1863. Д. Р. 13.

Мњење Андрије барона Шагоне о српској и романској митрополији и о општем синоду. Д. Р. 15, 40.

Инструкција царице Марија Терезије за архијерејски Синод 1776. Д. Р. 16.

Писмо патријарха Самуила Машировића председнику кр. уг. министарства грофу Јулију Андрашију. Д. Р. 18.

Потврдна диплома за митрополита Јована Ђорђевића. Д. Р. 21.

О преносу моштију св. Стевана првовенчаног краља. Д. Р. 42. 102.

Извод из синодске расправе, односеће се на регулисање православних манастира 23. Септ 1774. А. Г. 49.

Писмен опрост грехова у православној цркви. Д. Р. 53.

Правила Винћентија Јовановића за семина ристе. Д. Р. 84.

Писма Лукијана Мушицкога писата Севастијану Илићу. Д. Р. 98, 148, 161, 211, 236, 264.

Митрополијски карловачки двор. Д. Р. 110.

Хрватско-северинско владичанство. Д. Р. 123, 137, 145, 166, 200, 226, 279.

Алексије Андрејевић, епископ костајнички, Д. Р. 133.

Записи, Лазар Богдановић, 139, 151.

Софроније Јовановић, владика славонијско-пакрачки. Д. Р. 194.

Покушај да Срби источно православне вере усвоје нов — Григоријев — календар. Д. Р. 197.

Тестаменти владичански Д. Р. 234, 273, 290.

Правила патријарха Јосифа Рајачића за вођење свештенике. Д. Р. 235.

Два писма владике Никанора Грујића патријарху Самуилу Машировићу. Д. Р. 242.

Вотум канцеларије мажарске дворне ради расцијанским Патријархом и Митрополитом чрез под . А. здје прислушајућ меморијал просимаго потврђенија на типу привакључених привилегии. Д. Р. 244.

Тужба опште народна цесарском величеству. Д. Р. 248.

Две посланице Павла Ненадовића, владике карлштатског. Д. Р. 257.

Св. моћи св. првозваног Андрије у земунској св. николајевској цркви. Д. Р. 281.

Два српска калуђера у Русији. Д. Р. 295.

Званични избор игумана манастира Пакре. Д. Р. 299.

Мњење архимандрита Никанора Грујића о синодално Рајићевом катихизису. Д. Р. 301.

Како су постала „Привремена упутства"? Д. Р. 327.

Патријарх Јосиф Рајачић о односају између патријарха и епископа. Д. Р. 334.

Позив и обећање темишварске администрације српском народу у источној Србији. Д. Р. 339.

Манастир Кувеждин и Дивша. Д. Р. 345, 365, 390.

Писма Абба Сибонија митрополиту Стефану Стратимировићу. Д. Р. 348.

Мњење хрватске дворске канцеларије у Бечу о закључцима срп. нар. сабора од 1865. Д. Р. 357. 402, 435, 460.

Ковинци за манастир Ковин. Д. Р. 362.

Мњење патријарха Самуила Маширевића о закључцима народног сабора 1865. Д. Р. 392.

Автобиографија Партенија Павловића. Д. Р. 396, 430, 493, 526, 553.

Преставка кр. Леополду II. и угарском сабору 1790. Д. Р. 421, 453. 569, 517, 593.

Синодални избор горњокарловачког владике 1874. Д. Р. 425.

Писма Арсенија Радивојевића екзарха владици карлштатском Данилу Јакшићу. Д. Р. 426.

Администратор Самуило Маширевић и генерал барон Јосиф Филиповић. Д. Р. 432.

Препорука патријарха Јосифа Рајачића за А. Гилфердинга. Д. Р. 446.

Темишварска епархија 1764. Д. Р. 466.

Мисли Теофана Живковића о предавању науке хришћанске у гимназији карловачкој. Д. Р. 467, 485.

О духовницима. Д. Р. 477.

Молба Јосифа Рајачића за семинар. Д. Р. 490, 567.

Протокол грунтов новија резиденција карловачкија. Д. Р. 521.

Из живота св. Максима Архиепископа и Мајке Ангелине. † Никанор Грујић. 549.

Грамате митрополитске и патријарашке. Д. Р. 556.

Писмо патријарха српског Атанасија будимском владици Василију Димитријевићу. Д. Р. 560.

Каноничне наредбе цариградских патријараха. 561.

Манастир Крушедол. Сава Петковић, 571, 695.

Грамата цариградског патријарха Јеремије I. о присаједињењу српске патријаршије охридској архиепископији. Радивоје Кокић. 590.

Северписки банат и историја северинске жупаније. † Светозар Шакрак, 596. 631, 664, 764, 773.

Наставленије митрополита Павла Ненадовића фрушкогорским настојательима о владању при долазу цара Јосифа II. у манастир. Д. Р. 680.

Прилози историји односаја наших с Румунима у XVIII. веку. Радослав М. Грујић, 682.

Срби сликари Лазар Богдановић. 698.

Разно.

Шестдесетогодишњица свештеномонашке службе боко-которског епископа Герасима Петрановића. Д. Р. 23.

Кад и где се почео светковати св. Сава у карловачкој митрополији? Д. Р. 25.

Завршни рачун „Епархијског фонда српске прав. епархије темишварске за 1904. Лукијан Бранковић 34.

Мода — наше српско зло и пропаст. „Привредник" и Д. Р. 55.

У своју одбрану. Д. Р. 60.

Интерконфесионални односаји у земаљском сабору у Загребу. Д. Р. 74.

Седамдесетпетогодишњица Његове Светости Георгија Бранковића, српског Патријарха. Д. Р. 129,

О демографији. др. Лава Поповић, 136.

Посланица свјатјејшаго руског Синода радницима фабричким. М. Г. 149.

Записници одбора седморице свештенства архидијецезе карловачке. 173, 174.

Свештенству карловачке митрополије и извештај о раду одбора седморице. 177, 178.

Мудра наредба. Д. Р. 180.

Пречасном српском православном свештенству у карловачкој митрополији од одбора седморице. 185.

Преглед целокупног стања епархијског фонда у Карловцима. Данило Пантелић. 219.

Прва крсна слава прав. богословског семинара у Ср. Карловцима. — 284.

Редовна тужба православне митрополије румунске против српске православне митрополије карловачке. 308.

Једна здравица, Фонограф. 381.
Свој своме. К. 444.
Српско свештенство место венца † Илариону. Иван Машировић. 481, 609, 707.
Избор Архиепископа београдскога и Митрополита Србије. Д. Р. 488.
Погреб арх. Илариона Руварца, —h. 503.
Штампани књижевни радови арх. Илариона Руварца. Д. Р. 505, 571.
Скупштина свештеничког конвикта, —h. 510.
Изјаве саучешћа поводом смрти арх. Илариона Руварца. Д. Р., 528.
Библијотека арх. Илариона Руварца. Јован Вучковић, 543, 769.
Зашто се арх. Иларион Руварац није примио избора за врщачког владику? Д. Р. 567.
Бан у Карловцима. —p— 598.
Онима што говоре о мојој оставци. Јован Вучковић, 606.
Избор Његове Светости Патријарха Георгија за почасног грађанина града Сомбора. Ст. С. Илкић, 614.
Освећење обновљене цркве румске. Марко Шаула 617.
Статистика иселења. Бранко. 639.
Диплома сл. кр. града Сомбора за почасно грађанство Њ. С. Патријарха Георгија, 649.
Адреса даљске цркв. општине Њ. С. Г. Патријарху Георгију Бранковићу. 649.
Позив карловачког одбора за прославу 50. годишње свештеничко-архијерејске службе Њ. С. Г. Патријарха. 651.
Сомборска депутација код Његове Светости. Сомборац. 664.
Основа закона о вероисповедним односима. 667.
Збор манастирских настојатеља. Агатон. 677.
Распоред за прославу коју приређује одбор српскога грађанства града Карловаца у славу 50. годишњице свештеничке службе Њ. С. Георгија Бранковића, АЕ. патријарха. 693.
1855.—1904. Д. Р. 710.
„Богословски гласник“ Његовој Светости. 722.
Дар Његове Светости за издавање књиге: „Српска карловачка митрополија приказана речима и сликама“. 724.
Адреса манастирских настојатеља Његовој Светости. 725.
Адреса Његовој Светости епархијских одбора Архидијецезе карловачке. 726.
Адреса Његовој Светости карловачког одбора за прославу 50. годишњице свештенства. 727.
Диплома Његовој Светости за почасно грађанство града Карловаца. 728.
Установа проповедничке закладе Његове Светости. 729.
Пријатељима српске просвете. Ђорђе Поповић главни школски референт. 730.
Поздрав Српске пчеларске задруге Његовој Светости. 731.
„Бранково коло“ Његовој Светости. 732.
Педесетогодишњица свештеничке и архијерејске службе Његове Светости. 734.

Читуља.

Стеван Михајловић, парох бингулски; јеромонах В. Реметкси Герасим Ђукић; игуман Прибино Главски Теофан Косовац 28.
Јован Буздуловић, парох рогуљски. 125.
Љубомир Ракић, парох беркасовачки 189.
Лазар Нешковић, парох перлески, 254.
Васа Поповић, парох мошорински, 254.
Никола Киријак, парох сомборски, 285.
Васа Живковић, парох бачуски, 285.
Михаило Јовичић, парох брчки, 786.

Некролози.

Севастијан Дебељковић, митрополит Скопљански. Д. Р. 52.
Спиридон Илић, игуман раковачки. Д. Р. 53.
Јосип Јурај Штросмејер, ђаковачки бискуп. Д. Р. 182.
Иноксентије, Архиепископ београдски и Митрополти Србије. Д. Р. 306.
Иларион Руварац, архимандрит грчетешки. Јован Вучковић, 469.
Пахомије Николајевић „Српска ријеч“. 610.
Јован Удицки, парох вел. кикиндски, 785.
Арса Пајевић, књижар. 786.

Књижевни огласи и позиви на претплату.

27, 30, 31, 61, 62, 63, 94, 95, 125, 126, 159, 190, 191, 222, 254, 285. 286, 322, 352. 353, 354, 385, 415, 416, 447, 449, 450, 483, 484, 514, 546, 577, 578, 642, 674, 707, 770, 786.

Књижевни прикази.

186, 641.

Беседе и говори.

Беседа проте Стеве М. Димитријевића, директора српске скопљанске гимназије над умрлим митрополитом скопљанским Севастијаном Дебељковићем. 113.

Слово прашчателное в консисторіалном сѣдѣдании говорено Стефаном Станковићем архимандритом ораховичким. Д. Р. 300.

Опроштај Стефана Станковића, администратора темишварске епархије од исте епархије. Д. Р. 303.

Говори над одром гргетешког архимандрита Илариона Руварца: архимандрита Димитрија Бранкрвића, 475.; проте Јована Вучковића, 476; академичара Јована Томића, 495.; професора Тихомира Остојића, 496.; управитеља Радивоја Врховца, 497.; професора Милана А. Јовановића. 499.; професора др. Станоја Станојевића, 499.

Беседа Никанора Грујића, Д. Р. 581.

Послате књиге на приказ.

28, 93, 142, 189, 221, 321, 414, 447, 513 577, 609, 673, 706, 770.

Вести.

92, 124, 141, 154, 188, 217, 253, 284, 321, 351, 384, 412, 446, 481, 512, 545, 576, 607, 639, 672, 704, 769.

Дописи.

90, 670.

Нове земљорадничке задруге.

28, 221, 253, 284, 414, 513, 609.
X. Конгрес срп. земљорадничких задруга 482.

Разни огласи и позиви.

28, 29, 65, 221, 254, 352, 706.

Одговори уреднишгва.

221, 321, 382, 447, 642, 673.

Јавне захвале.

94, 414, 513. 610, 641, 673, 674.

Припослано.

220, 545.

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 1

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у суботу 15. јануара 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени и одликовани.

По замолници Његове Светости Преузвишеног Господина Патријарха Српског *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* монаха манастира Бешенова Саву Марића у храму св. три Јерарха у Новом Саду чино и правилно рукоположити дана 25. децембра 1904. за јеромонаха.

По замолници Његове Светости Преузвишеног Господина Патријарха Српског *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Темишварски *др. Георгије Летић*, свршеног богослова Бранка Цвејића рукоположити у дворској карловачкој капели 1. Јануара за ђакона, а 2. Јануара за презвитера, који је одређен за администратора у Баноштру.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволело је декретом од 23. децембра Е. бр. 309./през. ех 1904. одликовати пошљем дрвеног појаса јереје: Симеона Николића пароха у Ђурђеву, Душана Марковића пароха у Старом Врбасу, Ђорђа Велића и Вељка Мирослављевића пароше у Новом Саду, и Ивана Јелчића сист. парохијског помоћника у Старом Бечеју.

НЕЗВАНИЧНО.

Монашко училиште у Ман. Хопову од 1815.—1819.

Д. Р.

И ако нема још ни 90 година од како је горње училиште било установљено; ми данас врло мало шта знамо о њему

О њему се спомињало тек узгредице по кад и кад. У „Повѣсть кратка о фрушкогорскомъ общежителномъ манастырѣ Хоповѣ списана *Иринеемъ Радичъ* игуманомъ манастыра Игѣменомъ“, Будим 1847. на стр. 44. рекло се: „Ириней Радић, кои је лѣта 1815. кад је заведено било у манастиру Хопову монашеско училиште* и он као први истог училишта учитељ именем почесног Игумена отликован био, сада под 4. даном м. Јануарија 1819. за дјести

* Зашто не каза г. Сочинитељ кад и из ких узрока училиште то престаде? — Из његовог пера радо би и то чули, једа ли би полезно било, да се то и опет на ново заведе и цјели сходно устроји? Коректор.

телног игумена и настојатеља произведен бист".

Даље што о његовом устројству и трајању, не знамо ништа. А не знамо ништа с тога, што се по српском обичају није у своје време забележило о њему оно, што је требало навести; а после се није мислило ла њега.

И ако и ми овде не ћемо Бог зна шта о њему навести; навешћемо бар *када* је установљено, *докле* је трајало и *колико* је било у њему ђака.

Из наведеног „Назначенија" види се, да је „монашко училиште" установљено било 1. Марта 1815. и да је постојало до Маја 1818. Свега је дакле постојало 4 године и то: 1815. трајао је I. течај од Марта до Септембра, 1816. II. течај од Априла до Септембра, 1817. III. течај биће од Марта до Септембра, а 1818. IV. течај од Децембра (1817.) до Маја 1818.

У њему је било свега 5 ученика и то које јеромонаха и јеромонаха, а науке је у њему предавао један учитељ.

Шта су пак поједини манастири прилагали за поменуто училиште, види се из „Назначенија".

Из наведеног места из повести о Хопову, види се, да је учитељ у њему био Иринеј Радић.

За време трајања „монашког училишта" у Хопову, био је у Хопову архимандрит Антоније гроб Бранковић, који је у почетку 1819. премештен био у Гргетег за настојатеља.

Назначение

приложении Господами Настоятелми честнѣйших Монастирей на содержание своих јуних Јеромонахов и Јеродјаконов, в здјешнем Монашеском Училишчи находјашчихсја, в новцјех и в натурје усердствуемих, начатое от 1. Марте 1815.

1. *Ч. М. Крушедол.*

1815.

12. Марта в готовости за Март, Април, Мај . . . . . 54 Ф.
25. Јунија за Јуни, Јули и Август . . . . . 54 Ф.
108 Ф.

1816.

16. Априла за Април, Мај, Јуни, Јули и Август за препитаније ученика и учитеља . . . . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

1817/8.

16. Дек. за Декембер. Јануар, Фебруар, Март и Април в новцје . . . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

2. *Ч. М. Велико Ремета.*

1816.

16. Априла за Април, Мај, Јуни, Јули и Август на препитание ученика и учитеља . . . . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 75 Ф.
в натурје 75 ока жита

3. *Ч. М. Гргетег.*

1815.

13. Марта 10 мјерова пожунаца жита в пјену . . 80 Ф
10 мјерова пожунаца зоби . 28 Ф.
108 Ф.

1816.

6. Новем. за Април, Мај, Јуни, Јули, Август на препитаније ученика и учитеља . . . . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в натурје 75 ока жита
в новцјех . . . . . 90 Ф.

4. *Ч. М. Врдник.*

1815.

12. Марта в готовости за Март, Април и Мај . . . . 54 Ф.

2. Августа за Јуни, Јули и Август . . . . . 54 Ф.
108 Ф.

1816

10. Јунија за Април, Мај, Јуни, Јули и Август на препитаније ученика и учитеља . . . . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

4. Марта в натурје 75 ока жита в новцјех . . . . . 90 Ф.

1817/8.

16. Дек. в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

5. *Ч. М. Јазак.*

1815.

12. Марта в готовости за Март, Април, Мај . . . . . 54 Ф.
21. Јунија за Јуни, Јули и Август . . . . . 54 Ф.
108 Ф.

1816.

16. Априла за Април, Мај, Јуни, Јули и Август на препитаније ученика и учитеља . . . . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

1817/8.

1. Дек в новцјех . . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

6. *Ч. М. Бешеново.*

1815.

12. Марта в готовости за Март, Април, Мај . . . . . 54 Ф.
24. Јунија за Јуни, Јули и Август . . . . . 54 Ф.
108 Ф.

1816

16. Априла, за Април, Мај, Јуни, Јули и Август . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита.

1817/8.

10. Дек. за Декембер, Јануар, Фебруар, Март и Април в новцјех . . . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

7. *Ч. М. Беочин.*

1815.

20. Априла за Април, Мај, Јуни, Јули и Август . 90 Ф.

1816.

16. Априла за Април, Мај, Јуни, Јули и Август . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита.

8. *Ч. М. Фенек.*

1815.

21. Марта $3\frac{1}{2}$ мерова пожунца жита в цјење . 15 Ф.
11. Маја в готовости . . . 25 Ф.
10. Јунија 10 мерова пож. жита . . . . . 68 Ф.
108 Ф.

1816.

12. Септембра за Април, Мај, Јуни, Јули и Август . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита.

1817/8.

10. Дек. за Декембер, Јануар, Фебруар, Март и Април в новцјех . . . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

9. *Ч. М. Привина Глава.*

1815.

6. Маја за Март, Април и Мај 54 Ф.
за Јуни, Јули и Август . . 54 Ф.
108 Ф.

1816.

15. Јунија за Април, Мај, Јуни, Јули и Август . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

10. *Ч. М. Шишатовац.*

1816.

9. Јунија за Април, Мај, Јуни, Јули и Август

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

1817|8.

10. Дек. за Декембер, Јануар, Фебруар, Март и Април
в новцјех
в натурја 75 ока жита

10. *Ч. М. Кувеждин.*

1816.

19. Јунија за Април, Мај, Јуни, Јули и Август . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

1817|8.

10. Дек. за Декембер, Јануар, Фебруар, Март и Април 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

11. *Ч. М. Раковац.*

1816.

9. Јулија за Април, Мај, Јуни, Јули и Август . . 75 Ф.
мзду учитељу . . . . . 6 Ф.
81 Ф.

1817.

1. Марта в новцјех . . . 90 Ф.
в натурје 75 ока жита

Квиша:

Сверху осмдесјати и једиинја фор. коих ја долуподписани јако припадајушчују за 5 мјесјацев 1816. љ. плату за препитание 5 ученик фрушкогорских и учитеља, јакоже и мзду уреченују последњег от Г. Настојатеља Раковачкаго исправно примих.

В Карловце 16. Априла 1816.

Антоније Граф Бранковић с. р.
Архимандрит Оповски.

Протест

Димитрија Хоматијана, архиепископа Охридског.

Добротом г. Стојана Новаковића, српског посланика у Петровграду, добили смо у српском преводу од њега преведен протест Охридског архиепископа Димитрија Хоматијана, због проглашења св. Саве за српског архиепископа.

Исти је протест изнео кардинал Ј. Б. Питра у „Analecta sacra et classica spicolegio solessmensi parata. Juris ecclesiastici Graecorum selecta paralipomena. Parissis — Romae 1891. стр. 382. — 390. О епархијама и о онима који изван својих граница рукополажу и рукоположени бивају.

Сам протест гласи: Димитрије, милошћу божијом архиепископ Прве Јустинијане и целе Бугарске и архијереја који су у светом и божанственом кругу његове области — пречасноме међу монасима и сину великога жупана Србије господину Сави, милост од Бога, мир и поздрав у Светоме Духу.

Поодавно смо већ чули о твојој пречасности како си оставио своју земљу и родбину, наслеђе очевинско, и просто рекавши овај свет и све што је светско, те отишао у приморски Атон ка тамо настањеним посницима, по којима то место Света Гора и јесте и зове се. Тамо си се у равној младости постригао и монашки живот примио, уједначивши се са онамошњим посницима, који се јуначки боре против ненавидника свакога добра, Сатане.

Тако си се и преко граница прочуо као млад монах и искушеник, а шта си тиме за последак смишљао, није наше да показујемо

Јер се после пореч и опровргне глас који се беше пронео о твојој величини, јер се чу како је посник Сава оставио и Атон и тамошње подвиге и како се вратио натраг међу оне, који о зду мисле, који су узрок да се свето јеванђеље у тугу баца, те како је и сам постао готово оно што је и пре био. Расипе домаће уграбите га из тврдога града Свете Горе, Сава се опет настани у Србији, посник се претвори у управника и саветника тамошњих послова, у посланика окол ним власницима, те уздржавање од света, на које се беше заветовао као монах, претвори у светску вреву и хуку. И са свим се пусти у светске бриге и у светско славољубље, поче ићи на гозбе, поче јахати коње одабране, окићене и опремљене, поче водити многу свиту, поче путовати са парадом, уз пратњу велику и различиту. И идући тим путем, зажеле и достојанство јерарха, па отпутова не знамо куда, те негде из ненада постиже и то достојанство, и поврати се у Србију, у отачаство, као архијерој, трубећи и разглашујући то што се могло већма. По том рукоположи многе архијереје, да ли с одобрењем и да ли на уредно одређеним местима, непознато нам је. И да све у кратко кажем, не само да је радио противно правилима о владању реда монашкога, него је забркао и из темеља потресао и сами устав о црквеним пословима у опште.

Чујући о теби те и таке ствари и сад и пређе, нисмо им у свему ни веровати хтели, јер знамо да је оно што се по свету говори, понајвише лажљиво. А мислили смо и да није наше да се бринемо о томе, како си се ти из Свете Горе вратио у твоју отаџбину, и како си се ту и каквим пословима бавио. Јер нимало нисмо научени да истражујемо ни да покудом казнимо животе других људи, будући се то и божанским наредбама коначне забрањује. „Не судите, да вам се не суди“ и не судите пре времена, и чините све остало што у овоме стиху света реч предаје.

Али пошто си се ти рукоположио за архијереја, наше је, и то мислимо у великој мери, да истражујемо: како си се и за коју цркву рукоположио? Ако си ти, блажени, сад постао архијереј, као што се чуло на све стране, ми хоћемо да знамо где, и у томе се паслањамо на божанствене и свете каноне и на богољубиве законе. Ако си архијереј постао у Србији, питамо како? Ако си то постао рукоположењем патријарха цариградскога питамо: чега ради? Од старине су, истина, цареви имали повластицу да градовима ступње дају, те да од мањег ступња, рецимо епископског повишавају на виши, на прилику на архиепископски или митрополитски, као што прописују чланови 12. и 17. Халкедонскога сабора, и 38. чл. сабора што је био у Трулу, царске палате — али је за то требало да си пре тога ти био епископ, те да би се тако могао узвисити од нижега на више и почасније. А ти нити си се десно епископ, нити имаш какву год царску повластицу, којом би се проглашавало твоје постављење. А и где је данас царство, где ли би му било то, где ли су пак остала достојања, кад власт врше негде овај а негде онај, а достојање царско нико нигде није неокрњено сачувао, а пошто правога царства већ нема, знаш и сам веома добро шта би било најприкладније и најпаметније.

Ако ли си се као нов архијереј натурио Србији без епископија, ти знаш врло добро и боље него ико други, да је Србија потчињена престолу Бугарске, и да се од архиепископа Бугарске рукополагао ко је постајао епископ у Србији и архијереј у Раси, и по томе си канонима противно постигао достојанство архијерејско, и отворено си на силу угазио у област туђу, и из очајања си по што по то прекорачио божанствене каноне и напустио њихове установе као онај који без потребе премешта и брка праотачке међе, како треба постављене, желећи да нешто поправи. Отуда је испало, да си се, по псалмопевцу, у клетву као у хаљину обукао.

Па ако ћемо истину да говоримо, оче, на да се запитамо, да ли си се докопао архијерејства по љубави јеванђелија;

онда би требало да си следовао великоме божанском гласнику Павлу, те да не проповедаш онде где Христа већ знају и да не зидаш на туђем темељу, иначе су те, као што је писано, видели којима није објављен и скупили се који те дотле чули нису, и ко се год руководи богољубивом мишљу, осудио је твоје рукоположење као дело неправилно, противно правоме духу апостолском. И где је то место кроз које није оглашена проповед апостолска (јер је, као што знаш, глас њихов по целој се земљи раширио) а Србија се, божијом милошћу, побожно и хришћански управља на темељу од апостола подигнутом, и о њој се стара архијерej којега су у јој свети оци дали. Ниси, дакле, по љубави к јеванђелију, него си по славољубљу ускочио у архијерејско достојанство, и ради те кривице налетео си и на саму опасност као она животиња, која у жестини, кад некуд нагне, и на најоштрији мач насрће. Ето како те твоја жеља за преосвећеношћу у неупутности одведе.

Па још ако је и оно истина, да си застао епископа канонично постављена, онога у Призрену, и да си га тиранским епископије избацио, нагнавши га, кукавца, да да оставку, без сумње да би се ради те оставке рђаво дело без одговорности прошло, и да си другога, који је теби по вољи на оно место поставио. Тим си превршио то твоје презарање канона, боље рећи то гажење самога Бога у канонима његовим.

И пошто је твојој жељи исто тако и земље требало, учинило ти се најгодније да се залетиш о најбољи, не на кога другога него на аутокефалнога старешину бугарске епархије и на јерархе који су под његовом влашћу, и да ту тражиш достојање. И да ли си то учинио начинима који могу бити канонички са свим одобрени. Јер колико је неупутно да се рукоположењем другога наместиш у области аутокефалнога архијереја, знају они који озбиљно претресају листове закона и канона.

И ево да отворено изнесемо оно што тврдимо, да разјаснимо слово по слово у кратком прегледу божанствене и свете канопе.

Тако канон 35. светих апостола ово говори: (цитат)

Тако канон 2. другога васељенскога сабора овако заповеда: (цитат)

А канон 8. сабора ефеског ово наређује: (цитат)

А канон 14. сабора антиохијскога овако налаже: (цитат)

И канон 22. истога сабора овако разлаже: (цитат)

А канон 12. сабора халкедонскога овако вели: (цитат)

Пошто тако свети и божанствени канони заповедају, и пошто писмо могли пређутати то дело тако очевидно неупутно, ево овим саборно објављујемо твојој часности ово што следује. Ако одступиш од области које по старини припадају нашој епархији, а које ти сад незаконито држиш, добро ћеш учинити, поступићеш мудро, па дошавши у мисли и осећаје да је твоје рукоположење некаионично, и вративши се на пут којега су се и твоји стари од постања држали, моћи ћеш у награду за ту мудрост и опроштај постићи. Ако ли неодступно будеш остао при твојим дрскостима и при твојој једностраности, ако ли презреш ово наше писмо, погрешићеш против каионског правила којим ти се правилно законита твоја власт обраћа, подврћи ћемо те одлучењу од свете и живоначелне Тројице, искључићемо те из заједнице верних као преступника светих божанских и каионских заповести, као кривца који потреса и брка црквени устав, који су још у почетку свети оци узаконили. А тога ради под исту ће кривицу и одговорност потпасти и они који с тобом опште, били они у црквеном или у световном реду или чину. А да изврши ово наше саборно писмо, рукоположисмо преосвећеногa епископа скопљанскога, у Господу драгога нам брата и у служби друга, господина Јована, нека би и живим гласом ово што је написано објавио твојој часности.

Месеца Маја, индикта 8. (Индикат даје годину 1220).

Правила за калуђере.

Приопштио

Д. Р.

И ако се за данас не зна за старија правила за калуђере од познатих и штампаних правила митрополита београдско-карловачког Вићентија Јовановића, која су први пут штампана по оригиналу у „*Беседи*“ за 1870. бр. 2—7., а у српском преводу у „*Тумачу*“ др. Жарка Миладиновића; није невероватно, да није за њих издао правила његов претходник митрополит Мојсије Петровић.

А то није невероватно с тога, што је митрополит Мојсије био велики организатор и што његова правила спомиње и патријарх Арсеније Јовановић.

Биће, да је митрополит Вићентије на основу Мојсијевих правила и издао своја правила.

Ну, како за данас не знамо за каква Мојсијева правила за калуђере; увешћемо, да су поменута Вићентијева правила прва правила ла калуђере.

Митрополит Павле Ненадовић не само да је оживео правила Вићентијева, која су по смрти његовој напуштена била, него је издао 28. Августа 1749. допуну Вићентијевим правилима под насловом „*Воља и указ*“, коју смо штампали у „*Јавору*“ за 1887. стр. 312. и даље.

Патријарх је Арсеније Јовановић Шакабента издао 11. Јулија 1740. следећу допуну правилима за калуђере у Архидијецези.

I.

Арсеније — — — — —

Мјерност Наша вјем, иже в благодати живущим честьејшим игуменом, проигуменом, намјестником, заклетим старцем, свјашченоиноком, јеродјаконом, монахом же, старцем, слугам в жителем подложником вашим прьваторцем, и во различних службах стојашчим, и вјем обшче в подкрајју фрушкија гори по Сирмиа в Нашеј епархии обрјетајушчимсе со овоју Нашеју отвореноју настојашчеју граматоју полномошчноју творим ознаменование вјем и вјакому.

Монастирожителем: Повеже убо что предшесори Наши блаженија памјати Архиепископи и Митрополити, правилами киждо дому монастиру чин монашества вину древних свјатих духовосних мужеј жития, поступанима и ревнованиа јако свјетилом добродјетелију и честно житием просвјешчајушчеесја на всјех бодрено посмотрењу устав положили; јеже би всјак Господеви работаје усердно свое опредјеленое ваанија дјело исполњал, то је не само нас и ваше представление, но и над Нами и вами царствујушчија и Господарствујушчија державују власт и на странах сих ниње обрјетајушчија комендирујушчија Генерале и все Народне не мало во удивление привелисте себе, врјашче нињешњаго времене чин монашества, иногда паче солнечних луч сијајушчаго, и всјакоју добродјетелију красајушчагосја, всеконечно испражнен, и никоим богоугодством процвјетушч, но мирским точно во всјех ревнујушче, за јеже обогатитисја, и сластми тљејушчими питатисја, во обшчее же дјело из негоже корма снискаетсја, ниже краја перстом коснутисја хошчете; наипаче же о своем објетје поручном Господеви, нижо тонким помислом касаетесја. А наипаче что високајши цесарски генералитет обвињает вас, и нам интимирал разискати и воспешчати вас и мјесте нас да уредим свое служителе, котори по оближнија монастири да пройдут, а от далних монастирах во један по нјеколико персон совокупивше да возвјесгјат вам и публицирајут: да злодјее во свое монастире не прјемлете, с ними да нејасте и пијете, оставе во вешчех и новцах да не усуждаетесја получати, и на конец аштче би непрестали от того, претјат да подложат вас под тешку царску немилост, и монастире од основанија да разорјат, иже во таковних винах обрјашчутсја, и јеже ли гдје такови злодјеи у вас пријдут, или будете услишали гдје сут, абше не само оближнеј власти, или команди, но и нам да огласите немедлено.

Сего ради в тој вешчи и дјелу полномошчне всецјелое дасмо у мјесто самјех Нас, Нашим служителеи честьејшему Господнам, Генералчому Ексарху Павлу Ненадовићу и Архидјакону Јоану Георгиевићу, да во всјех монастирех о сем повељенују визитацију сотворјат, и указ публицирајут, јешче и вам врученаја правила ексаминирајут, и повинна случаи нам да објават, и всјех вас тежбе да послушајут и служители вам монастирскија и намјестника идјеже њест да устројат. Игумена же за живота (развје вини подлежашчија изложенија)

хошчем и повељеваем како сице уставно јест и блаточино да непремењаетсја.

И сија всја, что во оном деље уполномошченија Наши служители вам устројат, повељат и уредјат, то је акн от Нас самих сотвореное прнјмите, и твердо содержите. Непокорјајушчиже великому наказанију правилье подложитисја будут. И во лучшее вјеројатие и сотвержденне, своју рукоју подписуем, и обычнеју печатију потверждаем.

Дато во Нашеј Арх. Патријаршеској резиденцији Карловачкој 11. Јулија 1740.

М. П. Арсеније Четвертја с. р.

II.

Исти је патријарх Арсеније издао 4. Маја 1742. следећа правила за калуђере.

Јегда припоминаем устав и уредбу со свјатими почивајушчаго предшесора Нашего Мојсеја Петровића, како о одјејании монашеском расположил бил и наредил, коеј сад ни сљеда ни памјати видјети јест во Ангелском образу, извјестно разумјети Нам јест, да продерзое безстрашие, такав устав напначе у Нашој Богом даној Епархии загладило и дено от дне чин и лик Ангелски на толико у садашних Монастирожителеј дошао, да от различнаго и многих фарб одјејанија једва познати се может, и таковим способом јако ни плаветно, други морасто, онај черне и червено, и друге фарбе одјејание носит. За кое не само узрок соблазни јесмо код иностраних законов и јазаков, но и между Нашим једва разпознавати се может, кто монастирожител и кто началник в сану духовном подобни сушче во одјејании.

Добро убо вједушче, јако: горе человјеку тому ниже походит соблазн в мир. хотјехом и нас от соблазнов возуклонити и чин по пристојанију установити, како и Богу угодно будет.

Того ради наредихом ово Наше властное и уставоположеное писмо от монастира до монастира послати и прочитовати всјем во слух, коим всјем и всјакому кои токмо образ монашески на себи носит и монастирожителем остријеше повељеваетсја, указуетсе и заповједа, да сваки досад бившаго ношенија морастих, чрвених или инија фарби халина оставесе, и в напред носити недерзнет, но киждо равно от черне чохе одјело себје да прави, или от какве иные материе, точију чрне, и чрн харач на них метне неупустившесја никаковим либо образом друге фарбе шчогод на халине прешити, но све јелико что будет черно да се правит и носит, инакоже сотворшим, велика наша немилост и љутое и немилостивое наказание следовати имат. Да неуповает же кто сие наше остријеше повељење за леђа метнути, непослушати или против творити, и јако неуслишит, да вједает же, јако ми имати људе, кои на таја позорствовати имут, и нашедшаго сја у друге фарбе халинах, или чрних друге фарбе харчом оправленых, нам јављати, по коем како воздајание рјехом немилостивое наказание, и по преступленију воздајание следовати будет.

Тако јегда исходите во окрестнија страни или далнија вароши, места и села, недерзајте без расе и камилавке ступати, но све творите како чин монашески зактева, и не јавитсе кто манторесом покривајај халине ине бое и фарбе, но све от комуље да будет вам одјејание черно и не инаково.

Преступнике таковаго устава Нашего по реченому шчраф безотметно ожидати будет.

Творјашче же указа Нашего и крајњују милост препоручаем и таковних остаем

В Карловци 4. Маја 1742.

М. П. Благ желатељ
Арсеније Четвертај с. р.

III.

Исти је патријарх Арсеније издао 6. Јулија 1742. следећи указ за калуђере.

На протопопијати Богохранимој Епархии нашеј Сремској подлежашчија нарочнија указы разславше, да творјат поручене им Христианство подобјушче обучавати к празднованију днеј неделних и празничних от церкве уређених, задержавати же их одјејанија в тија дни, јеже и во вас бивати повељеваем: помјанухом и ваше монастирское распустное, необјазливое, више к скитни прилежное неже монашескому званију пристојное состојание и житие, видјехом бо, познахом, слишим и во всја дни доказуетсја нам безстрашие, непокорност, непослушание и своеволство, жителства монастирскаго в житии своем нарочноже против власти над ним нареженија, недержашчесја должности своеја представителем своим Архимадритом, Игуменом и их намјестником в всем повиноватисја послушествовати и указуемаја испољнати неотложно: но јешче противу

всеја их должности своеводно без совопрошенија предстателеј своих на монастирја исходјат аможе что хошчет, и на колико времја кто хошчет. Того ради и сотворихом против таковых скитачев монастирожителеј, на помјанушшија протопопијати указ издати и повјељети им остро, јако да всјак протопоп от свјашченик указавшагосја монастирожитеља под властију сушча без листа отпушчена предстојатеља својего к нам под арест и наказание сјемо посљут. Тако и вам представителем коегождо монастирја повељеваем, вам подручное братсво остро и под наказанием у всеј должности их держати и распустное их житие нагледати. Но в первих духом кротости совјетовати, потом и наказати, весма же непокарјајушчијасја нам јављати, и добро надзирати входом и исходи их монастирскија; кроме великија потреби их, или монастирскија, неизпушчати их во околнаја мјеста, варошп и села, или во предјели чуждја. А јегда и случаетсја их за своим или монастирским дјелом на монастирја отпушчати, без листа отпустнаго да недерзајут из монастирја изпустити, но писание представља своего неподметно, но своеручно потписатое да имут, и монастирскоју печатију утвержденое, но и то знаменовавше во писании, на колико времја отпушчајутсја, јако да не медлат по миру скитајушчесја. Јегда же во монастир повратетсе, представ должен лист онај паки к себје узети, да не би брат онај и вторицеју оним писанием усудилсја путовати, и при сваком отходу из монастирја, нов лист да даст им и да назначенујут времја, на колико послан. Кромјеже сего, иже межлу Сремом или инђје фрушкогорац обрјеталибисја, ми наредбу сотворихом таковија како отучати от скитања.

Представители убо монастирски, не токмо должни будут сеј указ испољвати но и добро надзирати подручное братство да нескитајутсе веленатеја, но послушествујут повинујутсја и службу звапия своего подобајушче совершајут, иначеже непокорнија да наказајут по мјерје преступленија полиоју властију. Весмаже непокорнија нам да посилајут за крјепчое наказанне. При сем остро и навластито приказуетсја вам, иконописци в таковом худошествје неискуснија и да речем богомерзи, а не иконописци, какови ниње у Срему усуждајутсе образи писати, неупотребљати но јешче гдје видјели или дознали будете, да пишут запрешчати им и нам јављајте, ви же посвуд гдје вам когда бити случитсе, публицирујте и оглапичујте народу, да онаковпх соблазних образов некупујут, ниже писати дајут како и надјеемсе того указ исполнењу датаго

В Карловци Јулија 6. 1743.

Арсеније Јовановић с. р.

IV.

Исти је патријарх Арсеније издао 16. Децембра 1745. следећа правила за калуђере.

Понеже многа причини узрок подаша нам во видјении једних и других непотребних, безастудних и самому Богу противних, вјерје убо и закону нашему весма зазорних обрјетајушчихсја, помежду монастирожителству, јешче от давнаго времене припомјанутих дјејании, от коих и не јединого архипастирским совјетом и наставлением милостивоже и остро повељехом: во јеже би јединожди на поменутое сожителство и братство в монастирех Богочинију и страху Божију сојединити учредилосја, иже не подчинением, своеволјем и развращенним дјелам ходити навикоша; њеци же в мјесто надежди послушања, исправленију словеснаго нашего наказанна, пачеже и горшим успјеша, дераостију обезбојазавшесја поправше свјати и спасителни монашескаго звања своего чин, јего же они страшноју клатвоју пред Господем до конца живни своеја сохранити воспријаша, нарочито же и разбојническим дјелом посљедовати и им содружници бити не устидјешасја.

От грјеха и осужденна, от саблазни и безстудија, от поруганија, поношенија же и укорнани клеру и народу нашему јегда бо и мирски кто закона нашего во онаковом злодјејствии колми паче свјашчени обрјашчетсја, за которија недремушчим оком веја видјеј Бог преумноженаго безакоиња, праведним своим гњевом человјеки и скоти напрасноју смертију, гладом же и всјаким благ лишењем различними судбами своими наказует, јемуже надјејатисја и паки, аниче на помјанутих дјејании непокаемсја.

И что вина тому јегда разсудити продузмем, истину бо речем јако безстрашие и наказание таковых во јуности от предстојатеља и старјешини в монастирјех обрјетајушчихсја узрочествует, которим убо ниње сего

ради остро повељевањем и полнују власт даем, да своих подчињених јеромонахов и монахов равно же и прочих в внутренних и вњешних монастирских служителе даже и до посљедњаго дјака, вєја им приличествујушчаја дјела и каковаго сут житна, богоугодиаго ли или богомеракако, на ползу ли или убиток монастиру, опасно позорствовати имут; безпутноже ходјашчим словесное либо жеаленое наказание им по заслузје и мјерје налагајут.

Между тјем, настојатељ должен будет и сија разумјети, котораја бити за благо обрјетохом:

1. Уставоположенаја правила и службы церковнија Божественија литургии, сие јест свјашченослужение, таин свјатија Евхаристии по вєја дни чино и уредно, никоегождо љеностију (развје каковија нужди) по типиконье настојати да совршајут.

2. Свужителеј церковних дјел бљусти и позорствовати вєјех, да не како небрежением их должности своја званија испољњајут.

3. Без благословенна и допушченна настојателева нитко из монастира камо во град или село ниже сам једин да отходит, но с другим честним братом јемуже во содружество датсја, и тија вједати подобает, коим дјелом и на колико днеј походјат да таки на уречени ден и час возвратјатсја.

4. Вси свјашченици, дјакони, и прости монаси, в монастирје обрјетајушчисја, во дни праздничнија и катадневнија, в церков на божественна служби и вєја правила ходити имут, ни једиагоже љеностију пропустивше (кромје нужди), јемуже канонскују епитимију терпјети достоит.

5. Вјакаго повечериа, должен настојатељ повељети монастирскиа дверп затварати, и хранити да никто ван ишед из монастира ношчију ходити и скитатисја дерзнет. Јегоже настојател обрашчиша, остро изгјазати и казнити будет. Такожде и ашче би кому случилосја ношчију к дверем монастирским от ван прити и просити впускати јего в монастир, никогдаже кромје вопрошенна настојателева да не дерзнут, јегоже и сам настојатељ, ашче би он невједал пустити запрешчаетсја.

6. Јегда кому случитсја от дјакон за послужение или питомци монастиру хотјашчи иноческому образу и постриженију дати се, таковиа вједати, от куду и от кого он рожден, да не каковија отрасли злодјеев и непотребних људеј приемљутсја, от коих такожде злодјеи произити могут.

7. Подобно и в воспријатии слуг монастиру (кромје писма свидјетелнаго или доброго поручника неимјети) бљусгисја.

8. Такожде и коего либо странаго јеромонаха или монаха ради вјашчшаго числа братиам пришедша, от куду он гдје родивсја, гдје ли пребив и имјеет ли свидјетелство от онога мјеста, идјеже бив, вопрошати, и кромје цјелаго извјестија никакоже примати повељеваетсја. Ашче ли же и приемше, обаче со вопрошенијем и вједомостију нашеју да бивает.

9. Кому да бљудут себе от вјакија нечистоти, злоби же и порока, а наипаче пијанства, гњева, вражди, осужденија, зависти, ненависти, поношенија же и укорнани. Да имут же вину пред очима: страх Господи и закону јего поучатсја ден и ношч.

10. Словом вси монастирожители јако свјашчени, дјакони же, монаси или ктоли будет, должни сут всјачески игумену или настојателу своему во вєјем повиноваписја и в послушании бити, јемуже что повелит дјелати без роптанија, и всјакаго извјета, имјети же јего и достодолжном почитании и љубви нелицемјерној, во образје сушчна власти нашеје, јуже вручајушче јему за согрешајушчих за наказание и исправление всјакија ползи.

Нехотјашчија же сицевих старјејшинам своим повиноваписе и в подчињении бити, соборним наказанием таковаго убо власти нашеја доносити.

И вєја горе помјанутна пункти, в непремјеном исполнении до лучшаго уређанија имјети повељеваем.

В Карловачкој нашеј резиденции 16. Декемврија 1745.

Арсеније Четверти с. р.

(Ова три прилога (II. III. и IV.) добили смо од свога пријатеља г. игумана раваничког Сергија Попића, која су се нашла у заоставштини некадашње „Беседе“).

V.

1777. је издао митрополит Вићентије Јовановић Видак „*Правила монашескаја*“, која су те године штампана на латинском и црквенословенском језику.

Њих је тобоже он издао са синодом, а у

ствари њих је натурила синоду илирска дворска депутација, која је израдио Атанасије Секереш Димитријевић унијат.

Како се због истих правила наш народ почео бунити и нападати на епископе; то она и не ступише у живот, а § 48. декларације од 16. Јулија 1779. и званично беху опозвана.

VI.

1779. је Јулија 15. започео, а Августа 7. свршио архимандрит ковиљски Јован Рајић правила за калуђере с насловом: „*Правила монашкаја* на новелѣніе Г. Арх. и Митр. de Видакъ, сочиненная и въ целомъ сосѣдавіи всѣхъ настоятелей фрѣшкогорскихъ монастырей представленна, пріята и потверждена, а по томъ ѿверженна и уничтожена, и дѣло и трѣдъ ѿстало нѣсто безъ награжденія. Рѣчь с. р.“

Примерак се један ових правила налази у патријарашкој библиотеци fol. 25 листи, на ком није било натписа, а други се примерак са натписом налази код г. секретара патријарашко-народног др. Лазе Секулића. Оба је примерка својеручно написао арх. Рајић. Примерак је у библиотеци на чисто преписан.

Како иста правила нису ступила у живот, не ћемо их за сада овде ни наводити.

VII.

1780. је издао митрополит Мојсије Путник следеће упуство — наставленије — и правила за калуђере.

Наставление

честьѣйшему Архимандриту шишатовачкому и сосїадателу архіепископскаго конзисторіума епархіјскаго Г. Гедеону Никитићу и Марку Стефановићу нотарију и такође сосїадателу конзисторіалному в монастири епархіи Сремскија посилаемија.

Занеже от самаго искуса позналосја, и доказалосја, да многи непорядаци како во внутренем чиноправљенији, тако и вњешњеи строенији св. монастиреј вползнуша, напачеже от невѣденија, или паче јавнаго презрѣнија должностеј началним и подначалним надлежашчих во многих монастирех междоусобија свари, разногласија, неподчинение братіи, и от туду небреженіе о поліе и строении монастирском појавишасја: того ради по должности Нам всемилостивѣјше врученаго правленија Архіепископии сеја и епархии попечение како о прочих, тако и о благостроении, и в добром чиње и порядку содержании речених св. монастиреј носја, со сим честьѣјши Арх. Шишатовачки и конзисторіални сосїадатељ Г. Гедеон Никитић и кон. нотарић и сосїадатељ Марко Стефановић нареждајутсја, и в слеђ всевисочајшаго изјаснителнаго декрета пунктов 47. и 48. настављајутсја, и им полномошние даетсја, да они:

Перво: чрез веја св. монастири епархии сремскија пронти, и прежде всјех циркулар сеј зђе приложени, на монастири епархии сеја устроени, таже правила монашескаја от блаженопочившихъ Арх. и Митрополитов Господеј Викентија Јоановића и Павла Ненадовића преданаја и потверђенаја в каждом монастирје во собрании всего братства јасно и поњатно в слух всему братству прочитати, и по глаєу и разуму тјехже правил, неменшеже и оних от 14. Јулија 1749. и 15. Августа 1778. на предсловутија монастири отеланих окружних писанах или циркуларов јако внутрење чиноправљение, тако и вњешње строение св. монастиреј вовести, и ради лучшаго и всегдашњаго памјатствованија в них началним и подчињеним прописаних должностеј всјакомјесјачное чтение соборное многословутих правил наредити, и по пропису тјех началнија и подначалнија в будушчее управљатасја и в строении и правлении монастирском согласоватисја, поразумјевати и договаратисја наставити.

Второ: Заклетија старци ради всегдашњаго с настојателми о дјеемих поразумјенија, договора и разговора, и в дјелах управленија наименовати, или досље бившија сопотвердити, ктомуже намјестники и прочија годишнија служителя монастирскија промјенити, или аше гдје видитсја, и глас братни будет, далше в служении в немже кто бил, оставити.

Третие: По всевисочајшему во изјаснителном декретје даному налогу, и опредјеленију рачуни приходов и расходов каждаго монастира како на прошлое љето 1779. тако и настојашчее 1780 посмотрити, примити, и в них негли обрјестисја могушчија недостатки и неисправности назначити, и нам со извјестием своим за исправление представити, а

У Вид. 26. 1857. Јован Рајковић Јовановић-Вид.

како в будущее рачуни приходов и расходов водити надобно, рубрики каждому монастиру прописати, ктому же плоди полскија всјакаго вида, прозјабенија вертограднаја, и питна т. ј. вино и ракију, такожде сјено, слому, всја обаче по своеј мјерје и виду, неменшеже и марьу всјакаго рода пописати, и под рачун на будущее 1781. љето настојатељу и братству, в каждом монастирје предати, јешче же инвентариа утвареј и одјеанни церковних сосудов кухинских и прочих прегледати и опасное тјех хранение наложити.

Четверто: како настојателие и братства в дјелах судебних ко согрјешајушчими братиами внутрених и вњешних с перњаворци поступајут, правосудие набљудајут и согрјешајушчија исправљајут искусити, и в случају показаатиеја могушчија каковија неисправности, јелико возможно к точному в дјелах судебних поступку напутствовата и наставити.

Пјато: Наредити, да в будущее грунд протоколи, т. ј. колико страни и колико перњаворци на грунтах монастирских виноградов, шлиников и прочих уживаии имут и пригражају, водјатся, в них писуетсја.

Шесто: Протоколи парохиалнија перњаворцев, т. ј. крешчаемих, вјенчаемих и умирајушчих, и числа домов, аше исправно водјатся, прегледати.

Седмо: како от невједјенија и нехранењаја закона Божија и гњев Божиј, и всја злаја на живушчија на земли постигает: тако за отвратити сија, једнаго способњејшаго от братиј во каждом монастирје опредјелити, и должност јему наложити, да всјакаго недјелнаго и праздничнаго дне перњиворци обоего пола и всјакаго возраста закону Божију и исповједанију вјери православнија обучает, а ктому

Осмо: ради обученија в чтении и писании дјетеј перњаворских и прочих, такожде једнаго брата јако магистера наредити; ову должност может онај, јемуже в непосредствено предположеном седмом пункте должност обученна перњаворцов наложитисја будет, купно испољњати.

Девјато: служителем в каждом монастирје под најом и плаћом сушчим шпонцедују у напред да дајутся наредити, в нихже љето, и день и мјесјац, коего кто в служби и в какову стал, и что и какова јего должност и колика плаћа јего за исполнение таковија должности будет, јасно назначити, и когда и колико от уреченија мади своеја примит, на тојже шпонцедули записовати.

Десјато: за отвращение всјакија монастиром в приходах учинитисја могушчија обиди, наредити, да при ковотах шатули с ключем устројитсја, от нихже ключ настојатељ при себје да держит, по истечении же каждија седмици, в день суботни намјестнику в присуствии заклетих старцев вручает, иже должни будут купно с намјестником приход седмични и из шатули взјати, пребројити и намјеснику у рачун дати; и како сија тако и

Једнадесјато: всја прочија от всјех рубрик приходи намјестник приемлет, и от тјех рачун добро освидјетелствовани водит.

Дванадесјато: Аше би потреба ваисковала, и согласие настојатеља и братиј било, в коем либо монастирје что на ново здати, или какову утвар купити, а таковое здание или утвар цјену 50 фор. превапти би имјела, настојателем и братством остројше наложити, да прежде такову потребу мње или конзисторијуму Архиепископскому соборно јавет, и отпуска на то ожидајут.

Тринадесјато: халини цјелог и нестравидиија и танкија, имиже њеци от калогеров одјеватисја љубјат, јако чину монашескому отњуд непристојнија и неприличествујушчија истребити, и в будущее братствам таковое одјејание запретити, а одјејание предлаголанними правилами монашескими калогером подчињеним прописаное наложити.

Четирнадесјато: келии всја во всјаком монастирје визитирати и посмотрити, како тија в них живушчија монаси в чистотје содержат.

Пјатнадесјато: сварн, распри, и раздори, аше в коем монастирје појављатсја, умно, тихо, и кромје многаго клопота и претиканија утолити и примирити, и на посљедак всја непорјадки и неисправности в добри чин привести, и настојателем и братствам междоусобњују љубов братскују, мир и тишину наложити, и напутствовати имут и должни будут, да настојателие и братства, јакоже в начале предреченом, себе јелико во внутреием чиноправлении и посљедовании церковном, толико и вњешнем строении монаспрском и во всјех и всјаких потребах по прописи свјашчених канонов, уставов церковних, и часто словутих правил монашеских управљају, водјат, совјетујутсја и поразумјевају.

(Наставиће се.)

Молба

администратора карловачке митрополије Самуила Маширевића упућена Његовом Величанству за држање српског народног сабора 1863.

Прилог за историју црквеног сабора 1864/5.

Приопштио:

Д. Р.

Како немамо саме молбе Маширевићеве, то ћемо овде навести његову „Promemori-у“ што ју доставио на усмену жељу бр. угарског канцелара Антона грофа Мајлата.

Прво ћемо навести писмо Маширевићево грофу Мајлату.

Исто гласи:

Euere Excellenz!

In Entschprechung des mir mündlich eröffneten hochgeschäzten Ansinnens E. E., beehre ich mich das gewünschte Promemoria zu meinem untern 15. December 1863. an Seine K. K. apostolische Majestät gerichteten Gesuches E. E. mit der ehrenbithigsten Bitte zu übermitteln, die von mir gestellte billige und jedes politischen Gepräge entbehrende dringende Bitte mit hochderomächtigem Einflusse Allerhöchsten Orts befürworten zu wollen.

Ich ergreife diese Gelegenheit E. E. von meiner ausgezeichneten Hochachtung zu versichern, womit ich die Ehre habe mich zu zeichnen als Euer Excellenz

Wien, am 4./16. Aprill 1864.

ergebener Diener
Samuel Maschirevits.

An Seine des kön. ung. Hofkanzlers S. K. K. apost. Majestät wirklichen geheimen Rathes Herrn Anton Grafen von Forgach, Excellenz.

Hier.

Сама „Promemoria“ гласи:

Promemoria

Zu dem von Seite des Verwesers des vacanten Karlowitzer Erzbisthums, Temeswarer Bischofs, Samuel Maschirevics, überreichten Majestäts-Gesuche dto Carlovitz, 15. Dezember 1863.

Mittelst desselben wurde die Bitte um allergnädigste Bewilligung zur Abhaltung des Nazional-Congresses und der bischöflichen Synode unterbreitet.

Der Nazional-Congress hätte vor allem die Wahl des Patriarchen-Metropoliten zu vollziehen, und dann auf die Erörterung jener Fragen überzugehen, welche in Angelegenheiten der Kirche, der Schule und der Nazionalfonds, von der bischöflichen Synode inzwischen vorbereitet, und demselben überwiesen werden.

Die bischöfliche Synode, den neuerwählten und allerhöchst bestätigten Patriarchen Metropoliten an der Spitze, würde sich zuvörderst den dogmatischen und rein kirchlichen Angelegenheiten widmen, sodann aber das Material hinsichtlich der Bedürfnisse für Kirche, Schule und Verwaltung der Nazionalfonds für den Verhandlungs-Congress zusammenstellen.

„Majestäts-Rechte bezüglich der griechisch orientalischen Kirche überhaupt“.

Dieselben sind in dem 27. Gesetzesartikel des ungarischen Landtages vom Jahre 1790/1. ausführlich enthalten, namentlich wurde folgendes bestimmt: „Im übrigen bleiben die Rechte der Königlichen Majestät in betreff der Angelegenheiten des Cultus, der Kirche, der Religion, deren Ausübung vollkommen frei und ungehindert sein soll, der Stiftungen, der Studien und der Jugenderziehung, eben so auch der Privilegien, welche nicht der Vertassung des Reiches zuwiderlaufen, so wie sie Seine geheiligte Majestät von allerhächst Ihren Vorfahren ruhmvollen Andenkens überkommen hat, auch der genannten Königlichen Majestät ungeschmälert überlassen.“

„Die allerhöchste Entschliessung von 27. September 1860. hinsichtlich der Abhaltung der bischöflichen Synode und des derselben nachzufolgenden Nazional-Congresses.“

Auf Grund dieses Gesetzes wurde auch über ein allerunterthänigstes Einschreiten des vormaligen Patriarchen und des Temeswarer Bischofs mit der allerhöchsten Entschliessung vom 27. Sept. 1860. die Abhaltung der bischöflichen Synode und sofort die Einberufung des Verhandlungs-Congresses von Seiner K. K. apostolischen Majestät bereits bewilligt, und hiernach handelt es sich gegenwärtig lediglich um die Vollziehung dieser allerhöchsten Bewilligung.

Dieselbe erheischt, dass in Folge der durch das Ableben des Patriarchen geänderten Verhältnisse eine Modification in der Weise, dass, im Einklange mit der allerunterthänigsten Bitte vom 15. Dezember 1863. zuerst der Nazional-Congress behufs der Wahl des Patriarchen-Metropoliten, und die bischöfliche Synode erst nach

diesem Akte zusammentrete und ihre Wirksamkeit beginne; denn nach den canonischen Satzungen und namentlich nach dem 20. Canon des Conciliums von Antiochien darf die bischöfliche Synode lediglich unter dem Vorsitze des Metropoliten statt finden, sohin muss hier im Falle dessen Wahl, daher die Einberufung und Thätigkeit des Nazional-Congresses dem Zusammentritte der bischöflichen Synode nothwendigerweise voran gehen.

„Einberufung und Wirksamkeit des Nazional-Congresses als Wahl-Congress".

Die Art und Weise der Einberufung des Nazional-Congresses, so wie der Vorgang desselben bei der Wahl des Metropoliten ist in dem allerhöchsten Erläuterungs-Reskripte genau vorgezeichnet, und beschränkt sich lediglich auf die Wahl des Metropoliten aus der Mitte jener Diözesanbischöfe, welche aus einer bischöflichen Kirchen-Synode durch die canonische Wahl ausgegangen sind. Die Wahl selbst geschah bisher immer durch offene Abstimmung.

„Wirksamkeit der bischöflichen Synode".

Wie im Eingange erwähnt, gehören zur Competenz der bischöflichen Synode ausschliesslich Angelegenheiten der Kirche, und kann sich die Wirksamkeit der ersteren lediglich auf nachfolgende Gegenstände beziehen, als:

Auf die Wahl der Bischöfe.

Auf die Wahrung der hierarchischen Rechte und der Jurisdiction des Karlowitzer Erzbischofs und Metropoliten über jene sieben Bisthümer, welche das Privilegium vom 21. August 1690. und das allerhöchste Erläuterungs-Reskript dem Karlowitzer Erzbischofe und Metropoliten untergeordnet haben.

Auf die Aufrechthaltung der allerhöchsten Entschliessungen vom 30. September 1783. Z. 1701., vom 9. Oktober 1783. und 8. Dezember 1786., vom 29. Dezember 1828. und endlich vom 19. März 1829. kraft welchen die Bischöfe von Siebenbürgen, Bukovina und Dalmazien in dogmaticis et spiritualibus dem Metropoliten von Karlowitz untergeordnet wurden, und für die beiden erstgenannten Bischöfe der Metropolit die zweite Instanz zu bilden hat.

Auf Beantragung der Revision des allerhöchsten Erläuterungs-Reskriptes vom Jahre 1779. und des Consistorial-Systems vom Jahre 1782. ob Unzulänglichkeit und Unvereinbarkeit mit dem Fortschritte der gegenwärtigen geläuterten Gesetzgebung.

Auf bessere und zweckmässigere Organisation der geistlichen Gerichte erster und zweiter Instanz, nämlich des Consistoriums und Appellatoriums.

Auf die innere Einrichtung der theologischen Lehranstalten und des religiösen Unterrichtes in allen Schulen.

Auf die Censur aller theologischen und religiösen Bücher und Schriften.

Auf die Aufrechthaltung der geistlichen und klosterlichen Disziplin.

Auf die Regelung der Pfarren, des Curat-Clerus und die bessere Ausbildung des letzteren.

Auf die zweckmässige Arondirung der Kirchen-Sprengel, wenn es die Nothwendigkeit erheischt, wozu, wie verständlich, die allerhöchste Genehmigung vorläufig einzuholen wäre.

Auf die Erörterung dieser Fragen nehmen die Mitglieder des Nazional-Congresses selbstverständlich keinen Einfluss, ausser dieselben werden von der bischöflichen Synode bei Erörterung wichtigerer Fragen als Vertrauensmänner zugezogen, und diess stets ohne entscheidendem Stimmrechte.

„Wirksammkeit des Nazional-Congresses im allgemeinen".

Dieselbe ist bedingt von dem jeweiligen Gegenstande der Berathung, daher auch die Eintheilung des Nazional-Congresses in den Wahl-Congress, in den Verhandlungs-Congress und in den Privilegial-Congress.

„Wirksamkeit des Verhandlungs-Congresses in Angelegenheiten der Kirche, der Schule und der Nazionalfonds und Stiftungen".

Die oekonomische Seite der Angelegenheiten der Kirche, die Bedürfnisse der Schule, dann die Prüfung der Gebahrung mit den Nazionalfonds und Stiftungen, sind Gegenstände, welche die Aufgabe des Verhandlungs-Congresses bilden, und in folgende Spezialfragen zerfallen können, als:

Die Dotazion der Diözesanbischöfe und die zweckmässigere Regelung ihrer Gehalte.

Die Erhaltung der bischöflichen Wohnungen und sonstiger zum Stammgut der Bisthümer gehörigen Gebäude und Realitäten.

Die Sicherstellung und respective Besserung der Subsistenz des mit der Seelsorge sich befassenden Curat-Clerus.

Die Errichtung der so nothwendigen Pfarrhäuser in jenen Diözesen und Districten, in welchen solche noch nicht vorhanden sind.

Alle Cultus-Erfordernisse mit den Zeitbedürfnissen in Einklang zu bringen.

Die Verbesserung der schon bestehenden, und die Einführung der noch fehlenden Volksschulen und anderer Volksbildungsanstalten, wie auch die Regelung und Sicherstellung der Schullehrer-Gehalte.

Die Mittel anzudeuten und die Quellen zu bestimmen, aus welchen alle diese erforderlichen Dotazionen und Verbesserungen genommen werden sollen.

Die zweckmässigere Verwaltung der Nazional-Stiftungen und Fonds.

An dieser Berathung nehmen ausser den eigentlichen Mitgliedern des Verhandlungs-Congresses, auch die Mitglieder der bischöflichen Synode, d. h. die Bischöfe, vollen Antheil.

„Allgemeine Bemerkungen".

Der Zweck der Einberufung des Nazional-Congresses ist die Wahl des Patriarchen-Metropoliten einerseits, und die Berathung der Angelegenheiten der Kirche, der Schule und der Nazionalfonds u. Stiftungen anderseits.

Auf diese Objecte streng beschränkt, und von dem allerhöchst ernannten kaiserlich-königlichen Commissair hierin überwacht und geleitet, kann füglich kein Zweifel darüber obwalten, dass sich der Nazional-Congress innerhalb der Grenzen seiner so prägnant festgestellten Wirksamkeit verhalten werde zumahl es im Wirkungskreise des k. k. Commissairs gelegen ist, jeden allfälligen Versuch zur Ausdehnung der Discussion auf andere als die zur Verhandlung streng gehörigen, beziehungsweise vorgelegten Gegenstände und Fragen sogleich und mit Erfolg zurück zuweisen.

Мњење

Андрије барона Шагоне, о српској и романској митрополији и о општем синоду.

Приопштио:

Д. Р.

Пред што ће се установити 12. (24.) Децембра 1864. романска митрополија, у Угарској, саопштио је Андрија барон Шагона, ердељски владика патријарху Самуилу Маширевићу мњење своје о српској и романској митрополији и о заједничком њиховом синоду.

Исто његово мњење наводимо овде, које гласи:

„Будући да се приликом организације Митрополије Романске игнорирати не може сушчествовање Митрополије Србске у Државама Његовог ц. кр. Величества; и будући се са сваком сигурношћу верује, да ни Митрополија Србска игнорирати не ће хтети Романску Митрополију, јер су обадве ове Митрополије саставне части вселенске, греко-источне цркве, која се у својим символическим књигама назива: „Єдина, свята, Соборна и Апостолска Церковь."; зато се овде једанпут за свагда изјашњава: да Романи греко источног исповједанија с подизањем своје Митрополије Романске ништа друго не желе, развије да подуче нормално и спасајућно стање за своје вјерске, школске и фундационалне ствари с једне, а с друге стране да достигну равноправност са својима Јединовјернима од српског националитета у јерархическом и црквено-административном приврженију, следователно да за будуће у Државама Његовог Величества Митрополија Романска буде координирана Митрополији Србској, као што је то Његово Величество под 27. Сент. 1860. и 25. Јунија 1863 премилостиво изрећи благоизволило, и као што је то Сабор Цркве наше Ердељске од године 1860. у §. 8-ом изјасњено, да овим начином две ове Митрополије, као две рођене сестре, на времену и вјечну пользу свои Христиана дјејствовати могу.

Обаче као што је подизање Романске, Србској координиране Митрополије повелителна нужда, и излив (effluxus) наши црквени установленија; тако је исто повелителна нужда и излав црквени установленија, да између ове две Митрополије приспопребивајућчиј догматическиј сојуз пребуде, да се таковим начином средствием овога догматическог сојуза сачува јединство и тождество греко-источног вјероисповједанија, које ове две Митрополије држе. Фактор овог догматическог сојуза има бити: обшчиј, приспопребивајућчиј из обадва Митрополита и свију нихови дијецезални Епископа состоећиј се Синод.

Обшчиј Синод ове две Митрополије греко-источног вјероисповједанија јест: оба Митрополита и Епископа Собрание, кое, као највиша црквена власт, трактира: догмате

вјере, каноническе вопросе, символическе књиге и све оне црквене предмете, од коих јединство и тождество греко-восточног благочестија, кога се ове двје нације држе, зависи.

Овај обштиј Синод држаће се редовно сваке шесте године, а изванредно може се и чешће, кад се к томе нужда појави, држати.

Синод овај обштиј држаће се взаимно, једанпут код Митрополије Србске а другиј пут код Митрополије Романске.

Предсједательство у овом обштем Синоду водиће обадва Митрополита, старији у рангу седећи с десне, а млађи с леве стране. Епископи равним начином седиће по старешинству

Совјетованија држаће се на романском и србском језику, такође и Протокол водиће се на обадва језика и Протокол и један и други изираће са за оригинални.

Предмети, кое ће овај обштиј Синод трактирати, виде се на кратко из опредјеленија (definitio) овога Синода. А предмете саме, кои ће у круг деловања синодалног састављати, ближе, обширније и особено опродјели ће сам обштиј Синод кад се први пут састао буде; којом приликом имаће се опредјелити и то, да се у смислу канона наши взаимност набљудава, и како произведеније новог, тако и преставленије упокоеног Архиереа до знања дотичног Митрополита, а средствием њега до знања дотична Епископа доставља".

Што није овако и било по установљењу романске митрополије, томе су криве тадашње политичне прилике. (Свршиће се.)

Инструкција

царице Марије Терезије за Архијерејски Синод 1776.

Приопштио

Д. Р.

Радњу знаменитог Архијерејског Синода од 1776. донели смо у српском преводу г. А. Г. у целини. (Види бр. 8.—24. од прошле године.)

Овде доносимо у савременом преводу и инструкцију царице Марије Терезије, коју је упутила митрополиту Вићентију Јовановићу Видаку.

Иста гласи:

Марија Терезија — — —

Љубезни, честни и благоговејни вјерни! Повшегда Ми ради конечнаго разправљенија а всјех привилегиах, закона и личности неунитскаго клера касајушчихсја дјелах настојашчи Синод опредјелити милостивјејше благоволихом, при том обаче јако к могушчему произведенију сего Нашего из землематерњаго попечења и шчедроти к Нашему љубезному, вјерному илиричеcкому народу токмо проистекајушчаго намјеренија, јако и скорјејшему предохранењу всјех туди собраних епископов за удаленије от их епархиах приключитися могушчих неудобностеј напаче желаем, и хошчем, да би дјела синодалнаја чиновним путем с подобајушчеју ревностију и всемозможним произведенијем кроме всјаких безполезних обширностеј и доказанијах предвзјата била; того ради Ми благоговјенством вашим следујушчее проразумјење от Нас опредјелити судихом:

Перво: Имаг кромје недјелних и запрешчених празничних днеј јако римокатолическија тако и греческија церкве прежде полудне от 9. до 1. часа, синодалное собранје држатисја; после полудне обаче всегда от всјакија сесии свободно бити.

Второ: В синодалних собранах Наш цесарски комисар, Митрополит, седм неунитски епископа греческаго неунитскаго закона, актуарии, народни секретар и толмач бити и сосједати.

Трешше: Ашче би Митрополит или ин кто от епископов немошчи ради при једној или другој сесии немогли присутствовати, зато немет синодалних сесијах држање прекрататисја, но невзираја по благословној вишје отступајушчаго с синодалними собранјами непресјекомо поступатисја будет.[1]

[1] На ово је Синод приметио: Јелико епископов немошчи присјетја, и отсуствија в сесијах, остаст, јакоже всевисочајше нарежденo, но Митрополита ради нуждно би било резденсију имати, напиче и поштанскија дни, вторник и петак, занеже кромје синодалних и друга дјела, напиче с височајшим двором, отправлати имат, от коего кратки термини положени јесу; да би јему пункт, о коем оне сесие дјела се, и вотуми епископов сообшчили се и мњение искало.

Четвертио: Имат цесарски комисар пункт по пунктје сушчаја висичајшаја предложенија представљати, проект регуламента чрез актуарна зјело разумително прочитати, на сваком пункту стати, и мњенје Архиепископов послушати, при коем

Петто: Вотуме отзоле тако узимати, да прво најмлађи во поставленији епископ, а по том старши епископи, на последок же Митрополит глас дает. Сваки епископ у време давања свога мњенија имат главу своју прјамо Нашега цесарскаго комисара открити, и ни један епископ другому у вотуму да не приговара, но сваки свободно и непринуждено, како он мислит, и у своје памети увјерена бити себе нешчует, и к Богу и к Нам отвјет дати небоитсја, глас свој на немецком или латинском језику, или би крајње таковых незнал, на своем матерњем језику дати, како би он у протокол, а имено когда толмач с славенскаго на немецки преведет, како от актуарна, тако и народнаго секретара надлежашчим образом, познаменован бил.[2]

Шесто: Оба протокола актуарна и народнаго секретара по окончании сесии оба протокол видјешчи имут совнести, в вешчи самој, согласност правди сообразнују устрои-ити, да будушчија сесии совсјем у ред поставити, по том на почетку слеђујушчија сесии прење неголи се даље поступи у дјелу, један от них прочитати, и ашче при том ничто за премјенити обрјешчетсја, имат протокол от сваке сесие, а знаменателње онај, коего актуариус водил, от Митрополита, епископов и народнаго секретара, а прјамо того онај, коего секретар народни водил, от Нашего цесарскаго комисара и актуариуса подписатисја, и сваkаго пошчанскаго дна протокол актуариусов о сверху между тјем держаних конгрегацијах, с надлежашчими наставленијами, наипаче же с приложением того, что от Митрополита или епископов писмено предатисја будет, просто с једним извјестием цесарскаго комисара к рукам Нашеја цесаро кралевскија Илирическија дворшја Депутации Нам послатисја имат.[3]

Седмо: Когда у каквом важњеем предмету болше вотума оним чрез Нашего цес. комисара представитисја имушчим височајшим предложенијам сообразоватисја, и тако согласитисја не би могли, тако стоит свободно им епископом Нашему цес. комисару сверху таковаго важнаго пункта свој писмени довод предати, прежде, кои обзче с можноју краткостију, и твердо сочињен да будет, вшја предпомјанутија негли к подкрепленију приведенија прилоги и доказателства у оргинализу пригнутаја содержатисја Нашему цес. комисару најдаље на третиј посљедовати имушчој сесии предатисја, от него прочитатисја, и ашче он таковаја пристојним образом и в подобајушчој чести сочиненаја, слеђователње примити обрјашчет, от оних епископов, кои на то согласајутсја, подписатисја, по том будушчом пошчом сјемо Нам послатисја имут.

Осмо: Кромје јавних и обшчих синодалних собралијах, запрешчаем Ми нија тајнија договори и состапки в дјељех под жестоким отвјегом.[4]

Девјато: Ашче ли Митрополит окром оних чрез Нашего цес. комисара предложитисја имушчих дјелах в за она, или и наставленија дјелах церкве своеја присуствујушчу в Карловџе случаем сим всему вишему клеру неупитскија грческија церкве

[2] На ово је Синод приметио: Сви епископи вота своја, и остали разговор свони језиком матерним желе предагати, како су и досле при саборах и синодах дозволенје имали, да један на другог сумњенја имати не может, кои другог језика незнају, а и остали нису онако кријепки у језицах, кое знаду, да себе експримирати могут, а и онако царски томач у сесиах присуствует, свакога бесједу да толмачит.

[3] На ово је Синод приметио: Будући досад сваrда и саборни и синодалнја протоколи јесу, шчо је за клер и народ, нашим језиком вођени, и сад так водити желеем, ни коста слнога происходит, да ни актуариус, ни народни секретар свое протоколе комбинирати на разних језицах, нити царски комисар и актуариус, сербски протокол подписивати может. Зато находим, да будући актуариус и тако сваке сесие протокол адјустирати, и у првој сесији прочитавати имат; тај један протокол кад се у цјелој сесии адјустира, in duplo прешишет се, и један от Архиепископа и епископов и секретара, а други от цесарскаго комисара и актуариуса подпишутсја, и свакој страни изручатсја.

[4] На ово је Синод приметио: Ако се овај пункт на ова иста дјела, која се сад у Синоду трактирати имаду, разумјева, то ће не само мњенја епископов libere&lig и неизбјежрска бити, него ће узроковати часте револуције у посљедујушчих сесијах, кад прежде свое мњенје болше расуди, и сотим ће се дјела задержавати и подимати.

совјетование држати хотјел би, тако никоим образом јему то невозбранаетсја; само имат Митрополит предварителње предмјет собранија в обшче нашему цес. комисару донести, и от него на то дозволение просити. Во таковом случају неимат Наш цес. комисар к Синоду иначе приходити и с содержанием своего карактира и достоинства присутствовати, ашче не би он к тому нарочно от неунитскаго вјашчаго клера умолен бил, и в предметје јавление благопријати разсудил.[1]

Десјато: Неимат Синод прежде разитиса, дондеже он на то чрез Наш отпуститиса имушчи декрет нарочни указ неполучит, обаче уповаем Ми, да трајание Синода без основанија не продужитиса, но с шчателним попечением того возможное облегчение, произведение и скорјејшее окончание ниње посјешитиса будет.

И јакоже Ми милостивјејшее повјерение на благоговјенства ваша возлагаем, јако ви с должноју Нам вјерностију и покорностију сему Нашему общеполезному намјерењу добровољно сообразоватиса, и инструкцију сију Нашу точњејше исполнати будете; тако Ми прјамо того ваша благоговјенства в будушче Нашим милостивејшим запшчшењем, и Нашими при податиса имушчих случаех дјејствително заповидјетелствоватиса хотјашчими земље материними милостми и благодатми, и особно милостивјејше обнадеждиваем.

На том окончаетсја Наша милостивјејша воља и мњение.

И Ми остајем при том с цесаро-краљевскими и архидукалними милостми вам благонаклонени.

Дано в градје Нашем Виење 4. дне, мес. Септемврија 1776., царства же Наших тридесјат шестаго љета.

Марија Терезија с. р.

Франц граф от Колер с. р.

На повељење Свјашченејшаго ц. к. величества собственое Франц Георгиј благородни от Кёс с. р.

[1] На ово је Синод приметио: Оваквих ће предметов доста бити; како децинаја на 4. брак, дисциплина монастира и проч.

Писмо

патријарха Самуила Машировића председнику кр. угарског министарства грофу Јулију Андрашију.

Приопштио

Д. Р.

Наскоро по повратку угарског устава и именовању грофа Јулија Андрашија за председника кр. угарског министарства, упутио је тадашњи српски патријарх Самуило Машировић на њега следеће значајно писмо, које је поучно и за данашње државнике Угарске.

Његовом високородију Господину Грофу Јулију Андрашију Министру-председнику.

„Патриотични труди и напори, кое је по најновијим превишњим Рјешенијама Његово ц. кр. апостолско величество преимућство уважило, успјеше, да је земља устав повраћен и да је уређење наших односаја постављеној на основу стечевина од године 1848., влади посредованјем превишње наименованог Министеријума повјерено.

После толико преврата изазвани неволја и толики промена у Системи и у влади, што су сталност, тај нуждни животни услов сваког развијања из темеља потресли, сматраће сваки патриота новоприобрјетеније као котву, која ће државни брод од волновања и потреса чуватн и хранити.

Та висока цјел треба да сваког патриоту приволе, да своју радњу јавном благу посвети те је и мене побудила, да ваше високородије увјерим, да ја, уздајући се у правдољубије високе владе изравнање свестрани интереса, задовољење свију праведни зактевања очекујем и да се поуздано надам, да ће напрегнутим и сједињеним силама за руком поћи, све задовољити и цветање и напредовање отечества осигурати.

Ако се тегобе прелазног периода савладати, многовртна зла уклонити и државне наше ствари у духу времена, сходно фактичним околностима по зактевима културне државе устроити имају; то је за то обште садјеловање нуждно. А судјеловање, ако ће бити истинито и одано, предпоставља обшту цјел, која се само у равном праву за све или поне у уважењу свију праведних зактевања тражити и наћи може.

Наша отечествена историја и недавна прошлост у том су обзиру врло поучне, јер доказују, да безобзирно стремљење за абсолутном Хегемонином за кои му драго фактор, к цјели не води, почем је магновено задобијене користи повратно дјејствујућа сила увијек уништила.

Монархија, као и отечество наше састои се из многи народни стихија, пак као год што се природни елементи покрај све своје различности тако удесити дају, да произведена сила благотворно дјејствује; тако исто неподлежи никаквој сумњи, да ће народни елементи уз државне установе стати и с одушевљењем их бранити, а то ће одушевљење дух општи, коега још неима а кои у сретним земљама чуда чини, пробудити и успјех сваком подузећу и заузимању за опште благо осигурати.

Ја сам ова општа разсматрања о нашим одношаима, коих је узроке и последице просветљени поглед вашег високородија давно увидио, и које ће државничка мудрост достојно уважити знати, за то предпослао, да би ваше високородије увјерио, да је јавно благо додуше и мени највиша цјел, но ја држим да се иста цјел само онда постићи може, ако се, јавно благо или права цјел државе с благостањем свију држављана изједначена до *општег блага* узвиси.

Увијек је припозната била заповјест државне мудрости, да се на фактичне околности обзирати, стечена права поштовати, на обичаје и нрави, као и моћне идеје времена, које ближу карактеристику човека пак и народа образују, осврнути треба. Ништа неможе одрицати, да у нашем отечеству таковић односења има, но то, ако се изреки првог краља „nam unius linguae, uniusque moris regnum imbecille et fragile est“ дубље и право значење даде, неће нимало сметати сретном консолидирању, ако се само мимо хранења основних земаљских закона с реализирањем законо изречене равноправности слободно и природи сходно развијање свију слободоумно ујамчи.

Не хотећи се у исторично разлагања о постанку нашег државног права упуштати, нека ми буде дозвољено у обсегу његови постојећи опредјељења примјетити, да се многа из историје развијена захтевање без уштрба за више државне цјеле и без повреде основни закона испунити и задовољити могу.

Нарочито подлежи таком суђењу ствар Срба, која се по природи својој на два одсјека, на политична права и на црквена, школска и фундационална дјела подјелити може, и о којој сам ја наумио обширније говорити и особитој пажњи в. високородију препоручити ју.

Као врховни пастир источне цркве у укупној Монахији и у краљевини Угарској и зруженим земљама, испуњавам ја тиме наслеђену, од моих предшественика дужност према моим сународницима, а желим с разјашењем тога предмета и вашем високородију неку услугу учинити.

Срби Угарије и здружених земаља оставили су год. 1690. (да старија насељавања и неспомињем) на позив Леополда I. римског цесара и краља угарског од 6. Апр. и. г., нивову стару отаџбину и доселили су се са свима црквеним и светским поглавицама и са свим добром и благом своим у јужне предјеле нашег отачества у знатном броју од 40000 породица, дакле као друштво, које појатије народа образује. Тадашњи Срби населили су земље, које су с царском војском од непријатеља отели, и добили су исторички познате превишње царске повеље и повластице од 21. Аут. 1690. и 20. Авг. 1691.

Остављајући историји, да о тадашњим установама Срба и о развијању нивог народног живота на основу, исти установа и приведени превишњи повластица разлаже, мислим да ми треба само фактум конштатирати, да су се Срби усљед предходног Уговора као народ овамо доселили, да су они за сво Христијанство а нарочито за наше отечество велике заслуге стекли, да су Срби, као што то безбројне писмене сведочбе и видими Споменици сведоче, своим народним установама увјек одани били а притом дужности своје према цару и отачбини свагда испуњавали, да су се они усљед тога и по аналогији постојавшег за земаљски устав законитог узуса повторним потврђењем поменути привилегија под Леополдом I., Јосифом I., Карлом VI. и

Маријом Терезијом превишњим повељама од 4. Марта 1695. 7. Авг. 1706. 10. Апр. 1715. и 24. Апр. 1743. у посједу исти одржали и да су подјелена у истима права до најновијег времена — ако и с' временим прекидом уживали.

Подјељење привилегија, увјек признато а позније свечано законом обезбеђено слободно упражњење вјере и ослобођење од десетка, и других терета, које су сви носити морали, што се све и обзиром на тадашни меродавни уплив религиозне нетрпимости и на установе владавше феудалне, само властели годеће Системе за врло велика ослобођења и олакшице сматрати мора, подаје најправије мјерило за цјењење заслуга Срба за престол и отачбину.

Оданост моих сународника према својим народним установама, одржање првобитне чистоте у дјелима вјере и у свима знацима народне карактеристике и у више тешки прилика показана сила и пожртвователност, служе необоривим доказом за то, да су у Срба све установе у области цркве и народног живота у свести народа дубоко укорјењене и коих је остварење, кад би год у уживању и упражњавању исти препречени били, увјек и са пожртвовањем тражено, а као што многобројна по тадашњем схваћају формулована законска опредјељења Corpus juris hunagaria наиме пак 27. зак. чланак од год. 1791. доказују и признате бивале. — Развитак овај установа Срба у свези са дотичним законским опредјељенима, даје истима освећење историјског права, ком се, кад га још и природно право подкрепи, признање одреће не може.

Подјељена народу српском и у поменутим повељама краљевским прецизирана права, оснивају се на заслузи оружја, која је тада најважнија била и највише се уважавала, — потекла су из краљевске пуновласти, која се тада за једини извор права сматрала, а дана су у форми Привилегија, што је тада једини признати и важани начин подјељења права био.

С презлазом сваког дањег оснивања односни права на подацима из прошлости која већ с тога што су Срби у краљевини Угарској с великим жертвама ново отечество себи основали, што су све беде и невоље с угарским племеном подједнако дјелили, силно свједоче, да се захтевања њихова уваже и да им се од индивидуалне равноправности више што даде — остаје ми само још приметити, да по тачном испиту речи горепривеђеног 27. зак. чланка од год. 1791. и расправа између круне и саборски станова при стварању тог законског чланка вођени, неможе бити основане сумње, да су тим што су круни и Монарху у делима грчко-источне Цркве, школа, фундација, воспитања младежи и привилегија од предака славне успомене на тадашњег Цара и краља Леополда II. прешавша права задржана, иста као од самог Сабора с' једним ограничењем, да несмеду основним земаљским законима противна бити, признаната.

Један лак поглед на наше односаје увјерити нас може, да је задатак, што га земља и повраћена јој влада рјешити има, велик и одвећ тежак. Друга саборска Адреса од год. 1861. о томе се згодно изражава — пак како иста тако и остале Адресе поменутог и сада скупљеног Сабора по расправи државно-правни односења, од свију других питања само су питање народности достојно споменули, што јасно показује, да и само законодаство то питање за такво држи, које се прије свега решити мора. А сретно решење питања тог предпоставља саслушање дотичника и само се погодбом ка концу привести може.

Србски је Народ у том погледу своје с обзиром на фактично промјењене околности за народни свој развитак нуждне предлоге у закључењима народног год. 1861. у Карловцима држаног Сабора формуловао. У тим закључењима и у представци, којом су иста Највишем Мјесту спроведена, темељито је доказано, да се исте без повреде политичног јединства и земаљске Солидарности у живот увести и остварити могу и да потоме основним земаљским законима противни нису.

Закључења су та Његовом ц. кр. апостолском величеству поднешена на тај конац, да се дотичном установном Органу

ради припознања предложе, као што се то из Превишњег на скупљени године 1861. Сабор управљеног Одписа од 24. Јулна 1861. видити може.

Осим закључења ти, која се на политична права и искања Срба односе, расправљао је скупљени године 1865. у Карловци народни конгрес питања тичућа се Цркве, школе, Свештенства и фундација и поднео је закључења своја о тима својима унутрашњима дјелима путем своим Највишем Мјесту.

У оба та конгреска Операта формулована су зактевања Српског народа с планом, како се иста извести могу; — и почем се у том погледу српски народни конгрес за једини законити надлежни орган сматрати мора, то мислим да само дужност моју испуњујем, кад ваше високородие с пуним повереньем нижајше молим, да би се са садржајем тих закључења ближе упознати, исте благохотно уважити и до остварења привести изволили.

Молећи ваше високородије, да би разложење ово као глас патриоте, којега искрена жеља за благом отачбине одушевљава, добростиво примити изволили, узимам си слободу ваше восокородије нижајше умолити, да би при предстојећој Организации високи земаљски и муниционални Надлежателства и на моје квалифициране Сународнике призрјепије имали и настојати да се има.

Надлежно призирање на моје Сународнике чрез с размјерно намјештење исти како у вишим и мјеродавним круговима, тако и у другом кругу дјејательности, које је високој влади остављено, поздравиће се као дјелом посведочено припознање равноправности у тој области и имаће најбоље последице.

Такав поступак кадар би био повереље у народу побудити и учинио би високој влади добру услугу, јер би тим, при толиким партикуларним Интересима точно знање о стању ствари олакшано, право решење осигурано — а штета, што ју зло разумеваље за собом повлачи, одклоњена била.

Потврдна диплома за митрополита Јована Ђорђевића.

Приопштио:
Д. Р.

Ми *Марија Терезија* и проч. и проч. намјати вручаем и проч. да повнегда года скоро прошедшаго 1768. пречестни и благоговјејни Павел Ненадовић, греческа восточнија церкве закона, национа илирическаго или расианскаго Архи-Епископ и Митрополит Карловачки, от сеја временија жизни во вјечност преселилсја, следователним образом столица јего празднa остала; пречестни и благоговјејни наш и нам љубезни *Јоан Георгијевић*, епископ вершецки и карансебешки чрез горе споменуте восточне церкве клер и вес народ расиански, из милостиве прежде учињене наше комисие собрани, по милостивих дозволенних им чрез светљејшаго древње принципа Леополда перваго римскаго императора, краља Хунгарскаго, Господина сирјеч деде и предцесора нашего, славњејшија намјати вождељеваго, у различита времена особитоже во Архи-дукејскому градје пашему Бечје аустријском 20. Августа 1691. изданих и како је тими, тако и с прочими, чрез другаго светљејшаго древње принципа Г. Јосифа такожде императора римскаго и краља Хунгарскаго стрица нашего, сирјеч и предцесора блаженија намјати, крјепостију милостивија грамати своеја, равним начином во Архидукејском градје пашем Бечу аустријском 29. Септемврија 1700., ниже меше чрез свјетљејшаго иногда бившаго принципа Г. Карола VI., римскаго императора и краља Хунгарскаго, такожде нашего безсредственаго предцесора и родитеља, славнија намјати воздељеваго, по гласу милостивија грамать своеја, во архидуказном градје пашем Бечје аустриском Октомврија 8. 1713. милостиво потверждених више речене восточне и греческе церкве, национа илирическаго или расианскаго Архи-Епископа и митрополита Карловачкаго и тако за предпомјапутаго прежде Павла Ненадовића безсредственаго насљедника со всим дозволением и властију на звание таковое, силоју прежде речених ц. к. дозволениах

и допушченіах до милостиваго потвержденіа, и укрепленіа нашего начином обичним избран и наименоват јест; и тај опомјанути Јоан Георгијевић учинивши к нашему величеству понизњејшее прибјежиште, покорњејше просил, во јеже би јего горе реченим начином, аки Архи-Епископа и Митрополита избранаго и наименованаго властију нашеју краљевскоју милостиво потвердити, и за таковаго в провинциах наших ц. к. от народа јего закона греческаго признати и предпочитати, вељели и заповједили, и да он звание и власт таковија, перед предречених ц. к. дозволенијах, привилегиах, допушченијах и преимушчествах, свободно уживати и употребљавати может, јему допустити милостивно благоизволи би.

Ми убо предреченаго Јоана Георгијевића понизњејше прошение, нашему величеству краљевскому начином горним предложение милостију услишавше, и милостивно дозволивше, взирајушче и промишљајушче, на не точију јего к величеству нашему постојанују вјерност добропознаного житија цјелост, особливија пред сим себје придобитија заслуги, а навластито, когда первими годинами с почившим источнија церкве греческаго неупитского закона патриархом Арсенијем Јоановићем, оставивши страни турецкија, у нашија наследителнија пришел провинции, и от того времене колико смјерност к нашему величеству нерушимо засвидјетелствовал, толико и охотност к возвишенију високајшија служби нашеја управленују похвалителње у всјаких изтјазуемих обстојателствах и случаих указал; но и всја дјејствија своја и званија с таковоју искреностију и сцјешностију испољавал, да чрез тое тако нашему величеству себе највише препоручена имјел, како и прочим, в дјељех своих мудро управленик, пријатна себе и угодна сотворити потшчалсја.

Имајући на посљедок напред реченија славних предков наших маџарских краљевах, в том что би народу расцианскому по међје собоју и из народа своего Архи-Епископа и Митрополита свободно било избрати, допушченвах и дозволенијах чрез нас такожде (јакоже предречено) милостивно потвержденних и укрепленних милостивное смотрение; предјавленое јего Јоана Георгијевића народу више помјанутом, восточнија церкве греческаго закона, илирическаго или расцианскаго во Архи-Епископа и Митрополита свободно било избрати, допушченах и дозволенах чрез нас такожде (јакоже предречено) милостивно потвержденних и укрепленних милостивное смотрение; предјавленое јего Јоана Георгијевића народу више поменутому, восточнија церкве греческаго закона, илирическаго или расцианскаго во Архи-Епископа и Митрополита карловачкаго предобразителње установленое и учињеное избрание, властију нашеју краљевскоју милостивно утверждаем, дозвољаем и укрепљаем; следователњеже јего Јоана Георгијевића, до тоље, донељеже во пристојној вјерности нами, сам и народ расцианскі, которому он представлен пребудет свободно, уживати и употребити может и сверху того, за таковаго чрез цјели народ поменутаго закона греческаго, расцианскі по провинцијах (јакоже предречено) наших находјашчисја, признити и предпочтети всемилостиво заповедамо.

Чего ради вам и всјем и всјаком церковном и мирском, всемуже общчеству часто реченаго закона греческаго расцианов, восточнија церкве, гдје би сја они под властију свјашченија предреченаго краљевства нашего Хунгарскаго, корони и странами јеј присвоеними находили и пребивали нињешним и будушчим, уредбоју сеју крепко повелевеаем и заповједаем; чтo би предпоменутога Јоана Георгијевића, от сеље у напредак за истинаго и несумнителнаго восточнија церкве греческаго закона илирическаго или расцианскаго народа, Архи-Епископа и Митрополита карловачкаго имјети, держати и припознавати, должнујуже јему за принадлежателство закона вашего, покорност, чест и почитание издати должно и приморани будете — —

Дато во Архи-дукалном градје нашем Бечје Аустриском 21. Октомбра 1769. краљевства нашег. —“

Шездесетогодишњица.

Не давно је навршио високопреосвећени г. епископ Боко-Которски *Герасим Петрановић* 60-годину од свога ступања у свештено-монашки чин.

Г. епископ Герасим, није исту своју шездесетогодишњицу прославио у хуци и буци, као што данашњим даном многи прослављају своју 10. 20. 25. 30. 40. ил 50. годишњицу свога јавног рада ил звања, — многи да само на себе обрате пажњу и да дођу у „календар“ ил до орденчића, и да силним телеграмима покажу свету, *какво* уважење и углед уживају —; него ју је прославио са свим у тишини, у кругу својих пријатеља и својих дворјана.

Мало је српских архијереја, који с тако мирном савешћу могу бацити поглед свој на свој предживот, као што га може бацити високопреосвећени г. епископ, Герасим на минулих 60 година од ступања у свештенично-монашки чин, односно 30 од свога посвећења за епископа.

Он је изашао зарана на глас својим књижевни радовима и све српство зна за њега од давно и давно.

Његове проповеди „*Добри пастир*“ изишле су I. књ. 1850. II. 1853. а III. 1856.

Његова „*Побожна размишљања при слушању св. литургије*“ изашла су први пут 1853., која су доживела више издања.

Његова „*Повест о манастиру Драговићу*“, у ком је био архимандрит 1859., а те исте године и „*Животопис Јована Бавана Мостарца*“, народног добротвора.

Под његовим је уредништвом изашао „*Српски далматински магазин*“ за 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. и 1867. годину.

„*Кратка повест срп. прав. општества Будванског*“ 1867.

Осим ових радоа, изашло је од њега у повременим листовима више радова, а од 1875. редовно је уређивао „*Шематизам Боко-Которске епархије*“, у ком има лепе историчке грађе за епархију. Уз књижевне радове, бавио се и јавним народним стварима и за свој народ у више прилика израдио му разне олакшице и спасао га од многих беда и невоља.

А старање о цркви својој и свештенству оба реда, то му је био најмилији посао, о чему је дању ноћу бригу водио, и свугди заступао и бранио интересе народне и своје цркве и свештенства.

Као епископ пак био је увек образ и светило свога стада духовног, које га је и које га истински љуби и поштује.

Рођен и васпитан у земљи, где влада у свему штедња — већ и због сиромаштва, — законитост и ред, и где сваки и мора и хоће вољно да врши савесно своју дужност за коју је и плаћен; г. епископу Герасиму није ни било тешко, а да и сам не врши своје дужности што савесније, због чега је и задобио уважења, и поштовања и одликовања не само код и од меродавних виших кругова и код народа своје епархије и свештенства, него у целом српском свету.

Његово ће име бити записано златним словима не само у историји српске далматинске цркве; него и у историји опште српске цркве.

Г. епископ Герасим, научен из малоће на смеран живот и штедњу, није се променуо, кад је дошао у данашњи свој положај, као што многи чине, и поред своје смерне плате, знао је себи овековечити спомен у својој епархији и тиме, што је до сада више заклада установио, а да и не спомињемо знатне прилоге његове на школе и цркве и на српску књигу.

И кад човек сравни живот и рад г. епископа Герасима са животом и радом многих наших архијереја из карловачке митрополије, који поред својих огромних прихода не оставише иза себе никаквог трајног спомена, и чије је име у историји овостране цркве само у толико споменуто, што се наведе да је од те и те до те и те године седео на епископском престолу те и те епархије: не можемо а да не зажалимо што је наша црквена историја карловачке митрополије врло мало записала оваквих архијереја, какав је високопреосвећени г. епископ Герасим.

С тога се и ми придружујемо општем народном гласу, те и ми кличемо: *живео високопреосвећени г. епископ Герасим још много година, на понос и дику наше цркве и народа. Живео!*

Д. Руварац.

Извјештај

о једанајстој редовној сједници православне српске епархијске конзисторије пакрачке, држане 23. Новембра (6. Децембра) 1904. под пред сједањем Његова Високопреосвештенства Господина Епископа Мирона.

Узет је на знање допис Високопреосвештеног Господина Епископа Мирона, да је рукоположио свршеног богослова Јована Стојевића за ђакона и презвитера који је међутим упућен на место определена, а тако је узет на знање и други допис Госп. Епископа, којим уступа завештајно писмо пок. Христине Бирач, удове иза пок. протопрезвитера војничког Андрије Бирача, којим она оставља епархијској конзисторији на руковање 10.000 К. да се оснују две закладе по 5000 К. за стипендију и то једна од 400 К. за свештеничке синове а друга од 300 К. за свештеничке кћери епархије пакрачке. Покојници поражена је записнички вјечна памет и расположено да се основна писма сачине и даље сходно поступи. — Одобрен је по високој влади предложени нацрт новог иконостаса за парохијску цркву у Новоселанима и означене на иконостасу иконе. — Саопћено високој влади мишљење на молбу црквене општине у В. за новоградњу парохијске цркве. — Поднесен је високој влади извјештај у предмету тужбе жупног уреда у Р. против тамошњег парохијског звања. — Одобрен је надопуњени нацрт иконостаса за цркву св. Ане у Врајеској. — Надопуњени исказ сесионалан отштета враћен је високој влади. — Објављена је свештенству књижица „Школска деца на служби Божјој" од Јована Живковића. — Узета је на знање другостепена пресуда вис. преч. Митрополијског Црквеног Савјета у предмету тужбе жупног уреда у Р. против тамошњег парохијског звања. — Одобрен је надопуњени нацрт иконостаса за цркву св. Ане у Врајеској. — Надопуњени исказ сесионалан отштета враћен је високој влади. — Објављена је свештенству књижица „Школска деца на служби Божјој" од Јована Живковића. — Узета је на знање другостепена пресуда вис. преч. Митрополијског Црквеног Савјета, којом се потврђује конзисторијална пресуда о уништеном избору протопрезвитера и пароха пакрачког и одређује поновно избор. — Узета је на знање организација црквене општине у К. — Обавештено парохијско звање у С. да му је поднос ради катихизирања школске дјеце у К. по гласу дописа кр. котарске области у П. осигуран општинским прорачуном. — Упућена Црквена општина у Д. да најприје оправи парохијални дом и рашчисти питање о дворини, а по томе ће се исписати стечај на парохију. — Саопћена је статистичком уреду уништења о црквеној организацији. — Потврђен је избор јереја Ђорђа Обрадовића, за пароха у Кобашу. — Исписан је стечај на парохију у Кукуњевцу са роком до 8 (21.) јануара 1905 — Одобрено је президијално расположење у предмету опслуживања парохије у Бршљаници. — Упућено парохијско звање у Р. да епархијска конзисторија не може располагати са умировљеним свештеником М. Л. — Узет је на знање извјештај А. Б. из М. Т. да је повукао код суда тужбу против парохијанина свога Н. Д. — Узет је на знање извјештај повјереника П. С. из К. да је парох П. Б. у Б. удовољно односном налогу. — Издано је упутство парохијском звању у П. у предмету поступка против конкубината. — Препоручена је високосл. Саборском Одбору молба проте К. Т. из Н. Г. за недопуну дотације. — Упућено је парохијско звање у О. да је храм цркве тамошње св. апостол Петар и Павле. — Уток Ј. Ј. из Р. поднесен је високо преч. Митрополијско Црквеном Савјету. — Издана су свештенству поводом једним упутства — приликом женидаба са женитбеном дозволом и уписивања вјенчања у матице оне парохијске цркве у којој је вјенчање извршено. — Поводом конкретног случаја упућено је парохијско свештенство, да војне обвезанике не сме вјенчавати без доприношење изнимне женитбене дозволе а приватни брзојави о наводно подијељеној дозволи да се не могу узимати као довољан доказ. — На молбу црквене општине у Рашу исписан је стечај на мјесто парохијског помоћника са роком до 8. (21.) јануара 1905. — Избору пароха у Бршљаници припуштена су оба компетента Д. Ч. из Л. и Г. К. из П. — Рјешавано је и 30 бракоразводних предмета од којих су нет парница окончане коначним разводом.

Извјештај

о дванајстој редовној сједници православне српске епархијске конзисторије пакрачке држане 21. децембра (3. јануара) 1904/5 под предсједањем Његова Високопреосвештенства Господина Епископа Мирона

Узета су на знање по високој влади увиђена основна писма закладе преосвештеног Господина епископа Мирона за цркву крњеначку и доставиће се један примјерак црквеној општини. — Обавештиће се парох Ђ. О. у К. да му је стављена у течај сесионална отштета. — Обавештиће се умировљени парох Л. К. у П. да је високосл. Саборски Одбор одбио молбу гледе потраживања камата и изјавио да би га требало реактивирати. — Обавештен је тутор млд. Д. М. да јој је стављена у течај мировинска припомоћ. — Узет је на знање допис епархијског административног одбора пакрачког да је село Михаљевце општински одређено од парохије трешњевачке и припојено парохији пожешкој. — Поводом дописа епархијског административног одбора пакрачког да је новоосновања црквена општина у Смудама организована, исписан је стечај на парохију смудску са платом III. разреда. — На пријаву истог одбора наложено је свештенику Т. И. у Г. да под претњом дисциплинарни поступка удовољава његовим налозима. — По-

тврђен је избор Светозара Грубача пароха новосељанског за пароха у Крижевцима. — Досадањи протопрезвитерат сјеверински предан је у администрацију протопрезвитеру бјеловарском Јовану Штековићу. — На парохију новосељанску исписан је стечај а парохија дана у међутимну администрацију пароху бјеловарском. — Црквена општина у Брђьаници позвана је да приступи избору пароха. — Пријављена су високој влади два случаја неовлашћеног крштења од стране римокатоличког свештенства. — Путни трошковник С. Б. из Л. као касно поднесен није обрађен. — Узето на знање извјешће С. Б. из Л. да је повукао тужбу против парохијана Ђ. М. — Узет је на знање записник братског сабора манастира О. — Молба Ј. Г. из С. за повишење награде администрације парохије Ч. није уважена, а предлог гледе адфилирања околним парохијама уступљен епархијском административном одбору. — Није уважена молба црквене општине у П. за поновни испис стечаја. — Осим многих других мање важности предмета, ријешено је и 20 бракоразводних предмета.

Кад и где се почео светковати св. Сава у карловачкој митрополији?

Д. Р.

Како је у Земуну 1812. проглашен св. Сава за патрона земунских школа, и св. Сава почео да се 14. јануара прославља најсвечаније; то се држало, да је у Земуну учињен почетак светковања св. Саве.

Светковање св. Саве 14. Јануара у многим нашим црквеним општинама, па и у варошким, уведено је много доцније, и тек се овамо од 1843. односно 1860. године почео 14. Јануар свечаније прослављати као школски патрон.

Дотле су по градовима неке српске школе имале за патрона друге светитеље. Тако н. пр. Осек је имао св. ап. Петра и Павла.

Кад помислимо, да је у „*Саборнику*“ Божидара Вуковића, који је штампан 1536—8. у Млецима св. Сава под 14. Јануаром наведен као српски светитељ, где му је и правило наведено, као и у „*Србљаку*“ штампаном од 1761., ух то да је и по регуламенту од 1770. и 1777., а тако исто и декларторији од 1779. допуштено било Србима једино св. Сави од српских светитеља празновати, шта више да је св. Сава 14. Јануара прослављен и признат од државне власти за народни празник — за патрона српског народа, дочим је за Грке проглашен био и признат св. Константин и Јелена 21. Мај. а за Румуне св. Параскева 14. Октобра, а да је српски народ светковао толико и толико грчких и осталих светитеља; чудно нам долази, да није 14. Јануара празновао св. Саву *онако*, као што га је требао прославити.

У српском спону — Карловцима све до 1860. прослављен је 14. Јануара са свим обично, као и остали празници.

Тек је први пут 1860. прослављен у гимназији, у којој је освећена водица којом су приликом ђаци говорили и декламовали.

Дотле је у Карловцима прослављаван св. Стефан абог митрополита Стефана Стратимировића, који је установио благодејаније, којом је приликом уз Стратимировића и Димитрије Анастасијевић-Сабов, оснивалац карловачке гимназије спомињан и слављен, а и остали прилошници и добротвори. У новосадској пак гимназији, прослављен је св. Сава свечано од долазка Платонова за епископа.

Како се није знало, кад је у опште започето прослављање св. Саве, то смо и сами држали, да се у истини прво у Земуну 1812. године почео 14. Јануар свечано прослављати, и да је из њега доцније поникла мисао, да треба 14. Јануар што свечаније прослављати; ну, наишавши на класичан доказ, да је то мњење погрешно, навешћемо овде где је прво започето свечано прослављање 14. Јануара.

У Будиму је штампана 1806. „*Проповѣдь* на день свитаго отца нашего *Саввы* перваго Архіепіскопа сербскаго, месеца Јануарія 14. дне, лѣта 1806. у Тюкелиной церкви святыхъ апостолъ *Петра и Павла* говорена Георгіемъ Алексичъ, тоиже церкве Парохомъ.“ 4⁰ 10.

У истој проповеди, у којој је опширно наведен живот и заслуге св. Саве, патрона и просветитеља српског, парох Георгије, потоњи прота арадски, пошто је навео и неколико чуда, што их је св. Сава учинио, рече: „— Не би окон-

чао данас, слушатељи Благочестиви, ако би вам још најсањавао чудеса, која је велики Свјатитељ наш учинио: но из показаних дјел и чудес довољно можете видити, колико је Бог избрао Свјатитеља овога, и на колику га је славу подигао. О возљубљени мои, какви би ми дакле неблагодарни били пред Господем Богом људи, и како би се ми бестидни пред другима народима показали, када би ми ову свећу, коју је Бог у роду нашему зажегао, да нас просвјети, када би, велим, ми њу под кревет метнули и зрак њен нашим небрежењем помрачити тражили? Како се не би ми бојали, да Свјатитељ наш, кои се за нас толико трудно, милост своју нам не отрече, када би ми не само труде његове презирали, и његову свјетлост царскога рода и свјатиње уништожавали, но и чрез љеност и небрежење наше у заборав и забаченье довели?

Ја сам прије вас молио, слушатели благочестави, да бисте обратили очи ваше на друге народе, и видели, како они Патроне свое славе, и како се с њима диче, да бисте и ви достохвални примјер от њих узели, и вима по возможности вашеј подражавали.

Бивамо на всјаки год Стефана краља Мајарскога торжество, кое се пред очима вашима производи, мора такожде сваке године у сердцу нашем возбуждение произвести, да и ми не мање свјатитељем нашим и патроном нашего народа, нам на похвалу и утјеху даним, дичимо се.

Битће време, кад ћу вам и то јавити, сарјеч како православни Росијани свјатитеља своего књаза Александра Невскаго и Владимира торжаствују, да би и вами в подражателни примјер служити могло трудати се во јеже торжество Свјатитеља нашего тјем отмјењее увеличати што год свјатому нашему на чест, славу и велељепше учинимо, то ће се све нама на дику, чест и почитание обратити: ибо нашего рада књаза, нашего рода свјатитеља, и и нашего рода перваго Архиепископа славимо. Не ће бити залишно овде во кратцје то Росијанов торжество опоменути.“

Пошто је то учинио, завршио је пароx Георгије своју проповед овим речима: „Примите убо образ ови просвјашчени народа, и подражајте им по возможности вашеј: Воздвигните трубе и псалтире! Воздвигните сербска оружја и воинике! Простерте гласи звук и гром топова! да грми земља, да чују воздуси и веселе се небеса; Серблина бо Сербли славе, Сербскога колена књазу чест Сербли отдају: Веселте се мало и велико слављећи нашега Патрона! да јего молитвами сподобим се насљедници и царствија Божија бити.“

Издавалац речене проповеди, који се није именовао, ставио је ово: „Примјечанije. Музика турска с компанином Сербски Граждана пред церквом овај дан парадирајућих, стрјељање пушака, а особито из топова необикновено дани, тако називаеми лауф фајер, овима свјашченика речма, не само што су соосвјетствовали; но и особливо духа воздвиженије у свима присуствујућим произвела су.“

Из овога се дакле види, да је већ 1806. године — а биће и пре — у Араду најсвечаније прослављен св. Сава 14 Јануара.

А да л би се и њему *тада тако* прослављао, и у Пешти овамо од 1838., да није у то време живео у њима народни добротвор *Сава Текелија*; то је питање, на које се скоро с навеношћу може одговорити: да не би!

Угледајућ се на Пешту, после 1842. т. ј. од смрти Текелине, мало по мало почео се 14. Јануар да се свечано прославља, а од 1860. постао је 14. Јануар прави народно-школски празник, који се и по најмањим српским општинама најсвечаније прославља, изузимајући српски сион — Карловце, — у којими су тог дана све српске радње отворене, као и у остале дане, и где у цркви не дођу више од 2—3 отменија грађана, а да и не спомињемо г. г. професоре српске гимназије, који и тога дана осим 2—3 не дођу ни у цркву, нити на гимназијску прославу.

Па да нама не треба Бахова строгост!

Не би згорег било, да нам се бар из главнијих места достави, кад је код њих

започето прослављање 14. Јануара, односно кад се започео св. Сава светковати као школски празник, те бисмо овај наш чланак допунили, и дошли до позитивног одговора: кад се почео 14. Јануар свечано прослављати?

А особито молимо да нам се достави, ако је где год пре 1806. светкован 14. Јануар као школски патрон.

Уредник: Димитрије Руварац, протојереј.

Задужбина
др. Љубомира Радивојевића

Др. Љубомир Радивојевић завештао је српском народу сто хиљада динара и у своме тестаменту одредио како ће се приход од тога фонда употребљавати на ширење просвете и културе у нашем народу. Одбор, који је, према тестаменту, поставио Министар просвете, да врши вољу завештаочеву, сматра за своју дужност да објави, да је рад задужбине отпочео. Он позива све оне, који желе да се нашем народу помогне у споменутом правцу, а осећају да и они могу томе допринети, да учествују у утакмицама, које ће он објавити у смислу тестамента.

Својим одзивом и интересовањем за питања која се буду изнела, они ће одати највећу хвалу врлом покојнику, који је умео тако лепо да схвати све разноврсне потребе нашега народа и да створи могућности да се оне и задовоље.

23. децембра 1904. год.

у Београду.

Председник Одбора
задужбине Др Љуб. Радивојевића,
С. М. Лозанић.

Одбор задужбине Д-р Љубомира Радивојевића расписује овај конкурс:

I. Са *500 динара* наградиће се најбоље израђене

Поуке из агрикултурне хемије.

Дело треба да изнесе 5 штампаних табака, да је лако, али у исто време и концизно написано. Употреба и распоред градива треба да су тако израђени, да могу бити приступачни и најширим земљорадничким круговима у нас, српскоме сељаку, и да му могу дати корисних знања, која ће он моћи примењивати у раду.

II. Са *400 динара* наградиће се најбоље израђене

Поуке из ратарства.

Дело треба да је написано популарно, прегледно и зналачки. У њему треба да су изнесени сви радови земљораднички и да се покажу начини, по којима ће се они најрадикалније вршити. У њему може бити и слика. Дело не сме изнети више од 6 штампаних табака. — Поуке треба да су удешене према ступњу образовања нашега сељака и приликама у којима се он налази.

III. Са *500 динара* наградиће се најбоље израђено дело.

О храни и стану.

Удешено за наше сеоско становништво, са особитим обзиром на материјалне прилике у којима оно живи, и средства која му на расположењу стоје да своје стање побољша у овом правцу.

Цело дело не треба да изнесе више од 5 штампаних табака (3 о храни и 2 о стану).

Свако се од ових питања може и засебно расправити и тако и Одбору на оцену поднети. Ако се оба дела израде засебно, део о храни биће награђен са 300, а део о стану са 200 динара.

IV. Са *300 динара* наградиће се најбоље израђени

Угледи за женске ручне радове.

Ово издање треба да има 28 таблица угледа, у боји, и да је израђено по мотивима српских израђевина, из разних српских крајева. Испод сваке таблице да стоји из кога краја и које врсте рад и са кога је предмета. Величина таблица да буде 8° издања Срп. Књижевне Задруге. На свакој страни ваља да буде само по један углед. Велики број боја да се избегава, у колико то избегавање не ремети карактер угледа.

Рок за предају радова траје *до 1-ог јуна* 1905. год.

Рукописе ваља слати председнику Одбора.

Г. Сими М. Лозаничку председнику Академије Наука, *у Академију Наука.*

Рад треба слати под шифром, а у засебном коверту име писчево.

Ненаграђени радови враћају се писцима, а награђени постају својина Задужбинског Одбора.

Одбор Задужбине

Д-ра Љубомира Радивојевића.

Читуља.

22. Децембра пр. г. умро је у Бањи Луци парох бивгуски *Стеван Михајловић* (Бјеревић) у 44. години. Покојник је био од бољих свештеника и био је од велике користи по своје парохијане, учећи их сваком приликом да буду вредни и штедљиви, као што је и сам био. Вечан спомен брату Стефану!

3. Јануара умро је у пакрачкој болници јеромонах ман. В. Рекете *Герасим Зукић* у 32. години, који је додељен био на испомагање у пакрачкој епархији. Вечан спомен оцу Герасиму!

У ман. *Привиној Глави* умро је 10. Јануара игуман истог манастира *Теофан Косовац* у 72. години. Игуман Теофан сматрен је у својим млађим годинама, као један од најбољих настојатеља, који је подигао сјајни манастир. У каквом је стању остављао манастир, то ће се моћи доцније рећи, док се прегледи стање. Вечан спомен оцу Теофану!

Послате књиге на приказ.

Основни проблеми филозофије или *Увод у филозофију.* Од Др. *Бошка Петровића.* Свезак II. Отисак из „Школског вјесника". Сарајево 1904. 8° 13.

Прилози историјској географији Србије. Од *Илариона Руварца.* Отисак из Летописа Матице Српске. Нови Сад 1905. 8° 13.

Нове земљорадничке задруге.

У Рајеву селу; у Самошу; у Моловину; у Попинцима; у Обрежју са неограниченом одговорношћу.

Старатељство закладе Саве Текелије у Карловцима.

Његово Величанство наш премилостиви Краљ и Господар превишњом одлуком Својом од 19./6. августа 1904. решио је, да се заклада коју је установио велики родољуб пок. *Сава Текелија* својим основним писмом од 1. августа 1842. и којом је руковао досада српски народно-црквени саборски одбор, испод руковања овога узме и повери руковању доле подписаног Старатељства.

О којој се околности извештавате ради тога, јер Вам је саборски одбор из ове закладе зајам дозволио, који зајам и на даље остаје код Вас, но само се позивате да *камате овог зајма у будуће не шаљете благајници срп. нар. црк. фондова, него ћете употребити прилежеће уплатне листове на уплаћивати исту код тамошњег поштанског звања (уреда).*

Овај уплатни лист састоји се из три дела, — и то први део служиће Вам за потврду да сте дужну камату платили, средњи део „Уплатни лист" послаће се овом Старатељству за доказ, да сте камату платили, а трећи део остаће код поштанске штедионице. *За уплату камата немате плаћати биљеговину (марке) код поштанског звања (уреда), а тако исто не треба ни биљег на потврду.*

У сва три дела имате уписати своту бројевима коју ћете уплатити и то на оном месту где стоји Vrhu . . . . . K . . . . filira"; затим и словима у другом реду. Осим тога у средњи део т. ј. „Уплатни лист" морате уписати и место уплате и име дужника, као што то већ сам уплатни лист показује.

Овако исписљен уплатни лист можете код сваког поштанског звања (уреда) предати и новце уплатити, без икаквог трошка.

Пошиљке у новчаним писмима нећемо примати, већ ће се иста уз потребни убавештај вратити, дочим новце послате нам поштанском дозначницом, примамо, само том приликом поштарину морате платити, с тога је боље новац уплатним листом слати.

Овом приликом уједно обраћамо Вашу пажњу на ову околност:

За цело Вам је познато каквом је тегобом, дангубом а особито с коликим

је трошком било до сада скопчано тражење зајма на некретнине из разних завода и завода; колико се морало мољакати и обијати прагове код разних посредника, адвоката, судова, чиновника и колико је било чекања, док се тражени зајам поделио, а и кад је дошло до исплате, колико је било одбитака за разне пристојбе, адвокатске трошкове, камате итд.

Да се овим потешкоћама и силним трошковима стане на пут, ово Старатељство је закључило делити зајмове уз најповољније погодбе, без ичијег посредовања, без икаквих големих трошкова, и сувишне пискарије.

Ко хоће зајма на своје некретнине, има да пошље „Старатељству закладе Саве Текелије у Карловцима“ кратку молбу, у којој ваља навести колко зајма тражи и на какве некретнине да се интабулише овај зајам. Према томе има се молбеници приључити грунтовни извод, катастерски лист, порезна књижица, и ако има ко још какви података, нека приључи и ове.

На земљу може добити свако зајма до половине а у изванредним случајевима и до две трећине оне вредности, која се добије кад се земљарина умножи са сто, или катастерски приход са 20.

Кад Старатељство добије ову молбеницу, журно ће одобрити зајам и известиће о томе дотичног молитеља и послаће му готову обвезницу на потпис, коју ће молитељ потписати пред јавним бележником, или пред општинским поглаварством, или два Старатељству позната сведока. Тако потписану обвезницу врати ће молитељ Старатељству у Карловце.

Чим добије Старатељство оваку правилно подписану обвезницу, дати ће зајам интабуловати, и кад добије о томе грунтовно решење са интабулованом обвезницом и ово постане правоваљано, те кад се набавком најновијег грунтовног извадка осведочи, да је зајам доиста на првом месту интабулован, онда ће Старатељство *само* по одбитку *употребљених биљега и пристојбе* за интабулацију, послати позајмљену главницу странци путем поштанске штедионице, која ће *ову своту странци одмах исплатити.*

Дакле *за овај цео труд, рад и поступак неће имати странка никакав трошак, шта више чак и биљеге за обвезницу, молбеницу за интабулацију и пристојбу интабулације предујмиће Старатељство* и при исплати позајмљене своте одбиће од главнице. Дакле као што видите, молитељ има само да преда молбеницу за зајам, да обвезницу потпише, и да прими позајмљену главницу, без икаквих одбитака. Чак ни камата за пол године неће се одбити, јер на зајам по Старатељству одобрен, плаћа се *камата не унапред, већ у натраг, свака по године, т. ј. до 30. јуна и 31. децембра.*

Камату ће странка платити код кр. поштанског звања, посредством уплатни листова, како је то већ горе протумачено.

Главницу може дужник отплаћивати кад хоће у већим или мањим свотама, а целу главницу, уз тромесечни отказ.

Из овога видите да су ово тако повољне погодбе, да под оваким погодбама не може ни један завод или заклада делити зајам.

Сад када сте ово све сазнали, изволите ову нашу упуту при тражењу зајма у кругу Ваших познатих и пријатаља ширити и сваког упутити, *да ако хоће зајма под најповолнијим условима, скоро без икаквог трошка, нека се обрати на* **Старатељство закладе Саве Текелије у Карловцима**

Из седнице држане у Карловцима, *20. новембра (3. дец.) 1904. године.*

Старатељство закладе Саве Текелије.

Летошњи покрет, да српска омладина иде у Праг на науке, уродио је добрим плодом, јер сада имаде у Прагу преко четрдесет Срба, слушалаца на разним школама.

О важности студирања у Прагу претресано је доста у нашој јавности, те мислимо, да о том не треба ни ријечи губити.

Српска омладина у Прагу, окупила се око свог друштва „*Шумадије*“, имаде своју читаоницу, књижницу и пјевачко друштво.

Но да би се омладина могла без препрјека образовати, да би могли постати спремни радници и снажни карактери, потребно је, да смо и материјално обезбиједјени.

Ми живимо баш у средишту чешког народа, те видимо, колико чешки народ троши за образовање своје омладине. За материјално потпомагање омладине имају они поред великог броја разних потпорних друштава *Чешки Ђачки Дом*, који баш прије кратког времена свечано отворише. Зато и видимо код њих тако спремну интелигенцију, која ради за свој народ на сваком пољу народног напретка.

Да би омогућили долазак српске омладине у Праг на науке, основали смо:

ДРУШТВО ЗА ПОТПОМАГАЊЕ СРБА ЂАКА У ПРАГУ.

Друштво ће потпомагати све вриједне и сиромашне Србе ђаке на свим школама *без разлике*.

Зато се и обраћамо на српски народ, да нам притекне са новчаном помоћи, да би друштво што боље испунило своју сврху.

Свака новчана припомоћ добро ће нам доћи и примићемо је са захвалношћу.

Новац се шаље на адресу:

ДРУШТВО ЗА ПОТПОМАГАЊЕ СРБА ЂАКА У ПРАГУ, ВИНОХРАДИ, КОМЕНСКОГА УЛИЦА БР. 38.

Зл. Праг, о Божићу 1904.

Тајник
Јово Бокоњић
stud. med.

Предсједник
Ристо Тохољ
cand. iuris.

Примједба: Према §. 9. друштвених правила чланови су друштва: а) **добротвори**, који плате 200 круна једанпут за увијек, б) **оснивачи**, који плате 60 круна једанпут за увијек, или их уплате у 10 оброка, в) **помагачи**, који плаћају годишње10 круна, г) **редовни** (само ђаци у Прагу), који плаћају 2 круне на течај

Књижевни огласи.

Нова књига:

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД
САСТАВИО
ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна. Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. аутор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија пада.

ЛИТУРГИКА
ЗА
ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА
САСТАВИО
ЂОКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.
Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод, с тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г. г. учитељима, дајемо уобичајена књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ
СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА
ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Синода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903 г. за уџбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

. О створењу света. — II. О створењу анђела — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII. Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X. Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI. Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкресење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — VI. Силазак светога Духа на апостоле. — XV II. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Цена је књизи 30 филира.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА
НА
СЛУЖБИ БОЖЈОЈ
УПУТСТВО
ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

Како је нестало и последњег комада књиге „ВЕЛИКОГ ТИПИКА“, а с многих се страна данас тражи; то смо одлучили, да штампамо у другом поправљеном и умноженом издању Васе Николајевића, прота и пароха пришког

„ВЕЛИКИ ТИПИК“,

и ако се није довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, штампамо га.

С тога умољавамо и молимо пречасну г. г свештенике оба реда, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, јер ће књига скоро бити готова.

Књига ће штампа на финој артији, изаће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате продужујемо до сврштетка Фебруара.

Претплату ваља слати Управи Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У Карловцима 15. Јануара 1905.

Српска Манастирска Штампарија.

ОД АДМИНИСТРАЦИЈЕ

С 1. бројем „Српскога Сиона“ одпочели смо да разашиљемо свима дужницима рачуне за дужну преплату, на што упозорујемо пош. преплатнике.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ЕДИКТ. 2—2 80

На темељу решења славног епарх. школ. одбора бачког бр. 587/зап. ех 1904. одлучено је са овим се позива учитељ Душан Ћирилов да се ради окончања дисциплинарне му ствари од подписаног дана — за месец дана најдуже — пријави овом школ. одбору, јер ће се у противном случају и без њега окончати и сматраће се као да је на учитељском звању оставку дао.

У Стапару 20. децембра 1904. год.

Српско-православни Школски Одбор.

Број 1088, 1098 и 1096/к. з. 796, 800 и 818. ех 1904.

СТЕЧАЈЕВИ. 81 2—2

Исписују се и то: на новоосновану парохију у Смудама, III. разреда; на парохију у Новосељанима IV. разреда и у Дољанима VI. разреда са доплатком од 200 К. Рок је стечајевима укључиво 22. јануар (4. фебруар) 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављеног рока потписаној конзисторији поднијети.

Из седнице прав. срп. епарх. конзисторије, у Пакрацу, 21. децембра (3. јануара) 1904./5. држане.

Предсједништво.

Број Е. К. 521. ех 1904. 1—2 1

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Марко Дракулић, непозната боравишта, да је његова жена Милица покренула против њега бракоразводну парницу код ове Епарх. Конзисторије; па се позива, да се у року од 90 дана, рачунајући од дана првога увршћења овога едикта у „Срп. Митропол. Гласнику“ као и у „Српском Сиону“, пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога, на законити начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без њега, а на његову штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 16. (29.) децембра 1904.

Михаил
Епископ.

Ad бр К 3017/519. ех 1904. 1—2 2

СТЕЧАЈ.

На упражњено место протопрезвитератског капелана у Ст. Бечеју овим се расписује стечај.

Компетенти имају своје као што треба инструисане молбенице поднети потписаној епарх. конзисторији до 13. (26.) фебруара 1905. год.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 21. децембра 1904. (3. јануара 1905.)

Митрофан с. р.
Епископ.

Број Е. К. 476. ех 1904. 1—2 3

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћевнога разреда у Крбавици протопрезвитерат коренички.

Рок компетовању остаља се до 1. фебруара по старом календару 1905. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком 16. (29.) децембра 1904.

Предсједништво.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се **Администрацији** а остали рукописи **уредништву „Српског Сиона“ у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 77. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 2

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у понедељак 31. јануара 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени и одликовани.

По замолници Његовог Високопреосвештенства Г. Епископа Вршачког *Гаврила Змејановића*, рукоположио је Високопреосвештени Г. Епископ Темишварски *др. Георгије Летић* у храму св. Вазнесења у Темишвару — у граду — 25. Децембра пр. г. свршеног богослова Владимира Грујића за ђакона, а 26. у храму св. Георгија у Фабрици за презвитера, који је одређен за протопрезвитерског помоћника у Вршцу.

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ Темишварски др. *Георгије Летић*, рукоположио је у храму св. Георгија у Фабрици 26. Децембра пр. г. монаха манастира Св. Ђурђа Никанора Савића за јеромонаха.

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ Пакрачки *Мирон Николић*, благоизволео је отписом својим од 5. Јануара бр. 2/Пр. одликовати јереја Петра Босанца, пароха у Новим Паљанима и члана епархијске конзисторије пакрачке црвеним појасом.

Услед смрти игумана Привинoглавског *Теофана Косовца* и Раковачког *Спиридона Илијћа* изволела је Његова Светост, преузвишени Господин Патријарх српски *Георгије*, управу Ман. Привине Главе патр. протосинђелу и конзистор. бележнику *Данилу Пантелићу*, а управу Ман. Раковца патр. економу *Данилу Брајковићу* поверити; надаље по потреби манастирске службе преместити јеромонахе: из Ман. Прив. Главе *О. Теофана Увелића* у Ман. Бесчин, *О. Кипријана Грујића* у Ман. Шишатовац и *О. Доситија Теодоровића* у Ман. Хопово, а у манастир Прив. Главу јеромонаха *Герасима Чобановића* из М. Хопова, *Германа Срдановa* из Ман. Шишатовца; јеромонаха *Корнелија Будића* из М. Крушедола у Ман. Раковац, и *Матеја Ћирића* јерођакона из М. Раковца у М. Кувежди.

ЗАВРШНИ РАЧУН „епарх. фонда“ срп. прав. епарх темишварске за г. 1904.

П Р И М А Њ Е	У појединим свотама		У укупној своти	
	Круна	пот.	Круна	пот.
Готовина 31. децембра 1903.	276	57	276	57
Принос протопрезвитерата темишварског	1424	64		
„ „ арадског	1682	48		
„ „ вел. бечкеречког	1498	98		
„ „ вел. кикиндског	3024	41		
„ од манастира	300	—	7930	51
„ добровољни (од појединаца)	150	—	150	—
Благајница нар. црквен. фондова у име канцел. паушала	1499	07	1499	07
Постотак од осигур. друштва „Franco Hongroi“	1546	45	1546	45
Камате од улога	3020	01	3020	01
„ „ подељ. зајмова	2054	76	2054	76
Отплата зајмова (главница)	5327	24	5327	24
Купони од спирит. рафинерије у Темишвару	90	—	90	—
Дивиденде од аграрне штедионице у Темишвару	150	—	150	—
Накнађени предујмови	1020	—	1020	—
Течајем године при потреби вађено из штедионице	3995	—	3995	—
Укупно:	27059	61	27059	61

И З Д А В А Њ Е	У појединим свотама		У укупној своти	
	Круна	пот.	Круна	пот.
Плате чиновника	4200	—		
Еп. бележнику установ. репумерација	600	—		
Концептуалном испомогачу	250	—	5050	—
Припомоћ школама	1686	62	1686	62
Канцелар. осветљење	132	29		
„ огрев	459	60		
Набава канцелар. реквизита	1062	19		
Службене новине и стечајеви	48	70		
Ручни паушал	66	—	1768	78
Набава канцел. покућства	269	78	269	78
Држав. порез и остали јавни терети	279	71	279	71
Предујмови	1215	55	1215	55
Репумерације	300	—	300	—
Углавничене камате од улога	3020	01	3020	01
Разни издатци	86	31	86	31
Ман. Бездину преостала свота после обрачуна са истим ман.	420	—	420	—
Користоносно уложено у штедионицу	12049	60	12049	60
Укупно:	26146	36	26146	36
к тому остатак дне 31. 1904.	913	25	913	25
Свеукупно	27059	61	27059	61

У *Темишвару*, дне 31. Децембра 1904.

За благајницу:
Др. Георгије Зубковић
епарх. бележник

За књиговодство:
Лукијан Бранковић
еп. ревизор

ИМОВНО СТАЊЕ „епарх. фонда“ срп. прав. епархије темишварске за г. 1904.

ПОТРАЖИВАЊА	У износу		ДУГОВИ	У износу	
	Круна	п.		Круна	п.
Дана 31. децембра 1904. готовина у благајници .	913	25	Преплате за год. 1905. .	51	92
Улози новчаних завода .	63412	04	Право стање дана 31. децембра 1904.	119616	19
Акције	3800	—			
Дугови зајмова од појединих општина	35981	07			
Камате на дуг	3643	16			
Предујмови	195	55			
Потраживања од залишних сесија	469	94			
Разна потражив. и накнаде	1368	67			
Заостатци прireза од појединих општина . .	9884	43			
	119668	11		119668	11

У *Темишвару*, дне 31. Децембра 1904.

За благајницу:
Др. Георгије Зубковић
епарх. бележник

За књиговодство:
Лукијан Бранковић
епарх. ревизор

НЕЗВАНИЧНО.

Мање слободе, више контроле!

д. р.

При грађењу тако званог кр. рескрипта од 1868., народни је сабор 1865., желећи дати црквеним општинама што већу самоуправу, једино у §. 51. II. В одредио: „Приликом црквене визитације подноси се окружном протопрезвитеру на захтевање записник на увиђење“.

Ово је сва контрола над црквеним општинама!

Осим овог права, није кр. рескрипт дао никаквог другог права окружним протама, нити им је одредио њихов делокруг — права и дужности.

Па што народни сабор није протама прописао њихове дужности и права над општинама и одборима, кад им је већ одредио у §. 22. I. Б. извесне проценте од општина њихових протопопијата, ни појада; ал што им њихове дужности и права над свештеницима није прописао и одредио ни св. Архијерејски Синод, те нит проте, нити свештенство знаде одређеног односаја међу њима, а тако исто ни општина, због чега се и догађа, да један прота присваја себи ова и она права, а други опет она и ова: то је за осуду.

Како је римокатоличка црква у том погледу срећна. Код ње је тачно одређен делокруг, дужности и права од папе до капелана, и међусобни односаји виших спрам потчињених и обратно.

Истина, и код нас су бар у „*Православном црквеном праву*“ од др. Никодима Милаша, у §. 118. набројане у главном дужности и права окружних протопрезвитера; ал која хасна, кад се њих не држе окружне проте, а не држе их се с тога, што не постоји одређено правило, да су дужни све оне дужности вршити и да имају сва она права над подручним свештенством и општинама.

По избору односно потврди, проте одлазе у свој протопопијат и примају протопрезвитерску дужност, без да и сами знају, с каквим дужностима и правима.

Истина, постоје штампана правила под именом „Краткая наука протопресвитерских и их должностех“, која су штампана у Бечу, а кад и од кога, то се не зна, но зна се само то, да су штампана у времену између 1771.—1793. т. ј. за време Курцбекове штампарије, у којој су и штампана, ал њих данашњим даном немају ни саме конзисторије, нити за њих знају референти, нити чланови конзисторијални, а тако исто ни окружне проте.

Како је као што је познато, наш рескрипт грађен по лутеранском устројству од 1864., те пошто су у њему наведена и права и дужности и сениора — проти —; не знамо, за што нису градиоци рескрипта навели по њему и права и дужности наших прота.

По реченом лутеранском устројству, ово су дужности и права сениора — проте.

II. §. 66. Сенијор је изабрат парох једне општине у сениорату — протопопијату. За време његовог службовања, седиште је његово у месту где је седиште званично сениората.

§. 67. Сенијор је постављен да надзирава црквени ред у општинама његовог сениората, и он заступа и управља сениоратом у свима оним делима, која нису изречно додељена сениоратском одбору.

У његов самосталан делокруг спада:

1. Као духовном старешини сениората, припада му да уводи у звање новоизабране парохе; потпомаже парохијска звања у одржању црквеног реда и неговању хришћанског живота, и настоји да се јавна богослужења на учвршћење верних у општинама његовог округа свугди одржавају по учењу евангеличкэ цркве; надзирава званичан рад и живот пароха, капелана и свештеничких кандидата; брине се о њиховом научном и практичном усавршењу и утишује несугласице између свештеника, учитеља, старатеља и општинара; подељује допуст свештеницима на 14 дана, уз истовремену пријаву суперинтенденту — епископу — и стара се за привремену замену кад свештеник добије допуст, кад је болестан или кад умре.

2. Као окружном школском надзорнику припада му право, да парохијска звања потпомаже и надзирава у погледу њиховог надзора над школама и рада њиховог око наставе и васпитања омладине, и вршења дужности и живота учитеља; још спада у његову дужност да настоји да се подижу нове школе, да се учитељи усавршавају, да се поправи њихова награда и положај, и да се потпомажу њихове удовице и сирочад.

3. Као духовни заступник свога округа, дужан је сенијор настојати да се одрже права и ред у цркви како у опште, тако и у општинама његовог округа и њених чланова.

4. У општинама његовог округа, дужан је сенијор просечно сваке четврте године обићи цркве, а сваке друге године школе. При тим визитацијама, има се известити о званичењу и животу свештеника и учитеља, о извршењу општих наредаба црквених и посебних наређења, о руковању са општинским иметком, да саслуша жеље и тужбе општина, те да их или сам испуни и отклони, или ако не спадају у његов делокруг, да их упути на надлежна места.

О својој визитацији дужан је суперитенденту поднети извештај. Трошак учињен приликом његове визитације, имају сносити дотичне општине.

5. Сенијор је посредујући орган појединих општина и виших власти црквеношколске управе; он је дужан налоге виших власти паросима и општинама неодложно достављати, и одговоран је за њихово извршење.

Осим тога, дужност је сениорова да пази на сениоратску архиву и да је држи у реду.

О положају сениора у сениоратском одбору, у скупштинама сениоратским и суперитендентским и генералном синоду — сабору, говоре дотична наређења.

По истима је сенијор председник у сениоратском одбору, он сазива сениоратске скупштине и председава у њима, он је члан суперитендентске скупштине, а тако исто и генералног синода — сабора.

У свом целокупном званичењу, сениор је потчињен суперитенденту, а кроз овог и вишим црквеним властима.

А какво је право дао рескрипт нашим протама?

Скоро никаква!

Признао им је као што рекосмо у §. 51. II. В. да су им дужни црквени одбори подносити на захтевање на увид скупштинске и одборске записнике.

Шта више, није им признао право председништва ни при избору пароха, системизованих помоћника и ђакона

Признао им је, да по један прота из сваке дијецезе буде почасни члан духовног одсека конзисторије, с правом гласања, односно да може бити прота изабрат за духовног референта, а у митрополитско-црквено-школском савету, да су два проте чланови.

Народни је пак сабор 1870. признао све окружне проте за чланове епархијске скупштине и за чланове конзисторија.

Па кад наши сабори не одредише протама делокруг њихов, права и дужности њихове, а другог органа између општина и епархијских власти за административне и црквене ствари нема осим окружних прота; је л' чудо, што се по нашим општинама, црквеним скупштинама и одборима, догађају чуда и покори?

Је л' чудо, што се црквено-школско-општински новац троши немилице и на много и много места проневерава? Да се изнађе до сад овамо од 1869. у митрополији карловачкој проневерена свота новца и што је пропало од датог новца у зајам; изишло би на стотине хиљада, а да не спомињемо, колико је стотина хиљада потрошено на излишне ствари и на изгубљеној камати.

Је л' чудо, што се ретко у којој општини воде тачно рачуни и у своје време прегледају и отправљају административним одборима, него се по неколико година морају да вијају општине да их поднесу, кад су многи тутори и председници помрли или пропали, који су главни кривци били, те се нису тачно водили, прегледали и отправљали административним одборима?

Је л' чудо, што тешко да у целој карловачкој митрополији има и пет — а можда нема ни једне општине — у којима се на основу § 40. j) II. А. рескрипта у одбору црквеном прегледају црквено-општински рачуни? А да се по овом §. тачно поступа, не би било ни проневера, нити би толики и толики тутори и председници дошли до просјачког штапа ил' до затвора.

Је л' чудо, што је врло мало црквених скупштина и одбора, који су уређени по рескрипту и у којима се уредно одржавају црквене скупштине и одборске седнице, а да и не спомињемо о записницима, које на више места воде полуписмени људи?

А уз то, кад помислимо, да по рескрипту могу бити председници и прости људи, који једва знају своје име да потпишу, те их подседне каква сеоска пропалица; онда се ни мало не треба чудити, што је код многих наших црквених општина највећи перед.

Градиоци рескрипта желећи да даду нашим црквеним општинама што већу самоуправу, нису ни помишљали, какво ће зло она донринети, пошто су њу врло мало њих знали употребити у корист своје цркве и народа.

Па поред свег тога, што је по рескрипту дата нашим црквеним скупштинама сувише велика самоуправа, и поред свег тога, што се наскоро по ступању у живот рескрипта, приметило, да се јако погрешило, што се није одредила што јача контрола над општинама; ником не паде на ум, да створи ма и провизорно какву контролу над њима.

Ал' да се одузме од општина кардинално право, које им је § 18. I. Б. признато, т. ј. да против решења одборског на приговоре против обављених избора скупштинара и одборника, нема даље апелате; на то су пристале све три наше странке, те данашњим даном и радикалски административни одбори и саборски одбор решавају поднесене утоке против решења црквених одбора!

То је пак учињено с тога, да се могу партизани односно противници наградити и казнити.

И то показује, да је нашим странкама било важније страначко лично питање, од питања напретка или пропадања наших општина, а под једно, да и оно послужи као доказ, да смо ми Срби народ од срца, а не од разума.

Ну, поред свега тога, што је рескрипт дао нашим црквеним општинама и сувише велику самоуправу, и што меродавни фактори за ових 36 година т. ј од ступања у живот рескрипта, не нађоше за потребно, и ако су се толико и толико пути уверили, да нашим црквеним општинама више шкоди, него што користи сувише велика самоуправа, да поставе неку контролу над њима, и да се сачува црквено-општински иметак од пропасти; ипак велику одговорност носе на души својој окружне проте, што по нашим црквеним општинама није било друкчије и што није данас друкчије.

А на њих пада та одговорност с тога, што су они могли на основу дорескриптуалних наређења, које писмених а које уобичајених, отклонити много и много зло и успоставити реда приликом својих визитација.

Ну, старе проте, које је рескрипт затекао у служби, пису га волели, јер им је он умалио знатно њихов дотадашњи приход, а у неколико и власт, а уз то се и по неки од г. г. епископа попреко гледали на њега, којима је такође он одузео много од њихове дотадашње власти, и ако им је већи приход одредио, но што га до њега имадоше; те су и једни и други равнодушно гледали и трпели, да се по општинама ради којешта, како би се имало основног разлога рећи: не ваља рескрипт, и он је свему злу крив!

Па и многе рескриптуалне проте попреко су гледали на рескрипт, а многе пису ни дорасли, да врше надзорно право над општинама, бар у погледу вођења црквених рачуна, а врло је мало њих било, који су савесно вршили и духовни надзор над свештеницима, те су сасвим лабаво и површно вршило своје визитације, па се не треба чудити, што су се и под њима догађала чуда и покори по општинама и што свештенство није вршило савесније своје дужности.

Истина је, да рескрипт има грдних мана и недостатака, да не и неспомињемо његову сувише велику либералност и дату самоуправу, и да по њему нема никаквог права ни свештенство ни проте; ал има он и врло мудрих наређења, а особ то у погледу руковања са општинским новцем, и да је свештенство и проте вршило савесно и родољубиво своје контролно право, било би по нашим општинама са свим други ред.

Овако, озлојеђено на рескрипт и свештенство и проте, допуштали су да се по општинама ради којешта, и кад с у томе отишло и сувише далеко; тада се наравно излагао и свештеник и прота великој опасности, ако су хтели да учине реда.

Било је случајева, да се претило протама и свештеницима и ревизорима смрћу, ако дотичне проневере пријаве надлежној власти.

А да се одмах у почетку стало на пут проневерама и пореду по општинама, што се могло лако учинити; не би се много и много што-шта учинило по општинама.

Већина наших прота, при својој визитацији, онако тек од ока, управо шале ради, зашту и новчане протеколе и у њих завире летимично; а да су их мало боље разгледали, нашли би у њима свакојаког чуда и покора, која би се за времена могла отклонити.

Тако исто завире и у записнике скупштинске и одборске, те се за то и догађало, да је било скупштина и одбора, који се пису 10—20 година попуњавали, а овамо сваке године чине визитацију и подносе о њој извештај своју претпостављеној власти!

Па какве су им већином у томе визитације, такве су им и визитације парохијских звања.

И та се визитација на много места обавља са свим олако и несавесно, те се за то и догађа, да се на много места не воде тачно матрикуле, а да и не говоримо о другим протоколама, што их је парохијско свештенство водити дужно.

Тако н. пр. парохијско је свештенство дужно водити и домовни протокол, што је душа једног парохијског звања па ми знамо неке проте, који их ни сами немају

Па кад их и сами немају, не треба се чудити, што приликом својих визитација и не гледе, да л' их парохијско свештенство води и како их води.

Ми знамо свештеника младих, не далеко од седишта протиног, који за неколико година нису ударили пера у домовне протоколе, и ако су их њихови претходници — стари свештеници — до своје смрти тачно и уредно водили и исправљали и допуњавали. И то проте надлежне трпеше мирно!

С тога се не треба ни чудити, што су већина наших статистичких података у „Шематизмима", нетачни и неистинити.

Наше су епархијске власти па и саборски одбор одобрили парохијском свештенству паушал на канцеларијски прибор, те како није јасно речено, шта све имају набављати из истог паушала; није чудо, што су многи свештеници држали, да морају из њега набављати и све протоколе, па да уштеде, не узимаше домовне протоколе.

Због тога има доста парохијских звања, у којима и нема домовних протокола.

Да проте приликом своје визитације тачно обављају своју дужност, они би на све то наишли и стали томе на пут, те би било реда. Ну, пошто их много не обављају савесно, није чудо, што се свашта може наћи и по парохијским звањима и по црквама.

Познато нам је доста прота, који по неколико година и не завире у матрикуле, те с тога се у њима и не може наћи, да су их прегледали. Тако што старе проте нису чинили, ал данашњи многи чини.

Приметити нам је овде још и то, да се одомаћио рђав обичај, да многи свештеници држе матрикуле код своје куће, што такође не би смело бити, и што би требало строго забранити, и не само на папиру — по нашем обичају, него да се тако што и не чини.

Овај се шлендријан код нас провлачи с дана на дан, и ми са оријенталном равнодушношћу гледамо и трпимо сва та чуда и покоре, као да нас се и не тичу, па наравно и не помишљамо, какву одговорност навлаче и носе сви позвани, и пред Богом и пред људима.

Пошто, као што рекосмо, рескрипт није одредио дужности и права окружним протама, — као што није ни он, а ни у другим нашим уредбама не спомињу се нигди тачно дужности појединих звања и лица у њима, — а оне дужности што су их дорескриптуалне власти издале, за њих се данас и не зна, а наше надлежне власти — с малим изузетком — и не помишљају, да је крајње време, да се одреди тачан делокруг и дужности окружним протама; то се усуђујемо учтиво умолити надлежне факторе, да то ма и привремено што пре учине, ако им је стало до цркве и народа.

Обилату грађу за то, могу наћи у правилима митрополита Вићентија Јовановића од 1733., а тако исто и у правилима митрополита Павла Ненадовића, што смо их 1903. у 9., 10. и 11. о. л. навели.

Ако нам овамо од 1869. т. ј. од ступања рескрипта у живот, није било доста дуго време, да се уверимо, да је штетно рескриптуално наређење и у погледу великог броја скупштинара и одборника, и у погледу слободног избора председника, а тако исте и маньакавог надзора и над општинама и над свештенством; а ми се „држимо" старога, те претпостављући и на даље „начело" народно-црквеним потребама и користи: не треба да се бринемо, да то све не ће ускорити плодом, пропадања нашег народа.

Ко је прави пријатељ народни, тај мора пре свега ићи за тим, да се постави јака и правична контрола и над свештенством и над општинама, што нам је у толико потребније, што смо ми народ пријетичан, народ од срца, а не и народ од реда и разума.

Ништа нам народ толико не туче, као велика слобода, а то с тога, што у слободи сваки хоће да је најмудрији, и да се мора његово мњење усвојити.

Коме је стало до тога, да види, како ми стојимо по општинама, какав је ред у многим црквеним скупштинама и одборима, какво је стање по многим парохијским звањима и црквама; нека из сваке дијецезе наше духовно-административне, па и школске власти изишљу једну беспристрасну комисију, па из њеног извештаја

увериће се о нашем јадном стању, ком ако се што пре не стане пут, неизбежна нам је пропаст, у коју смо већ далеко заглибили.

Рекосмо и спасосмо душу своју, а на меродавнима је да озбиљно промисле о овде реченоме, и да не часе часа, него да спасавају, што се даде спасти

Мњење

Андрије барона Шагоне, о српској и романској митрополији и о општем синоду.

Приопштио

Д. Р.

(Свршетак.)

Какво је пак мњење имао патријарх Самуило Машировић и епископат српски о општем синоду, види се из следеће „Promemoriе", што ју је био спремио као одговор на стављена му питања од тадашњег државног министра Шмерлинга.

Promemoria.

In der Note vom 13. July l. J. N. 3147/St. M., welche ich von S. Exzellenz dem damahls am Staatsruden waltenden Minister Ritter v. Schmerling zu erhalten die Ehre hatte, handelt es sich um ein hohes Staatsministerium in die Lage zu setzen an Seine allerhöchste Majestät unseren allergnädigsten Kaiser einen Antrag stellen zu können über jene gemeinschaftliche Synode, welche aus den Karlowitzer Synodialsitzungen von 13. 14. und 17. August v. J. vorgeschlagen wurde.

In Folge dessen wurde ich von S. Ex. dem H. Ritter v. Schmerling mit seiner abgedachten Note aufgefordert:

a) Die Vorbereitungen zur Abhaltung der in Rede stehenden gemeinschaftlichen Synode bekannt zu machen, und

b) Die Gegenstände zu bezeichnen, welche zu Competenc dieser gemeinschaftlichen Synode gehören sollen.

Um diess zu beantworten, habe ich die Gelegenheit benüzt mit den Bischöfen, welche nach Beendigung der allerhöchst bewilligten und am 12. August d. J. abgehaltenen Synode in Karlowitz noch anwesend waren, in einer Privatbesprechung über diese Angelegenheit mich zu berathen und bin in der Lage über die oben erwähnte Note des Staatsministeriums und die daraus nun resumirten Fragen a) und b) mein Ansinnen auszusprechen.

Als die Karlowitzer Synode aus ihren Sitzungen von 13. 14. und 17. August v. J. an welcher nebst den serbischen auch die rumänischen Bischöfe von Arad, Siebenbürgen und Bukovina Theil nahmem, die Möglichkeit der Errichtung einer rumänischen der serbischen koordinirten Metropolie aussprach, knüpfte sie daran die Bedingung einer gemeinschaftlichen Synode, welche berufen wäre in gemeinsamer Berathung der serb. und rum. Diözesanbischöfe das gemeinsame Verband der gr. orientalischen Kirche der Serben und Rumänen aufrecht zu erhalten. Dieser Ansinnen fand allerhöchst keine Anstände, da es in der obigen Note S. Exz. des Ritters v. Schmerling ausgesprochen wird, dass es auch der allerhöchste Wille S. Majestät unsers allergnädigsten Kaisers ist, dass die Einheit der österreichisch gr. orientalischen Kirche der Serben und Rumänen, so wie auch die gemeinsamkeit der Interessen dieser Kirche aufrecht erhalten und durch die neueste Einrichtuug des Erzbisthums der Rumänen Siebenbürgens und Ungarns nicht beeinträchtigt werde. Diese Einheit und Gemeinschaftlichkeit wäre aber nicht nur gestört, sondern auch zerstört und die Verhandlungen der gemeinschaftlichen Synode mussten stossen auf unbezwingbare Schwierigkeiten, und würden kaum zu einem Resultate führen, wenn die Koordination der Erzbisthümer der Serben und Rumänen auch auf dem Gebiethe der gemeinschaftlichen Synode von zwei Vorsitzenden praesidirt wäre. wo es sich von selbst versteht, dass unter solchen Umständen Berathungen und Beschlüsse, welche die Einheit zu erhalten geeignet wären unmöglich werden. würden. Überhaupt widerstrebt eine Versammlung mit zwei koordinirten gleichberechtigten Präsidien der geläuterten Begriffen von einer leitenden Machtstellung und gehört in das Reich der Anomalien, des Wirrwarrs, der Störungen und unüberwindlicher Schwierigkeiten, welche eine Berathung und Beschlussfassung unmöglich machen.

Ein Rumpf mit zwei Köpfen ist eine Missgeburt, welche zu erwünschten Hoffnungen und Erfolgen nicht berechtigt, und eben so wenig dürfte eine Versamlung mit zwei Präsidien zu erwünschten Hoffnungen oder Erfolgen berechtigen.

Eine der vorzüglichsten Vorbedingungen der in Rede stehender gemeinschaftlicher Synode,

wäre also eine Rangsuspendirung, welche ausnahmsweise blos auf dem Gebiethe der gemeinschaftlichen Synode zwischen den koordinirten Metropolien der Serben und Rumänen statt zu finden hätte, unbeschadet des Bestehens dieser Koordination auf dem Gebiethe des administrations und disciplinar Wesens der in Rede stehenden zwei Metropolien, weil ich eben so wie alle zu meinem Patriarchate gehörigen Bischöfe weit davon entfernt sind, mit der eben angesonnenen exceptionellen Suspendirung dieser Koordination in die Selbständigkeit der rumänischen Metropolie oder deren Unabhänglichkeit einzugreifen.

Voran knüpftet sich aber eine Kardinalfrage: Welchen der zwei nebeneinander gleichgestellten wechselseitig unabhängigen Metropolien, ob dem serbischen Patriarchen oder dem neukreirten Erzbischofe der Rumänen den Vorsitz auf dem gemeinschaftlichen Synode einzuräumen wäre?

Vor der Beantwortung dieser Frage, wolle mir gütigst gestattet seyn wahrzunehmen, dass die Erhaltung der oben nachdrücklich kontirten Einheit die innigste Verbindung ihrer Bestandtheile in einem Verbindungspunkte bedingt. Ohne dieser Gravitation kann die Einheit nicht bestehen, und eben so wenig auf lange Dauer sich erhalten. Ohne Centralisation der hierarchischen Angelegenheiten der gr. orientalischen Kirche der österreichischen kirchlich verwandten Serben und Rumänen ist die Wahrung der Einheit und des gemeinschaftlichen Verbandes dieser Kirche nicht möglich. Dieses Ansinnen dürfte auch bei dem rumänischen Erzbischofe und den zu seinem Erzbisthume gehörigen Bischöfen Anklang finden. Alle diese Prälaten haben ja für den Ausspruch jener Synode gestimmt, welcher die Errichtung einer rumänischen Metropolie von der Bedingung abhängig gemacht hat, dass das hierarchische Verband der gr. orientalischen Kirche der religionsverwandten Serben und Rumänen Oesterreichs forterhalten und durch die Kreirung des rumänischen Erzbisthums nicht beeinträchtigt werde.

Der rumänische Bischof von Bukovina hat in Wort und Schrift dieser Zentralisation laut beigestimmt, und diesem Fürworte durch sein separates Votum Ausdruck gegeben.* Es ist dadurch auch von Seite der rumänischen Diözesanbischöfe der Grundsatz der Erhaltung der Einheit und Gemeinschaflichkeit der Kirche von solcher hier die Rede ist anerkannt, und sie würden mit diesem ihrem Votum, mit sich selbst, mit den geläuterten Begriffen von der Einheit und ihrer Erhaltang in arge Wiedersprüche gerathen, wenn sie gegen mein diessfälliges Ansinnen von der hierarchischen Zentralisation Anstande erheben würden.

Da nun die Metropolien der Serben und Rumänen nebeneinander gestellt (koordinirt), da sie wechselseitig von einander unabhängig und in ihrer Korrelation selbständig sind, so erübrigt noch die Frage: Wo der Punkt dieser Zentralisation ob in dem serbischen Patriarchate zu Karlowitz oder dem rumänischen Erzbisthume in Siebenbürgen zu stellen wäre?

Mehr als ein Beweggrund sprechen für die Zentralisation in dem serbischen Patriarchate zu Karlowitz.

1. In den Begriffe des Patriarchats zu welchem das serbische Karlowitzer Erzbisthum von Sr. allerhöchsten Majestät allergnädigst erhoben wurde, liegt der Begriff jenes *Kirchenprimats* oder jener zentralen Machtstellung, zu welcher sich ihre kirchlichen Bestandtheile im Interesse der Erhaltung der kirchlichen Einheit vereinigen solten.

2. In der neuesten allerhöchsten Entscheidung, nach welcher der bisher benannte serbische Patriarch nun als griechisch-orientalischer Patriarch bezeichnet wird, liegt etwa ein Sinn, welcher das kirchliche Primat des Karlowitzen serbischen Erzbisthums, auf die gesammte gr. orientalische Kirche in Oesterreich ausdehnet.

3. Man wolle dabei nicht aus dem Auge verlieren, das historische Alter des Karlowitzer Erzbisthums, welchem das kirchlich neugeborene Erzbisthum der Rumänen den Vorrang desto weniger streitig machen dürfte, weil die Kirche der religionsverwandten Serben und Rumänen in ihren bisherigen inigsten Verbande durch mehrere Jahrhunderte ihren Schwerpunkt in Karlowitz hatte, wo in dem Metropolitanarchive die wichtigsten historischen Urkunde dieses Verbandes aufbewahrt liegen.

Endlich 4) hat der rumänische Bischof von Bukovina in seinem Separatvotum für die Zentralisation in dem serbischen Patriarchate zu Karlowitz laut und offen sich erklärt.

Alle nun ad 1. 2. 3. und 4. angeführten Grunde sprechen zugleich für den Vorsitz des Serbischen Patriarchen auf der gemeinschaftlichen Synode von welcher eben die Rede war, und

* Мисао владике буковинског Евгенија Хакмана у овој ствари, донесено у „Богословском Гласнику“ у нејним. Уред.

damit wäre die Frage beantwortet, welche ich im Eingange meiner diessfälligen Schrift ad a) aus der Note Sr. Ex. des Herrn Ritter v. Schmerling resumirt und formulirt habe.

Was nun die zweite ad b) formulirte Frage über die Competenc der gemeinschaftlicher Synode betrifft, darüber wolle gütigst folgendes vernommen werden.

In dem allerhöchsten Willen Sr. Kais. Majestät dass die Einheit und Gemeinschafflichkeit der gr. orientalischen Kirche der österreichischen Serben und Rumänen aufrecht erhalten und gewahrt werde, liegt die allerhöchste Sanktionirung dieser Wahrung und an dieser allerhöchst sanktionirten Wahrung knüpften sich zwei wesentlich Bedingungen als Conditio sine qua non.

1. Die Aufrechthaltung der dogmatischen Einheit in Glaubensartikeln der Kirche, von welcher hier die Rede ist.

2. Ein Veto gegen jede Neuerung oder kirchliche Einrichtung welche mit den Satzungen der gr. orientalischen Kirche und ihrem traditionellen Ritus sich nicht verträgt, oder davon abweicht oder überhaupt geeignet wäre die dogmatische Einheit in den Glaubensartikeln der gr. or. Kirche in Oesterreich zu verdrehen, oder auf welche immer Art zu entstellen. Diese Bedingungen zu verbürgen durch eine Anordnung welche ich folgendermassen formuliren möchte.

Jeder Diöcesanbischof, er möge dem rumänischen oder serbischen Erzbisthume angehören, er möge Bischof oder Erzbischof seyn, welcher Abweichungen von den Satzungen der gr. or. Kirche, oder Neuerungen, welche mit diesen Satzungen und dem traditionellen Ritus sich nicht vertragen in seinem Kirchensprengel sich anmassen würde, oder solche Anmassungen durch den ihm unterstehenden Klerus geschehen liesse, jeder solcher Bischof oder Erzbischof müsste vor dem Richterstuhle der gemeinschaftlichen Synode Rede und Antwort stehen, ihren Entscheidungen oder im Falle einer Wiedersetzlichkeit den von der gemeinschaftlichen Synode ausgesprochenen Bussen und Strafen sich unterziehen, und überhaupt den Anordnungen dieser Synode unbedingt Gehorsam leisten.

Gegenstände, welche zur Competenc der gemeinschaftlichen Synode gehören sollen, wären also das Einschreiten dieser Synode:

1. Gegen Störungen der dogmatischen Einheit in Glaubensartikeln.

2. Gegen rituele Anordnungen und 3. Überhaupt jede Neuerung oder kirchliche Einrichtung welche mit den Satzungen der gr. or. Kirche sich nicht verträgt.

Da hiemit auch der im Eingang dieser Schrift ad b) formulirte Fragepunkt beantwortet ist, so wäre mit den in diesem Memorial entwikelten gesuchtlichen Anschauungen allen Anforderungen der Note des hohen Staatsministeriums von 13. July d. J. N. 3147. entsprochen.

Ову је „Promemori-у“ саставио патријарху Маширевићу из' његов синовац Самко Маширевић, или његов бивши секретар из Темишвара адвокат Стеван Сандић, те кад ју је прочитао патријарашко-народни секретар др. Милош Рајић, написао је на њојзи ово: „Не одговорити ништа. Тек кад и ако се Митрополит романски овамо обрати (Rücksprache pflegen); онда одговорити, да Његова Светост не може без договора и совјетовања са свом Господом Српским Епископима, никаквог предлога у обзиру ови питања горе чинити“.

У Карловци 18./30. Октобра 1865.

Др. М. Рањ с. р.
секретар.

Како су наскоро наступили у Аустрији државноправни заплети; није имао кад да се државни министар Шмерлинг, који је наскоро и одступио, бави и са општином синодом наше цркве: то је и та ствар као и многе дотле легла и заспала.

О

преносу св. моћију Стевана првовенчаног краља српског из Студенице у ман. Фенек, и о пребеглим калуђерима и свештеницима из Србије на ову страну 1813. године.

Д. Р.

Ми смо у „Јавору“ 1887. у чланку *„Кад су пренете св. моћи краља Стевана (Симеона монаха) из Враћевшице у Фенек и из њега натраг у Србију?“*, на основу савремене песме Викентија Ракића рекли, да су оне донете у Фенек 21. Октобра 1813. а из њега изпете 14. Јунија 1815.

Св. моћи краља Стевана првовенчаног пренете су биле пред пад Србије под Карађорђем из Студенице прво у Враћевшицу,

а из ње по паду преко Београда — Земуна у Фенек.

У истом смо члапку рекли и то, како се студенички архимандрит Мелетије Никшић — потоњи владика шабачки — знао докопати управе мап. Фенека и како је по запису Викентајевом био довео манастир до пропасти.

Овде сада наводимо кореспонденцију у погледу поменутог преноса, а подједно и о пребеглим калуђерима и свештеницима из Србије у Срем 1813. године.

I.

Писмо архимандрита Студеничког Мелетија митр. Стратимировићу.

Ваша Ексцеленција!

Вашему високопревосходителству јављамо, мошчи св. Стефана краља такође чесни крест и проче утвари прежде бивши царej сербских, кое у овој бившој војни наше с Турками принешене јесу из монастира Студенице в мон. Враћевшицу; и саде видећи себе у крајњој нужди и последњему паденију, страха турецкаго принесли јесмо из мон. Враћевшице у Београд — и просимо от Ваше Архипастирске милости совјета где би нам изволили принети више речене утвари, да не би пале Турком во уништење — или би предали земли на сокровенше докле Бог изволи — за кое просимо покорњејше от Вас милостиваго отговора, да би благоизволили нам јавити, јер се је приближила сила турска от кое надежде немамо спасти се — и јесам Вашега високопревосходителства

М. П. нижајши раб

У Земуну 16. Септ. 1813.

Архимандрит Мелетиј с Братјом.

II.

Одговор митр. Стратимировића.

В Карловце 16. Септ. 1813. протопрезвитеру земунском (Јефтимију Ивановићу).

Арх. Мелетиј с Братством, јакоже догодити можно, из мон. Студенице в Београде находјашчисја, писанием своим 16. Септ. л. т. из контумации просил у нас совјета, что дјелати с мошчми св. Стефана краља и прочими утварми, јаже родившејсја брапи между Сербами и Турками в Белград препесоша, на нашу ли страну премјестити их, или земли предати на сокровенше?

На кое прошенше Нам отвјет шедше на контумацију реченому Архимандриту сообшчите, да во времја прешедшија рати турецкаја, Нашегоже Предшественика, тоеже св. тјело, јакоже опоминъаемсја, дозволенијем граничним командам, в Панчево превесено бист, которое но том желајушчим христианом в Сербии, а и самим Турком пшчушчим, со височајшим дозволенијем, Нашим же благословенијем и настојанијем паки во Сербију возвращчено бје.

Тако убо мним најдучше бити, да и пиње от реченаго Архимандрита со св. тјелом и прочими утварми поступчтисја. Јелико пропуста на границје касаетсја, хотја сеј от Нас незавпсит, надјеемсја обаче да јакоже и прежде. сице и в сие времја пренесенију св. мошчеј во Земун препони от граничних команд творитисја не будут. Которн налог вашему Благоговјенству исполенија ради посилајушче. јесми — — —

III.

Писмо проте земунског Јефтимија Ивановића митр. Стратимировићу.

Ваша Ексцеленција милостивејши Архипастирју!

Арх. Студенички Мелентиј с прочими Јеромонаси просит всенижајше В. Е., вожеже би им кои монастир опредјелили, гдје би они свјатија мошчи по одержании контумаца принести могли. Они недерзајушче в пред в Србију возвратитисја, намјерајут со вешем во странах области нашеја остати. Они желили би онакови монастир, гдје би сви совокупно живити могли, ибо от дјетинства заедно воспитани немогут разсипатисја. Цјело једино љето могут они по глаголу их от своего имењија живјети. Ожидаја от В. Е. в сем милостиваго расположонија, в глубочајшем страхопочитании изумрајy

В. Е.

В Земуње 29. Септ. 1813.

нижајши раб

Јефтимиј Ивановић с. р.

прот. земунски

IV.

Писмо Павла Хаџића, арх. Гргетешког, администратору ман. Фенека Гедеону.

Преподобни отец Гедеон с Братством!

Два Архимандрита с четиредесјатми (14) подчињених себје Јеромонахов из М. Студенице, при несчастној со Србами догодившејсја судбје, сјемо прибјегши и тјело С. Стефана Дечанскаго (!) пренесши, желание свое сјемо в том објавиша, јако да би им дозволено било, и тјело реченаго Свјатитељa и угодника Господња в м Фенек принести и себе самих, на времја тамо поселати; честљејши Консисториум чувствуја несчастие бједних тјех људеј, и по должности Христијанској, колми паче свјашченическој, по возможности состојанију тјехже спомоштествовати желаја, противен њест прошенију их удовлетворити, вашему убо преподобију и братству со сим налагаетсја, да јегда они купно со Свјатитељем к вам приспјејут, ви Свјатитеља в церков вашу поставити, реченимже Архимандритом со их Братством в монастир ваш примити, и им в монастирје обиталиште опредељити вједаете, и по тому зане они по изнјестију сјемо сотвореному, из своего собственаго себе содержавати објешчавајут. А јест ли би они негли хотјели, из м. вашего тупе содержимим бити, то скажите им, јако то на тјажест м. вашего бити неможет, но да в том случаи два или три при Свјатитеље остати, могли би, други же по њих монастирјех разслани бити имјели би, тако, да тјажест содержанија их, вси монастири паши равномјерно носјат.

А јеже Свјатитеља касаетсја, то да пребудет он в церкви вашеј, и јест ли что от дарованиј и милостиње на кивот јего от благочестивих припаднет, то таковују можете бједним тјем Јеромонахом праведно дајати; в прочем они в церков вашу и приходи тоја мјешатисја да неимут.

В Карловиџе 9. Окт. 1813.

Вам благожелателњејши во отсутствии Јего Високопревосходителства Г. А. и Митр.

Хажић с. р. Арх. Гргетешки.

Администратору м. Фенека.

V.

Писмо арх. Павла Хаџића генералу пл. Червинки у Земун.

Carlowiz am 21 Oct. 1813.

In Verfolg eines von Seite des hohen Landes General-Commando ddt. 19. dieses erfolgten Erlasses, giebt man sich die Ehre E. Hoch u. Wohlgeboren in Freundschaft bekannt zu machen, dass man von Seite des Archidioecesan Consistorii, in Betreff der Unterbringung des aus Serbien herübergetrettenen und sich für jetzt in der Semliner Contumaz befindlichen Herrn Bischof Leontius[1] sowohl, als seinen Diaconen Nestor[2] und Spiridon[3], nicht minder deren aus dem Kloster Studenitza mit dem Körper des heiligen Stephans ausgewanderten zwey Aebte und 14 Klostergeistlichen die Verfügung getroffen hat, dass es dem besagten H. Bischofe und den Diacons frey stehet, nach ausgestandenen Contumazfrist alle 13 Klöster die in der Archidioeces vorhanden sind, besuchtsweise durchzugehen, und in jenem welches ihnen am besten behagen sollte, verbleiben können, oder aber, wenn ihnen eins oder das andere von den obgesagten 13 Klöstern bereits bekannt wäre, und sie für dasselbe mehr Vorliebe, als für die übrigen hätten, sie sich gerade in dasselbe verfügen können. In beidem Falle wird man dann, wenn dem Diaecesan Consistorio ihr Aufenthaltsort bekannt seyn wird, nicht ermangeln an den betreffenden Vorsteher jene Befehle hinauszugeben, damit der H. Bischof sowohl als die Diacons ihrer Würde gemäss unterhalten und behandelt werden.

Was aber die zwey Aebte mit ihren 14 Klostergeistlichen und oberwähnten heiligen Körper belangt, weil selbe nach dem Berichte des Semliner Herrn Protopresbyter Ivanovics, wünschen im Kloster Fenek unterbracht zu werden; so stehet man nicht an, ihrem Wunsche in soweit zu willfahren, dass sie den heiligen Körper in der Kirche des besagten Klosters unterbringen, und

[1] У списку генералкоманде петроварадинске, било је митрополиту преспне Ламбровић.

[2] На истом месту било му је преспне Владимировић.

[3] На истом месту било му је преспне Николајевић.

Уред.

dass sich alle dahin begeben, und daselbst wohnen können; jedoch damit sie für ihren Unterhalt selbst vesorgt seyn müssen; weil man die Last so viele Menschen zu unterhalten, dem Kloster Fenek, welches ohnehin kümmerlich bemittelt ist, nicht aufbürgen kann. Sollten aber dieselben ausser Stande seyn, sich selbst aus eigenem zu unterhalten, so könnten auf diesen Fall ein Paar von ihnen nebst dem heiligen Körper in Fenek verbleiben, die übrigen aber müssten in andere Klöster vertheilt werden, damit auf diese Art keinem Kloster nahmhafte und fühlbare Beeinträchtigung in ihrer häuslichen Oeconomie zugefügt werde.

In Abwesentheit S. Excellenz des Herrn Erzbischof-Metropoliten

Paul Hazsicz m. p.
Abt v. Gergeteg.

VI.

Допис карловачке конзисторије на све протопопијате.

„В Карловце 11. Октомврија 1813.

Жалостнују судбу свјашченикох из Сербии сјемо прибјегших во зрјелое разсужденне взјав честњејши АЕМ. дијецезални Конзисториум Карловачки, побужден же ктому и мановением мирскаго вишаго надлежателства, закључил в засједании своем дне 11. Окт. торжествованом, приуготовити парохи Архидијецези сеја, да би из љубви Христијанскија по возможности своеј свјашченики сјемо прибјегшија, котори негли спомоштчников требујут и таковија же содержати могут и хошчут, за спомоштчники употребљали, и тјем образом им во бједах сушчим руку помошчи в смотрении преднатија подавали, или, ашче им возможно будет, и не требујушчим спомоштчествованија милосердовали о них, или на конец, ашче кој убози сут сами, то поне у благочестивих Христијан да би постаралисја им повседневни укрух хљеба, јако стењашчим и плачушчим аки сиротам усердњејше уделити.

Должност сија надлежит всјакаму, колми паче свјашченику, иже другу своему во ованији, по в бједје сушчу, всјачески помошчи одолжен јест.

Того ради вашему Благоговјенству налагаетсја, предварителње принадлежашчему свјашченству сие конзисторијалное закључение вједомосотворити и предзведенују христијанскују должност тому искренјејше препоручити. — —“

VII.

Допис карловачке конзисторије игуману Бешеновачком и Кувеждинском.

„В Карловце 11. Окт. 1813.

В сљед закључења конзисторијалнаго дне 11 Окт. вашему преподобију налагаетсја (игуману бешеновачком) да игумана Константина из мон. Чокешини с јеромонахом Софронием из тогоже монастирја; — а игуману Кувеждинском да јеромонахи из мон. Радовашнице: Пајсеја, Софронија, Стефана и Серафима, в свој монастир пријати, и нуждним препитанием за времја, јако гости и пришелци снабдјевати не пропустите. — —“.

VIII.

По писму Софронија Вујића, игумана Врдничког од 22. Окт. 1813., смештени су били у Врднику Сава Миловановић, игуман из ман. Раванице у Србији и јеромонах из истог ман. Јоаникије Теодоровић.

По писму истог игумана од 11. Марта 1814., игуман Сава умро је напрасно 8. Марта и. г. у Врднику, спремивши се да се врати у Србију.

IX.

Извод из дописа генерала Червинке Арх. Конзисторији.

Semlin 26. Oktober 1813.

— — — — —

Seine Hochwürden (митр. Леонтије) haben hier erklärt, dass sie schon vor einiger Zeit bey Russland in Pension stehen, und für den Fall als Servien unter eine andere Hochheit fallen sollte, die Zusicherung auf ein Bisthum in Russland auch schon seit jenen Zeit haben; dass sie, nachdem dieser Fall durch die Feiltritt der Menschen, und durch die Beschlüsse Gottes würklich herbey gesichert worden ist, nun mehr nach Russland zu reisen gesonnen sind, um sich dess obengeführten Versprechens zu erfreuen — — — —“

Митр. Леонтије је с поменутим својим ђаконима отишао из земунског контумаца у Петроварадин, и није отишао у Русију, него се доцније повратио у Београд.

X.

Извештај изасланика конзисторијалних.

Митрополит Стратимировић је послао у ман. Фенек архимандрита гргетешког Павла Хаџића и земунског проту Јефту Ивановића, да уреде смештење студеничана, који су следећи извештај поднели.

Дјелано в мон. Фенеџе дне 1. и послеђујушчих мјесјаца Ноемврија 1813. Случившусја тому, что Арх. мон. Студеници Г. Мелетиј Никшић ово мон. Студеници, овоже мон. Враћевчици, из Сербии сјемо прибјегши, и тјело св. Стефана первовјенчанаго краља сербскаго пренесшиј, прошение свое Јего В. П. Г. Арх. и Митрополиту нашему в том покорњејше сотворили, јако да би јему дозволено било купно с реченим тјелом свјатителевим и братством в мон. Фенеџе заостати; Јего В. П. за благо судиша долуподписаних опредјелившше в мон. Фенек на тај конец изслати, јако да состојание церковное помјанутаго братства сјемо пренешеное списано, и междутјем потребное уреждение в призрјании тјехже јеромонахов сотворено будет: Убо долуподписани в сљед високаго сего налога в мон. Фенек изшедше, сљудујушчаја расположенија сотвориша; и убо:

1.

Собрану бившу братству к јединому и другому от гореименованих монастиреј принадлежашчу, коих число јакоже из приложенаго зђе под ./· А. описанија в двадесјатах состоитсја представление в том сотворено бист, намјерајут ли они на времја токмо зђе пребити, сљедователње јако гости взирани бити, или негли на вјек в державах Ц. К. заостати, и присјагу вјерности всевисочајшему двору аустријскому положивше поданици тогоже двора нарешчисја. На кое сљедујушчи от них, а имјано:

1. Василиј Радосављевић, Архимандрит
2. Мелетиј Никшић „*
3. Самуил Јаковљевић, Јеромонах
4. Пајсеј Радинковић „
5. Мојсеј Ивановић „
6. Саватиј Милошевић „
7. Гаврил Милковић „
8. Никодим Нишлија „
9. Леонтиј Вуковић, јеродјакон, једногласно објавиша, јако присјагу вјерности положити готови сушче намјерајут и желајут всеусрдно в сих странах купно с помјанутим свјатителем вјечно заостати, и в том случаи с братством мон. Фенека идјеже ниње находјатсја вошлошченим бити.

Прочи же, а нарочно:

1. Герасим Георгијевић, Јеромонах
2. Дијонисиј Лазаревић „
3. Јевстатиј Константиновић, „
4. Леонтиј Јовановић, „

вси из мон. Студеници; из мон. же Враћевчици:

1. Мелетиј Павловић, Јеромонах
2. Гаврил Теодоровић, „
3. Авакум Григоријевић, „

из мон. Моравици:

Атанасиј Георгијевић на времја токмо в сих странах заостати, остали по иних мон. фрушкогорских расположени бити желајут.

Јеромонаси же студенички:

1. Јоаникиј Радоевић
2. Симеон Милетић
3. Макариј Киричевић јеже скорше в Сербију возвратитисја намјерајут.

2.

Сим тако предпосланим бившим, дато им и далше њекое времја, да јешче о обстојателствах и намјерении своем разсудјат; а между тјем:

3.

Предвзјато бист развидјение и списание вешчеј церковних братством студеничким сјемо пренешених и в четирех сандуках храними, јаже приложеное зђе под ./· Б. списание подробну показивает. Списанија сего два равногласна образца устроена биша, от коих једно купно с реченими вешчми в ризницу мон. Фенека, от коеја сугубих врат, на коих три брави находјатсја, један кључ Г. Арх. Мелетију, други проигумену Викентију Ракићу, и трети јеромонаху фенечком Гедеону вручен бист, на сохранение положено сталосја, другоеже, јакоже, горе опомјануто на ми-

* У Студеници је у то време било два архимандрита. Уред.

достивјешее Јего В. П. развидјение здје прилагаетсја.

4.

Далше устроено бист списание снабдјенних вешчеј и разних скотов в мон. Фенецје за пиње находјашчихсја, равше же и вешчеј братством Студеничким мон. Фенеку прилагаемих, јаже всја из приложених двух под ./· ./· В. и Г. списаниј увидјети можно.

5.

По совершении сих призвану бившу и братству фенечкому и горепменованим студеничким свјашеником в сих странах вјечно заостати желајушчим, именом Јего В. П. наложено бист, да они от сеље аки једино тјело состављати имушче в междусобној љубви, в мирје и согласии жити, и в смотрении и духовнаго и церковнаго чиноправленија помјанутаго Г. Арх. Мелетија за старјешину своего признати, јему пристојнују чест и повиновение без изјатија и безпотребно отдавати вједајут. Јему обаче Г. Арх. препоручено бист, да би он сицевим начином составленое братство свое, јемуже јешче и Проигумен Викентиј Ракић счислитисја имат в духовних и церковних дјељех мудро и отечески управљати, и тјем благољепие и порјадок церковни, не менше и благопристојност чину нашему приличествујушчују всегда содержати постаралсја.

6.

А јеже икономии монастирскија во обшче касаетсја, да не би једин или други било от студеничких, било от фенечких јеромонахов негли самовластвовати хотјај причиној ушчерба монастирскаго сталеја; то именем Јего В. П. опредјелено бист, да речени Г. Арх. Мелетиј и јеромонах фенечки Гедеон с поразумјением и согласием приданих им Викентија Ракића Проигумена, јеромонахов же фенечких Висариона и Стефана, и студеничкаго Мојсија дјела монастирскаја в призрјении како приходов тако и расходов, сљедователње всјех потреб и ижднвениј монастирских отправљајут; с тим обаче налогом, јако да они слову и отвјету о всјех подлежати имушче један без другаго ничто продати ниже купити смјејут.

7.

Заше њеки јеромонаси како студенички, тако и врањевчињки здје вјечно остати намјерајушче просиша, да би во инија монастири на времја отслани били; то расположение в призрјении тјехже јеромонахов тако сотворено бист, како да

1. Мелетиј Павловић
2. Гаврил Теодоровић
3. Авакум Григоријевић, вси из м. Врањевчици в м. Хопово;

1. Герасим же Георгијевић и
2. Дионисиј Лазаревић в м. Гергетег;
1. Леонтиј Јовановић
2. Евстатиј Константиновић и
3. Атанасиј Георгијевић, в м. Крушедол јако гости на препитание отслани будут, иже и дјејствителње во опредјеленија им монастири купно с препоручителним писанием на касајушчијасја Настојатели упутствовани и отправљеаи сут.

8.

Далше, да би о личном состојании сих јеромонахов Јего В. П обстојателно извјешчени бити могли, устроено бист описание тјехже, о коем под Nr. 1. протокола сего упомјануто.

9.

На конец, кивоту свјатитеља Стефана, в немже кромје тјела јего, и јединија икони сребром окованија и позлашенија содержашчија в себје честное древо, ничто ино ненаходитсја, досеље затворену бившу, опредјелихом, да тај до далшија от Јего В. П. воспослеђовати имушчија наредби никому неотверзаетсја.

Павел Хажић с. р.
Архимандрит.

Јевтимиј Ивановић с. р.
Протопресвитер Земунски.

Белешка конзисторијална:

Јеромонаси Студенички: Јоаникиј, Макарије и Симеон в Сербију возвратитисја, јакоже на крај под 1) назначено бје, хотјевши, паки извјествујушчу Архимандриту Гергетешкому Павлу Хажићу от намјерениј своего отступиша, и тако убо Макарије в В. Ремету, Симеон и Јоаникиј в м. Гергетег отправлени биша.

СПИСАНИЕ Братства монастирја Студеници ниње в мон. Фенеције находјашчагосја.

Тек. број	Имена и презимена	Мјесто рождениja	Звање	Љето возраста	Љето восприjатија чина	Љето рукоположенија во свјашченика и от кого?	Каковаго вјежества				Примјечание
							В чтении	В пописании	В пјении	В правиље церковном	
1	Василиј Радосављевић	В Новој вароши	Архимандрат	75	40	35 л. от мит. Никодима новопазарског	добр	добр	добр	добр	
2	Мелетиј Михајловић (Никшић)	В Новом Пазарје	„	35	19	15 л. от Јоаникија митр. новопазар.	„	„	„	„	
3	Самуил Јаковљевић	„	Јеромонах	50	20	19. л. „	сред.	сред.	сред.	сред.	
4	Пајсеј Раденковић	В Крушевџе	„	35	12	11. л. „	„	„	„	„	
5	Герасим Георгијевић	В Видиње	„	35	12	11. л. „	худ.	худ.	худ.	худ.	
6	Дионисиј Лазаревић	В Пазарској	„	35	12	11. л. „	„	„	„	„	
7	Јоаникиј Радоевић	В Долџе	„	40	10	11. л. „	„	„	„	„	
8	Саватиј Милошевић	В Савову	„	28	9	9. л. „	„	„	„	„	
9	Мојсеј Ивановић	В Новој Вароши	„	45	10	9. л. „	„	„	„	„	
10	Јевстатиј Константиновић	В Сараевје	„	26	9	8. л. „	„	„	„	„	
11	Никодим Нишлија	У Нишу	„	70	16	40 л. от патр шеског Гаврила от Леонтија м. Београдскаго	„	„	„	„	
12	Гаврил Милковић	У Грачацу	„	20	5	3 л. от Јеремија ен. серпеговачког	„	„	„	„	
13	Леонтиј Јоановић	У Зворнику	„	25	3	2 л. от Леонтија м. Бел.	„	„	„	„	
14	Симеон Милегић	В Одмени	„	20	2	2 л. „	„	„	„	„	Отходит в Сербију
15	Макариј Кириачевић	В Допатје	„	30	2	2 л. „	„	„	„	„	„
16	Леонтиј Вуковић	В Годовићу	„	40	15	2 л. „	„	„	„	„	„
17	Мелетиј Павловић	В Вербавје	„	40	15	14 л. от Данила ен. Шабачког	„	„	„	„	На мон. Праљевшица
18	Гаврил Теодоровић	У Пљевли	„	35	9	9 л. от ен. серпеговачког Јеремија	„	„	„	„	„
19	Авакум Григоријевић	„ „	„	22	3	3 л. от Леонтија м. Београдског	„	„	„	„	„
20	Атанасиј Георгијевић	У Заглавку	„	25	2	2 л. „	„	„	„	„	На мон. Моравица (Моравци)

(Свршиће се.)

Извод

из синодске расправе, односеће се на регулисање православних манастира — 23. септ. 1774.

Превео с немачког

А. Г.

Предмети

Састав нове манастирске дисциплине.

Изјашњење Синода, и шта је о томе њенсм Величанству представљено.

Синод налази, да је иста (манастирска дисциплина) свакако нужна, и узевши за основ већ постојећа правила св. Василија, израдиће свакако опширна правила, која ће манастирима у будуће служити за мерило, и која ће се монасима чешће прочитавати; но ово опширно дело требаће времена од бар 5—6 месеци. Зато ће епископи одмах приступити, те са архиепископом изменити мисли о том, како би се ова правила сачинити имала, по чему ће се напрт, без да је присуство епископа за то и даље потребно, саставити а по томе епископима, per circulandum, ради стављања евентуалних још примедаба, саопћити.

Старање епископâ за будући добар ред по манастирима, чешће визитације уз саутицај политичких државних власти.

Визитације, које и иначе постоје, имале би се од епископâ по потреби чешће држати, и имале би се сваки пут код политичке власти пријавити, како би ова, у колико екситенција манастира cum Publico et Politico у свези стоји, и од своје стране придодати могла. Епископи би имали о резултату визитације одмах свој извештај архиепископу поднети, који би опет по превашњој наредби имао о стању манастира крајем сваке године свој генерални извештај поднети.

Повлачење у манастир калуђера, који су на парохијама.

Синод ово одобрава и налази за сходно, но епископи не могу одмах предати списак таквих калуђера, који се по парохијама налазе, по учиниће то, чим се у своје дијецезе врате а опозваће и експоноване калуђере а постараће се с друге стране за душепопечитељство у таким општинама, које ће услед тога без свештеника остати, а учиниће то у споразуму са политичким властима, но Синод држи, да би у таким местима, где мало кућа има, и која због тога свог засебног свештеника не могу имати, те која се због удаљености другој парохији адфилирати не би могла, манастирски свештеници оближњега манастира могли свештеничке дужности вршити, те да би се администрација таких општина могла манастирима преоставити.

Промене манаст. управе и дужност рачунополагања истих.

Ово беше и пре у обичају, а и сам Синод држи, да је то добро и нужно; промена игумана и намесника могла би се обавити сваке треће године, а конзисторијама би се могло преоставити, да таку управу, код које што кажњиво примете, и пре три године смене, и у сабору братском нов избор нареде. При томе се ставља питање, не би ли добро било и у таким манастирима, где је архимандрит, поставити игумане, и даље, како се има поступати, кад некоме игуману, који је члан митропол. апелаторије, истеку три године, а он не буде потврђен, да ли остаје и даље ассесор, или се на његово место позива нови игуман? Што се архимандрита тиче, то је једна од архиепископа по заслузи подарена почасна шаржа, са карактером сталности, која се иначе не може одузети, осим конзисторијалном пресудом потврђеном пресудом митр. апелаторије. Код архимандрита не наступа дакле трогодишња промена, но исти се због важних узрока или услед тужаба, може у други манастир преместити.

Манастирски приходи и обрачун.

Синод ће упутити манастире, да о својим приходима и издацима, даље о уштеди, о црквеним повцима и капиталима и другим изворима тачан рачун положе, да о томе књиге и протоколе воде, и да о томе годишње епископу обрачуне положе, које ће рачуне епископи за времена поднети митрополиту, а овај опет у свом годишњем генералном извештају и извештај о стању манастира двору подастрти. Оваково рачунополагање манастира беше и пре уо-

бичајено, само се рачуни њихови нису двору подносили.

Подизање учености код калуђера.

Томе би клирикална школа, као и предлог, да се у исту и млади калуђери приме, много допринела, иначе су манастири снабдевени малим књижницама, по Синод би желио, да исте умножи и да се поводом манаст. дисциплине набаве неке корисне књиге, које су нужне, што ће Синод у своје време предложити.

Забрана купљења милостиње.

Синод ће ову забрану додуше саопћити манастирима, но истима би се бар у случајевима несреће, уз дозволу полит. власти морала поделити дозвола за купљење прилога, нарочито би се код Гомирја морало оставити купљење једног кварта пшенице по кући, као конвенција, која је исто тако стара, као и сам манастир, исто тако би се имали ман. Леповинч повратити одузета земљишта, осим тога би се исти и од војничких дација ослободити имао, о чему је опширна молба двору поднесена.

Зидање цркви при манастирима.

У овом погледу упутиће Синод манастире на прописе регуламента.

Примање калуђера.

Упозориће се манастири, да не примају за собрата странца, који није поданик, а ни поданика без знања политичке власти. Но Синод моли, да се та звања упуте, да не чине непотребне сметње и тешкоће личностима, које би рађе, да у манастир ступе.

Укидање женског манастира Јаска.

У извршење овога упутиће Синод неодложно игумана јазачког, да ћелије ових калуђерица поруши, капелу затвори, орнаменте у главну цркву пренесе, а три калуђерице код једне или друге цркве постави да о рубљу бригу воде.

Укидање банатских и других манастира.

Нема замерке, само би се имао Кусић и Базјаш са Златицом, а Средиште са Месићем спојити, при чему би се имао изискати еквиваленат земаља. Шемљуг се не би имао укинути, за што Синод најсрдачније моли. Напротив би се у пакрачкој дијецези могао спојити Дреновац са Ораховицом, а св. Ана са Пакром уз еквиваленат земаља. Затим би се капела Обеда, уз бонификацију својих њивника са Фенеком, даље филијални манастирчић сремски Хопово Староме Хопову, Петковица Шишатовцу а Дивша Кувеждину придодати, а тамо експонирани калуђери у манастире позвати, а за надзор земаља и поседа, који и онако припадају главним манастирима, световни надзиратељи поставити. Здања, у колико нису нужна, имала би се порушити, а и капеле затворити, или се у приходске цркве претворити. Најпосле је укинута и Куњиница, а посед јој је militaritar без бонификације одузео, услед чега се моли за бонификацију истога.

Отуђивање земљишног поседа манастирâ.

Синод би додуше желео да калуђере ослободи од ових светских брига, али се овај предлог тешко може извести, по Синод ће ради пробе узети 3 манастира, један од најбољих, један од средњих и један од рђавих те израчунати све издатке на калуђере и на кућу, даље на издржавање цркве и здања, да види, какав би суплемент још нуждан био изнад оне своте, која би се од продатих земаља, и других извора добити могао. Тај напрт подастреће се Њеном Величанству заједно са манастирском дисциплином.

Класификација прњаворâ.

Синод држи, да је право, да ови људи за манастирски посед штогод дају манастиру. У погледу Срема моли, да се остане при старом уставу, а у погледу осталих нарочито у Банату, где прњавори одају политичкој власти и порцијонал и терестрал, а овамо станују на манастирскоме земљишту, нека се одреди, да се ти људи раселе по другим селима, а манастирско земљиште нека се поврати манастирима на властито уживање и употребу.

Право точења и касапнице.

Мора манастирски фишкал још тачније и поближе испитати.

Правила за калуђере.

Приопштио:
Д. Р.
(Наставак.)

VIII.

16. фебруара 1816 издао је митрополит Стеван Стратимировић следећи налог:

Стефан — — —

По благољепному установленију православија церкве нашеја восточнија, всјем по чину и рјаду бивати надлежит. И воистину, аиче гаје, то наипаче в свјатјеј божиеј церкви во общежителних монастирех, правило сие точњејше набљудати одолжаемија; тое бо јест једино средство, имже и во вјеције сем безопасно водимсја и во будућем желаемаго достизаем спасенија.

Обаче ниње не без основанија искусити, и к крајнему негодованију нашему примјетити прилики имјехом, что њеци от монастиренаслојателеј, знаменателњеже *Архимандритов* објетом своим во звании положенним и увјенчанијам при вручении жезла правленија воспријатим, јакоже и самим нашим и Апелаторалнија, разними приликами по потребје и обстојателством толижди уже издаваемим Рјешенијам же и опредјеленијам точно не внемљушче, до того самовластија прији не устидишасја, јако да они особњчни творити, особенија себе трапези, от общчија Братскија очуждени, всегда и кромје чрезвичајнија нужди, и без всјакија благословнија вини држати, с добром и имјенијем монастирским, самовластне и самопроизволње, многажди и на убиток и падение самаго Дому неразсудно располагати, да и тое расточати, или оное јединствење на собствењују своју корист, увеселење же и угожденије обращати, в одјејанијах и конех излишествовати, љеси нешчадно сјечи и упропашчати, приходи монастирскија, о нихже би нарочње Намјестник, јако Рачуноводитељ монастирски и заклети старци, јако по пропису и обвјазателству своему, о всјех и за всја в монастирје бивајемаја, и творимаја внимати одолжни, знати и вкупје с Настојателем располагати имјели, сами собирати, и тија у себе држати, страдателнија долги потајно и без предварителнаго с тјеми договора и поразумјенија, по собственому произволенију, противу нарочнаго в предметје том наданаго уже опредјеленија Апелаторналнаго творити, счети сверху Приходов и Расходов монастирских не средствием Намјестника на тој конец опредјеленаго, но сами собоју без того и заклетих старцев втечение сочињати, и чреа тија точњеју подписнвати, а при том и подручнују себје Братију на сообшченија и уживанија общчих благодјејанеј изкључата, и тјем тују по њечесому презирати дерзајут.

По тому убо, јакоже ниже жалаем, ниже возбранити намјераем, что би Нрстојатељ, нарочње же сваном Архимандритства почтени, не могл или недерзал по сану и достоинству своему пристојнаја јему, и от Братиј себје подручних болшаја нијети отликованија, — тое бо не точњеј дозволено, но и потребно јест, да чин и сан отликован и награжден будет в каждом; тако и от нијаја страни никаковија особњчини, излишества, и самовластнаго с добром и нијењем Монастирским, јако Благодјејанијем всјем в общежатии находјашчимсја общчим, расположенија же и уживленија в Настојатели отњуд терпити неможем, ниже хошчем. И гоја убо вини ради изволихом и между тјем, донељеже и по самому опредјеленију Апелеторналному, предпомјанутија неправилности, и поползновнија своим образом изсљедена не будут, честностем и преподобијем ваши сљедујушчија под строжајшим слова и отвјета воздајанием, крјепчае положити, и убо:

1. Что би честности и преподобија ваша, аиче и Настојателства саном почтовани јесте, опомињујшчесја сих при вручении жезла нам посредје церкве прочтених словес: что сирјеч: *Архимандрит или Игумен ничимже више јест Јерејскаго чина, но токмо старјејши Брат и вожд подчињених себје Монахов*, достоинством нашим не гордилисја, на смирение звани сушче, ниже би особњчини творили, по оному: *Прокљато мое и твое*. А јешче менше да не би кромје јединија общчија Братскија трапези особенија за себе држати покусилисја, иземше точију онија случаи, идјеже би чрезаичајнаја обстојателства каковаго отличнаго, и без јавнаго соблазна, при общчеј трапези обједовати немогшаго госта, или ини којнибуд непредвидими и благословни случај, јакоже болеан и пр. от правила того на врјемја токмо отступити требовала.

2. *Что бо о Монастирстјем строенни промишљали радјетелно, но не самовластно,*

ниже самочино или самоупорно по своему произволенију. Следователно, да не би что нибуд от плодов земних и иних благодијанији Монастирских продати, или ино что важно и знатно куповати, ниже приход собирати и у себе јединаго держати, или с тјеми самопроизволье располагати, или тија на собственаја угодија, или монастирју неподеланија вепчи обращати, а јешче менше страдателнија долги потачено и без предварителнаго дозволенија Консисторијалнаго творити, и рачуни сверху Приходов и Расходов монастирских сам сочињати и подписивати дерзнул Настојатељ. Но паче да би о всјех попечевних и строевних монастирских, нарочњеже, ашче би потреба взискала чрезвичајнија трошки на возобновление и воздвижение коих нибуд здании монастирских или икономических сотворити, или какову либо икономии струку вновь ввести, или тују конечно двигнути, или знатное число дрепес в љеси посјешчи; то, да би в всјех таковых случаех предватителье с Намјестником и заклетими старци, всја подробно вједушчими присно совјетовалисја и в случаи негли тјех разногласија, или в намјераемом дјеле противурјечија, тоежде Консисторијуму Нашему на разсуждение и одобрение подносили. ниже би страдателнија долги иначе, по јакоже рјешенијем Апелаторијалним уже опредјелено бист, сотворити дерзнули.

3. Да непокуситсја на једин Настојатељ: Игумен или Архимандрит, особенија от монастирја отдјеленија спекулации, торговини и икономии за себе, и собственија ради своја користи вводити, а јешче менже тија монастирскоју работоју содержавати и подкрепљати.

4. Ниже да излишествуете в одјејанијах богатих, јакоже њеци не вајрајушче ни на благопристојност, ни на потребу монастирја, по суетје своеј в једникрат с толикими ризами себе снабдјевати нестидјатсја, јаже би по мудрому и обозрителному расположенију пристојно и без всјакаго монастирју ушчерба на више љет доволни бити могли. — А много менше да не раскошествуете во вешчех јединствење ко украшенију или услажденију вашему служашчих, Монастирју обаче и прочему Домостроителству отњуд не полезних, многажди же и пагубних, јакоже јест оное суетное вождељение њекоторих Архимандритов, иже велељепно и на четирех конех возитисја за благо бити мњат, а прочија монастирја потреби да и сами монастир без крова почти оставши пренебрешчи нестидјатсја, или не рјетко и по причиње слабаго или поне тољ богато неснабдјенаго монастирја своего в состојании не бивајут болше конеј без јавнаго монастирскаго ушчерба, и напрјагнутаго жертвованија прибавити и содержавати. — Съедователње всјак по мјерје ушшаго или меншаго благостојанија монастирја. јемуже предстоит, да простираетсја, вједиј, јако мњенија монастирскаја не сут јединого Настојатеља, но сут церковнаја, и всјем во общчежитии сушчим общчаја, и что јему монастирское мњение не на расточение, *но на умјереное и благопристојное јего и всјех прочих Братиј уживление, сохранение и умножение вручено јест.*

Чего ради и да потшчитсја киждо вас, похвалному примјеру предшествених и њекоторих современиков своих подражати, ниже от суетних излишностеј и кичених всјаческих удаленни бивше, јако речи на ничего, јединим точију чтадјением, и ревностним дјеланием же и приљежанием благоукрашенија храми создати, толикаја и тољ велељепнаја здании воздигнути, земли, љеси, и инаја пратјажанија монастирскаја пребивати и распространити, и како по внутренем монастирја правленни, тако и в самом домостроителстје величајшу мјеру и благопристојност точњејше набљудати возмогоша.

И сија сут, јаже Честностем и Преподобијам вашим точного ради набљуденија и исполненија сим строжае наложити восхотјехом, да би тако тим совершено сообразујушчеја, повода к оглаголанију, охуленију же и порицанију на свјешчени и отлични чин сеј, људем злоковарним и суесловним, да часто и праведним ктому уже неподавали.

Прочее јеси — — — (Настављаће се.)

†

Севастијан Дебељковић

митрополит Скопљански.

И ако се знало, у каквом се здравственом стању налазио изабрани прошле године и посвећени митрополит скоп-

њански Севастијан Дебељковић; инак је као гром из ведра неба одјекнуо српством кобни глас, да је он 23. о. м. преминуо у Цариграду.

И ако је био грудоболан, није могао да одоле своме срцу, а да не одслужи на св. Саву у цариградској цркви св. Николе службу Божију на св. Саву, те да се на њој помоли Богу за свој бедни народ а и за себе, којом је приликом назебао тако, да је после 9 дана испустио своју племениту душу.

Прошле је године приликом избора Севастијана Дебељковића за скопљанског митрополита, српство дануло душом, кад је видело да је инак правда победила, и да је на место умрлог митрополита Фирмилијана, дошао Србин Севастијан, држећи да ће он продужити рад Фирмилајанов.

А кад овамо, а Севастијан умре и не завирнувши у своју митрополију.

Интриге разне нису допустиле, да Севастијан добије султанов ферман, да може отићи у своју митрополију.

И кад му није било суђено, да жив отиде у своју епархију, однешен је у њу мртав, и сахрањен поред Фирмилијана у цркви св. Спаса у Скопљу.

Тежак би то удар био и за једну митрополију у хришћанској држави, у којој има повећи број кандидата, где тако набрао умреше два митрополита; а камо ли за скопљанску митрополију у Турској, у којој тако рећи и нема правих кандидата.

А што их нема, одговорност носе *они*, чија је дужност била, да их однегују.

Какве ће прилике наступити у скопљанској митрополији у ово судбоносно време и неуређене одношаје и у Србији и у Русији и у цариградској патријаршији; то сам Бог зна!

Дај Боже, да на Севастијеново место дође Србин, који да буде боље среће и од Фирмилијана и од Севастијана.

Честитом митрополиту Севастијану нека Бог да рајско насеље и вечан му спомен!

Д. Руварац.

---

† Спиридон Илијћ

игуман ман. Раковца.

У фрушкогорском манастиру *Раковцу* умро је 20 јануара о. г. настојатељ и игуман тога манастира *Спиридон Илијћ* у 85. години свога живота.

У жалости за добрим о. Спиридоном није остало родбине, али је остало много његових поштовалаца, како из старије, тако и из млађе генерације.

Покојник је био у млађим годинама учитељ, а по том преко шестдесет година послужио је у монашком чину св. православној цркви и српском народу.

Као човек био је до крајности скроман, ретко поштен и добар човек, као монах смирен, и као што је врло згодно у његовом некрологу речено: „као настојатељ благ према млађима, које је васпитао најјачим васпитним средством — својим примером".

Међу ђачком омладином настаје велики губитак за племенитим покојником, чији је он велики љубитељ и добротвор био, колико су то његове прилике њему допуштале.

Његовом је смрћу умро редак преподобник и последњи зналац нашег старог црквеног појања, као и грчких ствари, које штета, што се од њега за живота није у ноте ставило, јер се овако за навек изгубило.

Тело врлог покојника сахрањено је 22. јануара о. г. у манастирској порти. При укопу било је много покојнику у Христу браће више и нижег реда, као и многобројни свет из места и са стране, што је знак великог поштовања према покојнику, које је заиста својим животом и делима и заслужио.

Бог нека му душу прости и вечан му помен међу нама!

С. Р.

Писмен опрост грехова (Indulgentia) у православној цркви.*

Д. Р.

Међу осталим узроцима због чега је дошло до расцепа у римокатоличкој цркви, главну је

* Нисмо мислили да у овом броју донесемо овај чланчић. А што га износимо, слава припада „Заставином" Метохију.

улогу играла и индулгентија — опрост грехова — од стране римских папа, с којом су они водили велику злоупотребу и трговину.

Да је и у православној цркви постојао писмени опрост грехова од стране православних патријараха, ево доказа.

У 1. бр. „Јавора“ за 1900. обелодањио је г. Емил Степанов, парох тителски „Отпуститељно писмо“ патријарха Јерусалимског и целе Палестине *Партенија* од 1744.

Мн ћемо овде навести такво писмо српског патријарха *Арсенија Црнојевића*, без назнаке године, ал биће да је око 1700. у Бикореву у Бечу издано.

Дочим је табак опросница патријарха Партенија и у ширини и у висини 33 cmt., Арсенијев је у ширини 33 а дужини 43 cmt.

У Партенијевој је опростници лик с леве стране Васкрс, а с десна св. ап. Јаков, у Арсенијевој је с леве стране Успеније Богородице.

Арсенијева се опросница у неколико разликују од Партенијеве, и гласи;

Арсеније Црноевичь Божіею милостію Архіепископъ Пекски и всем Србіем и Белгаром и всего Иллірика Патріархъ.

Сиѣрѣніе наше ѿ благодати же и дара и власти въсе свѣтаго и животворещаго дѣха, даяніе божествъныи и свещенним его ѣченикомъ и апостоломъ въ еже вязати и разрѣшати человѣческые грѣхы, рекль ѳси къ нимь; пріимѣте дѣхъ свѣтый имже ѿпѣстите грѣхы ѿпѣстятсе имъ и имже држите држатсе. и еже аще свежете на земли, свезанна боудѣть и на небеси. и еже аще разрѣшите на земли. разрѣшенна боудѣт и на небеси. ѿ нихже даже до днесь по пріетію сего пришъствіа божествъныи благодети, имамь прощена по дѣхѣ светому светому чедо свое ——— (празно место за упис имена) іаже въй іако человѣкъ съгрѣшіи, и въ Бога прѣгрѣшіи, словомь дѣломь и помышленіемь, навѣтомь и ѡблъганіемь и въ семи чювствьи и ѿ клетвы архіерейскые или іерейскые быст. или отца или матере проклет быст. и своей знаоеме подпаде, и клетвѣ прѣстоупи и клесе, или ѡлъченіемь нѣкымь ѿ коудли свезасе. или въ вѣдѣніи или въ невѣдѣніи, или въ юности и неразѣмѣ или и инѣми нѣкими съгрѣшенія іако человѣкъ плътоносньи и тъи ѡбьеть быст. и дѣховным отцемь сіа неисповѣда и ѿ нихь каѳнь да пріимить и ѿ всѣхъ сихь съдръжаній и свезанія разрѣшаемь его и свободна имамь и прощена. въ семогѣщою властію и благодатію божесъвнаго и поклоніаемаго дѣха. іаже заовенія ради или срама ради, неисповѣдаема остави и онда да простит ти прѣмилостивыи Богъ. Сыи благословень въ вѣкы. Аминь.

Арсеније архиепископъ с. р.

Упоследњој петковачи „Заставиној“, намењеној народу по сувачама, написао је Метохије чланак од скоро 3 ступца под насловом „*У Патријаршији* — —“, у ком је покушао да буде шаљив као што му беше и деда, и испричао читаву историју о томе, како је Његова Светост увела новину, да спрашта грешницима грехове и како су му сви грешници либерални и самостални дошли на опроштење, осим радикала, који су као што је познато „безгрешници“.

На наведених се опросница види, да је тај обичај опраштање грехова постојао и у православној цркви у опште и у нашој, а да није постојао на обести, него из нужде и невоље, у којој су се њени преставници налазили, кад су морали и исте опросинце давати; то је бар јасно.

Поменути су патријарси имали неку корист од поменутих опросница.

Данашњи су пак српски патријарси хвала Богу, Арсенију патријарху и царевима аустријским у том сретном положају, да не морају и опросницама грехова прибегавати; а да је до радикала, питање је не би ли их и они морали прихватити.

Метохије и његово друштво, нека се дакле не брину за Његову Светост, него нека се брину за себе и за увећање својих прихода ако ни зашто, а оно да могу бар 5 пути на дан издавати своју „Заставу“, до чега да дођу, нек се не жалцају да туре своју руку у њега ако ништа друго, да би је могао у њега подобро турити и мало повећу своту извући.

О „греховима према народу“, имамо „смерном“ Метохију само толико напоменути, да се ми не бојимо историје за наше писање. Ми смо увек износили и износићемо народу истину, па била она коме мила или не била.

Ко налази, да треба народ обмањивати и ласкати му, за част му. Ми то не умемо и не ћемо да чинимо.

Што је Метохије назвао наведен у 1. бр. протест охридског архиепископа Хоматијана „инфамним нападајем“ на св. Саву; тиме је показао своје „знање“, а подједно и своју покварености. кад се није стидео назвати „инфамним нападајем“ један исторички факт и акт.

Тако је што могао написати само један Метохије, за које нека се стиди, ако се т. ј. он уме стидети и зна шта је стид.

По овој теорији Метохијеној, лепо би изгледала историја, кад се не би смеле износити историчне чињенице.

Бодава, наши су радикали у свему оригинални, па су и у томе!

Како на овој опросници није уписано на одређеном месту име дотичнога, коме се опраштају греси; то је јасно, да их је Арсеније издавао дотичним довницима-исповедницима, да они упишу име дотичног исповедника.

Ми имамо и опросницу патријарха српског *Мојсија Рајовића* од 1716. године. Она је у свему равна Арсенијевој, само је у ширини 33 а у висини 42 сит., и што је на њој и печат патријархов у бакрорезу на ком пише: „† Райовичъ Божіею Милію Патріархъ Сръбски", а велики је као данашњи петкрунаш.

На нашем је примерку исправљено име опростника: „*иѡвръѣа Христова раба*".

Мода — наше српско зло и пропаст.

„*Привредник*", орган савеза српских земљорадничких задруга, српског привредног друштва и главне привредне задруге", у своме је 1. бр. за ову годину, донео под горњим насловом следећи чланак:

„Познато нам је врло добро свима, како је мода страховито завладала нашим народом по свима српским крајевима и странама. Као куга окужила нам је народ и онако један и сиротан, те убија, мори, десеткује српска огњишта, раскућује, расељује, раслабљује нас и онако расслабљене, збуњене, несрећене и још увек свуда доста немарне и нехатне. Тај ружни порок тера наш народ таком наглости у пропаст, да суштa и гола та истина мора озбиљно да забрине сваког правог пријатеља народног.

Од пријатеља из свију наших крајева и страна и из свију наших друштвених редова — па и из ратарскога — стижу нам с дана у дан тужбе и јадиковке, те поразни докази о том, како нам народ заиста упропаст и уби имовно и морално **мода**, то јест: *трошење на дукате, свилу, кадифу, сунцобране, шешире, лепезе, мадере, штиглетне, помаду, бељило, руменило, китење, кинбурење, као и неразумно, лакоумно и лудо трошење на сватове, теревенке, гошћанице, даће, прославање по биртијама, пркос-процесе, алдумаше, бацање новца на разне лудорије и бесмислице од сваке руке*, једном речи, бацање новца на оно, што нам народ убија имовно те просјачком штапу одводи; што га убија морално те често и највећим злочинима привађа, што му телесну и душевну снагу уништује, а од чега ама баш никакве користи није, сем да се казати може, да у лудости и лакоумљу ни за ким нисмо заостали.

И ово дана нам се сити изјадаше на моду неколики пријатељи.

Мода је — каже један — убиство, јер се истој задоста учинити мора, па ма и последње јутро и теглећи во из плуга ради ње отишао. Дуката на врату и свилених хаљина мора бити, па ма се новац унапред на храну узети морао, или јутро земље продало, или задужило. Сватови и теревенке морају се увелико држати и што више и дуже трају, то се у селу о томе више говори и приповеда и већа је дика за онога, у чијој су кући ти сватови и те теревенке,

Други нам опет пише: Мода нас уби! Свецем и недељом када се обуку девојке, не можеш разликовати: која иде на налницу, а која је газдачка. Храни се да горе бити не може али нову хаљину за сваки већи светац мора добити, па ма отац још ове јесени узео на храну:

Трећи пише: Мода и дукати, куд се окренеш. Сватови по недељу дана — и то нас упропасти!

Пред таким, заиста јадним стањем нашим, не можемо а да не запитамо: Зар смо ми Срби — који смо толико зла сретно преко главе претурили — ватајући се у коштац са највећима нам душманима — заиста данас немоћни, да се опремо једном пороку, који се здравим разумом истребљује, а који нам већ толико српско огњиште затре и угаси, а затрће и угасиће још много и много, ако се већ једаред и ми не опаметимо? Ако већ лудо, лакоумно и неразумно до данас своју српску земљу продаваемо, испуштамо и давамо је туђину и странцу, те на дукате, свилу, кадифу и тако даље — зар није и тога већ једаред доста? Зар да баш заиста све — и последњи новчић — растечемо као онај блудни син у Светом Писму? Зар да заиста без силе — само са наше луде главе — најпосле уништимо сами себе?

Задругари, Срби ратари сви и свуда, тргните се и одбаците тај гадни порок од себе! Уништите га, згазите га, да му нико никад међу нама више не узможе разазнати ни трага ни гласа!

Српски свештеници, учитељи и сви остали прави пријатељи народни, упућујте народ да се оставља те проклете моде, а да гледа свога правог посла. Упућујте га, да улаже свој новац

у оно, од чега ће користи имати, или нека га даје на штедњу у српске задруге, штедионице и банке — али нека никад ни једног свог новчића не даје на оно, што му је на пропаст и затор."

Овако би требало да пишу што ћешће сви наши листови, јер ако ништа, *мода* нас упропашћује и упропастиће нас.

Мода је многу и многу српску сермију однела у туђинске руке.

Ну, ако ко хоће и жели, да и горњи чланак „Привредников" не буде глас вапијућег у пустињи; дужност је наших „добротворних женских задруга", да оне прихвате и предузму у том погледу иницијативу.

Код нас постоје већ одавно добр. женске задруге, на од њих видимо слабе користи, јер не ће им се тек то у неку народну корист уписати, што приређују раскошне забаве, од којих познавећу корист имају туђински хотелијери, и што известан део прихода од њих и од чланарине дају сиротињи и деци школској.

Лепо је и то и похвално, ал је подједно и штетно, јер се тиме потпомаже и лењост, те многи родитељи потроше у лудо зараду, знајући, да ће им задруга децу одenути.

Са свим би други требао да буде делокруг женских задруга, а во првих, да њихове чланице започну једном са шкандалозном и скупом ношњом, која многе супруге упропасти и огорчи им живот.

Наше женске задруге имају свој лист, који би требао да отвори кампању против луксуса и моде код наших из бољих сталежа женскиња; јер докле се оне шкандалозно и раскошно одевају, узалуд ћемо ми женама и девојкама и простом народу говорити и поповати, да се пристојно и просто носе.

Ако дакле увиђамо, да нас мода упропашћује, — а она не упропашћује само ратара, него и занатлију, и трговца, и господина —, а ми се оканимо заносних фраза и ласкања, него лечимо то зло радикално — т. ј. код свију сталежа —, и на то су позване у првом реду наше женске задруге.

На посао, коме је до среће и напретка народног!

Д. Руварац

Извештај

о седници архид. Конзисторије држане у Карловцима дана 21. децембра (3. јануара) 1904/5 године под председништвом Његове Светости преуз. Господина *Георгија* срп. Патријарха.

Извештај и високо расположење Њег. Светости, преузвишеног Господина Георгија, срп. Патријарха, да је ман. искушеник Љубомир Стефановић 6. децембра по високој дозволи Њег. Светости у ман. чину под именом Леонтије пострижен, на знање узети — Узети на знање извештај Његове Светости да је преосв. Господин Епископ бачки Митрофан Шевић по добивеном благослову од Њег. Светости свр. богослова Александра Ивановића одређеног за админ. парохије у Врднику 22. нов. за ђакона, а 24. нов. за презвитера рукоположити наволео, којега је протопрезв. карловачки Јов. Ј. у администрацију увео. — По претходној својој молби унуђени су о. Корнелије Будић, јером. ман. Крушедола и о. Герман М. јером. ман. Б. да одмах оду у Пакрац и да се преосв. Господину Епископу на расположење ставе, о чему је и преосвећена Господин извештен, с тим, да ће се и остали овдашњи јеромонаси, ако се пријавили буду преосв. Господину Епископу на расположење ставити. — Публиковане су пресуде високопреч. МЦСавета гласеће на развод брака за А. П. у Р. и за Ј. М. рођ Н. против супруга др. П. М. из З. — Високопречасни МЦС. одбио је уток Др. П. и др. на П. уложен против набора јер. П. Б. за пароха, и упућено протопрезв. звање у З. да истога јер. у звање уведе, о. С. П. јеромонаха у ман. Ф. по разрешењу од администрације упути и позове да се ако жели пријави овој конк. ради доделења у Епархију пакрачку, на админ. које парохије. — На парохију у Л. поново стечај расписати; а до попуњења исте парохије поверити администрацију јером. О. Ј. К. кога има окр. протопрезв. карловачки у звање увести, кад се свр. богослов Б. Ц. по своме рукоположењу за примање њему одређене администрације парохије у Б. пријавио буде, где се исти јером. сада на админ. налази, јер. П. Б. од парох. звања у Л. разрешн и протопрезв. звању у З. ради уведења у парохију П. упути. — Висока кр. зем. влада извештава, да је Б. Ц. свр. богослову поделила опрост година, те је исти позван, да се са инструираном молбеницом обрати Њег. Св. ради рукоположења и по том окр. протопрезв. ради уведења у адм. парох. баноштарске пријави. — Позвата је црква. општина у К. да поднесе на молбу кр. зем. владе извештај у погледу оправке иконо-

стаса, да ли је петров. имовна општина поделила заможењу припомоћ у горњу сврху? — Потврђен је за игумана од братства ман. В. Ремете изабрани јером. и досадашњи управитељ о. Ј. Ј. — Узети на знање извештај протопрез. звања у К. и З. о разрешењу јер. С. П. од адм. пароније у С. К. и уведењу у пар. звање у Д., о разрешењу јер. Д. Д. од адм. парохије у Н. и уведењу у админ. пароније у С. К., о уведењу јером. у ман. Г. о. Н. С. у адм. парох. у Н. те је умољен високосл. Саб. Одбор да припомоћ из јерар. фонда за опћ. Н. од 2/10. дек. 1904. јерох. о. Н. С. у течај стави. — Спровести молбу јером. о. П. Р. ради полученье парох. места у Т. — Дозвољено је, да се у Р. од Митрова-дне до Сретенија на јутренье звони у $5^1/_2$ часова, осим Божића и Богојављења. — Одобрен је закључак цркв. скупштине у М. за распис стечаја на упражњену парохију и позвана општина, да на распис стечаја пошље 10 К. — Упућено је парох. звање у Б. да се на тамошњу црквену општину ради појма у цркви обрати, јер је општина дужна старати се за појца. — Одобрен је закљ. црквен. скупштине у Б. у погледу надавања столова црквених с том наменом, да се црквени столови, не могу на лицитацији продавати, него од стране црквеног одбора споразумно са парохом заслужним и старијим парохијанима поделивати. — Спровести молбеницу у ствари актив. суделовања пар. свештенства у поучним заводима јер. С. А. пароха из Ст. Н. на МЦСавет. — Враћена жалба јер. К. М. против наводно незаконитог потраживања затез. камата од високог Саб. Одбора за свешт. удов. мирод. фонд, да се на СО. обрати. — Упућен В. П. из О. да се с молбеницом ради поделења припомоћи из свешт. удов. мирод. фонда из његова синовца М свештеничког сирочета обрати СО. — Дозвољено је С. Ц. из Б. сахрањивање чланова породице Ђ. Ц. из Б. у гробницу ван општег гробља сазидану. — На тужбу И. В. и др. из М. против јер. Ј. Ч. пароха изаслани су овокона. чланови протопрез. карловачки Ј. Ј. и јер. Р. М. из И. на лице места, да спроведу истрагу. — Обустављена истрага против јер. Ј. М. пароха у С. на основу његова признања у пријави против њега наведених навода. — Одговорено парох. звању у Ј. да се тамошњем учитељу и ђацима не може дозволити посити камиланке на хладном времену, јер су камиланке саставни део одијељења свештенства обојег реда. — Услед истраге истражне комисије ове конз. у ствари тужбе црквеног одбора у К. против о. С. пл. В. администратора доње парохије а на основу извештаја исте комисије одбија се горња тужба као неоснована, о. С. В. невином се проглашава а црквеном одбору у К. изражати недозвољене због подношења неоснованих тужаба на свога пароха. — Донето је 43 решења у бракоразводним парницама, а 5 бракоразводних пресуда, од којих 2 гласе на одржање брака у кречости, и то: а.) између Н. Ј. из П. и супруге му Х. Ј. рођ Р. сада у Д. К.; 6.) између А. К. из Б. и супруге му М. рођ. А. из Б.; 2 пресуде гласе на развод брака и то: а.) између Ч С. и А. рођ. М. из Шимановаца, б.) између М. Г. рођ. К. из О. сада у Б. и супруга јој И. Г. у О.; код једне има се по парох. звању издана сведочба потврдити и код полит. области.

Извештај

о раду седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 25. новембра (8. децембра) 1904. године под председништвом Његовог Високопреосвештенства Г. *Лукијана Богдановића*, епископа будимског.

Услед молбе министарства богобранства извештен је Г. Бољарић, да може вероучну наставу у Печујској богобранској кадетској школи иницијирати. — Публикована је бракоразводна пресуда МЦСавета у парници Анке Плавшић против Нестора Плавшића и Марте Рожић против супруга јој Гавре Ковића. — Извештен је Г. Бољарић и У. Мађаревић, да саборски одбор није им подарио припомоћ на лечење, што се они немогу сматрати оскудно дотираним свештеницима, односно пошто је последњи једном већ добио такову припомоћ. — Враћена је фискална тужба против Н. Марковића враћајући конзисторији с тим, да јој прикључи дотичну конз. одлуку, јер из односног дописа неможе се видети рок, у коме би исти Марковић на ту тужбу одговорити имао. — Подељен је писмени укор преко окр. протопресвитера Н. Пајићу због крајње немарности у званичењу и изаслат је Ј. Бешлић члан конз. у Рац Алмаш. да на трошак Пајића овдашњим одлукама односно одлукама административног одбора удовољи. — Узет је на знање молба Г. Бољарића, да се у будуће у свештаулним споровима његовим са С. Михајлићем овај због неупутног поношења спрам окр. старешине строго укори. — Узето је на знање публиковање овдашњих циркулара у мохачком протопресвитерату. — Узето је на знање пијашење П. Весиног на тужбу црквене општине шиклушке због наводног изигравања интереса црквене општине и расписање се стечај ради попуњења там. парохије,

кад општина пристојбу за стечај пошаље. — Узето је на знање најављење истога јереја на пријаву црквеног одбора у предмету одсутства његова из парохије преко добивеног допуста. — Издато је црквеној општини у Калнау на најављење пријава Ј. Пачарића, да су га 8. (21.) новембра о. г. спречили да служи литургију. — Поднесе се са препоруком на уважење молба Е. Чупића вис. министарству ради државне припомоћи. — Узет је на знање извештај окр. протопрезитера о предаји администрације ланчушке филијалне парохије В. Белеслином. — Извештен је Г. Бољарић да му се неможе одредити јеромонах ради испомагања преко божићних празника, пошто свега два брата манастира Грабовца имају 5 храмова да обслужују. — Потврђен је избор Ј. Бешлића за пароха батског и вел. саборски одбор је извештен, да у току ове године није било више избора пароха. — Узет је на знање извештај управе манастира Грабовца о надзиру једномесечне епитимије Ј. Пачарића с тим, да овај има манастирској благајни 30 круна на издржавање и В. Недељковићу 10 круна истражних трошкова платити. — Дозвољено је, да се у болман који цркви не служи доиде, док се обнова исте не доврши. — Издата је жалба Ј. Б. Милића Г. Бољарићу у предмету адресирања званичних парохијских писама на најављење. — Поделен је укор Ј. Ц. Милићу што је једну сарану без епитрахиља обавио и решено је да се без знања пароха несме други свештеник позвати ради суделовања при каквој функцији у парохији дотичнога пароха. — Поделена је Е. Чупићу администрација срп. ковинске парохије с тим, да тако сваке друге недеље и празника служи уз плату, коју ће му административни одбор одредити. — Пожурен је Р. Андрић на поднесак две доставнице о уручењу овдашњих бракоразводних пресуда. — Упућен је С. Николић, да своје потраживање на Г. Бољарићу приликом изменованља онога мирним путем исправна. — Узето је на знање да су президијално поднесене МЦСавету овдашње брачне пресуде у парницама Михајла Рафајловића против Милице рођ. Рафајловића и Танасије Хорвата против Ане рођ. Пашић на више пресуђење. — Узета на знање молба црк. општине Велико Будимирске, да се садашњи администратор и надаље тамо остави. — Упућен је Илија Мајакић, да своје потраживање на Св Бољарићу другим начином, а не путем ове конзисторије намири. — Разведен је брак Јулке Максимовић и Лазе Бапца. — Умољено је министарство домобранства, да системизује место прав. вероучитеља домобранске кадетске школи у Шопрону и учињен је предлог ради попуњења тога места. — Расписан је стечај ради сталнога попуњења упражњене парохије у Буда Калнау. — Умољен је административни одбор, да јероховаке који се на парохијама као администратори налазе, опореже у корист манастирске благајне на терет њихове администраторске дотације. — Одређена је истрага против Л. Михајловића и упућени су тужитељи, да предуџме истражне трошкове.

Извештај

о седници епарх. конзисторије бачке, одржане у Новом Саду 21. дец 1904 (3 јануара 1905) под председништвом Његова Високопреосвештенства Г. Епископа *Митрофана*.

У пленарној седници установљен је распоред, по којим ће чланови долазити у седницу у години 1905 и то усвојен је стари распоред и наређено, да се и они чланови имају извештити о одржању седнице, којих није турнус. — Затим је стављена ван крепости циркулара наредба конзисторије од 1894 год. којом се забрањује свештеницима кандидатима за које парох. препоручивати се служењем у цркви бирачима.

У редовној седници: узет на знање извештај вис. Министарства, да је бач брестовачка полит. општина из апатинског среза премештена у хоџачки. — Исто тако отпис, да је полит. општина Јармош (пређе Јарак) променила назив свој у „Тиса Иштван фалва". — Узет на знање извештај бележников, да су списи у предмету утока проте Љ. К. против решења конзисторије у предмету изашљања другог повереника за обављање избора свешт. у Сомбору спроведен МЦСавету. — Публикована одлука високосл. Саб. Одбора, којом се одбија молба јереја Ж. З. протопрезв. капеланану у Жабљу ради повишења дотације. — Поднесен је извештај вис. Министарству о исправљеном једном погрешном убележењу у матицама горњо-ковиљским. — Узет на знање извештај бележников о президијално уступљеној тужби Ж. П. учитеља против пароха С. С. из КСИ. новосадском краљ. среском суду на употребу. — Јереју Љ. К. пароху у К. пристављен је лични помоћник у лицу С. П. прот. капелана у Ст. Бечеју и учињена остала нужна расположења ујелно је расписан стечај за попуњење упражњеног места прот. капелана у Ст Бечеју. — Узет на знање извештај бележников о презиџијално одаслатим списима у предмету утока Ж. Ј. П. у С. гледе тужбе му против тутора св. Претечене цркве. — Молба црк. општине у С. ради упутства у погледу сахране римокатолика у правосл. гробљу стављена в. а., пошто се нета само према конкретним случајевима може решити. — Одбијена је пријава Лазара Рељиног и др. из Ст. Кеља, да парох неће да даде оставку и на

чланству у управном одбору тамошњег новчаног завода. — Уељед тужбе Т. Мицића из Сомбора против јер. Николе Кирјака упућен је исти јерej, да за изводе из прки. матица само 2 круне може узети, сама пак тужба, да се казни поменути јерej што је за изводе издате страном парохијанину, усео наплату, одбијена. — Упућен је црки. одбор у ДСИвану, да има приказати признавом нападнути закључак у предмету издавања црки. столова. — Узет на знање извештај окр. протопрезв. у Сомбору, да је у звање уведен новопостављени катехета на држ. гимназији тамошњој јерej Димитрије Бокшан. — упућен је црки. одбор у Ст. Керу, да има у будуће благовремено и у парох. звању достављати умољене своје, да се у цркви обнародује одржање скупшт. седнице. — Издато је мољено упутство јерeју Г. Коњовићу с. пар. пом. у Молу, како да убележи у матице венчаних један брак. — Одобрен закључак црки. општине у Фелдварцу, да кад се један црки. сто управни, онда се сви остали столови помичу, а последњи празан се издаје, те признв против истог одбијен. — Закључак црки. општине у Ријици, да се црки. столови издају путем дражбе највећем нудиоцу, уништен и издато потребно упутство. — Жалба Јована Влашкалића и др. из Ст. Сивца због издавања црки. столова уступљена црки. општини на изјашњење. — Упућен је окр. протопрезитерат у С. да има вратити узету наплату за изводе из матица, пошто је дотична особа, којој је издат извод, и као и друге парохије, али из истог места и живи те плаћа парохијал у истој црки. општини. — Узет на знање извештај бележников о председништво издатим сведорбама у војној обвезној ствари. — Извршене три исправке у матицама обровачким саопћене вис. Министарству, — Препис исказа катехумена јер. Зарије Станковића пароха новосадског, које катехизира на инноверним заводима, уступљен црки. општини у Новом Саду према молби јој. — Пријава истог свештеника, да правосл. родитељи једног катехумена му у овдашњем клостеру шаљу исто дете римокат. вероучитељу, и ако је дете по закону православно, уступљена је фишкалу на мњење. — Закључено је рукоположење Стевана Стратимировића катехете у сомборској препарандији и затражиће се опроет од потребних година. — Издато је нужно упутство црки. општини у Турији гледе крејирања новог свешт. места. — У погледу једног венчања обављеног у Молу без трикратног оглашења и спора двојице тамошњих свештеника, уступљено је Његовом Високопреосвештенству Госп. Епископу, да спор тај, крећући се око пропуштеног оглашења, у своме високом делокругу благоизволи решити. — Истом свештенству издато упутство за исправку једне погрешно убележене сахране. — Друго степена пресуда кр. судбеног стола у Новом Саду на тужбу Б. Б. из С. К. против пароха Д. Ч. уступљена фишкалу на мњење. — У погледу спора између Тимотија Димитријевића и Исидора Лудајића свештеника у Суботици, на основу извештаја истр. изасланства, осуђен је поступак Исидора Лудајића због самовласног поступања му у погледу давања половине берива и штолариих прихода Тимотија Димитријевића, као и забране црквењака да овај не сме пустити Т. Д. у цркву служити, првоме пак замерено неодлажење у цркву и ступање на пут цивилне парнице без дозволе своје више власти, те по ново нормиран њихов међусобни положај и односај како у погледу служења тако и наплате. — На основу извештаја истражног изасланства поново је одбијен уток Тимотија Димитријевића против свешт. избора у Суботици и повраћена у крепост првобитна решења, уједно је путем Његове Светости поднесен испрпан извештај вис. Министарству. — Уједно је вис. Министарству поднесено објашњење на тужбу истог, да је он уељед наредбе високо истог, којом су одлуке духовних власти у предмету потврде свешт. избора стављене ван крепости, опет администратор парохије, као и да је конзисторија самовласно преко три месеца задржавала код себе без решења, отпис високо истог. — Узет на знање извештај бележников, да је јерej. Т. Д. из С због тога што је покрај наредбе конзисторије себе самовласно поставно администратором и И. Л. забрано сваку функцију, председништво лишен епитрахиља и враћен епитрахиљ, када се због почињеног тешког преступа свеврдно показао. — Узет на знање извештај бележников, да је оболелим свештеницима у Сенти на молбу црки. општине за испомагање председништво изаслат јерej Тимотије Димитријевић, ну како је међутим остарели парох Тривун Влашић изјавио, да се осећа способним све дужности сам обављати, у седници стављено је ван крепости поменуто председништво расположење. — Пријава парох. звања у Ракошу против јер. С. Н. у Ст. Ф. због ненадлежно обављених функција у рајону пријављивача. уступљена овом на изјашњење уједно је упућен исти јерej, да уз достављиште уручи решење конзисторије односно развода брака парохијанци својој. — Није уважена молба црки. општине у Госпођинци, да се распише стечај за ново крепрано свешт. место, јер конзисторији не предлежи никакав позив на то званичног надлежног тела. — Донета једна пресуда гласећа на развод брака. — Молбе неколико свештеника ради полученја држ. приломожи спроведене вис. Министарству с препоруком. — Затражена је по примеру прошлих година и за идућу годину новчана приломожи од вис. владе кандел. особљу. — Пријава члана Др. В. Лудајића против јерeја Тимотија Димитријевића због књиге, коју је издао на јавност „Насиља и силеџиства радикалне странке“ уступљена фишкалу.

У своју одбрану.

У 271. бр. „Заставе“ за пр. г. у извештају о раду Саборског одбора, познати вредни и поуздани известилац „Заставин“, завршио је свој извештај с овим двосмисленим речима: „Ствар Димитрија Руварца узеће се посебно у претрес“.

На шта је у ствари?

Ево, шта је!

Позват у почетку Јулија 1899. од Његове Светости да се примим управе „Српске манастирске штампарије“ и библиотекарства патријарашке библиотеке; примио сам се тог часног позива.

На молбу моју, да ми се даде допуст и да ми се постави за личног помоћника свршени богослов Радослав Грујић, који да ме за време мога бављења у Карловцима заступа у парохији; уважила је пречасна Арх. Конзисторија у својој седници од 8. Јулија 1899. бр. К. 591/261. ех 1899. исту моју молбу.

О овоме закључку конзисторијалном, известио сам и сам земунску црквену скупштину у своме поднеску од 12. Августа и. г., у ком сам јој понудио своју кућу, да је купи за парохијски стан.

Исти је мој поднесак, прочитан и у одборској и скупштинској седници, и о њему је у погледу куна моје куће донесен и у одбору, а у скупштини негативан закључак, а у погледу намерног напуштања парохије и одређеног капелана, није нико ништа приметио, нити протестовао.

И од тога доба па све до „мајског сабора“ 1902. није никад никакав приговор учињен било у одбору било у скупштини о моме напуштању парохије и капелану.

Пошто је „мајски сабор“ изабрао радикални Саборски одбор, то је један мој „заинтересован пријатељ“ знао задобити неколицину скупштинара, да су у скупштини од 11. Августа 1902. учинили „пренан“ предлог, да пошто сам ја без одобрења и знања црквене скупштине напустио парохију и предао је личном капелану Радославу Грујићу, да се преко конзисторије позовем, да 1. Октобра т. ј. наступим своје место, у противном случају да ми се обустави сва уживана берива.

Како ми је тадашњи председник био и „супериће“, наклоњен, упитао је скупштину, да се изјасни, да ли поменути предлог сматра као пренан, те да се пре започетог дневног реда реши или не, на што скупштина закључи, да се пре свега узме у претрес, и једногласно га усвоји.

О *оваком* закључку и о једногласности, дало би се много што шта рећи, но прелазим преко тога, једино примећујем, да је и присутна у тој скупштини „интелигенција“ својим гласањем показала велико знање и разумевање о „пренности“, и кад се има и може о поднесеним предлозима гласати, односно кад се могу ставити на дневни ред.

И ако је исти закључак конзисторији достављен тек 10. (23.) Септембра, који је прочитан у седници од 21. Октобра (3. Новембра), а мени достављен на изјашњење 25. Октобра (7. Новембра); то није сметало председнику, да ми на основу горњег закључка украти од 1. Октобра т. з. сва берива, и нечекајући решење конзисторијално.

Конзисторија је у спроводном свом извештају од 17. (30.) Децембра 1902. уступила поменути закључак земунске црквене скупштине на надлежно решење Административном одбору, рекавши у њему, да пошто сам ја на уништни закључак ставио своје приговоре, које је она у целости усвојила, то га је умолила да у своме делокругу поменути закључак укине и то из разлога наведених у истом извештају.

Административни је одбор 17. Фебруара 1903 бр. А. О. 79/15. уништио поменути закључак земунске црквене општине, признавши право конзисторија, да је она једина власна давати допуст свештеницима, на који је закључак „живу сушчу“ председнику земунске црквене скупштине, *попредседник скупштински опет по наговору мога „заинтересованог пријатеља“ са неровођом без знања и одборског и скупштинског поднео 19. Марта (1. Априла) 1903. уток Саборском одбору тобоже у име српске православне црквене општине у Земуну*, ударивши на њега општински печат.

О поменутом је назови утоку извештен црквени одбор земунски 23. Марта 1903., који га је узео на знање, без да се и распитао, у чије је име послат и на ком закључку.

Административни је одбор, преко ког је поменути уток упућен Саборском одбору, у својој седници од 15. Априла 1903. закључио, да се уток поврати општини уз обавештај, да се он не налази побуђен спровести га Саборском одбору, „с разлога, што је у помањкању односног скуп-

штинског закључка којим је црквена скупштина, које се једино нападнута овострана одлука тиче, закључила, да се уток уложи и на то утецателье овластила".

Закључак је овај прочитан у одборској седници од 5. ~~Јануара~~ Јуна 1903., па што је закључено, да се изнесе пред црквену скупштину.

По закључку Саборског одбора од 14. Јунија 1903. Ad бр. С. О. 4110|1358. ех 1903., земунски је црквени одбор, пријавио (?) Саборском одбору, да је иста општина (већ ово издаје, *ко* је морао известити С. О.) поднела уток против решења Адм. одбора од 17. Фебруара 1903. у погледу мога повратка у Земун, услед чега је Саб. одбор позвао Адм. одбор да како уток црк. општине (?!) земунске, тако и нападнуту одлуку са истопредметним списима на више пресуђење и решење поднесе.

На овај је позив одговорно Адм. одбор 30. Септембра 1903 „да српска православна црквена општина односно црквена скупштина или одбор исте, никакав уток овом одбору против његове одлуке од 17. Феб. 1903. до данас уложила није, него су уток наводно у име црквене општине поднели Мита Пешић потпредседник и Тома Марковић перовођа исте црк. општине, али им је тај уток закључком Адм. одбора од 15. Априла 1903. повраћен с тога, што није обложен био односним скупштинским закључком."

„Приметити је подједно, да зем. црквена скупштина ни против овоодборског закључка од 15. Апр. о. г. није до данас никакав приговор овамо учинила."

Како ни до данашњег дана није закључак Адм. одбора од 17. Феб. 1903. бр. А. О. 79|15., којим је укинут закључак земунске црквене скупштине од 11. Августа 1902., прочитан у седници црквене скупштине, те по томе није она могла ни донети икакав закључак у том погледу, а онај тобожњи уток од 19. Марта 1903. што га је неовлашћено и протузаконито поднео Саборском одбору у име општине потпредседник М. Пешић и перовођа Т. Марковић, не може се ни узети у обзир; *то је јасно, да Саборски одбор и не може имати решавати, нити какво решење донети о поменутом закључку Адм. одбора све дотле, док се прво о њему не изјасни црквена скупштина.*

У осталом, решење ове ствари и не спада у делокруг Саборског одбора, него у делокруг Митрополијског црквеног Савета.

Земуиска се црквена скупштина коректно обратила са својим поменутим закључком на конзисторију. Ова је пронашла, да је исти закључак неоснован, и умолила Адм. одбор да га укине, што је исти и учинио.

Ако земуиска црквена скупштина не буде задовољна с тим решењем, може она уток свој у тој ствари поднети Митрополијско-црквеном Савету, пошто је он друга инстанција у погледу датог допуста једном свештенику.

Изнео сам ову ствар са свим верно, и то ради угледа чланова Саборског одбора, како не би и у тој ствари натрчали, као што су натрчали са истрагом у земунској црквеној општини.

Д. Руварац.

Књижевни огласи.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ЂОКА МИКЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод, с тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г г. учитељима, дајемо уобичајени књижареки попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУГИКА

ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски учбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

Нова књига:

ИЗВОД

ИЗ

СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ

ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД

САСТАВИО

ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши пису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. аутор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија нада

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

Како је нестало и последњег комада књиге „ВЕЛИКОГ ТИПИКА", а с многих се страна данас тражи; то смо одлучили, да штампамо у другом поправљеном и умноженом издању Васе Николајевића, проте и пароха пришког

„ВЕЛИКИ ТИПИК",

и ако се није довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, штампамо га.

С тога умољавамо и молимо пречасну г. г свештенике оба реда, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, јер ће књига скоро бити готова.

Књига ће штампа на финој артији, изнеће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате продужујемо до сершетка Фебруара.

Претплату ваља слати Управи Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У Карловцима 15. Јануара 1905.

Српска Манастирска Штампарија.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ

СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Синода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903. г. за уџбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

I. О створењу света. — II. О створењу анђела. — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII. О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII. Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево. — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X. Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкрсење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — XVI. Силазак светога Духа на апостоле. — XVII. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Цена је књизи 30 филира.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима

Књижевна објава.

По овлаштењу Његове Преосвећености епископа, господина др Георгија Летића, част ми је објавити, да је довршено и да се разашиље

ТРЕЋЕ ИЗДАЊЕ

уџбеника:

КАТИХИЗИС

или

НАУКА ПРАВОСЛАВНЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ

за српске православне ученике IV., односно III. и IV. разр. основних школа

састављено

Др Георгије Летић

српски православни епископ.

Књига је штампана *источним* и *јужним* наречјем, а добија се само у *Српској Манастирској Штампарији у Ср. Карловцима*, као код јединог комисионара — но иста штампарија обвезана је на уступање следећег рабата:

књижарима 20%
катихетама и учитељима 15%
општинама и одборима 10%.

У опсегу српске православне Митрополије Карловачке ово је *једини* надлежно *апробовани уџбеник* своје врсте, — а исто тако је одобрен по надлежним световним и духовним областима у Босни и Херцеговини.

Чист приход од овог уџбеника служиће оснивању закладе за подизање свештеничког и учитељског подмлатка у епархији темишварској.

У *Темишвару* 1904. год.

Ђура Терзин
српски нар. учитељ.

Изашла је из штампе књига:

„ЛИНХАРД И ГЕРТРУДА"

Приповетка са швајцарског села из XV. века.

КЊИГА ЗА НАРОД

Написао

Јохан, Хајнрих Песталоци

Превео Мита Нешковић

кр. жуп. школ. надзорник.

КЊИГА ПРВА.

Песталоци, тај велики педагог светскога гласа овим својим класичним романом за народ, а из народног живота, постигао је ванредни успех. У њему се убедљивим начином истиче велика важност умне матере, родољубивог свештеника и племенитога властеле по срећу и благостање народа. С тога је она и побудила живи интерес, не само у кругу учитеља, него и у најширим слојевима народа. Држао сам, да без ове књиге не би смела остати ни наша књижевност, па сам је за то и превео. А остале књиге налазиће, чим претходне буду распродане.

Вис. зем. влада у Сарајеву и Вел. Школ. Пар. Савет у Карловцима обишли су ову књигу препоручити за набаву свима подручним школ. књижницама. А у томе је *без сумње* поуздано јамство, да је она књига потребна и нама.

Књига опсеже 15 штампаних табака, а цена је *1 круна 60 пот*ура. За поштарину ваља придодати још 10 пот*ура* Наручује се **само од потписаног и то за готов новац** путем поштанутнице.

Беловар (Хрватска).

М. Нешковић
кр. жуп. школ. надзорник

АПОСТОЛИ

ПРЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота Василије Николајевић.

Цена 1 кн. брошираној . . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . . „ 2—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број Е. К. 476. ех 1904. 2-2 3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћеничког разреда у Крбавици протопрезитерат коренички.

Рок компетовању оставља се до 1. фебруара по старом календару 1905. године.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком 16. (29.) децембра 1904.

Председништво.

Број Е. К. 521. ех 1904. 2—2 1

Е Д И К А Т.

Овим се обавјештава Марко Дракулић, непозната боравишта, да је његова жена Милица покренула против њега бракоразводну парницу код ове Епарх. Конзисторије; па се позива, да се у року од 90 дана, рачунајући од дана првога увршћења овога едикта у „Срп. Митропол. Гласнику" као и у „Српском Сиону", пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено

или преко свога, на законити начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе рачуна парница и без њега, а на његову штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 16. (29.) децембра 1904.

Михаил
Епископ.

Број 100/К. з. 29. ех 1905. 4 1—2

СТЕЧАЈ

исписује се на парохију у *Смољановцима*, IV. разреда а роком до укључиво 14|27. марта 1905.

Молитељи имају своје прошњено обложене молбенице надлежним путем до горњега рока подписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 25. јануара (7. фебруара) 1905. год. држане.

Предсједништво.

Ad бр. К 3017/519. ех 1904. 2—2 2

СТЕЧАЈ.

На упражњено место протопрезвитератског капелана у Ст. Бечеју овим се расписује стечај.

Компетенти имају своје као што треба инструјисане молбенице поднети потписаној епарх. конзисторији до 13. (26.) фебруара 1905. год.

Из сједнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 21. децембра 1904. (3. јануара 1905.)

Митрофан с. р.
Епископ.

ДРУИ ОГЛАСИ.

1—6, 5

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловцу. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 131. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV | Број 3

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у уторак 15. фебруара 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени.

По замолници Његове Светости Преузвишеног Господина Патријарха Српског *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Темишварски др. *Георгије Летић*, 9. фебруара у дворској карловачкој капели професора богословије архиђакона др. Јоакима Чупића рукоположити за презвитера — сивћела —, а свршеног богослова Деспота Кргића за ђакона; 12. Уроша Јовановића за ђакона; 13. ђакона Уроша Јовановића за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Габошу, а Душана Станковића за ђакона; 14. ђакона Душана Станковића за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Канаку у темишварској епархији, а монаха манастира Раковца Митрофана Видаковића за јеромонаха; 15. ђакона Деспота Кргића за презвитера, који је одређен за личног капелана пароху Спиридону Мауковићу у Белегишу,

Сви богослови IV. године произведени су 12. за чтеце.

Одликовани.

Његово Високопреосвештенство, Господин епископ пакрачки *Мирон* благоизволио је рјешењем својим од 1. (14.) фебруара 1905. број 14/през. благословити новоизабраном и потврђеном пароху и окр. протопрезвитеру пакрачком, јереју Сави Стојаковићу, да се одсада може црвеним појасом опасивати.

ПОЗИВ

на упис за чланове прилагаче епархијскога фонда темишварскога, ради помагања српских вероисповедних школа.

Епархијски фонд епархије темишварске по својим правилима (од 16./28. априла 1898.) узео је на себе две главне дужности, а то су: да *сноси* повећане *управне трошкове епархијских власти*, и да *пружа потпору сиромашним школама.*

Тај часни задатак вршио је до данас тај фонд према снази својој, дајући сваке

године 5—6000 К на управне трошкове и 2—3000 К на српске вероисповедне школе у овој епархији.

Допуњујући за управне трошкове из народно-црквених фондова одређену своту, *омогућило је тај фонд свршењу епархијску управу*, која је главни живац нашега народно-црквеног живота у овим крајевима. А као најближа и најбржа помоћ за школе *спасао* је он од пропасти *многе школе* наше, и хиљаде је српчића за своју Цркву и народ очувао.

Данас је тај фонд *оптерећен* све већим управним трошковима епархијских власти, који се не могу смањити, а да се не доведе у опасност Црква и народ наш у овим крајевима.

Услед тога тај фонд са досадањом снагом својом за кратко време *не ће моћи школе помагати*, ако се ма са које стране не појача.

Али данас баш на том пољу чека епархијски фонд наш огроман задатак. Међу свима епархијама нашим *у овој епархији има највише српских вероисповедних народних школа*, преко 200 на броју, које, ма од уста својих откидали, па на њих жртвовали, морамо не само очувати, него и умножавати, јер спасти или изгубити школе у данашњим приликама у овој епархији значи бити или не бити, живети или пропасти. Од свих тих расадника наших, *највећма су* нам *угрожене баш оне школе*, које *на мртвим стражама* леже, и *које* са немаштине, *без помоћи, не могу постојати*. Пошто су пак *фонд ви, клирикални и свесловачки још слаби*, да свима сиромашним школама у овој Митрополији помогну, то је очевидно да ће *свака епархија* бити у том послу *и на своје епархијске фондове упућена*.

Потписана управа сматра за своју дужност, да на догледу опасности, које грозе нашим школама, *обавести о том своју браћу, а у првом реду синове своје епархије*.

Школе су својина не само појединих општина, него и све Цркве и свега народа у њој, а *свака изгубљена школа јесте једна изгубљена битка и један пораз за сву цркву и народ*.

Како свако време има своје нарочите потребе, *то се за данашње прилике наше може рећи да све наше потребе узмичу по важности испред потребе обезбедити школе.*

Зато тражимо данас са правом жртве за школу, а то значи не само од изобиља свога да дајемо, него *да се одричемо себе*, умањујемо своје уображене потребе, и *на школе сви да жртвујемо.*

Потписана управа тражи то са уверењем да ће успети, јер своју браћу у невољи добро познаје. На земаљском шару нема народа, који би у жртвама издашнији био од нашега. Од блага земаљского до крви из срца врела, од последње паре до русе главе *Србин је за светиње своје обилато жртвовао*. Па *може ли се и помислити, да би потомци оних предака*, који су за своје светиње и аманете у смрт скакали, *затворили срце своје данас, када су те светиње тако угрожене! Зар ће се моћи* тај народ *оглушити вапаја* српске омладине: *„Дижите школе, деца Вас моле! Јер има л' већег срама и стида, нег' своме чеду не дати вида? Ако би и једна само српска вероисповедна школа* са нашега немара *пропала*, и ако би се и једно српче са наше кривње отуђило од светога Саве, *зар бисмо могли имати мирнога сна?*

Не дати новаца данас на школу, значи изложити пропасти своју цркву и народ.

Хајте дакле амо Драга Браћо, ко је Србин и српскога рода и од српске крви и колена!

Мртве страже довикују нам очајно: Помозите браћо! Не стигосте ли на време, изгибосмо!

Време је тако озбиљно, да у том светом послу „ко није с нама, тај је против нас, и који не сабира с нама, тај расипа" (Мат. XII. 30.).

Срби Браћо! *На основу одлуке епархијске скупштине темишварске* од 4. (17.) новембра 1904. бр. Е. С. 18.18. из 1904., донесене ради извршења §. 6. правила епархијскога фонда од 1898., отварамо упис чланова прилагача на епархијски фонд наш, и дајемо прилике да сваки узида своју опеку у зграду народне школе, и да тако и себи и својима задужбину подигне.

Чланова Прилагача за епархијски фонд темишварски *има три врсте:* 1.) *Добротвора*, са прилогом једаред за свагда од најмање 500 К (у највише 5 годишњих оброка). 2.) *Оснивача*, са прилогом једаред за свагда од најмање 100 К (у највише 5 годишњих оброка). 3.) *Помагача*, са годишњим прилогом од 4 К.

Добротворима или оснивачима треба да постану сви они родољубиви Срби, *којима је Бог дао земаљского блага. Осим тога* у ред тих прилагача треба да ступе: 1.) *све имућније срп. црквене општине*, 2.) сви срп. *новчани заводи* и сви новчани заводи где Срби имају акција или удела, 3.) добротворне *женске задруге*, 4.) *певачка друштва* и *читаонице* и 5.) *друге српске корпорације*. Потпомагачи од 4 К пак треба тисуће Срба да постану.

Досада се већ многи једнодушно изјасниши да ће својски ову ствар помоћи.

Осим тога *манастири* и *имућније црквене општине* треба и досадашњи годишњи принос свој *да повећају*, т. ј. да о том решење донесу и потраже дозволу за то од надлежне власти.

Пошто је сврха ових прилога света, *то се не сме претврети ни најмањи дарак* „јер је крајцарица мали дарак, ал' велика задужбина."

Обраћамо зато пажњу народа да *сваку вазредну свечану прилику употреби*, да српску школу помогне, те *да скупља* мимо сталних прилога и *мање пригодне прилоге*. А такве су прилике: 1.) *свечарства*, 2.) црквене и манастирске *славе*, 3.) *светови*, 4.) *Видовдан*, 5.) *мајалеси*, 6.) *беседе, дечје* и *друге забаве и томболе*, 7.) *завети*, 8.) *смртни случајеви* (место венаца).

Нарочито нека се настоји, да се код грађења тестамената и завода, што се често без плана руководи, на првом месту ова потреба у виду има.

Код нас се и онако издаје дневно на разне ствари, мање или више потребне, чак и шкодљиве.

Ради пригодна скупљања могу се поставити *ковчежићи са напоменом „прилози на српске школе" по свима јавним местима*: по читаоницама, школама, парохијским зградама, црквама, гостионицама и т. д.

Имена прилагача износиће се на јавност, да се зна ко и како љуби своју школу, и да се на њега остали угледају, јер примери вуку и носе. *Ради тога већ сада се умољавају власништва наших листова, да* нам у томе бесплатно *помогну*. Осим тога по могућности крајем *сваке године штампаће се и сама оцњивања разаслати списак свих приложника, који ће се* имати сваке године, после претходне објаве у цркви, *на јавно место истаћи*, ради увида прилагачима. *Имена добротвора, оснивача и десетогодишњих помагача увешће се у нарочите диптихе саборне цркве темишварске, да се и св. црква моли Свевишњем за њихово здравље и спасење, за умрле пак чланове приредиће се у тој истој цркви још и годишњи свечани парастос за упокој тих родољуба, који у епархијску читаљу буду уписани.*

Исто тако *даваће се сваке године* народу *у јавности рачуна о приходу и расходу Епархијског фонда.*

Осим тога *Добротвори* и *Оснивачи*, када уплате сав улог, *добиће* од потписане управе *нарочите дипломе, у којима ће се њихова задужбина потврдити вечној успомени ради*, а поред тога добијаће бесплатне књиге, које се накладом епархијског фонда буду издавале.

Добро ће бити *имена оснивача и добротвора истаћи*, те их *у школи* као имена пријатеља српске школе *истаћи, а о св. Сави*, после школске свечаности јавно пред народом *прочитати*.

Нови ће у овој епархији окупљати по окрузима нарочити повереници, које ће црквени одбор, а по потреби и епархијска власт изабрати, и имена којих ће се у цркви објавити. Осим тога прилагачи могу своје прилоге и непосредно на потписану управу слати поштанском упутницом или на нарочитој упутници (поштанске штедионице) која ће се сваком, који то одавде затражи, послати. Повер ници ће пак новац само на овај последњи начин овамо слати. Као признаница служиће прилагачу потврда са такове упутнице, која ће му се од повереника имати доставити.

Они, који се нарочито *истакну* у овом послу, *стећи ће велике заслуге* и на небу и под небом за ову епархију, те ће сва надлештва ове епархије то бележити, и заслужне сваком приликом наградити.

Умољавају се сви утицајни чланови нашега народа да ову ствар својски приграле и за њу ватрено ревнују, *свештенство* пак *да то* сваке године у одређено време *са амвона чини*.

Још једном довикујемо: *На ноге Срби Браћо. У помоћ српској, вероисповедној школи! Вршимо ову најсветију дужност своју! Помозимо се сами, па ће нам и Бог помоћи!*

На основу закључка пленарне седнице епархијског административног одбора држане у Темишвару дана 27. јануара (9. фебруара) 1905. бр. А. 97./6. из 1905., — донесеног — ради извршења одлуке епарх. скупштине темишварске од 4. (17.) новембра 1904 бр. Е. С. 18./18. из 1904.

Епархијска Управа Темишварска.

НЕЗВАНИЧНО.

Монашко училиште у Ман. Хопову
од 1815.—1819.

(Допуна и исправак)

Д. Р.

Како смо дошли до нове грађе за горње училиште, то смо у стању тврђење своје у 1. бр. о горњој школи нешто допунити, а нешто исправити.

Из нове грађе, што ћемо је овде навести, види се, да је горње училиште на иницијативу митрополита Стратимировића установљено; сазнаје се „раздељење часова", „представленије учебних предметов"; да је предавање започето 22. Марта 1815.,

и да ја уз Иринеја Радића доцније био изабрат за учитеља и јерођакон крушедолски Мојсије Поповић а за тим јрм. Александар Мединац — и ко су били ученици у горњом училишту, и да је оно постојало и 1820.

I.

Ваше Високопревосходителство,
Милостивјејши Господине!

Извољисте В. В. по природному Вам о благостојании и успјешјех церкве и клира своего стараниjу милостиво наложити нам, да сошедшеся о начиње и средствах служашчих ко лучшему усовершенствованиjу јуних јеромонахов во фрушкогорских монастирех живушчих, разсудим и совјешчаемся; самија же начатки того по мудрому нам даному отеческому наставленију, и совјету положим и установим.

В след сего ми приликоју торжествованија памјати свјатаго великомученика и Угодника Божија Теодора Тирона в М. Оново пришедше, идјеже и Игуменом велико-Реметскому, Бешеновачкому, Јазачкому и Беочинскому бити случисја, дне 8. текушчаго мјесјаца и љета сосједохом, и по представлении благоутробнаго намјерења Вашего Високопревосходителства, ползи ме и всјаческија потреби таковаго заведенија, в немже би ињешни млади Јеромонаси и Дијакони наши, јакоже и будушчаја одрасл Чини Монашескаго воспитиваема в нуждном Јеромонаху учении бити могла, совјешчахомсја таковое заведенје в М. Оновје положити, идјеже и сходнаја к тому пособија имјеjутсја, и сам долуподписани обитељи тоја Настоjатељ охоту и готовост своjу откри ко уступленију нуждних на тујуже потребу кљетеј. Ини предмета сего касајушчисја нуждни вопрос, сирјеч прибавленје јединаго между тјем Лица Монашескаго Чина, јеже би во начинании сем поне во нуждњејших собратисја имушчија Јеромонахи и Дијакони настављало, такожде в том рјешихом, что једнодушно согласихомсја ради сего абие позвати во М. Оново Јеромонаха Јазачкаго Иринеја Радича, и јего јако довољнуjу способност к тому долгољетним своjим в Карловџе из милости и благодјетељства Вашего Високопревосходителства во слишании Гимназијалчих и клерикалних Наук бављением себе спискавшаго, во присутствии всјех нас умолити, да Звања учитељскаго во намјерјајемом Заведенији нашем, јемлетсја, отложивше до пришествиа јего веја прочаја, ово по потребје, ово же по благонахожденију нашему сотворитисја имушчаја уређенија.

По внегда же от пришедшаго на позивание наше оца Иринеја с великим утјешением и радостију услишали бјехом, јако он без всјакаго прекословија општеполезному намјеренију сему себе благодушно и охотно жертвует, то ми не косниве долго согласихомсја абие киждо јединаго от својего братства ов убо Дијакона, ов же младшаго Јеромонаха дне 17. Марта в М. Оново со собоју привести, и за содержание их осмнадесјат fl. мјесјачних всјаки томже Монастирју прилагати, откуду како препитание и прание им, тако и мзда учитељу от којегожде сирјеч једина fl. на мјесјац дајатисја имат.

Предмети учебнија нужњејшија токмо и ихже један между тјем учитељ преподајати возможет опредјелихом. Којих и јакоже раздјеленије их по времени от свјашченослужења и благоговјенија церковнаго свободлому, изволите Ваше Високопреносходителство из приложенаго Назначенија милостивјејше увидјети.

Имже сице скончаним и опредјеленим бившим, собрахомсја паки дне 17. текушчаго Мјесјаца в М. Оновје приведше со собоју своја Јеродијакони, пришедшим к тому Архимандриту Фенечкому и Игумену Вердничкому, иже такожде во заведение сие, први Јеродијакона своjего, други же јединаго от младших своjих Јеромонахов приведоша И тако во самом начинании 8 их во наставление опредјеленому учитељу предани биша; и убо: Јеродијакон крушедолски Јосиф, Гергетешки Јероним, Оповски Јеромонах Ликоген и Јеродијакон Софрониј, Јеромонах Верднички Јефрем, Јазачки Јеродијакон Павел, Бешеновачки Јосиф и Фенечки Леонтиј; кромје сих находјатсја јешче и ина 3 јуноша в Монастирје Оповје чину Монашескому приуготовљајушчијасја, иже такожде во наставлении пребудут.

Сим во присуствии Настојателеј их сходним и трогателним словом чрез Архимандрита Гергетешкаго изреченим, представлена бист полза и намјерение Заведенија сего, по отеческому промотрењу Вашего Високопревосходителства устројајеаго и по призиванији помощи свише во церкви совершеном, Заведение сие под именем „Училишча Монашескаго“ от тогожде дне течение своје восприја.

Ми убо Заведение сие и лучшеје того будућшеје устројение милостем и отеческому покровитељству Вашего Високопревосходителства подвергајушче, со синовним страхопочитанием јесми

Вашего Високопревосходителства

в М. Оповје, 18. Марта, 1815.

всенижајши
Павел Хаџић Архимандрит Гергетешки.
Антоније Гр. Бранковић Архимандрит Оповски.
Димитриј Крестич Архимандрит Крушедолски.

II.

Арх. Гергетешкому Павлу Хаџићу в Карловцјех 8. Августа 1815.

Зане чрез Арх. Оповскаго Антонија Графа Бранковића, извјестилисја јесми, јако чесност ваша с Арх. Крушедолским Димитрием Крестићем и тјемже Оповским при испитје учашчихсја в монашеском училишчи Оповском вчера бивше, оними плодами ученија доволни јесте. ихже помјанути нарочноже јеромонах Александер Прибиноглавски и Теофан Оповски; јеродијакон Павел Јазачки и Јосиф Крушедолски под руководством учитеља своегэ јеромонаха Иринеа Радића сотвориша, котори сего љета школскаго в Граматиџје јазика Славенскаго до глагола, в Догматиџје до члена пјатаго приђе, в Географији кромје пјати частеј свјета с морјами их вообшче, Угарију во особ, в Числителној же науџје четира види наречених совершн: того ради чесности вашеј налагаем, да в мон. Оповo с реченим Арх. Крушедолским исшедше именем Нашим, јакоже ученики, тако и учитеља за сотворени успјех в самом начаље сего заведенија нашего похвалите, и ко далшему труду и подвигу в науках всјем ободрите, увјерајушче их, јако Ми аше они ожиданију Нашему непреривно удовлетворјат, на таковија отличное призрјение, возимјеем, а они чест и славу у рода своего себје снискати будут.

Сеју приликоју учитељу Иринеју објавите, јако он в награждение положенаго, а побуждение полагатисја имушчаго труда во игумена заведенија того производитсја, иже по совершении Аритметики Историју церковнују по автору Берти нарицаемому со всегдашними Папства касајушчимисја изјатијами преподовати имат.

Далше игумену монастирја Опова Данилу (Јовановићу) за усердие учашчимсја указаное, наше благоволение откријте, увјеривше јего, јако и в пред, јестли он сему заведенију всјачески усердствовати будет. Нашего благоволенија Архимандрита удостоитсја;* а и вам самим препоручаем, частим посјешчением сие монашеское училишче ободрјати.

В прочем исполнении сего налога извјештава чајушче јесми — — —

Стефан от Стратомировић.

III.

Ваше Високопревосходителство,
Милостивјејшии Господине!

Хотја приликоју держанија испита в Монашеском нашем училишчи, како учашчујусја јуност, за трудољубие и указани успјех их, собственим побуждением похвалих, тако и учитељу тјехже за податија труди јего, с тим додатком торжествено благодарих, јако они во обшче, сирјеч ученици и учитељ, јест ли и вшред ожиданију Вашего Високопревосходителства удовлетворјати не престанут, особному и одличному благоволенију и призрјенију Вашего Високопревосходителства надјејатисја возмогут, ничим меншe, поједику Вашему Високопревосходителству благоизволилосја, мње милостивјејше повељети, да и паки в М. Хопово с Г. Архимандритом крушедол·

* Игуман Данило буде премештен 1817. у Привичу главу за игумана самосталног, дочим је у Опову био уп Арх. Бранковића. Уред.

ским изити, и јакоже ученики тако и учитеља, за сотворени успјех именем Вашего Високопревосходителства похвалити. Учитељу же Иринеју јако во Игумена Заведенија Монашескаго милостивјејше производитисја, и Игумену Оповскому благоволение Вашего Високопревосходителства, за усердие учишчисја указаное објавити имам; то во повиновение сего високаго налога, не пропустих вчера повељења ми во исполнение привести. Јединому токмо Игумену Хоповскому, јако от дома отсутствовавшему (бјаше бо на Међешу) не могох речение благоволение непосредствено открити, но тое средством надлежащаго братства сотворити не пропустих.

Прочее вручаја себе високим милостем, во глубочајшем страхопочитании изумирају

Вашего Високопревосходителства

Милостивјејшаго Господина,

В М. Гергетеје, 10. Авг. 1815.

всенижајши

Павел Хаџић с. р.

Архимандрит.

IV.

Представление

Учебних предметов в Манашеском С. С. Фрушкогорских Монастирej Училишчи от 22. Марта до 5. Августа 1815. преподаваених и убо:

I. Из Богословии вјероучителнија.

1. Вступление во Богословију.
2. О свјашченом Писании знати нуждњејшаја.
3. О преданијах, и коликовода она сут.
4. О Соборје и преимушчествје их.
5. О Символе Православија вјери и
6. От I. члена вјери до V. заключителне.

II. Из Славенскија Граматики.

С начала до конца четвертија склоњаемија части рјечи: сијест: *Имја*, речение *Прилагателное*, *Мјестоиминие* и *Числителное*.

III. Из Аритметики:

а.) Четири первија види не наречених числ; таже:

б.) Четири види наречених числ.

IV. Из Земљописанија:

а.) всјех 5 частеј свјета с морјама их во обшче.

б.) О Европје во обшче.

в.) О Асии во обшче.

г.) О Унгарии во особ

VI.

Раздјеление

часов, по коим учебни предмети во Монашеском С.С. Фрушкогорских Монастирej училишчи во Монастирје Оповје сушчем, лета 1815. преподаватисја имут; и убо:

Часи	Пред полудним от 1/2 8 до 1/2 10.	По полудни од 2 до 4.
Понед.	Наука Благочестија	Славенскаја Граматика
Втори.	Наука Благочестија	Славенскаја Граматика и Численије
Среда	Чтение и Толкование ц. книг и Географија	—
Четврт.	Наука Благочестија	Славенскаја Граматика и Численије
Пјат.	Наука Благочестија	Славенскаја Граматика.
Субота	Географија и упражднение по Стиљу	—

ПРИМЕЧАНИЕ: 1.) Каждаго недељаго и праздничаго дне от 1/2 8 до 9 часов чтение е. Писанија и приготовление к свјашченослужению с толкованием божественнаго Литургиса.

2.) По веја же дни по вечер от 6 до 7 часов, учебни предмеи обучајутсја.

V.

Имена

Учеников отвјетствовати имушчих.

1. Александер Мединац Јером.
   Привине Главе — 1. 1 . 1 . 1'
2. Павел Георгијевић, Јерод
   Јазачки — — — — 1· 1· 1' 1'
3. Јосиф Милићевић, Јерод.
   Крушед. — — — 1. 1. 1 . 1 .
4. Софронај Дамјановић Јерод
   Оповачки — — 1 . 1. . 1 . 1 .
5. Теофан Мијушковић, Јером.
   Оповачки — — — 1' . 1· . 1· 1'
6. Јефрем Вуковић, Јером.
   Вердничкн — — 1. . 1· . 1· 1'

1. Значи Средствено
1· „ за I. класу
1' „ Превосходно

VII.

Ваше Високопревосходителство;

Господине Милостивјејши!

В соборје нашем по високому налогу Вашего Високопревосходителства и во сојузје держанија 7. и посљедујушчих днеј Мјесјаца Декемврија скороминувшаго 1815. љета во Монастирје Беочиње депутанив, в Монастирје Крушедоље под 2. и сљедујушчими денми Мјесјаца Јануарија текушчаго љета торжествованом, сљедујушчаја дјелана, учреждена и установлена сут:

В посљедование високаго налога Вашего Високопревосходителства во призрении учрежденија и содержанија ново заведенаго училишча Монашескаго, по довољном совјешчании и договорје определјено бист:

Перво: Новозаведеное Монашеское причетное училишче, јако общеполезное сматрати и содержавати.

Второ: Бремја содержанија того всјем Монастирем Богоспасајемија Сремскија Епархии носити.

Трето: Монастир Опово за клирическое Училишче за сие 1816. токмо љето определјелит; и да в тое за сеј крат Монастири Крушедол, Вердник, Јазак, Бешеново и Пр. Глава клирики своја ради совершенија школскаго течења послати вједајут.

Четверто: За учителја тјех споразумјешем и с дозволением Архимандрита Крушедолскаго Монаха Мојсеја Поповића определјити и плату јему у 150 fl. состојашчујусја установити тако, да вси Монастири бремја тое равновјесно сносити имјејут.

Пјато: Јакоже за содержание пјатих вишеречених клириков, сице и за јединаго учителја их вси Монастири кромје Опова по 30 fl. за каждаго, сего 1816. љета токмо јеже мјесјачно платјати да долженствујут.

Јеже из должности извјестују и себе отеческој високој милости вручаја со всјаким високопочитанием изумирајУ

Вашего Високопревосходителства,

В М. Раковџе, 25. Јануарија 1816.

нижајши
Прокопиј Болић с. р.
Архимандрит.

VIII.

Честњејши Архимандрити и Преподобњејши Игумени!

Јешче под 2. Јануарија т. г. во соборје вашем в М. Крушедоље по налогу нашему держаном, установлено бист, ново заведеное монашеское училишче, јако общеполезно содержати, бремја содержанија того всјем Монастирем Богоспасаемија Епархији Сремскија носити, и М. Опово за клерикалноје монашеское училишче и сего 1816. года определјелити, куду за сеј крат Монастири: Крушедол, Вердник Јазак, Бешеново и Приб. Глави клирики своја ради совершенија течења школскаго послати имут. В томже соборје за Учителя тјех с поразумјением и дозволением Архимандрита Крушедолскаго, Монах Крушедолски Мојсеј Поповић, нињешни Дијакон* от вас учредисја, и плата јему 150 fl. измјерисја тако, да вси Монастири бремја тое равномјерно сносити обвјазани будут.

Даље јакоже за содержание пјати речених клириков тако и за јединаго Учителја их, вси Монастири, кромје Опова, по 30 fl. за каждаго сего 1816. љета токмо јеже мјесјачно по заключенију в том же Соборје, полагати должност на сја пријаша.

Котораја от Нашеја страни потверждајушче и во памјат Честностем и Препо-

* Мојсије је рођен у Пакрацу и знао је добро латински, немачки, мађарски и француски.

1818. в Ђ се налазио као професор у богословском заводу у Буковини у Черновици, а 1826. спомиње се као арх. и игуман ман. Јаска.

По његовом је одласку дошао Александар Мединац, бивши ђак оповске школе Уред.

добијам вашим нише набљуденија ради приводјашче, налагаем, да Монастири имјејушчија клирики, тија же во Монашеское учплишче, во Оповје, по грјадушчем празднице начатисја имушчее отправвти, а и плати припадајушчија своим временем всегда точно отдавати не пропустјат. Прочеје јесми

Честностем и Преподобијам вашим,

В Карловце, 27. Марта 1816.

благохотњејши
Стефан Стратимировић с. р.

IX.

15. је февруара 1817. упутио митр. Стратимировић на фрушкогорске настојатеље следећи позив:

„В след депутационалнаго в мон. Раковце 8. и посљед. Јануарија с. љ. сотвореназо заключенија честностем и преподобијам вашим налагаетсја, за содержание учеников и учителја монашескаго учплишча Оповскаго дне 1. Марта л. т. начатисја имушчаго, нуждиаја в натурје и новце, да неби оскудјенше каковое причинитисја могло, всегда благовремено в мон. Оново посилати, и убо кажди монастир с изјатием Опова в готовом новце 90 фор. а в натурје 75 ок пшеници, томуже монастирју Опову, за времја течења школскаго сего љета, положити должен јест.

Ученици в помјанутое учплишче на предреченое времја послани бити имут сљедујушчи:

Из мон. Беочина јеродиакон Стефан, из мон. Бешенова јеродиакон Јосиф, из Шишатовца једни јеродиаков и млади јеромонах, из Ковеждина монах, ихже учитељ будет јеродиакон крушедолски Мојсеј.

Јеже исполненија ради вједомо творјашче пребиваем — — — —

X.

27. Априла 1818. упутио је арх. Оповски Антонић гроф Бранковић на фрушкогорске настојатеље следећи позив:

„За истекајушчее в концем сего Мјесјаца учплишчное течение, пречестности и преподобија ваша уреченаја на содержание того учплишча новце досеље послати ми, пренебрегосте, того ради напоминаја вам, да сих днеј, не отлагајушче далше, пошлати ми изволите, иначе принужден буду Јего Високопревосходителству досажденија творити.

XI.

18. је фебруара 1819. из манастира Раковца упутио арх. грчетешки Антонић гроф Бранковић на фрушкогорске настојатеље следећи допис:

„Јего Високопревосходителство наш милостивјејши Г. Арх. и Митрополит повељати ми милостивјејше благоволиша да учплишче монашеское дне 1. Марта т. љ. в монастирје Оновје зачнетсја.

Изволите пречестност и преподобија ваша опредјеленаја в собрании нашем в мон. Бешеновје 21. Окт. 1818. држаном, ученики: јакоже Генадија Ковачевића крушедолскаго, Софронија Стојшића грчетешкаго, Виктора јазачкаго, Амвросија Михајловића беочинскаго, јеродиакона и Рафаила монаха ковеждинскаго, на речени срок даетсја имушчаго течења учплишчнаго не ослабно в мон. Оново оправити, со всјеми потребитими снабдјевше их, вкујеже и ученних и ради препитанија их, от каждаго монастирја 90 фор. в новцјех половину убо абше, с начала другаго же част с концем мјесјаца Августа, т. ј. јако закључења течења или по возможности и прежде положити в пшеницјеже објешчаних 75 ока кијждо с начала течења дати неотрекласја. —“.

XII.

1. је маја 1819. издао Георгије Храниславк конзисторијални бележник на фрушкогорске настојатеље следећи допис:

„Зане должнија новци за содержание учеников монашеском учплишчи оповском досеље јешче подожили њесте, а мон. Опово њест в состојании помјанутија ученики своим иждивением должае пуждними провидјети; того ради именем Јего високопревосходителства Г. Арх. и Митрополита опомињајутсја пречестности и преподобија ваша, реченому монастирју вопросу подлежашчја должнија новци абше положити. —“

XIII.

27. је Октобра 1819. из Грчетега упутио арх. Бранковић фрушкогорским настојатељима следећи допис:

„Зане монашеское училиште в мон. Оповје, дне 3. Ноемврија с. л. зачатисја имјеет, то непропустите ученики бившија в прошлом течении ко продолженију ученија благовремено в мон. Опово отслати.

И понеже ради содержанија тјехже за сеј училишчни год опредјелено јест, да кнјждо монастир 45 ф. в новцјех и 75 око жита мон. Опову дати имат, изволите половину новцев сирјеч 22 фор. 30 кр. абие с начала течениja, другујуже в начаље Априла мјесјаца томуже монастиру положити".

XIV.

1820. Априла 6. упутио је митр. Стратимировић игуману Радићу следеће писмо:

Преподобњејши Игумен!

Јеродјакон јазачки Виктор, о немже под 3. Апр. т. л. извјестие поднесосте, јако невједомо куду побјегл јест, сјемо дне 5. Апр. л. т. лично представ изложил, јако он в Шид и Н. Сад путешествовал ради предмета, јакоже сказует, вам уже от него сообшченаго, но сердечно раскајавсја нињe паки во своја си возвратитисја желает, и да о сем путешествии и вас извјестија јест прежде, нежели сјемо пријде. Зато и ливно нам јест что ви никаковаго о том извјестија сјемо не посласте, но јего сама без всјакаго писменаго спровожденија сјемо прити пустисте.

Препопобију вашему налагаетсја, да, ради покајанија и исправленија, сего јеродјакона, поелику он прежде њекоего времене постриг свој, а нињe даже и саму вјеру своју, хотја, јакоже излагает, по самој слепоте своеј, јеже њеких мнимих удручении избјешчи, изневјерити намјерила бје, епитимиеју обложите, јему сирјеч при трапезје, в церкви и школ последнее место, и трижди в каждој седмиције пост опредјелите, увјенчавше јего, да истинним токмо и долговременим покајаннем паки в первое о нем мњение у своего Надлежателства и своеја церкве пријти может.

А јеромонаху Александру*, Учитељу тамошњего училишча монашескаго, скажите, да јему в заслужение о церкви вмјенитисја, и он у Нас благоволение получити будет, ашче он в научение јему вручених монахов мисли и вољу тако расположити будет, да они и чин свој монашески и церков своју и благочиние јеја љубјат, и да из њих и Учители школски в Благочестии нашем своим временем изити могут; которое при наставлении их всегда пред очеси да имјеет, и того ради душеполезними книгами, јакоже јест н. пр. Јефрем Сирин, их непрестано да занимает.

Прочее јесми — —

В Карловце 6. Апр. 1820.

вам благожелательњејши

Стефан Стратимировић с. р.

Игумену оповском Иринеју Радићу.

XV.

Ради сазнања тадашњих прилика, навешћемо овде и ова два писма арх. шишатовачког Лукијана Мушицког, писата Иринеју Радићу игуману Оповском, услед искања прилога за монашку школу.

Преподобњејши Г. Игумен!

По стојашчему уређењију посилају на содержание училишча монашескаго пшеницу, и убо с лихвоју. Тоже мало поздјее сотворју и с опредјеленоју сумоју новцев. В сеј час не могу.

Вержено јест на плешча моја и чужее бремја. В место мон. В. Ремети, от негоже исплатјение долга, јеромонахом Мелетием давно уже в прежнем битии јеговом тамо. сотвореног, взискашесја, нињe монастир, јемуже предстоју, платити имат 70 фор. Да будет и сие! О исплатје сих увјеряју вас. Мало токмо претерпитесја, и исплатитисја вам все. Non omnium dierum meorum sol occidit. Ашче би обаче ви ждати не могли, и хотјели би неотложное исплатјение должнаго, јавите ми. Посмотрју, како вам удовлетворити. На всјаки случај постарајусја о скоршем удовлетворении.

Прочее — — — —

В мон Шишатовце 11. Маја 1819.

* Александер Медиван, био је 1826. намесник у Прабиној Глави, а пре тога је као што рекосмо био ђак хон. мон. школе. Уред.

Преподобњејши Г. Игумен!

Паче моего ожиданија и днешни день обрјете мја в невозможности опредјеленија на содержание училишча монашескаго рати положити. В днех мало прошедших, по крајњеј нуждје да би избјегнути монастирју нашему присуждена в седрни екзекуции, јако сљедствија из процеса с Коларовићем, ово за держание Господскија столици, ово за рекурс к самому Трону издадох болше 150 фор. Тако избисја ми из руку новац, за вас преправлен бивши. Ничим менше за кои ден поне половину посљу вам.

Вашего Преподобија

В мон. Шишатовиџе 31. Августа 1819.

* * *

И ако је још 1826. први уредник „Љетописа“ Ђорђе Магарашевић, ког су „згољни Хрвати“ прекрстили у Јураја Ословића, у 4. књизи у примедби на стр. 22. рекао: „Какви би драгоцјени били за нашу Љетопис прилози они, кои би описали заведение Педагогическое — — — — и за монашески чин у Монастиру Хопову под Г. Г. Иринеем, игуменом сада хоповским; Мојсеом Поповићем, Арх. сада Лазачким и Александром Мединцем, намјестником Привиноглавским —;“ поред свег тога, што је у то време жив био и Иринеј Радић и Мојсије Поповић и Александер Мединац, учитељи монашке школе у Опову: нико се нађе, да напише коју више о њојзи.

Нама је у део пала та част, да ми напред наведено о њојзи наведемо, те сад бар знамо, ако не баш све што би требало знати, а оно инак доста.

Грађу напред наведену нашли смо нешто у архиднецезалној архиви, нешто у записпицима ман. В. Ремете, а нешто нам је доставио и преч. г. др. Августин Бошњаковић, протосинђео и управитељ ман. Опова, на чему нека прими и овде нашу захвалност.

Ако ко још шта више зна о поменутој монашкој школи, веома ћемо му бити захвални, ако нас о томе извести.

Интерконфесионални одношаји

у земаљском сабору у Загребу.

Д. Р.

Приликом прорачунске дебате у загребачком земаљском сабору, у седници од 8. (21.) јануара ове године, народни је посланик изборног котара сремско карловачког г. др. *Лазар Секулић*, патријарашконародни секретар у свом говору, рекао у погледу верских одношаја у Хрватској и Славонији следеће:

Обиљеживши тако своје становиште у најкраћим потезима, одмах изјављујем, да у неким нашим одношајима, који се тичу богоштовног одела, налазимо такав ред, који ћу ја назвати таково неуређено стање, за чије одржање по својој савести не бих могао и не бих смео вотирати тражени предрачун.

Мислим овде, високи саборе, на *интерконфесионалне одношаје код нас. Ти интерконфесионални одношаји су данас код нас такови, да данас не зна ни законодавац ни извршилац закона, а ни ми сви скупа, што је у том погледу закон, што није, што је правилно, што није, и ми сви скупа осећамо, да у том има неправде.*

Мислим, да нисам претерао, што сам рекао. За доказ оправданости своје тврдње рећи ћу само један факат, који се не тиче каквога отписа какове давно нестале канцеларије, нити каква интимата из каква мрачна кута или патента сумњиве вредности, већ се тиче познатог *конкордата*, који у интерконфесионалне односе наше домовине јако запљускује, а *за који се не зна, да ли важи или не важи.*

Са банске столице је изјављено, да **не важи,** *с друге стране се доказује, да* **у неколико важи,** *а с универзитетске катедре се проглашује, да* **потпуно важи.**

Није ми намера, да се упуштам у полемику с тим разноглесним енунцијацијама и тврдњама, хтео сам само констатирати, да код нас у једном делу поља богоштовног влада такав правни ред, да нисмо сигурни ни код тако крупног закона, као што је конкордат, о његовој ваљаности. А што је онда са ситним инти-

матима, отписима и патентима, које је давно покрила прашина архивска, али који се при интерконфесионалним сукобима извлаче, чисте и свељају и представљају нам се као пуноважни закони!... И неће бити никакво чудо, ако се код такове несређености неко досети, да су некада на територији ових краљевина важили закони, по којима овде није смело бити друге вере ни цркве, него само римокатоличке, па ако на основу тих закона затражи, да се они, који нису римокатолици, ако ништа друго, бар експатријирају!

До тога, надајмо се, не ћемо доћи, али таково стање баца велику сенку на сваки правни ред и не само, да је таково стање грдна неправедност, која љуто тишти не појединца, десетине и стотине људи, него стотине хиљада синова ове домовине и то их не тишти од јуче, лане и десетак година, него стотине година.

Није мени до тога и управо је од мене далеко и помисао, да позлеђујем старе ране, које су оставиле велики траг у души српског православног народа, не ћу спомињати ни Жумберак, ни карловачки ни вараждински генералат — то је било и битисало и не дао Бог, да се то поврати! Али ја, вис. саборе, морам отворено изјавити, да је *православним Србима у домовини нашој већ управо догњало и да им је такав правни ред у интерконфесионалним односима постао коначно несносьив.*

Ја се, високи саборе, надам, да нисам казао ништа ново. Ја сам само на овом месту казао, што је у целој нашој домовини давно познато, а из вапаја, које православни Срби одавна подижу и које вапаје су многи синови братског нам народа хрватскога правилно схватили и потпуно разумели.

При таковом стању ствари не бих могао ни као православни Србин, ни као свестан заступник, нит грађанин одобрити средства, која би таково стање не само одржавала него и учвршћивала, не бих смео вотирати кредита, који се траже за богоштовље. Али ми се може рећи: а зашто си до сада вотирао прорачун, кад је таково стање постојало? Ја осећам тежину таковога приговора; али мој досадањи поступак у том имао је довољно оправдања у тој нади, да ће се овом и оваком стању крај учинити. Ова моја нада и свих оних, који су са мном једног мишљења, није била неоснована и без ослонца. Она је имала основа у уверавању позваних на то фактора: да се о том мисли, да се има та ствар на уму, што више, да се расправља. Та смо уверавања лојално примали и пйтали смо се надом: да ће се искупити задана реч и с тога смо могли и морали с поверењем у људе, који су своју реч задали, чекати и чекајући изјавити поверење оним, чим смо могли, наиме вотирањем траженог трошка за одео за богоштовље.

До данас се није то стање поправило. А зашто? Далеко је од мене и помисао, да су нас хтели ти људи преварити. Њихова морална озбиљност, њихова часност је у мојим очима толика, да ми је мучно и говорити о том, да у то не сумњам. Него друго је, вис. саборе, по среди, а то је: Тешкоћа решавања и стицај разних прилика, који је донео собом, да нису могли учинити оно, што су обећали; нису могли, него су оставили својим наследницима, да то питање уреде.

И данас наследници њихови ступају пред вис. сабор и моле, да се вотирају потребна средства за богоштовни одео. Ја сам веома захвалан пресв. г. одељном предстојнику богоштовног одела, што је мени и свим нама, који стојимо на овом становишту, олакшао одлуку за вотирање. Пресветли је наиме одељни предстојник изјавио, да је издао одлуку, да се у *догледном* времену саберу сви подаци, који требају за интерконфесионалне одношаје. Он је изјавио, да се том питању мора поклонити сва пажња, како се не би повредила ничија верска осетљивост.

Изјава та ма како да је кратка, ипак садржава оно, што је најглавније, да се може просудити о достатности или недостатности њезиној. Истина пресв. г. престојник није казао извесни термин,

до којега мисли, да би могао изнети пред вис. кућу основу за решење тога питања. Али он јамчи, да ће то бити у догледном времену и да се не ће одгодити у недогледну будућност.

Ја разумем смисао и оправданост тога питања. Не може се то тешко питање на једаред и преко колена решити. Али кад је ту озбиљна воља, да се то у догледном времену учини, то значи, да ће се ревно радити, док се не уради оно, што је потребно. Није пресв. г. престојник потанко изнео ни начела, која мисли применити у решавању тога питања, али из његових речи, у којима наглашава озбиљну пажњу, да се не повреди ничија верска осетљивост, налазим ја наговештен основни принцип, по којем пресветли госп. одељни престојник питању овом хоће да приступи, и по којем хоће он да га види решена.

Неповредити ничију верску осетљивост, то је ванредно значајан моменат, то је начело, које је нарочито у другој половини прошлога века задахњивало велике људе. При решењу верских питања треба бити јако опрезан. Велики угарски државник Франја Деак рекао је, када је дошло пред угарски сабор питање при кодификацији грађанскога поступника (1868.), да ли да се црквени судови, конзисторија, бришу или да се оставе са извесним делокругом, на изјаве неких говорника, који су тражили да се бришу (чита): „Sehol a vintatkozásokba annyi óvatosságra nincs szükség, mint azon tárgyaknál. melyek közvetve vagy közvetlenül vallási ügyekkel vannak kapcsolatban".

Наиме, да није нигде потребно толико опрезности, као кад се такова питања решавају, која стоје у посредном или непосредном савезу са верским питањима. То је дакле добар темељ „не повредити ничије верске осетљивости". Ну неповредити ничије верске осетљивости могуће је само тако, ако се донесу само такви интерконфесионални закони, који ће почивати на објективно најправилнијој, најчистијој основи: *равноправности*, другим речима, ко води рачуна о свачијој верској осетљивости, тај мора стајати *на темељу верске равноправности*, јер само тако можемо свима да право учинимо и само кад је тако учињено, мора сваком право бити.

Није ово нова идеја, наглашена у изјави пресв. госп. престојника о верској осетљивости. Принцип верске равноправности наглашен је и у овом сабору већ пре 44 године, бар с погледом на верске заплете, који се чешће појављивали између католика и православних у овој земљи. Још године 1861. угледни тада народни заступник и родољуб Славољуб Врбанчић изнео је у овом сабору предлог, да се изрече, да је у обсегу троједне краљевине *православна црква у свему равноправна са римокатоличком*.

Ну баш за то, јер није у изјави пресв. госп. престојника дошло до израза нове какве идеје, и баш с тога, што је та идеја већ давна и са стране угледних Хрвата, и прекаљених католика у овом сабору истакнута, држим, да ће је пресв. госп. престојник тим лакше моћи реализовати. А како немам разлога посумњати у озбиљност изјаве пресв. гос. престојника, то верујем и надам се, да ће у догледном времену нестати ове скоро хаотичке неуређености, која влада у нашим интерконфесионалним одношајима, да ће у догледном времену бити избрисане неправде, које стотине тисућа грађана наше домовине тиште; и да ће место овога стања, наступити стање тачног законитог реда, основаног на темељу потпуне верске равноправности. Тим ће пресв. госп. одељни престојник себи подићи споменик аере perennius.

А када потом у изјаву пресв. госп. престојника морам веровати и том се надати, онда ми је и дужност, да у пуном поверењу гласам и за онај део предложеног прорачуна, који се односи на његов делокруг".

Како је наступило већ крајње време, да се једном уреде законом верски одношаји у Хрватској и Славонији, и да влада испуни своје обећање, ког од 1890. проучава; то је „Српски клуб" народних посланика на загребачком сабору, изаслао

своја два члана г. г. Васу Ђурђевића и др. Гигу Авакумовића да ступе у договор с владом ради уређења тога питања.

18. јануара одржао је „Српски клуб“ своју седницу у којој је дошао и високопреосвећени г. епископ горњо-карловачки Михаило Грујић, који је изјавио; да он заступа Његову Светост и епископа пакрачког Мирона Николића, који због болести не могоше доћи у седницу.

У истој је седници г. епископ Михаило прочитао спремљену преставку, у којој је наведено све шта источно-православна црква трпи због неуређених верских односаја.

Г. др. Авакумовић је реферисао клубу, да је преузвишени г. Бан изјавио, да држи да због замршених политичких односаја у Буда-пешти, није подесно време, да се до уређења њиховог, претреса у загребачком сабору питање о верским односајима.

Услед овога је клуб закључио, да се прича да изјаве владине у сабору о томе питању, те да по томе заузме положај, а на предлог је г. Васе Ђурђевића изјављено у записнику захвалност г. епископу Михаилу, што се одазвао позиву клубовом.

У седници је саборској од 24. јануара (6. фебруара) одељни предстојник за богоштовје и наставу пресветли г. *Левин вл. Чаврак* дао ову изјаву: „Земаљска ће влада као и до сада, тако и у напредак неговати најбоље односе према свима законито признатим вероисповестима. А да такови непомућени односи постојати могу и међу појединим вероисповестима, које су као смо то опетовано чули и у овој високој кући. а изнели су то и г. г. народни посланици наша браћа Срби, жалибоже пречесто помућени с несређених вероисповедних односа — прикупила је влада све потребне податке, те ће што пре само могуће то питање законитим путем уређењу привети“.

Са овом се изјавом задовољно „Српски клуб“, те је 30. јануара закључио, да ће причекати до јесени, а подједно је умолио г. г. Васу Ђурђевића и др. Гигу Авакумовића, да високу владу известе о жељи клуба, т. ј. да клуб буде заступљен у анкети ако се узбуде сазивала анкета ради уређења верских односаја.

Ми држимо, да би и високопреосвећени г. епископ Михаило требао да буде позват у исту анкету, и да у опште без суделовања наших епископата не би требало никако у том тугаљивом и важном питању ништа сабору подносити.

Крајње је време, да се једном уреде верски односаји у Хрватској и Славонији.

Овамо од 1890. године редовно је влада позивана, да се законом уреде верски односаји, и увек се одговарало, да се купе нужни подаци.

Ако није било довољно време од 14 година за уређење тога питања; не ће бити ни од сто година.

Чланови српског клуба не треба да се даду и на даље задовољити са обећањем, него нека настоје да се једном и то питање законом уреди.

У противном случају, нек не чекају прве изборе, и нек не мисле, да ће их наш народ и на даље бирати.

Од познате нам верске трпељивости пресветлог г. Чаврака, ми се надамо, да ће он своје обећање и испунити, чиме ће себи вечити спомен и захвалности стећи кол Србаља православне вере.

Правила за калуђере.

Приопштио:

Д. Р.

(Наставак.)

IX.

Сгеван је Станковић као администратор митрополије, издао фрушкогорским настојатељима 21. Јануара 1837. овај повиш и опомену.

Случајно убо обаче достовјерно донесено Нам јест, јако нецји настојателие фрушкогорских монастирејмногаја непотребнаја творјат, јакоже или на удручение братства прочаго, или на упропашчение монастирскаго имењија, и соблазн христијанов клопшатја, или имже окајанија суета и порочное житие јавним бивајут. Гдјекои бо, ихже имена за ниње молчанијем преходим, рједко кроме недјели и праздника в церков ходјат, а јегда приходјат, не набљудајут благопристојности и монаху својственаго благоговењија, но трајушчу богослуженију кричат, даже и оболченаго ђјакона со

амвона низгоњајут, или нехотјашче доити на третие звоноогласение в церков, зачатија божественоj службје пред народом недозвољајут, но на конец, ашче прија отњуд в церков нехошчут, или немогут средствием служитеља своего служашчему свјашченику, да начнут службу возвјешчајут; — сједјашче между лицами пола женскаго, јегда чредниј свјашченик или пареклисијарх времја вајати от них приходит — и во одрје лежашче, благослов за служение утрени рукоцелованием подавајут. — Јегда куду на страну отходјат, ключи горници своjих и сведнаци и прч. служителу своjему или кухарици остављајут, тако, да от сих воли по том зависит јеже госту чашу вина или что ино подати — немушче толико повјеренија во намјестнице, заклетих старцјех и прочих. — Јест же и таковых, иже нарочитија и аки собственија домы во перљаворје имут, похождајушче ја часто прохлажденија ради, а братиј прочуј таковое что дерановшуј абие в притвор заключајут. — Јако о приходјех гдјекоих монастирej ниже самиј намјесник счетоводитељ сиј, что либо вједает, много же менше прочаја братиа; њеци от них во карти играјушче множество новец монастирских расточајут, сродним своjим и ближним без вјакаго обоарјенија имјение монастирское раскошно раздавајут, љеси монастирскија нешчадно опустошајут; — с братијељу в трапезје не јадјат, но простјејшаја злоуготовлениа јастија, и худое вино и ракиу им подавајут, — дњурни ограничајут на 80 и 70 фор. годјашње, дополњајушче тиа тако зовомоју кутијеју братскоју, — ко болним сушчим братиам љекарја незовут, ниже подвоз дајут до него хотјашчим отити; — монастир не јако общее добро, но собственое возграјут, братију во чем согрјешившују нехошчут духом кротости и по постојашчим правилом монастирским исправлати, но абие о отеселении их во иниј монастир всјаческиј трудјатеља и неусапно дјелајут; — братију поносними имени називајут, вместо јеже честију их болшими творита и проч.

Веја сија и сим подобнаја јаже Нам донесена сут, и ихже имјано исчислати весма би долго било, за сеј крат судихом честностјем и преподобијам вашим пред очеса ставити, да постидјатеља и посрамљатеља они, ихже что сих касајетеја, налагајушче строго Архипастирскоју Нашеју властију, да имушче пред очеси објет во пострисје даниј, от всјех ихже ради обтужени бивате, конечно престати, на молитву и правило церковное со подобателним прилежанием и болшеју охотоју приходити, со братијами человјечески и братски поступати, имјением монастирским по правилом часто довољно правити, чина и званија своего точно и вјерно держатиса и житием своим Христијаном на созидание а не на разорение служити, братству же примјером всјакаго добраго дјела присно бивати вједасте.

Уповаем же тако, что честности и преподобија ваша благому сему и отеческому наставленију, но и вкупје и долженственому налогу Нашему точно внемљушче житије и поведение ваше во будушее тако управљати и проводити будете, јако би порицајушчим и жалујушчимсја на вас ко тому уже повода ко далшими у самаго всевисочајшаго мјеста тужбетворенијам же и жалованијам — јаже би негодната следства имјети могла — не подали.

А да би все сие во присној памјати јакоже ниње сушчих настојателеј, тако будушчих остало, то наредјеваем сеј Налог Наш во обличиј окружних писанија протокол вести.

Прочое одајушче всјех вас покрову и милости всемогушчаго Бога со благонаклоностију и усердием Архипастирским пребиваем.

Честностем и преподобијам вашим во Карловце 21. Јануар 1837.

благохотњејши и благожелатељњејши
Стефан Станковић с. р.

У циркуларном су протоколу ман. В. Ремете исечени два листа, на којима је ова опомена морала бити написана. У оповском нема је такође.

У беочинском је испод ње написано: „Аз монастирја сего настојатељ прочет премногаја во циркуларје сем изношенаја наступленија, јаже њекими монастиронастојателем безимјано восписујутсја, зјело соблазнихсја ими; а тјем смјело ответствују, и взискајушчеј потребје, пред свјетом доказата могу, јако всјех сих неправостјностеј и аз конечно чожд јесм, а при моем настојателстве, ни подчињеној ми братиа сија возписатисја не могут.

Убо ашче при коих Настојателех таково что бист, то подобаше онија имена открити, а не вообшче всја во једину категорију положити.

Дионисије Чупић с. р.
игумен.

X.

1. Марта 1837. надао је као администратор митрополије карловачке Стеван Станковић следеће упуство на настојатеље и братство манастирско.

Ашче гдје благочинију и благоустројству бити надобно, то оное с праведливостију во храмје Господних, и во обителех свјатих искати надобно. Сам бо Апостол велит, „всјем по чину бивати". И воистину: ничто тако не красит церков Божију, ниже созидает правовјернија јакоже свјашчени тјех служителие, јегда они тшчателно и вјерно Господева своему работајушче и служашче в цјелом своем како внутренем, тако и вњешнем поведенији, прјами чин, духовнику сноштевују скромност, и надлежашчују благопристојност набљудајут и вообшче во всем образ всјакаго добра дјела на себје указивајут.

По чему разумјети можно, кољ вопреки оскорбљаетсја и печалитсја сердце предпоставленаго Старјејшини, јегда себје подручних в подвизајех добрах ослабљевајушчих, чина же, званија и објета своего точно и вјерно не держашчихсја, да и оводга разврашчајушчихсја, и на горшаја преуспјевајушчих, видит. Тјшко убо и скорбно нињеи нам бивает решчи и исповјести, что скоро таковаја чувствителнему благочинију же и благоустројству навикшему сердцу Нашему причињена јест, и причињаетсја строптивим поведением и заблуждением њеких Иноков и Братиј во обшчежитии тамошних православија нашего монастиреј живушчих, ихже и исправљати, и на пут истини приводити нужда Нам належит. Принесено бо Нам јест ко крајнему огорченију же и негодованију Нашему от разних и многих стран, что мнози от обшчежителеј тамошних, реките Јеромонаси, Диакони и Монаси таковим пороком предалисја, и таковаја иступленија же и преступленија творити покушајутсја, јаже честному и преподобному чину монашескому и објетом, при пострижении наложеним, противљатсја, и свјатост их јавно нарушајут. Сице њеци не усумњевшесја објенитисја во оних, јаже Божија сут, или весма рједко, или не во утреное времја, но поздњеје в церков на Богослужение приходјат, Литургију Божествену, пјение, чтение и правило церковное, јако једину от главњејших должностеј своих тако небољезнено, сшјешно и небрежливо отправљајут, да приходјашчим во монастири на благоговјение Христианом на разорение и соблазн паче, нежели на созидание служат, а болше крат пјети и читати в церкви и не хошчут, но неискусних учеников монастирских и искушеников, о коих научении ни маљејшаго старанија не употребљајут, тое творити с разними угрожењијами принуждајут, сами межју тјем во пјевницах сједјашче и дремјашче, или, јеже горше јест, друг со другом разглаголетвујушче и кошчунствујушче; — ињеј, забивше послушанија објет, Настојатељу, јако Старјејшини и Началнику своему, не токио повиноватисја, и јему достојнују чест и почитание отдавати нехошчут, но јешче изходи и исходи набљудајушче цјати јего пред странними опорочајут, уважение јего пред младшими во монастирје и жителми пермљворскими, ихже многажди на дјела предосудителнаја монастирју подстрекајут, умалити тшчатсја, увјешчанија же и назидателнаја јего, ради исправленија неустројств их употребленија, отњуд не терпјат, но таја једиственње угнетењем и гонением своим почитајут, и того ради, преступивше предјели смирења и пристојности, во ссору ступајут; други паки о дјељех икономии монастирскија тако мало пекутсја, да паче в кљетех своих праздни сједјети или спати нестидјатсја, ниже надзирања ради на овое или оное дјело изјти хошчут, а своим им оброком, не взирајушче на обстојателства времене и дому, в коем живут, точњејше и наобилно даваеми бити желајут, и на маљејши ушерб, всем им сотворени, горко и со оклеветанием Настојатеља своего жалујутсја, аки би били не Братија и Сочленови јединаго и тогожде свјатаго дому, но страна и наемници не сохранења и умноженија блага и имјенија обшчаго, но расточенија и упропашченија ради во обшчежитие призвани; далше без вједомости и дозволенија Настојатеља своего не токмо днем, но и ношчију из монастирја исходјашче, ово по перњаворје, овоже по окрестним мјестом, нарочно же њесом вооружени скитајутсја, и тамо разнаја бездјелија на опорочение чина своего творјат; с подозрителнима лицами женскаго полу сообшчајутсја, а њеци и до того безстидија придоша, да сицеваја лица болше дње во кљети своеј сокровена држати покусишаја; винном и инима крјепкима питијами до помрачења ума упијајутсја, винном же тако

исполнени в ссори, в непристојаја прјенија, овогдаже и самаја биенија с перњворци, монастирскими служителми, да и междусобње вступати дерзајут; — во отсутствии нашаче Настојателеј в трапезах бесчинствујут, пранословјат, и пред младшими дјела једин другаго исчисљајут и порицајут. Ученики монастирскија злими своими примјори развращујут; между собују љубов братскују ненабљудајут; једдаже им маљејшее неугодие случитсја, абие разнија, многажди ложнија и измишленија причини приводјашче, в сеј или онеј монастир прејеститисја ишчут. и о том прошенија своја власти подносјат и проч. А всја сија и сам подобнаја уступленија же и безаконија тако мерска и окајана сут, да скорјејшаго истребленија и увраченаија требујут.

Сего ради јакоже Вам, сушчим монастирожитељем и старјејшинам свјатих обителеј тамошних, под 21. Јануарија т. љ. подобное наставление и увјешчение благое како и самих себе в будушее во оних, в нихже и у колико повиних и неисправних бити в совјести чувствуете, исправити, и с благом и имјением монастирским разполагати, јакоже и с подручним вам братством во всјех отношенијах мудро и благопристојно поступати имјеете подахом; тако ниње и желаем и хошчем, и строжајше налагаем, да подручни јеромонаси, дијакони и монаси, и вообиче вси во общежитии сушчи, отвергшесја всјех бесчиниј же и безакониј, стид и срам чину монашескому причињајушчих, вперед в церков Божију во уреченое времја нељеностно и прилежно приходити, Божествениују литургију чино и благоговејно служити, пјение же и чтение и правило церковное по уставу, и тако совершали вједјат, како би оно на прослављение Бога, ползу же и совидание слишашчих служило; да Настојателем своим пристојнују чест и почитание отдајут, им безпрекословно повинујутсја и во дјељех монастирских охотно спомошествујут; да имушче пред очеси оное, јако убогаја пишча и одјејание монахом приличествует, оброки своими довољни будут, от излишествваже и раскошности огребатисја, и во всем подобајушчују умјереност хранити потшчатсја; да со состојанием своим довољни будут, и аше која неугодности им, или от Настојателеј, или от Братиј случитсја, тија терпеливо сносјат, и добрим своим повеђением отвратити старајутсја, а не во пресељении из једиинаго во други монастир спасе ниђа ишчут, увјерени сушче, что ми премјешчение из једиинаго монастирја в други, по каждаго произволенију и предложенију легко дозволити не будем; јакоже желаем, да оное присно во казни и наказание премјешчаемому вмењаегсја; словом да от всјех горјезомјанутих пороков и безакониј, против објетов их јавно воіујушчих, и на чин монашески великое порицание наводјашчих, ошавајутсја, не скитајушчесја, ниже в ссори и биенија вступајушче, да би тако вместо сих в свјатих обителех, и между всјеми вами, јако жителјами их, добродјетели процвјели, и погубленаја свјатост жетија монашествујушчих в прежнее состојание в отраду и утјешение Наше и јединовјерних наших воспоставилаеја.

А јест ли би кто от подручних чесностем и преподобијам ваших Братиј и дал ше негли противнаја сему налогу Нашему дјелати обрјелеја, и житие свое исправити не хотја, упомјанутаја преступленија творити покусилеа; то таковаго во первих во Соборје братском изобличити, по том соразмјерно иступленијам своим и по правилом монашеским казнити и сие во протокол Соборних закључении вписати, на конец, ашче не исправитсја, Нам и Архидјецезалному Консисториуму здјелнему, објавати имјеете, да би отсјуду достојни по дјелом своим казни подвержен бити могл.

Прочее, да би налог сеј до вједјенија всего Братства монастирскаго пришел, настојашчим повељевает, да честности и преподобија Ваша тоже в протокол окружних писанаи ввести, и в соборје Братском публиковаги не пропустите. — — — —

(Свршиће се.)

Начела социјалистичког морала.

Предмет: *Смисао и циљ социјализма.*

Да упознамо прави смисао и циљ социјалистичког учења, то морамо обратити пажњу на ово троје:

1. Постанак социјалистичког учења. Савремени социјализам има извор у филозофским и политичким учењима XVIII. и XIX. века.

2. Однос социјализма према хришћанству. Љубав према човечанству — главно морално начело социјализма, у односу к хришћанској љубави према ближњем.

3. Морални елементи социјализма по свом карактеру. Социјализам по својој задаћи и посљедицама.

Задаћа цркве Христове, да васпостави савршени морал у човечанству, долази у сукоб осим личних страсти и порока, са закорењеним формама колективног зла, које дјелује као зло домаће.

То зло домаће манифестује се у неморалном одношају међу разним социјалним класама. Поглед на међусобно понашање данашњих радничких социјалиста са представницима буржоазије показује нам, да се осим аномалија личне воље, ваља борити и с влашћу антагонизма сврх личног, колективног, и да питање социјално-економско има особити значај за морално сазнање.

Мишљење „да је социјално питање ведика проблема нашег времена“ овладало је свуда, па и у сфери богослов. наукâ. Суврeмени се мислиоци старају, да пронађу начин, како би се зло које постоји у данашњем нашем животу отклонило. У тој тежњи прибегавају они разним, често и врло неморалним средствима. Са низом врло неморалних појава сретамо се у новије доба, особито од времена реформације, кад су религ. борбе заталасале зап. део Христ. света, те као природну посљедицу повукле за собом и поричење значаја постојећег моралног закона у свету.

Т. зв. „просветитељи“, који су водили борбу против религије, приближујући се либералном правцу, знали су се сложити „у име неког вишег начела“ с конзервативним, шта више и реакционарним партијама, чије негирање, да има над њима чега већег и вишег, доведе до уништења морала, који свој извор у религији има.

Мисао, да место религиозног морала уведу морал филозофски т. ј. да се моралне теме реше једино на основу човечјег разума, исказиваху особито људи из посљедњих векова, па шта видимо од тога? Данас се Спиноцина Етика учи само у историји филозофије, а тако исто и покушаји других ученьака у том правцу немају никакве моћи на општи морал. Покушаваху особито протестантски научењаци, да се уведе „морал просвете“ место христ. морала, јер се мислило да ће просвета моћи испунити ону празнину, која ће настала, кад би се одбацила религија, да ће се са интелектуалним напретком дићи и морал у људи. Но и тај просветни морал није ништа друго, до опет онај филозофски, а туче га у главу искуство, да не мора просвета ићи упоредо са моралом, већ да је „напредак наукâ и уметности на уштрб морала“, што нам и историја сведочи да умно образовање и опадање морала иду упоредо, а да напредак наука, уметности и вештина подржавају и помажу кварење морала, јер — говори даље Русо — и стари Рим био је моралнији од новог, а Шпарта од Атине.

А с чиме се сретамо у вишим, образованијим круговима у добу просвећености?

Просвећеност XVIII. века сматрана је и култивирана као привилегија и монопол виших сталежа. Отвени су се сталежи надметали по салонима, које бољи јунак у неверовању, ко има више оштроумља у псмевању религије, али су се брижљиво старали да и народ не удари у ту пријатну забаву. За народ је било то забрањено. А да би се то стање тако одржало, виши су се сталежи према народу вазда претварали, да су религиозни, одлазили су у цркву, али су међутим док се народ Богу молио, читали какав ласциван роман. Па и саме су се владе старале, да се нико не усуди о том народу што проговорити. Сва су се средства употребљавала да се ово ван извесних виших кругова у народ не шири. Нека отмена франц. херцегиња у својим меморарима даје уштва, како отмени сталежи треба да су спољашње религиозни, како треба да држе све црквене обичаје, да народу добар пример показују. А неки франц. књежевић рече: „Простом народу треба оставити Бога, јер ће иначе изгубити поштовање према земаљском божанству, што свакако јесмо и морамо остати.“ Слично томе изражавао се и крунисани филозоф Фридрих II. Пруски, па и филозофска царица Катарина II Руска. И књижевници тога доба су слично томе исповедали. Они нису писали за народ већ за отмене. Енглески слободоумњак Болинброк вели изрично: „Религија је брњица за су-

рове људе, те стога је врло корисна за државне и полицијске циљи". Волтер се ради својих безбожних дела извињавао тим, што су списи његови намењени „отменом свету", а не „фукари, простом пуку".

Ова опрезност је била узалудна, јер је ова наука мало по мало и у сам народ продрла, те су и њене посљедице биле неминовне. Народ видев да отмени сталежи руше престо небеском Богу, лати се посла, те и он поруши престоле земаљским боговима.

У наше доба још је већа опасност, која се од оне XVIII. века у том разликује, што се данас ова просвећеност популарише и шири међу светом и поставља главним циљем народне образованости. Слику овога доба пружа нам Хубер у својој брошири речима: „Не само да се са катедара[1] и у знанственим делима у имелогике и ексактног истраживања проповеда атеизам, него се чак и по народу путује и лако схватљивим начином објашњује шкодљивост теизма и религије. Безбројни су списи и новине и разноврсни начини, којима се та тема разлаже. Модерне новелисте и књижевници, испомажу се дугим дијалозима из Шопенхауера и Дарвина, да би скрпили роман, који по пропису мора изнети три свеске".

Није тешко запазити у овим погледима прикривене тежње једностраног социјализма и нихилизма, који уништава сав постојећи поредак и на његово место поставља само гђ, неостварљив поредак идеални. Под утицајем савремених погледа, савременога духа мисли и правца рада, овако мишљење данас наилази на велики одзив, али и поред тога што се зна, да је социјализму нашег доба додељен велики задатак, мало је савремених мислиоца, који се старају да пронађу прави пут и средства, како би се отклонила препрека и отворио пут човечанскоме прогресу.

Они су високо истакли заставу љубави према човечанству, а неправећи разлике између љубави према човечанству или хуманитета нашег доба од Христ. љубави према ближњем, уједно су одрекли љубав према Богу — извору љубави, те тиме при крају крајева одвели и одрицању ближњих — к човекомрштву, јер христ. љубав к ближњем нераздељена је од љубави према Богу, што није само признавање Бога — вера у њега, већ само живо саосећање и зближење целога бића душе човечије до сличности са бићем божјим — суштом љубављу.

Чему води љубав према ближњем без љубави према Богу, казује нам француска револуција, чија је девиза „la liberté, l'égalité u la fraternité" порекла јеванђеоског, али зато, што су револуционари лишили ове принципе њихове божанске суштности и спустили их на степен обичних правних појмова, они су у резултату постали девизом терора.

Од времена прве франц. револуције јављају се покушаји довести у склад непрекидана и неопредељена учења социјалистичка у правилне системе. Овај њихов покушај за неко време претрпио је потпун пораз, све до год. 1871. кад су се улицама Париза догодиле крваве сцене, које су опомињале на 1-ву франц. револуцију, од кад се готово по свима европским државама појачи силно социјалистичко агитовање, чије мрачне замисли имају и савремене вође социјалних партија са својим безбожним, неморалним и антидруштвеним погледима. Ови, да би учинили своју револуциону проповед што примамљивијом расаструју је данас под именом љубави према човечанству, заогрћу је именом христ. човекољубља, управљеног побољшању стања нижих и сиромашнијих класа народних и уопште ка уздигнућу народног благостања. Но пита се, кад би вође данашњих социјалних партија у истину имали у виду

[1] Мило би нам било, кад би преко овога бутке могли прећи, те кад не би ово и код нас применити могли. Не би испуњали своју дужност, кад се не би овде пауставили. Још су нам у живој успомени радови оне двојице младих наставника на нашим средњим вероисповедним школама — у Н. Саду и Пакрацу. Данас нас изненађује писање у 24. броју „Н. Србобрана" друга нашег *Милана Трумића, проф. катд. метод. служ. богословије.* У поменутом листу написао је он чланак, у ком говори о потреби гимнастике у школи, „јер на бога наши ђаци иду вечито у цркву и моле се богу,..." „она (гимнастика) треба потиснути *које-какве догматике, литургичке*... те постати наше „Вјерују", јер телесно и душ. здравље народа значи и његову будућност, а она се богме не осигурава постом, молитвом и кајањем..." Овоме држимо не треба коментара.

чисту љубав према човечанству, коју Христ. Етика проповеда, зашто они онда неби стали под заставу христијанства, па се у служби оњем добру не би сједињили с црквом? Али врло их је мало, који су расположени према цркви и религији. У Бакунинову програму социј. друштва први §. гласи: „Друштво ово изјављује, да је атеистичко; оно жели, да се укине богослужење, да се вера замени науком, а правда Божја људском правдом". Социјално демократски недељни лист: Fürther Wochenblatt" пише: „Социјализам је чедо атеизма и увод у велики атеистички културни период". Лист „Volksstaat" („Народна држава") иде још даље, те вели „да ће се са последњим теистом и последњи роб ослободити, и да будућност мора припадати атеистама, јер се само у атеизму може наћи спас човечанству, које је за безумље продало своја ваљана права".

Виљем Блос. који је написао историју франц. комуне, и коју кује у звезде, вели о вођама комунистичким „да то нису били само атеисте, него и материјалисте т. ј. да су своје мисли управљали на свет, што га видеше пред очима, а нису се бринули за „други" имагинарни свет, који су оставили анђелима и врапцима". Други опет истичу, да буде стомак Бог будућем баш стога блаженом човеку.

Истина има и неких, који се старају да даду христ. вид своме учењу, и проповеди своје ките речима св. писма. Светитеље и учитеље христ. цркве представљају као револуционаре. За њих је Христос први револуционар, Ап. Павле — агитатор, Јов. Крститељ — комуниста, а св. Вел. Три Јерарха — социјалисте. Но то они чине тако што им је тим начином згодније привући себи и обманути простодушни народ, а не зато, да би у самој ствари искрено саосећали Христијанству. Из Христијанства пуног љубави би желили да створе злобно учење које руши, не мири, него подиже људе једног против другог.

Мисли своје ослањају на Јеванђеље, које проповеда братство, оњу једнакост и љубав међу људима. Не увиђајући никакве разлике између христ. учења и својих погледа, они говоре да Христ. и не би било то што је, кад не би проповедало ова начела, — љубав, братство и једнакост међу људима — што у истину чини.

Кад упоредимо ова мишљења с Јеванђељем опазићемо, да се они нису без узрока позвали на то, пошто Христ. заиста учи тако. Оно је најпре огласило оње братство, љубав и једнакост, као начела социјалног живота. Оно је најпре позвало све људе у заједницу „где нема ни роба, ни господара, где нема ни мушког пола ни женског, где је све једно и у свему Христос".

Али и поред тога, што се зна, да је социјализму нашег доба додељен велики задатак, задатак онај ради чега је Христос цркву своју основао, ипак не може се збли жити дух социјализма са духом Христијанства.

Натуралиста Уалас умесно напомиње „да истинито достојанство човечанства лежи у томе, што је оно способно за хармонију, што у развићу своме не мења своје физичке особине, но усавршава дух".

А Христијанство то и хоће. Оно не мења физичке особине но усавршава дух. Оно није позвано да руши, него да преображава. Следећи моћној речи Исусовој: „Бог не посла сина својега у свет да суди, него да се свет спасе кроза њ", Христијанство је вршило своју мисију преображаја и у оним народима, који су били под најсуровијим обликом државне управе.

Оно се дотицало грубости срца, радило на преображају разума, али никад није ни мислило на то, да наруши јасну заповест свога Спаситеља „Воздадите Кесарева Кесареви и Божија Богови".

Да је христ. позвано да руши облике државне управе и социјални поредак, као што то неки тумаче, ми не би у историји христ. видели онако много примера служења млађих старијима и себи равнима, не би видели како се Христијани Богу моле за своје господитеље — римске цареве.

Да је Христ. био позив свремених соц. и ком., његова историја не би нам износила ништа друго, до низ револуција, низ борби с државама и владама

И тако Христ. се не бори против

државе и друштва, већ се стара, да преобрази, усавршн дух народа у држави, дух чланова људског друштва.

Хришћ. заиста врши известан социјални задатак, ради чега многи идентификују соц. и Хришћ., но оно нити је било нити ће икада бити друкчији социјализам, него што је соц. морални, који допушта реформе и преображаје, а осуђује револуције. Оно ће и даље продужити своју борбу за природну једнакост људи. Оно ће се вазда старати за остварење познатог начела: „воздадите всѣмъ должная. (Рим. XIII. 7.)

Хришћ. преображава народе али не за тако јединство, гдје ће се сви људи спојити у једно друштво и државу политичку; јер царство, које оно проповеда, није царство овога света, него духа.

Хришћ. је позвано, да уведе све народе у једну исту државу међусобне љубави, у царство мира, гдје нема ни првог, ни последњег, већег ни мањег, „гдје су сви једно и у свему Христос“.

Оно је сила, која безусловно социјализира, јер жели да преобрази све човечанство у једно велико друштво љубави. Но преображајем оно не изглађује индивидуалне разлике, него их само развија и усавршава у јединство љубави.

Па каково је њихово учење по свом карактеру и посљедицама? При расцеју са религијом, за основ свог учења узимају сам груби материјализам, и тим човека упоређује са животињом, која и нема никаквих других сврха, осим насладе у животу. Једина потпуно разумна и најморалнија тежња човека — по њихову учењу — јесте што пријатније поживити.

Земаљско благостање, наслада животом, срећа — сачињавају циљ човекову. Човек има право да буде срећан, но друштво му не да, да се користи тим правом. Основ друштву је породични живот, а породичном животу брак.

Ослањајући се на овакове шпекулације, мисао ослободити се брачних веза и добити потпуну слободу у погледу задовољавања телесних инстиката — под социјалистичким режимом захватила је велике димензије. — Брак може имати за основу само љубав, поштовање и узајамну симпатију; мираз не игра никакву улогу, пошто је постигнута економска једнакост међу људима, а деца, и без родитеља и напуштена биће храњена и васпитана као и сва други. За ступање у брак не тражи се више ничије овлаштење, за раскидање везе довољна је одлучно исказана жеља једнога супружника. Жена имајући иста права као и човек, поред тога обезбеђена у животним потребама, није више изложена бојазни да ће је, напуштену, као што данас бива с девојкама — матерама, друштво одбацити и осудити на беду и пороке. На децу више никакав срам неће пасти због порекла њиховог, јер ванбрачна рођења не могу тада ни постојати.

Огњан Мандуловић.

(Свршиће се.)

Правила

Вићентија Јовановића митрополита за семинариште.

Д. Р.

Митрополит Вићентије Јовановић за време свога митрополисања (1731—1737.), не само да је издао правила за свештенике, за калуђере, него је 1736. издао правила и за семинариште, који су се учили у карловачким школама.

Где је и на ком је месту био поменути семинар, не зна се.

Из истих правила види се, да је инспектор у семинару био ђакон Петар Рајковић. А исти је Петар Рајковић онај исти Петар Рајковић учитељ и ђакон, који је био први учитељ потоњем архимандриту Јовану Рајићу, који га узеде кад му беше 11 година за свога помоћника, ил' као што рече Рајић „у службу“, у којој проведе пуних 7 година.

Иста правила гласе:

Регули како подобавт жити и хотјашчим бити в Семинарии.

Всјакому извјестно јест јако в собраниах, а наипаче младих људеј тјажко јест убјегсти грјеха многословија и прекословија, от чего всја прочаја злаја, јаки от источника гордини происходјат; но јакоже свјати Апостол Јаков глаголет:

„ашче кто мнитсја вјерен бити во вас, и необуздает јазика своего, но лстит сердце свое, сего суетна јест вјера," что и свјати Апостол Павел на многих мјестјех потверждает, глаголја: „Тајат обичај блати, бесједи или растљених человјеков умом, и лишених истини, отступају от тјковах: Сија воспоминај засвидјетелствуја пред Господем, не слово пријетисја ни на кујуже потребу, на разорение слишашчих, буих и ненаказаних стјазаних отрицајсја, вједи јако раждајут свари, рабу же Господу неподобает сваритисја."

Тјемже сего да не будет в семинарии Г. Архиепископа и Митрополита, обшчаго всјех отца и благодјетеља, постављаетсја над всјеми живушчими, или јешче жити хотјашчими в Семинарии карловачкој, инспектор честни диакон *Петар Рајковић*, иже должен будет имјети попечение, надзирателство же и труд, да би ученици посљедствујушчих пунктах в Семинарии жителствовали.

1.

Всјакаго дне рано јегда завоњат први крат в школу, вси да соберутсја в једину собу, и да један прочитает молитви утренија и молебни канон пресвјатија Богородици, а други вси от мала даже до великога со вниманием чино да стојат и разсудително слушајут; но вечер такожде абие јегда востанут от трапези, да прочитајут молитви на сон грјадушчим.

2.

В недјељу и в праздники великија да будут вси в церкви, на утрени, литургии и бденнах, и котори сут свјешченоспи и диакони, ти по прежднему урежденију да урјаждајутсја и служат, и то је Г. Инспектор должен јешче в вечер назнаменовати и наредбу у себе држати, ашче же кто би прекословил не имјеја извиновенија ни једнаго, силен јест Г. Инспектор семинариста ашче мал јест наказати орудием обично в школје употребљаемим, ашче же велик будет, или њест житељ Семинаријски, но други каки ученик, а не хотјел би облешчихсја, или диакон служити, то таковаго своему магистру первјеје да огласит, из которија школи будет, а потом Г. Префекту.

3.

Авлију Семинаријску и сосуди чисто да држит, такожде халини, чижми, кошули, и прочаја их одјејанија чисто и на своих мјестјех да содержатсја.

4.

Хљеб, дрва, свјешчи и палишества, да би неимјели, и всуе негорјели би, но всјак би прилежал своему ученију.

5.

Ашче би услишал Г. Инспектор, кои би један другому псовал мајку, или срамотнаја глаголал, или пјевал, абие за први крат малому лозоју три пљаги да даст, а великому камшиеју, не смотрја на лице, ашче би кто он бил, ибо всјак честни должен своју чест хранити, а то уже њест честен когда другаго безчестит; јегда же и втори крат услишит что, кто би вишепереченија пункти преслушал, то шест пљаг да примет; јегдаже јешче не пришеди во чувство, или ожесточилсја, и трећи крат дерзнет псовати мајку, то уже пјатн надесјат пљаг да даст; а (чего Боже недажд) ашче би кто дерзнул вјеру псовати, или закон, или душу, то за први крат абие пјатнадесјат пљаг, а за втори тридесјат да примет, а за трети нам да објавит.

6.

Карти и прочија игри безчинија, клички, пјесни, не точију да би в Семинарич не бивали, но ниже би глас их слишалсја тамо, ашче же би кто безсовјестник дерзнул тајно сие творити, таковаго силан јест Инспектор аки непочтеваго обручати тако, что би слова знатна била на љадвијах.

7.

Други ученици без дјела да би в Семинарију не приходили, безсједованија ради, но ашче кто би имјел кое дјело до коего, то честно би пришел, и вдјелав свое дјело, абие да исходат.

8.

Всјак семинарист из келије своеја напти хотјашч, должен первјеје обанапити Г. Инспектору, причину куди, и дља

чего изходит. Ашче же јему самому случитєја камо поjти, да објавит братијам старшим, и вмјесто себе да поставит кого от старших и да почитајут јего аки самаго надзирателя.

9.

Ашче пјенија церковнаго кто кого хотјел би обучити невозбрањаетсја, но други пјесни богомерски или кошчунства под великим боем запрешчајутсја.

Сија всја пункти и прочија ижe к домовному строенију надлежат, Г. Инспектор Петр Рајковић тако должен хранити јако свое око: ашче кто противни сему, или јему Г. Инспектору будет, тај сам на себе увидит, јегда за преслушание казн воспримет.

Дато в Резденции нашој Карловачкој 1736. Мјесјаца Ноемврна 4.

М. П. Викентиј Јоановић с. р.

О конкубинатима.

— Драг. Драгсјевић —

Господ наш Исус Христос положио је тајном брака темељ и цркви и држави. Женидбом се плоди човечанство у опће; из женидбе се рађају цркви верни синови, а држави честити грађани.

Црква и држава оснивају се непосредно на породицама, конзекventно на женидби: јер шта је црква него скуп свих хришћанских породица, да се осигура и усаврши вечно спасење. А шта је држава, него скуп породица, којима је сврха развитак и усавршење временитог благостања. Морал у породицама, женидбом установљени, потпомаже јавни морал у цркви и држави, а знамо из искуства, да чим не стане морала са домаћег огњишта, не стаје га и у јавном животу.

Света наша источно православна црква сматра брак као *тајну*, у којој се преко свештеника изреченим благословом посвећује *споразум* између два лица разнога спола и узајамно *обећање*, да ће заједнички делити и добро и зло до краја живота.

Црква дакле у браку гледа такав чин, у коме се стичу у свој пуноћи верска и правна страна. Сваки други брак, — ако се „браком“ може назвати црквом не благословено заједничко живљење двају по сполу разних лица — црква не може нити сме трпити.

А и држава, јер се оснива на моралним темељима, не може дозволити незаконито живљење својих поданика, те су стога обоје — и црква и држава — у својим законима, наредбама и рескриптима гледали, ако и не сасвим да искорене, а оно бар да ограниче тако нелепо живљење својих припадника.

Пошто број невенчаних бива у последње време и код српског народа све то већи; пошто су свештеници, као будни чувари морала у народу свом дужни потпомагати морал, а неморал сузбијати: то ћемо у овом чланку изнети неколике наредбе како црквене тако и државне, које би послужиле свештеницима, који нису познати са наредбама, који се тичу тога питања, као упута за сузбијање тих дивљих бракова.

I.

Наредбе државне.

У *„Помоћнику за јавну управу“*, у ком је г. Миливоје Вежић сакупио збирку најважнијих закона и наредаба, има на стр. 198. под 13. ово:

„1.) Конкубинати се трпити не смеју с обзиром на јавну ћудоредност, пак се у сваком случају, где таква пријављена буде, дотичним особама *писмена одлука* издати има, да се до опредељеног им рока, *разиђу* и не живе скупа све дотле, док нису можда у законити брак ступили. Непокорели се дотичне особе одлуци кр. поджупаније, поступаће ова противњима казнено по §.§. 7. и 11. цес. наредбе од 20. травња 1854. г.“

„Особе, које под овај прекршај спадају, а које у месту подржаваногa конкубината нису надлежне, могу се по околностима из тога места и отправити и забранити им повратак за одмерено време; ако би се ипак вратиле пре, него опредељено време истече, имају се предати кот. суду за казнени поступак по §. 324. каз. закона.“

2.) Наредба цес. кр. главног заповедништва у Загребу као бивше крајишке земаљске управне области, од 25. травња године 1878. број 6504. одела за унутарње послове, гледе запречивања конкубината,[1] гласи:

„Сеньски бискупски ординаријат пријавио је, да су случајеви незаконитих брачних заједница врло учестали и да се такови незаконити односаји често пута на очиглед месне области склапају уз свечаности попут свадба (пирова).

Услед тога примећује се следеће:

Ако се не догоди чин забрањен казненим законом, могу политичке области поступати по наредби од 16. рујна 1873. бр. 8121. Ако буде забрана, да се такови односаји не смеју склопити, презрета, или ако не буде послушана редарствена заповед, да се дотични имају венчати, имају се и они казнити, који су саветом и чином помогли, да је такав ванбрачни савез настао.

Уз разваргнуће прељежништва, може се такођер одредити, да се дотични кривци изгнају из места, где су заједно живили, ако им онде није завичај, и то по општинском закону, јер им манька непорочност живљења. Повратком изгнане такове особе може настати прекршај §. 324. општег казненог закона.

Но тиме, што неожењене особе разнога спола заједно живе, не мора нужда настати нећудоредни, општу саблазан побуђујући односаји. Зато ваља у сваком случају по посебним околностима просудити, да ли има доста разлога, који су подобни понукати област, да поступа у сврху, да односаји разваргне. На то треба нарочито пазити онда, кад има већ незаконске деце, која би могла штетовати растављањем родитеља.

Општински начелници и месни поглавари дужни су запречивати, да конкубинати не настају, и у случају свечаногa склапања такових незаконитих свеза одмах поступати, главне кривце као и остало друштво познати, да се разиђу, и ствар области ради поведења истраге јавити".

[1] Ова наредба вреди као норматив и данас за подручје бивше хрватско славонске војне крајине.

3.) Нормативна решитба кр. хрв. слав. далм. земаљске владе, одела за унутарње послове од 23. коловоза год. 1899. бр. 4782. гледе запречивања конкубината (дивљих бракова) одређује следеће:

„Ради конкубината ваља да управне, односно редарствене области поступају само онда, ако доиста постоји нећудоредни, јавну саблазан проузрокујући односај између особа, које нису брак склопиле.

Такав односај не састоји се увек већ у томе, што неожењене особе разнога спола заједно живе. Стога ваља у сваком поједином случају према особитим околностима пресудити: да ли има разлога, да области из јавних обзира у сврху разваргнућа такова односаја поступају, а особито ако има већ незаконите деце, која би могла штетовати растављањем родитеља.

Докле год је такав односај само ствар ужега сукромнога живота, нема повода, да области поступају, но чим буде област установила, да тај односај побуђује јавну саблазан или угрожује јавну ћудоредност, писменом ће одлуком дотичне особе познати, да се у опредељеном року разиђу односно венчају, па ако се томе не покоре, имају се против њих употребити сходна ексекуционална средства и одредити казна у смислу §§. 7. и 11. цес. наредбе од 20. травња 1854.; а ако је таковим односајем угрожена јавна ћудоредност, може се против незавичајнику одредити отправак односно изгон по наредби ове кр. земаљске владе, одела за унутарње послове од 22. коловоза 1898. бр. 17493.

Нема нарочитих законских прописа гледе поступка ради конкубината, па се стога ваља држати општенитих начела, која извиру из општенитих редарствених прописа, којима се јавна ћудоредност заштићује и која су садржана у овој упути".[2]

4.) Ваља пучанство чешће упућивати

[2] Наредба под бр. 2. и 3. узете су из IV. књиге: *„Приручник за политичку управну службу у краљевинама Хрватској и Славонији"* од г. Милана Сирекара, одсечног саветника.

у каквом правном стању се такови тобожњи супрузи и њихова деца налазе, те упозорити, да овакове пријежнице и њихова деца по смислу наредбе држав. ратн. минист. од 5. ожујка 1868. бр. 569. пр. (окруж. глав. зап. од 20. ожујка 1868. бр. 153. предс.) никаква права на задружни иметак свога пријежника односно незаконског оца немају, и да се на њих код задружних дообa нема обзир узимати. (Глав. зап. у Загребу 1. вељаче 1880. бр. 1346. г. 1879. одј. богошт.)[3]

5.) *Rescriptum*[4] *ddto 15/I 4. 1878. Nr. 410.*

Das General-Commando hat zwar Verfügungen getroffen, dass den seit der Einführung des Wehrgesetzes im Militärgrenzgebiethe eingerissenen Concubinaten Einhalt gethan werde, da sich aber trotzdem derartige Fälle in neuester Zeit wiederholen, erachtet das General-Commando für nöthig, die diesfalls ergangenen Weisungen zu republizieren und die unterstehenden politischen Behörden wegen der strengsten Durchführung derselben zu beauftragen.

Um aber den erwünschten Zwek sicher zu ereichen, wäre es unbedingt nöthig, dass seitens der Seelsorger von der Kanzel aus so wie auch bei jeder sich ergebenden passenden Gelegenheit belehrend auf die Bevölkerung eingewirkt werde, dass sie sich eines derartigen ungesetzlichen und in jeder Beziehung verwerflichen Zusammenlebens enthalte.

Das hochwürdige Ordinariat wird diensthöflich ersucht in dieser Beziehung den Pfarrämtern entsprechende Weisungen gefälligst ertheilen zu wollen.

Philippovich m. p.
Feldzeugmeister.

Ово су у главном државне наредбе гледе конкубината, но ко би хтео више знати нека потражи отпис кр. хрв. зем. владе од 31. листопада 1875. бр. 17591. на бившу поджупанију у Сиску; од 9. просинца 1875. г. бр. 23440. на бившу поджупанију у Пакрацу; и од 3. сечња 1880. бр. 8196. на бившу поджупанију у Руми. Затим нека потражи владину наредбу од 1./II. 1880. бр. 1346. одјел за богошт.; од 15./II. и 20./VI. 1875. г. бр. 79. односно 7725. одјел за богоштов.; од 25./IV. 1878. бр 6504. одј. за унут. послове, као и од 16/IX. 1873. бр. 8121. одјел за унутарње послове.

[3] Под 4. узето из Вежњева „*Помоћника за јавну управу*“ стр. 199.

[4] Рескрипат под 5. узет је из II. књ. Турчићеве „*Збирке црквених и државних закона и наредаба*“ стр. 403.

II.

Наредбе црквених власти.

Црквене власти наше у свима нашим епархијама пратиле су такођер будним оком ширење конкубината, те су с времена на време издавале упутства и наредбе подручном свештенству, како би се што успешније уз сарадњу претпостављених власти могло борити против тог гадног, црквом неблагословеног заједничког живљења.

Нисмо у стању, а и потребе није набрајати овде сва та упутства и наређења гледе конкубината, него ћемо навести неколике тек примера ради.

1.) *К. 81. ex 1884. у Ср. Карловци.*

Од неког времена учестали су гласови о све то већем ширењу конкубината међу вернима. Да би се злу томе, које морао у темељу потконпана и од кога ужасне последице теку не само по поједине обитељи, но и по читаво друштво грађанско, путем и начином својим предјел положио, — нужно је претходно извесне и поближе податке о том прибавити и имати. С тога ће те Пречасност Ваша, наложити подручном Вам свештенству, да оно по приложеном обрасцу „Исказ“ сврху ових у дотичној парохији живећих у конкубинату лица верно устројати за 1883. г. без сваког одлагања не препусти, како би, Пречасност Ваша, на темељу получених таких партикуларних исказа генерални саставити, и конзисторијуму до конца текућег месеца поднети могли, имајући и у напредак исто тако такве исказе парохијалног свештенства сваког полгодија овамо приносити у горе означену сврху.

У Карловци 1. (13.) фебр. 1884.

Герман с. р.
патријарх.

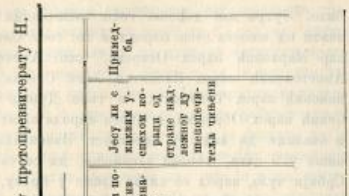

2) *К. 155. ех 1890. Ср. Карловци.*

Благоговејшењи Г. Протопрезвитер!

Пошто се из поднешених овамо годишњих исказа о лицима у конкубинату живећих увидело, да се конкубинати свето више множе и шире; и пошто се даље конзисторија ова из појединих случајева уверила о томе, да често сами свештеници ступање у брак спречавају одбијајући поједина лица од венчања због тога, што не знају молитве — то, за избећи још горе последице такова поступка и за умалити број у конкубинату живећих лица, не пропустите, благоговејство Ваше, парохијско свештенство протопрезвитерата Вашег обавестити и упутити, да, као што је с једне стране дужност његова, старати се и настојати, да лица у брак ступајућа знају прописане молитве, тако да с друге стране незнање не може бити препоном законитог брака за лица у конкубинату живећа.

Из седнице архид. конзист. у Карловцима 26. јуна (8. јула) 1890. држане

Георгије с. р.
патријарх.

3.) *Бр. 205. Е. К. 70. ех 1892. у Плашком.*

Пречасни господине!

Како овамо долазе извештаји са више страна, број *дивљих бракова* у нашем народу, не опада већ на против мјестимице још расте.

Осим других узрока, биће у много случајева конкубинатима крива индоленција, немар неког свештеника, који мирно гледа, како му се дивљи бракови у парохији множе, јер познато нам је, да годинама без икакве и пријаве и казни живе у конкубинату многи момци, који су давно већ задовољили својој војничкој дужности; па чак и стари удовци и удовице којих вјенчању баш никакве ни духовне ни политичке препоне на путу не стоје.

Па још даље. Конзисторији су познати неки случајеви, где је конкубинат трајао по неколико година на циглога и јединога узрока тога, што дотични младожења због сиромаштво, или другога кога узрока, није могао или хтио дати свештенику оно, што је свештеник по позитивном или обичајном праву мислио, да може од њега захтијевати за вјенчање.

С тога се свештенству најозбиљније препоручује, да сваком приликом одвраћа народ од богомрских дивљих бракова; па где се његова ријеч не буде слушала, да у смислу досадањих наредаба и политичку област на обрану јавног морала, у помоћ призове.

О чему не пропустите извјестити подручно Вам свештенство ради знања му.

Из сједнице Епарх. Конзист. држане у Плашком 6. фебруара 1892. г.

4.) *Бр. Е. К. 37. ех 1897.*

Пречасни госп. протопрезвитар!

Ради тачније контроле, како који свештеник извршује овдјешњу наредбу бр. Е. К. 70. ех 1892. о затирању конкуби

ната у парохији, допуњује се цитирана наредба из 1892. године тијем, што се одређује, да сваки водитељ парох. звања, има од сад исказ свију конкубината кроз сједницу црквеног одбора свога проводити, па редовно о 1. јулију и 1. децембру сваке године тај исказ достављати надлежном окр. проти. Кроз црквени одбор зато, да одборници свештеника упозоре на случај, који је он превидио или није можда знао. А окружним протама достављати зато, да се установи једно временост, кад се сви конкубинати полит. областима пријавити имају ради прогона, па да се тако избјегне она неправедност и тегоба контроле, која је досад у том погледу владала.

Ово саопштите подручним Вам парох. звањима, и пазите, да се наредба ова тачно врши.

Из сједнице епарх. конзист. држане у Плашком 6. фебр. 1897. г.

* * *

Пошто у многим парохијама има људи и од „уплива“, који живе у конкубинату; то ће бити многим свештеницима тешко ударити на такног дељију, да га од конкубине његове растави. Али свештеник мора имати моралне храбрости, да изађе и да каже истину, па ма се рад ње и смешним учинио, и ма га рад ње и гонили.

Дописи.

— **Грабовци**, 1. фебруара. Дана 25. јануара о. г. обављено освећење храма нашега, који је свестрано оправљен, молован, и новим иконостасом украшен. Том приликом ишао је наш госп. парох Вељков са председником Богољубом Станојевићем у Карловце, и замолио благослов Његове Светости ради освећења. Његова Светост рекла је да сам парох наш освети, но наш госп. парох замолио је Његову Светост да овласти о. Сергија Поповића игумана Раваничка, да он освети, како би тај акт што свечанији био и Његова је Светост одобрила.

У очи дана освећења дошао је пречастни госп. Сергије са својим ђаконом, дочекан са пуцњавом топовском и одсео је код нашега госп. пароха. У вече служио је бденије где је доста народа било. Сутра дан дођоше госп. свештеници позвати од нашега госп. пароха и то: госп. Светозар Марковић парох Огарски, госп. Антоније Апостоловић парох Кленачки, госп. Стеван Јовановић парох Товарнички и госп. Душан Поповић парох Обрешки, и много народа из места и околице да виде ту свечаност. Звона зазвонише у 9 сати, топови загрмеше, да се чак у Србији чуло, народ се силан слеже у цркву, да ни места није било, шта више беше њих неколицина из Србије. Прво почело је освећење око цркве, затим у унутарњости храма, те после тога отпоче се св. Литургија. Началствовао је пречастни госп. игуман са ђаконом и свештенством. Говор је држао прво госп. Антоније Апостоловића, при дељењу поскурица пречаст. госп. игуман говорио је врло прекрасну беседу да је народ од радости суза лио, између осталога беше назначенитије у беседи љубав међусобна и праштање нанесених увреда, јер данас увреде владају и свуда је неслога.

По свршеној литургији беше заједнички ручак у школи, на коме је осим присутних свештеника, још до 30 особа учествовало. При ручку наступише здравицу: Пречастни госп. Сергије наздрави здравице Његовом Величанству и уз бурно клицање живио, одпева се царска химна, затим наздрави Његовој Светости, народ захори из свега грла: Живила Његова Светост много и дуго и одпева се: Тон деспот и т. д. и одма народ са својим пароном Вељковим замоли да се брзојавно поздрави Његова Светост и то се одма изврши. Народ изјави у брзојаву непоколебиву синовну оданост, а свештенство послушност љубећи св. дискицу са живио много и дуго. Затим наздрави преч. госп. игуман Његовом Високопреосвештенству госп. Гаврилу Епископу вршачком као добротвору ове црквене општине, те одпојаше уз клицање многа љета: Тон деспота и т. д.

Сад устаде наш госп. парох Вељков те поздрави госп. о. Сергију са лепим и кратким говором, здравећи поново Његовој Светости да је у особи преч. госп. игумана, изаслао достојнога заменика да освећење храма обави и славу нашу увелича. Сви се подигоше те поздравише како Његову Светост тако и госп. игумана Сергију и одпеваше на здравицу песму која достоји преч. госп. игуману.

Затим устаде преч. госп. игуман, те наздрави нашем госп. пароху Вељкову као ваљаном и на

далеко чувеном свештенику, кога изодавна познаје, назначивши да више од 25 год. као свештеник служи, да је на црквену општину преко 100 јут. земљишта превео и да је његовим зазиманьем и приномоћи од петроварадинске имовне општине и од кр. земаљске владе добивене ради оправке цркве, и као што му је познато да је врећан незаслужено бивао од својих парохијана јер је редак свештеник као што је исти, нашто сви устадоше, и они који су га кад увредили те га громко поздравише и жељеше му свако добро и срећу као своме пароху; даље поздрави преч. госп. игуман црквеној скупштини и одбору на челу са својим председником Ставојевићем и наговести да савесно врше своје дужности и да буду свагда одани својим вишим претпостављеним властима. Надаље наш госп. парох поздрави присутном свештенству, гостима и појединце сима присутнима, разуме се и онима који су га кад увредили и сви се лепо одазваше. И тако се заврши свечаност.

Сутра дан опет неколицина сакупише се и са пуцњавом топова и звоњењем звона испратише милога госта о. Сергију Попића.

За рад вечне успомене подигосмо мраморну плочу више женских врата испод грба патријаршеског са златним словима урезаним: кад је храм обновљен са новим иконостасом и имена Његова Величанства цара Франца Јосифа I., Његове Светости госп. Патријарха Георгија Бранковића, добротвора Епископа Гаврила Змејановића, господина пароха Вељкова и осталих, а доле опет име преч. госп. о. игумана Сергија Попића, који је храм осветио. Све ово да је тако испало лепо и торжествено имамо захвалити општељубљеном и надалеко чувеном нашем госп. пароху Вељку Вељковом.

Не могу да прећутим да су наше мало местанце које у шуми и покрај Саве лежи посетили садашњи наши великодостојници госп. Епископ Гаврило, госп. Епископ Митрофан, госп. Епископ Лукијан, високопречастна Господа Архимандрит Дошен, госп Архимандрит Бранковић пречастна госа. Игумани и још више њих, и свагда је наш госп. парох приредио леп дочек који је одговарао високопоштованим нашим гостима, да су се иста господа са највећим задовољством враћала, имајући свагда ово наше мало место у успомени.

Те с тога радујемо се да такога честитога и ваљаног пароха имамо, који је наше село упознао са многима, нашу цркву обезбедио, јер је црквено земљиште, ма да имаде овде једна трећина Немаца, на црквену општину превео, те смо не само ми, но и они који се доцније настањују код нас, слободни од плаћања парохијала.

Извештај

о седници епарх. конзисторије бачке у Новом Саду држане 25. јануара (7. фебр.) 1905. под председништвом Његова Високопреосвештенства Господина Епископа *Митрофана*.

Записник прошле пленарне седнице и седнице туриуса оверен. — Узета на знање извина члана др. Јована Моноиловића. — Публикована дозвола вис. Министарства богочасти и јав. наставе о исправци погрешног убележења једног у протоколу крштених пароха. звању у Сомбору. — Публикован циркулар истог гледе предмета простих од поштарине. — Публикован отпис истог о стављању у течај конгруе за I. половину 1905. год. 4-ци свештеника. — Публикован отпис истог јерејима Великиру Грегоровићу пароху у Кањижи и јереју Милавоју Сивачком у Сентомашу, да су своју дужности као резервни воји. свештеници удовољили. — Публиковано је седам коначних брачноразводних пресуда. — Извештен је Жарко Злоколица привр. адм. у Станишићу, да му је стављена у течај половина приномоћи из јерарх. фонда, коју ужива парох у допуну плате. — Узет на знање отпис Његова Високопреосвештенства о одликованим свештеницима. — Упућен је под претњом обложења фискалном акцијом јер. Е. С. у Т. да тачно врши катехетске дужности у тамошњим држ. основним школама. — Узето на знање президијално расположење, како да центр. Стат. Звање у Бечшти убира потребне податке од подручних парох. звања. — Упућен је црки. одбор у С. да тужбу против окр. пртра. прецизира. — Уток Љ. Купусаревића против решења овостраног, да се при збирању наплате за изводе из матица само они сматрају страним парохијанима, који у страној црки. општини живе, спроведен је преч. МЦСавету. — Узет на знање извештај бележника о президијално спроведеним молбама јереја Божидара Поповића и др. Стевана Момировића за полученье места окр. пртра. у Араду темишварској конзисторији. — Узето на знање президијално расположење, да јереј Тривун Влашић има катехизирати у гимназији до опорављења јереја Милоша Прекајског, а дозвољено да исто оболелог јереја у другим школама у тој дужности замени учитељ Пилић. — Порезна књижица и табак за плаћање еквивалента на парохију у Лалићу уступљен адм. одбору. — Затражена је дозвола за исправку у матицама крштених храма у Товаришеву. — Известиће се парох. звање у Молу, да се имају

опојати и сахранити само крштена па и она, на којима је кратко крштење извршено; само знаменована деца пак не. — Упућена је црквено општина у Бач Фелдварцу, да објасни уток Стев. Гарића због падања црквеног стола. — Уток јер. Исидора Лудајића из Суботице против овдашњег решења, да има делити са Тим. Димитријевићем све столарне приходе, спроведен пред. МЦСавету. — Молбе неколико свештеника спроведене су вис. влади ради получења припомоћи с препоруком. — Одбијена молба Јов. Влашкалића и др. и нападнути закључак црквеног одбора у Ст. Сивцу о почасним столовима потврђен. — Тужба црквено општине у Пивници против пароха уступљена туженом на најашњење, уједно је упућена иста, да конкретним наводима докаже, да је парох толико стар, да је за служење неспособан. — Стављена ad acta другостепена, судска пресуда у тужбеном предмету против пароха у Ст. К. пошто је исти парох због у пресуди наведеног преступа већ кажњен. — Молба свешт. удове Љубице Стефановић из Каћа спроведена Саб. Одбору, ради получења припомоћи. — Три признина јереја спроведена МЦСавету са сходним објашњењем. — На основу мњења конз. фискала обустављен је поступак против јереја Тимотија Димитријевића због брошире коју је издао, пошто нису автономна тела нападнута него појединци чланови. — Донесене су четир пресуде гласеће на развод брака. — Решено још неколико предмета мање важности.

ЛИСТАК.

Вести.

Седнице автономних власти. Архид. Шк. одбор држи седницу дана 17./П. (2./Ш.) о. г. у 10 сати пре подне; Архид. админ. одбор држи седницу дана 21./П. (6./Ш.) о. г. у 10. сати пре подне, а Архид. конзисторија држи своју редовну седницу 22. фебр. (7. марта) 1905. г. пре подне у 10 часова.

Богословско књижевно друштво „Слога“ прославило је на св. Вел. Три Јерарха уз учествовање својих наставника и многобројних гостију, своје крсно име на најсвечанији начин.

После св. литургије освећена је свечарска водица, а за тим је проф. Никола Ђурић са домаћином-председником Огњаном Мангуловићем пререзао свечарски колач.

После подне приредила је „Слога“ за своје госте свечани концерат са врло лепим и бираним програмом од 12 тачака, који се је састојао из црквених и најбољих словинских, — српских, руских и словеначких — песама, из свирања на гласовиру, декламације и говора.

Све тачке програма су лепе и прецизно извађане, те су се неке и понављати морале. Композиције песама су врло тешке биле, али су ипак најтачније извађане.

Покрај свега овога чули смо и леп говор Огњана Мангуловића „О начелима социјалистичког морала“. Избор и обрада је по захтевима садашњих прилика наших. Да је био краћи, не би згорег било.

Можемо рећи, да је цео програм удовољо укусу и захтевима српског грађанства карловачког.

Своје крсно име је прославила „Слога“ као што то св. црква прописује, као што је то Србину својствено, као што су то богословској омладини нашој налагали: осећај, свест и понос српски и као што то доликује њеној позиву, интелигенцији и достојанству.

Што се пак тиче пажње према богословској омладини, који су овом приликом многобројни одлични гости указали, одајемо признање и похвалу са жељом, да се та пажња негује у свима заслуженим правцима, корисним угледу и потребним доброј вољи наше богословске омладине. —нћ

Привредни рад и српска штампа. Улазећи у нову, 1905. годину, бележимо са радошћу, да су нам и минуле године готово сви српски листови били од велике помоћи, јер су са много љубави пратили српски привредни покрет, доносили о њему чланке и расправе, обавештавали су стално и загрејавали српске читаоце за оњу народну ствар. Нарочито помињемо ове српске новине:

„Нови Србобран“ и „Српско Коло“ (Загреб), „Трговачке Новине“, „Застава“, „Браник“, „Школски Одјек“, „Наше Доба“ и „Женски Свет“ (Нови Сад), „Dubrovnik“ (Дубровник), „Српски Глас“ (Задар), „Напредак Гласник“ (Сарајево), „Глас Црногорца“ (Цетиње), „Српски Вјесник“ (Мостар), „Србин“ (Госпић), „Грађанин“ (Панчево), „Родољуб“ и „Српска Везила“, (Вршац), „Бранково Коло“, „Нови Васпитач“, „Српски Митрополијски Гласник“ и „Српски Сион“ (Ср. Карловци), „Босанска Вила“ и „Источник“ (Сарајево), „Српска Домаја (Брод), „Трговински Гласник“ (Биоград), „Добротвор“ (Митровица), „Омладински Гласник“ (Беч), „Народни Гласник“ (Вел. Кикинда), „Српски Пчелар“ (Рума), „Србин“ (Питсбург, Америка), „Слобода“ (Сан Франциско, Америка), „Српско Коло“ (Пуебло, Америка), и т. д. Исто тако и календари српски: „Календар Матице Српске“ (Нови Сад), „Рад“ (Рума), „Србобран“ (Загреб), „Просвјета“ (Сарајево), „Српска Зора“ (Дубровник), „Велики Орао“ (Нови Сад) и т. д., посвећује стално и све више бриге унућивању

народа на рад и привреду, једном ријечју: сва свјесна и права српска штампа тумачи све успјешније, да ни нама Србима нема спаса у очекивању туђе милости, него у сложном, истрајном и смишљеном раду.

Ми срдачно благодаримо и овдје цијелој српској штампи на свесрдној помоћи, а она ће сигурно и у будуће савјетом, расправљањем, обавјештавањем и задобивањем читалаца радити у томе благотворном правцу.

А српска је публика дужна, да српске листове претплаћује и чита, да српску књигу и просвјету помаже и унапређује — мјесто што се за скупе своје српске новце трује са много туђег ђубрета. Без пуњења својих народних дужности, узалудно је сваком право хвалисање и разметање, па и нама Србима. Управа Привредника.

[Друштво Привредник моли све српске новине да ову белешку прештампају.]

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Послате књиге на приказ.

1.) *Тихомир Остоић: Српска књижевност од великог себе до Доситеја Обрадовића.* Карловци. 1905. Отштампано из „*Бранкова Кола*“ 12° Цена К 1·60.

2.) Библиотека антиалкохолског удружења српских учитељских приправника сомборских „*Спас*“. Свеска прва *Рат алкохолизму*. Сомбор 1905. 16° 48. Цена 20 потура.

3.) V. Narodna zastava ujedinjenih Hrvata i Srba. Izdavatelji: Cavcatsco i konavosko bratstvo. Dubrovnik 8° 36.

4.) *Летопис* матице српске I. свеска за 1905. књ. 229.

5.) *Говор др. Лазе Секулића* народног заступника 83. изборнога котара (Ср. Карловци) држан на Хрватском, славонском, далматинском земаљском сабору у Загребу дне 8. (21.) Јануара 1905. приликом расправе земаљскога прорачуна. Карловци 8° 28.

6.) *Вачка Књижица.* Свеска I. *Др Лаза Поповић Сексуалне нијене.* Издање др. Лазе Поповића. Земун 1905. 16° 52. Цена 1 Круна 1 Динар.

Књижевни огласи.

„*На знање.* Г. Исидор Стојчић, који је у год. 1904. издао мој „Учитељски календар“, јавио је без мога знања преко новина, да „Учитељски календар“ за год. 1905. не ће изаћи. То међутим не стоји, јер ће календар за год. 1905., као што се из изашлог књижевног огласа види, изаћи, оне као и следећих година под мојим уредништвом и мојој накладе. Молим дакле сваког, да се у ствари календара обраћа само на мене. У Земуну 1. фебруара 1905. Богдан Ж. Ђурђевић учитељ.“

* * *

Господине! Уз сарадњу признатих научника, књижевника и уметника српских, од 25. фебруара ове год почињемо издавати лист у којем ће се, по могућности износити целокупан савремени живот српског народа. На овај нас је корак побудило и сувише разлога. Пре свега, географски положај, верске прилике, а особито политичко стање српског народа много су допомогли да се данас Срби узајамно не познају како би требало. Уз ово су наши поједини крајеви нетачно обавештени једни о другима, било због пристрасне критике неких српских листова, било због тенденциозног писања наших непријатеља. Најзад, мора се признати, да међу појединим Србима, с верских, политичких и других узрока, има и неоправдане искључивости. Стога ће овом листу бити поглавито задатак: *да узајамно упознаје, да тачно обавештава и да истрајно искорењује.* О предметима, о којима може бити различитих мишљења (личних, партиских, верских и обласних), настојаваћемо да се говоре с разних страна и да се о њима чује свака мисао исказана хладно, објективно и без полемике.

Према овоме поглавитом задатку, лист ће доносити: новости из свих крајева српских, политичке и културне чланке и расправе о нашем народу, преводе и изводе туђих писаца о српском народу, путописе по српским земљама, животописе савремених и ранијих политичких и културних радника наших, дописе из појединих крајева српских, живот, обичаје и предања нашега народа, оцене, приказе и библиографију оних дела која говоре о српском народу. Забави је такође одређено место у нашем листу.

Надамо се да ћемо овај програм редовно извршавати, а већ су нам за то обећали сарадњу и похоћ многи угледни, старији и млађи књижевни и научни радници наши, и то: др. Алек. Белић, др. Драг. Аранђеловић, Драг. Костић, Душан Симић, Жив. Дачић, Бор. Ранојевић, Јанко Веселиновић, Јов. Ђаја, др. Јов. Цвијић, Љуб. Јовановић, Љуб. Стојановић, др. М. Влајинац, Мил. Костић, др. Мил. Марковић, Милан Ђ. Милићевић, Милан Ракић, Мих. Авамовић, др. Мих. Вукићевић, др. Мих. Гавриловић, Мих. Марковић, Мих. Недељковић, Симо Матавуљ, др. Ст. Станојевић, Стеван Сремац и др.

Лист ће се звати „*Српски Народ*“ а излазиће

10. и 25. у сваком месецу на шеснаест повезаних страна. Лист ће по могућности доносити и по коју слику. Годишња ће цена листу бити за све крајеве српске 6 динара (круна). Један ће број стајати 0·30, а за ђаке 0·25 динара.

Надамо се, господине, да ћете од своја воље прихватити ово наше предузеће и молимо Вас за допуштење да Вам унапред захвалимо.

У Београду, 1. фебруара 1905.

У име издавалачког одбора, професор Л. Зрнић уредник „Српског Народа".

Исправак. У чланку „*Мање слободе, више контроле*" 2. бр. одмах после првог става, изотало је: А у §. 12. III. Прилогу рескрипту § 40. II.: „Протопрезитеру морају се приликом његове визитације на захтев његов предложити на преглед напред поменути рачуни са дневницама и рачунским документима."

Јавна захвала.

О прослави крсног имена нашег св. Три Јерарха даровали су добровољна прилога ови племенити приложници :

1.) *по 20 круна*: пречасни г. Никола Ђурић славски кум; 2.) *по 12 круна*: Њ. Високопреосвештенство г. епископ горњо-карловачки Михајло Грујић; 3) *по 10 круна*: Њ. Високопреосвештенство г. епископ пакрачки Мирон Николић, Њ. Високопреосвештенство г. епископ темишварски Др. Георгије Летић, високопречасна г. г. Иларион Руварац, Иларион Зеремски, Димитрије Руварац, архиђакон Др. Јоаким Чупић, барон Јосиф Рајачић, ђуа Дра Лазе Секулића; 4.) *по 6 круна*: високопреч. г. Вилхелм Бич; 5.) *по 5 круна*: г. г. проф. јером. Валеријан Прибићевић, Др. Милошевић, ђуа Др. Ђ. Красојевића, ђуа Љ. Симоновић, Савић, преч. г. Велко Миросављевић [Нови Сад]; 6.) *по 4 круне*: ђуца Бојана Жикић, Карловачка женска задруга, високопреч. г. Јован Живковић, проф. Владан Максимовић, Пера Станковић, Петар Јовановић (Климента), ђуа М. Гојковић, директор Радивоје Врховац; 7.) *по 3 круне*: г. г. Никола Севдић, ђуца Јеца Милошевић, Стеван Јанковић, Петар Тошић, Мохчиловић, Илија Добродолац, ђуа Дра Мише Михајловића, преч. г. Г. Петровић, Л. Обреновић, Л. Микић, сестре Пантелић 8.) *по 2 круне*: г. г. Ј. Царковић, Ј. Карасовић, Алекса Дамјановић, Емил Ђармат, ђакон Методије Суботић, Душан Рончић [Б. Пешта], Фридрих, ђуа Зорка Стајић, Лазић агент, проф. Св. Коларовић, ђуа Софија Страсер, ђуца Љ. Фик, ђуца Хедвига Легатова, Душан Милић, ђуа Ленка Лазић, Матејић, ђуа Машировић, проф. Г. Лазић, Св. Стојадиновић, сестре Станкове, ђуа К. Николића, сестре В. и М. Малетић, проф. Магарашевић, ђуа Г. Јовића, Павле Миљушевић, ђуа проф. Никићевића, Ђ. Секулић трг., ђуа Н. Севдића, Веселиновић, Ракић, преч. г. Ј. Јозић, Ј. Татомировић, К. Татомировић, Кир-Мита Наумовић, ђакон Г. Критовац, Ђока Јовановић, ђуа Зорка Поповића Пера Јовановић, ђуа Јелена Ђукић, П. Лукач, ђуа П. Геренчевић, ђуца Цвета Живановић, Ђуро Лончар [Дрежнице], Трбовић биљ. [Дрежнице], преч. г. Таталовић [Дрежнице]; 9.) *по 1 круну*: г. г. Ј. Грбић, Петар Боровац, С. Медаковић, ђуа Зорка Огњановић, Ст. Илић, С. Георгијевић, Катица Поповић, ђуа Војновић, Андрија Суваџаревић, ђуа Вујелић, ђуа Павловић, Бранко Јовановић, М. Ковачевић, Веселиновић, Ана Берчан, удова Канцеларија, Н. Н, Мохчиловић, Ђ. Брановачки, Шарановић, Плачковић, Мих. Павловић, ђуца Црнојачки. Ј. Краус, Грас, М. Кергић, В. Николић [Бубановци], Радовић, Видаковић. М. Шајковић, Катица Лучић, ђуца Дејановић, Ј. Меглер, ђуца Ј. Малушевић, Ј. Томић нач. [Дрежнице], Михајло Таталовић [Дрежнице] Милош Толовић [Дрежнице], Михајло Таталовић [Дрежнице]; 10.) *по 60 потура*: г. Лалић; 11.) *по 40 потура*: Н. Н., Милена Павловић; 12.) *по 20 потура*: г. Манојло Радојичић.

Сима племенитим приложницима најтоплије захваљује

Богослов. књижев. друштво „Слога",
у Карловцима, 22. фебруара 1905. г.

Милан Милованов, благајник. Огњан Мангуловић, председник.

Књижевни огласи.

ЛИТУГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ЂОКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод, с тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г.г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

АПОСТОЛИ
ПРЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☛ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА
НА
СЛУЖБИ БОЖЈОЈ
УПУТСТВО
ЗА
ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА
како да у св. цркви на богослужењима суделују

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

Како је нестало и последњег комада књиге „ВЕЛИКОГ ТИПИКА“, а с многих се страна данас тражи; то смо одпочели, да штампамо у другом поправљеном и умноженом издању Васе Николајевића, проте и пароха пришког

„ВЕЛИКИ ТИПИК“,

и ако се није довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, штампамо га.

С тога умољавамо и молимо пречасну г. г свештенике оба реда, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, јер ће књига скоро бити готова.

Књига ће штампа на финој артији, изићеће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате продужујемо до свршетка Фебруара.

Претплату ваља слати Управи Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У Карловцима 15. Јануара 1905.

Српска Манастирска Штампарија.

Нова књига:

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД
САСТАВИО
ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна Школска књига је ова одавно понестала, а ђаци наши пису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. автор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија нада.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА
САСТАВИО
Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо важњу г.г. православним катихетама на ову школ.књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 100/К. з. 29. ех 1905. 4 2—2

С Т Е Ч А Ј

исписује се на парохију у *Смољановцима*, IV разреда а роком до укључиво 14/27. марта 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до горњега рока подписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 25. јануара (7. фебруара) 1905. год. држане.

Предсједништво.

Бр. 29. ех 1905./к. з. 62. бр. 6 1—3

Е Д И К Т.

Усљед бракоразводне молбе Марије Чипљића из Крижа, а сада у Старој Градишци против супруга јој Ђуре Чипљића родом из Кричке, општине Дубрава, сада непозната боравишта, позива се речени супруг Ђуро, да у року од три

мјесеца рачунајући од првога увршћења едикта овог у новинама потписаној конзисторији или сам лично предстане или мјесто свога садањега боравишта пријави, јер ће се у противном случају бракоразводна парница и без њега окончати.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 25. јануара (7. фебруара) 1905. г. држане.

Предсједништво.

Т 192 Пре/1905. 7 1—1

СТЕЧАЈ.

На ново системизирано место митроп. рачунарског вежбеника код закладе Саве Текелије у Карловцима, скопчано с годишњом платом од 1000 круна и станарином од 200 круна овим се стечај расписује.

Молитељи овог места имају доказати да су свршили средњу школу, положили испит зрелости, да су у српском и мађарском језику и писму потпуно вешти, и да су положили испит из државног рачуноводства, или се обвежу, да ће овај испит за две године дана положити.

Рок стечаја истиче *20. марта 1905. по новоме календару.* Молбе ваља поднети доле потписаном старатељству.

Карловци, 17. фебруара (1. марта) 1905.

Старатељство закладе
Саве Текелије
Карловци.

ДРУГИ ОГЛАСИ.

2—6, 5

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уреднишшву „Српског Сиона" у Карловце. Ов огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописа се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 187. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 4

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у понедеоник 28. фебруара 1905.

Писма

Лукијана Мушицкога писата Севастијану Илићу.

Приопштио

Д. Р.

Добротом пречасног Г. др. Августина Бошњаковића, патријарашког протосинђела и управитеља ман. Опова, дошли смо до писама Лукијана Мушицкога, што их је писао које као администратор, а које као владика горњокарловачки прво учитељу а за тим своме протођакону и потоњем игуману ман. Гомирја Самуилу = Севастијану Илићу, која овде у целости саопштавамо.

Лукијан је Мушицки завладичен 25. Априла 1828.. а у Плашки је отишао прво за мандатара а за тим за администратора 1824.

Ко је пак био Севастијан Илић, види се из овог кратког животописа.

Самуило, у калуђерству назван Севастијан Илић, рођен је 1795. Августа 13. у Мађарском Бечеју од оца Филипа, трговца и матере Кате становника сенћанских. Мати му се удала као удовица за оца као благородна од Голуб, а рођена је благородна од Ђулинац.

По свршетку шест гимназијских разреда, и препаваџије у Св. Андреји (1815.), постављен буде за учитеља у Сомбору, где је био 3 године.

На своју молбу, добије учитељско место у Сегедину (1818.), где је био до 1. Априла 1819.

На позив карлштатске црквене општине, прими школу у Карловцу 21. Априла 1819., у којој је био све до 1. Децембра 1828. ког се дана захвално на служби. А захвално се на учитељској служби с тога, што га је позвао владика Мушицки да ће га закалуђерити и себа у двор примити.

17. Децембра исте 1828. постриже га у чин мале схимне сам владика Мушицки, као монаха шишатовачког, 18. истог месеца рукоположи га за ђакона, 1. Јануара 1829. произведе га за протођакона у гомирској цркви, а 3. Јануара положи заклетву као конзисторијали бележник.

7. Марта 1829. постриже буде у гомирској цркви за великосхимника и причисљен братству гомирском, а 8. и. м. за презвитера.

8. је марта 1831. молио владика Мушицки митрополита Стратимировића, да може Илића произвести за протосинђела, што му није Стратимировић дозволио, и ако је за разлог навео: „— — ово из празрђења на шчастливо подјатија труди јего во служении Нотариа консисторијалног и учитеља клирикова, ово за отличне двора епископскаго јеже во здјешњеј Епархии по многому смотрењу здело нуждно јест".

1830. у почетку постави владика Мушицки

Илијћа са професора у богословији а подједно и за свога рачуновођу са обећаном платом од 200 фор., које је место на крају 1832. напуство, пошто се Мушицки налазио у врло дезператном стању, те не само да му није хтео потврђивати рачуне и абсолуторију дати на њиховом вођењу, него му није ни обећану награду хтео дати.

8. фебруара 1831. постао је Илијћ члан конзисторијални, а 19. Јунија и. г. администратор ман. Гомирја. У почетку 1832. буде од братства изабрат за игумана, а за тим и потврђен и произведен.

У каквом је пријатељском одношају стајао Мушицки са Илијћем од 1825. па све до краја 1832.; види се из писама Мушицкових писатих Илијћу, што их овде наводимо.

Од 1833. наступило је међу њима ужасно непријатељство и гоњење Илијћево од стране Мушицкове.

О овоме ћемо говорити другом приликом.

Мушицки је умро 15. Марта 1837.

Севастијан Илијћ буде 1853. из Гомирја премештен у ман. Хопово као архимандрит и примио је управу 4. Септембра и. г., а умро је као архимандрит оповски 1. Марта 1863.

О Севастијану Илијћу другом приликом проговорићемо такође коју више.

I.

Љубезни Пријатељу!

Здешњему клирическом училишчу нуждни сут двје книзје, и убо в тринадесјати екземплярјех: Пастирскаја Богословија и Изјасненија воскресних и праздничних Евангелии. Пишите збие Новосадскому књигопродавцу Каулицију, да нам тијаже книги, јеже скорјее или средствием купцев, или средствием Делижанса послати поспјешит. Ашче и сам не возимјеет их, замолите јего, да без задержанија из Типографии Будимскија принести их даст. Новци за них средствием вас посилају јему.

Вција сија препоручите јему именем моим.

Вам предани

Л. Мушицки с. р

Арх. и Администратор Еп. Карл.

В Плашком 19 Ноемв. 1825.

Истог одговори да ћу 21. Ноем. исти књига ради писати Каулиции. Јави му да сам књигопродавницу отворио.

II.

Љубезни Пријатељу!

Прихожу к вам с великоју комисеју. Рад бих бил, да би списание учеников нашего здјешњаго централнога училишча напечатано било. Многа би полза отуду проистекла. Јуност народнују крјепко возбудити подобает, да љубит и почитует свој јазик, и охотно учитеља јему. Граждански живот народа состоит во своем јему јазиције. Љепо би приличествовало обшчеству Карловачкому, иждивением своим на желаемое печатание вишему обшчеполозному намјерењију споспешествовати.

Но аз удержајуса писати јему о сем. Вам препоручајући, да тутору школскому и јешче њеким из обшчества желание мое откриете, и да их ко произведењију намјерења во дјејство возбудите. Ашче би на предложение согласитиса не хотјело, то аз готов јесм на мое иждивение дати печатати. Нуждно би ми токмо в сем случаи било, да ми гдје нибуд на сие дјелце заим обрјашчете, или ви сами ашче вам возможно јест, потребуемое количество новаца в заим дасте. Обшчему благу помошчиса не может без каковија либо жертви јединствених членов. Во вцјаком случаи требују от обоего списанија 300 екземпларов; в сем числе по 20 екз. от обоего на лучшем напрје. Препоручају, да јеже скорјее печатати дасте. Не обходимо нуждно јест да на первом годје (Erster Jahrgang) напечатано будет љето 1824. Настојте вцјаески за тјем. Не запрешчено јест сие: њест бо книга. Старајтесја, да точно и якусно все напечатаетса; да не будет гдје ни буд и маљејшаја погрјешка. Ви будите Corrector. Прегради линејнија љепо и точно да устројатса.

Закључителнаја, закључајушчаја двух (из Ober- und Unter-Schule) да придет в мјетто сего //, сице". Назначих аз сие в первом годје Червлеником. Старание то нуждно јест: трудно јест угодити вкусним. А Списание ово Генерал-Команда и Придворни воени Совјет читати будет. И паки вција сија вниманију и усердију вашему препоручајутсја. Нестерпливо ожидати буду препорученаго дјелца во всеј точности.

В Плашком 8. Дек 1825.

Вам предани

Л. Мушицки с. р.

П. п. По себје разумјеетсја, да ашче обшч. Карл. не будет с нами в сем предпријатии, оное Auf Kosten изостати имат, ниже иждивена јединственого кого приемлетсја. В мјесто первагo листа в обоем екз. ин, јакоже видите положен јест.

На полеђици написао Илић.

Под 11. Дек. одговори да сам издивеније добио, и списанија дао штампати.

III.

Љубезни Пријатељу!

Аз препоручија препоручах вам, да би о точном напечатании препорученаго вам дјелца стараліеја, и мало поздје, по отслании к вам посланија моего, обрјетох сам погрјешку во втором годје онаго учеников назначенија в личкој Регименџе на третием мјестје прозвишч — Theodor Xezl в мјесто Theodor Xexely, то јест Жежељ. Замјените ону погрјешку овим чистим словом Жежељ, Хехељ. Кромје сего в первом годје онаго Списанија — 1824. в оном примјечании на стране: Die Bestimmung der Central-Schüler додајте јешче једину рјеч сице: Die Bestimmung der Central-Schüler (Centralisten). Та тако они ученици централнаго училишча називаеми будут — Central Schüler, Centralisten.

Ниње пецитеја ви о томже дјелцје.

В Плашком 9. Дек. 1825.

Л. Мушицки с. р.

Арх. и Администратор Еп. Карл.

Истог одговори, да ћу и исправити.

IV.

Љубезни Пријатељу!

Ја сам по Намјестнику Џаковићу био поручио, да књиге Г. Шафарика* онако дате везати, као што је ваша. Мислио сам, да вам је казао. Ако је нисте дали везати, дајте што скорије. Ако су већ везане, јавите ми. Екземпларе, које сам за Плашки т. ј. за мене и Протопресвитере и јешче гдјекое наручио, пошљите ми овом приликом. Теофан ће моћи исплатити.

Прикључену записну рјеч „— *Консисторијум* — дајте на табли, која по потреби писмена и пристојног сзуд наоколо украшенија дуга мора бити, измалати. Разговорите се о том с тишлером и малером. Рад сам да би што скорије готова била.

Имате ли што ново из Литературе? Је ли Сербски Љетопис дошао? Ја би желио прву четицу прве године мјесто оне обрезане, коју сте ми као своју уступили, другу необрезану. Дајте да се мењамо, или нађите гдје такову за ову промјену.

У Плашком 30. Јулија 1826.

Вам предани

Л. Мушицки с. р.

* Шафарикову „Geschichte der ~~serb.~~ Literatur". Ур.

Нов.

31. Одговори да сам Историју дао увезати, да малер није код куће да Љетописа необрезани нема. Посла му рачун од 92 фор. 45 кр. сребра, и моли га да новаца пошаље.

V.

Љубезни Пријатељу!

Писмо Србљина из Липиске враћам. Хвала вам што сте ми га сообшчили. На мое име и рачун мој узимам 13 Екземплара Србијанке (Милутиновићеве). Ал шта ћемо за новце? Ја сад за овај час не могу толико издати. — Моћи ћу мало доцније.

Јавите ми, је су л екземплари књиге Шафарикове везани. 3 Екземплара на фином папиру јесу за мене. Те ми пошљите сад по мом служитељу Теофану. Вообшче на мене долазе 36 екземплара, а на Регементе 104 Екз. Драго би ми било, кад би сте могли — на ваше јеметво — от књиговезца добити мое екземпларе и послати ми, да инкасирам што скорије новце и вратим.

Сад још једну трудњу ал жену комисију. Желим надписну скрижал за Централисте приуготовити преко столара (тишлера) онако дугачку, широку и дебелу:

3' (Schuh) lang
14" (Zoll) breit
$^3/_4$" dick
Dazu Holzschraufen.

Овај прилог покажите и столару и живописцу, кои ће писати. Препоручујем вам калиграфију свију писмена у свима језицима, особито у греческом. У другој рјечи писмја ζ (зата — земља) лепше нек се напише него што стоји у прилогу. Субтилно је грецко писмо: ζ, ваља да тамошњи Грци имају грчке прописе печатане, Писмја ἄλφα (аз) не онако а, него α, а слово сигма / σ —. Промучите се за славу нашег института. Испод текста на среди нек буде цитација: П. Кор. 12, 14.

Ту таблу требам што скорије. Долазе ми Централисти у будушчи четвртак. Рад би био, да би поне донде табла готова била. Ја ћу гледатя да прилику пошљем.

У Плашком 26. Авг. 1826.

Вам предани

Л. Мушицки с. р.

Архим.

Tafel

Οὐ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλ' ὑμᾶς.

Non quaero, quae vestra sunt, sed vos.

Ich suche nicht das Eurige, sondern euch.

Не ищѣ ваших, но васъ.

II. Кор. 12, 14.

Истог на све одговори.

VI.

Љубезни Пријатељу!

Примите и ову комисију. Раздјелите ове потребе мое по сортама, по коима се от ваши познаника покуповати могу. От њи изпштите конте и исплатите. Теофан ће вам помоћи. Шиљем за сад 50 фор. Све ћете потрошити знам. Претрпите се још мало за ваше новце. Знате мое садашње положение.

Ђоку (свога синовца, потоњег доктора медецине у Броду) вам препоручуем. Нек се постара, да стигне соученике.

У Плашком 8. Дек 1826.

Ваш

Л. Мушицки с. р.

Комисиони:

1. Г. Илићу препоручити, да ми на мој рачун потребе по нотн купи.

2. Томуже препоручити Ђоку, да га даде у Гимназијум карштадски, препоручи Директору и Професору; да да на кост код Немца-трговца, или пензионирата официра, — да му ађине да направити.

3. Шлосера Hofmanna и тишлера Lessa замолити за чекање.

4. Sparkasse донети.

Два јоргана донети.

У Плашком 13. Ноем. 1826.

Л. Мушицки с. р.

VII.

Љубезни Пријатељу!

Ђоку задржите код себе. Намирићемо се, како што за право нађете. Захваљујем Вам, што сте ми га нуждним снабдјели. Помозите му, да стигне содругове у свему. Учите га реду, точном и строгом у свему. Што има учити данас, нек не оставља за сутра. Немачку граматику нек повторава. Њему ћу други пут писати. Сербијанку вежите и пошљите. — За новце још мало претрпите се. Сиђи ми је трошак сад. Изволите ми по овом посланику послати један аков добра бела вина, свећа, колико стане у фершлаг. Шиљем вам за сад 30 фор. у мој рачун. Из ово узмите ми то вино, свеће и пшенице колико узможете. Џак кои докупите. Ej, колико ми је још потребно. Кафе још 4 фунти и 6 фунти пиринџе, 1 венац лука црвена и паприке.

За дете Васу, — ако можети —, узмите ординарне ал добре чохе за јанкл, чакшире — фарбе Pfeffer und Salz или Mongtan. За мене требам 2 јанкла от оваког џајга — каковог је овај стари јанкл, кои шиљем. Чини ми се зове се енглијски фланел. По овој истој мери дајте сашити.

У Плашком 27. Дек. 1826.

Арх. Л. Мушицки с. р.

NB. Једну тестеру за сечење дрва.

VIII.

Љубезни Пријатељу!

Ја вас морам узети, — ако ви само оћете и можете — за лиферанта — а ово ние мала ствар — без шале за лифераата преко целе године, за антрепренера (entrepreneur) у наручбинама. Ха, ха, ха! Лифеант рећиће и Entrepreneur требају новаца. Новаца да, аз' ти ћете и имати. Bono animo esto, cras — forte — melius erit..

У сваком рату треба лифеант. А лиферанти се помогну. Ви се помоћи многој не можете надати, али можете признателности и мење награжденју. ·/. Ове потребе требам, а новаца сад у руку немам. Имам примити још конвенције от регименте Слуњске. За то отидите с Дијаковићем к Rechnungsführeru Милановићу — поздравите га да ми рест пошље.

Код Дрјсигсамта запитајте, је ли која дотација за овај епископат дошла от Бачког — 260 фор., от Темишварског и Вершачког 390 фор. за втору рату.

Помозите се како можете. Ја вам овде — у мојој незгоди, у сред рата с моји непријатељи (о чем други да не зна) молим, помозите ми, док ми Succurs нѣ стигне.

Јавите ми што нађете да ми треба знати нарочно касателно ове иквизиције. Искушајте Г. Арх. Станковића, што он мисли. Може бити да ће вам што открити, што не би мени. Људи смо. Homo sum, nihil humani a me alienum esse puto, вели Теренции.

Једнога се у Карштату боим, што дугова имам. Ако ние већ доцне, отидите Господару Радаковићу, Поповићу, Костићу, тишлеру Лесу, шлосеру Хофману, и замолите их именом моим, да још мало терпељиво почекају. Нек се не бое, нек се не туже.

И паки молим Herr Liferant, пошљите ми ове потребе, а ваша јабука не ће погинути.

Поздравите ми Ђоку; нек се не боји за мене; нек се и он учи храбрости духа.*

У Плашком 13. Јан. 1827.

Л. Мушицки с. р.

15. Одговори на све подробно, и посла му зактеване ствари.

IX.

У Плашком 23. Јан. 1827.

Пријатељу!

Сад будите ово и ухо на све што бива у Бригадирову дому. Пишемо изручите Станковићу.** Сваку његову реч о мени и мои дјели бележите у журнал и тај ми пошљите. Поздравите Растића кои код генерала ове моје процесе пише. С њим особито говорите: препоручите му ако ние доцне, да труде и заслуге мое стави у светлост. Запитајте, би ли ми могао дати преписати Hauptbericht, кои ће сочинити поред протокола комисионалног.

Поздравите мое дужнике — знате и — да ме подрже у овој бури времена. Признаћу им. Јешче мало и ви пождите! Ђоку вам препоручујем. Што њему учините, држите тако, да сте мени учинили. Подајте га учити француски, кад има прилике. Иначе би волео, да почне италијански. Та два језика желим да научи.

Ваш Л. Мушицки с. р.

NB. Шта Славинић? Меанжина?

25. Јан. одговори.

X.

У Плашком 8. фебр. 1827.

Љубезни Пријатељу!

Ви ми врло мало новца посласте. До данас га потрошн света. От куд имам добивати, не добием. Сад морам на време узајмити; зајам ми је от 200 фор. С. М. нуждан као парче хлеба. Прикључена облигација нек вам служи за ипотеку, на коју ми или ви сами от новаца толико дајте, или на ваше име толико потражите, наћите, и по овом вјерном мом граничару, Стојану Кнежевићу, пошљите. Ова ће вам комисна, знам, претешка бити, ал' шта ћу вам! — За цјелу годину таке не ћете добити.

Acheronta move! и наћате. Моја је ово судба за сад Cras forte melius erit.

От ови новаца узмите на ове потребе по ноти, прочу суму пошљите ми. Пшенице ћу требати 24 пагана, сад 12 а други пут 12. Јавите цјену; ово је за конвикт на мој рачун.

У Тријест цјеле ове недјеле не могу ићи. Може бити да ћу прве недјеле поста најдаље у вторник рано.

Ја сам вас рад узети са собом, ако можете оставити школу. Ја одавде полазим управо на Огулин, Гомирје и т. д. Дођите амо у понедјелник на прости коли. А Ђоку дајте међу тим на друго мјесто. Пишите ново что.

Мушицки с. р.

Отговорио 12. фебр. 1827.

XI.

У Плашком 28. феб. 1827.

Љубезни Пријатељу!

Господару Радаковићу дугујем 637 фор. 38 кр. чрез рачуна различни, као за конвикт, за Резиденцију, на мене самог, за клирика Вас. Рапанића, за кога стојао добар, треба да ми се та сума раздјели. На тај вам конац пишем ове његове конте. Замолите га нек и препише и овако подели, као што сам казао и забележио црвеним плајвазом. Под Nr. 3. нек раздјели на 2 конте, за Резиденцију и на мене. За перву све што је гвоздено, као ексере и т. д. За мене што за аљине и т. д. Те нове конте требам таки: правим рачуне публичне. Поздравите Господара Поповића нек ми и он пошље сав мој дуг код њега у једно начињен.

Јавите ми и ви, колико вам дугујем от рачуна. Јавите ми и месечну цјену за содержаније мога Ђоке. Учините по справедливости, но свободни у том будите. Ја цјеним ваше старателство о Ђоки и његовом воспитанију. Будушче недеље за цјело отлазим у Тријест. Но опет немам новаца! Код мене је новац као проклетиња!! Наћите ми опет 50 фор. буди откуд. Не могу обстати без тога. За рачун мој, кои што скорие морам пшљати Њиовој Ексцеленции Г. Митрополиту, треба ми атестати от Апотекара варошке апотеке, да сам ја 1824. и 1825. на медицине различне много издао, а нарочно 60 фор. То ми може дати по души, јер зна да сам му далеко више издао. Конте по рецептима не може дати, јер нисам мислио на то, нит сам на конту узимао, но готово плаћао. А сад да ми то облакша рачун треба ми. Настојте да ми даде. Помоћ је то за мене. Интеркаларни приходи нек ме лече за пожертвование.

Мушицки с. р.

28. феб. 1827. одговорио на све.

(Наставиће се.)

* У ово је време био Мушицки денунциран и једва се одбранио. О овоме биће већ говора другом приликом.

** Архамандрит Стеван Станковић, био је истражни повереник. Уред.

О

преносу св. моћију Стевана првовенчаног краља српског из Студенице у ман. Фенек и о пребеглим калуђерима и свештеницима из Србије на ову страну 1813. године,

(Свршетак).

Списак пребеглих из Србрије свештеника и калуђера.

Звање	Имена	Одакле је		Број			Свега душа
		Земља	Место	Породица	Мушких	Женских	
Архимандрити	Василије Радосављевић	Србија	Ман. Студеница	1	20	—	20
	Мелетије Стефановић	„	Ман. Рача	1	2	—	2
Игуман	Тадија Поповић	Босна	Ман. Троноша	1	1	—	1
	Софроније Поповић	Србија	Ман. Рибница	1	1	—	1
Прота	Гаврило Новаковић	„	Леовић	1	4	1	5
„	Павао Поповић	„	Свилеува	1	4	6	10
„	Матија Алексић	„	Ваљево	1	1	—	1
Игумани	Сава Миловановић	„	Ман. Раваница	1	2	—	2
„	Аврам Петровић	„	Ман. Боговађа	1	3	—	3
Прота	Антоније Перић	Босна	Бродац	1	3	2	5
Свештеник	Васа Поповић	Србија	Липолист	1	4	5	9
„	Јован Михајловић	„	Штитар	1	3	1	4
„	Груја Радивојевић	„	Заблаће	1	2	4	6
„	Станислав Марковић	„	Кушиљево	1	4	5	9
„	Јанко Ђураковић	„	Криваја	1	6	5	11
„	Петар Јовановић	„	Арапоиац	1	2	2	4
„	Максим Илић	„	Крнић	1	8	4	12
„	Велимир Андрић	„	„	1	6	9	15
„	Никола Матић	„	„	1	8	20	28
„	Петар Новаковић	„	Месовине	1	5	4	9
„	Лазар Филиповић	„	Садић	1	5	5	10
„	Исаило Поповић	„	Крнић	1	5	2	7
„	Јеграгије Богдановић	„	Каона	1	1	1	2
„	Милован Новаковић	„	Лојанице	1	5	5	10
„	Исаило Јеадимировић	„	Синошевић	1	2	4	6
„	Марко Богичевић	„	Ушће	1	5	3	8
„	Павле Милосављевић	„	Тулари	1	4	4	8
„	Добривоје Јеремин	„	Орешац	1	9	6	15
„	Милош Жистић	„	Побрђе	1	3	3	6
„	Симо Војновић	„	Петровчићи	1	3	2	5
„	Илија Жистић	„	Трбушани	1	4	1	5
„	Коста Павловић	„	Јаребице	1	6	3	9
„	Остоја Јовановић	„	Љешници	1	2	3	5
„	Сава Николајевић	„	Ваљево	1	1	3	4
„	Мирко Марковић	„	Пуово	1	2	—	2
„	Јован Томић	„	Београд	1	3	6	9
„	Нестор Поповић	„	„	1	3	5	8
„	Јован Живковић	„	„	1	3	3	6
„	Петар Поповић	„	„	1	5	3	8
„	Симеон Поповић	„	Борак	1	1	6	7

Звање	Имена	Одакле је		Број			Свега душа
		Земља	Место	Породица	Мушких	Женских	
Свештеник	Пантелија Миленковић	Србија	Белина	1	2	1	3
„	Јанко Симић	„	Конатице	1	3	10	13
„	Димитрије Поповић	„	Вранић	1	8	9	17
„	Георгије Атанасијевић	„	Бањица	1	1	1	2
„	Атанасије Поповић	„	Вранић	1	3	7	10
„	Илија Јовановић	„	Врчин	1	3	5	8
„	Марко Ненадовић	„	Остружница	1	3	5	8
„	Павле Поповић	„	Драговац	1	1	5	6
„	Филип Поповић	„	Жабаре	1	5	12	17
„	Никола Бошковић	„	Бело Поље	1	2	2	4
„	Михаил Садојевић	„	Глобовац	1	2	5	7
„	Стеван Радонић	„	Куоце ?	1	2	2	4
„	Јанко Петровић	„	Јошева	1	5	10	15
„	Михаило Радосављевић	„	Јагњило	1	2	6	8
„	Марко Миленковић	„	Мокри луг	1	3	3	6
„	Матија Поповић	„	Рипањ	1	1	3	4
„	Васа Николић	„	„	1	3	2	5
„	Димитрије Поповић	„	Крњево	1	5	5	10
„	Лука Поповић	„	Кнежевац	1	12	12	24
„	Пароле Поповић	„	Јошје	1	1	1	2
„	Милош Јанковић	„	Рожанци	1	7	10	17
„	Петар Војновић	„	Велеш	1	5	5	10
„	Димитрије Павловић	„	Остружница	1	3	4	7
„	Леонтије Миловановић	„	Крнеч ?	1	6	8	14
„	Станислав Крунић	„	Звечка	1	4	4	8
„	Павле Марковић	„	Таково	1	3	4	7
„	Вићентије Поповић	„	Грабовац	1	1	2	3
„	Марко Поповић	„	Кронче ?	1	1	2	3
„	Јеремије Ђумановић	„	Радљево	1	2	4	6
„	Илија Мијатовић	„	Получе	1	3	1	4
„	Пантелија Георгијевић	„	Бранковина	1	3	2	5
„	Симеон Павић	„	„	1	2	6	8
„	Мата Георгијевић	„	Близоње	1	2	3	5
„	Јован Стачић	„	Бабина лука	1	2	1	3
„	Иван Петровић	„	Попучке	1	2	2	4
„	Иван Радовановић	„	Дубље	1	3	—	3
„	Јован Аџић	„	Ваљево	1	2	1	3
„	Илија Јовановић	„	Вреоци	1	4	4	8
„	Михаило Илић	„	Врховине	1	2	4	6
„	Михаило Стефановић	„	Баново поље	1	1	3	4
Калуђер	Јован Исаковић	„	Засавица	1	2	3	5
„	Ђорђе Бабић	„	Сављак	1	2	5	7
„	Стеван Миловановић	„	Црна бара	1	17	11	28
„	Јаникије Протић	„	Ман. Орид	1	1	—	1
„	Јован Милићевић	„	Рибари	1	1	—	1
„	Рувим Михајловић	„	Ман. Рибница	1	1	—	1

Звање	Имена	Одакле је		Број			
		Земља	Место	Породица	Мушких	Женских	Свега душа
Калуђер	Јаничије Лонскић	Србија	Каниже?	1	1	—	1
„	Ђорђе Димитријевић	„	Св. Гора	1	1	—	1
„	Кирил Михајловић	„	„ „	1	1	—	1
„	Сима Петровић	„	„ „	1	1	—	1
„	Василије Прњаворац	Босна	Ман. Троноша	1	1	—	1
„	Рувим Петровић	Србија	„ Келија	1	1	—	1
„	Исак Ђурић	„	„ ?	1	1	—	1
„	Јеремије Петровић	„	Грабовац	1	1	—	1
				97	331	350	681

У Митровици 9/21. Октобра 1813.

Обучина с. р.
обрштер

XI.

1815. Марта 26. писао је архимандрит Фенечки (студенички) Мелетије Никшић, митр. Стратимировићу следеће писмо:

Ваше високопревосходителство,
Господине мње милостивејшаго!

Понеже число братии монастирја нашего состоит из јединаго Настојатеља, четирех старец, котори ни чреди свјашченодејствија совершати не могут, ијат јеромонахов способних свјашченодејствие и прочаја монастирју потребнаја дјела исполњати, јединаго јеродиакона и монаха; всјех число јест дванадесјат которое с малими приходи сего монастирја содержавати неможно јест.

Правда, что прошлаго года јешче вјашшее число братии содержаемо било: но придатци самаго студеначкаго братства и прикесенаја имјенија били тому потпороју. Равње в прошедшем годје и приходи сут били вјашши, причинојући што из Сербии пребјегши народ такови подкрепил јест, чего неможно в наступившем годје надјејатисја.

Того ради, в глубочајшем понижении В. В. представити дерзају, что би милостивејше о том расположение сотворити, и число братии мон. сему толико опредјелити благоизволило, колико слабие јего приходи содержавати могут.

В. В. извјестно јест состојание и приходи мон. сего; того ради может по благоизволенију и расположение милостивејше содјелата.

При коем — — —

XII.

На ово је под 3. Апр. 1815. архимандриту Мелетију одговорено:

На писание честности Вашеја под 26. Март. л. с. отвјетствуетсја Вам, да предварителње табелу, из нејаже би качества всеја тамошнија братии увидјетисја могла, сочинивше, купно с неју мњение свое сјемо поднесете, кија би от тамо пришадших јеромонахов во инија монастири премјестити за благо судили. — —

XIII.

У Записнику Арх. конзисторије од 10. Јунија 1815. под бр. 158. уведено је:

На повељение високославног војеног дворског совјета под 25. Маја т. љ. Мелетаја Арх. Студеници с братством из мон. Фенека ради избјежанија сојуза со Сервианцима, во ини от граници удалени монастир промјестити, повнегда тоже от објављенаго желанија и одобренаго намјеренија своего в мон. Бођан богоспасаемија епархии бачкија прити, отступив, тој во свое отечество возвратитисја, братству јего, и убо старому Арх. Василију с јрм. Самуилом, со свјатителем и вешчии мон. Студеници, средствием арх. Гергетешкаго Павла Хажића, от вешчеј мон. Фенека отделенними в мон. Беочин, јрм. Мојсеју и Гаврилу в мон. Ковеждин, Пајсију же в мон. Јазак отправленим бившим, правление же мон. Фенека при старшему брату, проигуману Викентију Ракчу междутјем оставшу.

Заклучено:

О предњаведених обстојателствјех вицепре-

зиденту всес. воjеног савjета дворнаго Г. фцм. Барону от Стишиаћ извjеститисjа имушчу, всjа сиjа за вjедомост служити.

XIV.

1815. Jулиjа је писао митрополит Стратимировић проти земунском Jефтимиjу Ивановићу ово:

Здjе представши Арх. Василиj и jрм. Самуило из мон. Студеници, ниjе в мон. Беочње находjашчисjа, наложиша, јако Арх. студенички Мелетиj в Земуње 70 аков вина у њекоего оставил, одjезжаjа и прочиjе утвари своjа такожде, коих би они потребовали на испилату ладиj, jежуже Дунаем пренесшисjа со своими вешчми в м. Беочин.

Того ради Вашему Благоговjенству сим налагаетсjа, без клопоти испитати, у кого помjанутое вино и утвари реченаго архимандрита в Земуње оставлени, находjатсjа.

О чем по том что скорше сjемо обстоjателное извjестие сотворити имате, јакоже и в сљед онаго писанниjа, jеже на Вас под 30. Јунииа л. с. во смотрении Арх. Мелетиjа Никшиħа управлено jест, во jеже испитати такожде без клопота, куду он отшед, о каковом случаи Ваше Благоговjенство сjемо извjестие послати могли jесте, аштче би от сjуду и неопомjанути били.

XV.

Писмо проте земунског Jефтимиjа Ивановиħа митрополиту Стратимировићу од 8. Jулиjа 1815.

Ваша Ексцелленциjа

Милостивjејшиј Архипастирjу!

Г. Арх. Студенички Мелетиj оставил при походjе своем здjе у сродника своего Joана Радосављевиħа шест буради вина; но на тоежде вино от њекоего здjешнаго житеља Наума 500 фор. позајмил, иже абше вино продал и себе намирил. За утвари же реченаго Г. Арх. горепомjанути Joан Радосављевић толико токмо сказует, јако Г. Арх. походjа, оставил три сандука с тjем налогом, да их Епитропом здjешниjа церкве на сохранение предаст, jеже он и сотворил, и та три сандука под печатjу Г. Арх. в сокровишчаниjе нашеја церкве храњатсjа, что обаче в них находитсjа, ни сам горепомjанути Joан невjест.

Сиjа в сљед високаго Налога от 3. Јулиjа т. љ. всенижајше навjествуjа в глубочајшем страхопочитании. — — —

XVI.

Писмо проигумана Фенечког Вићентиjа Ракића митрополиту Стратимировићу од 11. Јулиjа 1815.

Ваша Ексцелленциjо!

Ја дошавши к Вама како сам почео говорити Ви ме поплашисте и недадостеми изjаснити мое предложение, ја сам само то хотео питати, смем ли ја от архимандритова брата искати вешчи монастирске кое су код њега, а Ви се разсердисте и говорите зашто сам дао и зашто писам говорио, говорио је Г. Хаджић, и онаj је њему казао да он ништа манастирско узети неће. Г. Хаджић је своjом руком измjерио вино и ракиjу и у понедjелник отишао, а оп после у среду и четвртак отнео у лађу све, и кад је пошао при самом походу дао је кључеве намjестнику. Њега испративши отворили смо подрум и собе и видилисмо онда шта је отнесао. Зато смо послали Висарионa тамо мислећи да ће он тамо к Вама доћи, зато смо ћутали, те се нисмо с њим носили, знаjући да ће нас осуждати код Вас, а да смо знали да неће тамо доћи, то не би он заиста ништа манастирско изнео. — — —

XVII.

Извештаj изасланства.

Дjелано в Земуње 22. Јулиjа 1815.

По високому jего високопревосходителства налогу в Земун исшедшим нам долуподписанним в присутствии намjестника фенечкаго Стефана, Самуила jеромонаха студеничкаго, Сави Цветковића тутора и брата Joана роднаго, вешчи на оставу в церков земунскуjу оставленија под ненарушеноjу печатиjу Г. Арх. Мелетиja Никшића обрjетохом, и в присутствии всjех свиђетељеј сих печат нарушити и вешчи всjа прегледати непропустихом. Сеjу приликоjу jеромонах Самуил сиjа вешчи јако мон. Студеници сушчиjа познал и к себе взjал: jедно патве сребрено и позлашчено, jедно сердце от срме, пар павти на њима два зелена стакла, три стакла окована у сребро, два стакла на подобие сердца окована у сребро и два парчета сребра. Кромје сих маленкостеј ништо иное мон. Студеници или Фенека необрjетохом, и того ради прочиjа вешчи Г. Арх. Мелетиja у

три сандука содержашчијасја под печат мон. Крушедола поставихом, и паки на тоеже мјесто на торњу сирјеч церкве земунскаја в безопасни оставихом.

Димитриј Крестић с. р.
Арх. Крушедолски.
Јевтимије Ивановић с. р.
протопр. земунски.

Ваше Високопревосходителство,
Господине мње милостивјејша!

Из прилога под ./· В. В. милостиво удијети изволите, како за по високому налогу в Земун ишед, вешчи от Арх. Мелетна Никшића в земунској церки под печатију оставленија пресмотрих, и от утварej мон. Студенице стдјелих, сија посљедниja јрм. студеничкому Самуилу. в присуствии земунскаго протопресвитера вручих. Сеју приликоју ничесо мон. Фенека необрјетохом, кромје њеких вешчеј к постели принадлежашчих. А јеже вина касаетсја, самому помјанутому јеромонаху Самуилу, и намјеснику Фенечкому свидјетелствујушчу, тоеже Арх. Мелетију Никшићу и јего в терговии содругу Сербианцу 500 фор. уложившему принадлежит. Кола Арх сего, јакоже уразумјети могох, у његовог земунца под долгом стојат, в смотребии коих протопресвитера предсказаному наложих, да о сих извјестивсју точње, Ч. Консисторпуму нуждное извјестие поднесет, тогда земунцу оному отсутствовавшу.

Јеже покорњ.ше објављаја, милости же Архипастирскоj предан, в глубочајшем страхопочитании изумирају.

В. В.

В. Карловџе 24. Јулија 1815.

нижајши
Димитриј Крестић с. р.
Арх. Крушедолски.

XVIII.

Писмо митрополита Стратимировића проти земунском Јефтимију Ивановићу од 31. Јулија 1815. год.

В смотрении вешчеј Арх. студеничкаго Мелетија Никшића в земунској церкви под печатију њон. Крушедола находјашчихја Вашему Благоговјенству налагаетсја да за таковија вкупје со тугорами церкве добри стојати и тјехже в цјелости своеј до даљшаго наређења сохранити имате.

Начела социјалистичког морала.

(Свршетак.)

Не да се порећи, да они критикујући фактичне услове емпиријског брака имају у многом право, али греше у томе. што приписују појму брака оно, што се тиче његовог емпиричког остваривања: у место реформације они траже револуцију.

Оне непрелике, ради којих се устаје против брачне везе, а наиме социјално зло, не леже у хришћ. појму брака. а и те неприлике могу се једино на тај начин одстранити, ако што више терена завојује истинити хришћ. поглед на све прилике и услове, који су у вези са браком. Хтети те неприлике одстранити „браком будућности“ значи хтети поправити поремећени ред — нередом, лечити зло — злим.

Небо се једнако простире над свима, и звезде светле ноћу без разлике свакоме, па за то — говоре даље, и људи морају бити једнаки. Свака разлика међу људима је непормалност, с тога на место постојећих уредаба треба нове, које су основане на равноправности и слободи, да би сви били равни међу собом у својим правима и достојанствима.

При таквом уређењу човечијег живота какво они желе, социјалисте држе, да ће видети у човечанству царство свеопште љубави, слободе, равноправности и братства. Љубав, слобода, равноправност и братство — сви ови морални елементи живота човечијег могући су само тамо, где постоји вера у Бога. А где се сдриче биће Бога, где се не признаје бесмртност душе човечје, казне или награде за дела наша у овом животу, — каква тамо може бити љубав, слобода, каква равноправност и братство. Тамо наравно ова бољa својства човечија морају изгубити морални карактер и у самој ствари шта је то љубав комунисте, ако не само један полуинстинкт, који не зна ни за каква стешњења ни границе и који се показује као љубав само до времена свог задовољења? Шта је таква слобода социјалиста, ако не савршени ћеф свију и свакога да ради све што је против закона, што ко намисли, управо што падне на ум и што зажели срце морално — поквареног човека? А једнакост и братство

социјалиста — ово је некако несвојствено човечијој природи, подједначити све и сваког, слично томе, као што на пр. видимо код стада оваца.

Присталице овог учења губе испред очију, да се у самој природи поред тежње за једнакошћу опажа и тежња за достојном неједнакошћу и разнообразношћу. Када те тежње не би било, тада природа не би могла продуковати ни једног организма. Неразумно одбацују они и морални закон, који неизбежно ставља човека у подчињени одношај према друштвеном поретку, сматрајући га посебном кариком у ланцу тога поретка.

Проповедници овога учења објављујући збацивање постојећег друштвеног поретка и увођење потпуне једнакости у употреби земаљског блага, које је преко потребно, да свако појединo лице буде срећно, заборављају да се управо тиме осуђује индивидуум на највећу зависност од друштвеног механизма, при чему се срећа претвара у нову форму незадовољства и несреће.

И не могуће је у самој ствари довести ову свеопшту једнакост до тога, да учинимо све људе једнаким по силама душевним и телесним, што се не могу изменути њихове природе. Од самог рођења су људи неједнаки по величини снаге и способности, па кад у извесном човечјем друштву не би било неких виших правила за управљање, то би свакако јачи и паметнији врећао слабије и простије. Ова је истина сама по себи појмљива. Социјализам потврђује исту очигледно, кад за средства својим циљевима у практици употребљује закон борбе за опстанак, и дозвољава и признаје као законита свакојака принудна средства, па и неморална дела, а свему овоме даје суврeмени значај, јер — веле — ово је потребно само донде, док се води борба са старим поретком ствари; а у борби су свака средства дозвољена. Но пита се: Како ће се из раздражења и мржње моћи одједаред јавити мир и љубав? Како, да се одмах у људи, који се труде да посеју злобу и незадовољство, побуде тиха братска расположења и осећања? И да ли је могуће веровати људима, навикнутим, да све обарају и руше, да могу кадгод да буду успоставитељи мира и среће?

Признајемо, да сви проповедници љубави, који се усуђују ићи својим сврхама, револуционарним путем, у самом почетку, не одају се деспотским намерама. Многи с почетка може бити да су одушевљени најлепшим и најплеменитијим намерама; али касније, кад су већ ступили на опаки пут омразе и насиља, и навикли се користити ђавим средствима при постизавању својих циљева, и сами не примећавајући на крају свога рада постају равнодушни према сваком злом делу; тако да се на крају место заједничког добра код њих јављају лични интереси и рачуни.

Зар није овако увек и на практици било? Дела т. зв. минстерских пророка, кад им је после сељачког ратова у 30-тим годинама 16 ог века пошло за руком да у Вестфалији на неко време оснују комунистичко царство; страшни револуционарни терор у Франц. при крају 18. столећа; помамна гомила париских комуниста у 1871. години: то су историјске сведоџбе, како се показују на делу ови проповедници љубави према ближњем!

Шта више данас их има и таквих, који су већ и не прикривајући се за оиу љубав наспрам човечанства, прешли управо на учење о личном благу, о личној угодности као последњем циљу човечије жудње, а егоизам као главни мотив свакојаких предузећа.

А кад они тако раде, тим мање могу они задовољити овим радом сам народ, у коме се старају, да пробуде оне незадовољство са садашњим стањем, те да би помоћу њега самог т. ј. народа порушили постојећи поредак, — не могу за то, што такав пут не води народ срећи, већ га још више унесрећава. Може ли гладан или жедан добити олакшицу, од тога, што се труде да само у њему изазову и појачају глад и жеђ? А баш тако управо и поступају данашњи реформатори социјалних прилика наших.

Они проповеђу својом простом народу о социјалном злу највише допринашају да се међу сами прост народ шири песимизам. Јер кад народу само спомењеш његово зло,

готов је одмах да пристане на све, чим мисли да би се могло побољшати његово стање, а особито му за срце пријањају тобожње симпатије, са којима им ови пропагатори излазе на сусрет. Но таква пропаганда је убитачна за човечанство, јер да зауме веће димензије, претила би опасност целом човечанству. Искрени пријатељ народа и човечанства мора гледати, да ублажи социјално зло на најљежнији начин, а не сме пристајати уз убитачна начела, којима се зло само повећава, место да се уклони. Ми морамо бити на чисто, да социјално зло стоји до нас самих, да се оно најлакше може уклонити или бар ублажити, ако народ просвећујемо економски, ако га васпитавамо да је кадар одржати се у оној конкуренцији, а особито морамо имати на уму, да се помоћ не да насилно изнудити, већ да се међусобном љубављу беда најбољма тамани.

Социјалног зла је било одкад је људи и људске заједнице и биће га увек. О овој истини сведочи васцела историја човечјег развића. Велики умни рад и философске етике старог света, бавећи се питањима о уклањању овог зла, беху већ изгубиле наду на проналазак истинитог пута. Они признају потребу правог руковођача у међусобном понашању социјалних класа. У Платоновом дијалогу између Сократа и Алцибијада, каже Сократ: „Морамо чекати, док нас неко научи, како треба да се понашамо према Богу и према људима". На ово Алцибијад пита овако: Па кад ће доћи то време, и ко ће бити тај учитељ? Ја бих се веома радовао да видим тог човека. Кад је Цицерон изнео сва философска мњења његова доба о човековој стању рекао је: „Природа нам је дала само неке мале искре знања, па и њих брзо гасимо нашим заблудама и неморалношћу и зато, нигде се не види природна светлост у њеној правој чистоти и сјају" Песници и философи свију народа испунили су своје списе нарицањем над животом свога времена — на општим недаћама живота. Истина да они не наричу непосредно над злом и његовом превлашћу, али је ипак извесно, да је један део њиховог нарицања и туговања у признању човековог моралног пада. Истина је, да васцео живот и сви проналасци старих Јелина душу младошћу и веселошћу што су неки писци већ и прославили, па ипак они ћутећки признају, да, и ако се над колосалним проналасцима старе Јелинске технике вечно светле карактери старих Јелина, ипак у њиховој поезији влада тешка меланхолија. Скоро сви грчки песници такмиче се у томе, који ће јаче да оплаче ништавост човечијег живота. Овако такмичење почиње још од Омира, који је први човека назвао „најбеднијим од свију бића".

Римљанин Плинније каже, да између свију создања, само човек поздравља плачем дан свога рођења, као да предосећа тешкоће и невоље, које га очекују. Природним невољама додаје Плинније и моралне. Због тога он и каже: „Нека се сваки од нас теши тиме, што је природа подарила човеку и једно од највећих блага — благовремену смрт и ускратила нас тиме, што нам је дала и снаге да је по вољи примамо". Тако и Сенека каже: „Сви смо лукави. Што другоме пребацујемо, то и код себе налазимо. Као лукави и подли ми и живимо међу лукавима и подлима."

Ову стару, тако често пута јасно изражену истину предвидео је Христос, па је упућивао своје верне, да се сматрају као браћа, као деца другог оца.

Непрактичност пројеката, савремених реорганизатора социјалних прилика наших, састоји се у томе, што се не узимље у обзир грех, већ се извор свих невоља тражи у фактичној организацији друштава. Моћ страсти у човеку тако је велика, да влада над његовим моралним осећањем и само добро васпитање и законска строгост у стању су да ту моћ ограничавају. Кант, који чини изузетак при оцењивању човекове моралне моћи и сматра, да је савест довољно јака, да ограничава на и побеђује страсти, ипак говори и о неком основном злу у човеку, које је укорењено у његовој природи и постоји јаче од сваке наше мање одлуке.

Ова покварена морална природа, ово — по Канту — „основно зло" није само проста сила наше природе, но је нешто

више. То је нека духовна сила моралне покварености, то је зла и рђава наклоност наше воље! На послетку, да кажемо и оно, што је најгоре, али и потпуно истинито: ми смо сви сами по себи егоисте — себичњаци, али само у разним облицима. Ова себичњачка стихија меша се у све, па и у најлепше врлине и квари их и само је наше правосуђе може да савлађује.

Од ове покварене природе ми се не можемо да ослободимо. Истина имамо моралну савест и располажемо моралном слободом наше воље, али нас ова морална савест не може да ослободи од зла, које је у нама, него нас само изобличава, мучи и казни, кад зло чинимо. Сила наше воље помаже нам да владамо собом, и уздржавање је веома важно, али ни у колико не мења рђаву наклоност срца нашег. А ми сами себе окивамо, па постајући робови моралног закона ми не стижемо правој моралној слободи. Да би били бољи, нужно је да се наше срце препороди и да се наша воља облагороди. Канту је доста било да учи „да је сваки дужан да ради противно својим сопственим рђавим наклоностима“, — но лако је разумети, да у овоме не постоји истинити и највиши морал.

Зато је Шилер против ове идеје врло умесно казао: Побеђивати срце, ја не сматрам за малу ствар и похваљујем победиоца, али налазим, да је победа средством срца већа, па поштујем и дивим се победиоцу.

Но да се ова победа постигне, нужно је да се срце врати у своје природно и редовно стање, али ко то може постићи својим сопственим силама? Шилер каже: „Треба да кроз златна врата лепога уђемо у отаџбину моралне слободе“, — но погрешност и ове идеје одмах је откривена. Никаква природна сила нашег духа не може од нас створити нове и боље људе. Но од куда и са које стране треба да дође помоћ овоме овако бедном и жалосном стању? Ни виша морална знања, као што мисли Сократ, ни овакав социјалистички рад, не могу овде ни у колико помоћи.

За ово је нужна Божанска љубав међу људима. Јер када је друштвени дух добар, проникнут хришћ. начелима спроведљивости, братства и љубави, — онда се у животу добри односи сами међу собом слажу.

Узвишени образац таквих односа даје нам хришћанско друштво „када у народа, који верова, беше једно срце и једна душа“. (Дела Ап. IV. 34.) Дакле главна заблуда непознаних васпоставитеља друштвеног благостања састоји се у томе, што они хоће спољa да накаламе ово благостање, а оно се може развити само из доброг друштвеног морала, из чувања закона, хришћ. правде и љубави једног према другоме.

Из оваквог пак њихове науке данас већ велика маса света извлачи такве последице, да се од њих и сами учитељи морају грозити. Те су последице прво управљене против држава, „јер — вели Хубер — последњи основи државног живота леже на религиозном уверењу народном. У њему имају народи целу своју метафисику, своје појмове о Богу и свету, о природи, о правима и дужностима човечјим.“ А велики философ Шелиг писао је: „Цела зграда човечјих дела може се сравнити са сликом, коју је вавилонски краљ у сну видео: — — —. Кад би се из државе и јавног живота могло све ово извући, што је у њима метафисика, то би се и они истим начином срушили. Права је метафисика част, врлина; права је метафисика не само религија, него и поштовање закона и љубав к отаџбини“.

Последице науке социјалистичког атеизма нису само управљене против државе, већ и против целог људског друштва и против сваког човека појединца.

Жалосно је, али се мора признати са Фламарионом „да у то време, кад разум чуди свет својим успесима и проналасцима, човечанско срце опада у осећајима, понижава се, . . . осећања се у срцу гасе, живот духа све више подлеже животу физичком“.

Ово је тачка, где се најјасније очитује незнанствено становиште савремених социјалистичких друштава, у питању основног чачела њиховог — љубави према човечанству — у име кога они онако смело, а као што видимо и без довољне оправда-

пости дедуцирају све проспекте и стварају свој систем.

Крајње конзеквенције оваких начела било је суровo и чудно уживање земаљских добара Морал таког учења понизно је човека до скота, који је сваки природни осећај у човеку угушивао и топио га у чудном уживању.

Овака начела поткопавају како индивидуу, тако и заједницу, и морамо поновити, да крв, која је за време франц. комуне потоком текла, била је одмазда за корупцију, коју је франц. атеизам — материјализам — за време француске револуције у свима слојевима па и државног живота француске проузроковао.

То је крајни резултат сваког рђавог начела, да за собом носи рђава дела, која траже људске жртве, од којих човечанство нема никакве користи, осим поуке.

Карловци, на св. Три Јерарха 1905.

Огњан Мангуловић.

Митрополијски карловачки двор.

Д. Р.

Као што су владаоци и велике спахије имали у својим дворовима разне чиновнике и служитеље, који су се називали дворским чиновницима и служитељима; тако су их имали и карловачки митрополити и владике.

Да се види, каквих је било дворских чиновника и служитеља у карловачком митрополијском двору 1839., за време митрополисања Стевана Станковића, који су скоро сви били у двору и за време митрополита Стевана Стратимировића, који је умро 23. Септембра 1836., а Станковић је изабрат за митрополита 11. Новембра 1837.; наводимо доле наведену табелу.

Наведене плате подразумевале су се у бечкој вредности — шајну, те по томе су протосинђели и архиђакони имала плате 100 фор. шајна или 40 ф. сребра данашњег новца.

Тако мале плате — 100 ф. ал у сребру — имали су дворски калуђери, који су уз то били и професори богословије све до смрти патријарха Рајачића, и тек је патријарх Машировић повисио им плату на 300 фор.

И поред тако малене плате, а уз то и чекања и по 10—15 година док се долазило до архимандрије — Анђелић је тек после 16 година постао архимандритом; инак су одлазили у дворске калуђере један Пантелејмон Живковић, Стојковић, Кањански, Николајевић, Грујић, Анђелић, Живковић и многи други њима равни.

Ал да, друга су оно била времена, а друга данас.

Данашњи је век век паре и електрицитета, те као год што се чини да се поред свег брзог путовања, полагано путује; тако се исто по гдекоме чинило и чини, да и поред брзог напредовања, споро напредује.

Из тог доба — у ком су дворски калуђери чекали по 10—15 година док су дошли до архимандрије, те имали и времена да се свестрано спреме за свој будући положај — и било је таквих детића, да је н. пр. један *јеромонах Гаврило Храпиславац*, потоњи владика бачки 1812. био у стању *оваку* беседу саставити, коју је на св. Стефана н. г. изговорио Георгије Магарашевић карловачки ђак.

„Високопреосвјашченејши, високопревосходителњејши и високодостојнејши Господине АЕпископе и Митрополите, Господине наук насадителу и покровителу милославејши!

Пред свјашченим лицем Твојим, посредје почитаемих слушателеј стан, јегда провјешчати начинају, стидом њеким обимајуся паче, нежели силоју паренија моего риторическаго ободрајуся: уста моја некотораја токмо реченија произнести паче, нежели витијствовати дерзајут. Но јегда очее Твое снисхождение к јуности учашчејша помишљају, јегда милост Твоју, јејуже јунаго витију Сербскаго, слишати благоизволил јеси, умному оку моемо представљају, и љубов Твоју к Музам, дшчерем оним небесним и памјат привожу; дерзају, дерзају аз всја, јелика днес чувствују, по желани-

ју нѣжнаго сердца моего сказати и најаснити.

Знати труждајушчихсја, и поминати наставники јест духа, благодареннем дишушчаго, дјеложе милое Богу, Богу разумов, Царју всеја тварн, и људем, в коем нетокмо днес Христијане, но и древни народи, јакожде Персиани јуност своју упражњаху, мњашче, јако неблагородни человјек, всјак грјех противу всевишњаго сушчества, благодјателеј и пријателеј сотворити силен јест.

А когда труждајушчихсја и наставников поминание удоб творити должно?

Всегда воистину, а наипаче тогда, јегда општи глас прослављает такових јешче с нами живушчих мужеј дни торжественнија. Того ради, когда видјатсја днес отверста сердца свјашченства, воинства окрестнаго,* граждан адјешних, и всјех добрих православних Христиан, о благоденствии Твоем радујушчихсја особеноју к Тебје љубовију горјашчих, и привјетствија благаја Тебје приносјашчих, како нѣжное веселие наше о шчастливом дни Твоем и сердци утаитсја? лицем и јазиком указуетсја само, и ми ниње свјашченјејшују должност мним бити, благодарнаја чувствованија наша Тебје открити, желанија же искренаја с тол добрими иних творенми сочетати.

За сие аз вјерни провозвјестник карловачкија јуности, под Твоим покровителством учашчијасја, поминају пред вјеми, свјашченое лице Твое окружајушчими, чести достојншими свидјетели, подвиги Твоја неусипнија и труди, имиже трудилсја јеси просвјешчати и возвасити род наш от дне, вонь же јединогласними Сербов, да истинствују, толь очевидно Божественим мановањем на Тја мисли и сердца своја обративших, на престол Архи-Епископски в Карловџе возведен бил јеси. Бједное тогда било Сербов образование, Германии почти подобно во времена Бонифација и Карла учение основајушчих; једину адје обрјел јеси школу славенскују малују, в нејже једин токмо наставник дјетеј малое число чтенију и писанију обучаше: ниње при училишча Твоим родољубивим усердием и присним старанием установил јеси, толико Славенских учителеј; тогда ниже сљеда школ Латинских, Нѣмецких адје видјел јеси: ниње Твојеј мудростију и ревностију цвјетост Гимназиа, лучши прочих и намереннју своему согласнее от начала до конца текушчи; тогда непјела адје лира Аполона, укрошчајушчаја нравм, ниже Клии писанија читати или слишати била, оторгајушчаја древност из чељустеј всја појадајушчаго времене, прослављајушчаја достопамјатнаја људеј дјела, и таја безсмертними содјелавајушчаја: ниње Аполон с Музами и Клио жилишче свое в Карловџе воздрузити возљубиша; тогда Јестествословија, Творца силу и премудрост величајушчаго, адје ни черти; Географија разумному земли обитателу нуждиаја, била невједома; Начатки Благонравија и Љубомудрија, јегоже притјежание једино по Исократу Атинејскому, ученику Горгии, и витии Грческом, безсмертно јест, непредлагахусја, јако губа води ишчушчему уму Сербскому: ниње тој да реку из дјетка сим наукам пријежит.

Что возглаголу о богословских науках, клир сербски утверждајушчих и просвјешчајушчих?, что о пјении и чтении церковном, славу и благољепие храма Господња возносјашчем?, первија не били, а последњаја всја, или невидјехом, или не в том, в немже днес суг рјадјеже и блистании.

Науки убо словеснија, Поезија, Риторика и проч. јакожде мудри Сенек глаголет, человјека душу к прнобрјетенију добродјетели приуготовљајушчија; вјежество Јестествословија, имже глубина богатства, разума, и премудрости Божија познаваетсја; нравственаја философија, по коеја здравим правилом должности к Богу, к нам и ближним нашим легчае понимајутсја, радостнее испољњајутсја, более нежели у иних Гимназки Твоим родољубивим сердцем и отеческим попеченнем ниње цвјетајут, јако тјеми прежде ревностију шестих шестунов украшеној јуности, јешче и богословским наукам от тјех

* У то је доба било у Карловцима народне војске — хајдучија. Уред.

ТАБЕЛА

показујушчаја колико официанти и служителие АЕМитрополијски плату своју примити имут, наченше от 1. Јануарија до посљедњаго м. Марта 1839. сие јест за 3 месјаца.

Ч. Т.		На годину Бечке вредности		На 3 мјесјеца вредности	
		фор.	кр.	фор.	кр.
1	Протосингел Арсенија Стојковић	100	—	25	—
2	„ Андреј Шагуна	100	—	25	—
3	Архидјакон Прокопије Иваčковић	100	—	25	—
4	Секретар Павел Берић	1200	—	300	—
5	„ „ „ јаке фишкал конз.	150	—	37	30
6	Камердинер Јозеф Хорват	400	—	100	—
7	Катана Георгије Будисављевић	150	—	37	30
8	„ Милош Марковић	120	—	30	—
9	Јегер Стеван Сланкаменац	120	—	30	—
10	Тафелдекер Јоан Стојаковић	120	—	30	—
11	Кључар Павел Гудурић	100	—	25	—
12	Иконом Мирче Веселиновић	150	—	37	30
13	Кухар Георгије Хересник	500	—	125	—
14	„ младши Јоан Јефремовић	200	—	50	—
15	Кочијаш I. Црно Мишка	180	—	45	—
16	„ II. Стеван Поповић	150	—	37	30
17	„ III. Тома	120	—	30	—
18	Форајтер Недељко Ковачевић	60	—	15	—
19	Хаускнехт Димитрије Милошевић	40	—	10	—
20	„ Стеван Радосављевић	40	—	10	—
21	Шумар Јоан Стефановић	50	—	12	30
22	„ Матеј Јагодић	50	—	12	30
	Сума . . .	4200	—	1050	—

в Карловџе дне 31. Марта 1839.

учителеј преподаваемим лучше обучатиса, и в тјех присјевати мошчи к славје Божиеј, чести древњаго, благороднаго и безсмертнаго имене твоего, к величајшеј же користи и утјесје народа Сербскаго. Школа јешче пријатнаго чтенија и благогласнаго пјенија к обшчему в церкви благоговјенију служашчаго, да и училиште чертежное, јеже чунство краснаго в јуних душах питати Тобоју насаждено јест. И тако при ступлении Твоем на престол Богом спасаемија сеја Митрополии, обрјетшиј јединаго учителя, четирнадесјат Сербској јуности днес приставил јесм. Труди трудом, јакоже непрестано дјејушчаја пчела прилагаеши, јеже о нас старание и шчедрое иждивение, без негоже би поведенија школи становитисја не могли, уже двадесјат полних лет умножаеши, забивајa времене сна, и покоја, свјешчи сходно, јаже горјашчи ним свјетлит себе умалшет. Немогут глаголи моя мимоити новјејшују ревност Твоју, свјашченија Риторики преподавание, нам сего лета учебнаго учредившују, јејаже би помошчију Сербскаја церков уарјела достојнија и здравија проповједники слова божија, всјакому Христианину толј спа-

спасителнаго; а тјем би свјетла била и во очесех иновјерних јазиков. Вса по мјерје сил, по обстојанијаже рода, мудро, полезно на всјаки час и год устројаеши, совершаеши.

Ти Архипастирју мудрјеши, труд, чест, слава и цјест Сербов. Заслуги Твоја и усердие Твое к роду јест паче злата и сребра. Что убо нам остает? чувства благоговејнаја и благодари телнаја. Тјемже приноситсја благодарение благочестивому и великому Сербскому Јерарху; свјашченство воспитает и украшает паче всјех предшественников своих. Приноситсја благодарение основателному Сербскому просвјетителју; нарајаднија плода јего трудами просвјешченох мужеј узрјехом и зрим. Приноситсја благодарение великому Мудрољубија рачителју. Мудраци, јако и искреняго друга, свјашченое лице Архипастирја нашего љубјат, почитајут, хваљат, превозносјат. Приноситсја благодарение человекољубивому отцу, сирих учеников в драговнизње вешчеј питает, нагих одјејает шчедро и усердно.

О шчастливи роде Сербски! Таков Ти подобаше Архиереј! Благослови Тебе Бог дарованијем таковаго Пастиреначалника и хранењем жизни јего, сербскому роду неоцјененија. Благодари јему, јако источник жизни, и проси у него с нами, да даст јему по бездље шчедрот своих и милости долготу дни, здравие, благоденствие. Проси смиреним и сокрушеним сердцем. Услишит молитву Бог смирених и маљејших помошчник. Тиже в старости уже сиј, велики Сербски Јерарше Стефане! радујеја и веселиеја днес сердцем и душеју! радујеја и веселиеја днес, врја Твоја чада духовнаја, Тебе љубјашчаја; радујеја вјери рода Твоего утвержденије, свјетило и украшение. Радујеја и веселиеја ниње наук в родје Твоем первји умни и без сработника просвјетителју от истинних Сербов праведно почтени, праведно величаеми. Радујеја клира Сербскаго просвјетителју, церковни витје, радосте и утјехо Сербска. Красујеја до краја жизни Твоеја дај Боже! должајшија, в спокојствии и тишинье, благоденствуј в славје, во украшении ползи, а потом со сербским Те љубившим, и љубјашчим родом во вјеки, јакоже заслужил јеси, пожившеи."

Беседа

проте Стеве М. Димитријевића директора српске Скопланске гимназије над умрлим митрополитом скопланским Севастијаном Дебељковићем.

По: „*Царградском гласнику.*" наговорио је г. прота Стева Димитријевић следећу беседу над мртвим телом скопланског митрополита Севастијана Дебељковића у скопланској цркви:

„*Ожалошћена браћо!* Тек што се навршила година од оног дана, када се сви детињском радошћу зарадовасмо извешћу, да је и онда љуто увређена епархија скопска добила за свог архипастира најдостојнијега међу достојнима, истинито *правило вјери, образ кротости и учителя воздржанија*; а ево се већ радост наша преобрати у неизмерну тугу. У времену, када смо се посигурно надали, да ће нам доћи дуго очекивани и свима врлинама украшени, врховни учитељ и духовни вођа наш, изненади нас вест о болести, а одмах за њом и о смрти нашег доброг, сада, већ покојног митрополита Севастијана.

Заиста редак зао удес! Место да га жива, здрава и за сваки рад пуна полета благодарним Богу песмама сретамо, пуном паде добродошлицом и радосним целивом поздрављамо, ми се ево спремамо, да се још и невиђени за увек растанемо са нашим Архипастиром Севастијаном, да му у место благослова последњи опроштај потражимо, да сахранимо неупотребљено, неиспрљено духовно благо.

У најбољем добу живота, од природе свима врлинама, а нарочито благошћу и питомином обдарен, школом и марљивом саморадњом научен и потпуно за велики позив свој спремљен, ти си, прерано упокојени архипастиру наш, имао свиј услова, да задовољиш она велика очекивања, која је паства твоја с разлогом на те полагала, да је поведеш срећи и напретку, да дуг своме роду најпотпуније одужиш, себи и свом имену пред Богом награду, а пред људима светао спомен стечеш. Изненадна смрт све је то онемогућила и довела нас

у недоумицу: шта више да жалимо, кога пре да тешимо?

Да ли уде среће српски народ у овим крајевима, који ево у току три године пре времена једно за друго изгуби три достојна своја архипастира: Дионисија, Фирмилијана и тебе, добре оче наш; изгуби вас онда, кад сте му најпотребнији били и кад сте били у најбољој снази и моћи да његове нужде задовољите!

Хоћемо ли више да жалимо и бринемо: чиме да утешемо твоју честиту браћу, сестре и осталу родбину, која се тобом дичила, синовце, којих си нада био и о чијој си се будућности и издржавању и на два дана пред смрт своју бринуо?

Или ћемо највише да жалимо тебе самог, што ћеш у гроб сићи, пре него што си у прави живот и зашао, тебе, који си, са тугом и жалошћу душу испустио, не за то што си жељан живота био, него што ти се није дало, да оствариш намере и жеље, које си за добро ближњих својих гајио, да послужиш светој цркви и роду своме и онда, кад си се за ту службу још потпуније спремио.

Родбина ће жалити, али ће жалост ублажавати помишљу, да је одгајила сина, који јој је име прославио и у целом народу познатим учинио; да је дала роду своме заслужара, који се сопственим трудом и врлинама својим на највиши степен попео, а на путу к томе свуда светле трагове оставио. Не плачите дакле *сродници и друзи*, него благодарите Богу, што се ваш мили покојник у овакој части и слави привремено с вама растаје.

И дух покојног архипастира нашег, који око нас сада лебди, има чиме да се успокоји. Смрт је, истина, покосила митрополита Севастијана у најбоље доба, онда кад му је додељено највише поље рада. Он је на смртном часу са тугом бацио последњи духовни поглед пред собом приспеле за жетву позлаћене њиве у том пољу, које су га, оскудне у оваквим жетеоцима, жудно очекивале: али је у исто време за собом видео прошлост своју и у њој примерну марљивост ћачку, своје пуно идеала и корисног труда учитељовање у Љубижди, славном Призрену и Пећи, украј извора српске старе црквености и образовања. Па ни доцније седмогодишње ђаковање његово на Халки није било просто предано спремање за вишу службу цркви и народу свом, него је, учећи себе, саветима и сарадњом у свима црквено — школским пословима нашим у Цариграду узгред вршио дужност истинског православног свештеника и родољубивог Србина. Сви ћемо се дуго сећати његових лепих радова у „Цариградском Гласнику“, који су одавали у њему ретког духовника и просвећеног Србина. Па и књижевни радови, које је за време школовања свог на грчком језику написао, били су из наше црквене и народне прошлости, дакле из области љубави према свом роду узете. Као митрополит такође је радио колико је могао. И ако удаљен од своје епархије и заузет пословима око отклањања сметња његовом доласку међу нас, опет није ни часа на своје стадо заборављао, него је преписком са својим заступником, заузимањем код Велике Цркве за решење важнијих епархиских питања, писменим саветима и упутствима и архипастирским посланицама својим руководио паству своју, колико је то из онакве даљине могуће било.

Према томе, опет је са мирном душом могао поћи Богу на истину и дати Му рачуна о своме животу и раду.

Али је најнеутешнија жалост паства покојникове, која од толиког времена бива годинама без својих духовних поглавара, а, кад их с муком добије, није срећна да јој живе и радом својим црквене и школске послове унапреде. Свештенству, учитељима свему српском народу епархије скопске и његовој омладини најтеже је наћи речи од утехе; они са најдубљом жалошћу дочекаше смртне остатке свога, тако дуго очекиваног, митрополита Севастијана и са оправданом забринутошћу их отпраћају вечној кући његовој. Место вештачења и тражења безуспешне утехе за све нас, ожалошћена браћо, помолимо се Богу, да ово буде последње искушење, које нам шаље, и надајмо се, да ће нам Његова правична Промисао и увиђавност свете мајке васељенске цркве поштењем новог митрополита Србина, брзо и стварно уб

рисати сузе за непрежаљеним митрополитом Севастијаном, чија би се блага душа пред престолом Свевишњега томе највише обрадовала. С тога, молећи Бога, да утеши ожалошћену паству епархије скопске што скоријим избором достојног замењеника упокојеном митрополиту Севастијану, понижено молимо се, да намучену хришћанску и српску душу његову тамо горе упокоји и рајским насељем награди, а овде на земљи, међу вама вечити спомен имену његовом очува. *Вечна ти памјат блаженоупокојени владико наш Севастијане, вечна ти памјат!*

Правила за калуђере.

Приопштио:
Д. Р.
(Свршетак).

XI.

Митрополит је Јосиф Рајачић, на годину дана по свом именовању за митрополита, саставио и својеручно написао правила за калуђере.

И пре, него што би их изнео пред конзисторију, послао их је на увид игуману оповском Иринеју Радићу, да каже о њима своје мњење.

Кад је прочитао мишљење Иринејево о њима, није их ни изнесао пред конзисторију, те за цело време свога митрополисања и патријарховања није никаква правила за калуђере издао, осим упуства од Августа и Септембра 1854., што га је издала под бр. 51. Апелаторија, која је упуства саборски одбор 1876. у српском преводу издао као своја упуства.

Ми ћемо овде навести „вечнаго ради воспоминанија“ и правила Рајачићева, и мњење Иринејево.

Всјем общежителним Монастирем.

Въ Карловце 9-го февруара 1844.

Начало житија монашескаго всегда и во всјех предјелех круга земнаго бје: отвргшенија себе, взјати крест свој, и посљедовати Христу Господу нашему. Из сего свјатаго начала проистекоша свјати они објети, ихже лица во чиње монашеском спасење душе своје ишчушћаја торжествено пред олтарем, сије јест пред лицем всевједушчаго сердца и утроби испитујушчаго Бога полагати обикоша: објети воздержанија сије јест всјаческаго умершвленија плоти; своје волнија ничичети, сије јест ничего во жизни сеј неприлјежавати; и совершеннаго смиренија и безпрекословнаго послушанија. Точное хранение сих објетов јест твердоје основаније чина монашескаго, состављајет свјатињу монахов, и водит их прјамо к предположеној и пожеланој великој цјели: к вјечному спасенију.

Објети сија своја свјато храњашчи и по них жигне своје проводјашчи монасп, сут свјет миру, сут крепчајша столп церкве Христови, сут непоколебими вјери Христови утвержденије, сут во плоти Ангели, неувјадјаемим вјенцем слави увјенчани.

Попрапије же сих објетов јест клјатвопреступленије, јест фарисејское притворство, јест превара Бога и человјеков, јест хула на духа свјатаго, и причинајет пременоје и вјечноје души губителство. Монаси објетом своји невјерни прикладни сут волком во овчијих кожах, иже под притворством смиренија и невинности расхишчајут словесноје стадо Христово, растљевајут спасителноје богоносних отец наших намјереније, иже свјатија монастира создаша, да би ишчушчи спасенија душам своји во тјех безопасно обаче богоугодно на созданије и утјеху православних Христијанов жителствовати, и деноношно всевишњеје сушчество прослављати возмогли.

Се Братије! образец добраго и худаго монаха! вјернаго и невјернаго раба Христу и Богу нашему!! Носите ли ви первi или вторi на себје? Јесте ли сол или смрад земли? Јесте ли свјет или мрак мирови? Јесте ли во плоти ангели или дјаволи?! — кождо да испитат совјест, серце и утробу своју, и обрјести будет свидјетеља сему или оному. О кољ шчастлив аз Архијерej Ваш бил би, јегда би болшеје число совјести Ваших за первi образец Вам свидјетелствовало!! Обаче полдругољетноје искуство на горчајшују печал моју иначе свидјетелствујет; велика бо част Монастирежителеј цјел своју конечно остави, во равнија пороки впадши и крајне мирјанстовати наченши. Не хошчу аз начињати здје вспа до слуха мојего пришедшија пороки монахов, понеже хошчу свјатаго чина их ради молчанијем таковија прекрити, надјејајса, јако развращеније их до верховнаго степене јест пришло, и јако воспоставленије чиноправленија, порјад-

ка и богоугоднаго житија јешче возможно јест. Во таковоје разглабленије пришедшу чину монашескому нужьејше јест кореноје исцјеленије; ашче не хошчем да она свјатих иногда мужеј жилишче будут обитавшча злодијејев, и безаконików, будут покров блудодијејаній и свјакаго рода развращенија.

Да би убо чину и званију монашескому сходноје житије во Монастирјех наших воспоставилосја, сљедујушчаја правила предписати, и како монастиреј Настојатељем тако и цјелому их подручному братству во точњејшеје и свјатејшеје набљудените предати возмамјерих: и убо

1-во Заше Настојатељи братијам пастирје, примјер и зерцало во всем сут, то подобајет им паству своју бодро и непрестајно хранити, и от неја никогда отступати. Того ради повељевајем, да Настојатељи из предјела манастирскаго без Нашего извјеснаго дозволенија ни камо отходити, и манастир напаче во ноштное времја остављати не дерзнут. Пастирју бо не подобајет от стада својего разлучатисја. Ашче ни Настојатељ по нужде и дозволенијем Нашим отсутствовати имјејет, тогда надзираније над прочима Братијами да водит Намјесник, всјакоје иступленије во на тој конец устројени протокол да запишет, и пришедшу Настојатељу предложит, иже должен будет збившајасја иступленија неотложно казнити, и тако повређеному чиноправленију удовлетворити.

2-го Њест дозволено никому от подчињених монахов из огради монастирскија без благословенија Настојатеља отходити. Во пријавор или во иниј коју вес, варош или град никому от монашествујушчих и искушеников отходити јест и будет до тоље запрешчено, дондеже первобитнаја свјатиња чина монашеска несумнително воспоставлено небудет. Једин точију Намјесник может по крајнеј нужде дома прибављенија ради потребних во град отслан бити, обаче преноштити нигдје кромје монастирја не смјејет.

3-е Женскаја лица била она кому от монашествујушчих сродна или не, во келији приходити всјачески будет запрешчено. Запрешчено будет монашествујушчим и собесједовати с тјеми. Приступ женским точију во церков на молитву и убо во дневноје времја дозволен јест.

4-о Женскаго рода служителі внутр монастира никаковија неимјети. Должност будет Настојателеј једину точију праљу за себе и всју братију и искушеники или во пернаворје или во ближајшеј веси годишње погодити. Настојател попеченије о том имјети будет, да всјаки комад праља назначен будет именем онаго кому принадлежит; дјело собиранија и раздајанија пратисја имушчих предметов вовјерит јединому от служителеј или искушеников, који от всјакаго лица по цедули пратаја имушчаја примити, и паки по тоже прали предити, от неја прјати, и каждому паки раздати будет. Цедуља должна потписана бити от онаго, чије вештеј назначеније содержит. Праља приходит во опредјеленоје от Настојателја јединожди за всегда времја во понедјелник, јавитисја при вратарје, иже Настојатељ и попеченије о праљу носјашчаго о пришествији једа уведомит, котори посљедња совокупленија уже пратисја имушчаја по цедуљам јеј предаст; она во суботу по вечерни опраната паки приносит, и томуже по цедуљам предаст и отходит. Добро би било, ашче би во једино времја праља и приносила и относила.

5-о Настојатељ бодро внимати будет, да врата монастирскаја, кромје онаго времене, јегда вјерни на молитву приходјат, всегда затворена сут. Вратарју подобајет бити человјеку вјерну, полноје повјереније Настојателја имушчу, и от безопасности свјатија обители и живушчих в неј бодрствујушчу и стрегушчу. Ључи врат монастирских всегда о појасу пред собоју висјашчи да носит; врата са захожденијем солнца да закључајет и ључи Настојателју абиже да предајет; катадневно по утрењеј молитвје, недељами и праздниками, идјеже Христијани на молитву приходјат, на третије звоно взем от Настојателја ључи да отверзјат врата, и да будет стрегушч, да кто камо кромје во церков не внидет.

6. Во дни храма и иних праздников јегда народ болшим числом на молитву приходити обичествујет, всја братија при Настојателју собирајутсја и совокупно с ним во церков на молитву и богослуженије отходјат, и сице по совершенији сего, паки с Настојателем возвращчајутсја; по том же киждо во своју келију прјамо отходит, и тамо пребивајет дондеже вес народ из монастирја изидет. Во собранији народа либо на вашару да не дерзнет ни једин от братији јавитисја, дондеже вес народ не разидетеја.

7. Ни једин брат сушт во келији својој да не дерзнет заклучати врата своја точију јегда во подобајушчеје времја всих к покоју отдадјатсја. Настојатељу или иному брату јего заступајушчему, приступ во всјакују келију во всјакоје времја свободен бити имат. И јегда Настојатељ либо намјесник јего толкнет на врата којего брата, сеј должен јест абије двери отверсти, не отверзајај же, таки накаван да будет.

8. Настојатељи должни занимати братију чтенијем свјатаго писанија и прочих свјашчених книг. Чтеније подобајет бити двакрати на ден пред полудне и пополудне во опредјеленија от Настојатеља часи; и убо на дани во будилник знак собирајутсја всја братија и искушеници во опредјеленују келију, и всн по рјаду један днес други же заутра чтет от Настојатеља предложеноје. Кромје сего соборнаго чтенија надјејемсја јако братија чтети будут и на особ во келијах својих сјашченаја и инаја душеполезнија и спасителнија книги. Иже на чтеније не придет, или рјадовно чтети не восхошчет, тому дне того јастије возбранитсја.

9. За избјежати душенагубноје унинније, и сохранити братију от ленности смертнаго грјеха, потребно јест и тјелесноје заниманије и упражненије. Сего ради должен будет кажди брат имјети собственују част вертограда, идјеже во подобајушчеје времја копати, сјејати, садити каждаго рода зелје, цвјета и овошчнаја древа возможет.

На тој конец снабдјетисја имат от страни монастирја кажди брат мотикоју, лопатоју, железними грабљами, и прочими вертоградними орудијами, котораја јему на сохрањеније по инвентару предатисја имут. Подобајет каждому брату всјакаго рода сњедноје билије: јакоже купус, кел, келервбу, салату, реџу бјелују, червленују, желтују, першин, целер, родкву, лук, грашак и прочаја производита и по рјаду дневно или седмично во кухињу јелико потребно отдавати. Брат иже тако не сотворит, да не јаст от того о немже не дјелал. От овошчних древ должен будет кажди брат јежегодно посадити сто слив, пјат крушек, пјат јаблок, пјат трешњеј и вишнеј, толико бресквеј и кајсији облагородити, и каждија јесени исплатисја имушчеј от Нас комисији здрави и успешни показати.

Потребно јест да увјерена будут братија, јако вертоградскоје заниманије једино јест от благородњејших занимањи, пользу, здравије и увеселеније причињајет, и монашествујушчим паче всјакаго инаго заниманија и упражненија тјелеснаго приличествујет.

Да би братија во вертоградарских упражненијах потребноје нјежество получити могли, нужно Нам бити видитсја, да вси монастири јединаго поне искуснаго вертларја содержајут, иже би вертогради монастирскија во подобајушчи рјад привел, братији и искушеники во нјежествје вертоградарства практически настависл, вертогради монастирскија во подобајушчи порјадок привел. Вертлар иначе зовоми башчован во рјадје пребивајет во једином от монастиреј первија класи; походит обаче рјадом всја монастира, и бавитсја во каждом по 2 седмици, и практически Братијам и прочим подаст наставленије во всјех художества јего предметјех. Могут монастири и во том согласитисја, да вертлар кромје сицеваго посјешчанија по рјаду, у каждаго по један год пребивајет. Плату уреченују отдајут јему вси монастири совокупно; препитаније же тој, в немже обрјетајетсја.

10. Јакоже недостојит, да монашествујушчи что либо особење притјажајут, но всја им о Бозје обшча ово по свјатому их објету своје-волнија нишчети, овоже по оному иноков приловију: „прокљато и моје твоје“, а благословено наше; тако достојно и праведно јест да Братија всја от перваго до послеђаго не себе ради, зане они ничето кромје царствија Божија ишчут, но утјешенија ради приходјашчих за благоговјенје и поклоненије православних христјан, јако да сиј во чем либо не соблазњатсја, ко препитанију и одјејанију нужнаја из обшчија казни всн равнују мјерују воспријемњут. Јединоје изјатије, јелико одјејанија касајетсја творјат Настојатељи, иже по разним должностем их во мирје частже јављајутсја. Сиј по нечесому большаго качества одјејанијем, аше возможно монастирју будет, снабдјени бити могут. Сего ради никто от нињеје воспримет тако зовомих дијурнов, ниже что либо сам себје куповати возможет; но Настојатељ должен о всјех попеченије носити, и потребними братију своју из обшчија казни снабдјевати. Из сего сљедујет, јако приходи кутији прочеје по между братијеју не будутсја раздјељати, но прочим приходом моностирским

приобшчати. Касателноже слабдјенија Братији нуждним одјејанијем слѣдовати будет обширноје монастирем наставленије.

11. Зане никто силоју но собственим произволенијем во чин монашески ступајет: то всјакому такови воспријавшему подобајет и правилом того сообразоватисја. Сего ради должни монашествујушчи не токмо во монастирје, но и вне того никаковаго инаго одјејанија и покрова глави својеја, крокје монашескаго употребљати. Разумјејем ѕдје шепир и келепуш јаже сут мирскому нашему свјашченству својствена, монашествујушчим прочеје неупотребљати, но всегда и по всјуду клобук монашески носити.

12. Излишнаја пиршества и всјаки раскош трапези, јакоже и пуцаније мужаров возбранјајем всјачески. Никому таковаја почествованија указивати њест позволено, кромје членом Императорскаго всевисочајшаго дому, високим придворним чиновником, командујушчему во предјеље Генералу и мјестному Архијереју. Такожде и којекаковија посластиџи и отијенаја вина ѕждивенија творити њест свободно. Доволно будет странија гости тјем, јеже от собствених производов монастир имјети может угостити. Лучше бо будет сирија и убогија нежели излишествујушчија от избитка Вашего участники сотворити.

И сија сут, јаже Преподобијам Вашим во точноје и непреривноје храненије Вам предајем. Ѕдје ничего њест новаго, ничего јеже би во правиљех монашеских не обрјеталосја, ничего јеже би свјатому објету Вашему противно било, и јеже би богоносни отци наши не законоположили, истино монашествујушчим во храненије и набљуденије не предали. От точнаго набљуденија сих зависит Ваше спасеније, от неисполненија же Ваша погибел. Добрје вједајте, јако цјелаго Народа и цјелија церкве очи на Нас и на Вас обрашчени сут. На попришчи церковном Нам иначе со усјпехом невозможно јест тешчи, ашче чин монашески во первобитнују свјатињу невозвратитсја. Ви же монаси и под објетом сушче кровавими заслугами Народа приобрјетенаја церковнаја имењија на соблазн тогоже Народа стјажати, и безчинствујушче разточати к тому не можете. Свјатјејшаја убо должност наша будет о точном исполненији правил сих бдјети, Ваша же будет правила сија у дјејствије привести, таја вјерно хранити, и тако чин свјати Ваш пред цјелоју церковју, пред Народом, пред цјелим миром, а јеже паче всего лучше јест, пред Господем нашим Исус Христом објети Ваши во руках својих држачим, сердца и утроби испитујушчим оправдати.

Бог же сил и всјех Благ податељ, да даст и Нам и Вам довољно сили и крјепости свјатија објети нашја благодатију јединороднаго сина својего и разумом свјатаго и животворјашчаго духа својего не преривно хранити и испољвати.

XII.

Ваше Високопревосходителство Милостивјејшии Господине и Архипастиру!

Поелику Ваше Високопревосходителство из особенаго Вашего прјамо мојеја худости повјеренија имјесте високују милост настојашчаја новосоставленаја Правила, ихже числом 12 сут, мње самому на пресмотрение, а негли и сотворитисја могушчаго на них примјечанија ради вручита; тјем и аз ободрен, тајаже внимателно прочет, осмјеливајусја на ња слѣдујушчаја сотворити примјечанија.

Предисловие в тајаже и закључение тјехже правил по духу и смислу благочестивија нашеја церкве тако изрјадно составлено јест, јако ничего в них ни излишнаго ни оскудевајушчаго јест.

На правила обаче нас монахи обвјазати имушчаја, покорњејше предлагају и убо:

На 1. Јакоже монастире Настојатели своим подчињеним братиам пастирие, примјер честнаго житија и зерцало во сем бити должни сут; тоже истое Представители церковнаго Архијереи божии и Архипастирие не точију Настојателем и монастирежителем, но и всему освјашченому чину и причту церковному, јакоже и всему своему в духовное их пасение врученому народу бити одолжајутсја. Иначе бо всјакое и најполезњејшее наставленије их своих потчињеним предлагајемое безуспешно останет.

На 2. Не возможно будет одбержати тое да намјестник или ини в дјеле монастирстјем куду изслани брат нигдје кромје монастирја преноштити не смјеет: ибо случаи сут и сицевиј, да намјестник или брат по потребје манастирја во далшее село или варош изсилаем бивает, идеже ашче би и могл тогождне, в немже отиде, наложеное јему дјело со-

вершити, разстојанија обаче великаго ради от монастирја не может вонь приседѣти.

На 3 И сие правило точно набљудатисја не возможно потому: что не точију в лѣтное времја часто, но овогда и в зиме, а наиаче совершаемим всеношчним бдѣнијам в церкви не рѣдко случаетсја, да народ обоего пола, не точију из ближнихъ, но и из далних мјест из Бачки, Баната, Славонии и прочих во монастир благоговѣнија ради приходит, от нихже мнози и обиталишче ради преношчија и одохновенија требујут и получајут, отличиј же от них и в трапезје вечерају, завтраком, и обѣдом учреждаеми бивајут. Аиче би убо сицевих посѣтителеј требованију в монастирју не было удовлетворено, или би они неучтиво предсрѣтени и пристојнаго собесѣдованија от калогеров не удостоени били, то би они воистину с великим роптанием против калогеров и монастиреј во своја си возвратилисја тако, јако никогда болше в монастир не би пришли: а тјем би народное от монастиреј отвращение јежедневно умножалосја.

На 4. Праља једина обшча в монастири должна бити, может бити. Обаче в смотрении собиранна вешчеј братских неопраних, и раздајанна тјехже, всју точност в правиље сем прописанују набљудати не возможно будет потому, что она частнаго пискаранија требует, а ни точни служитељ ни искушеник за всегда во монастири не сушествует таков, јемуже би дјело собиранија и раздајанија вешчеј вовверитисја могло; или аиче би посљедни сеј и сушествовал: то он аки млад јуноша имјеја с праљју частое сообращение получил би повод ко расслабленију и неползновенију. Ко полученију добрија намјерјаемија цјели довољело би и то, да праља пришедши во монастир, во дјачкој келии дотоље пробавит, дондеже дјаци неопраниja вешчи совокупше, јеј не принесут, а тако и опраниja братии разнесут. Весма би пристојно било нашему чину, да монастир никаковија служители женскаго пола не держат, обаче за сеј крат сему бити не возможно јест по тој причинје, что мужие повари обрјестисја не могут, или аиче би гдје кои прјамиј повар и обрјестисја могл, таковиј сугубо и трегубо болшују плату, во сравненни со оноју, јуже жена повариња имат, требовал би, которују монастир слабаго состајанија сиј, и имјеја вњешних 16—17—18 слуг в сих временех плашчати не би могл. Сеја убо неудобности ради ниње в наших монастирех, изјатим сушчим Гергетегу и Крушедолу, из своих им перњаворов своја поданики старија повари имјеју шчим, жени повариши сут, и тјем болше что повариња в нуждје оскудјевајушчу параповару, чреа њекое времја и сама неопранија сосуди перет и в рјад поставлает; повар же напротив по изданни обједа и вечери абие из поварни отходит. К сему јешче и жени станарици в мајурје живушчија, дјело музенија крав и кормленија пернатих животних имјеушчија монастирју держати нужно јест: Мужие бо должност станарици творити не обикоша. По мојему убо не мјеродателному мњенију за ниње довољело би точију сие строго запретити, да младија жени и дјевици за поварини не держатсја, јакоже његдје примјетих.

На 5. Монастирскаја врата всегда затворена держати њест можно потому, что кључар либо вратар обично бивает искушеник или најмлени мирјанин, котори при малом числе братства, умноженом же дјеље икономическом вњешњем, овогда и сам настојанна ради над дјелатели инсилаем бивает; в сем случаи калогер кључи придержати обществует. А поелику овогда дјелатели близ здания монастирскаго во вертје или на гумње или в качарје сут, нихже частна имјеjут потреби во ограду монастирја иходити и исходити; между же тјем и гдјекои страни здрави или болни к монастирју приходјат, во внити желајушче: то и случаи затворених врат кључар ни на каково ино дјело не би могл употребитисја, развје точију на то, да стрежет врата отверзаја и затворјаја их. Словом речи: аиче не би калогери наши никаковими дјели икономическими обвјазани били и с перњаворцами, јакоже и земел своих притјажатели никаковаго отношенија не имјели, но вседа нужнаја потреби ин кто прибављал би им: тогда могл би монастир всегда затворен бити, кромје случаев, јегда вјерни в церков на молитву приходјат.

На 6. Сие правило при настојателех, в церков и иначе кромје праздников приљежно приходјашчих набљудатисја мошно јест. Обаче да в собранни народа либо на вашару ни једин от братни не јавитсја, дондеже вес народ не разидетсја, не возможно јест: не рједко бо случаетсја, да монастир имјеет потребу на торјје не точију куповати, но и от своеја до-

машнија марви гдјекои пар, или продукта каковаго по нѣчто продајати. В сицевих убо случаех настојатељ не имјејај мирска ијерна служитеља, јемуже би дјело купованија и проданија вовјерити могл, принужден бивает на тоеже дјело намјестника или инаго брата употребити; или ашче би и имјел ијерна служитеља мирјанина и чрез того би продајал и куповал, сим поступком не малое роптание и незадоволство причинил би у намјестника и братства, что болшее повјерение показает служје мирјанину, неже братиам.

На 7. Сие правило мњу на то устроено бити, да каждаго брата студодјејанију препона положитја. Обаче ни сим жалаемое намјерение не получитја: аа бо имјех прилику искусити, да развратни и без ијединија настојатеља, даде устроити два јединака кључа келејна, от нихже једин наложница јего держаше, а тјем она улучивши времја, ашче би он гдје и отсуствовал, в келију јего без всјакаго клопота вхождаше до јего возвращенија ожидајушчи.

На 8. Сие правило могло би набљудотисја тогда 1. Ашче не би дјела икономическаја частија препони полагали. Часто бо случаетсја да по 2 и 3 брата насилаема бивајут на дјела, идјеже от утра до вечера пробављајут. 2. Ашче би настојател сам рачитељ бил чтенија и чтомое разумјевал. 3. Ашче би он могл всегда с братијами собиратисја и им Наставник и Учител бити: мнози бо сут во братијах, иже ни добрје чести умјејут, а много менше чтомое разумјејут, а тјем первје требје и нужно било би братију правилному чтенију научити таже чтомаја им толковати. По крајнеј убо мјерје добрје би било, да по дважди в седмице собирајутсја. Но и сие без присустнија настојателева не постоит.

На 9. Набљудением сего правила повод би подалеја братијам 1.) Да болше пекутсја о собственој користи, нежели о общеј монастиртеј, из нејаже вси нуждаја имјеем. 2.) Да братија навикнут глаголати: *мое* и *твое*, а сие прокљато јест. 3) Да братија небрежливје в церков на совершение правила приходјат, неже ниње: ибо извињатисја могли би тјем, јако во своеј части верта дјело имјеша.

На 10. Да братијам не даетсја годишчна зовома диурна на купование одјејанија их, кромје 18 ф на разнија ситници јежегодно дајатисја им имушчих, тое и Пречт. А. Е. Митроп. Апелаториум л. 1793. под 28. Сент. торжествовани узаконил бје, кои закон в монастирех чрез нѣколико лет и набљудашесја. Но позљее поводом тјем, что братија настојателем частија неугодија творјаху в том, что једин требоваше доламу, или чурдију, други чиани, трети срачици и прочаја: не водможно бо бје опредјелити времја, колико долго која риза служити может, а тјем издержаној једној, ишчет брат другују. Да би убо настојатели неугодију сему себје причинаемому предупредили, начаша сами опредјеленују суму новцев, по возможности монастирја 60 до 70 80 и по 100 ф. в. в. вкупје спомјанутими 18 ф. јежегодно на одјело братијам дајати. Сирјеч во оних монастирех, в нихже менши приход от братскија кутии јест, болша мада даетсја им, а идјеже болше в кутију припадает, тамо меншују маду они получајут. И тако воведесја во обичај то, да нињеје по всјуду годишчна диурна даетсја им. Сејако произволни обичај у нѣких монахов тују причинил суету, что они таковија отличнија свилоју подставленија имјејут ризи, јако их от Игуменов ничим разликовати мошчно јест, к тому финија шепири, от сомета келепуши и свилења посјат појаси, ни мало на то не внимајушче, что л. 1810. Апелаториално закључено и по монастирем циркулирано бист, да братија точију от цајга келепуши и појаси јакоже и ризи не от цајга но от сукна то јест чое носити смејут. Нужно убо било би раскошној суетје сеј строгим запрешчением предупредити.

О братскоj же кутии нижајшее јест мое примјечание сие: поелику в њу влагајутсја они новци, ижже от јелеосјашченија и чтенија молитв над болними припадајут. Ашче би убо и сиј новци во общчују казњу влагалисја, то не би добра сљедствија имјело: братија бо неби хотјели доброволно и усердно молитви совершати, но једва би тое нагнани и силоју творили, а тјем би народ видјев их не усердное чтение, соблазнен из монастирја отходил.

На 11. Пристојно и мошчно јест да братиа внутр и вне монастирја во монашеском клобуџе ходјат; обаче једа при дјелателех вес ден бајатсја, или во удаленују вес либ варош путешествујут, а напаче једа дожд их под ведрим небом застанет, не сушчу ближни дому ни кушчи, без шепира бити не возмогут.

На 12. Весма благоразумно и благопотребно опредељает сие правило, да в монастирех пиршества и всјакаја раскош трапезнаја не держатсја. Но к сему јешче и тое нужно би било придати и строго возбранити, да настојатели не особену, но вкупје с братијами једину имијут трапезу, јекоже и в правијех монашеских љета 1733. состављених под числом 13. назагатсја; и да прописанија и во хранение от церкви преданија пости держат, а не јакоже ниње њецији творјат, ни великиј свјатија четиредесјатници пост не храњаше: а тјем не точају братију во подобајушчем подчињении держати не могут, но и мирскаја своја служители и перњаворци јакоже и странија благоговејинја монастиреј посјетители не мало соблазњајут.

Прибавление: Зане аз подписани прилику имјех собственим искуством дознати, да в њеких монастирех чтение и пјение церковное весма беачино и сокрашчено совершаетсја; хотја на вишеспомјанутих правил монашеских правило 4-тое нас обвјазует, да всја посљедованија церковнаја: вечерњу, утрењу, часи, међочасија, литургију и прочаја по чину и Уставу церковному точно совершаем: ничим менше нужно би било тоеже правило возобновити и строжајше наложити, да все правило церковное порјадочно и благоговејно, Уставу церковному сообразно совершаемо бивает.

Прочее високим Архипастирским милостем отдан с лобзанием с. Десници во глубочајшем страхопочитании пумирају.

Вашего Високопревосходителства Милостивјејшаго ми Господина и Архипастирја,

В монастири Хоповје дне 22. Априлиа 1844.

нижајши раб и богомолец
Прпнеј Радић
игум. Хоповски.

Извештај

о седници архид. конзисторије држане у Карловцима 18. (31.) јануара 1905. год. под председништвом Његове Светости преузвишеног Господина Патријарха српског *Георгија Бранковића*.

По молби Његовог Високопреосвећенства Господина *Мирона* епископа пакрачког они овоподручни јеромонаси, који желе, да за време послуже у епархији пакрачкој, упутиће се преосвећеноистом, да од Његовог Преосвећенства сачекају расположење о њима. — Извештај пресвећеноистог Господина еп. *Мирона*, да је јером. о. К. Б. добио благослов, да се натраг врати у свој ман. К., узети на знање и упутити управу истог манастира, да реченом јеромонаху дијурну у течај стави. — Извештај пресвећеног Господина *Георгија* епископа темишварског, о рукоположењу свр. богослова Б. Ц. за ђакона и презвитера узети на знање. — Узет је на знање извештај вис. кр. зем. владе у Загребу, да је јер. Ж. В. именовала сталним катихетом на кр. реалној гимназији у Митровици. — Наложити парох. звању у Ж. филијали винковачког парох. звања, да за З. Ст. незакониту књер К. С. из Ж. крсни лист овој конз. пошље. — Вис. кр. зем. влада извештава, да су њих 21 овоподручних свештеника приномоћи у своти од 3150 К, а њих 38 свешт. удовица и сирочади архид. карловачке приномоћи у укупној свота од 4300 К добили, о чему су дотични извештени. — Високопречасни МЦСавет доставља 11 пресуда у бракоразводним парницама које ће се надложним путем странкама доставити. — Саборски одбор у предмету одређења истраге против ман. управа и настојатеља извештава, да и на даље остаје при својој одлуци бр. С.О. 2603/735 ех 1904. — Саборски одбор извештава, да је отпис преузв. кр. уг. министра председника бр. 4593/М. П. П., којим је сложњо одлуку Његовог Величанства, да неје потврдио решење нашег сабора од 1. (14.) јулија 1902. под бр. 5., којим је изречено, да се неможе ником одузети бирачко право због оскудице у црк. свести, да је исти отпис објављен у званичном листу: „Срп. Митрополијском Гласнику“ бр. 22. ех 1903. — Извештај управе ман. В. Р. да је тамошњи брат и јеромонах о. Г. Ђ. преминуо узети на знање уједно упутити управу, да се у случају потраживања болничних, погребних из других трошкова преминулог јеромонаха од које год стране обрати овој конзисторији ради решења. — У П. Б. потврђен је за пароха М. П. досадањи администратор. — Извештај окр. протопрез. звања у В., да је ј. П. М. разрешен од парохије у Г. и иста предана у администрацију јер. И. А. администратору у М., а парохија у Т. предана јер. П. М. а од исте парохије претходно разрешени свештеници у О. — Протопрез. звање у В. упућено, да 20 К од црк. опћине у Т. за распис стечаја ради попуњења парохије ма и овршним путем уберс. — Председијално расположење Његове Светости преузв. Госпо-

дина *Георгија* да је на место преминулог јер. С. М. пароха у Б. постављо за администратора досадањег личног помоћника му јером. о. П. Р. узети на знање с одобрењем. — Уједно је умољен С.О. да удовици поменутог преминулог јер. мировину у течај стави. — За ову годину дозвољено парох. звању у Г., да због преласке болести немора светити крстовданску водицу по домовима. — Кр. земаљ. статистичком уреду у З. достављен је исказ о разведеним браковима за 1904. — Достављени су исправљени матрикуларни изводи вис. кр. зем. влади од парох. звања из К. и Д. — Достављен је кр. жуп. области у В. именик стално намештених настојатеља срп. прав. манастира жупаније сремске. — Достављени су списци необичних и ретких презимена српских С. П. П. секретару „Матице Српске". — Спроведен је уток јер. С. Б. пароха у М. уложен против овд. одлуке бр. К 992 990 ех 1904. на високопреч. МЦС. — Одобрен је закључак црквн. опћине у П. ради расписа стечаја на упражњену парохију и позвата иста да амо 10 К за стечај пошље. — Неје одобрен закључак црквн. опћине у Р. С. о распису стечаја на упражњену парохију, јер иста опћина добија потпуну дотацију од саб. одбора, те право подељивања дозволе за распис стечаја тамошње упражњене парохије припада С.О-у као патрону. — Неје одобрен закључак црквн. одбора у Адашевци о подели црквн. столова, јер неје донесен у споразуму с парохом и што се црквн. столови немогу продавати. — Позвано парох. звање у Б. да поднесе обитељске извештаје једне сироте удовице. — Неможе се уважити молба пол. опћине у Б. у ствари обуставе дисциплинарне истраге против тамошњег пароха Д. Р. — Издата је пријава М. С. из Б. против И. О. и С. С. црквн. одборника црквн. одбору на изјашњење. — Пријава И. М. из М. против закључка црквн. одбора у погледу поделе столова издата истом одбору на изјашњење. — Пријаве Љ. П. и др. и В. К. из Чалме против тамошњег пароха Е. К. стављене ad acta. — Јер. Д. П. парох. у Г. ослобођен је од тужбе Ж. С. и др. из Г., тужитељи осуђена на солидарно сношење трошкова истражних. — Пријава црквн. опћине у М. против јер. С. Б. издата истом на изјашњење. — Пријаве М. Ј. и др. из П. Г. и пријаве Р. из Ш. против јером. Т. У. издате истом на изјашњење. — Донето је 27 решења у брачним стварима.

Хаџи Рувим игуман вољавачки 1787.

Д. Р.

У *„Поменику"* г. М. Ђ. Милићевића помиње се на стр. 776. *Хаџи Рувим* као архимандрит манастира Боговађе.

По причању г. Милићевићевом, хаџи Рувим је рођен у Бабиној Луци, закалуђерио се у ман. Боговађи, за тим отишао 1785. у Јерусалим и 1795. постао архимандритом у ман. Боговађи.

Како г. Милићевић није навео, кад се хаџи Рувим повратио из Јерусалима; биће да се он повратио при крају 1787., јер се 7. Јануара 1788. потписао на служебнику што се све до скора налазио у земунској контумацкој цркви — за извесно је у то доба контумацирао у Земуну —, а недавно је уступљен народној библиотеци у Београду овако: „рáсовъ Јером. хаџи Рѣвимъ Валѣвацъ 1788. 7. Јанѣаріа".

А ако је тај хаџи Рувим једна особа са хаџи Рувимом, игуманом ман. Вољевче; онда се он повратио пре Јулија 1787., пошто је последњег Јулија издао сведочбу коју овде наводимо.

Како г. Милићевић не спомиње, да је хаџи Рувим био игуман у ман. Вољавчи; то упозоруемо г. г. уреднике свештеничких листова, што у Београду излазе нек нас известе: *је л' било два хаџи Рувима*, или је г. Милићевићев хаџи Рувим био прво игуман у ман. Вољавчи, а за тим архимандрит у ман. Боговађи.

Сведочба хаџи Рувимова гласи:

Печат (у величини данашњег 5 крунаша. На средини сабор св. Арх. Михаила и Гаврила, а у наоколо: † Печатъ М. Волявче х. с. СБ. Михаила и Гаврила Прі Ші Рѣдничъ. 1764. Над собором: соборъ С. Ар. М. Г. Испод собора црква с торњем (кубетом на среди).

Показáтіах сѣгw нáшегw пíсанíа, Спáсов Радíчевићах кóтори ѣстъ рóжденіе и воспíтанíемъ, й егw прадѣдх во пáшалыкъ кѣли Гр'ацкомъ, во нáчіи валíевской, сéлѣ, зóвомх вакиналѣка и тóго кíше имéнѣмагw Спáсов Радíчевића, кавáлимо áмператóрской Господи рíмской вѣрна, и почтенóродна вíех всáкíа кíни, й ѣзъ іерóмонахъ хаџи Рвíмх йгѣмíнх монастира Колáччі свидѣтелствю, вѣрна й пóч

тина, й дóбарх ёсмх за нéга, и потвéрждаю пéчатiю монастирскоє за вéлiе вéкрашенiе, й сóбственою рóкою пóдх пи-Бюсм; й бгw сiя Пантелiя водитсм дати на ўчéнiе, тáко всéкомх, зрящимх знано бúди, тóмх слáва во вéки йминх.

1787. Iюлiя, послéднiй чúсл Iером. Хáци Рвúмх бгóмнх келлáвчкiи с. р.[1]

Хрватско-северинско владичанство.

Прилог историји карловачке митрополије.

Д. Р.

Данашње је српско пакрачко владичанство састављено из пакрачко-славонског, установљеног под патријархом Арсенијем III. Црнојевићем 1705.; хрватско-вараждинско-северинско-марчанског, установљеног под митрополитом београдско-карловачким Вићентије Јовановићем 1734.; једног дела костајничког владичанства, установљеног под карловачким митрополитом Вићентијем Поповићем Хаџи Лавићем 1713., односно измењеног и умноженог под митрополитом Павлом Ненадовићем 1750.

Хрватско-вараждинско-северинско-марчанско владичанство, које се протезало на бившу вараждинску регименту и крижевачку жупанију, после смрти свога првог владике Симеона Филиповића, који је умро по писму проте Николе Поповића, 16. марта 1743. није више ни попуњавано.

И тако је поменуто владичанство имало само једног владику, који је носио наслов „хрватског", „вараждинског" и „северинско-марчанског" владике.

Поменуто је владичанство овако постало. Митрополит је Вићентије Јовановић поднео молбу цару Карлу VI. 1734. Јулија 12. (биће по новом календару), у којој га је молио: „ — — den zu dem Warasdiner erledigten Bisthum erwählten Vicarium Simeon Philipovich allergnädigst corfirmiren zu wollen".

Карло VI. 31. Августа 1734. „mittelst Hof-Kriegsrath errichtet statt des eingegangenen Bisthum zu Sigeth und Mochacs ein neues Bisthum in dem warasdiner Generalat und consecriren solches dem Simeon Philipovich".

Под 28. Октобром 1734. моли је митрополит Вићентије цара Карла VI.: „den schon vor geraumer Zeit im warasdiner Generalat ernannten Bischofen Simeon Philipovich durch den Hof-Kriegsrath confirmiren und publiciren zu lassen wollen." (Види Exhibit у патријарашко-народној библиотеци за 1734. годину.)

Из овог се види, да је поменуто хрватско владичанство установљено 1734. године, на место укинутог 1731. сигетско-мохачког владичинства, и да епископ Симеон Филиповић није био одмах посвећен за владику по своме избору.

Симеон је могао бити посвећен за владику у првој половини 1735., пошто се 20 Јуније т. г. спомиње као владика при куну једне земље у Северину.

После смрти владике Симеонове, није попуњавано хрватско-вараждинско-северинско-марчанско владичанство с тога, што су крајишке власти и римска пропаганда, које су свом силом радиле још за живота Симеонова на томе, да се српски православни народ у Хрватској и Славонији приведе у унију, да ће ту своју циљ по најлакше постићи и тиме, ако не допусте, да се постави други православни владика у Лепавини односно у Северину седишту вараждинско-хрватско-северинско-марчанског владике, а доцније ни у Костојници костојнички, нити у Плашком горњо-карловачко-плашчански.

А то су мислили постићи и тиме, ако издаду наредбу да и православни у поменута три владичанства имају подлагати под унијатског свидничко-марчанског владику.

Тако је 28. Новембра 1739. постављен владика унијатски (свидничко-марчански) Теофило Пашић и за владику српског православног народа који живи у Хрватској, а 12. Децембра 1740. објави карловачки генерал Хербенштајн крајишким капетанима, да пошто је свидничко-марчански владика Теофило Пашић постављен и за владику српског православног народа у Хрватској; то да му имају ићи у свему на руку, те ако устреба, и да му и оружјем помогну.

[1] Ову ово сведочбу хаџи Рувимову добили од пречасног г. игумана раваничког Сергија Поцића, на чему њега и овде прими нашу захвалност Уред.

46. Зак. чл. уг. сабора од 1741. буде одређено, да се у Хрватској не ће трпети ни једна друга вера, осим римокатоличке.

Српски православни народ у поменута три владичанства, у место да је признавао власт унијатског свидничко-марчанског владике, као што су крајишнике власти хтеле и заповедале; није хтео ни да чује за њега, због чега је и претрпео разна гоњења.

У почетку је православни горњо-карловачки владика Данило Љуботина, који је по смрти костајничког владике Стефана Љубибратића († Априла 1737.) управљао и костајничким владичанством, у њему отправљао више крадом владичанске дужности, пошто му их нису то допуштали ни крајишничке власти, нити унијатски владика свидничко-марчански, а после смрти његове (т. ј. 29. Јануара 1739.) патријарх српски Арсеније IV. Јовановић Шакабента, који је 1737. прешао овамо из Пећи и управљао београдско-карловачком митрополијом, пошље у Хрватску бившег ужичко-захољског владику Алексија Андрејевића, који је с њиме заједно на ову страну прешао, и који је као и Љуботина крадом вршио владичанске главне дужности у Хрватској, док напослетку царском дипломом од 24. Окт. 1741. није био потврђен за костајничко-личког владику.

Ну, поред тога не сметде отићи у Банију и вараждински генералат, него се смести у Лици, где је рукополагао свештенике и за горњо-карловачко владичанство.

Костајнички је владика Андрејевић вршио владичанске дужности и у хрватско-северинско марчанском владичанству, за које влада није хтела никако допустити, да се постави после смрти Филиповићеве други православни владика. А од смрти Филиповићеве па све до 1748. администрирао је хрватско владичанство прота Никола Поповић, а по том протосинђео Јосиф Стојановић.

25. Априла 1742. произвео је патријарх Арсеније Јовановић-Шакабента Павла Ненадовића за горњо-карловачког владику, по као такав је био потврђен од царице Марије Терезије тек 6. Априла 1744., те и ако је био свечано инсталиран 17. Нов. и. г., ипак на он, ни костајнички владика Акакије Андрејевић не могаше у својим владичанствима вршити слободно своју власт и дужност, докле не изиђе царичино решење од 20 Јунија 1746. односно 21. Децембра и. г., по коме им је допуштено биле у својим владичанствима вршити своју власт, после чега је и костајнички владика Алексије свечано инсталисан у Костајници.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Вести.

Саборски одбор је сазван за 7. (20.) Март у редовну седницу, а митрополијско црквени Савет за 15. (28.) Март.

Освећење звона. У четвртак је 24. о. м. осветио високопреосвештени Г. епископ бачки *Митрофан Шевић* уз асистенцију од 4 ђакона и 10 свештеника ново звоно, што је Његова Светост преузвишени Г. Патријарх *Георгије* дао салити у Темишвару код звонолиица *Антона Новотнија* за карловачку саборну цркву.

Звоно је тешко 31·85 мтц., а за звоно и намештај је дала Његова Светост 13.500 К.

На звону се налази овај натпис:

У славу Божју и св. великомученика Димитрија,
А у спомен 75. године живота свога, 50. године свештеничке и 23. године архијерејске службе своје
приложи звоно ово катедралној
Св. Николајевској цркви Карловачкој

Георгије Бранковић,

Архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски, Његова Величанства цара и апостол. краља *Фрање Јосифа Првог* Прави тајни саветник, кр. угарског великашког дома члан и више Ордена ово
кавалер ово велекрстник и т. д. године 1904.

Ливено од Антона Новотнија у Темишвару бр. 2191.

После освећења је високопречасни г. ректор богословије ставрофор прота *Јован Вучковић* у кратко оцртао важност обављеног чина, рекавши од прилике: молитвеним освећењем ступа ново звоно у службу цркви, те нек је сретно и срећно. Нек освећени гласи његови продру у уши, нек одјекну у срце народа, нек га буде на побожност. Пошто је освећено звоно, ваљда и највеће у Митрополији карловачкој, то нека јавља радост свој митрополији,

нека у часовима беде и невоље ма у ком куту Митрополије наше назвони, у покоћ звонима оних жални и сетни у сваком крају Митрополије наше. Напоследку, сад освећено велико звоно дар је црквни дарежљиве руке *Патријарха српског* и пуног љубава срца његова за цркву своју. А то нанеће звону овом и трећу службу. Да гласом својим опомиње последнике данашњег Патријарха *Георгија* на добра и побожна дела, на доброчинства цркви и народу, у којима ако га не надмаше, да га бар достигну. Звони дакле тростругим гласом троструке службе своје, будн побожност, јављај радост на све стране, опомињи потоње поглавваре црквене на дужност доброчинства цркви и народу!

После свршеног освећења, захвалила се карловачка црквена општина под председништвом свога председника г. *Душана Милића*, Његовој Светости на тако лепом дару, пожелевши му дуга века, да дочека и обновљење саборне цркве.

Његова је Светост позвала тог дана претставнике месних власти на ручак, при ком је пало више родољубивих здравица. Познати су се гости у веселом расположењу опростили од Његове Светости око 5 сахати.

Ново је звоно зазвонило први пут после 4 сахата и глас је његов све очарао. Глас његов не само да ће Карловчани од сада слушати и у њему уживати, него ће га слушати и околна места, пошто се оно на далеко чује.

Нека свемилостиви поживи Његову Светост још много година у животу и здрављу, како би могао и остале своје умишљаје оживотворити, што их има на уму. Живео!

Извод записника седнице црквеног одбора, срп. правосл. црквене општине сегединске, држане у *Сегедину*, 23. фебруара (7. марта) 1905. Број 52. Неровоља известила, да је на преизд. молбу дне црквене општине ddto 2/II. Бр. 29/905. *Његова Светост*, Високопреузвишени Господин *Георгије Бранковић* српски патријарх, високоблагословео на благајну наше црквене општине, у сврху оправке свете нам цркве — послати 100 т. ј. једну стотину круна; Решено је: Послани милодар од 100 К узети с благодарношћу на повољно знање с тиме, да се *Његовој Светости*, Високопреузвишеном Господину *Георгију Бранковићу* срп. патријарху у Срем. Карловцима — *и протоколарна захвала овог црквеног одбора изрече*. Милан Недељковић, потпредседник. Јован Ђ. Поскић, перовођа.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Читуља.

15. о. м. умро је у Пакрацу *Јован Будимловић* парох рогуљски у 62. години. Вечан спомен брату Јовану!

Књижевни огласи.

Нова књига:

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД
САСТАВИО
ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна Школска књига је ова одавно понестала, и Ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. аутор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, и српска манастирска штампарија нада.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА
САСТАВИО
Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

АПОСТОЛИ
ПРЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ
УРЕДИО
Прота **Василије Николајевић.**

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☞ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

Како је нестало и последњег комада књиге „ВЕЛИКОГ ТИПИКА“, а с многих се страна данас тражи; то смо одлучили, да штампамо у другом поправљеном и умноженом издању Васе Николајевића, проте и пароха пришког

„ВЕЛИКИ ТИПИК“,

и ако се није довољан број претплатника пријавио, да се штампарски трошкови подмирити могу, штампамо га.

С тога умољавамо и молимо пречашену г. г свештенике оба реда, учитеље, богослове и књижаре, да изволе похитати с претплатом, јер ће књига скоро бити готова.

Књига се штампа на финој артији, изићеће преко 27 штампаних табака, а стајаће као и прва 4 круне. Рок претплате продужујемо до свршетка Марта.

Претплату ваља слати Управи Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У Карловцима 15. Јануара 1905.

Српска Манастирска Штампарија.

По овлаштењу Његове Преосвећености епископа, господина дра Георгија Летића, част ми је објавити, да је довршено и да се разашиље

ТРЕЋЕ ИЗДАЊЕ

уџбеника:

КАТИХИЗИС

или

НАУКА ПРАВОСЛАВНЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ

за српске православне ученике IV., односно III. и IV. разр. основних школа

састављо

Др. Георгије Летић

српски православни епископ.

Књига је штампана *источним* и *јужним* на речјем, а добија се само у *Српској Манастирској Штампарији у Ср. Карловцима*, као код једи ног комисионара — но иста штампарија обвезан је на уступање следећег рабата:

књижарима 25%
катихетама и учитељима 15%
општинама и одборима 10%.

У опсегу српске православне Митрополије Карловачке ово је *једини* надлежно *апробовани уџбеник* своје врсте, — а исто тако је одобрен по надлежним световним и духовним областима у Босни и Херцеговини.

Чист приход од овог уџбеника служиће оснивању закладе за подизање свештеничког и учитељског подмлатка у епархији темишварској

У *Темишвару* 1904. год.

Ђура Терзин
српски пар. учитељ.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

нако да у св. цркви на богослужењима суделују

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

КЊИГОВЕЗНИЦА
СРПСКЕ МАНАСТИРСКЕ ШТАМПАРИЈЕ
у Ср. Карловцима.

Јављамо свима а нарочито сл. управама манастирским, да је наша **књиговезачка радионица** снабдевена са свима машинама и материјалом, као и све веће модерне књиговезнице у престоницама, с тога смо у стању, израђивати све послове на потпуно задовољство.

УПРАВА
српске манастирске штампарије.

ОПОМЕНА И ПОЗИВ.

Пошто су сви наши дужници за 1902. 1903. и 1904. добили колико ко од њих дугује, то их овим опомињемо, да ћемо чекати још 15 дана за дуг, а по том их предати нашем одветнику да их опомене, и ко нам од дана опомене за 15 дана не плати, задржаћемо му даље шиљање листа, и код карловачког кр. котарског суда утужити.

Администрација „Српског сиона“.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 29. ех 1905./к. в. 62. бр. 6 2—3

ЕДИКТ.

Усљед брачноразводне молбе Марије Чапљија из Крижа, а сада у Старој Градишци против супруга јој Ђуре Чапљија родом из Коритне,

општине Дубрава, сада непозната боравишта, позива се речени супруг Ђуро, да у року од три мјесеца рачунајући од првога увртења едикта овог у новинама потписаној конзисторији или сам лично предстане или мјесто свога садањега боравишта пријави, јер ће се у противном случају бракоразводна парница и без њега окончати.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 25. јануара (7. фебруара) 1905 г. држане.

Председништво.

Ad бр. К. 25./изп. ex 1904. 1—3 10

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију VI. разреда у Шиклушу. Компетенти имају своје ваљано инструисане молбенице путем надлежних претпостављених власти до 17./30. априла 1905. г. конзисторији овој поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 11./24. фебруара 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 184/139. ex 1905 1—2, 14

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Михаљевцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. априла о. г. по нов. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије државе у Карловцима 22. фебруара (7. марта) 1905. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 93/140. ex 1905. 1—7, 15

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Јарку овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. априла о. г. по нов. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије државе у Карловцима 22. фебруара (7. марта) 1905. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

СТЕЧАЈ 9 1—2

расписује се на парохију у Рогољима, IV. разреда са роком до укључиво 21. марта (3. априла) 1905. г.

Молитељи имају своје прописно обложене молбе надлежним путем до горњега рока епархијској конзисторији овој поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 22. фебруара (7. марта) 1905. год. држане.

Председништво.

Ad бр. К. 89/138. ex 1905. 1—9, 13.

СТЕЧАЈ

На парохију VI. разреда у Миклушевцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. априла по нов. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 23. фебруара (7. марта) 1905. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К 90/187 ex 1905. 12, 1—2

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Нештину овим се стечај расписује до укључиво 15. априла по н. к. о. г., до кога рока имају компетенти своје прочисно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане 22. фебруара (7. марта) 1905. г.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad бр. К. 183/186 ex 1905. 11, 1—2

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Прогару овим се стечај расписује до укључиво 15. априла по нов. кал. о. г., до кога рока имају компетенти своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији поднети.

Ис седнице архидијецезалне конзисторије државе у Карловцима 22. фебруара (7. марта) 1905. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

3—6, 5

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за пресливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, произведено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по води и лако могу кретати, ако би се на једном месту напукло, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. —

1—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Поједини бројеви 20 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 218. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 5

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у суботу 12. марта 1905.

СЕДАМДЕСЕТПЕТОГОДИШЊИЦА ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

СРПСКОГ ПАТРИЈАРХА.

Сутра се навршује седамдесет и пет година, како је Његова Светост *Георгије Бранковић*, српски Патријарх угледала света — како је рођена — у бачком *Кулпину*, месту знаменитом и с тога, што је у њему угледао света и велики Архијереј српски Митрополит *Стеван Стратимировић*.

Кулпин је дакле дао Српству два велика мужа, два Архијереја, који су својим радом и делима обезбедили себи вечити и трајни спомен у историји карловачке Митрополије.

Не ћемо овом приликом да наводимо шта је **све** до сада Његова Светост *Георгије Бранковић*, српски Патријарх учинила за просвету свога народа.

О томе је било и у овом листу више пути говора, а иначе су Српству позната мање више иста њена дела.

Ал' не можемо, а да овде овом приликом не наспоменемо само то, да Његова Светост *Георгије Бранковић*, српски Патријарх, није ништа друго урадила за српску просвету, до ли то, што је својим трошком сградила онај дивни „*Богословски семинар*“; па би тиме себи [illegible]ити и трајан спомен обезбедила у историји карловачке Митрополије.

А обезбедила га је себи подизањем „*Богословског семинара*“ с тога, што се у њему и што ће се у њему васпитавати они, од „којих зависи религиозан живот народа“; што је њиме показала да и сама држи, да је „главна и најглавнија дужност црквеног началства, да се побрине за заводе, у којима ће се позвано лице, науком, обуком и разумном дисциплином за добре свештенике спремати, — и да се тако спремљена лица посвете, попшу и овласте да у извесном кругу или округу или заводу врше дужност трудног звања свога; а вршећи те дужности, да пристојно надржавање за себе и своје уредно добијају“ и да је „добро спремљено свештенство, обучено, настављено, огњено у духу — двгомя гоффще — свештенство: данас најпреча потреба наша, јер је најпреча потреба цркве наше!“ („Шта се и како се и с које стране досле покушавало, да се и код нас оснује *Семинарија* за кандидате свештеничког реда?“ Написао Иларион Руварац архимандрит. Н. Сад. 1887. стр. 49.)

Па и ако су на све стране Срйства добро позната мање више ако и не сва, а оно главна доброчинства Његове Светости *Георгија Бранковића*, српског Патријарха, што их је учинила за просвету српског народа; и ако бар нама овостраном Срйству већ само име српског Патријарха, треба да буде тако поносно и свето, да га чувамо као око у глави, и да не допуштамо да на њега ико сме нападати, омаловажавати и вређати га, а камо л' да на њега ми сами нападамо и омаловажавамо га: нашло се у Срйству српских синова, који за своју најсветију дужност сматраше и сматрају, да га што више нападају, клеветају, омаловажавају и с њиме се титрају, и не помишљајући, какву грдну штету наносе тиме нашем народу.

Јер нападајући на Његову Светост *Георгија Бранковића*, српског Патријарха, не нападају они само лично на њу, него подједно и на њено достојанство, и не помишљајући да ми данас и онако не мамо другог заговарателя и бранитеља на највишем месту од свога Патријарха, ком су у свако доба отворена врата царска и краљевска, те се у свакој прилици може код царског и краљевског престола заузети за свој народ и за своју цркву, кад нађе за умесно да се отклони од њих каква неправда или да им се помогне.

А да реч српског Патријарха у таким приликама може само онда бити од успеха и користи, ако га народ његов потпомаже и с њиме држи; то је бар јасна ствар!

И да нису меродавни кругови, а по најпре Његово Величанство наш премилостиви владар цар и краљ *Фрања Јосиф*, уверени о значају и важности српског Патријарха, и да се поводе и обзиру и да не знају *оне*, који Његову Светост *Георгија Бранковића*, српског Патријарха нападају, због чега га сваком приликом видно и одликују: ми би смо у Угарској код меродавних фактора а и код превишњег двора били незаступљени и непознати.

О истинитости овога, могла се уверити и радикална странка, када оно иза-

сланици саборског одбора беху у Буда-Пешти, да се жале и да моле, да буду примљени пред Његово Величанство, те не само што не добише приступа код Његовог Величанства, него их меродавни фактори ни не примише као преставнике народне у своме звању, него у саборској пузгредној дворани, као какве изасланике општинске или жупанијске.

А *како* се и *где* се прима Његова Светост *Георгије Бранковић*, српски Патријарх; то је бар јасно свима, па и онима, који је сваком приликом нападају и омаловажавају, и то не из уверења и користи народне и црквене, него ради своје личне користи, или из освете, зависти и злобе, а многи и из наде, да би им боље било, да на столицу Арсен Патријарха седне њихов једномишљеник ил' пријатељ, ако и кад већ не могу сами на њу сести.

У осталом, треба знати, да се код нас не напада на црквене поглавице, а особито на Патријарха-Митрополита тек од онога доба, од како је села на столицу Арсен Партријарха, Његова Светост *Георгије Бранковић*, српски Патријарх, ил право рећи, како није хтела некима да даје *оно*, што су искали, па да је онда славе и хвале, ил' поставити неке на места, која су тражили, ил' што се надаше, да ће им се финансијско стање поправити, ако успеју да је оборе и свога љубимца на њено место поставе, од које фиксе идеја особито нати је дала врло велика радикалска величина, због које се до сада толико пути направио смешним; него се код нас тако рећи од искона — од нашег преселења на ову страну мање више нападало на Патријарха-Митрополита и остале Архијереје, а особито на оне, који се слепо не хтедоше покоравати народним вођама, а у новије доба новинарима, па ма они како били заслужни за своју цркву и народ, дочим су се често уздизали и славили *они и онакви*, који нису ништа привредили ни цркви ни народу, ал' су их слушали и за њима се поводили, и на које су они, док нису *таквима* постали, бацали дрвље и камење и свакојаким их називали.

И да нису у важним моментима на митрополитско-патријарашкој столици седели родољубиви, увиђавни и одважни Митрополити-Патријарси; данас би било само назови православија у Митрополији карловачкој — а што има данас у њојзи доста неправославнога, и што наша црква није онако самостална каква би требала и каква је могла бити, да је било *у своје време* више родољубља и увиђавности: томе су криви народни преставници — вође —, који су мислили, да кад од Јерархије одузму што више црквом дате јој власти, да ће она њима — народу — припасти, у чему су се љуто преварили.

А томе су доста криви и они Архијереји, који су се поводили за „народом", држећи да ће као „народне владике" понајпре доћи до столице Арсен Патријарха.

Да се код нас поодавно нападало на Митрополите-Патријархе, о томе нас уверава повесница карловачке Митрополије.

Тако нам она посведочава, да је имао црних дана патријарх Арсеније Црнојевић, ком се пребацивало од стране пријатеља назови деспота Ђорђа Бранковића, да је он деспота бацио у тамницу, како би он постао вођом народним; она нам посведочава, да је имао црних дана митрополит Мојсије Петровић, што се види најбоље из његове опоруке, у којој се на самртном часу жали, што су га неправедно називали унијатом и то само за то, што је увео ред и нападали због

установљења школа; она нам посведочава, да је имао црних дана и митрополит Вићентије Јовановић и од народа и од владика, и то и оних, које је он подигао на високе положаје, ког су такође бедили унијатством и ако је он био највећи поборник православља; она нам посведочава, да је имао црних дана и од народа и од владика Србенда патријарх Арсеније Јовановић Шакабента, што се види и из писма потоњега његовога последника Јована Ђорђевића, писатога после смрти патријархове, у ком рече владици будимском Василију Димитријевићу: „— — пресели јего Бог во вјечнаја и избави јего от многометежнаго и труднаго живота сего вјека, даде јему покој вјечни в мирје вјечном: остави злоканрним человјеком им љубимују завјест злобу, укорение, поношение, оклеветание, да бодрствуетсе и возносјатсја по всјуду јако зли сини человјечески, *иже в Блажение памјати много претерпе даже до конца од строптни человјеков*, Бог им по дјелу воздао в си вјек". (Рук.)

А шта да кажемо о црним данима, што их је доживео честита душа српски патријарх Самуило Маширевић, једино с тога што није хтео да допусти, да српски патријарх не буде председник народно-црквеног сабора, а да и не спомињемо о црним данима, што их је преживео патријарх Герман Анђелић.

Па кад су почевши од патријарха Арсенија Црнојевића до данашњег дана, мање више сви митрополити-патријарси имали црних дана и то не само од народа, за кога су се они сви мање више дању-ноћу бринули и за његов се бољитак заузимали и мучили и створили данашње грдне фондове, од којих данашње поколење и живи на просветном пољу, него и од самих неких владика, па и својих питомаца, којима је било дуго чекати да седну на њихова места; не треба се ни мало чудити, што није боље среће од њих ни Његова Светост *Георгије Бранковић*, српски Патријарх, и што ће те среће бити и његови последници, па ма какву популарност узбуду уживали кад седну на патријарашку столицу, а не ће бити боље среће с тога, што нико, па ни српски митрополити-патријарси, нису могли ни пре, а камо ли данас поред *оволико* странака и *овакве* журналистике свима бити по вољи и сваком испунити жеље њихове, и што ће се увек наћи, који ће *„погледати"* на патријарашку столицу, да се упразни *ма којим путем*.

И кад је Његова Светост *Георгије Бранковић*, српски Патријарх, добро знајући за прошлост својих претходника, била до сада у стању да се не обзире на нападање својих противника, него је поступала и радила *оно* и *онако, како* треба да ради и поступа српски патријарх; нека јој свемилостиви даде и у будуће досадашње и воље и истрајности и мужествене снаге, да узбуде кадра одолети свима њиховим нападајима, и сачувати и одбранити и своја јерархијско-црквена права. Својим пак досадашњим радом обезбедила је себи вечито и славно име у повесници карловачке Митрополије, у којој ће златним словима бити записано име њено, дочим ће многог њеног противника бити написано или црним словима, ил' не ће се за многе и многе ни знати, да су постојали, и ако у садашњости код својих заслепљених присталица играју знатну и видну улогу.

Знајући добро значај и уплив српског патријарха, ми смо више пути и молили и саветовали све наше угледније људе, а особито народне вође — новинаре —, да престану једном са својом и неоснованом и шкодљивом грдњом и

омаловажавањем Његове Светости *Георгија Бранковића*, српског Патријарха, и да се сви у данашњем опасном и судбоносном времену око ње и њеног престола окупимо, те да заједнички порадимо на болитку и црквеном и народном — а на том пољу има много и много да се ради, а урадити се нешто може само слогом између јерархије и народа —, и да спасемо, што се још даде спасти; на то чинимо и овом приликом и довикујемо: пазите шта радите и друкчије радите!

Његовој пак Светости *Георгију Бранковићу*, поздрављајући сутрашњу седамдесетпетогодишњицу, желимо јој, да јој свемилостиви дарује и на даље живота и здравља, и да још за живота свога дочека *онакво* признање од свога народа, *какво* је заслужила.

У то име, кличемо јој: *Живела Његова Светост Георгије Бранковић, српски Патријарх!*

Д. РУВАРАЦ,
уредник.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени.

По замолници Његове Светости Преузвишеног Господина Патријарха Српског, *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* свршеног богослова Милана Божића из Инђије, који је за администратора парохије у Ердуту постављен, чино и правилно рукоположити у Новом Саду у светониколајевском храму дана 5. (18.) марта 1905. за ђакона, а у светоуспенском храму дана 6. (19.) марта и. г. за презвитера.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволело је свршеног богослова Стевана пл. Стратимировића привр. катихету и професора у српској учитељској школи у Сомбору чино и правилно рукоположити у Новом Саду у светоуспенском храму дана 6. (19.) марта 1905. за ђакона.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Темишварски *Др. Георгије Летић*, благоизволело је 27. фебруара (12. марта) у св. вазнесенском храму темишварско-градском конзисторијалног бележника, протођакона др Георгија Зубковића рукоположити за презвитера (свећења).

НЕЗВАНИЧНО.

Алексије Андрејевић

епископ костајнички.

Д. Р.

Патријарх је српски Арсеније Јовановић-Шакабента, управио 1736. Дец. 7. на епархију ахилску — у Србију — следеће писмо:

Арсеній милостію Божіею Архіепископ Некскій, всем Серблем и Болгаром и всего Илирика Патріарх.

Смиреніе Наше пишет в богопокриваемую епархију Ахилску и во все кадилуке иже в пеј обретајутсе, первје — — — —

Во извјешћеніе Нам приде о преставленіи вам бившаго Архіереја кир Јосифа (јегоже Господ да упокоит со всеми свјатими во царстви своем небеснем), и прежде оваго писма отписахом всем вам, до времена да причекате, дондеже и Наше људе тамо пошљемо, и немало време прође, и како намјереніе јесмо имали, обаче не јако человјек, но јакоже всемилостиви Бог своими благими промисли настављает и совершает, изволисе духу свјатому и Нам (видјехом вас словеснија овци, оставшија без пастирја и попеченіе Наше совершују јеже вам пастира обрести) инописфију[1] кир Алексија бити вам пастира и учитеља, јеже

[1] Иноепископа, иначрат но не посвећен епископ.

Уред.

и свој харз отслахом за јего ко свјетлому царскому двору (то јест) за берат и ферман царски.[2]

А ниње јего пошилем со сим Нашим писмом ко христољубију вашему да јего очевидно узрите, и сердцем возљубите, и о всаком Благополучии да се со шним договорите јеже јест на ползу и јему и вам, и со шпим господи да пођете, и показати им да имате јего за владику себе бити: и во всјех дјелех добрих за јего код господе глаголати: понеже знате колики је долг умерши владика оставил, за кое ми је и самом за удивление било: обаче что много словути, но ниње и новопареченому вам бити Архиерејеу, споборствујте јако покорением и честију, тако и царево дело исплаћајте (јеже јест) димнице и вјенчанице. Попови же царев харач ћепо да издавате без всјакаго прекословија, сице же и руку помошчи воздадите јему: и во всем благопокорни јему бивајте, тако свјашчени чин, тако и мирски правовјерна чарод

В прочем — — —

1736. Мца Дек. 7.

В Патриархии сербској Пећи.

* * *

Кад је 1737. Аустрија заратила с Турском, те је патријарх Арсеније морао побећи из Пећи, и дошао прво у Србију, а за тим у Карловце; тада је с њим прешао и владика ахилски — ужички — Алексије Андрејевић.

Како је и кад је Алексије дошао доцније до костајничког владичанства, о томе је писао довољно наш пријатељ професор прота Милутин Јакшић у својој књизи: „*О Арсенију IV. Јовановићу Шакабенти*“. Карловци 1899.

Ми ћемо овде да наведемо само грамату царице Марије Терезије од 1741. Октобра 24. о његовој потврди за владику костајничког, и грамату — патенту — патријарха Арсенија од 1741. Децембра 1.

Царичина грамата гласи:

Ми Марија Терезија

Божиеју посјешајушчеју милостију Хунгарии — — — вједомо творим и силоју сих на знание даем имже надлежит, всјем: како почтењејшаго иногда и љубезњејшаго родителја Нашего освјашченое цесарское и кралевское величество вјечнија памјати сверху народа Илириков особливоју всегда ношашесја милостију.

Тако и Ми по прилатии правленија Јего краљевств и провинции всјех, насљедним правом и Нам пришедших милостиво устављаем, тојжде народ за заслуги, јаже вјерностију Аугустному дому Нашему ово ниње, ово паки прежними досље времени в себе показал јест; равним усердием љубити и тојжде (народ) всјакују свободу давше. јавно освидјетелствован показати: за неже убо Нам честнеј Алексиј Андреевић епископ прежде Ужици епархии Турскиа за милостивјејшее дарование Костајничкаго, Зринополскаго, Лике же и Грбаве греческаго закона, паунитскаго епископа, в Нашеј краљевине Кроациј сушчаго, по преставлении честнаго такожде Стефана Љубибратића, от некоего времене пред сим вдовствујушчаго, јако надлежит, предлагал, да би избрание јего епископское прежде сего уже бившее не токмо всевисочајшему Нашеју кралевскоју властију потвердили, но и при вручении реченаго епископата Костајничкаго, сими надлежателствии, имже надлежит, всевисочајше повељели, јеже би јему Алексију Андреевићу при јего сана отправлении всегда от помошчи били, и ходатајствовали, да би от всјех греческаго закона људеј за епископа Костајничкаго, Зринополскаго, Лике и Грбаве признан бил. и јему би от јего епархии жителеј чино и постојано послушество валосја в тјех, јаже к духовној јурисдикции надлежат.

Ми на тое сим јего всепокорњејшим предложением возбуждени, разсудивше просјашчаго горјашчују ревност, и изјашчнују к Аугустному дому Нашему вјерност, имиже аки жезлом, понуждеп, при начале ниње бившиа турскиа брани оставив в тјех странах епархију своју, в пашиа предјели вступил, ученијем такожде житиа же и правов чистотоју и разсудним в дјељех образом,

[2] По ферману султана Махмуда од 1781. издатог патријарху Арсенију тач. 11., патријарх је морао извадити царски берат — ферман — за сваког новог епископа, и тек пошто би га добио, посветити га Уред

себе до селе зјело препоручена показал, и прочими права добродјетелми, тогоже Алексна Андреевића в томзде епископском достоинстве потверждаем и в Костајничкаго, Зрипопољскаго, Лике и Грбаве епископа сими всемилостивјејше назначаваем, допушчаем к тому и хожчем, да, как перво по обикновенију обичи благоговјенства и вјерности јурамент положит, к епископскаго своего сана достоинству, дондеже он с јего епархии народом в вјерности и должној к августному дому Нашему покорности пребудет, приступитсе, отидет и от всјех епархии јего жителеј греческаго закона церкви восточној надлежашчих за епископа с послушанием признаваетсја.

За свидетелствованием сеја грамати рукоју Нашеју потписанија и печатју Нашеју кралевскоју утверженија, јаже издадесја в граде Нашем Пожоње, дне двадесјат четвертаго, Мца Октомврина, љета тисјашча седм сотнаго четирдесјат перваго, краљевств Наших втораго

М. П. Марна Терезна с. р.

Јосиф Граф от Харах с. р.

На повељение освјашченаго кралевскаго величества собственое

Августин Тома Б. Г. от Вебер с. р.

* * *

Патријарха Арсенија грамата — патенат — гласи:

Арсеније Божнеју милостију Архиепископ Пекскиј и всјех Сербов и Болгаров, Поморна западнаго, Далмации, Босни, обон пол Дунаја и всего Илирика Патриарх и пр.

Понеже в прошлом 1737.[3] љетје изволением всемогушчна Благости Божија, бивши митрополит ахилски Јосиф от сеја маловременија жизни на вјечнују пресјелисја: на котораго мјесто и вдову по нем оставшују епархију в собрании всего освјашченаго сабора преосвјашчених митрополитов, богољубезних Епископов, честнејших Архимандритов, Игуменов же и прочаго клира,[4] *Алексиа Андреевића*, знајушче јего от млада возраста при нами вјернаго служителја, мужа искусна и добродјетелна, могушча души человјеческија на спасенија стези настављати, и церков Божију строити, судом и искуешнием духовним испитахом: такожде сеја Благодати и степене митрополитскаго достојна бити вси согласно приговорихом и судихом.

И тако избравше јего, Ми јако Архипастир и управитељ во свјатејшеј Архиепископии и Патриаршии сербскоју Пекскоју, по данојо Нам с више от Бога власти с признаванием Благодати всесвјатаго и животворјашчаго Духа, јего честнејшаго протосингела нашего Алексна Андреевића на вишеименованују епархију Ахилскују и на прочија тој подлежашчиса дистрикти в митрополита правилно руконоложихом.

Но запеже в томже 1737. љетје Јего ц. к. величество блаженејшија памјати бивши римски император Карло 6-ти всемилостивјејши наш монарх и Господар с портоју отоманскоју војну обновил, и воинство свое в граници турецкија в земљуже и отечество наше сербское послал, котораја војна причину нам дала, да и ми по благому примјеру блаженоночившаго предшесора нашего Г. Арсенија Черноевића бившаго такожде Архиепископа и Патријарха Сербскаго, за чест и славу народа нашего, и за освобождение љубезнаго отечества своего, под турецким завладјением бивши народ, не токмо против Турков во оружаноју рукоју востати и воевати подвигли; но и по всемилостивјејше позвателному тогожде високоупомјанутаго римскаго цесара величества манифесту (?!), с њеколикими знатними Архиереи, дворними служители нашими и с немалим числом реченаго народа нашего, первјее ко армеи а потом и в самују всемилостивјејшују державу и протекцију Јего величества всепокорно себе отдали јесмо.

И будушчи да в последних љетах војни тоја Јего ц. в. оружие не токмо к свобожденију земл наших спшастија неимјело, но и за грјехи наша или за инија каковија непостижимија судби Божескија, тако всецјела кралевина Сервиа, јако и начални в тој град Бјелград, паки под владјение турецкое подпаде: и тако за узрок тој,

[3] Из напред наведена писма патријархова, види се, да је владика Јосиф ахилски умро 1736., које је године Алексије и изабрат за владику ахилског. Уред.

[4] Ако ово није само проста фраза из старих грамата, онда се из овога види, ко је све учествовао у избору владика 1736. Ну, ни сумњамо да су сви наведени учествовали и у избору. Уред.

речени преосвјашчени митрополит Алексиј Ахилскија епархии своеја лишилсја. Обаче Јеја величество државнаја всемилостивјешаја Краљевна наша, по даној от нас за него репрезентации, за таковују јего вјерност, и показанују блаженејшија памјати Јеја родитељу и високославному дому аустријскому ревност, на бивши в дава епископат Костијнички и подлежашчија тому дистрикти, јего постави и всемилостивјеше јему дајаја диплома јасно гласит.

Тјемже и ми, за таковијаже јего заслуги, преосвјашченаго митрополита кир Алексиа Андреевића на тојже епископат Костајнички и подлежашчи јему дистрикти, по верху у помену, тој с више от Бога и Јеја кр. вел. нам даној власти с сеју нашеју патентоју утверждаем и постављаем с сљедујушчим приданием, сие јест. Аки страж и пастир, со страхом, вниманием же и всјакоју правдоју и чистотоју да служит Богу нељестно, да научает и управљает врученују јему паству словесних овец христових: опасно во всјех заповједах Божиих да ходит: даноју јему чрез мјерност нашу, властију всесјатаго и животворјашчаго духа да рукополагает во свјешченјеси, чтеци, иподјакони, ђакониже и свјашченици, обаче не по маздје но по достоинству. Такожде Игумени в монастирское строение, и духовнија отци в душеспасителное врачевание да постављает: јаже узами достојна да вјажет. а јаже рјешенију да рјешит: Церкви Божија да освјашчает и всја прочаја Архиерејскаја служенија по закону христианскому и уставу нашеја свјатија восточнија католическија апостолскија јерусалимскија церкве, по правилам апостолским, и изложенијам свјатих и богоносних отцев на седми вселенских соборах и девјатим помјестним изданим, да совершает и дјејствует. Објети и клетву своју јуже положил јест, и догмати тоја во всја дни живота своего твердо и непоколебимо да содержит. Между тим такожде интересу и вјерности Јеја кр. вел. да ревнует и прилежит, и нам аки Архипастирју и Глави своеј начаљејшој в повиновении и богослушании без всјаких изјатии да будет: ктомуж уречени приход свој Архиерејски, от свјашченик и мирских, милостињу и проч. благоразсудно да взимает. А тако јего преосвјашченству епископата Костајничкаго и подлежашчих тому дистриктов кир Алексиј Андреевићу сију Нашу патенту в вјечное сохранение и утверждение издахом, в нашеј Патриаршеској Резиденции Карловачкој, тисјашче седм сот четиредесјат перваго года, месјаца Декемврија перваго дне.

М. П. Арсеније Четврти
Патриарх с. р.

О демографији.

Упућено српском свештенству карловачке митрополије.

Израдио сам четир статистичке таблице које ће те сви за који дан добити. У тим таблицама су маркирана нека интересантна питања што се односе на кретање и живот свег српског народа.

На та питања мозиће вас да одговорите, и од тих ваших одговора, од тачности и поузданости, зависиће вредност мога покушаја.

Ради се о овоме: народ је биолошко-антрополошка јединица, и подлежи животом и кретањем природним законима, цветање и пропаст народа је само ефект снага, чије енергије извиру из квантитативних (порођаја, умирање, бракова, венчања) и квалитативних (раса) одлика народа на супрот екстралним утецајима (клима). Познавање народа захтева познавање набројапога, и тиме је културна историја садашњости тотално испрљена.

Метода која се бави бројним испитиваљем квантитативних одлика народа, зове се демографијом (вулг. статистика.) Ту методу употребио сам у свима таблицама.

У првој таблици је главно о наталитету и о сувишку његовом од године 1850 до данас. Сувишак наталитета показује у чистом снагу популације и зато је на првом месту. Поред тога стоји број душа у упоређењу према броју странаца. Садржај тих бројки показује страну колонизацију и нашу отпорну снагу. Питања и маде дванаџст по свакој петој години. О сим наталитета и колонизације, ова је таблица важна и по томе, што ће се моћи

разне покрајине упоредити, а то вреди и за остале.

У другој таблици се бавим са рађањем и морталитетом дечијим, у трећој са плодношћу брачкова. Поделио сам питања на сталеже: сељачки, мајсторски, трговачки и господски. Обе таблице чине једну целину и односе се на годину 1904.

У четвртој таблици се бавим са породицама, и ту је најважније питање о породицама исељеним и о породицама несталим (физички пропалим). И ова је таблица удешена по поменута четир сталежа.

Намеравао сам у први мах покренути и испитивање квалитативних одлика нашег народа, дакле питања о раси. Но чини ми се бољи начин да то српски лечници, као стручњаци учине.

Говорио сам некима о моме плану и сви су ме одобравали: јер то је немогуће, ми смо индолентни. Ја мислим обратно, и поуздано рачунам на српску свест сваког српског свештеника. Рачунам што више да би и пола одговора сајпо доказало мој оптимизам.

У Карловцима 8|III. 1905.

Др. Лаза Поповић.

Хрватско-северинско владичанство.

Прилог историји карловачке митрополије.

Д. Р.

(Продужење.)

По смрти Данила Љуботиње, владике карлштатског († 29. Јануара 1739.) помишљао је владика Симеон Филиповић и радио на томе, да се неповољава владичанска столица у Плашком, него да се споји исто владичанство са његовим, као што се види из његових писама од 2. Октобра и 29. Децембра 1739., која ћемо у „Прилозима“ већ навести у целости.

Ну, то му није испало за руком.

Напоменули смо, да је после смрти Симеонове, администрирао прота Никола Поповић, (исто је био прота у Писаници), а за тим протосинђео патријархов Јосиф Стојановић хрватско-северинско владичанство.

Патријарх је Арсеније Јовановић-Шакабента, по смрти Симеоновој поставио за Хрватског — северинског — владику Георгија Поповића, бившег владику нишког и белопркевског (куршумлијског), који је с њиме прешао на ову страну, и о томе је известио народ у епархији хрватској — северинској — следећим писмом својим од 16. Априла 1743.

Арсеније и проч.

Восточнаго нашего православија, Апостолскија сѣдатија іерусалимскија церкве, преподобним монастирожителем; благоговѣјнѣјшим протопопам, свјашченикам и причу церковному; благородним и високопочтеним Господијам шчабс- обр- и унтер офицјерам, и осталим вонственим, равно како и вцјем сваког чина, званија, достоинства и художества помјестним православним христианом живушчим чрез славну краљевину Хорватску, ва вдовствујушчеј нињe епархии такожде Хорватској. Нашим в дусје сватом синовом љубазним благодат, милост и мир от Бога, от Нашејаже мјерности молитва и благословение.

Понеже от Божијаго и Јеја кр. величества како равно от всего честнаго клера и славнаго народа нашего Нам аки глави церковној и народнеј свако врховное церквеј Божчих, и стада духовнаго во всјех царствах и наследних провинциах Јеја кр. величества вавјерено јест правлење, строење, надзираније и уређење: јелма убо Ми аки такови Нам сожалителнују нашего во Христје љубезнаго брата, вашего же мјеснаго Архиереа Г. Симеона Филиповића смерт, и чрез ју ваше духовное вдовство разумјехом, и от туду извјестно познахом колико овци без пастира своего и пажити линајутсе и скоро и легко заблудити могут.

Того ради от благоврученаго Нам о духовних овцах попечение исходјохом вас ни кратчајшее време без таковаго духовнаго пастира следати, ни остављати, без коего би церкве Божие, и кровију Христовоју спасителноју откуплене овце имале что либо неисправное трпјети: но милостивјејше, Архипастирски и отачаски о всјех вас православно живушчих чадјех Наших промотрение и должност учинихом, преосвјашченьејшаго о Христје брата Нашего, православнаго Митрополита Нишкаго и Белопркевскаго Г. Георгија Поповића

сад у последној брани и војни с Турци на ове краљевске стране на вјерност пришадшаго послати к вам за духовнаго церкве божих. свјашенства и народа в вешчех и дјелех духовних управитела и надзирателя в полној власти, да јего вси ни православави Христиане свјашени и мирски ниње к вам посилаемаго многочестно и подобајушчим Архиереју Божиему чествованием примите, и посвуд приемлете, сваку христианску и синовску дужност показуете во управленијах церковних, свјашенических, законоуставних между народними и духовних шчогод, како от Нас наређени Администратор тоја епархии в духовних, наређивал, заповедал, строил и творил будет, повинуетесе, послушествуете, неотложно аки от Нас самих дјеемаја, да испољњаете и почитуете, между цјелим јего тамо между вами пребивањем, словом једним: все јеже једнаго епископа званија касалосе будет, Ми то все јему от днешнаго датума вовјераем, предаем и подлагаем јако да јего Преосвјашенство все таковое епископата једног администраторское звање потпуно без ућрба, приполњает и водит до далшаго јеја кр. вел. потверђенна и Нашего будушчаго за вас Архипастирскаго промотренна и наредбе.

Вам особно паки свјашеником сваког мјеста и парохие тоја епархии навластито повељеваем, јего Преосв. Г. Митрополиту и тоја епархии от Нас наређеному и уполномошчному Администратору во всем коликом, аки Нам самим повиновати се и послушествовати.

Једаже тако испољали будете, Наше благословенне и милост с вами пребудет.

Дано — — — —

На полеђини овога акта стоји: Хорвањаном за Намјестнаго епископа наређеваго им оглашение и совјетование умилно.

Како двор није хтео да чује за администрираље хрватске — северинске — епископије од стране бившег пишког митрополита Георгија Поповића, а још мање, да он отиде у Северин, пошто би доласком његовим спречено било уништење српског народа, које се хтело пошто-по то произвести у истом владичанству; то је патријарх Арсеније 22. Августа 1743. из Карловаца писао следеће писмо у хрватско-северинско владичанство „воинственим“ и народу.

Арсеније и проч.

Восточнаго и свјатија јерусалимскија церкве благородним и високопочитаемим Господам шчабс- обр- и унтер офицјером и на всевисочајшеј краљевској по таборах служби от високаго Генералата вараждинскаго находешчим се воинственим, сваког чина, звања и достоинства православним христианом живушчим чрез славну краљевину Хорватску ва надовствујушчеј ниње епархии такожде Хорваткој, Нашим в дусје свјатом синовом љубазним, благодат милост, и мир от Бога; от Нашејаже мјерности молитва и благословенне.

Между вдовством вашим Христољубним чрез блаженое усијение Г. епископа вашего узрокованим досље, и у овом малом времени, церкве Божие и благостојание тјех чрез завистливими сосједов ваших очима колику бједу трпјети имаду јавно знати можем, како и христољубна ваша утајати прилике небисте имали, но колико и вам и душам вашим спасенна желајушчим без пастира бити, скрбно и весма нужно јест: колико ли би же имали више искусити се и видјети от западнија страни озлобленим, турбацам, утјесненнам и всјакаго рода убјежденнам у аше бисте имали чрез долгое времја, им, (како се подчуе) вјечно без своего законаго епископа и пастира живот свој православни проводити. За то Ми, ва јеже овакој могушчеј вам случитисе бједи предсрјести јешче от 16. Априлиа ниње текушчаго љета вам готова посвјашенаго Архиереа високославному же двору Аустријскому за вјерност своју добро услуженаго Преосв. Г. Нишкаго Георгија Поповића наредили и отласили бихом да епископское звање до далшиа кр. конфирмации, между тоју епархиеју испољњает и надзирает, вс јеже би у чему церковнаја, сајашеническаја и ваша христианска ствар непотакнула се: и между тим за благо разсудихом бити, да он управо јеја кр. величеством в правих потврдитсе и тогда к вам придет, како небисе друге церкве клир и сосједи ваши между продолженнем избранна и посвјашенна на

ново епископа другог, пријике имали припетествовати, или противостајати.

Того ради Ми по должном нашем јеже о вас старании јего Г. Архиереја Нишкаго всевисочајшему двору краљевскому за конфирмацију на тују богохраниму и вдовствујушчу епархију презентирахом. Но понеже напаче за ту епархију противна Нам страна дификултирует, припетствует и рада би ту никогда невидјети нашего закона епископа: тако по несрећи и подчути Нам јест, да се многа противства указујут, не само оваго Г. Архиереа презентиратнаго двору краљ. непотврдити, но ни јединаго у напред на ту епархију не освјашчати, ни пријустити.

Видјевше убо сие могушчее се вам и странам вашим учинити припетствие, поменити сами между собоју како предобре службе и похвалне подвиге против непријатеља краљевских ових љет чинили јесте с кровоју развторено, и поред тјех узмите дерзност и сами отуд, и пак и сад у таборах находешчујусе братију рода, закона и стран тјех подвигше, јеја кр. вел. во всјакој покорности просити и молити, јако да умилостивитсе вашим стражем, презентираного уже и готова сушча Архиереа потврдити. А цјело и крјенко уповајте, да хоће вам ваша вјерна с кровију развторена сваrда и ових љет бивша и творима служба код јеја кр. вел. милосрдна двери отврзет, само ви о чада Наша духовнаја у том недремлите с братиами вашими и пиње на краљевских службах сушчими споразумети се, и јединьеми усти и јединим срдцем код високославног двора краљевскаго пастојте и труждајте се за конфирмацију готова указавшаго се вам Г. Архиереа и духовнаго пастира.

Тако на ваш христиански подвиг, ашче сами цркви своеј благостојанна, закону безбједна, а себје спасенна желаете, упование положше да опознити у таквом дјелу небудете молитву Нашу и благословение на вас, доми и чеда ваша посилаем".

На полеђини стоји написано: Хорвачаном заради Архиереа конфирмации от царскаго двора просити.

Кад патријарху Арсенију није никако испало за руком, да се њиме постављени администратор бивши митрополит нишки Георгије Поповић потврди за таковога за владичанство хрватско-северинско; он постави као што рекосмо за администратора у истом владичанству проту писаничког Николу Поповића, а затим свога протосинђела Јосифа Стојановића-Грешлику, потоњега владику костајничког.

(Наставиће се.)

Записи.

Православство

Лазар Богдановић из Осека.

I.

Запис о смрти Јосифа Стојановића бившег владике костајничког и гор. карловачког.

У матици цркве осечке, која носи наслов „Протоколъ или написанїе ѣ. крещаемыхъ. ѣ. вѣнчаемыхъ. ѣ. умирающихъ", означеној на кожнатој корици са Б. П. и садржавајућој у себи случајеве крштења, венчања и смрти од год. 1771.—1777: (односно 1778. јер су случајеви смрти биљежени до 3. јулија 1778.) на трећем чистом листу од остраг стоји забиљежено руком бившег пароха осечког Давида Бекића ово:

NB. Ранк Бѣгій Гдинъ Іωсифъ Стоиновичь, Архіерей Костајничкій и карлицадскій Бывшій, Прѣстав: дне 3-о Міца Марта, лѣта 1775-о и чрезъ Пречист: Гдина Іωсифа Шакабендз, Архі Єпско-Митропол: Прндкорнаго Архімандрита, во Осѣцѣ дне 5-о Міца, и лѣта тогожде, въ Цркви Мѣста именок: Храма успенїа ПрѣстїмБцы: под: великимъ полїелеимъ (Гдѣ Ањлъ и Єўгліе чтется) погребенъ.

Давидъ Ѣекићъ.
Пароҳ Осѣчкій. m. p.

Смрт владике Јосифа није забиљежена у матици умрлих у реду где су биљежени други мртви 1775. године, него на засебном чистом листу, којих при крају сваког старог протокола обично по неколико имаде.

Осечки граждани, били они ма кога чина и положаја, уводили су се у листове са штампаним текстом и рубрикама, а сви остали, који нису били стални парохијани и граждани осечки као: војници, путници, аликовци и др. уводили су се у те чисте листове на крају протокола.

Ту је дано место и владици Јосифу Стојановићу с том само разликом, што на том листу није нико није уважан.

Над раком владике Јосифа има плоча од црвена мрамора, на којој нема никаква трага од какова записа, кога мислим да није ни било нигда.

II.

Запис о смрти Викентија Јовановића-Видака бившег архиепископа карловачког и митрополита.

У протоколу умрлих црквe даљске од год. 1771.—1781. на првом чистом листу забележено је ово:

„Высоко-ПрѣосСщенѣйшій АрхіЕпіскъ и Митрополитъ карловачкій Гдинъ Вікентій Іоанновичъ-Видакъ в' Карловцѣ: Епіскопомъ Былъ в' Тѣмишварѣ, а АрхіЕпіскопомъ и Митрополитомъ Былъ 5 и полъ лѣта, ѿ рождінія имѣлъ 51 лѣто преставился здѣ въ своемъ домінѣмѣ Далѣ 15-го фіурваріа и погребенъ здѣ в'нутрѣ в' цѣркви пред' цѣркими двери, во храмѣ Стѣгw великомѣченика Димитріа Мироточивагw, Епіскопомъ Бачкимъ Гдіномъ Арсенѣемъ Радиковичемъ фіур: 27-гw 1780. лѣта.

При нами Сщенникѣхъ парохіалѣ:

Евстратій Даниловъ,
Теодоръ Ендерић,
Маѳіимъ Папзлић
Косма Поповић
Міханлъ Поповичъ"

Викентије је дуго пред смрт своју био у Даљу — пада читаву зиму. Према горњем запису родио се негде око 1729. године, и постао темишварским владиком врло млад — кад му је било 30 година. Погребен је био у старој даљској цркви, која је по предању била ближе Дунаву него данашња црква, тамо негде у дворској башти. Како нема нигде никаква споменика, држим, да је његово тело пренесено у нову цркву кад је ова подигнута (1790. почела се задати).

Ето и случај смрти Викентијеве није забележен на обичном штампаном листу протокола умрлих као ни владике Јосифа Стојановића, него башка на чистом листу. Валда је то тада у моди било?!

(Свршиће се.)

Извештај

о седници епарх. конзисторије, држаној у Темишвару 27. јануара (9. фебр.) 1905. год. под председништвом Његове Преосвећености Господина Епископа *Георгија*.

Оверовљен је без примедбе записник прошле седнице. — У смислу одлуке вис. кр. уг. Министарства просвете, умољено надлежарство, звање у Т. К. да у државне матице рођених даде накнадно унети неке случајеве рођења из старијих год. у Ђ. поштo су цркв. матице у год. 1895. закључене, те се у њих случајеви рођења, који се пре тога доба догодили, али нису убележени, не могу уносити. — На темељу вис. наредбе вис. кр. уг. Министарства просвете одређен исправак у црквеним матицама рођених у С. Н. — У смислу отписа истог Министарства издата окружница подручном свештенству у предмету садржине писама ослобођених од поштарине. — Саопштење Преосвећеног госп. Епископа Георгија о рукоположењу за јеромонаха о. Н. С. малосхимника манастира Ђ. узето на знање; исти се пак јеромонах у каталог монашког свештенства убележава. — Узет на знање извештај известиочев, да су презид. путем учињени кораци ради попуњења места протопрезв. помоћника у В. Б. и опуномоћен је Преосвећени господин Епископ да и у будуће у сличним случајевима према потреби председијално поступи. — Обнародована одлука сл. Е. С. у предмету умножења епарх. фонда. — Узет на знање извештај римокат. ординаријата чанадског о подељењу укора р. к. пароху Ј. И. у С. због грубости. — Упућена најстрожија ц. опомена у Н. да администратору тамошње парохије јер Св. Ј. пароху у К. има сва берива уредно издавати. — Издата је нормативна наредба, да свештеник, којега у вршењу дужности замењује надлежном влашћу изаслати заменик (протопрезв. капелан) истом заменику има накнадити путни као и трошак за стан и храну, ако исти ово не би хтео имати код онога, кога замењује и да заменику припада и половина штоларних прихода за функцију њиме обављену у накнаду прихода, који можда губи у својој парохији. — Издато упутство парох. звању у Т. како да у матици рођених код уписа рођења В. В. курјалног судије у Б. П., одликованога мађ. племством, исто одликовање убележи. — Две пријаве о наводно незаконито обављеном избору пароха у С. издат јерејима Н. Б. и Д. Н. на изјашњење. — Усво-

јен једногласно предлог Преосвећеногa госп. Епископа, да се свагда пре расписивања стечаја на места пароха (с. п. п. и ђакона) изиште најпре од А. Одбора обавештај о законитости односне црквене скупштине. — Умољено поджупанство, да у Т. да спроведе извињај и свентуално даде затворити крчму у К. која се у непосредној близини код срп. прав. цркве налази. — Расписан је стечајни испит за 27. април (10. мај) о. г. — Упућен протођакон Ђ. З. у Т. да катихетске дужности на грађ. и трг. школи до конца шк. год. врши а остављена му у том предмету одбијена. — С препоруком спроведене молбе неких свештеника и свешт. удовица вис. кр. уг. министарству просвете ради полученја држ. припомоћи. — Позвана ц. општина у М. да се изјасни, је ли воља једног компетента Ј. Т. за ђакона примити. — Одређен избор проте и пароха у А. за дан 14|27. марта. Истом избору приступљени су сви компетенти осим јер А. Б. Издано свестрано упутство црквеним општинама и парохијским звањима у погледу избора и одашиљања бирача на исти избор и изаслат као повереник ове власти на исти избор прот. Ј. Н. — Именован јер. Ст. С. админ. парохије у К. за систем. парох. пом. у Срп. И.; на упражњену парохију у К. постављен за админ. свршени богослов Д. Ст. из Н. С. — Узето на знање изјашњење јером. М. Ј. на пријаву јер. Св. Ј. пароха у К. — Један примерак тужбе (фиск. акције) поднесене овоковременом фискалом против јер. Ср. П. Ј. суседног пароха у С. која гласи на лишење чина, издат истом јерeју на оправдање. — Обнародовано је неколико другостепених бракоразводних пресуда дотичним странкама, и донесено је неколико бракоразводних пресуда. — Свега је решено 71 предмет.

Извештај

о пленарној седници епарх. конзисторије, држаној у Темишвару 27. јануара (9. фебр.) 1905 под председништвом Његове Преосвећености Господина Епископа *Георгија*.

Узет на знање извештај о раду епарх. конзисторије у год. 1904. као и извештај референтов о спремању трогодишњег извештаја (за год. 1903.—1905.) за епарх. скупштину. — Узет с одобрењем на знање извештај Преосвећеногa госп. Епископа Георгија, као председника одбора за израду заједничког пословника епарх. власти, о раду истога одбора. — Узет с одобрењем на знање извештај Преосвећеногa госп. Епископа Георгија као председника „одбора за прочишћавање и оцењивање свештеничких темата и руковођење протопрезвитератских зборова“ о раду истог одбора; усвојен једногласно предлог за „Правилник“ истог одбора: за члана истог одбора изабран једногласно јерej Г. Ст. с. п. и у М. — Извештај Преосвећеногa Госп. Епископа Георгија, да је поверио јерeју И. В. да састави нацрт за формулу и обред заклетве сведока при истрагама, узет с одобрењем на знање и одређен јерeју И. Б. молбени рок за састав тога нацрта. — На смрћу мајора М. С. из К. упражњено чланство у епарх конзисторији, изабран за заменика једногласно барон Ђ. Р. Б. из Ф. — Установљени дани и турнуси за држање конзист. седница у 1905. год. по предлогу известиочеву за дане: 27|1. (9|2.); 22|3. (7|3); 29|3. (11|4.); 26|4. (9|5.); 31|5. (13|6.); 5|18.8.; 23|8. (5|9.); 20|9. (3|10.); 1|14. 11; 13|26. 12. — На предлог Преосвећеногa госп. Епископа Георгија изабран једногласно за лечника конзисторијског Др. М. К. — Преосвећеним Госп. Епископом Георгијем саопћени донис „Привредников“ о образовању шегрта, и тоила препорука тога дописа од стране Преосвећеног чегог узета с одобрењем на знање. — Саопћење Преосвећеногa Госп. Епископа Георгија да је одштампан „позив“ ради умножења епарх. фонда и да ће се ускоро разаслати, узет с одобрењем на знање. — Свега је донесено 10 решења.

ЛИСТАК.

Вести.

Патронат Свештеничког Конвикта и Одбора Седморице држали су своје седнице дана 10. (23.) марта о. г. у Карловцима. Присутни тим седницама чланови, под водством свога председника г. окр. протопрезвитера Јеремића, предстали су Његовој Светости, Преузвишеном Господину Патријарху *Георгију*, да му се поклоне, свету десницу целивају, осећаје своје синовље љубави, дубоког поштовања и искрене одности израза даду, и да Његовој Светости подастру своју најсмернију честитку поводом 75-годишњице живота и седамдесетшестог рођен дана. Своју честитку су честитари спојили са изјавом дубоке благодарности на свима добрим и великим, делима, која је Његова Светост учинила својој цркви и народу.

Његова Светост је благоизволела најмилостивије примити и саслушати честитаре, и у очинском разговору с њима, дати израза топлом архипастирском саучешћу и жељама својим за регулисањем свештеничких питања и унапређењем свештеничког стања.

О закључцима Патроната и Одбора Седнице донећемо извештај у наредном броју. —h—

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Послате књиге на приказ.

Летопис матице српске. Књига 230. Н. Сад 1905. 8° 124.

Обмане и незнање Владимира Малине. Од *Ј. Лукића*. Београд 1904. 8° 59.

Der moderne Publizist. Von Georg v. Gyurković. (Не стоји где је штампано). 16° 7.

На дан светога Саве 1905. О нашим привредним приликама. Написао и говорио у Јаску *Милоје Мандић*, опћински бележник. Рума 1905. 12° 42.

Нов лист. На Цетињу је почео излазити нов лист: „*Учитељски лист*“, за учитеље и народ. Уређују и издају: Цетињски учитељи.

Лист ће излазити сваког месеца једанпут — при крају месеца на целом табаку. Цена за иностранство 4 Крупе.

Туберкулоза животиња, прилежчивост те заразе према човеку и борба против ње. Од др. Јована Чокора професора. 8° 11.

Предавање на првом конгресу српских лекара и природњака у Београду 1904.

Нове земљорадничке задруге. У *Брачевцима* је установљене земљорадничка задруга, а тако исто у *Барања Бању* и у *Прхову*.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 29. ех 1905./к. з. 62. бр. 6 3—3

ЕДИКТ.

Усљед брачноразводне молбе Марије Чапљића из Крижа, а сада у Старој Градишци против супруга јој Ђуре Чапљића родом из Коритне, опћине Дубрава, сада непозната боравишта, позива се речени супруг Ђуро, да у року од три мјесеца рачунајући од првога увртења едикта овог у новинама потписаној конзисторији или сам лично предстане или место свога садањега боравишта пријави, јер ће се у противном случају брачноразводна парница и без њега окончати.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 25. јануара (7. фебруара) 1905. г. држане.

Предсједништво.

Ad бр. К. 25./зап. ех 1904. 2—3 10

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију VI. разреда у Шиклушу. Компетенти имају своје ваљано инструисане мозбенице путем надлежних претпостављених власти до 17./30. априла 1905. г. конзисторији овој поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 11./24. фебруара 1905.

Председништво.

СТЕЧАЈ 9 2—2

исписује се на парохију у Рогољима, IV. разреда са роком до укључиво 21. марта (3. априла) 1905. г.

Молитеља имају своје прописно обложене молбе надлежним путем до горњега рока епархијској конзисторији овој поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 22. фебруара (7. марта) 1905. год. држане.

Предсједништво.

Ad бр. К 90/137 ех 1905. 12. 2—2

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Нештину овим се стечај расписује до укључиво 15. априла по н. к. о. г., до кога рока имају компетенти своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане 22. фебруара (7. марта) 1905. г.

Георгије с. р.
Патријарх.

МИНУЕНДО-ЛИЦИТАЦИЈА. 16 1—1

На темељу решења славног архидиј. Администр. Одбора од 21. фебруара (6. марта) о. г. АО. 281/77 ех 1905. одржаће се дана 24. марта (6. априла) о. г. у 9 сати пре подне у манастиру Крушедолу минуендо лицитација за подизање и зидање тврдаве ограде око манастира за прорачуном установљену своту од 7462 К 41 пог. заједно са материјалом, затим копање и преоправка подрума за своту од 1411 К. 21 пот. заједно за материјалом.

Лицитанти имаду пре отпочете лицитације положити 10% од сваке горе наведене своте у име кауције а управа си задржаје право, коме ће од лицитаната поверити изведење послова.

Управа манастира Крушедола.

Ад бр. К. 183/136. ех 1905. 11, 2—2

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Прогару овим се стечај расписује до укључиво 15. априла по нов. кал. о. г., до кога рока имају компетенти своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 22. фебруара (7. марта) 1905. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 89/138. ех 1905. 2—2, 13

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Миклушевцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. априла по нов. кал. о. г. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 23. фебруара (7. марта) 1905. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 93/140. ех 1905. 2—2, 15

СТЕЧАЈ.

На парохију VI. разреда у Јарку овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. априла о. г. по нов. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 22. фебруара (7. марта) 1905. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ад бр. К. 184/139. ех 1905. 2—2, 14

СТЕЧАЈ.

На парохију V. разреда у Михаљевцима овим се стечај расписује с тим, да компетенти имају своје прописно инструјисане молбенице надлежним путем овој конзисторији до укључиво 15. априла о. г. по нов. кал. поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 22. фебруара (7. марта) 1905. године.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

4—6, 5

КЊИГОВЕЗНИЦА

СРПСКЕ МАНАСТИРСКЕ ШТАМПАРИЈЕ
у Ср. Карловцима.

Јављамо свима а нарочито сл. управама манастирским, да је наша **књиговезачка радионица** снабдевена са свима машинама и материјалом, као и све веће модерне књиговезнице у престоницама, с тога смо у стању, израђивати све послове на потпуно задовољство.

УПРАВА
српске манастирске штампарије.

ОПОМЕНА И ПОЗИВ.

Пошто су сви наши дужници за 1902. 1903. и 1904. добили колико ко од њих дугује, то их овим опомињемо, да ћемо чекати још 10 дана за дуг, а по том их предати нашем одветнику да их опомене, и ко нам од дана опомене за 10 дана не плати, задржаћемо му даље шиљање листа, и код карловачког кр. котарског суда утужити.

Администрација „Српског сиона".

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу крестати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем
од мене изнађена и много пута одликована
са отвореним одушкама провиђена звона,
која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у горњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. —

2—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страно земље: на годину 10 круна. Поједини бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уреднишгву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 247. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 7

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у четвртак 31. марта 1905.

ЗВАНИЧНО.

Произведени и рукоположени.

Његово Високопреосвештенство, Господин Епископ Пакрачки *Мирон*, благоизволео је у дворској капели дана 5. (18.) марта 1905. произвести за протопрезвитера јереја Саву Стојаковића, пароха и окр. протопрезвитера пакрачког; новоименованог парох. помоћника у Беловару, свршеног богослова Николу Кукића из Борове рукоположити у истој капели дана 5. (18.) марта о. г. за ђакона, а 6. (19.) марта за презвитера, а Данила Подунавца из Јошана, који је именован за парох. помоћника у Пакрацу, истога дана за ђакона а 12. (25.) марта за презвитера.

Високопреосвећени Господин Епископ горњокарловачки *Михаило Грујић* благоизволео је у Плашком 24. фебруара (9. марта) 1905. произвести јереја Николу Ерцеговца, досадањег катихету у Глини за протопрезвитера кирнискоглинског; рукоположити пак свршеног богослова Јосифа Јакшића 6. јануара 1905. за ђакона, а 13. фебруара за презвитера, који је одређен за катихету на вишој пучкој школи у Оточцу; свршеног богослова Јована Муждеку 24. фебруара за ђакона а 27. фебруара за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Слабињи; свршеног богослова Јована Делића 11. марта за ђакона, а 12. марта за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Доброселу; свршеног богослова Милојка Дошена 12. марта за ђакона а 13. марта за презвитера, који је одређен за личног помоћника пароснма у Широкој кули и Острвици.

НЕЗВАНИЧНО.

Писма

Лукијана Мушицкога писата Севастијану Илићу.

Приопштио
Д. Р.

(Наставак.)

XVII.

Пријатељу!

Сва сам ваша писма кое на Пакрац, кое на Вараждин послана у топлицама вараждинским 24. т. м. примио. Немам кад о њима писати. Данас сам пре подне у 8 сати овамо дошао. Да је овде био престо Архиерејски, то би први пут онде у њега стао био. У понедјељник биће на ручку код Г. Обрстера. У вторник, или паче у понедјељник пред вечер (може бити) отићу

у Топуско. Топлице су ми преиуждне. О пришествију Г. Еп. Путника ништа се извјестно не зна. На путу на првој штацији од Бедовара изгубио сам коња, левака, ослепивши. Пао ми је под амови — од врућине. Оставио сам га под надзиранје и лекарство доктора Лајтнанта, бившег у Плашком. Не ће остати! За мене нова туга и невоља! Шта ћемо сад? Ке казујте ником.

У Јасеновцу 29. Јунија 1828.

Л. М.
Епископ.

П. п. Пошљите ми ону рјеч немачко-краљску — секавског (чиними се Епископа) на суерет, ако можете и у Петрињу. Пишите у Загреб Зупану, да вам пошље ако има — неотложно: Gelegenheitsreden oder Predigten bei Instalationen der Bischöfe, буди у ком језику. Hoc sub rosa.

XVIII.

Пријатељу и вјерна слуго!

Ево ме сад опет ближе ко Карлштату — у Глини код обристлајтнанта Ђујића у 7 сати у јутру. Полазећи у Топуско у итости пишем. Овај ми час писмено објави Рајачић, да Путник на инсталацију доћи не може! Дакле други не извјесни мандатарии. Писаће ми друге поште извјестније! — Много вам писати не могу. Но дођите ми што скорије у Топуско на ручак мој у свему. Донесите ми једно тесте фина а једно ординарна ал добра папира. Донесите ми оно, што је минејски Ђаковић за мене из часослова писао. Донесите ми хиротонију, коју сам дао везати. Донесите ми проповједи Платонове кромје они томове, гдје су катихизације а нема проповједи. И све проповједи Цоликифера. Рад њека видити, па опет по вама све кромје гдје кое части послати натраг. А одавде шиљем у сандуку округ, у футроли је трикирије и двокирије, и у једном коферу опет књиге. Донесите каква писма, ако имате. Све то метите у мали фершлаг или сандучић, тако да нико не зна.

У Глини 3. Јулија 1828.

Л. М.

XIX.

У Плашком 3. Јулија 1828.

Пријатељу!

У $^1/_2$ 12 сати ноћу вам пишем. То вам је предсловије. Зато ми непштите дугачког писма. Шиљем фершлаг мои књига у тамошњу моју библиотеку. Примите и сахраните. Шиљем Напкпесћта Миладина по ове вешчи: два дуцета токајски чаша, каковисте тамо купили. Једне маказе купите за ову резиденцију ради папира. Чаше добро увите, да не разбие момак. Два она мала чепла пошљите. Они седам флаша наквасела цинра *бат* су за Плашки. Пошљите их по приляци. Тишлера журите да направи, што је наручено. Боим се за митру, да је не ће мајсторица опет тесну начинити. Меру је узела, ал чрез фатљање и свилу, може стегнути. Гледајте да мера остане. Дато за новине платићу у недељу до 4—5 сати после подне преко поште. Задержите кореспондента „Лупина[2]. А ко је онај други поета латински, ког сте ми стрпали у сандук — А. R? Поздравите доброг овог и вкусног поету. Пошљите ми екземплар на папиру оне немачке оде на свила. Како ће се овим цјевцима благодарити? Ја би газди дао још 150 ф. Настојте с Штрдлом да газда кир Никола направи онај ћумез, као што сам вам говорио. Овде су ме лепо дочекали. Направили су тријумфални свод, паче круг. Нужан ме лепо дочекао. Обећао ми се, до ће ме посодити. Овде је све у реду. Лепа је ово резиденција сад, ал је у пустињи! Јесуа дошла писмена? Је л ово живот овако дан ода далеко запитквати? Бока ми пада на памет. Ја би га у Праг.

Л. М.
Епископ.

XX.

У Топуском 13 Јулија 1828.

Пријатељу!

Ја ћу у будућчи вторник 17. овог у Карлштат доћи. Да хоћу, моћи у 6 сати после подне! Најдаље у $^1/_2$7! На тај дан зовем протодјакона. За то му абие по доброј прилици чисмо ово прикључено пошљите. Но не ћу, не ћу! Послаћу га одавде по кордуну преко. Гризе ме учитељево обвезание мое у Бечу Владиславу за месец дана (от 1. Јулија по рим.) исплатити 150 фор. За то вам шиљем ову веклу натраг. На свакојако ходатајствујте (ја моим поздравом) код Поповића да Владислава паче што скорије намири, ил да му пише, да ће од њега примити; да се не плаши и да мој кредит мени остане! На дан инсталације за комисара царског с леве стране спроћ стола Епископског мора бити приличан трон. О том се договорите с Епитропи и приуготовите га.

Тескоба ће ми бити у квартару због прото-

дјакона и дечурлие. А и овај проигуман, мислим жели код мене бити. Боже, помози још! Вјерна слуго, прозорљиво гледај напред! Ја би врло рад био, да сад у недељу после подне, ако не таки у јутру, отидете у Загреб и с Куниħем говорите о секретарству. Без секретара нипошто не могу бити. Ја се увјеравам, да би он спрам моји предпријатиј, за сад за мене најбољи био; а може се човек часом другом ангажирати ил куд отиħи. Боље је устмено о том говорити. Жели би ја, да и он зажели, да јефтинији буде. Кост и квартир и 200—250 фор. може бити да би му доста било. Ако би се ħудкао, отбијао, требало би га перевадирати за кратко време. Врло би ми драго било, кад би сте га и довели са собом, да се видимо и лично и ми о том поразговоримо. Настојашчаја трудно успјевају, ако се човек у исти час о будушчима брине. Мени би секретар премного облагшао, и за настојашча и за будушча. Задате послове би преправљао. Моја би се душа поне на часе одморила. Топлице ништа не помогоше. Старо зло већма ме мучи.

Л. М.

XXI.

Пријатељу!

Једва дочека кола и коње. Дођоше ми под ноħ. Фарбу коња не могу разликовати. Но примјети таки, да је нижи и тањи. Видућу сутра. Репарација је кола колико год примјетити могао, добра. Квартир, квартир! Много ħу горки брига прогутати, док се у нови преселим. Код кир Николе остати не могу. Мора се даље загазити. Ја сам се научио на пространи квартир. Моја библиотека и литература такови треба. Моја народна намјеренија требају. Још може мени велика *опћина* (Епархија) квартир наплатити. Портнерова кухња, по вашем мајсторском представленију, весма ми се допада. Такова је кухња за епископа. Такова је за моја предпријатија. Само ми не требају 4 кујне (!), 3 подрума (!), 2 штале (!). Ал нека их. Нек нам се рекне: Magna monstrantia, et parvus Deus. — Силен Бог! Кад кир Никола ħште за свој ħумез сав 500 ф., ја драговољно дајем за Портнеров квартир 500 Ф. Силен Бог. Само нек не ħште кирију брзо. Ваља да ħе чекати поне пол године. Врта не требам. Имам га у Плашком, у ком ħу га и уживати. Таки га погодите, да ранше могу уħи. Ej јуначе, да можемо 1. Новемв. по рим. уħи! Гледајте, не би ли садашњи укућанин хтео прећи изиħи. То би се могло начинити, кад би он хтео. Погодите таки и на једну годину. Ал где ħе мое ствари донде стајати, гдје књиге? Не би ли се поне у једну собу и комору Портнерове куħе спратити могле? Не би ли ја ту једну собу у напред за Absteig-квартир добити могао? Боже мој! Гдје ме варошани на силу у варош вуку! Гледајте што скорше. Та је куħа у сојузу са инсталацијом. Много је вашег масла у овој; на сад бисте хтели и сувопарни квартир. Хакл је поштен човек! Ej кад би нас поне четири месеца почекао! Qui habet tempus, habet vitam. Ал најпосле готов сам јемствовати по вољи његовој. Reginae respiniae — да ми баш сагшт capui не проадне.

Ej да ме има ко тако освободити Тркуље, исплативши му, што сам му дужан, да га пре зиме отерам у Срем. Ej да ми је 2000 фор.! За „Луну“ примјечења нисам мога прекратити. Послаħу первом поштом. Да ове Бока скоро дођи ал са свим стварма. Боим се да фатираше матру не сузи. Клирици ил паче ђакони су дали у новцу 7 свећа плашчанској цркви. Пошљите ми сад толико. Поклонили су (по мом налогу) и два бела ђаконска стихара. Овде сам купио от чиħута. Нема их ко направити.

Пошљите ми 3 акова вина, и 4 вагана пшенице. Инсталација је ужасно много однела! Видите како ми је бело мастило! Дајте рецепт за црње. Ружна ми је и *iocosa*, што но овде веле. Пошљите ми боље. Већ поноħ прође! С Богом.

У Пл. 18. Авг. 1828.

Ваш Л. М.

Отпечати писмо данас у јутру у 9 сати, немогавши кочајашу отиħи због кише. Видио сам коња. Доиста тањи, нижи, није пар староме. Mea culpa, mea maxima culpa. Морам к оном стиху: „Тако реците да постигнете“ придодати: Festina lente; или италијански: Chi va piano, va sano; Chi va sano, va lontano.

NB. Chi va, qui vadit, it lontano, procul. Ал сам ја Јафетово кољено — audax (што но вели отац Орацин) — Japeti genus! — Ове Господин у Беч, па на врућини, па на дебели коњи, па брзо, као да су му коњи негаси! — Дај другог или два нова — Stadtpferde. — Врло би добро било, да се таки прочуе погодба ваша с Портнером, да се не види њеко непостојанство у мом поступку за квартир. Audaces fortuna juvat. Морамо тражити штипендијум от велике општине за мене Репрезентанта њеног, поне 1000 фор. на

годину. Само да ову зиму проживим, да се продрем кроз тму кредитора.

XXII.

У Плашком 20 Ноем. 1828.

Пријатељу!

Ево пишем Г. обристу Клајну за дрва. Нек да, колико узможе. Јесте ли сјена довољно преправили? Ја ћу и краву довести. Ја намјеравам 3/15. Дек. тамо на конак. Помозите сви Набијачу да квартир нађе. Отпишите ми, могу л' се надати, да ће Набијач на један дан пређе мога пришествија или барем онај исти дан, кад ја отовуд пођем, изићи. Требало би, да бар на један дан пређе изиће, да можете собе дати очистити, и са зидова паучине скинути. Представление за месечну плату из дисиплце и сидоксне данас — овај час — шиљем преко Генералкоманде на Дворни воени Совјет. Meisterstück је! О дај Боже, да земни Богови вољу твоју и жељу моју испуне! Препоручио сам приватно комендиренеру и секретару. У четвртак рано шиљем кочијаша, да ми одвезе сриу у прелепо, столарском работом приуготовленом кавезу. Нађите се близу квартира Генералова око 5—6—7 сати, да видите Господичића — Срдања. — А ви се постарајте другарицу му наћи. Како Мишко дође, послаће се писмо по вас. Ви и Кушенић мајсторишите, да Генерал и мало Баронче (овом и шиљем) чак сутра дан у јутру о фруштуку госта виде с мојим писмом.

Писмо Куничево не могу вам сад, ал ћу га у четвртак послати. *Држите ми још град чести мое, ал капитулирајте с честним условијама.*

Л. М.

XXIII.

У Пл. 2. Дек. 1828.

Пријатељу!

Ево исплаћујем Хаклу на две недеље пређе 500 ф. Ја му благодарим. То му кажите. Возбудите га на великодушие, да прими мој дуг от Хофмана 302 ф. 57 к. на себе. Нек ми искупи и моју облигацију и мое оригинално писмо. Ту ћу му суму за 3 месеца исплатити. Нек прими на себе, не ће се кајати. Могу му може бити и пређе платити. Мила ће му бити моја признателност. Нек ту помогне чинити Waffenstillstand с моји већи непријатељи. Кад побједим ове, и он ће се радовати, да је имао участие у побједи мојој. Ако возбудите Хакла, на ово, а ви га отведите к Полсју, и учините facienda. По овом от Полса писму проимите тог истог Господина. Нисам имао времена отговорити му, а управо нисам ни знао, шта би отговорно. Врло би ми драго било, да му Хакл мјесто мене отговори. Писмо ми ово вратите. — Тако исто кад би могли от друге стране исплатити Радаковића 637 ф. 38 кр, и Јесла. — — — — Је да какву помоћ из Загреба? Поповића гледајте свакојако у звание учителеко увести. Препоручите; куртализите се. Ствари ваше, таки све премјестите у мој квартир; нек виде да имамо квартир; да имате прибјежиште. Може бити, да ћу протођакона на св. Николу запопити. Ал може бити — само. У сваки случај и ваше ствари и децу приведите у мој квартир. — absque onere meo inde inchoandi confractum; — дајте себи направити аљине по кроју мое једне аљине от фине чохе с летњом поставом; и капу. Децу снабдјете с костом на дођите амо с аљинама. Ђакон нек нагледа.

Л. М.

XXIV.

Пл. 2. Дек. 1828.

Пријатељу!

Ово ми је писмо као Postscirptum после данашњег већег, спроведеног са 500 фор. Ваше от 30. Ноем. стигло ми је у вече. Овом ми поштом не дође ништа от Набијача. Паметно је чинио. Боже мој! Што ће то бити с тим квартиром? Зар ја не могу нигди бити, никуд проћи без боренија, без сраженија? А докле ће ме Михајловићева глупа гнилост мучити? Вјероватно не ће хтети ваши бивши Господари Михајловића. Колико нас Бог милује! Ево ми другог човека. Овај је за њи бољи. Онога безмјестна условија примам. Ја га волем заборавити, неже ли да ми се његов тричави живот још једнако око мене повлачи. Само не знам, како ћу га исплатити. О дуже, једина несреко моја! Не чекајте, да вас изгобивше се Ђерају; летите с стварма вашима у мој (а је ли мој?) квартир.

Л. М.

XXV.

Пл. 8. Дек. 1828.

Пријатељу!

Већ досад ваља да сте исплатили Хакла. Ах! овом истом после 3 мес. опет 1000 фор. Та какве су нам то конте биле! Од Вучковића само

у зајам примате и исплатите Хофмана. Нек узајми не ће се кајати.

Општество би с Поповићем Д. могло и морало задовољно бити. Михајловић је мени права проклетиња. Вода га однела. Проклет час, кад сам га из Срема довео. Да га можемо исплатити па да га таки отерамо. Набијач мени и чини и чиниће бесчестие. То ние без комплота. Велику ми је сметњу и штету учинио. Четири су партае — 2 брачна и несогласна пара — позвани у Карлштат за будућни вторник. Пише се проти Славнићу и Поповићу да те партае склањају к миру. Кажите Џјаковићу, да данашње писмо таки пошље Славнићу. Могу код вас држати консисторијум; можете и ви surrogatus нотарију бити. Кажите, да сам вам вовјерио. Силна је то сметња! С протоколом могли бисте ви таки амо доћи, ако су вам алине и капа готове. — Деци! Радаковић 600 ф.. Лесл 400 ф. и више, дадох му данас 15.

Л. М.

XXVI.

10. Дек. 1828.

Пријатељу!

Ја доби прилику писати вам. Докмановић полази по пшеницу и пр. Ја сам секретару с многима депешама послао то у Карловац то у Загреб. Заборавио сам му казати, да ми билете — фине, лепе — за честитање новог лета Господама или у Карловцу или у Загребу нађе и купи. То му сад препоручите. Календар сербски требам и хоћу све календаре, кое Зупан, књигопродавац Загребски има (а има их више родова — видио сам из објавителног листа поред „Луне“).

./· По прикљученој Ноти ./· (коју ми опет вратите) купите праха за зубе. За ньеколико порцна теја от зове купите.

Ми једнако немамо црна, чиста и бистра (садашње је густо и чађаво) мастила. Та требало би једанпут имати. Ја сам рад ничим же менши бити во владиках сербских.

И папира још по мојој вољи писам имао из Карлштата. Све регементе мени пишу на бољем папиру.

Умна и сердачна ми је боља, што сам се управ сада лепо новаца, кад би требало новаца за новине. Би ли могли на вересију у зајам новаца добити за загребачку „Луну“ (морам је узети као Хрватски патриот) и за будимске новине (Meine Lieblings Zeitung). Гледајте и опет гледајте — — — —

(Наставиће се.)

Отпис

преузвишеног г. кр. уг. министра председника на призив манастирски настојатеља од 6. Јунија 1904.

У смислу V. одсека прев. краљевске наредбе од 10. августа 1868. год. манастирска имања сачињавају народно-црквено добро и по 5. и 6. §§.-у V. одсека исте превишње наредбе управа и руковање манастирским имањем поверена је средишној управи народно-црквених добара, фондова и заклада. Одређени делокруг средишне управе у погледу управе и руковања манастирским имањем препешен је у смислу 30. и 31. §.§-а превишње краљевске наредбе од 14. маја 1875. год. на саборски одбор, чија су права у овом погледу још проширена тиме, што је саборски одбор у смислу тачке г.) 22. §-а сада наведене превишње краљевске наредбе позван да у погледу манастирског имања врши и непосредан надзор и ради тога може повремено и поверенике изашиљати на лице места.

Услед свега овога несумньиво је, да саборски одбор по овоме делокругу у погледу управе, руковања и надзора над манастирским имањем може према уживаоцима и руковатељима, који су дужни рачуне полагати, потребна расположења тим пре чинити, јер средишној управи народно-црквених добара, односно на место ове у смислу већ напред споменутих 30. и 31. §.§.-а превишње краљевске наредбе од 14. маја 1875. год. постављеном саборском одбору већ на основу 18. §-а V. одсека прев. крал. наредбе од 10. августа 1868. год. припада и то право, да над руковањем манастирским имањем води надзор, прегледа рачуне, даје опростнице полагачима рачуна или их на одговорност повуче, и у опште у овом погледу врши дисциплинарну власт, шта више осим расположења сада споменуте крал. наредбе од 1868. год. у смислу тачке 3.) 22. §-а прев. крал. наредбе од 14. маја 1875. год. и то право, да финалише рачуне манастирске.

Право саборског одбора, као административне власти, која је ступила на место средишне управе, која му припада

на основу постојећих уредаба у погледу руковања са имањем, не може се спорним учинити оном тврдњом утецатеља, да над манастирским настојатељима може дисциплинарну власт вршити само врховна црквена власт, дакле митрополит, односно епископи и конзисторије, јер потчињеност у духовним стварима има се строго одделити од одговорности у погледу управљања имањем, ова последња пак или управљање манастирским имањем у опште се не може сматрати таковом духовном ствари, која би се могла пресуђивати искључиво само путем епископа или конзисторије, него је често административна ствар, коју могу у свима односима јој просуђивати на то надлежне административне власти, као што већ споменута тачка 3.) 22. § а превишње крал. наредбе од 14. маја 1875. год. финализања манастирских рачуна фактично стања у делокруг саборског одбора. Узевши у обзир тачке d) и e) као и тачку i) 5. §. I. одс. конзисторијалне системе, наравно је, да је саборски одбор и као правни наследник средишне управе и као призвани форум за административне одборе позван да своје право власти врши само у погледу руковања имањем и да се ово његово право ограничава само на установљење имовно правне одговорности, и давање важности истоме, на против када би се у току саборским одбором одређене истраге испоставиле такове неправилности или занемаривања, која у својим последицама додирују и настојатељско или свештеничко својство којег органа, који рукује манастирским имањем, не само право него и дужност је надлежне црквене власти, да на замолбу саборског одбора и од своје стране покрене сходан црквени дисциплинаран поступак.

Молба манастирских настојатеља, да се нападнуте одлуке саборског одбора ван крепости ставе, тим се мање може образложити, јер саборски одбор у својим нападнутим одлукама у опште није прекорачио свој делокруг, који му припада у погледу руковања манастирским имањем, јер у споменутим одлукама није одредио црквену дисциплинарну истрагу и није ни у наглед ставио, да ће ову са највећом строгошћу он сам против настојатеља манастирских спровести, него је и у погледу имовно правном само одредно, да се истрага у течај стави, нашто је потпуно права имао. Та околност, што саборски одбор у супрот упутству 33. §-а прев. крал. наредбе од 1875. год. није још сачинио коначну уредбу о начину руковања манастирским имањем и о обскрби калуђера и што сабор у овој ствари није још одлучио, не може бити повод томе, да се саборски одбор у вршењу својих права на непосредан надзор и управу манастирским добрима у кругу сада постојећих уредаба ма на који начин спречава, већ баш због недостатка ове коначне уредбе терети саборски одбор потенцирана одговорност у погледу надзора над руковањем манастирским имањем.

Уток Анатолија Јанковића и другова заједно са прилозима враћам под ·]. с тим, да иста изволите утецатељима према горе наведеном као одбијен уручити.

У Будимпешти 26 јануара 1905. за министра председника:

Тарковић с. р.
државни тајник.

Хрватско-северинско владичанство.

Прилог историји карловачке митрополије.

Д. Р.

(Продужење.)

Из писма митрополита Антоновића види се, да је он питао епархиоте Хрватског владичанства, да му одговоре, јел' им познато, зашто је патријарх Арсеније скинуо са администрације проту Николу Поповића?

Да л' су му они на то питање што одговорили, не знамо, ал имамо један акт на немачком језику: „Puncta welche wieder den Piszanitzer Protopoppen Nicolaum auss Kroatien eingeschieket worden seyn".

Исти је написао последник против у администрацији протосинђео Јосиф Стојановић, и морао га је за извесно на српском поднети патријарху Арсенију. А коме га је и да л' га је коме послао на немачком језику, не знамо.

У њему се у 29 тачака наводе кри-

вице проте Поповића за време своје администрације и доцније.

У 1. се вели, како му је — протосинђелу — рођак протин Ђорђе Бапунар приповедао, да је прота кнезове учио и говорио им, да они нису дужни војевати ни против другог кога, него само против Турчина; у 2. како је прота прибавио многе печате од свештенства и кнезова, те се с њима служи при својим тужбама; у 3. како је народ желео да им дође за владику митрополит пишки Георгије Поповић, а прота је наговорио генерала (?!), да му се не допусти, говорећи: ми не требамо турског владику; у 4. како је прота народу јавно говорио, да не узму из дољних крајева владику, који мртце и испод вешала сахрањују; у 5. како је прота писао официрима што су пред непријатељем, да су се сви налазећи се код куће официри сложили и са својим печатима потврдили да им он буде владика, те позвао и њих, да се и они прикључе њиховом закључку, а кад исти замериште налазећим се код куће официрима што су то урадили, они им одговорише, да се они нису ни нашто ни потписали нити своје печате ставили; у 6. како је прота наговорио све официре, да моле да им се постави владика, коју је молбеницу сам саставио, и оставио једно празно место у њој, а кад су се и официри и остали потписали, написао је на оно празно место; „домаћи син“; у 7. како му је капетан Љубојевић приповедао, да је прота наговарао два дечка да убију Љубојевића; у 8. како је изјавио корнет — подофицир — Томашић, како је прота побунио против њега парохијане и да га за мало нису убили; у 9. како је поп Павле дао проти 18 фор. да га измири са парохијанима, те кад је прота још више искао, што му поп не хтеде дати, још је већма раздражио парохијане против њега; у 10. како је прота одузео болчанску парохију од попа Илије и дао је попу Гајици Милашиновићу; у 11. како је прота од попа Константина из Трешњевице одузео од његове парохије два села, која му их је дао владика Филиповић; у 12 како су поп Симеон и брњанички Фендрех Лазар изјавили, да је прота дозволио неком Ђуки да ступи у 4. брак, а једној жени и човеку у 5. брак; у 13. да су иста двојица изјавили, како је прота допуштао да се венчају и они, који су украли или силом одвели девојку; у 14. како је поп Михаил из Грабовца изјавио, да је прота узео од Зорића 2 дуката, и допустио му да се може венчати са украденом девојком, а толико исто и од Ивана Будисављевића, да се може венчати са силом одведеном девојком; у 15. како исто вели и поп Новак из Виљева, да је прота од Гавре Петровића узео 3 дуката, да се може венчати са силом одведеном девојком; у 16. како је капелски поп Богосав изјавио, да је био у Ковачици, кад је проти један човек дао 6 фор. да се може венчати са једном удовицом што му је сама дошла у кућу; у 17. како је поп Новак изјавио, да је прота пред њиме и још многима гадно грдио патријарха и како му рече патријарх нише да дође у Осек и да му донесе новаца, он мисли — рече — да код мене седи ковач и кује новце. Патријарх ми — рече — изгледа као луцкаст турски паор; у 18. како је прота одговорно обрстеру, кад га је саветовао да иде на позив патријарху на суд: да ме зове царица, њој бих ишао, ал пред турски суд не идем; у 19. како су се спрам мене — Стојановића — понашали, види се из тога, што ме при моме доласку не хтедоше пустити у генералат; а кад сам дошао у Копривницу, лепавински су калуђери написали протест, у ком су рекли да ме не ће пустити у манастир, и ако ме нису ни познавали нити видели, те нису ни могли имати шта против мене, него су то чинили с тога, што не хтедоше признати икога над собом; у 20. како се прота изјасњно на успеније Богородице пред капетаном Зделаром и другима, рекавши: познајем ја већ њега, он не ће бити наш владика, док сам ја жив; у 21. како је на рождество св. Јована у Ласовцу капетану Љубојевићу говорио прота, да сам му ја — Стојановић — измакао столицу, те није постао владиком; у 22. како је прота пред више њима говорио, да кад сам ишао у Карлштат генералу, те сва-

тво у једну механу и заискао да ми спреме кокошку, меанџија није хтео да ми је спреми; у 23. наводи Стојановић како је у Пављанима живео један човек више година невенчано с туђом женом, поред живе жене, те кад ју је од њега отерао своме мужу, и исти дошао у Северин, да га пита може л' он коју другу жену узети, и не нашавши ме, отиде проти у Писаницу, и ослови га: оче прото, био сам код нашег господина у Северину, но нисам га нашао код куће, а ишао сам му да га упитам, да л' смем узети себи другу жену, кад је отерао ону од мене своме мужу, на што му прота одговори: код каквог господина? Кад вам дође какав неваљао калуђер, а ви га одмах направите господином. Он је само дотле господин, док не нађем неколико момака, да га дотле туку, док у њему осећају душу, те потом да га отерам онамо, од куда је дошао; у 24. како му је по његовој — Стојановићевој — инсталације дошао један човек из Бачијана, те тражио да изиђе са женом, која је већ 4 године код проте Поповића, пред мене да им судим, и прота не само што је не хтеде пустити, него човека затвори, ког сам са капетаном Прокопијем преко команде ослободио; у 25. како је наредио, да пошто иста жена не може да живи са својим мужем, то да може засебно живети, ал' да се не сме пре удати за живота свога мужа, ну, прота Поповић сазнавши за то, давао ми је 6 дуката, да јој допустим преудати се, јер је он рад да је уда за свог једног рођака. Ово дана рече ми хусар Калација, да је иста жена била и трудна, но да не зна где је дете скривено; у 26. како је прота Поповић имао договор са игуманом Лепавинским Антонијем, и како је ископао тело покојног владике (Симеона) без мога знања; у 27. како је прота Поповић из простог пркоса повратио кућу владичину у Копривници, те тражи себи владичине повце дате за њу, и ако се данас онаква кућа не може за скупе повце купити; у 28. како прота Поповић увек противно стрјанкама тврди од онога што ја кажем и наредим, те тиме чини ми велике неприлике; у 29. за моје проповеди јавно говори људима, како ја незнам ни сам шта говорим, и друго којешта за мене, те ми тиме туче углед и код свештенства и код народа, те и сад његове присталице иду по генералату, и буне народ против мене."

Да л' су ови „преступи" проте Поповића истинити, и да л' је патријарх Арсеније због ових „преступа" збацио проту Николу Поповића са администрације Хрватско-северинског владичанства; не знамо.

Ал' значајно је писмо истог проте Никоље, што га је писао из Карловца — Карлштата — 31. Октобра 1747. где је био у то време интернирап. — биће владици карлштатском Павлу Ненадовићу —, које гласи:

Преосвјашченьејши и словеньејши Г. Г. а мње премилостивјејши Отец и патрон!

Вашему Преосвјашченству објавити могу, како сам под моју старост криво и неправедно пострадао от моего принципала Господина Патријарха а преко мое трудно мучние мерита, кое сам пашему благочестију у хорвацком орсагу учинио от љета 1716. и унију от сто љета укоренену искоренво, а нашего православнаго Епископа увео, за кое мое дјело покојни Г. Мојсеј Петровић на једној протопији с покојним темишварским поставио протопопом и патентом утврдио и у они народ послао чувати и учити и на благочестие крепити у љету 1726.; такође и покојни Г. Симеон Филиповић утврдио како и последњаго конгреса карловачкаго (1744.) Г. Патријарх потврдио и са златом патентом даровао написаном, а сад пак послао чапнира на мое мјесто, а мене итио из дења и још тужно пашему принцу и губернатору да сам на негова три ордера нехотио к нему прити, и за то ме Г. принц под арестом озгор посла), један конрол и 3 катане са мном дошле, ја нисам нигда примио његова писма како је чапнир дошао, него једно да отступим од администраторие старо љето дана, а друго позивательно 4 месјаца старо от чапнира мени предато; и наши официери и Г. обрстар писали Г. Патријарху за ме, и такоме држи у старому двору ни у ресту ни без реста, у цркву и варош камо хоћу, тамо идем, а к себи ме не зове, правде ми неда; ја

како знајући да крив нисам, к нему нећу ићи, нити му се преко кога молим, и тако овде пребивам, ево је месец дана.

Свог трошим, а мој дом плачевни пропада, ја овде а мој брат у табору, за то препонизно вашег Преосвјашченства молим, да би се удостојили Г. Блаженејшему писати и за ме њекое слово добро рећите, да ми не чини под моју старост сиасета, и перони моего дома, доста су ми га уништи разорили, више од 5 хиљада ја сам от моего дома потрошио, а камо окове, тавнице и оне шчадне палице от рук и ног поктеј лишење, изгнанија по чужих земљах, ожедњија, дондеже хорватскују епархију у благочестие нисам привео, коју није свјато почивши Патријарх Арсеније Черноевић мого под благочестие подклонити, а сад стоим за леђи чапиру, који није вредан с једном женом бесједити, а камо ли с царско краљевскаго величества министериом и с лавови загребачкими, како сам ја говорио на всјакој истанции потребној.

С коим концем даље себе у милост препоручујући, остаем

дневно пошчи Богомолец
и препонизни служитель
Николај Поповић с. р.
протопресвитер хрватски.

(Продужиће се.)

О паушалу парохијским звањима.

Саборски је одбор у погледу паушала свештеничког издао следећу наредбу.

„Овдашњу одлуку С О. 4830/1853. ех 1902., којом је установљен годишњи паушал за набавку писарничких реквизита за парохијска звања за све парохије осим горњо-карловачке, односно овдашњу одлуку бр. СО. 4164/1001. ех 1903. којом је установљен исти паушал и за епархију горњо-карловачку, протумачити тако, да су парохијска звања из споменутог паушала дужна набављати и све тисканице које су им *за приватне странке* потребне као тисканице за издавање извода из књига крштених, венчаних, разне сведоџбе и т. д. дочим је саме *званичне књиге, протоколе, печате* и др., што, као инвентарски предмет остаје *сваѓда* у парохијском звању, дужна набављати сама црквена општина".

Из седнице спр. прав. нар. црк. саборског одбора држане у Карловцима 24. новембра (7. децембра) 1904. године.

Је л' ово поштено и достојно!

Д. Р.

Када оно 1903. радикалске перјанице, за одржати се на површини и осигурати простоту, покренуше хајку на манастирске поглавице, те у ту циљ позваше српски народ митрополије Карловачке на збор у Сомбор, да „заузме положај" у том питању; тада смо ми написали мало подужи чланак с насловом: „Лакше! Лакше!" који је изишао у 2. бр. о. л. за 1903.

И кад смо ми у њему међу осталим рекли и ово;

„ — — На приговор, да се не може водити контрола, кад би манастири сами радили земљу, одговарамо: то не стоји. Нека само административни одбори, саборски одбор, и повереници савесно врше своје контролно право; па ће се видети: хоће л' моћи бити „грабежа". (Како је међутим постављен надзорник црквено-народних добара; то су престали и повереници".)

Пошто смо за тим навели сва односећа се наређења о управи и надзору над манастирским добрима, рекли смо:

„ — — И иако се поред свега тога догађају краће, грабеж и она чуда што се тврди и износи по листовима: зар су — ако поменуто стоји — калуђери за то криви, а не и поменута надзорна тела?"

„Ми велимо, да су за то већма криви потоњи јер Вук је рекао: „није луд, ко је њега него онај, који му их је дао".

„Ми не бранимо оне калуђере, који нису уредно подносили рачуне, и који се нису држали прописаних упутстава. Не, ми смо сваком приликом говорили, да такове треба најстрожије казнити."

„Ми смо увек били за ред по манастирима и наше је уверење, да се поштен човек не боји и не тража од контроле."

„Ал' тако смо исто увек, па ево и овде, замерамо и бацамо већу кривицу на поменута надзорна тела, него на калуђере, што су допуштали и трпели, да по гдекоји настојатељи не поступају по прописаним упутствима".

„Да се поступало од њихове стране по устројењима им правима: уверени смо, да би давно и давно био ред у свима нашим манастирима, као

што је ред у оним, где су настојатељи с братством и без контроле поступали по прописаним упутствима, јер као што у свету има људи, којима не треба контрола и који и без ње врше своју дужност, а на против којима треба контрола и који без ње нису у стању и не ће да врше своју дужност; тако исто има и било је таквих и међу калуђерима".

„И код нас је било и има их таквих, ал надлежни су позвани да над њима врше своју контролу, како им не би дали прилику, да не врше своју дужност и не вршећи је, чине и народу штету".

„И кад и ово стоји, питамо: је ли умесно било покретати црквене општине и сазивати народни збор у Сомбор, да се на њему доносе резолуције у погледу тобожњег „грабежа" по нашим манастирима?".

„Ми велимо да није!" — ;

питамо поштене и увиђавне људе: каквим се именом може назвати писање једног листа, који се овамо издаје за озбиљан и полузваничан лист и „српског клуба" у Загребу, који се усудио рећи: „У томе задуживању до вечнога суда неки су настојатељи били прави виртуози. А неке наше автономне власти и извесни црквени форуми чинили се свему томе често пута сасвим невешти, па се дешавало и то, да су неке автономне власти то газдовање посредно подстицали и помагали тиме, што су задуженим манастирима опраштали камату, која је износила силне хиљаде. Ово је било управо хонорирање дотичних настојатељских љубитеља чистаца у манастирским рачунима." И ту се није чудити, да су извесне црквене власти у друштву са познатим чедним фратром и Браниковим Полигом, који се умало живи не прекидоше у одбрани питомости тих њихових испосничких штићеника, подбадали те калуђере да продуже и надаље ону своју манипулацију, по којој за народ редовно није ништа преостајало"., а на другом месту: „Да, то је морала да слуша — исти је лист женског рода — т. ј. да се „порадикалила" од „С. Сиона", који би да је среће као што није, у борби, против калуђерских злоупотреба требао да предњачи."?

Ми не ћемо, да *такво* писање тог листа називемо правим именом, ал' тврдимо: да је *такво* писање и непоштено и недостојно.

* Не треба сметнути с ума, да је тај стари дуг, ког су учинили давно умрли настојатељи, опростио онај саборски одбор, ког је исти лист у звезде ковао, а и како би му се смео за „живота", — постојања замерити, кад му је он „најприснијега" онако „уштедрио"!

Уред.

Исти је лист нашао за добро на познатих узрока, да је све до „мајског сабора" ћутао о злоупотребама по манастирима и о задуживању, нити је у *своје време* гласа свога подизао, што се опраштају стари дугови манастирима; дочим смо ми одмах у 2. броју по своме примању уредништва овога листа, јасно и гласно изјавили, да не одобравамо неуредности по манастирима, те смо подједно позвали меродавне, да им стану на пут и да прогоне оне, који то чине.

И осуђујући то, наравно да нисмо могли одобравати ни неумесне поступке саборског одбора, који је у место, да се послужно својим правим; ударио је у страшпутицу, те у место да је вршио савесно своје контролно право, он је хтео себи да приграби право што га нема, т. ј. да распоиаже са приходима манастирским, чиме је изазвао отпор, *до кога није морало ни требало да дође*.

Да је са сним нешто друго вршити савесно и тачно контролно право, а друго правити прорачуне на сумње и без договора са манастирским настојатељима и стручним надзорником манастирских добара, по којима се *не може* постићи она свота чистог прихода, ако се хоће да се манастири одрже, која се по прорачуну имала постићи, те због непостигнућа, без претходног извиђења и саслушања дотичних, одмах одредити истраге на лицу места; то је бар јасна ствар.

Саборски је одбор једном већ изаслао своје изасланике по манастирима 1902/3., којом су се приликом као што смо у своје време рекли нека г. г. изасланици добро и својски прочастила, примили лепе дијурне и пили братимство са неким настојатељима; ал до данас ми не читасмо њиховог извештаја о своме прегледању, што најбоље доказује, да из' нису ништа незаконитога нашли, из' нису били у стању пронаћи, — као н. пр. у Прибиној Глави, где се после смрти настојатељеве показао стари дуг од неколико хиљада кр. који се не би могао прикрити, да су прегледачи били дорасли за прегледање и да није било за љеви „коалиционарца".

Ал то „Застави" и осталим радикалским листовима, па и оном „женском" ни мало не смета, да на сва уста непрестано телале, како се краде и арчи по манастирима!

Нека изволи саборски одбор пробе ради,

само у једном манастиру истерати прописан њиме прорачун; па ће се видети, да ће тај одмах идуће године доћи до ликвидације. За једну би се годину то негде и могао истерати прописан сувишак; ал' би се видело, шта би било доцније.

Како поступа саборски одбор при градњи прорачуна, навео је С.—ћ. у чланку „*Ко хоће борбе*" у 7. бр. о. л. за прошлу годину у ком је навео и овај уникум, да и ако је један манастир ставио у приход од дате земље под аренду онолику своту, колико фактично за њу и добија, на основу пр.воваљаног уговора, а саборски је одбор ставио за 5.200, круна више.

И што су против тога манастирски настојатељи уложили свој уток, имали су у истини и право, те видећи *како* спрам њих саборски одбор поступа, учиниће и они нешто, што нису требали учинити, што им се не може толико ни замерити, кад се помисли, да су и они Срби, а Србин је сваки раздражљив, кад му се учини неправда.

За отклонити од себе шиканирање и омаловажавање, они молиште, да се до сталног уређења манастирског питања, ставе под контролу епископску — конзисторијалну.

Решење је министарско на њихов уток, основано на постојећем закону и уредбама.

Ну, поред свега тога, министарско је решење једнострано. Оно говори у опште о контроли односно дисциплини, а не говори о умишљеној неоснованој истрази против свију оних настојатеља, који нису унели у фондове прописане — на сумње — сувишке, у место да се истраге само тамо изашиљу, *кад* се и *где* се докаже кривица т. ј. да су право позвали настојатеље да дају одговор — изјашњење — на оно, што им се учини ил' сумњиво, ил' нејасно у рачунима.

Но овоме, моћи ће се против свију настојатеља водити истраге, јер ни један не ће моћи истаћи онај сувишак, ког саборски одбор на сумње истави, а особито за прошлу годину.

Министарско се дакле решење требало обазрети и на ту тачку у уроку настојатеља, јер овако они могу и треба поново да се обрате са молбом за решење и на ту тачку, кад саборски одбор остаје при својој одлуци, да без претходног извиђења, одмах изашље своје изасланство.

Одређене истраге саборског одбора против оних настојатеља, који нису унели у фондове прописан њима сувишак, не садржи у себи само припадајуће му право контролно, него оно садржи и право располагања, које саборском одбору не припада, што му је рекао и министар пре кратког времена у ствари Војловице.

Кад манастирске управе направе прорачун у споразуму са главним надзорником народно-црквених добара, а саборски одбор сасвим нешто десето одреди, што се не може постићи; то се не зове право контролно, него право располагања са приходима манастирским.

А то је већ нешто друго!

Допусти л' се саборском одбору то право, да он може по својој вољи кројити прорачуне; онда је илузоран §. 22. г.) саборског устројства, по ком њему припада само непосредно надзорно право.

С тога држимо, да саборски одбор, не би требао просто из свога ћефа да се титра са чашћу манастирских настојатеља, те да их шиканира и шиље истражне комисије у манастире кад хоће.

Где забуде основаног повода, нек их слободно шиље, ал' шиљати их и због тога што није један или други манастир избацио онакав сувишак, каквог је саборски одбор онако по сумње прописао, без да се прво уверио и осведочио, зашто га није био у стању избацити; *то је већ мало и сувише.*

Такав поступак не ће ни мало допринети столожењу и стишавању распаљених страсти, нити донети какве користи, јер не треба заборавити, шта се све може учинити, а особито у једном манастиру, кад дође до пркоса и враћања пркоса пркосом!

Не треба терајући лисицу, да се истера курјак.

А не треба заборавити ни на то, какав су значај имали наши манастири, а какав још и данас имају, те да већ и због тога, не треба ни значај и углед понижавати и тиме, ако се буде на велика звона ударало против њихових настојатеља.

Наши „пријатељи" и онако већ одавно не треба сами ништа да против нас предузимају, пошто им им некадашње њихове послове сами бадава и још боље и успешније свршујемо, него што су их они за скупе новце свршавали, а свршујемо им тиме, што ми немилице рушимо и обарамо углед и црквених по-

главица и свештеника — наравно само оних, који нам не ће да напирају, ал рушећи њиховми и не помишљамо, да рушимо и народни —, на није нам доста ни то, него хоћемо да убијемо са свим и углед манастирских настојатеља, а тиме и самих манастира, јер кад се свету непрестано телали, како су настојатељи лопови: ко ће њи у манастире да се моли Богу, да се причешћује, да му се чита молитва.

На данашњи је саборски одбор и онако повика, да је он за ове непуне три године издао више дневница својим члановима, но што су их примили сви чланови од 1875. до 1902., те не треба да даје повода сумњи и зуцкању, да и наимањене истраге имају једино ту циљ, да неки чланови дођу до дневница.

Сада, после скоро две године, не да се ни на лицу места ништа изнаћи и увидети, зашто није већи сувишак од истакнутог сувишка.

Све оно што се *данас* у том погледу може сазнати, може се сазнати писмено и из Карловаца.

Саборски одбор има хвала Богу свога ревизора, па нек он мало и у манастирске рачуне завири, а не само у *старе*, *те* што ваље неисправно ил' нејасно, нек достави саборском одбору на даљу употребу.

А што је поменути — женски — лист, у решењу министарства, у ком је признато саборском одбору да му припада и контролна и дисциплинарна власт над неуредним ман. настојатељима, назрео нешто, „за чим је православно Српство у земљама сп. круне Стевановe чезнуло вековима“, што је рече „данас (њиме) коначно решено, боље рећи наше автономне уредбе и одредбе о томе коначно су утврђене и освештане“; у том се мало затрчао.

Затрчао се прво с тога, што се оно, што се налази у њему, налази и у устројству саборском од 1875., а и у „Привременом упуству у погледу администрације, рачуноводства и рачунополагања манастира“ од 1786., те ако убудуће наши административни одбори и саборски одбори *онаки*, какви су до сад били, остаће и надаље „по старом“, а друго, овом је приликом министарство решило *овако*, а није немогуће да ће другом приликом решити опет *онако*, као што се код нас овамо од 1875. у неколико пута догађало, да су министрова решења супротна била постојећем закону и уредбама.

Постоји наредба н. пр. од 1873. да не може постати владиком онај, који не положи на време рачуне и чији рачуни не буду исправни, па после неколико година видесмо, где постаде баш такав владиком и то на заузимање министрово, — мислимо баш оног министра, што је издао поменуту наредбу.

За нас би Србе у карловачкој митрополији најбоље било, да се ми у свему без обзира на личности, држимо закона и уредаба, и да што мање дајемо повода министарству да нам буде суђаја.

И *кад и ако кад* наступи то сретно време, тек тада се можемо надати напретку и реду, те с тога упозорујемо данашње „меродавне“ да се не занесу поменутим министровим решењем, и да на основу његовом не терају осветy, а особито да се не поводе за писањем оног — женског — листа, који нема *данас* довољно речи, да престави ман. калуђере-настојатеље као највеће расипнике и грабљивце.

А не треба да заборави саборски одбор ни на то, да се зна за неки стари неуређен ман. рачун, а он се чини и невешт да га једном уреди, и ако се зна зашто.

Прво нека уреди њега, па тек после нека уређује друге, где их узнаће неуређене, јер ће тиме понајбоље показати и доказати своју непристрасност и да му је стало до реда.

Прошло је 36. година, како смо ми Срби у карловачкој митрополији добили црквено-народну самоуправу, и за то дуго време не бесмо у стању, поред свег тога, шчо смо преко 1,000000 круна потрошили на саборе и што смо имали их расположењу милијонима црквено-народних добара, створити ни једну хуману установу, и ако смо се могли од римокатолика научити и код њих видети каквих све они немају хуманих установа.

Они имају разне болнице, васпитне заводе, склоништа за изнемогле свештенике, а у Загребу и пензионат за госпође.

А ми, ми нисмо досели ни да осигурамо у старости своје свештенике, него им из милости одређујемо једну милостињу од 800 К, да с њом ни живи ни умру — мању но што је градски послужитељи имају, а да и не говоримо о другим нашим јадима.

И ми се бедници још свађамо, крвимо и препиремо о програмима — програми нас не убили!

А може ли и бити друкчије, кад погледимо *ко* су нам вође — новинари. Скоро сами пропали недовршени ђаци, већином медицинари.

И кад све ово и на много друго што-што помислимо, не можемо, а да и овом приликом не довикнемо: та кад ћемо се једном и ми Срби у Карловачкој Митрополији опаметити и поћи другим путем?

Питање манастирско не да се решити преко колена, нити је њега у стању решити једна странка, а особито *какве* су наше странке и *каквих* нема вођа, него око решења тог животног питања треба да се окупе сви наши угледнији људи, и при решењу његовом не треба да нам буде пред очима само новчана добит и корист, те да од манастира што више униште у народни фонд, јер нашим манастирима треба једном одредити другу сврху и задатак, а не само новчану.

Наши манастири треба да послуже пре свега хуманим сврхама, а за школе нека се народ побрине.

О овом ћемо идућом приликом коју више проговорити.

Записник

дана 5. (18.) јуна 1904. у Чортановцима одржане седнице, Одбора Седморице под председништвом окр. протопрезвитера Карловачкога Јована Јеремића, а у присуству чланова: Василија Николајевића протојереја и пароха у Иригу, Милана Попадића сист. парох.помоћника у Војки, Светозара Вуковића пароха у Чортановци, Симеона Араничког пароха у Ст. Пазови, Луке (Дана) Мишића пароха у Иригу и Радослава Марковића пароха у Инђији.

Бр. 1.

Сазивач седнице окр. протопрезвитер Јован Јеремић позива одбор да се конституише.

на бр. 1.

Одбор приступа свом конституисању, те једногласно бира за председника окр. протопрезвитера Јована Јеремића, за тајника пароха Радослава Марковића, узев на знање претходно већ обављени, дана 27. априла (10. маја) о. г., избор пароха Симеона Араничког за благајника.

Бр. 2.

Председник извештава, да је поводом поднесеног му записника о раду зборa православ. срп. свештенства „у Карловачком протопрезвитерату, одржаног 27. априла (10. маја) о. г. у Карловцима, као и поводом поднесене молбе у смислу закључка истог зборa под бр. 3 и 4., Његова Светост преузвишени господин патријарх српски Георгије Бранковић благоизволео најмилостивије упутити на окр. протопрезвитерата Јоаана Јеремића своје високо решење од 6/19 маја 1904, овога садржаја.

„Ad E. Бр. 102. ex 1904.

през. арх.

Узимајући на знање предложени Нам записник дне 27 априла (10 маја) о. г. одржаног зборa православног српског парохијског свештенства протопрезвитерата Карловачког, упућујемо под закључком бр. 6. изабрани одбор седморице, да се ради свеобухватног сазива општег зборa парохијског свештенства Карловачке Митрополије у сврху претреса по Саборском Одбору спремљеног предлога о дотацији парохијског свештенства у Карловачкој Митрополији засебном представком обрати на Митрополита Патријарха, који ће приволу Епископата затражити, да се тај збор свештенства (закљ. бр. 3.) одржи.

Уједно подсећујемо под закључком бр. 4. затражено одобрење, да се исти одбор седморице у споразум ставити може са осталим свештенством у погледу сазива и састанка општег зборa "

на бр. 2.

закључено је:

Прочитано високо решење Његове Светости са захвалношћу узети на новољно знање те отпочети одборску радњу у правцу закључака протопрезвитератског зборa.

Бр. 3.

На предлог председника, а ту у сврху, да Одбор Седморице узмогне сазнати расположење парохијског свештенства у Митрополији Карловачкој гледе сазива општег зборa; да узмогне упознати се са његовим мишљењем у свима деловима свештеничког дотационог питања; да узмогне сазнати и остале предмете, које свештенство мисли да треба на општем збору у претрес узети, као и мишљење његово, у тим предметима; и с разлога, да се овај одбор о свему, што о горепобројаном дознао буде, узмогне, пре сазива и састанка општег зборa, прет-

ходно посаветовати и споразумети са засебним на ту цељ од свештенства изабраним изасланицима, те у споразуму с њима у своје време установити и дневни ред општег збора.

на бр. 3.

закључено је:

На сваког парохијског свештеника у Митрополији Карловачкој од стране овог одбора упутити окружницу, штампане које ће се подмирити из одборске благајнице.

Бр. 4.

Председник предлаже свој нацрт под бр. 3 именоване окружнице са свима прилозима, који се у тој окружници спомињу.

на бр. 4.

закључено је:

Предложени нацрт окружнице са прилозима прихватити и као окружницу одборску разаслати ју у смислу закључка под бр. 3.

Бр. 5.

На предлог председника

на бр. 5.

закључено је:

Засебним поднесцима у смерности известити високопреосвештену господу епископе дијецезане о томе, да је под бр. 3. утанначена окружница са прилозима разаслата сваком парохијском свештенику њихове дијецезе, те исту окружницу приложити и тим поднесцима.

Бр. 6.

На предлог председника.

на бр. 6.

закључено је:

Засебним дописом известити и све окр. протопрезвитере у Карловачкој Митрополији, да је Одбор Седморице разаслао сваком њима подручном парохијском свештенику горе именовану окружницу с прилозима и замолити их, да овом одбору прискоче у помоћ својим саветима и предлозима, ма у ком правцу постављеног му задатка.

Дописи окр. протопрезвитерима, с обзиром на већи број њихов, имају се штампати о трошку одборске благајнице.

Бр. 7.

На предлог председника

на бр. 7.

закључено је:

Окружницу са приложеним питањима за одговоре штампати и у „Српском Сиону."

Закључено и потписано у Чортановцима као горе.

тајник: председник:

Радослав Марковић, с. р. Јован Јеремић, с. р.

чланови:

Васа Николајевић с. р. Милан Попадић с. р.

Светозар Вуковић с. р. Сима Араповцки с. р.

Лука (Дане) Мишић с. р.

Записник

дана 10. (23.) марта 1905. у Карловцима одржане седнице Одбора Седморице, под председништвом окр. протопрезвитера Карловачког Јована Јеремића, а у присуству чланова: Милана Попадића сист. парох. помоћника у Војки, Светозара Вуковића пароха у Чортановци, Симеона Араповцког пароха у Ст. Пазови, Луке (Дана) Мишића пароха у Иригу и Радослава Марковића пароха у Пивници.

Бр. 8

Председник извештава, да је спровео све одборске закључке, донесене у седници од 5. (18.) јуна 1904.

на бр. 8.

Узима се на знање.

Бр. 9.

Председник извештава, да је на поднесене, по закључима протопрезвитерског збора од 27. априла (10. маја) 1904., бр. 2. и 5., мозбе, високославном српском нар. цркв. Сабореком Одбору, од истог одбора примно решење овог садржаја: С. О. 3697.3698/1336 ex 1904. Свештенички збор карловачког протопрезвитерата, одржан дне 27. априла (10. маја) 1904. год. моли, 1.) да Сабореки Одбор обнародује свој предлог за уредбу о дотацији парохијског свештенства, да би и оно своје евентуалне примедбе на исти изнети могло и 2.) да Сабореки Одбор спреми и предлог за уредбу о мировинском фонду за парохијско свештенство у опсегу српске православне Митрополије Карловачке.

Известити г. Јована Јеремића окружног протопрезвитера Карловачког, као председника збора, да ће предлози за уредбе, које овај Сабореки Одбор за законодавни рад срп. нар. цркв. сабора спрема, у своје време обнародовани бити и да ће у истима бити решено и питање мировин-

ског фонда за парохијско свештенство Митрополије Карловачке.

Из седнице срп. прав. пар. црквене Саборског Одбора, држане у Карловцима 10. (23.) јуна 1904.

(М. П.) Др. Лаза Секулић
пар. црквени тајник.

Пречасном господину

Јовану Јеремићу окр. протопрезвитеру у Карловцима.

на бр. 9

Извештај г. председника узет је на знање са жаљењем, да обнародовање односних предлога Саборског Одбора досада још није уследило.

Бр. 10.

Председник подноси овај извештај:

Славни Одборе!

По одборском закључку од 5. (18.) јуна 1904. бр. 3., а закључком бр. 4. утаначена одборска окружница са њезиним прилозима разаслата је јула месеца 1904. сваком брату парохијском свештенику у Карловачкој Митрополији. На односна питања стигао је свега 233 одговора, од 700 свештеника, од којих су ти одговори молљени и очекивани. Поред других узрока тако маленом броју одговора јесте и тај, што су многи свештеници закључили те одговоре дати тек онда, кад нар. црквена Саборски Одбор буде обнародовао своје предлоге за законодавни рад срп. прав. народно-црквеног сабора.

Примљена 233 одговора проучио сам и средио, у колико је то за сада потребно било, те ми је част славном Одбору о томе поднети овај извештај:

Од споменута 233 одговора падају на Архидијецезу 87, на дијецезе: Горњо Карловачку 63, Пакрачку 27, Бачку 15, Темишварску 18, Вршачку 16 и Будимску 7.

На питање 1:* одговорило је 232 са за, а само 1 против. Тај један противни глас јесте пароха у Новим Карловцима јереја Максима Живковића.

На питање 2:* изјавило се њих 119 за Карловце, 23 за Осек, 20 за манастир Крушедол (свештеници из протопрезвитерата Личког), 14 за Нови Сад, 17 за Загреб, 12 за Земун, а по неки за Вел. Бечкерек, Брод, Винковце и Вуковар.

За Карловце изјавило се из Архидијецезе 32, из дијецеза: Горњо Карловачке 29, Пакрачке 18, Бачке 8, Темишварске 14, Вршачке 12 и Будимске 5. Гледе тога, када да се збор сазове, било је разних одговора, а многи за то, да се збор сазове после обнародовања законодавних предлога Саборског Одбора.

На питање 3:* изјавило се 152 са да, а 81 са не.

Из Архидијецезе 77 са да, а 10 са не; из дијецеза: Г. Карловачке 15 са да, 48 са не; Пакрачке 17 са да, 10 са не; Бачке 11 са да, 4 са не; Темишварске 16 са да, 2 са не; Вршачке 11 са да, 5 са не; из Будимске 5 са да, 2 са не.

На питање 24:* изјавило се свега 220 са за, 7 против, а 1 за епархијску дотацију благајну, 7 не одговорише ништа.

Из Архидијецезе 83 за, 4 против; из дијецеза: Г. Карловачке свих 63 за; Пакрачке свих 27 за; Бачке 11 за, 4 против, а 2 не одговорише ништа; из Вршачке свих 16 за; из Будимске 6 за, 1 против.

Један брат, а треба и име да му кажем, парох Пачирски Јаков Арадски, одговорио је на 24 питање овако: „Нисам, поклем сам већ стар свештеник, а млађи нека се постарају за себе.“

На питање 25:* изјавило се свега 186 за издавање парохијских сесија под закуп и за уназначење закупнине у средишњу дотацију благајну, 34 против, 5 за делимични закуп, а 8 не одговорише ништа.

Из Архидијецезе 69 за, 14 против, 4 не одговорише ништа; из дијецеза: Г. Карловачке свих 63 за, из Пакрачке 21 за, 4 за делимични закуп, 1 није одговорио ништа; из Бачке 7 за, 8 против; из Темишварске 10 за, 6 против, 2 не одговорише ништа; из Вршачке 12 за, 4 против; из Будимске 4 за, 2 против, 1 за делимични закуп.

Споменути већ брат Јаков Арадски одговорио је на 25 питање овако: „Нисам — поклем мени добрђ сиде бита.“ —

На питање 26:* изјавило се свега 213 за из-

* 1. Јесте ли за то, да се одржи општи збор православног српског парохијског свештенства Карловачке Митрополије?

* 2. Када и где да се одржи?

* 3. Јесте ли вољни доћи на збор?

* 24. Јесте ли за установу средишње митрополијске дотационе благајне, из које би се подмиривале свештеничке плате?

* 25. Јесте ли за то, да се парохијске (актуалне) сесије падају под закуп, закупнина да се уноси у средишњу дотациону благајну; или сте за то, да уживање тих сесија и надаље остане свештеницима по досадањем начину?

* 26. Јесте ли за уједначење свештеничких плата

једначење свештеничких плата, 5 против, 5 за изједначење по разредима, 10 не одговорише ништа.

Из Архидијецезе се изјавише 77 за, 1 за изједначење по разредима, 9 не одговорише ништа; из дијецеза: из Г. Карловачке свих 63 за; из Пакрачке свих 27 за; из Бачке 12 за, 3 против; из Темишварске 15 за, 2 за изједначење по разредима; 1 није одговорио ништа; из Вршачке 14 за, 2 против; из Будимске 5 за, 2 за изједначење по разредима.

На питање 35:* изјавило се свега 167 за спајање, 42 за посебну мировиницу уредбу, 2 за данашње стање, 16 не одговорише ништа.

Из Архидијецезе се изјавише 65 за спајање, 16 за посебну уредбу, 4 не одговорише ништа; из дијецеза: из Г. Карловачке 56 за спајање, 3 за посебну уредбу, 4 не одговорише ништа; из Пакрачке 15 за спајање, 11 за посебну уредбу, 1 није одговорио ништа; из Бачке 10 за спајање, 4 за посебну уредбу, 1 за данашње стање; из Темишварске 6 за спајање, 9 за посебну уредбу, 3 не одговорише ништа; из Вршачке 9 за спајање, 4 за посебну уредбу, 1 за данашње стање, 2 не одговорише ништа; из Будимске 4 за спајање, 1 за посебну уредбу, 2 не одговорише ништа.

За данашње, постојеће стање, у ствари „мировине" свештеничке и свештеничких удова и сирочади, изјавили су се споменути већ парох Јаков Арадски и адм. парохије у Суботици (Вршачка дијецеза) Стеван Ж. Ђурђевић.

На питање 32:* изјавише се 117 за паплаћивање по разним ценама; 65 за постојеће стање, а остали на разне начине.

На питање 33:* изјавило се за паплаћивање односних канцеларијских послова свега 220, и то 210 уз разне цене, а 10 по постојећем стању, дочим се 13 изјавише за бесплатно вршење свију канцеларијских послова.

На питање 34:* изјавило се свега 111 за доплатке, 104 против, 18 није одговорило ништа.

На питање 36:* пало је много одговора, који обухватају 50 предмета. Најзвише интереса ти одговори показују за удружење свештенства и оснивање свештеничког органа, дисциплинарна свештеничка правила, за реформу у устројству црквено-општинском, за реформу избора пароха, за положај свештенства у народно црквеној аутономији, за школски предлог угарског министра просвете Берзсевиција, за уређење интерконфесионалних односаја у краљевинама Хрватској и Славонији, и за разна народно-црквена аутономна питања.

На питање 37:* изјавио се је само један да ће на збору референсати о једном или ако потребно буде о више предмета.

Још ми је споменути, да су од окр. протопрезвитера на послата ми питања одговорили из Архидијецезе 3, из Г. Карловачке 3, из Пакрачке 2, из Будимске 2, свега дакле 10; дочим из Бачке, Темишварске и Вршачке ниједан није одговорио.

У сређивање осталих одговора писам се упуштао, јер би било без икакве цељи и користи сређивати их, без свију одговора, који треба да стигну.

И ако горесложени податци, нису довољни, да се на темељу њих установи расположење, жеље и мисли целокупног свештенства, или бар већине његове у нашој Митрополији, они су, свакако, од интереса. Зато сам их средио и пред славни одбор изнео. А држим, да ће се славни одбор у своје време моћи с њима користити при сређивању одговора који ће још стићи.

на бр. 10.

Закључено је:

Прочитани извештај г. председника узети на знање и прикључити га списима одбор-

так, да се свима свештеницима, према њиховој звању, нормира једнака основна плата, са правом на једнаке петогодишње доплатке?

* 35. Јесте ли за то, да се мировина парохијских свештеника и њихових удовица и сирочади нормира засебном мировинском уредбом, или да се постојећи мировински фонд за удовице и сиротну децу срп. прав. свештенства у округу Карловачке Митрополије споји са мировинским фондом за народно-црквене чиновнике и професоре, те да се мировина парохијских свештеника, њихових удовица и сирочади уреди према установама постојеће мировинске уредбе за народно-црквене чиновнике и професоре?

* 32. Која свештенодејства да се засебно (штолом) наплаћују и у којем износу?

* 33. Који канцеларијски послови да се засебно (штолом) наплаћују и у којем износу?

* 34. Јесте ли за то, да се установе месни доплатци? За која парохијска места у вашем протопрезвитерату, односно дијецези? На којих разлога сматрате те доплатке потребнима или непотребнима?

* 36 Осим питања о уређењу дотације и мировине парохијског свештенства, које предмете још држите да општи збор наш треба да узме у претрес?

* 37. Јесте ли вољни о којем од тих предмета референсати на збору и какав предлог у дотичном предмету желите изнети на претрес?

ским ради даље употребе, с тим, да овај одбор веома жали, да је до сада $^2/_3$ свештенства остало пасивно и индиферентно и *у предлежећем случају;* ладно, па можда и неповерљиво и према овом одбору и *његовој акцији.*

Бр. 11.

На предлог председника, а с разлога, што је Одбору Седморице, у сврху даље његове радње била, па постоји и данас, жеља и потреба, да се у односним одговорима унозна са мишљењем сваког брата свештеника о предметима, који су у дотичним питањима истакнути, а не о предстојећем дотационом предлогу Саборског Одбора;

с разлога, што питања Одборска не стоје, као што и одговори, који се на та питања траже, не би стајали у непосредној свези са поменутим предлогом Саборског Одбора, него би имали бити безусловно потребни информациони и статистички податци Одбору Седморице за његову самосталну студију и даљу радњу, напочито у дотационом свештеничком питању;

с разлога, што се односним питањима и одговорима сваком брату свештенику даје прилика, да о дотационом питању слободно изнесе своје мишљење, а ниједном се не крњи и не спречава право и могућност, да у своје време то мишљење изнесе и о предстојећем дотационом предлогу Саборског Одбора;

и с разлога, што се нека питања Одбора Седморице тичу предмета и изван дотације свештеничке, гледе којих је том одбору такођер нужно сазнати мишљење браће свештеника

на бр. 11.

Закључено је:

Општим јавним позивом још једном позвати ону браћу свештенике, који досад нису одговорили на послата им одборска питања, да то учине до 15./28. маја о. г.

Бр. 12.

На предлог председника, а с разлога, што предстоје држања протопрезвитератских сборова за г. 1905., те би ови сборови могли још за времена, а наиме пре сазива општег збора, споразумно са другим протопрезвитератским сборовима у дотичним дијецезама, изабрати изасланике тих дијецеза у ширу конференцију, која је пропонована у окружници Одбора Седморице 5./18. јуна 1904.

на бр. 12.

Закључено је:

У општем јавном позиву, под бр. 2. овога записника закљученом, позвати браћу свештенике, да споразумно са свештенством других протопрезвитерата своје дијецезе, у овогодишњим протопрезвитератским зборовима изаберу своје изасланике у ширу конференцију, а у смислу овоодборске окружнице од 5. (18.) јуна 1904., те о избору тих изасланика да најбржим начином известе Одбор Седморице, како би изабране изасланике могао за времена позвати у односну ширу конференцију.

У исту сврху, и у истом јавном позиву; замолити све окр. протопрезвитере, да овогодишње пропрезвитератске зборове сазову најдуље до конца маја.

Закључено и потписано у Карловцима као горе.

Тајник: Председник:
Радослав Марковић с. р. Јован Јеремић с. р.

Чланови:
Милан Попадић с. р. Светозар Вуковић с. р.
Сима Аранђицки с. р. Лука (Дане) Мишић с. р.

Свештенству Карловачке Митрополије.

Част нам је јавити браћи свештеницима, да је, према закључку скупштине Архидијецезалног правосл. срп. Свештеничког Конвикта од 27. априла (10. маја) 1904. подигнута већ зграда за (окр.) конвикт. Конвикт ће се у мају о. г. потпуно довршити и, пошто још буде потребним намештајем снабдевен, отвори ће се почетком школске године 1905/6., дакле у септембру о. г., те ће тако моћи да послужи оној племенитој а корисној сврси, којој је намењен, да благодетно утиче како на здравствени, тако и на васпитни напредак својих питомаца, синова свештеничких, који су досад, било ради сиромаштва родитеља, било ради оскудице у бољим становима и савеснијег надзора у њима, били већим делом изложени свакојаком утецају.

Јављајући, пак, браћи свештеницима ову радосну вест о довршеној згради за конвикт, чиме је задовољено и једној нашој насушној потреби, морамо, на жалост,

најавити, да одзив свештенства на позив наш од 25. фебруара — 10 марта — 1903. на упис у чланство конвикта, а који је позив послан сваком брату свештенику у Митрополији Карловачкој, није ама ни у најмању руку ни близу онакав, какав смо најскромније замишљали, а какав је могао и требао да буде.

Ми смо у позиву нашем између осталога навели и ово: „Ево прилике да свештенство наше покаже: колико хоће и може да уради за установу своју, а коју сваки брат свештеник треба радосно да поздрави и потпомаже".

Ну, изузев неколико свештеника из Архидијецезе, неколико из Горњокарловачке и једног из Будимске дијецезе, из осталих дијецеза није се јавио ни један. Нису се сетили конвикта ни они, који би се овом установом могли користити, па ни они, који, иако се неће њиме лично користити, али су га се у добрим имовним приликама својим сетити требали. Не сетише се, да својим новчаним прилозима колико толико помогну ову свештеничку установу и притеку у помоћ својој браћи.

Свештеници Архидијецезе Карловачке, који су највећим делом на малим парохијама и оскуднијег стања, иако су једино они имали право на завештаје из којих се оснива конвикат, ипак при оснивању конвикта, нису били тесногруди, па да се сами користе овом установом, него су изишли у сусрет свима свештеницима Митрополије Карловачке, јер по одредби § 8. конвиктских правила: „Редовним чланом може бити и постаје сваки свештеник православне српске Митрополије карловачке, кад уплати уједанпут или у пет полугодишњих оброка по 40 круна члаварinску таксу од 200 круна." У донашању ове одлуке архидијецезално свештенство руководила је колико љубав према осталој браћи свештеницима, толико и нада да ће свештенство ову установу пригрлити и својски је потпомоћи, било уписом у чланство, било својим прилозима.

Иако до сад одзив за упис у чланство конвикта није био повољан, јер многи чекају да конвикт прво ступи у живот, што није оправдано, ипак се надамо да ће у нашег свештенства бити љубави према овој нашој установи, те поново апелујемо на сву браћу свештенике у Митрополији Карловачкој и братски их позивамо, да се упишују у чланство конвикта, а уједно да ову установу препоруче и омиле добротивом срцу сваког имућнијег Србина родољуба, црквеним општинама, добротворним друштвима итд. У своје време, а најдуже у месецу јулу, биће расписан стечај за четрдесет питомачких места. Питомаца ће бити са сниженом и пуном месечном уплатом, а у колико средства допусте примаће се бесплатно деца сиромашних свештеничких удовица.

Колико ће се месечно плаћати, биће у своје време јављено.

Уједно ће Конвикат служити и као свештенички дом, јер ће у њему, у одређеним просторијама, чланови Конвикта, за време свога бављења у Карловцима, моћи уз умерену цену имати стан и храну.

Из седнице Патроната Архидијецезал. правосл. срп. свештеничког Конвикта држане у Карловцима 10. (23.) марта 1905.

Тајник
Радослав Марковић,
парох.

Председник
Јован Јеремић,
протопрезвитер.

Извештај о радњи Одбора Седморице.

Дана 27. априла (10. маја) 1904. у Карловцима одржани свештенички збор Карловачког протопрезвитерата донео је познате закључке*) и изабрао је Одбор Седморице са задатком у тим закључцима под бр. 4 и 8. означеним.

Пре него што је тај одбор могао приступити повереном му послу, председник протопрезвитератског збора извршио је, одмах после одржаног збора, односне закључке његове.

На поднесену, уз прилог зборског записника, представку и молбу Његовој Светости, преузвишеном Господину патријарху Георгију Бранковићу, а у смислу закључака бр. 3 и 4. благоизволела је Његова Светост на зборског председника најмилостивије упутити високо решење своје од 6. (19.) маја 1904. Ad E. Бр. 102 ex 1904, које је сиов

прев. арх.

*) Види 9 број „Срп. Сиона" 1904.

штено и у приложеном записнику Одбора Седморице.

У смислу, пак, закључка бр. 2. поднео је поменути председник, уз преамотпис зборског перовође, српском православном народно-црквеном Саборском Одбору молбу овог садржаја:

„Извршујући приложени под ·/. закључак свештеничког збора Карловачког протопрезитерата, част нам је у име тога збора молити:

Да високославни Саборски Одбор благоизволи што пре јавности предати предлог за уредбу о дотацији парохијског свештенства, који предлог за саборску расправу спремно буде.

Публикацију тога предлога молимо у ту сврху, да православно српско свештенство у опсегу Карловачке Митрополије дође до те могућности, да се с истим предлогом за времена упозна, како би о њему могао своје мишљење, евентуално и високославном Саборском Одбору, за времена на расположење ставити, у уверењу, да ће то мишљење, само од користи моћи бити за што успешније и повољније решење свештеничког дотационог питања." (о. и.)

У смислу, пак, зборског закључка бр. 5. поднео је председник, уз преамотпис зборског перовође, истом Саборском Одбору молбу овог садржаја:

„Извршујући приложени под ·/. закључак свештеничког збора Карловачког протопрезитерата, част нам је у име тога збора молити:

Да високославни Саборски Одбор благоизволи за предстојећу саборску расправу српског православног народно-црквеног сабора спремити и предлог за уредбу о мировинском фонду за парохијско свештенство у опсегу српске православне митрополије Карловачке.

Високославни Саборски Одборе!

Са овом молбом је солидарно целокупно парохијско свештенство наше митрополије, којој солидарности ће у своје време и конкретног израза дати.

Основаност и мотивација, пак, ове молбе, лежи већ у том факту, да парохијски свештеник у Карловачкој митрополији после 30, 40 и више годишње свештеничке службе своје, може да буде дегредован са своје плате на милостињу од 800 К.

Парохијски свештеници су место мировине упућени на милостињу и поред тога, што у мировински фонд за свештеничке удовице и сирочад уносе осповне уплате и у износу од 1200 К. и годишњу 6% камату на тај улог.

Народно-црквени чиновници и професора напротив уносе у свој мировински фонд само $^1/_4$ редовне плате своје и 2% од те плате годишње.

Дакле, свештеници, којих је више на броју, који су и своје партикуларне мировинске фондове већином слили у општи мировински фонд свештеничких удовица и сирочади, а уплаћују у тај фонд и веће основне уплате и већи редовити годишњи прилог, него што их уплаћују народно-црквени чиновници и професори у свој мировински фонд, — ти свештеници остали су без своје мировине и упућени су на милостињу, дочим су споменути чиновници и професори осигурани пристојном и задовољавајућом мировином, и својом и својих породица. Колико велика је тиме правда учињена народно-црквеним чиновницима и професорима, тим већа је неправда учињена парохијском свештенству. Тако је велика, да вапије на небо. У тој неправди је запостављеност парохијског свештенства, коју оно није заслужило, којој разлога нема никаквог, а под притиском које неправде и запостављености парохијски свештеници падају у очајање, заједно са својим породицама. А то очајање није на корист свете и узвишене службе и позива свештеничког, није од користи за нашу св. цркву и православни српски народ.

Високославни Саборски Одборе!

Преустројством постојеће уредбе о мировинском фонду за удовице и сиротну децу српског православног свештенства у опсегу српске митрополије Карловачке, у правцу и по начелима постојеће мировинске уредбе за народно-црквене чиновнике и професоре, којим би се преустројством обухватили и парохијски свештеници, лако се даје — поред добре воље и предусретљивости према тим свештени-

цима, поред достојног уважења њихова значаја и важности њихове службе и позива — даје и може регулисати и решити питање и њихове мировине.

Понављајући своју горе изложену молбу молимо уједно, да високославни Саборски Одбор благоизволи у своје време ову молбу подастрети првом заседању високог народно црквеног сабора ради његовог обавештаја о овој нашој молби."

На обе ове молбе, примио је председник њему упућено решење Саборског Одбора од 10. (23.) јуна 1904. Бр. С. О. 3697 и 3698 ех 1904.

1336.

После овако извршених поменутих закључака протопрезвитератског збора, сазвана је и одржана седница Одбора Седморице дана 5 (18) јуна 1904, записник које доносимо у прилогу, а у којем записнику је саопштено и горепоменуто решење Саборског Одбора.

Сви закључци одборски, у овој седници донесени, одмах су и извршени; са којим успехом, види се из приложеног записника одборске седнице, одржане дана 10 (23) марта о. г. Из овог записника сазнаће се и о даљој досадањој радњи Одбора Седморице.

А из свега изнесеног, у овом извештају и у њему приложеним записницима, ко год буде хтео, моћи ће се и уверити, да су после прошлогодишњег протопрезвитератског збора његов председник, а по том и Одбор Седморице урадили све, што су досада урадити имали и урадити могли. Од свештенства и прилика зависиће: шта ће, како ће и колико ће Одбор Седморице урадити од сада, па док не сврши свој посао.

Протопрезвитер *Јован Јеремић.*

Мудра наредба.

Кр. земаљска је влада у Загребу, одео за богоштовље и наставу, издала 28. Марта о. г. наредбу, по којој се у основним школама смеду употребљавати једино оне рисанке, писанке, задаћнице и биљежнице, које су напише у земаљској наклади школских књига.

Приход — по истој наредби — како од тога, тако исто и сувишак из накладе школских књига, што их влада издаје, улази ће у „Закладу за припомагање оскудних општина при оснивању пучких школа".

Овако кр. земаљска влада у Загребу.

А како наше автономно-народне власти? Ево како! Вршачки епархијски школски одбор, — поред тога што не само да из пете епархије, него слабо и из осталих епархија школски одбори набављају и узимају школске тискаинце од „српске манастирске штампарије" — сматрао је за своју „родољубиву дужност", да уложи уток на народно-црквени сабор против наредбе школског Савета, да сви школски одбори имају тискаинце и књиге набављати од „српске манастирске штампарије", коју је наредбу издао, прво с тога, да се заведе јединообразије, а друго да сачува општине од несавесних председника и надзорника, који код несавесних књижара могу да нанесу и наносе општинској благајни грдне штете.

„Српска манастирска штампарија" својим мушторијама не даје „поклона" при купу, него истављ рачун по узетој роби и наруџбини. Многи пак приватни продавци, не чине тако, него дају странкама онакав рачун, *какав* оне хоће.

О истинитости ове наше тврдње, може се сваки уверити. Нама је један књижар рекао: ретко је наћи рачуна општинског исправног. Хтео не хтео, морам да дам неисправан рачун — тутору, председнику, кнезу, бележнику —, јер иначе не ће доћи код мене да пазари.

А *то* је плод конкуренције и несавесности појединих. Кад се у томе тако далеко иде, да има несавесника, који своје мушторије задржавају на ручку, проведе их по кафанама, извозе на својим колима на станицу; онда се може замислити, *какве* исти рачуне издају.

Где су уредни председници наших црквених општина, а и одборници, ту се обично потребе и општинске и школске набављају преко „српске манастирске штампарије", ал за то у таким сретним општинама мало и друкчији рачуни изгледају, него у онима, где се потребе намирују код неких приватних књижара. — Ми знамо једну општину, где се хиљадама пера преко године узимало, тако, да се и сам дотични књижар чудио шта већ раде с њима. Доцније се уверио, да је њихов набављач с њима трговао, а сирота их општина набављала.

Да је код нас реда, и да смо ми народ од реда, и да се износе и општински рачуни на јавност, — а то би требало кад имамо

„народно-црквено-автономног статистичара“, који хвала Богу за ове три године и онако скоро ништа није нашао на јавност; — видило би се, да су у неким нашим општинама, а особито у богатим бачким, близу Н. Сада, потребе канцеларијске много веће, него што негда беше манастирске потребе за рен.

За пример бачке општине наведосмо с тога, што из целе митрополије карловачке, бачке општине најмање узимају тискапице из „српске манастирске штампарије“, а имали смо прилике да видимо неких општина „невероватне набавке“. Ал за то не читасмо, да је епархијски ревизор *икада* учинио примедбу на огромне своте за потребе канцеларијске, а и како би се веселник смео усудити да то приметн, кад добро зна, да би одлетео са столице као перце.

Ако има у бачкој епархији у административном одбору „момка“, нека покрене *ово* питање у одбору, па ће се видети, колико се годишње издаје на канцеларијске потребе и тискавице, а подједно и је л' можно, да се на њих *оволико* може издати.

Ако у чему, у овоме би требало завести једном мало већу контролу, **јер се ради којешта.**

Од многих примера не можемо а да не наведемо овај случај. Пре неки дан дође нам један председник из Бачке — ближи су му Карловци од Н. Сада, а овде је имао и другог посла —, те пошто му је издат био рачун, са свим наивно рече, дајте ми бар крпу за скелу, што му нисмо могли учинити према принципу што код нас влада, и тај братац наравно да више не ће доћи к нама, него ће пазарити у „варошн,“ где ће се већ и наћи, *ко* ће му дати не само за кола, него и за ручак.

Код нас се хиљада троши на тискавице и канцеларијске потребе, и ми без зазора ево овде јавно тврдимо, да би се од оне грдне своте, што се на њих троши најмање половина дала уштедити, кад би се те нужне потребе набављале од „српске манастирске штампарије“, а особито, кад би се код сваке поручбине потписао: председник, тутор или школски старатељ, односно парох и учитељ.

Нек учини пробу само једна општина из бачке епархије, па ће се уверити прве године, *колико* се издавало док се узимало код неких приватних — књижара — а *колико* од кад се узима код „српске манастирске штампарије“, а подједно и *колико* се узимало од појединих тискавица, а *колика* је права потреба.

Онај књижар, који изда неисправан рачун, није тако наиван, да изда купцу неисправан рачун, а да му бар двапут више, ако не и више не натовари у рачун.

Ми смо у своме поднеску од 30. Јунија 1902. што смо га поднели народно-црквеном сабору ставили предлог: „да се прогласи „Српска манастирска штампарија“ за „Српско народно-манастирску штампарију“, и да се њојзи повери издавање свију црквено-школских књига и тискавица, да од ње све црквено-школске општине и одбори и све митрополијско-народне власти набављају нужни прибор и учила“.

А *како* би се то дало произвести, умолисмо сабор, да опуномоћи саборски одбор, да се стави у споразум са патронатом монашке школе.

У истом смо поднеску рекли: „Оживотворили се ово, управа штампарија гарантује, да ће иста штампарија *одмах прве године* бити у стању да даде у фонд св. Саве, односно на друге црквено-просветне цељи и до 10 000 К, а кроз коју годину била би ова у стању и до 20—30.000 К давати.

„Сем новчане користи за црквено-просветне цељи, усвајањем горњег предлога, постигло би се и то, да се многим несавесним председницима општинским и туторима стане на пут у подшапању неисправних признаница, што иде у хиљаде“.

„Шта може једна привилегисана штампарија да донесе, показује „земаљска тискара у Загребу“, која је под управом покојног Милоша Зеца, не само дошла до своје палате, него је што-но реч и европски уређена, а уз то и грдан приход доноси“.

„И Румуни у румунској митрополији у Ердељу имају своје епархијске штампарије, које врло леп приход доносе“.

„Грехота би било, да и ми Срби не пођемо њиховим трагом, и да примамо понуде којекаквих јеврејских фирама, да нам од жигица дају неки проценат у фонд св. Саве“.

На каквог је имао успеха *овај* предлог наш, који је био и родољубив и који би могао бити користан, упитаће можда ко од читалаца ових редака? Никакав, ил право рећи *српски!*

И данас смо тамо у том погледу, где смо били 1902. године. Саборски је одбор у том погледу изабрао пододбор, *нешто* је и радио,

ал' како је његова намера била, да предузме поменуту штампарију у своје руке, — за што не ћемо да нагађамо —; остало је све по старом.

Што би могао бити главни приход штампарији — тискапице —, то их неовлашћено претштампавају остале штампарије и књижари и продају, а она има да се боци са неким листовима и њиховим издавачима и издавачима књига.

Ну, поред свега тога, она се одржава и напредује, и смело тврдимо, да није ње, *не би данас многи српски лист што се у њој штампа, излазио, а тако исто ни многа књига, не би угледала света*, што ће нам потврдити и уредници и писци, а да не споменемо, *колико* она даје и шиље бесплатно књига тамо *где треба*.

С тога би већ и из тог разлога, требале наше општине, да од ње набављају своје потребе, а како данас сутра налази време данашњем саборском одбору, који је за три године пропустио да учини *оно*, што је могао и требао да учини за наше сиромашне школе; то он не ће бити више у стању да поправи своју погрешку, у чему је опет играо главну улогу партијски обзир и српски пркос —; то ћемо ми у своје време код меродавних и надлежних поново покренути горње питање, јер ми би за један од најсретнијих часова у своме животу сматрали, да дочекамо изведење горње наше замисли.

А сматрали би с тога, што смо тврдо убеђени и уверени, какву би корист могао имати наш народ од данашње „српске манастирске штампарије“, да се горњи наш предлог усвоји и оживотвори.

Ну, и дотле, док не наступи то време, да је код нас мало више увиђавности и родољубља, могло се у неколико постићи горња циљ, и то тиме, да наше аутономне власти не само падају, него да настоје да се и извршује њихова наредба, по којој би бар тискапице морале све наше општине и парохијска звања узимати и набављати од „српске манастирске штампарије“, у ком би случају она драговољно од наручбина 10% уступила епархијском фонду, као што даје ево већ друга година темишварском.

Ми рекосмо своје, а на меродавнима је, да учине своје.

Д. Руварац
управитељ српске манастирске штампарије.

†

Јосиф Јурај Штросмајер

1815.—1905.

У суботу је 26. о. м. у 3 сахата после подне преминуо у Ђакову у својој 91. години бискуп ђаковачко-сремски *Јосиф Јурај Штросмајер*.

Смрт је Штросмајерова потресла цео хрватски народ, кога је он управо оживотворио, унапредио и сачувао да не пропадне и да се не одроди, — да се не прелије у туђ народ.

Многи хрватски политичари, заведени од себичних политичких шпекуланата, и то већином „аврамових потомака“, и претераних шовиниста, који се слепо поводише за шовинистичким — неизведљивим — утопијама; тек ће сада, после смрти Штросмајерове увидети: *шта је хрватски народ у њему изгубио и шта му све он дугује*.

Као и сваки, ко је на узвишеном положају и ко се заузима за напредак свога народа, мора бити приправљан не само на неблагодарност, него и на све лепогодности у животу; тако исто и Штросмајер не само што није за живота уживао од целога свога народа онакво поштовање, какво је заслужио, него је морао да претрпи у своме животу и многе неугодности и нападања.

Ну, као што су обично велики људи и народни добротвори тек после смрти своје, достојно били оцењени и све већи и већи бивали, а за њихове за живота гоњење и нападаче, већ прво поколење није ни знало; тако ће исто и име Штросмајерово тек од сада код хрватског народа почети да се као што тр ба слави — што се ово већ почиње на сам глас смрти његове.

А оно ће се славити због учињених његових родољубивих и трајних дела и љубави његове спрам свога народа.

Штросмајер је у истини својим животом, радом и делима обезбедио себи вечити и трајни спомен, те као што ми Срби сматрамо св. Саву за свога просветитеља; тако ће исто и Хрвати сматрати Штросмајера за свога препородитеља и највећег сина, што га Хрвати имадоше, пошто *нико* од Хрвата до данас није учинио за просвету народну и одржање хрватског народа *оно, што* је Штросмајер учиниo.

О раду се његовом може судити и овако и онако; ал' *оно, што* је он учинио за просвету свога народа: то му морају — ма и у себи — признати већ данас и његови највећи противници.

Југославенска Академија, коју је Штросмајер створио, и свеучилиште *Фрање Јосифа* у Загребу, које опет поглавито има захвалити њему свој постанак, а да и не спомињемо остала његова дела; то су тако значајна и велика дела, не само по просвету хрватског па и нашег српског народа, него и по одржање хрватског народа као народа, да ће га се с благодарношћу сећати увек и хрватски и српски народ.

Поставши Штросмајер у својим младим годинама — у 34. години бискупом у богатој бискупији, могао је знатним прилозима потпомагати и установљавати просветне заводе, у коју је циљ издао преко 2,200.000 круна осим што је на ђаковачку катедралу издао преко 3,000.000 круна, а да и не спомињемо, колико је издао на издавање разних књига, колико је издао ђацима, књижевницима, народним трудбеницима на свима пољима јавног живота, који су потребавали помоћи, од којих су су се — по обичају — многи захвалили највећем незахвалношћу — грдњом.

Штросмајер је као бискуп био велики проповедник и говорник. Особито је изишао на глас — светски — са својим говором на ватиканском сабору 1869./70. године, приликом већања о непогрешивости папе римског.

Како је *морао* доцније — као бисқуп римокатолички — да опозове исти свој говор; изгубио је много од онога гласа, што га је њиме задобио.

Као римокатолички бискуп, био је — што је и природно — и велики католик, и католичанство је сматрао за спас целог човечанства, па и Словенства. С тога је добар део свога века провео и радио на томе, да и сви источноправославни Словени признаду папу за свога поглавицу, што да се постигне није мировао, док није 1880. испословао, да су словенски апостоли св. Ћирило и Методије признати и од римокатоличке цркве за светитеље.

Ал' за то ипак Штросмајер није био интолерантан и прозелита. Он је хтео и желео, као што рекосмо, да сви Словени признаду папу за црквеног поглавицу, ал' није привлачио себи — као што је на жалост било и има бискупа — владика — који поједине општине ил несретнике и пропалице привлаче себи, на често и недостојним и нехришћанским средствима.

Не, то му се не може пребацити, што да је чинио, поред грдних новчаних средстава и нашег немара, могао је чуда починити, због чега му и ми православни Срби у Славонији и Срему морамо бити захвални. Он је — што му се мора признати — сваком приликом проповедао мир, љубав и слогу између римокатолика и православних, и док се *слушао* његов глас код Хрвата, нису се појављивали они немили призори између Србаља и Хрвата, који су се доцније појављивали, а на жалост појављују се по гдегде и данас и то пећином потстрекавањем *оних*. којима је главна циљ, да одржавају раздор између та два братска народа, чији спас лежи једино у слози.

Штросмајер је уз то био и велики политичар, а пошто не спада у оквир овога листа, да претреса и његово политично деловање; остављамо другима да оцене и пресуде његово политично деловање. Ал' не можемо а да не нагласимо само то, да је он био велики Словенин, који је живео за словенску идеју.

Његова Светост Г. Патријарх Георгије дала је одмах на глас смрти бискупа Штросмајера, истаћи на патријаршкој резиденцији црну заставу, и огласити смрт његову новим великим звоном.

И ми од своје стране не можемо, а да не најавимо нашој римокатоличкој браћи Хрватима своје саучешће у њиховој големој жалости, за својим великим јерархом, сином и родољубом, а овом приликом подједно и да их искрено не позовемо, да се једном отресу својих тобожњих пријатеља, који све и сва чине, да се подржава што већи јаз између нас и њих, што једино гове њима и нашим противницима, те да престану одрицати нам име и у веру нам дирати.

Нека једном пристану на равноправност српско-хрватског народа у Тројединци, као што је већ у неколико пути изрицано, ал' не изведено, а особито нека се заложе за то, да се изрекне на земаљском сабору а и спроведе верска равноправност.

И *само* ако то ураде и *такви* узбуду, уверени бити могу, да ће не само у право-

славним Србима добити и стећи највеће пријатеље и браниоце овоземаљских права, него да ће тиме и понајпре угодити души њиховог великог родољуба бискупа Штросмајера.

Умрлом пак бискупу Штросмајеру вечан покој, а за славу се он сам побринуо својим животом и радом.

Д. Руварац
уредник.

Извештај

о седници срп. прав. митрополитско-црквеног Савета, држаној у Карловцима дне 15/28. и 16/29. марта 1905. и д. под председништвом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија*, патријарха српског. — Присутни су били чланови МЦСавета: преосвећена господа: *Лукијан*, епископ будимски, и *Гаврило*, епископ вршачки, затим преч. г. г.: протопрезвитер Јован *Борота*, јереји: Јован *Јовановић* и Михаило *Медаковић*, те г. г.: Лаза *Обреновић* и Др. Стеван *Павловић*. — Бележио је: г. Др. Лаза *Секулић*, нар. црквитајник, уз припомоћ г. Борислава *Брадваровића*, I. бележника саборског одбора.

У овој је седници донесено 47 одлука, од којих је 29 пресуда у бракоразводним парницама, где су све првостепене пресуде потврђене у целости, само је у три случаја првостепено изречена епитимија снижена, а две су бракоразводне парнице враћене дотичној конзисторији као прерано поднесене с тим, да их тек по истеку за утецање прописаног рока поднесе МЦСавету. — Од осталих предмета споменућемо: Узет је на знање отпис кр. уг. министра — председника, којим се одбија уток Дра Св. Д. из Т. против одлуке МЦСавета, којом је потврђена сумарним путем донесена конзисторијална одлука у предмету издавања једног црквеног стола у женској препрати, па ће се исти отпис саопћити свима епарх. конзисторијама и публицирати у званичном листу, „Српском Сиону“. — По молби саборског одбора упућа ће се епарх. конзисторија вршачка, да у будуће не узима у мериторну расправу поднеске, који су упућени другој епархијској власти. — Одбијен је уток јереја Ж. Ј. П., сист. парох. помоћника у С., и потврђена односна конз. одлука, којом је утецатељева тужба против једн. црквитутора уступљена месном црквитодбору на извиђај и решење. — Тужба јереја Т. И. из Г. против епарх. конзисторије пакрачке, односно уток истога против изреченог му укора, затим два утока С. Ж. из Д. против неких конз. одлука — враћени су поднесачима путем епарх. конзисторије с тим, да се као непосредно МЦСавету поднесени у расправу узети не могу. — Уток јереја Т. Д. из С. против конз. одлуке, којом је и после нове истраге поново одбијен утецатељев уток против дне 1|14. септембра 1902. обављеног свештеничког избора у С. — враћене се конзисторији с тим, да га поднесе онда, када јој од Његове Светости односно кр. уг. министарства стигну остали овопредметни списи. — Уток јереја И. Л. из С. против конз. одлуке, којом је утецатељу наређено, да има са јерејом Т. Д. и све штоларне приходе братски и правично делити — уважен је, па је изречено, да утецатељ има јереју Т. Д. издавати *половину* штоларних прихода према таксама у прав. кр. *рескрипту одређенима*. — Одбијена су и остала два утока јереја Т. Д. из С. против остављања истога у својству затеченог личног помоћника и против једне сумарним путем донесене конз. одлуке у предмету спроваљања извиђаја у утецатељевом спору са јерејом И. Л. — Одбијена су а limine као закашњени утоци јереја С. П. Ј., суспендованог пароха у С., против конз. одлуке, којом је утецатељ суспендован од звања, сваког чиновјејствовања и половине парох. берива као и ради накнаде половине берива. — Одбијена је призивна молба јереја С. А., пароха у Ст. П., и потврђена конз. одлука, којом је истом јерејуодовопредметног решења св. арх. синода на основу §-а 44. дисциплинарних правила за прав. срп. свештенство од 1899. год. забрањено имати активног удела у управи новчаног завода, пошто није доказао, да је добио за то дозволу од надлежног епископа — дијецезана односно конзисторије. — Уважен је уток Љ. К., окр. протопрезвитера и пароха у С. и разрешена односна конз. одлука, којом је утецатељ упућен, да има једној парохијанки примљену наплату за издати јој извод из црквматица повратити, са разлога, јер се дотична не може више сматрати утецатељевом парохијанком, пошто је прешла у другу парохију, мада је и та парохија такође у истом месту. — Притужба јереја С. Ј., умировљеног пароха сада у К., против епарх. конзисторије и епископа-дијецезана због пензионисања и одлучења од сваког чиновјејствовања — одбијена је а limine и без обзира на правомоћност нападну-

тих одлука већ као непосредно поднесена. — Одбијен је уток јереја С. Б., пароха у М., у ствари његових тужби против црк. опћ. предсједника М. С. и јереја П. М. због наводног непоштовања и уноса школског барјака у цркву.

Извештај

о првој редовној сједници православне српске епархијске конзисторије пакрачке, држаној 25. јануара (7. фебруара) 1905. под председништвом Његова Високопреосвештенства, Господина Епископа *Мирона*.

Узет је на знање отпис Његове Светости, Преузвишеног Господина Патријарха српског да су јеромонаси О. К. Б. из К. и О. Г. М. из Б. упућени да Његовом Високопреосвештенству Господину Епископу Дијецезану Мирону лично предстану и на расположење се ставе све дотле, док овде потребни буду, а тако исто и сва овамо односећа се президијална расположења. — Узет је на знање извештај Високопреосвештеног Господина Епископа Дијецезана Мирона, да је благоизволео одликовати црвеним појасом јереја П. Б. пароха у Н. П. — Узет је на знање допис вис. владе одјела за богоштовје и наставу, да је подјелила припомоћи 22 свешт. удовицама и сирочадима епарх. пакрачке, и дозначена је исплата исте. — Узет је на знање допис високе кр. зем. владе, гледе израде иконостаса за цркву св. Ане у В. — Узет је на знање допис високе кр. зем. владе, којим одобрава подјељење припомоћи из зем. средстава 13-ци свештеника епарх. пакрачке. — Узет је на знање допис високе кр. зем. владе, да је жупни уред у Н. Г. издао правосл. срп. пар. звању у Н. Г. крсне листове ванбрачне дјеце А. Х. — Умољена је висока кр. зем. влада, да преда епарх. конзисторији овој руковање са стипенд. закладом пок. проте М. Булића. — Усвојен је са неким измјенама предлог протопр. Ј. П. катихете у З. да се реферате на братским зборовима 8 дана прије збора поднесе окр. протопрезвитерима на проучење. — Повјерена је администрација парохије у Ш. јереју С. Т. у Б. — Узет је на знање извјештај окр. протопрезвитера у Н. Г. гледе држања домостројитељица. — Исто тако и извјештај управе ман. О. да је премишуо јером. О. И. П. — За пароха и окр. протопрезвитера пакрачког потврђен је јереј С. С. парох у С. — На парохију у С. расписан је стечај — Наложено је црквр. опћини у К. да подмири трошкове окр. протопрезв. К. Т. као изасланика конзисторијалног. — Упућено је парох. звање у О. гледе пакнадног уноса у матице крштених А. В. из Њ. — Тужба С. Б. пароха у Л. издата је на очитовање Т. И. у Г. — Одобрен је распоред богослужења у Ч. — Враћен је уток јер. Т. И. капелана у Г. — Молба села О. ради припојења парохији Б. уступљена је адм. одбору с препоруком. — Упућен је јереј С. Ј. из О. да се код свећења богојављенске водице држи обичаја у својој парохији. — Поводом пријаве парох. звања у Б. да је жупник римокатоличке цркве у С. крстио мушко дијете рођено у мјешовитом браку од оца правосл. вјере и матере римокат. вјере, позвато је пар. звање у Б. да претходно поднесе крсни лист реченог дјетета. — Молба јеромон. М. Ј. из С. у Србији, да буде примљен у епархију пакрачку, враћена је са сходном упутом. — Упућено је пар. звање у Д. да изда родословље М. Б. — Узет је на знање извјештај јером. С. П. кућног духовника кр. зем. казнионе у Л. о стању казненика прав. срп. вјероисповијести у год. 1904. — Обавијештено је пар. звање у Л. да се званично затражени изводи без биљега издају. — Враћена је молба П. Т. пароху у В. ради награде за опслуживање парохије у К. јер иста за време у које ју је опслуживао, била је фил. мјесто парохије у В. — Молбама парохије у Б. и П. за постављање свештеника, за сада се није могло удовољити. — Узето је на знање презид. разположење у погледу прегледања икона за иконостас цркве у П. — Избору у Н. С. приступили су јереји Ј. Н. из С. К и М. Д. из П. — Одобрене су теме за братске зборове у 1905. год. — Публиковано је 8 пресуда Митроп. Црк. Савјета, којима се потврђују првостепене пресуде гласеће на развод брака, осим једне, којом пресуда, гласећа на одржање брака у крепости, није потврђена.

Пречасном српском православном свештенству у Карловачкој Митрополији.

По закључку овога одбора од 10. (23.) марта о. г. бр. 11. и 12. умољавају се:

1.) сва она господа свештеници, који још нису одговорили на односна питања, са окружницом од 5. (18.) јула 1904. достављена им, да своје одговоре овом одбору наволи послати најдуже до 15. (28.) маја о. г.

2.) господа свештеници појединих протопрезвитерата, да споразумно са свештенством других протопрезвитерата своје дијецезе, у овогодишњим протопрезвитератским зборовима изаберу своје изасланике у ширу конференцију, а у смислу споменуте окружнице, те о избору тих изасланика да најбржим начином известе Одбор Седморице, како би ови те изасланике могао за времена позвати у односну ширу конференцију.

3.) господа окр. протопрезвитери, да овогодишње протопрезвитератске зборове сазову најдуље до конца маја о. г.

Одбор Седморице

У Карловцима, 22 марта (4. априла) 1905.

Тајник
Радослав Марковић
парох у Инђији.

Председник
Јован Јеремић
окр. протопрезвитер
Карловачки.

Књижеван приказ.

Проповеди и екскорте на недјељна евангјеља преко цијеле године са диспозицијама на главније мисли тих јеванђеља. Написао проф. *Александар Живановић*, правосл. свештеник. Прва књига — цијена К. 3·50. Сарајево. Прва српска штампарија Р. Ј. Савића 1904. (одштампано из „Источника“.)

Обична је појава, да се у нашој литерарној критици ћутке прелази преко већине дела која ваљају — којима се нема дакле много шта замерити, — те чије ауторе не може немилосрдни критичар по вољи „цепати“. — Немарност наша према свему што је добро и корисно, као да је постала већ општом пртом нашега друштва! Та немарност, или блажије да се изразим: та општа индиферентност, у резултатима својим повлачи за собом тешке посљедице; — и лако може наступити потпуно мртвило, на посве необрађеном пољу богословске књижевности наше, кад и онако данас на прсте се избројати може оно неколико људи, што још озбиљно на том пољу раде. А данас је баш потреба већа, но икад што је била, да се развије што живљи, што интензивнији рад на том пољу, те да се тиме подкрепе и ојачају потребна средства у практичној борби са разним струјама невере и религиозног индиферентизма, којима је заражена не само наша интелигенција, него већ, на жалост нашу, и нижи слојеви народа нашег!

Писац дела, коме наслов горе исписасмо, — човек је широких погледа, истински предан узвишеној служби својој, те пун љубави и ревносног жара за добро и срећу народа свога; а јер је свестан оне свете истине, да само онај народ може бити истински срећан, који је у религиозно-моралном правцу ваљано васпитан, — није пожалио труда, да васпитачима народним, у том смислу, пружи што бољег и што сигурнијег помоћника. Стога је и написао горње дело и у њега излио љубав срца и снагу ума свог.

Скоро је година дана, како је то дело угледало свет; — па шта видимо? Од толиких наших богословских листова, да световне и не спомињем, само га је „Богословски Гласник“ приказао и свештенству као ваљано дело препоручио. — Иначе се мўком прешло преко њега. А неби смело тако бити ни с обзиром на наше прилике, а ни због вредности дела.

Ово је код нас прво дело своје врсте — изложено у лепом смислу, задахнуто топлотом искрене љубави и проткано свежином здравих мисли. Богат извор сваком свештенику за пастирско-проповедничку службу његову; а здрава лектира и сваком православном Србину.

Све што досада рекох о овој књизи и њеном аутору — рекао сам на основу свога живог уверења, што га стекох проучивши ово дело, те ћу, у колико ми простор овога листа допушта, изнети главне карактеристичне црте, које дижу цену дела и дају му вишу практичну вредност.

Ми имамо тек неколико, и то омањих, зборника проповеди, али и од тих неколико само ваља; па и ти што ваљају немају праве практичне вредности за свештенство, јер је у њима много колорита месних околности и повода због којих су проповеди говорене. — Напротив Живановићева збирка проповеди нема тога, те је врло подесна за све свештенике по разним крајевима нашега народа.

Садржај ових проповеди, као и екскорти, јесте чисто опће религиозно-морално учење православне цркве — нужно сваком православном хришћанину; а срећено је у потпуној логичкој вези и хармонији, изложено са пуно душевне топлоте и патетизма — управљено од срца к срцу.

Стил му је лак, леп, жив, поетичан — управо апостолски. Узимо само напр. из друге проповеди: „О покајању“ — ово место:

„Каже се: најтеже је познати себе. А ја бих рекао: није тешко познати себе, већ је тешко човјеку *признати*, да је грјешан. Знамо ми добро сваки себе, колико ко вриједи, али — но знамо само у себи, а нијесмо ради да и други то зна. А чим човјек није онакав какав треба да је, заблудио је. За то вам кажем, да је за нас речена прича ова“.

„Чудни смо ми људи! Није нам тешко згрешити, а како се тешко покајати! — — Како нам је лако удаљити се од Бога, а како тешко повратити Му се. Изгледа нам повратак срамотан, а гријех нам није такав изгледао! Многи се боји клетве људске, а не страши се клетве Божје! — А зашто је тако то! — — А требали, да је тако?“ — — —

Зар није ово изложено у духу апостолске проповеди? А таковних места пуне су његове проповеди и екхорте!

Богата машта његова, уз јако памћење, пружала му је многе лепе слике, метафоричне изразе и згодне присподобе, — а све то учинило је, да му је стил не само богат по садржају и леп по одлику, него и разумљив. — У њему нема ништа превисокога (изузев нека места у екхортама) за најниже слојеве народа нашег, ништа прениског за највишу интелегенцију нашу.

Добро је сватио оне потребе времена, те упознао религиозно-морално стање нашега народа. Стога се и труди, да што више утиче на срца, да у њима буди осећаје — како би ови развили јаку вољу за добро, те учинили сваког човека сретним.

У дивној хармонији с религиозним одушевљењем развија се код њега и живо патриотско осећање са лепим ентузиастичким акцентом. Прочитајмо само ове редове из његовог ускршњег поздрава.

„Радује се човјек сунцу на уранку и весело га поздравља, и ако га сваки дан види: увјек му је мило и драго, као да га први пут види. Весели се човјек птичјем цвркутању и ужива у њему, и ако га сваки дан слуша. Радује се божићном звону, слави и честици, и ако га свако године очекује. Па тако нам је мио и поздрав „Христос воскресе!“ — тако нас усхићује и свијетло Васкресење, тако нам пуни груди миљем и данашње славље. Та данас нам је Ускрс и дај Боже — увијек нам ускрс био! Дај Боже, да и ми — ускрсли — друге ускрсавамо, да и ми — просвијећени — друге просвјећујемо!“

„Наши стари са мачем у руци ускрсаваху слободу пашеничког нашег народа. Ви ћете памећу и разбором — јер тијем се данас бојује — ускрсавати и препорођавати народ свој, да и Србину сине тражи ускрс његових нада и народних идеала. А то ће бити, ако будете кадри задржати у њему љубав према светој вјери православној прадједовској, ако му узбудете могли снажити понос његов народни.“

Особиту важност његовим проповедима и екхортама и даје и то, што му је у њима моћ аргументације снажна, што му је св. Писмо и Оци црквени — највећи авторитет, те што се врло опрезно служи и суђењима здравога разума. Никад он не заборавља на оне моменте, где треба понут оне Паскалове: „Humiliez-vous, raison impiissante; taisez-vous, nature imbecille“ — смири се разуме слаби; умукни природо немоћна! — да поступи и закони се за највиши авторитет св. Писма.

При аргументацији упада у очи и то, што речи св. Писма увек преводи на чист народни језик, а притом брижљиво пази, да се тачно очува копија мисли, или их, по потреби, снабдева потпуно умесним илустрацијама. Ово је бесумње врло добар поступак, јер славенски цитати силно сметају јасности стила, те не одговарају сврси. Ваља већ једном и код нас кидати са свима старим неумесним, а често и врло штетним, предрасудама.

У Живановићевим проповедима, а особито у екхортама, поред опћег насушног елемента, доста је и апологетичког, — што је врло нужно у ова времена, кад је већ тако рећи и сва атмосфера наша заражена разним струјама неверe. Тако напр. апологетички расправља о посту, о лажном стиду, јавно се прекрстити, о васкресењу Христовом, о опћим цртама неверe и т. д.

Посебице, што се екхорти тиче — увјерио сам се, да су оне врло спремно удешене како по облику, тако и по садржају. У њима је све живо и ведро изложено — управљено више срцу него интелекту, да може загрејати

и одушевити, те вољу пробудити и учинити је активном. Идеал им је учинити младића морално јаким, карактером — срећним човеком!

У томе се ове екхорте нарочито одликују и од многих екхорти признатих немачких екхортатора, као Марка, Маха и др. Живановићеве екхорте имају у себи више живота и топлине, апелују више на срце него на ум, и ако достојну пажњу и уму обраћају. Код Немаца је баш обратно; они више пажње посвећују интелекту, те су више доктринери, него религиозно — морални васпитачи — стога им је тон заиста сухопарнији и ладнији; а призната је чињеница, да схоластичка подела, ма била и у најбољој системи, код проповеди и екхорта одузима много живости, те више шкоди садржају и умањује ефекат, него што користи лепоти одлика. Та формална подела помаже само памћењу онога, који говори и ученим људима, који су привикли на тај метод; дочим већине слушалаца, најбоље уопште оно, што је дирљиво и практично. Тако о томе суде и одлични стручњаци старијег и новијег доба (Цицеро, Фенелон, Дипонлу и др.)

Но не може се ни тврдити да у Живановићевим екхортама нема поделе. Она фактички постоји и ако не формално, те је боља и природнија од прве. Зар ово није подела, и то стварна подела, кад се екхорта почиње са пријатним уводом, из кога се прелази на изагање оне мисли, а по том на ређање чињеница простим, јасним и изразитијим начином; те за тим изводе потребни закључци? Зар у Живановићевим екхортама, као и у проповедима, не извиру све главне мисли једна из друге? Зар није код њега све у најтешњој најлепшој логичкој вези? — Оваковим ће се начином увек бољи успех постићи него цепкањем екхорге на односне формалне делове.

Стога се и не слажем са мишљењем г. Ив. Маширевића, исказаним о облику екхорте, приликом приказа ових Живановићевих проповеди и екхорти, у „Богословском Гласнику“ за прошлу годину. Маркове и Махове екхорте заиста су садржајем богате, али у ефекту су слабе, да пробуде у срцу осећаје и развију активну вољу — а то треба управо да је главна сврха екхортирања. За то Живановићеве екхорте, особито за наше прилике и према природним особинама нашег народа, куд и камо више одговарају него поменуте немачке!

Диспозиције Живановићеве такође су богате садржајем и у природном логичком реду повртане. — Њима се је за то врло лако служити.

Да завршимо.

Са Живановићевим проповедима и екхортама добила је наша сиромашна богословска књижевност одличну прирову, а свештенство српско ваљаног практичног помоћника у вршењу једне од најглавнијих дужности својих. Свештенство наше, свесно своје дужности, нека својски пригрли пружену му братску помоћ, а вредни автор нека и даље устраје у мучном, али племенитом раду свом.

Беловар. Рад. М. Грујић.

ЛИСТАК.

Вести.

(Богословско књижевно друштво „Слога“) у Карловцима почело је у ове Божје да остварава своју замисао о издавању књижица за народ религиозно-моралне садржине. Мислимо да није потребно много говорити о користи ове ствари, кад се зна колики успех имају овакви подузећи код других народа, тим пре што је ова лепа појава изникла у врло згодан час — у време готово опћег индиферентизма нашег друштва (особито интелигенције), према питањима вере и морала. Сваки час се чују жалосне речи, да се и наш „прост“ народ све више удаљава од своје цркве, неки немар или равнодушност успављује га, гаси овај огањ љубави према крсту Христову и лепој вери православној, за коју су наши дедови пролевали крв своју. Није се томе чудити: жељи додир нашег народа са западном цивилизацијом изазвао је код њега друге интересе, привукао је његову пажњу на другу страну — умножене потребе, а средства иста као и пре, ако не још оскудније троше душевне силе народа на борбу за материјално-економски опстанак, те му не остаје ништа или бар врло мало времена за размишљање о Богу, цркви, вери, моралу. Ако игда, то у овако тешке дане позвани су свештеници и учитељи народа, да га што чешће подсећају на Бога да не даду вери да слаби, и да отупи осетљивост моралног осећаја, јер без вере и морала и економски силан народ на путу је к пропасти.

У тешким приликама диже се наша вредна богословска омладина, да принесе и она, колико може и колико јој допушта време, своју лепту, свој скромни

дар своме напаћеном, „муком свакојаком“, народу. Или зар није скроман дар књижица, која вреди (4 нов.) готово толико, колико је спроманна евангељска удовица приложила храму, али драгоцен, јер га је изанпала племенита љубав према *Ономе о чијем се васкрсењу у првој књижици прича* и топла жеља да у тешким и врачним данима баци зрачак наде и утеше, у забринуте душе и узнемирена срца своје браће. Омладина наша приступа к делу, светлом делу. — Ко да је не похвали, ко да се не радује томе, а најзад, има ли кога између нас ко јој не би хтео помоћи чиме може? *Свештеници* српски и *учитељи* нека се постарају да што више оваких књижица досле у руке многих „малих“, тиме ће потпомоћи добро дело, а и осоколити нашу омладину на даљи још интензивнији рад још док су у школи, а без сумње живљи и благотворнији, кад се удостоје великог имена, а свете дужности свештеника и учитеља народних.

На штампаног огласа, што га доносимо у листу на стр. 191., види се каква је цена првој књижици и погодности скупљачима на њу.

(Одбор Седморице и Свештенички Конвикт.) Упозоравамо поштоване читаоце на извештај о радњи Одбора Седморице и на записнике о његовим седницама, које напред доносимо у данашњем броју о. л. Тако исто упозоравамо на позив Свештеничког Конвикта у Карловцима, који је такође доносимо у данашњем броју о. л., те и са своје стране топло препоручујемо Свештенички Конвикат помоћи свакога, ко му у помоћ притећи може.

(Чудна појава.) Пређних дана уписао се је један умировљени парох и почасни протојереј за члана Матице Српске, Народног Позоришта и Учитељског Конвикта — само се није сетио да се упише и за члана Свештеничког Конвикта. —р—

„Н. Србобран“ доноси ову белешку у бр. 68.: **„Једна непријатна ствар“.** Хоћу да изнесем једну непријатну ствар, о којој и мађарске новине већ говоре, а ни мало се баш њоме не можемо поносити. Тиче се Харминца помађареног Словака и неквалификованог мернина, на кога је спала градња ове српске прав. цркве у Новом Саду, поред наших стручних мернина. Већ је овде говорено да се не треба само у здравицама разилазити Србством и само у њима говорити о заманности начела „свој своме“, него да нам је потребно мало више ситног реалног рада, а мало мање шупљег теорисања. Но оставимо то за сад на страну, па да региструјем оно што сам читао у „Pesti Hirlap“-у,

Наиме свима је овде познато, да се летос пред д-р Николом Михајловићем хвастао Харминц, да он мора добити градњу саборне цркве, јер он има у џепу саборски одбор, а међу њима ако пону Божидару Поповићу покаже само једну стотинарку, он ће му све учинити. Како је Харминц одиста добио градњу, то је д-р Михајловић да не ба изгледало да је саборски одбор потплаћен, упозорио на Харминцово казивање д-р Мушицког, Јовановића и Илијића. Место да су ову тужили Харминца, они упуте Харминца да он тужи д-р Михајловића и они суделоваше као сведоци. После провођене пресуде, у којој је осуђен д-р Михајловић, у суботу је другостепени форум саслушао ослободио д-р Михајловића, јер је одиста доказано да је Харминц на више се места овако „ласкаво“ изразио за наш саборски одбор. Овај се догађај не сме сматрати као маленкост, преко које ваља ћутке прећи. Српски народ с правом захтева, а тако исто и аукторитет самога саборског одбора, да нико не сме посумњати у његову чистоту. Кад је јасно обелодањено, да је одиста Харминц овако клевете разносио, онда је ред, да га д-р Мушицки, д-р Илијић, д-р Јовановић и нарочито поп Божа позову на одговорност, јер је и онако промашена адреса, кад је д-р Михајловић наведен пред суд.

Исправак. У данашњем бр. на стр. 172. у 10. р. од доле у првом стуиџу у место 1786. треба 1876.

Уредник: **Димитрије Рузарац**, протојереј.

Читуља.

Дана 28. о. м. (10. априла) 1905. год. преминуо је после дуге и тешке болести јереј † *Љубомир Ракић* парох у *Беркасову*, оставивши после себе ситну децу. Вечан му спомен!

Послате књиге на приказ.

О дужностима парохијских свештеника. Прештампано из „Гласника православне Далматинско-Истријске Епархије“. Власништво Еп. Конзисторије у Задру. Задар. 1897. (?) 8° цена 1 Круна.

Књиге за народ, издаје Матица Српска из задужбине Петра Коњевића. Свеска 112. *Из књига Старостављик* III. *Војислав Травуњанин* од Стевана Сремца, Нови Сад 16° 71.

Нови листови: 1) *„Српски народ“*, уредник професор *Л. Зрнић*, Београд. Излази 10. и 25. у сваком месецу. Цена 10 Круна.

2) *Лаворика*, власник: *Славко Јанковић*, главни уредник: *Љубица Валић*. Излази 1. и 15. у месецу у Земуну. Цена 12 Круна.

Православним српским свештеницима, учитељима и свима побожним Србима.

Сваки свестан Србин, који одиста жели бољитак и напредак свога народа, мора се растужати, када посматрајући буђење свога народа и кретање у многоме на боље, баци поглед на једно скоро пусто поље народног живота, на оно, што је основ народне среће и друштвеног напретка, на *религијозно-моралан живот* православних Срба. Пребациемо се када рекосмо пусто поље, не, оно није пусто, на њему расте Божји цветак, расте босиљак, расте љубав Србинова према крсту часном, према матери цркви према крсном имену, који га проведоше кроз беде и одржаше живъ. Није дакле поље пусто, него је необрађано, јер, авај! међу ситним босиљком расту биљке отровне — заблуде и празноверице, које отимају маха из дана у дан, и које би, не дај Боже, једног кобног дана угушиле благи босиљак истинске вере. Није до вас само кривица учитељи народни, није до вас кривица *врховодари*, које је Спаситељ поставио, да му негујете *врт*. Силни су узроци томе, а главни је, што неимаштине с киме да делите терет рада свога, *што вам нико не пружаше помоћи*. Мало је ваша реч са амвона, слаба је једино она, да угуши све религијозно-моралне заблуде ваших верних, широко је поље вашег рада, не чује се ваша реч до свију његових међа.

Осећамо сав терет вашега рада и ми, ваша данас сутра браћа, видимо побожни Србине да хоћеш и желиш да се упутиш у својој вери, па ево хоћемо да вам обадвома, а и себи помогнемо. *Хоћемо да вам дамо науку наше св. цркве у малим књижицама. Пружаћемо вам у њима чисто православно учење о разним стварима, које треба побожна душа да зна. Поучићемо те Србине о твојим празницима и о томе како се светкују и како треба да се светкују; причаћемо ти простим твојим језиком о животу твојих светаца, нарочито оних, које славиш као крсно име и Срба светаца; рећи ћемо ти јасно и тачно шта је православна вера, да се знаш чувати, да се о њу не огрешиш; рећи ћемо ти како црква жели, да Хришћанин живи у породици и међу ближњима, а када се појаве у твојој вери и цркви каке грешке или незгоде, поучићемо те како да их избегнеш.*

Ћемо да ти речемо, како налаже црква, да се владаш према њима. На лепом ћемо ти српском језику рећи шесме које певаш у цркви, да још јасније видиш, како лепо Србин Бога слави и још ћемо ти уз сваку књигу дати по једну лепу икониицу.

Вама свећеници и учитељи народни пружамо ове књиге, да их посејете тамо, камо не може увек ваша реч доспети, да их посејете свуда те да и оне уче народ оном чему га ви учите. А ти их добри народе прими из руке својих пријатеља, јер ће оне бити блага роса, којом ћеш заливати цвет своје вере, да свој *миомирне* све више дижу Богу, те да угуши онај отров, који непријатељ твоје вере сеје.

Божјом помоћу и уз савете и упутства својих професора, спремила је „Слога" богословско књижевно друштво у Карловцима, прву таку књигу и већ ју штампа. *Наслов јој је: „Ускрс Господа Исуса Христа". У њој је описан овај најрадоснији и најсвечанији хришћански празник. Протумачено је богослужење и свештене радње ускршње, надаље је штампан у њој читав ускршњи канон на словенском и лепом српском језику. У кратко је разјашњено ускршње јеванђеље (Јов. I. 1—17), које је штампано на словенском и у тачном српском преводу. За овим долази лепо преведено и допуњама разјашњено „Слово св. Јована Златоустога на Ускрс", и на крају су споменуте побожни ускршњи обичаји православних Хришћана, а на челу књиге стоји украс лепши, Прединева слика Воскресења.*

Сав нам рад потиче из чисте љубави према браћи својој и нашој и њиховој вери, па тако вам ове младићке љубави и жара, не пређите преко њега, помозите „Слогу" у њеном по народ корисном потхвату, *латите се растуривања њених издања, и вама и народу ће донети моралне користи. Не тражимо ни од кога да нас бадава помаже, нећимо ћемо растуривачима давати врло велики %, и ако је књига према своме обиму (2 табака) и сувише јефтина. (10 нов.)* Уверени да ћете се нашој молби одазвати, и јавити нам се за растуривача наше прве књиге, шаљемо вам српски поздрав.

У Карловцима, у очи Благовести 1905.

Богословско књижевно друштво „СЛОГА".

Adresa:

Bogoslovsko knjlž. društvo „SLOGA"

Sremski Karlovci.

Поручбине ваља одмах слати, да би се књиге могле до цветне недеље разаслати.

Дајемо овај попуст:

на 10 књига плаћамо ми поштарину.
на 25 „ дајемо 10% попуста.
„ 50 „ „ 20% „
„ 100 „ „ 33⅓% „
све франко.

Књижевна објава.

Од 1. Јануара о. г. почео је поново излазити „Омладински Гласник". Издаје дружина „Омладинског Гласника". Одговорни уредник Ђура Вуковић. Штампа се у Руми. Излази сваког месеца једанпут. Цена на годину 5 Крува.

Разашиле се „*Учитељски календар* и *Шематизам за год. 1905.*" Садржава одабрану педагошку лектиру и шематизам целокупног српског учитељства. Цена 1·20 круна (1·50). Ко хоће да наручи календар нека се пожури, јер је остала мала залиха ван претплатника. Поруџбине и новац треба слати једино на потписаног уредника и издавача. — Земун. Богдан Ж. Ђурђевић, учитељ.

Књижевни огласи.

Што сам обећао, испуњавам: Издајем педагошко дело

ДЕТЕ

у десет свезака са сликама, а са овом садржином:

1. Увод. — 2. Дете у развијању или ембрионално дете. — 3. Новорођенче. — 4. Дете и његова драж. — 5. Растење и пропорција. — 6. Сметње у развијању. — 7. Нормално развијање. — 8. Мерење деце. — 9. Неговање и храњење детета. — 10. Неговање зуба. — 11. Рад чула опипа. — 12. Рад чула вида. — 13. Рад чула слуха. — 14. Рад чула куса. — 15. Рад чула мириса. — 16. Органични осећаји. — 17. Мишићни осећаји. — 18. Опажај с представама. — 19. Памћење. — 20. Уображење или фантазија. — 21. Појам, пресуда и закључак. — 22. Самосвест или престава „ја". — 23. Осећајни рад. — 24. Рад воље. — 25. Говор. — 26. Дете уметник.

Дело сам радио по најсувременијим ауторима педагозима, нарочито струје, што разрађује „Психологију детета" и „Уметност у детињем животу", као и биљешкама својим, и помагача ми од 10 г. амо.

Реч је о детету од првог зачетка до 14. год. имајући на уму телесни, а нарочито умни развитак детета.

Дело је ово код нас прва-новина, потребно за сваку школу од најнижих до највиших, за сваку кућу од колеба до богаташких дворова....

Цена је свакој свесци само 70 фил. Претплата (за појединe или од 1—5 или од 1—10 свеске) се шаље подписаном у готовом новцу или јасно подписаном поруком, што је довољна обвеза.

Књижари и препродавци имају уобичајен рабат.

Пакрац, Марта — 1905.

Јован Кнежевић,
професор учитељске школе.

Примедба:

1. Нарочито апелујем у издавању овог дела на браћу учитеље и сестре учитељице, па молим: да ми помогну скупљати претплату, јер и ја увек помажем све, што је школско и учитељско, наше сталешко. Зауземите се, браћо и сестре, да ову књигу набави што више школа и домова. На услузи хвала! За услугу стојим на услузи!

2. Ко ми хоће још, да пошаље биљежака о детету, са хвалом се примају још увек.

3. Слике деце од колевке до 7. год. примам с тим, да родитељи плате клише, што није боз зна колики новац. Нарочито су ми добро дошле слике, добро развијене деце, фотографисане гологлаве и бар горњег голог тела (трупа). Фотографије се шаљу мени.

Ко би хтео у омот свезака, којих ће бити на хиљаде, да оглас даде, нека то учини што пре. Огласи се веома јефтино рачунају.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 1—2, 19

Подписана манастирска управа даје овим на знање, да ће дана 20. Априла (3. маја 1905. г. у манастиру св. Ђурђа у 10 сати пре подне надавати под закуп 680 јутара 1250□° фати оранице, 28 јутара ливаде и 24 јутра пашњака путем јавне дражбе на шест година, почевши од 1. Октобра 1905. год.

Исклична је цена 16.000 круна.

Пре започетка усмене дражбе примаће се и затворене писмене понуде, којима се има прикључити вадиум у износи од 1600 круна.

Дражбени услови могу се видити сваки дан у писарници потписане управе.

У Манастиру Св. Ђурђа (posta Birda) 29. Марта 1905. године.

Манастирска Управа.

ОГЛАС. 1—1 18

Потписана Српска правосл. црквена општина има на продају скелу за три звона од доброг растовог дрвета.

Ср. Карловци 29. марта 1905.

Председништво.

Број 312. 314. и 315./К. з. 165. 173. и 181. ех 1905.

СТЕЧАЈ. 1—2 17

Исписује се на парохије и то: у Српској Капели IV. разреда; у Лисичинима V. разреда и у Шуметљаци VI. разреда са роком до укључиво 23. априла (6. маја) 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице до стављеног рока надлежним путем потписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије. У Пакрацу, 22. марта (4. априла) 1905. године држане.

Предсједништво.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 1—2, 20

Потписана управа манастира Бездина даје овим на знање, да ће дана 4. Маја 1905. по нов. у 10 сахата пре подне у Ман. Бездину издавати под закуп $923^{333}/_{1000}$ кат. јутара оранице, путем јавне усмене дражбе на 12 година, почевши од 1. Октобра 1905. по нов.

Исклична цена 28 круна по 1 кат. јутру. Лицитанти имаду пре одпочете дражбе 10% од укупне исклучне цене у име вадиума положити.

Дражбени услови могу се видити сваки дан у писарници потписане управе.

У Ман. Бездину (пошта Nemet Szt. Péter) 29. Марта 1905. године.

Манастирска Управа.

ДРУГИ ОГЛАСИ

6—6, 5

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За странство: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, отечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 289. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV | Број 8

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у петак 15. априла 1905.

ЗВАНИЧНО.

Одликовања.

Његова Светост Преузвишени Господин српски Патријарх *Георгије Бранковић*, благоизволела је одликовати јеромонаха манастира Крушедола Атанасија Поштића црвеним појасом и камилавком од кадифе.

Јеромонах Атанасије изабрат је од српске црквене општине тријестанске за пароха, услед чега му је дат допуст на неизвесно време.

ОТПИС

преузвишена г. кр. уг. министра-председника од 6. фебруара 1905. бр. 6091/М. П. ех 1904., да је издавање црквених столова строго унутрашња црквена ствар, која спада у аутономни делокруг месног црквеног одбора уз надзор епархијске конзисторије.

Краљевски угарски министар-председник. Превод с мађарског
6091./М. П. П. ех 1904.

Преузвишени и Високопречасни
Господине Архиепископе, Митрополите и Патријарше!

Позивно на Вашу представку од 22. априла 1904. год. бр. М. 134. у предмету утока Дра Св. Д. против одлуке срп. прав. митрополитско црквеног савета од 2. децембра 1903. год. бр. М. 608./МЦС. 157. ех 1903. у ствари црквеног стола бар. М. Р., све подастрте списе с тим враћам натраг, да уток уложен против сада споме-

Преузвишеном и Високопречасном Господину

Георгију Бранковићу

правом тајном саветнику и карловачком правосл. архиепископу, митрополиту и патријарху српском и т. д.

нуте одлуке митрополитско-црквеног савета у споразуму са г. министром богочасти и јавне наставе одбијам, јер спорна питања, која могу настати око издавања црквених столова, не спадају међу оне предмете, који су у смислу постојећих закона и наредаба упућени у делокруг права највишег надзора, него су строго унутрашња црквена ствар, која спада у автономни делокруг месног црквеног одбора уз надзор епархијске конзисторије, те тако ова унутрашња црквена ствар, коју су надлежне црквене власти већ правомоћно решиле, у помањкању законског основа и нарочито на уток треће у овој ствари не заинтересоване странке не може бити предметом ревизије.

О овом се има утецатељ сходним начином известити.

Будимпешта, 6. фебруара 1905. год.

За министра-председника

Тарковић с. р.
држани тајник.

НЕЗВАНИЧНО.

Софроније Јовановић

владика славонијски-пакрачки од 1743.—1757.

Д. Р.

Какве је борбе имао патријарх Арсеније Јовановић Шакабента са славонијским-пакрачким владиком Нићифором Стефановићем због ексарха му Софронија Јовановића, ком је хтео за живота да уступи своју епархију, и како је Софроније дошао до поменуте епископије; описао је чаш пријатељ г. прота Милутин Јакшић у својој књизи: „*О Арсенију IV. Јовановићу-Шакабенти*“.

Ми ћемо овде да наведемо за њега грамату царице Марије Терезије и патријархово писмо о његовом избору.

Ми Марија Терезија римска императрица — — — — Знано творим, и в силе настојашчих памјатствованију превручаем вјем, иже надлежит: јако же почтењејшаго некогда и љубезњејшаго Г. родитеља нашего, свјашченое цесарское и краљевско величество, блаженија памјати, ко Илирическому народу всегда особливују милост носил: тако и Ми по взјатии управленији кормила того вјех краљевств и провинциах, насљедственоју правдоју на Нас припадших, милостиво закључихом тојже народ за заслуги, коториј своеју вјерностију и крјепостију о Аугустном домје Нашем, како сад недавно, тако и прешедших времен себе добил, равним склоности образом содержавати, и тују вјакоју датоју приличествујушчи показати, свјетлостное уже того недавно в сем дахом доказателство, јегда потвердишасе клеру и народу Сербскому привилегии, от блажених предцесоров Наших им дарованија, между прочими почтеному и благоговеному восточнија церкве греческаго закона Патријарху, Архиепископу и Митрополиту, вјерному Нам љубезному Арсенију Јовановићу власт такође милостивно даровахом, котороју висјашчија от своеја митрополии греческаго закона епископи из правила старого и обичаја народа избрати и именовати может, кои потом но избрании таковаго Нам благопријатно видитсја бити, во мјестах и предјељех, гдје обичај и уређеније јест, сјанами епископскими свободно и законо служатсја.

Понеже убо Нам помјанути Патријарх, Архиепископ и Митрополит покорно предложил, дјејствителнаго до ниње епископа пакрачкаго Никифора Стефановића, от многих љет болезнију страждушчаго, дља сего, и что престарјел, тако сам свој законо исполнити, силен нјест, епископство свое правилно изручил, мјесто же того вјернаго Нашего такође почтеногa Софронија Јовановића архимандрита и суфраганеа (или епископскаго помоћника) из предречених узрок, тому уже от прежде пареженому во епископа пакрачкаго с подлежашчими обичајно бившу избрату, вкуљеже до-

стојно просил, да тое избранје, не точију височајшеју Нашеју властију цесаро Кралевскоју потвердим, но и оним которије надлежит, тјашко наложим, да недавно избраному* Софронију Јовановићу во администрираћу своего сана, всјакоју помошчију готови сут, и исполњат, да от всјех греческаго закона људеј за епископа пакрачкаго с подлежашчими имјеетсја, и тому от своего предјела или епархии жители законо и постојано во оних покорно будут, что духовнија јего јурисдикции касаетсја.

Ми сим јего понизњејшим прошенјем воздвижени, того же нам презентиратаго Софронија Јовановића за изјашчное јего во обученји духовних свој сан, и назначеновано во администрираћу реченаго суфрагината (или споможенија епископскаго) показанија ревности, жизни и благонравија совершености, особливи таможе дјествителства начин, коим во оних странах себе пријатнаго сотворил, и прочим таковим начлством достојнима душедарователстви, такожде за особливое свое времена мјатежа, прешедших лет при Савје бившаго, в Наших службах показаное благоговенство, во епископа пакрачкаго парежденаго, милостивјејше потверждуем, кромје сего соизволјаем, и хошчем, да како по обичају присјагу вјерности славно Нам отдаст, на правленје сана своего епископскаго допуститсја, и до куду и он от своје епархии своеја жител грчески закон восточнија церкве исповједајушче, за епископа с повиностију признат.

Свидјетелство сих писанијах рукоју Нашеју подписаних, и печатију Нашеју цесаро кралевскоју дашасја в градје Нашем Виење 17. Августа 1746., царствија Нашего тагожде шестаго.

М. П. Марија Терезија с. р.

Фердинанд Граф от Коловрата с. р.

* Баш недавно! Софроније је посвећен за епископа још 22. Маја 1743. Уред.

* Не види л' се из овог, да се и 1746. наш народ у Славонији званично називао *српским*, а не *илирским* народом! Уред.

На собственују ц. к. величества заповјест

Јоанес Христофор Јениш с. р.

18. Августа исте 1746. управила је царица Марија Терезија на вировитичку и пожешку жупанију следећи допис:

Марија Терезија и пр.

Честни, почтени и пр. Понеже Ми во мјесто епископа греческаго закона восточнија церкве, пакрачкаго, чрез изручение первјејшаго епископа Никифора Стефановића, законо празднујушчаго, чрез вјернаго нашего Нам љубезнаго, почтенаго и благоговенаго т оже закона и церкве народа Илирическаго или сербскаго патријарха, Архиепископа и Митрополита Арсенија Јовановића, Нам презентирајушчаго Софронија Јовановића, прежде реченаго епископа пакрачкаго ексзарха, паче же архимандрита бившаго, из милостивија вјерности јего к Нам, и августном дому Нашем имјејушчија рефлексии, во помјанутаго греческаго закона восточнија церкве епископа пакрачкаго, милостивно отредити, и милостивјејше потвердити, удостоили се јесми; сего ради сие истое за знание и управленје ваше сим објављуем, во прочем Вам милостију Нашеју цесаро-кралевскоју милостивно склони пребиваем.

Дано во градје Нашем Виење во Аустрии 18. дне мјесјаца Августа, љета Господња 1746.

Копија сија оригиналу сообразна да јест, свидјетелствују. В Виење 25. Авг. 1746.

М. П. Бернард Конеш от Дворец, свјашчено ц. к. вел. канцеларие кр. дворске унгарске експедитор и концепист.

* * *

Фелдмаршал лајтнанту маркезу Гвадањију, упутила је 27. Апр. 1746. царица Марија Терезија следећи допис:

Марија Терезија и пр.

Јест Нам восточнија церкве греческаго закона Патријарх и тамошњи Архиепископ и Митрополит Арсеније Јовановић понизно представил, јаковим образом доњењшњи пакрачки епископ тогожде закона Никифор Стефановић, ради високија старости и немошчи имјејушчија тај епископат правилно изручил, напротив же јего до ниње бивши

суфраганеус (или епископски сапомоћник) и архимандрит Софронић Јовановић, на јего мјесто по обикновеному образу изабрадся јест, дъа коего тој ради нашего милостивјешаго потвержденија таковаго избранија понижьеше прошение сотворил.

Ми же взирајушче на јего похваљаемо во духовних службах до ниње всегда показаемија приљежанија и неутрудженија ревности, подобье и на јего к Нашој високачајшој службје носјашче, и особливо прежде нъколико лъет при Савје рјеџје бившем мјатежи и бунтје на свјетлост поставленаго благоговјенства, в сем милостивјеше приволихом и јему суфраганеу Софронију Јовановићу дјействителному накрачкој епископу диплому потвердителну под Нашим високачајшим подписанием, по показанију преписаногa прилога издахом, тјемже Ми тебје сие за извјестие, и сему концу с сим хотјехом објавити, јако да ти јегда тој прежде Нам заклетву вјерности обикновеним начином положити будет, ради јего допушченија и преставленија во накрачкој епархии при содружницех своего закона, по прежднему в таковых случаех держатому обичају потребитое извершит, и како сие исполнилосја јест, потом извјестити Нам, присем же копију от положенија формулара заклетви послати Нам будет и проч.

Колационирато и јест настојашчи преписс оному у цесаро кралевској војничкој канцеларии обрјетајушчему се оригиналу концепту, равногласјашч. Во вјерование сего мој подпис.

У Бечу 2. Септ. 1746.

М. п. Јоан Мартин Хертел
ц. к. војничке канцеларие регистратом.

* * *

Писмо патријарха Арсенија Јовановића Шакабенте будимском владици Василију Димитријевићу:

Преосвјашчени Г. Будимски Нам во Христје брат љубезни!

Архимандрита славонијскаго Софронија Јовановића јавно видјеное, и от јего самаго признатое попользновение, в једином и другом повторитисја неподобајушчем, на толико Пр. В. познато будет, колико оно бист, јелико св. церкве нашеје догмати, апостолскаја правила и богодухновених отец устави Братству Вашему толковати могут. Ниђеже, занеже он в начаље речени по наложеној јему правилној епитимии плоди достојни покајанија сотворил, во всјех јединих признанием попользновенија своего, и од того покајанием, очистил себе, и пак своја матере церкве свјатија сина сотворил, и јеј аки член благочестив причислилсја верховним нашим па то разрјешением и благословением, јако да и вјашчшаго в духовних сана участник бити может, и гдје принципал јего, о Христје Брат наш Г. Никифор Стефановић епископ Славонијски сад речену славонијску епархију чрез обичну церкви нашеј паретис самому јему своему служителеви Софронију своеволно уступает, неимеђа в намјерении каковое между епархијеју в напред помјешателство, и таковују резигнацију нам вручил. Того ради ми имјевше в призрјении милостивом, јего благопокорное во всјех попользновении покајание, епархии принципала на јего архимандрита резигнацију, и пак что више Брат Вашего и прочих националних Архиереев на нем благоволение и вотуме, равно јако предпомењути церкве нашеја кајушчијасја приемљушчија догмати божествених апостол и св. отец правила соизвољајут, резолвирахом и изволихом и закључихом миловати јего добрје исправившагосја архимандрита Софронија характером Архиерејства по даној нам от Бога и кр. величества власти и синодалному избранију.

Овакомуже на архиерејства сан возведенију термин немогохом на далше протегнути, ово ради неокончанија јешче в бунтје славонијском комисии, ово пак предлежашчија ради инкорпорации кралевини Славонијскојже к корони Мађарској, гдје и он присушч да будет, потребно јест. Но наредихом на славное сошествие св. Духа Маја сего 22. тогожде св. Духа возложением рук наших на јего Софронија в благодати архијерејства снити, призвати. За то и творим сие Братству вашему в јавление, јако да бисте изволили сад на термин јавлени здје указати се, и онаковом соленитету присудствовати во церкве на-

шеја церемонијам. Тако вас ожидајушче остаем

Преосвјашченства вашего

Б. М. православни Архиепископ Пекски и цјелаго Илирика Патриарх

Благ желатељ

Арсеније Јоановић с. р.

В Карловце 14. Маја 1743.

Из овог се види, да је патријарх Арсеније Јовановић Шакабента — Софронија Јовановића посветио за владику пре потврде царичине.

Софроније је Јовановић посвећен дакле за владику 22. Маја 1743. на Духове, а не 23. Марта и. г. као што се наводи у Шематизмима пакрачке епархије и у Шематизму митрополије карловачке за 1900. годину.

Покушај

да Срби источно православне вере усвоје нов — Григоријев — календар.

Д. Р.

У брошури „*Како је постао данашњи број заповедних празника у Срба*“, Београд 1888., ми смо на стр. 7. рекли: „Но бар све до 4. Октобра 1814., смео је српски народ употребљавати и држати се старог календара, а тада је цар Фрања I. издао преко кр. угарског намесничког савета налог митрополиту Стевану Стратимировићу, у ком је од њега искао савета, како би се и кад да се уведе нови календар код српског народа“.

„Митрополит је Стратимировић на то одговорио 9. Новембра и. г. и то на латинском језику, у ком је одговору темељно и мушки доказао немогућност усвајања новога календара код православних“.

„Тај је Стратимировићев одговор у целини наштампан на црквено-славенском језику у 88. књ. Летописа (1853. II. ч.) на стр. 87—116., а у врло оштрином српском изводу, кога је извео Александар Стојачковић у „Зимзелену“ календару за 1848. на стр. 101—103.“

„И из тог се одговора види, какав је научењак и родољуб био митрополит Стратимировић“.

„Услед тога Стратимировићева одговора, одустане се од увођења новога календара код православних“.

Како су се обично верске важније ствари наших митрополита-патријараха, давале на мњење римским архијерејима — главнијим —, што је рађено и са предлозима и молбама патријарха Арсенија Црнојевића, које су обично давале добро познатом кардиналу Леополду Колонићу, највећем противнику и патријарховом и нашег народа, да о њима искаже своје мњење; тако је и горњи Стратимировићев одговор између осталих добио на мњење и римски бискуп чанадски Ладислав Кезеги.

Овај је поднео следећа: „Примјечанија и разсмотренија в призрјении представленија карловачкаго Архиепископа, јаже до календарја новаго касајутсја“.

1. Вопрос о воведении новаго календарја, јегоже Архиепископ Карловачки важњејшим и тјажчајшим бити, между прочими и от туду доказивает, что нови календар Хунгарна самаја под Рудолфом 1588. Артикла 28. с њеким видом своја наклоности к ветхому календарју пријала јест; но ашче испитаем силу преднаведенаго Артикла, должно закључено бити, јако Хунгари толко готови били нови календар пријати, да им царское воспоминание доводно бјаше, во јеже сие сотворити; дал би Бог да би сие очевидно богоугодное и полезное добрејшаго кесарја нашего намјерение от Архиепископа карловачкаго и прочих епископов неуних с равноју, јакоже от Хунгаров готовостију иесијествуемо било, и сиј није помјануги вјерни средствием своих пастирej духовних сие би повјали, јако пасхалное и праздников торжествование догматов некасаетсја, но јединствено учение взирает, а јако сие премјеним подвержено било, претедших времен хисторици доказивајут: вопетину ичезли би онија тјаготи, имиже не истинољубие но противитисја желание Г. Архиепископу карловачкому вселило јест.

2. Что нови календар в царствје и убо от протестантов тэкмо 1777., от Англии же 1753. пријат јест; сиј примери не служат во устрашение но паче одушевление неуних, ихже стидитисја би подобало, что истекши уже 233 летом от воведенија н. кал., в математических науках не у толко успјели сут, јако да би увидили нужду збившогосја поправленија.

3. Всуе тождде Архиепископ во своем представљении посмјевается Папје Григорију XIII., аки би сего владјенија желание, а не нужда и полза к поправленију календарја принудило;

ибо јегда во времја Григорија XIII. ученјејши мужие и первагo рјада (сједалишча) математици примјетиша, јако равноношчное прољетнсе јеже во времја сабора никејскаго 21. Марта случилосја, в лето 1582. в 11. Март падает, за јеже таковим заблуждением изсјешчи, с величајшим провидјением употребљено јест исправление, учрежденое от Папи Григорија да 5. Окт. наречетсја 15. Окт., кое исправление хотја J. Scaliger и Mich. Mestlinus оклеветавати не престајали, сљедујушчих ничто менше времен искусњејши математици нуждно бити доказали и Англију јакоже и владјение (царство) к пријатију Н. Календарја побудили.

4. Придает абие тоје АЕпископ, јако ветхиј Календар должен ваватисја, аки особени Привилегиум нации своеја. Здје сие за примјечају, что Привилегиум от Леополда I. тогда дан бист Нации, когда јешче она под защчишчение законов пријата не бје, но јегда таја Нација л. 1791. Арт. 27. во Хунгарии сојужена и под защчишчение закона пријата бист, посмотрити надлежит окончение Артикула под ким сеј Нации право гоограждаства и пријажание њјенни от Аугустејшаго Императора Леополда II. дозволено јест, сие јест он себи удержал право дјел привилегиалних, сљедователње овому привилегиум силоју реченија клаусули отјати можно, тјем болше, что из сицеваго ваајмнаго умаленија между Римокатоликами и Несоединеними (неунитами) согласие утвержденију и једиповидному праздничних днеј и точнишему чествованију најјетатиса можно; ктому набјешчисја возмогут толикаја онаја несогласија, јаже једини и тојже от восточних и западних ађе и тамо обитаемом град ниње два разности календарја тол смушчају, да једни другому на прељатствие и часто ушчерб бивает, и ваајмними примјери сами себе от исполненија должности праздников свјатитисја имушчих от врашчају.

5. Да торжествование националнаго Конгреса (Синода) опредјелено будет, јелико мене касаетсја, излишње бити миу, извјестно бо јест, јако такови конгреси от Епископов, на коју сиј хошчут страну обрјашчајутсја, сљедовательно, како ниње АЕпископ карловачки прочише Епископи о новје календарје мисљат, тајаже и конгреса чувствованија будут, сие јест: пријатију Н. Календарја со всјем и всјако противитсја будет.

6. Противности оњеј предходит тојжде Архиепископ во своем представлении с тјем, что чин церковни с ветхим Календарем твердјејшим сојузом соединен бити приводит, прочее, ашче сице и твердјејшее со ветхим Календарем соединением имјеет, вопрошају здје аз, једа нарушаем бити имат чин церковни ашче неунити своју Пасху, Сошествие Св. Духа, Рождество Христово, и прочија Праздники по новому Календарју торжествовати будут? Опоминајусја аз, и многи со мноју, и убо не соединени, јакоже здјешни, тако и удалени, јако восточни своју Пасху, Вознесение Господне, Сошествие Св. Духа купно со западними торжествоваша, ниње чин свој церковни нарушен бити, жљелисја сут, дља того, что во једином граде један бист начин праздников, и ни једино бист разногласие.

7. Далше пост С. С. Петра и Павла ниже и тако кратиј или долгиј јест, и зато по начину Сошествија Св. Духа премјењаетсја, изостати того ради никогда не би имјел, но јакоже ниње, тако и пријату уже новому Календару примјењалбисја, и ниње кратиј, ниљеже продолженшиј би бил, ибо и тако пост осмих седмиц пред горенаведеним Праздником держатисја обикши приватное њеких благочестие ввело, и того ради на навјесно ашче и кратше премја, умалитисја может.

8. Тјагота из типических книг приведена менша јест, нежели да би намјеренију царскому и желаемому началних Праздников, једиству претпоставитисја заслужила. Воистину из книг типических всја возмогутсја, за нови Календар легко устроитисја, токмо да отложитсја ожесточение, множество Праздник да умалитсја, и вјерни руководством свјашченическим да обикнут Бога духом и истиноју прослављати.

9. Что Архиепископ исправление Григоричево презирает јако непотребное, и глаголет уча јако возвращение десјатих днеј за 1506. љет не бје толко, јако во очесја народњаја падати, смјеја воистину достојно јест. бје бо должност провидјашчаго Папи, примјечени заблужденијам благовремено предусрјести, ниже толиких замјешателств ожидати, какова во времена Јулиа Кесара била, иже љето исправити хотја, учредити нмјел, да би љето исправленија из 445 днеј состојалосја, от куду јавствует, јако год исправленија за 80 днеј, дља пренебрежених заблужденији умножитисја имје.

10. Что западнаја церков во извјестнаја љета Пасху со Јудејми торжествовати видитсја, то ју нарушенага канова никејскаго повину не дјелает; довљеет, что никогдаже в луње XIV. Пасху торжествует, но всегда в Недјељу, слеђујушчеј XIV. луње, и јако мњењју отец Никејских не противитсја но точно томуже сљеђует.

11. Никејски убо отци счисление Пасхи Александријскому Патријарху повјерили, јегоже должност бје торжество Пасхи всавјестити столиције Апостолстеј, но сие Никејских отец учреждение за оних времен, когда Греческо царство но величајшем цветје бје и епископи во Астрономим искуствељши во Александрии постављаеми бити мраху, своего основанија нелишшеја, но царству разорену јединожди, о каждје чрез Турки таковим људем дозволењеј, иже о Астрономии ничтоже вједајут, прежде помјанутое разположение соборное престати мјело, ибо, иже камилавкоеју Александријскоју познани, не абие и Математики вјежеством славни сут.

12. Да уже о терговцијех и продавцев оних глаголу, иже от турских стран и остров или во пристанишча ц. кр. или Виену приходјашчих и торжества Пасхи по ветхому стилу ждуе ожидајушчих Архиепископ сажаљенија достојних бити чувствует, и пасхалнаго сообшченија лишаемих предсказует, сиј воистину и рјетки сут и прибитком болше временим, нежели Праздником торжествуемим внемљушче, легко себе законом Провинции, в њуже приходјат, сообразовати будут, и јединоју в надежђје своеј прељшчени, промјење чина церковнаго по малу обикнут; јеже до епископов страних несоединених относитсја, сиј примјеченој промјење календарја видјети будут, јако Православие во ученијх не состоит.

13. Јегда о предметје божественње дјелаетсја, разсуждении человјеческих бојатисја не подобает; они воистину, иже несоединених наследственних држав вјерних новаго календарја употребљати увидјат, никакоже мислити будут, јако они себе трепеч њекоеј сектје отдали, но к Братии, от коеја ало прељшчени отлучившасја, после многих временех возвратилисја, јешче что више и сами јеже јединство получити спорими степенми одушевљатисја будут.

14. Ниже кого да задерживает оное, что находјатсја книги, в коих западни аки јудејствујушчи проводјатсја; сие бо досеље никто от Математиков доказал, ниже когда докажет; јестлиже Архиепископ Карловачки всја онаја, јаже тиснением издана находјатсја за оракули почитати хошчет, искусит воистину, јако и их закон подобно Римокатолическому поруганијами (злословијами) обилњејше обременљаетсја; прочее, аше кое го от наших таковаго обрјел, иже сие Римокатоликов јудејствование признал, мислити должен, јако и у Римокатоликов находјатсја њеци, иже тол мало во науках Математических искусни сут, кол мало в сем родје наук уважајутсја днешни епископи Александријски, иже Турек катедру цјеноју великајшеју продает, ниже в них вјежество, но таболец злата полни сматрјает.

15. О постјех завјетних, јакови сут С. С. Петра и Павла и Успенија Богородици Марии, сие во кратце глаголу: јако иногда св. Григорај велики Папа римски Јоану Константинополскому Патријарху года 589. писал, јако он сирјеч желает, да бы пости, и воздержанија хранилисја, но јако паче желает, да би заповјели десјатословја набљудалисја; что бо полјзует пост, что чревничајное воздержание, аше трапеза от неправд не воздержаетсја; онај убо пост цјелаго времене јест, и всјем сал сваштенических напрјажением вјерним да вселитсја, от сего (поста) никое разрешение разрјешает; а јеже них пост касаетсја, то свјашченическое благоразсуждение опредјељает по начину времене и потребности.

16. Дал̀ше Архиепископ карловачки нијеје мја ждје противника, что форма дает битие вешчи, но отрицају, и паки отрицају, јако Календар ветхиј јест форма или образец Православија, и ветхиј бо и новиј Календар к ученију относитсја, јеже всегда бје премјенително, а форма, јаже дает битие вешчи, премјенителна њест, аше сушчество непремјенитсја.

17. Папи убо Римсти соединенија (унитскија) Греки во Италии а частију во иних областех живушчија при употребљении ветхаго Календарја оставили сут; но аше би от књазеј кто или республики какова желала бити, да их поданаци, Греци несоединени (неунити) и во Италии или на островјех мора средиземнаго находјашчисја, новиј Календар воспријмут, воистину первн били би Папи римстиј, иже би сицевое воспријатие тимже препоручили били.

18. Онаја разсмотренија, јаже Архиепископ Карловачки о повседневних тјесностех своих во своем јуношеском вјеце лишаемих свјашченикох; о начиње, јегоже Григорију Папје прежде воведенија новаго календарја при дјеланији держатиса, подобало би, и о тјготах из прилатија новаго Календарја на земљедјеци и купци пријти имућних, во своем предста влении обилно приводит, своих убо основании не лишајутсја, между тјем совјетовалби Архиепископу, да би обучил младих своих свјашченикох к несенију законаго јарма, иже древњејши и праведњејши јест, о Григории же Папје да мислит, јако Папу сего своим дјелом принудили Отци Никејетаји, иже објављену сушчу декрету о торжествовании Пасхи, хотјели Јудеем служити паче, нежели закон ветхаго завјета о торжествовании Пасхалном дани совјетом Константина Императора премјенити; о земљедјецјех напосљедок и купцјех надјејатисја может тојже Архиепископ, јако сиј ревностију прибитка во краткое времја новиј Календар по потребје своеј кромје тјагот устројат.

19. 20. В конец оное Архиепископа Карловачкаго при концје вопрошенија, удивленију соју жено: *што нам с Русами?* или из сердца Архиепископа исходит, или не, аште сице воистину обидјети праведно может Росијскују Нацију, от коеја несоединени в провинцјах Аустријских живушчи всја своја типографическија книги досеље обичествованх добивати; аште ли њест слово от сердца, то лест јест, јуже Краљу добрејшему творита наже Архиепископу ниже Епископом достоит.

21. Аштче при всјех сих разсмотрениих, јаже из ревности јеже согласие между нами и несоединеними (неунитами) сотворити приведох, довољне Архиепископ Карловачки в смотрении воведенија Новаго Календарја јешче мислити не держает, сие мое покорњејшее мњение јест, да в таковое состојание положитсја, в коем Государју своему повиноватисја сијеет.

Ладислај Кезеги, Епископ Чанадски.

(Овај је спис превео с латинског Евгеније Јовановић, потоњи владика горњо-карловачки и то још док није био обучен, што се види из једне примедбе — неласкаве — за састављача горњег списа).

Кад се сравне разлози Стратимировићеви, са разлозима Кезегијевим; види се да „господствујући“ нису могли друкчије да чине, него да уваже разлоге Стратимировићеве.

Хрватско-северинско владичанство.

Прилог историји карловачке митрополије.

Д. Р.

(Продужење.)

Кад смо видели, шта је патријарашки протосинђео Јосиф Стојановић рекао за бившег администратора проту Николу Поповића, а подједно шта је прота писао владици Ненадовићу, навешћемо овде још једно — раније писано — писмо протино — писато по своју прилици владици будимском Василију Димитријевићу, из ког се такође види, да не ће бити све истина, што је Стојановић рекао за Поповића.

Исто гласи: „Преосвјашченејши и словесњејши Г. Г. мње отец и патрон милостивејши!

Велми за удивление ми јест како В. П. кое за удивление предали сут, и ни откуду помошчи и надежди именшу, токмо от вишњаго заштитника нашего, наши не ради птицу уфатити, но ради трачирати, откуду метеж и молва помежду народом дјеетсја, неслога, и ревности благочестија пресјецаетсја, јакоже на сие стране от клера и народа глаголетсја, а наипаче здјешно ново добита епархија која 95 љет напријазними насилована била и 1715. (Управо 1713.) појављење пришла ходатајством наше худости, како покојнаго родитеља моего свјашченика, тако от потпа тешкими труди и с трошки моими, и узами и нешчадно биењем палицами и изгнанием, домом разорением и огњеју преданием, немилостивим везанием по градови с оружием возведением, по Вјени царскими и убиственим прешченим, обетом јесам бил, слава на сие укрепили му мја, ништоже мене не отлучи ревности моеја благочестна, дондеже не получих желаемое; но судби Божие кто да постигнет. Но сада не вјем, како и что творити будем. Г. Блажењејши (патријарх Арсеније IV.) паредили к нами Г. пишкаго, а народ здјешни чудни и весма неразумни, и воистину не вели мени

другаче, него: ако нам доведеш турскаго владику, хошчемо те камением убити, о них Блажеству зато несмием ни јавити. Други паки вели: ако нам до сиље будет, а ми ћемо гдјесмо и били, а ми себе међо собом епископа искати. Само молим Јеја кр. величества и Г. патријарха нека нас оставе при води нашој полег вјерне крваве служби наше, дневи и ношчи, љето и зими војујући. Кое народное намерение по дужности моеј В. П. како и прочим једномишленикам вашим пишем и отвјета прошу. Такожде и в кое времја термин сабору опредјелен јест. Прошу возвестите ми. Со сим доспетием В. П. понизни јесам и остајем

У Писаници Дек. 20. 1743.

Вашего П. служител и
дневноношчни Богомолец
Николај Поповић с. р.
протојерej Хрватски.

(Писмо је писано туђом руком, само је потпис протин.)

На полеђници је својеручно написао прота: сеј Свјати тржествени празник гратулирам П. В. но на градушча дочекивати и преупровадити с благополучием.

Мени писати: пер Сегет, Каницу, Копривницу, Сант-Георгије. (Рук.)

Како из овог писма протиног, тако исто и из оног од 31. Окт. 1747. види се, да је он био један од оних, који су настојали, да се установи прво костајничко, а за тим и Хрватско-северинско владичанство, што се види и из тога, што је он у истини био због тога и затворен.

На горњи закључак народног сабора 1749. у погледу северинског владичанства, преко илирске дворске депутације изишло је под 4. фебр. 1750. следеће решење: „— — Dass Erstens so vill das sogenannte Bistumb Severin, oder Marthsa in Kroatien betrifft, es bey dero ehendeme schon bekannt gemachten allerhöchsten Willens-Meinung sein ohnabänderliches Verbleiben habe, dass nemblichen Selbes absolute gänzlich supprimiret, und von dessen Widererhebung zu keiner Zeit mehr jemahlen, eine Meldung gemacht, sondern in die zwey andere darinnigen Bissthümer Ritus Graeci Karlstatt und Costainiza, wie es die Situation selbsten natürlich an Hand lasset, ohne weithers ein- und abgetheilet werden solle; deme zwar bereiths von dem Clero und Nation bey dem lezten Congress respectu canonicae hujus incorporationis sich vorläufig gehorsamst submittiret worden; gleichwie es mithin nur lediglich auf dem Modum incorporandi, welcher Theil nemblichen von Severin der Costainizer und was der Karlstätter Diaeces einzuverleiben seyn, ankohmet, dieses hingegen Er Herr Erzbischof vormög obig seiner Erklärung für sich allein, und ohne Zusammenberufung eines Synodi nicht zu bewerckstelligen vermag, also haben Ihre Kais. Kön. Mayästät auf dessen geziemendes Anzeigen und Bitten hierunter noch in so lang zu Supersediren allergnädigst eingestandten, biss H. Metropolit bey seiner Rückehr nacher Carlovitz convocato Synodo wegen vorbemelter Ab und Eintheilung seinen legalen Bericht würdet erstatten können, welcher jedoch so bald ihme möglich zu beschleinigen seye, und ohne mündensten Verschub erwartet wird, um nach desselben erfolgender allerhöchsten Beangnehmung wegen des Vollzugs von hier, und zugleich seinerseits das nöthige an Behörde untereinstens zu erlassen.“ (Рук.)

Искупљени 1750 у Карловцима архијерејски Синод, у својој II. седници од 16. Јунија под бр. Син. 5. закључио је: „Прочтен от високославнија хофдепутации именем Их Цесаро-краљевскаго Величества под 4-тим февруарија 1750. в' трех пунктах то јест сојединения Северина и Марче с Епископатом Костајничким и Карлштадским, ради будушчаго в' прежђем числе Епископов и Арада наполнения, и пред освјашчением Епископов творитисја имушчија презентации состојашчијеја и изданиј декрет. И убо о 1-ом того декрета пункте в' Архиерејском сем Синоде закључено, да понеже различнија нужди и недостатци не допушчајут в' кралевини Хорватској три Епископата содержавати, к тому и сам Северинскаго Епископата народ при прошлога љета бившем всенародном сборје просил писмено Епископију их к иној Епархии соединити и в' членити јенико духовнаго правленија јурисдикции,

права, и дјела касаетсја, и понеже тако предјелов оних, ситуациа или состојание со собоју носит, ниње речени от почившаго Архиереа Гдна Симеона Филиповича посљедње притјажаној Северинскиј и Марчанскиј Епископат тако како он нарочному своему Епископу подлежал Костајничкој цркви и Епархии, а сеј Костајничкој принадлежащи предјели Лика и Грбава Карлштадској или Плашкој соединјатсја в' членјат и разположат с тјем приговором, да в' ради ново нареждатисе имушчих на ниње разпредјељена два Епископата Епископов датисе хотјашчих презентациах јединому и другому Епископу начална и нарочнаја прежних Епархиј, и ниње коегождо канонически соединених имена церквеј имјеет воведутсја за титулару, да таковим начином оноја Северинскија Епископи имја конечно не изгладитсе. Занеже сицевим начином о прошлом соборје расположеније того ради, что Костајничкиј Епископ тогда в' живих бил и от Лике и Грбаве отступити нехотјел учинитисе не могло, а ниње за преставлепием јего Епископа и тако стојашчеј ситуации горје реченим образом канонические сие соединение закључисја в' том једином намјерении, да би и Епископи и Епископати в' болшем состојании в' правлении церкве Божија бити могли, обаче с надеждеју да сим Епископа и епископата умалением народу онђешнему скорб учинитисе небуде, ашче би у Марчи унитскиј епископ толико лежчае поставилсе, что онђе наш парочниј Епископ конечне движеја." („Српски сион" 1904. стр. 67.).

А у својој VI. седници од 3. Јулија, под бр. 26. 3. буде за владику: Костајничког, Зринопољског, Поглинског, Дубичког, Јасеновачког, Северинско-Марчанског на место умрлога костајничког владике Алексија Андрејевића († 12. Нов. 1749.) изабрат игуман грабовачки Арсеније Теофановић.

У синђелији је митрополита Ненадовића од 10. Септембра 1751. епископу костајничком Арсенију Теофановићу, речено: „— в наполнение помјанутаго вдовствујушчаго престола костајничкаго, зринопољскаго и к тјем канонически соединенаго диштрикта северинскаго в Генералатје вараждинском, избрахом — —". (Рук.)

А рескрипт царице Марије Терезије о укинућу хрватско-северинског владичанства гласи:

Мариа Терезиа и проч.

Честни, љубезни, благоговејни и вјерни Митрополите!

Полученое от твоего благоговјенства допошение состоитсја наипаче в двух пунктах, и первиј в перихту, да како и Наша милостивјејша воља и намјерение ради конечнаго истребленаго, тако зовомаго марчанскаго или северинскаго епископства в Хорватској и убо сего епископата раздјељение и расположение совершилосја и исполнило јест. Други же содержит јединo и паки повторепое предложение, зачто би твоему благоговјенству освјашчене лиц на вдовствујушчија епископати греческаго закона прежде Нам учинитисја имушчија презентации допустити се имјело.

Јелико тако завомаго прежде бившаго марчанскаго или северинскаго епископата касаетсја, и да то јест он цјело (јакоже умерши посљедни ондје бивши Филиповић притјажал) костајничкому епископату в будушчее придат, а прјама тому досље под тјемже ниње реченим епископатом стојавши дистрикти Лика и Грбава к карлштатској епархии приложиеја, тако јест Наше милостивјејше намјерение и без того било, да би расположение како јединих, тако и других сих дишчтриктов, како натуралное тјех состојанне на руку дает, исполнилосе, съедователне изјављених окрестностеј (что Северин или Марча код Костајнице близу, и за инкорпорацију угодњејше лежит, а Лика и Грбава дишчтрикти и к Карлшчату прилежат, и под тогожде имене Генералију подлежат), таковое соединение со сим цјело милостивјејше за благо приемлетсја, да при том цјело останет.

Но из приложеногo синодалнаго протокол екстракта на концу неповолно разумјети било, да при всем том зактевателја, да би епископу костајничкому купно називание Марчански или Северински, како и оному Лички и Грбавски приложило се и удержало, преко тога, что ми цјелое потребленне северинскаго или марчанскаго епископа

пата милостивијеше резолвирахом, тако за то не само в напред поминанна да не творит, но епископ костајнички от такове титулатуре толико јавьеве да возудержитсја, јелико Ми како о том разумјели будем, другим неповолним начином казнити принуждени будем."

Дано у Бечу 18. Септембрија 1750. (Рук.)

И тако, не само да се није допустило, да се на место умрлога владике Хрватско-северинског Симеона Филиповића, постави други владика; него се није допустило ни то, да владика костајнички, коме је припало исто владичаство, да сме носити назив: костајничко-северинско-марчанског владике!

А то је све чињено само с тога, да би унијатски марчански владика могао лакше приводити православне Србе на унију.

И тако је 1750. свршено и решено питање о Хрватско-северинско-марчанском владичанству, када је званично потпало и сједињило се са костајничким владичаством.

Ну, оно није задуго ни под њиме остало, јер 1769. у саборској је седници од 22. Септембра прочитана царска заповест, по којој: „Епархија костајничка касираетсја на овакови начин: да половица епархије дојдет Данилу Јакшићу, владики карлштатском, а половица епархије — а то је бивше хрватско-северинско-марчанско владичанство — да дојдет Арсенију Радивојевићу, владики славонском-пакрачком; а за Јосифа Стојановича, владику костајничког, царско величество промислити хоће, како и он живјети будет".

После сабора држани се Синод одушпао томе укинућу, на послетку је морао попустити, те је у § 21. регуламента од 1770. назначено било, да се и оно има укинути и поделити.

Владици костајничком Јосифу Стојановићу, који је молио, да се остави до смрти своје на владичаству, у место тога, одређена буде годишња мировина од 1500 фор. Ну, пре него што је било изведена раздеоба костајничког владичанства, умре 27. Јануара 1771. горњо-карловачки владика Данило Јакшић.

Митрополит Јован Ђорђевић, у своме писму од 18. Марта 1771. владици пакрачком Атанасију Живковићу рече: „Ми надјејахомсја по преставлении Г. Еп. Карлштатскаго Данила, новаго онамо Епископа избирати, но ниње противное бист, занеже Их Величество повељевајут, да г. Еп. Костајнички Јосиф на карлштатску премјеститсе, а јего Епархија Костајничка на карлштатску и Вашу пакрачку подјелитсе, и прочее у Костајници небудет нарочнаго Епископа". (Рук.)

Дознавши за тако решење царичино владика Стојановић, као што се види из писма митрополита Ђорђевића, писатог 19. Априла 1771. поменутом владици Живковићу: „— код всевисочајших мјест предложение учинил и просил, да би он на Епархију пакрачку, Ваше же Преосвјашченство на карлштатску премјешчено било из узрока, что епархија карлштатска врлетна и брдовита, по коеј на коли ходити неможно, но на коњу јахати, а он ради старости своје не брдах јахати неможет." (Рук.)

Ова се пак Стојановићева жеља не испуни, чему је без сумње допринео много и митрополит Ђорђевић, пошто он у своме писму од 16. Маја 1771. писатом поменутом владици Живковићу, рече на бојазну његову, да га не преместе у Плашки: „— — обаче њест бојатисја, и ми бо зђе недремлем, но о Бозје бодрствуем. Тјемже небојтесе, идјеже њест страха, занеже брат и сосјед Ваш (Стојановић) преселитисја имат в Карлштат, а Вашему Преосвјашченству доброналиданију резиденцију у Северину оставити". (Рук.)

Митрополит је Јован Ђорђевић под 9. Нов. 1771. објавио из Беча српско-православном народу, живећем у варађинском генералату и крижевачкој жупанији — дакле некадашњем хрватско северинско-марчанском владичаству —, какво је царица расположење учинила у погледу костајничког владичанства, те им огласио „за закопаго њиховога от Их Ц. к. апостолическог Величества всемилостивјејше утвержденаго Епископа Преосвјашченејшаго Г. Атанасија Живковића Епископа Пакрачког с далшим отеческим Нашим увјешчанием, да како садашнему тако и всјем будушчим Епископом пакрачким дол-

жное в духовних правленнах послушание, подчинение, љубов же и чест воздајете.“ (Рук.)

Митрополит је Ђорђевић послао одмах за тим свога протосинђела Јована Јовановића — потоњега владику карлштатског а за тим бачког —, који је обавио раздеобу бившег костајничког владичанства, међу горњо-карловачким и пакрачким, и по списку његовом и мајора Ђорђа пл. Кнежевића, који су обавили попис кућа и мушких душа, припало је пакрачком владици из вараждинског генералата т. ј. из св. Ђурђевачке и крижевачке регименте из 218 места 3136 српско православних кућа са 17.795 мушких душа. (Рук.).

Како владика Хрватско-северинско-марчански — Симеон Филиповић, кад је 1735. дошао у Северин за владику, није у њему нашао ништа; прва му брига беше, да узме себи кућицу за свој двор и да накупује земље и винограде.

Тако је 29. Јунија 1735. узео од Стјепана Бусића из Северина уз кућна земљишта 8 мотика винограда, а у пољу 6 рали земље и по реда у млину Јовачи т. ј. сваки осми дан, за 80 фор; 5. Јулија од Петра Тишљаровића по реда у млину Јовачи за 30 фор.; 19. Септембра и. г. од Марка Будимировића за 170 фор. виноград на брегу ораовичком с кућом и винским судовима, а од Марка Будимировића кнеза, виноград на брегу ораовичком с кућом и винским бурадима за 170 фор.; 28. Марта 1736. од Дмитра Шабатовића, кућу, виноград, шуму и земљу за 60 фор.; сермију покојног Вука Которића за 70 фор.; 28. Фебруари 1737. од Марије Вукмировне земљу за 210 фор.; 28. Марта 1738. од Михаила Поповића земљу за 160 фор.; — без назнаке године — од Стоје удове Саве Мешчрића виноград 9 мотика, по реда у млину Матара за 100 фор; од Велимира Годеча за земљу — без назнаке поште. (Рук.)

Крајишким властима, пошто се већ није допустило, да се у Северину поставља после смрти Филиповићеве други владика било је противно, што је у Северину било владичанског имања, те под изговором, да ерару треба исто земљиште, после дугог преговарања, напослетку буде утврђена цена између владике пакрачког и ерара од 1419 фор. 45 кр., коју је своту ерар 27. Маја 1775. исплатио, а овај ју је 31. Марта 1776. у народни фонд унео.

Од исте је своте припало половина на основу решења илирске дворске депутације од 2. Септембра 1775. неприкосновеном, а половина школском (клирикалном) фонду.

Свега је пак ерару за ту своту припало у Северину једна кућа од дрвета, процењена 50 фор., шупа пр. 15 фор., за чељад стаја пр. 6 фор., амбар пр. 50 фор., штала за коње пр. 25 фор., штала за овце и говеда пр. 8 фор, 2 кметовске куће пр. 20 фор., $162^2/_3$ јутра оранја земље пр. 803 фор. 45 кр., 23 јутра ливаде пр. 184 фор, $^1/_2$ винограда пр. 110 фор, $^1/_8$ дела поточаре пр. за 30 фор., $1^1/_2$ дела поточаре пр. 60 фор.

Осим тога је заостало 4000 комада цигаља коју је владика Филиповић било спремио за цркву. (Рук.)

Исту су земљу и зграде по смрти Филиповићевој уживале владике костајничке, а од 1772. пакрачке, и по решењу илирске дворске депутације, морао је пакрачки владика Атанасије Живковић, за последње две године уживања платити ерару по 74 фор. 30 кр.

Против продаје ерару речених добара, одупирао се и митрополит Ђорђевић и по његовој смрти администратор Мојсије Путник и митрополит Вићентије Јовановић Видак, и народни сабор; но она се морала извршити, као и она у Медку у горњокарловачком владичанству.

Наставиће се.

Званични списи.

— одломак из „Парохијске канцеларије“. —

— Драг. Драгојевић. —

Званични списи парохијалног звања морају се одликовати, како по унутрашњој својој страни — по стилу и садржини, тако и по спољашњој страни. Садржина мора бити верна у изразу, а то бива, кад се у саставу тако изрази, да нема неспоразума, нити разног тумачења. Све се мора потпуно исписати, а

ништа претпоставити. По својој спољашности спис мора бити чист и чисто написан и пристојан, јер лакавост показује лакавост лица, које пише.

Званични списи имају се, што се језика тиче, сачињавати једноставно, пристојно, разговетно и тачно. Званичан стил треба да буде по језику исправан, кратак и јасан. Крупне погрешке против исправности језика не служе на понос састављачу концепта, шта више много су пута кадре у извесним приликама и рђаву сенку бацити на углед парохијалног звања. Краткоћа слога постизава се избегавањем сувишнога т. ј. све оно, што може изостати, а да читалац обзиром на расправљени предмет или на сврху, коју састав има да покаже, не осећа празнине. Избегавати ваља тautологију или слична непотребна понављања. Краткоћа слога је огледало, које показује схватање и разумевање састављача списа.

Свештеник, који уме кратко и језгровито писати, а притом исцрпе потпуно предмет састанка, доказује не само, да је кадар тачно разликовати битно од небитног, него он ствара нешто промишљено и зрело.

Јасноћа тражи, да онај предмет, који изражује, тачно познаш и схватиш.

Потпуно схватање предмета зависи од проучавања списа. Ко хоће, да јасно пише, треба да оно што мисли изнеси, сведе у неки одређени ред. Разумева се само по себи, да јасноћа стила зависи и од избора правог израза. Језик мора бити чист и са речима, које су стекле грађанско право у званичном стилу. Не треба употребљавати стране речи, кад се мисао може и српском добром речју јасно изразити. Мора се пазити на чистоту, и подесност речи т. ј. да нам речи буду и праве, чисте и народне и да тачно исказују мисли, које желимо другоме доставити.

Пазити се мора даље и на то, да се избегавају туђе речи, затим изрази, које странка или онај, коме пишемо, не разуме. Провинцијализми нека се само онда употребљују, ако се другом речју не може дотични предмет изразити тако јасно и схватљиво. Треба се држати златне средине, да избегнемо превелику опширност, а и краткоћу, да не постанемо тамни, и нејасни.

Стил мора бити природан, не извештачен; бомбаст реторски стил ваља такође избегавати, пазити ваља да не паднемо пак у монотонију. Стил мора бити скроман, не треба се хвалити ни материјално ни формално. Стил мора бити достојанствен (избегавати просте изразе), а речи бирање по законима пристојности и морала. Кад се о гадним стварима пише, треба велику опширност и непотребне појединости избегавати, а ипак бити јасан.

Спољашња страна званичног списа мора се исто тако одликовати, као и унутрашња, јер као што смо рекли, лакавост на спису показује лакавост и онога, ко је спис писао.

Зна се, да се добро и брзо званичење отештава, ако званични списи нису онакви, какве их прописују извесна правила, која се тичу спољашње стране списа.

Ово би отприлике била главна правила обзиром на спољашњу страну списа*.

Званични списи ваља да се пишу на обичном белом или беличастом папиру т. зв. канцеларијском. За званичне списе незгодан је папир одвећ великог формата, а не сме се писати ни на обичном папиру, којим се служимо у писању приватних писама.

Писати ваља или на *по табака* н. пр. сведочбе о моралном владању, сведчбу сиромаштва, кратке одговоре н. пр. Општинском поглаварству, парохијалном звању, кр. кот. области и. т. д. или на *читавом табаку*, ако званичан спис гласи на више какав уред, претпостављену власт и. т. д.

Ако се пише каква молба, преставка или притужба на *високу* област, тада се табак пресавије удуж половицом, те се пише само на по стране, и то на десној половици. Лева остаје празна. Како одозгоре тако и одоздо оставља се три до четир пръста празна простора. Обични поднесци пишу се преко читаве стране.

Четврта страница табака остаје празна. Ако је званичан спис тако опширан, да морамо и на четвртој страници писати; онда се дометне још један табак или бар по табака, да се на њему напише „рубрум“.

Папир треба да буде чист и подједнако одрезан, а писати ваља *мастилом* (тинтом) и то црном, нипошто црвеном или друге које боје.

* Таква правила прописао је надбискуп Загребачки Посиловић за своје свештенство, па како су иста правила згодна и за наше свештенство, ми их у главном овде износимо.

Сваки спис мора бити јасан и јасно писан, не сме се превлачити нити ножем истругати, јер тако иструган спис не може бити веродостојан.

Осим тога није пристојно — особито ако се пише вишим особама или властима — речи или читаве реченице *подвлачити*, као да хоћемо ту особу или власт да упозоримо на важност тих речи или реченица.

Ако за који спис није доста један табак, него два, три или више, ти се табаци не смеју слати незашивени, него их ваља зашити, или другим згодним начином спојити

Натпис уреда или звања, коме спис шаљемо, пише се у примерној удаљености од текста. Особама или уредима врло високим, натпис се пише од прилике у половици прве стране.

На почетку званичног списа нема места каква поздравна формула, него се једноставно почиње насловом, а тако исто и на крају списа ставља се једноставни потпис имена и презимена са ознаком службе (разуме се да потпис мора бити јасно и читко написан).

Уверавање о поштовању и. т. д. на крају званична списа, нема места, него се само напише име и служба.

Врло много преди да се у сваком званичном спису јасно забележи *место и време*, кад је спис издан. О томе не зависи само веродостојност, него и ваљаност званичног списа. Н. пр. Сведочба сиромашна од год. 1890. не вреди као ваљан доказ и за год. 1896. јер се за 6 год. могло по што шта и изменути.

На четвртој страници уредовног или званичног списа (претпоставља се, да тај спис заузима само један табак, иначе у опће на листу који служи за омот званичном спису), када се уздуж пресавије, и то на десном ступцу, напише се т. зв. рубрум или аргументум, садржај, у коме имаду ови делови бити:

а.) На горњој половици десног ступца напише се име уреда или звања, коме се молба или у опће спис шаље н. пр. Високопречасној српској православној Архидијецезалној Конзисторији и. т. д.

б.) на доњој половици десног ступца напише се име звања, од којега званичан спис долази н. пр. Парохијско звање у Н. и. т. д или име молитеља или онога, ко спис шаље, његова служба и. т. д.

в.) на истој доњој половици десног ступца напише се десно (тако да је с леве стране остане нешто мало празна простора) кратки садржај или главна ствар списа, што се зове „Rubrum“; н. пр. парох Н. Н. у Н. моли за допуст X дана и. т. д.

г.) сасвим доле на самом крају истог ступца, означује се број прилога с напоменом, је су ли прилози оригинални или преписи. Н. пр. „са 8 прилога, и то 6 у оригиналу, 2 у препису“.

Рубрум је веома потребно исписати, а особито, ако је званичан спис опширнији. А ево зашто. Чиновници појединих уреда, који воде уручбени записник често немају слободног времена да силне списе, који стижу, реч extensum прочитају и садржину њихову прочуе, па се често догађа, да спис, који рубрума нема или није добро написан, помешном доље у друге руке, или се додели другом референту, те се тако решење његово без потребе одлаже.

Ако се званичан спис особно предаје, не треба коверта. Ако се поштом шаље, меће се у коверат, који се запечати. Ако је више списа, коверат ваља концем унакрст везати, па онда запечатати.

За печаћење званичних списа, који су у коверти, узима се печатни восак или облатне. Није довољно коверат гумом намазан залепити, па штамбилом ударити, јер се тако запечаћени коверти дају лако отворити и затворити. Печатне марке од папира т. зв. Siegelmarken не смеју се на званичне списе пријепљивати.

Парохијски печат нека се влажи бојом плавом или црном, пошто се ове боје не дају с папира набрисати. Печат даље мора бити јасно и читко ударен. Печат који је унутра на спису мора се ударити на оној половици списа на којој је и потпис парохов, али тако да остане недирнут, кад се спис пресавије. Особито се то мора пазити онде, где се употребљује воштани или облатни печат.

Решавање молбе или званичног списа обавља се често на леђи (in dorso, a tergo) т. ј. на левом ступцу друге или четврте странице предатога списа. Такво решење списа назива се indorsatum или atergatum, и даје се појединим странкама и нижим уредима, а толерира се међу особама или уредима, који су координовани. Њима пак звања не смеју ни пошто вишим звањима одговарати индорсатом.

У једном спису може бити говора само о једном предмету, а не о два и више. За сваки предмет долази нов спис. Међу тим допушта се, да се два, три и више званичних списа метне у један коверат.

За званичне списе, извештаје, који се периодично имају поднашати по прописаним обрасцима, ваља узимати тисканице.

Наши филијали.

Од

Владимира Милутиновића,
пароха у Јамени.

Далеко смо још од оних срећних дана, у којима ћемо видети реализовану жељу своју, да свако село дође до свештеника свога, који ће живети у центру парохије, прикупљати верне своје око себе, као што кокош пилиће сабира; који ће на тај начин бити у положају, да у свима односима живота својих парохијана регулише поступке њихове у духу Христове науке, у духу морала и српских народних користи. А дотле морамо се задовољити и са status quo, морамо рачунати са филијалима, које је свештеник дужан из даље управљати. Ту реч „*управљати*“ хоћу баш да подвучем, на њу да ставим аксан у овим редцима.

Филијали су Ахилова пета управе наше црквено-парохијске. Расејани, удаљени од седишта свога пароха свештеника, најзгоднији су нишан за стреле непријатељске сваке врсте, нишан који чешће бива погођен. Најзгоднији су терен за терање прозелитизма, за однароднивање.

Од три покушаја уније новијега доба, два су са успехом преведена баш у местима филијалним, а само један у парохијском седишту. У овом последњем — у Поганцу — је брзо паралисан, друкчије се није ни замислити дало, јер је тамо седиште пароха, осим што добри православни Срби у овоме послу и с поља помогоше; у Дишнику филијалу нешто касније, али опак релативно доста брзо, јер је Дишник врло близу парохијском седишту; у трећем у Пргомељу, које је далеко два сата, зими и даље, од парохијског седишта, са свим је разумљиво да је паралисање прозилитизма најтеже ишло, и да још ни до данас потпуно изведено није, а по мом дубоком уверењу неће ускоро ни бити, ако се тамо за времена не креира екеспонирана капеланија.

Но то су само покушаји у већем стилу, чија нас је величина на мах у очи лупила, и природно изазвала rencontre са наше стране, који је у главном и успео. Али где су они сили мањи и спорадични покушаји и успеси прозелитизма, које ја дабогме сада писам у положају по броју ни апроксимативно установити, али који по свим скоро филијалима постоје, и чија би статистика фрапантна била, када би се узела.

И природно је донекле да смо штете трпили и трпимо. Удаљеност, па нешто и немар са наше стране, агилност опета противне стране, расељујући ствар. Ја сам ли чно био тако срећан, да од рукоположења свога служим у парохијама, које имају своја филијална места, био сам дакле у згоди да студирам живот и околности српског православног живља по филијалним местима. Ево мојих опажања у неколико потеза:

Наши су филијали обично у местима где су православни измешани са иноверцима, па и у таковима где су наши само оаза или оазица у мору туђинштине. У таковом положају разумљиво је, да и православни Срби присвајају многе особине од својих сажитеља, тако: нагласак, обичаје, називе, па — и веру и т. д. exempla trahunt. Дедету је од младости пред очима туђински узор; родитељи које ради удаљености, које ради зла времена и рђавих путева, па и ради немара слабо похађајући цркву парохијску, сами почесто мало спреме имају у знању вере, па је ни деци својој предати незнају; деца су обично остављена сама себи, случају и школи.

Кад смо до школе дошли, вредно је да и у њу завиримо — бар у местима филијалним, где је има. У већини таковиx филијала превалира иноверно становништво, учитељ је дакле по школском закону иноверац. Колико му обично на срцу лежи православна српска школска

младеж, можемо мислити. Како иповерне катихете у школама при катихисацији ревнују и то је поторно. Да деца сва, па и православна за време те катихизације седе на својим обичним местима и катихизацији тој присуствују — ни то нису ретке појаве. О томе се може уверити сваки брат, ако запита саме своје катихумене. Да ли је час катихизације с планом интериолиран међу остале часове у распореду сати дотичне школе, тако да православна школска младеж за време инославне катихизације мора овој присуствовати, јер нема куда да изађе; нећу да испитујем. Можда није, а можда и јесте. Али необорива је чињеница да све те околности заједно резултирају у много случајева са апостазијом, коју морамо у своју читују да убележимо. Ево два конкретна случаја, који ме у оваковим мислима утврђују.

Администрирао сам једном приликом неко кратко време једну суседну упражњену парохију, чијој су бризи осим месне, и три филијалне школе са превалирајућим бројем римо-католичких ученика, и са римо-католичким учитељством — биле поверене. Дошавши једанпут ради катихизације у једну од тих школа, хтео сам се уверити о напретку православних ученика у веронауци; запитам их дакле главне молитве. Молитва Господња је ишла, премда не баш глатко. Арханђелско поздравље поче један по римском, па други, трећи и тако сви. Нисам се много чудио, јер сам видео и знао, да су све прилике радиле у прилог томе, да им се римске молитве дубоко у памет увреже и — увреже. Ево и другог конкуретног случаја из моје пастирске праксе: дошао сам као нов парох у мени нову парохију у зимско доба. Предстојало је богојављенско осveћење домова. Лицем на Богојављење после подне одем у филијал, да осветим оно неколико православних српских домова. Светећи тако дођем у кућу, где затечем само жену и дете. Док сам појао и дом светио опазим, да дете држи склопљене руџице по римском начину. Свршивши св. чин, запитам жену-домаћицу, чије јој је то дете. Уверен сам био, да ће одговор гласити: комшије римо-католика. Кад али ме порази одговор: па моје господине. Распитујући даље сазнао сам, да је дете те јесени пошло у школу; да га је тако његов учитељ учио; да се је и крижати научио; да му ни мајка незна православних молитава, јер ни њезина мајка није то знала. Многа, многа горкога сам сазнао од те бедне жене. Па и то да нога српскога свештеника никада није крочила у школу тога места, јер у њој нема никада више од 3—4 Срчади ученика. И још сам нешто сазнао, али то је моје унутарње сазнање, сазвао сам наиме да би већ генерација тога малишана без сваке сумње отпала од св. православља, и да је мене Свезнајући послао као свога апостола, да ову апостазију спречим; то ме је сазнање — исповедом — сретним учинило, а данас ме усрећавају први почеци успеха тога малишана и његових друштва у св. православној вери њихових дедова.

Свима горе наведеним утецајима, уливима, прозелитизму и т. д. служи као протутежа истрајан рад православног душепопечитеља. Признајем да је тешко из места парохијског седишта правити честе званичне излете по времену и по невремену, али — сетимо се војника, а и свештеник је војник Христов, који је дужан добро и истрајно војевати, да се покаже достојним награде; дужан никад с ума несмѣтати, да му је главни животни задатак брига за „благостояніи святыхъ божіихъ церквей.“ Онај, који је кадар оштрим погледом прозрети у будућност, угледаће сву пагубност посљедица нашег комодитета, па ће се без сумње тргнути.

Но држим да није довољно све оставити увиђавности, доброј вољи и савести појединаца између нас, него би требала и безусловно би нужна била и контрола катихизације у филијалним школама од стране дистриктуалних протопрезвитера. Намеће се питање, а ко би протопрезвитерима у томе случају дао подвоз, ко хонорор? То би се дало врло једноставно решити: подвоз је онај исти, који и пароха катихету у филијалну школу вози; а хонорар? — а зар баш ништа на свету не може без хонорара бити?! А где је

онда она Христова реч „тѣмъ пріаста, тѣмъ дадите“ (Мат. 10- 8.)? Уверен сам да би се ова начела могла упорабити баш овде, где се ради о виталном питању наше црквене управе.

Тако је то приметиће ко, али има случајева где се и пароху-катихети стављају запреке, да у поједину школу долази катизирати, а ео ipso и контролном органу; просто се неда подвоз, или се пароху који јавља о доласку своме на катихизацију, од стране школе поврати допис као непрочитан с разлога „што је у Хрватској уредовни језик хрватски,“ и томе слично.

И томе имаде лека. Постоје законске норме и наредбе, на основу којих мора добити парох-катихета приступа у школу и са минималним бројем катихумена своје вероисповести. На основу тих норми добио сам и ја приступа, и ушао у једну школу коју је одавек полазило по неколико православних српских ученика, али њена прага није прелазно православни свештеник.

Да би се и друга браћа тим материјалом могла користити, приводим га овде у целости:

Школски закон од 31. листопада 1888. о црквеној управи §. 206. говори:

„Сву обуку у вјери самостално руководе и надзиру дотичне црквене области.“

§. 209. истога закона каже „. . . . Иначе пак дужан је на опћим пучким школама дјецу у науку вјере подучавати дотични жупник или његов духовни помоћник . . . но учитељ је обвезан духовника своје вјере у том подупирати, тер га када налогом послова или иначе буде запријечен, замијенити.“

Наредба кр. зем. владе, одјела за богоштовље и наставу, од 15. рујна 1879. број 702. која је и данас на снази, и на коју се земаљско-владни богоштовни одјел и данас позива, вели:

„На уплит једнога од кр. надзорништва за пучке школе, како да се у пучким школама поступа с дјецом, која у науку вјере нијесу била редовито обучавана с тога, што ни у мјесту школе, ни у најближој околици не има душобрижника дотичне вјероисповјести, налази кр. земаљска влада, одио за богоштовље и наставу, одредити, што слиједи:

1. Ниједно дијете, ма које у земљи признане вјероисповјести, не смије у пучкој школи остати без обуке у вјери. Скрб гледе тога припада дотичним црквеним областима.

2. Ниједно дијете не може у пучкој школи преступити у виши разред, док се у науку вјере није исказало двојьним напретком.

3. Пригодом уписивања дјеце у школу ваља да родитељи дотично скрбници дјеце оне вјероисповјести, које се наук вјере редовито у школи не предаје, назначе душобрижника, на кога спада религиозна подука дотичнога дјетета, а учитељу дотично равнајућем учитељу је дужност такова душобрижника извјестити о броју уписане дјеце дотичне вјероисповјести, као и том гђе иста дјеца станују.

4. Што дотични душобрижник гледе обуке и испита такове дјеце из науке вјере нареди, то је за дјецу дотично за родитеље и скрбнике њихове одлучно и мјеродавно. Ако би с таковом одредбом били скопчани какови трошкови, имаду их подмирити родитељи дотично скрбници дјеце, а у случајевима скрајњега сиромаштва очекује се, да ће то учинити дотична црквена опћина којој дијете припада.

5. Ако душобрижник такове дјеце ништа неучини, чим би се обука детета у вјери а тим и његова класификација из науке вјере осигурала, имаће то предстојник школе путем претпостављеног си кр. надзорништва за пучке школе свакако прије измака првога полугодишта пријавити дотичноме духовном поглаварству“.

Наредба кр. зем. владе, одјела за богоштовље и наставу, од 28. липња 1880. број 6996. ex 1879. гледе подавања претпрега вјероучитељима, која такође није дерогирана, вели:

„По установи школ. закона дужан је на опћим пучким школама, на којима није намјештен посебан плаћени катекета, дјецу у науку вјере подучавати дотични жупник или његов духовни помоћник, којему у то име дотична опћина може дозволити примјерену награду.

По том се дозвола награде за подјељивање вјероучне обуке саме пропушта слободној вољи опћине.

Но да се према горе поменутој установи шк. закона редовито подјељивање вјероучне обуке омогући у свако вријеме и на оваковим школама, које се налазе у мјестима лежећима изван сталнога пребивалишта жупникова, налази кр. земаљска влада, одио за богоштовље и наставу одредити, да је жупницима или њиховим духовним помоћницима, када у школама изванжупнога мјеста морају подјељивати обуку у науку вјере, дотична опћина дужна ради њихова допремања или отпремања до школе или од школе у зимска доба и у вријеме непогоде, или ако је школа од жупнога мјеста удаљена преко 2 километра, давати потребиту претпрегу.

Подавање претпрега у нарави може се према околностима замјенити примјереном новчаном одштетом".

Добар и савестан катихета ће много, и много урадити па и у филијалној школи. Савесном катихизацијом учиниће од својих катихумена мале апостоле, благовјеснике, који ће у родитељске домове уносити реч Христова јеванђеља и својим дјетињским причањем у школи наученога и с вером примљенога — утврђивати и нехотице родитеље у св. православљу.

Па ипак није доста сама савесна катихизација при којој свештеник долази у директан дотицај са децом, и индиректан са дечијим родитељима. Још се нешто тражи. Тражи се чешћи контакт пастира са паством духовном. Годишње освећење домова дивно служи сврхама добре духовне управе, али та прилика несме послужити свештенику као вежба у летењу. Дужни смо ми том згодом и у парохијским, а много више у филијалним местима у сваком дому православном задржати се по могућности што дуже, разабирући се о стању верском тога дома, о тврдоћи и сталности у вери, о познавању вере и њезиних главних учења и томе слично. Ово је додуше дивна згода, али на жалост пружа се само једанпут годишње, а нама треба чешћег, много чешћег контакта.

С времена на време сели се по Божјој Провидности по који брат и од филијала у вечност. Ево опет прилике свештенику, да се нађе међу својим тамошњим верним, јер се у таквим случајевима народ у великом броју на сарану скупља. Док сам био систематизирани парохијски помоћник у Беловару, писам пропустио ваљда ниједног погреба у филијалном месту Пргомељу, а да писам том приликом проговорио коју реч хришћанске утехе сакупљеним верним, и приметно сам да број погребне пратње од случаја до случаја расте. С обзиром на ту околност што се при погребима обично леп број верних скупља, ни је доста да се ограничимо — бар у филијалима — само на речи утехе; треба се приликом користити, те у надгробним проповедима осветлити поједине одношаје народног живота светлошћу православне Христове вере. Поље црквеног беседништва је широко. У оваковим случајевима треба се особито позабавити томом кајање, исповест и причест здравих, а особито болних; треба пробудити у хришћанским душама побожно расположење, да чешће, а особито у случајевима болести траже и примају св. тајне покајања и причешћа, у којима ће приликама свештеник опет доћи у нужни дотицај са верним, како оним болесним, тако и са осталим здравим укућанима, које безсумње неће ни том згодом оставити без речи пастирске поуке.

На овај начин би се подржавали тако потребни стални одношаји и везе пароха са паством по филијалним местима; оваком управом и радом би се спречило свако „угрожавање" интереса наше цркве филијалима, долазило оно ма с које стране.

Наглашујем још и то, да позитиван рад далеко више вреди од сваке, па и најбоље одбране. Где се позитивно и интезивно ради, обично неће требати никакве одбране, јер ће радом бити уклоњени и сами поводи за њу. Можда би ово начело вредило и у питању назаренском.

Ако у овим редима писам евентуално изнео нових мисли, али сам сигурно постигао то, да мисли које су другим престава ма потиснуте, опет оживиле, да их по-

ново изнесем пред духовне очи браће своје, како би се о њима што више медитирало, а све у интересу добре управе св. цркве наше, и — с овим сам задовољан.*

Писма

Лукијана Мушицкога писата Севастијану Илићу.

Приопштио
Д. Р.
(Наставак.)

XXVII.*

Љубезни Севастиане!

Мени се чини, да сам Војводићу казао, да се за Благовјештење с проповједију преправи. Ако ние тако, кажите му то. Ја онда служити не ћу. Нек се добро преправљ: он ће као служавчи — обучен проповједати. Ако хоће да буде der allgemeine Katechet und Exhortator, учинићу га таки Vice-Pfarrer-ом. Кад могу капелани бити Vice-Erzpriester-и, што је више, зашт не би могли бити, што мање. Постепено се пеше свуд. Па и парох, ал мој адјутант у катихизации. Ђоки не треба тајати да ја за његову опасност знам.

У Тушиловићу 15. Марта 1830.

Лукиан.

XXVIII.

У Плашком 12. Апр. 1830.

Севастиане!

Мене ће мое обитание у Карлштадту скупо и горко стати; већ ме полаже у неугодјејша отношенија. Г. обрист Огулински, Мајна, долази с визитације свое први пут и нарочно у грјадушчи вторник на конак, и остае овде цјели сљедујушчи дан. Сад гледај и числи све степене несгоде мое: С једне стране Епископ, Резиденција и као Мон. Епископски — с друге стране Обрист, к тому Србљин, у тјесњејшем сојузу с Митрополитом, Митрополит — Хофкригсрат. — Морам с вечером Обриста дочекати, други дан у среду угостити, почастити. Несмем Обристоровицу изоставити. Овим двоим за љубов морам плашчанске госпое и официре позвати.

Тако морам нашег кувара дозвати с трошком амо и натраг; с трошком за пристојан објед. Ево кола шиљем по њега. За нас остае паракувар. За 20 персона морам најмање справити. Пошљите стољњак, њеколико салвети, жлица, сребрених ножева. Vorlaglöffel — нуждиаја за мелшпајз и бакерај — постни и мрсни. Мало телетине — черег стражњ. — Шилера и пишкоте. Роткивце и путера. Шећера ништа нисам понео: пошљите га и још кафе. — За постна јела пошљите сочива, спанаћа. Бре и за мрсне цушпајзе. Бре и карфиоле. Да им докажемо, шта морамо вући из Карлштата. Нит' морам, нит' хоћу савершено доказивати, ал' морам от части, да своим ђаволом свећицу упалим. Немам кад писати. Помозите, да сви буду задовољни с угошћењем на цјелу годину, от стране Епископа. У дјели епархие за сав огулински диштрикт намјеравам као на визитации толико свршити, колико је довољно за цјелу годину с обитанием плашчанским. Пошљите ми сва акта консисторијална, која нису у пређашњем конситориуму предузета.

Маринаде пошљите. Добра ућа, и мало добра отца. Шунке има, швајцерска сира. Прота Будачки нек форштекује ad vires Sidoxi-e.

Могао би кувар — може бити — готови бакерај донети. Овде нема лонаца, нек донесе те и две шерпеље.

С овом баталном предупређењем трошку плашчанском цјеле године. Пошљите маказе. Овде оскудјевају ключеви от канцеларие и от ормана, гдје су сланце. Ние ли то ваша кривица? У напредак ће кувар и хофмајстор мој предходити морати, па онда на готово Принципал. 1 фунту свећа лојани. Л. М.

XXIX.

Севастиане!

Нисам срећу добио, што сам на Рватеку Диету понтао. — Разумјевши, да би на велику компромисију моег Достоинства био без пристојашче ми столице — без сесне као и на Мађарској Диети предпочто сједити у гостионици — bey der Krone — у доброј, лепој и пуне тишине — incognito: и онако сам у 11 сати ноћи дошао. Чини ми се, да ћу данас после подне (сад је 12 сати) учинити визиту Бану и Командиренделру на сутра рано по пошти до Вараждина, па ћемо тамо радити.

Ово је тешка невоља и трошак!

У Загребу 22. Јул. 1830.

Л. М. Епископ.

* Како је питање о „илијалима“ и сувише од великог значаја и по нашу цркву и народ, мило би нам било, да о њему и друга браћа коју више проговоре. Уред.

* Лукијанових писама из 1829. немамо. Где су, не знамо. А морало их је бити. Уред.

XXX.

Сент-Иван 23. Јул. 1830.

Севастиане!

Јуче сам вам у подне писао. После подне у 6 сати посјетио сам Бана а после 8 Камандирендера — овако је он сам закгео. — От њега сам се много ползовао, како ћу поступати у предмету за дозволение к вазденију Резиденције. Ал' ми је сву и трудност у том истом открио. — Може лако бити, да ће осуећен бити сав план. — Може једно изречение — криво толковано — шкодити.

Ово је исполинско дјело. Мудровање се слабо или ни мало не слуша. Factisch muss man alles beweisen. Јутрос сам послао писмо сенатору Јовановићу. Секретара сам повео до Вараждина. Онде ћемо радити. Одандеће се вратити по Делижанцу. Премного ћу потрошити. Јутрос платн у бирцаузу 8 фор. 40 кр. у сребру. Кочијашу Мишки дадо за возвратак 40 кр. А колико ћу секретару дати за његов повратак! Камо среће, да сам још 3—4 дана остао био код куће и свршио најважније дјело! — Ова ми је друга штација от Загреба. От Загреба до Беча има $20^1/_2$ поште. — Кроз Мађарску је пошта за 2 коња 1 фор. 48 кр., ал' обично се додају још 2 крајцаре т. ј. пошти 1 фор. 30 кр. а свирачу 20 кр. А по Аустрии 2 фор. 22 кр.

Храниславе ние зато дошао ни на ову Дијету, што је испод руке начуо, да би лако после какви каноника седио. Нама ние пало на ум о том мислити. — Боку не оставите ни пошто. Нек види отца. Скоро ће га изгубити. Ал' на скоро нек се врати. Француски језик нек почне учити.

С Богом Л. М. Епископ.

XXXI.

1830. 30. Јум. Stein am Anger / 11. Авг. Szombathely Sabaria.

Севастиане!

Синоћ сам амо стигао у 1 час после поноћи. Сад пишем у 7 у јутру. Коњи су запрегнути. Одлазим абие. Читај поште по календару.

У данашњи дан пређе 8 дана стигао сам у Вараждин на конак т. ј. 23. Јул. Тако 6 дана пробављено је овде! Буди воља Господња! Секретар је четврти дан т. ј. у недјељу под вечер био готов с концептом. Прочитали смо га у понеделник пређе подне. После подне ја сам преписивао на чисто писмо на Триестанце от 2 табака. Док је Секретар радио, ја сам Револуцију мисли увео у онај план о Патронату. О овом други пут.

Концепт Секретар јуначки израдио. Ја сам совершено задовољан. То ми накнађује ужасни трошак. 20 фор. у сребру крчмару. У 3-ма смо собама били. — За послугу много дадо као Епископ.

Секретару за повратак 12 фор.

Не шали се, не остављај ме без новца.

Л. М. Епископ.

XXXII.

У Виени 1. Авг. 1830.

Севастиане!

Овамо сам стигао 30. јулиа у поноћ. Данас ми други дан у овом сјајном квартиру ал скупом. 2 фор. 30 кр. у сребру на дан обиталиште. Сутра прелазим у нови квартир — Bischofsgasse Nr. 769. im ersten Stock. Узео сам га на месец дана цјеном 40 фор. сребра. У овај ми квартир адресирајте писма. Новац пролази као путер на ватри. У будућчи четвртак — 7. Авг. — ићи ћу на Аудиенцију. Морао сам с агентом и јуче и данас концепт за Резиденцију ревидирата и у многом реформирати. Копитар је у Бадну. Доћи ће 7.—8. Авг. Гледајте што скорие — ма откуд год поне 100 фор. Ускорите от консисторијуму искати строжајшу комисију против Сагдианке — и Сагдиана.

Боку не заборавите. Нек види отца ал' скоро нек се врати. Ја ћу му писати кад с Аудиенције дођем.

Здрави будите

Л. М.

П. п. Пишем Фрушићу за помоћ.

Одговори 10. Авг. 1830

XXXIII.

Севастиане!

На прикључену Ноту Генералкоманде не могу сходно и довољно отговорити, што не знам содержанија наше Ноте, на коју се нына позива. Ниете мудро учинили, што сте ныно оно опоминание само послали без наше Ноте. Пошљите што скорие и ныи овај истн appendix назад и нашу Ноту. Ја писам рад да јавно тужим Регименте. На писмо I. Банално Регименте одговорићу другом поштом. Тиче се обиталишча Војничког пароха.

Аудиенције до данас ни једне није било. Отлагана је све чрез пороћај Ерцхерцогиње Франца

Карла.* Сутра ће прва бити, како сам ја дошао. Сутра у 7 сати у јутру на ту идем. Моја је Nr. 31. чрез то ником ни визиту нисам чинио.

За све ове дне највише ме је занимало она дерна варажданска инштанција због Резиденције. Камо среће, да сам још цијелу недељу код куће остао и ону инштанцију совершено — у тишини и удобности — окончао, и преко свои писара преписати дао. Зло се сочињава, кад се на врат на нос и по крчма сачињава а преко туђи људи ревидира. С тугом и невољом се преписује, гдје писара нема, гдје је време прескупо.

Тристанци не пишу.

Дајте што скорие скупите сидоксију второе рате, а на рачун те узајмите ако икако можете и пошљите што скорие.

У Виени 12. Ауг. 1830.

Л. М.

Одговори и посла акта 17. Ауг. 1830.

XXXIV.

У Виени 15. Ауг. 1830.

Севастиане!

Ево вам и мое писмо Тристанцима из Варажданна и отговора испод руке преко Фрушића, и паки мог отговора Фрушићу. Одјако опет: ушни се у се и у свое кљусе. Узајмите на рачун сидоксије и пошљите ми, а сидоксију купите. За пароха Теодоровића пишите таки Генералкоманди да сте му дозволили доћи у Карлштад и ту да пребуде, док она не отговори, само да скоро отговори. А пароха позовите.

За Т. Петровића отговорићу. За пароха Мандића, не кажите име, као да је солдат!

Давид малер нек иде малати. Дајте му полномоћие от консисториума. Аз' нек се узме у памет. У отмјене церкве — као што у Госпић још нек нејде.

На аудиенции био сам 13./25. Ауг. Весма сам милостиво примљен. Император оће, да епископи у граду обитавају; да плату у време добивају. Ваше други пут.

Мени се досади пискарање. Шилић би ми принужден био. Ако можете, узајмите 200--300 фор. на рачун сидоксије и пошљите га по делижанцу таки.

Нек донесе Erläuterungs-Rescript и фрак локајски за Михаила. Л. М.

* 16. Августа 1830. родио се Његово Величанство Фрања Јосиф, сини ерцеџота Франца Карла и Софије. Уред.

XXXV.

Севастиане!

На проча акта, кромје посилаемих, отговорићу поздние. Моја нагла и трудна обстојателства, и борба за одољење, без коег обстатя не ћу моћи, принуждавају ме, да се у чрезвичајни трошак бацим. О да не ће бити пошао Шилић, кад сам опет на ново позвао секретара! Што му год драго. Ако је и Шилић пошао, нек ми таки пође и секретар. Првог ћу вратити назад. Вмјесто другог помозите се како знате. Фурира Маћерчића употребити можете. Важно ће те и онако амо шиљати. Немојте чрез ове промјене ларму простирати. Држите колико је могуће у тајности. Совјетујте секретару, да тако чини. Ларма — удивленне — тужење у нужди не помаже. Само терпјенне и мужество одољева. Препоручите секретару да штеди, што више може. Боље ћемо живити, кад се вратимо. Сад сам у другом квартиру — и лепшем и јевтинијем, 2 собе и комора за момка im Müllerischen Gebäude Nr. 648, поред Bastay-а сирам предградија Leopoldstadt — најлепши квартир у Бечу. Секретар ће у једној соби бити. Кад ови дана отидем у Пожун, он ће у квартир овде уђи моћи. Остани ћу му писмо. Аз' ће он к мени у Пожун, из' ја к њему у Беч. Како свршимо онда натраг. Да је ту Ђока, могао би и он ома са секретаром. Па да нам је Јосиф паракувар, могли бисмо у овом квартиру кувати. Молите Хакла нек вам позајми у име сидоксије. Кад се загазило, мора се газити, да извиђемо. Секретар нек не оклева ни мало, нек таки пође. Систему консисторијалну и Erläuterungs-Rescript нек понесе. Ако буде пошао, а не понео, то ви пошљите. Ексамене добро посвршујте и с клирици и с предуготовници. А последњима строго: неспособни, не довољно препрани нек повторавају. Са Славићем отидите у Плашки, па ми резултат с имени пошљите. И Ђока би могао бити са секретарем у соби. На месец сам узео 30 фор., с половином јафетине, нег у крчмама.

У Виени 22. Ауг. 1830.

Лукиан Епископ.

XXXVI.

У Виени 25. Ауг. 1830.

Севастиане!

Овај час — већ је подне — полазим по пошти у Пожун. Има мали 5 пошта; доцне ћу доћи. Све што на кратко: Новце сам примио,

најпре 25 фор. а после 75 фор. Но већ их немам. Узајмљујем. Пошљите от сидоксие, ил на рачун те зајам узети пошљите. Читајте отговор обшчества Трисетанског, па узданите са мном заедно. Adieu ползо и славо епархијског народа! Така ми је помоћ и овде. Таите от Карлштађана. Претнера храбрите и задержавајте једнако дом за школу. Шат како одоћемо. Већ сам Хидингеру секретару опоменуо за Verein. Он рече: Es wird kein Anstand seyn. Секретару остављам једну собу у квартиру мом in der Stadt Nr. 648. и препитање близу квартира bey dem Gastgeber im Schlosserbierhaus Peter Harer Nr. 712. Пишем му, да ми јави, како дође. А и ја ћу му и пре из Пожуна писати. Одавде ћу опет амо. Заборавио сам кореспонденцију митрополитову самном о Резиденции повести. Ваља да ћете је наћи у оном Fascikl-y Gesuch nach Karlstadt zu übersiedeln. Или ibi, ubi. Наћите и пошљите.

Из акта стари покојног епископа, принесени из Плашког и у мом ормару сушчи онај акт от Hofkriegs-Rath-a „Die Herstellung der bischöflichen Residenzen liegt den Bischöfen selbst ob —". Ово је почетак — тражи, нађи, пошљи.

Л. М. Епископ.

XXXVII.

У Пожуну 27. Авг. / 8. Септ. 1830.

Севастиане!

Амо сам синоћ из Беча — после подне у два часа пошавши — на кући у пол десет ноћу стигао. Морао сам у крчмама преноћчење тражити; једва ћаво beym Reichs-Palatinus. Данас сам пре подне био код великог Господина, кои квартире наређује, Оберштталмајстера, Agazonum regalium Magister-Excellentissimus D. Comes Zicsy! Дао ми је квартир у улици Grössling N. 700. са три собе и кујном; ал ћу сутра после три сата моћи у њега ући. Далеко је близу Дунава — ал има балчу. За мене и Епископа вершачког (Максима Мануиловића) ни су били наредили квартира, зашто нису мислили, да ћемо из тако далеког предјела доћи. Овде дакле тај и будимски. Походио сам их данас. Митрополит с Путником (Јосифом) и са своим секретаром П. Берићем и може бити са Архимандритом Живковићем (Пантелејмоном), сутра из у петак долази. Архимандрит Јустин (Јовановић), коег је хтео повести, на смрт је болестан. Митрополитови су момци већ овде. От камердинера сам чуо, да је у митр. двору Мутибарић протосингел, Јановић (Евгеније) архидјакон и њеки Стојковић (Арсеније) из Сегедина или близу отонуд, очекива протодиаконство.

От епископа будимског (Станковића) разумјео сам, да Митрополит њега није питао за мњение због преношенија Резиденције у Карлштадт. А Митрополит мени, писа, да су свију Епископа противна мњенија. Ej! што заборави оно писмо понети. Дајте ону кореспонденцију, као што сам пре писао. Сад ћу их све суочити.

Станковић пред вершачким изрече, да само personalia и чакост противити се могу мом предпријатију. Помози Боже! Ја му реко: Ја носим ваше писмо, гдје сте ми подробно мњение одавно открили. Шат се не будете компромитирали. Старам се много, како ће секретар доћи — а шта би било, кад не би могао чрез недостатак новца (ал и ви би онда криви били!), ил пак не би хтео као злоћудан, — ил' ако много потроши на путу. — О чрезвичајно ћу много потрошити! Локаја Михаила са сњим сам обратно у јегера. Ничим же менши во владиках. Ја сам направио од црна моара аљину. Сербљин калфа у Бечу 7 година Werkführer у дућану (њеке удовице), препоручује се за кројача клира. Други ћу пут казати други трошак.

Онај крест от Роксандића или паче крестове дао сам код јувелира цјенити: не даје више цјене оном от камења него 50 фр. сребра, а оном от злата с ланцем заједно 150 фор. сребра (но може бити без руку.)

За то ја одустаем от оне погодбе и уништавам ону облигацију. Нигда ме ти више не нагони на подобну раскош и бездјелицу. Гледај како ћеш уништожити облигацију! Ја сам у нужди оба креста заложио у 120 фор. сребра. Дај новце да искупим, на да се ове туће непотребне ствари ослободим. С Богом.

Л. М.

XXXVIII.

У Пожуну 31. Авг. 1830.

Севастиане!

Само четврт часа имам до одласка поште. За то ево мало: Ручао сам код Г. Митрополита с прочима Епископима. Питао сам га за округ. Он каже: нема — сербеким Епископом не треба. Парадирају само Римски: Ми смо, ја рече, таким начином само Spectatores. Ништа друго, отговори он. — Свима нам каже, да о том и не говоримо

с другима. Тако не шиљи окрута. Тешко мени и мојој кеси, ако си га већ послао. Не шиљи ни пошто, па о свему овом ћути; ником ништа. Сутра после подне у 4 часа долази торжествено Цар. У вече ће бити илуминација. Ах' данас читав дан иде киша. Мој је квартир најдаље от свију — на крај вароши поред Дунава. На фијакере много издадо и мораћу много издати. Ејда сам коње повео! Пошта до Беча, отонуд амо — отовуд у Беч чинили се до коронације, на отуд опет амо на коронацију, па опет у Беч, по Бечу сјемо тамо, па кући. Ејкоњи, коњи! Брзо на курваж, за побједу оволики препона дај пошљи кочијаша с коњи амо у Пожун; договори се о том с поштом, откуд се с пута ноће к Пожуну. Да су каква мала дрвена само — готово рватска колица, па да кочијаш доведе и Боку! — Дај не шали се, пошљи коње. Све је ово нагло, ал така је нужда. Сви би ми овде то одобрили. Разјешли шчастливо и храбро ту загонетку.

Л. М.

XXXIX.

У Пожуну 1. Септ. 1830.

Севастиане!

Данас је била у 11 сати втора сесна. Ја у њу нисам могао ићи, отекао ми леви образ — Fluss је, парим се. Ово пишем пређе 3 сата после подне. У 5 сата биће Царев Einzug. На мјеравам ићи у Митрополитов квартир, да кроз окно гледим то торжествие. Сутра ће бити 3. сесна. Негли Цар ће отворити дјету с рјечију. Не знам ћу ли моћи ићи. Све се невоља врзе око мене. Овако ме исто овај леви образ мучио 3 дана пређе аудиенције. Квартир ми је веома далеко — код Дунава, влажан.

Данас сам дао угрејати собу. Ејда кувара имам код себе, па нашег Јосифа. Оглобите поште, фијакери, трактерусе! Коњи моји, кочијаш и кувар дали би ми и удобност и мање би потрошио. Да ми је кувар сад, волео би га него Бог зна шта! Не зна се кад ће бити коронација. Не смем и не ћу ићи да гледам Einzug. Волем се парити, да поне сутра идем у сесију. О секретару ништа! Да нам је Бог у помоћи.

Ево ми утјехе у мојој боли. Овај час чуем да ће Цар без параде ући, грађанска је милиција разпуштена. Многа је вода и блато по сокаци.

Експамен с клирици добро свршите. А с приуготовивши с концем овог месеца. Нек их Војводић добро преправи. Пазите на консисторијална дјела; ред и течение дјела непрекидно држите. Држите дом у чести и уваженију.

Л. М.

Наставиће се.

Извештај

о седници архид. конзисторије држаној у Карловцима 22. фебруара (4 марта) 1905. под председништвом Његове Светости Преузвишеног Господина *Георгија* срп. Патријарха.

Његова Светост извештава, да је висока кр. земаљ. влада у Загребу овоподручним свештеницима приномоћ од 3150 К., а свештеничким удовицама и сирочади приномоћ од 4300 К. поделила. — Узет на знање извештај Његове Светости, да је Преосвећени Господин Епископ бачки Митрофан дана 25. децембра 1904. год. монаха бешеновачког Саву Марића за јеромонаха рукоположио. — Узет на знање извештај Његове Светости да је Преосвећени Господин др. Георгије Летић, епископ темишварски дана 9/22. фебруара о. г. др. Јоакима Чупића патрић. архиђакона и професора богословије за презвитера-ђакона, а свршеног богослова Уроша Јовановића одређеног за администратора парохије у Габошу дана 12/25. фебруара за ђакона, а 13/26. фебруара за презвитера, те свр. богослова Деспота Ђурђића, коме је од вис. кр. зем. владе подељен опрост година, који је одређен за личног помоћника јер. Спиридону Мауковићу пароху у Белегишу, дана 9/22. фебруара за ђакона, а дана 15/28. фебруара за презвитера, а на поклетку монаха ман. Раковца Митрофана Видаковића дана 14/27. фебруара за јеромонаха рукоположио. — Узет на знање извештај Његове Светости о премештају јеромонаха о. Неофита Сабадоша из ман. Вел. Ремете у ман. Малу Ремету и јеромон. о. Герасима Мојића из ман. Мале Ремете у ман. Вел. Ремету. — На позив високе кр. зем. владе, да јој се поднесу евентуалне промене у научној основи у науци срп. прав. вере за ниже пучке школе према садашњем броју сати, поверено је овоконз. члану и ректору богословије Јовану Вучковићу, да свој предлог у тој ствари конзисторији поднесе. — Узет на знање извештај в. к. зем. владе, да је јеромонаху М. Ћ. из Б. поделила опрост година, о чему је исти путем управе ман. К. известитен. — Вис. кр. зем. владе извештај на пријаву јер. Ј. К. из И. против рим. жупника о. М. Б., да истога жупника његов дух. суд не

налази кривим, што је са прав. парохијанком обавио заруку, узети на знање и упутити поменутог јер. Ј. К. из И. да у сличним случајевима и он обавља брачни испит. — Укинут је закљ. црквн. одбора у А. у погледу издавања црквн. стола, јер исти закључак није донео црквн. одбор у споразуму са месним парохом. — Извештене управа ман. В. Ремете, да је подручни + јемонах о. Г. Ђ. као капелан у В. примао своју плату до конца месеца децембра 1904. год. — Каквадно је председ. путем извештен верификациони одбор жупе сремске, да је на место + игумана Т. К. за настојатеља ман. Пр. Г. постављен патриј. протосинђел Д. П. а на место + игумана С. И. у Р. патриј. економ Д. Б. — Извештаје Д. П. и А. Ј. и С. П. о примању односно предавању ман. управе Пр. Г. и ман. Р. узети на знање. — Узето на знање председ. расположење Његове Светости о премештају јеромонаха о. Т. У. из ман. Пр. Г. у ман. Б., јеромон. о. К. Г. у ман. Ш., о. Д. Т. у ман. Х., о. Г. Ч. из ман. Х. у ман. Пр. Г., о. Г. С. из ман. Ш. у ман. Пр. Г., о. К. Б. из ман. К. у ман. Р., о. М. Ђ. из ман. Р. у ман. К., те је по томе одбијена молба јером. ман. К. о. А. П. ради премештаја у ман. Р. — Одобрено је управи ман. Б. рушење старе капеле и по предложеном плану зидање нове капеле и пета ставр уступљена админ. одбору на надлежно даље поступања. — Извештај протопрезвитерског звања у К. о уведењу у администрацију бан. парохије ново постављеног администратора јер. Б. Ђ. и о уведењу јером. о. Ј. К. досадашњег баноштарског администратора у администрацију парохије у Л., као и извештај окр. протопрезвитера у З. о уведењу јер. П. Б. у администрацију парохије у П. узети на знање и окр. протопрезвитеру у К. одобрити повереничени трошак. — Дигнут је са администрације долно карловачке парохије о. С. пл. В. због почињеног изгреда и јавне саблазни у гостионици, и упућен у ман. К. да заједно с архимандритом тамошњим Г. М. сачине сваки свое на себе односеће се рачуне ман. Х., а за администратора долно карловачке парохије постављен је о. Ј. К. — За администратора парохије Л. постављен је јер. В. Ј. досадашњи капелан пароха Ђ. М. у Гр. којем је наложено, да се за капелана постара, иначе ће бити пензионован. — Путем протопрез. звања позван је на оправдање јер. Г. М. парох у Ч. зашто није до данас ни на многе пожурнице поднео извештаје о свештенству и парохији за 1904. год., те му је поново под претњом најстрожијих последица наложено, да у року од 8 дана таке исказе поднесе. — Јереју С. К. администратору парохије у Р. враћена молба за администрацију у Ш. као прерано поднесена. — Наложено црквн. општини у Т. да протопрезв. у В. исплати путни трошак у своти од 60 К. — Јереју С. П. пароху у Д. издати своту од 213 К. 40 пот. као на њега припадајући део аренде за парох. сеницу, а остали део аренде у своти од 957 К. 70 пот. као ванредни приход у благајницу архид. спарх. фонда унети; те јерају Г. Н. пароху у С. да плати еквиваленат од 19 К 40 пот. а истражни трошак од 123 К. 30 пот. — Узет на знање извештај протопрезв. У. Ђ. из В. о оцени из владања и веронауке прав. Срба ученика на кр. вел. гимназији у В. за I. течај 1904/5. год. — Узет на знање извештај парох. звања у Р. о смрти свешт. удове П. Ц. — Упутити парох. звање у Р. да не може издати кр. кот. суду протоколе Крштених од 1762. год., но исти суд може у свако доба у писарници парох. звања нужне податке из речених матрикула набавити. — Упутити парох. звање у П. да пред пол. области са И. Ж. оцем незаконите кћери К. сачини записник, да је иста кћи крштена у прав. вери и да је потом, ако жели, венча са Ж. К. пошто је навршила законито доба и ако други какви узроци на путу не стоје. — Пријава парох. звања у Ј. против равнатељства оне пучке школе у С. ради непримања дописа поменутог ћирилицом у ствари обуке у науци, издата кр. жуп. области на поступање. — Тужба П. Ј. и др. из Ш. против тамошњег пароха јер. С. П. заједно са његовим изјашњењем издата окр. протопрезвитеру у М. ради извиђаја. — Изјашњење јер. М. Ц. из Г. заједно са тужбама црквн. општине у Г. и С. издато окр. протопрезвитеру да при визитацији извиђај учини. — Пријава о. С. В. јер. из ман. Ј. издата тамошњем игуману С. О. и јер. о. М. С. на изјашњење. — Пријава пар. звања у Г. против тамошњег предс. А. Ж. ради смештања пића у цркви о слави издата истом председнику на изјашњење. — У дисциплинарној ствари против јер. Ј. Ч. пароха у М. поднесена 2 очитовања два сведока с његовом молбом уступити истражној комисији. — Молба јер. Љ. Р. пароха у Б. ради расположења у ствари опслуживања парохије му за време болести му, издата управи ман. Пр. Г. на свесту-

ално уважење. — Укинути закључак црквеног одбора у С. у ствари издавања црк. столова. А закљ. црк. одбора у С. у погледу издавања црк. столова одобрен. — Расписати стечај на парохију у П., Н., М., М., Ј. — Одобрен нацрт иконостаса у А. — Одбијена молба К. С. свршн. богослова у Ч. ради поделења администрације у Л. — Упутити Ч. М. из Осека, да у ствари своје женидбе поднесе парох. звању сведочбу од 2 сведока о његовом неожењеном стању, те га парох на основу исте венчати може. — Уток В. С. из И. уложен против решења тамошњег црквн. одбора о његовом избацивању из стола, издати црквн. одбору на изјашњење. — Довето је 62. решења у бракоразводним стварима и 8 бракоразводних пресуда.

Извештај

о другој редовној сједници правосл. срп. епарх. конзисторије *накрачке*, држаној 22. фебруара (7. марта.) 1905. год. под председјањем Његова Високопреосвештенства, Г. Епископа *Мирона*.

Позван је јереј Т. И. из Г. да лично представе Епарх. Конзисторији. — Узета је на поновљено знање усмена изјава јер. К. М. из Т. у предмету реферадеу му на братском збору у Л. — Узет је на знање допис Његова Високопреосвештенства да је јереј М. Б. администратор парохије у М. Т. одржао епитимију. — Одређени су члан испитач и конз. повјереник испитнога повјерентва у Загребу за учитељску службу на нижим пучким школама. — Умољена је вис. влада за приношење нацрта за обнову иконостаса у В. — Усвојен је са неким измјенама нацрт иконе св. Саве за цркву св. Ане у В. — С благодарношћу поднесене су вис. влади признанице обдарених свешт. удовица и сирочади епархије накрачке. — Позвани су неки свештеници на очитовање гледе некатихизирања. — Узето је на знање предидјално расположења у погледу освећења иконостаса у П. — Враћена је стечајна молба јер. М. Д. из П. — Позвати су јереји Ј. Ј. из Р., М. В. из В. и С. Ј. из О. да замјењују обољелог пароха у Б. јереја М. М. — Препоручена је на вис. владу управљена молба јер. М. Б. пароха у К. за бесплатне кунке и стан у Т. — Извјештен је високославни Саборски Одбор, да се умировљени јереј Л. К. не може реактивирати. — Извештаји јереја Д. Ч. и Г. К. о повлачењу молби на парохију у Б. узети су на знање. — За администратора парохије у Б. именован је јереј Ј. Ст. капелан у Б. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера у В. да је парохијски стан у С. готов и одређен је избор у С. — Објављена је црквена опћина у Д. да јеромонах Г. М. из В. Р. није добио отпуст од Његове Светости. — Упућен је К. Ј. из Д. како има поступити гледе зидања гробнице у своме винограду. — Тужбе С. Б. пароха у Л. против Т. И. капелана у Г. издате су туженоме на очитовање. — Позвани су јереји М. Ј. из В. Г. и С. Т. из В. Б. да исплате свој дуг јереју Д. М. у Б. — Враћен је уток јереја Т. И. капелана у Г. — За администратора парохије у В. постављен је јеромонах Л. О. администратор парохије у П. — На парохију у Р. исписан је стечај. — Није уважена молба црквене опћине у Д. да се њеким скупштинарима и одборницима одузме црквена свијест. — Није се могла за сада уважити молба црк. опћине у К. да се постави за администратора исте парохије јеромонах Д. К. администратор парохије у С. Г. — Наложено је администратору парохије у Д. да изда М. Б. тражени сиртни лист и родословље. — Препоручена је вис. влади молба свештеничке удове Ј. О. из Б. ради припомоћи. — Тужба Ђ. М. из Л. против тамошњег пароха С. Б. враћена је, да се у истој конкретни случајеви наведу. — За привременог парох. помоћника у Б. именован је свршени богослов Н. К. из Б. — За администратора парохије у Г. С. именован је јереј Т. И. капелан у Г. — А. П. администратор у Г. С. одређен је за капелана у Г. — Јереј Г. К. именован је администратором у П. и за привременог парох. помоћника у П. свршени богослов Д. П. из Ј. — Уз то је ријешено и 20. бракоразводних предмета од мање важности.

ЛИСТАК.

Вести.

О Ходошу, некадашњем српском манастиру, а сада „Православно румунском", под каквим је именом уведен у грунтовници, у место да плачемо што нам наши „старе" не беху увијавни када се решавало питање о њему, те се по познатој српској наивности дадоше од Румуна изиграти; ми се данас шалимо, дудимо и правимо којекакве луцкасте вицеве, један другог пецкамо и задиркујемо и један на другог бацамо кривицу.

„Застава“ је у томе тако обшенидила и заборавила се, да је, љута на „Браник“, што јој је пребацио да „грицка српбијански дисповиционн фонд“, у петковачи — наменьеној за читаоце по сувачама и рогљевима — од 18. Марта бр. 66. у стању била избацити и ову пирамидалну неистину: *„1897. Полит се састао са двојицом угледних Румуна,* (једним румунским адвокатом и једним њиховим богаташем, кога зову румунски Геца* *те је примио 20.000 фор. на рачун тога, да буде против покретања парнице због манастира Ходоша“.*

А да би неистина још пирамидалнија била, избацио је „мудри“ уредник још и ово: „Како се прича у Печки и Араду, он (Полит) мора оћести ту парницу, или ако је изгубе Румуни, он мора вратити 20.000 форинти“.

И чим је Полит престављен у *таквој* слици, наравно да „петковача“ и ако није зареком навела, ал' је наговестила, како „не ће проћи дуго времена а у овој ствари изаћи ће још друге запањивше ствари на видик, јер је још један господин примио повећу своту.“

Кога је господина уредник ту подразумевао; то је бар јасно!

Е живи били па дочекали и то откровење.

Паметни и мислеони људи, прочитавши горње причање уредниково, морадоше помислити и рећи: та што човече мало не промисли, кад си већ хтео да се осветиш Политу, шта ћеш написати.

Та има л' човека у српству, који ана за односај „Застави“ — данашње — са Политом, да би она од 1897. на све до Марта 1905. ћутала, да је Полит примио 20.000 фор. од Румуна, и каква би она два Румуна морала бити луда и глупа, да верују и држе, да би Полит могао спречити парницу због Ходоша, — да је *такав* њихов Геца не верујено да би задобио то име, као што и наш није постао, што је био као тобожњи румунски — а они у Печки и Араду, да не знају, да данас Полит нема никаквог уплива код саборског одбора, те да може спречити парницу због Ходоша, и то сада када ита тако *добро* стоји по Србе, и то *тако*, да поданици ходошки виђећи, *како* ће се свршити парница, летимице најављују да су и они Срби — и ако не знају ни речице српски — и да су и њихови стари то били, те хоће и они да буду.

То причање „петковачино“ долази нам тако исто, као кад би неки у Пешти их' на граници Београда рекли: пошто се овде све зна шта се догађа у Београду, није чудо што се дознало и то, да „Застава“ прима годишње редовно — а у напредним приликама и више — из српског дисповиционог фонда, наменьеног за достојно заступање српства 10.000 круна, због чега мора да брани *сваки* поступак Пашићеве владе, и да јој је ту субвенцију исрадио председник главног радикалског одбора, и да је обично он квартално диже, због чега и одлази у Београд, као што ју је и пре кратког времена примио, и да је Пашићева влада дала допуст једном професору своме, да испомаже „Застави“.

Или кад би „неки“ у Пешти рекли: Гига Гершић није постао с тога генералним конзулом овде, што није хтео да пристане на то, да код мађарске владе поради на томе, да се Његова Светост баци у пензију, као што радикали желеше и стављаше влади Пашићевој за услов да је потпомажу.

Тако је исто на осуду и пецкање „Браниково“ због тобожњег мађарског потписа потпредседника саборског на адресу мајског сабора, што не стоји.

За то, оканимо се једном онога „рекла, казала“, него памет у главу, па промислимо шта ћемо радити, да повратимо — ако и сада о повраћају може бити говора, после нашег нерада и наивности — српској јерархији Ходош, а пре свега нека се једном изнесе Политов извештај и предлог што га је поднео о Ходошу.

Ово нажтева и интерес српски и поштење.

Срамно је и недостојно је у јавности нападати Полита због Ходоша, а оканио не познати његов извештај и предлог; хоћемо да га сазнамо, па ако је заслужио осуду, први ћемо га осудити, а ако похвалу, први ћемо му се поклонити.

На сроду дакле с њим!

Васељенска Патријаршија. „Цариградски гласник“ доноси у своме 15. броју ову белешку: „После шестомесечног прекида црквених послова услед кризе у Патријаршији, с пристанком опозиционих митрополита — чланова Синода — да иду у своје Епархије, послови су ушли у свој нормални ток. Пред полазак у своје Епархије, митрополити из опозиције предали су Патријарху делове синодског печата, који су се код њих налазили и тиме су одпочети редовни радови. Синод је обавио избор изборског митрополита, а после Томине недеље, обавиће и избор скопљанског митрополита“.

Дај Боже, да се за исто место изабере Србин, који ће достојан бити последник умрлога митрополита Севастијана.

* Ово је ипе стављено с тога, што читаоци „петковаче“ знају за Гецу, ком није ништа избацити 20 000 ф. Уред.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

ПРЕГЛЕД

целокупног стања арх. епархијског фонда у Карловцима у г. 1904.

Тек. број	ПРЕДМЕТ	Износ К	Износ п
	Потраживање:		
1	У преосталој готовини	653	67
2	У неплаћеном приносу од овоподручних црквених општина	4063	17
3	У неплаћеном приносу од овоподручних манастира	300	—
4	У неплаћеној кућној најамнини	28	66
5	У неплаћеним предујмовима	2648	77
6	У уловима сремско-карловачке задруге за међусобно помагање и штедњу	70742	50
7	У 10 акција центр. кредитног завода у Н. Саду	5680	—
8	У покретностима (1 гвоздена каса)	260	—
9	У непокретностима састојећих се из кућа под бр. 240, 771, 772, 773 и 774 у Карловцима	37000	—
		121376	77

Сравнење са стањем у прошлој години:

Године 1903. износило је активно стање овог фонда К 112 068·77
31. XII. 1904. износи исто — — — — — — — „ 121.376·77
По томе се овај фонд умножио у години 1904. са — „ 9.308·—

Тек. број	ПРЕДМЕТ	Износ К	Износ п
	Дуговање:		
1	Чисто потраживање	121376	77
		121376	77

У Карловцима, 31. децембра 1904.

Патр. протосинђел
Данило Пантелић с. р.
конзист. бележник.

Припослано.*

Отворено писмо

свима овим мојим пријатељима, који су ми писмено честитали моју реповацију.

Знам да све нас интересује, поштовани и драги моји пријатељи, који сте ми писмено изразили своју радост приликом моје репозиције на парохију завршетак афере у коју сам запао по тужби незнатног броја својих изведених парохијана од 14. октобра 1899., па ме ево да вас, уз захвалност своју овим путем о том обавестим.

1904. г. обновили су Живан Ст. Јић и др. (сви они који су ме и г. 1899 тужили *сем* оних који су отишли Богу на истину, а место којих су потписали синови или браћа) против мене нову тужбу код Прев. архид. конзисторије, тражећи у њој прекинутај мој са ове парохије.

Уз своје очитовање на ту нову тужбу Прев. архид. конзисторији, поднео сам и пријаву ради казненога прогона код сл. кр. котар. суда у Ст. Пазуви ради покушаја супрот сигурности мога поштења

У мојој оптужници стоји — између осталог — и ово:

„Притужили су се проти мени Његовој Светости Г. Георгију Бранковићу патријарху српском и архиеп. Карловачком, као мојој претпостављеној власти, те у својој притужби, примљеној код Прев. архид. конзисторије дне 21. фебр (5. III.) 1904. под бр. 156—367. ех 1904. (између осталог) затврдили:

„Ми долеподписани смо твердо уверени да је исти наш парох Дамјан Прерадовић и починиo оно дело, за које смо га ми оптужили.“

Што се овога пасуса тиче, биће очито пријављено њим, исказујући „своје твердо уверење“, да ово уверење наметну мојој највишој претпостављеној области, те тиме окриљ пред овом области моје поштење, јер су уверења да сам починио *оно дело, за које ме пре пет година оптужише . . .*

Овом ставком своје притужбе лажно су ме окривили пријављени „непоштених ћудоредних чинâ“, *који су у стању мене не само понизити и омразити, већ морално сасвим уништити у очима моје претпостављене власти, мојих парохијана и у опће целог јавног мњења.* У делу њихову деже критерије покушаја супрот сигурности поштења означеног у §§. 488. и 489. к. з. те их ради тога пријављујем“ и т. д.

Услед те пријаве одржана је јавна судска расправа, која је текла и окончана овако:

II. 379. — 1904. Записник о усменој расправи састављен код кр. котарског суда у Ст. Пазуви дне 18/XI. 1904. против Живану Стајићу и др. пазавшим се на слободи, ради прекршаја §§. 488. и 489. к. з. Присутан: Кр. пристушник Иван Их, перовођа Павле Вестек и т. д.

II. Окривљеници и т. д. (изостављено).

* За ствари под овом рубриком не одговара уредништво.

Чита се пријава и оверовљен препис притужбе на Његову Светост патријарха Карловачкога прим. дне 5. марта 1904. бр. К. 156—367. ех 1904. Окривљени опоменути по §. 190. К. з. исказују да је истина да су горенаведену притужбу власторучно потписали, односно поткрижали, и дају сви приступивши следеће

Очитовање:

Истина је да смо ми правили на Његову Светост српског православног Патријарха у Карловцих пријаву, односно молбу, на које су нам *прочитане у пријави инкриминиране ставке*, коју је пријаву, на наш захтев, саставила особа, која ову пријаву није потписала, *на што наводи ове притужбе*, односно молбе, *не одговарају истини, а најмање смо ми потписани њоме хтели приватног тужитеља оцрнити и омразити пред његовим претпостављеним властима, те што нам нарочито не беше накана ни Пречасној Конзисторији, а ни Његовој Светости намећнути уверење о каквом непоштеном делу приватног тужитеља, јер ми сами о том нисмо уверени, то овим очитујемо да нам је жао што смо приватног тужитеља, а нашег свештеника прев. Дамјана Прерадовића горњом притужбом*, односно молбом, *увредили у његовом поштењу, на стога га пред овим славним судом, ми доле потписани*, а ја Живан Стајић и Светозар Бељин у име наших недошавших синова Николе Стајића, те Стевана и Марка Бељина *молимо да нам ове нанешене увреде опрости.*

Живан Стајић вр., Светозар Бељин вр., + Нинафор Лепшановић, + Ђока Поповић, + Стеван Бачванин, + Милош Галечић по Вештек.

Након тога очитује тужитељ, *свестан своје пастирске дужности*, да услед ове молбе *окривљенима опраша увреду* и одустаје од пријаве и захтева на казнени прогон. Услед тога буде проглашена одрешујућа осуда, коју обе странке примају на знање.

Закључено и потписано.

Их. Вештек.

Тако је ето било на суду. А ево како код Прев. архид. Конзисторије:

К. 52/48. ех 1905.

Окружни протопрезвитер Јован Јеремић и јереј Радослав Марковић парох у Инђији овоконзисторијални изасланици у предмету истраге против пароха голубиначког јереја Дамјана Прерадовића подносе на бр. К. 527—988. ех 1904. свој извештај гласом којег је установљено . . .

(Нешто изостављено.)

Затим су сви притужени изјавили (бр. 6.) *да одустају* од своје тужбе, односно молбе, *а да остају при своме исказу и очитовању*, који су наводно учинили дана 18/XI. 1904. пред кр. котар. судом у *Ст. Пазуви, где су признали да нису уверени о истинитости тужбених навода*; а на налог ове Конзисторије да тужени јереј нема одмах против тужитеља подигнуту парницу пред грађанским судом патраг повући, изјавио је тужени, да је

иста ствар окончана, што се из приложеног записника кр. кот. суда у Ст. Пазуви види, и да је он исту паринцу, *сматрајући је као продужење пређашње парнице*, за коју је дозволу од ове Конзисторије имао поднгао, *а из разлога мира кућевног и угледа свештеничког*, те што га је супруга по њеној приложеној изјави на то гонила, иначе би га у противном случају напустити морала,

решено је:

јереја Дамјана Прерадовића пароха голубиначког из горњих разлога тужбе Живана Стајића и др. из Голубинца *решити и оправданим сматрати*; *а очитовање истога пароха у предмету по њему судски предузетога прогона* против горњих тужитеља, *из разлога у истом очитовању наведених, на знање узети*; а поводом тим Живана Стајића и др *ради неоснованог и лакомисленог подизања тужбе* против свога пароха *осудити* на солидарно сношење настражних поверенствених трошкова и т. д.

Из седнице архид. Конзисторије држане у Карловцима 18/31. 1905.

У пуном уверењу да ће моји поштовани и драги пријатељи поделити са мном радост *што сам гадну и страшну клевету*, под којом сам љуто пропиштао био, ипак, нека је Богу слава, *коначно дотукао и обесмишљо*, шаљем свима уз своју топлу благодарност на учешћу и своје српско и братско поздравље.

У Голубинцима на Цветн 1905.

Дамјан Прерадовић
парох.

Српске земљорадничке задруге.

Нове српске земљорадничке задруге. Са неограниченом одговорношћу установљене су задруге у Срему: у *Вогњу*, *Шимуновцима*, *Огару* и *Боровој*, а у Банији у *Кирину*.

Досада има у Срему 59 српских земљорадничких задруга, а у Банији 24.

Одговори уредништва.

Г. П. у Шиду. Пошто су „Шајкаши“ у „Народности“ рекли, што се имало рећи о датој припомоћи саборског одбора г. Д. Зековићу, — само што су се за одговор обратили на погрешну адресу —; не налазимо за потребно, да штампамо и Ваше приспело.

Исти је г. као и многи други радикалски „попови“ добио припомоћ од својих партизана што је и сам радикал, ал само што радикали немају смелости — и ако код других и из друге ништу јасност и јавност — да увек назначе *коме* су дали и *колику* своту. Ал' доћи ће и то време, да ће се и за то сазнати, па ће се видити, *какви* су радикали у опозицији, а *какви* на влади, и зашто су неки и неки попови радикали.

Реч имају она г. г. саборског одбора, који су гласали да се даде г. Д. З. припомоћ: *зашто су му је дали и колику*.

Послате књиге на приказ.

Српска кр. Академија.

Зборник за историју, језик и књижевност српског народа I. одељење књ. III.

Стари српски записи и натписи. Скупио их и средио *Љубомир Стојановић*. III. Београд 8° X-787. Цена 6 динара.

Zemaljsko svilogojstveno Nadzorničtvo ugar. kr. poljoprivrednog Ministarstva. Izveštaj preuzvišenom gosp. grofu Teodoru Pejačeviću, banu, o svilogojstvu Sriemske županije, u godini 1904. Budapesta 8° 176.

Из овог се извештаја види, да је 1904. сремска жупанија примила за бубе 275.250 К.

Списак књига у књижници српске велике гимназије карловачке. Карловци. 8° 248.

Књижница за православ. српски дом и школу. Издаје богословско књижевно друштво „Слога“ у Карловцима.

Ускрс

Господа Исуса Христа

приредно Стеван Каћански, богослов. Карловци 16° 32. Цена 10 потура.

На знање.

На позив другова умрлога правника III. године на Загребу *Јована Лучића*, родом из Сурчина основао сам у Сурчину „*Српску народну књижницу*“.

До данас примио сам већ 231 комад књига разног и врло лепог садржаја.

Позивам и молим све српске родољубе и пријатеље народа нашег да ову корисну установу по народ потпомогну, а књиге за књижницу нека шаљу на потписаног слати.

Књижница је својина српске православне црквене општине у Сурчину, а смештена ће бити у српски дом, чим овај готов буде.

Молим све наше српске листове да овај позив у својим новинама наводе донети.

У Сурчину, 10. (23.) Априла 1905.

Јоаким Матић
парох.

Књижевни огласи.

Нашло је XIII. коло „*Српске књижевне задруге у Београду*“, које се може добити код потписате штампарије за 6 Кр. као главног комисионара задругина за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину и Црну Гору.

У истом су следеће књиге:

86. „*Избор поучних састава Доситија Обрадовића*“.

87. „*Васкрс државе српске*“ политичко-историјска студија о првом српском устанку 1804—1813. Написао *Стојан Новаковић*.

88. *Екзекуција*, драма у четири приказа. Написао *Иво Војновић*.

89. *Приповетке Милована Ђ. Глишића*. Књига прва.

90. *Хаџи Ђера*, приповетка. Написао *Драгутин Ј. Илић*.

91. *Слике из живота*. Написао *Светолик П. Ранковић*.

92. *Холандска*. Написао *Е. де Аличис*. Превео с талијанског *Миодраг Ристић*.

У Карловцима 14. Априла 1905.

Српска Манастирска Штампарија.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. црквн на богослужењима суделују

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕЂЕНО

Прота **Василије Николајевић**.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☞ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ИЗВОД

ИЗ

СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ

ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД

САСТАВИО

ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је на штампе. Цена је књизи 1 круна Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. автор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија нада.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. ЕК. 76. ех 1905. 1—3 21

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава *Милла Гушић*, непознатога боравишта, да је њезин муж *Јосиф* покренуо против исте брачноразводну парницу код ове епарх. конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана, рачунајући од дана првога увртења овога едикта у „Срп. Сион“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога, на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње, а на њезину штету, окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 24. фебруара 1905.

Предсједништво.

Број 312. 314. и 315./К. з. 165. 173. и 181. ех 1905.

СТЕЧАЈ. 2—2 17

Исписује се на парохије и то: у Српској Капели IV. разреда; у Лисичинама V. разреда и у Шуметљици VI. разреда са роком до укључиво 23. априла (6. маја) 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице до стављеног рока надлежним путем потписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије. У Пакрацу, 22. марта (4. априла) 1905. године држане.

Предсједништво.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 1—3 25

Српско православна црквена општина у Јарку на Сави, — закључком својим од 13. фебруара 1905., одобреним по Сл. арх. адм. одбору од 21. марта (6. априла) 1905. А.О. 287/101. ex 1905. — проглашује овим дражбу на мањак ради оправке своје цркве.

По предрачуну г. инж. Јована Татића, који ће и надзор над оправком водити, укупни трошковник, који ће се сав једном предузимачу издати, — износи:

1. Рушење, земаљски и зидарски радови	4305 К.	46 ф.
2. Каменорезачки радови . .	194 „	40 „
3. Тесачки радови	1292 „	32 „
4. Покривачки радови . . .	515 „	60 „
5. Лимарски радови . . .	521 „	08 „
6. Столарски, браварски, мазарски и стакларски радови .	3521 „	80 „
7. Молерски радови . . .	500 „	00 „
8. Разни радови	1881 „	50 „
9. Црквена ограда од запада	250 „	00 „
10. Оправка крста на раскршћу	100 „	00 „
Укупно . . .	13132 К.	16 ф.

Дражбовати могу само овлашћени мајстори, а сваки од њих има пре дражбе, да положи у руке председника дражбе, жалбину у износу од 10 % предрачуњене своте, а досталац исправнати ће то на 15 %, које ће му се у име јамчевине задржати.

Црквена општина задржава себи право избора предузимача.

Нацрти, предрачун и услови могу се до дана дражбе у парохијалном звању у Јарку проучавати.

Српско правос. црк. општина
у Јарку 11. (24.) априла 1905.

Председник: Перовођа:
Светолик Змејановић М. Коњевић.
парох.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 1—1 24

Српско православна црквена општина у Сурчину одржати ће дана 19. априла (2. маја) 1905. у 9 сати пре подне дражбу на мањак за градњу „Српског дома“ у Сурчину.

Нацрт и трошкови стоје сваком на увиду код председништва црквене општине.

За градњу одобрена је свота 6000 кр.

Црквена општина задржава себи право, коме ће посао поверити, а тако исто и обуставити дражбу, не постигнеле се понуде, како је то црквена општина закључила

Рефлектанти имају положити 5 % пишманлука од прорачунане грађевне своте.

У Сурчину 10|22. априла 1905.

Председник: Перовођа:
Милан Михајловић. Максимовић.

Ad бр. К. 537. 648|123. ex 1905. 1—3 23

СТЕЧАЈ

на новокрејирано II. свештеничко место сист. парох. помоћника у *Госпођинцима* са III. платевним разредом, без права уживања на стан. Молитељи имају своје ваљано инструјисане молбе путем надлежности поднети конзисторији овој до најдаље 21. маја (3. јуна) о. г. укључно.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 29. марта (11. априла) 1905.

Председништво
епарх. конзисторије бачке.

Бр. ЕК. 10 ex 1905. 1—3 22

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију II. платевног разреда у *Требињу*, у војничком протопрезвитерату.

Рок компетовању оставља се до 1|14. маја 1905. год. incl.

Из седнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 24. фебруара 1905.

Председништво

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС. 2—2, 19

Подписана манастирска управа даје овим на знање, да ће дана 20. Априла (3. маја 1905. г. у манастиру св. Ђурђа у 10 сати пре подне издавати, под закуп 680 јутара 1250□° фати оранице, 28 јутара ливаде и 24 јутра пашњака путем јавне дражбе на шест година, почевши од 1. Октобра 1905. год.

Исклична је цена 16.000 круна

Пре започетка усмене дражбе примаће се и затворене писмене понуде, којима се има прикључити вадиум у износи од 1600 круна.

Дражбени услови могу се видити сваки дан у писарници потписане управе.

У Манастиру Св. Ђурђа (posta Birda) 29. Марта 1905. године.

Манастирска Управа.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 2—2, 20

Потписана управа манастира Бездина даје овим на знање, да ће дана 4. Маја 1905. по нов. у 10 сахата пре подне у Ман. Бездину издавати под закуп $923\cdot{}^{333}/_{1000}$ кат. јутара оранице, путем јавне усмене дражбе на 12 година, почевши од 1. Октобра 1905. по нов.

Исклична цена 28 круна по 1 кат. јутру. Лицитанти имаду пре одпочете дражбе 10% од укупне исклične цене у име вадиума положити.

Дражбени услови могу се видити сваки дан у писарници потписане управе.

У Ман. Бездину (пошта Nemet Szt. Péter) 29. Марта 1905. године.

Манастирска Управа.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Благородна госпођа Евица удова Малешевић попадија, даровала је за св. храм, у спомен свога мужа пок. јереја Илије Малешевића пароха Брестачког, једно звоно $149^{1}/_{2}$ kg. у вредности 463 К. 45 потура.

Српско- православна црквена општина, шаље најтоплију захвалност племенитој даровательци, својој благодарност, на учињеном дару.

Из седнице црквеног одбора, држане дне 3 (16.) априла 1905. год. у Брестачу.

А. Стефановић перовођа. Никола Радосављевић председник.

Лаза Сабовљевић адм. парохије.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или поље за сатове од метала; прављене старих звона са крупама од кованога гвожђа. —

4—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За страни земљи: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 318. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 9

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у суботу 30. априла 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени и одликовани.

По замолници Његове Светости Преузвишеног Господина Патријарха Српског *Георгија Бранковића* благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* српског богослова Милорада Вукајловића из Павловаца у храму св. три Јерарха у Новом Саду чино в правилно рукоположити дана 10 (23.) априла 1905. за ђакона, а дана 17. (30.) априла и. г. за презвитера, који је одређен за личнога капелана пароху у Гргуревци.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је декретом од 14. (27.) априла 1905. Е. бр. 73 през. ех 1905. одликовати појасом црвеног појаса јереје: Милоша Рајића пароха у Старом Сивцу, Милутина Григоријевића пароха у Бају и Василија Стојадиновића сист. парохијског помоћника у Чуругу

НЕЗВАНИЧНО.

Хрватско-северинско владичанство.

Прилог историји карловачке митрополије.

Д. Р.

(Продужење.)

Прилози.

А.

По записима из патријарашко-народне архиве г. катихете на реалној гимназији у Бедовару Радослава М. Грујића, до којих је дошао „добротом“ њеног архивара, у ексибитном протоколу налази се осим наведених од нас записа и ово записано о Симеону Филиповићу прво викару — ексарху — костајничког владике Никанора Митровића-Димитријевића, а за тим хрватском владици: 1731. 31. Јула под бр. 325. молио је митрополит Вићентије Јовановић из Беча — у ком се у то време бавио — дворски ратни савет, да се пусти на слободу Симеон Филиповић викар костајничког владике, за кога он јамчи; а 14. Октобра под бр. 344., да му се пошаљу тужбе, стигле против Симеона Филиповића, који је био притворен у Осеку, а од не-

ког времена налази се код њега, како би на њих могао одговорити; 1732. 11. Јануара под бр. 4. дворски ратни савет известио је митрополита Вићентија Јовановића, да је бивши костајнички викар Симеон Филиповић, који је услед дизања буне затворен био, те на заузимање митрополитово пуштен, опет дао сазвати неки збор преко неког кнеза Радослава Мраовића, те га је позвао да настоји да га одврати од тога; 11. фебруара под бр. 12. митрополит је Вићентије Јовановић известио дворски ратни савет, да је костајнички викар дуже времена лежао у Осеку притворен, без да је саслушан. Пошто би пак оптужбе против њега од целе баналне крајине дворском ратном савету много посла задавати могле; то је предложио, да се исти викар премести у какову удаљенију епископију, али да му се прво дозволи уредити своје имовинске ствари, т. ј. да може своју тековину распродати и дуг утерати; 19. Априла под бр. 34. молио је митрополит дворски ратни савет, да продужи Симеону Филиповићу рок бављења у баналној крајини док по све коначно не уреди своје ствари; 3. Маја под бр. 37. дворски је ратни савет дозволио Симеону Филиповићу две, а најдуже три недеље дана, да може остати у баналној војеној крајини да коначно уреди своје ствари, а подједно му је јавио, да по извештају грофа Драшковића не беше тамо — Костајници — никаквих других ствари пређе арестовања Симеона Филиповића осим оних, о којима је митрополиту већ јављено, те које су у пожару пропале; 1734. под бр. 168. без назнаке дана — ал биће у Априлу — Мају — молио је митрополит Вићентије Јовановић цара Карла VI., да новоизабраног „Kreutzer — крижевачког — епископа Симеона Филиповића потврди и нареди, да му се изда потврдна диплома; 26. Јунија под бр. 207. молио је митрополит цара да „den von der Illyrischen Nation zum Beschoffen erwählten S. Philippovich“ (?), потврди на упражњену (!)[1] епископију вараждинску, те да му се уступе припадајућа добра.[2]; 1740. 12. Марта под бр. 23. владика је Симеон Филиповић писао из Северина патријарху Арсенију Јовановићу Шакабенти и молио га да заштити његово свештенство и народ од угњетавања војених власти; 1741. под бр. 64. наводи се, како су у Бечу 22. Маја владике Висарион Павловић бачки, Василије Димитријевић будимски и Симеон Филиповић владика „zu Croaten“ изабрали за пакрачког владику архимандрита Софронија Јовановића, пошто је Нићифор Стефановић, ради старости резигнирао[3]; 1742. 28. Октобра у Бечу под бр. 205. издао је Симеон Филиповић Симеону Христијану — оном познатом пробисвету — изврсну сведочбу; 17. Октобра под бр. 202. молио је Симеон Филиповић дворски ратни савет, да му се одреди 50 дуката као трошак, што га је потрошио у Бечу, кад је тамо ради неких хрватских фамилија, позван.; 1743. под бр. 279. налази се састављен у Крижевцима 10. Маја 1743. инвентар оставине Симеона Филиповића, умрлога 29. Априла 1733. у Северину.[4]

Б.

У записнику *„Сесиона Архиепископо-митрополијског, в резиденцији Белиградског 13. новембриа 1732. лета“* налази се о Симеону Филиповићу ексарху умрлога костајничког владике Никанора Митровића-Димитријевића ово: „А пак како ва тефтеру општенародном по извјестију ексарха Симеона за субшчанцију покојнаго костајничкаго 51 шчук записато шпецифице, да се по смерти покојнаго обрело, на то г. Хажи Стефан (Љубибратић) епископ костајнички известил и сказал да не више, но 23 шчука код него находисе, что је изобрео кое где; сего ради ова ствар за перихт и должни ответ да даст речени ексарх

[1] Откуд је могла бити упражњена, кад у њој дотле није било епископа. Истина, седео је у Лепавини Јоаникије 1665., ал после преласа, није било владике у Лепавини. Уред.

[2] Каква добра, кад их није било никаквих, него их је тек он доцније набављао, која је по указу владичанства држава прекупила и раздала, као што смо навели. Уред.

[3] Овај је избор био незаконит и учињен против воље патријарховог, с тога није ни наведен. Кад је Софроније изабрат био, навешћемо у 8 бр. о. г. од о. г. Уред.

[4] Владика је Симеон Филиповић као што смо навели умро 16. Марта 1743. Уред.

Симеон Филиповић како за то, тако и за шпецификације и тефтере, а напаче и за проча чрез Г. Архиепископа да предложитсе, что се о супстанции и новцех покојнаго костајничкаго дотиче.

Потом и ради ареста ексарха Симеона Филиповића како је Г. генерал Драшковић извинавао се, да по начину писанија покојнаго Г. Мојсеа Петровића Арх. и Митрополита сл. хофкригсрату предложио, будући оно писмо от покојнаго на захтеване реченаго Г. Хажи Стевана Љубибратића епископа костајничког по известију духовника и прочих от монастира Комоговине писата, како и сам именовати Г. епископ сице утверждает и извиновена себе за трпление Филиповића тим начином твори, а да би он при времени ареста или после и до днес во чимлибо вина био отрицаетсе; паче на више речене отлагает. А јешче извествуе, да ва васем сапомагател ексарху Симеону бил и код краине и при Драшковићу, а не противник, како јего и присвоил бил, и заверио јему всех отправление дјел епархијских, и како и није просилсе имети га. На које јест јего Богољубију отрежденo, по начину резолуции сл. двора цесарскаго да неможе више имети га онамо, но да хошчет с временом они више речени известници на суд Архиепископски за вазочишчение ствари призвати и зато вазочишчение речени Г. епископ да не будет противен, паче и вешчи и новци при себе Филиповића что има, рукам предреченаго ексарха Симеона да је должан незадржано предати, и возвратити.

При сему и Г. епископ обешча се за вазочишчение да му будет сапомагатељ, а не противитисе ни вачем, а напаче что по прохесаплену за право находит ствар при нему хоћему повратити по правици.« (Рук.)

B.

Писма Симеона Филиповића.

I.

Преосвјашченјејши и богољубезнејши Г. Г. мени отец и свако добронаставник.

Вашему П. отписусем да знаду да се опремисмо и данас из Петриње пођосмо божиејју помошчију и вашим архипастирским молитава, леносмо у коперту поставили али ни господин Никола доброму титула познаду него сада нами поручујју да и нима пошљемо реченога господина бана титулу од његови секретара тако мислим изшпати речени титул пак послати вашему П. мени оцу и настојатељу: и да знате ваше П. да смо послали кришки новац 1020 фор. више ни новца, метнули смо под печат, марјаша и десетака и грошића и потура девет стотина и седамдесет фор., а педесет фор. све динари оставили за трошак и чулисмо да је господин бан па Божијаковини, оданде ћу врнути момка с пратиоци мои, господине неможем карати за момка: прочее вашего П. архипастирские милости са нам грешним.

Мца фервара 16. дан 1728. у Петрињи

Чедо и служитељ вашего

П. Симеон Филиповић

целуем вашу с. десницу с. р.

Писао ово писмо владици костајничком Никанору Димитријевићу.

II.

Преосвјашченјејши и словесњејши мње пресердњејши.

Христос родисја кљатви вес род Христиански свободисја јеже привјетствују торжествени пресвјетли праздник преславнаго рождества Христова и обрјезание Господне и свјатое Богојавление, кое желају В. П. онија свјатија дни прошедшија и грјадушчија радостно дочекивати и весело препроводити, такожде и ва предидушчаја љета Господња; но должности нашеј и до није писали бисмо, обаче немошчное било, почто во великој скорби бихом како и сами вјесте заради наше конфирмације, но благодарение Богу в прошлују суботу (Јануара) от цес вел. конфирмацију примих поволнују без никаковија клаузули а тако Божиеју помошчију что скорие от здје поити будем во своју Боговрученују паству.

Јамбрековичу (народном секретару) како пророчествоваете, тако се он на корито и обрну како већ добро весте, что сам му год давао, ни на која места ни новца неиздал тамо он нас проклети, и сад како смо примили конфирмацију, хиљаду форинти

из чова что сам на потребита места издао и то ми јест позајмил Г. А.

Новин не имејући што писати точију Елендорфова регемента утврдисја с контрактом по закгевању наши, како мислим да Г. А. будет пространие извјестити В. П.

В прочем преваручујући себе молитвам свјатителским и остају.

В Преосвјашченства

Брат и слуга должни

Симеон Филиповић с. р.

Из Виени Јан. 10. 1735.

Вашему П. цјелует десницу свјатителску отец ексарх кир Стефан.

(Ово је писмо по свој прилици писао Симеон владици будимском Василију Димитријевићу).

III.

Преосвјашченејши и словесњејши Г. Г. мње во дусје свјатјем брат усердњејши.

Прежде писал В. П. и нињe пишем поради оно њеколико сел мње превручително что јест содержавал Г. брат свјатопочивши Данил Љуботина, да би наше братство саизволили свој вотум јакоже и проча братиа Архиереи приложити, јер њест ми мошно сице жити во оваковом процесу и нужди кое и желим о ускором времена от В. П. на сие отлучка пријмити, а шчо ме В. П. одбијате до сабора правду глаголете, сабор сте ви и проча братиа и сад и после, обаче о том јест нињe настојати, јер тамо упијат настоит что би он она села насљедил.

В. прочем препоручајушчсја свјатителским братским свјатим молитвам и јесм.

Вашего Б.

Брат и слуга

Православни Епископ Хорватски

Симеон Филиповић

Из Северина Ноем. 30. 1739.

(И ово је писмо писао по свој прилици владици будимском).

IV.

Преосвјашченејши и словесњејши Г. Г. мње љубезњејши Г. Брат.

На позволение и возвание писмено како Блажењејшаго Г. Патрнарха, тако и Братии наших Преосвјашчених Г. Архиереов, на уречени термин о сошествију св. и животворјашчаго духа ко согласију обшчаго собранија придох, оставл многаја и нуждная домашнаја и епархиалнаја дјела. При дошествии же моем јаконже надјејахсја, прељубезнаго братољубија вашего необријетох, јеже мње за велико жал бист, а обшчаја должност, јуже всјачески долженствует исполнити, за устроение и наших междусобних неравенств, да би извидјелосја, зашчо прочим јазиком в зазрение доволње дахомсја, в чем би прилично нам исправљатисја. За то ашче и болезн вам јест, а в крајњеј немошчи нисте, молим да или на колах или на лађи что скорше посјешите к нам, коим пришествием вашим и нас обвеселите, вас же ожидајушче купје с братом и Г. пакрачким пребаваем.

Братна на служби

Симеон Филиповић

Из Шанца варадинскаго Јунија 9. 1742.

P. S. Днес получихом писание от Г. Г. Братии Архиереов темишварскаго и арадскаго, да днес или утрје будут овде.

(И ово је писмо писао Симеон владици будимском Василију).

V.

Преосвјашченејши — — —

По разлучении нашем, абие по ордеру јеја кр. вел. пошел јесм горје в Виену, и в здравии пришел ниже отпочипути в домје часа имјех, и такаја преизрјадњаја оказна била, обаче косно је к тому присјел.

Г. епископ Непадович здје со архи дјаконом (Јованом Георгијевић-Ђорђевић, потоњи митрополит) сказујутсја бити депутирти обшченародние и плениипотенциали, за которија ми незнаем.

За господина архимандрита (Софронија Јовановића) неимјејут с чим више пробовати, издали сад пункт такови, јако симониста јест, и симониеју хошчет част тују стјажати, но пишите и ја пишем господам епископом и изговор чинити јелико лучше и скорше може се, понеже нињe на том сталосја и остает.

Преосвјашченства В.

Смирени епископ хорватски

Симеон Филиповић

(Ово је писмо писао Симеон пакрачкомславонском владици Никифору Стефановићу у почетку Октобра 1742. из Беча, куда је био позван, као што се види из Д. прилога).

VI.

Преосвјашченьејши — — —

Ко удивленију принуждајуся, јако тол долгаго времене посјешченија от В. Б. удостоитисја немогох, приписать невјем чему, болшеже о том жаљеју јако немошно мње разумјети о благополучном вашем здравии, по писму В. Б. писатому ко мње љетос јешче јако при непостојаном здравии били јесте, мњу јако того ради укосњење посјешченија јест, или паче по нестројному согласију и кореспондироват престали јесмо, без чего согласитисја (ашче и хотја) немошно јест сотворити.

Не јединоју ниже дважди мњу, но и много кратно писах Г. Б. Арадскому (Исанију Антонијевићу), подобње и Г. Б. темишварскому (Георгију Поповићу) за нестроење и рат междусобнују нашу чрез которују не точију укоризна и шкода тјелу, но и души мњу небити прошченија, ко утоленију дјело приличествујушче оказију и пут почтовни устроени пишите Г. Брат. Арадском и темишварскому о том да согласуемсја и јединогласно во једином корпусје жителсвуем јакож и јесми.

Г. епископ Ненадовић со архи-јаконом пришли сут здје невјем чесо ради, но слишу точију јако сказујутсја пришедши бити во имја клира и народа, которима аз јакоже и В. Б. и Г. Б. Арадски по писму указаному мње от Г. Јамбрековича признати за таковија општенародњија депутерти и племинотециали немогу, понеже в 4, 5 или 6 человјека вес клер и народ состојатисја неможет.

За г. архимандрита славонискаго Софронна судите В. Б. за Бога, јестли то истинаја правда христијанскаја из невина человјека во вина приложити и тол долгое времја на страст и страдание отложити, того ради препоручују В. Б. промотрите за њега да неизнемогает человјек и страждет, понеже до времене сего пробовали јего сут во иних винах, ниђеже неимјејушче иное что симонију восписујут јему, ја симонију стјажает част, но смотрите Ваше Б. взјали ви што во имја того от спомјанутаго архимандрита, ја о том в конспиенции моеј надјејуся обличен не бити, ибо во имја того, ни јединаго најмалејшаго феника взјал писам, ниже взјати хошчу, но промотрите, и ексузирајте себе из того. Ашче восхошчете што В. Б. писати ко мње, то изволте експедирати на Г. Јамбрековића, понеже ја надјејуся по указу јеја кр. вел. поити скоро или во армију или во епархију, а он будет знаја идјеже ја буду сигурно послати.

Прочее љубви Б. и молитвам свјатим и богоуслишателним вручајушчеся пребивају, и јесм

Преосв. В.

Смирени во Христје Брат и слуга
Епископ Хорватски
Симеон Филиповић

Из Беча Окт. 6. 1742.

(И ово је писмо писао Симеон будимском владици Василију, а тицало се арх. Софронију Јовановића, коме је владика славонски Нићифор Стефановић хтео да преда своју епархију, на што патријарх Арсеније IV. није дуго хтео да пристане).

VII.

Преосвјашченьејши Г. Архиереј Костајнички и Зринополски, мње во Христје прељубезни брате и благодјетељу.

Имјеју желание часто собесједовати писанијами с братством вашим, обаче паче ини препинании тјажкаја и долговременаја болезни моја, воспјашчает мја и ниње извјествују вам, јако јеромонаха Арсенија Тарбука болше иних ради оклеветанија нежели јего погрешенија из милости и епархии моеја изринул, и некоторја вешчи јего к њему в Комоговину по дјакону Стојану Черноевићу послах, из коих вешчеј Арсенијевих једин общи минеј и Аноћтегма философска книга и јешче некоторија вешчи погинули сут, от коих книгах и вешчех Арсенијевих више помјанутаго дјакона и братију комоговску испитати, и ашче обрјашчутсја, Арсенију их дати изволите, такожде и Арсенија јеромонаха медачкаго принудите, да аманет јему предати от више поменутаго Арсенија хоповца.

Неприлично оклончијам дати с тимиже оклончијами принесјат и по објешчанију своему братии гомирској дадут на сахранение, да би Арсениј ховоац за тим више труда неимјел, коему препорученију моему у вас непрезрени по услишану бити надјејусја, и свјатима молитвами превручаја. Остају

Преосвјашченства вашего

Присношелателни в дусје свјатом брат смирени Епископ Хорватски

Симеон Филиповић

Из Копривнице Марта 6. 1743.

(Ово је писмо писао Симеон костајничком Алексију Андрејевићу, на 10 дана пред своју смрт).

Г.

Преосвјашченејшии и словесњејшии Г. Г. особливоже мње премилостивејшии добродјеј.

Аз при сем П. В. изјављају, јако сего текушчаго числа 16. от сего суетнаго и маловременаго свјета наш покојни Г. Епископ Симеон Филипович преставилсја во свјатија и вјечнија обители, буди јему вјечнаја радост и со свјатими упокоение. Того ради В. П. во вједомост предају, јакоже и сами вјесте гдјесмо и в которих одови уст, унита у Загребу готов и посвешчен јест, ми же час и уру гледамо кад ће на нас, јакоже њекое године доцаженије велие нашему честному клеру и народу в генералатје карловачком немалују турбацију и тшчету сотворил је, а нсе продолженија ради непоставленија епископа: за то како В. П. тако и прочим Архиереем пишем да би по должности своеј в зашчишчение церкве и народа нашего аки воини Христови предстали и них блаженству ускорили писати, что би сие дјело недалосја продолживати да сја паки неукореви помежду нас унија јакоже вјесте В. П. да от 1715. здје со унити непрестано процес держитсја. Со сим окончанием В. П. најнижајши служител јесм и остају

В монастиру Љеповинскому Марта 20. 1743. г.

Понизни В. П. служител

Николај Поповић

протојереј орвацке и надзирател дјел епископски.

(Ком је владици писао ово писмо прота Никола, не знамо. Аз' биће да га је писао будимском Василију.)

Д.

Преосвјашчени Г. Епископ

Ваше Преосвјашченство хоћете видити от рескрипта високаго Хоф-кригсрата, которое днес вам присилаетсја, что надлежит, без никаковое задержание, видивше того рескрипта вишереченаго Хоф-кригсрата да деп и ноћ путуете и овде в Виење да приходите.

За такују заповјест сама причина била, ради оное безпутное дјело что сад в посљедних здјелалосја, то јест что више от пет тисјашч от вараждинских хорватов сљедују самим своим злочеству и ребелској мисли, јесу оставили кралевскују бохемскују армаду, и от самоволнаго их воље, без никаковое другое допушчение искајући или от ново примајући, јесу дерзнули да сја вратјат в њихових земље, и тако њиње в мјатеж јесу и сљедују.

В. П. сами можете разумјети доволно такое дјело, како је сљедное сљедование, и какве тјажкое наказание приносити будет, будући то јасно противо оних кочвенциах и закључених что с Генералату учинили, дакле то је дјело јест что Национе варажинскаја, можетсја обрјетати в такој перикулуму да изгубјат нихове привилегије и имунитет војничких что до њиње с толиком славом имали и радовалисја и в мјесто тјех, хоће да будут считати между најпосљедних и простих бауров, и то не само за сами себе но и в тшчету њиовом потомков.

Моја отеческаја љубав, что всегда имјел к овој Нацији, учинила мја да се трудим всјачим и да радим что би могал удалити такују буру, која устрашает на них впадати, того ради ја понизњејше јесам молил и просил от јеја кр. вел. да би изволили заповјест прислати, да В. П. без замедленија приходите здје у Бечу и одавде одма да будете послати да идете на срјетение оних дезертиров људех, да их совјетуете да не више сљедујут оного ребелског пута, него да сја вратјат немедлено натраг к краљевској армадје, коју с то-

ликим непочитанием оставили, зачто то сад јест само једин модус, с коим могу не само их привилегиах цјело задержати, но и добити паки цјелое грацију јеја кр. величества.

Нитко другој за овое дјело више достоин јест кромје В. П., понеже знају добро какују ауторитет имате между того Націона и колике равно имате в сердце заслужбу високоју нашеја милостивјешија кралици.

Того ради не треба изгубити времја ни један момент, него да совершаете заповјест что будете примити от Хоф-кригсрата и тако ничто на другое немислите, но на исполнение вашеја должности и нек буде от того что хоће, обаче всегда будет ваша служба и ревност милостиво приемлена от јеја кр. вел. и ашче дјело пчасливо будет, содержатисја будет и от тога изићи спасение, почтение и консервације привилегиах.

Ашче јешче В. П. находити будете за доброе и потребно, да имате собоју коих других персон от клера или от других достовјерних и вјерних зјело добро учинити хоћете, да таких имате собом, зачто надјејусја лашние будет ефективовати срјетним конец, которое от внутреное моего сердца желаја особном љубовију пребивају.

Вашего Преосвјашенства

доброжелателни и готов в службје

Josephus Eridericus Dux Laxoniae m. p.

В Виење Сент. 22. 1742.

Е.

I.

Преосвјашченјејши и словесњејши Г. Г. мој патрон ухвали.

Нисам хотел пропустити како неби у прилики овој моју дужну службу њиховом преосвјашенству писанием учинил, како и одавна дужност моја бјаше, обаче надјејусје о пињешних собранија у персони в Карловци подворити в. п., пак припетствоваше ми ови протопопинци[5] шпиховима различнима конфузиами, кое помошчију Божеју јесам све добил и посрамил и посрамилисја. Ниђеже цјело намерам сам поћи даље, пак слишах да господа Архиереи разишлисја, и пак того ради васцјетисја, за кои понизно молју преосвјашенство ваше извјестите ми, јели какова наредба била за нас сироте оставше от нихова Блаженства, нестли дух свјати возбудил и за мене сироту да л каково милостивно словце било. И кад пак собрание будет, да би и ја пријавилсја на послужение прити, просим и молим п. в. отпишите ми, како и надјејусја. — — — — — — —

Преосвјашенства вашег

служител и понизни

Јосиф Стојановић

Протосингел и вакантне Епархие

Администратор.

У Северину 10. Маја 1748.

II.

Преосвјашченјејши и словесњејши Г. Г. отче наш милостивјејши.

Ашче милостију своеју изволите о мње увједети. Благодатију божиеју, свјатителскими молитвами во живих и во здрави обрјетајусја. За проча неимамсе чим хвалити токмо да доста скорби во всја дни и часи имјеју между наторалними конфизијаши и правдаши. Јесам јешче један крат вашем преосвјашенству писал поради что је покојни владика Симеон Филиповић должен општинству остал, колико је да ми писмено изјавите, понеже непрестано господствујушчи навалили су ове грунте владичанске продавати и должником наплаћивати, да би могли что и општинству исходајствовати. Тако пак молју п. в. изволите нам отписати у Крижевац генералију вараждинску, на имја г. обрствахтмајстера Мишка Михајлевића команданта крижевачкаго. Како и надеемсја, остају

Преосвјашенства вашег

слуга невредни

Јосиф Стојановић

А. и П. протосингел и генералата вараждинскаго Администратор.

(Ова је два писма по свој прилици писао Симеон будимском владици Василију).

(Свршиће се.)

[5] Присталице проте Николе Поповића, бившег администратора. Уред.

§. §. 3. VI., 56. II. и 10. lit. e) IV. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868.

Д. Р.

§. 3. VI. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. гласно је: „На овај испит — стечајни за полученье парохијског звања — припуштају се само они кандидати, који су већ од три године у духовном чину, и који могу сведодбе својих претпостављених о успешном подвизању у душепопечитељству или у другом каквом црквеном звању показати.“

На предлог владике горњо-карловачког Теофана Живковића, народно-црквени сабор у седници од 7. Јунија 1875. под бр. зап. 32. изменуо је поменути §. овако: „На стечајни испит тачући се кандидата на парохијска звања, припуштају се не само свештеници без обзира на број година њиховог службованья, него и свршени богослови.“

Овај је саборски закључак задобио превишњу потврду 28. Јануара 1876. и под бр. 130. сабору достављен.

§. 56. II. гласи: „Конкурирати могу — на место системизованих помоћника и пароха — на целе српске јерархије само они, који су у стању показати строги црквено-религиозни живот, а к тому још и да су испит пред епархијском конзисторином положили.“

§. 10. lit. e) IV. гласи: „У делокруг првог конзисторијалног одсека спадају следећи предмети: — — —

e) Руководи испите предуготовника за звање свештеничко, доноси суд о каквоћи њиховој и издаје им односителна свидјетелства.“

У синодско-саборским предлозима, гласно је §. 10. lit e) IV. овако: „По прописаним правилима руководити испите оних, који су се приуготовили за чин свештенички, доносити суд о каквоћи њиховој, и издавати им дотична сведочанства — — —.“

Сабор је усвојио ову редакцију без дебате, а доцније ју је одбор изменуо, сабор при другом читању усвојио, а круна потврдила.

По првобитној саборској редакцији, гласно је §. 10. lit. e) IV. јаснији — кад би се захтевана правила донела.

Из наведених се §§. види, да је у кр. рескрипту од 10. Авг. 1868. говор о два испита за оне који желе да постану свештеницима односно паросима.

Они који желе да постану — ступе у свештенство, у које се рачунају ђакони, лични и системизовани помоћници и пароси, ти полажу испит по §. 10. e) IV. пред самом конзисторном, а они, који желе да постану паросима, ти морају уз то по §. 3. VI. односно §§. 1. и 7. VI. положити стечајни испит и пред испитном комесијом, коју саставља патријарх-епископ из духовних чланова конзисторије односно и професора богословије, а по §. 56. II. и пред конзисторијом.

Кад је народно-црквени сабор 1875. усвојио предлог владике Теофана Живковића, да се могу стечајном испиту припустити и свршени богослови, што је доцније круна и потврдила; требао је учинити сходан предлог, да се и §§. 56. II. и 10. lit. e) IV. измене односно укину.

Јер, кад по данашњем §. 3. VI. може свршени богослов — из капута — припуштен бити полагању стечајног испита за полученье парохијског звања и пароха; кад ће онда, и да л' мора прво да га положи и пред конзисторијом, кад и онако не ће обично бити више од једног дана ђаконом, а ни једног дана личним ил' системизованим помоћником?

У VI. је поглављу рескрипта доста тачно наведено, *шта* се сви има полагати и *како* треба поступати при стечајним испитима за оне, који желе да постану самосталним паросима; дочим се у II. односно IV. поглављу ништа не спомиње потање, *шта* се све има полагати и *како* треба поступати при конзисторијалним испитима за оне, који желе постати системизованим помоћницима односно паросима.

Ако се под конзисторијалним испитом подразумевало, да пре него што ће неко да ступи у свештенички чин, да има престати конзисторији, да га она види, је ли за свештеника у опште, т. ј. да нема каквих телесних мана, због којих не би могао приљен бити у свештенички чин, и да га испита и да се увери, да ли има нуждна духовна својства за свештенички чин и да ли је спреман и дали зна што један ђакон, помоћник и парох треба да зна као свештеник у опште; онда је имала смисла установа конзисторијалних испита.

А имала је смисла с тога, што по досадашњем и данашњем начину избора ђакона, помоћника и пароха, односно при ступању у свештенички

чин конзисторија и не види оне, који ступају у свештенички чин, а патријарх односно епископ у више прилика виде их тек онда, кад дођу да се заређају односно запопе.

Испитно пак поверенство за полагање стечајног испита за парохе, има да обавља испит из прописаних предмета само са онима, које конзисторија припусти испиту.

Од ступања рескрипта у живот, нису конзисторијални испит — т. ј. пред конзисторијом — полагали никад они, који су постајали ђаконима и свештеницима, јер да су га полагали, знало би се како се и шта се подразумевало под њиме, пошто су у то доба били у животу они, који су учествовали при донашању поменутог рескриптуалног наређења, а не полажу га ни данас.

И по томе §§. 56. II. и 10. lit. e) IV. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. нити су имали кад важности, нити имају данас.

А да су имали и да имају, многи и многи не би постао парохом, и много би мање било и процеса са неподесним свештеницима.

Није л' се подразумевао поменути испит конзисторијални и пред конзисторијом у оном смислу, у ком смо га ми себи замислили и навели; онда је и то један доказ више, како у поменутом рескрипту има супротних и излишних наређења, и то у онима стварима, о којима није било наређења у лутеранском устројству, од куда је сабор 1864/5. узимао грађу за свој рад, а подједно и како се што-не реч на дохват радило.

Како су Румуни у том погледу биле мудри и практични.!

У њиховом „*Организационом штатуту*“ у §. 13 вели се: „— — — Они пак — кандидати — када се имају на свештеничко место, имају бити свршени богослови, који су и за учитељски позив спремни, и морају бити снабдевени сведоџбом од конзисторије, да су за свештенички чин способни“ (Види §. 121.).

А §. 121. 8.) „Послови су ужег црквеног савета (конзисторије); — — Изашиље стално поверенство ради испитивања оних лица, која се имају на свештенички чин подићи“. (Види §. 13.).

У овим наређењима нема никакве супротности и нејасности, као што их има у нашим.

У матици нашег рескрипта — лутеранском устројству — у погледу способности свештеничких кандидата, налази се у §. 34. 1.) „За пароха могу бити изабрати — — — и за самостално отправљање парохијског звања законито проглашени за способне парохијски помоћници и богословски кандидати, који су навршили 24. годину — —“.

А у §. 102. 2.) „Вишем црквеном савету (Oberkirchenrath-y) спада у делокруг: — — врши надзор црквени при испиту свештеничких кандидата — —“.

Пошто је и ово наређење доста нејасно; није чудо, што је и наше не само нејасно, него и супротно.

Какво је мњење о §§. 56. II. 10. lit. e) и 3. VI. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. имао патријарх Прокопије Ивачковић, види се из следећег званичног списа, што га је управио владици бачком Герману Анђелићу.

Исто гласи:

Преосвјашченејшни Господине Епископе,

Брате во Христје љубезнејшни!

На писмо Ваше од 20. Октобра (1. Новембра) о. г. Nr. през. 211. част имам Преосвјашченству Вашем следеће одговорити.

По §. 3. отдјел. VI. превишњег кр. рескрипта од 10. Августа 1868., могу се на стечајни испит за получење парохијског звања припустити само они кандидати, који су већ од три године у духовном чину, и по §. 1. истог одјела само онај, који испит тај положи, може парохијско звање получити. Томе фундаменталном закона определењу не противоречи прелазно оно опредјељење §. 30. одјел. I. којим се само овлашћује конзисторија, да у известном случају и богослове општинама на избор (за свештенике) представити може, јер тако од конзисторије представљено и од општине изабрано, те усљед тога по предходном положењу испита пред епархијском конзисторијом рукоположено, и на своје опредјељење послано лице, неможе се никако правим парохом сматрати, но само администратором парохије, тога ради, што за получење парохијског звања ниште се задовољавајуће положење стечајнога испита; а да се тако лице на стечајни испит припусти, мора три године у духовном чину пробавити. Опредјељењем §. 30. Одјел. I. хтело се само провидити, да у малим парохијским местима, на која квалификовани неби конкурирати хтели душепопечење уштрба не-

трпи; али тим никако се није намеравало клиринима или обичним богословима неко право дати, право, да и они могу тражити па и получити парохијална благодијејанија. А што ће се они само као свештеници и душепочитељи (администратори) а не као прави пароси сматрати, и што ће по томе, ако би по истечају три године боље парохијско место получити желили, дужни бити, стечајном испиту подврћи се, та околност мислим да неће пречити им, да они дужности званија свога точно и ревностно не испуњавају.

Што се пак другог истакнутог противорјечија између одјел. II. Г. §. 56. и одјел. IV. А. §. 10. lit. е) с једне и одјел. VI. §. 7. с друге стране тиче, имам приметити, да ја и ту правог противорјечија не налазим, јер други је стечајни испит за получење парохијског званија, а други је испит предуготовника за звање свештеничко. Само се први испит полаже пред особитом комисијом, коју Епископ саставља и исти испит полаже само онај, који парохијско звање получити, или парохом постати жели; а онај други испит руководи конзисторија, и исти испит полажу они, који ђаконима, личним или системизованим спомоћницима постати жеље.

Истина да је текст §. 10. одјел. IV. V. у толико неподпун, у колико тамо није казано, да на парохијско место конкурирати може само онај, који је стечајни испит положио, јер на поменути онде испит пред епархијском конзисторијом довољан је само за конкуренте на место системисованог спомоћника, но у том погледу мора се предцитирани §. 10. одјел. IV. са §. 1. одјел. VI. у свези узети односно овим последњим попунити.

Таковим толкованьем преднапоменутих параграфа не стоје истакнута противорјечија, а да закон тако толковати треба, како ће одпасти свако противорјечије, то је мислим опште познато, и опште прињено правило интерпретације закона.

Што сте дакле Преосвештенство Ваше комисију за испитиваље кандидата парохијског званија саставили, то сте тиме захтеву закона (§ 7. одјел. VI.) задовољили, и по томе ја противу тога немогу ништа имати; но што сте уједно на стечајни испит и клирике противно јасног опредјељења §. 3. истог одјела припустили, то ја с моје стране одобрити не могу, да паче за дужност моју сматрам поводом саобштења Вашег овим братољубно позвати Преосвештенство Ваше, да би изволили и у том погледу закону се сообразовати, те клирике на полагање испита пред конзисторијом упутити, а никако не припустити их на стечајни испит за получење парохијског звања прописани.

У осталом љубави братској и светим молитвама препоручен, с отменим високопочитањем пребивам

Вашег Преосвештенства

У Карловцима 22. Новембра 1875.

Тестаменти владичански.

I. Тестамената

Максима Несторовића, владике вршачког

1728.—1738.

Д. Р.

Во имја отца и сина и свјатаго духа, Амин.

Аз смирени Максим Несторовић православни митрополит Карансебешки, Логошки, Вершачки, Паланачки, Хоршавски и Краински, видјевши себе по дјествителној сентенции Божиеј смерти подлежашча, којој по всјех часех надјејушчисе, изрјађеееже сад видјашчи себе бољезнију објата, должни мој тестамент творју сице: убогују моју душу смирено препоручајући Господеви Богу, остаток же имјенија моего што в' готову имат, што на долгу, што в мобилијах, што в движимих, што в недвижимих ствари обрјетавасја, посљедователним образом разполагаем: из готових новац што имат дуката девет стотина деведесет четири, и бјелих 506 фор. 45 кр.: обшчеству 1000 фор.; Гаврилу ексарху 200 фор.; игумену Мојсеју 200 фор.; протопопи Божи 100 фор.; Викентију протосингелу 300 фор.; во Јеросалим парусне две; в Синај 24 фор; в Хиландар 15 фор.; в Месић монастир 100 фор.; в Златицу мон. 75 фор.; в Кусић мон. 12 фор.; в Базјаш мон. 12 фор.; в Средишче мон. 12 фор.; в Шешлиг мон. 12 фор.; на школу вершачку 100 фор.; што должно Господару Томи позајмлених 30 дуката повратити таки; служителем и што должно 300 фор. да се исплатит; Марии нашеј снахи 100 фор.; нашеј ујни Ани 50 фор., наш горњи виноград горе

именованим служителем за уживание пино; на годишне трапезе, опела и прочи трошак 1000 фор.; на зидание звонаре код вершачке цркве 200 фор.; у фрушкогорске монастире и Војловицу по сарандар 168 фор.; Александру дјакону на чар халина 40 фор.; старцу Лази 12 фор.; патријарху за молитву 12 дуката; владики Николају 12 дуката опела; будушчему моему наследнику пови округ вес с великом митром; Недељку Сердановићу све оно коња что имат во ергели остављам; вершачкој цркви цјели круг књига и барјак св. отца Николаја. Мене в целом одјејании Архиерејском старом земли предати. Тако цркви вершачкој оковато евангелие; протосингелу Викентију пови златоткани фелон, бјели стихар, епитрахил стари златоткани и наруквице по червеному атлазу златом везене, и једну тканицу с пафтами, с коим округом сва три игумена, протосингел и ексарх Гаврил могу се служити, принешене проче книге чрез игумена Мојсеја камо кое надлежит, и кому гдје вручити. Мојсеју игумену аманет остављам да разда. Халине мое све љетне и зимне, кошуле, појасе и пешкире, и све проче пертице, четирим моим служителем игумену, протосингелу, ексарху и протопопи Божи, да се разделит; калајно, бакарно, гвоздено, дрвени вински судови, что год имат будушчему наследнику остављам, из коих служителем један казан оправан, 12 минеов московских малих архимандриту Андреи Атанисиевићу јакоже и биша његови остављам. По облигации что нам кто должен, прикупивше мои тутори, да ми по своему разположенију гдје потреба будет за моју душу разположет. Они, кои на овому моему тестаменту будут подписати се, которим полномоштност над сим моим добром остављаем тако послужити, јакоже више разположих, а јеже ли кто инако сотворит и мој завјет разрушит, скорје да га гњев Божиј постигнет, и на суд свој праведни судија да га позовет.

Сим начином закључихом в Вершцје мца ферваријa 22. 1738. года.

Смирени Митрополит Себишкиј и пр.

М. П. Максим Несторовић с. р.

Правила

патријарха Јосифа Рајачића за вођење свештенике.

Д. Р.

А.

Во смотрении самаго јего свјашчени ческаго поведенија, налагаетсја јему — вођеном свештенику:

1. В ризах свјашченических без всјакаго непристојнаго испешчренија ходити, ниже иних какових либо в мјесто сих употребљати.

2. Бради, јако обично всеја православнија церкве и честнаго свјашченика нигдје непарушајушчија, јакоже њеци творива небрињати.

3. Пристојност, свјашченическому чину приличествујушчу в словесјех и дјељех набљудати, того ради дуван непушити, ниже картами играшисја, или вину, иним же похотем внимати, непристојних подемјехом и шуток воздержатисја, и от всего того, имже би подозрјенне каково на себе навлешчи, и повјерење погубити могл, бодро хранитисја.

Б.

Церковнијаже должности належат јему сљедујушчија:

1. Кањелу, јуже по писанију пријати имат, не толмо јелико можно хранити, да не би небрежењем јего что либо погубилосја, или испортилосја, но и всјачески о пристојном украшении јеја пешчисја.

2. Божественују службу во всјакују Недјељу или дни празднични, кромје крајнија нужди по уставу за Јереи прописаному благовјејно, и на созидание вјерних оправљати, и поучителнаја слова глаголати.

3. Пост, јегда приспјевати будет, дозвољати, и јавно и на једиње мјасо јасти, но не иначе, развје глагоља, что нужди ради церков наша тое дозвољает. Ашче же кто постити хошчет, добро дјело сотворит.

4. Воинов, да би к свјатој тајње Причашченија поне јединожди в годје достојно приступали, совјетовати, и о том при тајње Исповједи всјачески старатисја; наипаче крадеж, разбојничество, њеност, непокорност и противленне; јако пороки со честним мужеством несогласајушчијасја искорењати.

5. Болиија точности ради должности јего будет, во парочитом протоколье имја, прозвишче каждаго во полиje сушчаго благочестија нашего воина содержати имушчем, точно всјех исповједавшихсја и причастившихсја, равње браком сочетавшихсја, крешчаемих дјетеј војничких, и умерших воинов (или супруг их) приљежно, чрез вес год примјечати и хравити.

В.

Во смотрении обрашчении с људми, сија јему набљудати:

1. Со всјеми Г. Г. Официрами добро и мудро обрашчатисја; дух смиренија и терпјеливости, имже свјашченику отликоватисја подобает, во всјех случаех прјамо их показивати, и никавају словопрјенија невпушчатисја.

2. Со простими воинами тихо и љубезно обходитисја, всегда их утјешати и ободрјатревности прјамо Јего Величеству, к послушанију же прјамо предпоставленија им власти благовременье и безвременье усоветовати и повјерение у них придобити. Вообшче же всја очаја, јаже Римокатоличеcкому фелд-Капелану прописана сут, обрјадом же и обичаем нашеја православнија церкве непротивјатсја, точно блусти. С Римокатолическими свјашченикаме кротко и мудро поступати, избјегаја всегда словопрјенија о вјерје и исповједании, јаже к неугодним сваром водјат.

На конец должности јего будет от времена на времја Нам писати, извјествују напиаче онаја ихже објавление и нуждно и угодно бити возможет.

Дано в Карловце дне — — — —

Милостију Божијеју — титула сва.

Јосиф с. р.

* * *

Да л' се данашњи наши војени свештеници — фелдпатери — по овим правилима владају, односно да л' при ступању у службу добију их да се по њима владају, односно да л' постоје за њих каква нова правила — не знамо.

Писма

Љубљана Мушицкога писата Севастијану Илићу.

Приопштио

Д. Р.

(Наставак.)

XL.

Севастијане!

Још нешто о јучерашњем дну. Велико је торжество за пријатна Императора приуготовљено било — ништа није распушчено било; Гардисти, Гранадири, други солдати, грађанска милиција, силна Господа, Епископи и римски и наши, кромје мене: У један пут престане ветар, буде лепо, а ја ти ћипим из мог пустиног готово на крај вароши код Дунава и влажног квартира у затворени коли, па ајд у квартир Митрополитов. Ништа се из њега не може видити. Доље најпосле Цар, врати се Митрополит, па ми каза да и они нису ништа видили, јер је Император обишао и осуетио сву параду — преко кроз другу улицу у своје обиталиште. Данас је трећа сесија, у којој, чини ми се, Император и краљ отворио је дијету. А ја се у мом бједном квартиру мучим с мојим флусом. Тешко ћу сутра смети на ноље. Данас читав дан киша и ветар. Секретара никако! Шта ће то бити! Пишем Емануилу да ми сва писма, која би онамо на квартир дошла била, преко поште ондашње (да двапут не плаћам) амо пошље. Ви ми отуд амо пишите. Како прође коронација, која се још не зна, ал' кажу да ће скоро бити, вратићу се у Беч. Једва чекам писмо от вас и новаца.

У Пожуну 2./14. Септ. 1830.

Л. М. Епископ.

XLI.

У Пожуну 23. Септ. 1830.

Севастијане!

Секретар је пошао из Карлштата 4. Септ. п. р., 13. Септ. стигао преко Граца у Беч, 19. Септ. стигао у Пожун.

Камо среће, да сте га на моји коњи послали, и Ђоку с њим! Мени се чини, да сам за Ђоку још једанпут писао, и ја сам га све чекао. Ај да је овде!

Кола купи, оправи, ал' тешко теби, ако нису по моди. Дај имена предуготовников, који ће прећи.

Блитву отправите бестрага.

Већ има месец дана како сам квартир про-

мјенуо. И ништа о том нисам писао. У Wödwizer Gasse N. 790. сад сам.

Скоро ћу се вратити у Беч. 1300 фор. сам дојако добио. Ејдамиједошолико! С Митрополитом сам у борби. Мерђеновића предаем судби.

Л. М.

XLII.

Севастиане!

У Пожуну 3.|15. Окт. 1830.

Perfer et obdura! Све ће добро бити. Ја остајем у Карлштату с конзисторијумом и школом донде, докле ту Резиденцију не подигнем. Полак сам побједе добио. И за тебе сам, све што је требало код Њинове Ексцеленције добио. За дрва сам Регименти писао. Јави клиру, да ће клерическа школа у Карлштату паки држати се, а предуготовителна у Плашком. Перва класа клирикова, исто онако као и втора, униформирата бити мора. Предуготовница — јави средствием циркулара — за 1831. љ. нек иду у Плашки по обикновеној ревени. За учитеља за њи позови Главаша из Петриње. По окончавшју школе, може се парохии надати. Мјесто њега препоручи Давида пјевца и малера, поне за време. За перву класу — у нужди — моћи ће бити будући Диакон Груборовић. Ал' ја тражим другог.

Акта под N. 430. 535. 546. до мог приспећија задржи. Чифутском пјевцу кажи да первој лист — титл блат подере — на мој трошак даде печатити самој чистој титл свог пјенија, на другом листу нек положи — коме посвећава — по начину, који ћеш видити из посламених пјеснеј.

Dem Freunde
der Wissenschaften und der
Poesie gewidmet.

За Батор чекај до мене.

Л. М.

Одјако пиши у Беч. Л. М.

XLIII.

У Пожуну 14.|26. Окт. 1830.

Севастиане!

Ја сутра отлазим одавде патраг у Беч. Данас пишем преко Генерал-Команде на војени Совјет Дворниј за Verein. Надам се цјелом успјеху. Сад сљедује за новине — журнал — Србин — за мој хљеб — достоин дјелатељ мади своеја. Ђоку очекивам у Бечу. Гледај школу таки и мудро почни. Нек се преправе клирици 1) униформ 2) квартири. Предуготовително училиште да почне Главаш, — неће се кајата. — Ејдаједомпретнеров — близу церкве наше — наш постао! Није изгубљено, говорите Г. Насти. Нек одузму от шустера. Пера Теодоровић даће 1000 фор. и позајмиће клир, придаће приложници. То је онај, за који је с ордеем с Архимедем ништем. Л. М.

XLIV.

У Виени 21. Окт. 1830.

Севастиане!

У итостя. 18. тек. м. у 10 часа ноћу пристјео сам амо са секретаром здраво и мирно. Оно исто вече Ђока, као што ми је сутра дан у јутру казао, стигао је из Карлштата. Чувајте здравље и ред у кући и у конзисторијуму. Преправљајте за школу клирическу и препарандеску. Репорт ми дајте о важнима. Л. Мушицки.

XLV.

У Виени 4.|16. Ноем. 1830.

Севастиане!

Само ове године да нам се не посмјеју врази! Сходно ће бити да Јерej Марко Славнић мјесто другог учитеља заступи. Дај нек то учини. Само да је који други капелан за парохију његову, да Лужајча не неотбисмо от школе. Овде би нам најважнија уредба — политика — нуждна била. Машић Диакон не зна добро пјенује. Треба ургирати да Главаш онамо иде. Је л' да би малер у Петрињу мјесто њега ићи могао? Ништа о том не пишеш! О експамену предуготовника ништа не знам. Не знам, је су ли достојни узети у перву класу. Обо је ме гризе. Нек Шпанић прави протоколе. Ти ће нас горко стати. Ви сте немудро учинили, што сте ми фину зимну аљину послали. Ја се спремам патраг; камо ми зимна аљина? Ову ћу у фершлаг на послати по диликанцу, а ја ћу у јапунцету — па онда дати се на вјеру зими и вјетровима.

Поздравите Хакла, нек нас не остави. У свачем нек помогне.

Не знам, јесте ли клиру писали за нове препаранде. Л. Мушицки
Епископ.

XLVI.

У Виени 7|19. Ноем. 1830.

Севастиане!

Твоје писмо от 2. Ноем., данас после подне

примих, купио са Шафариковим, посланим отуд. Крјени се, не жали се. Подвиг нам страшан предлежи. Главашу што драго. Добар ће бити за предуготовнике и Л. Машић. За Славнића сам писао. Ред држите и дисциплину. Новаца немам и тражим у зајам — ал' ми тешко иде. Овде је ови дана немачки трговачки кућа 27 банкротирало. Сви се упашили. 500 фор. С. М. требам да се Беча опростим. С толиким ћу вам дугом кући доћи. Много сам губио, ал' много сам у многом призрјенију добио, а напаче у искуству, у литератури и у моима предпријатјама. Донећу вам многа и многа. Моје портре — добро погођено; — то исто у литографираву — или литографирано и мањем формату — али на табаку стојеће. Весма добро погођено, 500 ексемплара 110 фор. С. М. Ђоки сам на исплату квартира 150 фор. С. М. дао. Њему за ову годину које на пут, које за I. семестер дао 80 фор. Купио сам му дјело ботаническо — велико и славно — све апотекарске траве нарисоване и нофарбане с описанием у 2 тома in fol. 200 фор. С. М. За предуготовнике човече реда ниси нит' учинио нит' учинити дао. Камо ексамен? Камо мени класификација? Камо да су ми проектирани, који за чин нису — ил' поне за год. 1831. за школу клир. нису? Нит' Пошмугу нит' Почучу, нит' Павлицу примам. Ако је њеки Симеон Рапанић — онај — који је под мојом администрацијом био — не ће ни сад бити за школу, нити за чин. Мапено му чело — (оному било), коса као чекиње стрши — за гранатира боље не жели за свјашченика. За једног си таки с почетка говорио, да је ружан, незнатан, да се све смее, као луда. И тај ми не треба. Ја ћу их јако муштрати. Ја ћу који дан кући — или би најпосле напред послао секретара. Ни једно ми писмо — управљено на дворни војени Совјет није још дошло от Генерал-Команде.

Лукиан
Епископ.

XLVII.

У Виени 21. Ноем. 1830

Севастиане!

Мени класификација от предуготовника није пристјела. Вјеројатно није ни послана. Пошљите је. Снабдјење парохие војничке капеланом Јоак. Велем. и приставление учитеља пјенија одобравам. Препоручујем протокол консисторијални. Чека консисторијум. Како у Плашком? Како живи Мојсеј? Имате ли у Карлштадту древа, вина, сјена, зоби?

За Почучу сте добро отговорили. На онај акт подложите у ред конс. протокола. Онамо отнесите, што и ја под данашњим пишем Генерал-Команди.

Лукиан.

XLVIII.

Севастиане!

За Бога шта ће то бити с твојом болешћу? Како да је толкујем? Како ће је толковати народ? Каква је то грозница? Лечи се на устај. Епоха нова предстоји и мени и теби. Сад највише требамо здравија. Секретара сам данас по дилижансу отправио. Ја још остаем на непзвестно време. Другом поштом послаћу привјетствие на празднике.

Харамичића гледајте тамо намирити. Ја овде ни за себе не могу крајцаре да узајмим. А много требам! Мамула показа да није за Горијре, следователно ни за епархију, зашто у њој више манастира нема. Треба га зарано тако стегнути, да му лако буде примити consilium abeundi, да га силом не терамо. Иначе био би на досаду будућем настојатељу. Радослава треба дати на строгу дисциплину. Требало би открити његову пагубну навалу!! Тражи човека, буди каквог опанчара или чизмара, кои би га излечио. Добро би му платио.

У Виени 25. Ноем. 1930. Лукиан.
Е.

XLIX.

Севастиане!

Ако и доцкан пишем обштеству за школу, није излишно. Могли би опет кад би хтели, дати, а ако неуздаду, служиће им на укор, и то скоро у летописи Епархие. Ја ћу сва писма у том предмету печатати у летописи. Бре и ово, што сам Тристинцима писао! Нек их свет зна, какви су, и како тешко иде Патриот к цјели сам самцит! Полезно би весма било за моја отношенија. Преписивања протокола, Рачуни — —? Аманет Радослав, Протоколи. Изоста ми опет привјетствие. Ај да сам ти за кола таки отговорио! Да си наручио — и зеленом зеном фарбом дао фарбати! Па да ми сад пошљеш с оном зимном ађином. Наруча!

У Виени 28. Ноем. 1830. Л. М.

L.

Севастиане!

У итости. Ово привјетствие абие, како приме, дај печатати: и иначе поздно и зло. Титу-

латура и текст церковним типом, а мое учение гражданским.

Не мећи доле мог презимена. Друго како те Бог учи. Л. М.

Само колико цркви и за нас сьмо.

(Ово је писмо примио Илић у Карлштату 9. Дек. 1830.

LI.

Севастиане!

Регименти II. Банал. препоручите оног изгнаног бунтовника клирика Мајкића, ако овај устхте; у противном случају објавите епархијској младежи за конкурс о том.

Г. Епископу Хранисlаву, коем под једним пишем, пошли 20 екземплара или боље (тако сам му обећао, а искао је) от пјесне: Gott erhalte den K...! и то таки.

Квиту шиљем.

Радослав је долијао. Таки с њим на занат, аз' на кои га ми нађемо сходна, Тишлер, Дрехслер, Lebzelter. Ја мислим ово последње За њега је много движение тјелесно нуждно, да се дању уморн, а ноћу мирно спава. Аз' ће опет нуждно бити, строжајше надзирание. У прошлу среду дао сам Рекурс Јего Величеству у руке за Темишвар. О том ником ништа. *Зна Цар да је Митрополит мој противник. — И о том ником ништа!*

Толико за данас.

У Виени 12. Дек. 1830. Лукиан.

LII.

Севастиане!

Опет у втости. Последња акта натраг шиљем. — Ко би их читао! — Суд против Мерђеновића одобравам. Само оне недостатке протоколов точњејше дајте исправити и консеторијално легализирати. Бунда ил паче ћурдија приспје ми данас пред подне.

Чрезвичајна ме туга напада чрез недостатак новаца. Сбог овог само — кромје још гдјекое главне причине — задржавам се сад!

Верх мое борбе к цјели, и верх новчаног недостатка, јесу као морски таласи, кои корабл прескачу! Мед њима сам ја — жив, али мало после жертва! Код куће чини по разуму, уму! Протоколи ме ноћу буде. О Рачуни — Рачуни —!!

У Бечу 23. Дек. 1830.

Л. М. Епископ.

LIII.

Преподобњејши Игумен, Нам љубезни!

Инструкции писменија, јакоже желах, паки послати времена не имјеју. Да довљеет вам устно данаја. Прилогами здјешними полазујтесја, јелико лучше можете. 6000 фор. заима освободилиби мја от всеја туги и невољи, дом исплатили и вњешним долговом молчание задали. За 5—6 љет возвратил бих заимодавцем. 2000 фор. штипендиалних јежегодних основади би и Академију клира.

В Карловце 18. Јан. 1832.*

Л. Мушицки.

LIV.

Лукиан
Хрватскиј Епископ
Севастиану,
игумену Гомирскому,
своме духовному чаду,
доброму, разумному, приљежному
на
дең. 18. Дек. 1832.
радованије
о
Господје.

* * *

Возжелав дати тебје, приликоју постриженија твоего в чин монашески, Бачванину сушчему, гречкое имја, по чину нашему, Σεβαστιάνος, в цјели имјех желание, да из тебе совершен Муж востанет (или право старословјански: встанет) иже би сходно своему имени Цркви и Народу послужил. Учиса убо дознати, что σεβάστω, σεβάστομαι, σεβαστός, и сходно сему жави и дјелај. Аз же ти на то долго вјека желају. Idem qui superius. Епископ с. р.

LV.

Покорњејшее Предложение.
(Илијћево Мушицком).

Сутра сјести на кола, па у Монастир. Ту бити до Недјеље до после подне. Одавде у Огулин. Обрстеру на конак (?). Како ли? У понедјелник назад. Дотле би се кућа набјелити могла.

24. Маја 1833.

Мушицки написао: Мени је најпрече и најнуждние у Загреб!! Аз' немам новца.

LVI.

Игуман је лудо учинио, што је кола епископска и коње послао по епископског чиновника, не пославши му новаца, да се исплати. Колико

* Од 1831. не налази се ни једно писмо. Уред.

је горе учињно, што је казао. на моје питање, има ли новаца, гледаћу, тражићу.

Ја иска весе у зајам.

Илијћ написао: То је одговор од 15. Јулија 1833. а 14. т. ј. у суботу у 10 часова пре подне донео је Харам. момак 100 фор. у Банкнотама. Сад гдје ти новци? 16. је донео новце сам Г. Еп. кад сам се добро с њим испрескакао и казао му да рачуна његови води а и куће држати не ћу, 10 дуката.

Севастиан с. р.

LVII.

Илијћ Мушицком на цедуљи: Johann Tischler дознавши да имате преко 50 фор. у вашој *тајној* каси, вели да из куће изићи неће докле их у своје руке не прими. Молим да га гледате намирите, и то с добрим, јер ће бити од нас свашта.

На полеђини је написао Мушицки: У Карлштату 16. Јулија 1833. Ја немам ништа у рукама. Иди к Радаковићу на ништа 200 фор. на 50 фор. тишлеру, 50 фор. Претнеру, за кућу 100 фор.

LVIII.

Note.

Они 15 дуката, последњи пут дани, или 10 — или 11 — еле дуката, као мој собствени новчани кредит, кои умножавати морам и за подушне мое, требало је заложити, као што сам заповедио, а ја би га сад у суботу исплатио. Сад ни дуката — ни кредита.

LIX.

Ми требамо скоро вина стара. На половину је дошао суд.

Кои су људи, кои имају добро вино? Илијћ написао 9. Септ. 1833. у вече после вечере.

LX.

Гледај Бога ти за то писмо к Генералкоманди за протоколе. Наглост времена то ниште. И ја ћу једно — ма најмање — написати за извињење.

LXI.

Љубезни Господине (Илијћу).

На рачун Г. Епископа не могу ни хоћу служити; али Вама на Вашу Браду и за Ваш рачун служени бити хоћете само ми пишите.

Нижајши

Никола с. р.

LXII.

Copia 30. Окт.
11. Ноем.

Eine neue Idee aus dem Pulvermagasin der Einbildungskraft. Писаћу Ја Стеви* — — — ако ми све оне дугове Шишатовачке што скорије — до ђавола — не исплати, да ћу писати Папи Римскому, да ме искупи от гоненија, и от истребителног отманчења за мнима увређенија, мајушне душе Папе Српског!

(На другом листу).

Copia.

Corectio!

— — — да ме искупи от гоненија и истреблителног отманчења *Папе Српског* за мнима увређенија мајушне *душе Његове!*

(Ове су које писане руком Илијћевом који их је морао доставити митрополиту Стратимировићу, што је и дало повода митрополиту, да мисли, да Мушицки шурује са римском пропагандом преко Копитора.).

LXIII.

План за устросење ипотеке ради обезбеђенија домаћњег повјеренија (кредита) даже до 222 дуката.

In pretio pretium nunc est, dat census honores.

Време заложења?	Количество дуката	Важност дуката	Код кога?	Примљена сума чрез то новозадолжење	На колико времена	Количество месечног интереса	Време исплаћенија
10./22. Јул. 1833.	15	4 ф. 30 к.	Код Катканча	67 ф. 30 к.	На 3 месеца	1 фор.	31. Окт. 1833

Овај је план Мушицки скрајно био, да се служи са добијеном из Трста Јулија 1833. од Петра Теодоровића, купца и грађанина трјестанског 1000 фор. „на содержание клирическаго училишта епархије карлштатске", коју је он у дукате променуо.

Шта је било после са том 1000 фор., навешћемо у парници између Мушицког и Илијића.

LXIV.

С вашим дозволењем имао би вољу преко-

* Митрополиту Стратимировићу. Уред.

вјед с Анвона изговорити. То је само за Архиереа напаче овде. М.

Илијић написао 1. Јан. 1834. Морају ли се Архиереи за проповед преправљати; или је њима довољено на Анвону штуцати и муцати непреправан.

LXV.

Љубезни Севастиане!

Гледај, да што скорие дођеш. Ја ни новца ни вина немам. Узајми 10 фор јуче од Малетевића. Данас први пут поче вино куповати из крчме. Ако што новца имаш, донеси ми у зајам.

У Карловцу 9. Јул. 1834.

Л. Мушицки
Епископ.

П. п. Зоби не једу коњи от 2 дана.

На полеђини Илијић написао: В мон. Гомирском 11. Јул. во вечер 1834.

Тогоже абие пути отдајуся.

За вједомост.

Јего високопреосвјашенству Г. Еп. Л. Мушицкому вручих на краткое времја 120 фор. С. М. словом сто двадесјат фор.* в сребрје, на краткое времја.

12. Јул. 1834. М. п. Севастиан с. р. Игумен.

LXVI.

Међу папирима, што су била уз ова писма, налази се и ово.

Vollmacht.

Kraft dieser ermächtiget der Gefertigte seinen Neffen, Georg Muschitzky, Hörer der Medicin in der Universität zu Wien, die zwei Brustkreuze, das eine von Gold mit doppelter goldenen Kette, das andere aus edler Steinen bestehend, welche der Gefertigte im Jahre 1830. dem Herrn Rittmeister Paul Emanuel auf bewuste Art zur Aufbewahrung anvertraute, wie auch zwei Hundert Sechszig Fünf Gulden CMZ., die der obbenannte im vorigen Jahre mittels des Neusatzer Kaufmanns Lazar Popovics Peczy zur Disposition des Gefertigten empfangen hat, von demselben Herrn Rittmeister zu rehabiren, und zwar die obbeschriebenen Kreuze die den Gefertigten sechs Hundert Gulden in CMZ. kosten, in Nature zum Behufe desselben Gefertigten zurückzunehmen, den obberührten Geldbetrag aber nach gemachten vorzukommenden Abrechnung, zu seinem eigenen Gebrauche zu empfangen.

Karlstadt $\frac{28. \text{ Feb.}}{11. \text{ März.}}$ 1832.

Под ово је Илијић написао: Ове је крстове заложио поред толики новаца што је однео, што је тамо из Н. Сада од Г. Еп. Петровића примио, у име дотације, и што му је послато у више пута! С. И. с. р.

* * *

Дуг Мушицков:

N.	1561.	D. Munsizky	Ep. Ecclesiae	Dubovacz 300 fl.
„	1561.	„	„	„ S. Trinit. 100 fl.
„	896.	„	„	Theodorovich Nic. 3300 fl.
„	2256.	„	„	Lucas et Georg. Pupil. Mass. Saluin 990 fl.
„	2276.	„	„	Luci: inter Vrabecz sub Contractu 3500 fl.
„	665.	„		Tschop et Pfeifinger 126 fl. 38 kr.
„	666.	„		„ „ 180 fl. 12 kr.
„	667.	„		Prettner Joan. 400 fl. 34 kr.
„	668.	„		Kostich Sophie 100 fl.
„	669.	„		Sim. Kermich 45 fl.
„	670.	„		Kerchich Mih. 50 fl.
„	673.	„		Perkich Jan. 110 fl.
„	730.	„		Bastaich Joan. 114 fl. 36 kr.
„	731.	„		Kovachich Jos. 36 fl. 56 kr.
„	738.	„		Pricha Em. 267 fl.
„	765.	„		Stidl Ant. 103 fl.
„	893.	Mussiczky	Georg D. M.	Sax 500 fl.
„	1137.	„	„	Gerold Car. 577 fl. 44 kr.

10.520 fl. 44 kr.

* * *

Дуг страдателни:

Л. 1827.

Камберу 300 фор.
П. П. Шидс. 2 950 ф.
Бенишком 400 ф.
Маси пуп. 2.360 ф
Павковићу Мих. Земунцу 600 ф.
Сенатору Јеф. Јовановићу 200 ф.
Ва. Јоан. 100 ф.
Ламбовићу 700 ф.
Митри 143 ф.
Христиану Шенклу колару 90 ф.

* * *

1820.

У Ђурђеву дужан сам 300 фор.

(Свршиће се).

* Ово је пропало. 23. Сент. 1837. С. Илијић.

Два писма

владике Никанора Грујића патријарху Самуилу Маширевићу.

Приопштио Д. Р.

Ваша Светост, Господине Милостивијејши!

Свакојако би ми било и самом много повољније, да сам Вам могао био писати одма по доласку моме овамо; али вјерујте ми В. С., да писам могао ни помислити на перо и мастило, кад сам се видио наједанпут у обитељи под ногама и над главом раскопаној и испуцаној, а свуд у наоколо или са свим празној, или отрцаним и одрпаним, полупаним и прладовитим покућанством запремљеној. У такој околини престају обично све друге мисли осим једне ове: како ће се живити у тој празнини и на тој ветрометини, где душа од стрепње, срце од стра, а глава од ошгре промаје није сигурна. И то је један од најглавнијн узрока, што нисам могао држати ништалације о Духовима, као што сам мислио и желио, кад сам полазио из Карловаца, него сам ју морао одложити до Петрова, ако ме неомету међутам у тој намјери мојој друге какве политичке или домашње околности. Мајстори раде засада живо, да спасу сводове подамном, зидове око мене и таванице надамном од пропасти, и ја нечуем повасдан ништа друго, до вике, лупе и звекета зидарски, дунђерски, ковачки, браварски и седларски оруђа. Уши су ми већ заглунуле, и дошло ми је да бежим кудгод на страну из овога стана епископског, и побегао би већ до сада јамачно у кои манастир, да се не жацам од чета хајдучки, које се врзају свеједнако око Пакраца и око наши манастира, нападајући сад на овога, сад на онога, те побијају некако и у мени вољу к путовању, и к самовању у горским пустињама. Овај час рече ми мој судац Тома Миланковић, да је ухватио трокуц, од кога су двоица босанци а један личанин; али то су средњи, а главни, као што је арамбаша Дошен и Бркић и Киселица, не могу да добаве. И опет зазирање от ти чета нетишти ме толико, колико ме мучи то, што ништа не знам, како сте прошли у Бечу. Мене тјеши оно увјеравање, које сам чуо из уста Вам; али знајући, како је глатко подножје политичкога терена, по коме корача, и на коме се окреће воља они, који управљају привременом судбом нашом, боим се онога, што сам Вам напоминьао често, док сам био с Вама. Учинићете ми дакле велику и љубав и милост, ако ме ослободите ове неповољне стрепње што скорие. Ја петребам и нешитем ништа много од Вас. С две три речи јавите ми резултат путовања Вашег, на ћу се умирити: буде ли добар и по вољи Вашој, да се веселим, буде ли пак неповољан, да се знам наћи са оружјем моим, које стои увјек у приправи за Вас и за Ваше намјере. Мене су прошли већ дани они, у којима сам живио себи самом, сад можете располагати, и молим, да расположите, као првопрестолник цркве наше, са малим силама моима, као са своима! Иде нам ево и сабор земаљски, ја желим имати упутства од Вас и у том погледу, особито у случају томе, ако се Ви неби рјешили доћи нам. Поред царске воље, која ће давати правац дјелању нашем, желим ја осврнати се и свему и на вољу Вашу, која нагиње свакојако и нагиња ће на добро цркве и народа нашега. Ја сам био увек и остајем онај, који жели, да се усредоточе све црквене и народне мисли наше, сва осећања наша, и све силе наше у првопрестолу цркве наше, и од тога усредочавања изгледам спасение наше, и напредак цркве и народности наше. То треба да увиди и искуси загребачки земаљски сабор боље, него ми, што је искусно наш народни.

Добро би било, кад би могли и Ви имати дела у томе сабору; и ја се надам, да ћете имати, ако се неби препречили на пут какви запони, који би били јачи од воље и од жеље Ваше. С властиници жупанијски и аристократама овдашњима још се нисам састао, на познам како мисле радити на овом сабору, али опомањући се свију поступака њиови, лагко ми је погодити, да ће први носити у истима вољу владину, а последњи нагињати срдцем и душом преко Драве и Дунава. Што је омање, у што се брои међу домордце, то жели задржати потпуну аутономију. И мисли су изпрекрштане јако, и осећања уз-

муђена, и намјере испреплетане на све стране, што ће отешчавати радњу сабора, и положај наш на њему. Овде се чуде сви, што је узео Бан допуст на три мјесеца, а незна се још до данас, ко ће предсједавати сабору, ако неби прекинуо Бан допуст свој и вратио се донде у Загреб. То посљедње, као да би им било најповољније. Свако навија воду на своју воденицу; дакле и ми ћемо морати навијати на нашу, да нам неостане коло суво, а најпосле видићемо на сабору, чија ће се самлети. Овај час дође ми из Пожеге жупан Шпуп. Он се нада, да ће пасти избори у овој жупанији на оне чиновнике, који ће подпомагати намјере владине; и као што је прорачунао, већина ће бити на страни владиној, ако се непревари у рачуну. За предсједника саборнога незна он ништа, Миланковић ми пружи баш сад један лист од Лојда пештанскога, у коме сам нашао, да сте били на аудијенцији и да нестоји ствари наше рђаво. То ме је умирило мало, само ми се не допада, што су се поднели предлози саборни на много дикастерија, па ту ће бити тешко дочекати краја. То је оно, што је наводило мене на ту мисао, да би било боље по нас причекати са расправним сабором нашим, док се не разбистре најпре политички односаји земаља. Али сад је касно мислити о томе, него гледајте, како ће се исправити од све невоље оно, што је испало на криво, да се усредиточило какогод у цркви и у највишој власти њеној, и да се уватимо за ту котву спасења нашега.* Орканђедан почини овде синоћ чудеса. Посвалива стаја и зграда, почупа из земље највеће дрвеће. Шљивик владичин поломи и почупа скоро сав, дуд један скрља у дебло код земље, и свали њиме зид и капију. А у башти право разорење. Препоручујући се у љубав и милост и љубећи Вам патријаршеску Десницу, остајем

Ваше Светости

у Пакрацу 31. Маја 1865.

покорњејши слуга

Никанор с. р.

владика пакрачки.

* Овде је мислио Никанор на закључке саборске од 1864/5. с којима се он није слагао. Уред.

Писмо је ово примио патријарх у Бечу 11. Јунија 1865.

II.

Ваша Светост

Господине Милостивјејши!

Писао сам Вам доста поодавно незнајући, јесте ли били у онај пар у Бечу, или сте се вратили већ у Карловце, и надам се, да је досијело досада оно писмо моје до Вас; али од оно доба до овога часа промениле су се неприличне околности политичке, и повукле за собом не малу промену у начину мишљења код овдашњега света.

Онда је било склоњено готово све, а више од половине и одушевљено за то, да подпомаже жеље и намјере владине, но одкако се догађају промјене у Бечу, сад се узбезекнуо сав свет, и у забуни својој незна шта ће да мисли, и коме крају да окрене.

Једни су подигли рогове, надајући се старим земаљским везама и изгледајући одтуда златне куле своих користи; други оборили главе и упрли очима у земљу ненадајући се ничему, што би по будућност народну могло бити пробитачно, али се слажу и једни и други у томе, да би требало одложити сабор предстојећи, док се неразбистри мало боље небо политичко, и незасветли јасно мисао, која ће давати правац радњи саборској.

У том обштем замршају замрсиле су се и моје комбинације, и колико сам желио, кад сам Вам писао прво писмо моје, толико већма желим сада, да дођете и Ваша Светост на сабор овај, и да нам предњачите тако, како би могли и ми корачати за Вама у свему поузданим кораком.

Ако се обистини, да садашње министарство мора уступити мјесто новоме, та промјена ваљада неће бити за љубав личностима, него ће бити по свој прилици или самим начелима за љубав или новоме начину каквом, коим би се имала увести у живот неизмјена начела владина; било које му драго од тога двога, и једно и друго наводи ме на ту мисао, да ће се морати или одложити сабор, или одгодити сједнице саборске.

Но ако се не би одложио сабор, као што недолази до овога часа у том погледу никаква ни виша ни највиша наредба, и ми узморамо, као што морамо на тај случај имати дѣла у њему онда би нам било врло тешко погодити без Ваше Светости онај пут, који ће одговарати и највишој вољи Његова Величанства и правој користи православнога народа нашега.

То двоје имајући пред очима, повлађујем себи молити В. С. најпокорније, да нас неоставите самих на овоме сабору, који ће бити знаменит по задатку своме, а постаје околностима, које се стичу око њега.

Ако ли неби могли испунити никако те молбе моје, која се оснива на жељи цијелога православља овдашњега, онда ћете ми учинити велику милост, ако ми обзнаните од прилике правац, кога ми се ваља држати у изванредним овим околностима.

Избори заступника у овој жупанији испали су онако, као што се могло желити онда, кад се поговарало о томе; али из Срема долазе у новинама имена и таких заступника, којима се није надао овде нико живи. Свакојако би било добро, да дођу бар од стране манастира и конзисторијума људи, који ће претегнути разумом, знањем и речатошћу оне жупанијске и варошке. Како би било, да одредите В. С. Германа и Теофана; они би могли и словом и дјелом одговорити жељи Вашој, и могли би потпомоћи мене у извршивању воље Ваше?

У осталом очекујући милостивога упутства или вјести радостне, да ће видити Загреб овога пута и нашега Патријарха, усуђујем се јавити овом приликом, да ми није било могуће држати инсталације о Петрову, као што сам желио, и да сам принуђен био одложити тај акт до свршетка сабора, и препоручујући се милости и љубави Вашој с цјеливањем патријарашке Деснице, јесам

Ваше Светости

у Пакрацу 24. Јунија 1865.

покорњејши слуга

Никанор с. р.

владика пакрачки.

Патријарх је ово писмо примио у Карловцима 29. Јунија 1865.

* * *

Уз ова писма Никанорова, налази се на једном листићу написано руком патријарха Самуила Маширевића:

Будући је језик, којим браћа наша Хрвати своје, и којим ми наше књиге пишемо, један и исти књига и литература језик; зато ја предлажем и желим, да се у курзивном штилу тај језик хрватско-српски, или српско-хрватски назове и у књигу закона уведе.

У приватном пак животу, свободно стои браћи Хрватом језика књиге њихове чисто хрватским, нама пак Србљем наш језик књиге чисто српски звати.

Депутации, која би Адресу Цару поднети, и одношеније своје према Беча и Пеште и према заједнички послова прецизирати имала, налази да вопрос војводовине дотакнут буде, по закључењу Благовештенског сабора.

* * *

И из ова се два писма Никанорова види, какве је он њежне осећаје имао спрам патријарха Самуила Маширевића, а какве је имао спрам патријарха Јосифа Рајачића, види сем из његове „Автобиографије“, која излази у „Богословском гласнику,“ а још више из књижице: „Светковање Благовести 1846.“, и „Слово светом патријарху српском Јосифу 1. Маја 1850. говорено.“

А што је имао спрам њих *тако* њежне осећаје, то је с тога, што је он одрастао и што се васпитао у „старој јерархији“, где су млађи и знали поштовати и поштовали своје старешине и били им у свему десна рука.

Вотум канцеларије мажарске дворне

ради расцанским Патријархом или Митрополитом чрез под .ſ· А. здје прислушајућ меморіал просимаго потвержденна на типу привакључених привилегіи.

Приопштио: Д. Р.

Пошто је патријарх Арсеније Јовановић Шакабента видео, да се поред свију његових молаба не потврђују српске привилегије; договори се са народним првацима, да се пошље

у Беч народна депутација, да лично поради на потврди привилегија народних.

1742. Септембра 20. буде издата пуномоћ народним депутиртима, за које се изабраше: владика карлштатски Павле Ненадовић, архијакон Јован Ђорђевић, обркапетан Арсеније Вујић, администратор карловачке поште Андрија Андријевић и народни секретар Јован (Јона) Крижар.

Против ове депутације народне, били су многи противни, а по највећма владика арадски Исаија Антоновић.

Како је Беч требао Србе — војнике — то је поред све противности с мађарске стране, царица Марија Терезија потврдила привилегије српске по жељи патријарховој и народној.

1743. Априла 24. потврди их тајна дворска канцеларија, а Маја 18. и. г. и сама угарска дворска канцеларија, а 4. Јулија и. г. дворска војена канцеларија.

Шта је и какве је наводе наводио гроф Бађани угарски канцелар да се не потврде привилегије српске, односно не штампају већ потврђене; види се из његовог „Вотума".

Колико је потрошила депутација народна око потврде привилегија и шта је стало штампање њихово на латинском језику, што је издала поменута депутација народна; види се из њеног „Издатка", ког смо навели у 10. бр. о. л. за 1903. годину.

Поменута је народна депутација издала у Бечу на латинском језику 1743. потврђене привилегије, заједно са екстрактом у штампарији Каливодиној, на 41 листу folio а само је штампање у 200 примерака стало 90 фор.

1744. је превео привилегије народне заједно са екстрактом њиховим с латинског на црквено-славенски патријарашки писар Павле Ненадовић, који је превод издао у бакрорезу у Бечу 1745. „Илирическо-расиански општи зограф Христофор Жефаровић" fol. 17 листи.

У „Српској Библиографији" г. Стојана Новаковића, Београд 1869. под 1743. бр. 3. наведен је исти рад Жефаровићев.

Из напред се реченог види, да је превод Ненадовићев излазио 1745. а не 1743. године.

1743. потврђене су привилегије и штампане на латинском језику, а 1745., изашле су црквено-славенском језику.

Сам „Вотум" Бађанијев гласи:

„Во первих приходим на два вопроси: 1. аще в настојашчих окрестностех и ствари состојании горје поменутија привилегии потвердитиса имут; и 2. в коем образје тијажде на конец потвердитиса би могли.

Ради перваго слеђујушчее в разсмотрение приемлетсе, јакоже

1. Једна част сего народа, јакоже разумјеетсе дјејствителье воспријат оружје, и в том стоит, тако, јако регуларное воинство против јего послати должно било; јест ли убо совјетателно в такових случаех потвердити привилегии за тој народ прежде, нежели все в покој тамо паки поставитсе, и народ в должнују покорност себе неотдаст, и аще сицев зол примјер и сљедование по себје невлечет, и продрзливост таја на толико неповеженетсе, да они по том једино толкование Привилегии и Протекционалов бунтовнишчним начином и безсудно просили би, јакоже доволнаја предуказанија за то сут, всевисочајшему признанију подањејше остављаетсја.

2. Такође тиј, ихже Митрополит сјемо послал потверженне Привилегии изходатјствовати, и себе за депутирте цјелаго расцианскаго народа издају, ихже једни недавно из Турске да је пришел,* други же пак лутеран**, непризнајутсе за правилне депутирте расцианскаго народа, но више того против их натраг послатиа протестируетсе, јакоже во низа 5 расцианских епископов адје предати и под ·/. В. прилагаеми меморнал даље показует.

3. В преждних Привилегиах за мажарскују и страни новопридобитија, кромје Митротолита, 7 Епископов токмо расцианских именујутсе, но понеже число тјех до ниње умножилосе, и настојашче невједомо јест, колико их, и в коих дишчрикгах обрјетајутсе, ихже расцианскому народу предстателствујут, откуда јављает се, немимоходње потребно бити, да Митрополит једино аутентическое назнаменование нињешњих Епископов при наименовании, и показании једиnаго сего до дишчрикта, јегоже једни кождо их в духовних набљудати имат, и аще такође, властију тиј поставишасја, скорјејше послет, во јеже по том на то при експедиции Привилегии обозрјетисе мошчи.

Поред вопроса, како и на кои начин по-

* Овде је подразумевао Јована Ђорђевића, архијакона који је дошао из Србије — Турске. Уред.

** Овде је подразумевао секретара Крижира лутерана. Уред.

твержденије Привилегии на конец бити могло би; јавлаетсе нуждно бити, да бишта их кр. величество о содержании привилегијском, и сврху того носјашчихсја препизанних точно и шпецифице информиралисе.

В помјанутих Привилегиах духовним и мирским расцианом доказуетсе:

1. Да они в своем греческом закону и по старом календару безприпјатно оставјатсја. При коем никоја ина спона неиздаетсе, развје, да в Столном Белграду, Будиму, Пешчи, Јегри и в прочих мажарских варошах и варошках, где расциане помјешателње между прочими граждани, и бивателми живут, магистрати тјехже мјест, и комитатов мажарских, такожде под их јурисдикцију жителствујушчих, ѣедователње стојашчим расционом до ниње недопустили, ни повладили, в попранне благочестија Принципа господствујушчаго, и с соблазнију народскоју в праздники католическија по новом календару припадајушчија на јавних торжишчах, польах и виноградех работати; но к тому в их домјех расцианн такожде в католическија праздники их дјеланја кромје лупања чинити јесу смјели и могли; јакожде и чрез Хунгарију лутерани и калвини, котори по сих правом не вција праздники католикох держати дужни јесу, за почест благочестија Принципа господствујушчаго, и за отвратити соблазн, всјаколикија католическија праздники поне на публики праздновати долженствујут. Где обаче расцианн сами, и с католиками непомјешано живут, да допуститсе им своја праздники само по старому календару держати, но притом такожде долженствујут они вјашчија празлники, јакоже сут: Рождества Христова, Воскресенија, Сошествија св. Духа и Тјела Христова по новому календару с католиками праздновати.

2. По привилегиам народ расцианскога Митрополита да избирает, тојже Епископи посвјашчает, церкви посјешчает, и где от потреби, новија здати может, обаче то в л. 1727. и 1734. на толико изјато учинилосе, да при избранни Митрополита и приполнении вакант-епископатов 3 лица их кр. величеству представитсе. Митрополит такожде дјествително при руках сушчија греческија церкви собственоју властију обновљати, обаче никаковија новља без прежде полученаго допушченна здати давати да может. В предузетисе имушчеј визитации церквеј долженствоваше тако Митрополит, како и Епископи у свјетских надлежателствах свакн пут приглашават.

3. Расцианскн клер в греческом закону от десетка, порције и квартира изјат да бивает, и сверху јего нитко ни, развје их кр. величество точију власт да имат, Митрополит же на против того јему поданиј клер подобајушче наказовати.

При сем обрелосе сљедујушче поменути, да ни католически клер инаго коего изјатна јеже к десетку, данку, и квартиру неуживает, развје на грунтах парохиалних; свј же свјашченици греческаго закона на против того никакових грунтов парохијалних становитих немут, сут же в једном таковом числе, да ни једно тако мало селце находитсе, где не би наименше их два било, откуду легко из того разсудити, колико такожде данку, и прочим теготам публичним чрез једин таково неизјатнуто и за тие отходит. В прних что Епископи без числа, и по их произволенију постављајут, јегоже они хошчут. Належаше к суду гретческаго или расцианскаго духовенства, тако јест чрез 12. Авг. 1734. ванр. дани конференционални протокол предложено, и от Јего иногда Цес. и кр. величества реаолвирато, такожде и Митрополиту интимирато, да привилегии клера греческаго закона сего в винах церковних и духовних Архиепископу но правду подлагајут, обаче к тому в винах гражданских нанеже криминалних сотворену бившу, прежде из сана инаверженију, уже поменути клер от суда свјетскаго неизмељут.

4 Расцианскн народ под управителством и наредбоју своего собственаго магистрата да останет, и своја свободи уживает, которое никогда в дјело непроизишло и неможет ни толико довестисе, занеже он (народ) никакову собствену земљу и отјелену немат, но по милости Мажареј стојат такожде Расцианн подобно прочим жителем под властним мјеста магистратом, јест же паки познато, под ким в темишварском и славонском корони мажарскоj неинкорпорираних дишетрикгах бивајушчи Расцианн до днешнаго дне стојат; и весма ни једнаго сљеда јест, да би когда род расцианскн собствени магистрат но Хунгарии нмјел бил.

5. Јегда котлибо Расцианов без чад и сродников измрет, јего цјелое имјенне Арх. и Митрополиту на страну да падет, равно, јегда Архиепископ или Епископ умирает, тјех останки расцианскому Архиепископату припадајут.

Ниньешни Митрополит обаче недоволствует тим, что јему чрез изјаснителнија резолуцији цесаро кралевскија от љет 1724. 1734. и 1735. уже допустилосе, да т. ј. свјашеников без насљедников и тестамента умирајушчих, равно и Епископов преставших се оставајушчаја субстанциа јему принадлеет, и он тују в благочестивија употребљает потреби, к томуже о том и политичним инстанциам, јакоже и бивало, извјестие дает; но јакоже јего депутирти скоро писмено здје предложиша, прошение их на то идет, да он Митрополит в всјех имјенијах фишку принадајушчих нераздјелно, сљедователње и мирских насљедствует, и с тјеми по своем благонахождении нареждует, и такожде того ради свјетским надлежателствам никаковаго откровенна чинити, недолженствует.

6. Вси Расциане от Архиепископа, аки их духовнаго поглавара, тако во духовних, јако и в мирских вешчех да дependирују т. Но обаче гласит возисполнителенаја резулуција от љета 1734., да народ расцианскиј в духовних, и такожде оних мирских вешчеј, которија по канономи и јестественоју јурисдикции к суду церковному надлежат, от Архиепископа дependирует, но к тому политичких, граждански и криминалних и что једин поданик земли владјетељу должен, не может сеј народ от власти мирскаја от Бога чрез царја установленија изјат бити.

И видитсја праведно всевисочајшаго разсужденна достојно, јединому тако многочисленому народу, которі от мора адриатическаго чрез карлштатски и вараждински генералат, једину велику част Хунгарии и чрез всју Славонију, Сирмију и Темишварски дишчтрикт даже в Трансилванију и в Турскују распространљаетсја, једино отдјелено тјело (или особшчину) под главом Их Митрополита формирати дати, гдје и то знатно јест, како легковјерујушчи расцианскиј народ чрез часто без тежкаго погрешенна от их духовенства јему налагаемаја анатемата удручаетсја, под уадом, држитсе, и новаца изисканием процењуесе.

В призрјении всего того, јест чрез(сију под./ в изписје прилагаему експедицију в љето 1735. повод дан, да расцианов бивателеј в Мажарској и странах новоприбавлених партикулярнија тужби ради турбирања их привилегии, и их досадашних употребленни партикулярно код властех доносјатсја, и чрез тија разправљајутсе. Такожде никто, бил он духовни или мирски, да непокуситсе расцианы своевластними наложенними, или колектами обтјагчати, и јест за таков последни всевисочајши Промисел во имја цјелаго национа благодарение учињено, и толко за то прошено, да би сицево во привилегии невмјестило.

7. Расцианскиј народ от издавања десетка свободен да будет, и један пут десетки за обдержанне их Епископов да издает, которое јест једино противоречие, и занеже в љето 1725. расцианскиј Епископи против римских католических Епископов во Хунгарии, јеже десетки, которија Расцианы сим дјејствителње издају т, придобити, пред опредјеленими судијами, по правам агирали, јему тако речени опредјелени судіе јако и мажарскаја дворна канцеларија јединодушно обрјели, да таково изискание расцианских Епископов њест основателно. Јакоже и днешњаго дне Епископи во Хунгарии такожде и от расцианов в их епархиах бивајушчих равно прочим бивателем взимљут. В Славонии же, Срему и дишчтрикту темишварском взимлетсе десетак от ондашних расцианских бивателеј на страну коморску. Аше би ко изјатију Расцианов от давања десетка чтолибо пособствовати могло, что они јесу шизматици, и католически Епископи во Хунгарии Расцианом никоих таин несовершају т, тако би могли чрез то они Расциане, которі себе в греческом закону с католическоју церковију соединиша, јеше десетка недавати, легко паки отвергнутисе к шизми натраг повратите се. Такожде от тојежде причини могли би лутерани и калвини во Хунгарии, освобождение от давати се имушчаго десетка претендирати чрез цјелују Хунгарију, которое им никогда недопустилосе.

Занеже убо из горјепомјанутих пунктах чисто видјети јест, да предпомењуте привилегие, аше оне от Јосифа и Карола Императореј и цареј просто потвердишесе, потомже и при должем розиску тјех в многих пунктах на приговор такожде министериалне конференције в љетех 1727. 1734. и 1735. толковашасја, и изјасњишасја. Таковаја изјаснителнаја и толкователнаја такожде расцианскому Митрополиту поменутим начином огласишасја, и весма чрез всју Мажарску публицирашесе.

Тако находит кр. мажарска дворна канцеларна, да за ниње за во Хунгарии, и стра-

нах новоприбавлених находящчијаса Расцианн закгевагое потверждение привилегии ради горје доведених узроков или отложителье междутјем и довдеже он бунговшчај народ себе паки к покоју неодает, трактирует се, или пак таково потверждение привилегии не просто, јакоже в начале царствованиа императора и краља Карола било, но по посье следовавших толкованиах и изјасненнах кралевских, и нарочно с вијешчением тјех, јаже 18. Маја 1735. јакоже копиа под ./· С. проугазует, експедирашесја, и с поразумјением конференције тогдашнему митрополиту издадошасја, и по том во всјех мажарских варменах чрез намјестнически совјет публицирашасја, поменути Митрополит такожде с тјем зјело доволен бил, и по в них изложеному такожде употребленију није издати јест.

Повеже по в лету 1713. просто учињеној конфирмации помјанутих привилегии посљедже реченаја толкованиа, и изјасненна краљевскаја следоваша, и не само Митрополиту издадошасја, но к тому и намјестническому совјету послашасја, и чрез цјелу Хунгарију публицираша. Аппче же би није паки расцианскија привилегии точију просто, јакоже в лету 1713. учињелосе, потвердилесе, то би било того не иное кое следованье, развје да се от многих ради важних узроков посљедње следовавших толкованиах и изјасненнах краљевских није паки уступило, гдје прошаја движутеја посљедними. Занеже много труда и времене кошчовало, прејудиција, јуже от многиа крјепости привилегии такожде стату публичному, не менше и католическому благочестију возрастјети могут, чрез сицеваја толкованиа, и изјасненија краљевскаја сваким можним образом двигнути, и против сицевих изјасненни краљевских от Митрополита или Патриарха и ни данас с основанием чтолибо доложити се может.

Ктому имало би то всјем прочим бивателем Мажарске печално пасти, что их кр. величество им такожде и несму обшчеству прежде данија привилегии неначе, но с клаузулом по јелику во употребленни их сут до није потверждали сихже Расцианов их привилегие с оставленнем сицевија клаузули, просто потвердитсе имале би.

Јестли о каковом недоволствии сих Расцианов старатисе, то таковое прежде произаги, или само бојатисе будет, јегда привилегие није просто потвердитсе, потомже просто держатисе невозмогут, нежели, јегда би в прилиље потверждена таковых привилегии, такожде на уже сверху их изшадшаја толкованиа, и изјасненна краљ. возпоавали се, и по тому би павелосе, откуду от стране мажарске дворне канцеларије такожде и в напред мислетсе, није изискуемое потверждение расцианских привилегии, не иначе, но с водруженнем лета 1735. издатих вамешчении, јакоже под ./· С. болше видјети јест, није издата.

У Бечу 14. Августа 1743.

Граф Лудовик от Бањан с. р.

Тужба обшче народна цесарском величеству.

Д. Р.

Прваци народни, поднели су — биће — 1719. цару следећу тужбу односно молбу, у којој су навели народне тегобе за време турског рата 1716—1718.

Ка прошадши ланскиј и опомлански година, како се бран против Турком учињио, који муку и попленьение и теготу сиромашки народ подвио, кое и днес подноси:

1. Турска сила војске поробила и попленила много људи и однели и многи се задужили и у сиромаштво тешко пали све дуговање плаћајући, и огнем попалили, виногради и башчине и ниве запустили.

2. Славна армада цесарска и по суху и под водом, за ове три године ходећи, доста орани ливаи и башчина запустила, немогући ништа усејати; коње и возове, под тешке и неизброене форшпонтје прежући и тако једне године мира неимадоше сејати, пити орати, пак и друге јошче мање.

3. Године трећне паки и кои могао доспети из под форшпонта, шчо посејати или узорати, и то премилостиваго бога воља била, да от тешке суше и огња ваздушнаго све усаше и тешки глад међу овому народу био, да многи народ от глада тешко жави остали, и у малу дух одржали, и у тешки дуг подпали, и цесаро кралевски магацина профунтско брашно узајмили и зрно за семе, да би ове године могли семе себе само уфатити, шчо било потинуло, да многи и сада дужан стои, неимушчи чим вратити нити откуда новца добавити.

4. У ове три године у пољу, ни трава ни сено ни слама нигде није могло от армаде остати, у тому се свуда марва и кони и воли и краве и овце и проча живина тешко погубила и от глада крепала преко све три зиме. А ланске највећма да су многи и от марве семе изгубили.

5. И данас у кога се находи вол или кон, и тај дан и ноћ непрестано упрежен по воеиске форшпонтје, и свакому мимоходцу какав год јест форшпон прежетсе и силом без разлога доста се чини, да кроз такове тешке форшпонте, сиромашки народ највећма мучен и непрестано плаче, зашчо у таковој тешкој работи види се, да нисдан неможе подранити вола ни коња, нити мира има орати, ни за свој живот шча урадити ни усејати.

6. После свих таковых тегота и муке, на сиромашки народ коморске људе тешке квартире и лети и зими вишча маше него како ти ексекуцином сиромашки народ притиспут, колико у натури за доста јести и пити и человјеку и коњу, и још на то тростручну плаћу у готови повци узимају, колико кому драго бива тако и чине, и сва прва комесиска нареженна или дишпозиција погажена и ексцеси преко мере сиромашкому народу чинесе.

7. Чуе се пак да угарски орсаг по ненависти на сиромашки народ више и свое брјеме обарају на нас, и свакојако раде да овога сиромашкога народа пода се и под пожунску комору ставе.

8. Зато се проси сиромашки народ и моле за пет рана Христови, да би се удостојило, и умилостивило цесарско величество како наш закони краљ и господар господар премилостивејши, да првее у тегота по пунктови стављени, облегчение сиромашкому народу учини, и под пожунску комору пепусти, и коморским болшим разлогом, коморске подкоморски разлог уреди.

Званично дописивање

између парохијалних звања и опћинских поглаварстава.

— Одломак из „Парохијалне канцеларије". —

Драг. Драгојевић.

Парохијална звања у званичном дописивању имају готово по највише посла са опћинским поглаварствима. Па се често догађа, да и једна и друга, и парохијална звања и опћинска поглаварства, не проникнувши довољно границе положаја и делокруга свог, осећају неку супремацију један над другима, те у званичном дописивању једни другима уреде напашају.

Парохијална се звања туже, да опћинска поглаварства присвајају себи супремацију над њима, те се у својим службеним дописивањима служе начином императивним и увредљивим, захтевајући од парохијалних звања поједина решења са ознаком „**силно**", „**одмах**", „за 24 сахата", „за 3 дана" и т. д. претећи шта више и глобом, те често пута шаљући сережане и ноћу по службене списе.

С друге пак стране туже се опћинска поглаварства, да парохијална звања презирући их, неће да удовољавају њиховим замолницама, које по потреби службе траже од истих.

Кр. земаљска влада одео за унутарње послове, хотећи да постигне, уздржи и учврсти у интересу јавне управе и сложна рада, као и у интересу уређења тих звања потребни узајамни споразум и слогу, издала је у том смислу неке напутке, којих се имају држати и парохијална звања и опћинска поглаварства. Ово су ти напутци:

Опћинска поглаварства су према парохијалним звањима по своме положају — координована.

Као такви могу, а и морају ти уреди — у обављању својих службених послова — доћи у непосредни дотицај; јер опћинска поглаварства као и парохијална звања једно од другог требају често разних обавештења, података у службене сврхе, особито у погледу војничких послова, послова деобних, убошких, статистичких и т. д.

У таквим дакле случајевима, где опћинска поглаварства требају од парохијалних звања разних обавештења и података за своју потребу, власна су опћинска поглаварства своје замолнице управљати непосредно на парохијална звања, тако исто, као што и парохијална звања потребне им од опћинских поглаварстава службене обавештаје и податке прибављају без посредовања својих претпостављених власти непосредно од опћинских поглаварстава, а дужна су једна као и друга звања замолнице такове примати и решавати их што брже.

Као координована звања, имају општинска поглаварства са парохијалним званьима међусобно општити посредством „дописа“ и „замолница“, начином уљудним и доликујућим угледу јавнога уреда.

Не може дакле у међусобном општењу тих звања бити места „налозима“ и „претњама“, јер се таковим послужити могу тек претпостављене власти према себи потчињеним.

Ако је предмет преписан, или треба ли у ком предмету решење до одређеног рока, имаће се у дотичној замолници — начином пристојним координованим уредима — напоменути сваки разлог прешности, односно преклузивни рок.

У осталом разумева се само по себи, да се службене пошиљке на парохијална звања отправљати имају свагда за времена и у затвореним ковертима, а и да се — и у случајевима особито силним — потребни службени обавештаји потражити имају свагда начином уљудним.

Извештај

седнице архидијецезалне конзисторије држане под председништвом Његове Светости, преузвишеног Господина срп. Патријарха *Георгија* у Карловцима дана 22. марта (4|IV.) 1905. год.

Узет је на знање Његове Светости извештај, да је на основу останке јереју Деспоту Кирчићу из Карловаца, одређеноме за личног помоћника пароху С. М. у Б. дао отпуст из архидијецезе, пошто је претходно примљен у клир пакрачке дијецезе. — Узет је на знање извештај Његове Св. да је преосвећени Господин Митрофан Епископ бачки свр. богослова М. Б. из И. одређеног за адм. парох. у Е. 5|18. марта за ђакона, а 6|19. марта за презвитера рукоположио. — На молбу високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе у Будимпешти опомената су сва подручна парох. звања — црк. општине, да је код признатих вероисповести међусобна кореспонденција црк. звања (у свима јерарх. степенима) само у верским, матичним (венчаним, рођеним и умрлим), школским и другим званичним стварима и она кореспонденција (обична не препоручена писма, дописнице и пакети са писмима) просто од поштарине, која је уведена овим властима, звањима, који су безусловно опроштени од поштарине. — Узет је на знање извештај управе ман. Бешенова, да је тамошњи јеромонах о. Ј. Ђ. наводно отишао унијатском владици да се поунијати, као и извештај конз. подбележника, да је председничким путем умољена жупс. област у Б. да истог јером. брахијално натраг у манастир дотера, те у вези с тим високој кр. земаљ. влади послати један примерак монашких правила. — Узето је на знање по високој кр. земаљ. влади достављено очитовање бискупског дух. суда у Ђ. у предмету притужбе Ж. Ф. из Ж. против управитеља жупе Ф. Т. у Д. због против законитог крштења једног православ. детета, непристојног назива правосл. крштења и омаловажавања правосл. вере, по којем очитовању поменути дух. суд на основу поведене истраге не налази горе реченог управитеља жупе кривим. — МЦСавет је одбио уток јер. Ј. М. пароха у Ч. уложен против одлуке арх. конзисторије, којом због казне му ради занемарења парох. дужности није припуштен избору пароха у Т. — МЦСавет одбио је уток јер. Г. В. пароха у Б. уложен против овокона. одлуке, којом је одржано у кренности пређашње конз. решење, којим је утецитељу подељен укор и који је због кривог и неоснованог тумачења решења својих претпостављених власти, као и због дрског и увредљивог тона и начина писања према истим осуђен на глобу од 100 К. с наменом, да се глоба она смањује на 50 К. те је исти јер. позван, да у року од 14 дана под претњом закон. последица овој конз. плати. — СО. извештава, да је свештен. удовој Ани јереја Н. К. пароха у течај ставио мировину од 400 К., но како је иста удова преминула, позвано је парох. звање у П., да овој конз. поднесе њен смртни лист. — Пошто је кр. кот. област у М. 4 пута, а кр. жупс. област у В. 3 пут без успеха молила парох. звање у ман. К. да нада крсни лист Т. И., то је на молбу исте жупс. области председничко наложено истом порох. звању, да у року од 8 дана горњи крсни лист нада и конзисторији извештај поднесе, што ни данас учинило неје, с тога је на поновну молбу исте жупс. области најстрожије наложено парох. звању под претњом суспензије настојатеља, да у року од 24 сата горњи лист нада с извршном овој конз. зашто до сад није толиким молбама и овокона. налозима удовољило? — Узет је на знање извештај архид. адм. одбора, да је парохија у Ч. повишена у V. плаћевни разред. — Мишљење овокона. члана протопрезв. Ј. В. поводом дописа високе кр. земаљ. владе у ствари израде плана за православну верозаконску обуку у нижим пучким школама у Хрв. и Слав. падато је Њег. Св. преузвишеном Господину Георгију срп. Патријарху, да изволи ступити у споразум са осталом преосвећеном Господом Епископима на територији Хрв. и Слав. и нужна разположења у том погледу учини.

— На молбу јер. Г. М. из Г. и срп. богослова М. В. из П. одређен је овај последњи за личног капелана прво именованом уз ужичке половне свију верска осим стана. — По известитајима окр. протопрезв. звања уведен је у администрацију доње парохије у К. јером. о. Ј. К., у Л. јер. В. Ј., у Г. У. Ј. — Припуштен је озбору пароха у Ј. тамошњи администратор С. З. као један компетенат. — Примљена је оставка патрић. протосинђела Д. П. досадашњег бележника архид. управе, а на његово је место именовала Њ. Св. президијално досадашњег подбележника М. Г., што је на знање узето. — Није примљена оставка патр. протосинђела Д. П. на чланству овоконс. комисије за полагање стечајних испита. — За вирилног члана ове конзисторије за град. школ. одбор у В., именован је окр. протопрезвитер тамошњи Ј. В. — Одговорено опћин. поглаварству у Б. да старе заједничке за села Б. и Р. све до доба оцепљења истих у засебне самосталне црк. опћине и парохије вођене матице рођених, умрлих и венчаних имају остати код парох. звања у Р., од кога треба тражити матичне изводе до доба оцепљења; од тога доба има свако парох. звање тачне засебне матице водити. — Одбијена је молба срп. земљорадничке задруге у О. да се прекрши уговор склопљен између тамошње црк. опћине и Ј. у погледу издавања црк. земље под аренду. — Расписаће се стечај на упражњену парохију у Б. и Ш. — Известитена је црк. опћина у Т. да црк. одбор у споразуму са парохом може издати црк. столове кад хоће старији, религиозно моралним парохијанима, којима стоји од воље да сиету цркву новчаним приловима дарују, но се столови не могу на јавној дражби продавати. — Донето је у брачноразводним парницама 34 решења и 3 брачноразводне пресуде, од којих 2 гласе на развод брака и једна на одржање брака у крепости.

Извештај

о трећој редовној сједници правосл. срп. епарх. конзисторије пакрачке, држаној 22. марта (4. априла) 1905. под председајањем Његова Високопреосвећенства, Господина Дијецезана *Мирона*.

Вирилни члан конзисторије, окружни протопрезвитер у Пакрацу С. С. положио је заклетву. — Дописи Његова Високопреосвећенства, Господина Епископа Мирона, којима јавља, да је рукоположио за ђаконе и презвитере свршене богослове Н. К. и Д. П. и рукопроизвео за протопрезвитера јереја С. С. узети су на знање. — Усвојене су уз неке измјене од високе владе приложене скице за декоративно сликање парохијалне цркве у В. — Одлука високопречасног Митроп. Црк. Савјета, којом није уважен уток јереја С. Б. пароха у Л. саопћена је истоме. — Познаје је на очитовање ради некатихизирања јереј Ф. М. из С. М. — За пароха у Н. С. потврђен је јереј Ф. Н. парох у С. К. — За администратора парохије у Б. одређен је јеромонах Г. М. капелан у В. П. — Узети су на знање уз односне примједбе извјештаји окружних протопрезвитера о домостроительницама код удових свештеника. — Остављена пок. јеромонаха Г. Ђ. капелана у В. уступљена је врећавој архидијецезалној конзисторији на даље произвољно располагање. — За пароха у С. потврђен је Д. Ч. парох у Л. а парохија у Л. повјерена је у администрацију А. З. окр. протопрезвитеру у В. — Ради повреде реда и дисциплине, обложен је фискалном акцијом јереј Т. И. капелан у Г. — Опомснут је администратор парохије у Д. јеромонах М. М. да не даје повода тужбама против себе. — Што је на знање очитовање Николе Вуковића и породице му из Пргомеља, да су остављи унију и повратили се у православље. — Позван је јереј Т. И. капелан у Г. да у тајној сједници предстане лично епарх. конзисторији. — Позван је јереј Т. И. капелан у Г. да се поново по својој свећеничкој савјести очитује, да ли стоје отужбени наводи јереја С. Б. пароха у Л., без обзира на то, колико је у појединим тужбама наведено сиједока. — Позван је јереј С. Б. парох у Л. да се очитује, у колико стоје одговори јереја Т. И. капелана у Г. на његове тужбене наводе. — Препоручена је високој влади молба јереја В. Ј. пароха у В. ради припомоћи. — Уважена је молба јереја Г. К. администратора парохија у П. и П. да може као администратор тих парохија сједити у П. — Очитована неких свећеника ради некатихизирања узета су на знање и умољена је велеславна кр. жупанијска област у П. ради доношања наредбе гледе подвоза на катихизацију. — Није уважена молба црквене опћине у Ч. да исту парохију администрира парох у П. — Избору пароха у С. припуштен је један компетенат јереј К. М. администратор парохије у Т. — За администратора парохије у Р. именован је јереј Д. К. из К. — Осим тога рјешавано је више брачноразводних парница и предмета од мање важности.

Извештај

епархијске конзисторије бачке, од 29. марта (11. априла) 1905. год., одржаног под председништвом Високопречасног Господина *Георгија Видића* архимандрита и потпредседника.

Узет на знање извештај бележничков да су сви списи у предмету утока проте Љ. Купусаревића гледе свешт. избора у Сомбору спроведени Његовој Светости. — Окружница Цар. и кр. зај. војног Министарства у предмету попуњења два места фелдкурата и једног вероучитеља уступљена Његовом Високопреосвештенству Госп. Епископу Дијецезану на даље расположење. — Узет на знање отпис вис. Министарства богоч. и ј. наст. о подарењу опроста од узраста привр. катехети сомборске учитељске школе Стевану Стратимировићу, као и отпис Његова Високопреосвештенства, да га је за Њаконз благоизволео рукоположити те о томе и надлежни му окр. протер. сомборски известити. — Одговорено је истом вис. Министарству позивом на један сличан одговор ове конзисторије од 1901. године, да ова конзисторија није власна учинити расположење, да се у суботачкој општ. гимназији веронаука на мађарском језику предаје. Узет на знање отпис високо. истог о подељеној припомоћи некојим свештеницима и свешт. удовама. — Публиковани отписи високо истог у предмету наређења исправке у матицама црк. парох. звањима у Сомбору, и Ст. Сивцу извршена ради. — Узета на знање одлука Пречасног МЦСавета у предмету утока протојереја Јована Марјановића пароха из Лалића, којом ставља ван крепости одлуке конзисторије на пријавну молбу његовог л. капелана, које одлуке су донесене без најмањега поменутог пароха, те учињена наређена расположења. — Узети на знање отпис Преч. истог, којим потврђује овострану одлуку у предмету одређења дисципл. истраге против јер. Н. К. из С. због вређања у поднесцима саб. одбора и поверено истражним изасланицима да истрагу спроведу. — Публиковане две одлуке Преч. истог у предмету утока црквеног одбора у Сомбору гледе спровађања тужби приватних лица против свештеника и издавања домовних протокола од стране парох. свештенства. Извештен је Др. Махајло Полит бивши конз. фишкал, да му је молба ради получења отправнине од МЦСавета враћена као ненадлежно поднесена. — Враћени су бракоразводни списи Перее Чолић из Футога МЦСавету са извештајем, да није поднела иста никакав уток против проглашење пресуде. — Узета на знање одлука преч. истог, донесена поводом утока проте Љ. Купусаревића, против овдашње одлуке, којом се други члан конзисторије за обављање свешт. избора у Сомбору изашиље, а усљед које одлуке има утешатељ избор обавити, — те учињена потребна расположења. — Публикована одлука Саб. Одбора којом се дозвољава распис стечаја на ново крејирано свешт. место у Госпођиницих црквеној општини и наређен распис стечаја. — Упућена црк. општина у Ст. Бечеју да записник скупштин. седнице о избору прот. капелана има бити претходно прописно оверен. — Узет на знање извештај црквеног одбора у Сомбору, којим повлачи тужбу своју против окр. протера Љ. К. због учињених му нијава пред судом и сваки даљи поступак обустављa, а признин неколи чине чланова исте општине, као протупрописно поднесен, враћен. — Кажњен је јер Е. С. парох и катехета држ. осн. школа у Т. због поновног пренебрегавања катих дужности укором пред конзисторијом и учињена даља расположења. — Изјашњење јер. И. Лудајића на тужбу јер. Т. Димитријевића због ненадавања штол. прихода уступљен тужитељу на примедбе. — Молба јер. Ж. Злоколице привр. админ. у Станишићу ради получења припомоћи спроведена Саборском Одбору. — Извештен је Њакон Павковић у Сомбору да на јутрењу има молитву „Спаси Боже" читати цело као и при литији о вечерњу, али да се има владати према свегдашњем настојатељу. — Молбе некојих свештеника и свешт. удова ради получења држ. припомоћи спроведене су спрепоруком. — Гледе два призива у предмету црквених столова у Сомбору затражене су потребне допуне од црк. општине, а признв Ј. Бикицког из Ст. Сивца у истом предмету уступљен црк. општини на извештај. — Молба Јоце В. Пујина и др. из Рађиће у предмету црквених столова, да конзисторија измени своју одлуку и по њиховој жељи поступи. одбијена. — Поводом једне пријаве М. Коларског и др. из Пироша, да су у петак у очи Тодорове Суботе по пређеосв. литургији председник други чланици општински у цркви нудили и пили ракију по месном обичају, забрањено је циркуларно у целом подручју такав неуметан обичај стим, да се то само ван цркве код врата може дозволити, докле се чини у малој мери и без галаме и нереда. — На молбу парох. звања у Д. Ковиљу затражена је дозвола за исправак матице крштених код рођења Милевке Етински. — Усљед тужбе парох. звања у Раковцу против јер. Ст. Н. пароха у С.Т. Ф. да је исти на територијуму пријављивача обавио освећење куће и крштење детета виноградара свога, позван је исти парох, да те функције у будуће има пријавити парохијском звању, те је о томе известена Архид. конзисторија с тим додатком, да је те функције исти јерej обавио на свом сопственом посеју. — Донесене две бракоразводне пресуде гласеће на развод брака. — Решено још неколико предмета мање важних.

Извештај

о седници епарх. конзисторије, држаној у Темишвару 22. фебруара (7. марта) 1883. под председништвом Преосвећеног Господина Епископа *Георгија*.

Оверовљен је записник прошле седнице. — У пленарној седници изабрани члан барон Ђ. Р. Б. положио заклетву. — Узет на знање отпис министарстарски о подељењу држ. припомоћи неким свештеницима. — Узет је на знање отпис вис. Минист. просвете, да је одобрило основно писмо задужбине М. рођ. Г. из В. К. — Извештен је јер. К. Ј. парох у П. о одлуци вел. СО. којом му је повишена припомоћ из јерарх. фонда са 400 К. год. — Извештен је јер. Д. М. адм. парох. у С. П. о одлуци вел. СО. којом му је једаред за свагда подељена припомоћ од 200 К. — На основу саопћења Преосвећеног Господина Епископа Георгија, да је Д. С. свршо. богослова рукоположио за ђакона и презвитера, упућен је прота Ђ. Стр. да га у администрацију парохије у К. уведе, а тамошњег администратора јер. Ст. С. уведе у звање систем. парох. помоћника у С. И. — На пријаву Преосвећеног Господина Епископа Георгија против Ђ. З. позван је исти на изјашњење. — Поводом тим, што румунска конзисторија у А. потражује од ц. опћ. у П. С. у име т. зв. шк. акте 2 К. 52 н. укољен је вел. СО. да овој конзисторији уступи на звану употребу списе делегационе комисије за јерарх. дебу. — На пријаву кр. судб. стола, као кривичне области у Т. позван је на изјашњење јер. Св. Ј. бивши админ. парох. у Н. због ненадавања истом судб. столу затраженог породичног извешћа. — Изаслани су Ј. Н. прот. темишв. и јереј. М. М. парох у Ч. да спроведу извиђај по пријавама против обављеног избора пароха у С. — Узето на знање повлачење молбе јер. П. А. ради получења места протопрезв. пароха арадског; уједно извештен јер. П. Д. у Т. К. да свештенству при учествовању у избору проте не припада накнада путног трошка и дневнице. — Укољен од овоепарх. админ. одбора обавештај, да ли је црквена опћина у Н. правилно организована, како би се могао расписати стечај на там. парохију. Уједно је разрешен јер. Св. Ј. од администрације исте парохије и предана јер. М. П. — С препоруком спроведене молбе неких свећеника и свећен. удовица Министарству просвете, ради получења држ. припомоћи. — Свега је решено 63 предмета.

ЛИСТАК.

Вести.

Имен дан Његове Светости. Његова је Светост прославила ове године свој имен дан у Темишвару код Високопреосвећеног Г. Епископа Темишварског др. *Георгија Летића* у кругу својих сродника, међу којима је био и Високопреосвећени Г. Епископ Будимски *Лукијан Богдановић*, одкуда се здраво повратила у своју резиденцију 27. о. м.

И у Темишвару а и овде је у Карловцима, Његова Светост примала већи број писмених и телеграфских честитака од својих сродника, пријатеља, и поштовалаца, који су јој и том приликом пожелели живота и здравља, којој се жели и ми придружујемо. Бог поживео Његову Светост на многа љета!

Договор настојатеља манастирских са пододбором саборског одбора. У Вршцу се састала под председништвом Високопреосвећеног Г. Епископа Вршачког *Гаврила Змејановића*, анкета у којој учествују архимандрити и настојатељи манастирски: Анатолије Јанковић крушедолски, Димитрије Бранковић беочински и Георгије Видаић ковиљски, а од стране саборског одбора четири члана.

Циљ је исте анкете, да се заједнички изради статут за управљање српских манастирских добара у митрополији карловачкој.

О раду исте анкете, донећемо у своје време извештај, а овде најављујемо своју жељу, да рад њен буде користан и по нашу цркву и по наш народ.

Седнице автономних власти. За понедељак 2. (15) Мај сазват је у седницу народно-школски Савет.

Архидијецезални административни одбор сазват је за среду 4. (17.) а конзисторија за четвртак 5. (18.) Маја.

Распоред рада на Осмом Конгресу Српских Земљорадничких Задруга. У уторак 17. (30.) Маја у 3 сата после подне предавање свештеника Радослава Марковића: *О расхоту (моди) и осталим штетним навикама нашег народа*, затим разговор о том питању и расправљање.

У среду 18. (31.) Маја: Призивање Св. Духа у 8 сати пре подне, Главна Скупштина Централне Касе у 10 сати пре подне.

Уредник: Димитрије Руварац, протојереј.

Српске земљорадничке задруге.

У *Нерадину*, у Срему; у *Сувају* у Лици са неограниченом одговорношћу.

Читуља.

У *Перлезу* је умро 27. о. м. тамошњи системизован парохијски помоћник *Лазар Нешковић*, у својој 37. години. Покојник је био члан „мајског сабора“ велико-бечкеречког и ходошког среза.

Вечан спомен брату Лазару!

У *Мошорину* је у Бачкој умро у 79. години тамошњи парох *Васа Поповић*. Покојни је поп Васа рођени брат Ђуре Даничића за време патријарха Анђелића, био најжешћи противник Милетићево-Суботићеве народне странке, и много је писао по „Српском народу“.

Вечан спомен брату Васи!

Позив.

Пошто је Устав за удружење бивших ученика и ученица Православне Српске Велике Гимназије Новосадске и њезиних пријатеља: „Слоге“ од високе државне власти 27. марта 1905. бр. 18329. потврђен, позивају се сви бивши ученици и ученице те гимназије а и други пријатељи њезини, који су вољни у смислу тога Устава постати чланом удружења, да изволе ради организовања и конституисања доћи на скупштину. Скупштина ће се држати 12. (25.) маја 1905. у 10 сати пре подне у гимназијској свечаној дворани. Ко не може доћи на скупштину а жели постати чланом удружења, нека се пријави Управи гимназијској до 8. 21. маја.

Из конференције бивших ученика гимназијских држане у Новом Саду 4. маја (21. априла) 1905. год.

Стеван Симоновић
председник ad hoc.

Александар Замуровић
перовођа ad hoc.

Књижевни оглас.

Изашла је из штампе и разаслата је свима претплатницима књига:

„КРАЈ ЈЕДНЕ ДИНАСТИЈЕ“

од Dr. Владана Ђорђевића,

СВЕСКА ПРВА

с овиком садржином:

I. Како сам саставио владу. — II. „Медени“ месец нове владе. — III. У каквом је стању затекла нова влада државне послове.

Прва свеска задоцнила се три дана зато, што је испала већа него што је у огласу обећано.

Друга свеска ушла је у штампу и разаслаће се до краја априла. Она ће се штампати као и прва у више примерака него што до сада има претплатника. Од треће свеске па до краја целог дела штампаће се само онолико примерака, колико се потроши од прве две свеске. Како нема могућности да се слог стереотипира, те да се може лако приредити ново издање, молимо све читаоце који желе имати цело дело, да похитају са претплатом било код државних пошта било код оних књижара који пристају на 10% зарзде на томе. На ово су до сада пристали г. Игњат Даничић трговац, г. Мита Стајић, г. Геца Кон и г. Цвијановић, књижари у Београду. Молимо и остале књижаре у Србији и у Срему да примају претплату, и задржавши од ње 10% за свој труд да нам је шаљу поштанском упутницом, па ће обратном поштом добити књиге, јер се на вересију и у комисион неће никоме слати.

Ако би ко од познаника пишчевих хтео да се потруди такође око скупљања претплате, умољава се да то учини до краја априла, да би се могло знати у колико примерака треба штампати трећу свеску.

Претплатна је цена месечно (за две свеске) динар и по, за три месеца (6 свезака) четири и по динара, за пола године (12 свезака) девет динара, а за годину (24 свеске) осамнаест динара, односно круна за иностранство.

Поједине свеске продаваће се по динар комад.

Продавци појединих свезака нека се за књиге обраћају г. *Игњату Даничићу, трговцу у Београду.*

Умољавају се уредништва свих српских листова и часописа да овај књижевни оглас претштампају, а ми ћемо им за то слати сваку свеску.

У Београду, 12. априла 1905.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

ДРАЖБА. 1—1, 26

Дана 14. (27.) маја о. г. одржаће се у манастиру Беочину у 10 сати пре подне писмена минуендо лицитација за зидање нове капеле по изготовљеном и архидијецезалним административним одбором од 21. марта (3. априла) о. г. под АО бр. 447|225. ех 1905. одобреном плану и прорачуну.

Прорачуната свота износи: К. 2979·34

I.	Земљани и зидарски послови без материјала	К. 996·16
II.	Дрводељски без материјала	К. 99·66
III.	Лимарски са материјалом	К. 810·20
IV.	Разноврсни послови са материјалом	К. 365·32
V.	Материјал (цигља цемент, дрво)	К. 708·—
	Укупно:	К. 2979·34

Вадиум 10%. Придржава се право избора између дражбователя.

Управа манастира Беочина.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 1—1, 28

Српско-православна црквена општина у Доњи Петровци, — закључком својим од 20. фебруара 1905. год. одобреним по слав. архид. адм. одбору у Кармовцима од 21. марта 1905. год. бр. АО. 340|266. ех 1905. проглашује овим дражбу на мањак, ради оправке своје цркве. — Укупни прорачунани трошковник око оправке св. цркве, који ће се сав једном предузимачу издати, — износи:

1.	Зидарске радње	К. 1701·76
2.	Кроварске радње	„ 491·58
3.	Тесарске радње	„ 638·18
4.	Столарске, браварске, стакларске, позлатарске радње . . .	„ 1228·73
5.	Лимарске радње	„ 516·40
6.	Сликарске радње	„ 3021·13
7.	Ограда цркве	„ 415·89
	Укупно:	К. 8013·67

Дражба је усмена а одржаће се 12. (25.) маја 1905. год. тачно у 10 сати пре подне у општинском уреду у Д. Петровци.

Дражбовати могу само овлаштени мајстори, а сваки од њих има пре дражбе да положи жалбину у износу 5% предрачуњене своте, а досталац изравнати то на 10%, које ће му се у име јамчевине задржати.

Нацрти, предрачун и услови могу се до дана дражбе код председништва црквене општине у Д. Петровци увидети.

Срп. прав. црквена општина у Д. Петровци 24. априла (7. маја) 1905.

Аца Бабин, перовођа. Непад Јекић, председник.

ДРАЖБА. 1—1, 27

Дана 14. (27.) маја о. г. одржаће се у манастиру Беочину у 3 сата после подне писмена минуенда лицитација за зидања нове чељадске куће по изготовљеном и архидијецезалним административним одбором од 21. марта (3. априла) о. г. под А. О. 334|226. ех 1905. одобреном плану и прорачуну.

Прорачуната свота износи: К. 2520·08.

I.	Зидарски посао без материјала	К. 990·20
II.	Дунђерски без материјала	К. 201·78
III.	Столарски са материјалом	К. 540·—
IV.	Материјал (цигла, креч, цемент	К. 788·10
	Укупно:	К. 2520·08

Вадиум 10%. Придржава се право избора између дражбователа.

Управа манастира Беочина.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 2—3 25

Српско православна црквена општина у Јарку на Сави, — закључком својим од 13. фебруара 1905., одобреним по Сл. арх. адм. одбору од 21. марта (3. априла) 1905. А.О. 287/101. ех 1905. проглашује овим дражбу на мањак ради оправке своје цркве, по предрачуну г. инж. Јована Татића, који ће и надзор над оправком водити. — Укупни по њему прорачунани трошковник, који ће се, сав једном предузимачу издати, — износи:

1.	Рушење, земљански и зидарски радови	4305 К. 46 ф.
2.	Каменорезачки радови . .	194 „ 40 „
3.	Тесачки радови	1292 „ 32 „
4.	Покривачки радови . . .	515 „ 60 „
5.	Лимарски радови . . .	521 „ 08 „
6.	Столарски, браварски, мазарски и стакларски радови .	3521 „ 80 „
7.	Молерски радови . . .	550 „ 00 „
8.	Разни радови	1881 „ 50 „
9.	Црквена ограда од запада	250 „ — „
10.	Оправка крета на раскршћу	100 „ — „
	Укупно:	13132 К. 16 ф.

Дражба је усмена, а одржаће се 1. (14.) Маја 1905. тачно у 10 сати пре подне у школској згради у Јарку. —

Дражбовати могу само овлаштени мајстори, а сваки од њих има пре дражбе, да положи у руке председника дражбе, жалбину у износу од 5% предрачуњене своте, а досталац изравнати ће то на 10%, које ће му се у име јамчевине задржати.

Црквена општина задржава себи право избора предузимача.

Нацрти, предрачун и услови могу се до дана дражбе у парохијалном звању у Јарку проучавати.

Српско правос. црквена општина у Јарку 11. (24.) априла 1905.

Председник: Светолик Змејановић, парох. Перовођа: М. Коњовић.

Ад бр. К. 557. 648|123. ех 1905. 2—3 23

СТЕЧАЈ

на новокрајирано II. свештеничко место сист. парох. помоћника у *Госпођинцима* са III. платежним разредом, без права уживања на стан. Молитељи имају своје ваљано инструјисане молбе путем надлежности поднети конзисторији овој до најдаље 21. маја (3. јуна) о. г. укључно.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 29. марта (11. априла) 1905.

Председништво
епарх. конзисторије бачке.

Бр. ЕК. 10 ех 1905. 2—3 22

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију II. плашевног разреда у *Трибињу*, у војничком протопрезвитерату.

Рок компетовању оставља се до 1/14. маја 1905. год. incl.

Из седнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 24. фебруара 1905.

Председништво

Бр. ЕК. 76. ех 1905. 2—3 21

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава *Милла Гушић*, непознатога боравишта, да је њезин муж *Јосиф* покренуо против исте бракоразводну парницу код ове епарх. конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана, рачунајући од дана првога увршћења овога едикта у „Срп. Сион" пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога, на законит начин опуномоћенога заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње, а на њезину штету, окончати.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 24. фебруара 1905.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИМ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, произведено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена и имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. —

4—24, 8. Илустроване ценовнике и прорачуне трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 345. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 10

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у недељу 15. маја 1905.

ЗВАНИЧНО.

К 72./222 ех 1905.

Пречестњејши Г. Протопрезвитер!

Високо кр. угарско министарство богочасти и јавне наставе у Будимпешти моли, да се опомену парох. звања, да је код државом и законом признатих вероисповести међусобна кореспонденција црквених звања (у свима јерархијским степенима) само у верским матичним (венчаних. рођених и умрлих), школским и другим званичним стварима и она кореспонденција (обично не препоручена писма, дописнице и пакети са списима) проста од поштарине, која је упућена оним властима, звањима и органима, који су безусловно опроштени од поштарине.

Решено је:

путем протопрезвитерских звања све подручне црквене опћине и парох. звања опоменути, да се строго у својој званичној кореспонденцији придржавају горње наредбе.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 22. марта (4 априла) 1905.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНО.

Две посланице

Павла Ненадовића, владике карлштатског.

Д. Р.

I.

Павел Божиеју милостију православни Епископ Карловачки, Сенски, Приморских предјелов и в Бании до воде Глине.

Благоговјејшејшим свјашеником, благопочтенім Господинам официрам и всем главаром, нашим в дусје свјатем чадом возљубленим обретајушчимсја в граде Плашком, в подкрилију, в церкви Божиеј со всјеми сушчима Христиани, благедат вам и мир от Бога отца нашего Господа Исуса Христа, и от нашеја мјерности благословение, в сем рождества Христова постје богоугодно постјашчесја: да и того рождество в мирје, здравии и спасении, весело и радостно дочекати, всеусердно желају.

А трёба вам јест поститисја и молити да невнидете в напаст, ибо и апостоли и вси свјати угодници Богу и Благодат свјатаго Духа примили и грјешници в себе и во покајание пришли: зато и ваша христољубија поститесја и духовне и телесне да

и душеју и тјелом примете Благодат и милост от Бога, и даст вам Господ Бог изобилие плода земнаго и всја своја мирна и преблагаја, само чисто исповједајте своја согрјешенија пред јереем отцем своим духовним, ничто неутаваjушче, да примете разрјешение грјехов от јереја духовнаго своего, по обичаjу церковному от нељеже простителја и остављаjутсја грјеси в час они всја от Бога чрез јереја по словеси Христову, јеже рече: Примјете Дух свјат и имже держите держатсја. Того ради јест нуждно имјети сокрушением сердца всјакому Христијанину каjушчемусја грјехов своих чистое исповједание, имиже раздражи Бога, или повреди ближњаго своего; о сем сокрушении глаголет Давид: сердце сокрушено и смирено Бог не уничижит, и тако да уготовљаетсја к причашченију страшних таин с чистим исповједанием, потоме и умилением и примирением совершеним со всеми, понеже Христос ни једнаго отлучае, сице повеље глаголја: Амин, амин глаголју вам, ашче не сједете плоти сина человјеческаго, ни пиете крове јего, неимате живота в себје. Јадиј моју плот и пиј моју кров, во мње пребивает и Аз в нем.

Сего ради ниже једина свјатих литургии, бивает јеже не бити на неј молбам и молением к Богу о наших гресјех, и Христиан котори обрјетаетсе приступаjушч часто при литургии и обшчаетсе тајне сеј, свобождаетсја чрез тују от всјакаго искушенија и бједи дјаволскија, ибо недерзает враг души повредити онаго, тјемже иже њест јако имјеет Христа пребивајушча в себје, тјемже моји благословени Христиани сподобљајтесја свјатаго причашченија да царства небеснаго сподобитесе и рождество Христово прославите вјечне.

За дјело же сие да вашим Христољубиам поучение сие прочитавает в церкви и у мјесто нас да посјети вас, посилаем и вам нашего вјернаго ексарха честњејшаго кир Симеона Љуботину и при овом посјешчении да поберете от вас должно оставше конаке, димнице и милостињу что јесте за живе и померше душе своим учителем, родителем и сродником записали, понеже сами вједаете сего времена бједное нашего житија содержание, да и со школними служителми своими нужду препитанија ради терпим сами не имјеемо, а у двору ничего нисмо обрели. Того ради сего нашего ексарха препоручаем, да не само јего честно примите, и всјако јему благопријателство и послушание покажете, но и датој нам приход јему предасте, и за то и от села до села јего со честњу препроводите, и за тое дјело подвигнитесе сви свјашченици и главари јелико скорње совершити и исполнити и на вашими тери то мило тиње у Плашки усердствујте отнети, а за таковое ваше усердие ми паки на св. таин отслужити будем.

Дано у Будачком 19. Ноемвриа 1744.

Павел Непадовић с. р.

II.

Павел Божиеју милостиjу православни Епископ предјелом Карлшчатским, Сенским, Приморским и в Бании до воде Глине.

Всјем прочитајушчим православним богоговејњејшим протопресвитером, свјашчеником, диаконом и причетником, племенитим Господам обер и унтер официром, газваром же и всјем благочестивим Христианом сушчим под духовним управлением нашим, братијам љубезним и чадом в Господје благодат, мир и милост от Бога.

Между многими по долгу богоданија нам власти, попеченми о исправлении причта церковнаго Епархии нашеј, видја в нем многа нестроенија и великују в дјелах јего скудост, не суети по совјести нашеј возимјели ми страх да нејавимсја неблагодарни вишнему. Ашче толикаја от него получив благопоспешества, в нуждних церковних исправленви свободу имјели чина духовнаго, по милостиво дањеј мње от Јеја ц. к. величества нашеја всемилостивјејшија земалскија фиршкини Госпожи Госпожи Марие Терезие, и благословением блажењејшаго Патриарха нашего Г. Г. Арсенија четвертаго, да непренебежем по уставу правилному уређати, и когда нелицемјерни он судиа, воспросит от нас отвјета, о толиком нам от него врученом приставлении, да небудем безотвјетни; того ради образом прежних властеј духовних, воспријав попечение о исправлении чина

духовнаго, о пресвитерах, диаконах и прочих причетниках устав положити, понеже кромје сего не без страсти и неползованија свјашченослужителие бивајут, и ашче наставлени небудут, того ради вјашчше неберегут о своих должностјех, тјемже со соборним согласием нашеја епархии честним клером и славнаго народа почтеним онде сабратим главари установихом, прибавлење о правилах причта церковнаго, по котором следујушчем здје правилу имејутсја всјакаја духовнаја дјела в церкви Епархие нашеја управљатисја, и повељеваетсја презвитером, диаконом и прочим причетником нашим, имјети сие за крјепкое и силное правителство, и по нему в будушчее службу и дјела духовнаја вершити, и судом того опредјеленим довољствоватисја, и без всјакаго прекословија во всем, под великим за противленија и ослушанија наказанием, или наипаче, ашче похошчет лишитисја своего чина и фаре, должни сут слушати и исполњати.

О подајании пријатија и поклонении Божествених таин.

Вси убо свјашчено служители, должни сут с подобајушчеју честију совершати во храмје Господни служении свое, и тајнам Божиим творити поклонение свјатољепное и часто о пријатии таковаго дара пшчатисја. Приходствиже јереи и прихожан своих о том да поучајут, јеже би в чистој совјести, всјаки пол ашче возможно в праздники, ашче ли же ни, всјачески в четири поста в љету приуготовљалисја на то, должни убо сут смиреним и чистим тјела устроеннем приступати к сицевим тајнам божественим.

Ашче убо кромје постов четирех обичних приступити к свјатому причашченију восхотјат, седм дње прежде да постјатсја, в молитвах церковних и домашних пребивајушче (снеже не в нуждје, в нуждје бо три или једин дењ да постјатсја точију) и предуготовљајушче себе к чиному исповеданију грјехов своих. Сушчиже во супружествје, от супружескаго совокупленија в тија дни да воздержатсја всјако. Пред осмим же днем, да исповједјат пред јереем всја грјехи своја, с вечера ничтоже да вкусјат, немогушчи же јуности или престарјелости ради, всјакако с вечера воздержатисја ничтоже јадше, мало что да вкусјат. От полуношчи же всјакако вси да воздержатсја, в молитвах же, поклонах и духовних размишлењих да упражњатсја јелико мошчно, готовјашчисја, и неумејушчим писанна, и в растојании от церкве дальњем, јереј правило и в домје им како кому да завјешчает.

По утрених же обичних молитвах церковних, вси причашчатисја имушчи, неумејушчиже чести, да останутсја в церкви, во јеже слушати от јереја чтомое к свјатому причашченију правило, и обичнија часи, умејушчиже чести, и сами во своих домах сија прочести себје могут.

В начале свјатија литургии да саберутсја вси в церков, и всеја свјатија служби со страхом и благоговјењем стојашче да мољатсја и слишајут.

Во времјаже причашченија да приступијат чино, в глубоком смирении и Христу истино в тајнах сушчему под видом хљеба и вина до земли кињаздо да поклонитсја јединошчи, руџје к персем крестообразно согбење имушче, и Христа расцјатаго исповједајушче, и љубов к нему имут.

Приемшеже честно да поглотјат, и по утертии уст покровцем свјаченическоју, лобизајут крај свјатија чаши, јакоже самое Христово ребро из негоже истече кров и вода, и отступивше мало, кланјајутсја не до земли ради охраненија пријатих таин, и стојат на своих мјестјех, неглаголушче друг с другом, ниже да пљују донделе антидор и вино со укропом подаетсја им, и до скончанија свјатија литургии даждут неисходно и молитви благодарителнија по свјатому причашченију да совершат.

Вјестно тебје буди о јереју, јако ашче мнози будут причастници, никакоже да дерзнеши (недоставајушчу в свјатој чаши божественија кровеили тјела) прилити вино или хљеб прости всипати, смертно бо тјашко согрјешиши и извержениј казни подпадеши. В таковом убо случаи, до утрија повели ним пождати, и служив причасти тија, или от кивота хранимија болних ради божественија тајни всипали во свјатују чашу и причасти тија по обичају. К сему входјашче в храм Божиј свјати и зрјашче ко свја-

тому олтарју со страхом достодолжное поклонение сотворјајут свјашченослужители и вси људие во храмје бо стојашчи, мњети на небеси пред самим Богом стојати, и молитви Богу, јако сушчему објешчање.

Во олтарже входја, всегда прежде главу откривь, и поклонение сотворив вниди, и к божественому престолу приступив, нижајшее сотвори поклонение, и все јеже ашче во олтарје дјејеши, со всјаким смирением и благоговјением, јако пред лицем Бога ту сушчаго дјејствуј, исходјаже такожде первјеје божественим тајнам низко поклонивсја изиди.

Јегда јектењју пред свјатими царскими врати глаголеши, всегда первјеје благоговјејно главу откривь поклонисја, и тогда начинај, такожде скончав поклонисја и отиди. Сим же образом и јегда прикључаетсја мимо свјатих царских двереј ити, никогда же мимо свјатих царских двереј ити не поклонивсја.

На конец же совершив всјак свјашченослужител и причетник церкве во своем чинје пошчное, утрење или дневное, и вечернее церковное служение, воздажд Господу Богу поклонение благоговјејно, јако јему сие от тебе, и от људеј всјех пријатно јест. Ибо таковаго ради свјатим божественим тајнам поклонења и во онаствје хожденија, особнују и изобилнују Благодат от Христа Бога получит кијждо.

Олтарју служашчија, сие јест пономори, должен јест јереј зјело учити, јако да великим страхом и трепетом, и всјаким благоговјением входјат во свјати Божии олтар, и свое им надлежашчее дјело сотворјајут, вједушче јако тамо присутствење Христос Бог наш на престоље, входјашчеже и исходјашче, низко да поклањајутсја. Престолаже Божественаго, начеже самих божествених на нем сушчих таин, такождеже сосудов служебних, и иних свјашчених вешчеј, никакоже прикоснутисја да дерзнет, да не в грјех впаднут, развје свјетилников и свјешч, кадилница и иних менших свјашчених вешчеј.

Чести ради божествених таин, никтоже от несвјашчених во свјатеј олтар да входит: жениже никогда. Пономари, часто исповједајушчисја и божественим тајнам причашчајушчисја, трезвеноже и благочестно во добродјетелех пребивајушчи.

Сиј пономари должни сут: просфори, вино, воду, тимјам и огњ во олтар вњести, свјешчиже вжигати и угашати, кадилницу же и теплоту приуготовљати, и јереју подавати, олтар вес чино и часто ужести и очишчати, сице земљу от всјаких уметии, јакоже и стјени и верх кровни от праха и паучини.

Престолже и жертвеник јереју тачију, диакону или иподиакону очишчати и истирати, во јеже николиже обрјестисја на них прах или уметију коему, да некоспетса со грјехом свјашчених не свјашченаја рука.

В церквиже и паперти, пономори, такожде образи, стјечи потолок, кровли, от праха и паучини, земљуже от уметии часто очишчати должни, уметиаже олтарнаја и церковнаја недостоит на мјеста непотребнаја изметати, но или в рјеку, или в неходном и непопиремом мјестје. Ксему не точију јереј и олтарни свјашченослужители, но вси благочестиви Христиане, ашче в церкви, ашче к божним несоми божественија тајни узрјат, богољепним поклонением да почитајут. Такожде и в храм свјати пришедше, во всјаком пјении по чину или уставу церкве клањатисја Господу в молитвах когда колико и како вси тшчателно да сотворјајут, и начатки усердија трудов своих, молби, моленија и благодарења да приношајут.

Пјенијаже и чтенија церковнаго во извјестии да слушајут вразумљајушчесја по апостолу во псалмјех и пјенних и јеснех духовних, и во чтении свјашченаго писанија, и учителеј св. церковних, и поју̀шче Господа Бога в сердцах своих непрестано, и сего подобает јереју прихожан и дјетеј своих духовних, всегда научити, да вједјат вољу в том Божију и повељение матере своеја церкве.

Вједатиже и сие јереем подобает, јако вси Христиане јединија вјери, јединија церкве нашеја, отлученија и кљатви неимушчи на себје, и покајание исповједују чисто приносјашчи, живушчи благочестно, и от духовника неимушчи запрешченија на времја: тјела Христова и крове јего с подо-

бајушчеју честију да причастјатсја. Такожде и подраслија отроци, имже пријатна исповјед, и малија младенци по обичају церкве подобает за вјеру приносјашчих тија сподобљати свјатих таин, во освјашчение душ и тјелес их и в пријатие благодати Господни.

Недостојниже, всјачески от таковаго таинства отлучени да будут, иже клатву на себје от Епископа, или запрешчение отца духовнаго, и отлучение кое имушчи, и јавни грјешници, блудници, и блудници наложниц имејушчи, и самија тија наложници прељубодеј, лихоимци, чародеји, ворожбити всјакија, свјатотатци, картовници, зеришчини, хулници, срамословци, и всјакое безчинство, зазор и укор творјашчи, и ини сим подобни и сиј донељеже истино непокајутсја, и плоди достојни покајанија несотворјат, и саблазни их же јавње содјејаша и содјељевајут, покајанием своим јавлено непотребјат, причастија свјатих таинств никакоже да сподобјатсја.

Сокровених грјешников, тако исповједајушчихсја, исправљај благоразумно, јеже би не израсл кој соблазн иним људем от таковаго презорства, и тое би лице в подозрјении несостојалосја, и во дерзост на пријатие небило причашчјасја или отлучајасја.

Изумленим или обмершим, божествених таји подавати никакоже достоит, точију јегда в себе приходјат, и умни и во сочувствии от обумертвија бивајут, и јегда в сокрушении сердечном исповједание грјехов своих творјат, к церкви приходјат, Богу молатсја и церковних молитв слушајут: изрјадњее же ашче ни једина бједа недостоинства в них обрјетаетсја, да причастјатсја тогда. За истинное убо благочиное и правилное смотрителство, јеже благоугождати Господу Богу всјаким тшчанием, и хранити церковное предание в чистоту тјелесњују и душевњују, по всјуду људем своим даст Господ мир и милост и благоденство всјем благочестно живушчим на земли. По сем и наслеђие в небесјех всерадостних вјечних красот подаруват, јеже и буди получити христјанским православним душам благодатију Исус Христовоју, и предстателством всеславнија пречистија дјеви Богородици Марии, и молитвами всјех свјатих. Амин.

Павел Ненадовић с. р.

* * *

Значајно је, да је владика Павле Ненадовић, као што рече у уводу, ово „Прибавление“ прописао у договору са свештенством и световним народним поглаварима.

Ненадовић је много полагао на исповест, и у том је погледу издао много посланица.

Као митрополит је сваке године издао такву једну посланицу, од којих ћемо неке навести, а особито је значајно његово упуство за духовнике, који су ишли по селима на исповедали.

У Карловачкој је митрополији давно и давно престала установа духовника — довника.

Патријарх Јосиф Рајачић био ју је обновио, ну, пошто је и у томе био и сувише претерао, и захтевао „невозможно“, а уз то се и огрешио о учење наше цркве — као што спомену владика Никанор Грујић у својим „Мемоарима“ или „Автобиографији“ (в. „Богословски гласник“ 4. св. VII. кн. стр. 265.); наскоро је и она престала, као што обично и многе друге установе код нас немају дугог века.

Од патријарха Рајачића исповедне установе, одржала се још једино установа „свештеничке исповести“, која, како се данас на неким местима врши, боље да и она престане.

Ако ико, а оно бар свештеници односно окружне проте, треба да настоје на томе, да се свештеничка исповест обави са оном побожношћу и онако, с каквом и како треба да се обавља.

Ал' кад помислимо, да на њу долазе многи свештеници без икакве побожности и скрупености, шта више, многи не могу ни толико да се уздрже, да јавно у ходнику и пре исповести не пуше, а после исповести иде се у гостионицу на пиво, где се јавно пуши, а за тим на ручак или у гостионицу, или код проте, где се не само опет пуши, него и пева и пије у „всја тјашкаја“; онда, онда — — —.

Не би с горег било, да се код нас поново уведе установа духовника-довника, ал та установа да буде и савремена а и корисна.

Дела млада браћо, опробајте своја пера на овој теми. Ми ћемо Вам дати нужне грађе о старим духовницима-довницима и значају исповести.

Хришћанско спремање

за брачни живот и дужности оних који су у браку*.

— Добривоје Николић. —

Ваша Светости!

Пречасна господо!

Врло поштоване госпође и господо!

Постоје три друштвене заједнице у свету, које имају свога темеља у човечјој природи. То су породични живот, грађанско и религиозно друштво. Све те заједнице служе унапређењу оних човечанских интереса и врло су важне за остварење вечних и временитих блага човечјих, при чему особиту улогу врши брачна заједница. Без добро уређеног брака нема добре породице, а без хришћанског брака није могуће замислити хришћанску породицу са плодовима благодати св. Духа, која се у тајни брака излива на брачне другове. И баш то уређење брачних односаја, постало је данас једним од актуалних питања друштвених наука, којим се живо баве и најобразованији кругови данашњег друштва.

Ко се данас интересује за питање о браку, наилази у светској књижевности на читав низ питања, која су врло важна и која је тешко решити правилно, ако се пусти из вида благодат Божја, која се излива у хришћанском браку. Тако се при расправљању о браку намеће питање о његовој суштини и важности, о форми склапања му, о благослову брака црквом, о узроцима развода и условима склапања му и т. д.

Немогуће ми је дотаћи се свих тих питања ма и у најкраћим потезима и излагати хришћанског учења о њима. Жеља ми је само, да овом приликом проговорим о неким питањима која се односе *на спрему за брачни живот и на дужности, које треба да имају они који су већ у браку*, а које су дужности воља и захтев самог божанског установитеља тајне брака. Молим зато врло поштоване слушаоце, да моје напомене о дужностима које истичу из тајанственог достојанства хришћанског брака, а о којима желим говорити, — изволе саслушати као кратко изведено учење наше св. православне цркве о том предмету.

Но пре него што се упустим у набрајање тих дужности, а ради правилнијег појимања истих, споменућу *појам, сврху* и *дејства* хришћанског брака по учењу св. православне цркве.

Брак је могуће са две стране посматрати: као закон природни тј. установу Божју, и као тајну новозаветне цркве, која освештава тај закон. У овом се смислу под именом тајне брака разуме таково свештенодејство, у коме се лицима што у брак ступају и пред црквом се на брачну верност заветују, даје одозго благословом свештеника божанствена благодат, која освештава њихову брачну везу и подиже је, да је слика духовног сједињења Христа с црквом и која им помаже, да са благословом постигну све сврхе брака. Слично одређују суштину брака и наши црквени канони. У Кормчији читамо, да је брак веза једног мужа и једне жене, заједничка судбина целог живота и узајамност божанског и људског права. Брачна веза обухвата целог човека а не само једну страну његова бића, а фактичним се може сматрати само онај брак, у ком се сви елементи мушке и женске индивидуалности сливају слободно, узајамно и свестрано и у такав савез, да постају једно тело и једна душа. Према таком појму о браку и брачном животу можемо ми разликовати три битне *сврхе* установе брака: *Прва* је сврха одржање и множење човечјег рода, која се сврха види из речи самог Бога, кад је благословио прво саздани пар (Бић. I., 27. 28.). У тој сврси брака садржи се и она, — да би се рађала и множила чеда цркви Божјој, у коју је познан сав род

* Читано у свечаној седници богословско-књиж. друштва „Слога" на дан Три Јерарха 1901.

човечји. *Друга* је узајамно потпомагање мужа и жене на путу земаљскога живота (Бић. II., 18.). Ка тим двема сврхама брака после пада човечјег придоше још и *Трећа*, наиме, да послужи да се зауздају греховне жеље, које се пробудише у природи човечјој и да буде лек против неуредних нагона чуветвености (I. Коринћ. VII., 1. 2.)

Да видимо сада, које су *дејства* божанске благодати, која се даје у тајни брака. Невидљива дејства благодати, која се даје тајном брака, састоје се у том, што ова тајна чини, те је њихова брачна веза слика тајанствене свезе Христа с црквом; а посебно та благодат: 1) освештава и одухотворава брачну свезу двају лица (I. Сол. IV., 3. 4.); 2) утврђује брачну свезу њихову неразрешивим свезама (Мат. XIX., 6.); и 3) помаже хришћанским друговима, да кроз сав живот савесно испуњавају међусобне дужности једно према другоме по високом обрасцу најсветије свезе Христа с црквом.

Само се уз помоћ те благодати дају појмити и лако испунити заповести св. апостола Павла, да мужеви љубе своје жене, а жене да слушају своје мужеве у свему, као што Христос љуби цркву а она се њему покорава. Таком високом обрасцу подражавања било би немогуће брачним друговима због слабости човечје и немоћи његових сила и способности, кад се оне не би поткрепљавале особитом Божјом благодати. Но како ћемо доћи до те благодати, ако нам је Бог подари; како ћемо је задржати, да нам свагда у животу светли?

Брак је тајна новозаветне цркве и као што се за сваку тајну мора хришћанин нарочито слободно и вољно спремити и тада ју тек достојно примити; тако се и од хришћанских младенаца захтева нарочита спрема за примање тајне брака, и кад је приме и кад се излије на њих Божја благодат, морају се вршењем нарочитих дужности у брачном животу супрузи сматрати, да ту благодат задрже за цео живот, јер једино уз помоћ те благодати ће моћи вршити међусобне дужности срећно и успешно.

И тако сам дошао на то питање, које и јесте предмет моје беседе, наиме: како се хришћани могу достојно спремити за примање тајне брака, и кад је приме, како могу свој живот у браку срећно проводити?

Из тога што је брак уздигнут на степен св. тајне, излазе за оне који хоће ту св. тајну да приме или су је већ примили, врло важне дужности, од којих ћемо данас неке посматрати, и то дужности 1) за оне, који хоће да ступе у брак; и 2) за оне који се већ налазе у том стању.

I.

Главне дужности оних који хоће у брак да ступе, могу се у две речи свести: Морају тај корак добро *промислити* и за њ' се добро *спремити*.

А.) Брак је св. тајна, а брачни одношај је свети одношај. Зато не сме нико примати те тајне лакомислено и непромишљено. К томе је брак врло важан одношај, а ступање у њ' је корак од важних последица, од кога за оне који га чине зависи и вечна и временита срећа и уједно корак који се тешко може повући, кад се једном учини. Поштo је наиме брак св. тајна, то је он у идеји неразрешив, осим у случају смрти. Св. апостол Павле у име Господа забрањује мужу и жени да се радвајају, жена да не оставља свога мужа, а муж да не отпушта своје жене (I. Кор. VII., 10. 11.). Зато се врло великој опасности излажу они, који лакомислено и непромишљено ступају у брак.

Кад неко хоће да купи кућу или другу ствар, он се дуго промишља и посматра је, јер зна да кад једном уговори куп, не може више одустајати ако се и каје, и не ће добити свога новца натраг, него се мора држати уговора. А ко у брак ступа, тај продаје некако сам себе и обећава, да ће припадати будућем брачном другу, да ће с њиме живети и код њега остати у добрим и злим данима. Ако дакле добије особу, с којом може живети хришћански, срећно и задовољно, у љубави и слози, тада је осигурао себи добар део свог временог живота па и свог спаса. Добије ли пак другу нерелегиозна и неморална, који је још и суров, свађалица и пијаница; тада је потписао и запечатио и своју земаљску

срећу на често и свој вечни спас довео у опасност.

Како би дакле озбиљно, зрело и темељно требао сваки да промисли о свом кораку кад хоће да ступи у брак. Како озбиљно размишља и испитује себе и од других бива испитиван човек, кад хоће да ступи у монашки чин, јер зна да је целог свог живота везан, кад једном свечано положи св. завет. Па таки барем има годину дана на размишљање пре него што положи тај завет и може за то време и иступити. Али у браку нема времена на размишљање, него са закључењем ступа та веза на снагу, а муж и жена се спајају везом за цео живот. Како би дакле, — понављам очет, зрело и озбиљно требали сви да промисле, кад се одлучују на овај корак! Колико би многи супрузи дали за промену своје брачне судбине, о којој нису довољно промислили пре ступања у брак, али сад је све касно!

Зато би сваки хришћанин кад хоће да ступи у брак требао добро да промисли: а) да ли да се жени и удаје, и б) с ким односно за кога?

Најпре ћу говорити о томе, да ли и ко треба да се жени односно удаје?

а) Неки младићи замишљају брачни живот као нешто лако и угодно, а не размишљају о његовим озбиљним дужностима и великим теретима, ниги испитивају да ли су на то од Бога позвани, него се тако рећи затрчавају у брачни живот, да набрзо виде, како су се горко преварили и како брзо руже прецветају, заборављају или не ће да знају за речи Спаситељеве, да не могу сви узети на себе то бреме него само они, којима је дано, па ко може примити нека прими (Мат. XIX., 11. 12.) Ко дакле уопће може доћи и доће у такав положај, да прими ову св. тајну, треба добро да размисли, да ли је од Бога позван на брачни живот. Ступање у брак је данас додуше у многим државама од стране световне власти а по т. зв. грађанском брачном праву дотичних држава врло олакшано; али пред Богом и својом савешћу је сваки кад хоће да ступи у брак дужан строго се испитати, да ли је то за њ Божја воља и да ли му је на спас. Ако неко нпр. није здрав, а може му се предсказати да не ће дуго живеть у браку, и да ће му се деца болешћу окужити, а друг да ће му бити несретан, тај би се требао оканути женидбе. И ко не може породице хранити, не треба ни да је оснива. Ко брачне дужности не може вршити, не треба ни да их се прима. Ко сам није васпитан, ни децу не може васпитати. Коме је хришћанска наука сасвим непозната, како може таки своју децу учити и образовати у закону Божјем? Или како може неко бити позван да води домаћлук, ако се ни у каквом домаћем послу не разуме?

Озбиљно дакле ваља да се испита младић, кад мисли да ступи у брак: да ли је за мене Божја воља, да брак склапам? Имадем ли за то воље и способности, да могу извршавати тешке брачне дужности Божијом помоћу? Имадем ли чисту намеру да испуним вољу Божију и осигурам спас свој и спас оних, које ће ми Бог поверити? Па ако је у недоумици, треба да се посаветује са својим свештеником и својима, а у сваком случају да се моли Богу побожно ради олакшања, да Божју вољу упозна.

б.) Но ако и мисли, да је сигурно дознао, да је позван у брачни живот, мора младић још и то промислити, с киме да ступа у брак? По каквим начелима треба ту да бира и какве околности треба да избегава? Тих околности и прилика имаде врло много. Ту долазе питања и лична својства субјекта, с којим се мора ступити у брак, и породични и грађански му положај, његов материјални иметак, убеђење итд.

(Наставиће се.)

Писма

Љубљана Мушицкога писата Севастијану Илићу.

Приопштио

Д. Р.

(Свршетак.)

Пошто је Мушицки раскинуо пријатељство са Илићем, и међу њима наступила највећа омраза и гоњење од стране Мушицкове, Мушицки је дописивао са јеромонахом Јованом Јовичићем, администратором у Фиуми.

Илић је дошао до тих писама Мушицкових, те ћемо и њих овде навести, да се види *како*

је мислио и радио Мушицки против Илијћа кад су се посвађали.

По савременом — доставерном — причању, прави је повод њиховој завади био ово.

Мушицки је хтео да дође до својих писама, што их је које кад писао Илијћу, и до његових рачуна, које је сам одоставерио као исправне, те је заповедио слузи 27. Јануара 1835. да упрегне и да га вози у Гомирје. Са собом је повео и секретара.

Илијћ дочује за то, те најми кола и заповеди кочијашу да га одвезе пречим путем у Гомирје и да тера што може боље.

И он стигне пре Мушицког у манастир и склони што је требало склонити.

Кад Мушицки стигне у манастир, Илијћ га дочека, те како је био много јачи од Мушицког, зграби га, стисне га, да су му кости пуцале, те га брчи на земљу.

То није нико видео.

За тим отиде у своју собу, обуче манторoса и метне камилавку на главу, те га с братином с добродошлицом поздрави.

Мушицки га на сву меру изгрди, назвавши га пустахијом и почне га гонити, из чега се изроди између њих велика парница, за чије је трајање Мушицки и умро.

Из тог су времена постала ова писма.

I.

Честни отче Јоане, Нам љубезни!

Из прикључења копии консисторијалнаго писанија, јеже ко братству манастирја Гомирја видјети можете причину вторичнаго пришествија во Фиуму јеромонаха Данила Вукелића и слуги манастирскаго, иже и прежде возил бје јего во Фиуму. Ашче с учителем Лазарем Кирићем от страни тамошњаго магистрата, по требованију консисторијума, содјелано јест, јавите абие судцу пришествје јеромонаха и слуги манастирскаго, иже с учителем соочени бити имут, и по учрежденију сего упутствујте јеромонаха и слугу, либо дајте отвести их, аможе надлежит.

Приуготовите их, да готови будут клатвоју потврдити требуемое, и да во самом дјеле потврдјат, ашче судии восхотјет — кол скоро требуемое освидјетелствует, наложите им именем Нашим, да абие возвратјатјсја в монастир. Сообшченују вам копију возвратите Нам, прикључивше ју писанију вашему, в немже веја обстојателства касатисја имушчаја учитеља Кирића, пространје списати и описати возмите.

В Карловџе 13. Септ 1835.

Лукиан Мушицки
Епископ.

П. п. Приходјашчаго из Босни свјашченика јереја Павла Карановића, от гонсија Турков, једва бјегством живот свој спасшаго, пријмите пријателски и угостите; проведите јего ко јединственим членом обшчества и будите јему спомошчник во прошении милостиви.

Л. М. Е.

II.

Честни отче Јоане!

От онаго времене, како јеромонах мон. Гомирја Данил Вукелић, во Фиуму послан бје по здјешнему налогу, јеже соочену бити јему с Лазарем Кирићем, во вједомом вам дјеље, до сего часа тамошни магистрат ничегоже писа здјешнему консисторијуму.

Ашче би ви, без компромисни моеја, мудро чрез вице нотарија, или обер нотарија магистратскаго, дознали посљедствие (Resultat) онаго изљедованија в копии, или поне изустное извјестие, и мње абие сообшчили, зјело драго би ми учинили. Потшчитеџа убо о сем безмолвно, мудро, но рачително. Обрјашчите праву причину, чесо ради магистрат не писа консисторијуму.

Друго же јест, јеже вам во величајшеј тајности препоручити желају, ово: освидјетелствовано уже јест и клатвоју потврђено, јако игумен Севастиан Илијћ в ношчи између 27. и 28. Јан. т. љ. јегда аз с фишкалом консисторијалним идох в манастир, прежде мене на четверт часа внишед в манастир, толико актов чрез вертоградара и кочиаша сокрити то в корчму, то на таван шталски дал јест, колико један человјек објеручке, сие јест на рукох носити может, поелику вертлар четирижди а кочијаш тријди така носјаху. Из сего видитсја, јако игумен Илијћ седмижди либо седм крат в ковчеџе своем акта писмена либо консисторијална носил из Карлштата — из архиви епископскија — в монастир, јако тат и разбојник, и по тому, что и в дому моем во ормањех јего соби и в манастирје обрјетена сут крадена акта консистрјална, и крадени книги моја, и во ормањех онијаже соби јего во монастирје.

Не могу вам доволно описати нужду, јеже обрјести сију неслишану кражу, сотворену ка-

лугером своем Благодјеју и епархијској Архиве. — Здје препоручају вам, да ми всја искуства ваша јеже скорјее, колико знате и дознате от сеље сообшчасте, нарочно же от онаго времене, јегда предречени млади калогер бист тамо кушно со оним босанским свјашчеником Павлом Караповићем, на подобие ланца историческаго, что онагда слишасте от Кирића, от Зори, зане онај Босанац добри сказа ми, јако Зора млогаја противу мене глаголал, без сомњенија за љубов игумену и корист сего посљедњаго; что после онаго времење знаете сказати о Кирићје, о Зорје; что и коим намјерением говораху и говорјат сиј о игумење и о мње; — знаете ли, водјат ли каковија коресподенции, либо сонадписованија межлу собоју игумен, Кирић и Зора; знаете ли каковија сљеди, гдје би и у кого би била она акта.

Вељачески потшчитеља дознати, аше не у Зори она акта сокровена бити имут. Изобрјашчите сљеди к сему; то средствием словес Зори, то чрез Кирића, то чрез служавки Зори, јаже вјероватно узнает сказати, како акта она принешена и сокровена биша. Откните свободно, что и нарочно кијми слови говорит Зора противу мене. Откните, что и како дјелаетеја во обшчествје в смотрении церкве рачунов и обшчаго согласија.

В Карловџје 23. Дек. 1835.

Лукиан Мушицки
Епископ.

III.

Честни отче Јоане!

В посљешности оволико: јесте ли что доселе болше либо множае дознали, во смотрении онаго вопроса, у кого би она акта консисторијална. Илијћем игуменом украдана, тамо держима била? Имјеете ли более знаков, јако у Зори бити имут?

Аше несут у Лазарја Кирића? Гдје јест сеј скитница? Чим бавитеја? От кого препитание имат? Какова распрја јест между Зорољу и обшчеством?

Аше не би комисија консисторијална добро средство бида за примирение?

В Карловџје 20. Јан. 1836.

Лукиан Мушицки
Епископ.

IV.

Честни отче Јоане!

Лазар Кирић обрјетаетеја за ниње здје в Карловџје. Особенаја судба пригна јего сјемо. Ишчет у мене милости и покровителства. За то многа важна открил ми јест, јаже орудие игуменова граничар Георгиј Маравић, бунтовник посреди народа Гомирскаго, предприемљаше и јешче предприемлет противу мене. Јего изступленија в том криминална сут. Откри ми Кирић, јако Маравић њеки пашквил против мене отправил бје тамо на него, но мнит, јако тоје пашквил, јему уже из Фиуми отшедшу, в руџје ваши пријти имјел. Аше такови добисте, пошлите ми јего абие, не остављајушче копи у себе. На всјаки случај скоро отговорите ми.

Јавите ми, која бише жертви холери из фамилии сербских.

В Карловџје 21. Аут. 1836.

Лукиан Мушицки
Епископ.

V.

Благоговјејни Администратор!

Посљедним писмом вашим полученоју вјестију, јако игумен Илијћ пришед в тамошни град посјетити хотјел барона Портнера и гражданина Матковића, и не обрјет их печална себе показа и за то абие возвратилеја јест во Гомирје, позоватися желает консисториум.

Ви ми достовјерним сотвористе писаннем вашим, јако онаја утаенаја игуменом акта и писанија, коих консисториум ишчет, Зорје на сохранение предана бити имјеша. Опомјанитееја словес учителя Кирића, јаже вам в смотрении сих писем и актов поворил јест. Из ниньешнаго повеленија игуменова с величајшим повјерением закључају, јако Зора писанија и вешчи, себје от игумена повјеренаја, предал јест то барону Портнеру, то Матковићу. Того ради пишет консисториум славному Губерниуму, просја, да би сеј иних двух — Портнера и Матковића — принудила ко изданију оних писем и вешчеј, тако убо, да во случаи отрицанија, заклетје их подвергнет, писанаја — негли обрјетисја имушчаја — сјемо послет. Два свидјетелства, присјагоју потверждена о затапвании и сокритии оних актов и писании и вешчеј праложена сут писанију. Копију сего вам посилају, да бисте средствием добраго пријатеља коего у Губерниума наипаче секретарја употребление взјали. Добро с тјем предварителье договоритеја. Молите јего, да к цели нашеј споспјашествует вељачески и вешеми силами.

Аше онаја, ихже ишчем, помошчију јего

обрјашчем, десјат дукатов в златје на счет мој — позајмивше гдје — дадите јему. (Илијћ ставио!!). За тјем предадите писанје президенту, и молите за доброе слједствје прошенија нашего. Настојте и ни всјачески. Јавите ми абие, јесте ли сице учинили. За тјем далнаја јавите.

У Карловцу 20. Ноем. 1836.

Лукиан Мушицки
Епископ.

VI.

Честни Администратор!

Писанје оно ко Губернијуму в смотрени игумена послите ми всјат, купно с конјеју оного, с толикими извјестијами от страни вашеја в смотрении тогоже самаго предмета, колико оних дати можете, нарочноже ашче воистину Портнера и Матковића посјетити хотјел, — знаетсја ли о том в домјех сих.

Ви мње ничего не писасте, говорил ли что игумен с Вами, что би мње знати требало. На совјест возлагају вам, да о всјех сих обширно ми јеже скорјее отговорите

В Карловце 23. Ноем. 1836.

Лукиан Мушицки
Епископ.

П. п. Јест ли јешче кого игумен посјетил; что у таковаго дјелал. То знатисја может средствием домашних и пр.

VII.

Честни отче Јоане!

Когда уже предадосте писанје вједомо Г. Губернатору, всјат не требују јего; да паче заутра јешче и другое в сојузје с первим послу јему. Господар Кисин открил ми јест, јако игумен Илијћ у Реналди инспектора бил, и толикаја и толикаја обстојателства повјествует јако митисја может, јако игумен негли вас прелстил јест, сказав, јако Портнера и Матковића походити хотјел, а вмјесто сих походил Реналдина, не хотјев о сем сказати вам. За она обстојателства, јаже касајутсја Реландина, вопросите Госпоју Кисин, что она слишала в дому Госпожи Вуковић от дшчере Г. Реланда. Оно пријателство между игуменом и Реналдом допушчает нјеровати, јако вједома писма, акта, вешчи у него хранима биша, и јако или и нијье у него обрјетајутја, или уже игумен взјал их јест от него. Обое сеј Господин — напосљедок под кљатвоју — открити возимат. Сообшчите и сија вједомому пријатељу вашему. Совокупете реченаја обстојателства. Заутра получите другое писанје, јакоже рекох.

У Карловцу 26. Ноем. 1836.

Лукиан Мушицки
Епископ.

VIII.

К числу 774.

Честни Администратор!

В сојузје писанаго отсјуду славному Губернијуму писанија од числом 2.774. паки пишетсја от страни консисторијума в смотрении онагоже предмета с тјем далшим прошением, да своим путем и инспектора Реналдина ко слову притјагнет в смотрении затаиваних игуменом Илијћем, пријателем јего, писанин. Велико вјеројатие јест, јако у сего Г. Реландина биша на сохранении вешчи игуменови. Дшчи онаго в дому Госпожи Вуковићки говорила јест, јако игумен тепљејше увјерјал јест отца јеја, јако он игумен никогда же забудет пријателства јего. Аше игумен вешчи сокритија и отнесл јест, можно би било из него истјагнути, каковија биша онија вешчи, писанија ли или что друго, и что нарочно; колико их. Легко вјерују, јако всја сија трудна сут и деликатна, а јзело трудно и деликатно јест честних људеј принуждати ко изложенију. — Но да будет им пред очеси, јако не идетсја противу них, но противу игумена, худа монаха, обманителја, прелститеља и грабителја чужих вешчеј; јако чест их не страждет, јегда они сами споспјешествују обрјетенију истини и общчаго добра.

Поздравите онаго пријателја, да постараетсја живо о обрјетении татби Илијћеви. Ви же всја окрестности о Реналдје сообшчите. Негли доселе многаја знаете уже. И сего писанија копију сообшчају вам. Писанје Губернатору сами предајте. Тоју приликоју что услишите. Паки далшее прошенје препоручите.

В Карловцје 27. Ноем. 1836.

Лукиан Мушицки
Епископ.

IX.

Честни Администратор!

Ја једва чекам, да што чуем, је ли Губернијум важни онај предмет — затаиванје и отчуждение игуменом Илијћем актов консисторијалних и чужих вешчеј — на пертрактацију дао

а нарочно пресесе Губернкума; — јели на јавну пертрактацију дао, или не истражује ли полицајним путем. Зато вам налажем, да се преко познатот вама чиновника Губернијалног о том извјестите и мене што скорије о том увједомите. Ја све мислим, да се речене ствари ту или код једног или другог и трећег, — от они људи — находити морају. Први је знак подозрјенија, да су код Реназдија, што је игумен и от вас тајно да га је походио. Опет добро препоручите од мое стране оному чиновнику Губернијалному — секретару, тко ли је —, да се крјепко потруди изнаћи следи краће игумнове. Може му ту чиновник полиције много помоћи. Много слуге и слушкиње издати могу, ако су што видили или чули. Увјерите се и ви сами от госпое Буковићке, што је кћи Реназдова у дому њеном о игумену говорила. Све што сте досад — може бити — чули, и што будете чули, сообичите оном чиновнику. О моем награжденију нек се не сумња. На мој рачун ви му оно — сотвореним зајмом, или ми абие јавивше и отовуд получивше — издати ћете моћи. Ви ми ништа нисте јавили, шта је игумен пред вама говорио, што би требало да ја знам, т. ј. касателно његовог процеса, његовог намјарења, његове надежде. Јавите ми о том. Више ми слабост здравија писати недопушча.

У Карловцу 21. Дек. 1836.

Лукиан Мушицки
Епископ.

X.

Честни Администратор!

Посјешите и јавите ми что ни буд о наложеном вам предмеће. Зјело онај важан јест за цјели консисторијум даже за цјелу епархију. За цјело держу, да она писанија тамо сут или поне бише. Даже и подозрјевају јако игумен посљеднеју приликоју њекија вешчи из Огулина тамо — вјеројатно к Реназдију пренесе на оставу. Јављајте убо — апче и болше и крат — что дјелаетсја от страна Губернијума; и что и ви чуете о њејех сих.

В Карловцје 25. Дек. 1836.

Л. Мушицки
Епископ.

XI.

Честни Администратор!

В скорости оволико: Потшчитесја вјачески дознати, кои нарочно по имени бист онај из тамошних граждан имене Матковић, коего игумен поејетити хотје, а дома не обрјете, по јелику сеј ајде онога бист. И то узнати потшчитесја, јест ли во истину он игумен в домјех Портнера, Матковића (Н. Н.) и Ренајда бил? Дшчи посљедњаго говорила јест, јако он игумен во дому отца јего бил.

Јавите о том что скорјее, и апче что во сојузје сих обстојателств знате, откриге ми тоју приликоју.

В Карловцје 4. Јан. 1837.

Лукиан Мушицки
Епископ.

XII.

Честни Администратор!

Још једно обстојателство има во смотрении игумена Илијћа, кое се у Фиуми испитати имя.

Јеромонах Гарасим Мамула казао ми је, да је игумен, кад се из Огулина за Фиуму кренуо, један велики кофер понео, и тај преко два момка с кола снимати и на кола дизати дао, и тако с тим кофером у Фиуму отишао. Ја подозрјевам, да је тај кофер празан морао бити, с тим намјерењем, да у њему вједома акта из Фиуме доносе; ибо би иначе он игумен, не требујући кофера, тај исти оставно био ил у Огулину или у Моравици или у Вербовском код свог љубезног пријатеља Lehrera Лалића, код ког је и на ручку био, ишавши у Фиуму. Сад от вас изјестие о том требам: јели он игумен тај кофер у ваш квартир донео био, или га је у корчми у којој је с кола морао стати, оставио. Ако је кофер у вашем квартиру био, јели га куд носио, пре него што је из Фиуме отишао. Испитајте у коју је крчму стао био, питајте ту, јели имао кофер, је ли куд тај кофер дао носити; куд нарочно? Ние могуће, да је он веуе ил због мниме визите, — у најгоре свое време — долазно тамо. — Шат што најете к цјели. Јеже скорјее јавите ми о свему томе.

У Карловцу 29. Јан. 1837. Л. М.

Где да стоји учитељица и где да стоје женска деца у цркви?

Написао: *Ст. С. Илкић.**

Данашњим даном колико год имамо црквених општина, толико исто имамо и раз-

* Прочитано на учитељском збору сомборског протопрезвитерата. Писац.

них обичаја, разних поступака у појединим питањима и стварима, који се често налазе у дијаметралној противности један од другога. Такав један обичај је и тај где да стоји учитељица са женском школском младежи у храму божјем, јер у том погледу још никако немамо јасног, прекаљеног, сталног и једнообразног становишта.

Питање ово заиста треба једном да се коначно реши. Захтева то добар ред, који треба да завлада у храмовима нашим, а захтева га уједно и једнообразност поступака, која такође треба да се одомаћи у храмовима и у школама нашим. Но сем ових спољашњих разлога, захтевају то и много виши духовни и васпитни интереси женскога нам подмлатка, ког ваља да однегујемо у духу аманета наших старих, у љубави према светој вери православној и пожртвовности за њезине интересе.

По мом скромном мњењу решење овога питања зависи од два главна услова, од којих је први чисто црквено-дисциплинске природе, а други је педагошког значаја. Тек ако та два услова узможемо у склад довести, моћи ћемо најлакше, а уједно и најобјективније решење, односно најадекватнији одговор на горе истакнуто питање донети.

Први услов од кога зависи решење поменутога питања, као што рекох, чисто је црквено-дисциплинске природе. Ма да ово велим, мислим, да нам је за решење наведенога питања, у првоме реду неопходно потребно знати, какове одредбе поставља света црква гледе тога, где да стоји женскиње у храму божјем?

И ако је по учењу светога Писма између свију чланова Цркве Христове уништена свака разлика, тако да смо по речима светога апостола Павла, у заједници Цркве Христове сви ми једно у Христу Исусу (Галат. 3, 26—28.); ипак се то јединство не може применити и на спољашње атрибуте, на спољашња обележја чланова свете Цркве, него се оно има схватити у чисто духовноме смислу, по којем су сви чланови Цркве Христове, без обзира на пол и друштвени положај, једноправни удеоничари благодатних дарова крстне жртве Сина Божјега, њоме извршеногa искупљења и на њојзи утемељеног Новог Завета — Царства благодати. Према томе сва спољашња обележја и сви спољашњи међусобни односаји чланова новозаветне Цркве — у колико само нису у противности са основним идејама и начелима Христианства — остају и на даље нетакнути и неповређени, са којима се мора рачунати и о којима се има озбиљан обзир водити.

Овим начелом и овим уверењем руководила се је света Црква у свима прописима своје дисциплине од најстаријих времена. Ово начело наишло је на примену и у уређењу црквеног богослужења и целог спољашњег реда му. Услед тога још у првобитној христианској Цркви беше заведено, да женскиње имају при богослужењу стајати одељито од мушких на левој половини храма.*

С примањем науке Христове, заједно са осталим установама Цркве Христове, ми Срби смо примили и спољашње уређење црквеног састава онако, како је оно одомаћено било код Грка, код којих се сво савршенство и сва лепота спољашњости христианскога богослужења у току векова развила и усавршила. И лепе, узвишене и свете установе те, чувао је наш српски народ кроз дуги низ векова свог самосталног државног и слободног народног живота, красећи и сладећи њима свој живот. Но са падом српске државе, са пропашћу српске самосталности, под тешким притиском дуготрајнога турскога ропства, наш народ не имађаше могућности, а још мање имађаше мара, да лепе установе и обичаје, усвојене са примањем христианства очува у свима појединостима им. Тешким приликама беше он упућен једино да сачува веру у Христа и љубав према светој науци Његовој, а све остало што с овим у вези беше као спољашњи атрибут, сутицајем наведених несрећних околности оста занемарено, јер онај, који се морао очајно борити за опстанак главе своје, не имађаше кад, да у борби тој помишља зар и на неговање, и ако лепих и узвишених спољашњих принадлежности религиозног живота свога. Великолепни хра-

* в: *Г. Дебольскій*: Попеченіе православной Церкви о спасеніи міра. С. П. Б. 1885. стр. 457.

мови, живи и раскошни сведоци љубави Србинове према вери Христовој, беху или претворени у џамије или преобраћени у згариште. У збеговима брдским, и у пештерама калуђерским беше тада место његове молитве, зачињене уздасима и орошене сузама, које ваздиђаху престолу Свевишњега молећи за помоћ и спас. У таквим приликама, посве је природна појава занемарење спољашњег црквеног реда и благолепија. У каснијем добу, када Срби услед жестоког и нечовечног поступања грубих освајача потражише заклона и уточишта у земљама Аустрије и Угарске, и када улучише прилику, да могу релативно слободније исповедати своју веру; поче се код нас по ново, уз љубав к суштини Хришћанства, развијати и настојање око спољашњег уређења црквеног благолепија. Но под утицајем дуготрајног општења са варварским освајачима; по природном утицају једне — било просте или колективне — индивидуе на другу, Срби беху и нехотице усвојили од својих покоритеља и неке назоре друштвеног живота, који су се касније дали осетити и у самом религиозном животу нашем, а од којих ћемо споменути ту чињеницу, да се баш под утицајем назора о женскињу и положају њезину у друштву развило то уверење и тај обичај, да женскињама, quasi као запостављенима, у храму божјем припада место иза мушких у дну, односно у притвору храма и тај се обичај и до данашњега дана код нас — с малим изузетком — у потпуној снази одржао, дочим га код осталих православних образованих народа не налазимо.

Овим што до сада мало опширније наведосмо, хтедосмо само доказати ту чињеницу, да данашњи начин по ком је у нашим храмовима женскиње искључиво упућено на притвор, односно стражњи део храма, никако се не оснива на каквој позитивној одредби црквенскога законодавства гледе црквене спољашње дисциплине, него да је плод страног и варварског утицаја на живот нашега народа, те да се према томе евентуална измена истога у духу дисциплине, која владаше у старој хришћанској Цркви, а и данас влада у неким добро уређеним православним Црквама, ни најмање неби противила духу, а још мање доброј дисциплини и благом обичају црквенском.

На основу до сада реченога, по мом мњењу, могла би се досадашња разнообразност и неодређеност у погледу места у храму божјем за женску школску младеж тако нормирати, да се учитељици и поверено јој дечици одреди у храму божјем место на левој страни средњег дела храма, ниже солеје, тик уз подножје престола пресвете Богородице. Ово не само да се не би противило спољашњој дисциплини црквеној, него би шта више веома назидавајући утицало на женски подмладак, који би у светом храму видљиво стајао под заштитом и окриљем Богомајке и гледајући у Њезин прослављени свети лик, крепио се у свима врлинама женствености — будући је Она истодобно чудни узор девојачке невиности и материнске нежности.

Као други услов за решење истакнутога питања стависмо педагошки захтев у овом погледу. На име педагошка страна овога питања дала би се изразити у томе, да деца о свему ономе што у школи слушају, ваља да добијају — у колико је год више могуће — очигледних објашњења. Настава у вери је главни и средишњи наставни предмет наше школе, чијим духом има задахнут и прожет бити цео васпитни и просветни рад школин. Ну, настава у вери у првоме реду има формалну сврху, а за остварење исте, не само да служи као средство оно градиво, које се према пропису наставне основе у појединим разредима народне школе са ученицима предузима, него се за њезино остварење баш самим законским наређењима захтева и прописује, да ученици и ученице присуствују и учествују у свима црквенским богослужењима, која се имају према томе сматрати не само за тајанствено него и за фактично педагошко очигледно средство, којим се код ученика буди и развија религиозно чуство, а тиме уједно помаже и развој на религиозном чуству основане љубави према Богу и ближњему. Настава у вери што је пружа школа својим васпитаницима, без живог и побожног учешћа

ученика у богослуженьима, биће половна и једнострана, а према томе и неуспешна, што ће опет бити само на времену штету и вечиту погибао дотичних ученика. Да би пак богослужење у истини послужило за средство, којим се потпомаже религиозно васпитање: нужно је и психолошки је оправдано, да ученици и ученице, које по природи свога узраста још нису у стању да спонтано, медитирањем и самоудубљивањем расположе себе на молитву и дејством исте утичу на развитак и учвршћење својих религиозних чустовања, — вазда стоје под непосредним утиском спољашњих величанствених богослужбених облика и обреда, који ће сами по себи разновршношћу својом моћи привући на себе пажњу, а разуме се уз претходно објашњавање учитељево-ичино, моћи ће уједно и снажно утицати на религиозно чуство дечје, те ће се тако помоћу истих (обреда) веома поспешно остваривати развитак и учвршћење религиозногa чуства, богаћење и украшавање душе детиње главним врлинама хришћанским вером, љубављу и надом, те страхом божјим, тим темељем сваке мудрости и врлом сваког доброг дела.

Буду ли женска деца са учитељицом у ком другом делу храма, нарочито пак у стражњем делу његову смештена, она у опште не ће бити у стању, да очигледно посматрају и прате свето богослужење, те ће тако лишена бити једног најјачег ослонца за побуђивање и одржавање интереса према току богослужења, а баш пробуђен интерес је непоколебиви темељ живог, разумног и срдачног учешћа у самом богослужењу, а недостатак истога је узрок по душу штетне и грешне расејаности при богослужењу, из које се у првоме реду рађа равнодушност, за тим немар, а најзад и грешна одвратност према самом богослужењу, која је на жалост данашњим даном у великој мери овладала нашим народом, и чије се погубне последице јасно већ опажају на грубости и тврдокорности срца, нашег до скоро нежног и болећивог народа.

Као што видимо и са педагошког је гледишта дакле не само оправдано, него и веома потребно, да учитељица са својим ученицама у храму божјем стоји у средњем делу његову, ниже солеје уз престол пресвете Богородице,* јер ће се тако дати ученицама прилика и могућност да могу непосредно и очигледно следити за током св. богослужења и да могу у њему побожно и разумно учествовати, чиме ће се само унапредити религиозно васпитавање женске школске младежи, те уједно и једна веома важна страна васпитног рада у својем остварењу потпомоћи.

На темељу свега до сада реченога, по мом немеродавном мњењу, ваљало би да школска власт договорно са духовном влашћу, у горенаведеном смислу, једнообразно одреди, да свугде женска школска младеж стоји на левој страни средњег дела храма ниже солеје, а природно је да ће услед тога и учитељице на том истом месту заједно са својим ученицама стајати и над њима потребан надзор при богослужењу водити. По себи се разуме, да би на том месту за учитељице ваљало неколико столова резервисати, да се и тиме подигне углед њиховога позива пред народом и младежи. Одредбом овом постигло би се двоје, на име давала би се у овом погледу у свима храмовима наше Митрополије разлозима оправдана једнообразност, а не мање и само школско васпитање добило би тиме једно важно, моћно и сигурно средство за развијање и неговање религиозногa чуства својих васпитаника, што нам је особито нужно данас, када грешна равнодушност према вери толико маха отима, да се хула на Бога и светињу чини општом, шта више и неком похвалном особином српскога народа.

Рекох колико мислим да могох и знадох рећи, а на позванима је, да пресуде, да ли је ово моје мњење достојно, да се уважи и у живот спроведе.

У Сомбору на Лазареву Суботу 1905.

Реч две о нашем свештенству.*

У 20. бр. о. л. за прошлу годину покренуло је уредништво једно важно питање, а

* Колико је писцу ових редака познато, ово је већ с давног времена заведено у Сомбору, Осеку и Винковцима.

* Пуштајући овај чланак, и ако се у нечем са поштованим писцем и не слажемо, идућом приликом проговорићемо и сами о овом важном питању Уред.

наиме о томе: *како би и најмање парохије добиле спремне свештенике?*

Мило ми је било видети, да се је нашао један господин — по свој прилици свештеник — који је одмах у наредном броју на исто питање рефлектисао, и тамо о томе своје мисли изнео; но тим већма ми је било жао, да се осим њега није ама баш ни један још нашао, да се на то питање осврне и о том итогод у јавности напише и изнесе.

Од толиких наших свештеника, сем пречасног госп. Владимира Милутиновића са чланком својим „*Наши филијали*“, не видех ни једног, да је коју реч — бар у овом јерархијском листу — о нашим верским стварима написао и које горуће питање барем покушао расветлити.

На што то? Па од куд та апатија? Је л' код нас сваки човек толико одневан у побожности, да на свештеничку пуку спао није? Или је толико у изобиљу имаде, да је о томе и говорити сувишно? Или су свештеничке ствари и односи њихови тако срећени, да о том ни писати није вредно?!

Могао бих још иазда и назда таковних питања ставити, на која би све само једнак одговор морао добити. Па кад би сва та питања и све те једнаке одговоре груписали и прегледали; онда би се тек уверити морали, да је апатија свештенства према свему и апатија свега према свештенству сасвим разумна и појмљива.

Г. уредник, „С. Сиона“ пита у поменутом свом чланку: како би мале и најмање парохије добиле спремне свештенике? Г. Владимир Милутиновић изнаша своје мисли о томе: како би и наше филијале до што опсежније духовне пастирске пуке дошле?. А ја пак питам: како би и наше богате и богатије, велике, веће и највеће парохије добиле спремне, способне свештенике и како би и у седиштима наших парохија верни дошли до опсежније верске пуке?

Како би се могло постаћи оно идеално стање, да свака богата и велика, сиромашна, мала па и најсиромашнија парохија свакад свештеника има; како би се успело, да се сваки верни у изобиљу духовне пуке одгаја и да сваки верни тежи за тим, да се и верски васпита и васпитава?

Врло лак изгледа на ово одговор. Имајмо добре свештенике, па је већ више него половина постигнуто; свештеници нек' имају побожну паству, па је постигнуто и оно, што фали. А кад морамо признати, да и наше најбогатије парохије немају спремне свештенике, да верни нису у изобиљу верске пуке, шта више је једва и само местимице добијају, и кад морамо признати, да у верним није пробуђена тежња за верским васпитањем, а свештеници да немају побожне пастве; — онда не само признати морамо, него баш потврђујемо, да, изузев мален број као изузетак, у опште немамо добро спремне и вољне свештенике и дорасле за свој свети и узвишени позив.

Врло би се пребацио сваки, који би помислио, да ништа није лакше, него да се, том на пут стане и да од већине данашњих свештеника створи узорне свештенике. Тај би у тај посао сву своју снагу узалуд утрошио, и врло би мало или скоро ништа произвео не би, јер би се морао латити да онај посао врши, што је био бар по столећа занемарен.

Што је толико дуго времена занемариваво, то оставимо да поправљају и дотеривају сами они, који су занемарени, па желимо им успешан у томе рад. Негујмо будућу генерацију нашега свештенства, и све оне узроке, који су проузроковали, да се нашем данашњем свештенству (у опште велим, јер изузетцима нека је слава и част) толико пребацити може, одклонимо. Све оне услове пак, којима би се што јаче, што образованије, што боље свештенство образовало, све те услове створимо и учинимо могућни, да се ти услови, те околности створе.

Врло би се много могло о томе говорити и писати, на заиста и нужно би било, те надам се, наћи ће се познаних људи, а ја ћу овом приликом да почнем са почетком почетка, рецимо баш од самог порекла и рођења свештениковог.

Нашем народу паштити се ваља, да што угледније, што отменије и интелигентније породице дају своју децу на свештеничку струку. Ни најмање и ни на далеко не ћу, да и сенку сумње бацим на децу од родитеља ниже интелигенције, шта више ни на децу самих ратара и земљодељаца. И међу таковима има и може бити врло много спремних и најспремнијих, те способних свештеника, шта више, ако се дар за свештенички чин у таковом детету види,

то не треба ни прилику пропустити, а камо ли да се таковом детету онемогући приступ свештеничком чину, а управо је донекле и нужно, да се сваки сталеж природним током помало регенерира са подмлатком нижег сталежа.

Но како је то код нас? Највећи контингенат (око 75%) наше свештеничке омладине долази од сасвим простих родитеља, оно остало тек ако долази из ниже, такозване полуинтелигенције са наузетком владе 2 — 3%, који долазе из домова праве интелигентне породице.

Па шта је резултат тога? Ништа друго него то, да се већ код богослова у великој мери опажа недостатак домаћег, кућевног васпитања, недостатак предусретљивости, учтивости, благости и финоће, а које се скоро рећи искључиво само у отменој родитељској кући може постићи. То недостаје код великог дела студената богословије. Дечко из боље куће се у друштву таквих добро не осећа, а родитељ пак нерадо даје своје дете тамо, где овај тешко може изабрати себи круг другова једнаког кућевног васпитања. А кућевно васпитање врло велику улогу игра у животу сваког човека, а нарочито у животу једног свештеника. Другчији је углед, друкчији положај, друкчији видокруг, друкчије су мисли, друкчије је схватање позива једног свештеника, у коме је уређено кућевно васпитање, него онога, коме то недостаје.

Са једним мојим једномишљеником у тим стварима сам се баш о томе разговарао, па одобравајући ми моје назоре.

Сравнимо само наше свештенике са официрима. Официри су увек угледнији, него наши свештеници. Мањи официри угледнији су, него мањи свештеници, а већи официри угледнији, него већи свештеници. Па јесу л' официри више школе учили, него свештеници? Не, на против, свештеник учи више школа; официр сврши четир гимназијална или реална разреда и кадетску школу, дакле управо има стручну квалификацију матуре, па са том квалификацијом постаје капетан, или кад положи известан стручни испит, може и до генерала доћи, а наш ђакон, капелан и парох мора да стече осим гимназијске матуре, још четир године вишег стручног академског образовања, а официр са спремом Kriegsschul-а постизава степен највишег војништва, где је меродаван у кругу највише интелигенције и аристократије. Ал' погледајмо, па ћемо се уверити, да се на официрску струку одају деца и најотменијих родитеља, којима је уређено оно кућевно васпитање, она финоћа, онај бољи тон, они лепши друштвени и породични назори, који са тиме подижу углед свему официрском кору, па док видимо, да се официри крећу и да су радо виђени у најинтелигентнијим круговима, дотле није редак тај случај код нас, да се са нашим свештеником под сувачама подсмевају и шињиме шалу збијају, које му никако на углед његов и на одржање престижа свега свештенства не служи. А о друштвеној рутину код многих да и не говоримо. Тога, угледа фали многом нашем свештенику, а видимо, да и само порекло пружа сразмерно велики део угледа, но јако би се варали, ако би мислили, да се тај углед и другим начином не би могао постићи, али признајемо — без мала наузетка — фактично се не постизава.

Још многе и многе околности и прилике утичу, да углед наших свештеника није онакав, какав треба да је. Узгред само да споменем: даље и стручно образовање свештениково, његово ступање у живот, његово постизање парохијског места, његове несређене плате, његова борба у животу, његови појмови о његову позиву и т. д., но то би ме све на дугачко и на широко па далеко одвело, па за сад се само са почетком морам задовољити, шта буде прилике и о даљем по времену коју прозборити.

У Сомбору, на Марков дан, 1905. г.

Б.

Тестаменти владичански.

I. Тестамената

Максима Несторовића владике вршачког

1728—1788.

(Продужење.)

Д. Р.

1741. Априла 1. В Сент-Андреи. Знано что се наће у сандуку свјатопочившаго Г. Епископа Шебешкаго по реду шпецифицираном:

2 капе от кадифе, 1 навезена
1 тканица са с пафти
10 марама свилени душловани
1 кошуља и 4 мараме рацке
2 пара ципела
1 пакл с турски новци
1 сахат сребри сас ланци
1 шчринфле
1 крепндл на шешир
1 парче халб картона шчрафти
1/2 туцета шоли с вилчана у току
2 крепндла кармазин на шеширу
2 пара рукавица
7 пари чарапа у бошчи долно земски
1 парче бела платна танка
1 бошча
8 пешкира бели и 1 чаршав на астал
2 турска берата
2 пара свилени шчринфли
1 чаршав на постељу
1 бројанице от Ћерибара шафрана неколико колачића
2 турске књиге
2 парчета мор чое
1 турски чаршав свилен реснаст
Петко Ћорћевић
Јосиф Јорговић

Димитрије Зупан који и писах сију шпецификацију.

Више писание велчи примих от преосвјашченејшаго Г. Г. Василија Димитриевића, прав. Епископа Будимског и прочаја, на кое се и подписујуу

М. П. Јерej Јоан Јосифовић с. р.
служител П.

Марта 14. 1745.

Сему писму сведетелствују хиландарски архимандрит Герасим с. р.

II. Тестаменат

Мојсија Станојевића, владике скевшког-вршачког
1713—1724.

Ва име отца и сина и свјатаго Духа.

Аз смирени епископ себишки Мојсеј Станоевић, видивши себе ближе на смрти негле животу, јешче бившу у моему целому разуму, по разсмотрењију положихом и на тастамент утвердихом пред частними и пошченими господари, да ако Божием изволением будемо преселници от жизни сија, молимо ваше Архипастирство Г. Митрополит Мојсеј Петровић, јако ва животје моем бил јеси благодјетељ милостиви, тако и по преставленију моем, епархију моју заоставшују пенобрату да небисте возбранити покупити служителми моими сапитра пне, котори јесу нареждени у тастаменту, а от того шчаби се побрало от епархие, первее на трапези и архиерејско опело и млађим и слугами исправити, и нишчим разделити, а заоставши разделити по манастирам за сарандаре, зашчо ово до сие текшее житие мое, а колми да смо своеј души шча исправили, мучно јесмо спроводили, нисмо се могля дуга ослободити, како ваше преосвјашченство сами знате и млађе мое преваручаем на милост вашего Архипастирства, да небисте их оскрбили и неисправили, но имете на них милостиво око, чесо ради на сведетелство болшаго ради вавероваиња, рукоју своеју подписују са питропи нареждени

Јеромонах Михаил
капетан Остоја
Милош Мунтјан
капетан Петар Новаковић
Јач Фогарашан

ѧѰѢѦ (1724.) марта ѕ (5) У Себишу.

III Тестаменат.

Стефана Љубибратића, владике Косталничког.
1728.—1737.

Слава и Благодарение општему творцу, Господу нашему Исусу Христу и пречистој Јего Богоматери пресвјатој Богородици и всјем свјатим, кад сице своим судбам благоизволило се представити мене овога непостојаногa и маловременаго свјета, препоручам и в руке предаем вседржитељу творцу општему Господу Исусу Христу моју многогрјешнују и убогују душу.

1. Прво укоп мој и погреб в монастиру Комоговини в церкви до моего брата да будет.

2. Второ спровод и опело каноти монахом, тако и всјем свјашченником у моеј епархии по шкуду да дастсја сице же и јеромонахом в монастиру свакому по цекин један да податсја.

3. Третие зрипско поље да се опутује,

и христиани да се незакрате по обичају милостињу писати и преподати, понеже ово је моја најпоследња милостиња, а доста сам за ни труда и трошка подниo, и за то Јефрем протопоп Живановић и поп Филип да се подвигну покупити.

4. Жито от зрињског поља, тако и здје у двору так и у монастиру что је, полак да се прода и повци у једну суму да се поставе, а полак неимушчим и убогим да се препода.

5. Жито кад се прода, у мон. Комоговину остављам 100 фор. да се препода, сице пак 2 комада књига, коесја зову Баронее у мон. Комоговину остављам.

6. Новац готовое суме здје више неимам точију у сандуку грошњах фор. 70. Тако и у мон. Комоговини у игуменовој ћелији 150 фор.

7. От коих новац в здјешњују церков св. Архистратигов за ћемер олтарни остављам 100 фор.

Такођер пак от књигах: за службу церковну остављам Евангелие, Апостол и октоихе и транкфилон тако и душевнују вечеру, что је поп Филип одпео, да принесе и у церков изда.

8. Проче књиге церковне здје у Костајници и у монастиру под печат да се поставе и здје у церкви да се храни и који брат Архиерej мој суцесор прijде, шнима да се служи.

9. На дугу что имамо, дал сам: Стојану Кавићу 200 фор. Тако пак покојному Симеону дал сам 200 фор. и 24 златних дуката, за кое препоручуем и хамапет Божиј даем, да колико прие речену суму саставе, господару Стојану и господару Лази Туљићу.

10. От истих речени новац остављам 50 дуката златних, сваком брату Архиерejу мени љубезним по 5 златних дуката, и ово 50 дуката Г. владики Василију Димитријевићу, владики Будимском да се под печат пошље, а он братиам Архиереом да разда, и мене многогрешнаго в своих Богослишаних молитвах спомињу.

11. От општества илити Г. Арх. и Митрополита при мени ничто више њест, точију једна митра и трикери и дикери, кое препоручам протопопи дмитровачком да пошље, а оп Г. Николају Димитријевићу владики темишварском да преда.

12. Г. митрополиту (Вићентију Јовановићу) неимам что оставити, а и да бих имао, небих оставил, понеже доста сам труда видјел совјетујући јего, да у совјету и договору Архиерejском пребуде.

13. Г. Владики Симеону Филиповићу остављам ракт сребрни, кои ме кошта 20 цекинах, тако пак и крст мој са синжиром позлаћеним.

14. Стари Петко что ми је дужан, на здјешњују костијничку церков св. Архистратигов остављам 20 цекинах да изда, а проче да му је просто.

15. У Лици что имам књигах и проче све је пописато у тефтер, а тефтер здје у сандуку находисе.

16. Ћурак мој велики свилени постављен жингафом, кои кошта 100 фор., блаженејшем Г. патријарху (Арсенију Јовановићу Шакабенти) остављам, тако пак и мој други ћурак от првене дамашке свилом постављен Г. патријарху в мој крст са зеленом пантликом остављам да се пошље.

17. Мое халине, мојим млађим, Мелентију, Јефрему и Нектарију остављам, и адиђарци моји вишереченим служитељем и попу Владиславу остављам.

18. Друго что у сандуцима у монастиру, у игуменовој ћелији и у двору, добро да се бљуде, до прихода моего намјестника под моим печатом, само да се изваде халине за више речене млађе, тако и књижице, које им буду за потребу и друге вешчи шчо им је за потребу, да не просе у другога, понеже су ме вјерно послужили, и ја им остављам Благословенија, и проче мое књиге велике црковне, тако у притенику что су свезане, и опште народне привилегие, под моим печатом у игумена да стои, а прво мои вишереченi млађи да узму халине и что им надлежи, а проче нека стои до прихода Г. Епископа који се буде наредно, а све мало и големо с писком да се попечати и мојим печатом да се утверди.

20. Притом паки препоручаем с овим мојим последним подписом, јелико Господам официром, малим и великим, купно и свим православним христианом, во всеј

Епархии обрјетајућимсја да би имали позор на овакове ствари, ако би кто от Г. Митрополита ил тко други почео каково насилие творити, да би бранили и педали, за које се уфам какоти нихова Екселенција Г. Бан, тако и други да ћете какова насилна илити печаљење творити, за кое понизну службу и најпосљедњу реверенцу от своего служикце грјешнаго старца њих грофовској Екселенцији Г. Бану сотворјаем, и најпосљедну моју дишкрецају посилам, њих Ексцеленцији Г. Бану 2 алие велике, трећу Г. аудитору, четврту Г. секретару, пету Г. старому Орешковићу. А то препоручујући се за наше земље и сјеноконе какоти у мон. Комоговани, тако пак и здје у Костајници за ливаду что је преко Уне, около ливаде шуму, да би милостиви свој лист и декрет издали, како су се већ толико крат објећали, да буде нам и нашим суцесором, и имали цјелу надежду за то добити и мислим да нихова Екселенција Г. Бан не ће на мање свои рјечи доћи.

21. Хинтов мој велики да се пошље у Загреб и да се с приликом прода, а моја 2 коња велика до неколико дни у Лику Мелентију да се пошљу, кому пишем что ће от њи чинити. А мала кола московска и други кони и хамови нека служе мое млађе, а млађи да буду вјерни до прихода приходећаго Епископа, за кое препоручујем какоти нашим млађим тако и отцу игумену, да добри позор имају за сваке ствари Епископске.

Шчагал чтосе започео на ливади где се прави и да се један крат досипе.

22. Притом најпосљеднее ми Архиерејское Благословенне остављам всјем моим Благоговјејним свјашченником такожде и официром, купно и всјем православним Христианом, малим и великим.

Проче привручају ми млађим всјем Христианом, да се небби закратили милостињу и саможертве творити, до прихода Г. Брата, који по мојој смерти приде, једа би онди у монастиру от камена двор справио, а вам господам официром и Христјаном остављам мое правице илити привилегие от нашего нашиона са златом оправлене и цесарском руком потверђене, што сам у Бечу за скупе новце добио.

23. Моим млађим парећујем Г. Симеону Филиповићу доки что искупи от новаца по прилици што да поправи и даду.

24. Јакоже више рјех в седмој нумјери, речене књиге в здјешњују церков остављам и јешче что би церкви от книг за потребу било, да се изда.

25. Моим млађим служитељем попу Владиславу и покојному Симеону что сам купил кућу близ двора, за нихову от много времена мене службу вјерну, и нисам их исплатил от нумере 9. и от истих новаца что сам покојпом Симеону узајмил да се речена кућа исплати и нихова во вјечито буде, понеже јакоже рјех доста су ме право и вјерно оба послужили.

26. Отцу Герману хамапет Божиј предаем, да понесе у монастир Савину петрахил и наруквице, что сам от онамо изпио, тако пак и 2 топа свиле мљетачке за 2 фелона и за 2 стихара да справи и у монастир преда за моју душу и вјечни спомен.

1737. дато в резиденции нашеј в Костајници Апр. 13.

Стефан Љубибратић с. р.
на моем исходу от тјела.

Смирени Епископ Костајнички, Зринополски, Лики и Корбави и прочих.

P. S. Попу Василију дадох 10 цекинца за трошак о мом погребу.

На полеђици је написано руком владике карлштатског Павла Ненадовића, потоњега митрополита:

Сеј тестамент покојпаго преосвјашченаго Г. Архиереја Костајничкаго хажи кир Стефана Љубибратића, принесе нам у сесију комисие наше заставник Г. Стојан Кавић у имја Г. капитана Тоше Николића, у јегоже на аманету бил, и немогшу у персони сам прити за бољезнија јего, и поп кир Владисав Кафежић на своју душу пред нами признал, да је прави оригинал и он да јест писал.

Дано у Костајници 3. Јулија 1747.

Павел Ненадовић с. р.
Епископ карлштадски.

Сударевић с. р. протојерej Перјасички.
Максим Поповић с. р. протојерej Костајнички.
Иван Јаношевић поп дубички.

Протокол.

Се посљедует слово и отвјет на милостиву заповјед патриаршеску и архиерејску изданују 9. Јунна 1747. от сабора архиерејскаго на ексарха кир Јефрема Марковића, которују днес ниже положеного датума реченому ексарху пред нами публицирахом за субшчанцију в Бозје почившаго преосвјашченејшаго Г. архиереја костајничког хажи Стефана Љубибратића, и он ексарх с вељаким покорним респектом јему објавенују заповед како почитавал, тако и обешчалсе по чистеј своеј совјести сказати и на писмо дати что и колико при јего руках от вешчеј движимих и недвижимих покојнаго господина владике Љубибратића обрјетаетсје, чтоли пак у других лиц при их руках обрјетаетсја.

Извествуетже во первих, да поп Владисав тестаменат покојнаго владике Г. Љубибратића писал, тако и тефтере от субстанције, како сам покојни Г. владика јему сказал, а он о свему болше может сказати речени поп Владисав Кафежић.

Призват бист поп Владисав да слово и отвјет даст на сие, за тестамент, за писма и тефтере, и за прочу субшчанцију, котори сице нам извјествовал: тестаменат јест писал и на аманет краински официри у монастиру Комоговини Господину капитану Тоши Николићу предали, тогда у Комоговини монастиру и субшчанцију у сандуках обрјетајушчусе отварали и пописали, которују поп Владисав своеју рукоју јест писал, и официри у свое руке примили, и он незнает кому су их дали, а что касаетсе за субшчанцију по високој заповједи патриаршескоj и архиерејскоj извјестие дати, то покорне обешчаетсе, по своеј чистој савјести, всја јаже знает о неј повод за живота и по смерти покојнаго владике Г. Љубибратића что се с њеју сотворило, извјестно пописати јелика и нам зде от уст сказао, и именует зде све оне Господу официре, кои су онде били о погребу и субшчанцију пописивали, и тестамент и субшчанцију примали и на аманет онде или где су знали оставили, а ови сут:

кнез зрински Благое Филиповић село Шушњара,

кнез костајничке краине Пејак Вујаклија села Јошавице,

кнез костајничке краине Мијат Боројевић села того,

кнез поглинске краине Вучимир Трифуповић села Дреповца,

капитан Тоша Николић из Костајнице,

фурир костајнички Божо Стричевић.

Гајо Попић из Костајнице.

От клераже ту јесу присутствовали сиј посљедујушчи:

Протопоп костајнички Максим Поповић.

И тако ови официри и протопопа сандуке јесу предали от субшчанције покојнаго Г. владике Јефрему Марковићу, ексарху покојнаго архиереа на сохранение, и он оставил у игумена Комоговскаго Рафаила Полимца у јего келии.

И на конец сего сесиона дадесе от нас заповед више реченому ексарху кир Јефрему Марковићу, и попу кир Владиславу Кафежићу, да више речено о субшчанции потребита известија како су се обешчали попишут, и нам предадут.

Со сим ова сесија совершисја.

У Костајници 3. Јулија 1747.

М. П. Павел Ненадовић с. р. епископ карлштадски.

М. П. Драгић Сударевић с. р. протопоп перјасички.

М. П. протојереј Максим Поповић с. р. костајнички.

М. П. Иван Јаношевић с. р. поп дубички.

* * *

1737. Априлиа 18. в мон. Комоговини. Копиа.

Знано буди свим и свакому поглавитому лицу, кому би надлежало ово писмо показати, како ми ниже подписани, по заповести и наређенију нашего покојнаго Г. Архиереа Г. Стефана Љубибратића бившаго Епископа Костајничкаго совокупивше се в мон. Комоговину, и робу олити субшчанцију покојнаго Г. видјети и преписати, и что је у кому сандуку, какоти от адиђарах, тако пак и от книга црковних и проч., извидјесмо и преписасмо, како ниже будет јавитисе.

У 4 сандука находесе:

Перво округ Архиерејски без петрахиља.

1. Сие јест сакос и фелон биел и плаветан — — — — — — — — 2
2. Стихар Архиерејски — — — — — 1
3. Наруквице са златом везене — — 1
4. Појас с пафтами позлашеними — 1
5. Пребедрница са златом везена — — 1
6. Трикирие и дикирие на остави код Гаје Попића — — — — — — — 1
7. Митра на остави код Гаје Попића 1
8. Омофор мали и велики — — — — 2
9. Стихар зелени ђаконски — — — 1
10. Службеник или Хјеретонија московска — — — — — — — — — 1
11. Службеник или Хјеротонија сербски рукопис — — — — — — — 1
12. Шћака Архиерејска — — — — — 1
13. Марама са златом везене са шћаке 2
14. Бројанице црвене от мержанах и црне манше — — — — — — — 2
15. Мантија Архиерејска — — — — 1
16. Црква мала сребрна и позлашчена с прочими вешћми за св. причешће 1
17. Крста оковата мал. и вел. водичарски 2
18. Крст мали нов позлашчен что се на врату носи — — — — — — — 1
19. Антиминса освјашчена — — — — 2

От халинах:

Ћурак велики свилен поставлен жингафом патријархов — — — — — — — 1
Ћурак од дамашка црним постављен патријархов — — — — — — — — 1
Једна халина црна црвеним поставлена 1
Кафтан от свиле жуте — — — — — — 1
Пар халина от богасие — — — — — — 1
Халине от свиле 2 и појас — — — — 1
Капа зимна њемачка от кадифе зелене 1
Колчак от кадифе морасте — — — — 1
Појас от кадифе црвене — — — — 1
Кошуље 2 и свитице — — — — — — 1
Пешкир заткан шарен — — — — — — 1
Панагица сватогорска — — — — — — 1
Чешљаница свилена — — — — — — 1
Провлака свиеће смотка — — — — — 2
Сафуна јерусалимски неколико
Зерцало или огледала — — — — — 2
Маказе от хартие велике — — — — 1
Ибричак от теха калајни — — — — 1

Вешчи от стола за трапезу:

Чаршафа велика за трапезу — — — 4
Пешкирах осталних нових — — — 14
Калафа с ножих от трапезе — — — 2
Лажица от трапезе сребрни — — — 6
Вилица от трапезе сребрни — — — 5
Лажица црни дрвени тестета — — — 2

От книгах:

Соборника велика московска — — — 2
Минеах малих на цјело љето — — 12
Требника на мало и велико коло — — 3
Стихологие или ирмологие мали и велики 2
Псалтир на средње коло — — — — 1
Книга Назианзин зовома — — — — 1
Лексикон ил троезичник — — — — 1
Книга рукопис зовома Дамаскин — — 1
Требник стари сербски — — — — — 1
Полууставе рукопис — — — — — 1
Книга зовома Авви Доротеа — — — 1
Евангелие велико — — — — — — 1
Апостол — — — — — — — — — — 1
Опшча Минеа коју дасмо у Лушчанску цркву — — — — — — — — — 1
Тастамента са псалтиром — — — — 1
Октоихи гречески и минеах — — — 12
Книга велика греческа, зовомо Диографина 1
Книга велика греческа, зовома историа 1

* * *

Пусат или рахт стар, позлашчен у Гаје Попића на остави.

Пусат други нов позлашчен на остави код Гаје Попића.

Овому писму свидјетели:

Краишки официри:

Ја кнез Пејак Вујаклић с. р.
Ја кнез Михат Бороевић с. р.
Ја кнез Благое Филиповић с. р.

Господари трговци Костајничани:

Божо Стричевић с. р.
Лазо Тулић с. р.
Гаврил Попић с. р.
Тоша Милин с. р.
Стојан Кавић с. р.

От монастира:

Отец игумен Рафаил
„ Стефан јеромонах.

* * *

Аз нижеподписани со сим листом ве-

домо творим, идјеже би надлежало что остаде при мени моего предшесора покојнаго Никанора Димитриевића:

1. Прво 2 сакоса, један от беле свиле со златом, а други мали, с мали цветови, прост;
2. Омофор један со образи златом везен;
3. Мантиа једна мор от кумаша;
4. Шћака једна велми ветха и кошчице многе испале.
5. Минеи мали, све 12 месеци;
6. Триод постни и пентикостариј;
7. Григорије Назианзин један;
8. Крст један не велики водични окован дажувертли;
9. Стихара 2 диаконска, један зелен а други шарен с цветовима малима;
10. Петрахил један мало со златом ветх;
11. Леген један велики;
12. Пребедрница везена со златом со образом Христовим от кадифе;
13. Наруквице црвене везене са образи;
14. Појас један малеи с пафти сребрни позлашчен;
15. Један свешчник мали сребри;
16. Година илити папаћина оковата сребрним синжиром;
17. Сахат трапезни покварен.

За сие бо по заповеданију них Г. Г. А. и М. сие твору писание свидјетелствованое, и своеручним писанием подписују и печатију потверждују.

У мон. Комоговинском, Февр. 28. 1733.

М. П. Стефан Љубибратић с. р.
Костајнички Епископ.

(Свршиће се.)

Хрватско-северинско владичанство.

Прилог историји карловачке митрополије.

(Свршетак.)

Ж.

I.

Преосвјашченејшеи Г. Епископе!

(Атанасију Живковићу, епископу пакрачком-славонијском).

За грунтове епископске и здањија у Северину, равна јест претензија како и за оне у Карлштатту и Медку. О којеј ја от овуд доволно предлагал јесм на помошч епископатом, под котораго који грунтови надлежати имут. Но резолуција конечна дошла мње ние, да П. В. сообшчити могу.

Что слав. Генерал-команда из Бјеловара грунте северинске и здањија сама прегледала и таксирала, узрок јест у оно време онде бивши Г. Епископ Јосиф (Стојановић), коему било нарежденo купно с Генерал-Командом снити се, и права, по коих епископиа грунте уживала, доказати, и цјену их поставити, јако и здањиам, чим и коликим трошком здањија поставлена; обаче он како свашчо, тако и то кришем хотјел сам таксирати, поставил онакве таксе, кое стид и срамоту характеру пашему наносит, уповал же да ће јему новци изручити се за откуп. Обаче како се видити не само да ће те надежде, по и негли и епархие под своју старост лишити се. Вашего Пр. отвјет за те грунте северинске буди да сте В. П. те грунте и здањија с предјелом вараждинскаго генералата под Вашу епископију чрез своего Архиепископа и Митрополита примили, слеђователње без вједомости тогоже Архиепископа ни от них отступити, ниже на какову продаж, колми под данодајание пустити се можете, а что мње на предложение повелитсја, ја В. П. сообшчити буду.

В прочем желају Вашему Преосвјашченству добраго здравија, и јесам

В. П. Благохотни слуга
Јоан Георгијевић с. р.

В Карловџе 22. Марта 1773.

S. P. Печалну вјест јавити могу В. П. да Г. обрстер Александер Рашковић 15. сего от времених во вјечнаја селенија преминул. Вјечнаја јему радост.

II.

Истом епископу.

Вашего Преосвјашченства два дражајшаја писанија сушчи ми в Карловџе, исправно примил јесм.

Јелико перваго т. ј. продатсја намјераваемаго грунта епископскаго в Северине касаетсја, саветовах с Г. секретаром и В. П. толико отвјетствовати могу между тјем, да понеже от високославне ц. к. Илирическе Дворске депутације, јако надлежателства нашего никакове доселе наручне заповјести немјемем, а без височај-

шија ја ја вједомости в таковују продају впушчатисја кроме предваритељнаго објавленија, могли би негодованіе наслѣдити, слѣдователње и В. П. Братство отзивајушчеся на свое надлежателство, и јако от того наставленија неимушче, от себе отразите. Правда что беловарска генерал-команда јего ексцеленцији Г. Ар. и Митр. писала о истом дјеле, но то писание благопомјанутаго Г. Арх. во живих необрјело (т. ј. мит. Јована Георгијевића), обаче и слав. Ген. ком. у Беловару можете отвјествовати, что без полученија указа от своего надлежателства, в тое мјешатисја не љет јест, а јегда на мене о том негли администратора придет, објавити непропушчу В. П. Братсву, ашче ли же Ви сами получите, то уже имјети будете наставленіе далшаго у дјелу поступка.

Преосвјашченства Вашего

В Карловџе 20. Јунија 1773.

Покорњејши слуга
Мојсије Путник с. р.

Многа дјела настојат, а ја сам, а братиа прочаја немарет, пачеже брат Темишварски (Вићентије Јованович-Видак) кои неже прити на толикаја позиванија хошчет. За будимскаго (Арсенија Радивојевића) прнах 2 декрета данас, све процеси.

II.

Истом епископу.

Запеже сверху учињенаго ради уступленија милитарству и продаи епископских северинских грунтов между В. П. и Генерал-командају и високославној илирическој Хофдепутации отсланаго расправленија, јест под 2. Сет. 1775. чрез ниљеномјануту депутацију височајшаја резолуција слѣдовала, да

Перво: при бившему уступленију северинских грунтов прјамо умјереному и уже наложеному откупу количеству у 1419 фор. 45 кр. состојашчемусја, всјачески остати имат, и за то да ових во руки В. П. положених 1419 фор. 45 кр. таки ја от В. П. на квиту примити, половину тјех национал-фунду у неприкосновеного Архиепископатскаго имјенија, другујуже половину карловачкому школскому фундусу в ползу обратити, и ондје под рачун поставити имам. Прјамо тому:

Второ: Зактеваное оставленіе једнога грунта от 31 клафтер оној у Северину сушчој капели, јако же и намјереное пренешение неуништскија парохии от Сјеверина, в сију капелу, и ондје приставленіе собственаго пароха, мјеста неимут, и да такови 31 клафтер земље милитарству равно, јакоже и прочи грунти удјелано, прјамо равномјерному награжденију праведнија цјени уступјатсја, такова приатија откупа цјена мње положигсја, тоја половина неприкосновеному Архиепископата имјенију, вторајаже половина карловачкому школскому фундусу такожде в ползу обратитсја, должност обаче парохиалнаја и служба Божија по нашем закону при доминешњеј северинској парохиалној церкви да набљудаетсја, за то капелу в службје Божиеј вње дјејствија оставити, в њеј обрјетаемија, к Богослуженију употребителнаја утвари в парохиалнују церкон пренести, самое же здание обаче на каково другое общеполезное употребленіе, јакоже в прибјежишче болним, или оним, общчини за снабдјенна надлежашчим сиромахом, или за обучение јуности обратити, или тоје, ашче би с употребителним јешче материалом, и древјаном грађом ползоватисја, и от квара изторгнутасја нехотјелосја, собственому паденију оставити, в сем обаче последњем случаи опасное попечение имјети надобно будет, да не би сие опустошеное здание неваљалим и бездјелним људем во убјежишче служило, и за то общчеј безопасности на вред било.

Третие: Временим неуништским епископом, кои грунти сија доброју вјероју, и ашче обаче јакоже чуждее добро противоправилно притјажаша, сего притјажанија ради всјакое награжденије и подат, јакоже и рест плаћаних данков годишњаго милитарскаго прихода в смотрении уже междутим умерших унијатских Господеј епископов милостивјејше отпушчаетсја, само имаге В. П. за оное времја, јегдо сами таковија милитарскија помоћи без прикословно платити, о чем от стране милитарске подобајушчее извјестие и сочинение Б. П. сообшчитисја будут.

Того ради сију всевисочајшују резолуцију В. П. за вједомост и подобајушчее исполненіе сообшчаја, препоручују, да изволите В. П. вишеречених за продате у Северину грунтова приемлених 1419 фор. 45 кр. и пак за оних такожде милитарству уступитисе и предати повељених 31 клафтер земље примитисе имушчују цјену по сигурној призики сјемо послати ми постаратисја, во јеже с тјеми по всевисочајшој наредби сеј управити мошчи.

В прочем — — — —

Вашего Просвјашченства

В Карловце 4. Дек. 1775.

Понизњејши слуга

Викентиј Јовановић-Видак с. р.

митрополит.

Св. моћи св. првозваног Андрије

у

ЗЕМУНСКОЈ СВ. НИКОЛАЈЕВСКОЈ ЦРКВИ.

Д. Р.

У многим се нашим црквама налазе честице од св. моћију, за које се не зна ни ког су светитеља, ни како су доспеле у дотичну цркву у којој се налазе.

Тако се у земунској св. николајевској цркви међу осталим св. моћима налазе и честице св. првозваног Андрије, за које се није знало кад и како су доспеле тамо.

Из доле саопштеног савременог списа види се, да су то св. моћи св. првозваног Андрије, које је добио св. Василије епископ за свој манастир у Острогу, да су их Турци 1765. однели из његовог манастира, да их је 1779. купио Гаврило Мартиновић земунац од Турчина — Арнаута — и при својој смрти оставио св. николајевској цркви у Земуну.

Јеремија се митрополит београдски спомиње и у „Записима“ г. Љубе Стојановића 1767. А умро је 1772.

Спис Христофоров гласи:

„Во време оно у лету 1765. јесу пошли Турци на Црну Гору, јесу поробили манастир један под планином у пределу Скендерскоме, кои манастир јесте обновио свети Василије епископ за време негова епископства и више манастира у планини савидао себи испосницу, где и данас јего свето тело почива целокупно у истој испосници.

Исти манастир Турци поарали и шчо су нашли ствари однели сребрне и однели и мошти свете манастира светога Андрее првозваног у малену санцуку.

У лету 1767. јесте послан један калуђер из манастира Острога светаго Василија именом Пајсије, рођен из Новаго, жител того манастири наређен от старешине манастирског обштества са писмом манастирским печатом потврђено и дошао у Београд код Гаврила Мартиновића, за шчо му је био познат, јер је Гаврило ишао на поклононије светоме епископу Василију и у негову манастиру пробавио 4 дана у лету 1762., тако ја Христофор Јеремић јесам се трефио тада код мога сароднika Гаврила Мартиновића на конаку, јер сам радио у Београду мој занат кујунџиски, и у вечер при вечери поче отац Пајсије казивати, како су Турци поробили манастир и све однели и мошчи свете, које је јешче свети Василије добио у време негова епископства, тако то казује и плаче зашчо браће сада нама наш народ неверује да су Турци однели, него говори сви и кметови, да смо продали, то нам је тешко, и вели ако ненађете сви идите из манастира, јербо оне је нама оставио свети епископ, тако брате говори како ћу тражити, одговори Гаврило, оче хоћемо отићи нашему господину владики Јеремију, и оћемо питати и молити да нас научи. Тако су сутра отишли заједно и били при ручку код Господина. Господин јесте исто допустио и казо: оче Пајсије, ја ћу јавити народу христианима да мореш поћи просити, и даћути церквеногa сина Петра Топала, да ће ићи с тобом и питаћеш за свете мошчи а друго у недељу искупи из твога вилајета људе, па им кажи потајно нека пигају по кућама туркиње, зашчо они иду слободно по кућама, и тако по ученију Господина владике искупили, јера и тако јесте нашао се и ёра именем Сава коего кућа јест близ манастира и јесте јему казао, и он отишао и знаемим ёрама јавио, и тако отац Пајсије просио по Београду дана 8 и јесте напросио гроша 61 и пара 23, и после Сава дошао и казао да нађи не могу ништа, и тако калуђер пошао пут Ниша и тако остави нам на аманет на

Гаврилу Мартиновићу и Сави Ђурићу. Тако јесте се случило Гаврилу Мартиновићу поћи у Немачку у Земун у лето 1770. и поче водити трговину свињарску и јесте пошао на Остружницу претерати један чопор свиња, и ту је видио того Саву Ђуру, коме јесте кућа близу монастира светаго Василија, и јесте упитао за монастир, јели зулум, јели дошао отац Пајсије и јесу ли нашли свете мошти. Тако Сава јему одговара: брате Гавро, нисам био код куће, веће има полак године, незнам ништа, а свете мошти јесам нашао у Београду у савској вароши у једнога Турчина — арнаутина — и јесам их целивао и познао. Тако пита Гаврило, јесу ли у ономе сандуку, Сава говори: јесу, и Турчин чисто држи и затвара чилитом, али ипче много новаца, а ја немам брате и толико немора их да продам, јер арнаутин милује таку ствар. Говори Гаврило Сави Мартиновићу, молим те Саво, доведи га у Земун и ти њиним доћи, ја ћу трошак платити и више частити. Сава говори: ићу брате довести и мошти донети, и само доћи њиме, али прије немогу него у суботу. И тако јесу дошли у суботу и мошти донели на палисат и Гавро видио, и није се ктео растати њима, него колико је Турчин искао, толико је платио. И онда није смео примити, него после подне пишао на фатове и Турчин оставио, а Гавро узео у лето 1779. и донео кући и прибивале код Гаврила до лета 1800. И тако се јесте случило Гаврилу, да јесте боловао много време, и није могао растати дондеже видио да хоће поћи Богу и мало је говорити могао и јесте признао некоего Анастаса црквенаго сина храма светаго Николаја, и јесте јему предао без сваке плате и интереса са своју душу храму светога отца Николаја и толико могао говорити и јему сказати, да су свете мошти светога Андрије првозваног, да су донете из монастира испод Острога светаго Василија, дотле је могао говорити.

Тако ја Христофор Јеремић јесам написао речи на свидетелство Пајсино и Саве Ђре и Гаврила Мартиновића, који су онди били и свете мошти с народом целивали и почитовали от толико времене. Тако и ми почитуем за свете мошти и верујем по казивању иновому и клањаем се светим мошчима

Христофор Јеремић
жител земунски.

Извјештај

о сједници епархијс. Конзисторије горњо-карловачке одржаној у Плашком дана 24. фебруара (9. марта) 1905. под предсједништвом Високопреосв. госп. епископа-дијецезана *Михаила*.

Извине неких чланова о недоласку им у сједницу, узете су на знање.

Вирилни члан-протопрезвитар Н. Ерцеговац положио је заклетву. — Расписан је стечај на парохију у Требиња. — С обзиром на то, што немарношћу јереја П. К. пароха у Ш. К. застаје званичење како код предпостављених му духовних тако опет и код политичких власти; надаље да се предупреде нереди у матицама, а у интересу службе и званичнога реда у парохији у Ш. К. — ријешено је: придијелити му личнога помоћника јереја М. Д. — Узет је на знање извјештај протопрезвитера И. М. о примопредаји парохије у Ш.; као извјештај јеромонаха о М. В. о примопредаји парохије у П. — Узет је на знање извјештај протопрезв. звања кирнжскогинжскога о болести јереја Т. Л. пароха у В. М. као и расположење учињено са пр. опслуживањем исте парохије. — Уважене су молбе јереја Љ. Б. и Ј. К., те су им подијељене у администрацију парохије у М. и В. — Притужба Ф. Р. из Д. уступљена на изјашњење јерeју Ј. М. Г. а. п. у Д. — На притужбу Р. М. и др. из С. П. против онђ. свештеника, — јереја Р. Л. одређена је истрага. — Умољена је в. влада да свој отпис о награди за катихизацију на кр. наутичкој школи у Б. реализира. — Извјештај управе Н. Г., да је о. И. М. досуђену му епитимију издржао, уступљен је Високопреосв. госп. Епископу-дијецезану на благонзволино расположење. — Притужба Л. В. из Ј. против а. п. у Ј. о. М. М. као и притужба М. М. и др. из Х. против јереја П. В. — уступљене су им на изјашњење. — Потврђен је избор а. п. у Ј. јереја Ј. О. за пароха исте парохије. — Потврђен је избор јереја Н. Е. катихете у Г. за пароха глинскога и окруж. протопрез. К. Г. — Изјашњење пароха у Р. С. К. на притужбу М. В. и С. узето је на знање. — Умољена је в. влада за допитање награде јерeју Н. Р. у сврху катихизирања V. и VI. разреда вишој пучкој школи у Слуњу. — С разлога тога, што је јереј М. О. парох у Д. својом болести заваравао своју духовно претпостављену власт и тиме занемаривао своје свештеничке дужности — ријешено је: придн-

јелити му за личнога помоћника јереја Ј. М. а. п. у С. — Рјешено је осим 20 бракоразводних, у свему што тежих а што лакших до 100 предмета.

Прва крсна слава правосл. богословског семинара у Ср. Карловцима.

Дана 11. о. м. прослављена је прва *крсна слава* срп. правосл. богосл. семинара у Ср. Карловцима, који је стављен под покров светих равноапостолних словенских учитеља *Кирила* и *Методија*.

Уочи дана славе, позвао је величанствени глас новога звона саборне цркве свечаре и друге побожне на бдење, које је одслужио ректор богословије и управитељ семинара *Јован Вучковић* са великим бројем свештенства. На сами пак дан славе свечану литургију одслужио је исто тако са великим бројем свештенства професор богословије архимандрит *Иларион Зеремски*.

На св. литургији присуствовали су: Његова Светост, патријарх српски *Георгије*, Његово Високопреосвештенство епископ бачки *Митрофан* и многобројно местно грађанство. После свете литургије дочекивала је управа завода са својим питомцима своје миле званице, међу њима све карловачко свештенство једног и другог реда, преставнике местног магистрата, котарског суда, професоре богословије, директора гимназије, потпредседника богословског књижевног друштва „Слоге“ и шесторицу слушалаца богословије из старије три године.

У 1 час по подне свечари са сакупљеним званицама дочекали су пред улазом у заводске просторије Њ. Св. патријарха српског *Георгија* и Њ. В. епископа бачког *Митрофана* који дођоше у пратњи пар. цркв. и патр. тајника *Дра Л. Секулића*, управитеља двора Његове Светости *М. Летића* и свију дворјана Његове Светости. На улазу у семинар поздравио је *Његову Светост* управитељ црквенословенским језиком, а на улазу у вестибил питомац *Трлајић* српским језиком и бираним речима. Присутни гости и питомци клицаху Његовој Светости, а питомци отпеваше химну Његове Светости. У дворани до трпезарије осветио је свечарску водицу парох саборне цркве окр. протопрезвитер *Ј. Јеремић* и пошто су благословљене све заводске просторије, ушла је *Његова Светост* са гостима и питомцима у трапезарију. За време ручка обавио је парох саборне цркве окр. протопрезвитер *Ј. Јеремић* обред сечења колача, који са управитељем и питомцем Трлајићем преломише пар. цркв. и патр. тајник *Др. Л. Секулић* и потпредседник богосл. књиж. друштва „Слоге“ *Г. Микић* богосл. III. год. Одмах затим подиже *Његова Светост* чашу у славу Богу, у спомен св. словенских учитеља *Кирила* и *Методија*, у славу семинарског и целог срп. народа великог добротвора *Саве Текелије*, а у здравље Његовог Царског и апостол. краљевског величанства **Франц Јосифа I.**, изнесавши пре тога кратку и горку историју тешкоћа и незгода семинара и нагласивши сврху семинара, а та је, да се избаве пупољци у своме развијању из мрачних, влажних и загушљивих станова; да се спрече телесне и моралне штетне последице, те да се пошље српском народу и телесно и морално здраво свештенство. Присутни клицаху: *Живило Његово Величанство!* и отпеваху мелодиозно многолетствије по арији краљеве химне. Другу здравицу подигао је управитељ завода Његовој Светости патријарху српском *Георгију* спомињући велике заслуге *Његове* за цркву православну и народ српски и благодарећи му за све, напосе пак за то, што је у очинској љубави својој спрам семинара и питомаца изволио спремити им радост неизмерну, да могу прву своју крсну славу с Његовим благословом и пред лицем Његовим провести заједно с њиме. Громко: *Живео патријарх Георгије* захори се по трапезарији а гласи лепе химне Његове Светости одушевише присутне на поновно клицање *Његовој Светости*. Доиста диван и дирљив призор, окупили патријарх, поглавица цркве, добротвор народа, окружен старијим и младим појасом народним, пуним благодарности за досадање муке и доброчинства и наде лепе од будућега труда и рада патријарха *Георгија!* Исти говорник поздравља затим бираним речима Њ. Високопреосвештенству епископу *Митрофану*. Ори се: Живео! *Његова*

Светост поздравља *свечаре* са сигурном надом, да ће из куће ове излазити одушевљени апостоли чисте вере православне и братске љубави српске. После тога поздрављају *Њ. Светости* окр. протојереј *Јеремић* и градски начелник *Милић*.

Префект семинара, патр. архијакон и проф. богословије *Др. В. Вујић* сликовним књеним говором поздравља остале госте и здрави им. Њ. Високопреосвештенство диже здравицу гостима *слушаоцима богословије*, као заступницима богосл. омладине, која је ван семинара. Весели га што их види, јер то му је гаранција да влада братска слога између питомаца семинара и оних слушалаца богословије, који су ван семинара.

Др. Л. Секулић поздравља кратким и лепим говором питомцима. После свршеног ручка Његова Светост са Његовим Високопреосвештенством и осталим гостима пређе у просторије управитеља заводског, где се уз слушање свирке и песме веселих питомаца и његових гостију забавио до пред 6 сати, кад уз клицање и певање химне Његова Светост са гостима, благословивши свечаре, остави семинар и оде у двор свој.

На појутарје славе *Његова Светост*, уз многобројну асистенцију, одслужила је парастос за покој душе неумрлога добротвора *Саве Такелије*, а парастосу су присуствовали уз многе мештане слушаоци богословије и гимназије са својим професорима.

=

ЛИСТАК.

Вести.

Седнице автономних власти. За 16. о. м. сазват је саборски одбор у ванредну седницу.

Јубилеј. Накнадно дознајемо, да је високопреосвештени госп. *Митрофан Шевић*, епископ бачки први дан овогод. Ускрса прославио у тишини двадесетпетогодишњи јубилеј свог свештенства. Као што је и сам слављеник скроман, беше му и прослава скромна, тако да је за исту само најближа околина његова знала, сам слављеник пак избегавао је сваки шум и овације. У име свештенства обојега реда поздравио је слављеника архимандрит ковиљски Георгије Видицки, пожеливши му дуга века, како би свој плодотворни рад, којим је и као дугогодишњи ревностан професор богословије и као брижљиви епископ цркви послужио, наставити, и цркви и народу још дуго послужити могао. На срдачном поздраву овом захвалио се високопреосв. г. епископ топлим речима, замоливши свештенство, да га у трудноме раду и позиву његовом и даље потпомаже.

Придружујемо се и ми топлим жељама и поздрављамо срдачно слављеничку торжество његово са жељом, да у трудноме позиву свом истраје, и да милошћу Божјом дочека и педесетогодишњицу своју. Скромност његова је најлепши украс високог сана његовог, а марљиви рад и подвиг његов најбоље увек топлога признања у наставе, којој је за пастира постављен. Живео!

А. А.

Шематизам православне епархије **Далматинске и Истријске** за годину 1905.“ Задар, 8° 64.

Сирота далматинско-истријска епархијска управа, као што је до сада сваке године, тако је и ове године издала свој „Шематизам“.

Наше пак богате у карловачкој митрополији, пису у стању да падају редовно своје Шематизме, па шта више ни наша митрополија.

Последњи Шематизам за митрополију имамо за 1900. годину, и ако су од тога доба наступиле у њој толике и толике промене, и ако постоји ево већ три године неки „аутономни статистичар“, који до сада није *ништа* изнео на јавност, и који тобоже куни грађу за Шематизам; ми никако да дођемо до њега.

По горњем Шематизму, има у далматинско-истријској епархији: 3 манастира, 5 протопопијата, 55 парохија, 3 капеланије, 83 цркве, 11290 домова, 79909 душа, 36 свештеника монашког чина, 47 световног. У пенанији 6 свештеника. Из православне вере прешло у другу 5 мушких 30 женских, а из других у православну 9 мушких 42 женских. Комуналних мушких школа 9, женских, 7, мешовитих 46; закладних — српских — 1 мушка, 2 женске и 1 мешовита. Број православне српске деце у свима школама 3781.

У богословији има свега у све 4 године 34 богослова.

Србаља у средњим заводима 60, у препарандији 16.

Епархија има разних закада XXI.

Нове српске земљорадничке задруге. У *Ближском куту* у Банији; у *Дубовцу* у Славонији са неограниченом одговорношћу.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Српским књижевницима, новинарима и уметницима у Аустро-Угарској.

Висока кр. хрватско-славонијско-далматинска влада, одео за унутарње послове, у Загребу, одобрила је 9. марта 1905., под бр. 14677. правила „*Змаја*“, *друштва српских књижевника, новинара и уметника у Ср. Карловцима.*

На основу тих својих правила држало је друштво (1. 14.) маја о. г. своју *прву редовну главну скупштину.* У тој се скупштини друштво конституисало, изабравши своју прву сталну управу и одборе.

С тим, дакле, ступа друштво у живот.

Пре свега обраћамо се *свима Србима књижевницима, новинарима и уметницима у Аустро-Угарској* и позивамо их све без разлике (*политика је искључена* правилима друштвеним) отворена срца да се упишу за чланове друштва. Ко жели да се боље упозна са намером удружења овога, нека се изволи обратити на адресу друштвеног старешине или тајника и добиће правила друштвена.

У исти мах позивамо чланове, који су се досад уписали, да уплате уписнину и чланарину. Чланарина се рачуна 1. *априла* о. г. Уписнина 5 круна, месечна чланарина 2 круне. Новци у опште нека се шаљу благајнику друштвеном г. *Св. Коларовићу професору у Ср. Карловцима*, а све иначе, што се тиче друштва „Змаја“, *старешини или тајнику.*

У Ср. Карловцима, 9./22. маја 1905.

Тајник: **Милан Недељковић** Старешина: **Паја Марковић Адамов.**

Читуља.

У *Сомбору* је умро 8. о. м. у 66. години свога живота парох сомборски *Никола Кирић*ак.

Вечан спомен брату Николи!

У *Бачуви* је у горњокарловачкој епархији умро 5. о. м. у 61. години свога живота парох бачуски *Васо Живковић*.

Покојни је поп Васо био не само примеран свештеник, него и добар отац и добар друг и пријатељ, због чега су га сви и волели, који су с њиме познати били.

И ми смо пре 17 година пријатно провели три дана у његовом дому с братом његовим високопреосвећеним Г. митрополитом Дољно-тузланским Григоријем Живковићем.

Вечан спомен брату Василију!

Послате књиге на приказ.

Рад и именик матице српске године 1904. са извештајем управног и књижевног одбора о њихову раду 1903—4. Нови Сад 8° 141 + 48.

Правила „Змаја“, друштва српских књижевника, новинара и уметника у Ср. Карловцима. Карловци 8° 12.

Летопис матице српске. Књ. 231, III. свеска за 1905. Нови Сад 8° 128. Цена 1 Кр.

Књиге матице српске бр. 11. и 12. *Западна европа и балкански народи* пред Турцима у првој половини XV. века. Написао *Јован Радонић*. Нови Сад 8° 299. Цена 3 Кр.

Књиге за народ, издаје матица српска из задужбине *Петра Коњевића* св. 113.:

Грчки мудрац Диоген. Написао П. И. Рирјаков. Превео с руског Ник. Николајевић.

Нови Сад 12° 60.

Као курјозум напоменути нам је, да је у овој књижици 1. и 4. на једној хартији, а 2. и 3. на сасвим другој.

Тако су што могли умислити само браћа Поповићи!

Архимандрит *Јован Рајић* (1736—1801.) Написао Владимир Голошин.

Земун 16° 128.

Књижевни оглас.

Пречасним православним српским свештеницима, учитељима и пастирима духовнога стада.

У Христу љубазна браћо! Пред објави нашој од Ускрса 1904. г. јављамо, да ће обећани духовни лист за нашу искључиво пастирску праксу, под именом:

Пастырь Добрый,

почети да излази 1. јула 1905. г. два пута месечно на штампаном табаку велике осмине а уз цијену на цијелу годину 5 круна, на пол године 2 к 50 п.

Програм је листа овај:

I. *Проповиједи*: оригиналне или у преводу, и напрте за проповиједи. Тиме би се наше свештенство побудило, да што ревније врши своју проповједничку дужност, а било би прилике да и старији и млађи свештеници на томе пољу огледају своју свагу.

II. *Катихизовање:* Чланци и расправе о вјерочним питањима и потребама, упутства свештенству за катихизовање и отштампавање израђених катихеза.

III. *Богослужење и требе*: Ради правилности и једнообразности свештенодјејства, истицаће лист начин вршења у пракси и истодобно упућивати на тачно вршење устава црквенога. У случајевима по-

требе, наложиће у листу питања и одговоре из црквено пастирске праксе.

IV. *Пастирски рад и живот свештенички*: Чланци и објективна расматрања из прошлога и савременог живота и рада. Примјери похвале вриједни, као и мане и недостатци у томе животу и раду. Са те тачке, лист ће живо наступати и интересе свештенства као сталижа.

V. *Знаничење*: Упознаваће са постојећим црквеним и државним законским прописима, који се тичу законодавства и послова духовне природе. Осим тога лист ће оглашавати нове наредбе св. архијерејског синода, митрополијских и епархијских власти и то по могућности са коментаром догичног референта и давати упутства у свим пословима знаничне стилистике.

У „*Листку*“ штампаће се вијести и биљешке из црквено-школског и просвјетног живота.

Браћу свештенике, који се још нису пријавили за претплатнике листа, молимо, да се што прије пријаве дописницом власнику листа: *Митрофану Рајићу, протосинђелу у Пакрацу*. **Претплата шаље се по примитку првога броја.** Уједно молимо браћу свештенике, да нас и морално својом сарадњом потпомогну, а радове своје да шаљу на уредника листа: *Светозара Грубача, пароха у Брижевци*. (Körös).

У Пакрацу, 10. (23.) маја 1905.

Власништво и уредништво
„ПАСТИРА ДОБРОГА“.

„КРАЈ ЈЕДНЕ ДИНАСТИЈЕ“

Изашла је из штампе и разаслата је свима претплатницима

СВЕСКА ДРУГА

Садржај ове свеске:

IV. Ниш-Цариград. V. Унутрашњи рад. VI. Чиновничко питање.

Овом, другом, свеском подмирени су сви претплатници који су платили за један месец. Ако желимати и даље свеске овога дела, нека похитају с обнављањем претплате, јер ће се трећа свеска штампати само у онолико примерака колико је продато од прве и од друге свеске.

За нове претплотнике имамо још примерака од прве и друге свеске, али према тражњи, немамо их много, а за ново издање требало би релативно много нових претплатника.

Претплатнике из иностранства, који су до сада слали преплату непосредно, молимо да од сада то чине преко својих пошта, или, ако ове ни до сада нису добиле извештај од наше поштанске управе, да и оне могу примати претплату, молимо их да поред претплате шаљу и по 15 хелера поштарине за сваку свеску.

Услови за претплату: месечно, за две свеске, динар и по за Србију, круна и по за све остале земље и уз то 30 хелера за поштарину.

Поред објављених књижара прима претплату и књижарница г. Вел. Валожића у Београду.

Трећа свеска овога дела ушла је у штампу и разаслаће се свима претплатницима до 15-ог маја ог. Њена је садржина: VII „Пои добија“ VIII Краљ Милан у фронту. IX Опозиционари у служби.

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД
САСТАВИО
ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. автор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, и српска манастирска штампарија изда.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА
НА
СЛУЖБИ БОЖЈОЈ
УПУТСТВО
ЗА
ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА
како да у св. цркви на богослужењима судељују

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ
УРЕДИО
Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. ЕК. 10 ex 1905. 3—3 22

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију II. плаћевног разреда у *Требињу*, у војничком протопрезвитерату.

Рок компетовању оставља се до 1|14. маја 1905. год. incl.

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 24. фебруара 1905.

Председништво

СТЕЧАЈ. 1—3, 35

Расписује се стечај на место дневничара код архидијецезалне управе. С тим местом скопчава је плата од 2 К на дан, коју ће своту изабрани из благајнице срп. нар. црк. фондова а од архидијецезалне управе месечно у натраг добијати.

Компетенти, који могу бити Срби прав. вере, имају своје прописно инструисане молбенице сами својом руком написати и председништву архид. управе до 2. (15.) јунија поднети.

Архидијецезална управа.

У Карловцима 13. (26) маја 1905.

Председништво.

К. 276./254. ex 1905. 1—3, 34

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на упражњену парохију у Беочину V. плаћевног разреда. Рок стечају до 2.|15. јулија о. г. —

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из сједнице архид. конзисторије,

У Карловцима 22. марта (4. априла) 1905. г.

Председништво.

ЕДИКТ. 1—3, 30

На брачоразводну молбу Милке Црњевица из Соколовца против супруга јој Мате, сада непознаборавишта, овим се рекени Мато позива, да у та року од три мјесеца, рачунајући од дана првога увртења едикта овога Епархијској конзисторији овој или сам лично предстане, или мјесто садањега свога пребивања пријави јер ће се у противном случају ова брачоразводна парница и без њега окончати.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 26. априла (9. маја) 1905. г. држане.

Председништво.

Број 437, 374 и 440 ex 1905. Кл. 261, 279 и 284 1—3, 31

СТЕЧАЈЕВИ.

Исписују се на парохије и то: У *Трешњевцима* IV. разреда; *Лисичинама* и *Кукуљевцу* V. разреда; са роком до укључиво 17|30 јуна 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем подписаној конзисторији до састанка рока поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 26. априла (9. маја) 1905. г. држане.

Председништво.

Ad бр. К. 511|410 ex 1905. 1—3, 33

ЕДИКТ.

У брачоразводној парници Зорке Бугарски рођ. Илић из Осека против супруга јој Милана сада непознатог боравишта расписује се едикт за 90 дана с тим, да се има поменути Милан овој конзисторији за то време од дана првог увртења овог едикта или лично из преко свога заступника јавити иначе ће се брачоразводни поступак и без њега наставити и довршити.

Из сједнице архид. конзисторије држане у Карловцима 5.|18. маја.

Председништво.

Ad бр. К. 537. 648|123. ex 1905. 3—3 23

СТЕЧАЈ

на новокрејирано II. свештеничко место сист. парох. помоћника у *Госпођинцима* са III. плаћевним разредом, без права уживања на стан. Молитељи имају своје ваљано инструјисане молбе путем надлежности поднети конзисторији овој до најдаље 21. маја (3. јуна) о. г. укључно.

Из сједнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 29. марта (11. априла) 1905.

Председништво
епарх. конзисторије бачке.

К. 302/255 ex 1905. 1—3, 36

СТЕЧАЈ.

Расписује се течај на упражњену парохију у Шушму VI. плаћевног разреда. Рок стечају до 2. (15.) јилија о. г.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из сједнице архид конзисторије.

У Карловцима 22. марта (4. априла) 1905. г.

Председништво.

1—1, 32

ДРАЖБЕНИ ОГЛАС.

Решењем црквеног одбора имају се извести разне зидарске, тесарске и столарске поправке на доњој цркви, забавишту, гостијони и Живановићевој кући. Прорачун износи 1698 К 57 филира.

Дражба ће се одржати у недељу 15. (28.) маја т. г. по подне у 3 сата.

Дражбователь дужан је положити 10% вадијума. — Општина задржава право поверења подузетог рада.

Ср. Карловци 9./22. маја. 1905.

Председништво.

Бр. ЕК. 76. ех 1905. 3—3 21

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава *Милла Гушић*, непознатога боравишта, да је њезин муж *Јосиф* покренуо против исте бракоразводну парницу код овог епарх. конзисторије, на се позива, да се у року од 90 дана, рачунајући од дана првога уврштења овога едикта у „Срп. Сион" пријави овој власти или лично или пјеродостојно писмено или преко свога, на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње, а на њезину штету, окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 24. фебруара 1905.

Предсједништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИМ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по њоји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованог гвожђа. —

6—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајне ствари се 10 филира од једног реда сатних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 345. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV | Број 11

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у уторак 31. маја 1905.

ЗВАНИЧНО.

Произведени и одликовани.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић*, благоизволео је Стевана пл. Стратимировића прив. катихету и професора у српској учитељичкој школи у Сомбору чино и правилно рукоположити у свето николајевском храму у Старом Сивцу дана 9. (22.) маја 1905. за презвитера.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ темишварски *Др. Георгије Летић*, благоизволео је декретом од 23. априла (6. маја) 1905. бр 157/през. ех 1905. одликовати правом ношења црвеног појаса јереје: Илију Белеслијина, пароха у Темишвару-Фабрици, Миливоја Радовића, систем. парох. помоћника у Вел. Кикинди, Михаила Николајевића, пароха у Дивошу, Светозара Поповића, пароха у Мађ. Чанаду, Андрију Путића, пароха у Срп. Чанаду и Јакова Михајловића, пароха у Бега Св. Ђурђу.

НЕЗВАНИЧНО.

Тестаменти владичански.

IV. Тестамената

Никанора Димитријевића-Митровића, владике косталничког.

1716.—1728.

(Свршетак.)

Д. Р.

Понеже да јест ведомо всаког узрока и уредовленаго чина, јако сајатителскаго сиде и христољубиваго владителства, слишашчим и прочитајушчим, известно да просудет ва вас.

Ми смјерјени јепископ Никанор Димитриевић, убојавши се јако человјек самертни, како ми је нијне придесила јест болезан. сего ради попудихсе, ови наш тверд тастамент ашче и от мала именија, сија принашају идеже потребно јест да непрезрен буду о мне душевним поученијем.

Первјее остављам господину архиепископу и митрополиту сербском кирие кир Мојсеју Петровићу цекина ć (200), пак остављам за трапезу и онело када се састану братиа архиереи на сабору при господину митрополиту цекина ğ (60).

Пак остављам на манастир Хилендар у свјатој гори цекина ϱ̃ (100) за мој вечни спомен, пак у Јерусалим цекина ѝ (50), пак на Синајску гору цекина м̃ (40), пак блаженејшему патрпарху сербскому пећкие патриаршии ϱ̃ (100) цекина, да ми учини у патријаршии опело, пак у свјату гору на св. Ану цекина ѝ (50), да ми онде трапезу поставе, и пак по ѝ̃ (12) форинти у манастире Крушедо, Ремету, Вердник, Шишатовац, Бешеново, Раковац, Беочин, Комоговину, Лајена вина, Гомирие и моему дјакону Симеону служетелу цекина с̃ (200), пак моему служителу дјакону Јефрему цекина ϱ̃ (100), на манастир Комоговину цекини ѝ (50), на цркву варошку свјатаго арханђела цекина ѝ (50).*

М. П. Ја протопоп Бивадовић,
тому сведетел
Козма Дамјановић
Трифун Ђато
Лазо Тулић
Божо Стричевић
Стојан Кавић.

V.

О

оставини Максима Гавриловића владике сечујско-осечког.
1721.—1732.

Како немамо сâмог тестамента владике Максима Гавриловића, навешћемо по савременим списима његову оставину.

По обављеној судској процени од стране државне власти у Осеку од 15—19. Септембра 1732., оставина је Гавриловића износила 6630 фор. 31., а дугови заједно с погребним трошковима 5062 фор. 6 кр.

Шта је примио ко од оставине владике Максимове, види се из следећег „Назначеновања".

Назначеновање

иже при начальном парастосу, опелуже и молитви блаженоприсно поминаемаго во Бозје усаншаго сечујскаго Епискупа Господина Максима Гавриловића о прошлом саборје белградском за јего душу по уставу свјатија восточнија апостолскија церкви вспоминаемом и при жертвенику Божием ослуженом, јакоже установлено каждому православному Епископу сице творити и вечне воспоминьатисја, за иже по обичају и уставу и томже законаго отрежденија цркви нашеја, по степенех каждому чину прилучившемусја опело и за молитву достојало се издати опело и вечни спомен; такожде и јего служителем свешченаго чина, а наипаче и једино кровнеј сестри јего, како ниже јављаем:

Титул	фор.
Архиепископу и Митрополиту Г. Г. Викентију Јовановићу 100 дуката	425
Генерал ексарху Петру Ненадовићу	24
Архимандриту белградском Андреу Атанасијевићу — — — — —	24
Протосингелу карловачком Софронију Димитријевићу — — —	24
Архидјакону Викентију Стефановићу	24
Ексарху белградском Симеону Милосављевићу — — — —	12
Ексарху Јоану Михајловићу — —	12
Ексарху пожаревачком Максиму Радковићу — — — — — —	12
Ексарху Стефану Стојковићу сремском — — — — — — — —	12
Ексарху Софронију Јовановићу —	12
Вицеексарху Јосифу Стојановићу	8
Сингелу Андреи Јоакимовићу —	8
Капелану попу Георгију Савићу —	8
Протодјакону Мојсеју — — —	8
Дјакону Сави — — — — — — —	8
Двенадесетем певчиком Г. Архиепископа — — — — — — —	24
Двенадесетем свешченоснем Г. Архиепископа — — — — — — —	12
Дидаскалу и јего дјакочу — —	24
Епископу валевскем Г. Доситеју Николићу 24 дуката — — — —	102
Ексарху ваљевском Исаији — —	6
Дјакону валевском Николау — —	4
Епископу темишварском Г. Николау Димитријевићу — — — — —	102
Протопопи темишварском Јоану Црногорцу — — — — — —	6
Дјакону темишвирском Јоаникију	4
Епископу будимском Г. Василију Димитријевићу и окром тога что је и при погребу и после служио	204

* По овом тестаменту, износила је оставина Никанорова 1000 дуката и 120 фор., за оно време, лепа свотица! Уред.

Свештенику будимском — — — 4
Епископу костајничком Г. Стефану Љубибратићу — — — — — 102
Јего дјакону Симеону — — — 4
Епископу Славонијском Г. Нићифору Стефановићу — — — — 102
Ексарху славонијскому Софронију 6
Дјакону славонијскому Арсенију 4
Епископу угро-влахијскому Г. Иноктентију — — — — — — — 102
Ексарху угро-влахијскому — — — 6
Архимандриту угро-влахијском, — 6
Протопопи угро-влахијскому — — 6
Дјакону угро-влахијскому — — — 4
Епископу себишкому Максиму Несторовићу — — — — — — 102
Ексарху себишком Висариону — 6
Дјаконом двема себишким — — 8
Епископу бачком Г. Висариону Павловићу — — — — — — — 102
Протопопи бачком Авраму Јоановићу — — — — — — — — 6
Дјакону бачком Петру — — — 4
Епископу јоанополскому Г. Исаији Антоновићу — — — — — — 102
Јего дјакону Петру — — — — 4
Протопопи белиградском Кирилу Маркову — — — — — — — — 8
Такожде свештеником, дјаконом обшчим белиградским преко всего лета что су парастос и летургие держали — — — — — — — 75
Архимандриту Василију — — — 12
Игумену хилендарскому — — — 12
Духовнику „ — — — 12
Духовнику Герасиму — — — — 12
Протопопи боботском — — — — 6
Попу Василију — — — — — — 4
Попу Лазару пожаревачком — — 4
Попу Оршавачком — — — — — 4
Магистру дјакону Марку — — — 6
Тогда сиромахом разделено — — 60
За свеће цркви белиградскої — — 75
О трапези годишњеј тогда потрошено 75
Звонаром белиградским — — — — 12
Калугерицам за подушие и панахиу 24
Монастиром каждому по сарандар то јест 42 литургие по 12 фор. иже сут во Сервии, Сирмии, Банату темишварском, цесар. угровлахии, Славонии, Хунгарии и хорватскої обретајушчим се 60 монастирем — — — — — — — 720
Служитељу Гавриловића попу Стевану, кои је от детства служио, а никоего благодателства неполучие достоиму се дати убогом једне халине покојнаго и новаца — — 100
Такожде и другому јего служитељу дјакону Роману, иже и он от младости служио га а ничто неполучил, достојно је дати јему сиромаху једне халине и новаца да не воздихајет — — — — 100
Тим начином подобно и третнему служитељу дјакону Арсенију, коиго служил от младенства и при болезни јего покојнаго а начпаче о погребенију, да се даду једне халине и новаца — — — — — 150
Покојнаго Гавриловића сестри која је покојном, своего очинства и материнства припадајушчее последне вручила и тако при нем остало, зато за једное воспоминание достоитсја јеј дати — — 300
Макарију монаху старому ексарху покојнаго Гавриловића на једине халине за јего службу что ничто ние получио. За то даму се дадет 55
На шпитаље и школе и сиромахом 150
На трапезу что је потрошено о десетини, двадесетини, четридесетини и о пол године и за парохе и свеће — — — — — — — — 185

Сумариум 3950

М. П. Архиепископско-митрополитски
Генерал-Ексарх
Петр Ненадовић с. р.

Из овог се види, да владика Максим није правио свога тестамента, него су у београдскої митрополији по својој вољи делили његову оставину, у чему су били сувише издашни.

Из реченог се види и то, да је владика Максим морао бити тврд човек, кад није испатио ни своје млађе.

Поменути — начални — парастос о коме је говор у Ненадовићевим „Назначеновању“, одржан је у Београду за

време народног сабора, који је одржан у Београду 1732. у Новембру.

Петар Ненадовић, митрополита Вићентија Јовановића генерални викар, није вико други него потоњи митрополит Павле Ненадовић. Ненадовић се тек доцније покалуђерио, као што су многи други и пре њега и после њега чинили.

Шта је све заостало иза смрти владике Максима Гавриловића, види се из следеће шпецификације.

Шпецификација от ствари покојнаго Г. владике Максима сечујскаго, кое смо у Осеку нашли у попа Павка и предали у Даљу протосингелу кир Андреи и они у Карловце однели љета 1732. 27. ден — а ког месеца не рече се.

1. Крст окован сребром старински
2. Мали панаћиар окован
3. Пешкира 5 преткани свакојаки
4. Марама 129 свакојаки слаби
5. Бела платна ћенарли 5 парчета
6. Бели чаршава србски 2 и кошуља
7. Петраил слаб дасмо у даљску цркву
8. Требник мали московски и псалтирић
9. Пенжера 5 с кашки а 6 без кашка и 4 котлића.

До зде от протопопе.

Пак у Петра сапунжие шчо је било у кожном сандуку:

1. Сакос от дибе
2. Петраил са образи по зеленој кадифи златом везен
3. Фелон шарен от дамашке
4. Мантиа
5. Стихара 2 от дамашке
6. Хиратониа окована
7. Наруквице от беле дибе.
8. Пребедрница морасте-кадифе с чипком
9. Марама шчо се на шчаку меће
10. Појас сребри и једне наруквице
11. Петраил зелене дамашке
12. Трикелие и дикелие
13. Еголпиа оковата с ланцем
14. Крст сребри с ланцем на прси носи се
15. Крст ручни

Други сандук дрвени повећи:

1. Шчака
2. Три стихара свилена
3. Орар свилен а други от мусула
4. Два фелона и један стихар платнени
5. Наруквице свилене и друге от мусула
6. Појас памучни
7. Седам пешкира и пешчемал памучан
8. Кутиа от плеха празна
9. Три мараме и 2 ручкура везена
10. Четир кошуље и неторе гаће
11. Лећен и ибрик бакарни

Трећи сандук дрвен мали:

1. Осам минеа месечни и општачић мали
2. Октоих московски
3. Пентикостар московски и 1 мали
4. Саборник поучение московско
5. Транкфилион
6. Вечера духовна
7. Псалтирић кијевски и један рукописни
8. Псалтир с молитвами
9. Псалтир брашно духовно
10. Жазл книга и литургиуа кијевска
11. Книга св. Лазара служба
12. Законичић рукопис
13. Калајлија 12 велики и 12 тапира калајни, 4 сажака и подноса калајна 2, 2 санћила и 2 тепсие бакарне.

До зде у Петра вешчи протосингелу предане.

Пак вешчи у Сечују у три сандука сложени и оставлени, Арсение зна где:

Марама 6
Пешкира 6
Панаћиарић 1
Пушка шчо се запаљуе труд
Свитка свећа 2
Катастиг
Хиротониа руконис и штампана
Требничак један
Акатистар
Книга молитве поправилне
Книга о антихристову пришествију
Законик
Исповедание православне вере, 4 минеа, молабник
Ђурдиа морасти две, чаршава астаљски 4 и 30 пешкира
Калајни кашика 25, кутија чрни пожева, котур свећа вошчани
Сланик калајни, 4 чаше с ручком, 14 калајни танира
Велики калајлија 14, дугачки чаршав.

До зде у сандуци оставлено.

Пак у дому шчо је Арсенију грабовчанину предато:

Хардова с вином 5

Празднич винских судова 2, 3 каце купусне заручене

Кош мало не пун жита, каца виньски празни 5

Хамови прости двое и уздице, 4 астала

Столова кожни 10, котлова мали и велики 6

Тенжере 2, асталник, свјешчник от туча, 6 сланика, коња служебни 4, чабра 2, калајлија стари 8 и нови 10, и коња различни 5, ибрик и лећен и ибрик кафежиски, фењер, тепсија, кревета 3, перине 3, алија, 2 јоргана, шлоферук, 3 секире, ваицага, 3 косе, ватрала 3, јастука от картуна 2, ћурдија на тавану, пушка, бокал велики, каруце покривене, хинтовски коња 6 и хамови ветхи на њима, једно буре мало ракие киселе, 3 мотике.

До зде у Сечују нешчи Арсенију предате.

Пак ми шчо смо собоју зде принесли:

1. 3 крста, 2 от сребра, један от камена шчо се на прсима носи

2. Једна пребедрница от свиле с чипком

3. Једач панагиар оковат и један појас сребрн

4. Један крст окован ручни, 7 марамица кое какви

5. Фиинк закован у кадифи

До зде код нас.

Зде прилажемо, која су села остала јешче непокуплена с ову страну Драве:

Сечуј, Мухач, Бан, Кишвалуга, Суђош, Моношч, Бозман, Качвала, Тарда и у осечком пољу колико год јест села и варош осечка није покуплена ни једно.

VI.

О

оставини владике будимског Михаила Милошевића 1716.—1728.

Не могосмо доћи ни до тестамента владике Михајила, ког је по изјави брата му морао оставити, него нађосмо овај рачун о његовој оставини.

	фор.	новаца
За медецине владике Михаила	10	—
За пол годину — — — —	12	75
У Сент-Андреј за три сарандара — — — — —	36	—
У Ковин — — — — —	12	—
У Будим — — — — —	12	—
У Патријаршију — — —	200	—
У Бечку цркву сарандар —	12	—
У Дечане — — — — —	12	—
За 13 сарандара у фрушкогорске манастире — —	156	—
У Крушедолу за опело и трапезу — — — — —	195	50
У Филендар (Хиландар) —	150	—
У Јеросалим — — — —	100	—
У Синај — — — — —	100	—
На ошшчину и народу —	500	—
Архиепископу — — — —	212	50
Прокопију — — — — —	300	—
Џакону Јосифу — — —	150	—
Брату владичину Вуку —	100	—
На интерес — — — —	160	—
	2430	75

У Београду Септ. 25. 1729.

* * *

Аз доле именовати, понизно сваком извешчујући, како прими от преосвјашченејшаго и преимушчественејшаго господина господина Мојсеја Петровића, архиепископа и митрополита нашаго 100 фор. т. ј. шчо ми је покојни брат мој блажене памјати, Михаил Милошевић, бивши архијереј будимски у тастаменти уредил, јегово преосвјашченство све ми издаде. Сего ради свој крест полажем веровања ради.

\+ Вук Неделковић

Месеца Априлија 6. 1728.

У Карловци.

* * *

Сведетелствуемо ми ниже именовати како примисмо от Господина архимандрита три велика сарандара сума 36 фор. за покојнаго Михаила архијереја, за које боле ворование потписуемо се.

Протопоп Петр Георгиевић
Рафаило јеромонах
Поп Нешко Цвеић.

* * *

Љета и дне долу подписатаго от преосвјашченејшаго господина господина архиепископа и митрополита славено-сербскаго господина Мојсеа Петровића ја ниже именовати примих 12 фор. словом двана-

десјат форинти, шчо сам служио сарандар за покој блаженија памјати преставлшаго архиереја Г. Михаила Милошевића будимскаго. Лучшаго ради извјестија сеју моеју квитанцијеју своједеручне чертаноју и потписаноју свједетелствују

весма невредни служител и
подножие јего преосвјашченства
Поп Теофан
У Бечу Јунија 14. 1729.

VII.

О

оставшни Данила Љуботинк владике горњо-карловачког

1713.—1739.

Нисмо могли доћи ни до тестамента владике Данила, него наводимо писмо ексарха Симеона Љуботине, што га је писао владици будимском Василију Димитрије вићу, у ком је говор о Даниловој оставшни.

Преосвјашченејшни и словесњејшни Г. Г. Епископ и презес от нареждене комисне, мњеже Г. отец и патрон всемилостивејшни.

Пријел сам писание преосвјашченејшаго Г. нашего Епископа Павла Ненадовића, одпушчено из Карловац 25. Априлиа прошлаго, мње стигло сего 22. Маја с приложеном копиом от писма вашего преосвјашченства писатаго из Сен-Андрее прошлаго Априлиа 14. году 1744. реченому Г. епископу Павлу, заради тастамента и субшчанције покојнаго Г. епископа Љуботине, да настое изпитати и изтражити и чтосја год буде пашло, заповједају у Карловце принести, в коем писанни мње пишу споменути Г. епископ Павел, да на термин садашње комисне или сам у персони тамо предстанем или о свему коликом у вешчех и новцу сушчем останку Архијерејскому извјестие пошаљем на име вашего преосвјашченства, отвјествују, истина је, да сам ја бил служител покојнаго Г. Љуботине, и равно се на његовој смерти трефио, за коју субшчанцију поред мое совјести извјествују вам (покојни Г. епископ Љуботина пошао је по обичају народ визитирати, и от Плашке резиденције на четвертом конаку јест пао в крепкују болезн, гдје уже преставл се на вјечнија обители, тако што пити перво тестамента написал, ни у истој смертној болезни ме за свое вешчи и новце неповједал, ниже что от таковаго сказал, за при њем оставше и нашадше ствари правично извјешчују преосвјашченству вашему), остала су четири коња, ћурдие две, долама једна, Архиерејски округ, једне мале сати, четири злата дуката, потом по умертвии возвратио сам се у двор и нашао сам седамнаест злати и тем педесјат марјаши, и неколико заложенаго људскога сребра од потребе за новце, ноже једне, ножеве друге, које однесал Софроние садашни игумен марчански које мње бил јест подаровал, сасудов сребрни ние било, кромје калајни копли, тенчере и прочаја. Све у двору остало кад сам изшал тамо в Карловце Г. Г. патријарху по ниховој заповјести, и потом уљезао внутр в резиденцију бискуп унпат Пашић, что всјем вам добро знано јест, и чте је у двору затекао, како речене сосуде, тако и књиге, постеље, јоргане и прочаа, и после унита пашча нисам нашао кромје један сами наги дунар празне и поробљене куће, и воистину, поред мое конценције за пењази и вешчи покојнаго Г. мене до такови ствари изредне јешче мење до пењаз никогда ние пустил, пити сам ја зашто већ знао, кромје кад је годер с обичне визитације народње доходил, абие в монастир Гомирје такови приход и собрана от епархие односил и тамо имал своју секровишчицу и сву своју суму држао за коју мислим до неко доба да су могли знати честни отец проигумен Теодор онда бивши игумен, такожде и отец Јоаникије (један крат сам покојни господин отнесао је у свое сродство во Истрии пет сто злати дукат, за после не знам јели што онамо пошиљал) каде је нами била сила от унита Пашића, нашло се јест во монастиру Гомирју код споменутаго отца Теодора триста злати дукат, од коих јест потрошено у процес Пашићев сто тридесет један злати дукат, мени тако исти отец Теодор дао четрдесет злати дукат кад сам ходио трикрат во Истрију за ради споменути пет сто злати, друго пако четрдесет как сам ходио Г. Г. Блаженејшему Патриарху (что већ остало игумен потрошно кадесмо покојному господину

совершили годишчницу) кадее пако сила била за новце платити дуг г. агенту Јамбрековићу, принуждан бил јесам официрем, свјашченикам же и народу присизати се да за већи новац незнам, како ондје бивши свидјетелствовати могу.

У Ријеци хиљада дукат сребрјани приморским броем, чини један дукат четири марјаша, от такових дукат пет сто у монастир Гомирје одредил јест, а пет сто пако на церков плашку, ако би се црков несозидала на реченому мјесту Ријеци, како покојнаго Г. Љуботине тастамент за исте новце хиљаду дукат свидјетелствовати може, речено пако сребро људско јесте сваки свое откупно, кои цекин, кои два, кои пол, то сам потрошио после кад сам у празан двор дошао и уљезао, будући здруге стране никакова доходка нисам имао, и другач нисам се могао у двору држати, нити на оно дворне землице и проч., скорб имати, и от других чувати и бранити. Свјатих преваручајушчсја на свјати Архиерејски молитви, остају

у Плашком 25 Маја 1744.

Вашего Преосвјашченства
всенокорњејши слуга
Симеон Љуботина
ексарх.

P. S. Остала су четири вола, кое Пашић отерал, два коња, горе речени 17 злати, ктому педесет марјаш, нашадши у двору потрошио сам на опјело и дао свјашченикам.

* * *

На једној цедуљици налази се ово написано:

На митрополита Вићентија* страну потрошено кад смо плочу на гроб метнули:

На 5 архиереа по 2 дук.	—	10 дуката
Протосингелу — — — — —		2 „
Архимандритом трима и поп Петру и Андреи — — —		5 „
За рибу и трошак други	—	20 фор.

На страну владике Михаила (будимског † 27. феб. 1728.)

Трошка опелска — — — —	20 фор.
Опела 5 архиереом по 4 дуката	20 дуката
Протосингелу — — — — —	3 „
Архимантритом троици и попу Петру и Андреи — — —	5 „
Игуменом и дјаконом троици	6 „
Свјашченикам и дјаконом опела	31 фор.

На страну владике Никанора костајничког († Марта 1728.)

Трошка о опелу — — — —	20 фор.
Опела 5 архиереом по 4 дуката	20 дуката
Протосингелу — — — —	3 „
Архимандритом троици и попу Петру и Андреи — — —	5 „
Игуменом деветорици и трима дјаконом — — — — —	6 „
Свјашченикам и дјаконом опела	31 фор.

На страну владике Јаникија темишварскаго († 27. Окт. 1727.)

Трошка о опелу — — — —	12 фор.
Архиереа 5 опела по 2 дуката	10 дуката

Знати се кои су били у монастиру Крушедолу тогда о опелу архијереји:

Софронје бачки
Николае темишварски
Стефан костајнички
Никанор Милентијевић
Василиј Будимски.

Архимандрити:

Леонтије требињски
Теодосије гргетешки
Атанасије бешеновачки.

Протосингел:

Висарион и пекскиј.

Како не стоји, кад су одржана ова опела владичанска, односно кад се подигла плоча над гробом митр. Вићентија Поповића, биће да се све то догодило 1728. у ман. Крушедолу.

Два српска калуђера у Русији 1757.

Д. Р.

У исто време, кад се бавио у Русији потоњи славни архимандрит Јован Рајић, бавио се у њој и јеромонах манастира Ораховице у Славонији Јеврем, који се учио у Саксонији, у Паризу, у Италији и Пруској, та досао до професора московског универзитета, у ком је предавао три

* Поповића, који је умро 23. Октобра 1725. и сахрањен у Крушедолу. Уред.

године благородној деци верозакон, и неки монах Исидор Дамјановић.

Од њих су се сачувала ова два писма писата митрополиту Павлу Ненадовићу, која овде доносимо.

I.

Високопреосвјашченејши владико, мње Архипастир и благодјетел милостивонадежњејши!

Хотја ја и неимјел чест ваше високопреосвјашченство, милостиваго моего отца и благодјетела, как ја јешче по отечествје моем биł, персонално знат, и вашего свјатаго лица неудостоилсја видјети: однак осмјелилсја ја, надјејасја на вашего високопреосвјашченства общчују ко пастве своеј милост очискују, из которих числа прошу и мења слугу и богомолца вашего невикључат, вашему високопреосвјашченству, чрез сие мое писмо о себе донест покорњејше, и не иное что мења к сему побудило как ревностнаја љубов и глубочајше мое почтение к вашему високоархипастирству, имјеја причину натуралну и божествени закон, натурални понеже мат моја, котораја мене сеј сајет видими удостоила, видјет јест Славонија, во которој имјеетсја монашествујушчих обител Ораховица, јејаже и ја вашего високопреосвјашченства слуга и богомолец посљедни и најменши во братиј постриженец, како то говоритсја Patriae fumus dulcis. Божествени понеже всемудри и всезнајушчи бог от вјека предувједјением своим избрал ваше високопреосвјашченство во љубезњејше мое отечество Архипастирем и пастиреначалником и дља сеја причини хотјај ја и во чужих странах, однак от овец вашего двора и огради, одолжен вашему високоархипастирству мое нижајше почтение засвидјетелствоват, и принести. Апостол говорит: повипујтесја наставником вашим, ти бо бдјат о душах ваших. Нижајше с понзволением доношу вашему високопреосвјашченству что ја ваш слуга, Арсенија грабовчавина посљедже Архиереја костајничкаго* биł товаришем и в мјестје поехали в Саксонију и от туду ја поjехал в Росију уже осм лет как в неј нахожусја, прежде биł в нижегородској епархии екзаминатором, а тепер по указу свјатејшаго Синода определен во ново учрежденi императорски московски университет уже 3 года дља обученија вјери и закона божија благородних дјетеј, а посље сего моего званија, куд и что бог со мноју устроит, вашему високопреосвјашченству донести неумјеју. Прошу вашего високопреосвјашченства јеже ли в чем вам услужит могу, мње, вашему слуги повеленат, ја всегда готов и себе за счастливо буду почитат, јеже би ја удостојас вашему Архипастирству в чем услужит. Сообшчају вашему високопреосвјашченству јежели угодно вам покажетсја, каталог лекционум университета нашего, чему, в нем обучајутсја и во которое врјемја. Нижајше прошу ваше Архипастирство, неоставит брата моего Христофора Георгијевића, которi живет тут у вас в Карловци вашеју високоархипастирскоју милостију, старик у мења здјее в Москви биł из Будима, котори часто ходит во Јеросалим, и тепер поехал в Петербург; он имјеет брата в Будиме Дамјановића каковија фамилиеју.

В прочем вручаја себе с глобочајшим моим почтением вашеј Архипастирскоі милости

и остајус милостиваго моего отца и благодјетеља вашего

високоархипастирства нижајши слуга и богомолец Императорскаго московскаго университета јеромонах Јефрем.

В Москвје А.D. 1757. Декјамб. 20. числа.

На засебном је листу написао Јеврем ово: „Прошу ваше високопреосвјашченство, когда возвратитсја отец Исидор из Росии, увешчат јего отеческим — вашим, чтоб он к јединому мјесту приклонилсја и бездјелиц коекакових и обманов греческих неносил по свјету, о особливо во Росију затјем, что здјес весма невјеројатно кажетсја, набрал он от простоти своеј и лекодушија к тому и неразумјенија во Јерусалиме коекакових камушек земници, и словом сказат бездјелиц и привез во Росију да и раздает, а они над ним смјејутсја, и не би јето все ничто

* Арсеније Теофановић као јеромонах грабовачки, бавио се више времене у Халу у Саксонији на науками. Саопштаћемо једно његово писмо из Хале. Уред.

било, да жално мње что он Сербин, а Серби до сего времени неслишно било, что би јетакими товарами терговали, развје тепер греком, они отњали хљеб в јетаких товарах, опасатисја можно от греков, ошибсја ја хотјел сказат греков афоризма. Когда греки услишат, что Серби им природними товарами тергујут и от них отњали, что ја пежелајућ моим љубезним Сербам.

Отец Исидор Дамјановић донесет вашему високопреосвјашченству о всем когда возвратитеја, что до вашего високопреосвјашченства, а мње неспособно донести".

Митрополит је Ненадовић примио у Карловцима 2 Априла 1758. и писмо Јевремово и ову његову целућицу.

II.

Преосвјашченејшему и словесњејшему Г. Г. Павлу Ненадовићу, Божиеју милостију православни Архиепископ карловачки и всего во державех их ц. кр. величества обретајушчагосја славено-сербскаго и валахискаго народа митрополит, отец општи, премилостивејши нам усердни!

Ја нижајша препокорни раб твој, обзнањујућ о себи јешче, обретајућсја ва жизни сем и јесам вашем превсвјашченству писао два писма, једно от Јафе, а друго из Мироградa из нове Сербије, и придо во Киев поклонитисја свјатим угодником божим и пребива 13 дни и писа брату хачи Симеону и прочим к греци сказаше да сте се преставили, на ваше место изабрали пакрачког, ја и Дионисија јесам велико сажалио и прослезио и ту у Киеву јесам страдао от једнога попа именем Павел от цесарие и обријао браду и на њему мађарски мундир, друго да није било грека побио би био. Пакн из Глухова погодисмо воз са једним калуђером именем Христофор втори антирист рождением от Плевља пострижаник тамошних троицког манастира и само га Јосиф игумен са турци уфатио и метнуо га у пужа и са путама из манастира утекао у гору у једно село, и у том селу оковали га, отуде утекао у Шишатовац и том бил, имал виноград и воњак и когда почела се општина у фрушкој гори, и узели от јего виноград и воњак, каже, ја утекао ва свјатују гору, а други утекли у Илок у фратрове и до Рима и велико поче хулити на вас и на ваш двор и ја поче бранити вас, он простите — — до мои уста, ја скажу јему, чему так, ја самога Христа на тоја уста примам, не остала ни моја матушка ни брат и ја њему отговарао доволно и покину јего, оста у једном селу московском 10 дни и прид у Москву и написа челобитно и зва га на суд и не смеде и у Москви пребива у једнога честнаго учитеља сербина рождением от тамошних странах пострижних Ораовице манастира, и пошао из манастира сас покојним Арсением грабовчанином костајничким владиком, Арсеније се вратио а он пошао до Парижа, до Саксопие и Пруске и Италие, обучил се и јеврејски и всим јазиком и нест јеговога ученија ни тамо ни на росиских странах. 18 лета како је из цесарие изишао, није обретаетсе ва царствујушчем граду Москви први ва училишчу над учители, учен, и пребива у јего месец дни премилостиво ме упокоио и даривао и чрез јего котори јему приходет велики књази и књажни, књаз Галицин, Долгоруки и прочи много и чрез јего и мене дариваше, ни кијевски митрополит ни московски так славно неносетсе и неходет как он и много сажалце о вам како јесте облагани и оклеветани, ја скажем неверујте господине, он каже, да је један от Будима, от Сент-Андрее или от Пешче бил у Москви и публично говорио пред церквами народом, да је истина, да је Павел Ненадовић прави унијат и вас народ спровео на унију и друго, исповедао сам се у једнога грека именем Матеј грек из светие горе, тако и он рече ми, и ја њему отговори како греци принесли государу Петру великом петују ногу от мазге, и са цариградекога престола један другога згњавет. Свуда пронесло се то слово и вичу, а највише от тамошних стран испод цесарске области котори утјекајут отуда овамо и от калуђера доста, и писам чуо добра слова да говоре за тобом нигде, добра само у царствујушчем граду Москви от господина учитеља Јефрема и јеромонаха и велико сожалује о вам, вели, тако је глупи народ викао и на Мојсеја (Петровића) и на проче.

Њему — Јевреи — овамо славно живот свој проводи ни васеленски патријарх тако вас у свили и почтен от васих и вам присилает писма от себе, друго, ако ме бог жива возврати из С. Петербурха, може бити да ћу вашем преосвјашченству известно донети, само молимсја споменитеме на ваших свјатих молитва незабивајте мње убогаго. А сами сте говорили, да је вам цесар говорио бисте митрополити нису имашли железна рамена носити, и говорили сте нека ми нису дјела, то су онаки облагали, кои се бога не бое и страха божиега неима и неномишљае смерт и страшни суд, а што велите ашче ми дјело нае пред господем богом оправдано, не требује там сведетеља бог праведни, не па лица зрети на дјела или осудет или оправдет утјешајтесја са светим писанием сего света, ти перви нестрадаш по многи учители источни и западни страдали, а без страданија нест спасенија и сам Христос за правду страдао, и пророци, апостоли и мученици и прочи. И ако ме Господ бог возврати от Петербурха оћу всех изнаћи откуда је то произишло и боле не могу ширити и вам докучивати писати, а и јошче много би вам писао, васкресенскаго манастира архимандрит Иларион Григоријевић и Елиозар, когда сам перви пут бил у васкресенском манастиру и давали ми 100 дуката да понесем у Сент-Андреу Раденковића жени, то је сестра архиереа Петра Смилића, и ја казао пођу ја у Цариград и на другу страну, и он после послао по раванички и после ја поручио по Раденковића јего жену испрашао от не, јесу ли дошли ти дукати, и она мени сказала, јесте ми принели калуђери из Раванице шчосу били у Москви 100, и он ме спрашао из писма и ја му посведочио и зато ме даровао и саде је архиерej у Москви у синоду, и био сам четир пут у јего, и когда служио, имает цркву у своем двору, тамо је и попио и диаконио и гледао сам у јего у двору свех старце архимандрити, 3 диакона 2 јесу по от 50 лета, а једном јест 40 лета, а певци млади и стари, друго кијевски митрополит Тимотеј, хотео ити у скит, а синод јего пренео у Москву, и јест у Москви митрополит, а на јего место на кијевски престол поставили Арсенија могиланског, пришао у манастир и поставили га кијевским митрополитом и био у јего 2 месеца у Петербурху и даровао ме пре и саде, али овамо неима кои би за архиереом или ти митрополитом што проговорио от себе, бои се цара и синода. Простите ме преосвјашчени господине шчо сам толико писао, друго јесте от Москве Ростов град, 18 јесте се посветно ростовски митрополит Димитрие, преставио се на 1709. года и погребао га митрополит Стефан резански, и јавишесе мошчи јего чудотворне на 1754. года месеца сектемврија 24. дне, и многи слепи и неми и хроми и прочие болезни чрез јего бог исцељает и по Москви публичне јего образе и чудеса печатет и молујут и продајут и по црква, и купио сам и оћете имати и многи народ оде тамо и ја отидо на поклоњение от Москве, у малој Росаи Лубен город и монастир јест Лубен там, приходил Атанасие цариградски патријарх пише там, идем ва малују Росију посетити мое чорьвке, два пут приходио из Цариграда на посешчение и трети пут пришал на 1654. лето и на 40 дни проповедао своју смерт и как седео тако се и преставио, митра на глави и окрут облечен и седит само босе ноге, велико тело как у светаго Симеона богоприемца, цел и благоухание, и там много приходит народ на поклонение, престависја на 1654. лето, априлна 24. ден; отуда придо ва Кијево и там митрополит Рафаила 10 лета как померл и он нетљен само митрополит Тимотеј находит к њему; отоле отидо ва Черногов и там Јефтимие черноговски архиерej нетљени и светија мошчи 6 рази валази ва гробницу и целова јего свјатија мошчи, он престависја на 1695. лето, јешче не могу десном руком и левом ногом и није како је било, и того ради идем до сајатаго Димитрија ростовскаго чудотворца и донећу вам черногорскаго митрополита Василиа Петровића историу лажну и хулит вас народ и архиерее под ћесаром, и нако у Кијеву 9 пунктов коено називајут лажнују. Са сведочбом оћете ваше господство имат с коим преваручају себе на милост божију и на ваше свјатие молитве, дај господи боже

видети ваше преосвјашченство у добром здравију и вашу свјатују десницу поцеловати, ја пижајши и пренокорни раб твој

Исидор монах кукљави.

Отидо из Москве 1757. Декемвра 29. дан.

И ово је писмо примио митрополит Ненадовић 2. Априла 1758., заједно за Јевремовим.

* * *

Кад смо код српских калуђера у Русији, навешћемо овде још једног калуђера, а то је Иринеј Александровић, јеромонах хоповски 1797.

Исти је Иринеј по једном запису: Иринеј родисја во великом Вараду от родителеј Христијанских, отца Алексија и матере Агафии. Љет имјеет от рожденија 31, учисја церковним книгама в Росии, такожде и другим наукам до богословии во Академии кијевској при професорје Димитрију Устимовићу и ректору Варламје Мисловском, такожде и во царствујушчем градје Москвје во Академии тијежде науки продолжал под покровителством Г. Архиепископа московскаго Платона и ректора Атанасија, пришел во Хопово 1787. Септемврија 13. Рожденија писание при себје немјеју.

Званичан избор

игумана манастира Пакре 1812.

Цртица из српских времена.

Д. Р.

Владика пакрачки Јосиф пл. Путник, добивши у Септембру 1812. миле госте из Карловаца и то младог архимандрита шишатовачког Луквјана Мушицког и знаменитог управитеља карловачке гимназије Андрију Волнога; са својим милим гостима хтео је да проведе један два весела дана у манастиру Пакри, те да овековечи то своје гошћење, удеси тако, да се том приликом обави избор игумана у њему, којом је приликом састављен овај занимљив записник.

Дјелано в монастирје Пакрје
дне 29. Септемврија 1812.

Предсједјашчу Јего високопреосвјашченству Господину Јосифу от Путник православному Епископу Пакрачко-Славонијскому и цјелаго Генералата Варажданскаго и сосједјашчим Господам сосједателем. Пречестњејшему Г. Лукиану Мушицкому, Архимандриту Шишатовачкому на тое умољеному, протодјакону Стефану Станковићу заклетому епархиалнаго Консисторијума Нотарију, Г. Андреју Волному гимназијума Карловачкаго директору и многих учених јестествоиспитателних содружеств сочлену, јако приставленому приликоју сеју Актуарију и прочему монастирја сего Братства присуствујушчу.

Игуменству монастирја Пакри смертију преподобњејшаго Гедеона Петровића игумена дне 27. Ноемврија 1811. от маловременија жизни сеја во вјечнују преселившагосја, упражнену заостувшу, да не би лишењем Настојатеља како внутренее монастирја правленије, тако и дјела икономии и домостроителства касајушчајасја, в по рјадиџе своем оскудјевала, живушчее в предсловутом монастирје Братство о дополнении достоинства того частше и соборно между собују совјетовавшесја, многажди в Покрац доходјавше. Јего високопреосвјашченство дијецезалнаго Г. Епископа молиша, что би потребје тако взискујушчеј, једиинаго из среди их прочија честним житија поведенијем, кротостију же и смирењем отликовавшагосја во игумена произвести достојали. Коему в разсуждение взјату бившу зане да Јего високопреосвјашченство ово многими важними епархиалними дјели зањати, ово же напаче несчастним пожаром, в коем и резиденциа епископскаја сгорјела, удержани, предсловутому Братства прошенију по желанију доселе удовлетворити немогши, изводиша вчера в свјатују введенскоју обител сију пакрачку в содружествје горјепомјапутих сосједателеј сјемо прити и намјерјаемое дјело сносијешествујушчу всевишнему Богу превести.

По многом убо Братства о том увјешчании, да би при избрании будушчаго своего им Настојатеља на честност и непорочност лица во сицевое достоинство приставитисја имушчаго, јаконе и ревност и попечение јего о церкви домостроителствје, достојное имјели призрјение, зане измежду трјех в кандидацију поставлених

јеромонахов Гавриjла сирјеч Компенића Бјеланскиjа парохии администратора, Герасима Миљевића намјестника и Гервасиа Лазића в Дреновџе приставленаго, *Герасим Миљевић* јако јеромонах честностиjу, вjежеством, способностиjу, ревностиjу, трудољубием, смирением же и постом паче прочих отликовавшисја, у Братству своего толикое приобрjел повjерение, јако да он общчими гласи соборье во игумена общежителнаго монастирjа Пакри избран и наименован бист; изволиша Јего високопреосвjашченство избрание тое, и по тому что јеромонах Гавриил, на достоинство тое милостивjеше нудим, тое с благодарением отказав, избранаго брата своего Герасима препоручил, одобрити, потвердити и по даному о том поученију и наставленију, како с Братством, монастирем, икономиjеју и прочим домостроителству управљати и поводитисја имат, по пропису и уставу православнија нашеја восточнија церкве давше jему жезл правленија, во игумена приликоју сеју произвести.

Дjелано јакоже горје.

Слово прашчателное

в консисториалном соседании дне 7. Марта 1828. в Пакрацје глаголаное Стефаном Станковићем, архимандритом ораховаческим.

Приопштио
Д. Р.

Смерт блаженија памјати епископа будимскаго преосвjашченjешаго Г. Диониспја Поповића, конец творит не точиjу дониншњему девјатољетному епархии сеја пакрачко-славонијскиja правленију и званију моему, но и причинноју бивает моего от вас и милиja Славонии разлученија.

Јего сирјеч високопревосходителство милостивjеши ваш Г. Архиепископ и Митрополит о точном упразднених епархии правлении архипастирски пекушчесја, за jеже и рог мој по нечесему вознести, благоволиша мене на новоупразднечиjу епархиjу будимску за Администратора Јего императорскому величеству представити и послати, а временое епархии сеја надзирание между тjем*, јакоже из долженственаго их писанија уразумjети можно Г. Јосиљу Рајачићу архимандриту Гомирскому, котораго аз високим благопомjанутаго Г. Арх. и Митр. именем препоручаjу, jеже jему достоjнуjу чест и во всем послушание точно отдајати, вручити и наложити.

Јелико убо за мене по премногу утjешително јест, да аз незаслужењују толикуjу милост, благодат же и повjерение у високопомjанутаго Господина от дне на ден умножајушчуjусј обрjести сподобихсја; — јелико, глаголу, душеjу и сердцем радуjусја, видја себе милостиjу пастиреначалства нашего во престолни краљевства град примjешчаема, превознесена же и отликована: толико от инија страни мисл и помишление, jеже удалитимисја из мjеста сего угоднаго, и здравиjу моему пробитачнаго — миљаго сирјеч Пакраца и краснија Славонии, в коеj полних 19 љет пребиваја, красњејшее живота моего времја, младост моју спокојно проведох, и нечајано ниње оставити ми дом отца моего, милостивjешаго Господина диецезана нашего, да и немошчи ми при посљедњем от него разлучении личное, за всја, јаже ми воздаде отеческаја благодарениja, принести благодарение, — мисл глаголу, jеже от вас пречестњејша Господо и Братиje возљубленија, от вас искрених и њеких приjателеј, в дjељех же долженствених вjерних спомошчников и мудрих совjетников моих разлучитисја, и лишитисја добраго и честнаго свjашченства нашего по болшеj части вjерних учеников моих — и к тому уже незрjети ми тој мирољубиви и кротки народ Славонијски и Вараждински, иже мја своеjу љубовиjу и рjедким ко особje моеj привержением до конца одолжи — сија глаголу всја величајшуjу чувствителному сердцу моему задајут тугу.

Девјатнадесјатное времја, кое во богоспасаемоj епархии сеј пакрачко-славонијскоj безбjедно проведох, измежду деньми живота моего блажењејшими и радостњејшими счисљати буду; љубов же ваша нелицемjерна, и почитание к лицу моему отличное, пребудет в персjех моих незабвено во вjеки.

Полно и крjенко увjерен, да всја дjела моја на законье, правдје и искрености осно-

* У то је време владика пакрачки Јосиф Путник администрирао арадску епархију. Уред.

вана, ко общчему добру, увеличанијуже и распространенију слави епархии сеја Пакрачко-Славонијскија относишасја, с радостију и удоволствием иду во предлежашчи ми пут. Иду да помошчију божиеју отсеље пасу тују церков Христову, которују прежде 37 љет велики в родје сербском Јерарх, Јего Високопревосходителство милостивјејши наш пињешњи Г. Арх. и Митрополит Стефан премудри управљал бјаше. Иду, да подражаја великому Архиереју тому и в земли чужеј прослављу воспитателя и Авву моего. Иду, да Господу споспјешествујушчу вам всјем и милој Славонии и красној генералии пашеј чест и славу сотворју. Иду, да дјелају, дондеже свјет имјеју. Иду, да удовлесотворју свјатому опредјеленију моему, јеже всјакој души Христианској благо и безвремено послужити. Иду, да испољу заповед первоверховнаго апостола, которој нам свјашченикам сушчим велит, тако тешчи, тако подвизатисја, да всјем всја будем.

С Богом ми убо остајте возљубленi и многопочитаемаја Братие! Примите за указанују ми љубов, и за всја ваша ко мње благонаклонаја усердија, искрењејше и чувствителњејше мое благодарење, с таковим благоволением, с каковоју искреностију аз вам тое приношу.

Простите ашче кого от вас в чем либо обидјех, или озлобих, не воспишите тое злому намјеренију, наглости или пристрастију моему; но слабости человјеку природној, јако њест человјек иже жив будет и не согрјешит, велит писание.

Имајте мене во свјатих молитвах ваших, љубвиже и памјатствовании и далше препоручена, и незабвена тако, јакоже и аз усердие, благонаклоност и ревностију љубов вашу прјамо особи моеја повсјуду и всегда радостно, утјешително и крајним моим удоволствием, проповједати, и на похвалу и славу вашу, моеже увеличание превозносити буду.

С Богом, и паки реку, остајте, и простите увјерени сушче, что аз ашче и тјелом от вас разлучен, љубовиjу и усердием с вами присно пребуду, и отца небеснаго умољати непрестану, да всјем вам и трудом вашим послет скорују помошч, и богатое свое во обилии благословение. Рјех".

Мњење

архимандрита Никанора Грујића

о

синодалној Рајачкевом катихизису.

Д. Р.

Како је патријарх Јосиф Рајачић редовно давао на оцену све вероучевне и школске књиге, које би стизале конзисторији, архимандриту Никанору Грујићу; тако му је дао на мњење и достављену му примедбу тадашње војводске врховне власти, не би л' било боље да се синодалан катихизис преведе на српски језик.

Патријарх је овим дописом позвао Грујића за поменуто мњење.

Честњејши Архимандрит!

Високое ц. к. сербско банатское Намјестичество во писании своем от 2. Сепг. т. љ. Ч. 13237/2589. примјетило јест Нам, да би синодални наш катихизис религиозним потребам нашеја јуности болше соотвјествовал, ашче би на чистом матерњем јазиције касајушчејса јуности преподаван бил.

Мњењију сему, хотја подлиник доволно вразумителен јест, приступивше, под 7. Септ. т. љ. Ч. 1245. готовост Нашу назавихом високому Намјестничеству, јешче сушчи в словје катихисис на наш матерни језик превести дати.

Поводом тјем високое Намјестничество прислало јест Нам њиње здје прилежашчи */. ексемплар тогоже катихисиса вознамјеренаго предложенија ради.

Ми дјело тое поручаем Честности вашеј с тјем, да катихисис тај на чисти сербски јазик јелико скорше преложити потшчитесја.

Јелико молитв и приводимих текстов из св. Писанија касаетсја, в том призрјении подлини текст задержати надобно.

Прилог сеј приликоју поднесенија превода возвратите Нам.

В Карловцјех 24. Октовриа 1857.

Јосиф с. р.

Јего Свјатости

Монастир Крушедо 8. Ноемврија 1857.

Испослани ми под 24. Окт. т. љ. М. 1413. преложенија ради синодални. Катихисис сочинени и одобрени јешче љета 1774., непропустих по високој заповједи В. С. преложити на наш сербски јазик.

В милостивѣјше поручено ми том дѣље предложенија, всемозможное вниманіе обратих на јасност слога, и о том старахсја напаче, да всја, језика излагајутсја во сокрашченој тој науџе Христианској, будут дјетем что боље поњатно и вразумително.

Из призрѣнија на тое ниђеномјануто обстојателство, должен бјех во изображенијах держатисја вообшче словосочиненија зашего сербскаго јазика, а воособ њекија периоди и гдјекоја изреченија и реченија разчленити, на мјестјех, сушчествителнаја и прилагателнаја имена глаголми замјенити, излишества отјашгошчаја разум преподаваемих испустити, и њекија непосљедственности двигнути, јако да тјем образом устроени превод лушче соотвѣтствует намјерении своему.

Но остализја јешче њекаја, јаже немогох удалити из превода моего, хотја таја мње видјатсја преподајании катихетическому добље приспособлена небити, јакоже тое видјети в самом начатии катихизиса, идјеже дјети вопроси творјат, наставници же отвјетствовати на тија имјејут.

Равним образом немогох прикасатисја ни порјадку, по коем в сем синодалном катихисисје по вјерје, љубов, а по љубви надежда излагаетсја, хотја в нових росијских катихисисјех по вјерје излагаетсја надежда, а љубов замјењает последњее во преподајании трјех сих добродјетелеј мјесто, негли по тому, что вјера и надежда спроводјат нас сквозје сеј точију вјек до смерти сирјеч временија, љубавже неразлучаетсја от нас ни во будушчем вјеше; — и вообшче от љета 1774. когда сирјеч сочинен бист сеј синодални катихисис до сего часа, успјех сотворила јест учашчаја церков наше во начињe преподајанија евангелских истин, и успјех тој показуетсја во нових катихисисјех в том, что јасњша и точњша опредјеленија лучши порјадок, и сходње раздјеленије предметов вјери, надежди и љубве в њих употребљајутсја.

Сими примјечанијами водим, бојасја аз, да не како падет на здјешњују церков нашу каковаја сјен мрачнаја с коеја ни страни того ради, что во ниђешнее времја, јегда вишее и нижее јеја свјашченство на вишем степени изображенија стоит, нежели стојаше в прешедшем вјеше, вводитсја в нов во употребленије училишчное катихисисе прежде 83 љет синодално убо одобрени, обаче на берзују руку, јакоже глаголут, сочинени, котораго образ доволно свидјетелствует, јако оп без всестранаго размишленија в кратком негли времени написан јест.

Јеже увјеритисја мошчи о речених ниђе мноју, имјејте В. С. милост прискати на стране 4. и на вопрос 4. во немже таинство вјери исчичљајутсја по I. II. и III. части символа, а вопросу тому непреходило нигдје раздјеленије символа на три части. На стр. 42. во отвјете на 10. вопрос излагаетсја гнусни, ини пороци и грјеси скотоложества, мужелошества, о которих восломинаније творити, и тјем повода подајати тем ка размишлении того грјеха и возможности јего, ниже мудро ниже совјестно бити видитсја; а јако тијже грјеси и по церковному закону строго наказајутсја, сие изложеније неимјеет сложенија с догматическим предметами. Равњеже на стр. 63. и 64. во закључение сирјеч цјелаго катихисиса полагаетсја сеј вопрос: „При свој овој науки, јест ли нам что јешче от потребе знати и чинити“, и во отвјете глаголетсја, јако јешче нуждно јест нам знати и затвердити, да надобно нам почитати старшија и власти, а наречито царскују власт, и сие тако глаголетсја здје, аки не било би слова о том нигдје во предизложеној досеље науџе христиалској, хотја во толковании 5. заповједи божија, на стр. 40. и во изложении молитви вообшче на стр. 52. вопрос тој уже рјешен находитсја.

Тојже преднаведени вопрос, јакоже и посљедујушчи јему, сирјеч посљедни, не могут с посљедствености, по моему всепокорњејшему мњенију, тако одјелње и аки њекое прибавленије придатисја науџе христианској јакоже в сем катихисисје прилани сут, ово того ради, что они в течении преподајанија науки Христианскија на своих мјестјех рјешајутсја, и ту подобно о предмеџе том решчи все, јеже о пем решчисја может и имјеет, ово же того ради, что на конџе прибавленији ка-

тихисису, тако њекако показујутсја, аки би несљедовали из основоположени нашеја церкве, но силоју внесени и вкључени били би от инуду во науку нашеја церкве.

Из расмотренија сих за нуждно судих посљедствености ради изпустити из превода сербскаго, иже под ·/. ·/. В. С. подношу, јакоже сија два посљедња вопроса, тако и онаја прежде сих напомјанух.

По моему всепокорњејшему мњенију, лучше би негли и достојнее било, једин от повјејших росијских катихисисов превести с привмјенењем того на нашеја церкве отношенија, и тој в мјесто сего вопроснаго, и в мјесто оних, иже јединствени Г. Г. епископи за своја диецези печатали сут, во обшче употребленије здјешнија православнија церкве своим начином и путем ввести.

В сем покорњејшем мњении моем и во глубоком чувстви синовњаго страхоночитанија, цјелујуу свјатејшују патријаршеску Десницу, пребивају Ваша Свјатости

всепокориви раб
Никанор Грујић с. р.
Арх. Крушедолски.

* * *

И ако је туђинска власт — политична још 1857. увидела, да је синодални — Рајићев катихисис неудесан за децу, и да би га требало превести на српски језик; и ако га је архимандрит Грујић одмах чим је добио налог, за неколико дана — управо за 10 дана и превео и на чисто преписао и доставио патријарху Рајачићу: остаде по старом.

Превод се Грујићев није штампао, учитељи су по својој вољи учили децу било из Рајићевог, било из катихизиса Платона Атанацковића, владике бачког.

Опроштај

Стевана Станковића, администратора темишварске епархије од исте епархије.

Д. Р.

По смрти Јосифа Путника темишварског владике, који је умро 4. Новембра 1830., постане 1831. администратором исте епархије будимски владике Стеван Станковић.

По премештају владике вршачког Максима Манујловића у темишварску епархију, опростио се администратор Станковић овим опроштајем, који је међутим премештен био за владику бачког.

Стефан Божијеју милостију православни епископ Новосадско-Бачки, Сегедински, Јегарски, богоспасаемија епархии Будимскија, администратор, јакоже и високаго Архиепископско-митрополитскаго Апелаторијума дјејствителни член и сосудија.

Благоговејњејшим и благоговејним протопресвитером, намјестником, парохом и пароххи администратором, свјашченикам же и ђјаконом и всему освјашченому причу церковному, јакоже — — — — во богоспасаемој епархии темишварској обрјегајушчим се — — — — —

Прихождение и вступление на престол Архијерејски богоспасаемаго епископата сего темишварскаго Јего Величеством Августејшим царем и краљем нашим свемилостивјејше наименованаго и премјешченаго новаго диецезана, Преосјашченејшаго Г. Максима Мануиловића, није конец творит Администрации и прежднему во епархии сеј званију моему. Богу убо о мње тако благоволившу, разлучајуся от вас, љубезнаго моего во вјеки незабвенаго ми стада духовнаго; отхожду није и возвращајуся на новое мое опредјеление, в сосједство милаго отечества моего, — Станковић је био Карловчанин — да и тамо в земли новосадско-бачкој свјатој церкви и многочисленому народу послужу; отхожду да и опиј велики духовни кораб на пучине житејскаго мора плавајушчи и овогда обуреваеми сохрану, совјестно управљу, и к тихому и необуреваемому пристанишчу, јелико в силах будет слабих, приведу.

Двојетное почти времја, которое аз в администрации пространејшија и народообилнејшија епархии сеја, аше и в не малом трудје и подвизје многим, безбедно и спчатливо пробавих, между знатнејшими и важнејшими живота моего денми числити буду: љубов же Ваша нелицемјернаја и почитание к лицу моему отличное, пребудет в персјех моих незабвено во вјеки.

Полно и крјепко увјерен сиј што всја дјела и дјеланија моја на законје, правдјеже и истиње утвержденаја, присно ко ошчему благу, и к всевисочајшеј вјерној подаиическој царевој службје, изрјадњее же ко возвесшченију и умноженију слави и чести цјелија епархии и Вас самих относиласја, с внутреним удоволствием, и чистоју и радостноју совјестију, иду отсјуду, остављају Сион Банатски, великују славу моју и славу Вашу!

С Богом убо останите ми возљубленаја чада, благословеное стадо моје! Радосте и вјенче мој! Отхожду аз от Вас, но благодарно сердце мое остает при Вам. Пријмите за всја Ваша ко мње благонаклоиаја усердија, за отличну и некрену љубов, чувствителњејшее и тепљејшее мое благодарение с таковим благоволением, с каковоју искреностију аз Вам тое приношу. Простите ашче коего от Вас в чемнибуд обидјех или оскорбих, и не воспиште тое злому моему намјеренију, или пристрастију, но слабости человјеку природној. Имјејте мја во свјатих молитвах, в љубви и во всегдашњем воспоминании, и во будушчее препоручена и незабвена тако, јакоже и аз усердие, благонаклоност и ревностну љубов Вашу прјамо мене, всегда радостно, с крајним моим утјешением и удоволствием проповједати, и на похвалу Вашу, и мое увеличание превозносити буду.

И тако убо разлучајушчесја и остављајушче Вас, молју всјех шчедротами Божиими да послушаете гласа вјернаго доиињешњаго Архипастирја Вашего и вњедраете в сердца Ваша јешче и сеј кратки от отеческаго усердија моего даваеми Вам залог вјечни и последни, којего содержание јест сљедујушчее: Бојашчесја Господа Бога и на јего богатују милост всегда уповајушче, пребивајте вјерни и покорни всемилостивјејшему царју и краљу и отиу пашему преблагому Государју Францу первому и всјакој от него поставленој власти духовној же и мирској.

Будите тврди и постојани в православии нашем, во вјерје приснопамјатних братии и праотец паших блажених, всјакое в том негли искушение и всјакују непријазн великодушно и божествено и терпјеливо сносјашче.

Љубите всјех и всјакаго по образу и подобију Божију созданаго человјека, да и самија враги Ваша, не устами токмо, но истиноју живоју и љубовију благотворенија и спомаганија незабивајушче.

Будите на конец человјекољубиви и согласни, и во јединомислии христианском присно пребивајушче, старшија почитајте, младенци во страсје божии и во благочестии вјоспитајте, јуност отечески и благоразумно настављајте, скорбјашчија и бједнија утјешајте, вдовици заштишчајте, нуждиија шчедроју десницеју спомагајте; и тако бо Благодат Божија не отстуиит от Вас.

А аз грјешни и недостојни олтарја Господња служитељ и бивши Архипастир Ваш и в самом удалении моем от Вас и о мирје, благостојании и благоденствии Вашем непремјено пекисја, ко всевишнему Неба престолу моленија и воздиханија моја возсилати непрестану, јако да он всемилостиви небесное свое на всјех Вас ниосилает благословение и от всјакаго злаго обстојанија невредимих сохранит.

Дано в Резиденции Ечиекопској јаже в Темишварје дне 25. Сент. 1833.

Пред израдом штатута

за администрацију и манипулацију манастирском имаовином.*

Кад би за часак закључили све оно, што се последње три године писало и говорило у јавности о руковању са манастирским добрима; морали би сами себе довести у положај незнабожности, морали би доћи до ове две претпоставке: или су одиста калуђери „автономне анархисте, агенатори на закон, себичњаци, користољубци, неродољуби и т. д.“, — што још ничим није доказано, — или је под оваким недостојним погрдама било изакулисних намера, да се ближе, и што брже дође цињу, коме је тежко у погледу манастирске имаовине, славни и познати „стари парламентарац“ својим писменим предлогом на мајском сабору: „да се сва манастирска добра издаду под закуп, а калуђерима одреди

* Пуштајући ове мисли о упитном питању, проговорићемо и сами, како би се могло уредити једном „калуђерско-манастирско питање“. Уред.

милост за препитање". Требало је наћи начина, да се та радикалска хајка изведе. Зар ваљда отуда и видимо где ничу толика решења саборског одбора, у којима се напада рад калуђера, одређују неоправдане истраге и т. д., и све зато, да се постигне узвишена циљ, да се калуђери пред светом дискваліфикују као руководиоци манастирског добра, и у случају постигнутог успеха, руковање потом пренесе на саборски одбор.

Пре свега морали би бити на чисто с тим, ко је управо власник манастирских добара? Кад знамо, да је царским и краљевским фундацијама и привилегијама, које се чувају у манаст. писмохранама, завештано и јасно прецизирано, на коју се циљ опредељују и ко има уживати манаст. добра, као и то, да су грунтовно спроведена као имовни правоуживаоци и поседници искључиво дотични манастири, односно калуђери, а не српски народ или његов сабор; онда ту нема места двоумљењу.

Како је пак Преузвишени краљ. рескриптом од 1868. г. у смислу §-а 5. одсека V. саборски одбор имао израдити предлог о начину руковања манаст. добрима, а то од тада па до данас још није учињено, — чему калуђери ваљда тек нису криви — него се досад задовољавао „привременим упутством" израђеним још 1854. од апелаторије, а 1875. преведеном на српски, које и поред све своје површности, није довољно примењено, те услед познате жалосне колизије између саборског одбора и калуђера, дошло се једном правом путу, да се та немила појава легално спроведе, но само на жалост, решењем и упозорењем непознатог фактора, — најновијим решењем угарског министра председника, а у погледу познатог немилог спора међу калуђерима и сабор. одбором, који је указао пустом, да је пре свега потребно начинити *коначну уредбу* у погледу руковања са манаст. добрима, а да би се овакве поновљене појаве отклониле. Те поште је услед тога решења, а у интересу опште ствари повучена од стране одбора манастирских настојатеља подигнута против чланова сабор. одбора тужба, и поште је одбор настојатеља позван, да у споразуму са пододбором сабор. одбора, изради штатут о администрацији и манипулацији манаст. имовине, који су се већ и састали у Вршцу 28. априла о. г. —; нека нам буде дозвољена слобода, да учинимо овде неколике напомене.

Изабрани на збору манаст. настојатеља у манаст. Крушедолу 20. јануара о. г. одбор од четворице настојатеља, имао је ограничену дужност, да спроведе закључке збора, да настави рад започет на истакнутом становишту у односу према сабор. одбору, и учини све потребне кораке који би били с тим у вези, и по томе поднесе извештај и онда пунктум.

Није пак изборном уједно дат и мандат, да решавају по њиховој вољи безгранично о томе, да ли ће манастира и калуђерства бити или не бити, на према томе нису без пријата и саслушања и осталих настојатеља и братстава, могли ступати у било какве преговоре са сабор. одбором, односно његовим пододбором, а особено у тако кардиналном питању, о коначној уредби са руковањем манаст. добара, а које је важно, да не кажемо животно питање за саме калуђере. Но кад су већ то учинили, онда би требало нацрт штатута изнети пред поновни збор настојатеља, где би и млађе братство заступљено било, те тако према досадањем искуству сви скупа допринети, да би се узајамним напоменама недостатака, дошло до што бољег и савршенијег штатута, а што свакако не би било од штете, како калуђерима тако и властима. Уједно би добро било и штампати нацрт штатута, како би приступачан био и јавности, да изрече о њему свој критички суд.

Да аналитички промотримо све, како је у опште код нас схваћано, нашто да се употребе доходци од манаст. добара, сва би се испољена и заступана до сад така гледишта свела на једно заједничко становиште: да су манаст. добра само за то ту, да помажу српски народ, без обзира на њихове основне циљи. Но тако не стоји.

Манастирски оснивачи и ктитори, да би манастирима и калуђерству као црквено-духовним институцијама обезбедили трајну егзистенцију, намењали су добра остањена манастирима на првом месту калуђерима, стањујући у дотичним манастирима на њихов живот и одржавање, евентуално чињење милостиње и хумано располагање. Према томе, свакадањи калуђери су имовно-правна и законито грунтовно уведени искључиви поседници дотичног манастира. Из историје знамо, да је у појединим манастирима пребивало на броју по 20—30 и више калуђера, те да је и данас тако, не би ни своју

дијурну добити могли, када би се одбили сви расходи на интезивно одржање економије и препитање толиког братства, а да и не говоримо о каквим вишцима, које би требало на народне сврхе употребити. Али, кад су приволом цркве и јерархије, па према томе и калуђера, манастирска добра проглашена црквено-народним добрима и подређена „с обзиром на основне циљи манастира“ организованој и привилегованој срп. нар. автономији; онда је за осуду, ничим неоправдано нарстање на калуђерску част и родољубље, и што је још горе, негирање битности те институције. Калуђери су увек били готови своме народу напћи у сусрет са највећим могућим услугама. Сетимо се само светлих узор радова, прегаоштва, пожртвовања, мученишства, страшне борбе и свију других услуга, које је калуђерство учинило човечанству и хришћанству, те и своме племену од искони своје до данас. Већ из просте благодарности, коју дугујемо светлим успоменама прећашњих узор калуђера и народних хероја — довољно је, па да се не би смели блатом бацати ни на садање калуђере, а још мање безразложно. Данас смемо тврдити, да имамо далеко спремније калуђерство него пре, а манастири су нам махом тако уређени и реновирани у току последњег деценија, да на први поглед чине на посматраоца утисак, појмљеног времена у коме живимо. У економском пак погледу, такође се тежи што рационалнијем усавршавању и продуктивности. А да смо све то тако постигли, обвезни смо дубоком захвалношћу Њег. Светости садањем патријарху, чијим интенцијама и очинској бризи, да до таког преображаја дођемо, имамо то приписати.

Ако је можда и било каквих неправилности у администрацији манаст. добара, зато носе одговорност власти претпостављене, изасланства сабор. одбора, и сви који су позвани били да воде надзор над манаст. манипулацијом. Зато је потребно озаконити новим штатутом. сва права и неопходне дужности, како изасланства сабор. одбора, тако и надзорника манаст. добара. Уједно је потребно навести, ко сачињава манаст. управу, каква су права и дужности манаст. настојатеља, као и осталога братства у погледу администрације, како се управо мора организовати манаст. управе, па да сво братство као правно-имаовни уживаоци имају удела и утичу својим гледиштем путем гласања на ток администрације и манипулације, а не оставити то само настојатељима, јер сваки други брат исто тако и настојатељ, има право на уживање маст. добра. Братство је уједно ту, као прва и најбоља одговорна контрола. Сваки је брат одговоран морално и законски за сваку неуредност у манастиру и према томе, мора пазити и обазрив бити. По досадањој пракси, на неким местима братство је безпоговорно морало рачуне потписивати и одобрити их, и ако је у тим рачунима могло бити највећих неуредности, а о томе да није знало, те потписати их значи примити солидарност одговорности. Рачуни испитани детаљно од надзорног одбора братства, имали би се пак потписати и од осталог братства.

Такође треба регулисати и дотацију манаст. братства. Досадања најмања награда за сабрата. који је без сталне дужности у економији од 400 К., тако је мала, да се не може пристојно ни одевати; а за братство са сталном дужношћу већа је за 100 К., што је потпуно неправедно, с обзиром на неугоде разне тешкоће и неугодности, којима су ови изложени.

Како да се регулишу плате и братства манастирског и настојатеља, и то би питање требало претрести и расправити на општем збору свију јеромонаха и јерођакона и настојатеља манастирских.

Ми позванима стављамо ове напомене на срце, а од њих ће зависити, хоће ли их прихватити или не.

М. Ђ—h.

---

†

Инокентије

Архиепископ београдски и Митрополит Србије

рођен 1. Августа 1840. † 19. Маја 1905.

У Београду је 19. о. м. после подужег тешког боловања испустио свој дух *Инокентије Павловић*, Архиепископ београдски и Митрополит Србије, и отишао Богу на истину, а 21. сахрањен на најсвечанији начин у саборној цркви о државном трошку.

На глас смрти његове, дала је Његова Светост истаћи на патријарашком двору црну заставу, и смрт његову огласити ве-

ликим звоном, а подједно изасланике своје у лицима г. г. архимандрита Анатолија Јанковића крушедолског и Илариона Земунског професора богословије, и патријарашког синђела и професора богословије др. Јоакима Чупића, изаслати у Београд на његову сахрану.

Покојни је митрополит Инокентије — Јаков Павловић — рођен у Шапцу, 1. Августа 1840., син знаменитог проте шабачког Јована Павловића, који је знатну улогу играо у новијој српској историји за време борбе око српског престола између Обреновића и Карађорђевића. Прота је Јован као присталица Обреновића, истина претрпео доста што-шта од Карађорђевића, ал је од Обреновића лепо и награђен био, па и ако му је и син Јаков — Инокентије — био велика присталица Обреновића и од њих одликован и награђен био; ипак им се при *онако* грозној смрти последњег Обреновића показао не само неблагодаран, него га је слабост и страх због промењених околности толико преплашио, да га није дао ни огласити у цркви и пристати, да се сахрани по ноћи као највећи злочинац, а да и не помињемо *онакав* његов поздрав новог краља.

Та му је слабост јако шкодила како у Србији — код истинских родољуба —, тако исто и на страни, а особито у Русији, и од тога је доба изгубио сваки углед.

По свршетку полугимназије и богословије, отишао је Јаков у Кијево где је свршио духовну академију.

Октобра 1863. буде рукоположен за свештеника и постављен прво за суплента, а за тим за професора гимназије у Крагујевцу и војеног свештеника.

1. Марта 1870. премештен буде за професора богословије а 1877. за њеног ректора. Наскоро буде произведен за протојереја и постављен за началника министарства просвете и црквених дела.

1886. врати се натраг у богословију као ректор, а 1893. буде пензионисан.

Оставши те године удовцем, ступи у монашки чин под именом Инокентија, и 2. Августа 1894. постављен буде за владику пишког, а по смрти митрополита Михајила, буде 15. фебруара 1898. изабран за митрополита.

Митрополит Инокентије имао је ова одличја: орден Карађорђеве звезде I. реда, Св. Саве I. реда, двоглавог белог Орла II. реда, Данилове звезде I., а од руског цара добио је скупоцени напрсни крст.

Како је митрополит Михајило последњих година свога митрополисања имао горких дана, а особито од како су се у Србији душмански почеле гонити и прогањати три политичке странке и почео губити ауторитет и поштовање и власти и преставника власти; није чудо, што је и митрополит Инокентије имао много и много да претрпи колико од својих политичких противника, толико још више од појединих прота, који од како се у Србији уведе, да и проте носе свилене камилавке и крстове, добише апетит и на митре, те незадовољни, што и до њих не могоше доћи, ударише свом силом и на митрополита Инокентија.

И како је у Србији давно престало свако поштовање и покоравање властима и њеним преставницима; тако је исто престало и од самог свештенства — бар знатног дела — свако поштовање својих духовних власти и архијереја.

Окужено и свештенство политичним бесом и терором, који је довео Србију до ивице пропасти; није чудо, што и оно већ одавна нема друге бриге, него да дође до што бољих одличја и положаја — и друштвених и материјалних —, и што је вера и морал у Србији спао на врло танке гране.

И како је митрополит Инокентије по својој природи био човек мирне и тихе природе; није чудо ни то, што није био у стању да стане на пут разузданости већег дела свештенства, и да га стера у границе свога позива и дужности.

А докле се год не нађе у Србији *такав* митрополит, који ће морати имати гвоздену руку, да уведе реда међу свештенством; дотле не треба ни помишљати да ће у Србији бити друкчије него што је данас.

Поправљање српског друштва у Србији мора се започети од свештенства.

Спремна и родољубива јерархија, моћи

ће стати на пут данашњој разузданости и непоштовању власти, које невриме гурају Србију у неизбежну пропаст.

А да то и узбуде, и да она узбуде у стању томе злу стати на пут; у томе и на томе треба да раде почевши од круне сви искрени и родољубиви Срби у Србији.

Србији је ако икад, а оно у данашње време потребна и спремна и родољубива јерархија, а тако исто и спремно и родољубиво свештенство, које се не ће бринути само за себе, него којима ће бити главна циљ, испуњење одређене им дужности од самога основатеља цркве Христове.

Ми од свег срца желимо отачаственој цркви у Србији да на место митрополита Инокентија дође архијерej и спреман за то важно и узвишено место, а уз то и истински родољуб, који ће за своју најсветију дужност сматрати и пре свега настојати на томе, да заведе ред и рад у отачаственом свештенству и који ће све своје силе употребити на то, да Србија дође до спремног и родољубивог свештенства; дочим је народног преставништва дужност, да се постара за пристојно издржавање свештенства, како би се оно могло свом силом и вољом одати своме узвишеноме позиву.

А пре свега желимо, да последник митрополита Инокентија не буде политичан партизан, те да као такав занемари свој прави позив, и да својим политичним противницима даје повода нападању. А особито желимо, да не буде човек приступачан удворицама и себичњачицима, којима је једино стало до личне користи, него да буде човек правичан и безпристрастан, који ће при давању одличија и постављања једино имати обзира на карактерност и спрему оних, које одликује и награђује.

Умрлом пак митрополиту Инокентију, који као смртан човек није био ни бити могао без греха, нека му Бог буде милостив и нека му дарује рајско насеље и вечан му спомен!

Д. Руварац.

Редовна тужба православне митрополије румунске против српско-православне митрополије карловачке

ради установљења права власништва тужитеља на манастире који су остали у поседу и привременој јурисдикцији срп. православне цркве у Угарској, ради сразмерног поделења ових и ради стављања под јурисдикцију и у посед тужитељице цркве манастира Бездина, Св. Ђурђа и Месића у име деобног дела са прил.

Превод са мађарског. 19777. 16. маја 1905. год.

Славном будимпештанском кр. судбеном столу као делегованом суду

Редовна тужба

Јована Мецана православно-румунског архиепископа митрополита из Вел. Сибиња,

Јована Ј. Папа арадског православно-румунског епископа из Арада,

Николе Попеја карансебешког румунског епарх. епископа из Карансебеша, заступника православне румунске цркве у Угарској — тужитеља, заступљених по др Емилу Бабешу адвокату из Будимпеште

против

Георгија Бранковића православно-српског патријарха архиепископа и митрополита као заступника српске православне митрополије у Угарској, председника православно-српског синода и срп. нар. црквен. саборског одбора из Карловаца,

Др Георгија Летића темишварског српског епископа као председника темишварске православне српске епарх. конзисторије из Темишвара,

Гаврила Змејановића вршачког православног српског епископа као председника вршачке српске православне епархијске конзисторије и као настојатеља православног манастира Месића из Вршца,

Исака Дошена архимандрита као настојатеља православног манастира Бездина из Бездина,

Стевана Николића јеромонаха као настојатеља православног манастира Св. Ђурђа из Св. Ђурђа као тужени,

На основу II. зак. чл. од 1868. год. просто од биљеговине.

Славни кр. судбени столе као делеговани суде!

Румунски народ, који станује у југоисточном делу Угарске, а поглавито у некадањем такозваном Тамишком-Банату, односно у данашњој торонталској, тамишкој и крашо-северинској жупанији, нашао се по једногласном суду историчара овде још пре оснивања домовине и следовао је православну (ó-hitü) веру, коју је са малим изузетком и до данас задржао.

Овај православни народ имао је по наведеним историјским преписима своје цркве, манастире и свештенике још пре него што је језгра српског народа по ослобођењу наше домовине испод турског јарма око 1690. године под вођством Арсенија Черновића пећког патријарха дошла у нашу домовину и заузела место односно населила се у јужним крајевима њенима, који су већим делом од Турака опустошени били, и ради признања услуга, које је учинио у борбама против Турака за ослобођење Хришћанства добио је од тадањих владалаца извесне повластице, по којима је његов патријарх добио привремену црквену јурисдикцију над целим народом грчко не сједињене сада православне вере у Угарској, над његовим свештеницима, црквама, манастирима и имањем ових, па на основу ових повластица узео је под црквену администрацију и управу све православне цркве и манастире који су се овде нашли, и тако су услед овога новог црквеног устројства дошле све црквене установе православне вере цркве и манастири са свим својим имањем у посед и заједничку употребу православне цркве која је стајала под нераздељном заједничком црквеном поглавицом, који није био везан за народност.

Ова општа црквена власт карловачких патријарха постојала је до 1864. односно 1868 године кад је краљевским највишим отписом од 24. дец. 1864. године и односно допуњавајући део овога сачињавајућом наредбом владе од 1864. год. 29. дец. бр. 8642/864. упућеном на Андрију Шагуну велико-сибињског епископа за ердељске и Угарске Румуне православне вере основана, односно успостављена засебна самостална и са српском равноправна православна румунска митрополија.

Пошто је по овом кр. декрету велико-сибиниска православна епископска епархија подигнута на самосталну митрополију, њој су придати ради заокружења тим начином засебно подигнуте православне румунске митрополије из дотадање заједничке православне митрополије арадска православна румунска епархија са целим територијумом, даље на територијуму тамишке и торонталске жупаније четири протопрезвитерата и новопостављена, односно успостављена каран-себешка православна румунска епархија на територуму крашо-северинске жупаније и уједно је у начелу и у опште изречена правична деоба помешаних општина, црквеног имања и манастира, односно упућен је са највишег и најпозванијег места српски црквени сабор, да у овом предмету створи правичну нагоду.

Ово највише расположење подигнуто је у правоваћност и по успостављању устава, јер је у IX. зак. чл. од 1868. год. (у §-у 2.) изречено, да се за православне Румуне успостављена, са „српском равноправна“ митрополија узаконује, и на њу се протеже важност X. зак. чл. од 1792. године.

Цитирани 8. §. IX. зак. чл. од 1868. године чини даље и то расположење, да се сваковрсна потраживања, која настану услед раздеобе две митрополије, у колико се не би могла нагодбом пречистити, имају решити путем редовног суда који ће делеговати Његово Величанство.

Пошто је на основу овога зак. чл. и услед молбе изаслатог саборског мешовитог одбора 1874. године овде под B.) прикљученом министарском одредбом бр. 20180/874. која саопштава превишњу одлуку, за решавање свих спорних ствари, које услед црквене деобе постану одређен пештански (сада будимпештански) кр. судбени сто, с поштовањем потписани архиепископ-митрополит

и односно мој претходник блажене памети Мирон Роман архиепископ-митрополит као тужитељи покренули смо пред овим судом више парница ради деобе црквеног имања односно досуђивања истога православној румунској цркви у оним помешаним црквеним општинама у којима није пошло за руком да се деоба имања пријатељском нагодбом тако спроведе, као што је то контемплирано у овде под C) приказаном Његовим Величанством потврђеном карловачком поравнању склопљеном 1871. године од народно-црквеног сабора изаслатим мешовитим одбором и као што је овакова деоба имања у многим помешаним општинама делом мирним путем, а делом путем парнице фактично и спроведена.

На основу нагоде садржане у споменутом начелном уговору, добила је одељена православна румунска црква у смислу уговора склопљеног између обе митрополије у предмету деобе заједничких фондова свој део из дотле заједнички поседованих верско-црквеног и научно школског фонда.

Међу црквеним институцијама, које су до успостављења православне румунске митрополије стојале под јурисдикцијом и у поседу јединствене, неподељене православне цркве, под заједничком црквеном поглавицом и заједничком црквеном управом, заузимали су важно место манастири, који имају засебно имање и сопствен делокруг у погледу управљања својим имањем и стоје под руковањем калуђера односно манастирских настојатеља.

Споменуте верске институције са светим сврхама, манастири сачињавајући засебан део организације наше православне цркве ради вршења црквене мисије, подигнути су на земљишту наше домовине још у најстарије доба, манастири који услед јерархијског оцепљења такођер потпадаху под деобу и који су непрестано били у поседу јединствене православне цркве, само су привремено ступили под јурисдикцију заједничких црквених поглавица који су себе називали патријарсима српског, румунског и рутенског народа, но без да су тиме изгубили карактер институције заједничке цркве, те је тим мање могла добити на њих искључиво право својине и поседа или јурисдикцију засебно основана српска православна црква, која је доцније добила карактер народне цркве и под чијом јурисдикцијом су привремено остали сви манастири, изузевши манастир Ходош Бодрог који стоји под нашом јурисдикцијом.

Према овоме ови су манастири приликом деобе јединствене цркве управе у год. 1864. односно 1868. само привремено остављени под дотадањом заједничком црквеном јурисдикцијом т. ј. дотле док деоба ових путем поравнања, или путем парнице не буде спроведена.

Своје захтеве на деобу заједничких манастира и пријавила је православна румунска црква односно њена делегација српском Сабору и предложила је тако скроман и праведан предлог за деобу, по коме је сходно интенцији израженој у највишем отпису приложеном под A.) захтевала путем пријатељског споразума осим манастира Ходош-Бодрога који лежи у арадској епархији и као такав стоји у поседу православне румунске цркве, још она три манастира, Бездин, Св. Ђурађ и Месић, који лежећи на земљишту на коме скоро чисто румунски народ станује, већ према својим географским односно етнографским односајима као и обзиром на позив манастира, треба да се ставе под власт православног румунског митрополита.

Но пошто се православна српска црква у овом погледу ставила на сасвим негативно становиште, ослањајући се на ону фикцију, да су ова света места Срби основали и противно заједничком карактеру манастира и њиховог позива како и противно споменутом кр. отпису, којим је црквени сабор упућен, да у погледу манастира склони нагоду, деобу манастира већ и у начелу перхоресирао, јер је српски сабор од 1879. године по гласу овде под D.) у српском оригиналу и мађарском оверовљеном преводу приказаног записника у XXXIV. седници својој држаној

26. октобра под бројем 595. донео такову одлуку, по којој није вољан ни један једини манастир уступити одељеној православно румунској цркви.

По овоме, пошто је у више маха учињен покушај од стране мојих пок. претходника барона Андрије Шагуне и Мирона Романа архиепископа митрополита у предмету нагоде без успеха остала и пошто сам потписани митрополит 1904. године више пута на прво туженог упућеним позивима поравнање такође покушао, но које је такођер без успеха остало, приморани смо у погледу овога дела задржаних заједничких црквених установа употребити онај законити пут, који је Његово Величанство и угарско законодавство у овом погледу одредило т. ј. стати на пут парнице.

Пре него што би прешли на предмет парнице, морамо споменути тај факт, да смо све учинили ради пријатељског уређења и решења ове већ давно in suspenso налазеће се ствари и да би парницу избегли, а све у тој нади, да ће представници српске цркве, дошавши до боље и правичније увиђавности, ствар манастирску у смислу највишег упутства садржаног у прилогу под А.) са нами ваншарбеним путем свршити, почетак парнице одлагали смо од године до године шта више 1902. године, када је православно-румунски саборски одбор, у начелу одлучно да се парница покрене, претходно смо још и непосредно код Његовог Величанства учинили покушај, да се манастирско питање административним путем среди и реши, полазећи са онога одређења садржаног у највишем отпису од А.) по коме Његово Величанство благоизволело себи задржати решење у још не решеним питањима проистичућим из јерархијске деобе; потписани смо 1902. године подастрели Његову Величанству нашем Краљу угарскоме најпонизнију представку са том најпонизнијом молбом, да Његово Величанство изволи горе споменута три манастира подчинити јурисдикцији православно-румунског митрополита, односно потписаних црквених поглавица.

Из извешћа кр. уг. министарства б. и н. бр. 46393 902. приложеног под Е.) види се да Његово Величанство у смислу своје највише одлуке од 29. јула 1902. године није сматрало сагласним са уставним правним поретком, да у ову ствар непосредно утиче, односно да исту реши, позивајући се на своју највишу одлуку издану у Бечу 3. маја 1902. год. (која се налази код овога кр. студбеног под бр. 15.785. ех 1902.), благоизволело је нас са овим захтевом упутити на судски пут означен у 8. §. у XI. зак. чл. 1868. године.

Манастири који су услед расцепљења бивше заједничке православне (грчконесједињене) опште цркве, постојеће на територијуму угарске круне још неподељени остали следећи су:

I. У поседу и под влашћу тужених:

1.) Манастир Беочин у сремској жупанији, на територијуму карловачке архиепископије, имање му се састоји: из земљиштног поседа 1536 □ ј 232 са кат. чистим приходом од 5856 К 02 пот. у вредности од 117120 К 40 пот. здања у вредности од 208000 К права повластице 36110 К 84 пот; вредности папира 237184 К 62 пот. драгоцености у вредности 3469, К опреме 15495 К 94 пот., остале покретности 11582 К 12 пот, вредност читавог имања 628962 К 92 пот.

2.) Манастир Бешеново у сремској жупанији, на територијуму карловачке архиепископије, имање му се састоји из 1191 ј 955 □ земљиштног поседа, са кат. чист. приходом 2835 К 30 пот. у вредности од 56700 К 60 пот. зграде у вредности од 90800 К права у вредности од 200 К вредносни папири 51260 К, драгоцености у вредности од 8778 К опреме 10624 К 12 пот. остале покретности у вредности од 14132 К 09 пот., вредност читавог имања 232494 К 81 пот.

3.) Манастир Фенек у Сремској жупанији, на територијуму карловачке архиепископије, имање му је 975 ј 494 □ земљиштног поседа са кат. чистим приходом 3723 К 23 пот. у вредности од 74447 К 60 пот., здања у вредности 164566 К, вредносни папири 4694 К драгоцености 1132 К опреме 10096 К остале

покретности 7542 К 40 пот. целокупно имање 252448 круна.

4.) Манастир Грегетег у сремској жупанији, на територијуму карловачке архиепископије имање му се састоји из 2830 ј 482 □ земље, са кат. чист. приходом 25124 К 18 пот. у вредности 502483 К 60 пот. здања у вредности 173220 К у папирима од вредности 74604 К 10 пот. драгоцености 2284 К опреме 35054 К 38 пот. остале покретности 15167 К 99 пот., целокупно имање 802814 К 07 пот.

5.) Манастир Хопово у Сремској жупанији, на територијуму карловачке архијепископије, имање му је: 1624 ј. 54 □ земље, са кат. чист. приходом 6219 К 94 пот. у вредности 124398 К 80 пот, здања 312400 К, права 1600 К, у вредносним папирима 105960 К, драгоцености 13844 К, опреме 15922 К 40 пот. остале покретности 25913 К 35 пот., вредност целокупног имања 600038 К 55 пот.

6. Манастир Јазак у Сремској жупанији, на територијуму карловачке митрополије, имање му је 1672 ј 813 □ земље са кат. чистим приходом 4402 К 98 пот. у вредности од 88059 К 60 пот., здања 367300 К права 600 К у вредн. папирима 6754 К, опреме 19924 К 40 пот., остале покретности 4181 К 29 пот., вредност целокупног имања 519290 К 29 пот.

7. Манастир Крушедол у Сремској жупанији, на територијуму карковачке архиепископије, имање му је 2394 ј. 720 □ земље, са кат. чист. приходом од 34544 К 72 пот. у вредности од 690894 К 40 пот. здања 190,000 К права 4000 К у вредн. папирима 89860 К 64 пот. драгоцености 51982 К 80 пот. опреме 10629 К 88 пот. остале покретности 14600 К 60 пот., вредност целокупног имања 1.051,968 К 38 пот.

8. Манастир Кувеждин у Сремској жупанији, на територијуму карловачке архиепископије, имање му је 1439 ј 931 □ земље, са кат. чист. приходом од 5787 К 40 пот. у вредности од 115748 К здања 265089 К 40 пот. вредносни папири 135163 К 12 пот., драгоцености 2469 К опреме 37684 К 80 пот. остале покретности 19849 К 72 пот., вредн. целок. имања 576004 К 04 пот.

9. Манастир Раковац у Сремској жупанији, на територијуму карлов. архиепископије, имање му је: 1657 ј 1159 □ земље са кат. чист. приходом 2367 К 90 пот., у вредности 47358 К здања 137200 К права 2400 К вредн. папири 62558 К 36 пот. драгоцености 4290 К 80 пот., опреме 12746 К 24 п, остале покретности 14483 К 04 п., вредност целокупног имања 241037 К 04 пот.

10. Манастир Вел. Ремета у Сремској жупанији, на територијуму карловачке архиепископије, имање му је: 481 ј 785 □ земље са кат. чист. приходом 2665 К 76 п., у вредности 53315 К 20 пот. здања 86200 К права 16000 К у вредн. папирима 16760 К драгопен. 1160 К опреме 9191 К 90 п., остале покрети. 12007 К 38 п., вредн. целок. имања 174634 К 48 п.

11. Манастир Мала Ремета у Сремској жупан., на терит. карловачке архиеп. имање му је 512 ј 66 □ земље са кат. чист. прих. 4726 К 44 п. у вредности 94528 К 80 пот., здања 75000 К права 600 К у вредн. пап. 30500 К драгоцености 987 К опреме 5705 К 30 пот., остале покрет. 3024 К 36 п, вредн. цел. имања 210345 К 46 пот.

12. Манастир Шишатовац у Сремској жупанији, на териториј карловачке архиепископије, имање му је 1267 ј 1263 □ земље, са кат. чист. приходом 6310 К вредност 126200 К здања 443900 К права 12000 К у вредн. папирима 40454 К драгоцености 40360 К опреме37628 К 40 пот., остале покретности 29604 К 70 пот., вредоост целокупног имања 730147 К 30 пот.

13. Манастир Привина-Глава, у Сремској жупанији, на територијуму карловачке архиепископије, имање му је 1125 ј 941 □ земље, са кат. чист. приходом 6381 К 06 пот. вредност 127621 К 20 п. здања 206006 К у вредносним папирима 64328 К 90 пот. драгоцености 958 К опреме 17856 К 20 пот., остале покретности 12962 К, вредност целокупног имања 430426 К 30 пот.

14. Манастир Врдник Раваница на територијуму карловачке архиепископије, имање му је: 1686 ј 1198 □ земље, са чистим приходом од 3861 К 24 пот., вредност 77224 К 80 пот. здања 299700 К у вредн. папирима 25300 К драгоц. 35540 К опреме 12871 К 10 пот. остале покретности 18001 К 08 пот., вредност целокупног имања 465636 К 98 пот.

15. Манастир Бођан у Бач-Бодрошкој жупанији, на територијуму бачког владичанства, имање му је: 227 ј 818 □ земље, са кат. чист. приходом 1703 К 40 пот. вредност 34068 К здања 145400 К у вредн. папирима 2300 К драгоцености 552 К опреме 7834 К остале покретности 14289 К 30 пот., вредност целокупног имања 204443 К 30 пот.

16. Манастир Ковиљ у Бач-Бодрошкој жупанији, на територијуму бачкога владичанства, имање му је: 1892 ј 872 □ земље, са кат. чист. приходом 15187 К 22 пот. вредност 303744 К 40 пот. здања 192600 К права 40000 К у вредносним папирима 7626 К 22 пот. драгоцености 1152 К опреме 68753 К остале покретности 13909 К 50 пот., вред. целокуп. имања 633785 К 18 пот.

17. Филијала Базјаш у Крашо-Северинској жупанији, на територијуму вршачког владичанства, имање му је 2 ј 988 □ земље, са чист. кат. прих. 3 К 16 п., вредност 63 К 20 пот. здања 30600 К остале покретности 1072 К 40 пот., вредн. целокупног имања 31735 К 60 пот.

18. Манастир Бездин у Тамишкој жупанији, на територијуму темишварске православ. српске и правосл. румунске епархије, имање му је 2658 ј. 1555 □ земље, са чист. кат. прих. 18356 К 60 пот., вредност 367128 К здања 109480 К права 2600 К у вредностним папирима К 74500 у драгоценостима 7520 К опреме 30070 К остале покретности 10657 К 80 п., вредност целокупног имања 601955 К 80 п.

19. Манастир Св. Ђурђа у Темишварској жупанији, на територијуму темишварске православне српскеи карансебешке православне румунске епархије имање му је 1334 ј 1466 □ земље са кат. чист. приходом од 10619 К 28 пот., вредност 212388 К 60 п., здања 144200 К права 700 К у вредност. папирима 9516 К 86 п. драгоцености 2061 К 40 п. опреме 20140 К 90 п., остале покретности 12908 К 20 п. вредност целокупног имања 399851 К 56 пот.

20. Манастир Војловица, у торонталској жупанији, на територијуму вршачког владичанства имање му је: 1235 ј. 1258 □ земље, са чистом кат. приходом 9794 К 88 п., вредност 195897 К 60 п. здања 93600 К у вред. папирима 1200 К драгоцености 640 К опреме 22360 К остале покретности 17843 К, вредност целокупног имања 331540 К 40 п.

21. Манастир Златица у Крашо-северинској жупанији, на територијуму правосл. срп и карансебешке правосл. румунске епархије, имање му је: 291 ј. 852 □ са кат. чист. приходом 2116 К 14 п. вредн. К 42322 80 п. здања 37100 К права — у вредн. папирима 6800 К опреме 1008 К остале покретности 2192 К, вредност цел. имања 89422 К 80 п.

22. Манастир Лепавина у Беловарско-крижевачкој жупанији, на територијуму пакрачког владичанства, имање му је: 515 ј. 553 □ са кат. чист. приходом 1759 К 82 п. вредност 35196 К 90 п. здања 77980 К права 240 К у вредн. папирима 3882 К 18 п. драгоцености 426 К 18 п. опреме 22.446 К 90 п. остале покретности 6114 К 60 п., вредност целокупног имања 146306 К 08 пот.

23. Манастир Пакра у Пожешкој жупанији, на територијуму пакрачког владичанства, имање му је: 881 ј. 878 □ земље са кат. чист. приходом 1451 К 74 п. вредност 29034 К 80 п., здања 61740 К драгоцености 3802 К опреме 2262 К 50 п. остале покретности 620 К 60 п., вредност целокупног имања 97462 К 90 п.

24. Манастир Ораховица у Вировитичкој жупанији, на територијуму пакрачког владичанства, имање му је 1613 ј. 223 □ земље, са кат. чист. приходом 4572 К 46 п. вредност 91449 К 20 п. здања 98000 К права 20 К вредн. папири 1900 К драгоцености 1840 К опреме 12276 К остале покретности 46092 К 20 пот. вредност целокупног имања 251577 К 40 п

25. Манастир Гомирје у Модрошкорјечкој жупанији, на територијуму горњокарловачког владичанства, имање му је: 795 ј. 1034 □ земље, са кат. чист. приходом 2157 К 40 п. вредност 43148 К здање 39100 К у вредносним папирима 22300 К у драгоценостима 376 К опрема 1138 К остале покретности 2638 К, вредност целокупног имања 107562 К.

26. Манастир Месић, у Тамишкој жупанији на територијуму вршачке православне српске и карансебешке православне румунске епархије, имање му је: 1416 ј. 1240 □ земље. са кат. чист. приходом 2920 К 90 п., вредност 58418 К здања 73000 К у вредн. папирима 133800 К драгоцености 537 К опреме 214 К остале покретности 5764 К 26 п., вредност целокупног имања 271733 К 26 п.

27. Манастир Грабовац у Пожешкој жупанији (?), на територијуму будимског владичанства, имање му је: 158 ј. 1412 □ земље, са чистим кат. приходом од 1931 К 20 п. вредност 38624 К здања 22900 К у вредн. папирима 11400 К драгоцености 1624 К 90 п., опреме 2678 К остале покретности 1795 К 94 п., вредн. целокупног имања 109022 К 72 п.

II. У поседу по нами заступљене правосл. румунске цркве налази се:

Манастир Ходош-Бодрог у Темишварској жупанији утеловљен је арадској православној румунској епархији, имање му је: 1184 ј. 1407 □ земље, са кат. чист. приходом 6269 К 52 пот. у вредности 125790 К 40 п. 7 ј. 1208 □ виноградског земљишта са кат. чистом приходом од 37 К 90 п. у вредности од 758 К здања 59200 К права 100 К вредностни папири 17300 К драгоцености 259 К опреме 8050 К остале покретности 2180 К, вредност целокупног имања 215968 К 40 п.

Према овоме је, по раздељењу угарске православне (грчко не сједињене) јединствене цркве и у управном погледу и према народном карактеру, остало од манастира који су били у заједничкој употреби у привременом поседу и под управом тужених 27 манастира са имањем у вредности од 10,192.676 К 32 п. док је на против у поседу одељене православне румунске цркве и под нашу јурисдикцију дошао само један манастир, који је већ претходно био утеловљен православној румунској арадској епархији, са имањем у вред ности од 215.968 К 40 п.

Обзиром на то, што сада набројани манастири сачињавају верске институције заједничке православне (ó hitú) вере и обзиром на то, што је на оном делу земљишта угарске круне где се ови манастири налазе, румунски народ православне вере у већини спрам српског народа православне вере, имали би права са српском равноправна православна румунска митрополија тражити, да се сви манастири бар у једнаком сразмеру поделе, но пошто не желимо компликирати стање ствари и деобу на овај начин отежатати, тражимо само оне манастире, који леже на левој обали реке Тисе, где је румунски народ у претежној већини, па се према томе и по опредељењу манастирâ и по интенцији садржаној у прев. кр. одлуци од 1864. год. и у IX. зак. чл. од 1868. год. као и по правним начелима садржаним у нагодби под С.) имају сматрати као правичан деобни део одељене православне румунске цркве.

У погледу спровађања деобе ових заједничких манастира могућа су само два начина и то: или да се сви, т. ј. сваки појединн манастир (са имањем које му припада) узме под деобу, или да се један део набројаних манастира у целини са свим својим имањем даде једној, а други део другој заинтересованој страници; први начин се обзиром на природну и канонску нераздељивост ових светих места као обзиром на штету и нецелисходност оваке усљене деобе у опште не показује дозвољеним и могућим, те према томе смо приморани прибећи другом деобном начину, који се у сваком погледу и казује добрим и целисходним а и одговара највишој и најнадлежнијој интенцији садржаној у највишем отпису приложеном под А.)

У колико тужена црква пристаје на овај рационалан, целисходан и са најви-

шег места контемплиран начин деобе, односно ако славни делеговани суд прихвати деобу у смислу завршног петитума ове наше тужбе и односно ову одреди, у том случају православна румунска црква, осим манастира Ходош-Бодрога, који је већ у њеном поседу и овом тужбом тражених манастира Бездина, Св. Ђурђа и Месића друге манастире не потражује, но ако би се, услед противљења тужених деоба може бити тако извршила, да се нама ова три манастира т. ј. Месић, Св. Ђурађ и Бездин само делимично досуде или може бити, да на то будемо обвезани, да од имања ових искључиво тражених манастира један део било у природи било у готовом новцу у име отштете платамо туженој цркви у овоме ненаданом случају приморани би били задржати своје потраживање и на остале православне манастире, односно тражити сличну деобу свију православних манастира.

После овога прећи ћемо на подробно описивање од нас тражених три манастира и изнећемо њихове одношаје:

I. Такозвани Бездински манастир лежи на земљишту политичне општине Мунар, (срез ново арадски) жупанија тамишка и стоји под јурисдикцијом темишварске правосл. срп. епарх. односно под јурисдикцијом друго туженога као епископа дијецезана; сада води ствари овога манастира архимандрит Исак Дошен као настојатељ (игуман) манастирски, односно он рукује имањем манастирским уз контролу епископа дијецезана.

Имање овога манастира од прилике 2658 ј 1255 □ земље са манастирским зградама укњижено је у овде под F.) приложеном 50 гр. ул. општине Мунар под редн. бр. 1—53. као „фонд грчко не сједињеног манастира Бездина, као племићко имање Мунар“ (Klosterfond Bezdin gr. n. u. als adeliges gut Munár“).

Становништво општине Мунар, чисто је румунско и у њој непостоји ни српска црква, ни српски свештеник и као чисто православна румунска општина, припада арадској румунској епархији.

Својину овога манастира сачињавају још непокретности уведене у овде под G.) приложеном грунт. улошку општине Павлиш (срез Мала Радна) бр. 459. А 2117. топ. бр. 5. ју т. 800 □ оранице и 968 до 988 топ. бр. 9 ј 1354 □ винограда, дворишта и муљарнице (Présház).

Као што се из прикључених грунт. извода може видити, ове непокретности биле су изворно и непрестано укњижене на име „Бездинска грчко не сједињена игуманија“ (Gr. n. u Abtei zu Bezdin) док нису у најновије време у августу месецу 1904. год. без нашег знања и — без да смо питани — тужени убележбу поседника једнострано променули на име „Бездински православно српски манастир“, што нам је тек сада из набављених грунтовних извода до знања дошло; но овако једнострана измена по природи ове парнице и пошто се делокруг делегованог суда простире на сваковремена потраживања и најпосле по начелним одлукама садржаним у пресудама донесенима у сличним парницама по нас је сасвим прелеванта и не може спречити остваривање наших правних захтева. Чист кат. приход земље овога (Бездинског манастира) износи годишње 28356 К 40 п. а на основу овога израчуната вредност 367.128 К, осим тога вредност односно здања сам манастир тужени (у својој преставци кр.угар. министарству богочасти и јавне наставе, цене на 109.480 К. о осталом покретном имању пакоднели су следећи рачун: права 2600 К вредносни папири 74500 К драгоцености 7520 К отпреме 30070 К остале покретности 10157 К 80 пот.

Према томе по подацима само тужених износи вредност покретног и непокретног имања овог манастира 601.955 К 80 пот.

II. Манастир Св. Ђурђа, који лежи у тамишкој жупанији (срез Дета) такође стоји под јурисдикцијом темишварске православне српске епархије, односно онданшњег епископа (друго туженог), а настојатељ (игуман) овога манастира је Стефан Николић, јеромонах.

Непокретно имање овога св. ђурђевског манастира налази се у гр. улошцима

бр, 1, 4, 5, 6, 7, 33, 39, 45, 63, 68, 69, и 93 манастира св. Ђурђа, које овде под H, J, K, L, M, N, O, P, R, S, T, U, прикључујемо и износи по признању тужених 1334 ј 1466 □ са кат. чистим приходом 10.619 К 28 пот. а по овоме израчуната вредност212.385 К. 60 пот.

Земљиштни посед самога манастира налази се у прикљученом 69 гр. ул., а право властништва укњижено је на „Грчко несједињен верски фонд“ односно „св. Ђурађ грчко несједињен манастир као племићко добро (Gr. n. u Religions fond, Adeliges Gut Gr. n. u. Kloster-Szent-György), по томе се ове непокретности већ по самом грунтовном стању не могу сматрати властништвом православне српске цркве, односно таковима које спадају под црквену јурисдикцију ове.

Непокретности убележене у другим гр. улошцима незнатне су и по највише се састоје из таковних контрактуалних кућа, на које манастир има само главно право властништва, до чим је право уживања земљишта и својина зграда укњижена у корист приватних особа наведених у изводима.

Становништво општине манастира св. Ђурђа, као и околине му скоро је искључиво румунско.

Овај манастир има по гласу већ наведеног извода осим горе наведеног земљишног поседа још следеће имање као: зграде 144200 К права 700 К вредн. папири 9516 К 86 п. драгоцености 2061 К 40 п. опреме 20140 К 90 п. остале покретности 12908 К 20 п. Према томе минимална вредност читавога имања износи по подацима самих тужених 399851 К 56 п.

III. Подаци који се односе на манастир Месић у тамишкој жупанији у срезу вршачком јесу следећи: Манастир лежи на територијуму карансебешке православне румунске епархије и стоји под непосредном јурисдикцијом и управом вршачке православне српске епархије односно ондашњег епископа (треће туженога) и односно њене конзисторије; сам манастир и односно цркву истога, ова црквена власт је пре неколико година дала затворити, част игуманску (манастирског настојатеља) укинула је односно није више попунила и зато имањем манастирским сада рукује вршачка православна српска конзисторија, земље издаје непосредно под закуп и располаже са приходом.

Имање овога манастира налази се у 1. грунтовном улошку општине Месић који овде под B. прилажемо и износи 1416 ј. 1240 □ чије кат. чисти приход 2920 К 90 п. и према томе вредност 58418 К.

Осим ових земаља има манастир (по горе споменутом званичном исказу тужених) још следеће непокретно и покретно имање: здања 72.000 К вредносни папири 133800 К драгоцености 537 К опреме 214 К остале покретности 5764 К 26 п. дакле вредност целокупног имања износи 271733 К 26 п.

Горње непокретности су приликом уређивања грунтовнице у г. 1893. са изостављањем власничког наслова убележене као: „фактичан поседник Месићски грчкоисточни несједињени манастир“, ову изворну убележбу која одговара заједничком црквено правном карактеру манастира, изменио је карловачки саборски одбор 1904. год. без нашега знања и без да нас је известио и допунио је односно исправио име власника (види B. 4.) додавши атрибут „српски“, но ова једнострана измена (која смера на мистификацију заједничког карактера манастирског) не може прејудицирати нашим захтевима. — Осим горњих непокретности означене су као ограничена својина манастирска земљишта т. зв. контрактуалних кућа, убележена у гр. ул. општине Месић бр. 3, 4, 5, 6, 7, 8 и 9., дочим је својина зграда и право употребе земљишта укњижено у корист појединих приватних особа; у погледу ових последњих поседа манастир односно црквена власт не ужива и не упражњава никаква права.

Карактер овога манастира као и саме општине Месић је чисто румунски, у колико је становништво (762 душе) чисто румунско и због тога као чисто румунска црквена општина утеловљена је карансебешкој православној румунској епархији.

Напред наведени манастири са свим

својим имањем, пошто су чисто верске, православне вероисповести заједничке институције, имају се услед деобе до године 1864. односно 1868. постојеће јединствене (карловачке) православне митрополије и услед успостављања са њоме равноправне и од ње не зависне велико-сибињске православно-румунске митрополије поделити на две раздељене митрополије и то тако као и сво друго заједничко имање и институције т. ј. има се вековима постојећа правна и поседовна заједница у погледу ових манастира заједничке природе и њиховог имања у смислу под A.) приложене највише наредбе односно у смислу IX. зак. чл. од 1868. године раскинути и од нас тражени горе наведени манастири са свима припадцима и имањем њиховим пустити под нашу јурисдикцију и предати у наш посед, на основу свега овога путем нашег под Z'_1, Z'_2, и Z_3 опуномоћеног заједничког правног заступника подносимо ту учтиву молбу славном кр. суду као горе наведеном највишом одлуком његовог Величанства и у допуну ове под бр. 15785 ex 1902. изданом највишом, одлуком делегованом суду: да изволи за предузимање ове наше тужбе рок одредити и на овај:

Георгија Бранковића, православног архиепископа митрополита и патријарха, карловачког становника као поглавицу и општег, универзалног заступника православне српске цркве и митрополије у Угарској и као председника и законитог заступника православног српског синода и нар. црквеног сабора односно саборског одбора (као управе карловачких српских нар. црквених фондова и завода) путем карловачког кр. среског суда на другом примерку ове тужбе;

Дра. Георгија Летића, темишварског православног српског епископа, темишварског становника, као председника епархијске конзисторије и као непосредног претставленога манастира Бездина и св. Ђурђа путем темишварског кр. среског суда на трећем примерку тужбе;

Гаврила Змејановића, вршачког правосл. срп. епископа вршачког становника, као председника вршачке православне српске конзисторије и као настојатеља и садашњег управитеља православног манастира Месића, путем вршачког кр. среског суда на четвртом примерку тужбе;

Исака Дошена, архимандрита као настојатеља (игумана) бездинског православног манастира и овдашњег становника путем новоарадског кр. среског суда на петом примерку тужбе;

Стефана Николића, јеромонаха као настојатеља манастира Св. Ђурђа и овдашњег становника путем кр. среског суда у Дети на шестом примерку тужбе, нас пак путем нашега адвоката на напису позвати и по свршеној расправи парнице и на основу наших доказа које ћемо у парничним списима изнети путем пресуде изрећи:

Да су тужени као законити заступници православно српске цркве односно митрополије, даље темишварске и вршачке православне српске епархије и као настојатељи манастира Бездина, Св. Ђурђа и Месића дужни, уз обвезу и са правном моћи за по њима заступану српску православну митрополију, епархије манастире и све њихове институције власти и органе:

1.) признати, да су сви православни манастири на земљишту угарске круне заједничке верске установе угарске православне српске и православне румунске цркве, да имање ових сачиња заједничко имање ове две цркве, на које институције и њихово имање православна румунска црква услед јерархијске деобе има једнако право и по томе је овлашћена тражити деобу манастира и њиховог имања услед овога:

дужни су тужени трпети, да се црквена јурисдикција над православним манастирима на територијуму Угарске међу две заинтересоване митрополије тако подели, да се манастири који леже у пределима у којима у пратежној већини румунски народ станује, а који се сада налазе под јурисдикцијом и у поседу тужених, са свим њиховим имањем из везе са православном српском карловачком митрополијом изуче и да се утелове и ставе под јурисдикцију велико-си-

бињске митрополије подигнуте за православне верне румунске народности у Угарској.

2.) Према томе дужни су тужени солидарно као поглавице и заступници карловачке православне српске митрополије и темишварског и вршачког правосл. срп. владичанства и епархија, односно као посједници тражених манастира осим манастира Ходош-Бодрога који стоји под нашом црквеном јурисдикцијом и у нашем посједу у име деобног дела који нама припада, од заједничких манастира уз признање права власништва уступити у посед и под црквену јурисдикцију по нами заступљене православне румунске цркве тражене манастире Бездин, Св. Ђурађ и Месић са свим њиховим покретним и непокретни имањем и правима и у року од 15 дана и под теретом овр̀хе предати под управу заступницима православне румунске цркве ова три манастира са свим њиховим имањем правима, припадцима и приходима.

3.) Даље су дужни тужени тршити, да се према овоме грунтовна убележба тако измени односно поправи:

а.) у погледу манастира Бездина да се на листу В. 50. грунтовног улошка општине Мунар право власништва укњижи на име „Бездински православни румунски манастир," даље да се на листу В. 2. 459. грунт. улошка општине Паулиш спроведена убележба у корист „Бездинског православног српског манастира брише и у место овога да се право власништва поправи односно укњижи на име „Бездински православни румунски манастир."

b.) у погледу манастира Св. Ђурђа, да се на листу В. ондашњих гр. уложака бр. 1, 4, 5, 6, 7, 33, 39, 45, 63, 68, 69 и 93. право власништва укњижи у корист „Св. Ђурђевског православног румунског манастира."

с.) у погледу манастира Месића, да се у 1. грунт. улошку општине Месић на листу В. 4. извршена убележба (исправка) брише и у место овога да се право власништва укњижи на име „Месићски православни румунски манастир."

Напослетку пошто је покретање ове парнице учинило неизбежним окрутно држање односно одбијање поравнања од стране тужене цркве, односно њених заступника, да се тужени солидарно обвежу да имају у истом року и под теретом оврхе платити трошкове, који су се у овој парници појавили и који још настали буду и који су овде под Х. нарачунати.

С поштовањем Јован Мецан, православни румунски архиепископ-митрополит., Јован Пап, арадски православни румунски епархијски епископ., Никола Попеа карансебешки православни румунски епархијски епископ.

* * *

Прилози

Превод са мађарског.

Извод из прилога под А.) (Из отписа држ. министра Шмерлинга од 29. дец. 1864. Шагуни).

Све остале ствари, које стоје у вези са крепрањем православне румунске митрополије, благоизволело је Његово Величанство изрично задржати својој највишој одлуци. У погледу онога дела за заједничко имање епархија карловачке митрополије у Угарској, Хрватској и Славонији и у војничкој крајини румунским окрузима, који су се одделили из свезе оне митрополије, као и у погледу манастира, који се налазе у банатским епархијама посред румунског народа, изволело је Његово цар. и апостолско кр. Величанство својом Јаљом одлуком од 24. децембра 1864. год. одредити, да народни сабор покуша да постигне споразум.

*

Превод са мађарског.

Извод из прилога под В.). Отпис кр. уг. министра богочасти и јавне наставе од 24. јула 1874. год. бр. 20180. упућен Прокопију Ивачковићу румунском митрополиту.

Његово ц. и апостолско кр. Величанство највишом одлуком својом, изданом у Ишлу 11. јула т. г., изволело је дозволити, да се за суђење парница у погледу деобе помешаних православних општина у бившој војничкој и грађан-

ској крајини у смислу 8 §. IX. зак. чл. од 1864. год. делегује пештански кр. судбени сто.

* * *

Одлука срп. нар. црквеног сабора од 26. октобра (8. новембра) 1869. год. донесена у XXXIV. седници број 595.

1.) Српски православни народно-црквени сабор сагласава на то, да се у оним помешаним општинама, где хијерархијска деоба Срба и Романа путем пријатељске погодбе није испала за руком, него би се деоба путем парнице имала спровести, још једанпут може покушати пријатељско поравнање, и овлашћује српску саборску делегацију, да гледе услова и модалитета као и рока под којима и кад би се поравнање покушало са романском делегацијом у преговоре ступити може, имајући углављену погодбу сабору на одобрење поднети.

2.) Сабор несагласава на то да се предузме јерархична деоба у оним општинама, из којих су Романи наводно промашивши рок за пријаву ради деобе, — своје молбенице романској делегацији доцније поднели иштући деобу.

3.) Сабор не сагласава и на то, да се одреди још један крајни рок, до кога би се странке, које би још деобу захтевале, пријавити имале.

4.) Сабор стојећи и сада на темељу саборског меморандума од год. 1865. сматра питање својине манастирâ решеним, и по томе не може о отуђењу ма и једног манастира ни говора бити. По томе не сагласавајући на то, да се српска саборска делегација у погледу питања под 2.) 3.) и 4.) у преговоре са романском делегацијом упушта, упућује уједно сабор. одбор, да учини нужне кораке, да се манастир Ходош, као српска задужбина и српско народно-црквено добро у посед српске јерархије врати.

5.) Пошто је од стране преосвештеног г. епископа темишварског покренуто питање, какав се поступак има набљудавати у случајевима кад Романи из романске парохије у српску прећи желе и обратно, и пошто је од стране романске јерархије изјављена жеља, да се начин преласка из једне парохије у другу, по народности страну парохију, са узајамним споразумљењем између сабора и романских Синода установи, овлашћује се српска саборска делегација, да са романском у томе предмету у преговоре ступити може, имајући се у том питању колико год више може придржавати начела; да се хијерархијска деоба по народности таме не руши и да се дакле прелазак тај отештава, и имајући углављену погодбу, сабору на одобрење поднети и најпосле

6.) Сабор сагласава, да се српска саборска делегација са романском — у случају потребе — и ван седишта Патријарховога, а наиме у Темишвару састати може."

*

Превод са мађарског.

Кр. уг. министар богочасти и јавне наставе. Број 46.393.

Пресветли, високопречасни господине архиепископе и митрополите!

Његово ц. и апост. кр. Величанство највишом одлуком својом од 29. јуна 1902. год. наволело је најмилостивије мени поверити, да ону молбу Вашу и Ваших другова епископа, у којој сте молили да се питање, куда припадају православни манастири, административним путем реши, уз навођење разлога одбијем. О томе Вашу Пресветлостуз повратак са највишег места мени наспослате молбе Ваше и Ваших другова епископа подастрте на највише место рад повољног знања с тим извештавам, да се истој молби није могло места дати из тога разлога, што у смислу 8. §. IX. зак. чл. од 1868. год. у погледу деобе манастира и њиховог имања, није позвана да решава административна власт, него судови, даље што је Његово ц. и апостолско кр. Величанство највишом одлуком својом изданом у Бечу 3. маја1902. год. за решавање сваковрсних парница, које постану услед деобе православне румунске и српске митрополије, како што се тиче целе митрополије тако исто и појединих епархија, црквених општина или евентуално и самих појединаца, у колико се потраживање подигнута једна против

других узајамним споразумом решити не би могла и у колко се компетенција највишом одлуком од 11. јула 1874. год. већ испослатог суда на њих протећи не би могла — благоизволело у смислу 8. §. IX. зак. чл. од 1864. год. најмилостивије делеговати кр. будимпештански судбени сто.

Ова највиша одлука Његовог ц. и апостолског кр. Величанства пак донешена је на предлог кр. угарског министра правде баш на Вашу молбу.

Ваша Пресветлост је у својој мени под бр. М. 509. 13. јануара 1901. год. поднесеној представци и сама признала, да парнице, које се имају повести у погледу манастира и фондова спадају пред судски пут и само сте за то искали поновно делегирање суда, јер је искрсла сумња у погледу компетенције за расправљање парница у горњем предмету онога суда, који је изаслат највишом одлуком од 11. јуна 1874. год., на ми је тим не појмљивије, да Ви у својој молби поднесеној највишем месту доказујете да решавање питања куда спадају манастири, спада пред административне власти. Да пак решавање уштне ствари спада у делокруг суда, који ће се делеговати у смислу 8. §. IX. зак. чл. од 1868. год., то је несумњиво утврђено већ више пута споменутом највишом одлуком изданом у Бечу 3. маја 1902. г., која се оснива на §. 8. IX. зак. чл. 1868. год. јер и постанак сада споменутога 8. §.-а јасно доказује, да је законодавство питање поделе манастира хтело поверити делегованом суду, види се то из следеће изјаве тадањег министра богочасти и јавне наставе барона Јосифа Етвеша учињеној у 224. саборској седници од 6. маја 1868. г. (страна 163. VII. дневник ех 1865.) „на послетку по себи се разуме, да се за расправљање правних питања, која су постала услед раздеобе две митрополије, има путем законодавства одредити један законити суд, јер у уставној држави не могу се правна питања расправљати административним путем, па према томе има се законодавство побринути за један редован суд, који ће у овим стварима одлучивати."

Фрања Деак пак (види исти дневник стр. 214. следеће) говорећи о овоме предмету каже, да је природна последица ове деобе да услед ње искрсну многа правна и имаовна питања. Ова питања често се не могу мирним путем изравнати и за решавање њихово, потребан је суд. И када је хтео доказати умесност тога, да се од стране Његовог царског и апостолског кр. Величанства само један суд делегује (противно предлозима министровим и средишњег одбора, од којих је први предлагао министарско делегирање, други пак поступак пред бираним судом) јер предмети који ће доћи под парницу, може раштркано бити на територијуму разних судова, споменуо је манастире као предмете који се могу у парницу увући. Из напред наведеног јасно се види, да у питању деобе манастира и њиховог имања услед јерархијске деобе, може судити само Његовим ц. и кр. Величанством већ делеговани кр. будимпештански судбени сто и да се под „свако-врсним потраживањима" споменутим у 8. §-у IX. зак. чл. од 1868. год. не може разумети по правној терминологији какво постојеће новчано потраживање, него се има ова реч узети у обичном смислу т. ј. има се под њом разумети сваковрсно потраживање, даклем све оно што може услед разделења обе митрополије једна митрополија од друге тражити.

Напослетку с поштовањем извештавам Вас и путем Вас господу епископе, да је кр. уг. министар правде по гласу његова извештаја од 10. маја о. г. бр. 13606. ех 1902. о већ више пута споменутој највишој одлуци Његовог ц. и кр. Величанства од 3. маја 1902. год. већ известио будимпештански кр. судбени сто.

Примите и т. д. у Будимпешти 17. јула 1902. год.

Влашић с. р.

Пресветлом господину Јовану Мецану велико сибињском православном румунском архиепископу и митрополиту

у Вел. Сибињу.

Иде додатак.

Додатак. „С. Сиона“ бр. 11

ЛИСТАК.

Вести.

Надвојвода Јосиф. На телеграфску вест, да је данас 31. о. м. у $^1/_2$ 7 сахати изутра преминуо на Реци (Фијуми) надвојвода *Јосиф*, генерал коњаништва и врховни заповедник кр. уг. домобранства, дала је Његова Светост истаћи при барјак на патријаршијској резиденцији и огласити смрт његову великим звоном.

Вечан спомен надвојводи Јосифу!

Манастирска слава. На спасов дан отишла је Његова Светост у манастир Беочин, на храмовну славу, од куда се на пољутарје — у петак — повратила у своју резиденцију.

Сазив автономних власти. За 1. Јуни сазват је саборски одбор у седницу.

Осведоне Храма. На спасов је дан осветио високопреосвећени Г. Епископ бачки *Митрофан Шевић* реновирану саборну новосадску цркву. Како су у Новом Саду радикали на влади, није чудо, што су на исту свечаност позвати већином верни — радикали, те се не треба чудити, што на исту није позвата ни с које стране ни Његова Светост, и ако је она уз остало и врховни патрон новосадске српске гимназије.

Нека и *ово* послужи за доказ, *какве* су код нас прилике.

Администратор београдске митрополије. За администратора удове београдске митрополије, постављен је владика шабачки *Димитрије*.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Послате књиге на приказ.

Православни Срби у Хрватској и Славонији, по политичким општинама и изборним срезовима за земаљски сабор.

Саставио др. Васа Руварац. Загреб, издање „Српског кола“. Цена 2 К 10 ф.

Бошко Петровић: **За рођеним огњиштем.** Роман из бачког живота.

Издавач: *Нико Фуфић*. Карловци. 12°. 205. Цена 2 круне.

Опис српских фрушкогорских манастира 1753. године, Приопштио *Димитрије Руварац*.

Прештампано из „Српског спона“ 1903 и 1904.

Карловци 12° 488. Цена увезано у платну — сва књига — 5 К, неувезано 4 К.

Дете у телесном и душевном животу. По разним изворима написао *Јован Княжевић*, професор учитељске школе у Пакрацу. Издање шпичево. Цена свесци 70 потура. Цена реду 7 К. Карловци 2° 1.6.

Др. Владан Ђорђевић. **Крај једне династије** прилози за историју Србије од 11. Окт. 1897. до 8. Јула 1900. Свеска I. II. III. и IV. Београд. Цена је за 12 свезака 9 К за 24 свеске 18 К, осим поштарине.

Посланица Г. Стојана Новаковића, Београд. 12° 13.

Ради знања.

Пошто се многи наши дужници не одазивше нашој опомени и позиву, да изволе платити свој дуг за последње 1902., 1903. и 1904. године; то смо принуђени били све наше дужнике за **те** године предати нашем адвокату да их и он опомене, што је исти и учинио.

Како је пак његова канцеларија, без нашег питања и одобрења на више места погрешно опомене одаслала, рекавши у њој, да дотична странка дугује толико и толико *до краја 1904.*, што је погрешно, јер је требало по нашем упутству да се изреком каже за 1902., 1903. и 1904., или једну од тих година дугује толико и толико, а то је требала да учини *тако* с тога. *што ми имамо дужника и за старије године, које немо утужити.*

Ово се достаиља ради знања и равнања и ради сваког неспоразума.

Администрација „Српског Сиона“.

Одговори уредништва.

Брату свештенику у Банату. На Ваш упит, на ком основу припадају стојећи тасови у цркви свештенику, одговарамо Вам, да је народни сабор у својој XXXI. седници од 7./19. јунија 1875. под бр. зап. 736. решио: „Сви приходи од стоећих тасова и недељних и празничних целивања у цркви припадају свештенику, а натуралија и носећи тасови цркви“.

Књижевни оглас.

Изашла је на штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС

СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.

Приопштио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр, а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

У Христу љубазна браћо! Преча објави нашој од Ускрса 1904. г. јављамо, да ће обећани духовни лист за нашу искључиво пастирску праксу,

Пастырь Добрый,

почети да излази 1. јула 1905. г. два пута мјесечно на штампаном табаку велике осмине а уз цијену на цијелу годину 5 круна, на пол године 2 к 50 п.

Програм је листа овај:

I. *Проповједи:* оригиналне или у преводу, и нацрте за проповједи. Тиме би се наше свештенство побудило, да што ревније врши своју проповједничку дужност, а било би прилике да и старији и млађи свештеници на томе пољу огледају своју снагу.

II. *Катихизовање:* Чланци и расправе о вјерочитним питањима и потребама, упутства свештенству за катихизовање и отштампавање израђених катихеза.

III. *Богослужење и требе:* Ради правилности и једнообразности свештенодјејства, истицати ће лист начин вршења у пракси и истодобно упућивати на тачно вршење устава црквеног. У случајевима потребе, изложиће у листу питања и одговоре из црквено-пастирске праксе.

IV. *Пастирски рад и живот свештенички:* Чланци и објективна расматрања на прошлога и савременог живота и рада. Примјери похвале вриједни, као и мане и недостатци у томе животу и раду. Са те тачке, лист ће живо заступати и интересе свештенства као сталиша.

V. *Званичење:* Упознавање са постојећим црквеним и државним законским прописима, који се тичу законодавства и послова духовне природе. Осим тога лист ће оглашавати нове наредбе св. архијерејског синода, митрополијских и епархијских власти и то по могућности са коментаром дотичнога референта и давати упутства у свим пословима званичне стилистике.

У *„Листку"* штампаће се вијести и биљешке из црквено-школског и просвјетног живота.

Браћу свештенике, који се још нису пријавили за претплатнике листа, молимо, да се што прије пријаве дописницом власнику листа: *Митрофану Рајићу, протосинђелу у Пакрацу.* **Претплата шаље се по примитку првога броја.** Уједно молимо браћу свештенике, да нас и морално својом сарадњом потпомогну, а радове своје да шаљу на уредника листа: *Светозара Грубача, пароха у Крижевци.* (Körös).

У Пакрацу, 10. (23) маја 1905.

Власништво и уредништво
„ПАСТИРА ДОБРОГА"

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД

САСТАВИО

ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г аутор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија нада.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима судјелују

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 529./К. а. 355. ех 1905. 1 – 3, 41

С Т Е Ч А Ј

Исписује се поново на мјесто парохијскога помоћника у Великој Писаници са роком до укључиво 18. (31.) јула 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стањеног рока епархијској конзисторији овој поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 24. маја (6. јуна) 1905. године држане.

Предсједништво.

К. 242/210. ех 1905. 1—1, 29.

СТЕЧАЈ

на епархију III. плаћевног разреда у Тиса-Хиђошу, компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији од 17./30. јуна о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 28. марта (10. априла) 1905. године.

Председништво.

Број 540./Конз. ех 1905. 1—2, 39.

СТЕЧАЈ.

Исписује се *тотово* на парохију у *Српској Каменици*, IV. разреда са роком до укључиво 20. јуна (3. јула) 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављеног рока потписаној конзисторији поднијети.

У Пакрацу, 27. маја (9. јуна).

Председништво епарх. конз. пакрачке.

Број 437, 374 и440 ех 1905./Кз. 261, 279 и 284 2—3, 31

СТЕЧАЈЕВИ.

Исписују се на парохије и то: У *Трешћеновцима* IV. разреда; *Лисичинама* и *Кукуљевцу* V. разреда, са роком до укључиво 17./30 јуна 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем потписаној конзисторији до стављеног рока поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 26. априла (9. маја) 1905. г. држане.

Председништво.

СТЕЧАЈ 1—2, 38.

на упражњено учитељско мјесто на српској автономној школи у Ст. Бановцима (кот. Винковци) са овом платом: 600 К. којих се у мјесечним оброцима од општинског поглаварства у Нијемцима примају. Стан у нарави, 6 хвати дрва и и башча 800□°.

Изабрани учитељ има своју службу овде наступити 1. августа о. г. по н. к. Изабрани је у привременим својству.

Молбенице ваља упутити на потписано предсједништво до 1. јула о. г. по старом календару.

Предсједништво Одбора српске вјероисповједне школе у Старим Бановцима 23. маја (5. јуна) 1905. г.

Јевтимије Новаковић
адм. парох., предсједник.

Бр. ЕК. 133. ех 1905. 1—3, 37

ЕДИКАТ.

На бракоразводну молбу *Ђуре Вукелића из Плашкога*, против супруге му *Софије*, сада непознатога боравишта, овим се речена Софија позива, да у року од 90 дана, рачунајући од дана првога увртења Едикта овога, овој Конзисторији или сама лично предстане, или мјесто садањега свога пребивалишта пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без ње окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 28. априла 1905.

Предсједништво

К 276./254. ех 1905. 2—3, 34

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на упражњену парохију у Беочину V. плаћевног разреда. Рок стечају до 2./15. јулија о. г. —

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из седнице архид. конзисторије,

У Карловцима 22. марта (4. априла) 1905. г.

Председништво.

ЕДИКТ. 2—3, 30

На бракоразводну молбу Милке Црњеница из Соколовца против супруга јој Мате, сада непознатог боравишта, овим се речени Мато позива, да у та року од три мјесеца, рачунајући од дана првога увртења едикта овога Епархијској конзисторији овој или сам лично предстане, или мјесто садањега свога пребивања пријави јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 26. априла (9. маја) 1905. г. држане.

Председништво.

К. 302/255 ех 1905. 2—3, 36

СТЕЧАЈ.

Расписује се течај на упражњену парохију у Шуљму VI. плаћевног разреда. Рок стечају до 2. (15.) јулија о. г.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из седнице архид конзисторије.

У Карловцима 22. марта (4. априла) 1905. г.

Председништво.

СТЕЧАЈ.

2—3, 35

Расписује се стечај на место дневничара код архидијецезалне управе. С тим местом скопчана је плата од 2 К на дан, коју ће своту изабрани из благајнице срп. нар. црквр. фондова а од архидиецезалне управе месечно у натраг добијати.

Компетенти, који могу бити Срби прав. вере, имају своје прописно инструисане молбенице сами својом руком написати и председништву архид. управе до 2. (15.) јунија поднети.

Архидијецезална управа.

У Карловцима 13. (26.) маја 1905.

Председништво:

Ad бр. К. 511/410 ex 1905. 2—3, 33

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Зорке Бугарски рођ. Илић из Осека против супруга јој Милана сада непознатог боравишта расписује се едикт за 90 дана с тим, да се има поменути Милан овој конзисторији за то време од дана првог увртења овог едикта или лично ил преко свога заступника јавити иначе ће се бракоразводни поступак и без њега наставити и довршити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 5./18. маја.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђени као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма приједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. —

7—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 413. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 12

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у среду 15. јуна 1905.

ЗВАНИЧНО.

Препис

Кр хрв.-слав.-далм. земаљска влада одјел за богоштовље и наставу

Бр. 8235. ех 1905.

Преузвишени господине!

Земаљским прорачуном за потребштине краљевинах Хрватске и Славоније за годину 1905. осјегурана је као и досада годишња дотација на погл. IV. насл. 2. став. 8. број 2|а за тако звани стари провинцијални дио земље, а „за уздржање грчко источних богоштовних зграда“ свота од 28.000 К. а под ст. 8|2. сл. б. „за набаву црквених потребштина, опрак парохијалних цркава и новоградње у бившој те године 1881. утјеловљеној војној Крајини“ свота од 10.000 К., осим тога ће се још свота од 16.000 К. за бивше крајишко подручје опредијелити из прихода крајишке имовине, узгојне и образовне закладе год. 1905. тако, да ће свега скупа стајати на разположењу свота од 60.000 К.

Осим свега тога стајат ће на разположењу још око 10.000 К од залишних „парохијалних сесионалних одштета“ предвидјених у зем. прорачуну за годину 1905. за погл. IV. насл. 2/Б. ст. 7 са износом од 84.690 К., која ће се моћи на свештеничке сироте и удове, те оскудне парох. свештенике оностраних тријух епархија поразадјелити.

А пошто ми је жеља, да се раздиоба ових земаљских приноса обави по до сада уобичајеном начину, част ми је Преузвишеност Вашу умолити да би чим прије изволјелела издати сходне позиве на почињене епархијске конзисторије и административне одборе у оним краљевинама: да од појединих грчко-источ: црквених обћина *напосеб*, а грч. ист. свештеника те свештеничких удова и сирочади опет *напосеб* ради полученја земаљских припомоћи или подпоре односне молбенице њихове покупе те Преузвишености Вашој предложе, која ће доброту имати свој

Преузвишеном господину

Георгију Бранковићу

Његова цес. и кр. апостол. Величанства правом тајном савјетнику, патријарху, и митрополиту и т. д. и т. д.

у Карловцих.

односни главни предлог скупа са свима потребним исправама и податцима мени коначног одлучења ради приполата.

I. Молбенице појединих грч. источ. црквених обћина за подпељење земаљске припомоћи а ради изведења потребитог оправка или градње богоштовних зграда, морају *безусловно* обложене бити:

1.) са односним скупштинским закључком у погледу нуждног посла и начина како се кани грађевни трошак подмирити; тај закључак *мора* бити провиђен одобравајућом запорком по предпостављеној духовној области;

2.) са грађевним оператом састојећим се из техничкога налаза, грађевног нацрта и трошковника те доказницом мјера;

3.) са исказом црквене имовине, готовине и некретнинах актива и пасива;

4.) са исказом о броју душа парохијана, њиховог земљишног посједа, те њиховом годишњом дужности на државним изравним порезима.

II. Молбенице чако грч. источ. свештеника те свештеничких удова и сирочади морају обложене бити свједочбом о њиховим материјалним и фамилијарним околностима; а напокон свака молбеница клаузулирана бити: е да ли молитељица ужива каку мировину и у којем износу и одакле, а за свештеничке удове и сирочад још и о њиховом моралном понашању.

Примите Преузвишени господине израз мога особитога велештовања.

У Загребу дне 12. свибња 1905.

Пејачевић в. р.

К. 443, 456/312 ex 1905.

Висока кр. хрв. слав. далм. земаљска влада одео за богоштовје и наставу у споразуму са високом кр. земаљском владом одељом за унутарње послове, наредбом од 30. марта о. г. бр. 5382 прописала је и одредила сабирање података за статистику књижница и збирка, које су власност правних особа, те је издала окружницу према којој наредби имала би се о свакој таковој књижници и збирци сваке године по стању концем године — први пут за годину 1904. — испуњавати по једна упитница I. односно II. према обрасцу приложеном наредби. Да буду прибрани подаци посве потпуни, ваљало је повући у круг статистичкога посматрања и књижнице и збирке црквених области и завода, пак је и с тога увштена у ал. 2. §. 1. наредбе установа, да ће извиди обсизати и књижнице црквене, конфесионалне, црквених области и завода и редова. Обрасци упитница не садржавају већ врло стегнут број питања те су ограничени само на неке најважније податке, те неће ни испуњивање бити спојено с већим послом; а пошто ће уз то податке, што ће се прибрати о књижницама парох. звања тамошњега подручја, моћи сходно употребити и сам пречасни наслов, нада се овај кр. земаљски владни одјел поуздано, да одређени извиди неће наћи на никакве запреке нити са стране пречаснога наслова нити са стране подручних парохијалних звања.

А да се извидни послови што више олакшају, те да им се зајамчи што бољи успех, част му је пречасни наслов што ульудније замолити, да би изволио и са своје стране како парох. звања тако и остале области и заводе и корпорације, које спадају под јурисдикцију пречаснога наслова а које буд поседују буд руководе какову од књижница, што се уводно споменутом овдашњом наредбом подвргавају редовитом статистичком посматрању, уповорити на дужности, које их при том западају, те их уједно позвати, да обиром на велику корист, што ће се постићи редовним статистикама књижица и збирка те на мален посао, с којим ће бити спојено испуњивање односног обрасца, приправно и што тачније и потпуније подавају кр. земаљ. статистичком уреду односне податке за статистику књижница и збирка.

Приметити је копачно ономе кр. земаљ. владному одељу, да ће тисканице за ове статистичке извиде бесплатно поразделити односним органима кр. земаљ. статистички уред, те подједно замолити прачасни наслов, да изволи истом уреду, који поседује само тачан попис — тамо-

подручних духовних пастирства, у сврху тачније евиденције приопћити, које ли се све књижнице осим књижница духовних пастирства налазе у опсегу пречасног наслова.

Решено је:

путем протопрезвитерских звања наложити свима парох. звањима, да у будуће концем сваке године а за 1904. год. одмах у односне упитнице бр. I. и II. тачно уведу тражене податке о црквено-општинским парохијским и школским књижницама и збиркама и да се претходно обрате статистичком уреду у Загребу ради приопћења споменутих упитница бр. I. и II. о чему и високу кр. земаљску владу известити.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 5./18. маја 1905.

НЕЗВАНИЧНО.

Како су постала „Привремена упутства"

у погледу администрације, рачуноводства и рачунополагања манастира, што их је издао Саборски Одбор под бр. С. О. 337/107. ex 1876?

Д. Р.

И ако смо ми у 4. бр. за о. г. у чланку „*Правила за калуђере*" рекли, да је саборски одбор упутства апелаторијална од Августа и Септембра 1854. бр. 51. у погледу руковања са манастирским добрима, у српском преводу донео 1875. а издао 1876. као своја упутства; у више се пути у „Бранику", па ево и у бр. 102. од о. г. рекло „како је наша странка — либерална из право рећи народно-слободоумна — још 5. (17.) септембра 1875. израдила „привремено упутство у погледа администрације, рачуноводства и рачунополагања ма настира".

Да би се *једном* стало на пут том „*либералном хвалисању*", навешћемо: *како* је постало поменуто упутство.

Следећи савремени списи говоре, да је поменуто упутство постало овако:

Извод протокола сосједанија Апелаторијалнаго дне 17. и посљедујушчих мјесаца Августа и Септемврија љета 1854. во патриаршескоj Резиденции јаже и Карловцjех торжествованаго.

I.

Число 49.

Поводом тјем, что из сутетов монастирских приликоју пресмотрјенија их јасно показалосја јест, јако болшаја част монастиронастојателеј ово во смотрении администрации имјенијј монастирских, оволе во смотрении начина, по немуже счети сверху приходов и расходов сотворени бити имут, несмотрением на всја до сеље донешенаја апелаторијалнаја заклученија, и данаја им упутствија толиких неправилностеј и своеволства повинними сотворилисја неправилности и своеволства предупрежђена била, Апелаторијум слеђујушчаја учрежденија сотворити за благо судиј:

1. Комисија, составленаја из јединаго Г. Епископа, Архимандрита, Игумена, протопресвитера и пресвитера, и апелаторијалнаго Нотарија, постојати имат.

2. Наименование членов тојажде комисии остављаетсја, Јего Свјатости Г. Патриарху као Апелаторијума Предсједатељу.

3. Должност јеја будет, всја учрежденија апелаторијалнаја от прежђних времен из протоколов апелаторијалних изведести, тјем и требованијам владјејушчих ниње околностеј и духа времене сообразње всеобшчују јединакују инструкцију јеже скорјее устроити, и пресмотрења ради сјемо подпести, јејаже впред вси монастиронастојателие јакоже во смотрении управленија имјенија монастирскаго, тако и во смотрении начина, како сверху приходов и расходов счети полагаеми бити имут, мимо строжајшаго отвјета и слововодзајнија точњејше держатисја должни будут.

М. П. Чтено и издано

Димитрием Вуковићем
народним секретарем и нарицателнаго суда Нотарием.

II.

Ч. 50.

Во јеже би чисти приход монастереј цјели сходно употреблен, и оное точију иждивение творено било, которое нужда необходимаја взискует, таковим убо обра-

зом благостојанију свјатих домов наших посиешествуемо било, дотоље, доидеже горјепомјанутаја инструкција во живот ступила не будет, сљедујушчаја учреждајутсја:

1. Једина комисија опредјелитисја будет, состојашчајасја из јединаго Јего Свјатостију Г. Патријархом наименована бити имушча Г. Епископа и апелаторијалнаго Нотарија.

2. Комисија ова јежегодно во свое времја в лице мјеста ишедши лично увјеритсја о состојанију каждаго монастирја, јего движимих и недвижимих добр, и по благоразсужденију своему, нуждна привременје учредит, идјеже би с замедленијем ушчерб какови сојужен бил.

3. Тајаже комисија в споразумјении с касајушчимсја монастиронастојателем и братии јего устроити будет ключ иждивении за настојашчее љето, за правило же и мјерило служити имушчи, колико грјадушчаго љета на возобновленије здании, изгладжденије сушчаго негли долга страдателнаго издано бити возможет, колико же, идјеже таковаго долга њест, от чистих приходов за непредвидимија случаи сохранено, и користи ради монастирскија в касу монастирскују внесено бити должно.

4. Словутаја комисија всестраное извјестие поднесет амо јежегодње о како сотвереном успјесје вопроснаго чиподјејанија јеја.

III.

Ч. 51.

Повнегда приликоју пресмотрјенија монастирских счетов увидјено бист, јако имјенија монастирскаја от разних настојателеј разње управљаема, счети на сверху тјех неједнаким образом вождени, и вообшче изданаја досеље учрежденија апелаторијалнаја, негли из невједомости таковых точно ненабљудаема бивајут; тоја ради вини, во јеже би во употребленији имјенији монастирских и счетодајании взискуемое јединообразие введено било, докоље частопомјанутаја инструкција во живот ступила небудет, сљедујушчи прописи утверждајутсја:

А. *Во смотрении Администрации:*

1. Каждн монастир должен имјети два протокола, једин за дјејствителнија, другиже за страдателнија долги, идјеже вси дјејствителни и страдателни долзи точнејше введени, собрани на дјејствителни долг интереси, изданиже на долг страдателни с точним назначенијем времене, за неже собранија или относителње положени сташаја, вјерњејше назначени бити имут.

2. По овому Протоколу каждн монастир с концем љета по прилежашчему, сообшчитисја имушчему образцу устроити будет, исказованије своих долгов дјејствителних, в немже по одјеленим рубрикам сљедујушчаја назначена бити имут:

а) Имја и прозвишче, характир и пребивалишче касајушчагосја должника.

б) Колик јест интерес?

в) Дан сотворенија интабулации објазателства, и относителње оних обстојателств, котораја прежде љета 1848. интабулирана сташаја; дан сотворенија репинтабулации, то јест внесенија во новоустроенија книги земалскија.

г.) Вси дјејствителни долги посебно и совокупно изложени бити имјејут.

д.) Времја от коего сирјеч до коегоже дне, мјесјаца и љета интереси двигнути сташаја.

е) Времја по начину под д) изложену, заоставших интересов.

ж) Повод и причина по неже интереси не совокупишасја; на конец.

з) Примјечанија, ашче би сирјеч каковаја по причине непредвидјених коих случаев мјеста имјела. Равње же

3. Каждн долги негли обременени монастир одолжаетсја строго, по Протоколу долгов страдателних списание таковых с концем каждаго года сотворити. Списание сие по прикљученому, сообшчитисја имушчему образцу, рубрикам же отдјељње положеним должно сљедујушчаја в себје содержати:

а) Имја, прозвишче, характир и пребивалишче заимодавца.

б) Колик јест интерес?

в) Суму в заим пријатих капиталов на конце списанија собратих бити имушчих.

г) Времја за кое интереси положени сут.

д) Времја за кое интереси неположени сут.

е) Повод и причину по неже интереси положени бити немогоша.

ж) Примѣчанија јакоже под 3) исказованија дјействителних долгов.

4. Кажди монастир отдолжаетсја сверху всјех административних приходов и расходов главни Дневник (журнал) водити, кромје того

5. Особенија Дневники о каждој струџе икономии за основ закључаемих јежегодних счетов служити имушчија водити.

6. Онија Дневники особенија, в которија наемници чрез икономa введени и чрез Намјестника испаљени бивајут, икономтоје собственоручно должен подписовати.

7. Во такових журнаљех при приходје и расходје виктуалов точно и имено означитисја имат, колико от каждија особенија струки икономии собственим обдјеланием, колико же от десетка пшеници, кукуруза, овса, вина, вотки и т. д. от каждаго десјатину давати одложенаго по имени и количествје примљено, и колико от того на препитание братства и депутат служителеј иже имено, каждиј со своим депутатом изложени бити имут, издано бист.

8. Всјаки приход и расход контраквитоју и с квитоју потвердити надлежит. Сицевија квити и контраквити должни касајушчимисја купци, продавци и относителње приемници собственоручно подписани и корамизовани бити. Во оном обаче случаи, идјеже би купци, продавци и относителње приемници писати незнали, подписи их ручним знаком честнаго креста и подписиjу двоју достовјерну свидјетељу соутверждени бити имут.

9. Вообшче монастиронастојатели не имут власти с имјением монастирским по своеј такмо вољи располагати, тјем паче должни они кажди предмет, относјашчисја до благостојанија свјатаго дому соборному братства совјешчанију подвергнути, закључение собора таковаго, во важних вопросјех Консисториуму ради одобрења подносити имушче. Нарочито

10 Добра недвижима монастирска јединствење путем јавнија продажи сие же мимо писменаго закупнаго уговора и кауции цјени арендалнија с 10 на сто опредјелења под аренду датисја могут. Обаче

11. Кажди такови уговор, сверху коего нибуд рода производа, јегоже цјена арендална 100 фор. превосходит, должен предварително касајушчемусја Консисториуму ради потвержденија предложен бити, без негоже правнија крјепости неимат.

12. Во важнијаја купованија и продајанија натуралов, и иныхже монастирских производов Настојатели без соизволенија касајушчагосја Консисториума да не вшушчајутсја; предјели таковија власти положени будут во всеобшчеј монастири инструкции.

13. Капитали монастирски на основје довољне исказанија пупиларнија хипотеки, мимо интабулиранија обвјазателства на первое мјесто, по предварителње полученом на то консисториалном одобрении в заим датисја могут.

14. Обвјазателства неинтабулиранаја должно немедлено интабулирати, она обаче, јаже прежде 1848. интабулирана сут, должно реинтабулирати то јест во новоустроенија земалскија книги ввести дати.

15. Без предварителнаго одобренија касајушчагосја Консисториума Настојатели преко 10 фор. никаковаго долга, ни иждивенија творити не могут.

16. Монастиронастојателне должни будут дјействителнија заостатки со тшчанием јеже скорјее совокупити.

17. Равње же от своих негли страдателних долгов јежегодно по всјакоj возможности част коју изглаждати своим же на корист клирикалнаго фонда своеволно сотвореним објешчанием — ихже заостатки, ашче би кој били, в исказовании страдателнаго состојанија монастирја изложити должно; јежегодно точно и совјестно отвјетствовати.

18. Кажди монастир одолжаетсја — ашче би уже не имјел — ковчежец за касу с требравием набавити; једин кључ от тојажде сохрањати будет Настојатељ, други у Намјестника, трети же у закљатаго Старца будет на сохранении.

19. Внесенија во касу, или изнесенија из тојажде саборно бити имут.

20. Монастирскаја печат в касје хранима бити должна, камо по посљедовавшем

тоја употребленни положити ју подобает. На конец

21. Јакоже во всјех јавних заведенијах и содружествјех семенствених, по причинје поскуплених всестручних потреб живота, возможнаја умјереност и шчадјенне набљудаетсја, сице пожелателно јест, да во монастирех наших лучша и цјели сходнша икономна с јединија, с другија же страни во смотренни одјејанија, препитанија, и подвоза возможнаја умјереност и шчадјенне введено, всјаки же блеск и излишество вообше избјегаемо будет.

Б. *Во смотренни начина, како рачуни устројатни подобает.*

1. Счети монастирски с концем каждаго года закључаеми, во трегубим ексемплярје чисто списани, за шест седмиц касајушчемусја Конситориуму на развидјенне поднесени бити имут.

2. Всјака точка приходов же и расходов текушчим числом снабјетисја имат.

3. Всјака точка приходов же и расходов, по прописи под 8. документи соутверждени бити должни.

4. Као основ счетов источници прихода по имену наложени, у особеном исказованију означени и счетом предпостављени бити имут.

5. Струки приходов, и на них припадајушчих ижднвенни отдјелје изложити должно.

6. Состојанје монастирја, и убо во готовом повиџе, натураље, виктуаље и капиталех, јакоже и обременение негли јегово, отдјелје изложити подобает.

7. Во исказованни натуралов, по имену означитисја имат, колико от такових от прешедшаго љета заосталосја, и за љето счетом подлежашчее, колико јутер оремих зем, колико мотик винограда обдјелано, колико јутров ливада покошено, колико отуду с собственим обдјеланјем, и колико от ексарендованија и от десетка добивено јест, и тако колико по отбиенни расходов чиста прихода за грјадушчее љето заостало јест? Здје же примјечаетсја, јако словутое исказованне горјепомјанутими почастними журналами документовано бити должно.

8. Сице и монастирскаго дјејствителнаго и страдателнаго состојанија исказованне горјепомјанутими табелами долгов дјејствителних и страдателних да соутвердитсја.

9. Число братства да изложитсја, по имену, прозвишчу, мјесту рожденија, характирју и љету рожденија, љету же оному когда кои монашеству вчинен сталсја јест.

10. Намјестник должен по гореизложеном счети водити и тија с концем љета братству на развидјенне поднести, братство их должно соборно тија испитати и пресмотрјети. Ашче братски собор счети точное обрјетает, то всја братија таковија собственоручно подписати, и печатију монастирскоју утвердити должно, имушче абие тогда тија консисториуму на развидјенне поднести.

Привременаја сија правила и учрежденија путем касајушчихсја Конситориумов, надлежним монастиронастојателем доставити с тјем налогом, что би они такових до устроенија всеобшчија за монастири инструкции под строгим слова и отвјета воздајанјем точњејше держатисја вједали.

Чтено и издано

Дим. Вуковићем с. р.
народним секретаремн парицателнаго
консисториумма Нотарием.

Ко сравни ове привремене апелаторијалне „Прописе“, са „Привременим упутством“ саборског одбора од 1875. године; тај ће видети да се они скоро у свему слажу, и да је упутство скоро прост превод прописа.

Како „пропис“ тако је и „упутство“ једнаке среће било. Нити се поступало по „пропису“, нити по „упутству“, а што није, кривица била је до надлежних надзорних власти и до познате наше српске попустљивости и неиздржљивости, односно познатог нашег „гледања кроз прст“ и „наш је човек“.

Да није тога код нас било, и да га и данас нема, и да смо ми људи, који знају не само издавати поједине законе и уредбе, него и настојати, да се оне *безобзирно* и поштују и извршују, и да имамо мало више у себи и чуства дужности, те да сваки и без натеривања и контроле, врши савесно ону дужност на коју је постављен и за

коју је плаћен; много би код нас било друкчије

Ал пошто нама у главноме мањкају те врлине и та својства; за то код нас у много чему и није друкчије, а тешко ће кад и бити боље!

Светосавска прослава.

Пише

Владимир Бобрић.

Дан светога Саве је велика слава за све Србе, јер он је опћи наш свечар. Истиче се данас једна нелепа појава, да свечаност светога Саве већином проводимо у школи и ван цркве на вечарњим забавама. Слава светога Саве на такав начин једнострана је, јер губи свој значај и не прославља се достојно, како би требало. Губе се из вида мало по мало целокупна дјелатност светога Саве и прави смисао његовога рада, његови идеали.

Мислимо л га прославити као великога јерарха и просветитеља српског једино у школи и ван школе на недостојним мјестима; карактер тога прослављања губи сву своју моралну вриједност и непријатно заудара профанисањем самога Светитеља, кад спомен скромнога монаха, који је оставио сјај владарског дома и круну краљевску и презрео глупу и празну таштину овога свијета и земаљске славе, прослављамо у раскошно освијетљеним салама и напудерованим и намирисаним баловима и концертима, који ни из далека не одговарају светости његова свјетлога спомена ни сврси светосавске свечаности.

Али такви смо ми Срби. Зар и крсна имена своја друкчије прослављамо? Зар разумијемо духовни значај њихов? Не. Сва наша тежња око прослављања свога свеца настоји за тијем, да нам софра буде богато искићена, да буде ђаконија сваке руке, да буде доста јела и пића, ради којега уживања намислили смо и поутарње, па и женску прославу трећега дана, на којој само жене учествују и благују. Код овакве славе уопће и нема разговора о каквом прослављању свечара, јер се њега и несјећамо. У старо вријеме друкчије је било. Хришћани првих вијекова скупљали су се на гробовима светаца и мученика и у побожном духу прослављали су свијетао спомен Христовог војника, сјећајући се његових добрих дјела и врлина и учећи се на његову примјеру добром животу, побожности и челичном карактеру. Ако су за покој душе му и приређивали какву част и гозбу, била је она скромна и духовна, слична агапама, вечерама хришћанске љубави. А наше свечарство је само једна згодна прилика, да се наједемо и напијемо, да послије у мамурлуку иза њега сјећамо се добрих залогаја жаљењем што је већ и поутарње прошло.

А тако је и са прославом светога Саве. Са правом мислим, да ово стога бива, што се не схвата смисао живота и рада светога Саве, што многи хоће да узурпирају право на њега и рад његов криво тумаче. У цијелом прослављању светога Саве видимо нешто недовршено, крње, без правог обиљежја и облика. Цркви светосавској је неома мали дио (никакав управо!) дат у прослављању светога Саве. Њу су и у томе изолирали, као што је хоће неки усрећитељи народни да посве изолирају из живота народног, као чињеницу невриједну и непотребну, а она је прна, која има право да учини свечаност светосавску својом славом. Јер узмемо ли на око рад светога Саве као првога Архиепископа српског и светитеља, и рад његов као просвјетитеља народног, у обе прилике он припада цркви, јер свети Сава радио је у цркви и за цркву *хришћанску* и *православну*. И у том раду његовом неоцје њене су заслуге његове за прошлост нашу, садашњост и будућност. Што смо хришћани и што смо православни, велика је заслуга и труд светога Саве.

Познато је из повјесница наше, да су словенски народи, па и Срби дуго чамали у тами и непросвијећености, док други народи, просвијећени јеванђелском науком, уживаху благодат просвјећења Духом светим и њером хришћанском. Узрок томе лежи не у хришћанству, у коме као да нијесу били нашли предмет достојан љубави и пожртвовања, него

више у том, што нову вјеру хришћанску нијесу им проповиједали на разумљиву језику, било да су им је проповиједали латински свештеници из Рима, било грчки из Византије, зато озбиљно примање хришћанства код Срба пада истом у доба грчкога цара Василија Македонца око 870. године. Па и у том времену нијесу сва српска племена крстила. Многи су још прелазили у стару поганску веру, а некима се није могло ни упознати са узвишеним учењем хришћанства, јер бавећи се гусарством и морским ратовањем, њихином далеко бијаху од својих домова.

Дуго је трајало до чистога хришћанства. У 11. веку још су постојале тржавице у српској држави, јер примивши хришћанство коначно од православне источне цркве, неки владари и жупани, као што су били Војислав и његови пошљедници, рад политичких својих смјерова, окретали су се западном првосвештенику римском и преговарали су са њим. Тек у лицу Вукана жупана, појавио се велики бранилац православља. Још више се православље утврдило за Стевана Немање, који имађаше сина Растка, потоњега калуђера Саву. Он је био набранник Божји, да међу Србима коначно утврди хришћанство и православље. Права хришћанска црква и истинито православље почиње тек од доба светога Саве. Шта значи извојевање самосталне српске цркве и архиепископије, није потребно наглашавати. То је једно од најзнаменитијих дјела великога духа светога Саве, јер се само на такав начин могла код нас успјехом ширити вјерска, хришћанска и народна свијест и права просвјета. Вративши се из Цариграда посвећен за првог српског Архиепископа, свети Сава помно и марљиво је радио око добра свете цркве православне поучавајући српски народ, будећи га и просвећујући истинама свете вјере православне, развијајући у њему тежњу и љубав ка добрим, племенитим и узвишеним дјелима, ка правој срећи, истинитом хришћанству и православљу. Под мудрим дјеланьем његовим уаједничила су се два моћна фактора: црква и народ, и код заједничкога њиховога рада процвјеташе набрзо и црква и народ. Дух будне народне српске свијести био је окађен и зачињен духом неокрњене вјере и православља. Јест, у вјери и православљу замишљао је и видио свети Сава будућност свога народа.

Но да иста и буде што чврша и дуготрајнија, постарао се он, да још утре пута истинитом просвјетом и науком. Тешка су времена била, кад је свети Сава започео благодатни рад просвјетитеља народног. Народ је био непросвијећен. У жељи дати народу истиниту просвјету и науку, дизао је покрај цркава у манастирима школе и учио народ. Велим *истиниту просвјету и науку*, јер се његовала на њедрима и под окриљем цркве и вјере православне. Величанствена замисао и увјерење светога Саве било је, да просвјета и наука буду увијек осивјетљење зрацима благодатне вјере, да црква и вјера буде основа народне српске просвјете, кажипут њен. Вјеру и просвјету спојио је он, јер оне треба да буду двије нераздјељиве сестре. Зар нису црква и школа у доба светога Саве биле једно?

Па кад је тада тако било, зар данас смије и може друкчије бити? Ако строго посмотримо, брзо ћемо се увјерити, да се просвјета од вјере не смије дијелити ни туђити, јер просвјета, која не иде упоредо са вјером, нити за свој основ и директиву има вјеру, лабава је, ништавна и штетна. Живот и душу просвети и науци даје вјера и вјерско морално начело. Нема ли у науци тога духа, лако може се догодити, да скрене са правога пута и удари путем непоштења и неморала А онда због тога, просвјета, јер си изгубила најљепше своје цвијеће, најљепши накит и зачин, јер си изгубила рођену своју душу!

Ако *рачун* учимо само зато, да можемо брзо рачунати, често лажне рачуне правити, извртати књиге и бројеве и варати ближње своје, — зар је то просвјета, зар је то наука? А заповиједст Божија одређено и јасно заповиједа: Не кради! Каквом мјером мјериш, и теби ће се одмјерити. Не жели што је туђе!

Што ниси рад, да теби други чини, не чини ни ти другима! Знати рачунати, а никад недавити себи рачуна пред судом савјести своје, да ли се наша дјела и живот слажу или не слажу са Божјом најсветијом вољом и законом моралним; да ли смо испуњавали, да ли испуњавамо и да ли ћемо испуњавати дужности своје, које имамо као људи, као православни хришћани — зар је то просвјета, зар је то наука?

Или ако свој матерњи *језик* и *науку о језику* зато изучавамо, да боље умијемо мисли своје сакривати и тајити (што на срцу то и на језику!), да се боље и љепше умијемо безобразити у духу модернога живота, да боље разумијемо књиге саблажњиве садржине, па и сами погрдно пишемо и говоримо против цркве и вјере, да језиком боље умијемо један другога оговарати, подвађивати један другоме, оптуживати се, лажно свједочити на судовима и криво клети се — зар је то просвјета, зар је то наука? А Бог нам је језик и говор дао, да га славимо и хвалимо, а не погрђујемо, да искрени и поштени будемо један према другоме, да друг друга вјерним и бољим чинимо, да благосиљамо а не кунемо, да увриједе праштамо, ожалошћене тјешимо, грјешнике исправљамо, незналице учимо, људе на добро свјетујемо и учимо.

Или ако *земљовлас* учимо не зато, да умијемо познавати земље и градове, људе и народе, њихове прилике и обичаје у жељи попримати што је добро у њих, а од зла се чувати, него зато, да проневјеривши нашем поштењу повјерени новац и касу, смотавши туђе паре и динаре, ударимо најкраћим путем у Америку, краћим, него Колумб — зар је то просвјета, зар је то наука?

И ко би могао све појединости набројати, укојима наука неимајући чврста основа у вјери и поштењу моралнога учења хришћанскога, може са правога пута да залута. Ко је вјеран човјек и има вјеру и поштује закон, не ће чинити оно, јер њега вјера учи и подржава на путу поштења и правде. И није наука оно нити просвјета, која се на непоштењу, безбожности и неморалу оснива, већ лаж, која се под кринком просвјете сакрива, али не задуго. Ако и добије привидно кадгод својих пријатеља и присталица, ипак кад-тад дође вријеме, да јој се скине образина, и свијет је позна, јер је у лажи плитко дно. Само грдна штета, што то обично доцкан бива, јер се лаковјерни свијет дуго даје заваравати и обмањивати.

Зато слушајући разговоре људи, читајући књиге и новине, ваља питати у себи најприје, да ли се мисли њихове слажу са вјером, да ли у основи имају високо морално начело хришћанске вјере. Ако тога немају, већ што више се опажа, да кроз њих вије зао дух противности и непријатељства према вјери, који се усуђује чак мијешати се у посао, коме није дорастао, нити га разумије; то онда није наука, која човјека васпитава и храни, него га трује и убија тјелесно и духовно. Таква наука слатким ријечима говори да тежи за истином, али често без стида лаж протурује за истину, и лаковјерни свијет поводи се за сваком новином. Но не смије свијет остати у незнању овога, да у цркви и вјери постоје и хране се истине, које су вјечне и непромјењиве, јер од Бога потјечу, који је вјечан и непромјењив. Не слаже ли се дакле налагање људи у књигама или говорима са тим вјечним истинама, то није истина, него лаж. И онај је само народ срећан и благословен, који будућност своју оснива на вјери и нади, који шири и помаже просвјету и науку, ако су ове сагласности са црквом и вјером.

Народ без вјере и наде нема будућност, јер нема за свијет и народ веће несреће и зла разрушиоца од лажне просвјете и лажне науке. А лажном просвјетом и науком сматрам ону, која без зазора на срамоту темељне и озбиљне науке удара на вјеру и тежали отргнуће и ослобођење школе од *јарма вјерског и средњевјековног роиства религиозног*.[1] О, да страшне громбе и смијешно шупље фразе! Не значи ли ово, да црква заглупљује, вјера је мрач-

[1] Види „Извештај вел. гимназије у Сарајеву од 1902. чланак професора Грбића: Вриједност учења математике и природних наука за формално образовање (стр. 14.).

њаштво, свештеници су упропаститељи, а не просветитељи народни, као што се то у данашње вријеме и јавно и дрско говори, и то од просвјетних слуга, који јавно раде у школама, уче омладину нашу, који за први и најглавнији посао свој сматрају, да чим стресу са себе универзитетску прашину, растресају се уједно изобилном својом мудрошћу над црквом и вјером и непознани.

Религиозни јарам и религиозно ропство! Дакле наука и просвјета док су у заједници и љубави били са вјером, налазиле су се у *ропству*. Вјера и црква у ланце су спутали науку и нијесу јој дале, да слободно крила размахне. Ко нам то може историјски доказати? Та прво знање и прву науку ипао је човек из религије, и ако додуше не смијемо религију изједначавати са вулгарним знањем, јер религиозно знање није исто, што и обично научно знање. По горњим ријечима и ударцима на религију изгледало би, да док је свијет религиозан, дотле лута у незнању, и наука је потребна, да га ослободи и отргне од ропства таме. Но религија је била у сва времена велика социјална моћ и сила, у почетцима повијести шта више најмоћнија чињеница образовања друштвенога живота. Најстарији морал и право односе се ка религиозним представама и обичајима. Религија освећује кућно огњиште, породице, племе, државу. Краљеви се сматрају као питомци божанства (код изабранога народа као изабраници и помазаници Божји по милости његовој). Религија је била од непрегледног значаја за образовање народа и цивилизацију. Она је духовна веза, која је дивља племена и хорде груписала у једну хармоничну заједницу, у којој чланови раде сви за једног, један за све.[2] И ко не зна поред довде наведенога, да и први почетци просвијећености и први основи књижевности и умјетности леже у религији и њој имају захвалити за успјешно и брзо раширење? Што историја није забиљежила, сачувала је религија. Прве библиотеке, прва писменост сачувана је религијом. Да оставимо на страну остало.

Погледајмо само нас и нашу најближу околину. Од колике је важности била за словенске народе, њихову просвјету и књижевност, проповиједи хришћанства свете браће, словенских апостола Ћирила и Методија на словенском језику? Не почињу ли историје књижевности свију словенских народа своја извијештаја њиховим огромним трудима и књижевним радом, гдје словенским народима дају писмена, прве књиге, прву просвјету? Па хилендарски сад светога Саве и његових ученика, па зидање цркава и црквених задужбина, па подизање школа по манастирима, па ливење слова и штампање српских књига трудом српских калуђера (Макарије и Мардарије), па свагдашња готовост цркве и религије и дан данашњи заштићавати и потпомагати науку и просвјету; — зар је све то заслужило толику српску грдну незахвалност, да рођена српска дјеца онако неразумно суде о вјери и православљу, онако безобзирно раскидају са прошлошћу свога народа? Зар си, свети оче Саво, то заслужио од потомства твога? И зар ћеш моћи примити славу на уста таквих потомака, који те недостојно славе и штују, не у цркви твојој, но на недостојим мјестима, на скуповима нечастивих и безбожних људи?

(Свршиће се).

[2] Читај чланак професора Отона Пилајдерера: Ist Religion für ein Staatswesen nothwendig? (Umschau 14. бр. 1905.)

Патријарх Јосиф Рајачић

о

одношају између патријарха и епископа.

Д. Р.

У погледу одношаја између патријарха и епархијских епископа, упућено им је под бр. М. 612. Јунија 21. 1858. следеће писмо:

М. 612.

Ваше Преосвјашченство!

Обичај јест властем, јеже поводом каковаго ни им сотвореннаго предложенија, касало се оно догматическаго или дисциплинарнога или јерархијческаго предмета или материе каковија права церковнаго или каковија книга во училишча наша вводимија, от Нас мњенија сверху того поискати.

Стојашчим њеким окрестностем догадивати Нам љет јест, а и достовјернаго извјешченија имјеем, јако сверху преднаведених предметов и от њеких Г. Г. Епископов наших во исти раз мњение ишчетја.

Јелико опомјанитисја можем, такови Г. Г. Епископи или весма рједко или никогда сјемо обратилисја сут, јеже поданија ради једнообразнаго мњенија, Нами в потребное споразумјение ставитисја.

Сие би тјем нуждње сотворитисја имјело, поелику у нас не сут всја материи точно опредјелени или в книгах написани; а чужија церкве списатели о јединој или другој материи глаголушче, не могут во всјех отношенијах без разлога за ијестуни служити и в Православии мјеродателни бити; откуду леко случитисја может, да један сверху ставленаго јему вопроса со всјем противное, или, ашче и в њеких, с мњением другаго несогласујушчеја мњение дати может.

Таковое различие мњении кромје того, что пред властми наше разномислие и оскудјение једнообразнаго началоположенија обнаживат, может ово от неизмјеримија величини пагубнаја сљедствија за цјелост церкве нашеја имјети, случитисја бо может, да из разних мњении оное изберетеја и јему важност придастја, которое с начали Јерархии нашеја неповиједно бити может.

Јест уже и печалних примјеров да поводом таковых разногласних мњении њекија новости во употребление введени бити хотјат. Символ вјери нашеја показует нам неложни отличителни характир нашеја свјатија церкве, јегда вјерујем во једињују свјатују соборнују и апостолическују церков. Ашче убо наша Церков јест једина, свјатаја, соборнаја и апостолскаја; то отсјуду сљедует, јако всја предмети јеја сушчности внутренија и вњешнија касајушчисја долженствујут Јерарси по смислу њиже речених характеристических обстојателств трактирати, иначе бо творјашче повреждајут сие јеја свјатое соборное једињство; откуду после на велију тјшету церкве раждајетсја разнство јерархијческих поступков и междусобное несогласие в церковних предметјех. Свјати Дионисиј Ареопагитскиј, чувствуја свјатињу и важност церковних дјел, Јерархију сице опредјељает: „Јерархија јест набљудение благочинија во божественних вешчех“. Сеј ветшајши церковни учитељ опредјеленије сие сотворил по животу и ученију господа нашего Исуса Христа, јегоже божественаја дјела собственними очеси видјел и слишал јест. Что иное подобает Архиереем дјелати, ашче не о божественних вешчех? В божественних убо и церковних вешчех и во содержании и освидјетелствовании једномислија и сохранении цјелости вјери и церкве все старание Архиереев почивати должно.

На основании преднложених и прежњаја времена от всјех Архиереев и здјешнија Јерархии во употреблении бје, јеже без вједомости своего верховнаго духовнаго началства сушчествености церкве и јеја правленија касајушчихсја предметјех ничего не творити. Сие и акта здјешнија Архиви по премногу јавје творјат.

Разсмотрение преднаведених окрестностеј со јединија, с другијаже страни, да поне вперед никто преухитреним своим мњением не поткнетсја, и в церковних вешчех, за которих цјелост пред Богом, церковију, народом и своеју совјестију отвјетствовати имјеем, никаковаја тјшета не породитсја, побуждени находимсја, внимание Преосвјашченства вашего на многознаменитују тују окрестност обратити, да не би вперед в смотрении горјеизложених, с животом нашим церковним тјесно сопрјажених предметов поисканаго от Вас мњенија дали, прежде неже ли с Нами в приварјении том в нуждное споразумјение ступите.

Сего ради имјеем чест познати Преосвјашченство ваше, да би таковија случаи Нам всегда предварително објавити повољели, и относителнаго мњенија вашего дотоље не давали, дондеже Наше мњение не получите, по котораго получении можете вам отвјет во смисле овострани начал устроити, и аможе надлежит поднести.

Ми от страни Нашеја готови будем оно, јеже на сообшчени Нам вопрос сказати имјеем Вашему Преосвјашченству без закосненија сообшчити.

Ваше Преосјашченство сообшчајушче Нам какови вам предложени вопрос, можете под једињем и мњение ваше, како о таковом предметје разсуждаете, Нам или во всем пространствје или во кратком изводје објавити, да би здје из болше мњении јединое, началом церкве во всјаком взгљадје соотвјествујушчее мњение составилосја и потом подајанија ради једино-

образнаго отвјета вјем Г. Г. Епископом отсјуду сообшчилосја.

Сше би в крајнем случаи мјеста имјело; прјами же јерархијчески порјадок взискует, да такови не диецезални предмети от верховнаго церковнаго Началства и Представителя Јерархии рјешаеми бивајут; сего ради мним, да би В. П. и по положенију и по должности вашеј најлучше сотворили, ашче би сте предпаведенаго ради предмета на мњение получајушче, таковија от себе откланјали и касајушчејсја власти откровено сказали, куду сни сканија ради потребнога извешчења да обратитеја.

Прочее с љубовију и високопочитанием јесми

Преосвјашченства Вашего

В Карловцјех 21. Јунија 1858.

обвазательнјши слуга

Јосиф.

Хришћанско спремање

за брачни живот и дужности оних који су у браку.

— Добривоје Николић. —

(Продужење и свршетак.)

Због великог назначења и смисла брака мора човек, кад хоће да ступи у брак, бирати тако лице, с којим ће моћи остварити праву циљ брака а не привидну. Отуд долазе у питање пре свега унутрашња својства лица, које се бира, а која су својства добра и потребна Кад то буде, тада унапред можемо бити доста сигурни за добар успех брачног живота. Но човек састојећи се између осталога из тела и крви, не може се ослободити ни од утеџаја, који чине на њ и спољашње особине лица, које хоће себи да изабере. То је напокон природна појава, против које не може говорити ни морално чувство; али је потребно, да то чувство имаде значења тек у другом реду и да има одлучног утеџаја на лице, које ступа у брак. С друге стране опет могу младићу умаћи из вида сви недостаци лица, које му срце жели. Због своје младости и неискуства пада лако у ту погрешку, и зато би добро и потребно било, да се у томе обраћа својим родитељима и родбини за савет. „Благослов очински утврђује деци домове, а клетва материна их из основе уништује.“ — вели Сирах (I. 3., 9.) Но ни у томе се не може одобрити крајност, то јест така појава, кад се младић у избору лица не руководи ни мало својим осећајима ни погледима, него потпуно зависи од погледа других, као што је обичај и данас у неких народа. Промерити унутрашње достојанство лица које се бира за брак, исто тако и спољашње прилике и положај, не мање и симпатију међу обема личностима — све то треба на уму имати, кад је реч о браку као о моралној и доброј појави. Сви остали обзири су управо непормални. Тако нека лица се још пре ступања у брак налазила у мање више тесном сродству. И таки је брак ненормалан. У прастаро доба су такови бракови били неопходни, кад је сво човештво сачињавало једну породицу, али у хришћ. времена се такови бракови не могу признати, пошто с умноженјем човештво пестаје и најмање разлога за склапање брака са сродницама, и то тим пре, што је наука доказала, да пород из брака међу блиском сродницима пати од многих умних недостатака и др. Даље се склапају бракови с лицима, која се врло разилазе међусобно по своме добу. Зар једанпут бива, да какав сладострасник, који се свега науживао, ступа у брак с младом девојком и обратно. У таком случају не може бити говора о нормалном односају супруга већ због физичких особина њихових разних природа. Отуда се онда и догађа издаје супружке верности. Међу околностима, које ваља имати на уму при склапању брака, рачунају многи и ове: нада, да ће се помоћу брака полућити неки положај у друштву, и да ће се човек спасти од разних непријатности. Но сви су ти случајеви тако неморални и пуни грозота, да о њима једва вреди и говорити. При томе међу таким супрузима је могућа ужасна неприродност, по томе што једно од њих може по свом образовању и душевном развитку стајати недогледно више или ниже другога. У осталом таке појаве су врло могуће тамо, где је сав интерес брака сведен на моментано, случајно и спољашње, као што је н. пр. мираз, који је сад у толикој моди, да се извесни

субјекти жене не личношћу него миразом. Тако мираз игра улогу личности, али при том не сасвим и увек пријатне. При томе се за љубав мираза ствар тако удешава, као да се ту и не ради о св. тајни него о каквом трговачком послу. Али нека нам каже такав младић, шта му помаже гомила новаца и може бити мило и углађено лице невесте му, ако с њоме добија необразовану, неупутну и зле нарави жену, која ће му све дане загорчати и кућу разорити? „Превариа је љупкост и ташта лепота; похвалу заслужује жена, која се Господа боји," — вели премудри Соломун (Прич. 31., 30.) А девојци каква корист ако, постаје домаћицом, па добија витког дечка и речитог младића, али о ком се може предсказати, да ће имање расути, њу и децу до просјачког штапа довести, који ће јој место хлебом сваки дан обасипати грдњом и псовком на можда и злостављати? Или зар може бити тако простодушна да рекне: „Не беше додуше најбољи, али ми је обећао да ће од сада бољи бити!" Али такова треба да зна, да се против лудости не да ништа учинити. Такова ће брзо искусити, како се горко преварила! Не тако, него кад младић и девојка дођу у положај, да се запитају с ким да ступим у брак? — ваља да промисле не о томе: има ли та особа иметка, да ли је лена и стасита? Истина, смеју и на то помишљати, али то не сме бити главно питање хришћ. младенцима. Најважније је питање, могу ли ја с том особом хришћански, срећно и задовољно живети, и свој спас осигурати? И ту је онда први захтев: да ли је та особа заиста добар и религиозан хришћанин? Јер ако неко има веру и религиозан је, дакле своје дужности према Богу савесно и верно испуњава, тада се може од њега и то очекивати, да ће и своје брачне дужности верно и савесно вршити. Ко своје дужности према Богу непаметно занемарује, како се може од њега очекивати, да ће према брачном свом другу савеснији бити?

Ако дакле хришћанин младић жели себи сапутницу у животу бирати, и нека му се особа допадне, ваља да се увери, да ли је та особа религиозна, побожна и морална? Разуме ли се у домазлуку, је ли мирна и блага карактера?.... Девојци пак је нужно да се увери, да ли је тај који јој је руку запросио, добар и религиозан хришћанин; да није богохулник, да не пренебрегана цркву, није ли посетилац гостионица и љубитељ карата, како поступа са својим родитељима, може ли породицу издржавати, да није псовач, пропирач, сатаном заведен и т. д.?

Ваља дакле младићи и девојке добро да размисле, да ли да ступају у брак, и ако, с ким? Уједно треба да се моле често и ревно за просвећење св. Духом и да питају за савет. Особито не би требали да чине овога корака без савета и одобрења оних, који су им најближи, а то су родитељи и сродници. И ако ови немају права да их принуде, да ступају у брак, и да се с овим а не оним субјектом жене односно удају, то као старији и искуснији могу лакше погодити срећу своје деце. Али у оне узевши дужни су младенци кадгод је могуће само са благословом и одобрењем својих родитеља св. тајну брака примати.

Б.) Но не само да треба добро да размисле они који хоће да ступе у брак, они се морају још за њ и добро *спремити*. Јер брак је св. тајна, једно средство за посизавање Божје милости и благодати, па ко ту тајну хоће достојно да прими и њен благодатни утецај осети и постигне, тај се — као што знамо — мора за њу достојно спремити.

а.) Као прву спрему ставља св. наша црква младићима и девојкама на срце, да свој предбрачни живот у чистоти и поштењу чувају, да душом и телом чисти у брак ступају. Јер противан случај је најљући отров за брак. Како се тада може очекивати Божји благослов? И како се будући супрузи могу узајамно истинито поштовати, ако свако о другом зна'е да је изгубио свежину духа и тела?

б.) То је један од узрока, што је несрећа одмах на прагу брачнога живота пратилица супругâ. Осим тога греси пре брака морају се у браку искајати. Зато младожења и невеста треба да чувају своје предбрачно стање особито у чистоти.

Треба да се труде да на дан свадбе приме и понесу венац, који је символ победе целомудрија над грехом, у части и поштењу, а не са стидом и грижом савести. Деси ли ти се ипак штогод што савест узнемирује, ваља да гледају да очисте своје срце ревним покајничким постом, — и то ће бити друга предбрачна спрема, која се од њих захтева.

Брак је тајна живих, као што је нпр. и тајна св. причешћа, и да ју човек прими достојно мора бити у милости код Бога. Ко у стању смртнога греха прими таку тајну, тај чини нов тешки грех. Нека зато се кају и верениди пре склапања брака, да би своја срца од сваког тешког греха па и од мањих грехова очистили и тим више милости од Бога задобити. Ваљани и ревносни верениди ће се радо пред свадбу (н. пр. на 8—14 дана) исповедити, да би се тако по могућству очистили и положили пред Богом рачун о свом предбрачном животу. Младенци треба да врше тај значајан обред, кад до тог важног момента дођу. У сваком случају треба да настоје да им свадбена исповед буде права, покајна и искрена. Ако се недостојно исповеде, тешке грехе прећуте и тако приступе трапези Господњој и брачном животу, учиниће троструко богохуљство и могу бити сигурни, да ће их и у браку место благослова клетва Божја пратити.

в.) Најпосле се ваља спремити за примање ове тајне (као нпр. и за св. причешћа) мољитвом и чињењем добрих дела. О, колико вјереника примају ову св. тајну са само другом спремом. Недељама и месецима се спремају и брину за издржање и украс свога тела, — а за украс душе да се брину немају времена, дуго се премишљају, да никог не забораве кога ће позвати у сватове, а никако или најпосле се сећају да позову драгог Спаситеља као госта. Да како да се свадбе негде тако одржавају, да би пре ту било места Сатани него Спаситељу.

Но честити хришћани не ће тако радити, кад дођу у ту прилику. Они ће се спремити за најозбиљније, најважније, и насветије дане у своме животу достојно, молећи се и чинећи добра дела, дела милости телесне и душевне. Позваће за времена божанског Спаситеља, да им буде присутан у сватовима и да им благослови брачну везу и увек с њима буде.

II.

Дуго сам се задржао око дужности оних, који тек желе ступити у брак, а сад ћу у неколико речи да споменем дужности оних, који се већ налазе у том стању.

1.) Брак је св. тајна, а из тога излази пре свега, да супрузи морају ту тајну и то стање као светињу чувати. И пре свега супрузи се морају трудити, да уживају Божју благодат добивену браком, тј. чувати се од смртних грехова, а то су: гордост, среброљубље, нечистота, завист, неситост у јелу и пићу, гнев и леност. Тога се морају чувати не само ради светиње брака, него и још из једног узрока. Они имају наиме право на богату милост, која је с тајном брака скопчана и супрузима толико нужна, — само онда, ако су деца Божја, дакле у стању милости код Бога; а доклегод се налазе у смртним гресима, губе то право. Ваља дакле да се чувају супрузи од сваког тешког греха; но ако су ипак у такав пали, не треба да оклевају, него да покајничком исповеди опет отворе своје срце Богу.

2.) Даље добри хришћани треба да теже, да потпомажу освећење једно другога. Треба дакле да се чувају да не дају повода једно другом за грех него да се добрим примером уздржавају узајамно од зла и претходе добрим и лепим у чистоти. Кад супрузи морају држати у светињи брак, треба да свагда имају на уму речи св. апостола Павла, да женидбу треба сви да држе у части, а ко ту чистоту упишти и обесвети томе ће Бог судити (Јевр. 13., 4.) Ко брак оскврни, тај чини сакрилегију (светогрђе) јер је брак св. тајна; дакле чини тежак грех, који је и пред Богом и пред људима одвратан. Но није само прељуба грех против светиње брака, него и уопће све, што се противи брачној чистоти. У тешкој и великој заблуди живе супрузи кад мисле, да је њима све дозвољено. Али кад се савест пробуди и почне

им чинити прекоре, тада се труде да ју умире и теше се мислима: Неће то бити тако опасно.

3.) Односај између супруга треба да буде слика односаја Христа и његове цркве. Муж је дужан љубити жену своју с таком љубављу, с каквом је Христос љубио цркву предавши себе за њу, да би ју осветио(Еф. 5., 25. 26. 28.) Христос је предао себе из љубави према нама за нас као за цркву своју. Он нас храни својим телом и поји својом крвљу, чини за нас све што може учинити највећа љубав и доброта. Па тако треба по речима св. писма и муж да љуби своју жену, да јој у нужди помаже, да се брине за њу, да ју стрпљиво сноси и да јој ствара средства за живот и т. д. Шта да рекне човек према томе о оним мужевима, код којих све друге жене уживају више поштовања него њихове? Који су свађалице, несавесни и пуни погрда, готови да злостављају своје брачне другове? Који иначе лакомислено троше новац ван куће, а код куће остављају у оскудици своје жене? Што да рекнемо о онима, код којих у кући нема никаква реда ни заната, а на опомене својих жена одговарају с клетвама и суровошћу, који жене држа као слуге, који им ни у болести не пружају потребне неге ни лека?.... Таки заиста газе св. завет, положен пред св. олтаром, и навлаче на себе велику одговорност!

4.) Св. апостол Павле вели, да жене треба да су покорне својим мужевима као што се црква покорава Христу, јер ће тиме творити Божју вољу (Еф. 5., 22.—24; Тит. 2., 4. 5.). Муж треба да је у кући господар, а ако гдегод жена води реч, знак је или да је човек ограничен и мекан, или да је жена похлепна за владом. Жена мора бити мужу верна у љубави, у свему послушна што се односи на брак и што је добро и поштено. Она се мора бринути за домаћлук, треба да је марљива и штедљива и да мужа потпомаже колико је год могуће. Али ако се она за све више брине него за мужа и домаћлук, ако својим говором доводи мужа до зловоље, ако је немарна и упропашћује што је муж својим знојем стекао, ако сваки корак своја мужа прати и на зло тумачи, — такова ће дакако горким и чемерним учинити живот своме мужу. Она се може правити побожном и тужити се и проповедати, да мора много да подноси од свог злог мужа и да је невина, али осуду своју пред Богом не ће избећи.

5.) Муж треба жену да љуби и штити, а она њему у свему да је покорна. Но обоје су грешни и слаби људи, зато треба једно с другим да живе у трпељивости и да слабости једно другога трпељиво сносе. Добар хришћанин ће, ако кадгод се и разочара у чему помислити у себи: Паметнији попушта. Тако ће и паметна жена, кад види мужа љутита и зловољна, рећи у себи: Ако нисам сад то заслужила, оно сам више пута досад; трпићу дакле у име Божје и биће мирна.

Ето нам слике главних дужности, које треба хришћански младићи и девојке да имају на уму пре ступања у брак. Треба да промисле добро тај корак, да се Богу моле, да питају за савет, па на оно, што као Божју вољу упознају, да се спреме озбиљно и савесно — као што смо сад чули.

Супрузи пак ваља увек да размишљају, какве су дужности узели на себе при ступању у брак, ваља да се испитају како су вршили досад те дужности особито дужност брачне верности, љубави и слоге. Ваља да покају досад учињене погрешке, и да се зарекну, да ће у будуће избегавати такве погрешке и трудити се да се покажу достојним благодати, коју је Бог с браком скопчао.

А сви остали, који нити су у браку нити на путу к њему, треба да се труде да живот свој тако удесе, да буду једном позвани на свадбу јагњета Божјег И. Христа у дому Оца Небеснога.

Позив и обећање

ТАМИШВАРСКЕ АДМИНИСТРАЦИЈЕ СРПСКОМ НАРОДУ У ИСТОЧНОЈ СРБИЈИ ОД 1722.

Д. Р.

Како је знатан део Срба из источног краја Србије, а наиме из дистрикта: голубачког, кучаинског, хомољског, мај-

данпекског, поречког, кључког, крапинског и кривинског, 1718. по освојењу Србије од Аустријанаца, напустио своју домовину и повукао се за Турцима, не желећи потпасти под аустријску управу, која у то време не беше баш примамљива, пошто су поједини чиновници њено, а особито код порезне струке, веће зулуме чинили но саме турске власти; то је тамишварска администрација упутила на поменуте дистрикте следећи позив и обећање.

От пријесвјетлога и непобједимејшаго римскаго цесарскаго и у Ишпанији, Мачарској и Чешкој католичанскаго величаства у Банату тамишварскому и са оне стране Дунава онамо подлежашчима дишчтриктама начињене Администрације обрјетајушчимисе свим и свакому на известное знание даје се: какосмо увједали и уразумели сада, да что их пријесвјетлое цјесарское величаство христианскаго закона народ и земље, милошчју божиеју под скиптро свое придобио и освободио от турскаго јарма и теготи бившее, да су се пријежде многи преселили даље под турское владателство и чрез их свјетлаго цесарскаго величаства саветнаго грчаские церкве краљевства сербскаго и темишварскаго баната всех милостивејше поставленаго архиепископа и митрополита и преосвјашченства Г. Мојсеја Петровића, какоти от дишчтрикта голубачкаго тако и кучаинскаго и омолни, мајданпека и по реча, кључа и крапне и кривине оставивши своје добро, куће, ливаде и винограде и свои миљак, кое кршчено царствие неблаговолит, но паки такова места и села исплнити и возвратими на свое отачаствие и милкове како су и пријежде били, того ради таковим и свим другим људем обрјетајушчими се у вишереченима дишчтриктима, или мункатами јест три године опростили от сваког данка, прва година и од десетка и после те три године и за даље, ва место порције от једне главе по један цекин т. ј. 4 фор. и пол, а наставше друге године изложеним десетком а без сваке друге работе, квартира или другога коего данка и намета да неће имати. Које се свршено обећава и издае милостивејше до стотину родон у напредушча који буду вратити се и к тому више населити се, и који нису били ва гредушчее време, и после са њиховим добром и именијем, женами и дјевами на њихна мјеста и села гдеесу и прежде бивали по више речени дишчтрикта или нахна јест наверено и утврђено како се изволение всех милостивејшее власти и благосердиа всех светљејшаго архидома аустријскаго јасне царствујушчаго цјесарскаго величаства нашего всех милостивејшаго Г. Г. благоутробне отачаски србешчаго умножити свое царствие, принципате, земљу и епархие са верними раби и подложнима кметови ународити и напунити и под своим крилом утверждене зашчишчата и бранити. И по сваком начину промисал имати памегуе, дакле ми от стране здешне администрације врло жалуемо да се тако случило људем у вишереченима дишчтриктима како сада чрез свјашченикон изјаснителне уведали смо, за кое не само да имају кое сумнение, да им неће бити довољност, но ктому јешче за болше њерование чрез више реченаго Г. митрополита таковое с писмом јесмо утврдили такође да предречене три слободне године без порције, прва и без десетка јест учињено и утверждено благохотне, и такожде ктому и по прешаствии те три слободне године от сваке главе от петнаест година хесапећи један дукат от 4 и пол фор. да се достои јего ц. вел. преко године какоти једна порција рећи, а друга слободне године от сваког плода землиаго и јагањаца, кошница и от другога одашчасе десетак достои и жировнике кад кое године роди нима поставленим вервалтерима без речи издати цесарски десетак и јешче цесадску сол с приличном ценом за нихну велику потребу на цесарске соларе или им буду врваптери давати да примају и да буду без сваке работе и квартира, налоге и датке кроме шчо се достои длжанствујут, и когда буде им пришаствие у дишчтрикт по селех да се прикажу врваптером колико се ком достои земле за орање, виограде и ливаде и друго пристоешче ако им

сами собом не могу дјелити, хоће им се наредити из тих дишчтрикта какоти голубица, кучанне, пореча и вјетислама комерски служители, да други небуде наступити на туђ миљак, но да се буде знати сваком начин и уредба и како ће се кои држати, на кое своеручни потпис печатњу потверждени, болшаго им утврженија ради дато у Тамишвару 12. Јануарија 1722.

М. П. Le Comte de Mersi m. p.
М. П. Samuel Franz v. Rebentisch.

Како се врши први покушај помирења

међу завађеним супрузима и како се том приликом записник саставља?

— Одломак из „Парохијалне канцеларије". —

— Драг. Драгојевић. —

Сврха овоме чланку биће та, да покаже нашим свештеницима, а поглавито почетницима, како се и на који начин обавља помирење завађених супруга, и како се саставља записник о том покушају помирења, који се има конзисторији преко надлежног протопрезвитератског звања доставити.

Ко прати радове наших духовних власти, којима у надлежност спадају и бракоразводне ствари; тај ће се уверати, да је број бракоразводних парница сваке године све већи. Данас се већ не чудимо, да у извештају конзисторије ма за који месец наиђемо: — Донето је 62 решења у бракоразводним стварима и 8 бракоразводних пресуда. — То је само у једној епархији за један месец. А кад би се изнела потпуна статистика бракоразвода у свим нашим епархијама у Митрополији; ми би смо се тек онда потпуно уверили, како се код нас олако схваћа светиња брака и верска и морална начела хришћанска.

Ови бракоразводи су уједно и карактеристика наших дана, као и нашег народа, а право је имао покојни владика Штросмајер, што је рекао, какав брак и брачни живот, онакав је и народ.

Код свих бракоразводних парница почиње се са првим покушајем помирења, које се врши у канцеларији надлежног парохијалног звања т. ј. код надлежног свештеника за супруга. Како ће свештеник обавити први покушај помирења, зависи у главном од његове пастирске мудрости.

Млади свештеници не имајући искуства, греше много како у начину покушаја помирења, тако још и више у саставу записника приликом тога помирења. Отуда се и догађа, да тако рећи, колико бракоразводних парница, толико и разних начина у састављању записника.

Пре него што пређемо на истакнуту сврху овога чланка, споменућемо у најкраћим потезима читав развој бракоразводне парнице, како се практикује у Митрополији Карловачкој.

На молбу или тужбу мужа или жене, отпочиње брачна парница. Изузетак од овога бива, кад је брак склопљен против реда и закона; тада духовна власт подиже својом иницијативом парницу, те ако је брачна сметња тако јака, да се ни архијерејским благословом не може уклонити; онда се такав брак због своје незаконитости уништава.

Муж или жена подноси тужбу конзисторији или преко надлежног свештеника или директно конзисторији. Конзисторија преко протопрезвитератског надлежног звања, достаћа надлежном пароху поднигнуту тужбу и налаже пароху, да покуша прво помирење завађених супруга, те да записник о првом покушају помирења завађених супруга конзисторији преко протопрезвитератског звања достави.

Кад свештеник добије такав налог, он ће уз доставницу сазвати у за то згодно време странке у своју канцеларију, и ту с њима записник саставити. У случају да странке не дођу, пошаље се конзисторији извештај о томе.

Код окружног протопрезвитера бива друга покушај помирења на исти начин. Протопрезвитер шаље како први, тако и други покушај помирења конзисторији. Конзисторија решава и упућује странке на трећи покушај помирења помирителној комисији, чије чланове бира конзисторија из средине својих чланова, која на исти начин обавља помирење, те и комисија шаље записник конзисторији.

Конзисторија према приликама, даје право актората (тужбе) једној или другој страни, која конзисторији подноша у два једнака оригинална примерка тужбу, која се поштo се саопшти у конзисторијалној седници, шаље противнику на одговор, који се пак одговор шаље на реплику тужитељу преко конзисторије, а

реплика на дуплику противнику. Тиме је бракоразводни поступак свршен и издају се сви списи конзисторијалном фишкалу на мњење, а потом се изрече пресуда.

Сваки би свештеник морао знати, а држимо да и зна, какав брачни живот влада међу супрузима у својој парохији. Где владају несугласице, диктоваће већ свештенику његова пастирска мудрост шта да чини. Дознали пак свештеник, да је раздор међу супрузима већ тако овладао, да ма која странка намерава поднети тужбу за развод брака, тада ће он и не чекајући да поднесу тужбу конзисторији за развод, позвати завађене супруге, те им разложним доказима изнети штетност њихове распре и покушати прописани покушај помирења.

Не раде добро они свештеници, који завађене супруге без покушаја помирења упућују конзисторији, те им шта више и сами тужбу праве и конзисторији шаљу.*

Не раде исти добро зато, што тиме и себи и конзисторији чине често непотребна посла, јер се зна, да се многе и многе странке већ при првом покушају измире, и приступају на даљи брачни живот.

Не раде добро ни завађени супрузи, који обилазе свога свештеника, те се директно обраћају конзисторији, јер ни у ком случају не ће се пре истрага спровести, док се не учини први покушај помирења код надлежног пароха.

Оне правило како се први покушај помирења спроваћа, био би ово:

Свештеник кад добије налог од конзисторије, позива преда се обе завађене странке, те мирно и озбиљно покушава да их измири.

Шта ће свештеник говорити, зависи много од прилика и предмета тужбе, од вештине и разбора његова. У главном нека свештеник овако поступа: 1.) Нек изнесе завађеним супрузима, како је Бог женидбу зато установио, да супрузи у заједници лакше подношају разне незгоде у животу, међусобне мане и погрешке. Зато баш и добијају у тајни брака благодат Божју. 2.) Супрузи су се при венчању заклели, да једно другога до смрти оставити не ће. 3.) Ако се буду развенчали, господарство ће им се сасвим упропастити. 4.) Какав пример дају деци својој и како ће исту одхрањивати, ако се развенчају. 5.) Колика ће се међу рођацима омраза, а у месту смутња породити. 6.) Колика опасност прети развенчаним супрузима, да ће неморално живети и блудом згрешити. 7.) Како је неугодно парничити се, више пута на истрагу долазити, за којекакву сведодбу и сведоке бринути се. 8.) Како је тешко своју тврдњу довољно доказати. 9.) С каквом је све то дангубом и трошком скопчано. 10.) Како је напротив племенито нанешене увреде опростити, особито ако тужитељ помисли, не ће ли можда и он с временом повод дати тужби, те како ће онда и он желети, да му се кривица опрости. 11.) Како ће на њима некаљага пред светом остати, све да и законито растављени буду.

Свештеник може својом иницијативом неколико пута покушавати измирење. У случају сретног измирења, нема свештеник ништа јављати конзисторији, осим ако је покушај помирења отпочео по налогу конзисторије, јер у овом случају морао би, познајући се на добивени налог конзисторије, исту известити, да је помирење покушао, и да му је сретно за руком пошло. Тим измирењем престаје свако даље службено деловање и за свештеника и за конзисторију.

Само ће потребно бити, да приликом измирења брачних другова ове озбиљно и очински опомене, да у будуће у миру живе; да се оптуженик чува свега, што би новом раздору повода дало; да тужитељ туженику из прошлости више ништа не пребацује и т. д. Ако би тужитељ ради веће своје сигурности тражио писмено обећање, да туженик не ће више н. пр. суров, расипник, блудник и т. д. бити, може свештеник и таково писмено обећање саставити.

Не пође ли за руком свештенику измирење брачних супруга, покушаће он други и трећи пут такође својом иницијативом. Напомињемо поново, да и ако није пракса, да свештеник својом иницијативом чини покушаје помирења, опак се даде оправдати такав поступак свештеников тиме, што ће се за то време првобитно можда раздражење и страст утишати, те ће помирење при поновом покушају за руком поћи.

Не пође ли свештенику ни код другог ни

* Нама су познати многи свештеници, који на жалост и срамоту с тим тужбама тргују и *својим начином* настоје, да им штићеник успе. Уред.

трећег покушаја помирења измирити заваљене супруге, тада ће их упутити, да једна страна поднесе директно тужбу конзисторији, или ће исту тужбу у записник узети, те сам конзисторији поднети. Уједно ће обавестити странке, да ће по налогу конзисторије морати још један пут к њему доћи ради покушаја измирења.

Тужба коју хоће странка да поднесе мора бити 1.) управљена на конзисторију, 2.) биљегована са биљегом од 1 Круне или не биљегована, ако се тужби приложи сведоџба сиромаштва, 3.) венчани лист у оригиналу, 4.) ради лакше истраге, ваљало би наводити бракоразводне узроке по бројевима 1. 2. 3. и т. д. Овако би отприлике изгледала:

Високопречасна Конзисторијо!

(Биљег од 1 круне.)

Потписана венчала сам се као што се види из приложеног венчаног листа под А. као девојка (или удовица) дана . . . . год . . . са Н. Н. и родила с њиме у браку двоје (или колико) деце, у тој чврстој нади, да ћу брачном заједницом наћи у супругу своме човека, који ће се за међусобно и породично благостање свесрдно бринути, те самном по обећању пред Богом и људима датом у љубави и слози живети. Али ме нада љуто преварила, јер се мој супруг за кратко време иза тога показао као човек, који безбожношћу, злостављењем, задавањем љутих јада и разузданим до прељубочинства животом својим према душевном и телесном животу моме, пошто је:

1.) човек без сваке вере, који се вери и моралу јавно руга, богомрским речима радо служи, мене у вршењу верских дужности пречи, чега ради га већ више пута и укорио наш духовни пастир;

2.) он ме је тога и тога дана злостављао бијући ме тако јако, да сам била принуђена заискати лечничку сведоџбу, коју под Б. прилажем;

3.) он је тако жестоко пићу одан, да сваки час пијан кући долази, што могу посведочити сведоци Н. Н.;

4.) напослетку дотле је дошао, да је учинио и прељубу, те не само да сам га ја у том делу (или барем вероватно) затекла, него могу и сведоци Н. Н. његов раскалашни и интимни одношај с другим женама потврдити.

С тога, пошто не могу, даље његову без божност, суровост и раскалашност сносити, принуђена сам помоћ затражити у Високопречасне Конзисторије, да ме с мојим супругом развенчати благоизволи, те је учтиво умољавам, да благоизволи у том погледу важеће установе спровести.

У Н. дана . . . год. . . . Н. Н.

Ову тужбу доставља Конзисторија надлежном протопрезвитеру, који ће достављен надлежном пароху ради спроведбе првог покушаја помирења.

Још ћемо споменути, да, ако је надлежни окружни протопрезвитер уједно и надлежни парох, онда он спроваља и први и други покушај помирења, но од једног до другог помирења, мора проћи најмање месец дана.

Парох има сада у згодан дан позивом уз доставницу сазвати странке и с њима почети први покушај помирења. Он ће их саслушати и с њима записник саставити и то прво са оптуженом странком, ако је тужитељ према горе означеној формули све тегобе изказао. Ако није све тужитељ исказао, тада ће прво њега познати, да се о тегобама својим изјави. Записник било са странкама, било са сведоцима има бити састављен на преполовљеном табаку, да се могу с леве стране писати стављена питања, с десне пак добивени одговори. Треба да је на челу сваког записника означен дан, месец, година и број, којим је конзисторија наложила покушај помирења, затим дан, месец година, када је записник састављен, те би од прилике овако гласио:

Записник

састављен по налогу Високопречасне Конзисторије од дана . . . . год. . . . бр. . . . . пред Н. Н. надлежним пароxом у парници брачних другова Н. Н. дана . . . . год. . . .

Присутни потписани:

Горе означеног дана долази оптужени Н. Н. пред мене, надлежног свога пароха, те пошто сам му прочитао тужбу његове супруге, што ју је поднела Пречасној Конзисторији у . . . . . а за тим поучио о важности и значају брака, буду му према садржају тужбе стављена посебна питања и то:

I. Ваша Вас супруга беди, да сте човек без вере и т. д. (као у тужби); шта на то одговарате?

Ако се и не држим строго верских начела, не може ипак рећи да сам безбожник.

II. Она вели даље, да сте је тога и тога дана злостављали, бијући је (као у тужби); како то оправдавате?

Једном је приликом настала међу нама свађа, коју је она својим дугим језиком заподенула, па кад јој се не хтедох покорити, полети разјарена на мене, те ју неколико пута ударих, да је с модрицама отишла пред лечника . . .

III. Она затим тврди да сте јако пићу одани и т. д. (као у тужби); шта имате против тога рећи?

Истина да се кадгод догоди, те ме вино превла да, али никад тако да не знам шта радим . . .

IV. Она Вас напослетку окривљује прељубом и т. д. (као у тужби); јели истина?

Ако моја супруга у својој љубомори и оно види, што никад не помислим, нисам томе крив, али ми тако што доказати не може . . . .

V. Супруга Ваша наводи за доказ истинитости својих изјава поименце те и те сведоке; имаоци што против њих?

Осим једне лечничке сведочбе, којој не приговарам, јер не тајим, да сам је тукао, већином наведени сведоци рођаци су њезини, који ће њој у прилог сведочити . . . . . .

VI. Имате ли Ви против своје супруге што год навести?

Моја је супруга врло нагле и зле ћуди, која често и сама свађу изазива . . . . .

VII. Били Ви хтели измирење са својом супругом?

Бих, ако . . . . . .

VIII. Имате ли још што год рећи?

Немам . . . . . .

Н. Н. Н. Н.
парох. (странка.)

Затим буде позвана тужитељица, да побије одговоре супругове:

Пошто јој буду редом прочитани одговори, што их је дао на стављена питања, те уједно позвана, да на сваки супругов одговор противодговори и то:

На I. Ако ме супруг криви, да сам строгих начела, питам га, имали он барем мало верског осећаја, кад не само да он никад у цркву не иде, него и мени то забрањује . . .

На II. Ја му никад без повода нисам ништа кажем, а да не ћутим, кад га видим пијана . . .

На III. У колико се мојим тврдњама можда не верује, нека се саслушају и закуну сведоци у тужби наведени . . . . . .

На IV. Ако он то таји, онда молим, нека се закуну особе Н. Н. с којима се љубакао, а тако исто и сведоци Н. Н. . . . . .

На V. Ако има међу сведоцима мојих рођака, не ће нашла мени за вољу лажном заклетвом душе губити; у осталом има и других сведока и т. д.

На VI. Кад би све и била нагле ћуди, то још не оправдава злоће мога супруга, које му се могу белодано доказати, дочим он тако што ни једном прликом мени подметнути не може. . . .

На VII. Не бих никада, јер сам доста трпела, а његовом се поправку не надам — (или: бих, ако ми свечано обрекне, да ће се скроз поправити.)

На VIII. Немам, него ако ми се ма којим начином осигура његов поправак, па да самном у љубави живи, тако ћу одустати од тужбе, у противном нека ме Високопречасна Конзисторија што пре с њиме разведе.

(Ако обе стране, или једна изјави, да не ће да се измири; покушаће свештеник да их измири, и у том случају, ставиће ово у записник.)

После овога буду завађени супруга поново посаветовани и поучени о важности и значају брака, те позвати да се помире и заједнички брачни живот продуже.

Како обе ил једна не пристадоше, буде записник овај закључен, прочитан, одобрен и потписан под даном као горе

Н. Н. Н. Н.
парох. (странка.)

Треба и ово знати. Ако се записник састоји од више табака, на крају сваког табака потписују се парох и странке.

Овако састављене записнике са странкама, шаље парох уз своје извешће преко надлежног протопрезвитерског звања Конзисторији на даље уредовање уз следећи допис.

Пречасни Г. Протопрезвитеру!

Достављајући Вашој Пречастности приложени записник о покушаном измирењу несагласно живећих супруга Н. Н. мојих парохи-

јана; част ми је умолити је, да га изволи пречасној Конзисторији на даље уредовање отслати.

У Н. . . . . , Н. Н.

Пречасна Конзисторијо!

На основу високог налога пречасне Конзисторије од . . . . . бр. К . . . . . , част ми је у прилогу доставити јој на даље уредовање састављен записник између несагласно живећих супруга Н. Н. мојих парохијала, из ког се види, да ми је испало за руком, да их измирим.

(Ако му није испало за руком. да их измири, тада ће ставити.)

Како ми поред свег мога настојавања, да их измирим, није то за руком испасти могло, пошто тужитељ или оптужена странка не даде се никако привољети к измирењу, тврдећи, да са својим супругом или својом супругом не може никако више живети, јер је уверен — на, да се он — она не може поправити; усљедјем се своје мњење изрећи, да је разлог тужитељев или обтужене за непомирење дато основано. јер је тужитељ — оптужена странка у истини неугодна личност — овде се може навести све што се може навести за оправдање непомирења.

У Н. Н. Пречасне Конзисторије

Н. Н.

парох.

Манастир Кувеждин и Дивша.

Д. Р.

У „*Опису српских фрушкогорских манастира*“ од 1753., који је опис излазио у овом листу за 1903. и 1904. а ово дана изишао у засебној књизи, код ман. је Кувеждина на стр. 183. речено, како ман. Кувеждин и Дивша имају заједничку привилегију, и у њему се ман. Дивша наводи као филијал.

Ал и као филијал имао је ман. Дивша свога засебног игумана и братију, који су самостално управљали манастиром.

У опису се Дивше спомиње Петар Јовановић из Новог Сада као ктитор, који је до 1753. приложио 300 фор.

1744. науми патријарх Арсеније Јовановић Шакабента, да и Кувеждин и филијал Дившу стави као метох под манастир у св. Гори — лавру — Хиландар.

На тај глас, упутише му знатнији Срби из околине манастира Дивше следећу молбу:

Блаженејшим велики Господин Господин Архиепископ и Патријарх Всемилостивјејши Господин и Архипастир Наш!

Са сим в покорности вашему Блаженству, ми долу подписати сасједи сушче св. николајевскија обители Дивше молити се смирено и препонизно Ваше Блаженство придихом поради того реченаго сад монастира, јегоже В. Б. (како смо разумјели изволисте под свјатују славенскосербскују лавру Хиландар подложити с кувеждинским монастиром заједно) да би того В. Б. не чинили, но пак даби сте изволели смиловати се на онују св. црков ашче и мала јест, да би и она в числу прочих монастирej цавтјела, ибо и њеколико година има што ми знамо да јест била коначному запустјењију подпала, и слава Господу Богу по јеговој милости великој, тогда прво кад је Г. Архимандрит пекски Василии ондје њекое време поживил, и он из запустјенија јелико толико колико је могао подигао, и кое што поновио, а после његова отшествија, пак ови сиромаси калугери Василии и Ниl, и она два старца, како су ондје дошли, и с благословением В. Б. намјестили се, не мало како церков, тако и келице и проч. мало големо подигнули и управили, а све с њиховим настојателством и трудом тшаливјејшим, и доиста не можемо како рећи, обаче и болше поправило се чини се нам, него ли и монастир Кувеждин, кои и грунте не мале има; а ктитора једнога из варадинскаго шанца Господара доброга имају, кои докле је год жив, објешчал се помагати, напосле и сам ондје в монашеском чину живјети и умрети намјерает. Такожде и ми, кои се близ того монастира находимо, јелико могли смо, јесмо помагали и помагати хоћемо, зачто видимо да имамо гдје и оних сиромаси монаси консу ондје приобшчили јесу, нам врло људи повољни, и прави су се домаћини у свачему оној цркви познали, и раде церков држе. само како су се преварили и с Кувеждином помешали, от оного времени њечто страдати и немир имати нађоше, а ваистину Божиеју јест она св. церква баш сад с њих процјевала, и јешче

лучше за њу чути хоћете. Токмо ашче им ваше Благословение дадете у Дивши пребивати, и Дившу с Кувеждином раздјелите, кое и ми сви просимо се умилно, како нашему милостивному Архипастиру, дабисте сатворили и нихма ондје приобшчившимсе монахом допустите у Дивши пребивати, и онују свјатују церков нек пазе и чувају.

А что них кувеждинци узнемирују, и нихма ако би грунта недадут, слабо что грунта ондје и има, кромје нјечто мало и врло рђаво винограда, а ливаде и маше и такожде нјечто шуме имају, а друго ничто; а напаче кад би что кувеждинци имали, они не би оне церкве у запустјенију држали, обаче от толико година до сад из Кувеждина никто ни вешч ние учинил се оној, по с друге стране калугерци долазили и чували, и из Првине главе знамо калугери су ондје бивали и чували, и недали баш сасма ону церков запустити, а по кувеждинцима право да речемо, допеста до сад ни мјеста се оному не би знало: а такожде и књиге что су им сад из Дивше узели кое су људи Дивши, а не Кувеждину прилагали и куповали и сусједни Христиани кои се находимо, за кое све лучше наш отац протопоп нешчански Јаков вашему Блаженству показати может.

Но ми сви колици молимо се чтоб ваше Блаженство милостиво наше моление сие непрезрјели, но учините оним калугера благословити и допущение дати, како до сад, саде и у напредак код монастира Дивше остати, кувеждинциже, ашче под Хиландаром бити хоштчут, пек будут, токмо свих сиромасех на то принуждавати немогуће, но Бога ради смилујте се на них, и пек ондје у Дивши за вашег Блаженства благополучно здравје Бога молят, за јеже молимо се и услишани бити надјејушчисја пребиваем, милостивије резолуции ожидајушче.

Вашего Блаженства
покорњејши раби:
Стоић Ћирчин из шанца Нешчина
Сима Костин из Сусека
Плавша Баић из Сусека
Теодор Радојчић, стари кнез из Бингуле
Радота старац из села Визића

Патријархово решење, које је својеручно на полеђини молбе написао гласи: „На понизњејшее прошение внутр писатих лиц, со сим повелеваем да пребудет монастир Дивша и иноци того монастира тако, јакоже им и властное писмо издали јесмо (јегда нашего Архимандрита Василија одонле двигли јесмо), а то јест лета 1742. в марте мјесјаце и тим да следует и да одржавајут се, окром васакаго препетствиа монастира Кувеждина жител, и прочих такови и тако даде се сие ноемврија 30. 1744. года М. П. В патриаршии резиденции в Карловци

Арсеније Четверти с. р.
целаго Илирика патриарх.

Молба пак ктитора манастира Дивше Петра Јовановића гласи:

Блаженејши — —

В пижајшеј и рабској покорности ја доју потписати жител сиј петроварадинскаго шанца, со сим пред Блаженством вашим понизњејше припадаја приступају, и свјатују десницу В. Б. пјелују, извјествују (а уповају и окром мене извјестили се јесте) јако ја јесам с помоћчију Божијеју и с моим сиромашким и малим трудом наименовал се ктитором свјатаго монастира Дивше, около коего јесам, не буди мње хвалити се, от моего сиромашкага имања, јелико сам више у садашње време имао, и могао, потрошил, доклесмо церков из запустјенија мало поновили и поправили, понеже коначно бјеше церков опала, и без покрова остала, и Г. Б. кад сам први крат онамо отишао, и онако они храм свјати весма видјел, јесам срдцем побољел, понеже ни покрова на церкви ни пенжера небијаше, но, с опрошченем решчи, птице из внутр летјашче, и гњезда своја имушче, све како дуваре, тако и по свуд и на самим дверми свјатими олтарпими све било неуљудено, и от птица покаљано, и дувари церковни ишшуплени са свих страна; тогда убо ја, ашче и баш писам имао сучим (по неже сам се бил потрошил около нове цркве что смо у Бјелоградско имја направили во Петро-варадинском шанцје, в коеј такожде ја первим ктитором бих, и колико више могох, јесам и около оне церкве Бјелиградске труда имјел, и с помоћчију Божијеју иждивение давал, докле се воздви-

гла и украсила опчко, како се сад видит, обаче јесам таки продао своја 4 вола и дао сам новце за покров церковни, и јесмо сад церков сву шиндром покрили и пенжере љепо и велике на церкви начинили, и како с поља, тако и у церкви потом јесмо љепо кречисали, и после њеколико кравица продао сам, и што је потребовало, докле се љепо украсила церков, а такође и келие поправиле, новце дао сам и сам своим трудом колико сам више могао јесам помагао и помагати обећчао сам се, и објећчавам се докле сам год жив, а најпосле (ашче Бог судил будет) ја имам намјерение и живот мој в монашеском чиње при оној свјатој церкви окончати. Всеже такво к церквам свјатим мое усердие, ничто друго ние возбудило, токмо слишајушчи в церкви чтомаја от свјатих писмах, јако красјај церков, красит своју душу, сам же человјек безкнижан јесам, но да би Бог и мени оного свјета, по неизреченој своеј милости, презрјев милостиво грјехи моја, даровао ми возмездие, и зато трудихсја и трудити се буду; ниње обаче сјетовнаја мње уразумјешасја, а то јест, да аки би В. Б. онују церков соединивше с кувеждинским монастирем подложили под славено сербскују свјатују лавру Хиландар, и Дившу сад строители хиландарским мајуром учинити хоћчут, и уж књиги собственна монастира Дивше скупили и у Кувеждин отнесли, за кое мене сиромаха зјело скорбнаја предсрјетоша, и весма жал мње, да тако моја скорашна ктиторија уничтожитсја, и онаја церков, јаже бјаше, код оних при њој сушчих св. отац и старац болше пропјевала, неже ли и сам Кувеждин, котори не мале свое грунте има; ашче же мње не вјеруете, околних сосједов и свјашчених и мирских вопросити Б. В. изволите котори знајут и сказати будут, како је сад мон. Дивша поправила се, и ашче Бог нас поживит, код оних добрих калугераца и лучше спроцвјетет.

Но молим и кољено приклоно припадаја просим В. Б. како милостиваго нашего Отца и Г. Архипастира сотворите милост на мени сиромаху, и над оним свјатим монастирцем и живушчими в нем отци (котори усердно и пешчадно труди своја полагати около онија свјатија обители, почели су); немојте нас опечалити, Бога ради смилујте се и под Кувеждин или под строителство Хилендарско непринуждајте, но учините Благословение ваше, како и далисте от писмене них у Дивши утвердите, дати и у напред како су били они калугери нека се у Дивши о себи, и окром Кувеждина и Хиландара проводе како могут с помошчију Божиеју.

Ние право Г. Влажане да церков онаја, која из запустјешија уж извадила се, и поправила, пак втореже потпадет, лучшебо двјема церквами Бога славити, нежели једину запустјети, а другују воздвизати, кувеждинциже ашче под хилендарско строителство бити сонзволили, нек будут, них воља в том јест: но ми молимосе Дившу с нима несастављајте, но оставите особ живјети и увидите В. В. која церков болше постоит и лучше управит се, или Кувеждин или Дивша, ашче ли с Кувеждином под хилендарское строителство подчините ју, доста запустјети будет, о чем мње најжалостње покажетсја, но смерно мољу и милисја дјеју В. Б. сотворите по смереном молении нашем, и немојте мене сиромаха опечалити, но паче како милостиви отец чадо свое милостиво утјешите, како би и В. Б. имја при оној свјатој церкви спомињати се непрестало, а и моја малоголемија труди неуничтиложили се.

В прочем же милости и утјешенјиа от В. Б. чрез милостиву резолуцију ожидаја, пребивају јакоже и јесам,

Блаженства Вашего
покорњејши раб
Петар Јованић
свјатија церкве и монастирја
Дивше ктитор.

На полеђини је ове молбе написао патријарх својеручно:

По приложеному и покорному прошенију онде у около живушчих благочестивих Христиан, ашче и по прошенију внутар писатаго ктитора оного или того свјатаго монастира Дивши господара Петра Јановића и по објешчанију јего во ктиторију, и онде и ангелни образ облешчих се намјерајушч, јако да би своим настојанием и ревностију и другие Христиани к титории

и моначеску привел, препоручую, вам же иноком монастира Дивше, по первому вам от нас датому писму лета 1742. Марта мјесјаца 4. да обдержаватисе будете допушчајући и повелевајући, обаче од васакаго безчинија и зазора да се уклањате и себје у послушанију љубве и покорности к всем да пребудете, и јелико мошчно с помоћчију христианскоју за пользу себје и свом монастиру да прилежате.

И тако дадесја Ноемв. 30. 1744. ва патријарашкој резиденции

М. П. Арсеније Четверти с. р.
целаго Илирика патриарх

(Продужиће се.)

Писма Аббе Сибонија

митрополиту Стратимировићу*

Д. Р.

I.

Господине!

Познакомивсја с Госпожеју Госпожеју Розенберг супругоју почившаго Команданта Осечкаго, часто у вас обједовавшеју, јемљу слободу сија вам отправити линии, јеже вас вопросити: истина ли јако греческаја, шизматическаја и другаја церков имјеет праздник в годје, в коем она всја религии, кромје своеја, осуждает, и јест ли сие осуждение догмат церкве или основание религии; сие јест, сказует ли она јакоже католическаја римскаја, вне своеја церкве, или своеја религии, не бити спасенију, јако вне греческија церкви спасенију надјеатисја неможно.

Благоизволите мја о том обавјестити. Осудити в једин дењ а не в други мње кажетсја невозможним. Желају знати осуждателн ви католическују римскују церков. Јеже ли ју всјачески осуждаете, јест ли в сем противословја? Ваша церков вјерујушчи во свјатија и во их чудеса, јакоже и католици римљане, поне осуждати неможет церков католическују римскују, јаже јест сија самаја религија почитајушчаја свјатих. Имјев в смотрении сего пренирание с њеким Господином бавившимсја в Петербургје, обрашчајусја к вам Господине јеже научити мја.

Познаваја чрез Господина Розенберг ваше вјежество и вашу доброту јеже обвјазати страних, прошу да би ми разрјешили вопрос јегоже здје представити вам чест имјеју.

Аз вам за сие чрез цјелују жизн вјечно обвјазан буду. Равње повелевајте с сим ниже чест имјеет бити с високопочитанием Господине

ваш покорњејши слуга
Сибони Аббе

В Бриселе 11. Јан. 1804.

II.

Господине!

Бојасја јако прежднее послание мое, чрез непорјадочное течение пошт, вам непришло, или бојасја да отвјет, о коем ласкајусја јако мње чест сотворите удостоити мја оваго, не пришел би ко мње сице скоро по адресу, коего чест имјех послати вам јакоже по сему здје прикљученому; јемљу свободу писати вам јешче настојашчее писание јеже молити вас да би мње сотворили милост отвјетствовати ми на тое под адресом на Господичну от Хервај, внуку Госпожи Розенберг; и благоизволили в нем просто сказати, сказует ли церков греческаја шизматическаја и другаја, јакоже католическаја римскаја, јако вне своеја церкве или своеја Религии спасенију надјеатисја неможно; благоизволили на посљедок изјаснити сие осуждение в чем оно сушчествует, или јего ложност; равње же и примјетити в нем, јако ви сами јесте Господине тој, иже милост показасте с тјем изјасненнем. Имјеју бо особливија причини јеже доказати њекоему Господину бившему в Росии, как зло разумјел он закон Гречески, и какову неправду невјежа народу каковому сотворити может худо разумјев јего Религију. Ашче би сумњевалсја он, имјеју ли аз от самих вас Господине милост сего изјасненија, не изволили би ви именовати ми каковаго доставјернаго автора о основанијах греческија Религии? На посљедак ашче ви за благо находите, аз посљу јему ваше почитаемое писмо, јеже јего на всегда убједит,

* Писма су ова писата на француском језику, а превео их је Лукијан Мушицки. Уред.

јако он прелшчен. Ожидаја милости скораго отвјета на сие, имјеју чест бити Господине

ваш покорњејши слуга
Сибони Аббе

В Брисеље 14. Јануарија 1804.

P. S. Молил бих вас јешче, јеже ли би ви Госпожу Адамовичку Бабету посјетили, да би јој сказати благоизволили јако вам Аббе Сибони в смотрении сказуемаго осужденија церкве греческија писал; на конец увједомити ју, јако церков греческаја прочих от спасенија, јакоже католици Римљани, непскључает; да она сие госпожи Розенберг в первом своего послании, јеже јој писато будет, сообшчит.

Опростите Господине моју дерзост, обаче скоро или поздно аз возмогу вас обвјазати. Повељевајте во всем со мною, всја ваша препоруки с величајшеју ревностију испољьу.

III.

Государ!

Величајшеју чувствителностију објат мја чест, јуже ми скорим вашим на два моја послања отвјетом сотвористе; аз вам сего ради всегда благодарен пребуду и шчастливим би во истину себе почитал, јеже би вас такожде чим обвјазати могл.

Ваша доброта, ваша благонаклоност дает мње нињe свободу и мене и моего друга ради питати вас нечто, сие јест да би благоизволили сказати ми: сут ли Расции, коим по сказанију Госпожи Розенберг ви Папа јесте, грекошизматическија Религии, то јест они, иже сут грекоцеу нитскија Религии, либо отличнија от Римокатолическија церкве.

Съедовательно јесте ли ви сами Грекошизматик, либо Грек отдељен от Римокатолическија Религии?

Простите моју свободу и моју продерзост: она мја изобличајут. Припишите сие јединој вашеј добротје, познаној мње чрез Госпожу Розенберг и из вашего прекраснаго писма. Не читав ничего о Расциах и хотја сообшчити чест, јуже ми на отвјети моја, сотворенија вам мноју и прешедшем послании моем, отвјетствовавше показасте, јединому от моих другов, не могиј же без чести вашего изјасненија все изјаснити, прошу да би ми показали милост јеже отвјествовати ми скоро изјасњајушче ми все.

Госпожа Розенберг сказала ми јест, јако митрополит значит Chef, јест ли истина?

Ожидаја чести вашего отвјета, имјеју чест бити с глубочајшим почитанием Государ мој

ваш нижајши и покорњејши слуга
Сибони Аббе.

В Брисеље 2. Апр. 1804.

Извештај

о седници архиј. конзисторије држаној у Карловцима 5—18 маја 1905. под председништвом Његове Светости преузвишеног Господина *Георгија*, срп. Патријарха.

Његова Светост извештава, да је искушеник ман. Раковца В. Б. дана 23. априла под именом Дамаскин; а искушеник ман. М. Р. Л. Мл. дне 18. априла (1. маја) 1905. под именом Лукијан постриžен. — Узет на знање извештај Његове Светости, да је преосвећени Господин Епископ бачки Митрофан свр. богослова М. В. из П. одређеног за личног капелана јереју Г. М. у Гр. дана 10/23. априла 1905. за ђакона, а 17/30 априла 1905. за презвитера рукоположио. — По Његовој Светости достављену молбу Дамњана Милошевића и др. из А. да се тамошњи парох јер. В. О. узме у заштиту против самовољног прогона Љ. Б. кр. кот. предстојника шидског, уступити у вези с осталим пријавама против овог предстојника високој кр. зем. влади с представком и молбом, да против поменутог најстрожије мере предузети изволи. — На молбу високе кр. земаљ. владе наложено је свима парох. званьима, да у будуће концем сваке године, а и за 1904. год. одмах у односне упитнице бр. I. и II. тачно уведу тражене податке о црки. општинским, парох. и школ. књижницама и збиркама и да се претходно обрате статистичком уреду у Загребу ради приносланја горе споменутих упитница. — Узет је на знање и публикован подручним црки. општинама и пар. званьима високи отпис преузв. г. кр. уг. министра председника од 6. фебр. 1905. бр. 6091|М. П. II. ex 1904. у ствари утока против издавања црки. столова да спорна питања око издавања црки. столова

не спадају међу ове предмете, који су у смислу постојећих закона и наредаба упућени у делокруг права највишег надзора, него су строго унутрашња црквена ствар, која спада у аутономни круг црквеног одбора уз надзор конзисторије. — Саопћена је одлука Високопречасног М. Ц. Савета јер. С. Б. пароху у М., којом је одбијен уток његов уложен против овоковз. решења бр. К 992/990 ех 1904, којом су одбијене утецатељеве тужбе против председника тамошње црквене општине, одборника и јер. П. М. због непоштовања, непослуха. и уношења шк. барјака у цркву а у тецатељ опомонут, да у слози и љубави живи са својим парохијанима. — Саопћена је одлука високопречасног МЦ Савета јер. С. А. пароху у Ст. П., којом је одбијена призивна молба његова, уложена против овдашње одлуке бр. К 1160/956. ех 1904., којом је истом јереју забрањено имати активног удела у повчаном заводу. — Високославни саб. одбор доставља одлуку своју, којом је у течај ствари мировприпомоћ малољетној Даринци кћери пок. јер М. П. бившег пароха у Т. — Упућена су подручни протопрезвитери, да строго и тачно врше надзор над вероначучном обуком у свима подручним вероисповедним и комуналним школама, и о томе извештаје конзисторији подносе — На пријаву архид. админ. одбора последњи пут и најстрожије је наложено оцу С. пл. В. јеромонаху ман. К. као бившем управитељу ман. Х. да у року од 30 дана састави рачуне за 1902 и 1903, а тако исто је наложено и настојатељу истог манастира Г. М. архимандриту да своје рачуне састави и адм. одбору поднесе. — Како је по извештају архид. админ. одбора село Шаренград оцењено од Мохова и сачињавају свако засебну црквв. општину и парохију, то је за администратора парохије у Ш. постављен јеромонах о. Г. З. из ман. К., камо је по потреби службе из ман. Х. премештен јеромонах о Д. Т. — Најстрожије је наложено свима парох. звањима, да имају најтачније под личном одговорношћу дотичног пароха статистичке исказивце о мени жителства сваког 8. дана у месецу од 7. дана прошлог месеца за читав дакле месец статистичком уреду у Загребу слати. — Услед представке J. J. окр протопрезвитера К. у начелу је решено, да се у будуће не издају појединце тужбе окр. протопрезвитерима, да праником својих протопрезв. византија воде дисциплинарне истраге, јер то не спада у оквир протопрезв. надзорничких дужности, пошто су то послови засебне врсте и нарочите природе, које обављају нарочити конз. изасланици. — На упражњену парохију VI. раз. у М. Ч. припуштен је као једини компетенат избору пароха јер. Д. М., а на упражњену парохију у Н. припуштен је избору пароха као једини компетенат јер. М. П.; на упражњену парохију у М. припуштен је избору пароха као једини компетенат јер. Ј. Л.; на упражњену парохију V. разреда у П. припуштен је избору пароха као једини компетенат јер. Е. Д. — Јер. Л. В. администратор парохије у В. припуштен је полагању стечајног испита, дочим је јер. С. К. админ. парохије у Р. одбијен, пошто од дана његова рукоположења није још протекло 2 године. — Упражњена парохија у Б. остављена је администрацији до 1. октобра парогима у Ш. — Жалба с прилози пароха у Ш. М. М. против кр. кот. предстојника Љ. Б. уступљена с молбом високој кр. земаљ. влади, да против истога сходан поступак прами његових ћефова, пакости и самоволе нареди. — Одбијена молба јермонаха о. С. П. сада протопрезвитерског капелана у М. ради подељења дијурне из манастира, пошто по решењу С. О. неможе ни један јеромонах добијати дијурне из манастира који ван манастира ужива каква бериза. — Опомонута управа ман. Р. да не приморава своје калуђере, да они из своје дијурне оправљају чесму. — Умољен С. О. да удовој изз јер. Љ. Р. бившег пароха у Б. мировину у течај стави. — На основу § 160. гр. зак. а обзиром на ту околност, да К. П. рођ. М. мата малодобне С. према допису погланарства у П. надлежна је била у П. у Угарској при склапању брака са И. П. назареном из Ш., те по томе као страна подавница неје морала знати, да је по законима наше државе цивилна женидба невальана, него је bona fide држала, да, кад је у Угарској ваљана, ваљана је и код нас, то С. кћер И. П. и К. П. рођ. М. за закониту признати и наредити парох. звању у Ш. да у матице крштених код поменуте С. у примедбу уведе законитост детета убележивши дан и број конз. одлуке. — На основу финансиске акције осуђен је јер. Г. Н. из С. због пијанчења, играња, свирања и подмићивања бирача и других изгреда на основу §. §. 11. и 85. дисц. правила на казан новчане глобе од 100 К. у корист свешт. уд. миров. фонда. — Исто тако је кажњен јер. Д. Р. парох из Б. на основу горњих §§-а због пијанчења и пражења јавно на

дану с циганима свирцима. — Осим тога је донето 70 бракоразводних решења у овој седници.

Извештај

о седници епарх. конзисторије, држаној у Темишвару 28. марта (10. априла) 1905. под председништвом Преосвећеног Господина Епископа *Георгија*.

Овероваљен је без примедбе записник прошле седнице. — Узет је с одобрењем на знање извештај известочев, да је за конзист. фискала президијално именован Др. Сава Путник, адвокат на В. Кикинде, пошто је Др. Младен Ивковић на истом звању оставку поднео. — Уједно је умољен Високосл. Саб. Одбор, односно овоепарх. Админ. Одбор, да Дру. Путнику фискалску плату односно доплатак у течај стави. — Високим министарством просвете достављене овамо на мњење и предлог молбе неких свећеника и свећен. удовица, ради полученја држ. припомоћи препоручене су. — Узет је на знање извештај истог министарства о поделељу држ. припомоћи неким свећеницима. — По допуштењу истог министарства наређене су неке матичне исправке. — Извештен је јер. Влад. Вулишић, да му је вел. СОдбор мировинску припомоћ са 1. окт. п. н. 1904. у течај ставио. — По предлогу одбора за преписивање и оцењивање свештеничких темата, стављено је најстрожије у дужност подручном свећенству вршење проповедничке дужности, и одређени су дани, када се безусловно има проповедати. — Ради омогућења контроле, дужан ће бити сваки парох, свештеник водити т. зв. проповеднички дневник, где се има убележити дан, када је проповед држана, и кратак напут проповеди и бар две проповеди самостално и потпуно израђене имаће на крају године ради уверења о подобности за израду проповеди епископу дијецезану поднесити. Преписи тих дневника имаће се концем године поднесати путем окр. протопрезвитера Епископу-Дијецезану. Окружни протопрезвитери пак имаће се о канон. визитацијама о веродостојности истих дневника уверити. Свећенству ће се у своје време ради испомагања доставити списак узорних проповеди, а у случају потребе дозволиће се старијим свештеницима и рецитовање проповеди. — По предлогу истога одбора издат је испрван правилник за протопрезвитерске зборове приликом свећеничке исповеди, заједно са тематима за овогодишње зборове и са одређењем референата за исте теме. За израду тема даваће се упутство од спом. одбора као и потребне књиге. Примаће се и произволне теме и т. д. — Узето је на знање саопћење Преосвећеног Господина Епископа Георгија, да је патр. протођакона Др. Георгија Зубковића, кона, бележника за презвитера (синђела) рукоположио. — Уследе више пријава против умиров. јер. Вл. В. због саблажњивог владања му услед наводно наследног алкохолизма, забрањено је истом јер. ношење свећеничког одела и упућен је у манастир св. Ђурђа, где ће до даљега расположења ове конзисторије под будним надзором там. игумана пребивати. Уједно је умољен вел. СО. да мировинску припомоћ истога јереја издаје реченом игуману, који ће рачун о употреби тога новца имати овој конзисторији полагати. — Допуштено је полагање стечајнога испита јерејима Сави Станкову, Душану Предићу, Григорију Кузмановићу, Сави Стајићу, Јовану Димитријевићу и Јакону Јовану Татаровићу. Уједно је одлучено, да се припуштају полагању стечајнога испита само они свршени богослови, који докажу, да су се код којега овоподручног свећеника, у вршењу парохијских дужности довољно извежбали. — Одбијена је молба ц. опћине у Вел. Бечкереку, да на издржавање прот. капелана у место досадашњих 1000 К. плаћа 800 К. поред накнаде за половину сесије у износу од 300 К. — Узет је на знање извештај известочев, да је поводом смрти арадгајског пароха јер. Стевана Ђурковића презид. путем дата места парохија у администрацији батањском свећенству; уједно је упућен окр. протопрезв. да спроведе обрачун свећен. берива и јавних терета на парохијској сесији у Арадгају. — Како при избору окр. протопрезвитера и пароха арадског ни један од компетената није добио $^2/_3$ гласова, на именован је на исто место протојер. Станко Жупански, админ. тамошње парохије. — На молбу ц. опћине у Т. Хиђошу, расписује се стечај на место тамошњега пароха са плаћом III. плаћ. разреда. — Узет је на знање извештај ц. опћине у Мокрину, да је једини компетенат на ђаконско место Јован Татаровић, досадашњи привр. ђакон тамошњи за ђакона једногласно примљен (изабран). — По молби Др. Лазе Поповића, лечника у Карловцима, разаслате су „статистичке таблице о кретању срп. народа у Митрополији карловачкој“ подручним парох. званима, да испуњивши исте овој конзисторији повrате. — Донесена је једна пресуда на развод брака. — Три молбе за развод брака издате су конзист. фискалу на мнење. — Снега је решено 83 предмета.

ЛИСТАК.

Вести.

Са сахране надвојводе Јосифа. Његова се Светост у пратњи високопреосвећеног Г. епископа темишварског др. Георгија, кренула у суботу — 4. о. м. — за Будимпешту, као су стигли и високопреосвећена Г. Г. епископи Гаврило, Лукијан и Митрофан, те су сви учествовали при сахрани надвојводе Јосифа — 6. о. м. —.

Његова је Светост као прави тајни саветник Његова Величанства за време опсада била у дворској капели.

Из Будимпеште повратила се Његова Светост здраво и мирно 12. о. м. у своју резиденцију.

Сазив автономних власти. За уторак 21. јунија (4. јулија) 1905. сазвана је седница архид. админ. одбора. — За среду 22. јунија (5. јулија) 1905. сазвана је седница архид. конзисторије.

Због изненадне одсутности уредникове, овај број није могао изићи на време.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

ОБЈАВА.

У српском православном девојачком васпиталишту Женске Задруге Св. Мајке Ангелине у Будимпешти обављен је дана 20. маја (2. јуна) о. г. са 6 овогодишњих питомица завршни испит из православне науке хришћанске, српског језика и књижевности, из немачког и француског језика, из свирања у гласовир, а оцењени су и женски ручни радови и цртања питомица.

Присутни Патрон васпиталишта преосвештени господин Епископ *Лукијан Богдановић* изразио је са постигнутог врло доброг успеха Управноме Одбору Женске Задруге, Управитељци завода, наставницима и питомицама своје највеће задовољство.

Потписани Одбор умољава овим српске родитеље, који желе, да им се женска деца уче у престоничким средњим, вишим као и стручним школама, да их повере српском православном девојачком васпиталишту Ж. З. Св. Мајке Ангелине, које је сместимено у целом другом спрату великога дома црквене општине пештанске.

Питомице плаћају за школску годину 800 круна за које имају у васпиталишту стан, потпуну храну, огрев, осветљење, прање, кућевно купање и лечење, сталан надзор, наставу и вежбање у српском, мађарском, немачком и француском језику и употребу клавира.

Уписнину и школарину својих школа и професорку клавира плаћају питомице посебно.

Потпором оснивача васпиталишта, славнога српског родољуба, вележможног господина *Лазе Дунђерског*, и добротвора васпиталишта Његове Светости преузвишеног Господина српског патријарха *Георгија Бранковића* примиће се у васпиталиште *једна даровита и сиромашна питомица овесим бесплатно, са 2 питомице за половину цристојбе.*

У васпиталиште примају се питомице доброг владања и успеха у науци и потпуно здраве.

Молбенице са приложеним крштеним писмом, лекарском сведоџбом, школским сведоџбама и исказом стања родитеља управљене на „Управни Одбор Женске Задруге Св. Мајке Ангелине“ шиљу се на име потписаног поверење (Budapest, IV. Zöldfa u. 19.) у року до краја месеца јула по новом календару.

У Будимпешти, о Спасову дне 1905.

Управни Одбор срп. прав. просветне Женске Задруге Св. Мајке Ангелине

Стеван В. Поповић, поверења. Олга С. Јовановић, Председница.

Књижевни оглас.

У току ових школских ферија хоћу да одаберем, средим и у штампу дадем своје

ЕКСХОРТЕ

У НЕДЕЉНЕ И ПРАЗНИЧНЕ ДАНЕ.

(КЊИГА ПРВА.)

Екехорте сам састављао угледајући се на најбоље екехортаторе у Немаца. По неке сам њихове екехорте прерадио и на наше прилике применио.

При састављању екехорти водио сам рачуна о приликама и начину живота наших ученика средњих школа, о главним потребама и опасностима по дух и тело њихово.

Књига она намењена је у прво ме реду ученицима средњих школа као читанка. У другом реду намењујем ову књигу као помоћну свима, који имају дужност да се брину са оне, на којима свет остаје, свештеницима учитељима, родитељима итд.

Књига ће изнети дванаест табака велике осмине а цена у претплати биће 2 Круне (или 2·50 динара).

Учтиво позивам све, који треба да имају интереса за овакву књигу, да ми се одазову као претплатници најдуже до св. Илије.

У Карловцима о Духовима 1905.

Прота **Иван Маширевић**
професор катихета.

Изашла је из штампе књига:

„ЛИНХАРД И ГЕРТУДА"

Приповетка са швајцарског села из XV. века.

КЊИГА ЗА НАРОД

Написао

Јохан, Хајнрих Песталоци

Превео **Мита Нешковић**

вр. жуп. школ. надзорник.

КЊИГА ПРВА.

Песталоци, тај велики педагог светског гласа овим својим класичним романом за народ, а из народног живота, постигао је ванредни успех. У њему се убедљивим начином истиче велика важност умне матере, родољубивог свештеника и племенитога властеле по срећу и благостање народа. С тога је она и побудила живи интерес, не само укругу учитеља, него и у најширим слојевима народа. Држао сам да без ове књиге не би смела остати ни наша књижевност, па сам је за то и превео. А остале књиге изаћи ће, чим претходне буду разпродане

Вис. зем. влада у Сарајеву и Вел. Школ. Нар. Савет у Карловцима обнашли су ову књигу препоручити за набавку свима подручним школ. књижницама. А у томе је без сумње поуздано јамство да је ова књига потребна и нама.

Књига опеше 15 штампаних табака, а цена је *1 круна 60 новчића*. За поштарину ваља придодати још 10 новчић. Наручује се **само од потписаног и то за готов новац** путем поште напутнице

Белова (Хрватска).

М. Нешковић
кр. жуп. школ. надзорник.

У Христу љубазна браћо! Према објави нашој од Ускрса 1904. г. јављамо, да ће обећани духовни лист за нашу искључиво пастирску праксу,

Пастырь Добрый,

почети да излази 1. јула 1905. г. два пута мјесечно на штампаном табаку велике осмине а уз цијену на цијелу годину 5 круна, на пол године 2 к 50 н.

Програм је листа овај:

I. *Проповиједи*: оригиналне или у преводу, и нацрте за проповиједи. Тиме би се наше свештенство побудило, да што ревније врши своју проповиједничку дужност, а било би прилике да и старији и млађи свештеници на томе пољу огледају своју снагу.

II. *Катихизоване*: Чланци и расправе о вјерочним питањима и потребама, упутства свештенству за катихизоване и отштампавање израђених катихеза.

III. *Богослужење и требе*: Ради правилности и једнообразности свештенодјејства, истицаће лист начин вршења у пракси и истодобно упућивати на тачно вршење устава црквенога. У случајевима потребе, изложиће у листу питања и одговоре из црквено пастирске праксе.

IV. *Пастирски рад и живот свештенички*: Чланци и објективна расматрања из прошлога и савременог живота и рада. Примјери похвале вриједни, као и мане и недостатци у томе животу и раду. Са те тачке, лист ће живо заступати и интересе свештенства као сталиша.

V. *Званичне*: Упознавање са постојећим црквеним и државним законским прописима, који се тичу законодавства и послова духовне природе. Осим тога лист ће оглашавати нове наредбе св. архијерејског синода, митрополијских и епархијских власти и то по могућности са коментаром догичнога референта и давати упутства у свим пословима званичне стилистике.

У „*Листку*" штампаће се вијести и биљешке из црквено-школскога и просвјетнога живота.

Браћу свештенике, који се још нису пријавили за претплатнике листа, молимо, да се што прије пријаве дописницом власнику листа: *Митрофану Рајићу, протосинђелу у Пакрацу*. **Претплата шаље се по примитку прва броја.** Уједно молимо браћу свештенике, да нас и морално својом сарадњом потпомогну, а радове своје да шаљу на уредника листа: *Светозара Грубача, пароха у Крижевци*. (Körös).

У Пакрацу, 10. (23). маја 1905.

Власништво и уредништво
„ПАСТИРА ДОБРОГА".

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☛ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД
САСТАВИО
ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна. Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши пису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. аутор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија надя.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА
САСТАВИО
Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књига која је прописана као школски учбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

Изашла је из штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС
СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.
Приређено: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр, а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 2—2, 38.

на упражњено учитељско мјесто на српској аутономној школи у Ст. Бановцима (кот. Винковци) са овом платом: 600 К. којих се у мјесечним оброцима од општинског поглаварства у Нијемцима примају. Стан у наравн, 6 хвати дрва и и башча 800□°.

Изабрани учитељ има своју службу овђе наступити 1. августа о. г. по н. к. Изабрани је у привременим својству.

Молбенице ваља упутити на потписано предсједништво до 1. јуља о. г. по старом календару.

Предсједништво Одбора српске вјероисповједне школе у Старим Бановцима 23. маја (5. јуна) 1905. г.

Јевтимије Новаковић
адм. парох., предсједник.

НАТЈЕЧАЈ. 42. 1—3

На темељу одлуке славног срп. прав. Епархијског Школског Одбора у Пакрацу од 26. апр. (9. маја) бр. 35/ш. з. 44 ех 1905., а у смислу 67. §-а школске уредбе од 17. јула 1872. г. расписује се натјечај за ново установљено мушко учитељско место са годишњом плаћом од *једне хиљаде и двије стотине* (1200) Круна, скупаринским додатком од *четири стотине* (400) Круна и станарином од *три стотине* (300) Круна или станом у наравн.

Рок је натјечају од 15. (28.) јуна до укључиво 27. јула (9. авг.) о. г.

Натјецатељи имају своје молбенице, обложене свима потребним документима, управити на потписани мјесни школски одбор.

Дужности изабраног учитеља тачно су назначене у наредби срп. нар. црквене Школског Савјета од 26. авг. 1876. бр. 124/168 (одс. II. §. §. 2—23).

У Загребу 11. (24.) јуна 1905.

Мјесни Школски Одбор
срп. прав. црквено-школске општине.

ОГЛАС ДРАЖБЕ. 1—1, 43

Потписана управа манастира Бездина даје овим на знање, да ће дана 1./14. јула 1905. у 10 сахати пре подне у ман. Бездину издавати под закуп $923^{327}/_{1600}$ кат. јутара оранице путем нове јавне усмене дражбе на 6 година почевши од 1. Октобра 1905. по нов.

Искличива је цена 34 Круне по 1 кат. јутру.

Лицитанти имају пре одпочете дражбе 10% од укупне искличне цене у име вадијума положити.

Дражбени услови могу се видити сваки дан у писарници потписане управе.

У ман. Бездину (пошта: Németh Szt. Péter) 7./20. јуна 1905.

Манастирска Управа.

Број 437, 374 и440 ех 1905./Кз. 261, 279 и 284 3—3, 31

СТЕЧАЈЕВИ.

Исписују се на парохије и то: У *Трстеновцима* IV. разреда; *Лисичинама* и *Кукуљевцу* V. разреда, са роком до укључиво 17./30 јуна 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем потписаној конзисторији до стављеног рока поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 26. априла (9. маја) 1905. г. држане.

Предсједништво.

К. 302/255 ех 1905. 3—3, 36

СТЕЧАЈ.

Расписује се течај на упражњену парохију у Шиљму VI. плаћевног разреда. Рок стечају до 2. (15.) јулија о. г.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из седнице архид конзисторије.

У Карловцима 22. марта (4. априла) 1905. г.

Предсједништво.

ЕДИКТ. 3—3, 30

На бракоразводну молбу Милке Црњеница из Соколовца против супруга јој Мате, сада непознаборавишта, овим се речени Мато позива, да у та року од три мјесеца, рачунајући од дана првога увртења едикта овога Епархијској конзисторији овој или сам лично предстане, или мјесто садањега свога пребивања пријави јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 26. априла (9. маја) 1905. г. држане.

Предсједништво.

Ad бр. К. 279/вап. ех 1905. 1—2, 40

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Куману I. и пароха у Тиса-Сент-Миклушу IV. плаћевног разреда. Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 1. (14.) јула о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 3. (16.) маја 1905. године.

Предсједништво.

К. 276./254. ех 1905. 3—2, 34

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на упражњену парохију у Бесчину V. плаћевног разреда. Рок стечају до 2./15. јулија о. г. —

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднета.

Из седнице архид. конзисторије,

У Карловцима 22. марта (4. априла) 1905. г.

Предсједништво.

Бр. ЕК. 133. ех 1905. 2—3, 37

ЕДИКАТ.

На бракоразводну молбу *Ђуре Вукелића из Плашкога*, против супруге му *Софије*, сада непознатога боравишта, овим се речена Софија позива, да у року од 90 дана, рачунајући од дана првога увртења Едикта овога, овој Конзисторији или сама лично предстане, или мјесто садањега свога пребивалишта пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без ње окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 28. априла 1905.

Предсједништво.

Број 540/Конз. ех 1905. 2—2, 39.

СТЕЧАЈ.

Исписује се *поново* на парохију у *Српској Капели*, IV. разреда са роком до укључиво 20. јуна (3. јула) 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављеног рока потписаној конзисторији поднијети.

У Пакрацу, 27. маја (9. јуна).

Предсједништво епарх. конз. пакрачке.

Број 529./К. п. 355. ех 1905. 2—3, 41

СТЕЧАЈ

Исписује се поново на мјесто парохијског помоћника у Великој Писаници са роком до укључиво 18. (31.) јула 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављеног рока епархијској конзисторији овој поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 24. маја (6. јуна) 1905. године држане.

Предсједништво.

СТЕЧАЈ.

3—3, 35

Расписује се стечај на место дневничара ко архидијецезалне управе. С тим местом скопчана је плата од 2 К на дан, коју ће своту изабрани из благајнице срп. нар. црквн. фондова а од архидијецезалне управе месечно у натраг добијати.

Компетенти, који могу бити Срби прав. вере, имају своје прописно инструисане молбенице сами својом руком написати и председништву архид. управе до 2. (15.) јунија поднети.

Архидијецезална управа.

У Карловцима 13. (26.) маја 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 511/410 ex 1905. 3—3, 38

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Зорке Бугарски рођ. Илић из Осека против супруга јој Милана сада непознатог боравишта расписује се едикт за 90 дана с тим, да се има поменути Милан овој конзисторији за то време од дана првог уврштења овог едикта или лично ил преко свога заступника јавити иначе ће се бракоразводни поступак и без њега наставити и довршити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 5./18. маја.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена и имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. —

8—24, 8. Илустроване ценовнике и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. З. огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 443. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 13

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у четвртак 30. јуна 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Темишварски *Георгије* благоизволио је у св. вазнесенском храму темишварском, дана 25. маја (7. јуна) 1905. Саву Ћосића, свршеног богослова за ђакона, а 26. маја (8. јуна) и. г. у истом храму за презвитера рукоположити, који је одређен за администратора парохије у Ињфали.

НЕЗВАНИЧНО.

Мњење

хрватске дворске канцеларије у Бечу о закључцима српског народног сабора од 1865.

Д. Р.

У своме писму од 31. Маја 1865., што га је писао владика пакрачки Никанор Грујић патријарху Самуилу Маширевићу, које смо у 9. бр. о. г. навели, рече Никанор и оно: „Миланковић ми пружи баш сад један лист из „Лојда пештанскога“, у коме сам нашао, да сте били на аудиенцији и да не стоје ствари ваше рђаво. То ме је умирило мало, само ми се не допада, што су се поднели предлози саборни на много дикастерија, па ту ће бити тешко дочекати краја....“

Између осталих дикастерија, добила је саборске закључке на мњење и постојавша у то време у Бечу хрватска дворска канцеларија; те како је њено мњење карактеристично на исте предлоге, доносимо га у целости, које може послужити као прилог за сазнање кроз какна је сита и решета прошао рад саборски од 1865. док није изишао и био потврђен у оној форми, какав се налази у тако званом „*Најузвишем Рескрипту* од 10 Авг. 1868. о закључцима српског народног сабора од године 1864/5.“

Канцеларијне примедбе на закључке саборске гласе:

Главно својство сваког закона мора бити некоја систематична разредба, која би допустила бољи преглед и лакше употребљење дотичних законских установа, зато би требало и овој законској основи дати следећу разредбу са редомице кроз све чланке текућим параграфима.

Чланак I. О православним местним црквеним општинама.

А. Обћа определења

Б. Местна црквена скупштина

В. Местни црквени одбор

Г. Избор ђакона

Д. Избор системизираних и личних парохијских помоћника.

Е. Избор окружних протопрезвитера.

Чланак II. Редукција и дотација парохијалнога свештенства.

А. Редукција.

Б. Дотација.

Чланак III. О српским православним основним школама.

Чланак IV. Остале школе.

Чланак V. О црквено народним закладама или фундацијама.

Чланак VI. О српском народном сабору или конгресу.

А. Обће установе.

Б. Пословни ред српскога народнога сабора.

В. Изборни ред за српски народни сабор.

Чланак VII. Епархиалне консисторије.

Чланак VIII. Митрополитски црквени савет.

Чланак IX. Прелазне установе.

ЧЛАНАК I.

О православним местним црквеним обћинама.

А. опћа определења.

Пошто се у уводу разлаже, што је црквена обћина, и по ком је заступана, установљује се под Б. §. 11. број скупштинара тим начином, да у обћини

а, која нема више од 50 бирача, ови сви сачињавају скупштину

б., даље до 2000 душа има бити 30

в., од преко 2000 до 4000 душа 60

г., од преко 4000 до 6000 душа 90

д., од преко 6000 душа 120 скупштинара

Овај број скупштинара јест у обће превелик и надилази далеко установе о заступању политичких већи делокруг имајућих обћина. Осим тога су такове многобројне скупштине неокретна тела, с којими је тешко управљати, особито кад се у обзир узме слабо изображење сеоскога житељства.

Горе наведене установе под а., и б., стоје међу собом у неразмјерју, јер број од 50 бирача представља 300—500 душа, па би скупштина тако малене обћине била већа од оне на 2000 душа.

Било би довољно кад би се установило:

до 500 душа	12
преко 500 до 1000 душа . . .	15
преко 1000 до 1500 душа . . .	18
преко 1500 до 2000 душа . . .	21

и т. д. од сваких 500 душа 3 заступника више.

§. 12 гласи: „Бирачи су, који су 25. годину живота превалили, *уредно приносе плаћају*, самостални или су у задрузи ожењени.“

У овом би § требало испустити ону установу „који уредно приносе плаћају“, јербо би се догодити могло, да не би ни толико бирача било, колико је потребно скупштинара.

Ову установу ваљало би дакле пренети у следећи

§. 13. гласећи ево овако.

„Изабрани могу бити, који су 30 година превалили. Свештеници су већ по својем звању чланови скупштине“.

Овај §. ваљало би ево овако исправити.

„Изабрани могу бити, који су 30 година превалили, који не живе у мешовитом браку, који не дугују обћини у принесима и који не стоје под плаћом у служби обћине.

Парохиални су свештеници пак већ по својем звању чланови скупштине и не потпадају под избор у скупштину“.

§. 15. „Бирање има бити под председништвом скупштине и у присуству местнога црквенога одбора“.

Ова установа претпоставља већ уређену обћину и случајеве надупуњења броја скупштинара, али не одређује ништа за први избор скупштинара, нити за избор председника.

Избори су у обће тако важан чин,

да се не би могли руковању онога поверити, који сам под избор спада.

Реда и угледа ради ваљало би овај §. овако преиначити.

„Бирање за прво уређење и за надопуњивање скупштине има бити под председништвом изасланика епархиалне конзисторије у присуству и под надзором изасланика политичке власти.“

§. 18. „Скупштинари се бирају на 6 година. Сваке друге године иступа их, изузимајући оне, који су у одбору једна трећина. Прве две трећине опредељује коцка, последња сама по себи иступа. Таковим начином постављена празна места попуњавају се у правилу сваке две године у месецу јануару. Ако ли се пак које место пресељењем, смрћу, оставком, *изабором у одбор*, губитком својства за то, или искључењем испразни, то се онда место таково има попунити у идућој скупштини.“

Овај би се §. обзиром на опаске учињене код §. 33. могао овако преиначити.

„Скупштинари се бирају на 6 година. Сваке друге године иступа их једна трећина. Прву трећину опредељује коцка, друга и одбор као трећа трећина иступа сама по себи.

Таковим начином постављена празна места попуњавају се сваке две године у месецу Јануару новим изабором. Ако се које место пресељењем, смрћу, оставком, губитком својства за то, или искључењем испразни, то се онда место таково има попунити у идућој скупштини.

Место председника и потпредседника обавља се сваке шесте године после надопуњена скупштине.

Редовито иступивши скупштинари могу се опет изабрати, ну нису обвезани тај избор за следећих 6 година примити“.

§. 22. сл. г. „Саветује се о средствима за подмирење црквено школских потреба, одређује по нужди и у ту циљ прирез и опредељује кључ, по ком ће се прирез распоредити, или чини зајам.

Дозволење зајма у колико би погодишњи приход прешао, зависи од епархиалне конзисторије. За прирез има се путем епархиалне конзисторије дозволење политичке земаљске власти измолити.

сл. д) Располаже с редовним приходом својим из добара и обћинскога прireза и с ванредним доходцима на црквене и школске цели, и по томе предрачун годишњега расхода у границама годишњега прихода на предлог местнога црквеног одбора утврђује и подноси епархиалној конзисторији *на знање* итд.“

На место „на знање“ требало би ставити „на испитивање и одобрење“, а обзиром на другу точку слова г. додати „у колико би прирез потребан био, за испословање дозволења“.“

Сл. л:) „Црквена скупштина у Новом Саду, Сомбору, Вршцу, Вел. Бечкереку и у Вел. Кикинди бира непосредно посланике за народни сабор;

црквене скупштине у осталим обћинама бирају *из средине своје* бираче, који ће посланике народнога сабора за дотични срез бирати.“

И овде би после „из средине своје“ ваљало додати, „по мерилу установа под чл. VI. §. 7.“

§. 24. „Скупштина решава предмете већином гласова.

Да може пак црквена скупштина ваљану одлуку донети, мора присутна бити осим одборника најмање једна трећина уредно позваних скупштинара“.

На место трећине ваљало би по примеру осталих таковых аборова установити присутност од најмање половице скупштинара.

§ 27. „Записник подписује председник, одборници и онолико других скупштинара, колико их од скупштине на то одређено буде, скупа с перовођом.“

Овај §. могао би се овако исправити.

„Записник потписује председник, два одборника и два скупштинара скупа с перовођом“.

Б. *Местни црквени одбор.*

§. 33 и 34. с којим се опредељује број одборника, који би се у смислу §. 18. преко броја скупштинара избирати имали, могао би се с обзиром на то, да ће и онако најспособнији обћинари бити изабрани за скупштинаре овако преиначити.

§. 33. Местни црквени одбор састоји се из председника, потпредседника, и трећине изабраних скупштинара. Парох или пароси чланови су одбора по звању своме и не броје се у трећину скупштинара у одбор позваних.

§. 34. имао би се дакле посве изоставити.

§. 36. „Изабрани одборници полажу заклетву и уводе се затим у звање.“

Овим није опредељено, у чије руке има одбор заклети се.

Овде би требало установити, да се најпрво изабрани скупштинарски председник закуне у руке изасланика епархиалне консисторије, затим остали одборници осим пароха у руке председника.

§. 37. „Одборници се бирају на 6 година. Сваке три године иступа коцком означена половина одборника, који опет изабрани могу бити.“

Дочим су одборници уједно чланови скупштине и изабрани за исто време, за које и скупштина из које су проишли, то би предстојећи §. овако преиначити требало.

Звање одборника траје 6 година. Навршењем тога времена, иступа одбор скупа с председником и потпредседником као трећа трећина скупштине. Како су њихова места у скупштини надопуњена, избира се нови одбор. Иступивши одборници могу опет у скупштину и у одбор изабрани бити.

У §. 39. под сл. в): као и на више места у основи у претресивању стојећој, напомиње се „митрополитско црквени савет“ без да је игди поближе означена та до сад непостојећа корпорација, не ана се дакле, из какова би особља имала састављена бити, и који јој је делокруг.

§. 40. „Дужности епитропа и т. д.“

Овде се не напомиње поближе врста тих епитропа. По досадањем обичају називају се „епитропима“ само старатељи о епархиалном имућтву. Остали старатељи за црквено-школско имућство зову се тутори; — зато би у овом § ваљало нарочито означити врсту епитропа то јест: да ли су црквени, школски или сиротињски.

Тако исто напомиње се у §. 43. главни епитроп, који држи други кључ од благајне и школски старатељ у кога има бити трећи кључ.

И овде би требало казати, ко је тај главни епитроп.

§. 49. „Записник (одборских седница) потписује председник и присуствујући одборници и перовођа.“

Довољно би било, да се установи ово. Записник потписује председник, два одборника и перовођа.

Д. Избор ђакона.

§. 57. „Општина, односно местна црквена скупштина предузима кандидацију ђакона у присуству конзисторијалнога заступника“.

Не увиђа се потреба присуствовања конзисторијалнога заступника код таковог избора; — дапаче могао би уплив конзисторијални код таковог избора праву слободног избора погибељан бити, тим више, што конзисторији по §. 56. припада право унапред неспособне кандидате избацити, и онда опет право избор потврђивати; — зато би требало други одсек §. 58. сасвим испустити, и у §. 59. задњи одсек овако преиначити:

„Записник тај има местни црквени одбор најдаље за осам дана поднети епархиалној конзисторији.“

Из истих разлога могли би се преиначити §.§. 65. и 67. гледе присуствовања конзисторијалнога изасланика код избора систематизираних парохиалних помоћника и пароха. Што се пак избора протопрезвитера тиче. то би такови у делокруг црквене обћине само у толико спадао, у колико се тиче избора протопрезвитера као пароха, а не пако као окружнога протопрезвитера, коју част би епархиална конзисторија самостално поделивати могла изабраним и потврђеним паросима, тим више, што конзисторији у оном случају, кад се ради о попуњењу парохиалнога места, с којим је скопчана част протопрезвитера, припада право оне конкуренте, који не би способни били за ту част унапред искључити из кандидације.

ЧЛАНАК II.

Редукција и дотација парохијалног свећенства.

По гласу §. 2. може у једном истом месту бити више пароха само под уветом, ако је обћина у стању по прописаној норми толико пароха издржавати, колико је у месту цркви.

По §. 6 оснива се број системизираних парохиалних помоћника, дотично местних пароха на броју душа.

Акопрем у основи о редукцији и дотацији пароха никаково мерило установљено није, по ком би пароси и системизирани парохиални помоћници нормирану плаћу примати имали и по ком би се унапред определити могло, колико би системизираних парохиалних помоћника једна црквена обћина уздржавати могла дотично морала; то би се ипак обзиром на предлог к §. 13. гледе дотације пароха §. 2. непромењен придржати, ну §. 6. сасвим изоставити могао.

§. 8. „Парохије се умањају као што је означено под ⁄.

Дотација парохиалнога свећенства основана је у §. 9.

а.) на сесији земље

б.) на плаћи у готовом новцу на место досадањега бира и постојеће штоле.

У ово задње име опредељује се у §. 12. за архидиецезу, епархију Бачку, Темешварску, Вршачку и Будимску од душе у име штоле 30, а у име бира 30 новч:

Епархија Пакрачка и Карлштадска не напомињу се, изостављене су дакле на нормирања дотације, без да се наводи разлог тога искључења.

Што се тиче парохиалних сесија у нарави као дела парохиалне дотације, то би боље било од тога начина дотирања сасвим одустати, из разлога:

а.) што и онако мало где има такових сесија (?) дочим су већом страном пароси живили у задруси, те су полакшице парохиалним сесијама законито дозвољене, ишле у корист дотичне задруге, без да је парох отуд какову другу припомоћ имао, изим што је припадала сваком другому члану задруге.

б.) што се пароси, као привремени уживаоци парохиалне сесије не бринуше за мелнорације на корист својих наследника.

в.) што обично паросима манькају средства и фундус инструктус за обрађивање парохиалне сесије.

г.) што су пароси особито у војничкој крајини увек настојали, да добију парохију, под коју њихова задруга спадала није, нити је сесије у нарави имала, те да уживају накнаду у готовом новцу, што им је далеко боље у рачун ишло, него се бавити са сесионалним земљиштем.

д.) што се свећеници достојанства и службе своје ради, не би имали непосредно бавити с обрађивањем земље, па што су они у поманькању других средстава увек настојали, да им парохиани обрађују парохиалну сесију, па се отуд и много мржње и распре породило између пароха и парохиана.

е.) што сада после укинута подаништва у провинциалу нити има прилике, откуд би се парох могао дотирати са сесијом, особито у оним пределима, у којима је урбарска регулација већ довршена.

Ако дакле има где парохиалних сесија у нарави, то би најбоље било таковe продати и добивени новац као главницу на корист парохиалне дотације уложити у закладу дотичне црквене обћине.

Дочим пако нема изгледа, да ће се парохијалне дотације знатно потпомоћи из парохијалних сесија, зато се мора још за друга средства побринути.

У §. 13. предлежеће основе предлаже се порез на душе по 30 новч. у име бира, и 30 новч. у име штоле.

Ово је неправедан кључ, јер би надничар имајући жену и по дуцета деце а неимајући нити куће нити иметка, у име парохијалне дотације више приносити морао, него многи други поседујући велика непокретна добра или добивајући и трошећи више хиљада форинти годишњега прихода.

У штоларној тарифи од године 1779.

узет је обзир на могућније и на сиромашније куће, те је напрама томе установљена дужност бира и плаћања штоле; — али и ово мерило је јако релативно, а напосе одвисно од дотичнога пароха, како ће га употребити, откуд опет пострадају се свађе и мржње између пароха и парохиана, особито тамо, где се бир у наравним производима и то у најлошијој каквоћи даје.

Сад, кад би требало, да се та дужност и подавања на праведнији и сигурнији кључ сведу, ударило се чисто противним правцем.

Порез на душе не само да је неправедан, већ непружа уз променљивост броја душа нити темеља за стално нормирање парохиалних плаћа, а још мање за системизирање парохиалних помоћника.

Ктому комцлицира се дотирање пароха с установами §§. 11. 13. 18. 19 и 22. тако, да би једва могуће било, точну евиденцију водити и злопорабе одстранити.

Исказ редуцираних парохна непредлежи, и за то није могуће о ваљаности предложених редукција ништа ни прогворити.

Била ова редукција какова јој драго, сходна или несходна, морало би се ипак за дотирање пароха такво начело попримити, *но ком би се пароси што више независними од парохиана учинити могли.*

Ваљало би дакле одстранити сва подавања, која би парох непосредно од парохиана тражити и примати имао, а на место такових требало би паросима одмерити сталну плаћу у готовом новцу, коју би непосредно из обћинске благајне примао.

Да се ово постигне, ваљало би парохије по установљеној и за ваљану признатој редукцији, у свакој епархији разделити на четири разреда и то обзиром на број душа и на број филијала.

(Продужиће се.)

Ковинци за манастир Ковин.

Д. Р.

Када је 1777. изишло највише решење, да се и манастир српски Ковин у будимској епархији претвори у световну — парохијску цркву, а братство његово причисли братству манастира Грабовца; тада су се грађани српског Ковина обратили с молбом прво будимском владици Софронију Кириловићу, за тим митрополиту Вићентију Јовановићу (Видаку), а потом царици Марији Терезији, да им остане и надаље манастир Ковин, и напослетку митрополиту Мојсију Путнику.

Царици су упутили ову молбу:

Свјашченьејшее цесаро-кралевское и Апостолическое величество Госпожа натурално нам милостивјејшаја!

Во вјерньејшеј покорности к стопам свјатјејшаго кралевскаго величества принадаемо, печалние тјготи наша и нужду имјеем изјавити, како после когда по уређенијам високчајшим, закона нашего греческаго неунитскаго монахов иначеже калугери називаемих из варошу Рацковицкија двигнути и у грабовачки монастир пренести резолвирато јест, и во мјесто оних пароху мјесто учињено, ми во великој туги и печали сердец наших бивши, средством ове иншчанције наше предложење всјех II. Г. (тадашњем будимском владици Софронију Кириловићу) на такови начин прибјегали јесмо, да би такође пред високчајшими властми со нашими иншчанцијами, в мјесто нас дјејствовал, толико сам в том умјешатисја нехотјел, познали јесмо, и тако посљедовательно, никакова помјанутија нашеја и в неј поставлених узроков дјејства и утјешенија получили јесмо: и вси труди наши ни во што обратилисја, и суетни били аки воздух бијушче

Ниљеже во здјешње иншчанции со теплими срдцами в оној надежди паки к трону величества свјашченьејшаго вашего со вјерно поданическој покорности припадаем ради повраштенија калугеров в Ковин со оними виноградми и другими вешчми тјехже к високчајшеј комори содержаних приложение, повратити и воздати, три подвизајушчи узроки милостиво преслушати свјашченьејше величество молимо:

Једино јест: јако во вароши Рац-Ковинској в храмје монастирском божествено чудотворнија икони јавно и народное собрание, из далних страп ово ради исцје-

ленија, ово и здравим Христиан обичајни ради почитанија паче всех најпервејше за благополучное управление високајшаго дому Аустрискаго свјашченејшаго, тогожде во всех намјеренија, благополучни долгом, јавно, публично јасним гласом Божију помошч на умилостивление призивали јесу, сија вса конечно престанут, такожде убо и ради исповеди свјатија полученија. Никто ко помјанутому монастиру ковинскому приходити будет здје у веденому пароху, конечно многим душам бједности посљедовати будет.

Другое јест: јако возвращение и приложение виноградов во одержание и других вешчеј движимих иначе церковние и монастирске приходи собираеме, получаеме от цркве и монастира, никоим начином јако вешчи церковнија неодаљајутсја церкви и монастира ковинскаго, но непрестано на потребу окрестностеј нуждних употребљајутсја, без коих ниже калугери, много менше и парох содержатисја может.

Ктому јешче третое јест, јако бивателн вароши Рац Ковинскија закона греческаго неупитскаго, не иначе токмо 35 домова имјејушчихсја, старателством двигнутих калугеров иже от даров и милостини понаћболшеј части промишљали церкви нуждаја, и на торон на общи ползи послужение сати промислили јесу, и сохрањала от дња на ден в скудост приходјашче, дондеже напосљедок чрез пароха уведение в посљеднују скудост придоша, штолу и прочија пароху потребнаја, парохијалној церкви и сату к содержанију нуждаја, тако из касе сиромашних подаих изискуетсја подајание, что прочее јако во више помјапути три пункта соединивше и повторајушче общество јавно јест.

Милостивјејшаја Госпоћа: Ашче такожде толико знатное собрание народа, на славу Божију и облегчение, совјестеј во исповедании, ко коему многи страни прибјегајут средстве двигнетсја, гдје утјешение совјести изобрјести можемо, и јеже ли далше вешчи, имјенија и виногради из коих обичајни десеток даван јест всегда, толикоже или церков или иним содержати будет правицје земљедержавства никакови предјудицијум неуноситсја.

Сија убо вса церквје и монастиру приходи и промишленија о церкви и монастиру отчушчена и удолена сут.

Ми дозу подписавшихсја инија фундации неимјемо к содержанију пастиреј душ наших, усмотрјети неможемо како церкви, сату и прочим нуждам и поправленију и к содержанију удовлетворити неможемо.

Но ми убо отјагошчени, јеже ли токмо сожаљенија царскаго величества достојни јесми, то истини то народа нашего вси к високајшему двору, всегда и во всјаком случају усиловатисја будемо најприљежњејше во всјакој вјерности, за предложение покорњејшеј нашеја инћчанции неотречение, инакоже високајшему двору добрје познати, благодарни молитвсја будемо, такожде из милости свјашченејшаго величества ово чрез калугеров возвращение, ово за благодјејание вешчи више именоватих, возвращение и церкје и монастира будушчее назад повращение и приложение. Ово такожде ради наших сиромашних бивателеј здје и ваших вјерних поданих о више помјапутих тјажестеј освобождение утјешени будемо, кои увидјевши, к ногам свјашченејшаго величества вашего всеусердњејше такожде мољашчеся за благополучное и долгољетное управление државства, теплејшија молитви пред Богом изливајушче со вјерњејшим усердием в покорности и живимо и умираемо.

Свјашченејшаго цесарокралевскаго величества

нижајши и вјерни подани Рац-ковинчани греческаго закона бивателн.

* * *

А митрополиту Путнику, обратили су се овом молбом:

Високопреосвјашченејшему, превосходителњејшему и високодостојнејшему Архипастиру нашему и благодјетељу настојашче ми радостними денми и потом сљедујушчими праздники простим и смиреним сердцем поздрављаем, и сију радостију чрез многаја и премногаја љета радоватисја вам при всјаком благополучни и здравии всеусердно желаем.

1. Притом ми ниже именовати, целое

обшчество с глубоким смирением и покорностију припадаем к стопам вашее екселенции и молимо за сеј наш убоги и прежде бивши монастир како и прежде сего јесмо утруждали ваше високопреосвјашчен ство, кои јест код ваше екселенције познато, за кое паки просимо и мољмо о милостивом наставлении отеческом и руку помошчи нам подати что нам дјелати и како когда ктому способное времја будет да би могли и ми к тому преготовитисја.

2. Ибо и ми с прочими илирическаго славено-сербскаго народа људми всегда полезно, вјерно и приљежно преславним их имп. свјашченејшаго величества предцесорами ово против Турков, ово напротив свјашченејшија корони непријателеј возмушчајушчихсја поданих вјерно труд и прилежание свое положивших во островo чепелское комитате пешчанском а имено во вароши Ковинском иначе зовомом Рац-Кеве жителствовали наши такожде предки от онаго времени до ниње ешних овим монастиром јесмо радовалисја и утјешени били.

3. Ниње паки взирајушче на их свјашченејшаго цер. кр. величества милостивое благо наклонение ко всем народом поданих своих и всјакују свободу дарујушчаго, в томже уповании и ми нижајши раби вјерни, великују надежду имјеем, да би нам монастир сеј повратити с монаси и у первое состојание привести; — шчо би ваша екселанција у Их цес. кр. величества ходатајствовали, за кое јеже ли будет, не токмо ми, но и прочи места и вароши окресни здје и села утјешени будут. Јеже ли дјело возтребует вси готови јесу дати своеручно писание о том и печати кои јесу и прежде за почившаго Г. митрополита Викентија (Јовановића-Видака) во ишчанција давали, јербо сеј монастир от того времене, како јест касират никакова напретка немијеет и церков во крајнују пишчету приходит, и народ жалит за спомене кои јесу довали и украшавали церков и келие, кои јест сада угасную.

За коју високоју милост високопреосвјашченства вашего к нам во непрестаних молитвах и жертво приношенија, за долгодественое високо преосвјашченства вашего житие во здравии и невредимом состојании и благополучном управлении до конца жизни нашеја пребудем.

Ову всевисочајшују милост на утјешение за упразњение монастира Ковина, и тако весма оскорбленаго нашего јединовјернаго народа получити надјејушчеся, остаемо ожидајушче всемилостиваго совјета и помошчи

Вашеј екселенции смирени раби именем целе обшчине ковинскија вароши закона греческаго восточнаго исповједанија.

* * *

1726. спомиње се као арх. ковински и посланик саборски Исаија Антоновић, потоњи митрополит; 1728. Пахомије, а 1769. Исаија Стефановић.

* * *

Срби у Ковину на чепељском острву, преселили су се 1440. из Ковина преко пута од Смедерева и добили привилегије.

Која је боља управа у манастирима?

Д. Р.

Има томе скоро педесет година — да не говоримо о сабору 1790., који је намеравао да одузме управу од калуђера — како се код нас говори и пише, да би требало одузети управу манастирску од калуђера, и поверити је световњацима.

Пре него што почнемо о томе питању своје мисли исказивати, не ће бити с горег, да наведемо, шта је навео познати цариградски лист „*Цариградски Гласник*“ у своме 22. бр. за ову годину о томе питању.

У чланку „*Наши манастири*“ рече се:

„Од како су се управе манастирске, с малим изузетком, почеле одузимати од њихових природних господара, калуђера, којима они и по канонима св. цркве и по правилима св. отаца припадају, и уступати мирским лицима, или како их још називају, људима из народа; од тада је по манастирима настала права пустош, прави грабеж, тако, да су многи наши манастири остали готово у рушевинама. На управе манастирске долазили су и такви, којима ништа свето није, а дограбивши се добра манастирског, оплениша су га до голе коже.

У једном манастиру у скопској Црној Гори,

после смрти последњег калуђера у њему, а у току последњих 20 год. управљала су епитропи и за кратко време овај је манастир коначно упропашћен. Чифлук и неколико кућа у Скопљу, што су калуђери купили и оставили, упропашћени су сасвим а последњи епитроп у њему упропастио је чак и најсветије утвари црквене, однесавши и скупоцени крст са св. престола. Када је од стране митрополије, прошле године, био упућен за старешину тога манастира калуђер, тражено је од овог епитропа да бар овај св. крст манастиру врати, но овај то није хтео ни чути, и све наредбе скопске митрополије да ово учини, за њега нису важиле. Он ни до данас није предао овај драгоцени крст и друге утвари манастиру, а неће их ваљда никада ни предати, јер је више но сигурно, да се ово св. хришћанско знамење налази у рукама каквог јеврејског сарафа, претопљено.

У скопској Црној Гори, сељани редом долазе на управе манастирске и постају епитропи, „бели игумани", на једну или више година, а ово се привенство уступа и увек поклања оним личностима, који су несавесним радом својој личној имовину упропастили, те им се уступају манастирска добра, да од њих своје дугове одуже. У новије време практикује се тамо и то, да сваки овај, на кога дође ред да буде „бели игуман" мора да плати извесну суму новаца извесним општин. чиновницима за „чин" и повереље. Тако пре три године, један „бели игуман" платио је избраницима 4 лире да постане за годину дана господар м-ра Благовештења у скоп. Црној Гори, с тим да сви приходи овога м-ра за ово време буду његови. На овај начин он је узео манастир под „њесим" и постао његов неограничени господар, те за цело 4 лире обрао из манастира, што но веле, све до мачке. Иза њега чекају други, да и на њих дође ред, да постану „белим игуманима" да своје материјално стање поправе; а ако би се кад десило, да митрополија упути у манастир ког калуђера, онда сви сељани листом скоче, те овога код меродавних на разне начине оптуже и овај буде уклоњен, или га пак сами они, без митрополије, на силу из м-ра најуре. Оваквих примера има доста, а нарочито се ово практикује у једном од највећих м-ра у скоп. епархији. У овом м-ру, према његовом имовну стању, могло би живети 30 и више калуђера, а тамо нема већ више година ни једнога, ретко се кад деси да неко време проживе у њему 1—2 калуђера. У овај манастир ушао „бели игуман", некакав „газда", који жари и пали тамо, те калуђере мучи. Калуђери су овде прави бедници, голи и боси тако да се не смеју појавити, да неби друштву за подсмех служили. Ако би се они усудили ма шта урадити, што неби годило памети овога газде, они би одмах из манастира били најурени јер је само једна реч довољна, да овај код меродавних изговори и они би из своје куће на улицу били избачени.

Овако је мање више по свима манастирима и другим епархијама. На кад је овако, онда је јасно, зашто су наши м-ри изложени рушевинама; зашто је нестало калуђера, зашто се број њин свео на минимум. Под оваким приликама, нико се није хтео калуђерити те су манастири остали без служитеља Божјих и народних, а народ опет гледајући грабеж манастирског добра од нових управитеља, охладнео је према овим светињама, те их готово више и неносећује и прилоге не даје, за одржавање манастира. Зато и нема више чувених манастирских сабора, на које се народ скупљао, да се на њему о своме добру договори и саслуша поуке и савете својих духовника. Ето, тако је сад по нашим манастирима, од када су у њих ушли нови управитељи. Како је било онда кад су у њима живили и управљали калуђери? Како је сад кад њима управљају презадужени сељаци, опанчари, хлебари итд.? То је свакоме јасно! Признајем, да је било грешака и код калуђера, али тврдим и то, да није била злоупотреба. Изузетак ваљда чини само управа арх. Јанићија у Дечанима, па и њега су на ово навукли људи из „народа", који су хтели да се користе манастирским добром".

(Продужиће се).

Манастир Кувеждин и Дивша.

Д. Р.

(Продужење.)

Патријарх Арсеније нареди 10. Маја 1747. да калуђери у Дивши, куда су се преселили и они из Кувеждина управљају и манастиром Кувеждином, услед чега подпесоше му следећу молбу:

Ми смирени монаси монастира Кувеждина и Дивше, то јест храмов иже во свјатих отца нашего Сави перваго Архиепис-

кона сербскаго и ихже во свјатих отца нашего Николаја мирликискаго чудотворца:

Како в љето 1747. м. Маја 10. числа, примисмо повељение от свјатопочившаго Г. Г. Патријарха Арсенија четвртаго, чрез них Б. Господина протодиакона Васиља Беркића* за мон. Кувеждин, поњеже нам тогда жителствујушчим в мон. Дивши, да всја мон. Кувеждина движимаја и недвижима, с церковију примимо, и о них с Богом промишление и попечение имами, како и о предреченом мон. Дивши, зањеже и сут та оба монастира најближајши себе и во јединој превелегији ограничени, и тако јакоже изволисја Них Блаженству или ашче и више нашеја сили таковое дјело бивше облигирасмо се на тују службу, и по том мало времја минувши, по изволенију братства патентоју игумена испросисмо, а то јест именем честњејшаго отца Василија монаха, и в том трудисмо се по сиље нашеј вси јединодушно љето једино и мјесјац шест.

Ниње же видјевши и искусившесја в том, познасмо, јако ае добрје дјело успјевает в сицевом уређенију, поњеже два монастира о једном настојатељу и јединој братији никоим трудом одержаватисја могут. Того ради љубовним и лепим братским договором, а наипаче послушајушче совјета ближних наших сосједов, котори нам всјакаго добра желајут, а то јест отца игумена Викентија и пречастнога Г. отца протојереја Јакова пешчинскаго и прочих добрих Господара.

Сад изабрасмо игумена в Кувеждин између себе честнога јеромонаха Нила и с ним братие неколико котори изволише жити в Кувеждину и своеволно подписасмо се на то, а прочи остасмо в мон. Дивши, обаче таково обешчание једини другим о Христје даемо да в всакој нужди будем помагати и содержавати се в једиподушии и сојузје љубве, что и сладкое и горкое будем купно терпјети и у всјаком договору и совјету обоих монастиреј Братија пребивати ако неразлучни душеју. Точију вешчи монастирскија и братии коегождо да знајутсја, окром грунта јегоже на промисал по нашој должности возлагаемо П. Г. Г. Архиепископу, а не точију грунт, но и всја наша состојаиства како нашем отцу и Архипастирју, кое и надјеемосја получити от Них П. милости и отеческија љубви.

Сие преднаписаное согласие имјехом в мон. Кувеждину мц. Ноем. 22. 1748. пред свидјетели на оборотје подписавшихсја и на то вси купно изволением киждо своеручно подписуемо се и монастирским печатом подкрепљуемо пред свидјетели здол подписавшихеја

М. П. Нил јеромонах игумен кувеждински
Евгеније јеромонах
Партеније „
Анатолије јеродјакон
Тимотеј „
Серавим монах
Јаков Радушевић протопоп пешчински
поп Теодор визињски
Петар Јовановић
Плавша Баић
Теодор Јаковљевић
Неделко Ивковић.

1753. Јунија 28. жално се игуман мап. Дивше Василије с братством митрополиту Ненадовићу, како морају да дају половину порезе на земљу, а овамо ман. Кувеждин ужива сву земљу. Ово нешто што имају уз манастир ливада, то Визињани ору, и једини им је нешто приход од шуме.

Митрополит је Ненадовић својеручно написао на полеђини ово:

В мон. Дивши 1. Јулија 1753. П. Консисторијум да даст свој вотум на сие добро размишлено:

По тенору привилегии и правилам св. апостол и богоносних отец, филиале церков мон. Дивша, ашче во љубо началу и своем во будушчее, равноже и во особном трошка и пореза дни пребивати оставитеја, или како је от вјека устав за филиале церков при своеј саборнеј цркве конфирмирање и привилегиално под началом да будет, и тако всја им движима и недвижима церковнаја и тјех приходи и разходи, порези и трошки једини да будут и общи, а само при церкви жилишчем в растојании

* Потоњега — последњега — српског патријарха у Пешти, који је био Карловчанин. Уред.

и разлучено, а духом и житием, дјелом и словом и приходом, разходом, и имјенијем једино и общчи да сут,

Павел Ненадовић
Арх. и Митрополит.

На ово је донела конзисторија — управо комисија што је 1753. обављала опис фрушкогорских манастира, који је штампан у овом листу 1903. и 1904., а ове године отштампан — следеће „мњение и разсужденије".

Понеже здешни монастиро-жителие живут по уставу обшче жителства всјаким согласием и братољубием, что многи похваљајут и ревнујут и милостињу дајут видјашчи их благое састојание и благочиние, и ашче би нјако то промјенили, то без сумненија в разорении пришло би, того ради разсуждаем оставити их сицевим образом, точију случајушчнеја репартицијах, у данку их по прилики на сих налагати, и каси киждо особ монастир своја держати, а кувеждинскаго игумена Нила и сукцесеров јего за старшна познавати, и во всјаких случаев шним совјет и разговор имати. И сие подлагаем на благое разсуждение их високопреосвјашченства. В мон. зовомом Фиднале Дивши Јулија 1. 1753. года,

Партенај Павловић, епископ
Арсеније ексарх
Викентии Поповић
Атанасиј реметски.

Ктитор ман. Дивше Петар Јовановић, упутио је на митр. Ненадовића следећу молбу, коју је овај примио 19. Јулија 1753. у Гргетегу.

Преосвјашченејши — —

Овим мојим малим и худим писмом прошу и молју смирено и покорно ваше високопреосвјашченство, да би сте изволили учинити милост Архипастирску со мноју грешним и малим человјеком и моего худого моленија непрезрели, понеже аз јесам убоги ктитор сиромашкаго мон. Дивши стојашчого во врушкој гори в вашој богоспасајемо епархии, како овому монастиру пришел јесм на поклонение прежде сего в лето 1743. и светују цркоп в последнеј пишчети и неблагообразију видјел раздрану, откровену и приближујушчујуја конечному разоренију, и јест срце мое у мени пропалакало, како слишу от читајушчих свјатаја писанија, идјеже говори: жалост дому твоего сњест мја, а понеже неимјел јесм таковаго имјенија с коим би возмогл онују свјатују церков покрити и обновити, но точију јелико могох от своего сиромаштва то и учини, и абие најми мајсторе, зидаре и дуњере и тако поправи се црков. Потом и друга наша братија и Христиани по возможности помагали, а друго онаја братија своим трудом, и јесмо церков поновили и покрили и пак после кад је била потреба оним сиромахом калугером какове новце узимати от господара у каков трошак црковни или пореза грунт, јесам ја пред нима ишел и поручилја у нашој вароши поштеним Господаром, а сад в. в. како заповједају да под једним игуменом буду с кувеждинским калугери у обшчеству, говоре они сви једнодушно да не могу ником образов на то пристати, но воле трпети темницу и сваку бједу, него ли такову обшчину изволити, зашто су искусили прежде мјешајући се и мало нису обје цркве запустјеле, а сад ако то учини в. в., они ће калугери сви онују церков остарити воистину, веће ако би их све у затвору держали, зашчо сви једино мисле и говоре да ће отити, ашче не получат милости от в. в. А каде они сиромаси одут, вала да и ја бежим из нашеја вароши и оставим жену и четворо деце, зажчо једно не могу испатити Господаром что упоручија за ни, друго поношење терпити не могу от људи которим похваливал јесам нихово красное и добро житие и междусобнују љубов, свакиће ми рећи, камо та сад твои богомолци; но молим и просим со слезами в. в. дабисте милост отеческују на ни сиромахе показали дати им мир и благословение архипастирское, да пребудут у оному, како су и досад пребивали, како им јест и свјато почивши Патриар дал и своим властним писанем потврдил, а они у трошак за грунт да будут спомагатели колико разсудите да је право, и у свакој служби или позивању да в. в. хоће с веселим срдцеи свагда готова бити.

Но Бога ради и ваше душе милост учините на ону свјатују обител да неби и пак и запустјение пала и мене сиромаха

убогога ктитора утјешите и них сиромахе от толикаго метежа и скорби освободите, кое надјејујеся о Божје получити.

Вашего високопреосвјашченства покорњејши раб

Петар Јоановић жител новосадски.

В Новом Саду Јулија 17. 1753.

1753. Јулија 15. писао је игуман ман Дивше Василије с братством игуману кувеждинском Нилу, које је дошело у руке митр. Ненадовићу налазећем се у Раковцу 25. Јулија, следеће писмо.

Преподобњејши Г. Отец Игумен здравствуј!

Ашче писте досада от Њих. в. Пр. возвјестили за нас, а ви изволите возвјестити да и ви што зло неподимете нас ради. Ми бо јединоју душеју и јединим сердцем и мислију јединоју, изволјаемо терпити всјакују бједу и темницу и бијенија и заточенија, нежели таково мјешање изволити, которое видитсја нам вјечни мјатеж нанести и душевну бједу вјашчшу нежели тјелесну, а Господ Бог да судит между нами и оними котори Њих. Висок. на то поошчравају, ашче ви ашче и ин кто, таковују нечајану бједу убогим нам наносит, Мати Господња против да му станет и свјати Божиј архиерej Николае, с коим и остају и јесм бо бил ваш до нинје усердни брат ашче и грешн.

У мон. Дившя необичном филалу кувеждинском

Мца Јулија 15. 1753. года

Василиј игумен з братством.

1753. Јулија 28. сачинен је у ман. Раковцу следећи Конзисториални записник:

В мон. Раковце 28. Јулија 1753. года по указу их високодостојњешаго Преосв. Г. Арх. и Митрополита в Конзисториумје мемориал до времја генералнија визитации сего љета Јулија 1. присуствујушчу Их в. П. Г. Арх. и Митр. и в мон. Дивши нам сушчим, братство обшчее мон. тогожде храма иже во свјатих отца нашего Николаа мирликијскаго чудотворца, сушчаго в подкрилии фрушкија гори, всепокорно тужбу предложиша, да они предовољно трошка в порезах разних да нинје давали јесу (а грунта весма мало содержат) за кое и молилисја в напред, тако под велики данак непадата им, на сие резолуција им сљедовала сице:

Честњејши конзисториум да даст свој вотум на сие добре размишлено по тенору привилегиј и правилам свјатих апостол и богоносних отец, филиал церков моначстир, ашче во љубоначалии своем во будушчее, равноже и во особном трошка и пореза дајании пребивати уставитсја, или какое от свјета устав да филиал церков при своеј соборњеј церкви конфирмирани и привилегиално под началом да будет, и тако всја им движима и недвижима церковнаја и тјех приходи и разходи, порези и трошки једини да будут, и обшча, а само при церкви и жилишчем в разстојании и разлучено, а духом и житием, дјелом, словом и приходом и разходом и имјением једини и обшчи да сут.

А понеже Их в. П. резолуциа гласит тако, равно же и ми праведно сему находим бити, јакоже и правила св. отец и от дјејани свјатих апостол во свидјетелство приводим второперваго собора: во свјати и ангелски образ одијевавшијсја и в монастирјех живушчи, под руку Божију первјее, таже игуменску, ни словом имут именовати твое или мое или сего или оного. Ашче бо ијат тисјашч сушче мужие мирстиј, јакоже написано јест в дјејании св. апостол гл. 2. и никтоже о имјепии своих глаголаше что свое бити, но бјаху им всја обшча: колми паче во обшчиње живушчи, несут должни имјети своја вешчи и особнаја попеченија неполезнаја и вреднаја, иже да будет от плевелосејателја дјавола, во обшчежитнах возрастаеми пекул, шест љепо нарицатисја обшчаја житија, но разбојническаја сонмишча, свјатотатству и всјакој злобје и лукавству дјелателишче. Сего бо ради нарицајутсја обшчаја житија, да всја обшчаја имут и да по повељенију, по Божје настављајушчаго тому, једињем мудрованием покарјајушчесја тому и послушајушче во благое и тако достојно живушче, обрјашчут упокоение и спасение вјечное. Вједоможе буди, јако от игумена јаконже инаја всја благаја, сице и обшчежитие начинатисја имат, тај бо прежде и имјепие свое и вољу своју отложити должен да Братију в тожде повинет. Ашче бо

будет свјет тма, то тма колми; равноже и св. богомудри Дионисии Ареопагит глаголет сице: никтоже в монастирје да речет мое и твое, сие бо слово мое и твое проклето по прежде реченому свидјетелству. Такожде и Их цес. кр. величества всемилостивјеше привилегии изданија гласет: да мон. Ковеждин храм св. сербских просвјетителеј Симеона и Сави на своем грунтје собственују власт и управленије имјеет, при коем вишереченом монастирје и филиал јего или усиновлени или јако метох, мон. мали глаголеми Дивша до подчињатсја под једним началом и управленијем и всја им како приход, тако и разход в движимих и недвижимих вешчех общи да будет и под једним игуменом, и зане тол. довољно от св. отец и от дјеланиј св. апостол равноже и от Их цес. кр. величества привилегии, свидјетелства приведохом и тако по всјакој и правдје без сумњенија, упоретва и непокорности мали мон. Дивша в немже церков храм иже во св. отца нашего Николаа чудотворца, отцу, аки старшему монастирју и тогожде мон. Ковеждина игумену, храма св. сербских просвјетителеј Симеона и Сави соединитисја, сообщитисја и (јакоже рјехом в движимих и недвижимих, братством, приходом, разходом, касом и во всем колико) како первому и началнику и управитељу обоих церквеј, братии и група повиноватисја, покарјатисја и љубовију христианскоју между собоју, ниње и в будушчее слушати јего, от негоже и чрез јего, от их вис. Пр. Г. Арх. и митр. циркузарии и мали и велики укази примати всјачески должни сут — будут и без совјета ковеждинскаго игумена ничтоже творити, и по времени когда ли би разсуждением и договором јединаго и другаго Братства из једиаго монастирја во други монастир, ашче потреба гласити будет на обшче дјело и позваније неизвјеговатисја приходити.

Ашче ли же би кто сие правилное сочинение и закључение наше, нињи и в напред, буди кто он от нињешњаго Братства и настојателеј их, равноже и в будушчее, како от реченаго Братства, тако их Их в. П. Г. Арх. и Митр. сукцесоров усудилсја и дерзнул преступити, противник и разоритељ јавилсја, или из кое то ли бо монастирија настојатељ или Брат без всего братства и игуменова и Арх. Митрополијскаго позволенија и благословенија избјегнути хотјел, такови кромје всјакаго извјета (донележе во покајание придет) проклат, Анатема и в нињешњем и в будушчем вјецје отлучен свјатија Троици да будет. Амин.

В монастирје Раковције на страње положеная дне, мјесјаца и љета во Арх. Митр. консисториумје карловачком

Партении Павловић
Епископ
Јосиф Стојановић
Архимандрит.
Викентиј Поповић
арх. шишатовачки.
Арсеније Радивојевић
Арх. и Митр. у Срему ексарх.
Атанасиј Исаијевић
игуман реметски.
Мојсеј Путник
Арх. Митр. протосингел.
Викентиј Јовановић
Арх. Митр. Архиђакон.
Јевтимиј Радосављевић
протопресвитер карловачки.

На овај је закључак конзисторијални, својеручно написао митр. Ненадовић:

Сеј конзисториални протокол суда и закључение за праведни бити признаем, приемлем и тако соутверждаем и во лучшее исправление да један ексемплар напишетсја и монастирожителем кувеждинским и оним иже во филиал или синовнеј церкви Св. николајевскија дившанске оних онамо опредјелени живети за уреждение и их содержание во будушчее дадетсја, и по гласу сеја нашеја резолуции и житие свое да водјат и мјеђуусобнују љубов и начин опредјелениј и устав да имајут.

Дано в монастире Раковцу 29. Јулија 1753. года.

Павел Ненадовић
Арх. и Митрополит.

(Продужиће се).

Техника и илустрација

у служби веронауке у основној школи.

[Пише

парох Владимир Милутиновић.

Наступају годишњи испити, а после њих време великог школског одмора, а уједно и време цепања и дерања катихизиса и библијских повести. О томе сам се уверио лично, а сигурно и друга браћа свештеници. А ко није, нека прошета после испита по улицама, нека запита на почетку идуће школске године своје катихумене, где су им катихизиси од прошле године — па ће и сам стећи уверења о овоме што рекосмо.

Питање је: од куд долази ово омаловажавање веронаучних књига, које у цепању и дерању свога израза налази? И да ли ученици веронаучне књиге збиља омаловажавају?

Да би на постављена питања могли одговорити, нужно је, да посмотримо саме те књиге, њихову техничку израду. На почетку школске године примају ученици од свога учитеља школске књиге, а међу осталима и веронаучне. Па каква разлика?! Читанке, буквареви и остало — тврдо укоричено, укусно израђено, снабдевено са пуно илустрацијом, утиче угодно на учениково чуло вида, задовољава естетски укус. Па и сва друга учила удешавају се према захтевима естетике, а наше веронаучне књиге стоје према њима као — једна сирочад.

Могло би се рећи: главно је да су оне добро написане, да је језик у њима лак и разумљив, с тим прост и схватљив, то се тражи, то задовољава.

То ми до душе за врло важно признајемо, али — није довољно. На овоме месту морамо указати на тесну везу духовног са телесним, која се у нашој св. вери толико наглашава. А и достојанство, и вредност садржаја веронаучних књига, што их чини књигама најважнијим и најглавнијим у школи, захтева беспрекорно и узорну спољашњу технику.

Примивши ученик са осталим књигама и књиге катихетичке, по својој техничкој изради сиромашне и неугледне, оставља их одмах на страну, па се лака књига естетички израђених, њих превриће, њих огледа и загледа, јер му оне оку годе, а катихизис се да богме може у руке узети кад се буде морало, кад катихета ступи у школу. Дотле се без сумње у души детету-вој породила мисао, да је катихизис најнезнатија и излишна књига, кад му се у тако сиромашном руву пружа. А са спољашње и унутрашње технике суди и на садржину, као на неважну и излишну. И када га ти брате катихето у току године увераваш и увериш, да је то збиља књига за Хришћанина најважнија, чудиће се у себи: како и зашто је спољашње тако неугледна, кад су све друге — иначе мање важне — лепше и спољашње угледније. И ако је дакле катихумен средством катихизисања стекао уверење о важности веронауке и њеваних књига, не сметa му то, да их на концу школске године распе. Та сама лоша техника дала му је повода за то, јер се неувезани катихизис у току године кроз честу употребу сам од себе расуо и расталатао. У овоме би мислимо лежао одговор на постављено питање.

Са свим би друкчије стајала ствар, када би све веронаучне књиге биле технички солидно и лепо израђене, у јаке укусне корице увезане, илустрацијама на целоме листу, а и са неколико илустрација на картону у бојама провиђене. Такова веронаучна књига дигла би и цену веронаучном предмету у очима ученикоим. И не само то, после школске употребе остала би му она целога века као драга успомена на школу, као и мила приручна књига, коју би у зимским и празничким доконим часовима у руке узимао, илустрације разгледао, текст читао и у св. православној вери се крепио. А овако — ефемерна вредност!

Данас је већ констатована чињеница, да српски народ воле и чита књигу, али да ју не воле и не ће да купи. А посредством школе би се могле угледне и лепе библијске повести и добри катихизиси од трајне вредности у српске домове инкорпортирати — а да народ и не осети да их је купио.

С друге стране имајући на уму, да код катихумена у основној школи ради моћи очигледности и фантазије, да њих у овом добу интересује поглавито оно што је чулно и конкретно, послужиће им илустрације у веронаучним књигама као средство за буђење интереса, за јасно стварање представа, и као помагало за памћење реципованог већ ученја.

Немци су добили у новом издању Аугсбуршког катихизиса веронаучну књигу са илустрацијама, коју критика повољно оцењује, наглашујући са похвалом, да је иста илустрована и

крупним словима штампана — дакле тихничка лепо израђена.

Талијани добише у години 1903. катихизис са 62 слике „Compendio della dottrina cristiana“, опредељен за горњопталеске дијецезе, а препоручен од више ломбардијских кардинала и епископа. А главна скупштина католичких вероучитеља на средњим заводима аустријским, одржана 15. фебруара 1904. у Бечу труди се да изнађе средства и начина, како ће шта више и гимназијским ученицима олакшати и угодним учинити студију вероучке, и налази их у увођењу учила за очигледну наставу, зидних карата, скиоптикона, религијског атласа.

Но ред је споменути, да и наше вероучне књиге нису са свим без илустрација. Ево у г. Вукићевићевој „Првој настави у вери“ учињен је почетак са неколико сличица, али само почетак и то са замрченим клишеима, јасним од прилике као почетни радови Русовљева Емила. Па ипак смо констатовали, да и те сличице бу̏де интерес и важњу дечију.

И ако су горе наведени разлози за побољшање и полепшање техничке израде наших вероучних књига до очигледности јасни и оправдани, и ако стоје у сагласности са захтевима модерне педагогике о очигледности у настави; ипак остају само разлози и жеље све дотле, док их анкета за састављање вероучних школских књига, односно издавачи у претрес не узму, уваже и реализују.

А дотле? Дотле се можемо ми катихете на основним школама сами својим снагама помоћи. Техничку израду вероучних књига до душе не можемо поправити, али се можемо послужити илустрацијама као помоћним средствима при настави у вероучци, а особито у библијским поглављима. Хромолитографија и типографија Ефтима Ивановича Фесенка у Одеси продуцира лепе обојене слике — иконе на папиру по незнатну цену, на којима су представљени разни моменти из свештене историје, и које су од стране св. петроградског духовног цензурног комитета одобрене „для школь и церковнаго употребленія.“ Благочестиве црквене општине наше без сумње не ће одбити молбе својих свештеника, на ће нотирати неколико Круна за набавку ових, ових при вероучној настави тако нужних икона; а и свештеник ће као вирилан члан месног школског одбора испословати код истога да за школу набави Јосипа Биничкога патентирани „Свјетозор“, који насликани предмет у природној величини приказује, гледаоца очарава и задобива, и недозвољава да се на њему размотрано икад заборави. Држимо да нема хришћанског срца тако тврда, које се не би заплакало посматрајући у „Свјетозору“ у природној величини, пластички приказане иконе н. пр. „страдавшій Христовыхъ.“

Па ако је катихета које вероисповести дужан при вероучној настави служити се и тумачити ученицима иконе, то је православни катихета највише дужан. Наша света црква дала нам је кичицом живописачевом у боји умовеном у свакоме храму на иконостасу исписата књигу св. вере наше, која се — увек отворена — буди на читање и богоугодно размишљање свима побожним посетиоцима храма Господњег. А како ће ју читати, ако нису чули, како се читати има, „какω жε ѹслышатъ безъ проповѣдающаго“; (Рим. 10. 14.).*

Светосавска прослава.

Пише

Владимир Бобрић.

(Свршетак.)

Но до видимо, гдје лежи узрок том несмотреном и безразложном нападају на цркву и религију, и зашто неки говоре о религиозном ропству као о неком бауку, зашто неки и на дану виде утваре? Узрок је томе „слободоумност“, за којом жедно тежи данашњи вијек, којој „слободоумности довешће људски род темељно и боље проучавање математике и природних наука“, макар и на штету религиозног васпитања на средњим школама. Но пустимо, нека један представник овога сам говори: „Учење математике и природних наука доводи собом и самосталност рада и воље, што је особито знатно за образовање карактера. У томе се правцу истичу природне науке много изнад духовних. У духовним су наукама закони вечном вољом људском постављени и пуни су изузетака. У при-

* Српска манастирска штампарија примила у своју накладу „*Библијску повест старог и новог завета*“, што је написао г. прота *Јован Борота*, за шиње њено издање постарала се за нужне лепо израђене библијске слике.

Уред.

родним су наукама закони опћенити, независни од воље и без изузетака. Онај који учи духовне науке, радо се позивље на туђ ауктоитет, док онај, који учи природне науке, говори из увјерења. Он може о стварима сам свој суд створити, па му та сталност закључивања прође навиком и у приватан рад — образује се карактер. Тијем се пробуђује и слободоумност у човјеку, јер кад човјек свикне слободно судити и слободно своје мишљење казивати у једном правцу, казаће га и у другом, те му сав рад добије обиљежје слободе. На тај начин стварају природне науке слободоумност, те су много допринијеле, да се укину везе средњевјековног ропства, било крвног, било религиозног.“ [1])

Не би нам запело за око ово мјесто иначе, да нема у њему нешто шаљиво и занимљиво. Навикли смо читати ове чланке у гимназијским извјештајима са великом пажњом и достојним поштовањем, надајући се наћи у њима нешто ново, још нечувено. Али кад човјек нађе сваке године на по један чланак, који је тенденциозно написан и једнострано, често и безобзирно на остале предмете, који се предају на истом заводу; онда нам то удара на ону познату: „Сваки циганин свог коња хвали“! И доиста не варамо се у томе, јер ено одмах ова Грђићева чланка у „Извјештају сарајевске гимназије од 1902. године“, у коме се хвали и у звијезде кује изучавање природних наука и математике, долази у новој години расправа професора Шмалцла, гдје хвали изучавање класичних језика и литературе побијајући може бити чланак Грђићев. Гдје је ту међусобно поштовање предмета? Гдје је ту потребна хармонија у образовању омладине, која све то чита и природно лелуја се у пресуди, на коју ће страну? А може бити у себи ствара закључак, који није ласкав ни за једно ни за друго, попут суда шпанске краљице на диспутацију у Толеду.[2])

Нека нас нико криво не осуди, јер не сматрамо бескорисним писање расправа у гимназијским извјештајима, само нам је жеља упутити ауторе на хармоничан рад и узајмно поштовање, што би било од великог значаја за наставу и успјешан рад на образовању омладине. Но почем горњи чланак професора Грђића додирује духовне науке (рачунајући ваљада овдје искључиво религију и филозофију), а религију управо немилостиво удара називајући је ропским јармом или везом, што је једно те исто, морали смо се код њега мало зауставити. Зашто би нпр. религија била за човјека ропство по мишљењу Грђића? Зато, јер религија *позитивно* наређује човјеку, како да чини, како да живи не само у једној прилици, него увијек кроз сав живот, „што онај који учи духовне науке радо се позивље на туђ ауктоитет, док онај, који учи природне науке, говори из увјерења. (Зар баш увијек?).

„Он може о стварима сам свој суд донијети, па му та сталност закључивања прође навиком и у приватни рад — образује се карактер.“ Јест, онај, који учи религију и религиозан је, позива се на туђ ауктоитет, али на ауктоитет не људи, него највишег моралног Идеала, самога Бога и његове најсветије воље, јер у религији нијесу закони вољом људском постављени, нити су пуни изузетака, него су позитивни и увијек једнако захтијевају од човјека, који у религији ипак није „роб“, јер му је дана слобода у раду, да бира добро или зло, смрт или живот. И учинивши једаред добро, покушаће и други пут. То му прође у сталност и навику, и тако се образује не математски, но хришћански карактер. А гдје је та слобода и самосталност природњака и математичара, кад ни стопе не могу се маћи не помињући туђ ауктоитет и хипотезу Хелмхолца, Канта, Лапласа и других?

Дакле образовању карактера од особите је и једине важне величине изучавање природних наука и математике, јер природњак и математичар је сасвијем одличан од осталих смртних људи (о сујето људска!), он о стварима може доно-

[1]) Op. cit.

[2]) Задња строфа Хајнеове пјесме: Disputation.

сити (да ли џаковима или мозгом?) сам свој лични суд (а други н. п. религиозни људи или они, који уче религију не могу?), он самостално ради и закључује (браву у вратима?) и у приватном животу — тако се образује карактер. Ко не штудира математику и физику, тај није у срећи и могућности образовати карактер. Ово збиља нисмо знали.

Не мислимо под најстрожију критику ставити горње ријечи, ни у диспут довести „карактер“ појединих људи, јер то су деликатне ствари, али биљежимо горње ријечи ипак као ужасно управо мегаломанско самохвалисање математике и природних наука. Колико се учењем математике и природних наука без религиозног моралног основа *образује карактер*, навели смо већ напријед, а овдје нека Грђићу за његов доказ горњега, а у интерес његов еманципације од религије и религиозног јарма, ропског, средњевјековног примјером послуже још и Кечкемети, Јелинек и толики други дефрауданти и швиндлери, који су тако добро знали „рачунати“ и „самостално“ радити, да им се у траг ушло тек након дугог времена и истраживања. Па и „карактер“ Папакосте није тако за одбацивање, јер и он је добро знао физику и красно разумијевао практичну употребу полуге и свердла, да је страх и трепет био вертхајмовим касама. Зато бришимо религију, јер она не васпитава карактере! Свијетле слике из библијске повијести и повијести хришћанске цркве замјењује галерија математичара и природњака, јер то су махом „карактерни људи“, који „распознају разноликост ствари и њихов одношај и законитост“. Ни бриге нас више, кад нам затреба карактерних људи, математика и природне науке ће нам већ ликеровати. Јер шта је моћ религиозног васпитања спрам успјеха, који на ученика чини учење математике и природних наука, „гдје се човјек уздиже мислима и осјећајима, кад истражује оне велике задатке, на којима ради човјечанство вијековима. Како је пријатан осјећај, кад се какав тежи задатак ријеши!“ вели Грђић.

А зар није још много пријатнији осјећај и још већа радост за хришћанина учинити некоме добро и милосрдно дјело и видјети, да је неко срећан, што га је он срећна учинио. Цијенимо законе природне и не омаловажавамо проналаске, до којих човјечанство долази, али зар стога да заборавимо на морални закон Божји ми људи од религије, и да пуштамо у безбожности васпитавати генерације за покор и пропаст? А да темељно изучавање природних наука и математике не води оном, што Грђић „закључује“, сједоче ријечи Бекона Веруламског: „Leves gustus (in philosophia et aliis doctrinis) movere fortasse posse ad atheismum, sed pleniores haustus (какви су били Њутн, Лине, Коперник и други прави карактери) ad religionem reducere“. И зар да мирним оком трпимо пропагисање, „слободоумности“ и за љубав законитости у физичној природи човјечијој одбацујемо и газимо законитост у духовној моралној човјечијој природи? Зар није узвишено и за истиниту културу и право образовање од прије потребе распознавање добра и зла, и то не „слободоумно“ ни према клими или темпераменту, него увијек једнако за све људе, за све крајеве и времена, јер у моралу нема слободоумне моде, јер се он равна по позитивном Божјем закону, који је вјечит и непромјењив. Лијепо је и корисно распознавање природних закона, али зар није лепше и корисније распознавати себе у различитим приликама живота? Мислимо за извјесно и на правога увјерења говоримо, да знати ријешити сударе кугала није од толике и опћените вриједности, као знати наћи се и распознати и на посао ријешити у судару и лому многих и тешких прилика и догађаја у животу. Колико би по ријечима Грђића оно прво знање и њему слично веома бистрило и оштрило човјечију памет, зар толико ово друго знање човјека помрачује, залуђује и унесрећава? Или зар је од веће важности по људски род и срећу му распознавање и проматрање њега на сунцу, него проматрање њега на срцу и души човјечијој? Ма колико *рачунали*,

плус је увијек на нашој страни! О, кад би људи више проматрали његе на души својој и срцу пакосном и злобном, мање би неправде било појединцима, па мање би неправде морала и религија претрпјети од оних, који би је по друштвеном положају и дужности морали бранити и штитити, а не нападати и мудрост и *„велеученост“* своју као јед капати на свету вјеру прадједова.

Жалосно је да су српска дјеца, просвјетини радници тако непријатељи религије. Ево Грђић у поменутом чланку тежи за слободоумношћу, ослободити се од религиозног средњевјековног ропства; Борислав Јанкулов добија и стиче докторат филозофије ударајући и особито бацајући се блатом и каменом, на православну цркву и вјеру; Васа Стајић у духу социализма и атеизма у „Омладинском Гласнику“ отворено брани и заштићава назарене, „што за ново вријеме траже нову вјеру и нову памет“. Он као идеал и задаћу српске омладине ставља „не заустављати се *из инћешша према прошлости народној*, него народ увести у друштво, у коме још није био, да му омладина припреми достојну будућност“ — на основу и начелима назаренства и социализма, који негирају и име српско и вјеру православну. Другим ријечима племенит и узвишен посао српске универзитетске омладине је народ поучити, да раскине са свијетлом прошлошћу, да изађе из цркве православне и уђе у друштво, у коме још није био — у назаренску скупштину!

Сваки онај дом и свака она обитељ, у којој су дјеца неваљала и покварена, мора пропасти, па и са народом ће нашим тако бити — а упутили смо се већ боме — кад има тако невољалу и покварену омладину. Красна је та омладина наша и узданица! За те ужежене мозгове трошиш скупе паре племенити српски народе, и ви други племенити добротвори, да вам рођена дјеца трују народни и вјерски организам. Није чудо што црква пати тешке дане, кад јој рођена дјеца невољу и срамоту наносе. Па бар да је пасивно то зло! Не. Него активношћу својом и злим примјером куша да отрује срце нашега биће. школску омладину, да је учини индиферентном према свему, што се тиче вјере и цркве. Да превримо само штатистику своју, да видимо, кад се који Србин професор на гимназији, реалци и трговачкој школи (има их, који су и богословље свршили!) исповиједио и причестио и тијем примјер дао својим ученицима, да је то хришћанска дужност сједињавати се са Господом својим и чистити савјест своју светом тајном покајања. Никад, јер они себе сматрају без гријеха и икакве одговорности. Шта више, подругљиво се може бити насмије који од њих из ужикавања, што није више под гимназијском стегом, те тијем саблазнилачки расипрује у појединих ученика, који рађо подражавају своје старије, жељу: Ох, кад ћу се отргнути једаред гимназије, да се не морам исповиједати, ни постити, ни причешћивати као моји професори?! Красан је одиста и родољубив то рад српских педагога, служи им на част и дику! Сад истом разумијемо, зашто су неки уредници наших новина тако филозофски противни свештеницима[1]) и цркви и зашто предлажу што мање школа за српско свештенство у Босни и Херцеговини, да у мутном ловити могу и на врата без обране и отпора лакше продријети могу. Сад истом разумијемо, зашто неки са катедара одвраћају нашу даровиту омладину од свештеничког позива, јер при будном свештенству, кшефт им не ће моћи напредовати...

Доиста слијепи само може да не види, како се у нас за тијем иде, да се свештенству српском утуче сваки углед. И ко то хоће? Ко на том ради, рођена браћа, рођена паства! Научило се данас сматрати свештеника као кебу иза појаса, предмет чаршинских распредања и ћефона и оговарања на сијелу и прелу. Ако је са другима теже, са свештеником је најлакше разрачунати. Једноставно му

[1]) Не вала, што наше новине пишу „свјештеник“, јер старословенско изговорно „ен“, у руском и српском је „е“. Кад неко пише „свјештеник“, то је претјерано, као покојни Љуба Ненадовић што је претјерао са „цјетером“.

се откаже служба као слуги или слушкињи. Нехотице нам се и опет намеће она фразетина: „средњевјековно религиозно ропство!“ Ма има ли јаднијега робља од наших свештеника, који нити су плаћени по труду и заслузи, нити уживају мјесто у народу по достојанству своме. На дневноме је реду презирати свештеника, запостављати, не удостојавати заслужене почасти ни највише црквене достојанственике. Какав рад и каква успјеха се и може тражити од свештеника, којега сам народ његов оставља, презире и прогања, којега је углед рођени народ његов убио. Да се окренемо нашем данашњем друштву и са светим архиђаконом Стеваном и ми не упитамо: Којега од наших Архијереја и виших достојанственика и свештеника оци ваши и ви не убисте, не упропастисте, не прогнасте, необрезанијех срдаца, тврда врата и душе закорјеле? И то зато, што се нехотијаху бранити, јер дух службе њихове није ратоборност, да ударац ударцем врати, него попут небескога Учитеља дух љубави, мира и милостива опраштања, јер нападачи у највише прилика или неприлика доиста не знају, шта чине. Адет је тако да се ларма и више на сва уста!

Каквим поводом пишемо ово, видјеће се из овога: Ето нпр. сутра је свети Сава. Колико имадосмо прилике прочитати различите програме сутрашње прославе, сви на једно иду. Биће неких говорација, пјесама, свирања, декламација до 14 тачака, па онда трагедија од 5 чинова, шаљивих и других игара, коло до зоре, пуне главе различита пића и духана, много мамурлука, а мало свијести о суштини саме прославе и о духу њезину. Светосавски карактер изгубиће се у обичном грубом материјализму. Велики број учесника сутрашње прославе разићи ће се са ње и незнајући, шта је смисао њен. Или ваља да тек не ћемо допустити, да свијет у том увјерењу живи, да је 14. јануар зато у календару, да се тога дана држе концерти, игранке, праве нове хаљине и нови дугови. А да се светосавска прослава доиста материјалистички схвата, како не треба, свједочи невјернички живот, којим дише данашње друштво. А то је због тога, што се цркви светосавској мало удијела даје у прослављању великога свјетила свога, јер се оно прославља не у црним фраковима и бијелим рукавицама, ни у духу хипермодерности, која у глупости својој тежи, да са славном прошлошћу раскине, него срцем одањиханим и разгријаним на огњишту вјере и цркве православне, светосавске, које је кадро и за просвјетом и културом корачати, а зато ипак не раскидати са прошлошћу и врлинама славних својих предака. Нашто нам оваква прослава светога Саве, где се само бебуче и више име српско и православно, а дјела противно свједоче? Зар може и смије прослављати светога Саву онај, који напушта своју цркву, да празнином зјапи? Зар потомци Херцеговине светога Саве не црвене од стида, што дјецу већ од толиког времена не крштавају, да већ и школске дјеце у основној школи има некрштене? Како се збиља зову та дјеца? И ко им је и кад име надјенуо? Зар те људе не хвата страх од суда Божјега и праведнога гњева, што мртве своје сахрањују без свештеника и без задње утјехе и молитве цркве и вјере? Зар је то логика и доцљедност говорити и трубити по свијету светосавску славу, и овако радити? „Су чим ће ти изаћ' пред Милоша и остале српске витезове“, који падоше за крст часни и свету вјеру прадједова? Зар је поступак њихов културан, зар је родољубив, зар вредан старој цркви, старој вјери? И зар још осам година да прође у тој не ваше равнодушности спрам вјере и цркве? И зар су то идеали, то задатак наш? Зар се тако Богу служи и светом Сави? О, не! У грдном безумљу своме грдно се варају, који на тако шкодљив и отрован начин замишљају срећу свога народа и цркве приправљајући и васпитавајући генерацију за назаренство, безвјерје и друга зла. У повијести биће црним проклетим словима записана срамота свију нас, али особито оних, који данас тако отворено и јавно раде, како не ваља. Одговорност

ће бити и на оним свештеницима, који не теже свим силама заступати интересе своје цркве, него скрштених руку као најамници гледе, како се вук приближује да растјера и рааграби овце. Задаћа наших свештеника била би, да сложно пораде, да свим силама свога још неубијеног угледа од упропастилаца својих цркви светосавскоj поврате стару славу и стару моћ. Не треба губити вријеме у бесполицама, у њечитом организовању, у спољашњој форми без духа и живота, него сав живот свој посветити једној мисли, једном средишту : повратити цркви светосавскоj њезин углед и васпитавати њеран српски народ у духу вјере и православља. Кад бисмо сви на том радили, нашли бисмо се у чврсној заједници и без спољашње какве организације, јер у заједничком раду на једној мисли, што нам је дужност и заклетва светом олтару православнѐ цркве, лежи већ готова организација, готово удружење. Кад би сваки брат свештеник и парох у своме кругу дјелања настојао за тијем, да цркви својој достојну улогу даде у светосавскоj прослави, мислимо, да би додуше мање тачака у програмима било (јер би се много што — шта брисати морало!), али више разума и смисла, више духа, више корисног и плодног зрна, јер, као што до данас бијаше, од силне вике и дреке памети не чусмо...

Тузла уочи светога Саве 1905.

Пред иконама у обновљеној саборној цркви новосадскоj.

Новосадска српска православна црквена општина обновила је своју саборну, светођурђевску цркву. Обнова се та донекле види и на њеној спољашности. Особито то казују нова громорна и особито милозвучна звона. Али с те стране обнова ова ипак не би заслуживала нарочита помена. Главно је — *обнова у унутрашњости*. Сваки, који се сећа њезине дугогодишње не само скромне, него управо неугледне унутрашњости, биће пријатно изненађен када данас ступи у њу. У њој је данас све ново од таванице до пода: и малерај, и превлака зидова, и прозори, и иконостас и наметај, и иконе — једном речи: *све*. И све је то лепо и скупоцено. Новосадска саборна црква је данас једна од најлепше украшених цркава у Српству.

Но овим редовима није смер, да прикаже обнову новосадске саборне цркве у целини јој, него само да се проговори о *иконама* у њој.

Иконе су израдили: на прозорима — сликарска радионица Имре Желера у Будимпешти; на своду и зиду више кора — *Стеван Алексић*, један од чланова познате српске сликарске породице Алексићâ из Арада; а иконе на иконостасу, на престолима архијерејском и мајке Божје нико мањи, него чувени *Паја Јовановић*.

*

1. *(Иконе на прозорима)* Оних слика имаде 13 и то: три у олтару (Христов Васкрс на источном, Св. Јован Златоуст на јужном, и Св. Василије Велики на северном прозору) и десет у одељењу за народ (на десној страни: Св. Стеван Дечански, Св. великомученик Ђорђе, Царица Јелена, Мајка Ангелина, Св. Методије апостол словенски — а на левој: св. цар Урош, св. Никола, царица Милица, султаница Милева (кћи кнеза Лазара) и св. Кирил апостол словенски).

Суд свију оних, који су видели до сад иконе на прозорима у новосадскоj обновљеној саборној цркви сагласан је у томе, да израда њихова не стоји на висини данашње умености у овом послу. Писац ових редака имао је приликe, да у више знаменитих цркава види оваке творевине, и без устезања може рећи, да Желерова израда уступа не само н. пр. изради икона на прозорима у бечкој votивној цркви, него да нису у стању конкурисати ни иконама на прозорима у митровачкој српскоj цркви. Може бити, да је узрок томе и цена њихова, за коју веле, да је прилично скромна (неких 700 круна један прозор). Неке од њих н. пр. Васкрс Христов и Св. Никола ни по свом цртежу односно узорку, са којих су израђене, не одвајају нимало од обичних, слабих с уметничке стране, икона. О Св. Ђурђу и Св. Стевану Дечанском можемо само то приметити, да су оне по начину како су приказане, већ познате српском свету из икона Уроша Предића.

Чија је била мисао, да у ред *икона* уђу и ликови *несветитеља* (царица Милица и сул-

таница Милева) — не знам. Свакако није ни срећна ни умесна. Изгледа ми, да се по што — по то хтело, да у оном делу цркве, у коме женске стоје, буду на прозорима женски ликови. Али тражити тога паритета и у цркви, и ма по коју цену, напросто нема смисла. И ја се заиста чудим, да је тај несмисао и бачка конзисторија могла одобрити. Ако тако и даље пођемо, можемо набрао доћи до тога, да на прозоре, а можда и на друга места у нашим црквама, стављамо ликове и других популарних личности, можда и из садашњице!

Осим тога, ако је било намере популаризовати Србе свеце, могао се у Србљаку наћи згоднији избор тим пре, што се н. пр. лик Св. Стевана Дечанског налази и у једној престоних икона на иконостасу; а о цару Урошу, који је проглашен за свеца поглавито због тобожње мученичке смрти му, новија историјска истраживања сведоче, да је природном смрћу умр'о. Зашто да међу ликовима Срба-светаца у новосадској саборној цркви не доби места Симеон Мироточиви (велики Стеван Немања), који је не само уједињио српску државу, него и православној српској цркви учинио неоцењиву услугу тиме што је истребио богумилство, и који се напослетку, када је извршио дела достојна вечне хвале, одрече круне и живи и умире као прави испосник и богомољац?

Ни на једној, међу тим, од оних икона и слика нема натписа, који би казивао, ко је дотични светитељ односно личност. А то је по мом мишљењу погрешка, јер изузев ликове Св. Николе и Св. Ђурђа — ни сваки образованији Србин не може се лако довити: кога треба један или други лик да представља? Но, ваљада у накнаду за то, на *врло видан* начин је истакнуто: *ко је даровао* дотичан прозор, на тако видан начин, да већма упада у очи, него сама икона. Мало више смерности а мало мање таштине бар се овде, у цркви, могло очекивати. Али ни то није све. Доспело је на прозоре те чак *и име фирме*, која их је израдила! На сваког стоји покрупним, видним словима: *Имре Желер* — *Будимешт* (негде и *Будапешт*). Стављање овог последњег т. ј. имена фирме већ је непристојност. Какве заслуге има та фирма (чивутска?), да бесплатно и тако рећи вековечито ставља своју рекламу у српској цркви? Је ли она те прозоре поклонила? Није! На онда, са *чијом* дозволом та фирма маљаризира у српској цркви? Јер се на реклами тој не каже *Будимешта*, као што се српски каже, него *Будапешт* (да ствар буде по мало и смешна испало је свуда *В* место Б.) Ову непристојност треба набацити са прозора и то одмах.

*

2 *(Иконе Стевана Алексића)*. Од далеко већег значаја јесу иконе Алексићеве. Овај млади српски сликар, који се — колико ми је познато — у широј јавности сада први пут приказао са својом сликарском уметношћу, израдио је свега 7 икона: 1.) велику икону на средини свода црквеног, која приказује *Бога Оца у слави небеској*, 2.) *четир евангелиста*, чији су ликови (у седећивом положају) смештени на четири стране око поменуте велике иконе, 3.) *Св. Духа*, у виду голубијем, на своду над амвоном, и 4.) велику икону: *Старозаветни пророци Мојсије, Исаија, Јеремија, Језекиљ и Данило*, на зиду над кором.

Све су ове иконе израђене врло брижљиво и сведоче колико о таленту (који ће тек да се развије, ако за то буде било и повољних услова), толико и о марљивости младог сликара.

Мени је најлепша она над кором *група старозаветних пророка*. Слика је тако живо и пластично изведена, да ликови формално плове на облаку, на коме су. Мало незгодно је само приказан онај од пророка, који је гледаоцима леђима окренут, јер му се горњи део тела некако и сувише наднео преко облака над бездном ваздушном, те чисто изазива страх у гледаоца да ће се у заносу, у коме се исти пророк очевидно налази, строповатити доле.

Бог Отац у слави небеској (копија слике оца уметниковог у арадској српској цркви) у целини је лепа и импозантна слика. Неке појединости, које ми се не свиде, можда долазе отуда, што перспектива не допушта, да оне, гледане од доле, друкчије изгледају. За то о њима, као нестручњак, нећу ни да говорим. Него ћу да приметим нешто на анђеле, који се на овој слици виде, а међу којима је и *женских* т. ј. потпуних девојачких прилика, само са крилима. „Анђели су духи *бестелесни*“ и т. д. учи нас догматика. Кад немају тела, немају ни *пола*. С обзиром с једне стране

на њихову чистоту, а с друге — на њихову службу, приказују се они или у облику невине дечице или у облику лепо развијених, лепа и обично блага лика младићских (знамење бесмртности) прилика — ни мушких ни женских. Одступања у овим последњим случајевима, и то само у цртама на лику, бивају на страну мушких, а та одступања се оправдавају с једне стране с тим, што је реч анђео мушког рода и о њему се у св. Писму говори сваки пут са облицима мушког рода, а с друге стране што се из разних случајева, у којима се они јављали људима, даје закључити, да су на људе учинили утисак појаве мушких прилика. Ова три начина приказивања анђела су, по моме мишљењу, понајугодније, а као што се види и једина оправдана, и они се најчешће и јављају у хришћанском црквеном сликарству. Приказивати пак анђеле као женске — није ни умесно ни основано. Кад се неки саблажњују, ако је сликар приказао Богородицу са грудима нешто сазбразнијим са грудима једне мајке, која сама доји своје чедо, — како тек мора таковима бити, када виде анђела, кроз чију танану кошуљу се пресија продиру једре девојачке груди? И ако се са пуританцима у оном првом погледу не слажем, јер не видим у ономе, што замерају, ничега саблажњивог, ипак у овом другом случају морам одлучно и сам да им се придружим и протестујем против *таковог* приказивања анђела.

*

3. *(Иконе Паје Јовановића).* Дошли смо до онога што се сматра и што у истину и јесте највеће и најлепши украс новосадске саборне цркве — на иконе *Паје Јовановића*. Сасвим је природно да је још у почетку, кад се само чуло да је баш он позван и да се примио овога посла, било велико интересовање: шта ће нам прослављени овај Србин уметник дати? Остављајући да о *сликарској* вредности њиховој прозборе стручнији људи, ја ћу се у приказу своме ограничити у главноме на питање: да ли је уметник извео овај посао према сврси икона и учењу црквеном, а тек у другом реду и мимогред учинити своје примедбе на саму сликарску нараду икона.

Иконе Паје Јовановића су скоро све смештене на иконостасу, где их за сад има 23, а касније ће се умножити са још две; за тим на престолу архијерејском и престолу Мајке Божје, и напослетку две над певницама, које ће накнадно бити израђене и на своје место смештене.

„Престоних“ икона на иконостасу има шест, и то: на десној страни *Исус Христос, Св. Јован Претеча* и *цар Лазар*, а на левој *Богородица* (са Богомладенцем на рукама), *Св. Ђурађ* (храмовна икона) и *Св. Стеван Дечански*. — На „царским дверима“ су *Благовести*, на јужним (десним) дверима *Св. Архиђакон Стеван*, а на северним (левим) *Св. Арханг. Михаило*. — У реду над престоним иконама су: на средини (над „царским дверима“) *Тајна вечера*, с десне стране ове попрсја *евангелистâ Луке* и *Јована* и *апостола Петра*, а с леве попрсја *евангелистâ Матеја* и *Марка* и *апостола Павла*. По једно, крајње, место са обе стране остало је за сад празно. — Над овима, т. ј. у трећем реду, смештено је шест икона празника Господњих са иконом *Св. Тројице* у средини и то тако, да су — почињући са северне (леве) стране иконостаса поређане овим редом: *Рођење Христово, Крштење Христово, Ускрс, Св. Тројица, Преображење, Вазнесење* и *Силазак Св. Духа на апостоле*. — Одмах над овим редом уздиже се крст са *Распећем* и са ликовима *Богородице* и *апостола Јована* испод крста, као саставним деловима Распећа.

Пошто сам их тако нарећао, сада да их прикажем посебице.

Средиште иконама на иконостасу чини *Св. Тројица*, највећа од свих. Уметник је удесио тако, да ова икона буде најсветлија, па да се светлост одатле према периферији постепено губи. Истичући тако ову икону, уметник је сасвим правилно поступио. Основ и полазиште за хришћанство је заиста Св. Тројица. Но у тежњи, да се на неки начин од ове иконе светлост полако шири на остале, Паја Јовановић је по мом мишљењу употребио и сувише живе и светле боје тако, да ова икона на дану мало и сувише блешти. Тако се бар чини мени, као нестручњаку.

Осим тога за лик Бога Оца могао се и требао наћи згоднији модел. Ово је пре Jupiter Tonans него хришћански *преблаги* и *праведнији Бог* и *Отац*. На ни положај, у коме се Бог Отац и Бог Син на овој икони један према другом налазе, није без замерке. Једно-

сушност, једна вода — једном речи јединство у Св. Тројици, могло је добити згоднији израз у груписању, те положају ликова на овој икони.

Много хвале а и мени се јако допада икона *Рођење Христово*. Веле, да је и сам уметник са овом креацијом својом најзадовољнији. А то поглавито ради срећно, уметнички приказане светлости, која се у вертепској полутами разилази од Богомладенца и обасјава присутне. Не мање је уметнички изведен и контраст овој светлости, а наиме светлост, коју у позадини разлива по ноћи над витлејемским пределом звезда, која води маге са истока и која на поклетку стаде **изнад једног** дечка отроча. Груписање оних, што се у вертепу око новорођеног Спаса искупили и којима је на лицу живо исписано усхићење и радост — тако исто не да ништа боље пожелити и гледалац може само да зажали, што се икона налази повисоко, те слабије и кратковиднije очи не могу да уоче све оно, што би га можда још више задовољило. Но можда је баш овако, како је, још и боље.

(Свршиће се.)

Извештај

о раду седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 26. априла (9. маја) 1905. године под председништвом Његовог Високопреосвештенства господина епископа дијецезана *Митрофана*.

Записник прошле седнице оверен без примедбе. — Присутном јер. Е. Ст. пароху у Т. саопштена казна усменог укора пред конзисторијом ради немарног вршења катихетске дужности на тамошњој држ. грађанској школи. — Јер. Софронијем Јаконићем парохом у Дероњи и чланом конзисторије, поднесена останка на чланству конзисторије узета на знање и саопштиће се епарх. скупштини ради избора другог члана. — Извина Милоша М. Папића окр. пртера жалбањског због недоласка у седницу узета на знање и на његово место позват В. Ст. сист. парох. помоћник чурушки. — Извештај високог Министарства о подареној припомоћи канцеларијском особљу узето на знање. — Извештај Министарства да је општина Шандор у бач-бодрошкој жупанији са слоб. кр. вароши Сомбор утеловљена, узет на знање. — Од вис. Министарства повраћена молба свешт. удов. П. Н. ради получења државне припомоћи с препоруком истом Министарству повраћена. — Исто за свешт. удов. С. Ст. негда пароха сентомашког. — Извештај вис. кр. уг. Министарства о подареној припомоћи Д. Ђ. пароху у Р., свешт. удов. Ст. П. негда пароха парашког узет на знање. — Учиниће се задоста у погледу наређења исправке у матицама узаконења деце Дедеш. — Извештај вис. Министарства, да је исправак у матицама крштених Илијин правије, Вате и Гавре Станков у Гор. Конињу узело на знање, узет на знање. — Има се изразити вис. Министарству захвалност на дозначеној припомоћи у сврху набавке свих издања збирке наредаба за Угарску. — Од Његове Светости примљени списи у уточиштву ствари јер. Т. Д. подастрти преч. МЦСавету. — Извештај Његовог Високопреосвештенства да је јер. М. Р. пароху у С., М. Г. пароху у Б. и В. Ст. сист. парох. помоћнику у Ч. подарило првене појасеве, узет на знање. — Коначне бракоразводне пресуде МЦСавета између А. Ђ. из М. против Д. Ђ. из П. С.; Ст. Н. и Ч. и Л. Н. из Ч.; М. Г. из Ж. и М. Г. из Ч.; М. М. из Ст. К. и А. М. из П.; С. Л. из М. и Г. Л. из М.; В. А. из Ст. Ф. и А. П. из Ст. Ш.; Ж. Д. из Н. С. и Д. Д. из Н. С., дотичним странкама публиковане. — Од Преч. МЦСавета достављена одлука вис. Министарства у предмету утока у ствари издавања црк. стомиса узета на знање и раннање. — Од Преч. МЦСавета призив јер. Т. Д. из С. као беспредметан утецатељу повраћен. — Одлука Преч. МЦСавета у спору између јер. Ж. Ј. П. из С. и Ј. Г. из С. дотичним странкама публикована. — Одлука Преч. МЦСавета у спору између јер. Т. Д. из С. и И. Л. из С. узета на знање и дотичним странкама саопштена. — Од Преч. МЦСавета повраћени уток јер. Т. Д. из С. уложен против онданше одлуке којом је утецатељ остављен у својству затеченог личног помоћника, као беспредметан дотичном повраћен. — Одлука Преч. МЦСавета у спору између Љ. К. окр. пртера из С. и сестре Ђ. С. из С. узета на знање и дотичним странкама публикована. — Замољби високосл. Школског Савета у погледу вршења надзора над вероучном обуком од стране протопрезвитера, наређено свима парох. звањима да имају вршити надзор над вероучном обуком и религијозно моралном васпитању у срп. вероисповедним школама својих општина, те коначем сваке школ. године окр. пртерима извештај свој о постигнутом успеху поднести. — Одлука Саб. Одбора одбијена и повраћена молба свештен. удов. М. П. из Ст. Ш. о получењу припомоћи дотичној саопштена. — Пријава епарх. школ. одбора бачког да се у комуналним школама у Г. веронаука у границама наставног плана не предаје, уступљена јер. Н. А. у Г. на изјашњење. — Од Љ. К. окр. пртера из С. примљен исправљен нов извод из матица крштених заједно са старим изводом снабдевеним на полеђини наређеном клаузулом исправке са осталим списима вис. Министарству спроведен. — Избор капелана у Ст. Б. потврђен и исти упућен да се ради рукоположења на Његово Високопреосвештенство г. епископа дијецезана молбом обрати и црк. општина у

Ст. Б. о том извештена. — Услед изјаве црквеног општине у С. да јер. Н. К. не дозвољава да му црк. општина задржава кроз три месеца дугујућу своту епарх. фонду, упућена општинада дугујућу своту угони и у благајну епарх. фонда унесе. — Услед поднесеног признања Љ. К. окр. пртера из С. против закључка црквеног одбора о обављеном избору црквењака појца у св. Ђурђевској цркви пре мериторног решења позвати црква. одбор, да има поднети још и преписе стечаја за избор црквењака као у признавом нападнутим закључак о избору истог. — Закључак црквеног одбора и Ч. у погледу издавања црквеног столова оставља се у начелу нетакнут досадашњи обичај издавања тамошњих столова изнимно разрешен и сто пок. И. подарен старици М. С. и наређено црквеној општини да је у поменути сто одмах увести има. — Услед молбе парох. звања храма Успенија Богородице у Н. С. затражена код вис. Министарства дозвола за исправак у матицама крштених С. Б. односно да се тамо забележени датум рођења прогласи да је по новом календару. — Од јереја Ст. М. и Ст. С. примљени исправљен нов извод из матица крштених Ђ. сина Л. С. заједно са старим изводом снабдевеним на полеђини исправке са осталим списима спроведен вис. министарству. — Од јер. М. С. из Ст. Ш. примљени извод из протокола венчаних са наређеном допуном и потпису доставнице А. П. о примљеној бракоразводној пресуди међу односне списе стављена. — Од јереја С. Н. из Ђ. и Ђ. Д. из П. поднесене изводе из протокола венчаних са наређеном допуном о коначној правомоћној пресуди у бракоразводној ствари међу односне списе стављен. — Извештај бележника о оверењу извода из протокола венчаних Б. Б. чиновника кр. Срб. министарства финанције у Г. са Д. кћери Ј. Б. окр. пртера. у Ст. Б. и преч. конзисторији београдској спроведен узет на знање. — Поднесене молбе неких свештен. удовица ради полученља државне припомоћи спроведене вис. министарству. — Изјашњење прот. јер. Ј. М. из Л. издато јер. Н. М. у Л. да на исто изјашњење своје примедбе поднесе. — Преставка Др. М. П. бившег конз. фишкала у предмету отправнине, са свима списима МЦСавету спроведена. — Бракоразводне пресуде између П. К. из Ст. К. против Ј. С. из Н. С. као и Ј. П. из Л. против С. А. из Л. дотичним странкама саопштене. — Молби Дра. Л. П. из К. градског кот. лечника удовољено и позвата парохијска звања ради испуњења достављених им бланкета. — Тужба Р. Л. из Г. и другова издата на изјашњење јер. Н. А. личног капелана у Г. — Молба јер. Н. М. у Л. ради полученља припомоћи спроведена високославном саб. одбору. — Услед поднесене пријаве јер. М. Б. пароха у К. против П. О. учитеља у К. одређена истрага на лицу места.

Извјештај

о пленарној сједници правосл. срп. епарх. конзисторије *шакрачке*, држаној 26 априла (9. маја) 1905. под предсједањем Његова Високопреосвештенства Господина Епископа Дијецезана *Мирона*.

Прочитан је извјештај конзист. биљежника протосинђела Митрофана Рајића о раду епарх. конзисторије у год. 1904. и узет је без примједбе на знање. — Установљен је распоред, по коме ће чланови долазити у сједнице до наредне пленарне сједнице 1906. год. и изабрани су чланови за наредне сједнице. — За предсједника повјереништва за трећестепени покушај измирења несагласних брачних другова, изабран је окр. протопрезвитер шакрачки Саво Стојаковић.

Извјештај

о четвртој редовној сједници правосл. срп. епарх. конзисторије *шакрачке*, држаној 26. априла (9. маја) 1905. под предсједањем Његова Високопреосвештенства, Господина Епископа Дијецезана *Мирона*.

Узет је са благодарношћу на повољно знање допис Његове Светости, Преузвишеног Господина Патријарха српског Георгија, да је за привремено опслуживање у парохијском свештенству оскуд но епархији шакрачкој одредио јеромонаха манастира Ј., оца С. В., коме је повјерена у администрацију парохија у Ч. — Издати су налози парохијским звањима у С. и В. П. да код односних разведених брачних забиљеже додатак о разводу брака. — Достављена је високој влади основна закладница стипендијске закладе М. и А. Булић с молбом за уручење закладне имовине. — Успојен је од високе владе саопћени нацрт иконостаса за парох. цркву у М. и означен је распоред икона на истоме. — Саопћења високе владе, да је њеким свештеничким удовама подијелила прилоком, узета су на знање. — Саопћене су високој влади све књижице у подручју епархије шакрачке. — Према допису високе владе, наложено је парохијском звању у В. П. да у матицама вјенчаних код М. В. и З. К. забиљежи додатак о промјени презимена. — Узет је на знање и равнање дописом високопречасног Митроп. Црк. Савјета саопћени отпис преузвишеног Господина кр. уг. министра предсједника у предмету издавања црквених столова. — Услед дописа високопречасног Митроп. Црк. Савјета, којим враћа непосредно поднесену му тужбу јереја Т. И. бившег капелана у Г. против епарх. конзисторије, позвато је протопрезвитерско звање у Б. да извиједи, када, како и

којом приликом је слало јереју Т. И. позиве и налоге. — Обавијештен је окр. протопрезвитер К. Т. у Н. Г. о рјешењу молбе његове на високославни Саборски Одбор у предмету подељења прилоге у допуну дотације парохије I. класе. — Поводом дописа високославног Шк. Савјета упућени су окр. протопрезвитери, да подручне вјероисповједне школе надзиру и приликом визитације посјећују, те епар. школском одбору своје извјештаје о како провађеном успјеху у вјеронауца и рел. моралном васпитању подносе. — Услед притужбе кр. зем. статистичког уреда у З. да нека парохијска звања не подносе тачно стат. исказнице, издат је налог свима подручним парохијским звањима, да тачно отпремају стат. исказнице. — Саопћени су кр. кот. области у Л. подаци о службовању пок. пароха у Б. јереја Ј. Н. — Није удовољено допису високе владе у спору са бискупским женидбеним судом у Ђ. гледе проглашења ништетних брака Др. М. Д. и Д. Д. вјенчаних у прав. срп. цркви у С. и реконстрирано је против поступка реченога бискупскога женидбеног суда. — Тужба конз. фискала против јереја К. М. администратора парохије у Т. ради преступка §. 5. и 9. дисципл. правила, саопћена је оптуженоме на одговор. — Окр. протопрезвитеру беловарске Ј. Ш. подијељен је једномјесечни допуст ради лијечења. — За повјереника при испиту из вјеронауке на кр. вел. гимназији у П. именован је окр. протопрезвитер пакрачки С. С. — Потврђен је избор јереја К. М. администратора парохије у Т. за пароха у С. и на парохију у Т. исписан је стечај. — Обложен је фискалном акцијом јереј Ђ. М. парох у К. — Јереј П. Б. парох у В. Б. кажњен је укором ради занемаривања дужности. — Умољена је кр. жупанијска област у П. за сходну одредбу, да се осигура подвоз јерејеу Ђ. О. пароху у К. како би могао уредно на катихизацију ићи. — Обавијештена је прав. срп. црк. општина у М. да јој се не може за свештеника поставити ни скопљанске митрополије добјегли јеромонах Пахомије. — Изборну пароха у Ш. припуштен је увјетно јереј Ј. М. парох у Д. — Поново је исписан стечај на парохију у Л. — Донесено је 7 бракоразводних пресуда, од којих 2 гласе на одржање брака у крепости, а 5 на развод. — Публиковано је 5 пресуда високопречасног Митроп. Цркв. Савјета, којима се потврђују првостепене пресуде, и то једна гласећа на одржање брака у крепости а 4 на развод брака. — Уз то је рјешено још више бракоразводних и других мање важности предмета.

Једна здравица.

Висикопреосвештени Господин Владико, добри домаћине наш!

Ви сте свети чин, чин освећења нашег обновљеног и украшеног храма данас обавили; али Ви сте у Вашој доброти још више учинили. Ви сте нас и за ову Вашу трапезу позвали, да радост с Вама заједно поделимо. Нисам рад ту хармонију реметити и не ћу је никад кварити; али ипак морам нешто напомеменути.

Ми имамо заиста сада лепу и украшену цркву, али је то само спољашња црква, управо украшени оквир оне унутрашње, живе, дакле и праве цркве божје. Па како нам стоји данас та наша права жива унутрашња црква?

„Блажен муж, иже не иде на совјет нечестивих etc." — Али ми нисмо ти блажени људи. Ми идемо на савет нечастивих; ми стајемо на путе грешних; ми седамо на сједалишта губитеље; наша воља није воља ка закону, коме нам се и дању и ноћу учити ваља. Ми смо најгаднијим скотским страстима заражени, којима једно друго трујемо; ми један другом о поштењу и о глави радимо; — најоштрији се нож бира и уклана у песници мучког убице, да што сигурније невину жртву уништи. Ето тако нам жива црква стоји!

На згаришту и рушевинама те давас оправљене и велељепно украшене цркве ја сам се као дете играо. Свима нам тужно беше осећање, да своје цркве немамо. Али нас је уверење и поуздање крепило, да наша унутрашња, жива црква добро стоји, што тада заиста тако и беше, јер је братске слоге и љубави међу нама било. За Христа Спаситеља нашег, чији дан данас славимо, веле да је финансијере, мењаче и банкаре камџијом из храма истерао; — али шта су ту јадници према нама грешницима тешким?

Да сада Спаситељ сиђе, он би зацело мал' не све нас из храма љубави божије изгонио, оне хришћанске љубави, што не једно племе, један народ, већ цео свет треба да обухвати!

Ја сам данас стар човек, али ме још увек једна помисао и нада крепи, и ја

једва чекам онај дан, када ћете Ви смело на амвон ступити и громким гласом нама свима довикнути: Кајте се, док још има дана, кајте се док милост Вишњег још над вама лебди, кајте се.

Па кад једаред очишћеном душом и скрушеним срцем, љубављу измирени, пред свети олтар божји ступимо, да од Вас са часним крстом у руци, опроштај и благослов примимо; тада ће нам и унутрашња, жива црква наша Светим Духом разума, Духом премудрости, Духом страха божја озарена, благословена и онако и исто светла бити, као што је данас љуска њена.

Ваше Високопреосвештенство! Ви сте у Вашој здравици речи изволели, да је ово најлепши дан Вашег живота. Ја верујем да је ово *до сада* најлепши дан у Вашем животу, али држим, да ће онај дан, што сам га ја мало час споменуо, још лепши дан бити, и ја ништа друго већма не желим, већ да дочекам, да Вам и тај, по мојој замисли заиста најлепши дан Вашег живота што скорије поздравимо.

* * *

Ову је здравицу изговорио приликом ручка у владичином двору, даватом на Спасов дан приликом освећења новоотправљене цркве новосадске, један припознати наш старији родољуб — новосађанин.

Да је оваздравица могла и морала изазвати индигнацију, код оног „правоверног жреца светог олтара", коме се кољиво (жртва Opfer) у данашњој форми, у облику бјелице пшенице, никако не свиди, већ који би у свом ревностном православљу хтео, да га у првобитној старој, дакле у крвавој форми обнови, као што то већ сама реч „кољиво" каже, и код једног познатог хришћанског, родољубивог и народољубивог правобранитеља, коме је целог века лебдило пред очима само поштење, правда, милосрђе, родо и народољубље; и томе се не треба ни мало чудити.

А да су сви остали — увиђавни гости — дали за право наздрављачу и схватили њен прави смер и значај; то се по себи разуме.

Фонограф.

[што је ухватио горњу здравицу.]

„Бранику".

И ако смо знали, да управнику „Бранковом" г. др. *Михаилу Политу*, не ће бити мило, што смо у последњем броју **рекли,** *како* су нестала „*Привремена упутства*" у погледу администрације, рачуноводства и рачунополагања манастира од 1875.; ипак се нисмо надали, да ће исто наше откриће назвати код њега *онакву* срџбу против нас, да се могао у својим старим годинама — човек који прослави 70. годишњицу, тај се с правом може рачунати у старе људе — толико заборавити, да ће у стању бити да напише и ово: „— — Изгледа да је „Српски сион", пошто је непрепо све ово, што је имао да пребаци радикалној страници сада окренуо против нас по оној народној пареци о беспосленом попу", и „Али због ове заједничке основе, није било нужно да уредник „С. с." *малициозно* омаловажава труд наше странке и да га назива „хвалисањем".

Пре свега и свега, ако ико г. Полит треба и мора да зна — ако као уредник прати наш рад —, да ми не спадамо у оне беспослене попове, који не имајући посла, по народној пословици, „јариће крсте". Ми поред посла на листу, имамо и иначе и сувише посла и то толиког, да никад од дугог времена не знамо шта да радимо.

А као уредник и књижевник, треба да зна и то, — што смо у више прилика напоменули, без да нам је *нико икада* доказао да немамо право —, да ми никада, од како смо почели да пишемо, нисмо ничије заслужни и корисни рад омаловажили, или нечестито и малициозно навели, ал јесмо у више пути дизали свога гласа против нечестините тврдње и незаслуженог хвалисања.

Тај нас је принцип до сада *увек* руководио, па нас је руководио и при писању поменутог чланка, на који се г. Полит ополчио.

Да је г. Полит хладнокрвно прочитао исти наш чланак, и сравнио га са „Привременим упутствима"; уверио би се, да смо само истину рекли, да „*Привремена упутства*" нису ништа друго, до ли *скоро* прост превод наредбе апелаторијалне од 1854. бр. 51., а најмање би могао увиђати у још већу погрешку — не просто хвалисање —, да је „*Привремено упутство*" од 1875. што га је његова — данашња либерална ил право рећи народно слободоумна странка — нарадила *са свим друга работа*, пошто наредба апелаторијална има *скоро четири стране*, а упутство, што га је наша странка 1875. израдила, има *36 страна*. Нека уредник „С. с." који зна да сравњива многе ствари из најновије повести нашег народноцрквеног живота — *штампа* апелаторијалну наредбу из г. 1854. са „упутством" што га је наша странка г. 1875. израдила, али *једно поред другога*, па ће се видда онда доказати наше *хвалисање*." (Курсивна су сва места наведена по „Бранику".)

Да цело *ово* причање г. управниково није ништа

другу, до ли „писање за опсенуту простоту“ што веле нама браћа Хрвати; ево доказа.

Ми ћемо се само у неколико одазвати позиву г. управниковом, — јер није вредно да запремамо лист са палишном ствари —, те наводимо за доказ наше тврдње, да је поменуто „упуство“ *скоро* прост превод наредбе апелаторијалне, само ово:

Наслов је под А. како у „Упуству“, тако и у наредби једнак.

§. §. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. скоро су са свим једнаки — бар у главном —, 12. одговара 10., 13. — 11., 18. — 12., 21. — 13., 23. — 14., 23. — 16., 25. — 18., 28. — 20., 30. — 21.

Тако су исто једнаки наслови под Б.

§. 1. једнак је, 2. одговара 4., 3. — 2., 7. — 5. 11. — 8. 12. — 7., 14. — 9., 16. — 10., 17. — 10

У „Упуству“ има А. §§. 31., о наредби 21., у Б. 17. односно 10. а то је и с тога, што је *на* једног §. гдегде направљено по два.

А што „Упуство“ има 36 страна, то је с тога, што су у њему наведени обрасци, израђени по упуству, и што је наведени „Упутак за привремено од саборског одбора постављене манастирске повереннике“, који је давно стављен ван кренотви.

И на основу свега овога, ипак тврдимо, а с нама морају тврдити и сви они, који сравне „Упуство“ са наредбом, да је упуство узето скоро од речи до речи из поменуте наредбе.

У осталом, није толико питање о томе, ко је надао поменуту наредбу у погледу управе са манастирским добрима, него је главно питање: је л се навела поменута наредба? На то питање ми одговарамо, да као год што је наредба апелаторијална од 1854. остало празно слово, тако је исто остало празно слово и поменуто саборско упуство од 1875. а остало је празно слово с тога, што смо ми Срби, те као такови писмо у стању *нигде* направити и одржати реда.

Ми умемо да издајемо наредбе, а да се по њима сами владамо и да друге наговнимо да их се држе за то ми немамо ни смисла нити способности. С тога је узалудно код нас у опште и доносити установе и наредбе. Код нас је пречe од свију наредаба и установа оно проклето „наш је човек“!

По томе је дакле и поменуто „Упуство“ било и остало празно слово, од кога није имао наш народ никакве користи.

По манастирима се и после њега, као и дотле радило по старом.

Г. управнику смо захвалили на признању нашег труда и ревности у скупљању врло интересантних података о нар. црквв. животу и најновије српске повеснице, а на оно његово *нехвала*, што тобоже хоћемо да омаловажимо мучни посао његове странке за ових 30 година у стварању наше нар. црк. автономије, имамо му одговорити: истина извршило се не 30, него 36 година, како бивша народно слободоумна, данашња либерална странка, ради на остварењу наше народно-црквене автономије; ал је истина и то, да она за то дуго време није скоро никаквог резултата постигла, и да је она за то време и народу и цркви много наше штете него користи учинила својим радом, који није имао скоро никад пред очима потребу цркве и народа нашега и приликe, него се поводио за принципима, који су нас довели до данашњег стања.

Ово је онако уиград речено, а ако устреба, стојимо у свако доба на бељеги сваком.

* * *

Е сад да приступимо другом и управо *правом* одговору г. управнику „Браником“.

Имајући обзира на његове године и заслуге, као и на страшку, којој он припада овамо од 1869., не хтедосмо му, а преко њега и њој рећи чисту истину, него му наговестисмо само нешто, из ког је могао увидети, да треба да престане са хвалисањем, да је његова странка саставила она „Привремена упуства.“

Изазвати *онаквим* његовим писањем, ево налазимо с правом истином, и велимо: *да „Привремена упуства“ саборског одбора од 1875. нису ништа друго, него* **прост превод** *наредбе апелаторијалне од 4. Окт. и следећих дана 1856., достављене управама манастирским 23. Маја 1857. год бр. 595|267. ex 1857.*

И то не само да је прост превод упуство у обзиру администрације и о вођењу и давању рачуна, него и **сви прилози.**

У „Упуству“ у обзиру администрације има 31 §., дочим у наредби има 32 §., а у вођењу и давању рачуна у „Упуству“ има 17 §., а у наредби 16. §.

О истинитости ове наше тврдње, стојимо г. управнику „Браником“ на услуги, те нека или сам дође до нас да га уверимо о њеној истинитости, или нека кога пошље, јер није вредно, да штампамо у целини и наредбу апелаторијалну од 1856., која је рађена по овој од 1854., коју смо у целости навели.

Г. Полит би требао на основу *овога*, да исправи *онакво* своје писање о нама.

Д. Руварац
уредник „Српског сиона“.

ЛИСТАК.

Вести.

Његова је Светост у друштву са својим личним лечником г. др. Александром Данкуцом отишла 27. о. м. у кућу у Липик, где ће се подуже бавити. Дај Боже, да се Његова Светост поврати из купке окрепљена и оснажена, што јој желе сви лични истински пријатељи, поштоваоци, као и пријатељи цркве и народа нашега.

Наставници српских виших девојачких школа из Новога Сада, Панчева и Сомбора одржали су 18. и 19. јуна (1. и 2. јула) о. г. свој први збор и на истоме расправљали и донели закључке (као предлог Школском Савету) у погледу наставног плана, уџбеника, преустројства ових школа и многих других питања, која се односе на ове школе и наставу у њима. Збору је требао председавати главни школски референт г. *Ђорђе Поповић*, који је пре тога довршио испите на српским сомборским препарандијама, но како је исти због смртног случаја у породици му морао напрасно отпутовати, то је за председника изабран г. *Јован Благојевић* управитељ српске више девојачке школе сомборске. Закључци, који се односе на наставу у *науци о вери* своде се у главном на ово: Смер је вероучној настави, *да се у ученицама развије и утврди побожност и моралност*, а то да се постигава научавањем *најпотребнијег* знања о Богу, о вери хришћанској православној, о закону Божјем и животу нашем по тим законима, о развоју цркве, и о службама Божјим. Наставно градиво пак да се овако распореди по разредима: у *првом* разреду: Библијске приче из ст. и нов. завета уз понављање и утврђивање молитава, симбола вере, заповести божјих и црквених, дела милости телесне и душевне и др.; у *другом* разреду: катихизис; у *трећем* разреду: историја цркве у кратком прегледу и с особитим обзиром на живот и рад оних личности (светитеља) који су утецали на живот и развој цркве Христове; у *четвртом* разреду: литургика. Настава да има више педагошки него апологетски карактер. За све предмете да се саставе нови уџбеници и осим њих још (за III. и IV. разред). *Читанка* која би била као нека антологија одабраних места из св. писма ст. и нов. завета, из списа апостолских мужева, апологета и црквених отаца, из хришћанске литературе свих векова, и напослетку из црквеног и народног песништва (ово последње, разуме се, да је религиозно-моралне садржине). Збор је овако закључио на образложени предлог вероучитеља на тим школама. — И у погледу осталих наставних предмета учињене су многе измене већином у смеру њихове практичне примене у животу. **М.**

— **Извештај о прав. срп. богословском училишту и о прав. срп. богословском семинару у Карловцима за шк. год. 1904./5** У богословском училишту је шк. год. 1904./5. — свршило је њих 101 слушалац, и то: у I. години 25, у II. години 29, у III. години 24, а у IV. години 23, осим тога 1 приватан ученик за IV. годину. По рођењу било је: Из архидијецезе 27, из горњо-карловачке епархије 13, из пакрачке 9, из бачке 27, из вршачке 11, темишварске 12, из будимске 2. Од 101 редовног слушаоца припуштено је крајем шк. год. испиту 89; њих 12 слушалаца одложило је испит до идуће шк. г., а 3 слушаоца одступиле од испита. Од 89 слушалаца, који су припуштени испиту, положили су га 64, и то 23 из I., 11 из II., 15 из III. и 16 из IV. године. Слабу оцену добили су из I. године 2 из једног предмета, на II. године 5 из једног предмета, и 3 из три и више предмета, на III. године 3 из једног и 3 из два предмета, а из IV. године 4. из једног и 2 из два предмета. Апсолуторне сведоџбе добили су сви слушаоци IV. године: Из архидијецезе: Богољуб Бошњаковић, Сретомир Ђурић, Димитрије Конлић, Петар Павловић, и Сланко Станисављевић; — из темишварске епархије: Душан Замуровић, Стојан Јакшић, Живан Јанкахидац и Милан Николајевић; — горњо-карловачке епархије: Јанко Кравић, Исак Пејановић и Јован Рапајић; — из вршачке епархије: Јован Максин, Атанасије Марковић и Владислав Јанкулов; из бачке епархије: Јован Попић и Слободан Увалић.

Шк. год. 1904./5. уживало је 46 редовних слушалаца стипендије и потпоре у износу од 17047 К. из клирикалног фонда и осталих стипендијских заклада. Осим тога епископ пакрачки г. Мирон Николић задао је новчану прилогом од 600 К. деветорици слушалаца на његове епархије, а епископ темишварски г. др. Георгије Летић 130 К. двојици богослова из његове дијецезе.

Из фонда за награђивање писмених радња издано је шк. год. 1904./5. К. 190, а награђени су са по 70 К. Јован Максин и Јован Рапајић богослови IV. године, и Мосије Стојков богослов II. године са 50 К. Осим ових награђених писмених радња, похваљени су писмени саставци још и богослова Стефана Кањанског, Радивоја Кокића у Слободана Костића.

Уредник: Димитрије Руварац, протојереј.

Књижевни оглас.

Изашла је нова књига из штампе:

„ВЕЛИКИ ТИПИК“

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штамарије по 4 круне од брошираног примерка. Укоричен 5.— К.

Српска Манастирска Штампарија.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књига која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА
НА
СЛУЖБИ БОЖЈОЈ
УПУТСТВО
ЗА
ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА
како да у св. цркви на богослужењима суделују

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 37, 1—1

У будимпештанском *заводу Саве Текелије* има почетком школ. год. 1905./6. да се попуне три — евентуално и више питомачких места.

Натицатељи за ова питомачка места вала да искажу: 1. Крштеницом, да су Срби православне вере, рођени у земљама круне св. Стевана; 2. Физикатском сведоџбом, да су потпуно здрави и крављим богињама ревакцинирани; 3. Општинском сведоџбом потврђеном од солгабирова евентуално котар. престојника, да су и сами и родатељи им сиромашног стања; 4. да су с врло добрим успехом положили испит зрелости на којој гимназији или реалци, евентуално да с истим успехом слушају универзитетске науке и да су без прикорног владања.

Питомац завода ужива у заводу стан, добија огрев, осветљење, лечење у мањој болести и уз то добија и 600 круна годишње стипендије у 10 месечних оброка.

Избор важи тек онда, кад и заводски лечник потврди, да је изабрани питомац добро развијен и потпуно здрав.

Изабрани питомац дужан је да продужи своје науке на универзитетима у Будимпешти.

Молбенице се подносе: *Патронату будимпештанског завода Саве Текелије* а упућују *Председнику Патроната* преосвештеном г. Лукијану Богдановићу у Сент-Андреји (Szent Endre per Budapest) до 18. (31.) јула 1905.

У Будимпешти 1. јула 1905.

Патронат будимпештанског завода
Саве Текелије.

Ад бр. К. 371, 436/324. ex 1905. 50, 1—2

СТЕЧАЈ

на упражњено место систем. парох. помоћника у Срп. Елемиру V. плаћеног разреда. Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 18. (31.) августа о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 31. маја (13. јуна) 1905. године.

Председништво.

К. 495. ex 1905. 51, 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на једно упражњено место у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 400 К.

На ту стипендију могу компетовати Срби источно-православне вере, припадница епархије темишварске, који се уче у карловачкој српској великој гимназији, на којој академији или на којем универзитету.

Првенство имају оснивачеви рођаци, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице, вала поднета овој конзисторији до 18. (31.) августа 1905 год.

Епарх. конзисторија у Темишвару 20. јуна (3. јула) 1905.

Председништво.

НАТЈЕЧАЈ. 42. 2—3

На темељу одлуке славног срп. прав. Епархијског Школског Одбора у Пакрацу од 26. апр. (9. маја) бр. 35/m. з. 44 ex 1905., а у смислу 67. §-а школске уредбе од 17. јула 1872. г. расписује се натјечај за **ново установљено мушко учитељско место** са годишњом плаћом од *једне хиљаде и двије стотине* (1200) Круна, скупаринским доплатком од *четири стотине* (400) Круна и станарином од *три стотине* (300) Круна или станом у нарави.

Рок је натјечају од 15. (28.) јуна до укључиво 27. јула (9. авг.) о. г.

Натјецатељи имају своје молбенице, обложене свима потребним документима, управити на потписани мјесни школски одбор.

Дужности изабраног учитеља тачно су назначене у наредби срп. нар. црквене Школског Савјета од 26. авг. 1876. бр. 124/168 (одс. II. §. §. 2—23).

У Загребу 11. (24.) јуна 1905.

Мјесни Школски Одбор
срп. прав. црквено-школске општине.

СТЕЧАЈ. 49, 1—2

Овим се отвара стечај ради сталног попуњења *два* учитељска места на правосл. срп. вероисп. основној школи Аџанској, са ниже наведеним беривом. И то:

I. На, смрћу *Николе Кирића* упражњено место ово су берива:

1.) У новцу месечно унапред; годишње 420 К.
2.) 16 ланаца (à 2200□) оранице на варошкој ливади, на коју порез не плаћа.
3.) 1 ланац (à 2200□) оранице од пашњака, такођер без пореза. — У случају да на земљи буде пореза разрезана учитељ ће имати плаћати.
4.) За огрев школски и писаћи прибор 60 К.
5.) За огрев свога стана 140 К.
6.) На оправку разбијених прозора 10 К.
7.) Слободан стан у школ. згради за вртом.
8.) Петогодишњи доплатак по држ. закону по 100 К.
9.) За поуторну школу — ако предавао буде 80 К.

II. На упражњено учитељско место, оставком г. *Павла Терзијиног* због избора његовог за професора у Сомбору, са овим беривом:

Као у горњим под 1, 4, 5, 6, 7, 8, и 9. тачкама иста.

2.) 16 ланаца (à 2200□°) оранице са здањем, које ће изабрани бити дужан у добром стању држати. (Досад је издавано за 1200 круна.)

3.) 4 ланца и 1232□° оранице од пашњака.

Пореза као у горњем под: 3, наведена.

Све у новцу, као под: 1, 4, 5, 6, и 8. прима ће изабрани учитељ од полит. општине, а под 9. наведено од црквене општине.

Школске дужности су прописане шк. Уредбом. У разредима ће изабрани учитељ предавати, које им месни шк. одбор у договору са учит. зборомдодељивао буде. Тако исто и певницу ће шк. Одбор одређивати према потреби у којој ће појачке дужности вршити.

Ваљано инструјисане молбе, — у којима да је назначено и: да ли је молитељ вичан коровођству и повртарству — упућене на м. ц. општину, имају се слати потписаноме председнику, које ће се примати укључно до: 24-ог Јула (6-ог Августа) т. г.

Компетовати могу само они, који су *потпуно оспособљене* получили.

Из седнице м. шк. Одбора срп. прав. црквене шк. општине у Ади, држане 16. Маја 1905. год.

Јереј Љубомир Слепчевић
пред. м. Ш. Одбора.

Ђура Акшамовић с. р.
учитељ перовођа.

Ad бр. К. 279/шап. ex 1905. 2—2, 40

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Куману I. и пароха у Тиса-Сент-Миклушу IV. плаћеног разреда. Компетенти имају прошено инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 1. (14.) јула о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 3. (16.) маја 1905. године.

Председништво.

Ad К. 642/516 ex 1905. 1—2, 45

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на парохију VI. разреда у Бингули до 30. јулија п. ст. о. г., до кога времена имају компетенти своје прописно инструисане молбенице надлежним путем овој конзисторији поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 31. маја (13. јунија) 1905.

Председништво.

М, 268. ех 1905. 44, 1—1

СТЕЧАЈ.

Почетком 1905./6. школске године примаће се у *прву* годину *православног српског богословског училишта* у Карловцима и у *православни богословски семинар*, који је уз исто подигнут и у ком ће питомци добити потпуну бесплатну обскрбу, 25 питомаца.

Који желе једно од тих питомачких места добити, имају 16. (29.) августа ове године својом руком написану молбеницу *лично* поднети *ректору* православног српског богословског училишта у Карловцима, приложивши истој:

а.) своје крштено писмо,

б.) писмену дозволу *свога дијецезана епископа*, којом се кандидат пушта избору на једно од питомачких места, а која се дозвола има најдаље до 15. (28.) јула о. г. са ваљано инструисаном молбеницом код епископа лично затражити.

в.) сведоџбу о положеном испиту зрелости у којој јавној гимназији.

г.) сведоџбу о религиозно-моралном владању од надлежног свог парохијског звања,

д.) сведоџбу лечничку о накалмљењу богиња.

Сви молиоци биће истога или идућега дана (16. или 17. авг.) лечничком прегледу подвргнути.

17. (30.) августа известиће се молиоци о примању, или непримању у један или други завод, као и о томе, *којој ће се епархији доделити на службу* по свршетку богословских наука, код чега ће се узимати у обзир и оправдане жеље молилаца.

Примљени питомци имаће затим у року од десет дана поднети управи од своје и од стране својих родитеља или скрбника *реверс*, у ком се обвезују, да ће по свршетку богословских наука најдуже за две године ступити у свештенички чин и у дајецези Н. (за коју буду примљени) безусветно најмање *пет година* као свештеници служити, ако пак својом вољом или својом кривицом у семинару неби остали, или по свршетку богословских наука својом вољом или кривицом у року од две године дана у свештенички чин не би ступили, да ће на њих у семинару потрошену своту, рачунајући по седам стотина круна годишње, семинарској благајници вратити.

Питомци су дужни при ступању у завод донети и целог свога боравка у истом непрестано на броју имати: 6 кошуља, 6 гаћа, 12 огрлица, 12 пари запонака (манжета), 12 марама за нос, 8 убруса (пешкира), 12 пари чарапа (или обојака), 4 кошуље преслачице, на којима имаде бити хемичним мастилом написано име и презиме питомца, година које је у семинар ступио и број односних комада, уз то сваки треба да има своје напуче, те потребне четке за хаљине и обућу. Књиге и писаћи материјал набављају питомци сами.

У Карловцима 15. јуна 1905. год.

Георгије
Патријарх.

М. 275. ех 1905. 48. 1—2

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњене професорске катедре *опће црквене повеснице, повеснице српске цркве* и *полемичког богословља* у прав. срп. богословском училишту карловачком овим се расписује стечај.

За професора ове катедре — и то за сада у привременом својству — биће постављено такво свештено лице, које спада у јерархијску везу клира ове прав. срп. митрополије, које има прописану квалификацију (докторат богословије, магистерат, дидакторат); молитељ са апсолуторијом којег православног богословског завода, у који се примају само свршени матуранти, може у опће бити постављен само за привременог наставника.

Плата је 3600 круна годишње, станарина 600 круна годишње.

Главне дужности биће набројане у декрету.

Ваљано инструјисане молбенице ваља поднети потписаном митрополиту и патријарху најдаље до *20. јулија* 1905. (по ст. кал.)

У Карловцима 17. (30.) јунија 1905. године.

Георгије с. р.
Митрополит и Патријарх.

Број 529./К. з. 355. ех 1905. 3 3, 41

СТЕЧАЈ

Исписује се поново на мјесто парохијскога помоћника у Великој Писаници са роком до укључиво 18. (31.) јула 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављенога рока епархијској конзисторији овој поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 24. маја (6. јуна) 1905. године држане.

Предсједништво.

К. 548./475. ех 1905. 46, 1—3

ЕДИКАТ.

Овим се расписује едикт за несталим јеромонахом манастира Бешенова о. Јустином Ђурчићем с позивом, да се има у року од 90 дана од дана првог увртења овог едикта у овом листу овој конзисторији пријавити ил лично предстати ил свога правозаступника пријавити, иначе ће се дисциплинарни поступак и без њега обавити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 31. маја (13. јунија) 1905.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. КК. 133. ех 1905. 3—3, 37

ЕДИКАТ.

На бракоразводну молбу *Ђуре Вукелића, из Плашкога*, против супруге му *Софије*, сада непознатога боравишта, овим се речена Софија позива, да у року од 90 дана, рачунајући од дана првога увртења Едикта овога, овој Конзисторији или сама лично предстане, или мјесто садањега свога пребивалишта пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без ње окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 28. априла 1905.

Предсједништво

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по води и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем
од мене изнађена и много пута одликована
са отвореним одушцима провиђена звона,
која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђени као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или поље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. —

9—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уреднишшву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Непечатена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 443. 1905

Број 437, 374 и440 ех 1905./Кв. 261, 279 и 284 3—3, 31

СТЕЧАЈЕВИ.

Исписују се на парохије и то: У *Трештеновцима* IV. разреда; *Лисичинама* и *Кукуњевцу* V. разреда, са роком до укључиво 17./30 јуна 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем потписаној конзисторији до стављеног рока поднијети.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 26. априла (9. маја) 1905. г. држане.

Предсједништво.

К. 302/255 ех 1905. 3—3, 36

СТЕЧАЈ.

Расписује се течај на упражњену парохију у Шуљму VI. плаћевног разреда. Рок стечају до 2. (15.) јулија о. г.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из седнице архид конзисторије.

У Карловцима 22. марта (4. априла) 1905. г.

Предсједништво.

ЕДИКТ. 3—3, 30

На бракоразводну молбу Милке Црљеница из Соколовца против супруга јој Мате, сада непознаборавишта, овим се речени Мато позива, да у та року од три мјесеца, рачунајући од дана првога увртења едикта овога Епархијској конзисторији овој или сам лично предстане, или мјесто седањега свога пребивања пријави јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без њега окончати.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 26. априла (9. маја) 1905. г. држане.

Предсједништво.

Ад бр. К. 279/зап. ех 1905. 1—2, 40

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Куману I. и пароха у Тиса-Сент-Миклошу IV. плаћевног разреда. Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 1. (14.) јула о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 3. (16.) маја 1905. године.

Предсједништво.

К. 276./254. ех 1905. 3—3, 34

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на упражњену парохију у Беочину V. плаћевног разреда. Рок стечају до 2./15. јулија о. г. —

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из седнице архид. конзисторије,

У Карловцима 22. марта (4. априла) 1905. г.

Предсједништво.

Бр. ЕК. 133 ех 1905. 2—3, 37

ЕДИКАТ.

На бракоразводну молбу *Ђуре Вукелића из Плашког*, против супруге му *Софије*, сада непознатога боравишта, овим се речена Софија позива, да у року од 90 дана, рачунајући од дана првога увртења Едикта овога, овој Конзисторији или сама лично предстане, или мјесто седањега свога пребивалишта пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без ње окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 28. априла 1905.

Предсједништво.

Број 540/Конз. ех 1905. 2—2, 39.

СТЕЧАЈ.

Исписује се *поново* на парохију у *Српској Камеји*, IV. разреда са роком до укључиво 20. јуна (3. јула) 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављеног рока потписаној конзисторији поднијета.

У Пакрацу, 27. маја (9. јуна).

Предсједништво епарх. конз. пакрачке.

Број 529./К. з. 355. ех 1905. 2—3, 41

СТЕЧАЈ

Исписује се поново на мјесто парохијскога помоћника у Великој Писаници са роком до укључиво 18. (31.) јула 1905.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављеног рока епархијској конзисторији овој поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 24. маја (6. јуна) 1905. године држане.

Предсједништво.

СТЕЧАЈ. 3—3, 35

Расписује се стечај на место дневничара ко архидијецезалне управе. С тим местом скопчана је плата од 2 К на дан, коју ће своту изабрани из благајнице срп. нар. црквн. фондова и од архидијецезалне управе месечно у натраг добијати.

Компетенти, који могу бити Срби прав. вере, имају своје прописно инструисане молбенице сами својом руком написати и председништву архид. управе до 2. (15.) јунија поднети.

Архидијецезална управа.

У Карловцима 13. (26.) маја 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 511/410 ex 1905. 3—3, 33

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Зорке Бугарски рођ. Илић из Осека против супруга јој Милана сада непознатог боравишта расписује се едикт за 90 дана с тим, да се има поменути Милан овој конзисторији за то време од дана првог увртења овог едикта или лично или преко свога заступника јавити иначе ће се бракоразводни поступак и без њега наставити и довршити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 5./18. маја.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, прошћено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по води и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђена као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** —

8—24, 8. Илустроване ценовнице и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а за четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Поједини бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 443. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 14

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у петак 15. јулија 1905.

Манастир Кувеждин и Дивша.

Д. Р.

(Продужење и свршетак.)

Пошто су по напред реченој одлуци оба манастира Кувеждин и Дивша морали имати једног игумана; то братство њихово изабере за заједничког игумана кувеждинског јеромонаха Захарију (Николајевића).

12. Августа 1756. поднесе већина братства оба манастира молбу и тужбу митрополиту Ненадовићу, молећи да им се допусти да бирају новог игумана, пошто игуман Захарије није за управу и пошто под његовом управом оба манастира пропадају, а тог истог дана поднесу и молбу, да им се допусти да за игумана изаберу кувеждинског проигумана Нила (Клеутовића) пошто — рекоше — у данашње време није нико други од њих у стању управљати као што треба њиховим манастирима.

На тужбу братства против игумана Захарија, одреди митрополит Ненадовић истражну комисију у Кувеждин и то архимандрита шишатовачког Вићентија Поповића, Јефтимија Радосављевића проту карловачког и Атанасију Исаијевића игумана велико-реметског.

Они обавише на лицу места истрагу 17. Авг. 1756., и пошто су прво појединце преслушали на записнику све потписане на тужби и њихове исказе увели у записник, а за тим и оптуженог игумана Захарија, и његово оправдање увели у записник; написаше у истражном записнику следеће своје: „*Расуждение*".

Из сего експамена видјети можно, да игумен јрм. Захарија изверженију игуменскија служби неподлежит, понеже никакова убитка и пагуби јест монастирем своим сотворил, такожде да и братија на всја предложенија пункти против игумена засвидјетелствовати немогоше, но обаче игумен винен јест, јако све ханте грунта своего монастирја не знает, братијам умершим Анатолију ђакону и монаху Гаврилу на погребенију ние присуствовал, и да из мон. Дивше братију није звал на собор у Кувеждин, но во сем может исправитисја, за погрјешение јего и небрежение судим јему да чрез мјесјац днеј чреду држит и литургију служит у мон. Кувеждину, такожде десет псалтира с молитвами обичним и поклони да прочтет. Намјестнику Арсенију, понеже он сеја конфузии и неправеднаго допошенија против игумена на-

чалник и предводитељ јест био, а правило 21. во инструкции общежителним монастирем фрушкогорским нашим от Г. Архиепископа изданој говорит: јако вси обшче в мон. живушчи должни сут во всем всјачески повиноватисја игумену своему, и имјети јего во достојепном почитании и љубви во образје самаго Христа; того ради судим јему по лишении служби намјестническе в Карловце чрез мјесјац дње о хљебје и водје во арести биги. Јевтимију намјестнику дившанскому, понеже он без вједомости своего игумена у мон. Дивши виноград садил, вино и восак продавал, и прошће Нешчинцу допустил сећи, такожде ков дизал на игумена с намјестником Арсением, и своју рукоју меморијал писал, и некотороју братију с Арсением припудил подписатисја, судим да будет лишен намјестничества и да преселитсја во мон. Кувеждин. Нилу прогумену, будући да он соизволил јест, злому совјету намјестников и против игумена неправедно доложение с нима сочинил, судим да воздержитсја от вина и ракие до грјадушчаго праздника Преображенија Христова — то је скоро годину дана —. Јеромонахом Партенију, Јоаникију и Стефану, судим да сваки по тисјашч поклонов великих за три дни совершит, и сваки по три псалтира с молитвами да очитает. А монахи сушчија у Дивши разредити за благо находим.

Во всјакојже покорности прилагаем и сие во јеже би намјестника у мон. Дивши ненареждивати, но јединаго искусног икономa, а намјестник би један био и он пребивал иногда у Кувеждину, а иногда у Дивши чрез њекија дни, а у Дивши такожде наредити три свјашченика и четира монаха, прочују всју братију пребрати у начални монастир Кувеждин. И тако всја сија на всемилостивјејшее Их високопреосвјашенства Ексцеленции остављајем разсуждение."

На ово је својеручно написао митрополит Ненадовић:

„Да по суду сему сија комисија во всем попечително и опасно исполнит, и како је совершила нам да јавит. Мон. Раковац 20. Августа 1756".

19. Августа 1756. отправише јеромонаси манастира Кувеждина и Дивше митр. Ненадовићу следећу молбу и обвезу.

„Ми долуименовати братија монастирej общежителних Кувеждина с Дившом, купно со јеромонахом Нилом обвезуемсја, Их всекир, и Екс. Г. Г. Арх. и Митр. како по прошенију нашему за поставити нам игумена Нила јрм. обоим монастирем что он у напредак болше водитисја будет нежели когда прежде био јест игуменом, прилежно и опасно службу своју совершати будет, и монастире јединако и братију содержавати, и с нима без пристрастија водитисја. Такожде с коншијама у договору и љубови живјети хошчет, а трошак непотребни и неприлични в монастирје чинити не будет. Но све с вједомостију двора арх. митрополитскаго или с оглашением Г. отца архимандрита шишатовачкаго. Такожде да дјелати будет све с совјетом заклетих старцев, и дившане на сваки собор призивати будет и протокол от свега водити. Ашче ли в нижајшем познатисја будет пагуба какова и убитак монастирем да бивает и нестроение, то не сам Нил јрм. кази, но и ми сви да подлежим. С коим совершуем и киждо своеручно подписуемсја в общежителном монастирје Кувеждину 19. Авг. 1756.

Нил јеромонах			
Арсеније јеромонах	и	намјестник	
Јефтимије	„	„	„
Стефан	„		
Мојсеј	„		
Јоаникије	„		
Партеније	„		
Тимотеј	„		
Стефан	„	„	молер
Никон	„		
Герман монах			
Симеон	„		
Василије	„		
Макарије	„		
Јоан	„		

На полеђини је својеручно написао митр. Ненадовић 20. Авг. 1756. у ман. Раковцу ово: „Да комисија сија, по сему прошенију на објешчанше нихово совершит, и игуменом Нила јеромонаха поставит и

закленут, по сему објешчанију да испуњава и по уставам житие свое да водит.*

23. Августа 1756. положио је у ман. Кувеждину игуман Нил заклетву, у којој се обавезао да ће савесно испуњавати своје дужности и старати се за напредак оба манастира и братства.

Тог истог дана управило је поменуто изасланство митр. Ненадовићу следећи извештај.

„Високопреосвјашченејши. По всемилостивијшој резолуции и указу ваше ексцеленции совершение сотворихом и игумена поставихом јрм. Нила и јурамептом обвезахом, такожде проче служителе. Наредихом намјестника јрм. Мојсеја, заклетија старци: проигумена Захарију, Стефана молера и Германа монаха. Еклисијарха јрм. Јефтимија, протоколиста Арсенија, кључара Василија монаха. У мон. Дившу оправихом проигумена Захарију, Партенија јрм. икономом тамо опредјелихом, јему спомошчника Германа монаха. Тимотеја јрм. еклисиархом, Макарија кључаром и Јоана монаха јему спомошчника дахом, тамо јрм. Никон пребивати будет а прочаја всја братија здје пребивати будут, и на всемилостивијшему расположенију и наређенију в. Ек. контенти остајут. Проигумена Захарију у канеју придворну в Карловиџе чреду чрез мјесјац днеј држати, а Арсенија и Јефтимија јрм. во арест чрез мјесјац днеј такожде наредихом.*

Хесан от приходов и отходов примити немогохом, понеже Арсенај јест остал у Карловци, а протоколи у јего ормару и тако ормар запечатихом и игумену Нилу на собљудение вручихом дотоље, дондеже они от арести освободјатсја. У грјадушчују недјељу арх. шишатовачки с игуменом Нилом отити будут в мон. Дившу инвентариум прегледати, а здје инвестариум прегледати будут когда Арсенај приђет.

Сија всја во всјакој покорности изјављајушче вашеј ексцеленции, пребиваем".

1758. утекли су и напустили манастир Кувеждин и Дившу јрм. Јефтимије намесник кувеждински, Герман монах намесник дившански, дјакони Дионисије, Леонтије, Василије, Симеон монах, услед чега је одредио митроп. Ненадовић архимандрита шишатовачког Вићентија Поповића и ексарха Пахомија да изиђе за што су напустили манастир.

Они су обавили испите у Кувеждину 7. октобра 1758. Из истражног се записника види, да су избегли калуђери били незадовољни са игуманом Нилом, и да су хтели да им буде игуман намесник Јевтимије. Кад им то није испало за руком, једни од стра и гоњења игумановог, а други подговорени од неког Симеона калуђера из ман. Савине у Далмацији, који је ђаконима говорио, како ће их у Далмацији запошити, а једном, да може тамо и владиком постати.

20. Марта 1759. обратио се игуман Нил (потписао се Јовановић, а у опису је манастира од 1753. наведен као Клеутовић. Јовановић се потписао сугурно по оцу Јовану) митр. Ненадовићу са следећим питањем.

„Високопреосвјашченејши — — — — Вашему високопревосходителству со овим моим всјех нижајшим и покорним писмом извјествуем, како сего настојашчаго 9. у Илоку скупштина била спахиска, и кнезови онамо позивачи сремски, из села Дивоша кнез Јоан и неколико кмета са шним била, и нима заповед издал Г. Губернатор Јосиф Демковић да премјере и подају људма на сесионе земљу, и что пеизиће у спахиском грунту, да људе оне намире с нашом земљом колико буде им требовати, тако сказует нама кнез да су отговарали јему, они како несмију монастирску земљу они мјерити нити људма давати и он им оштро заповедал да таки то ураде, и за аренду јему напоминьали, како на монастирску земљу аренде не могу давати, а он говорил јешче веће оће они људи давати нежели от наше земље спахиске, и кнез нама дошао неки дана и за то сказао, тако јему јесам говорио, да ни по кои начин неусудиса земљу нашу мјерити, нити давати докле ја нејавим В. Е. и јесам ишао Г. отцу архимандриту и с ним се за то разговарао чтоћу чинити, пак су ме послали да кнезу закажем да

* А Нил оног истог дана ког је осуђен био да не пије вина до преображења 1757., тог истог дана постављен је за игумана! Уред.

он у земљу монастирску недира, и јесам кнезу сказал наша је земља подељена и вама дата свакоме и у протоколу монастирском јесте сви уписани и по обичају прежднему и царски нам издата превелствја и у садашњој царској уредби како су нас поставили, и вам пак ваше добро и усјевну земљу дали без аренде, и никоме нисте дужни давати что имате окром монастиру обични десетак и проче, и они говоре да нису ради подпасти у таки данак већ ако сила буде, за то просим В. П. шчоћу чинити ако почну мјерити, или ћу бранити или допустити, то они пак новину почињу неку, пак ће и више шчо скорим, совершујући — — — —“.

16. Јулија 1759. обратио се игуман Нил митрополиту Невадовићу с питањем, да л да прими по ново у манастир јеромонахе Саву и Јоаникија, који су неколико пути бегали из манастира и ишли римском свештенику у Митровицу да се поунијате.

30. Сепг. 1765. јавља игуман кувеждински Иларион Станојевић између осталог и ово: „— — у Дивши чесма отца Матија совершена јешче непокрита; келие зидајутсја свуд наоколо, изидане сверху врата. — —“

* * *

Пошто смо дошли до још једног писма игумана кувеждинског Атанасија; то ћемо и њега овде навести.

Исто гласи:

Како јест повељењем Г. Г. патријарха и репартиција изишла на наш монастир Кувеждин 110 фор. и тако догорившесе з братиом монастира Дивше како и јесу у грунту нашего монастира по привилегии, того ради согласивше се когда господ бог даст те се сад оконча грунт и укрепи се, тогда да призовемо ближнего монастира имумена и јешче неколико господара да видимо что буде прилика дати им ораће земље и плзшине что марва може ходити, и тако размотривше о всем определити что они братија дившани будут спомагати нам више поменутога монастира братии у сваки порез кои се наложи на више помјанути мон. Кувеждин, на кои начин буде се нашло право, того ради своеручно подписуемо се и печатију монастирскоју потверждуемо за болшее вјеројатие.

Дато в морастиру Ковеждину Ноем. 23. 1745. года.

М. П. Атанасиј игумен.

Кирил, проигумен ковеждински јеромонах.

Георгиј јрм. наместник.

Стефан јрм.

Леонтиј монах.

Партениј монах.

Анатолие монах.

Мњење

патријарха Самуила Маширевића о закључцима народног сабора 1865.

Д. Р.

После дугог мољакања и чекања, једва се допустио расправан српски народни сабор, који је отворен 25. фебруара а завршен 24. марта 1865. године.

Исти је сабор знаменит с тога, што је рад истог сабора већином потврђен — с неким изменама —, те и данас наже његова закључења, која се налазе у тако званом и познатом „Кр. рескрипту од 10. Авг. 1868.“

На истом је сабору водио главну реч ц к. комесар генерал барон Јосиф Филиповић, који је био председник саборски.

Генерал се Филиповић из почетка и то од доласка владике темишварског Самуила Маширевића за администратора митрополије, па све до избора и потврде његове за патријарха, добро слагао с њиме. Доцније пак по потврди Маширевићевој, охладнела је њихова љубав, што се могло видети и за време расправног сабора, а и што се види из акта патријарховог, ког овде наводимо.

Акт овај Маширевићев, не само да је значајан за историју самог сабора од 1865., него је знаменит и с тога, што он баца јасну слику на понашање романских посланика и држање сабора спрам њихових потраживања.

С тога га и наводимо у оригиналу да послужи и он као прилог у парници између нас и Романа.

Исти гласи:

Seiner Kaiserlichen Hoheit Herrn Erzherzog Rainer, Minister Praesidenten

Wien am 8. Juni 1865.

Der in Folge Allerhöchsten Entschliessung von 14. Juni 1864. einberufene Serbisch-National Wahl Congress, welcher zu folge der allerunterthänigsten Bitte und in Gemässheit der Allergnädigsten Kaiserlichen Entschliessung ddt. 24. Decem. 1864. als Verhandlungs-Congress die Berathungen über Kirche, Schul und Fondes-Angelegenheiten am 5. Februar 1865. begonnen und am 6. April l. J. zum Abschlusse gebracht, hat seine Schlussfassungen und Vorlagen im vorgeschriebenen Wege durch den kaiserlichen Commissär Allerhöchsten Ortes unterbreitet.

Nach der Allerhöchsten Bestätigung des Wahl-Actes, durch welchen Seine K. K. Apostolische Majestät unser Allergnädigster Herr und Kaiser seiner treugehorsamsten serbischen Nation den Beweis der unausgesetzten kaiserlichen Huld zu geben, und mich allertreuesten Diener mit einem neuen Acte der kaiserlichen Gnade zu belohnen geruhete, haben die dem Verhandlungs-Congresse als Vorlagen vorzulegenden Vorbereitungs-Verhandlungen begonnen, welche in Folge meiner Allerhöchsten Ortes huldreichts gewürdigten Anträge, und der vom kaiserlichen Commissär befürworteten Allerunterthänigsten Bitte des Wahlcongresses der bischöflichen Synode und dem an Stelle der beizuziehenden Vertraungsmänner bestimmten Ausschusse zu gewiesen wurden.

Der Umfang der Synodal und Ausschuss Vorlagen, die Berathungen und Schlussfassungen des sohin abgehaltenen Verhandlungs-Congresses, geben deutlichen Beweis darüber, dass mit Rücksicht auf Vielhältikeit der Gegenstände selbst mit Rücksicht auf die Vielhältigkeit der Gegenstände selbst, mit Rücksicht auf die, durch die Länge der Zeit entstandenen Mängel und Übel welche in Ermangelung einer praecisen, den allseitigen Bedürfnissen angepassten Regelung obiger Verhältnisse nothwendigerweise eintreten mussten, dass endlich mit Rücksicht auf die vom vorgeschrittenen Zeitgeiste gebotenen Anforderungen, und der zur Bedekung derselben, und nur im höchst geringen Masstabe zur Verfügung stehenden materiellen Mitteln die Aufgabe des Congresses eine bedeutende, ja sehr grosse war.

Die Lösung dieser Aufgabe durch die Vorarbeiten durch Synode, und auf Grundlage derselben durch den Congress selbst, ist aber durch die zugleich der Synode und beziehungsweise dem Congresse behufs Lösung zugewiesene romanische Frage noch viel bedeutender und schwieriger geworden.

Die romanische Frage, deren wesentlicher Abschnitt die Errichtung einer ihrem nationalen und sprachlichen Anforderungen entsprechenden Metropolie bildete, ist schon an und für sich als eine Neuerung, als Gründung einer nationalen Kirche in der in den kaiserlichen Gesammtstaaten vereint bestehenden Hierarchie der griechisch orientalischen Kirche von unvereinbaren Schwierigkeiten begleitet gewesen.

Ich will mich jeder historischen Auseinandersetzung über die Entwickelung der hierarchischen Verhältnisse selbst, jeder ferneren Darstellung der zwischen dem Erzbisthume zu Carlovitz zu dem declaratorial und nicht declaratorial Bisthümern bestehenden Beziehungen und endlich auch jeder ferneren Begründung der berechtigten Obrigkeit der Erstern, und somit der Widerlegung der zum grossen Theil nicht gerechtfertigten Beschwerden der Romanen enthalten, und erlaube mir diessfalls mich auf das Congress-Memorandum selbst zu beziehen.

Ich beschränke mich diessfalls auf die Thatsachen und Ergebnisse der vorerwähnten Synodal und Congress Vorlagen, und nehme mir die Freiheit blos diese vom wahren Standpunkte zu beleuchten.

Die tief und schmerzlich gemachten Wahrnehmungen dass die Lösung der romanischen Frage, und weil allen Anforderungen der Romanen nicht sofort entsprochen wurde, das ungelöst Verbleiben derselben Frage Allerhöchsten Ortes nicht gnädig aufgenommen wurde, veranlasst und nöthiget mich Euer Kais. Hoheit mit dieser Denkschrift zur Last zu fallen mit der unterthänigsten Bitte, solche gnädigst entgegen zu nehmen.

Es liegt nicht in meiner Absicht mich und mein Vorgehen während der Verhandlung zurechtfertigen, ich vertraue in tiefster Erhfurcht auf die Allerhöchste Huld, und gebe mich der Hoffnung hin, dass die Allerhöchste Gnade einmal verdient, ohne Grund auch nicht entzogen wird; ich bin nicht menschlicher Schwächen bar, bin aber streng genug gegen mich selbst, um ein Versehen, oder eine absichtliche Unterlassung der Förderung Allerhöchsten Absichten, zu entschul-

digen; ich bin und verbleibe der alte, treue, gehorsamte Bischof, und werde als solcher bis an das Ende der mir von der Vorsehung bestimmten Tage fest und unerschütterlich ausharren.

Der Zweck, den ich mir zur Aufgabe gestellt habe, ist ein höherer, ist das tief empfundene Bedürfniss, den wahren Sachverhalt und Verlauf der hierauf bezüglichen Berathungen und Vorlagen offen und aufrichtig, zu beleuchten, dem Allerhöchsten Throne und der hohen kaiserlichen Regierung mit der Wahrheit zu dienen und hiedurch nach Kräften beizutragen: dass einerseits bei der etwa definitiven Schlussfassung in dieser Angelegenheit durch die masslosen Ansprüche der Romanen die Rechte der Mutterkirche und die gerechtsamen der Serben nicht gekränkt werden, und dass anderseits das Verhalten der bischöflichen Synode, und des serbischen National-Congresses nicht einer ungnädigen Beurtheilung unterzogen werde.

Die romänische Frage, deren Lösung dem romanischem Volksstamme eine ihren nationellen Bedürfnissen entsprechende Existenz begründen soll, muss nothwendiger Weise in soweit dieselbe die Errichtung der Metropolie und ihre Durchführung zum Gegenstande hat, in beiden diesen Beziehungen und mit Rücksicht der sich hier aus ergebenden Competenz, einer besondern Betrachtung unterzogen werden. Als Wesen und Hauptsache in dieser Frage erscheint die Errichtung der Metropolie selbst.

Den seit Jahren gehegten Wünschen der Romanen, und der im Allerhöchsten Handschreiben von 13. August 1864. ausgesprochenen Allerhöchsten Absicht Seiner K. K. Apostolischen Majestät, kraft welchen unser Kaiserlicher Herr mit Wahrung der canonischen Rechte der griechisch-orientalischen Kirche die Verwirklichung dieser Wünsche von dem Gutachten der Synode abhängig zu machen geruhen, hat die bischöfliche Synode nachdem sich Seine Excellenz der derzeitige romänische Erzbischof Freiherr von Schaguna mit diesem Postulate an die hierin competente Synode gewendet, sofort entsprochen; indem dieselbe über meinen in der ersten Synodal-Sitzung gestellten begründeten Antrag in pflichtschuldigen Bestreben, der Allerhöchst ausgesprochenen Absicht seinen treu gehorsamsten romänischen Nation einen Beweis der Gnade zu geben, und in lebhaftesten Wunsche, mit der in Kirche und Dogmen vereinten Nation die Angelegenheit friedlich auszutragen, und ihr eine ihren sprachlichen Anforderungen entsprechende Entwicklung zu gewähren, sich auf das dringlichste angelegen sein liess, die Grundlage für die Errichtung einer coordinirten romanischen Metropolie aus den Canonen und Kirchensatzungen zu suchen und auch zu finden, und das treugehorsamste Gutachten dahin zu erstatten, dass Seiner Majestät dem Kaiser das Recht die Metropolie zu errichten zustehe.

Die Synode, welche in dieser Angelegenheit insoweit dieselbe vom canonischen Standpunkte in Betracht kommt, competent, und rücksichtlich der Kirchen und National-Güter nur einrathend das Gutachten erstattete, hat sich der Gnade erfreuet, dass die Beschlüsse und Vorlagen derselben laut Allerhöchster Entschliessung ddt. 2. December 1864. huldreich genehmiget wurden.

Ich leihe keine Worte der hiedurch bethätigten Loyalität der Synode, weil ich diese als Pflicht und Schudigkeit betrachte, ich erwähne der obigen Thatsache einzig, und allein aus dem Grunde um darzuthun, dass die Romanen das Höchste ihrer Wünsche, nämlich die Errichtung der Metropolie, und nach ihrer Ueberzeugung die Gründung ihrer glücklichen Entwiklung, nachdem sie diesen Gegenstand im geeigneten Wege und competenten Ortes angeregt, zu ihrer Befriedigung erreicht haben.

Den weiteren Verlauf der Verhandlung, und die später von Seite der Romanen bezüglich der Fonde und Klöster gestellten Auforderungen, welche, in sofern die Romanen die im Ausschusse ventilirten Ausgleichs Verhandlung abgebrochen und vor der diessfälligen Beschlussfassung des Congresses Carlovitz verlassen haben, unentschieden blieben, betreffend, erlaube ich mir zu bemerken, dass nach allen mir über den Hergang der Sache bekannten Daten, und nach meiner innigsten Uiberzeugung der Sache, das Verhalten der Romanen selbst, und ich muss es mit Bedauern gestehen, die Uiberstürzung in der Diskussion dieser Frage und das Verkennen der Sachlage eben so, als der zu ihrer erwünschten Lösung entsprechenden Mitteln von Seite des kaiserlichen Commissärs mit Schuld trage.

Das Benehmen der zum Wahlcongress erwählten romanischen Deputirten, welche an diesen nicht Theil genommen, später jedoch lange nach Beginn des Verhandlungs-Congresses dennoch erschienen sind, namentlich die unüberlegte Ausse-

rung mehreren derselben, dass sie der Gewährung ihrer Postulate gewiss sind, und die Synodae und Congress Berathung nunmehr nur ein Formalität bilde, die Perhorreszenz der Romanen in eine auch nur berathende und aufklärende Besprechung ihrer Angelegenheit mit dem Congresse zu treten die beständig und ausserhalb des Congresses, am Sitze desselben geheim und isolirt gepflogenen Beratungen, waren eben so viele Ursachen und Gründe eines, wenn auch nicht gerechtfertigten Verdachtes, daher nicht wohl geeignet, zu einer friedlichen und befriedigenden Lösung der Frage den Weg zu bahnen.

Die Ansprache des kais. Commissärs in der Sitzung von 8.20. Feber 1865. Sitzung X. und Anweisung des Congresses mit den erschienenen romänischen Deputirten rücksichtlich der Theilung der Fundationen und Abtrettung und Uiberlassung der gewünschten Klöster in eine Unterhandlung zu tretten, und zu einem Pakte zu schreiten, hatte neue Schwierigkeiten hervorgerufen und jene Anträge herbeygeführt, welche nach einer agitirten Besprechung der Sache dahin ausgingen, dass die Romanen ihre diessfällige Postulate entweder im Congresse selbst vortragen, oder solche demselben vorlegen mögen.

Der hier dargestellte Vorgang vereint mit dem Umstande, dass der kais. Commissär mit seiner vielleicht bestgemeinten, aber zu lebhaften Betheiligung an den Congress Berathungen, mit dem Forciren der Schlussfassungen in kleinlichen indifferenten Gegenständen, und den hieraus entstandenen agitirten Stimmung, die anfänglich hingebende Unterstützung geschwächt hat, — was um nicht vieler unleidlichen Vorkömnisse zu erwähnen, leider geeignet, meine Thätigkeit zu erschweren.

Wie nun immer der serbische National Congress in seiner derzeitigen Constituirung betrachtet werden mag, wenn auch diesem nur die Competenz einer consultativen Corporation zuerkannt würde; so scheint dann doch die Annahme, dass derselbe zur Entgegennahme der auf die Fundationen und Klöster Bezugnehmenden Postulate der Romanen berechtiget war, und dass daher die letztere zur Einhaltung dieses Weges angewiesen waren, nicht ohne Begründung.

Abgesehen davon dass in allen Fällen von Trennungen aus dem Schosse der Mutter-Kirche alles das, was kraft Widmungen derselben zugewendet wurde, im Besitze derselben gelassen wird; hat der Congress pflichtgemäss gehandelt, als er den Wunsch äusserte, diese Postulate anzuhören. Dass sich allgemein kundgebende starre Festhalten an die alt hergebrachten Rechten, und die aus unseren heutigen staatlichen Einrichtungen fliessende ängstliche Wahrung der Stellung jeder repraesentativen Körperschaften, ferner das Gefühl der Verantwortlichkeit gegenüber den Wählern und Mandanten, mögen als weitere Motive obiger Handlungsweise betrachtet werden.

Inmitten der in diesem unliebsamen Stadium getrettenen Verhandlung, und nachdem der kais. Commissär die in seinen Händen befindliche Petition leider zu spät und mit der vorläufigen Erklärung, dass er um die Gestattung der Mittheilung derselben Seiner Excellenz, dem romanischen Erzbischof angehen müsse, blos im Auszuge dem Congresse mitgetheilt, habe ich nicht unterlassen meinen Einfluss geltend zu machen, und den Antrag dahin zu stellen, dass ein Ausschuss des Congresses mit den romanischen Deputirten in berathende Verhandlung trete, wie diess das Sitzungs-Protocoll XXII. nachweiset.

Die Aussuss-Berathungen nahm die aktenmässige und geschichtliche Darstellung über die Entstehung und Widmung der Fonde, so wie deren derzeitigen Stand zur Grundlage und fasste trotz meines für die Romanen günstingeren Antrags, den Beschluss durch Mehrheit, dass die Romanen bei einer auf ihrem Rechtsprinzipe gemachten und für sie günstigen Berechnung nicht mehr als 212.000 fr. anzusprächen hätten, und das rücksichlich der Klöster, als rein serbischen Stiftungen, der Ausschuss sich jeder Berathung enthalten müsse.

Ungeachtet alles dessen habe ich eingedenk der obigen für mich stets massgebenden Grundsätze, und geleitet von wahren Geiste der Kirche, nicht unterlassen den Antrag im Congresse zu wiederholen, dass den Romanen an Antheil aus den Gesammtfundationen der Betrag von 250.000 fr. ausgefolgt und für die bestehende romanische Arader und neu zu errichtende Carasebesser Diaecese je ein Kloster unter den zur Wahrung der Echtheit der Stiftung nöthig befundenen Bedingungen abgetreten werde. Der Congress hat meinen diessfälligen Antrag in Beziehung des Antheiles aus den Fonden in Betracht der rechtlichen Grundlagen, welche für die Ansprüche der Romanen wenn auch in geringeren Maasstabe sprechen, angenommen, und zum Schlusse er-

hoben, dass den Romanen anstatt der für sie nach der günstige Berechnung gebührenden Summe von 212.000 fr. — 250.000 fr. ausgefolgt werden möge laut Beilage .

Rücksichtlich der Klöster, nachdem für den Anspruch auf dieselben die Romanen keinen Rechtgrund nachweisen konnten, nachdem alle Traditionen und Schriftstücke für das ausschlüssliche Recht der Serben in dieser Beziehung sprechen, was die Romanen selbst bekennten müssen, und der derzeitige romanische Erzbischof im Angesichte der bischöflichen Synode von Jahre 1864. auch einbekannt hat, wurde jedoch mein Antrag abgelehnt. Hieraus folgt nun, dass der Congress die Ansprüche der Romanen, welche dieselben mit Rechtsgründen zu unterstützen vermochten, vollkommen gewürdiget, dass derselbe jedoch den Postulaten, für welche nicht der entfernteste Rechtsgrund angeführt werden konnte, bei dem obigen Benehmen der Romanen nicht nachkommen, endlich die Rücksichten für die freiwillige Abtrettung der Klöster nicht als entscheidend betrachten konnte.

Ich unterbreite diese, dem wahren Verlaufe der Verhandlung unternommenen Darstellung mit der tröstenden Hoffnung, dass Euere kaiserliche Hoheit sich einen gnädigen und gerechten Beurtheilung meiner Handlungen, und des Verhaltens des Congresses nicht verschliessen, und die ehrfurchtsvolle Bitte genehmigen werden, dies Darstellung zur Allerhöchsten Kenntniss Seiner K. K. Apostolischen Majestät unseres Allergnädigsten Kaisers und Herrn, dem Spender aller Gnaden und Hort und Beschützer des Rechtes gelangen lassen zu wollen.

Euer Kaiserlichen Hoheit treugehorsamster Diener
Samuel Maschirevics m. p.
Patriarch.

Автобиографија

Партенија Павловића

епископа посвећења.

Д. Р.

У 72. књ. „*Гласника*“ бившег српског ученог друштва, наведен је опширан „Извештај одбору за науке историјске и друштвене срп. ученог друштва о рукописима, што је друштву на оцену поднео преко г. Витковића др. Ђорђе Мушицки.“ (стр. 106.—184.).

Исти је извештај поднео друштву члан *др. Никола Крстић*.

По истом је извештају поднео друштву на оцену др. Ђорђе Мушицки, синовац владике Лукијана Мушицкога, и то не само писма разна што их је Лукијан добијао од других и писао другима; него и многе друге ствари историчне што их је Лукијан које узео из митрополијске библиотеке, а које из шишатоначке, у намери, да их изда, што није урадио.

На стр. 155. поменуо је Крстић један рукопис, кој је он назвао „дневником“ неког непознатог путника и у опширном је изводу од 155.—162. навео његову садржину.

На крају рече Крстић: „Судећи по ономе, што је написано на крају прве стране другога листа, писац је овога рукописа Партеније . . .“

А ко је био тај Партеније, не знаде рећи Крстић, те „био — рече — ма ко писац његов, налази за вредно, да се рукопис откупи за учено друштво, и требало би, да га још неко други пре гледи, те да се види, да ли заслужује, да се печата.“

Друштво је откупило речени рукопис, те као што је исти рукопис и остале поменуте ствари лежао код др. Ђорђа Мушицкога од смрти Лукијанове († 15. марта 1837.) па све до 1890., кад их је поднео ученом друштву; тако оне исто леже и данас у библиотеци српске краљевске Академије, а каквих дивних и значајних има међу њима писама.

Поменути је дневник у истини написао Партеније Павловић, епископ посвећења, који се с правом може назвати првим српским Анахарзисом.

Пре неколико година, био је тако добар високопречасни г. прота ставрофор Јован Вучковић, ректор богословије, те је Партенијев дневник на молбу нашег брата Илариона преписао, ког овде навођемо у целости ради његове важности и карактеристике, а подједно и с тога, што је у њему Партеније описао сам своје странствовање.

Исти гласи:

* * *

1749. Ізнія 21.

Тогда кѣпно ѷмыль ѣсмь ѵходь оу Цесара и оу Кралици, й по нѣколико дни пойдѣхь до Міхадіи, хотѣ до Бѣкрешца оугпро влахіискаго ити на призиданіе игумена Кшистантіна Мавроюрдата, йже мнѣ посла́лъ ео Ейінѣ не вѣдѣлъ двадесать дѣката трошка ради, и на речѣномь мѣстѣ не вѣмь которыи демон приспедный йай чловѣкъ привлѣкый сице нась оскорвй, їако возвратиша нась мені й нѣкоего Гешрпіа йзя Молдавій тогда мнѣ спѣтшествующика ея окоѣхъ желѣзныхъ ничтоже вѣдящихъ й чесѣ ради нась вѣдати всхотѣть. И наредили по осам солдата, й ѣдинъ официрь ѿ града до града то ѣсть ѿ Міхадіи до Темишвара, до Сегедина, до Бѣдима, до Бюри й до Ейінни самыа ѵ нюдзѣ ея зелъ часъ ѣсмь й помыхлъ, й на всако сіло промінавали кози форшпанъ й не всѣли са мы нічто сѣвѣсти чистѣй сѣщій, но скѣрѣли что нась пода стражомъ вѣдать їако злодѣѣи, й не пѣскали ни скимь что проговорити. И ея Бічь 3 міи держаша нась ѣсовіто затворѣнныхъ й йспитали нась, й паки 13 міи стоали ея затворѣ нейсходно, дѣндіеже призрѣ ешшній на наше смиреніе й помиловав ны ѣсть, й тогда нась съ міромъ ѿпѣстіли мнѣ 50. а Геѡргію 25 дѣкати дарепали. И до 30 дѣкати потрошиха нань, й не вѣмь кѣмь демономъ прелщенъ, ея Бѣлградѣ махометанскѣ (оуѣы) воспрілѣтъ невѣрв. Бѣ ѣгѣ да ѣвратитъ на свою хрістіанскѣ вѣрѣ ѷмиже вѣсть сѣдвами. Сіи намъ принатое ѣключеніе йай подозрѣніе прінципа ради Кантакзѣина, догадйло. И ѿ тѣлѣ какш нась татарски, а не людски водили, всигда мода глава шюѣнтъ, й нѣкогда а йолітъ, но слава Бѣ ѿ всѣхъ, не ѣдиножди то мнѣ привычйся, но нѣколико кратъ ещі ея моемь странствованій ея мірскомъ чинѣ во пѣрвой їстіпіани йай ѳхридѣ нѣколико оудареніа по главѣ, й по раменахъ ѿ Агарана ѣсмь пріймйлъ тогѡ ради что іа ея чамію йхъ прежде наше ѣкышшю краснѣ цркоѣ ѣсмь ея ѷйло оудариха йлйти клепалъ, й хотѣли ѷйше ма ѕлѣбити, ѣще не ѣы ма тогдашній тамъ паша защитйлъ, ѣгожѣ ізя прежде ехпросйлъ такежде й мѣселйма что ѣы клепало оустроніа ея нашей цркви, недопѣщаютъ во Агарани нашимъ хрістіанмь ни ѷйло, ни звони оупотрекляти ея імперій тѣрцкомь, йнигда чрез тіктона ѷйло оустроніх, ѣдархъ ѳхридскій не кышшь тогда тѣлѣш архіепіскопъ ѳхридскомъ Ішасафъ (ѣмыже вѣди вѣчнам памать) не допѣстйлъ мнѣ ея ѷйло оударити на призиданіе хрістіанъ на молйтвѣ и правило цркоѣное, й тогѡ ради їа тогда принаждѣнъ клепати ея речѣнній цркви ѿ злоѣрнихъ Агаранъ оусвоінной, многи во наши прекрасни цркви восхйтили ѿ нелижъ Божіймъ допѣщінімъ грѣхъ ради нашихъ ѣбладйша магометани не тѡчіо дрѣли, но й ея наше время йдѣже мы слѣжили Бѣ, оу Нйшь градъ красенъ й велйкъ цркѣвъ восхйтили, й держатъ, й ея мѣсто нашихъ молитвъ й слѣзѣ свѣтлыма тварцкіма молитвы терпйть долготерпѣлйкый гдь. Подобнѣ й ея трансилваніи йай ѳрділь по смѣрти моегѡ оучйтеля Марка Кѣпранина положйли на мà ѣкоѣи жемѣзни, й предъ гинераломъ оу Сивйню ѿйли. Посемь ѣгда Банатъ, Срѣмь, Шлавонію, Хорватцкъ, Далмацію, Італію мірно прейдехъ Божіймь й Бгоматері покровомъ но не безъ злостраданіа й кода ея речѣнній во Кроаціи близъ Депавйна монестыра нѣколико оударенія железомь по раменахъ ѣсмь пріалъ, й ея Нйаполи італіанскій завщени й изъ латинскіа цркви йзгнаніе ѣсмь терпѣлъ, їако папъ нарекль ѣсмь non e vero pastore il Pontefice, ma e falso, perche e fato la schisma in chesa de Jesu Christu. И ея ѓймѣ, й венецій и florencij, флорінцій и Барѣ подобнѣ йай горше бы постралъ, ѣще не бы скѣро пришёль й ея задрѣ йай їадрѣ ѣгда вторицею прійдохъ, 3 дній быхъ затворенъ ѿ Гинерала назаженіемъ архіепіскопа задарскагш називаема Змаевића по ѷмени їако й житіе ѣгѡ, їако змій во ея апокалйпси йай ѳкровеній ѿ Іѡанна єѵангелиста ея 12 главй написаный ѷзвлекъ вѣдѣ хотѣ потопйти жінѣ ея сйце ѕвлечённо 12 звѣздами, вѣнчанію, лвнѣ подъ нѣгама ѷмыщю дема зрѣма крйлама ея пѣстйно вѣтающю, сице й речёный Змаевићъ ѷзвлекь написавъ противь наша православным вѣстѣчным цркве й противь покойнагш хажи Стіфана Лкевиратича епіскопа далматійскаго, ѣмыже нѣкогда пати ножным пѣкли надъ жерачом Венеціами за нѣкое подозрѣніе что нань ѷзчѣли да конрспендйра сѣ Москвали, и ея Керѣнѣ градъ італійскій 4 лѣта заточени й затворѣни, йже любомѣдраго Дѣонісіа й мині сподобйлъ діаконскагш чина ея Далмацій. Прежде же ѣгда ѣвходихъ ѣсмь Ѧлеманію аулѣнѣ, Дурдрахій йай Драчь, Москопо́ль Елгарадъ, йдѣже мощи

сѣтш Никодима новостродавца, ѿ Аграфѣна предъ 50 лѣтъ мѵчѣника, ѥ. ѳпаскаѧ йдѣже близъ монастыря й тамь почивають мощи сѣтаго Іѡанна Владимира царя й ѥ. Сказаръ йлй Скендерби градъ. 2 міца й пола быхъ затворенъ й ѥ. оковахъ желѣзныхъ ѳложенъ дондеже молитвами сѣтаго великомѵчника Димитрїа мироточивагш солунскагш многодождїзнѡ водѣ напастйша на нихъ й настоѧщимь тамошнихъ православныхъ за 30 сребрѣника свободйсѧ. И тогда ѥ. примѳрскїи гради Олцинь, Антївари, Котори, Кастелюзи совокупь 15 гроша ѳ. влгеподаталйныхъ христіанъ й римлянъ ѣсмь послалъ ѥ. градъ Скадаръ йдѣже претерпѣхъ арѣшт за ѿкѵпъ, а 15 гроша тамошнїи христіани платили й намирили за мене. Й не возмогохъ ѥ. томъ терпѣти пѳтшествїенное ѳзлобленїе й рани по негахъ моихъ, принудихсѧ фстати ѥ. примѳрскїй варошь рйсанъ зовомый, й тамш составихъ школѹ 30 ученйкшвъ, за ѥдно лѣто, по семь преселй ма покойный влка Стйфань на Савинкѹ ѥ. монастырѣ стѳфпенскомь, й тамъ постригоша ма ѥ. монашескій чинъ й діакономь постависта. й сйце наставлямь ѿ блажснопочйвшихъ Стйфана Архіепа. й Леонтїа архімандрйта, дондеже пойдохомь чрезъ Босиѹ, Мостаръ, й Сарайевѣ йдѣже торжествовахомь рождествѡ Гда нашего Ійса Христа Мелентїемь Босанскимь, митрополітомъ вѣчнаѧ ѣмъ памать, странноюбезникъ насъ поїмилъ. й обычдйлъ нѣколико днй ѥ. прочйми господдѣи, й покойномь хажй Дамйаномъ йзрядйнмь мужемь, вѣчнаѧ ѣмъ памать, й возвратйша насъ ѿ ѳзлобйти восхотѣвшихъ насъ аграфчь й ѥ. день празднйка рождества христова й ѣзъ славжйхъ ѥ. цйкви Сарайевской сѣтыхъ Архагглевшхъ ѥ. дїаконскомь чйнѣ, дѣсною рѹкою кадйлницѣ, шбею же на лѣво рамо кіевтя сребреный й позлащённый носа. ☞ тѣдъ пойдохомь ѥ. новый пазаръ покойномь Мшсѣй пйскомь, йнакш бо не дерзнѣхомь сотворйти понеже намѣренїе наше быле йзъ далмаціи ѥ. Москвѣ йти покойномь царю Пётрь імпѳратодь всеросійскомь, монархъ православномь. Но аграфни то слышали, й насъ обычйти искали, тогш ради принуждйни йнакш пѳтшествїе обратити. Й ѿ новагш Пазара ѥ. Ѣлградъ пройдохомь й привыхомь нѣкое врѣма, мене взяли покойный Мшсѣй Архіепископъ й митрополитъ пой сѣтъ й съ нймь до Бѣлнни Австрійской пошли, й возвратйвшеся ѥ. Карловицѣ Літѵргисали во храмѣ сѣтыхъ верховныхъ апостоль Петра й Павла Ішнїа 30 й мене рѣ коположйлъ присвѣтгра, нйкшнего же митрополїта й Архіепйскопа, діакона, то ѣсть Павла Ниндовича. Николаа покойнаго постависта тимишвáлского єпйскопа, Мавїма карансебйшкаго єпйскопа, Йнокйнтїа римничкаго єпйскопа, тогда во римнйкъ вкше подъ Ѣлградомь. Ин тогда молйхъ покойнаго Мшсѣа митрополїта, й допвстйли ми йтй сь влкомъ Николаемъ до Крамва на Інцилаціи Інокйнтїа єпйскопа римничкаго. Й по йдохъ до Бѣквѣрца йдѣже бѣрктѣхъ Хрѵсанда патрїарха іерѵсалимскаго, й по 3 міци восхотѣхъ возвратйтиса ѥ. Ѣлградъ по мемь бѣкшанїю, но й тамъ постйжи ма напасть сицевымь ѳбразомь. Звали ма домйници йли дрїере Кшнстантїна Брайкокича пройцїта валахійскагш слышати ѿ мині прповѣдь на валахійскій языкъ, ѣзъ же ѥдный йако мѫжіе ихъ повѣрли ѥ. Кшнстантінополь тѫжити предъ Сблтаномь царемь тѣркимь Бога Николая Сверлета грѣха насилованїа ради ихъ й ѳзлоблёнїа. И тогш ради подозрѣнїа быхъ ѥ. монастырѣ сѣтаго великомѵченика Гюргїа нѣкагш затворенъ нѣкое врѣма, дондеже восписалъ Мшсѣй митрополитъ ѳ Бѣквѣрцѣ ѥ. дечённомь пройцїпѣ Николаю й Шпостйлъ ма. Й сйце чрезъ Брашбвъ, Сибинъ, римникъ, пройдехъ ѥ. Ѣлградъ йдѣже й соборъ всенародный быле. Потомь Мшсѣй Архіепйскопъ й митрополитъ преставйлса на лѣчшй животъ, вѣчнаа ѣмъ памать. Й изврáнихъ быста за Архіепйскопа Віконтій Іванновичь не вѣзъ распри моконачалїа. Съ нимже пойдохъ пáки не тёчію до Бѣнни Австрійской, но чрезъ Прагъ чехимскъ до Карлспотъ йлй Тёплице Каролов, й тамъ проводйли 3 міци. Вёда тамь йсходитъ йзъ земли врéла клокочюща, йжи піютъ тамь приходащіи йакоже кáфѣ. й очищаетъ чюдик чйчка ѳна вода. Ѥ. первый день 5 филчна треба пити, ѥ. второй день 10, ѥ. третій 15, ѥ. четвёртый 20 й прочаа, й Болныи й здрави піютъ ѳ. нѣколико дней. ☞ разайчныхъ тамь собираютсѧ Народшвъ йако на цѣлительнѣю водѣ. Бѣнестйи врачеве тогда совѣтовали покойнаго Бѣкёнтїа митрополита тамь пойти йцѣлёнїа ради Бóлести ѳгш. Карлови тёпаніа зовётса, понеже пой Карол пáтомь римскомь цёсарь ѳзвержёнъ тѣ водѣ ѥ. нйхъ же ѳбрáли иса й сынъ ѳтопленїи мёртви, й по сйхъ цáрскомь когда йзлёчилъ цёсарь нóгъ своѥ ѿ рани тою вёдою

чтѣ йиаль на нбгѣ ѿ Ббм францѣскогѡ, насилиди тѣ мѣсто, й лѣпь вєрѣшь оучинивь, хвдожницы бвсктѣютсѧ йзрадни, орѣжїа не дерзаетъ ктѣ тамь носити, рдзвѣкъ ѣгда йсходить на пѣтшествїе. Й кйсела вбда тамь йзвнрє планйнско ѣстъ мѣсто красно близ Сєдбнїй. Йщє не бы мнѣ возбранилъ покоѣный Архїепйскопъ Ѳйкйнтїй, ймалъ ѣсмь намѣрєнїе посѣтити Сєдбнскїа йкадемїа и оучилища. Возвратившєсѧ пакй ѣх царствующю Ѳйенй, ѣсмь ѣх хрдмъ стагѡ первомбченика Стѣфана й Архїдіакона малѣ вєсьдѣ сотвориль ѿ мйрѣ, любвѣ. й седми всєленскихъ соборѣхъ на латйнскїй йзыкъ, тогѡ рди хотѣли ма затворйти йзѧ йзмлѣнна, й та прѣдика кила на праздникъ вєсѣхъ стыхъ по римскомъ. Хотѣлъ ѣсмь продолжйти ѣщї, но ѣгда видѣхъ йкш возбранйютъ й рбки возложйти хотѣли на мѧ, тогда ѹмолчѣхъ.

(Наставиће се.)

Која је боља управа манастирска?

Д. Р.

(Продужење.)

Са уређењем српско православних манастира у карловачкој митрополији бавили су се почевши од митрополита Мојсија Петровића, на све до патријарха Самуила Маширевића, више више митрополити патријарси, и издавали разна правила за калуђере и управу манастирских имања — прихода и расхода, односно позивали управе на вршење старих правила.

Ну, све њихове наредбе и уредбе врло су кад што хасниле. На њих су се управе већином врло мало обазирале и ретко се где у ком манастиру по њима поступало.

Док су се скоро сваке године мењали управитељи манастирски — игумани — које је братство бирало; дотле је још управитељ-игуман морао да се обазире на глас братства и братство је имало удела у управи манастирској т. ј. без његовог одобрења није смео управитељ-игуман да ради по својој вољи шта хоће.

А није могао да ради по својој вољи с тога, што је знао, да га код првог избора не ће братство изабрати за управитеља-игумана.

Кад је пак уведено под митрополитом Павлом Ненадовићем 1753. општежитије и укинуте особине по манастирима, и кад су се почели управитељи — игумани да бирају на вечито — до смрти; од тада су почели управитељи-игумани већином да раде без договора и саветовања са братством и почели да раде којешта, због чега су поједини митрополити и бивали принуђени да издају или нова правила за калуђере — управо за настојатеље манастирске — или да их упознорују на стара правила.

Ал сва та правила ретко кад да што хаснише, и није се њима постигло *оно*, што се мислило постићи и зашто су управо и издата била.

Настојатељи манастирски за свој рад нису се бојали братства, које их је морало слепо слушати, а да им не буде ништа за свој рад, који се обично косио са манастирским правилима, за то су се већ постарали „дворјани“, те су тако лепо и безбрижно радили по манастирима шта су хтели.

Много су времена — још — за Рајачићево доба — из дворова ишле комисије у тако звану, „промену“; ал за то су и пред њих многи и многи несавесни настојатељи дотерали манастир до пропасти, дочим се чланови комисије нису „празни“ враћали у двор.

Тим манастирским — управо дворским — комисијама радовали су се и настојатељи манастирски и чланова њени, први, што је комисија обично премештала „непослушне и непокорне“ калуђере — јеромонахе и ђаконе —, а други што се нису као што рекосмо „празни“ враћали у двор.

И то је ишло *тако* и поред све оне строге апелаторијске наредбе од 1854. односно 1856., коју је саборски одбор 1875. усвојио и у српском преводу издао 1876. и која и данас важи — бар на папиру, пошто нема новије.

Како је народни сабор од 1864/5. затекао већину наших манастира у доста једном стању, и пошто је опште мњење било, да се — ако се остави и надаље калуђерима да они управљају манастирским имањем, не може увести ред у њима и да од њих не ће имати ни црква ни народ икакве користи; то је сабор у V. одељку својих закључака, који су и потврђени, донео у погледу управе са манастирским добрима следећа наређења.

По §. 5. А. Администрација манастирских добара поверава се централној управи народних фондова под архиепископом српским, која ће привремени начин манипулирања одредити, и предлог о том за коначно решење идућем народном сабору поднети.

По § 6. А. Манастирска добра и њихови при-

оди долазе под администрацију управе црквено-народних добара и фондова.

По § 15. Б. Управа црквено народних фондова и добара — па и манастира — састоји се з патријарха и три асистента, од којих је један из реда духовног, други из војничког, а трећи из грађанског, као и из митрополитско-народног секретара.

Овима се додаје: један надзиратељ добара, књигвођа и рачуновспитач

Како рескриптуално ово наређење није ни ступило у живот; то је народни сабор 1870. у својој LIX. седници донео следећу уредбу.

„И донде, док се управа, манипулација и контрола манастирских црквено-народних добара стално не уреди, организује и уведе, сабор доноси следеће преко нужне привремене наредбе:

1. Изаћиљу се комисије саборске на ту цељ, да економске инвентаре, како непокретна тако и покретна манастирска добра, прва по свом стању и својој вредности, по својој плодности и по разним врстама производа, друга по својој вредности и употребљивости уједно пак да и активна потраживања и пасивне дугове манастира обележе. Иста комисија обележиће стање манастирске цркве и стање обитељски здања и економски и други зграда.“

2. Комисије да испитују стање и начин руковођења економије манастирске, као и начин управе, манипулације, рачуноводства и контроле, и преслушаће жалбе и тегобе, које би се у том погледу појавиле, и уједно да изиђи, по ком би се економском плану и начину манастирска добра, као: њиве, ливаде, виногради, воћњаци, шуме и т. д. најцелисходније и најкорисније руковати могле, и на ту цел, да се комисије користе и знањем и искуством стручњака из околине“.

3. Комисије ће од манастира и по потреби и од дотичне конзисторија на увиђење изискати манастирске рачуне, најмање од последње три годиње дана, исте прегледити на ту цел, да пронађу колики су доходци манастирски добара били, какви и колики расходи, и да сравнивши исте са постојећим стањем манастирски добара и чловим рентабилитетом, произнађу приход исти добара, који би се целисходном економијом постићи могао.“

4. Где комисија нађе, да је управа и манипулација уредна била, може оставити и на даље економску управу и манипулацију у досадањим рукама, но да јој по увиђењу потребе, целисходнији начин економије пропише и према томе по потреби и економско особље умножи, да по потреби рачуноводство уреди и, да јој поред досадашње контроле братства постави такође и ваљску контролу.“

5. Где пак комисија неуредности на још таке нађе, да је опасно и штетно економску управу и руковање у истим рукама оставити, ту да постави други орган управе и манипулације економске, и то ако за једно или за друго згодно и подесно лице у средини ман. братства нађе, из његове средине, ако не, оно и ван њиног круга. Но и у једном и другом случају поставиће поред контроле братства и ваљску контролу.

Где комисија оваке промене не учини, она ће одредити начин како да се манастир у добром стању одржава и братство у њему уредно издржава. Исто ће тако комисија означити и начин, како да се са примањем и издавањем, са рачунима и са касом у манастиру у опште са утицајем духовног настојатеља и братства целисходно манипулише.“

6. Ваљске контроле ради поставиће комисија за она манастирска добра, за које буде изасланја једнога економији ванчнога повереника свога са привременом примерном месечном платом од највише 40 ф., који ће у руковању економије учествовати, а нарочито пазити, да се економија по плану од комисије одређеном води, који ће рад економски надгледати, и како о приходима тако и о расходима уверавати се, и ако би нереда и злоупотребе приметио, о томе комисију и односно једнога члана комисије известити, коме непосредни надзор дотичног манастирског добра поверен буде“.

7. Вишу контролу и надзор вршиће чланови комисије и на ту цел одредиће они међу собом, који ће над којим манастирским добром непосредну контролу и надзор водити. Овај ће имати право и дужност, да га по потреби чешће о руковању и рачуноводству са ман. имењем на лицу места увери, па ако би се какве мане или злоупотребе показале, да томе на пут стане, и да га по процесу комисије успоставн, нарочито пак биће му дужност, да у време жетве, бербе, сече шума, и у опште при прибирању плодова од веће вредности на лице места изађе, и да се како о уредном раду и о каквоћи, количини збрани плодова, или производа увери и

да настоји, да се све то у уредне књиге уведе; он ће надгледати да се плодови и производи непродаду у невреме и без потребе и да се за то сходна цена постигне и тога ради учествовање у седницама у којима ће се решавати о спекулативним продајама производа и друге знаменитије продаје, које се ради обични домаћи потреба предузимају, имају се њему на знање дати. Ако члан комисије перед примети, имаће га отклонити, а ако би тога ради промена у управи или манипулацији требала, позваће и друге комисије, да нуждне наредбе учине."

8. Ред којим ће комисије при времену свога задатка поступати, оставља се њеном увиђењу но пре свега ће имати она написати стање по стојећи плодова и производа".

9. Комисија да буде:

а) за манастире архидијецезе: једна за Велику Ремету, Крушедо, Гргетег и Фенек, друга за: Оново, Раваницу, Јазак и Бешеново, трећа за Шишатовац, Кувеждин и Привину Главу, и четврта за Раковац и Беочин;

б) за манастире у Банату једна за Бездин и Ходоч, друга за остале манастире у Банату;

в) за манастире Бачке једна комисија;

г) за манастир будимске дијецезе једна комисија;

д) за манаст. пакрачке дијецезе једна комисија;

е) за манаст. горњо карловачке дијецезе једна комисија. Свака од ових комисија да буде од три лица."

10. Комисијама овим додаће дотичне конзисторије по једнога члана из средине своје, но непзаслање или несуделовање конзисторијског члана, неће саборску комисију у своме раду пречити моћи."

11. Чланови комисије имаће дневнице од 3 фор. са подвозом и становањем и препитањем у манастиру, за време деловања. Ова дневнице иду на рачун манастирски добара а по потреби даваће се као предујам из клирик. фонда."

У LXII. седници од 8. Јулија 1870. изабрати су чланови исте комисије за манастире.

У последњој је одржаној седници 25. Јулија 1870. изабрао народни сабор соборски одбор од 9 лица.

Исти је саборски одбор у својој првој седници 15. Септембра 1870. поверио своме члану Ђоки Димитријевићу, да изради предлог о начину целисходне администрације манастирских добара, и да се позову комисије манастирске, да на ту циљ што скорије саопште стање манастирских добара, са својим мњењем о начину даље администрације.

Исти је члан саборског одбора поднео 1. Маја 1871. народном сабору свој *„Предлог за уредбу о управи црквено-народних добара и о дотацији и редукцији манастурског свештенства."*

Предлог је овај уступљен посебном одбору, и рад је његов стављен у седници од 1. Јулија 1871. на дневни ред.

У том је погледу донео сабор следеће наређење.

§. 1. Манастирска добра — — — — стаљају се под администрацију главне управе и добара и фондова у Сремским Карловцима.

§. 6. Који начин економског газдовања да се усвоји, одредиће се обзиром на пределне околности главна управа — —".

§. 7. Донде, док се у §. 6. означене уредбе не донесу, поступаће економско особље у вођењу економије онако, како то главна управа међутим за целисходно пронађе и одреди.

§. 11. Осим надзора, који ће се у 6.) напоменутим уредбама завести у ман. добрима, надзираваће економа настојатељ, коме се у дужност ставља, да рад економа сам или преко братства прати — настојатељ имаће даље право и дужност, да нађе на инвентар манастира, ман. зграда и добара и да сваки недостатак у томе као и друге мане, перед, ил злоупотребе у економији непосредно или путем претпостављене црквене власти, главној управи доставља. Економ је дужан настојатељу рачуне и дневник показивати".

Известилац је саборског одбора Ђока Димитријевић поднео у име одбора 2. Јулија 1871. сабору извештај о манастирима, у ком се рекло: „— — Из тога узрока препоручује се управи добара на прво место домаће обделавање, које би се постепено имало завести свуда онде, где су околности, положаји и каквоће земље иоле повољне и нуждан капитал и знање стручно на расположењу стоје".

У саборској седници од 12. Јулија западене се питање о томе, да ли да се закључци саборски у погледу у обзиру управе нар. фондова и црк. народних добара — на и манастира — на превишње знање или одобреље поднесу, и на предлог Ђоке Димитријевића сабор огромном већином закључи, да се само на превишње знање поднесу.

У седници од 13. Јулија сабор донесе: „Уводну наредбу за уредбу о управи црквн. нар. добара“, у којој се рекло:

§. 1. Уредба о управи црквн. нар. манастирских, епископских и архиепископских добара доставља се Њег. Преузвишености администратору српске патријаршије и митрополије (владици будимском Арсенију Стојковићу).

§. 2. Њ. П. позваће најдаље за 14 дана кад сабор ово заседање сврши, саборски одбор, да чланове главне управе изабере.

§. 3. Како се чланови гл. управе изберу, састају се неодложно у седницу и расписују стечај за књиговођу и фишкала и економског надзиратеља.

§. 4. Кад се гл. управа именовањем споменутих чиновника попуни, наступа своје деловање, а досадашња управа престаје даље делати.

§. 5. У исто време расписује главна управа стечај за управитеља и економа.

§. 6. Чим се дотично особље набави, наступа економска управа нар. добара своја деловање.

§. 7. Од времена, кад гл. управа прими управу ман. добара, ступа одређена у споменутој уредби плата манастирског свештенства у живот.

§. 8. Главна управа нар. добара јавља дан, кад се устроила и дан кад је администрацију нар манастирских, епископских и митрополитских добара преузела како влади, тако и сабору или саб. одбору, а уједно епископима, манастирском братству и посредним огласом народу.

У седници је саборској од 27. Јулија усвојен предлог Ђоке Димитријевића: „Да у манастирама постојеће саборске комисије и њени органи све довде рад свој продуже, док гл. управа црквн. нар. добара друкчије ненареде.“

За време трајања сабора изабратог 1869. па све до његовог распуста 1872. (29. Марта) нити је саборски одбор, нити сабор донео сталну уредбу о управи црквн. нар. добара, и тако су све до 19. Маја 1872. управљали манастирима од сабора изабрата комисија и од ове изабрати надзорници.

19. Маја 1872. на основу царског решења од 29. Марта 1872., којим је разрешен сабор од 1869., разрешио је министар др. Теодор Паулер како саборски одбор, тако исто и манастирске комисије и поверенике, заједно са надзорником даљског спахилука Петра Чарнојевића и позвао администратора Стојковића, да се у погледу управе манастира има поступати у смислу V. одсека кр. рескрипта од 10. Августа 1868.

(Свршиће се.)

Мњење

хрватске дворске канцеларије у Бечу о закључцима српског народног сабора од 1865.

Д. Р.

Код установљења дотације парохијалне требало би одредити, да сваки парох без обзира у који разред спада, добије:

а.) пристојан стан у нарави, и колико могуће уза стан башту од $1^1/_2$ или најмање од једнога јутра.

б.) огрев у нарави или релутум за такови у новцу по местним околностима.

в.) бесплатни подвоз у службеном пословању у обсегу парохије.

Осим тога требало би по пренапоменутом разређењу паросима определити плаћу само у готовом новцу; и то:

у парохији	I.	разр.	годишњих	1200 ф.
„ „	II.	„	„	1000 „
„ „	III.	„	„	800 „
„ „	IV.	„	„	600 „

Мање од 600 фор. не може се установити, јербо иначе не би парох иванњу и части својој примерно живити могао.

За мерило пристојбе за огрев имало би се у свакој епархији узети просечна вредност од 10 хвати букових дрва.

За покриће парохијалних дотација требало би сходне изворе и довољна средства пронаћи.

Досадашња берива парохијалнога свештенства основала су се, или на непокретном поседу, или на особној дужности, те су била:

а) или стална,

б.) или променљива.

Међу прва спадао је бир ударен по мери непокретног поседа, затим богојављенска водица као дужност сваке поједине куће; — међу променљиве то јест нестално доходке парохијалне спадала је штола од разних свештеничких функција.

Не би пробитачно било, стална на

непокретни посед ударена берива, која су се и досад безприговорно давала, тако на пречац укинути, — ну будући, да је скупљање тих пристојба са свакојаким неприликама скопчано, па зато и теретно било, откуд су се и многе распре и мражње породиле, то би требало установити, да се те дужности од стране обвезаника откупе.

Требало би дакле праву вредност тих подавања точно конштатирати, и сваку форинту са 20 фор. капиталисарати.

Ово се не би, да како, иначе точно пронаћи могло, него путем процене по комисији, која би се зато у свакој епархији на три способне особе и уз точну инструкцију поставити имале.

Да откуп тих дужности не буде обвезаницима одвише теретан, требало би установити, да они на откупну главницу падају ваљане обвезнице, које би се одмах на њихов непокретни посед интабулирати имале, те да главницу и односне интересе амортизирају за десет или највише двадесет година, и то кад одкупна главница не би била већа од 25 фор., онда у десет година, а већу главницу у 20 година.

Ове главнице имале би припасти дотичној парохијалној закладн.

На тај начин постигао би се бар један знатни део парохиалне дотације.

Где има још других на ту сврху већ постојећих главница или извора, као на пример од обћинских кућа под станарину дани, или у принесцима од стране политичке опћине, ту би се имали и отуд долазећи приходи прирачунати горе назначеној дотацији, а што би фалило на разредно у готовом новцу опредељену плаћу, то би се имало на поједине обитељи и остале становнике црквене опћине по кључу државнога изравнога пореза распоревати.

Дочим у војничкој крајини не постоји порез на куће и на особе, тако звана кућарина и тециварина, то би на истих разлога, поради којих ти порези у војничкој крајини уведени нису, опредељени, да се паросима и надаље из крајишких провента даје у готовости отштета за парохиалну сесију, а сесије, где такових има, без да би биле имовина крајишке задруге, да припадну крајини за њезине сврхе, а поједине задруге, којих су сесије у дотацију пароха узете, да се реше уживаног ослобођења од пореза и других олакшица.

Оне црквене опћине, које би на прихода својих главница добивених за продане сесије, за откупљени бир и откупљену богојављенску водицу, имале сувишка преко разредне дотације свога пароха, имале би половицу тога сувишка на припомоћ другим сиромашним опћинама предавати и у јерархијску закладу.

Како би дакле откуп бира и богојављенске водице осигуран био, имала би ова годишња подавања престати.

§. 18. Дотација системизираних помоћника састоји се из по сесије земље у њиви или из накнаде за њу по мери, по којој је у §. 10. опредељена, даље из полутине свих парохиалних прихода.

Овај §. не може већ поради тога стајати, што би у оним црквеним опћинама, у којима би били по два или више системизирана парохијална помоћника, сва парохиална дотација за два такова помоћника исцрпљена била, без да би главном пароху ништо допасти могло осим намењене њему сесије, па и у оном случају, кад би где постојао само један системизирани помоћник, добивао би овај управ онолико, колико и главни парох, то јест *половину свих парохијалних прихода*.

Гледе ових парохијалних помоћника ваљало би оно, што је горе на §. 2. и 6. речено, на би се они могли само у оним местима поставити, у којима би се за њих довољна дотација нашла.

Уважив надаље разлоге код §. 9 и 12. гледе парохиалних сесија у опће наведене, имали би парохијални помоћници осим стана, баште и огрева још у готовом новцу добивати онолико, колико половина разредне плаће главнога пароха износи, дакле у црквеној опћини I. разреда 600 фор., II. разреда 500 фор., а неможесе предмевати, да би и за црквене

опћине III. и IV. разреда требало системизирани парохиалних помоћника.

§. 22. „Протопрезвитер, који је редовно и парох, има једну и по сесије земље и годишњу плаћу са 50 по сто више од осталих местних пароха.

Осим тога добива годишње од сваке душе у обсегу презвитерата свога по 1 новч. и бесплатни подвоз, ако у званичном делу у свом протопресвитератском округу путује."

Што је већ о парохијалним сесијама и дотацији пароха у опће речено, важа и за протопрезвитера као местнога пароха. Ну праведно је, да протопрезвитер своје више части духовне као и већих званичних послова ради, већу плату од осталих пароха истога разреда добије. Зато би ваљало опет протопрезвитере међу се у два разреда разредити, и у I. разред оне ставити, који су намештени у месту, у ком станују дијецезани епископ, или у већим градским, где је скупље живети, у II. разред пако оне, који су у мањим варошима или пако на селу смештени.

Првим би ваљало дати надоплатак од годишњих 600 фор. а другим од годишњих 400 фор., ну овај надоплатак не би могао искључиво на терет пасти оној црквеној опћини, у којој је протопрезвитер уједно и парох, већ би се морао или из опћега којега фонда, или у недостатку такова из парохијалних заклада целога протопрезвитерата по мерилу разреда у које су поједине црквене опћине гледе плате својих пароха стављене, намирити; у том случају пао би на црквену опћину, у којој је дотични протопрезвитер намештен, само сразмерни приносбени део.

Подавање од душе по по новч. имало би се као непрактично са свим испустити, дотично забацати.

§. 27. „Дотација дијецезалнога епископа састоји се на 10000 фор. годишње плате у готовом новцу; — епископ бачки и темишварски имају осим тога 2000 фор. додатка.

Епископска конвенција и сидоксна укида се.

Епископи би се могли у три разреда ставити.

У I. разред архидијецезана и бачког епископа.

У II. разред темишварског, вршачког и будимског.

У III. разред пакрачког и карлштадтског и епископа.

за I разред	. . .	12.000 фор.
„ II „	. . .	10.000 „
„ III. „	. . .	8.000 „

годишње плаће.

Осим тога, да добива архидијецезан као митрополит и патријарх оне у §. 4. превишњега деклараторјума од 16. јулија 1779. назначене своте, и да ужива добро Даљ.

Али би у пре напоменуте епископске дотације, наузевши за резиденцију опредељене станове и уз такове постојеће баште урачунати требало и приходе од осталих епархиалних непокретних добара.

Надаље не би се обзиром на недостатна средства за намирење епископских дотација, дочим приходи народнога фонда не износе толико, колико би за дотације епископа требало, епископска конвенција безусловно укинути могла, већ би само за олакшање подавања и купљења те конвенције, па на одстрањење злоупораба, које се збивају са сакупљањем тога епископскога прихода, установити требало, да дотичне опћине епископску конвенцију капитализирају положив на сваку форинту годишње дужности главницу од 20 фор.

За олакшање тога откупа имали би се рокови од 2 до 5 година поставити, наиме ако главница не износи преко 100 фор. две године; за главницу од 100 до 150 фор. 3 године, за главницу од 150 до 200 фор. 4 године а за главнице преко 200 фор 5 година.

До уплаћења првога рока имала би се та дужност досадашњим начином подмиривати, — после тога рока пако уз остале оброке и интерес неуплаћених износа положити.

У име епископске конвенције положене главнице имале би се уносити у народни фонд као недотицива заклада,

па би се само камате употребљавати могле на намирење епископских дотација.

Овим начином осигурала би се већа страна тих дотација, и што би још фалило, то би се из камата од досадањих главница и из других прихода народнога фонда намирити могло.

Кад се то тако у живот приведе, онда не би било запрека изјави, да је укинута епископска конвенција, сидоксија и спигелија, дочим се она задња и онако већ из народнога фонда надокнађује.

(Продужиће се.)

Пред иконама у обновљеној саборној цркви новосадској.

(Продужење.)

Крштење Христово приказано је *погруживањем*. Христос се налази до паса у води скрстивши руке на прсима, а Јован Крститељ корачно са обале једном ногом на камен, што се из воде помаља, и нагнувши се пружа десну руку у смеру да Христа погруди. Левицом се ослања на високу палицу, којој је на врху крст. Иза њих двојице лебди анђелска прилика са раширеним, широким убрусом. А над целом овом групом лебде: сасвим горе, у облаку, Бог Отац, а мало ниже *слегнисе Утвержденіе* — Св. Дух у виду голубијем.

Ова икона, овака каква је, има своју историју. Према скици, што ју је П. Јовановић поднео у своје време бачкој конзисторији на одобрење, крштење је требало бити приказано са *поливањем*. И конзисторија бачка, не обазирући се на већ коначно расправљено и решено питање баш у овом предмету (Види: Јована Вучковића: *Пред иконом крститеља Христовог* или птица на иконографије. У Новом Саду. Штампарија А. Најевића, 1891.), одобри скицу са свима гласовима против једног. Члан конзисторије, који је остао у мањини, није приватно уметнику и упозори га на учење православне цркве у погледу крштавања. После неког времена одговара уметник том члану, захваљује му на напомени и изјављује, да је проучивши ово питање нашао и сам, да скицу треба исправити... И где! онога, чега се неки бојали, наиме *нецистичности* у приказу погруживањем, нема ни близу. Лепо и красно је то уметник извео и сваки, који се нађе пред овом иконом, одмах види и разумева, *какав* се догађај приказује на њој.

Многи црквени сликари, већ из врло раног доба, па и наши српски стављају на овој икони и анђела (једног или више), да Исуса после налаза му на воде огрну чистим убрусом (чаршавом). Тај обичај, као што се види на овој икони, усвојио је и Паја Јовановић. По моме мишљењу ово је силом натурено овој слици, јер се не оснива на казивању Св. Писма (анђели му служаху тек после, после 40-дневног поста и ђаволовог кушања — Мат. гл. 4. ст. 11.; Мар. гл. 1. ст. 13.). Осим тога *крсница* (што би могло да значи онај бео чаршав), као знамење новог, чистог и светог живота, у који се верни крштењем препородио, нема смисла код Исуса Христа, другог лица Свете Тројице, који се као Бог и без греха родио, и који се крштава, како сâм рече Јовану Крститељу, „јер тако нам треба испунити сваку правду“ (Мат. гл. 3., ст. 75.). Са сликарске стране може се ово стављање анђела са убрусом правдати само лепшим груписањем. Но ово се може постићи и на други начин н. пр. каквим тропским дрветом или биљком на обали, или чим томе сличним.

Иначе икона ова изазива у сваког, ко је види, и признање и хвалу.

Ускрс Христов приказан је овде на досадашњи општи познати начин: У моменту, када је анђео одвалио камен (радња анђелска је овде врло живо приказана) узноси се Христос у зрак. Силна светлост струји од њега кроз прасковрје и запањује стражаре, који у страху или нагли да беже или падају онесвешћени на земљу...

И нехотице ми се натурује упоређење ове Јовановићеве иконе се иконом Ускрса Христовог од Уроша Предића у гргетешкој цркви (позната већ нашем свету из „Календара Матице Српске за 1904.“, и књижице карловачких богослова „Ускрс Господа нашег Исуса Христа“, што је штампана ове године у манастирској штампарији у Карловцима). И упоређење ово испада код мене у корист Предићевог приказа. Ево зашто. Мањифестације другог лица Свете Тројице свагда су мирне, благе и достојанствене. Најчудније је валада Преображење на Тавору, али ни о тој не говори Св. Писмо као о нечем силовитом: „и

преобрази се пред њима, и засја лице његово као сунце, а хаљине његове постадоше беле као снег"... тако еванђелисти описују Преображење (Мат. гл. 17. ст. 1—9., Мар. гл. 9. ст. 1—13, и Лук. гл. 9. ст. 28—36.). Апостоле је све ово веома задивило и чинило им се као да сневају, али се не уплашише уједно. Уплашио их је само глас из облака: „Ово је син мој премили..." (Ibid.). Кад се по васкрсу јавио Христос двојици ученика на путу у Емаус — јављање му није ни најмање необично, за то га ученици у први мах и не познају, тек при преломљењу хлеба с радошћу видеше, да је то љубљени Господ, али у том тренутку неосетно, непримећено кад и како, **некудних бысть има.** Па и при Вазнесењу Христос не *узлеће* него се *узноси* — **познашашеся** вели еванг. Лука, који је и сам био сликар, у своме еванђељу (гл. 24. ст. 51.) Сам пак *ускрс* не значи неко силовито излетање из гроба него *сједињење душе са телом*, једном речи *оживљење*. И ипак на многим иконама Ускрса Христовог, па и на овој, Христос некако искаче, излеће из гроба, као што искаче играчка дечја притиснута у кутијици заклопцем или, ако хоћете, као тане из топа. Неестетично, недостојанствено — по мом мишљењу.

Напротив пак, како је срећно, како је лепо и достојанствено приказао Предић Ускрс Христов у гргетешкој цркви: На исеченог гроба у камену, гроба имућног Јосифа Ариматејца у врту му, до којега се улази степеницама, — из тога и таког гроба, са којега је анђео одвалио затворни камен и овај се надом на степенице преломио, излази бела, светла прилика ускрслог Господа, са оним достојанственим, оним вечито благим и милим ликом и држањем својим, који изазива у човека усхићење, сузе и — веру. Анђели (мироносица Марија Магдалина затиче два анђела) обрадовани, занесени ускрслим Господом победиоцем смрти и искупитељем човечанства, припали на колена љубећи му у захвалности руке... Стражари видевши све ово у смртном страху обамрли, један нагао да бежи... У позадини, из далека, виде се мироносице, које су рано пориниле, да за рана док још Јерусалим спава, помажу Исуса... Све тихо, све мирно и некако природно на овој Предићевој икони, и опет — све тако лепо, тако узвишено!

Преображење Христово. Лепа слика. Ипак, отворено ћу рећи, да сам од Паје Јовановића очекивао друкчију интерпретацију кичицом оног мало пре наведеног просијања лица, оног етерског беласања одела, у коме се показао Исус Петру, Јакову и Јовану на Тавору, а за које евангелист Марко вели, да га „белила не може убелити на земљи" (Мар. гл. 9. ст. 3.). Можда ја и сувише тражим, али задовољен свакако нисам.

Вазнесење Господње. На једној зеленој и пространој равници, коју шара блиставa речица а у даљини затвара планински венац, који се на даљине само плави, пала на колена група људи, апостоли Христови, и задивљени посматрају како им се Господ узноси на небо... Све је то приказано на маленом и тесном простору, што га је иконостас дао за ову икону, врло лепо и са толико живе пластике и перспективе, да изазива и допадање и дивљење у сваког.

Само (опет то „само"!) не знамо како да ову *равницу*, на којој се по Паји Јовановићу збива вазнесење, доведемо у склад са еванђелским казивањем, по коме се вазнесење Христово догодило на *Гори Маслиновој* (Види Лук.: Еванг. гл. 24. ст. 50, Дела апостолска гл. 1. ст. 12. — Види и Евангеліе отъ Луки на славянскомъ и русскомъ нарѣчіи съ предисловіями и подробными объясненьями примѣчаніями Епископа Михаила. Кіевъ. Въ Типографіи Кіево-Печерской Лавры 1899. — На стр. 643.)? Ако не више тога, али од црквеног сликара мора се предпоставити, да је, пре него што ће приступити приказу каквог библијског догађаја, прочитао бар библијски текст, који о дотичном догађају говори. Но овде као да ни тога није било.

Силазак Св. Духа на апостоле (Духови). У дворишту једној са дрвеном таваницом збила се у доста стиснуту гомилу дванаесторица апостола са *две жене* у средини. Над њима горе засјала нека јарка светлост, која се излила у пламене језичце над главама апостола, који су очевидно изненађени и зачуђени... Ето тако је приказао Паја Јовановић причање еванђелиста Луке о силаску Св. Духа на апостоле (В. Дела апостолска, гл. 12).

Првобитно (и на скици и на самој нарађеној слици) Св. Дух је био приказан не

само у виду, пламених језика, него и у виду — голубијем. На уметнику ни онима из конзисторије бачке, који су скицу имали да одобре, није то ништа сметало. Тек пред само свештање у иконостас, уметник је на захтев новогадског проте збрисао голуба и његову појаву замењо већ поменутом јарком светлошћу, која потсећа на гранату, кад у ваздуху пресе на зрачеви. И иначе ми изгледа — а то чини ми се и опис иконе ове, који је сасвим исцрпан, сведочи — да уметник при компоновању и израђивању ове иконе „задахнућа апостолског“ сам није било много задахнут.

Распеће са приликама Богородице и апостола Јована задовољавају у главном. Особито је пошло уметнику за руком да изрази тугу и бол несрећне мајке гледајући Јединца на крсту..

Могло би се приговорити само двојем. Није могуће, да је распето тело Христово могло правити крст са оваким правоугаоним око пресека, какав је крст начињено тело Христово на овом Јовановићевом распећу. Другим речима, тело Христово мора донекле висити на рукама — а то овде није случај. То висење је сасвим природно и ту природност налазимо исказану не само у песмама црквеним, у којима се о распећу говори, него већ и у најстаријим Распећима, што су до данас откривена. Могла би се дакле та неприродност прандати само тесноћом простора, али те сметње није овде било. — А друго, што је многима пало у очи, то је: да су ноге, *једна преко друге, једним ексером прикована* за дрво. Најстарији споменици, који приказују распеће, приказују међутим ноге *засебно* једну од друге приковане. А у православној цркви данас се већ узима као утврђено правило, да се на Распећу ноге приказују засебно прикована. (Види Ј. Вучковића: Главнији моменти из историје хришћанске ставрографије. — Задар. 1890.) Но о овом правилу нису ни уметник ни остали, којих се тицало, водали рачуна.

У реду између престоних и празничних икона су — као што сам већ споменуо — *Тајна Вечера* и попрсја *четир евангелиста* и апостола Петра и Павла.

Најзнаменитија је међу њима *Тајна Вечера*. Слично као и на икони Вазнесења, уметнику је пошло за руком, да на малом простору групише дванајстораицу апостола око Христа за столом. Лица у апостола имају врло жив израз, што га је сасвим природно могло изазвати код апостола саопштење Христово, да ће га један од њих издати. — Иначе ми се чини, да је колорит ове иконе мрачнији него што би морао бити. Осветљење у горници јерусалимској је овде и сувише слабо.

Много су светлија попрсја евангелиста и апостола. То су права портрета. Особито се истиче међу њима евангелист Матеј са ванредно лепим и умним ликом. Међутим непријатно утиче на гледаоца онај *орао* уз евангелиста Јована, *сури* орао, који има перје *клавичасте*, голубије боје, а исто тако и онај код евангелиста Марка лав, који баш није много налик на истинског лава. Апостол *Петар* је и код Паје Јовановића приказан традиционално, истина не онако стар али са оним облигатним чуперком више чела. Напротив пак апостола *Павла* приказао је Јовановић сасвим слободно без икаквог обзира на црквену традицију. Јовановићев апостол Павле је крупан, лепо развијен и глават човек висока чела и дуге браде. Традиција скоро сасвим обратно говори.

Прешавши тако већину икона, не могу а да уз досадашње примедбе не приметим и то, да у погледу ликова и одела приказаних личности из библијског времена нисам нашао оне студије, коју сам могао претпоставити да ће код уметника, какав је Паја Јовановић наћи. Та није то свеједно Европљанин индогерманске људске расе и Азијат семитске расе. Тако исто би могли с правом очекивати више шта и у погледу одела, него што смо већ навикли код обичних занатлија-сликара, на име на оне облигатне црвене огртаче преко плаве доње хаљине или обратно. Илустратор нпр. немачког издања општепознатог романа из доба рођења Христовог „Бен-Хур (прво издање у Штутгарту, Лајпцигу, Берлину и Бечу у издању Deutsche Verlags-Anstalta-a 1887.) — да и не спомињем француза Доре-а а са његовим илустровањем библије — могао би послужити за пример, са каквом студијом ваља приступати оваком послу.

Прелазим на престоне иконе. Од шест ових икона задобиће моје симпатије Св. Јован Претеча, Богородица и Св. Стеван Дечански.

Особито *Св. Јован Претеча*, који је по

моме мишљењу најбоље дело Паје Јовановића у новосадској саборној цркви. Светитељ је приказан у моменту када у каменитој пустињи проповеда: очи му гору у заносу, а отворене усне само што се не мичу, и гледаоцу, гледајући ватреног и неуморног проповедника, који у беседничкој ватри показује уздигнутом десницом према небу, а чији се поглед чисто уништа у слушаоце му (овде гледоце), као да одјекује у ушима громки узвик свечев: Покајте се, јер се приближи царство небесно! Одело Јованово такође у пуној мери одговара опису евангелском, а и полуобнажено тело овога из детињства аскете, приказао је уметник са свим верно и лепо. Колико сам год пути ушао у саборну цркву и погледао према иконостасу, увек сам и нехотице застао код св. Јована, пред очи ми налажаше светитељ то у дивљачној каменитој пустињи јудејској где изобличава фарисеје, то у сјајним дворима Ирода Антипе кога исто тако без устезања прекорава због прељубништва — и мени, замишљајући га оваког, каквог га је Паја Јовановић приказао, долажаше све то природније и разумљивије онај големи утецај, што га је светитељ већ самом личном појавом својом морао имати на своје саплеменике.

Код *Богородице* ми се нарочито допада срећно приказани лик лепе, млађане и уз то срећне и пуноднеле мајке. Милина се просула по целом лику и држању јој. У исти мах цела прилика Богородична одише и оном нетакнутом девичношћу и чистотом, што је conditio sine qua non за *добар* Богородични лик. Да је још мало више пажње поклоњено и изради одеће Богородичне, био бих до крајности задовољен.

Но већ не могу са истим задовољством да говорим о Богомладенцу на рукама Богородичним. Већ израз на лицу му, не може да ме задовоји. Он личи на расплакано, на каквом посластицом или играчком умирено дете, коме још сјаје сузе у очима. О пречевном Божанству, о необичном разуму, којим већ дванаестогодишњи Исус задивљује јудејске научаре у храму јерусалимском, ништа не говори на овом лицу. То су могле и требале очи да казују, но ја сам већ рекао, шта оне казују. На онда зар је то глава, портре детета, које можда још ни од сисе није одбијено? Имам, хвала Богу, и сам деце, па ми је добро позната физијономија ли из сваког доданашњег доба, па дакле и оног, у коме би могао бити и овај Јовановићев Богомладенац. А и иначе долазим врло често у прилику да посматрам малу децу и да их гледам у најразноврснијим њиховим физиономијама и изразима им на лицу Али од снега тога једва да што могу да нађем на овом лику. Не ћу да чиним поређење између сликарске уметности једног Паје Јовановића и Уроша Предића, али мали Исус на Предићевим иконама, мора изазвати признање баш ради природног детињег лика и израза на њему. Најбољи доказ за ову моју тврдњу нађи ће сваки, који нпр. баш у Новом Саду оде из саборне цркве у алмашку, па упореди овог мало час приказаног Јовановићевог малог Христа, са оним Предићевим на трону Богородичном.

(Свршиће се.)

Једва једном!

Д. Р.

И ако је данашњи саборски одбор још у својој седници од 29. и 30. октобра 1902., „изаслао из своје средине пододбор у лицима преосв. г. Гаврила Змејановића епископа вршачког, јер. Б. Поповића, др. Ж. Милединовића, др. М. Мушицког, са задатком да изради нацрт предлога за статут о управи и контроли манастирских добара; а том је пододбору поверен и нацрт за остале предлоге законодавне природе“ (в. „Српски митрополијски гласник“ за 1903. бр. 8. стр. 161.); једва је после пуне две године и осам месеци исти одбор израдио и издао оних шест предлога и то: I. Уредбу о дотацији, правима и дужностима српског православног свештенства II. Предлог за уредбу о постављању српских прав. свештеника III. Црквено-општинску уредбу IV. Епархијску уредбу V. Митрополијску уредбу и VI. Изборну уредбу.

На свима овим предлозима саборског одбора стоји: „Из седнице срп. прав. нар. црк. саборског одбора, држане у Карловцима 30. Јулија (12. Августа) до 3. (17.) Августа 1904. године.

Др. Михајловић с. р
потпредседник саборског одбора.

А сви су ови предлози штампани у Руми у штампарији Ђорђа Петровића.

А на сваком предлогу стоји горе Ad C. O. бр. зап. 1903. ех 1904.

Кад се узме у обзир, да ми имамо израђене

од прећашњег саборског одбора односно од одбора петнаесторице предлоге од 1891., 1892. и 1897., који су за сабор одређени били, и које сабор није узимао односно имао времена, ни био у положају да их узима у претрес; кад се узме у обзир да истина по §. 22. саборског устројства „а) саборски одбор припрема предлоге за расправну саборску", — али као што рече и сам члан тога пододбора г. др. Жарко Миладиновић у свому „Тумачу" на 335. стр. „од *сабора* самог зависи, да ли ће ти предлози доћи на *дневни ред* и да ли ће се ући у претрес или не": кад се узме у обзир, да „мајски сабор" и није опонумоћно саборски одбор да сачини предлоге какве за сабор, и кад се на послетку узме у обзир и то, да је „мајском сабору" од 1902. истекао рок и да он не ће бити позван да изрече свој суд о поменутим предлозима и да их претресе: онда је ваистину узалудан био и труд, што се уложио у њихову израду и онај трошак што се издао за њихово штампање.

Узалудан је и труд и трошак око њега и с тога, што се под њима не налази потпис председника саборског одбора Његове Светости, или епископа односно његовог заменика, који заступа председника, што је доказ, да су они или донесени без њиховог суделовања, или да се они с њима не слажу.

Каква пак судбина чека исте предлоге — по стојао ма који од та два случаја — *о томе бар не треба лупати главу.*

Уз то не треба ни то сметнути с ума, да се више **не ће** сабору допустити, да поједине уредбе доноси, него да кад једном време дође законодавном раду, да ће се **морати** предузети цело устројство.

И тако се већ с тог гледишта имају и морају сматрати поменута предлози, као предлози незванични т. ј. као предлози приватних људи, а у овом случају партизански односно радикалске странке, пошто је као што је познато и при њиховом доношењу играо главну улогу вођа радикалске странке — неодговорни чинилац што би рекли Србијанци —, без чијег одобрења и пристанка не само у тој ствари, него ни иначе саборски одбор не сме ништа да уради, ако је рад да не изгуби његово благоволење.

Притисак вођин у осталом осећају и по неки чланови саборског одбора, који се у више пути на њега жалише и многи и многи неупутан и неуместан закључак њему приписаше.

Какву пак исти истим жељењем дадоше себи сведодбу своје радикалске самосталности; о томе нека неки разрачунају са својом савешћу и људским поносом.

Пошто ми за *такве* сматрамо поменуте уредбе; не можемо их нити хоћемо да их подвргнемо озбиљној критици, ал не можемо на ино, а да ради куриозитета не наведемо само две чињенице, које јасно карактеришу наше радикале.

Познато је, и не једном се радикална странка похвалила, како је она наследник Милетићев и његових начела и како је она заузета за штедњу и просвету народну, на коју у првом реду треба да дају црк. нар. добра.

У поменутој „Уредби о дотацији, правима и дужностима српскога православнога свештенства" у §. 20. вели се: „Годишњу плату имају сви свештеници и то:

1. Архиепископ патријарх 150.000 К.
2 Сваки епархијски епископ по 50.000 К.

— — — — — — — — — — — — — —

Многи, који су ову своту за епископе видили у истој уредби, нису чисто могли да верују у њу, а нису могли да верују у њу с тога, што знају, да је Милетић у том погледу имао са свим друге назоре.

Тако је н. пр. он 1871. у „*Предлогу установе о редукцији, дотацији и мировини Епископата*", што га је усвојио и саборски одбор у §. 9. рекао: „Годишња редовна плата архидијецезана уједно и митрополита и патријарха српског износи 16.000 фор. (32.000 круна), напредно допире до 20.000 фор. (40.000 круна), §. 10. Редовна годишња плата осталих дијецезана епископа износи у опште 6000 фор. (12.000 кр.) односно 8000 фор (16.000 кр.), напредно допире у опште до 8000 фор. (16.000 кр.), а у другом особном случају до 10.000 фор. (20.000 кр.)"

Напоменути нам је овде још и то, да је одбор предлагао, да буде свега заједно са архидијецезом само пет епархија, и то погзавито из штедње.

А у „разлозима" за *ту* плату рекао је одбор: „— — Долазећи тиме на своту плате, одбор је имао обзир и на положај митр. и патријарха, и на одношај и размер остали дијецезана к њему, и за то је оволико плате одредио, како да се исте без оптерећења народа из речени комасовани митрополијски и епископски црк. народни добара постојано подмиривати могу, и да пре у народни фонд што претече, него што би терет

на и онако обремењена плећа народа свалило, а да би се боље отворило, да се архијерејн и преко мере прва главни потреба снабдети могу, ако из прихода означени добара претиче — то су плате подељене на редовне и ванредне."

„Нико не може порећи да је ово заиста искрени и таки поступак, који показује, да народ српски свом архијерејству добра жели, да немогућно му дати прекомерна средства изобиљу, не закида ово што се из речени добара постићи даје, и што архијерејство у пристојно стање поставља, јер највеће мере плате од 8000 фор. до 10.000 фор. и 20.000 фор. заиста се пристојним назвати могу." (Види „Заставу" од 1871. бр. 65. и 117.)

Саборски је одбор 1891. у погледу дотације митрополита-патријарха и епископа одредио првом, да ужива све дотадашње и данашње приходе, а епископима сваком по 15.000 фор. (30.000 кр.)

Саборски је одбор петнаесторице 1891/2. одредио митрополиту-патријарху све дотадашње и данашње приходе, но да има годишње унапати за издржање семинара 24.000 фор. (48.000 кр.), а сваком епископу по 10.000 фор. (20.000 кр.) а осим тога 2000 фор (4000 кр.) за путовање и издржавање бар по једног придворног калуђера.

Данашњи пак саборски одбор, изабрат од „мајског сабора", у ком седе сами челик-радикали, из што би рекао брат Богдан Дејановић „рушигради", предлаже митрополиту-патријарху 150.000 К, а сваком епископу по 50.000 К.!

Свега би дакле по предлогу данашњег саборског одбора припадало плате митрополиту-патријарху и епископима 450.000 К, дочим би по Милетићевом односно саборског одбора од 1871. износила њихова плата 80.000 кр. односно 104 000 К, или просто речено: *данашњи је саборски одбор издашнији у погледу митрополијско-патријарашке и епископске плате равно за 370.000 кр. односно 346.000 кр.*

Шта велиш радикално и на ову галантност твојих изабраника и бранича!

Ну, не очајавај, и не рони сузе радикално! Не мисле твоји изабраници и браничи тако, та они и сами врло добро знају, да њихових 450.000 кр. за плату митрополитову-патријархову и епископску не би били у стању избацити Даљ и Сариг, а особито, кад би њима „народски људи" почели управљати, каквих има на стотине, који чекају — по обећању — на надзорничко-нишанска места.

Они су поменуте велике плате ставили — као што се „нагоборио" један члан у поверљивом друштву — само с тога, да мислећи на њих епископи, пристану на њихове законотворне предлоге, по којима је епископима одузето и оно мало власти што је данас имају, а кад би то постигли, — онда, е онда би се рекло: пошто се не могу епископима издавати одређене плате, то им се одређују ове и ове плате, које би наравно било много и много мање од предложених.

Ето радикалски народе одговетке тобожњој издашности твога саборског одбора спрам митрополита патријарха и епископа!

А као што је поменута епископска плата мамац за епископе, тако је исто мамац и за свештенике и проте одређена њихова плата, која се такође не би могла одржати ни прве године, све и кад би ушли за дотацију сви они приходи, који се наводе, од којих најглавнији не могу и не ће моћи ући.

Овако стоји са тобожњом издашности саборског одбора у погледу дотације свештенства, и ко је од њих паиван ил ко је рачунџија, тај нека се даде упецати и натрчати на лењак, а ко зна мало више мислити, тај ће с нама заједно довикнути радикалском саборском одбору: *Хвала ти лепа на предлогу твоје „поетичне" дотације!*

Ову је тактику употребио саборског одбора пододбор и спрам манастирских настојатеља, и „удесно" ствар, само је малер то, што „воља", а подједно и меродавни фактори не пристају на склопљену нагодбу и погодбу, те се сад мучи мука и премишља, *како* да се изиђе и пред народ и пред меродавне, због чега се и држи у тајности склопљена у Вршцу погодба и нагодба.

У осталом да данашњи наши радикали и у другим стварима нису ни за нокат Милетићеви, који се није рачунао у радикале, и који их је мрзио, него пуки реакционари и натражњаци —, види се најбоље и из њихове скупљене с брда с дола „*Митрополијске уредбе*", која кад се сравни са Милетићевим од 1870. и 1874. „*Основним народно-црквеним законима*", изгледа права карикатура!

Дочим је Милетић истакавши принцип, да: „Српски народ источно-православне цркве у монархији Аустро-Угарској има право, да средством својих органа самостално уређује односаје, расправља, надгледа и извршује послове који се тичу цркве, школе, просвете, наставни и добротворни завода и заклада, срп. нар. фон

дова, манастирски и други црк. нар. добара, а уз то остаје право Њег. Величанству, да врховни државни надзор уставним путем врши", нарекао је: „Да има као извор, основ и услов своје црк. нар. самоуправе право, *да средством својих заступника самостално уређује највиши и меродавни орган своје црк. нар. самоуправе, који се зове срп. нар. сабор.*"

А „Срп. нар. сабор, као највиши орган црк. нар. самоуправе српске, спољa према државним властима и другим верозаконима преставља, заступа и заштићава право и користи клира и народа српског у црквеним, школским, просветним и економским стварима, и у опште српску црк. нар. самосталност и самоуправу. Сабор самостално уређује сабор као устројство и преустројство, како у погледу спољашњег и унутрашњег састава, делокруга, трајања периоде и места састанка, тако и у погледу избора чланова и начина пословања; он по томе установљава саборски изборни и пословни ред. Сабор има два председника, једног по достојанству патријарха, другога по избору, кога сабор бира. Први отвара прву и затвара последњу седницу и председава у свечаним седницама. Сабор *уређује* састав и делокруг средишњи органа како за непосредну управу, надзор и контролу, тако и за управу, надзор и контролу епархијски и црквено-школски органа — —. Сабор *уређује* састав и делокруг епархијски и црк. општински органа, као и начин њиховог постављања".

„Митрополија српска је самостална црк. нар. област, у коју равним правима и дужностима здружени спадају сви православни Срби и они православни друге народности, који су у њој или јој се прилубе. По томе Срби прав. цркве у Далмацији и Боци Которској имају право, да се срп. митрополији придруже, а ова има право и дужност да их у свој опсег прими"!

А како је једна и реакционарска радикалска *„Митрополијска уредба"*, види се најбоље и из тога, што је по њој „Српски народно-црквени (Милетић је био противан називу „црквени", а зашто, то је он добро знао, а данашњи радикали, његови тобожњи последници и наследници лепо га усвојише. Ej да је сарома Сандић здрав, ала би их некасапио, што напустише привилегије, за које је он живео) сабор јесте представништво православних Срба у опсегу српске митрополије карловачке (они Далмацију и Боку-Которску бацише под купус!) у стварима цркве, школе, народних црквених добара, фондова и завода", те „Сабор врши законодавну власт у народним црквеним пословима, доноси, мења и тумачи народне црквене уредбе, *које задобивају законску моћ, кад их Његово Величанство потврди.*"

По њојзи важе уредбе о уређењу парохија, протопрезвитерата и епархија, црквених општина, епархијских и митрополијских власти, епархијских скупштина и нар. црк. сабора, о дотацији парохијског свештенства, манастирског братства, протопрезвитера, епископа и митрополита-патријарха, о уређењу школа, о избору патријарха и епископа, о судском поступку и дисциплинарној власти над општинским и епархијским аутономним властима, о управи, контроли и употребљавању срп. нар. црк. добара, фондова и завода, **тек онда, кад их Његово Величанство потврди.**

Уз то је по њој председник сабору митрополит-патријарх, а тако исто и у митрополијско-црквеном савету, школском савету, митрополијско-административном савету и саборском одбору.

И *таква* се автономија зове радикалском аутономијом и она је поникла на основу радикалског програма!

Ej, да Милетић устане из гроба, те да прочита радикалску „Митрополијску уредбу", морао би у глас заплакати и рећи: *па то су градили моји наследници!*, и поново лећи у гроб, хвалећи Бога, што не мора да гледи радикалско опсенарство.

Како су се поп Јово Магарашевић и поп Петар Милојчић — најозбиљни радикалски кандидати за протинство —, истакли као изврсни знаоци и тумачи радикалског програма; вредно би било, да протумаче своме „милом народу" исту „Митрополијску уредбу" и да је сравне са Милетићевим предлогом, те да му објасне, *каква би права добио наш народ поме*, а подједно и разлику између њега и „Једноставног Штатута".

Извештај

о конзисторијалној седници архид. Карловачке државној у Карловцима 31. маја (13. јунија) 1905. год. под председништвом Његове Светости Патријарха Господина *Георгија*.

Како је висока кр. зем. влада у Загребу на ововска. молбу, да о Јустина Ђурчића, јеромонаха ман. Бешеновa, који је пети ман. без дозволе своје претпостављене власти напустио и у Крижевце уништавши бискупу отишао, одговорала, да га неможе

брачијално у његов манастир натраг повратити, то је ова конз. решила против поменутог јеромонаха повести фискалну акцију и расписати едикт, да се у року од 90 дана има овој конзисторији јавити. — На пријаву град. поглаварства у З. да тамошња прав. срп. парох звања не достављају истом град. поглаварству сиртне листове у недељном стању преминулих особа заједничке војске, војног поморства и домобранства као надлежном војно попунидбеном односно домобранско попунадбеном заповедништву, позвата су путем окр. протопрезвитератског звања поменута парох. звања на најшињење и евентуално на оправдање. — На отпис преузв. кр. уг. министра председника од 26. јануара 1905. бр. 6075 (М. П. II.) којима одбија уток А. Ј. архимандрита и др. уложен против одлуке СО бр. СО. 10559/2971 ех 1903. и СО. 2603/735 ех 1904. у ствари установљавања ман. предрачуна и уназашња вишка у благајници срп. пар. црк. фондова, те одређења истраге против оних настојатеља, које прорачуном за 1902. предвиђене вишке у благајници речених Фондова унеле нису, решио је саб. одбор истрагу спровести и одредио је своје чланове и то: јер. Б. П. за ман. Р., Б., и Пр. Г., др. Ж. М. и др. Ј. Р. за остале ман. у архиђецезији. Иста решења узвата су на знање. — На молбу ШСавета, да би исти могао што потпунији и тачнији извештај о свима срп. верозаконск. основним школама у нашој митрополији издати, путем протопрезв. звања позвата су сва подручна парох. звања, да што пре поднесу овој конз. историју основног школовања срп. правосл. деце. нарочито пак, кад је школа отворена, кад је прав. учитељ наименован, ко је то био, који су редом учитељи и када после тога учитеља дошли, где су исти учитељску школу свршили и јесу ли деца у матерњем језику, срп. повесници и вероваука увек прописну наставу имала? — Управа ман. Ј извештава, да је о. С. В. јерем. истог ман. отишао на место свога опредељења у Ч. у пакрачку епархију. — За пароха у П. на основу § 61. сл. Г. П. и §. 10 сл. А. IV. прев. кр. рескрипта од 1868. год. именован је јер. М. Е. а на место његово за администратора парохије у Г. Т. постављен је Ј. Д. досадањи администратор парохије у П. — Узет на знање набор за пароха у Ј. јер. С. З. досадањег администратора исте парохије, као једини компетенат. — Пије се могло удовољити молби више кр. земљ. владе, да се Л. М., који је из прав. вере у мухамеданску веру прешао, након смрти убележи у матице умрлих у В., јер се исти не признаје припадником наше вере те је као такав брисан и из матица крштених. — Како су Ј. Б. уд. В. и Е. Б. удата М. прописно прешле из римокат. у правосл. веру, што кат. жупни уред у Ч. не признаје, упућено је прав. срп. парох звање у Д. да извести жуп. уред у Ч. да су поменуте парохијанке прешле у прав. веру, да потпадају под јурисдикцију парох. звања у Д. и да их као припаднице прав. вере сматра и држи и да ће над њима вршити све душепастирске и духовно-религиозне дужности. — а кат. жуп. уреду од воље стоји чинити кораке куд хоће. — С обзиром на одређење §. 11 дисцип. правила за прав. срп. свештенство митрополије карловачке од 1899. год., није дозвољено јер. С. А. пароху у Ст. П. суделовање у управи новчаног завода. — Одговорено је парох. звању у Д. да може у смислу зак. наређења римокат. деце испод 7 година, које је мати примила прав. веру, такође у прав. веру превести тим пре, што је детету отац Србин прав. вере, а брак је законит и да је кат. жупни уред дужан издата изводе из матице крштених, а ако неће, нек се прав. парох. звање с молбом упућеном зем. влади обрати преко конзисторије. — Прав. срп. црква. општини у П. одобрена је градња иконостаса с распоредом икона за 6100 К. те је позвана општина, да по свршеном послу око градње иконостаса известивши кона. умоли ради назначења 2 члана кона. да прегледе и виде, да ли су у духу прав. наведене иконе и јесуд иконе по пропису распоређене, да би се по том црква осветити могла. — Расписани стечај у Б. Б. и у Т. за личног капелана. — Донето је 38 брачноразводних решења и 4 брачноразводне пресуде.

ЛИСТАК.

Вести.

= (**Дар Његове Светости Свештеничком Конвикту.**) Његова Светост, патријарх српски, преузвишени Господин *Георгије Бранковић*, благоизволео је Свештеничком Конвикту најмилостивије даривати средства за набаву потребног намештаја у вредности преко 5000 К.

Патронат Конвикта, у својој дана 11. (24.) јулија о. г. одржаној седници, радосно је примио извештај свога председника о том са дужним поштовањем и дубоком захвалношћу, и закључио је о том племенитом дару Његове Светости известити скупштину Конвикта која ће, нема сумње, и својој захвалности израза

дати. Хвала Његовој Светости патријарху *Георгију!* Живио!

Седнице автономних власти. За 25. о. м. сазват је архидијецезални административни одбор у седницу, а за 26. конзисторија.

Балиј јеси Господи! Докле на западу и у Русији радикали, у које се броје једном речи сви слободњаци и незадовољници данашњег стања, руше не само друштвене и државне установе, него и црквене — као што раде француски —; наши српски овострани радикали и то не репови него баш глава њихова узима у заштиту једног српског епископа и то у овој ствари, где и нема никаквог повода какве одбране, пошто није претходно нападај.

Ствар је у овоме.

У 13. бр. нашла је здравица изговорена на Спасов дан при ручку у двору бачког г. епископа.

Ко уме пажљиво да чита и то без предрасуде, тај нам мора признати да у њојзи наздрављач није ни једном речи „очитао буквицу" епископу, а *како* је и *шшто* је воља радикалски нашао у њојзи да је наздрављач очитао буквицу епископу; то ће ваљда он сам знати.

Ми сами, а не ми сами, него с ким смо год о тој ствари говорили, не нађосте тога у њојзи.

Или ако воља радикалски налази у речима наздрављачевим: „да је само спољашња црква лепо украшена, ал не наша унутрашња жива црква" читање буквице епископу; е онда је то друга ствар. Онда нека наводи завирити у своје и својих сарадника чланке о Божићу, Ускрсу и Духовима и ако у њима не нађе ни једном оно исто речено што је рекао наздрављач за нашу живу цркву; ми пристајемо на какву нас казну осуди.

А *оно*, што је наздрављач рекао за данашњу нашу живу цркву и за украшење спољашњих наших цркава; то је до сад у толико и толико пути речено и при славама црквених и освећењима нових или поправљених цркава, и да је среће, то је требало рећи и у цркви јавно и похвати благочестиве Новосађане, да није доста што су спољашње украсили своју цркву, него да се старају још више, да украсе и своју унутрашњу благоугодним животом.

Таке су приликс најзгодније да се *тако* што каже и *тако* је говорено свугди у таким приликама, а што *тако* није урађено и у Новом Саду у саборној цркви на Спасов дан приликом освећења оправљене цркве — сад било што се није хтело или смело учинити; то није наше да на то питање одговоримо. На то би можда бар неки Новосађани могли дати одговора.

Што није поменуту здравицу донео ни један новосадски лист, односно што ниједе о њој ни у једном било говора: то је опет новосадска ствар.

Ми смо је штимали с тога, што смо је нашли за умесну и да је наздрављач у њој само истину рекао.

Читаоци „Заставини" који не читају „Српски сион" повероваће вођи радикалском: „Да је стара ствар, да он као званичан орган иде за тим, да по могућству брука све чланове синода осим патријарха Георгија".

Читаоци пак његови видиће у тим речима највећу неистину, и ми познајемо свакога, па и тог бранича епископских части, да нам наведе на листа места, на којих се може навести брукање чланова синодских, односно да смо ми икад ког члана синодског у некој ствари и где нису криви, гледали да омаловажимо.

Што вођа радикалски рече: „То је ствар синода, докле ће бити вољан да се његових благословом овако гадно уређује лист који брани и уноси оне, који њима незаслужавају епископе", на тим смо му речима здраво благодарни, и ми бисмо се највећма радовали, да се у синоду поведе разговор и донесе одлука о брукању и омаловажавању чланова епископског синода, и вођа би радикалски понајбоље урадио, да сам поднесе тужбу у том предмету синоду, и да га умоли, да нам се забрани брукати и омаловажавати чланове његове ил понајбоље одузме уређивање „Српског сиона" и одузме могућност брукања и омаловажавања, а његово уређивање повери ком радикалском попу ил проти.

Дотле ћемо пак ми уређивати „Српски сион" *онако*, како држимо да га треба уређивати, и за свако наше писање припрани смо св. архијерејском синоду дати одговора и сносити мирно његов суд, а нити смо се до сада, нити ћемо се у будуће обзирали на њихове новосадских радикала и њихових вође и питати их за савет, *како* да га уређујемо.

Нашим радикалима заједно са њиховим вођом усуђујемо се овом приликом једну скерну примедбу учинити: кад по вашој тврдњи „Српски сион" поправљају и они, који га бодава добијају — а то су само неки сарадници —; кад нико не чита „наша дрљања" у њему и у опште не чита га и наша „сочинења" срце: од куд то, да се *ви* тако жестите и љутите и осврћете на наше писање?

Не одајте се господо, јер и то је најочитији доказ, да вас наше писање јако пече, а пече с тога, што је истинито, и што га сви увиђавни и непристрасни људи одобравају и с њиме се слажу.

Ове ретке написасмо поглавито с тога, да се

види чудо невиђено, *како* се воља радикалне српске странке заузима за част и достојанство српског епископа од тобожњег нападаја званичног јерархијског листа „Српског сиона"!

Пролаз српске књиге. Објавили смо још у 11. бр. да смо оштампали „*Опис српских фрушкогорских манастира од 1753.*" у засебну књигу.

Какав је истн опис и од *какве* је вредности; о томе су се могли уверити сви они, који су исти опис читали у овом листу.

Како је пак са свим друкчије кад човек чита нешто у одломцима, а друкчије кад чита у књизи; то је бар познато.

Ми и у данашњем броју доносимо оглас на исту књигу, и кад напоменемо, да смо од истог описа до сада продали само 11 примерака; онда је и то један доказ, *како* код нас пролази српска књига.

Ми се овамо на сва уста хвалимо, како смо за очување српских манастира и не штедимо — наравно на туђег цена (фонда) — већ бацамо хиљаде за прикупљање грађе за поједине манастире и на њихову одбрану; а да сазнамо историју наших фрушкогорских манастира, то нам је девета брига.

Пелагићев „*Народни домаћи учитељ*", ког познаје српска књижара браће Поповића назива „Домаћим ванђељем за сваког", напшао је већ у шестом издању у 30000 примерака, а „Опис српских фрушкогорских манастира", за два месеца, од како је напшао не нађе више од 11 (словом једанаест) купаца.

На да не узвикнело: живела српска свест!

—

Псве земљорадничке задруге. У *Турском Бечеју* у Банату; у *Кечи* у Банату; у *Краљевцу* у Банату; у *Надфалу* у Банату; у *Равици* у Срему; у *Грачацу* у Лици; у *Ст. Паланци* у Бачкој; у *Бремену* у Барањи; у *Торњи* у Угарској са неограниченом одговорношћу.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Послате књиге на приказ.

Извештај о српској вишој девојачкој школи у Сомбору за 1904—5. Уредно *Јован Благојевић* управитељ. Сомбор 8° 56.

Извештај српске вел. гимназије карловачке за 1904—5. Уређује управа Карловци 8° 146.

Извештај о прав. срп. богословском училишту и прав. срп. богословском семинару у Ср. Карловцима за 1904—5. Књ. 16. Саставио *Јован Вучковић* ректор. Карловци 8° 63.

Извештај о срп. вишој девојачкој школи у Н. Саду за 1904—5. Саставио *Аркадије Варађанин* управитељ. Нови Сад 8° 58.

Извештај о срп. нар. учитељичкој школи у Карловцу за 1904—5. Карловци 8° 40.

Данашње извешће о српској правосл. аутономној основној школи у Загребу за 1904.—5. Загреб 12° 26.

Писма Лукијана Мушицкога писата *Севастијану Илићу*. Прво штво *Д. Руварац*. Прештампано из „*Српског сиона*" Карловци 12° 80

Дворске Књижаре *Мите Стајића* у Београду *Каталог књига* српске књижевности за 1905. год Београд 12° 410.

Умијатска манаст. Написао Православни свештеник. Прештампано из „*Весника српске цркве*" Београд 12° 23.

Извештај о српској вел. гимназији у Новом Сиду за 1904.5. Нови Сад 8° 83.

Извештај о српској народној учитељској школи и српској народној учитељичкој школи у Сомбору за 1904/5. Саставио Божидар Борђошки управитељ. Сомбор. 8° 87.

Извјештај о српском православном богословском училишту у Рељеву код Сарајева за 1904/5.

Саставио протосинђел *Иларион Радонић*, редовни професор и замјеник управитеља богословије. Сарајево 12° 31.

Саборски одбор је надао:

Предлог за уредбу о постављању српских православних свештеника у опсегу митрополије карловачке.

Уредбу о дотацији, правима и дужностима српскога православнога свештенства у српској православној митрополији карловачкој.

Црквено општинска уредба.

Епархијска уредба.

Митрополијска уредба.

Изборна уредба.

Све су ове уредбе штампане у штампарији Ђорђа Петровића у Руми.

Јавна захвала.

Потписана управа захваљује се најсрдачније пречасној господи игуманима српских манастира *Рава-нице* и *Јаска*: оцу *Сергију Попивки* и оцу *Сави Орловићу*, затим манастирским намјесницима: веле-часној господи оцу *Милутину Стојадиновићу* и оцу *Михаилу Филиповићу* за сва доброчинства, дочек и гостопримство, што су их пружали у толи

падашној мјери нашим ђацима (16 на броју) пригодом њихове научне екскурзије о римокатоличким духовима у Фрушку гору с дођиром Раванице, Јаска и Каје беочинске.

Живјели на многаја и од Бога им свима била обилна награда!

Равнатељство реалне гимназије.

У Вуковару 11. јуља 1905.

Еуген Каменар
равнатељ.

Књижевни оглас.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима судјелују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

НОВОПРОПИСАНИМ ТИСКАНИЦАМА ЗА вероисповедно српске православне школе цена је по табаку:

Исказ — — — — — —	08 п.
Способник — — — — —	06 „
Фасије — — — — — —	06 „
Подаци по ком. — — —	04 „
Извештај „ — — — —	04 „

У Ср. Карловци, 12. Јулија 1905

Срп. Манастирска Штампарија.

Изашла је нова књига из штампе:

„ВЕЛИКИ ТИПИК“

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штамарије по 4 круне од брошираног примерка. Укоричен 5.— К.

Српска Манастирска Штампарија.

ИЗИШЛА ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

БИБЛИЈСКА ПОВЕСТ

СТАРОГ И НОВОГ ЗАВЕТА

ЗА ОСНОВНУ ШКОЛУ

НАПИСАО

Прота ЈОВАН БОРОТА

[На темељу одлуке Св. Архијерејског Синода бр. М. 175./Син. 25. ех 1899. одобрена је ова књижица од Његове Светости српског патријарха Георгија под бр. М. 192. ех 1903. г. за уџбеник у српским основним школама.]

Са овим садржајем:

А. Стари Завет.

I. О створењу света. — II. О створењу анђела. — III. О створењу првог човека. — IV. О рају. — V. О првом греху. — VI. О потопу. — VII. О Авраму и другим патријарсима. — VIII. Израиљци у Египту. — IX. Израиљци излазе из Египта. — X. Израиљци у пустињи. — XI. Израиљци у земљи обећаној. — XII Пророштва о Спаситељу.

Б. Нови Завет.

I. Рођење претечино. — II. Рођење Спаситељево — III. Мудраци са истока. — IV. Бежање у Египат. — V. Спаситељ од дванаест година. — VI. Крштење Спаситељево. — VII. Проповедање Спаситељево. — VIII. Спаситељ благосиља децу. — IX. Договор Спаситељевих противника. — X. Свечани улазак Спаситељев у Јерусалим. — XI Тајна вечера. — XII. Суђење Спаситељу. — XIII. Смрт и погреб Спаситељев. — XIV. Васкрсење Спаситељево. — XV. Вазнесење Спаситељево. — XVI. Силазак светога Духа на апостоле. — XVII. Ширење науке Христове.

Додатак.

XVIII. Чудеса Спаситељева. — XIX. Наука Спаситељева. — Завршни преглед.

Цена је књизи 30 филира.

Издање Срп. Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима

БРАНКОВО КОЛО за забаву, поуку и књижевност. Власник и уредник: Паја Марковић Адамов. — Излази у Ср. Карловцима (Slavonija), сваког четвртка. Цена је листу за Аустро Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна, на четврт 2 круне 50 потура (или филира.)

Изашла је на штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС

СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.

Приопштио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр, а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

ИЗВОД
из
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД

САСТАВИО

ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је на штампе. Цена је књизи 1 круна Школска књига је ова одавно понестала. и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г аутор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија изда.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књига која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота Василије Николајевић.

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☞ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

У току ових школских ферија хоћу да одаберем, средим и у штампу дадем своје

ЕКСХОРТЕ
У НЕДЕЉНЕ И ПРАЗНИЧНЕ ДАНЕ.

(КЊИГА ПРВА.)

Ексхорте сам састављао угледајући се на најбоље ексхортаторе у Немаца. По неке сам њихове ексхорте прерадио и на наше прилике применио.

При састављању ексхорти водио сам рачуна о приликама и начину живота наших ученика средњих школа, о главним потребама и опасностима по дух и тело њихово.

Књига ова намењена је у првоме реду ученицима средњих школа као читанка. У другом реду намењујем ову књигу као помоћну свима, који имају дужност да се брину са оне, на којима свет остаје, свештницима учитељима, родитељима итд.

Књига ће нанети дванаест табака велике осмине а цена у претплати биће 2 Круне (или 2·50 динара).

Учтиво позивам све, који треба да имају интереса за ову књигу, да ми се одазову као претплатници најдуже до св. Илије

У Карловцима о Духовима 1905.

Прота **Иван Маширевић**
професор катихета.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 495. ex 1905. 51, 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај за једно упражњено место у стипендијској закладе Петра Божића са стипендијом од годишњих 400 К.

На ту стипендију могу конкурисати Срби источно-православне вере, припадници епархије темишварске, који се уче у карловачкој српској великој гимназији, на којој академији или на којем универзитету.

Првенство имају оснивачеви рођаци, ако су источно-православне вере.

Са потребним сведоџбама о свршеним наукама, о имовном и здравственом стању, као и са крштеним листом молиоца снабдевене молбенице, ваља поднети овој конзисторији до 18. (31.) августа 1905. год.

Епарх. конзисторија у Темишвару 20. јуна (3. јула) 1905.

Председништво.

Ад бр. К. 482, 532/380. ex 1905. 1—2, 59

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Арад-Гају, с којим је местом скопчана плата VI. плаћевног разреда и стална годишња припомоћ од сл. града Арада у износу од 570 К. — Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 18. септембра (1. окт.) о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 5/18. јуна 1905. године.

Председништво.

М. 275. ex 1905. 48. 2—2

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњене професорске катедре *опће црквене повеснице, повеснице српске цркве* и *полемичког богословља* у прав. срп. богословском училишту карловачком овим се расписује стечај.

За професора ове катедре — и то за сада у привременом својству — биће постављено такво свештено лице, које спада у јерархијску везу клира ове прав. срп. митрополије, које има прописану квалификацију (докторат богословије, магистерат, дидакторат); молитељ са апсолуторијом којег православног богословског завода, у који се примају само свршени матуранти, може у опће бити постављен само за привременог наставника.

Плата је 3600 круна годишње, станарина 600 круна годишње.

Главне дужности биће набројане у декрету.

Ваљано инструисане молбенице ваља поднети потписаном митрополиту и патријарху најдаље до 20. *јулија* 1905. (по ст. кал.)

У Карловцима 17. (30.) јунија 1905. године.

Георгије с. р.
Митрополит и Патријарх.

НАТЈЕЧАЈ. 42. 3—3

На темељу одлуке славног срп. прав. Епархијског Школског Одбора у Пакрацу од 26. апр. (9. маја) бр. 35/ш. з. 44 ex 1905., а у смислу 67 §-а школске уредбе од 17. јула 1872. г. расписује се натјечај за *ново установљено мушко учитељско место* са годишњом плаћом од *једне хиљаде и двије стотине* (1200) Круна, скупариским додатком од *четири стотине* (400) Круна и станарином од *три стотине* (300) Круна или стварном у парави.

Рок је натјечају од 15. (28.) јуна до укључиво 27. јула (9. авг.) о. г.

Натјецатељи имају своје молбенице, обложене свима потребним документима, управити на потписани мјесни школски одбор.

Дужности изабраног учитеља тачно су назначене у наредби срп. нар. црквене Школског Савјета од 26. авг. 1876. бр. 124/168 (одс. II. §. §. 2—23).

У Загребу 11. (24.) јуна 1905.

Мјесни Школски Одбор
срп. прав. црквено-школске општине.

Ад бр. К. 1395. 1405. 1416. 1421/257 ex 1905. 2 2, 54

СТЕЧАЈ

На упражњено парохијско место II. плаћевног разреда са припадајућим беривима при храму св. Оца Николаја у Новом Саду. Компетенти имају своје ваљано инструјисане молбе поднети овој конзисторији до 20. августа (2. септембра) 1905. године укључно.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду 30. јуна (13. јула) 1905. године.

Митрофан с. р.
Епископ

Ад бр. К. 1052. 1036. 1323 и 1322/274 ex 1905. 1—?, 55

СТЕЧАЈ

на смрћу упражњено место сист. парох. помоћника при храму св. Великомученика Георгија у Сомбору, III. плаћевног разреда са припадајућим беривима. Молитељи имају своје ваљано инструјисане молбенице поднети овој конзисторији до 20. августа (2. септембра) 1905. године укључно.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду, 30. јуна (13. јула) 1905. године.

Митрофан с. р.
Епископ.

Ad K. 642/516 ex 1905. 2—2, 45

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на парохију VI. разреда у Бингули до 30. јулија н. ст. о. г., до кога времена имају компетенти своје прописно инструисане молбенице надлежним путем овој конзисторији поднети.

Из седнице архидијецезалне конзисторије држане у Карловцима 31. маја (13. јунија) 1905.

Председништво.

НАТЈЕЧАЈ 1—2, 56

Ове 1905/6 школске године тражи се један учитељ на српску основну школу у Модрички, Босна (код Босан. Шамца).

Годишња плаћа је 1300 круна (хиљаду три стотине круна), слободан стан, огрјев, башча и послуга. Плаћа ће исплаћивати сваког мјесеца унапријед.

Учитељу је дужност, да поред школске наставе, која је за српске основне школе прописана, повјерену му дјецу учи и црквеном пјенију, тё обвезан је при сваком богослужењу у цркви за пјевницом појати као и да приређује са овдашњом омладином Светосавску Бесједу и по потреби друге забаве.

Учитељ, који је вјешт музици те хармоничном појању и пјевању и с тим могао поучавати нашу омладину нотаном појању и пјевању имаће првенство, а за то би још пристојно и награђен био.

Натјецатељ треба да докаже:

1. Да је Србин православне вјере;

2. Да је способљен бар са добрим успјехом за учитељско звање,

3. Да има свједоџбу о моралном и политичком владању *од политичке области*.

Рок натјечају до 1. Августа.

У Модрички (Босна) 5. јула 1905. године.

Српска православна црквено-школска општина.

Илија Кољић,
предсједник.

СТЕЧАЈ 1—2, 57

Ради сталног попуњења учитељског места у срп. прав. школи Батосечкој, толнанска жупанија, овим се стечај расписује. Плата је учитељско — певческа следећа: 1.) од пара 4 круне, сада има 50 пари, свега 200 кр. 2.) за повторну школу из варошке благајне 120 кр. 3.) годишња припомоћ из епарх. Школског фонда 200 кр. 4.) један воз сена од вароши, вредност 30 круна. 5.) 4 метера дрва од вароши, вредност 20 круна; 6.) 10. 1281 квадрат. земље, при времено је дата у аренду за 320 кр. на ову учитељ плаћа државни порез. 7.) 20—25 круна годишњи приход уз свештеника. Стан: две просторне патосане собе, две кујне, шпаја, подрум, бунар, штала. — Стечај истиче на Велику Госпојинву. Првенство имају оспособљене мушке особе. Молбенице се шаљу долепотписатоме.

Batocsek (Bátaszék Tolna megye), 10 ог јула 1905. године.

Михаил Мађаревић,
председник.

СТЕЧАЈ 1—2, 58

Овим се расписује стечај на 40 питомачких места у Архидијецезалном православном српском свештеничком конвикту у Ср. Карловцима за школску годину 1905/6.

Компетовати могу православни Срби ученици у српској православној великој гимназији Карловачкој, без обзира на сталеж својих родитеља. Првенство имају синови конвиктских чланова.

Питомци имаће у Конвикту стан, постељу са постељином, доручак, ручак и вечеру, огрев и осветљење и купатило, а дужни ће бити плаћати месечно унапред 36 К.

Питомци се морају покоравати реду и надзору, који је прописан правилима за питомце свештеничког Конвикта.

Сваки питомац долазећи у Конвикат дужан је имати најмање: потпуно одело (зимско и летно), са обућом, 6 кошуља, 4 гаћа, 4 пресвлакуше, 6 пари чарапа (или 12 пари обојака) 6 џепних марама, 6 пешкира, чешаљ, четку за зубе, четке за хаљине и ципеле, сапун, викс, 4 сервијете са беочугом, означеним почетним словима његова имена.

Молбе, са последњом школском сведоџбом, ваља поднети потписаном Патронату најдаље до 17 (30) августа о. г., којега дана ће бити и решење.

Патронат Архидијецезалног правосл. српског свештеничког конвикта у Ср. Карловцима 11. (24.) јулија 1905.

Тајник
Радослав Марковић,
парох у Инђији.

Председник
Јован Јеремић,
окр протопрезвитер Карловачки.

Ад бр. К. 371, 436/324. ех 1905. 50, 2—2

СТЕЧАЈ

на упражњено место систем. парох. помоћника у Срп. Елемиру V. плаћеног разреда. Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 18. (31.) августа о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 31. маја (13. јуна) 1905. године.

Председништво.

СТЕЧАЈ. 49, 2—2

Овим се отвара стечај ради сталног попуњења *два* учитељска места на правосл. срп. вероиспов. основној школи Аљанској, са ниже наведеним беривом. И то:

I. На, смрћу *Николе Кирића* упражњено место ово су берива:

1.) У новцу месечно унапред; годишње 420 К.
2.) 16 јанаца (à 2200□) оранице на варошкој ливади, на коју порез не плаћа.
3.) 1 јанац (à 2200□) оранице од пашњака, такође без пореза. — У случају да на земљи буде пореза разрезана учитељ ће имати плаћати.
4.) За огрев школски и писаћи прибор 60 К.
5.) За огрев свога стана 140 К.
6.) На оправку разбијених прозора 10 К.
7.) Слободан стан у школ. згради за вртом.
8.) Петогодишњи доплатак по држ. закону по 100 К.
9.) За поћорну школу — ако предавао буде 80 К.

II. На упражњено учитељско место, оставком г. *Павла Терзијиног* због набора његовог за професора у Сомбору, са овим беривом:

Као у горњим под 1, 4, 5, 6, 7, 8, и 9. тачкама иста.

2.) 16 јанаца (à 2200□°) оранице са зданьем, које ће изабрани бити дужан у добром стању држати. (Досад је издавано за 1200 круна.)
3.) 4 јанца и 1232□° оранице од пашњака.

Пореза као у горњем под: 3, наведена.

Све у новцу, као под: 1, 4, 5, 6, и 8. прима ће изабрани учитељ од полит. општине, а под 9. наведено од црква. општине.

Школске дужности су прописане шк. Уредбом. У разредима ће изабрани учитељ предавати, које им месна шк. одбор у договору са учит. збором додељивао буде. Тако исто и певницу ће шк. Одбор одређивати према потреби у којој ће појачке дужности вршити.

Ваљано инструјисане молбе, — у којима да је назначено и: да ли је молитељ вичан коровођству и повртарству — упућене на м. ц. општину, имају се слати потписаноме председнику, које ће се примати укључно до: 24 ог Јула (6-ог Августа) т. г.

Компетовати могу само они, који су *потпуно оспособљене* получили.

Из седнице м. шк. Одбора срп. прав. црквшк. општине у Ади, држане 16. Маја 1905. год

Јереј Љубомир Сленчевић,
преде м. Ш. Одбора.

Ђура Акшамовић с. р.
учитељ. перовођа.

СТЕЧАЈ 1 - 2, 52

Овим се отвара стечај ради сталног попуњења *два учитељска места* на православној српској вероисповедној основној школи станарској (епархија бачка) са ниженаведеним беривом. И то:

I. На оставком Душана Ђиризова ово су берива:

а) у новцу годишња плата — 760 круна
б) Осам и по јанаца (по 2000 квадрати) добре ораће земље на коју учитељ државне терете плаћа.
в) Слободан стан са кухињском баштом.
г) За кречење свог стана годишње 20 круна
д) Петогодишњи доплатак по државном закону 100 круна.

II. На оставком Жарка Благојевића ово су берива:

а) у новцу годишња плата 900 круна
б) у име стана и огрева годишње 140 круна
в) Петогодишњи доплатак по државном закону 100 круна.

Осим школ. уредбом прописаних дужности у дужност спадаће учитељима и I и II. да од Благовести до Крстовдана — кад на њих ред дође — врше појачку дужност на станарској подићкој капели у ком случају имаће бесплатан подвоз. И да у смислу решења Нар. Школ. Савета бр. 407/1901 и 393 ех 1903. имаће у повторној школи наставу држати без права на посебну награду. — У разредима ће учитељи предавати које им м. школ. одбор у договору са м. учит. збором додели.

Компетовати могу само потпуно оспособљени учитељи. — Добро инструисане молбе имаће молитељи до Преображења (6 августа) т. г. поднети овомесном школском одбору.

У Станару 24. јуна 1905. године.

Бошко Поштић, перовођа.
Сима Буњевчев, председник школ. одбора.

СТЕЧАЈ 1—1, 53

За једно учитељичко место на овдашњој српској основној вероисповедној школи.

С истим местом скопчана је плата у готовом 800 к. 120 к месног додатка, 200 к станарине, 60 к у име огрева, 12 к 60 п. писаћег паушала. Сваке пете навршене године сталног службовања додатак од 100. — К.

Дужности су прописане школском уредбом.

Рок стечају Велика Госпођина.

Из седнице Срп. прав. Црквене општине држане у Ср. Карловцима 26. јуна 1905.

Председништво.

К. 548./475. ех 1905. 46, 2—3

ЕДИКТ.

Овим се расписује едикт за несталим јеромонахом манастира Бешенова о. Јустином Ђурчићем с позивом, да се има у року од 90 дана од дана првог увршћења овог едикта у овом листу овој конзисторији пријавити или лично представити или свога правозаступника пријавити, иначе ће се дисциплинарни поступак и без њега обавити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 31. маја (13. јуњија) 1905.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем
од мене изнађена и много пута одликована
са отвореним одушкама провиђена звона,
која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђенаи као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа.** —

10—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајне плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописа се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 488. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 15

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у недељу 31. јулија 1905.

ЗВАНИЧНО.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је јеромонаха манастира Ковиља Лаврентија Лесковца чино и правилно рукоположити у свето-архањелском храму у манастиру Ковиљу дана 13. (26.) јула 1905. за јеромонаха-презитера.

НЕЗВАНИЧНО.

Преставка

кр. Леополду II. и угарском сабору 1790.

Д. Р.

У „*Одломци о гробу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху*“, написао *Илариом Руварац*, Београд 1896., рекло се на стр. 125. где се нашао спис, што ћемо га овде у целости да наведемо.

Иларион није био на чисто, ко га је саставио, а што није био у стању да каже позитивно, да га је написао сенатор пештански Јован Мушкатировић, као што је држао, узрок је то, што Мушкатировић није био посланик на народном сабору 1790.

Истина, Мушкатировић није био посланик 1790. ал се из писма земунске црквене општине од 11. Августа 1790., писатог своме посланику Јовану Максимовићу (в. бр 18. о. л. за 1903. стр. 521.) јасно види, да се Мушкатировић за време сабора бавио у Темишвару и састављао посланицима разне ствари.

Као што смо напоменули на поменутом месту на стр. 583., да је Мушкатировић морао саставити и „пунктове“, што би их требало поднети угарском сабору ради узакоњења српских жеља; биће, да је он саставио и преставку, која се имала поднети краљу Леополду и угарском сабору.

Како је Беч знао завести већину саборску да се не обраћа угарској дијети; то нису до ње доспели ни поменути „пунктови“, нити ова преставка.

Исту преставку доносимо — у колико се од ње нашло — у целости ради њеног историчног значаја, односно да се види, *кад се и како* почело „песничким заносом“ причати о историји српског народа у Угарској, који нам је занос доста невоље допринео.

Сама преставка гласи:

Свјашченьејше краљевско Апостолическо Величество.

Високи иоглавари, славни чинове и власти!

Кад су граждани краљевства Мађарског и к њему прикљученых части она шчастьива доживили времена, да се под садашњим Главним краљевства Собором и краљем законо крунисаним усреће, и такође повређена и замршена истог краљевства права и преимушчства поправе, словом, древња (сва) поменутог краљевства и сојединени њему части Система, којом је чреа многе натраг већ учињене вјекове између многоразлични промена времена постојало, обнови: да дозволи Свјашченьејше Ваше Величество благоутробно, а високи Погланари и Славни чинове и власти милостиво, што би долеподписати такође народ Сербски или Расцијански, који велику државе ове част састављa, своје такође тегобе и прошенија смиреньејше и покорно предложио, како би и овим сходно лекарство принето, и једнодушије, јединствено сваке државе благо, подигнуто било.

Да би се пак она, који исти благовјејни народ буде предлагати и искати добро распознати и расудити могла, за нужно судило се ствар ову издаље, у колико к предпријатију овом служило би, и от самог Славног краљевства овог Мађарског почетка синоптически (на кратко) поискати, чреа многе епохе времена прећи и на данашње реченоје рода Расцијанског стање доћи.

Род Мађарски кад је под вождовима својима из Скитије изишао и у краљевству овом остановио се, таки с почетка и још ве у поганству да је древне народе у крило своје примио, или што је веће земље оружем освојио, без да би их напунити могао, или пак што је као ратни у честим и различним бојевима много от своји погубио, а таковим начином штету своју поправити старао се, Памјатници древни историка сведоче. Примљеној по том небесној Христовој науки, да је исто примање и управи с другим народима содруженост продужио, нитко неће, ком је историја отечества позната, отказати оном још ве древна Римљана златном правилу наблуденом будући, које Ливиј тако изражава: „Кад се ни једно није презирало племе, у ком се славила храброст, растло је Римско владјеније". Исто пак правило први и сјати краљ Мађарски Стефан међ Декретима (Decreta) књига I. гл. 6. тако изложио „У гостима и пришелцима толико је полза да достојно место у краљевском достоинству место може имати, откуд је нарочито Римско растло владјеније, зашто једног језика и једног истог обичаја краљевство слабо је и нарушително, зато препоручујем ти Сине мој! (ко Емерику) да благоволењем ове питаш и честно држиш — — иначе величајши убитак трпиће твоје краљевство".

Праоцеве излажећег народа Сербског или Расцијанског, иначе благороднејшег Стабла Сарматически народа и списатељма већ у другом веку после Христовог рождества познатог, на ког је и први Боемски краљ Само, који је 635. крунисат, по свадјетелству новејшег истог народа списатеља Пелцел, јесу с Мађари у строго тако реченом краљевству Мађарском нашли, и чрез Арнулфа (Германског) Немачког императора и краља и Мађаре великом Моравском краљевству порушеном будући и Мађарима овде насељавајућим се јели велим част какова у краљевству овом нашла се и первородни жители били? будући да Моравци, Боемци и Серби или такође Себли к једном Сарматически народа стаблу принадлеже; следователно и њихова такође част таки овде у својим поселенијам јели заиста или су се само у Державам Илирическим налазили? От ови тамни исторически вопроса мало престајући, за настојашчи предмет довољно је знати то, да су први домашњи Мађарски краљеви или чрез погодбе или оружјем илирическе земље придобијали, истог народа владјетеља кћери за себе узимали и своје напротив за њи давали, а проче као и друге уроженце, васалне, сржеч граждане и поданике краљевства држали, и како што су војне и мира терете заједно носили, тако су се и међу њима једнаком мером звања и благодјејанија дјелила.

Предсказана да би тим јасније видна била и својим свидјетелствима подкрепила се на слѣдујућа пазити проси се: Ником није непознато, који је само са историјом краљевства овог упознат, да се између Палатина краљевства овог броја Радо, који је под Андрејем I. около л. 1056. достоинство ово отправљао. Истина до овог њеки историци и то познији за Алемана или ти Њемца држе, но ако се само или ово посмотри, које је Сербског порекла и које се и данданашњи код ови Серба, који народна имена предпочитују библическим, садржава, и кад се притом дјела овог Палатина промотре чрез кога је Славонија светој краљевства овог круни сојужена, ни једна не остаје сумња, да није Палатин овај Србљан или Расцијан био. Зри живот Палатина краљевства Мађарског лист 9. Прва летопис краљевства Мађарског част I. лист 59.

То исто држати треба и о Палатину краљевства овог шестом Виду, који је у достоинству овом около лета 1072. под Соломоном и Гејзи био, хотја списатељи познији њега такође за Алемана држе, јер име Вид је т народње сербско, и да је он заједно Сербин био потврђава, његовом такође зету име било Илија, а Elia, расцијански Илија се зове. И шта више у предњаведеном месту, како што се окружје добара Вида овог описује у речима: „кад су натраг путешествије у Мађарско чинили (т. ј. краљ Гејза и Мађари) у Бусин Село и Видов спахилук свратили се“, јавно је да се и добра ова у Босни, гдн већ сад Бусин није село, но град и от ког графови Кеглевић предикат имају, и може бити са истим Видом и сојуанти се могу, положена била. Ил би се тако предречена имена или положена притјажана добара у осмотреније узело, све ово сведочи, да је Вид прави Сербин био, о ком једно би то желити требало, да историци истинитије сказују.

Равним начином и осми, који међу Палатинима краљевства овог у лету од прилике 1100. има место Јоан I. Урош, да је такође Сербин био, име Урош које собствено Сербско показује, и то исто отуд јешче већма јавствује.

Што је Бела II. и слепи краљевства насљедник и мало затим краљ Мађарски л 1128. Славног Сербског кнеза и вечита комита Македонског Урош кћер Јелену (је ли пак непосредствено предходећег или другог, ко ствари непринадлежи) за супругу частљивејшим волшебством узео, покрај које је и титлу краља Босанског добио, и мало по мало ишчезавајућој краљевској крви от кога је и распространења била, — из које су и три послѣдовша краља Гејза II., Ладислав II. и Стефан IV. рођена по свидјетелству истинејши домашњи списатеља, како Бондин Декр. 2. кн. 6. лист 258, Туроци хрон. гл. 63., Дуфресне о Фам. Далм. Славон. и пр. гл. 3., Праји летопис част I. кн. 2. лист 123.

Сматрајући на то да су сирјеч Расцијани ово под првим Мађарским краљевима највећа у краљевству овом достоинства отправљали, ово пак да је у почетку XII. стољетија књагиња сербска краљевском сину и краљевства наследнику, а мало затим краљу у супружество узета, види се да је погрешно славни они Матија Бели у знању краљевства Мађарског, кад почетак живота Расцијана у вароши Будиму на XV. стољетије и Сигисмунда Императора и краља Мађарског времена возноси, зашто по којему праву он на то време, кад је Георгиј Деспот светла здања, која су се за краљевску столицу држати могла, подигао, возносити може по том истом, ако не пређе на XI. стољетије, кад су предречени поглавице и краљица родом Расцијанка тамо живили, може се возвести. О чем јошче већма увјерити се можно, кад тко расуди, како је јошче у XI. стољетију под светим Ладиславом Далмација, Хорватска и Славонија ко круни краљевства Мађарског припала, који краљевства већу част Серби састављају, а много мању Хорвати из другог Сарматијског народа стабла са Слезијанима једнако происходећи. У којим краљевством налазили су се наравно такови поглавице, који су таки и на највише почести, по начину мудрог правленија, подићи се морали. И тако исти ови при краљу будући, наравно су како они, тако и други њихови националисти у

Митрополији и престолној варопи Будиму и населили се.

Около ове времена епохе, када не би за краткоћу стајало, могли би се на против тога многи примјери навести, гди су кћери Мађарски начальника (principum) за сербске или расцијанске полазиле, и тако непрестано сродства и пријатељства тјесњејши сојуз између ови народа продужен је био. Но међутим од овог као налишног и к сфери историјској привадлежећег предмета престајући:

Да је Роланд Бан-Маховијски и на годину 1272. Палатин 45. краљевства овог, Расцијанин био, отуд јавствује, што сам Вербеци у свом Трећаственику излаже, част I. Н. 94. да међ Барове краљевства и Бан Зворнички и Маховијски, — от који овај је већ у њиово време чреа Турке уничтожен бил, а онај још стојаше, — принадлежи. А будући да су Банати ово били, и то Маховијски Сербијански, који је знатну Сервије част покрај Саве у себе узимао, и сад се от Расцијана Мачва зове; други пак Босански од позната на Дрини рјека лежећег града Зворника именованија носећи, који к расцијанској фамилији Миросавића под Матием Корвином, по закону насљедства, како што ће се ниже видити, принадлежаше; никаква тако не остаје сумња, да се и овај Бан Маханијски Роланд или боље рећи Радоња Сербин и насљедни комит тамо био, који за Палатина по вишен исти Банат, како што су у данашње време комити Пожунски били, није оставио, будући да је при том извесно, да су Серби у то време још краљеве своје у оним странам имали.

А да је Лудвик I-и велики, који је год. 1342. владати почео, а 1382. окончао, и тако пуни 40 година кормило краљенства овог счастљивјеше држао, другу супругу, по имену Јелену, кћер Стефана Немање, којег њеки списатељи за Бана, други пак за краља Босанског држе, за собом имао, учи једиподушно свију историјка согласије, из које је такође Марија I. краљица родила се. Ето тако и пак чрез пол женски крв сербска на краљевском престолу Мађарском.

Растећеј потом у веку XV. Турској у Европи сили, кад је Сербије Деспот Георгиј видио, да снагом својом тој противустати није кадар, тврдњу Београд и знатну Сербије част га Сигисмундом Императором и краљем Мађарским за друга добра и то знатнејша у Мађарској и Славонији тврдњи сирјеч варопи и варошице променую је, од којих међу другима Бонфинij слеђујуће числи: Слан камен, Бечеј, Келту, Вилагош, Токај, Мункач, (која варош и данашњи дан има од њега привилегију вашарску) Таљ, Рпец, варошице пак Сатмар, Бисермин, Тур, Варшан, и. пр. Притом у Будиму исти величествене изнејаше палате, које су се за краљевску столицу држати могле. Овај исти Деспот потом међ Барове краљенства подигнут, по Н. 13. част 2. под сопственим печатом Прокуроторе постављаше. Деспота овог могућство јавствујет и из члена 25 Алберта краља од г. 1439. који се тако изражава: „По прошенију житеља наши ми ћемо заједно с њима радити да Расције Деспот и комит Цилије и прочи великаши (magnates) спахилуке или притјажанија . . . . не прицелцима и иностраним, но мађарским људма за чест давати морају". — Овај Деспот у толиком је почитанију код Мађара био, да погубљеној будући код Варне л. 1444. битки у којој су 16.000 Мађара били, и при којој је и он са 4000 своји Расцијана био, гди и краљу Уладиславу I. и иним другим поглаварима погубљеним будући, за особену срећу народ је Мађарски држао, да је он с Јованом Хуњадиј краљевству сачуван. Године по том 1446. кад се у Дијети о постављенију управитеља краљевства радило, буде исти Деспот са Јованом Хуњадиј, Франциском или Ферком од Талоц Баном Хрватске и Николом Ујлакијом за управитеља краљевства за избрание предложен (кандидират), намећу који Хуњадиј буде потом и изабрат; и сва ова по свидетелству домашни списатеља Туроцij Хрон. част 5. гл. 38., Бонфин Декр. 3. кн. 7., Раткаи кн. 3. лист 91. 95., Сент Иваниј Дисерт. Пар. Н. 92. љета 1448. навјесна су. Под овим пак често реченим Регулом сербским,

да су многе друге истог народа од великаша и благородни фамилија у Мађарску и части к њој сојужени још чрез Турке неосвојене, које су с њим како што је речено и војевале, прелазиле, Бовфин декр. 3 књ. 6. и у будуће такође том следовале се, једнака с њима права и преимућства уживајући нитко правичан и без неправде ко истинитости, правичности и гостољубију Мађара не може у сумњу довести.

Овим о једнакости права и преимућства Сербског народа сказаном дају јасност и посљедовавши краљева закони, како Матије Корвина дек. 5. Член 3. и 45. или ти последњи од г. 1495., по сили којих народ овај од десетка Прелатима римокатолическим дајемог, ослобођава се, будући да исти десетци ко своје религије црквам, како што из члена 4. 15. 74. видно је принадлежаху. И тако кад је клир Расцијански источној церкви привержени, право десетака равно римокатолическом клиру уживао, јестествено је, да су и мирјани оним истим правом радовали се, којим су и прочи краљевства великаши и благородни, с којима су они такође војевали и друге отечества терете носили.

К бољему изјашењију речене једнакости служе такође слеђујући примери, којима ће се од полдневне сметлости јасније доказата, да су и мирјани Расцијани истим правом, којим и прочи уроженци (indigenae благородни) у Мађарској радовали се.

(Наставиће се.)

Синодални избор

горњокарловачког владике 1874.

Д. Р.

Како је изабрат 17. Августа 1874. архимандрит бездински *Теофан Живковић* за владику карлштатског и ко су му били суканидати; види се из следећег изборног записника.

Понеже воспосљедовавшеју дне 16. Септемврија 1872. смертију Лукијана Николаевића, Епископа иногда Горњо-карловачкаго, Епарха сија упразднена заостала; то благоизволилосја Јего царскому и краљевско апостолскому величеству всемилостивијеше соизволити, да ради дополненија предименованија Епархии Горњо-Карловачкија Епископскаго избранија Синод под моим Председателством держатиса имат.

Какова јаже својства во таковом лице, которому Епископское достоинство и пастирское звание, вовјераетсја, взискујутсја, и без моего пространшаго о том споминанија ѣдомо јест Вашим Преосвјашченсвам. Тјемже остает мње точију настојашчему синодалному Собранију ко Архијерејскому сану межлу клиром способнаја лица со сим открити, ато јест:

Теофана Живковића, Архимандрита Бездинскаго

Стефана Михајловића, Архимандрита Свјато-Георгијевскаго

Гедеона Цветића, Архимандрита Месићскаго

Кипријана Стануловића, Архимандрита Ковиљскаго.

Сего ради на сем дјело остаетсја, да Преосвјашченства Ваша, от сих јединаго, јегоже за достојњејшаго званија Епископскаго держали будут, изберут и избранаго на сем моем откровении именујут, придавше свој глас, печат же и подпис.

Избрание сие Богу и Јего царскому и кралевско апостолскому величеству угодно бити познаетсја, јегда оно согласно и јединодушно будет.

В Карловцјех, дне 17. Августа 1874.

М. П. Аз Герман Ангелић с. р. Епископ Бачки дајући глас мој Архимандриту Бездинскому Теофану Живковићу, бити јему Епископу Горњо-карловачкому.

М. П. Аз Никанор Грујић с. р. Епископ Пакрачки, дајући глас мој Арх. Бездинскому Теофану Живковићу, бити јему Епископу Горњо-Карловачкому.

М. П. Аз Емилиан Кенгелац с. р. Епископ Вршачки, дајући глас мој Арх. Бездинскому Теофану Живковићу, бити јему Епископу Горњо Карловачкому.

М. П. Аз Прокопије Ивачковић с. р. Патријарх Сербски, Архиепископ и Митрополит Карловачки, дајући вмјесто Епископа Будимскаго Арсенија Стојковића, јако от него опуномоћчен глас Арх. Бездинскому

Теофану Живковићу, бити јему Епископу Горњо-Карловачкому.

М. П. Аз Прокопиј Иваčковић, Патријарх Сербски, Архиепископ и Митрополит Карловачки. дајy глас мој Арх. Бездинскому Теофану Живковићу, бити јему Епископу Горњо-Карловачкому.

Писма

Арсенија Радивојевића ексарха

писата

владици карлштатском Данилу Јакшићу.

Приопштио

Д. Р.

По смрти Арсенија Теофановића владике костајничког († око Маја 1753.*), послао је митрополит Павле Ненадовић за свога мандатара у исту епархију Арсенија Радивојевића, ексарха Архиепископско-митрополијског, који је у њој отправљао епархијске послове све до инсталације новог владике Јосифа Стојановића т. ј. до 26. фебруара 1754.

Из тог су се времена сачувала ова писма Арсенијева, писата карлштатском владици Данилу Јакшићу.

I.

Преосвјашченејшји и словесњејшји Г. Епископ, мње Г. Отац благодатњејши!

По должности мојеј, не остављаем јавити Пр. В., мое здје в Северинје пришествие по указу и наређенију Нашего високопреосвјашченејшаго и високопоштенејшаго Г. Арх. и Митр. Г. премилостивјејшаго Принципала и великаго Благодијеја нашего, в сеј удовствујушчеј Епархии находитися и дјела церковнаја и что касаетја до јурисдикции них високопр. оправлати и испољаватн и здје задержаватиса будем до толе, докле ново избрани Архијереј посветитја и сјемо пријдет. Тако ваше Пр. препокорно прошу, по указу них Пр. јеже би милост отеческују сотворили и скорјејше по тому свјашченику оправити један формулар от преписаних свјашчеников домов и их кровну фамилију, занеже свуд во Епископатјех наших православних извершили и по должности них високопр. послали, кромје ове северинске и проч. епархии остало не совершена, узроковало смерт свјато почившаго Г. Епископа Арсенија Теофановића, за то просим информацију от вашего Пр. каковим ли начином тое дјело извершити можем и них Пр. за скорјејше от мене ожидајут конскрипцију сеа епархии. Обаче не вјем како в том дјеље поступити и концу благому довести, а највластито них високопр. заповједили су мње, да абие јегда пријдем в Северин, пишем Пр. В. за информацију совершену просим и всјакаго благаго совјета и отеческија милости и наставленија водителства моего здје, понеже обичаја ове земле не вједају, а к тому и за колико времја будуса здје задержавати, и намјестническое дјело исполњавати, мислим продолжитисја хошчет и цјелују зиму, того ради мољу наставленија и совјета Пр. В. и мене в милост и незабвенују меморију отеческују и свјатим Архипастирским вашим богуслишаним молитвам вручаем, с цјеловањем свјатија десници пребивајући и јесм

Вашего Преосвјашченства

пижајши слуга

Арсеније Радивоевић с. р.

А. и М. ексарх.

Из Ровишча Авг. 14. 1753.

P. S. От здје похо им у монастир Леповинскоју и тамо праздник Успенија Пресвјатија Богородици проводити. Чаем жалостни и тужни глас, да сте В. П. разумели за Марчу монастир, отјата јест от нас и калугере изгонили вон, т. ј. Г. генерал Петациј с командом узел по декрету них Цес. крал. Величества. и тако на пут шест стража стоит и никого непускајут у нутр манастира до далшего просмотрења их Величества наших всемилостивјејших цареј.

Особито препоручаем В. П. сего листодавца диакона Стефана, милост сотво-

* Како се нигди не наводи дан смрти Арсенијеве, ми смо у 2. бр. о. г. за 1903. на стр. 61. рекли, да се Арсеније преставио „бише Јулија 1753." и да је Арсеније Радивојевић стигао у Северин 17. Авг. 1753. Ну, то не стоји. Арсеније је умро пре Јулија 1753., пошто је Јосиф Стојановић већ 24. Јунија био презентиран двору за владику од Ненадовића, а Радивојевић је већ 14. Авг. био у епархији костајничко северинској. На истом је месту погрешно наведено, да је Јосиф Стојановић потврђен био 3. Авг. а треба 31. Августа. Уред.

рите јему, что би јего рукоположили во степен свјашченства.

II.

Преосвјашченьејши — — —

Препокорно прошу опрошченија за досаждение у П. В. проскти дерзају и препоручити бједнија и жалостнија калогере братију нашу о Христје, бившија свјато архангелскија обитељи марчанскија, јаже прошлаго љета милости отеческија сподобивсја код П. В. получили, и во епархии богохранимој карлшчатској П. В. трегодишњеј допушченјеј милости, милостивно просити, тако кои вједом јест П. В. јеромонах Авакум, пареждел бил, и что прибрал честње јест јако игуману и братству того монастира предал јест. А оставшее непокупљено, ходатајством П. В. уповаем јако им бједним паки препоручителним писанием, на свјашченство и христианом обешчанаја милостиња издати неотреклибисја, а ови свјашченици должни јесу за своја милостинодавци код трона Божија всегда отслужити непремјено будут, того ради всеусердње просим и молим, утјешите их милостију отеческују, за кое и уповаем несумњено тују милост П. В. получити, в прочем — — — —

Из мон. Лепавина Авг. 22. 1753.

P. S. Игумен Софроније намјерает от зђе у име Божие походити у Карловце к високопр. Г. Арх. и Митр., а отуду чаем у Виен всевисочајшему двору наших всемилостивејших цареј плачевно припасти и милости просити (и в-ја на Господа Бога и на матер Божију надежду имјеем и на Их ц. к. вел) јако милост получити будут.

III.

Преосвјашченьејши — — —

(Прво је мозно, да рукоположи ђакона Луку за презитера.)

За велико удивленије јест мње П. Г., да до нинје писах 8 писмах високопр. Г. Арх. и Митр. милостивејшему Благодјеју моему, и никакова отвјета до нинје неполучих, за кое сам не вјем и в недоумњении сушч пребивају, что из того будет, на која писма моја конечно требует и потреба велика гласит отвјешчати, и декларацију послати, и тако во бједној скорби стоју, и невјем что отвјешчавати, кому о дјељех и прошениах надлежит рјешение дати познају, занеже не ишчу воли моеа, но воли пославшаго мја зђе.

А со здјешним Г. генералом Граф Петацином у великој злоби и сваћи живим, и како ми је бједнасто одговорил на мое писмо јему писато, такова хула и безчастие неслишати, обаче ја прежде јего мало от чести дерзнул ушчинути јусом каноническим и привилегијскимч пункти и проч., на кое јему весма видилосе противно јего аукторитету, јако мужу сушчу благородну, и дал трансцлоцирати и у Виен послал, обаче и ја јего во оригинале писмо послах до моего Г. Принципала, и к тому писма моего до јего Екселенции писате копију послах вчерашном почтом, а нинто друго П. Г. само что одерзновено поступих и свјашченике паредих у диштрикт марчански, ондешње Христиане отврашчати от уние, на кое вси возвратилисја своеј православној церкви, а нинје конечно запретиште да неусудимсја онамо какову команду имати, и на мостове кустодију поставили, от свјашченикова наших никого недати пропустити, но воспјат их возврашчати, и ашче скорјејша какова помошч не пријдет от Их ц. кр. величества да можемо цјелу јурисдикцију во оном поменутом марчанском дишттричтје имати, то по истинье Пр. Г. вси пропаднут, понеже људе на сваки ден предшчајут и претет живе на коцсве надјевати, ашче не би от их кто ишал у Марчу службу слишати и унитским марчанским свјашченником приложитисја и от них депендиратисја.

Посилаем Г. П. копиу от свитка, Генерал Петации что по своеј воли и сам изволил напасати, и в диштрикте марчанском кнезовом чрез Ламатшперга обершчера дал публицирати, из коего истиваго дјаволскаго инструмента и сјети јего видјети будете, како народ ловит удицеју и прелшчајут. Новин сваки дан зђе, невјем что прежде писати В. П.

Само разумеосам да новоизбрани епископ Јосиф архимандрит пошел у Виен такожде и Г. темишварскиј епископ јест отшел у Беч. В прочем — — —

Из Сјеверина Окт. 4. 1753.

P. S. Ови дана чрез генералију всју, ньеко писмо дал Генерал публицирати по фарах наших свјашеником православним, обаче радити будем сваким начином конију добити, и јегда добием, то и В. П. пошљу, ашче и вједомо мье от части, обаче докле цјело неувједомимсја вјеровати не могу. Sapienti pauca. Просјашчее от В. П. јешче неполучих известие.

IV.

Преосвјашченејшији — — —

(Прво је молио да ђакона Игњата Жарковића из села Мучне рукоположи за презвитера и да га на исту парохију синђелијом утврди, а за тим да Божу Тишљарића из Северина рукоположи за ђакона).

Превручајушчеса — — —

В Северије Окт. 28. 1753.

P. S. Ново за ньије јавити В. П. от здјешнаго предјела неимјеју, развје рвано пасира за отјатие мон. Марчи, и ньије по извјестију Г. обрестаједенанта Макашиновића, да се них ц. к. вел. зјело изрјадно увједомило из привилегија древних за мон. Марчу, да сут наши православни фундирали, и тако трактираетсја ньије, гдје и само их вел. наши всемилостивјејшији царие и Госпожа мати и монархиња (во конфирмации јест), а первују резолуцију их ц. к. вел. чају дасте разумјели, обаче вторују скорјејше чаем да будемо разумели. Само да Дух свјати вдахнет в сердце их Вел. да нам паки вратет отјати монастир.

Друго разумјех из писма них високодостојнејшаго Г. Арх. и Митр. Г. Принципала нашего, да ново изабрани Г. епископ костајнички и сјеверински Јосиф Стојановић ходатајством них вспр. конфирмацију добил, гдје и освјашчение во епископа скоро сљедовати будет,* и овамо уврјети јего надјеемсја кратким временем.

На Г. генерала Граф Петацију, от их вел. декрет пришел, да во даштрикије марчанском, наше церкве закључене отворит и наши свјашеници ондешним христианом да службу должнују извершујут, и не хотјел сотворити, но иначе он паки Их ц. к. вел. информацију послал, јесм solenissime протестирал код них ексцеленције Г. Генерала да свјашчонике наше паредити и послати тамо службу должнују исполњавати. На сија Г. поменути, паки изволил протестирати у име них. ц. к. вел. да непошљем свјашченике тамо до указа второраго, и ашче би многе посилал, то их све будет оковати у жељезах и в темницу поставити јешче и мье самого неотречет сицевим образом трактирати, гдје между мноју и Г. Генералом велика крамола здјелала се јест от пол третиаго часа после полудне даже до пол седме уре пребих у јего резиденции в Копривниције сего текушчаго 24. Окт. доста нечастија между нами било јест.

Потом по указу Их вел. и декрету, споменух јему за субстанцију свјато почившаго Г. епископа Арсенија Теофановића да нам изручит, он же отвјешчал, да јему приходил ньеки калогер из мон. Гомирја Софронију Черни и показал јему квиту генералну от 500 фор. того ради немогал нам изручити, но вспја акта авдиторска и јего квите, конију послал у Виен них ц. к. вел. и тако падлежит нам ожидати втори мандат. Что пријатие сотворил нам окајани Софронију, доволно накралсе новаца хилендарски, равноже ожидает јешче ове почте отговор от них в. д. п. за фару марчанску, потом вједаем что творити будем, ашче нас ньеки и постраждает, само (до их вел.) милостивјејшаго отвјета ожидати будем, а бједни они христиани имајутсја при смерти свјатаго исповједанија и причашчениа и крешчениа младенци, убо что да сотворим, развје терпјение имати до воље Господа Бога и них величества.

Поп Андреј комуницирал ми В. П. писание, јеже им обоим пишете како јему, такожде и Љубоевићу, вјери неимате им, само јешче совершено незнају за попа Андреа, обаче Љубоевић тајни унит, како слишим различна бједствена овамо бивају, днес доволно наслишахсја от јединаго достовјернаго из многих вешчеј познати нам, что он бједни потапилсја јест.

V.

Преосвјашченејшији — — —

Посилаем по сему дјакону Вучковићу

* Стојановић је посвећен за епископа 6. Јануара 1754. год. Уред.

котори просил благословенија отпустити јего к В. П., сим отпушчаем и сију копију от Их ц. к. вел. нашеа всемилостивјешиа монархини и матере. Само да видите како издана јест на них Превосходителство нашего всемилостивјешаго Г. Принципала ради монастира лежашчаго у генерални вараждинској Марчи, что и како на посљедак из сего бити, ја овдје јелико могу по указу них ексц. Г. Арх. и Митр. совјетују народ да у свакому миру и тишини пребудут, и публицирах вчерашњего дне писмо них ексц. Принципала нашего, такожде и прилагаему копију их вел. и по цјелој славној Генералии вараждинској устрои чрез умне свјашченике, да во всјакој фари прочитасе, и что видим, тако гдје надлежит јавити будем. Но само једна вјечна жалост мње што пропадоше оволике душе христианске живушче у котару марчанском, а нипше ничто помоћи се неможемо противу оваке жестоке резолуције, но всја окопираше и уништи стадоше. Нанесла сија резолуција вјечни плач и тугу и смушчение сердца нашего, убо что да сатворим развје ашче Господ непоможет, труд них екс. Г. Арх. и Митр. засвидјетелствовал јест, и како да радимо и подвижемосја код их вел. и врата милосердна да толчемо, за кое и недвоим да получити небудемо отјатое паки у наше руке датисја. Прочаја Пр. В. овдје све здраво и мирно, субстанцију почившаго Г. Теофановића јесм примил к рукам, обаче от новаца весма худо, занеже Немци расточиша.

В прочем — — —

Из Сјеверина 30. Ноем. 1753

Sapienti pauca. За резолуцију сохраните прошу.

Јешче једин дјак походит тамо с своим сродником Митрофан Гаћеша, просил мене јего препоручити В. П. за дјаконство, тако на В. П. воли стоит, не могу отрестисја просјашчих, тако может паки прији како отшел. Само совјетујте их, јелико више могох севјетовах их, обаче бјежут неимјејут чим плаћати новому Г. епископу.

VI.

Преосвјашченејши — — —

Писание В. П. отпушчено ко мње чрез ново-поставленаго свјашченика Боже и Игњатија пријмил јесм, на кое зјело смирено благодарствују сотворшим милост им убогим; свјашченика же Игњатија по препоруки вашој јесм абие јего в школу предал за поучанатисја, и настојати будем о нем, повреждение души нашеја тшчатисја будем двигнути.

(За тим му честита празник — божић и моли да запони ђакона Антонија Поповића а ђака Андреа Поповића да зађакони).

Писание П. В. от Г. епископа славонијскаго на мње прислатое посилају Вам, такожде от славнаго цјелаго Генералата вараждинскаго сочинени меморијал них вспр. Г. Арх. и Митр. копију посилаем да увидит В. П. них обшче плачевное предложение и сие писание посилајут П. В. такожде и всим Господам епископам равно јесу писали.* За сад ново писати П. В. могу да Г. Генерал Петаци непрестает от своего перваго начинапиа пакост клеру и народу и церквам нашим православним творити, и> по всја дни на горше успјевает и творит да Господ Бог по дјелу јего призрит, а их ц. к. вел. нашеј всемилостивјешеј Господжи монархињи и матери чаем да је доволно писано како је достојно.

Братију моју о Христје љубезњешују старци свјатија и младија сушчија в мон. Гомирје П. В. с празником их поздрављаем и цјелују.

Притом остају — — —

Из Сјеверина Дек. 1753.

Вјера Божна П. В. ашче не пошљете мње кои цекин да се кои дан овамо прераним, невјем что буду творити, прихода ни откуду ни крајцаре да Господ Бог уклонит овакова житија.

Равно настојашчаго мјесјаца 19. попол ношчи преставилсе пречестњејшаго отца архимандрита љепавинскаго зет свјашченик Јоан Блажовски, јемуже буди вјечнаја памјат.

Препоручаем синовца Максима старца Архимандрита и дјакона Петра имјејте сверх их милост отеческујју.

---

* Обе оне молбе штампали смо у целини Летопису у књ. 204. Уред.

Автобиографија

Партенија Павловића

епископа посвећења.

Д. Р.

(Продужење.)

По нѣколицѣхъ днѣхъ пойдохъ до Пожюня града мажарскаго, и тамъ ихъ цркви єловензахъ мѣци стаго Іѡанна милостивагw Алѣксандрійскаго, даровани ѿ сѣтана, краљу мажарскомѣ. Посѣтихъ и тѹровацкѣ, далмаціи, добровникъ, пѣки, прѣко планине и кви йдѣже и пєсто оуѣде ме за нѡгѣ. и рекохъ, йстиню зовѣтсa кви йкw тамь пєй злы. Нишь, Софію, Филѣзополь прайдохъ не безъ пакости аграмскія, темницы и бивши желѣзны. тогw ради и мало оудалихсѧ вѣгда и водворихсѧ въ пѣстыни пекской и рилской по 3 мци, на кожд мѣсто великимъ оуслаждѣніемъ безмолвїа пребывахъ, и чѧ Бра спасающаго ма ѿ малодѣшїа и вѣри, мірскихъ матіжи и смущѣній.

Въ Бѣкрецѣхъ ѣсмь слышалъ оучѣніе ѣлинскоі до ритбрїки ѿ Гиѳорїа трапезѹнта, вѣчнам ѣмѣ пѧмать, а ѿ покоінаго Марка Кѵпрѣскагw, вѣчнам ѣмѣ пѧмать, слышахъ ѿ чѣсти філосѳфію Аристотѣлєвѣ квпно съ Малаескомъ Владѣломъ и прочѣмъ 20 съвѣченйкомъ при Стѣфанѣ Кантакѹзйнѣ, и Николѣ Мавроколдатѣ, принципѣхъ валахійскихъ. грамматикъ же навчихсѧ вщі ихъ мсмь ѿчистѣ доростолѣ при дѹнавскомъ йли дрѹстрѣ, йли Сѣлйстрѣ ѿ Палеолога Кѵнстантінополитана дїдаскала, а пѣрвоі моі оучѣніе до єктѡйхъ и ѱалтйря, й апостола почѣхъ на грѣческомъ дїалектѣ въ рѣчѣнномъ градѣ, при тетради именѣемомъ поклѣницѣ стагw хрістова гроба, вѣчнам имъ пѧмать. Єгдѣ йзъ вницій. Болоній, Флорецій, Падови, Рйма, Ѣнаполи. Бара. Одранта. Кѣрфѣ Іѡанйна, йдѣже не безъ пакости й бвлѣнїа пойдохъ, бвртѣхъ въ Сїатистѣ, й Кастбри філосѳфа Мідотїа їеромонаха й лбгйкѣ слышахъ тамъ, мало й ѿ мадматйки. Но понѣже предавалъ своимъ оучѣникомъ філосѳфію картезїанскѣ, звали їгѡ въ царигрàдъ предъ патріархами на йстезаніе, й запрѣтили къ томѣ не предавати ресѣнѣ філосѳфію.

Въ Плавáнній посѣтихъ монастырь стагw Наѣма, й держáсмо вдѣніе на праздникъ ѣгѡ, въ той ѡбйтелы ѣсть гробница й мѣци ѣгѡ чюдотвѣрни. не прогоръ Наѣмъ тбй, но йный ѿ седмочисланныхъ апостолски проповѣдавшихъ ниже й правило сложйно ѿ Герасима йлй Григорїа єпйскопа дѹрахійскагw, въ Бѣлградѣ бывшагw, грѣческагw оучйтела, въ книзѣ грѣчіскон дрбкодѣтѣ въ коскопбѣ йже йменѹются тамъ въ книзѣ, сйце 1. Мідодій, иже бывъ й гайскоп въ моравій, 2. Кѵріалъ братъ ѣгѡ філосѳфъ йже йзложйлъ Славянскимъ 40 писмена йкоже й въ прологѣ ѿ томъ довблно вѣлйтсa. 3. Климйнтъ архидіскій Архіепіскопъ, котбрам бхранда й пѣрвам Істіпіанїа йменѹется занеже ѣсть ѿчйство Істіпіана присно памятнагw імпєратора грѣческагw

4, Наѣмъ иные йменбваный,

5, Сàвка,

6, Гораздъ,

7, Ангелархій.

Сйи Бровгбдѣ проводили й люди навчáли й наставлáли на православію вѣрѣ, й ѿ йсхожденій стагw Дха ѿ сщà оувѣщавали западныя страни мздрствовáти ѣгѡ же ради ѡузи й темници претерпѣли, но сйла вышнагw Бра ихъ выше застѹпáкала, й ѿ бзлобйти хотящихъ йзвлекáли. Не тбчіе бо оучйли народи, но й болезнюющыя различными недѣги, призываніемъ пристыя й животворящія тройци йсцѣлйвали, й толйко богатіéнии вйли дáрами стагw Дха (по свидѣтелствѣ списателя тѣхъ жйтіе) йкw самимъ взирáтіемъ й безъ прикосновéніемъ рѣкъ подавали йсцѣлéніе волящымъ.

Єщі тамъ въ Плавáній и стагw цáра Іѡанна Владймира красни мѣци князь Гавасáна въ монастырѣ, цѣлбподáтелни всѣкой бблѣсти съ вѣрою приходящимъ й благоговѣніемъ. І въ Ардéницѣ монастырѣ й Япйнѣ бѣрази Бгомáтеря дворкатáютсa чюдотвбрни. въ кèркирѣ йлй кбрфѣ градѣ венедйцкомъ дворкатáютсa мѣци цѣлбподáтелни стагw єщà Спиридѡна тримидѳнскагw чюдотвбрца, бывшагw въ пѣрвомъ нікéйскомъ всéленскомъ соборѣ между 318 стыми ѡщі, єгдà нбсятъ літію по градѣ, й мѣци ѣгѡ нбсятъ.

И Сѣмъ Ѳеодбры цáрици тамъ мѣци въ дрбгей цèркви сбпрбжници Ѳеофіла цáра йконоборца йже оутвердйла православіе соборнѣ по смéрти своегw мбжа, йкwже повѣствѹетъ подрббнѣ въ пѣрвію недѣлю православію великагw поста.

Въ Задрѣ далматійскомъ красни мѣци стагw Сѵмеѡна Бгопрїймца въ латйнской цèркви.

Ѣх Ба́рѣ градѣ сла́во ѥ́йдатсѧ мо́щи ст҃агw бц҃ѣ Никола́ѧ чюдотво́рца. Кроѣ ѣ́дно мало рѣ́нѣ ва́ла гладати, й та́кw человѣ́кѣ не мо́жетъ ничто видѣ́ти.

Ѣх Пѣ́кки во це́ркви соборной вознесе́нїа лежа́тъ мощи ст҃агw Никодима Архїепископа се́рѣскагw ѣх кївѡ́тѣ й цѣлю́тсѧ w҃ вѣ́рныхъ.

Близъ Пѣкки прекра́сный монастырх дечанскїй, лежатъ мо́щи ст҃агw Стѣ́фана кра́ла се́рѣскагw ѣх ковчѣ́зѣ й цѣлю́тсѧ.

Ѣх Средцѣ Бѣлгарскомъ йлй Софїи, лежатъ мощи ѣх кївѡ́тѣ бц҃ѣ рѣчи́нагw Ст҃агw Стѣ́фана дечанскагw, кра́ла Милѣ́тина, изводшагw бчи сы́нъ своѥмъ пѣ́ѥволга́нїю, по мнцѣ́хлѣни w҃ ст҃агw Никола́ѧ, хотѣ́й о҃у҃вѣ́дати w҃ сихъ, да прочтитъ вни́мателникъ жи́тїе ихъ.

Ѣх Софїй сла́вятъ й ст҃агw Гюргїа, новомч҃еника, й ст҃агw Никола́ѧ но́ваго пострада́вшихъ за вѣ́рѣ w҃ Ага́рани, й соженныхъ.

Ѣх Стѣ́дени́цѣ кра́сномъ монасты́рѣ лежатъ ѣх кївѡ́тѣ мо́щи ст҃агw Стѣ́фана первовѣ́нчанагw. Ѥ́гда бо сты́й Сумеѡ́нъ Не́мања не могїй терпѣ́ти разлучѣ́нїѧ своѥгw любе́знагw сы́на о҃у҃далйвшагwсѧ w҃ житейскихъ мо́лвъ до сты́ѧ горы́ Ѳо́нстрй, й тамъ а҃гге́лскїй й мона́шескїй пр҃їмшагw вразъ й чи́нъ, й не хотѣ́вшагw къ родйтелемъ вратитисѧ, ѡ҃ста́вивъ ца́рство й кра́лество дрѣ́вомъ своимъ сы́нъ, й тогw ра́ди нарече́нїѧ первовѣ́нчаный кра́ль, тогда полѫ́ѧ ѣх сты́ю го́рꙋ, й тамъ постри́жеся ѣх мона́шескїй чи́нъ, й съ сы́номъ сты́мъ Са́вкомъ Архїепископомъ сербскимъ созда́ша прослов . . . . . монасты́рх Хїландарх й ѹ҃красйша прочюдными зданїе́мъ, срібромъ, злато́мъ, мр҃мороѥ́мъ й сты́ми мо́щми. Послѣ́жде й Милу́тйнъ кра́ль сербскїй пѫ́тремъ ѹ҃тверди́лъ, й йнїи мно́зи гаки́лса ктйтори. йхже ймена помина́ютсѧ всѣ́гда; йзъ Хїландара́ ѥдинъ монахъ предѣ́ нѣ́колико лѣ́тъ пострада́ль за вѣ́рѣ й о҃у҃сты́нѣ ѣх гла́въ w҃ Ага́рани ѣх гра́дꙋ ро́досъ о҃стровѣ́, та́кождѣ й Іwси́фъ долговрада́тый йма́лъ о҃ученика пахомі́а посты́нѣ w҃ Ага́рани за вѣ́рѣ. тоѝ й нйнѣ жи́вый 1757. й мно́зи й днесь страждꙋ́тъ вѣ́ры ра́ди Хр҃йсто́ви й w҃ Ага́рани, й w҃ ѥ́врѣ́ихъ й w҃ йномꙋдре́нныхъ й ласка́нїмъ, й прищи́нїмъ, й разли́чными ѳразы пр҃їмаѥ́мыи ѿжє Ѳерцйсѧ Хр҃їстá, но на ка́мени кра́ѥгоа́номъ ѳснова́ни сѣ́ще, не колеба́ютсѧ листми ражі́йми. Іа́коже во дрѣ́вле мно́зи зва́ни, ма́ло йзбра́ни, сице й нйнѣ. не вси хо́щютъ подвиза́тисѧ дѣ́ѳрымъ по́двигомъ, й тѣ́снымъ шествова́ти пѫ́темъ, но широ́кимъ, тогw ра́ди й не полꙋча́ютъ. Бг҃ъ же предвѣ́чный, всесйльный, всеблаг҃їй всегда насъ зоветъ ко спасе́нїю бе҃зпр҃ѣ́мѣнъ вѣ́здухъ ѣ҃гг҃ъ. тѡ́чїю да послꙋша́емъ ѹ҃се́рдно, й по сто́памъ ѥ́гw да ѯ҃дймъ, сты́мъ ѥ́гw за́повѣ́дꙋ да испо́лнймъ, а найпа́че любо́вь къ Бг҃ꙋ, и ближнемꙋ, w҃ сегw бо позна́тисѧ вѣ́демъ да ѣ҃ми хр҃їсті́ани й хр҃їстови, а҃ще не тѡ́чїю дорѣ́ дорѣ́ѧ лю́бимъ, но їщѣ й врагй наши. бни бо всегда намъ пакоста́тъ. й ѡ҃зло́блюютъ, но всемйлости́вый Бг҃ъ на́съ возбраня́йтъ й защищаетъ, а҃кожє й дрѣ́вле Ісраилтя́ни w҃ ѣ҃гуптя́нъ. и то ви́дѣлъ ѥ́смъ мойма ѯ҃чима їщѣ о҃тро́къ сы́й ѣх моихъ ѿчистѣ́къ дорестóлѣ, какw а҃гаря́нскїа доми невйдимо w҃ когw о҃пла́мѣсѧ й сожига́ѥтсѧ, хр҃їстіа́номъ же ни ѥ́дйнъ до́мъ, й стра́жи поставля́хꙋ да вы ѡ҃зло́вили кого, но не можахꙋ ѡ҃брѣ́сти йлй ѧ҃ти кого. тѡ́чїю ѡ҃кле́ветáхꙋ хр҃їстіа́нъ неповйнныхъ, да бни ймъ то творя́тъ. Ѣх бно врема й сіе слꙋчйѧ тамъ, кѫ́щд нѣ́коего грѣка́ ро́домъ изъ Іоа́нинна, шведскимъ кора́блемь по Дꙋна́вѣ йзъ Бѣ́ча пришедша, ѡ҃клеветáли ѥ́гw а҃гаря́ни ѧ҃кw сходника, йлй шпйѳна, й ѓ҃йце всѣ́ йма́ѣнїѥ ѥ́гw й кѫ́плю разграбйли. й са́маго на́прасно й немилости́во ꙋ҃би́ли й всѣ́мъ намъ хр҃їстіа́номъ тогда прищáхъ поро́кити, плѣ́нити, й смѣ́рти предати, й разли́чна ѡ҃клеветáнїѧ йзмышля́хꙋ на на́съ. тогда во вѣ́чныа па́мати монáрхъ всерюссійскій Петарх великій, повѣ́дйлъ шведского кра́ла Ка́рола Бо́жїею, Бр҃ома́тере, й всѣ́хъ сты́хъ по́мощію й мйтка́ми, подх полтáвомъ й подх тр҃ѣ́цкимъ защищéнїемъ прибѣ́гшаго, гоня́ѧ ѥ́гw московскій Імпера́торх, й тогw ра́ди по 28 лѣ́тной со шве́ди Бра́нй, почéла брань со а҃гаря́ни. й а҃ще не бы йздáли мазíпх ца́ра Пе́тра, й Кwнстанти́на Бра́нковича принципи бва й вое́води ѐ́дйнъ казáчкій, йнїй же влахійскій, мно́ѕ да вы ѯ҃доле́ни бйли а҃гаря́ни. но Бл҃говоли́лъ всесйльный Бг҃ъ (по писа́номъ сйла мо́ѧ въ нѣ́мощи совершáтсѧ,) не Пе́тромъ Імпера́торомъ повѣ́дителемъ ѳертйка шве́да, но по нѣ́колико лѣ́та ѥ́гда па́кы махометáни почéли бра́нь протйвъ благочестйвыхъ Москвáлкъ, непрáвдйнѣ та́тарwвѣх ра́ди злоѓ҃ко́нныхъ, йнною вѣ́чныа па́мати Імпера́трицею всерюссійскою повѣ́дйла, попéлйлъ й сѣ́да йсполнйлъ гордилйвыхъ й невѣ́рныхъ а҃гаря́нъ. бни бо ѧ҃коже дрѣ́вній Фараѡ́нни по толйкихъ тáжкихъ неподнóсныхъ ѯ҃зловлéнй-

ѧхъ, здѣшнимъ православнымъ Христіанwмъ (Бѣжіймн сѣдвами, ймъ подрѣчнымъ й пздáнымъ) річі врáгъ: гнáвъ постúгнѣ, раздѣлю корúсти, оўбіе мáчимъ моимъ й прóчая. но сúлною вышнаго десни́цею, погрезúша йкw кáмень й блюно въ рѣсій й Мóскви Τνώτωσαν πῶς ἰσχὺς ὀρθοβόξων ἡ πίσις. Живою повѣдúлъ бѣхъ сúлнаго, йжеже дрéвле Ізандою, стрáшнаго блефúрна кавлонскагw царá Навоходоносора вспначáлника. да познáютъ ґзвúци й покарáются, йкw съ нáми православными Бгъ. но и нúкъ на ґвстрійскій Бгопорúваемый дóмъ врáгъ поздвúгнвый непразднúкъ прѣскій ґдомъ ѣретúческихъ повреждéнный Народъ, да познаютъ йкw погрѣшúли, ѡзлóбившеся ѿ православнымъ вкстóчныя кадолúческія христóвы цéркви, восклицающúй со стúмъ Павломъ: гал. 6. Мнѣ не вѣди хвалúтися, тóчію ѡ крóтѣ гдá нашегw Ійса Хрта. Два крáтъ бо на славнúй прагъ градъ Бохимскій пришелъ (йдѣжи й стáа людмила Сербскагw кралá дъчерь почúвлетъ тѣломъ) й вездѣ́лно возвратúлся. оўдивúтелно йли паче рéчій, дерзостно, да кралъ Брандевбрскій протúвъ трéхъ великúхъ потéнцiахъ воюетъ. протúвъ цéсаря Імпúратора римскагw, протúвъ галлwвъ йлй Францѣзwвъ, й протúвъ Москвáлехъ намъ ѣдиноскóрныхъ, й сказвютъ да въ настоáщее лѣто 1757. йкw 100 тúсящи людú мéртви повѣнни й наши, й Прайзи й москали разлúчныхъ Націóнwвъ, всáкагw вóзраста, разлúчныхъ санwвъ й стéпеній, w Бѣжé вседержúтелю, какw по твоíмъ подóвію создани человѣци сице звéрско, скверно, й немилостúво дрвгъ на дрвга наскакwвютъ й оўбивають превосходящій звѣрсквю лютость. йще рахúлъ моўтѣшнъ рúдала ѿ йзвѣчній 14 тúсящій младенцwвъ ѿ вездáнагw йрўда неповúнныхъ повúнныхъ, какw ни вѣдеть восплакати землѧ напоéнна толúкимъ крóві йзлúянiемъ.

(Продужиће се.)

Администратор Самуило Маширевић
и
генерал барон Јосиф Филиповић.

Д. Р.

Напоменули смо у последњем броју (14.) у чланку: „*Мњење патријарха Самуила Маширевића о закључцима народног сабора 1865.*“, како је генерал Филиповић царски комесар на истом сабору из почетка — све до избора — стајао у пријатељском односу са Маширевићем.

Овде ћемо да наведемо за ту нашу тврдњу и доказе, који такође могу послужити као грађа за историју народног сабора од 1864./5.

Генерал Филиповић као земунски бригадир и бити имајући комесар, писао је администратору митрополије Маширевићу следеће писмо, на коме не стоји, кад је писано, ал стоји написано Маширевићевом руком: Carlovitz am Dampfschiffe 20. Maerz 1864.

Исто гласи:

I.

Euer Excellenz!

Ich beehre mich die ergebene Mitteilung zu machen, dass ich nach 14 tägigen Aufenthalte in Wien wieder rückgekehrt bin. So sehr ich gewünscht hätte Euer Exc. persönlich meine Verehrung zu sagen, so muss ich gleichwol mit Rücksicht auf die Masse während meiner Abwesenheit angehäufter Geschäfte hierauf verzichten, und es bleibt mir nur übrig schriftlich Einiges zur Kenntniss Euer Exc. zu bringen.

In Wien fand ich an entscheidender Stelle Alle für die serbische Sache sehr gut disponirt, namentlich Seine kaiserliche Hocheit den Erzherzog Rainer u. Seine Exc. den Staatsminister Schmerling, welche übrigens ihre aufrichtige Zuneigung und ihr Wolwollen für die Serben nie verläugnet hatten, sondern im Gegentheile für selbe jedesmal ihren Einfluss in die Wagschale legten. — Leider, leider und tausendmal Leider ist Stojaković nicht mehr, die Serben werden dies immer mehr empfinden, und ihn schwer je wieder durch eine gleich geeignete Persönlichkeit ersetzen können.

Ich zweifle keinen Augenblick dass wenn Euer Exc. in Wien den Congress für die Wahl des Patriarchen und für Regelung der Kirchen und Schulangelegenheiten in Anregung bringen, dieser sogleich bewilligt werden wird. Meiner Ansicht und festen Überzeugung nach, die ich auch in Wien ausgesprochen habe, müsste vor Allem die Patriarchenwahl vor sich gehen, nach dieser eine kurze Synode der Hochwürdigsten Bischöfe statthaben, und sofort die Kirchen und Schulangelegenheiten durch den Congress in Angriff genommen werden.

Ich bitte Euer Exc. ergebenst, diese Ansich

in Wien von Hochihrer Seite vertretten zu wollen, weil wenn es nach der Idee des „Dnevnik* kommen sollte, dass die Wahl des Patriarchen zulezt vorgenommen wird, kei Mensch Ordnung in die Verhältnisse zu bringen im Stande sein wird. Einer Synode — und die ist doch nothwendig — kann nur ein Patriarch vorstehen, und ebenso bei Besprechung der Kirchenangelegenheiten muss das Haupt der Kirche gegenwärtig sein.*

Nach der Wahl des Patriarchen — die nur auf die Person Euer Exc. fallen kann, für welches Resultat ich mein Leben einsetzen bereit bin — könnte vielleicht die Besetzung der vakanten Bischofsitze vorgenommen werden.

Und nun Euer Exc. komme ich mit einer ergebensten Bitte respective Anempfehlung. Der Überbringer dieses k. k. General-Consulats-Kanzler in Belgrad Herr Theodorović, wird Euer Exc. die Bitte vortragen, seinem Bruder, der Gutsbesitzer in Csanad ist, ein Darlehen aus irgend einem Fonde gnädigst bewilligen zu wollen. Ich kenne den Bruder des Herren Theodorović gar nicht, aber Herren Theodorović, ganz genau und kann nur sagen, dass er ein sehr ehrliches Mann, sehr loyaler Staatsdiener, als solcher den Serben Ehre macht, und somit Euer Exc. Gnade vollkommen würdig ist.

Möge es Euer Exc. möglich sein, Herrn Theodorović huldvollst Hilfe zu schaffen, denn er verdienet es.

Genehmigen Hochdieselben den Ausdruck der höchsten Verehrung und ausgezeichnesster Hochachtung

Euer Excellenz

ergebenster Diener

Philippović m. p.

G. L.

II.

4. Јулија 1864. писао је исти генерал из Земуна Машировићу следеће писмо:

Euer Excellenz!

So eben erhielt ich den Befehl, mich zur Einholung einiger näheren Instructionen bezüglich des Congresses nach Wien zu verfügen, und zwar derart, dass ich am 8. d. M. dort eintreffe. Ich wollte mittelst Dampfschiff reisen, da ich aber Mittwoch den 6. d. eine dringende dienstliche Verrichtung hier zu vollziehen habe, so bleibt mir nichts übrig als Donnerstag früh mitelst Dampfschiff nach Basiasch, und von dort mit der Eisenbahn die Reise fortzusetzen, um am 8. Abends zeitgerecht in Wien eintreffen zu können.

Sehr bedauere ich, dass dieser Zwischenfall mir nicht mehr erlaubt, Euer Exc. persönlich sprechen zu können, und darum bitte ich dringend, falls Hochdieselben irgend welche Anträge für mich in dieser Angelegenheit haben sollten, mir diese brieflich hochgütig zu senden zu wollen. Meine Wohnung ist Wien. Stadt Bauermarkt N. 6. im Lichtensteinschen Hause 2. St.

Ich habe bereits Sr. Majestät angezeigt, dass ich im Einvernehmen mit Euer Exc. den 29. Juli eueren Stils als den Ankunftstag der Deputirten in Carlovitz bestimmt habe und dass Euer Exc. im Wege der Hochwürdigsten Bischöfe dies den Deputirten des geistlichen und civil-Standes, ich im Wege der Generalcommanden in Temesvar und Agram jenen des Militärs zu wissen gethan haben.

Mögen Euer Exc. überzeugt sein dass ich nun in Wien alle Mühe geben werde, um die hohen Herrn günstig zu stimmen, und um möglichst viele Concessionen zu erlangen; es ist dies ein Ehrenpunkt für mich, und eine Schuld, die ich den Serben nach bester Möglichkeit abgetragen, mich innerlichst verpflichtet fühle.

Genehmigen Hochdieselben den Ausdruck und die Versicherung der höchsten Verehrung und ausgezeichnesten Hochachtung

Euer Excellenz

gehorsamster Diener und Verehrer

Semlin 4 Juli 1864.

Philippović m. p.

G. L.

Администратор Машировић је писао генералу Филиповићу 7. Јулија и. г. следеће писмо.

III.

Euer Hochgeboren!

Es war mein lebhafter Wunsch mich mit Euer Hochgeboren noch vor Hochdero Abreise nach Wien über einiges zu besprechen.

Ich ersah hiezu die günstige Gelegenheit, wann Euer Hochgeboren bei Carlovitz vorbeifahren würden, in welchen Falle ich die kleine Fahrstrecke von da bis Neusatz mitgemacht hätte.

* Осећо један генерал — римокатолик — а 1870—2., седео је у сабору и расправљао о устројству српске епископије, без патријарха! Уред.

Nun ich aber aus dem Hochgeschätzten Schreiben vom 4. dieses entnommen habe, dass Euer Hochg. über Basiasch zu reisen gedenken, nehme ich mir die Freiheit von dem gütigst gemachten Antrage Gebrauch zu machen, und Euer Hochg. um Hochdero hilfreiche Verwendung in nachfolgenden Gegenständen brieflich anzugehen.

Ich zweifle nicht, dass Euer Hochg. den Geist und die Idee, welche der Redaction „Dnevnik“ — insbesondere seitdem in den lezteren der bevorstehende Wahlcongress besprochen wird, vorleuchtet, vollkommen erkannt und gehörig gewürdigt haben. Ich muss aber besonders hervorheben, dass die Art und Weise, in welcher diese Redaction, namentlich in der Z. 68. et 69. ihres Blattes die Ausführung der Anordnungen und Verfügungen der hohen Regierung bezüglich des Wahlcongresses zu vereiteln und des letzteren, zwar nicht unmittelbar und offen, aber verdeckt und durch Schiebung aller Schuld auf mich als den Urheber der angefeindeten hohen Verfügungen die gehässigsten Intentionen gegenüber dem serbischen Volke und unserer Kirche zu unterschieben sucht, vollkommen geeignet ist, das biedere und loyale serbische Volk über die wahre und wohlwollende Absicht der hohen Regierung irre zu leiten, und die bedauerlichsten Folgen hervorzurufen.

Hat sich doch die besagte Redaction nicht entblödet in der Z. 69. des „S. Dnevnik“ die Behauptung aufzustellen, dass gewisse Drohungen und Terrorisirungen vernehmbar sind, welche eher verhindern sollen, dass dieser oder jener zum Congressdeputirten gewählt werde. Ja! es werden in derselben Zahl sogar die Namen derjenigen verzeichnet, welche zu Deputirten gewählt werden sollen!

Und, doch ist diese letztere Art der Wühlerei nur ein Surrogat von der weit intensiveren, welche die Malkontanten beabsichtigt haben; da dieselben nur durch die Kürze der Zeit verhindert wurden, ihre Agenten in die verschiedenen Wahlbezirke zu entsenden, damit diese dort die Wähler influenzieren sollen; wie sie diess hier in Carlovitz wirklich — jedoch, Dank der Loyalität der Carlovitzer Bürger, ohne allen Erfolg versucht haben.

Es ist daher dringend nothwendig, dass dieses und, da man dieselben Tendenzen und Agitationen auch in „Napredak“ deutlich wahrnehmen kann, auch lezteres Blatt für einen gewissen Zeitraum, etwa von drei Monathen sistieret, und ebenso eine entsprechende Massregel gegen das in Belgrad erscheinend in derselben Richtung agitirendes Blatt „Vidovdan“ getroffen werde.* Ich bitte diess umso eher hochgeneigtest zu erwirken, da es nicht abzusehen ist, wohin die Hetzereien aller dieser Blätter führen werden, wenn noch länger den Agitationen derselben ruhig zugesehen werden würde. Auch bitte ich Seiner Excellenz dem Herrn Staatsminister gütigst anzudeuten, dass ich Hochdemselben alles diess vorausgesagt, und zugleich bemerkt habe, dass ein Opfer jener Zögerung mit welcher die hohe Regierung bei diesen Concessionen zu Werke geht, sein werde.

Wenn die erwähnte Massregel zur Verhütung bedauerlicher Vorfälle dringend nothwendig erscheint; so kenne ich anderseits kein Mittel wodurch die im Punkte des Religion leicht erregbaren Gemüther der Serben beruhigt werden können, als die *ausdrückliche* Bewilligung auf das schon ohnedem in Aussicht gestellten Verhandlungscongresses.

Wollen daher Euer Hochg. die ausdrükliche Commesion zur Abhaltung des Verhandlungs-congresses und die Ausfertigung eines diesfälligen sowohl an mich oder an E. H. zu richtenden Erlasses gütigst erwirken, und im Falle des Gelingens, mir das Resultat mit thunlichster Beschleunigung, hochgefälligst telegrafiren.

Und nun noch einen Act der Unverschämheit, deren die Malkotanten, sohin der hohen Regierung und meine Widersacher fähig sind.

Wie ich aus sicherer Quelle erfahre, beabsichtigten dieselben unter der Leitung des Batscher Bischofs (Платона Атанацковића) die Biographien der sämmtlichen Bischöfe in Broschüren herauszugeben. Dass dieselben Pamphlete eine Sammlung von erdichteten, jedoch geschickt angelegten und best sortirten Scandalgeschichten sein werden, und darin — intra parentesin sei es gesagt — nur der Herr Batscher Bischof, der wahrscheinlich auch seine Typographie in Neusatz diesem löblichen Zwecke dienstbar machen wird, verschont bleibe — darüber kann, bei der Bosheit der Unternehmung einer, und dem Zwecke, den dieselben dabei vor Augen haben anderseits, kaum ein Zweifel obwalten!

Ich glaube daher dem Ansehen und dem Interesse der betreffenden H. H. Bischöfe sowohl,

* „Српски Дневник“ је у то доба већ био забрањен, и после тога није излазио даље. Уред

als auch dem unseren durch dieselben repräsentirten Kirche selbst den schuldigen Dienst zu erweisen, wenn ich E. H. dringend bitte, durch Seine Exc. dem H. Staatsminister bei der ungarischen Hofkanzlei zu erwirken, dass dem Neusatzer Bürgermeister aufgetragen werde, Präventivmassregeln zu treffen, damit der Druck dieser Pamphlete gehindert werde.

Da es zu befürchten ist, dass die in der Temesvarer, Arader und Werschetzer Diözese aus den Romanen zu erwählenden Deputirten zu dem Wahlcongresse nicht erscheinen werden; so bitte ich mir telegrafisch mitzutheilen, ob nicht für dieselben Ersatzmänner aus den Serben gewählt werden sollen, damit solche die im obererwähnten Falle zu entstehende Lücke in der Zahl der Congressdeputirten ausfüllen, und an die Stelle, der auszubleibenden Romanen im Congress erscheinen.

Indem ich E. H. noch bekannt mache, dass in Carlovitz der Major in Pension H. Joseph Matić einstimmig zum Deputirten gewählt worden, und die Erwirkung des oben gebethenen Hochdero Fürsorge auf das wärmste empfehle, bitte ich die Versicherung meiner besondern Hochachtung und Verehrung entgegen zu nehmen, mit der ich die Ehre habe zu verharren Euer Hochgeboren — — —

Мњење

хрватске дворске канцеларије у Бечу о закључцима српског народног сабора од 1865.

Д. Р.

(Продужење.)

§. 28. Манастири су следећи:

I. У архидијецези:

а.) Архимандрије.

1. Крушедол, 2. Грегетег с филиалом Ремете, 3. Опово с филиалом Старо Опово, 4. Раваница с филиалом Јаском и Бешеновом.

б.) Игуманије.

1. Беочин с филиалом Реметицом. 2. Раковац, 3. Шишатовац с филиалом Петковицом, 4. Кувеждин с филиалом Бишћом, 5. Привина глава, 6. Фенек.

II. У епархији Бачкој

а.) Архимандрија Ковиљ.

б.) Игуманија Бођани.

III. У епархији Темишварској

а.) Архимандрије: 1. Бездин. 2. Св. Ђурађ, 3. Војловица.

IV. У епархији Вршачкој

а.) Архимандрија Месић.

б.) Игуманија Златица с филиалом Бајаш.

V. У епархији Будимској

Игуманија Грабовац

VI. У епархији Пакрачкој

Игуманије: 1. Пакра, 2. Ораховица, 3. Лепавина.

VII. У епархији Карлштатској

Игуманија Гомирје.

VIII. У епархији Арадској

Игуманија Ходош.

Било би сходно и потребно, да буде у свакој епархији један архимандрит, који би не само у управи црквених и школских послова био у помоћи диецезану, већ и свећенички а напосе монашески чин достојно заступао, за то би требало од предњаведених архимандрија укинути једну у архидијецези, а у диецези темишварској две, а на место њих по једна у Будимској, Пакрачкој и Карлштадској диецези да се подигне дотично, да се у овим задњим диецезама фактично постојеће архимандрије уздрже.

Што се тиче ужитака у §. §. 30. 31 и 32. архимандритима, игуманима и осталим јеромонасима опредељеним, то не би проти тому никакова приговора било у колико су укупни приходи манастира довољни за подмирење у готовом новцу опредељеним пристојбама, ну инак под уветом, да се приходи и трошкови манастирски ставе под строгу контролу једне централне комисије, те да се сувишци прихода конкретно на корист свих, особито пако сиромашнијих манастира расположу.

Епархиалних комисија за управу манастира не би требало, већ би настојници манастирски своје предрачуне и рачунске закључке путем претпостављених си епархиалних конзисторија имали подносити напоменутој централној комисији, дотично митрополитскому црквеном савету.

Напокон ваљало би основати посебну закладу, у коју би се сувишци од прихода појединих манастира уносити имали, и из које би се потребне потпоре сиромашнијим манастирима а и осталима у ванредним случајевима издавати могле.

Чланак III. О српским православним основним школама.

У §. 6. опредељују се плаће учитељима основних школа тако, да се у ту плаћу урачунавају депутати и земље.

У §. 7 точки 3. одређује се, да се учитељу на место земље, где је нема изда саразмерна новчана награда.

Ове две установе стоје у противловију, јер неувиђа се, зашто би се ком учитељу на одмерену сталну плаћу, у коју се ужитци од депутата и земље урачунати имају, даје посебна награда за земљу. Доста је ако прима системизирану плаћу, и за то би §. 7 са свим изоставити требало.

Ако се већ проти парохијалним сесијама приговор учинити морао, то се може тим мање пристати на дотирање учитеља у земљама или у депутатима, којих обрађивање и дотично побирање би их знатно пречило у точном обављању важне службе своје.

Где је дакле општина вољна, учитељу на место депутата издавати плату у готову новцу, ту би привољење учитеља посве сувишно било.

§. 9. Квалификација учитеља. На српској основној школи може само онај православни Србин бити учитељ, који је српску препарандију у Сомбору редовно свршио, опће пред одређеном комисијом учитељски испит с добрим успехом положио, и о том сведоџбу добио.

Желити би, да се у овом §. ненапомиње напосе Сомбор из разлога наведених доле под чл. IV. говорећим о посебним школама; — напротив ваљало би овом §. још ово додати.

Приправници за учитељство, који су на несрбским јавним заводима препарандију с добрим успехом свршили, могу се за учитеље наместити, ако гледе оних предмета, који се искључиво на српским почетним и главним школама предају, пред комисиом по дотичној епархијалној конзисторији одређеном задовољавајући испит положе и напрама томе сведоџбу речене комисије придонесу.

Ова изнимка је већ поради тога потребна, што нити сад неима довољно оспособљених учитеља, и што није сваком младићу, жељећему посветити се учитељству, могуће, на далеких предела ићи у Сомбор ил у Карловце учити педагогичке науке или полагати испит.

То исто ваља још напе гледе учитељица, а да оне могу тај испит положити, не би требало дозвољења митрополитско-црквеног савета, него само дозвољење дотичне епархиалне конзисторије.

Кад би се ове установе примиле, онда би се имао задњи одсек §. 9. сасвим изоставити.

На §. 10. гледе избора учитеља мора се она иста опаска учинити, која је стављена у Чланку I. на §. 15, 57 и 62. гледе избора ђакона и пароха.

Задњи одсек §. 10.

Именованог учитеља има дотична општина доселити, или суразмерну накнаду дати.

Имао би изоставити, дочим то нигди у обичају није, па би особито онда општини сувишни трошак наносно се, кад привремено намјештени учитељ не би задовољно, па би се отправити и опет други учитељ доселити морао.

Ко службу тражи, тај се мора постарати, да на тражено место дође.

§. 15. *Мировна закада.*

У ту закладу имају прилагати:

Сваки учитељ за прве две године привремене службе по трећину своје целе плаће, трећу трећину за идуће три године, а после сваке године по 1 или 2 новчића од сваке форинте целокупне

плаће и при сваком преласку на бољу плаћу, онај сувишак прве године.

Нема досад прописа у монархији аустријској, да привремено намјештени чиновници или службеници што год у име мировине плаћају.

Особито би убитачно било за привремено намјештене учитеље, кад би они за прве две године свог привременог службовања, кад им је најпотребније уређење свога кућанства и уредног живљења, од плаће своје имали уступити трећину у мировну закладу.

То би толико значило, колико наступившег учитеља одмах из почетка неспособним учинити, за точно обављање службе своје.

Ваљало би дакле одредити, да сваки *стално* намештени учитељ кроз прве две године у мировну закладу има оставити трећину једногодишње плаће, а уз то један по сто, после две године пако 3 по сто од целокупне своје плаће; — надаље при сваком прелазу на већу плаћу и код деценалнога повишења плаће онај сувишак прве године.

Напротив томе имао би онај додатак „да свака општина за свога учитеља сваке године по по повчића од сваке форинте на учитељску плаћу“ у мировину закладу приносити има, са свим изостати, из разлога, што општина по могућности дотира учитеља, препуштав њему, да си будућност своју осигура.

Ово исто правило имало би важати и за учитељице.

Гледе задње точке §. 17. односеће се на доселење учитељских помоћника, мора се оно исто приметити, што је горе речено гледе доселења учитеља.

У §. 25. није доста јасно разделење деце на разреде.

У §. 2. установљено је, да за 50 до 100 деце има бити један учитељ, за 100 до 200 два учитеља и т. д.

У §. 25. установљују се на обичној основној школи три разреда, за букваре, часловце и псалтирце.

Дакле учитељ, који има 80 деце у школи, дужан је ову у сва три разреда поучавати, јер где нема више од 80 деце у школи, ту неможе нити више учитеља бити осим једнога.

Требало би дакле разликовати основне школе, које имају само једнога учитеља, од оних, које имају два и више учитеља, дочим би се иначе могло изводити, да у школама, на којима има само један учитељ, нетреба децу раздељивати на разреде већ увек остати код буквара.

Надаље постаје протусловје између другога и четвртог одсека §. 25.

У другом одсеку одређује се, да курс за часловце траје две године; — а у четвртом одсеку наводи се, да „на тророразредним школама има сваки учитељ по један разред, и ту траје курс све по годину дана као и на главној основној школи.“

Ово би требало овако исправити.

На обичној основној тророразредној школи траје курс за први и трећи разред по годину дана; за други разред пако две године, за то се има овај разред на два подраздела разделити, како ће сваке године виши подраздел моћи прећи у трећи разред.

У §. 26. долази следећа установа. И деца се имају за изостајање од школе тим казнити, да морају после навршене 12. године још толико дана и месеци у школу ићи, колико су за ово 6 прописаних година од школе изостали.

Ова установа неслаже се с установами §§ 1. 18 и 25. у којима се наводи, да дужност за школу почиње с навршеном шестом дотично са седмом годином до укључиво 12. годином, па би дакле та дужност трајала 5 или 6 година, док разредба у §. 25. доказује дужност од само 4 године, дакле до навршене 10 или 11. године.

У осталом имала би се она установа гледе казнења деце као непрактична и неизведљива изоставити, и целу ствар ослонити на недељне или повторавајуће школе.

У § 28. о испитима ђачким установљује се у точки 6: „да се полугодишњи и годишњи испити имаду обављати у присуству целога црквеногa одбора и свих учитеља тога места.“

У задњој точки наводи се: „по свршеном испиту има комисар испита у протоколу школску уписати оцену с чим је задовољан, и с чим није".

У §. 29. говорећем о даровима установљује се:

„Приликом испита могу се прилежној деци неки дарови давати, које председатељ испитни по назначењу учитељевом издаје."

Будући да у целој основи нигди назначено није, ко би имао бити комисаром, коли председатељем код испита, зато би ваљало те особе напосе означити.

§. 31. Исписивање од школе. Пре навршене 12. и дотично 13. године неможе ни једно дете од ове школе отпуштено бити, окром неких код §. 25. (боље 20.) наведених случајева.

Ова установа је опет у опреци с §. 1. 18 и 25. полаг којих би исписивање уредно имало настати са свршеном 10 или 11. годином то јест после навршене четврте године полажења школе и дотично после свршенога трећега разреда; па и неувиђа се, што би дете дуље у школи, кад је с добрим напретком изучило највиши разред те школе, а ово би била и задоста, па би се тако и §. 31. исправити имао.

§ 32. У којој год општини имају два учитеља основне школе, има један само мушку, а други само женску децу учити.

Ово стоји у протусловју с точком трећом §. 25. који ево овако гласи:

„На дворазредним школама има један учитељ букварце учити и часловце, а други псалтирце."

Мора се дакле једна или друга установа преиначити.

У точки трећој §. 32. установљује се „да у свакој девојачкој школи има се увести учитељица за женске радње".

Девојачком школом може се само она школа називати, у коју иду искључиво само женска деца и којој предстоји учитељица, без које нема женске школе, ако ли је примљена учитељица, онда се може уредно и девојачка школа завести, те не би требала изнимична какова наредбе.

§. 34. Недељна школа.

Уз сваку основну школу има се одмах завести и недељна и повторавајућа школа.

Свако дете дужно је по одлуци за основне школе до краја 16. а по потреби до 18. године недељну школу походити. Ослобођени су од ове школе само они, који другу коју школу походе.

Ова установа садржи много непрактичног и неизведљивог, — да то јасно буде, поставићемо само пример, кад би се девојка у 15. години удала, па питамо, да ли би она и онда још имала у недељну школу ићи.

Биће ваљда задоста, ако се установи, да је свако дете после отпуста из основне школе дужно још кроз две године полазити недељну школу, окром ако иде у другу коју школу.

Надаље садржава §. 34.

За ову науку (недељну) има се учитељу сурамерна награда дати, најмање 1 фор. од детета.

Ако би се баш ова установа и примила, требало би бар одредити, ко да ту награду даје, општина или родитељи?

То исто ваља и о задњој точки §. 35. гледе недељног подучавања шегрта.

§. 38. Местна школска закада. Свака општина има своју школску закладу. Та закада и њезина благајна има се одлучено од црквених закада руководити.

Тој наредби нема приговора, али већа страна црквених општина нема школске закаде, — а зашто не? јер нема извора за утемељење такове закаде. Зато би се морало напосе означити законито дозвољени извори за утемељење школских закада; као што је школски тас, купљење добровољних приноса, распорезање закадне главнице на општинаре уз уплату на рокове од 5 година или уз интабулацију на непокретна добра на амортизацију у 20 година и т. д.

§. 39. Управа над школама. а) Местну школску управу води местни црквени одбор б.) дицезална управа.

Има се у свакој дицези поставити по један мирски школски надзиратељ. Плаћа му је 1200 фор. с децималним прилозима од 150 фор. — по потреби одмереним паушалом за путне трошкове

и пуном мировином после 30 година службе.

Ово би доиста јако спасоносна наредба била, само није назначен извор од куд ће школски надзиратељи примати напомењуте пристојбе, и имали за то закладе или би се тек и којим начином створити имала.

Свакојако ваљало би још овом §. додати, да су и школски надзиратељи дужни приносити у ону закладу, из које ће мировину примати, по истом правилу за учитеље о принесцима у мировину закладу установљеном.

Чланак IV. Додатак за остале школе:

А. Препарандија.

„За изображење довољнога броја учитеља, довољно је једна препарандија, и међу овима је Сомборска изванредна, јер је најбоље устројена."

За сад неби се баш требало упуштати у истраживање, да ли ће једна препарандија довољна бити за све српске православне учионе у аустријској царевини.

За сад би се требало тиме задовољити, јер нема двојбе, да ће се више младића посветити учитељству, како ово уређено и учитељи с потребним средствима за пристојно живљење снабђени буду, те да ће многи младићи у наследу повољне учитељске службе о свом трошку полазити препарандију; — али је свакојако желити, да та централна српска препарандија небуде у Сомбору једино с тога разлога, што је Сомборска препарандија за сад од осталих најбоље уређена. Ако је она доиста тако добро уређена, то се неможе отуд изводити, да се препарандија по том примеру неби и у другом ком месту уредити могла.

Сомбор је већ поради тога неспособно место за централну препарандију, што је то место слабо, а горњим дунтриктима баш нимало познато и посве удаљено, и што тамо нема такова надзирања учионе и ученика, које би довољну гаранцију пружало, да се будући одгојитељи српске младежи онако понашају, како се то од будућих учитеља у моралном и социалном обзиру захтевати мора. Зато би ми препоручили српски Сион, Карловце за смештање централне српске православне препарандије, где су и други ученни заводи народни, нарочито виша гимназија и богословија, где дакле има и више учевних средстава на руку, где има и више ученых људи и професора, где је дакле и социални живот опћем изображењу повољнија. А особито што завод педагогички може у Карловцима бити под најпоузданијим надзиравањем у сваком погледу, и напокон, што су Карловци свему српству познати, па ће се и свако лакше одлучити, сина или обскрбљеника свога тамо на науку послати.

Друго што би неопходно требало гледе оспособљења учитеља одредити, јест то: да се изриком српској омладини дозволи, и на другим јавним препарандијама постојећих у царевини аустријској приправљати се за учитељство уз дужност накнадног положења испита пред епархиалном школском комисном.

Напокон би требало установити, да се на централну препарандију неможе нико примати, који није навршио 17. годину живота и научио добрим успехом или 4 гимназијална разреда или трораздредну реалку.

Што се женске препарандије тиче, о којој у претресивању стојећа основа само некоје скромне жеље изражује, то се неувиђају запреке какове, да се неби могле и ђевојачке учитељице изображавати на истом централном педагогичком заводу одељењем посебних места за исте. Увети примања имали бити, навршена 14. година уз свршене науке на главној учиони, па и овим приправницама могло би се као и препарандима дозволити, педагогика и изображење на другим сличним јавним заводима уз накнадно положење испита пред епархиалном школском комисном.

(Продужиће се.)

Пред иконама у обновљеној саборној цркви новосадској.

(Свршетак.)

Свети Стеван Дечански, који је приказан у царском сакосу љубичасте боје са злато-

тканим плаштом поврх њега и са круном на глави, а са моделом манастира Дечана на рукама, допада ми се између осталога и за то, што је као и св. Јован Претеча врло брижљиво израђен. Ништа на св. Стевану Дечанском није било уметнику споредно и неважно, све је са једнаком љубављу и маром израђено. А то није случај код сваке иконе Паје Јовановића, оног Паје Јовановића, који на својим сликама из црногорског и арбанашког живота и на ситнице пази. Међутим минуциозност при изради икона, *као шахових*, очекује се с правом не само због тога, што то захтева светиња места, у коме се налазе, и сврхе, којој су намењене, него и та околност, што се н. пр. особито престоне иконе гледе из непосредне близине, а ту онда не може даљина да допуни (или боље рећи забашури) оно, чега на слици управо и нема. И баш за то, што св. Стеван Дечански у том погледу одваја од већине осталих икона, назвина код мене и веће признање. — Иначе сам мишљења, да овом светитељу не би било место баш међу престобнима, јер у ове, осим Јована Претече и храмовног свеца долазе само светитељи епископи.

Исус Христос је приказан како стоји пред својим престолом, као и Богородица, левом руком држи шар земаљски, а десницом благосиља. Само што је Богородица *обучена*, а Христос је *бос*. Признаћу радо да је уметнику пошло за руком, да лику и држању Христовом прида извесну достојанственост, која је, као и девичност и чистота код Богородице, conditio sine qua non за добру слику Христову. Али и онога, што би требало да донекле сведочи о божанству, о премудрости, благости и осталим божанским својствима — ја не налазим на овој слици. Тако и она достојанственост, које има на њој, не долази као природна последица мало час наведених божанских својстава Христових него као последица нечега, што се у новије време виђа код неких млађих калуђера-дворјана и свештеника, наиме: неке гиздавости у држању главе и тела, дотеривања положаја косе и облика браде и т. д. Осим тога, и ова тако важна икона сведочи о оној мало час поменутој небрижљивости при изради одела.

Св. великомученик Ђорђе (храмовна икона) приказан је гологлав у лепом оделу римског војводе, са копљем обгрљеним десницом, која почива на крсту на грудима (симбол хришћанског му вероваља), и са шлемом на левици. Поглед му је управљен на гледаоца. Под ногама му побеђена аждаја, а иза њега, у позадини, види се леп, романтичан и *митом* предео.

Многима је ова икона врло лепа. Па, јесте лепа. Само не могу а да не забавим на њој пре свега то, што је св. Ђурађ не само *врло млад*, него и *женског* лика.* Како се то слаже са војништвом и (већ!) војводством свечевим? Ако се приликa свечева хтела (као што и треба!) у лепом облику да прикаже, зашто да није у *мушкој лепоти* приказана, кад је само такова лепота овде умесна? Па им држање Јовановићевог Ђурђа не сваћа ми се. Светитељства, непоколебивости у вери и скромности хришћанске ја на њему не видим. Држање му је више гиздаво него јуначко, донекле разметљиво. Неки погледавши ову икону узвикнуше: Као Сигфрид у Бургу! То јест, приказан је, као што приказују Сигфрида на бечким позорницама у опери и „Бургтеатру“. Ако се Јовановић заиста угледао на „Сигфрида у Бургу“ онда је сасвим разумљиво, зашто му је св. Ђурађ овакви какви је: у његовој појави збиља има нечег театралног.

Осим тога, не сваћа ми се ни то, што је и Паја Јовановић усвојио досадашњи начин приказивања појединца, на коме св. Ђурађ сналажује аждају. Зар та чудовишта да живу и пресретају јунаке на питомим равницама или цветним обалама мирних речица, или питомим зеленилом и шумарцима обраслим брежуљцима? Прикладнији ми је и симболичнији приказ, у коме у последње време приказује Урош Предић св. Ђурђа, а наиме: У некој урвини пред големом стеном, из које зјапи мрачна пећина (мрак, незнање) стоји свети великомученик. Под ногама му свладана аждаја (незнабоштво и његово насиље), која је он њега из оне пећине навалила, али коју је он савладао (својом сталношћу у вери). Изломљено бојно копље, обојена крвљу земља и последње смртно грчење аждајино сведоче о мало час довршеној борби. Сам светитељ, красан млад јунак (али не пиак шипарац), није се понео својом победом, него скинувши шлем с главе подигао очи, пуне захвалности, небу горе . . .

* У стању сам указати баш на две даме у Новом Саду, које веома личе на оног Јовановићевог св. Ђурђа.

Саму ждаљу је Јовановић само маркирао бојама, и баш она је у највећој мери захтева оно, што сам већ рекао (приликом приказа св. Стевана Дечанског) говорећи о потреби минуциозности при изради икона, а наиме: да би за посматрање требало поприлично даљине, која би надокнадила оне, чега у самој ствари и нема.

Св. кнез Лазар је последња икона на десној страни иконостаса. Приказан је у потпуном бојном оделу, у оклопу и са мачем о бедрици. И ако је светац скинуо шлем са главе (и држи га у десници), виде му се ипак само очи, нос бркови и уста, јер је панцирни доњи покривач остао на глави. Левицом се ослања на штит са царским српским грбом на спољашњој му страни.

Многима се не свиђа ова икона. Било би им милије, да је приказан, као и цар Урош или краљ Стеван Дечански, у свечаној царској одећи. Мени је ова икона по вољи баш за то, што је овака. Кад се може св. Ђорђе па чак и архангел Михаил приказивати у бојном руху, зашто да се не би могао и смео приказати у њему и кнез Лазар, који је стекао мученички венац баш на Косову? Пре бих замерио томе, што је кнез Лазар приказан на овој икони као *млад* човек од 35—40 година, а то међутим не одговара његовим годинама у време Косовске битке. У осталом Паја Јовановић није ову икону израдио тако, што је хтео баш нешто *ново* да уведе. Он је кнеза Лазара, како сам рече, просто прекопирао са оригинала, који се до данас одржао ако се не варам у цркви Грачаници, а која је по његовом стручњачком мњењу једва на 100 година после косовске битке (можда и мање) намалана, те лако може бити, да приказује баш прави лик Лазарев. — Иначе примећујем, као и код Стевана Дечанског, да ни овој икони не би било места међу престоњима.

На царским дверима су, као што је свуда уобичајено и у правило ушло, *Благовести*. Икона заиста врло красна. Као што је уметнику пошло срећно за руком, да на приказаним двема Богородичним иконама — престоној и под распећем — изрази срећу односно тугу мајчину, тако је исто и овде лепо приказана преданост у вољу Божју млађане Дјеве Марије. Исто је тако лепа појава и благонесника арханђела Гаврила, али јој је, по моме мишљењу, прилича махна то, што је у њој *више девичности* него у саме Дјеве Марије, коју црква слави као *пречисту, пренепорочну, чистијшу херувима и славнијшу серафима*. Уметнику је за модел арханђела Гаврила морала послужити каква млађана девојка. Но ја сам већ напред говорио о том, како би сликари имали поступати приликом приказивања анђела. Баш противно овом Јовановићевом приказу, у овој прилици требало је лику арханђелову уместо *девојачког* више *младићког* израза дати. Текст у еванђељу Лучином (гл. 1. ст. 26. и даље). кога се у овој прилици црквени сликари *морају* — хтели не хтели! — придржавати, даје неоспорно више основа закључивању, да је арханђел Гаврил лично Дјеви Марији више на мушко него на женско. Осим тога ни енергија, са којом се арх. Гаврил јавља у овој прилици, никако не доликује женскињу, на за то није приличан ни овако *девични* арханђел Гаврил, каквог нам даде на овој икони Паја Јовановић.

Св. Стефан Архиђакон на десним дверима и Арханђел Михаил на левим дверима јесу по мо мишљењу најслабије међу свима Јовановићевим иконама у новосадској саборној цркви. Шаблонске до крајности.

Архиђакон Стефан н. пр. приказан је у одећу што га баш у данашње дане понајобичније носе новосадски Јакони (само је стихар место шишчакасте — љубичасте боје!), држи у десној руци кадионицу данашњег облика. а у левици је имао пробијтно чак — дикирије! Ово је захтев новосадског проте одстрањено, и сада левица почива на орару. У време св. Стефана по овој прилици *није ни било никаквих нарочитих хришћанских* богослужбених одежда, а оваких, какве се *данас* носе, *зацело не*. На чему онда тај анахронизам? Могао се св. Стефан и на други начин приказати. Нпр. ако се није хтела приказати погибија му, могао се приказати како носи болнима и старима св. причешће и храну То му је као Јакону, управо и спадало у главну дужност (в. Дела апостолска, гл. 6.). При богослужењу самом Јакони су *тада* биле исто што и остали верни.

О *арханђелу Михаилу* могао бих поновити оно, што сам рекао говорећи о иконама

св. Ђурђа и арханђела Гаврила. Он је — једна женска прилика обучена у војводско одело (исто као у св. Ђурђа), са крилима на плећима, са тегазијама у левици и пламеним мачем у десници. Заман је уметник мало омрачио поглед у арханђела, није он ни близу озбиљни, строги и неумитни завршилац Божјег правосуђа. А каквих је дивних узорака могао Јовановић наћи у хришћанским црквама за ову икону!

Преостаје ми још само о двема иконама да проговорим, а те су: Св. Никола у архијерејском престолу, и Мајка Божја у своме престолу.

Св. Никола (који ликом много потсећа на лик данашњег српског патријарха) приказан је у природној величини, у потпуном одјејању *данашњег* православног епископа: у сакосу, са митром на глави, крстом у десници и жезлом у левици, како стоји на морској обали, на чијим се стенама уздиже великолепна црква, и са које се види како се на морској пучини, пловећи обали, љуљушка галија.

Пре свега, на место ово требао је доћи лик једног од оних знаменитих православних епископа, чији се живот и рад није очувао само у традицији и легендама црквеним, него чији је живот и рад засекао и у историју и оставио несумњивих сведочанстава о енергичном и благодатном утецању њиховом на живот и развој хришћанске цркве. Пошто су св. Василије Велики и св. Јован Златоусти добили места на олтарским прозорима, а ГЂм св. Никола на прозору у одељењу за народ — то је на место ово требао и морао доћи само *српски св. Сава*. Св. Сава је вазда најпотпунији идеал једног хришћанског епископа: и учитељ, и организатор, и управник, и родољубив политичар, и молитвеник... Па још уз то *Србин!* Зар има за српског епископа и српски народ згодније и лепше појаве у црквеној историји да га подсећа на хришћанске дужности у опште, а епископске и родољубне нарочито? Нема! И за то је баш он, први архијепископ и просветитељ српски, св. Сава, требао и *морао* доћи на ово тако видно место. Истина, новосадска саборна црква не ће бити без св. Саве. Као што сам већ напред споменуо, над десном и левом певницом доћи ће слике, које ће приказивати неке (није ми познато које?) догађаје из живота св. Саве. Али тамо ће се он наћи у групи више других личности, које ће, као што је то сасвим природно, сметати, да се пажња и мисли концентришу само на св. Сави.

То је права примедба. А друга је ова: као код архиђакона Стефана, тако је и овде Паја Јовановић (а с њим и они који му то одобрише) пао у анахронизам. Данас сваки ученик или ученица наших средњих, виших девојачких и грађанских школа знаде, да су *сакос* тек у *VI. веку* почели носити цариградски патријарси. Дотле су га само византијски цареви носили. Св. Никола пак живео је у IV. веку. Требало је, дакле, да прође после св. Николе читави векови док сакос није постао саставни део одејања православних епископа. Па кад су св. Василије Велики и св. Јован Златоуст на прозорима у новосадској саборној цркви приказани *без сакоса*, него (као што и треба!). у фелону — зашто да се то није догодило и код св. Николе, који је њихов *савременик* био, и који осим тога и није заузимао тако знамениту епископску катедру, какве су биле кесаријско-кападокијска и цариградска? — А што је речено о сакосу, скоро да се може рећи и о *митри*. Митра (од грчке речи μιτρόω — повезивати) у прво време није била ништа друго, него нека трака, често златотканa, којом се глава ради украса повезивала. До VI. века, као што доказују споменици, митра се мало удаљила од своје првобитне простоте. Тек од VI. *века* почеше митру украшавати везом и свештеним сликама, живописаним или везеним. Дакле, ни митра — све ако јој је св. Никола и носио — није могла ни близу изгледати овака, каку је дао св. Николи Паја Јовановић. Кад пак није била така, није ју требало таку ни малати. Запишимо за часак слику Паје Јовановића, „Крунисање цара Душана у Скопљу 1346. г“ и на њој цара Душана у униформи краља Петра I. Како би то изгледало? Смешно, дакако! Тако је исто и овде. Од сликара, каква је Паја Јовановић, тражи се не само правилан цртеж и уметничко склапање боја, него и да му слика буде што вернија, што истинскија, особито у оним случајевима, у којима ту верност није тешко утврдити као нпр. овде.

Напослетку морам да о стихару светитељевом

приметим оно исто, што и о аждаји код св. Ђурђа. То је једва нешто више од скицирања.

Богородица на трону. Приказана је како окренута лицем придошлици седи на трону, оборивши очи на свога малог Јединца, којега држи на крилу. Сета јој се разлила по лику, а узрок тој сети јесте предвиђање Његових страдања и смрти, које је предвиђење уметник лако скицирао над главом Богородичном.

Положај, који је овде Богородица дат, по мишљењу моме једини је умесан. Кад је то „Мајка Божја на трону", онда треба да седи на њему. То је потребно и због тога, што на многим местима побожан народ прилази овој икони у намери не само да се пред њом моли, него и да је целива, па како је трон Мајке Божје за степен-два уздигнут над олејом, то ако би Богородица усправно стојала (као што је н. пр. погрешно приказао Уроша Предић у новосадској алмашкој цркви), народ би могао допрети да целива само — ноге. Овако може и у руку, где бар ми Срби, и живе и мртве, целивамо, кад им наше поштовање хоћемо да одамо.

Но док то на овој икони одобравам, не могу да одобрим што је уметник приказао Мајку Божју *сетну* и *оборених очију*. Ова икона има ту намену, да јој приступају са молитвом они, који баш Богородичну заштиту траже. Стицање поуздања, које верни хоће том молитвом да постигну, треба и лик Богородичан да потпомогне. Међутим Богородица је овде и сама већ у напред тужна и неутешна, па у тој тузи својој никуд и ни на ког и не гледа, него само у свог Јединца. Ако игде баш овде, на овом месту, треба да се на лику Мајке Божје огледа *блаженство*, јер само такав израз може и молитеља утешити, охрабрити и душевно оснажити.

О Богомладенцу на крилу Богородичном указујем на оно, што сам рекао приликом приказа Престоне Богородице на иконостасу.

*

И са овим би мој приказ био завршен. Као што сам напред рекао, ја сам о иконама говорио у првом реду као свештеник и са тога, свештеничког, становишта пресуђивао их. Уверен сам, да су ми примедбе биле умесне и образложене.

Напослетку бих имао предлог за оне, којих се тиче, у погледу она два празна места на иконостасу у реду, у коме су попрсја четворице евангелиста и апостола Петра и Павла. Чуо сам, да ће се на та празна места ставити попрсја св. краља Милутина и св. Петра Цетињског. Ако ово стоји *заиста*, ја бих волео мало јачи разлог, него што су та два свеца — Срби. Предлажем: да се на та два места израде и ставе ликови иконе оне двојице апостола, који својим посланицама допуњују циклус т. зв. „саборних" посланица, а наиме: Јуде и Јакова, и то тако да се апостол Јаков стави до апостола Павла, јер Јаковљево учење о добрим делима допуњује Павлово учење о вери. На тај начин би се у реду над престоним иконама приказивало *Св. Писмо Новог Завета у њиховим писмима*, а ту лепу целину ма која друга два светитеља само би окрњила, не дајући међутим у накнаду ништа ни више ни боље.

У Нов. Саду јуна 1905.

Вељко Мирослављевић,
п. проф. и катихета.

Статут за епархије у Босни и Херцеговини.

Д. Р.

После толиког чекања и очекивања, тумарања од Понција до Пилата, трошења грдног новца, свађе и ината и пркоса, а да и не говоримо о вређању цркве и њених поглавара, и напуштању најважнијих тајана новога Завета, без чега се не може нико ни називати православним Хришћанином; једва је једном решено и питање о статуту за српско православне епархије у Босни и Херцеговини.

А како је решено? Решено је по ономе источњачком „помоз Бог чаршио и десно и лево".

Васељенски св. Синод одобрио је од 12 спорних тачака 7 по жељи митрополитâ, а 5 по жељи народних првака.

И тако је једном решено и то питање, које је сву Босну и Херцеговину више од 7 година држало у непрекидној трзавици и немиру.

Сад кад је и то питање доведено своме крају, и кад су се решењем његовим прваци народни, који су га непознани и не-

спремни, по наговору странаца доста сумњиве прошлости и садашњости, изазвали и начинили у Босни и Херцеговини прави дар-мар и покор, уверили, да се не једе свака тица што лети, и као год што свака батина има два краја, да тако исто и јачи противник може постићи што жели оним истим средствима, којима су се они служили и мислили постићи *све* што желе; имају и има ће каде да промишљају о свом неупутном и нередољубивом кораку.

Ми смо били чим се заподело питање о црквеном уставу за српско-православну цркву у Босни и Херцеговини, и видели *ко* га гради и *какав* се устав предлаже, тог уверења, да ће велико зло бити и по тамошњу цркву, и свештенство и народ, ако се усвоји и одобри нацртни устав.

Из тог смо се разлога и упустили у његову критику и рекли, да за православне Србе у Босни и Херцеговини није *онакав* устав, који је много либералнији од нашег у карловачкој митрополији; те као што ни нама ни нашој овостраној цркви није устав донео никаквог добра, а зла и сувише, да ће тако исто бити и са босанско-херцеговачким.

Ал се тада народни прваци не хтедоше ни осврнути на наше писање и мишљаху — незнајући противника и приликe — да ће све и сва постићи што желе.

И каквог смо у томе мњења били 1898. године, таког смо и дан-данас.

Ми се и данас од њега не само не надамо никаквом добру по наш народ и цркву у Босни и Херцеговини, него да ће устав учинити чуда и покор док само стуни у живот и док се онака по српски распале страсти и освета.

Каквог је беранета донео Србији „најслобоумнији монархијски устав“ то видимо, и гледајући чуда и покоре што се у њој догађају, сваки свестан Србин мора помислити, ако Бог не избави Србију из овог покора и метежа, њени ће синови — вође страначе — заиста не ће избавити и спасти.

Дигне л Бог руке са Србије, она ће као оно зрела воћка пасти некоме у крило, и кад падне, онда ће у њој бити мира и онда ће бити покорних поданика, што их српска држава нема.

А као што је данас у Србији, тако ће исто бити и у Босни и Херцеговини док једном ступи у живот црквено-школски устав и док се почне у живот уважати и по њему управљати.

И кад то време наступи — а да не ће наступити, о томе се не треба ни мало бринути —; тада ће тек прваци народни, који су највише радили да се дође до реченог устава, увидети и доћи к себи шта су радили.

Бог милостиви нека умудри нашу браћу у Босни и Херцеговини, да пођу у будуће другим путем, но којим идоше ових последњих година.

Не умудри ли их и успођу л' и надаље истим путем, има *некога* ко ће се веселити, а ко је тај, то знају добро сви истински родољуби у Босни и Херцеговини.

За то браћо Бошњаци и Херцеговци памет у главу, и чувајте пре свега своју цркву, која вас је одржала, и која вас једина може и у будуће одржати као Србе.

„Свој своме.“

С дана у дан можемо читати по нашим листовима, како се грди и куре свако, а по највише наша интелигенција, пребацујући јој да се непридржава оне девизе: *свој своме.*

Заиста је много речено са тиме: *свој своме*, само се са тим силним викањем *свој своме* не постизава оно, што ти наши листови мисле да постизавају, шта више постизава се свекгуално оно, што баш ни сами нису ради да постигну.

Грди се ту сваки, осуђује се и паор и господин, и трговац и занатлија, и поп и учитељ, и научењак и простак само зато, да сваки тај само код Србина иде назаривати, да производе Србина занатлије набавља и употребљује и т. д. и т. д.

Па верујте.... није то доста само викати *свој своме*, него је то са свим мало, шта више и штетно је, особито ако је тај „свој“ рђав занатлија, рђав трговац итд., но штетно је још и зато, јер „свој“ занатлија ил трговац на пример није спао на то, да његов еспап буде најбољи, да је његова послуга брза и тачна, њему је доста качества, — да не речемо „квалификације“ — да је Србин, те је свему сриству слепа дужност, да њему иде „као свој своме“, услед

тога не подижемо у томе занатлији и трговцу вољу за његово усавршивање у његовом раду, не стварамо од њега једног такмаца, који ће све своје конкуренте надмашити, него стварамо од истих већином сплеткаше и трчилаже, и политичаре, који у место да раде за тегом или у радионици и своје муштерије послужују, већина од њих по читав дан стоји на дућански врати и гледа ко то све иде у радње његових комшија иновераца. Па кад угледа, да је који Србин отишао, ма да шта тамо купи, чега код њега ће може ни добити, он ће одмах похитати, да тај „кримен" народу објави, наравно у српске новине, да српску читалачку публику о том обавести, да ту „ужасну слику" неродољубља на јавност изнесе, да тај поступак јавно жигоше.

Тешко оној цркви у коју верне бичем терају! Па ако тај трговац или занатлија само отуд мисли живети, што се узда у девизу „свој своме", онда тешко њему, тај нигда главе дићи не ће. Никад тај не ће бити човек, који се у своме послу само узда у себе, већ у друге. — Па грех је улевати у наше трговце, у наше занатлије и у све наше остале Србе тај дух, да ће њи само девиза „свој своме" спасти и помоћи. Кад се већ до тог дође; онда је то милостиња, а не заслужена наплата за рад.

Рад, заузимање, вредноћа, такмачење, провидавност, племенитост, тежња за бољим, увиђавност, уметност, предусретљивост, благост, опрезност, скромност, учтивост, самопоуздање и тврда вера у Бога, то су она средства, са којима се прикупљају не само „својн", него је то мамац и за иноверце, да се и они амо приведу.

Та неприродно је, да ко с вољом плати рђав еспап код Србина, и да пре купује код њега него код иноверца онда, кад код овог може и боље и јефтиније купити, и лепше и тачније може бити послужен; — и не моје мислити, да ће се многи Србин огрешити о девизу *свој своме*, ако код Србина може и боље и јефтиније купити и лепше послужен може бити, него код иноверца.

Ја знам једног трговца у.... Па код тог тако долазе као слепи — што но кажу; ал не моје мислити, да њему за то иду, што „свој" иде „своме", већ само зато што је он добар, варедно добар трговац, што има врло добар еспап, што врло лепо послужи итд. те је муштерија са сваким потпуно задовољена. Ето такан треба бити, па онда том Србину иде не само „свој", него и туђин. — Па тако је то и са занатлијом, и са адвокатом и са лечником и са сваким.

Да су Срби прве занатлије, први адвокати, први трговци, први лечници, први ратари итд. онда нас није ни брига, онда начело *свој своме* само иде и нико то погазити не ће.

Да се то постигне, на томе треба сви да радимо, на да нас види Бог, а са простом се грдњом себи нико привући не може. *Свој своме* пак треба на праву вредност свести, а круг му само на појединаке прилике ограничити.*)

У Сомбору, 12/25 јула 1905 године.

К.

*) Пуштајући овај чланак у лист једино с тога, што наши политички листови не доносе чланке у овом правцу, да се не замере трговачко-занатлијском сталежу, својим претплатницима, усвајамо све разлоге писчеве и имамо да напоменемо као главне узроке пропадању нашег трговачко-занатлијског сталежа, који су најважнији фактор у животу једног народа, и који су и код нашег били то све донде, док су трговци били трговци, а занатлије занатлије, и док се онај који је хтео бити трговац или занатлија морао за то и спремити, следеће:

Први је главни узрок њиховом пропадању и ненапредовању то, што већ одавно наши бољи трговци и мајстори не дају своју децу да им и они буду трговци или занатлије, него их дају у господу, а тако исто и своје кћери удају за господу, те кад отац умре, отиде радња у бесење и то већина у руке иновераца, пошто се код нас рекрутује и трговачки и занатлијски сталеж од сиромашних синова, који нису у стању прекупити њоле бољу радњу и продужити је.

И што нема ни код једног другог народа, тога има код нас, да и они трговци и занатлије, који су почели што но реч од кмиже, не настоје на томе, да их синови замену, него их и они дају у господу, и спремајући их за господу, многи се од њих упорасти и не дочекавши сина да буде господин, него или клуподер или народни одрод.

Други је главни узрок њиховом пропадању и ненапредовању то, што мало ко код нас Србаља и ако се већ од на трговину или занат научи своју струку као што треба, како би био у стању конкурисати код постане својим господаром, него се сваки то родитељ или младић — ако је без родитеља — жури, да што пре отвори радњу и да се ожени, те или на брзо — већином и због раскалашног живота — пропадне, да иноверцу отвори место, или се пати и петља целога свога века и гриа докле може, дајући већи део своје зарадне горњим трговцима, који га због његовог познања по својој вољи дане.

Трећи је главни узрок њиховом пропадању и ненапредовању то, што се многи од њих воде за којекакавим ветропирима, те у место да гледе своју радњу, они „бистре политику" и бистрећи је

једну по једну муштерију губе једино с тога, што су их као своје и политичке противнике увредили, због чега их они напусте и обично оду туђину.

А четврти је главни узрок њиховом пропадању и неунапредовању и то, што већина наших трговаца и занатлија не живе према своме сталежу — а већина и приходу, — него сваки у томе греши и то јако греши, те за то је код нас већ од дужег времена постало правилом, да већ код првог колена дође до краха и да син сретно спири очеву тековину за неколико година, као што на жалост имамо примера скоро у свима селима и градовима.

Данас можемо на прсте набројати старе трговачке куће. Што их имамо, то су све нове.

Што је до *тога* дошло, и што је код нас данас *тако*, за то носи на души грех и наша журналистика почевши од Милетића, који је први почео увлачити у политику наше трговце и занатлије, те за то је данас и ретко наћи у Новом Саду српску фирму, а и оно нешто што их има, то су све нове фирме.

За то је већ крајње време, да поједини политичари спекуланти престану увлачити — ради својих личних циљи — трговачки и занатлијски сталеж у политику.

Трговачки и занатлијски сталеж треба учити и поучавати, да се добро спреми за своју радњу и да је чува, па не ће очекивати спаса од набачене фразе „Свој своме!"

Уредник.

Препорука

патријарха Јосифа Рајачића за А. Гилфердинга.

Д. Р.

Када је оно при крају 1856. дошао у Карловце руски научењак А. Гилфердинг патријарху Јосифу Рајачићу, патријарх и ако је знао, како у Бечу нерадо гледе да се Руси врзу по српским крајевима, не само да га је лепо дочекао, наредио да га управитељ гимназије Јован Пантелић проведе по гимназији, а архимандрит Лукијан Николајевић по богословији; него му је дао и следеће писмо-препоруку:

Всјем манастирским настојателем.

В Карловцјех 8. Дек. 1856.

Показатељ сего Г. А. Гилфердинг росијски титуларни совјетник, приходит к честностем и преподобијам вашим с Нашим благословенијем на тај конец, јеже Архиви манастирскија пресмотрјети, а по обстојателствам и употребленије от тјех за Историју јужних Славјан, относителње Сербов, јуже писати возпамјерија, азјати.

О чем честности и предобија вчша настојашчим увједомљаем с тјем, да хваљеному Господину в предкоспутном јего намјерении на свјакој услузје бити, и тое возможним начином поспјешествовати не пропустите.

ЛИСТАК.

Вести.

Седнице автономних власти. За 1. (14.) Авг. сазват је у седницу нар. школски савет, а за 11. (24.) Авг. митрополијско црквени савет.

Саборски одбор. Пошто је данашњи саборски одбор започео свој рад 16. о. м. 1902., *то му је тога дана изишао трогодишњи рок на које је време изабрат.*

И ако по §. 21. саборског устројства од 1875. „Овлашћење саборског одбора траје за цело време саборске периоде, а у сваком случају дотле, док га новосаставши се сабор изборои других чланова не замени"; ипак су наши радикали префањени саборски одбор, по истеку одређеног му року, називали *„устарабарским одбором"*.

Видићемо, да л ће данашњи чланови саборског одбора „радикалски образ" и „начело" допустити, да и на даље седе у њему и да л су они *„устарабари"*.

Уздопусти л' им образ и начело да уседе и на даље у њему; онда — е онда — ће и то за слепе бити један доказ више, да је сва она радикалска вика била једино због тога, да њихови људи дођу до саборског одбора, на ког се тако лепо ускаче уз остале погодности и у окружне проте и са недовољном квалификацијом.

Наши радикали, нека прочитају шта је „Застава" писала за претпоследњи саборски одбор; па не почрвене л због онаког писања, и рада данашњег саборског одбора, алал им вера!

Живела доследност и начело! Живели! Живели!

Нов лист. Од 5. Јулија почео је излазити у Пакрацу нов лист *„Пастир добри"*, лист за свештенствено пастирску праксику. Уређује га *Светозар Грубач* парох у Крижевци, а власник му је и одговорни уредник протосинђел *Митрофан Рајић*. Штампа се у Карловцима.

Лист излази 5. и 20. сваког месеца на табаку, а цена му је 5 круна на годину.

Уредник: Димитрије Руварац, протојереј.

Послате књиге на приказ.

Шта треба да зна сваки трговац из меничког права? Приредио *Др. Стева Адамовић*. Н. Сад. 8° 32. Цена 50 филира.

Извештај о српској богословији у Призрену за 1904./5. Крушевац 8° 61.

Извештај о православном богословском заводу у Задру за 1904/5. 8° 136.

Извештај о стању српских народно-црквених фондова и заклада за 1904. стојећих под управом саборског одбора. Карловци 4° 74.

Летопис матице српске. Књ. 232. Нови Сад 8° 232. Цена 1 круну.

Књиге матице српске. Бр. 13. Живот др. Јована Суботића. Нови Сад. 8° 226. Цена 2 круне.

Књиге за народ, издаје матица српска из заоставштине Петра Коњевића. Свеска 114. *Разговори у доколици.* Саставио *Јока Михајловић*, учитељ. Нови Сад 12° 67. Цена 20 фил.

У овој је свесци истина један папир, ал је шкандалозан. Вапистину је срамота за матицу, да на оваком књижевном *ђубрету*-папиру издаје књижице од Коњевићеве задужбине. Боље нека мање издаје, ал што издаје, да више на пристојном папиру.

Извештај српске православне женске учитељске школе у Пакрацу за 1904./5. Саставио *Никола Шумоња* управитељ. Карловци 8° 48.

Књижевна вест.

Напшло је из штампе и разашиле се: *Први извештај* срп. прав. просв. *Женске Задруге Св. Мајке Ангелине* о срп. прав. *девојачком васпиталишту у Будимпешти* за школ. год. 1904 — 1905. Издање Управног Одбора Задруге. 8. стр. 72. *Садржај*: 1. Похолимо се Богу. 2. Оснивање женске деце и „Св. Мајка Ангелина", од др. Владимира Димитријевића пароха. 3. Летопис Задруге. 4. Правила Задруге. 5. Основно писмо Лазара Дунђерског. 6. Позив и молба радољубивим Србима и Српкињама. 7. Програм васпиталишта. 8. Домаћа и дисциплинарна правила васпиталишта. 9. Извештај Управнога Одбора и Скупштина Задруге. 10. Преглед предаваних предмета. 11. Национална питомица. 12. Успех питомица 13. Рачун за год. 1904. 14. Закладници, добротвори, оснивачи и чланови задруге. 15. Посетиоци васпиталишта у год. 1905. 16. Рачун и добровољни прилози од беседа год. 1902 и 1905. 17. Напомена родитељима. *Илустрације*. 1. Св. Мајка Ангелина по икони Паје Јовановића 2. Св. Црква Пештанска-3. Њ. Св. срп. патријарх Георгије врховни патрон васпиталишта. 4. Лазар Дунђерски оснивач васпиталишта. 5. Њ. пр. епископ Лукијан патрон васпиталишта. 6. Управни Одбор Задруге. 7. Дом васпиталишта на црк. порте. 8. Дом васпиталишта са ачке улице. 9. Дочекаоница. 10. Учионица. 11. Концерат у васпиталишту. 12. Ручаоница. 13 Игралиште у порти. 14. Испитна изложба. 15. Спаваоница. 16. Умиваоница.

Чланови задруге добивају овај извештај службено а *родитељи* које интересује васпиталиште нека пишу извештај отворених картом од *Стевана В. Поповића*, Budapest Tekölianum и добиће га *бесплатно* поштом.

Одговори уредништва.

Г. Мати Косовцу

умировљеном српско-народном учитељу; народно-црквеноавтономном статистичару и жалосном уреднику „Српског Митрополијског Гласника".

За време вашег одсуства из Карловаца, изишло је у 127. броју „Заставе" — вечерњем листу — у додатку Ваше сочињење под насловом „*У одбрану своје части*", за које смо случајно тек пре неки дан дознали.

У истом сочињењу рекосте, како Вас је „Српски сион" више пута заједао, нападао лично и служио се неистинама кад је говорио о Вашем раду (?!!), те на нашу примедбу у 10. бр. у погледу неиздавања „Митрополијског Шематизма", отвористе своје срце и испричасте српском роду свој досадашњи рад.

Да „Српски сион" до сада није никад ништа друго о Вама рекао, до ли да Ви мало радите, и да до сада ништа из статистике не публицирасте у листу, осим имовно стање нар. црквв. добара, што су већином други израдили, к нерадите с тога, што прво не волете да радите, и не радећи ништа само јаучите и питате по неколико пута на дан Бога, је ли био он статистичар, а друго Ви нисте ни дорасли за оно знање које носи онај назив које Ви носите, све и ако за Вас као статистичара и не постоји тачно и јасно наређење Ваших дужности, о уредништву не ћемо ни да говоримо, пошто Ви и нисте у^редник „Српског митрополијског гласника", што се види и на самом зачељу листа, него просто Ви само одгонарате за уредништво; — то нам могу посведочити сви његови читаоци.

Ми против Вама г. Мато лично немамо ништа, шта више Ви сте нам мила појава са Вашим

плачевно-жалећивим гласом, ал имамо против оних, који су и статистичарско место као и још нека друга установили без икакве друге нужде и потребе, до ли да „своје ђуде ухлебе“ и то пре, него што су установили дужности и делокруг статистичарев. те сво и после три године Вашег „звањичења“ нити Ви, нити Ваши бирачи — саборски одбор — звају праву Вашу дужност и делокруг; што су на исто место изабрали Вас човека „израђеног“, који је због тога и дошао у мир, и који ни дана није служио у статистичком звању. А да у Вашим годинама учи оно што један статистичар треба да ради и тамо где је одређен његов делокруг, а камо ли да га Ви одређујете; то нам тек не ћете моћи ни сами оспорити, да Ви нисте *така* особа.

Да Ви нисте ни спремни ни дорасли за статистичара, поред свега тога, што Вас је саборски одбор тек по Вашем избору упутио да идете о народном трошку у Будимпешту, — народни човек, треба да се учи народским пословцем — и да тамо проучите статистички уред, камо сте Ви отишли, ал се одонуд набрао и вратили, па одлазили у Београд и одонуд донели неке формуларе, који се не могу применити за наше прилике, између осталога довољно је да напоменемо само то, да Ви нисте још ни **почели** да уводите у књиге инвентаре црквено-народних добара, који је посао угарско министарство још 1903. увело, и који би се посао и код фондова давно и давно спровео, да сте Ви дорасли својој служби. Овако је саборски одбор због Ваше невештине само тратио време, бавећи се с Вашим неумесним и сплетеним предлозима и радовима скупљења с брда с дола.

Оно Ваше причање о Вашем раду, не вреди г. Мато ни луле дувана. Из њега се понајбоље види Ваша неспремност и незнање, а оно нешто што је урађено, то не припада заслуга Вама, него рачунарским чиновницима, који су морали да раде овај посао, ког сте Ви требали и морали — да сте знали — радити.

А оно причање Ваше о разлици између фондовског инвентарског рачуна и министарског, могло је слободно изостати, пошто њиме нисте ни себи ни саборској одбору заденули чеденку за шешир, јер шта се Вас и саборски одбор тичу министарски инвентарски рачуни!

Слаба Вам је г. Мато и одбрана за Шематизам.

Да је среће, Ви сте требали одавно настојати на томе, да дођемо до новог Шематизма, а особито после предлога г. др. Лазе Секулића секретара од 1903., да се Шематизам изда, и Ви сте сами требали за Шематизам саставити питања на подручне власти — за грађу — и досад издати га, који нам је *тако* потребан.

За његово састављање, Вама није био ни мало нуждан материјал од 1898. ради неког континуитета и контроле, пошто се Штматизам склапа и издаје за извесну годину на основу материјала за ту односно прошлу годину, без обзира на прошле године.

Причање Ваше о Шематизму за 1900., ког смо ми уредили, проста је неистина — осим да смо за његов састав добили 600 К., што Вама и Вашима патронима боде и данас очи. Ми што би рекли Србијанци чикамо свакога, нека разгледа на основу *каквог* смо ми материјала морали да га склапамо и какав је оно био огроман посао; па ако узима образа да устврди, да овај посао не вреди 600 К., ми ћемо их фонду повратити. Не заборавите г. Мато, да смо ми познати били од саборског одбора да га уредимо пре, него што смо дошли у Карловце, и да смо још у Земуну почели грађу сређивати, и да ми нисмо били у никаквој обвези спрам саборског одбора, као што сте Ви.

Шематизам за 1900. рађен је не само на основу материјала од 1898. у колико је важио и за 1900., него и 1899. односно и 1900. све до штампања његовог и за време штампања; те по томе је с правом речено, да је оно Шематизам за 1900. и да ми тврдњом својом да га за ту годину имамо, ни мало нисмо обманули своје читаоце.

Ви г. Мато не знате ни то, да се Шематизам издаје у напред на основу грађе од прошле године. За доказ доста ће Вам бити, да је Шематизам буковинске митрополије за 1895. достављен био Његовој Светости већ 29. Марта 1895., а Шематизам далматинске епархије за 1905. већ је био објављен у 10 бр. о. л. од 15. Маја.

Шематизми нису г. Мато одређени да се у њима износи исторична грађа, и ми ни на што нисмо тако љубопитни, као на то, *какву* ћете **Ви** у њему историчну грађу навести. За меленачку црквену општину уверењемо, да ћете бити у стању верно и опширно њену историју навести, пошто и сами носите *велику одговорност* за данашње њено цветуће стање, а за остало не знамо.

На наивно-неистиниту тврдњу Вашу „да сте мислили да званичан лист — „Српски митрополијски гласник“ — треба проширити с тим, што би у њега ушао један део повесничког материјала, и да сте предложили и обвезали се саб. одбору да ћете тај материјал сређивати у ванзваничним часовима, те је сада нарећено да лист излази на два табака, што сте и без приговора прихватили, имамо Вам г. Мато одговорити.

Прво и прво Ви и до данас нисте на листу ништа радили. Ви добијете сав материјал *готов* и сређен. Ваш је посао да га донесете у штампарију и ди обављате коректуру. Истина Ви дајете извештаје о седницама саборског одбора, но то су *такови*, да кад их не би надлежни исправили и поправили — и то врло много — били би свашта пре него верни извештаји.

О овом Вас можемо уверити једним Вашим извештајем, који случајно није у своје време исправљен и поправљен, те се морао цео слог по ново слагати кад се видило, *како* је сакато написан.

Ви сте г. Мато просто називало уредниково, а други је издирало. С тога, и стоји на челу листа, да Ви *одговарате* (а не и да га уређујете) за уређивање. А то је тек нешто друго!

Ви г. Мато нисте у стању ни сређивати историчну грађу за лист и то још у ванслужбеним часовима, прво што је не би знали уредити, а друго Ви добар део званичних часова проведете у писању дописа и извештаја „Застави“ и у јаукању и уздисању како имате сувише посла због чега један добар Карловчанин — не знајући за Ваш рад — нерад — и говори, како ћете и Ви и још један Ваш подобан сабрат морати пропасти, ако Вам саборски одбор не да помоћ — помоћнике.

Како сте могли јавно казати, да је решено, да ће „Српски митрополијски гласник“ у будуће излазити на два табака, *кад таквог закључка нема;* нека Вас Бог и саборски одбор пита.

Лист ће излазити само по материјалу и по потреби на два односно на више од једног табака, и излазиће он ма на колико табака, за то није нуждан Ваш пристанак, пошто Ви и онако на њему и у њему скоро ништа не радите.

А ваљда тек не држите за неки огроман посао коректуру, коју обављате за време званичних часова.

На завршетку и опет Вам велимо г. Мато: Ви нисте дорасли за статистичара автономног, нити ћете Ви бити у стању да га уредите и да што урадите.

За тако место и звање треба мало друкчији детаљи да га уреде и да од њега наш народ има користи. Ви ћете моћи с брда с дола можда и прописати делокруг статистичарски, ал се Ви први не ћете по њему владати. Њиме ће се моћи опсенити простота, као и другим установама код нас, ал која ваџда кад код нас обичан неспремни и лењи људи долазе на места, за које се ништа *човек*.

Ви сте г. Мато просто протекционалско радикалско чедо, ком је за Ваше кортешке услуге требало наћи какво место, и пошто Вас нису могли метути за школског надзорника, за која је места требало пре — сродније душе — и заслужније за странку људе поставити; то се створило за Вас статистичарско и уредничко место, и кад сте то, онда се не размеће, ћутите и молите се Богу за здравље радикалско и њихово царство, на ма оно и „устараборско“ било.

Књижевни оглас.

Изашла је на штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС

СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.

Приопштио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр., а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

Изашла је нова књига из штампе:

„ВЕЛИКИ ТИПИК“

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штамарије по 4 круне од брошираног примерка. Укоричен 5.— К.

Српска Манастирска Штампарија.

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД
САСТАВИО
ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна. Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. аутор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија изда.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 2—2, 58

Овим се расписује стечај на 40 питомачких места у Архидијецезалном православном српском свештеничком конвикту у Ср. Карловцима за школску годину 1905/6.

Компетовати могу православни Срби ученици у српској православној великој гимназији Карловачкој, без обзира на сталеж својих родитеља. Првенство имају синови конвиктских чланова.

Питомци имаће у Конвикту стан, постељу са постељином, доручак, ручак и вечеру, огрев и осветљење и купатило, а дужни ће бити плаћати месечно унапред 36 К.

Питомци се морају покоравати реду и надзору, који је прописан правилима за питомце свештеничког Конвикта.

Сваки питомац долазећи у Конвикат дужан је имати најмање: потпуно одело (зимско и летно), са обућом, 6 комуља, 4 гаћа, 4 пресвлакуше, 6 пари чарапа (или 12 пари обојака) 6 џепних марама, 6 пешкира, чешаљ, четку за зубе, четке за хаљине и ципеле, сапун, вике, 4 сервијете са беочугом, означеним почетним словима његова имена.

Молбе, са последњом школском сведоџбом, ваља поднети потписаном Патронату најдаље до 17 (30) августа о. г., којега дана ће бити и решење.

Патронат Архидијецезалног православ. српског свештеничког конвикта у Ср. Карловцима 11. (24.) јулија 1905.

Тајник Председник
Радослав Марковић, Јован Јеремић,
парох у Инђији. окр. протопрезвитер Карловачки.

НАТЈЕЧАЈ 2—2, 56

Ове 1905/6 школске године тражи се један учитељ на српску основну школу у Модрачи, Босна (код Босан. Шамца).

Годишња плаћа је 1300 круна (хиљаду три стотине круна), слободан стан, огрјев, башча и послуга. Плаћа ће исплаћивати сваког мјесеца унапријед.

Учитељу је дужност, да поред школске наставе, која је за српске основне школе прописана, повјереву му дјецу учи и црквеном пјенију, тј. обучан је при сваком богослужењу у цркви за пјевницом појати као и да приређује из свагдашњом омладином Светосавску Бесједу и по потреби друге забаве.

Учитељ, који је вјешт музици те хармоничном појању и пјевању и с тим могао поучавати нашу омладину ноталном појању и пјевању имаће првенство, а за то би још пристојно и награђен био.

Натјецатељ треба да докаже:

1. Да је Србин православне вјере;

2. Да је оспособљен бар са добрим успјехом за учитељско звање,

3. Да има свједоџбу о моралном и политичком владању *од политичке области*.

Рок натјечају до 1. Августа.

У Модрачи (Босна) 5. јула 1905. године.

Српска православна црквено-школска општина.

Илија Колић,
предсједник.

Број 354./II. 1905. 60, 1—1

СТЕЧАЈ

Овим се расписује стечај на место једног привременог учитеља и две привремене учитељице на паралелкама, у срп. вероисповедној дољоградској школи у Земуну. Како учитељ, тако и обе учитељице постављају се провизорно за школ. год. 1905/6.

Годишња плата је како учитељу тако и учитељицама 1000 круна, 200 кр. у име станарине и 100 круна месног додатка.

Учитељи и учитељице су дужни предавати „Школском уредбом“ прописане предмете у оном разреду, који им одређен буде. Осим тога учитељу спада у дужност, да на свима богослужењима у цркви поји.

Компетенти нека се обрате својим ваљано инструисаним молбеницама до 12|25. августа 1905 на управни одбор срп. правосл. црквене општине.

Из седнице управног одбора срп. прав. црквене општине у Земуну, држане 23. јула 5. августа 1905.

Перовођа: Тома Марковић. Председник: Др. Влад. Николић.

СТЕЧАЈ

2—2, 57

Ради сталног попуњења учитељског места у срп. прав. школи Батосечкој, тољанска жупанија, овим се стечај расписује. Плата је учитељско — певческа следећа: 1.) од пара 4 круне, сада има 50 пари, свега 200 кр. 2.) за повторну школу из варошке благајне 120 кр. 3.) годишња приномоћ из епарх. Школског фонда 200 кр. 4.) један воз сена од вароши, вредност 30 круна. 5.) 4 метера дрва од вароши, вредност 20 круна; 6.) 10. 1281 квадрат. земље, при времено је дата у аренду за 320 кр. на ову учитељ плаћа државни порез. 7.) 20—25 круна годишњи приход уз свештеника. Стан: две просторне патосане собе, две кујне, шпајз, подрум, бунар, штала. — Стечај истиче на Велику Госпојину. Првенство имају оспособљене мушке особе. Молбенице се шаљу долепотписатоме.

Батосек (Bátaszék Tolna megye), 10 ог јула 1905. године.

Михаил Маћаревић,
председник.

СТЕЧАЈ

2-2, 52

Овим се отвара стечај ради сталног попуњења *два учитељска места* на православној српској вероисповедној основној школи епарској (епархија бачка) са ниженаведеним бенвом. И то:

I. На оставком Душана Ћирилова ово су берива:

а) у новцу годишња плата — 760 круна

б) Осам и по јанаца (по 2000 квадрати) добре оране земље на коју учитељ државне терете плаћа.

в) Слободан стан са кухињском баштом.

г) За кречење свог стана годишње 20 круна

д) Петогодишњи доплатак по државном закону 100 круна.

II. На оставком Жарка Благојевића ово су берива:

а) у новцу годишња плата 900 круна

б) у име стана и огрева годишње 140 круна

в) Петогодишњи доплатак по државном закону 100 круна.

Осим школ. уредбом прописаних дужности у дужност спада учитељима и I и II. да од Благовести до Крстовдана — кад на њих ред дође — врше појачку дужност на епарској водичкој капели у ком случају имају бесплатан подвоз. И да у смислу решења Нар. Школ. Савета бр. 407|1901 и 393 ех 1903. имају у повторној школи наставу држати без права на посебну награду. — У разредима ће учитељи предавати које им м. школ. одбор у договору са м. учит. збором додели.

Компетенти могу само потпуно оспособљени учитеља. — Добро инструисане молбе имају молитељи до Преображења (6 августа) т. г. поднети овомесном школском одбору.

У Стапару 24. јуна 1905. године.

Бошко Поштић, перовођа. Сима Буњевчев, председник школ. одбора

Бр. 249|905. 61, 1—1

СТЕЧАЈ.

По наредби вел. Патроната од 9|22. јулија 1905. бр. II. 59|64. расписује се овим стечај на упражњено *место учитеља гимнастике на срп. правосл. вел. гимназији новосадској.*

Плата учитеља гимнастике износи 1200 к и станарина 400 к на годину.

Молитељи имају своје молбенице са потребним документима поднети потписаној управи до 27. августа о. г. до п. кал.

У Новом Саду 25. јулија 1905.

Управа срп. правосл. вел. гимназије.

Ад бр. К. 1052. 1036. 1323 и 1322. 274 ех 1905. 2—2, 55

СТЕЧАЈ

на смрћу упражњено место сист. парох. помоћника при храму св. Великомученика Георгија у Сомбору, III. плаћевног разреда са припадајућим бенвима. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбенице поднети овој конзисторији до 20. августа (2. септембра) 1905. године укључно.

Из седнице епарх. конзисторије бачке, држане у Новом Саду, 30. јуна (13. јула) 1905. године.

Митрофан с. р.
Епископ.

Ад бр. К. 482, 532/380. ех 1905. 2—2, 59

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Арад-Гају, с којим је местом скопчана плата VI. платног разреда и стална годишња припомоћ од ел. града Арада у износу од 570 К. — Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 18. септембра (1. окт.) о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 5/18. јуна 1905. године.

Председништво.

К. 548./475. ех 1905. 46, 3—3

ЕДИКТ.

Овим се расписује едикт за несталим јеромонахом манастира Бешенова о. Јустином Ђурчићем с позивом, да се има у року од 90 дана од дана првог увршћења овог едикта у овом листу овој конзисторији пријавити ил лично предстати ил свога правозаступника пријавити, иначе ће се дисциплинарни поступак и без њега обавити.

Из седнице архид. конзисторије држане у Карловцима 31. маја (13. јуниј) 1905.

Георгије с. р.
Патријарх.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ. ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоле за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. —

11—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се **Администрацији** а остала рукописи **уредништву „Српског Сиона" у Карловце.** За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 520. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 16

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у понедељак 15. августа 1905.

ЗВАНИЧНО.

По замолници Његове Светости Преузвишеног Господина Патријарха Српскога *Георгија Бранковића*, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ бачки *Митрофан Шевић* свршеног богослова Константина Сепера из Чортановаца у свето-ђурђевском храму у Новом Саду чино и правилно рукоположити дана 26. јула (8. августа) 1905. за ђакона, а дана 28. јула (10. августа) и. г. за презвитера, који је одређен за администратора у Перадину.

НЕЗВАНИЧНО.

Преставка

кр. Леополду II. и угарском сабору 1790.

Д. Р.

(Продужење.)

Туроцај част 4. Хрон. гл. 19. и Тимон у обрасу новом краљевства Мађарског главн 7. налажу продажу предреченог Георгија Деспота од Вероне пред капитулом церкве Будимске, на бденију Рождества пресвете Богородице (8. Септ. 1412) торжествованом, средствијем које он широка добра на реченог купца преноси. Великаш је при том овај, који је унук био Стефана Самодержца Сербског из Михаила брата, како из истог дипломе видно, наравно по оном истом праву, по ком сви други Мађари, ова добра, која су одвећ голема била, притјажавао, будући да у то време јошче закони примање иностранаца како потом под Аустријанцима, не запрешчаваху, а и иначе Расцијани нигда за стране ни су се држали.

Стефан Копрцнан у својој Мађарској Дипломатическој част II. лист 559. једну диплому у Будиму на празник сви свети (1. Новем. 1459.) проистекшу налазе, којом Матија краљ Мађарски објављује, да народ Ниш са свима к њој принадлежећим по једнаком праву како ко Георгију Ивановићу кнезу Тесалије и Албаније, тако и Томку Марнавићу из Ниша вечитом комиту од Зворник и Старостан краљевства Расције и њиовим потомцима и насљедницима принадлежи. У којој сљедујућа памети достојна налазе се: 1. Што истог Томка сродником својим нариче, 2., Што каже пређеписаном дипломом у год. 1459. месецу Јулију, исти

Томко међу Бароне краљевства овог причисљен.. 3., Што овај Банат (или ти Мархионат) Зворнички, којег Вербецији част 1. Nr. 94. Зевринским назива, по праву насљедственом ко знатној овој фамилији Марнавића принадлежаше, на чег јавственије слиједује, да је у овом веку или стољетију XV. краљевства Мађарског вечите Бароне у овој Расцијанској фамилији имало, како што данас има у комитима Пожунским или у благородном племену Палфином. 4., Што о Бану овом Зевринском по обичају у закључењам Декрета Матије краља, ни спомена нема, као да није ни сушчествовао, а који је зацело био, даје се отуд мислити, да су издатељи Декрета вољно прикрили или ти прећутали, када је извесно из послѣдовавшег предреченог закона трећественог, да исти Банат и под Уладиславом, којим је Вербеција ново право трећественo сочињено, сушчествоваше, нит је још̌е тад чрез Турке прождеран био.

Под истим Матијем Корвином да су два предпохваљеног Деспота Георгија унука, сирјеч Вук и Јован Бранковић цветали, домаћи списатељи сказују. Од ови први или ти Вук од Стефана (Раић пак доводи да је од Гргура) Деспота рођен, који Бонфиниј Декр. 3 кн. 10. Лупом назива, истог краља храбри војеначалник бјаше, који је Турке у Хрватску и Краљску уљезше разбио, и зато од истог краља град Фијешкју добио. Овај исти Деспот Вук, ког Њемци Волфангом назваше, који је такође, како што ће се ниже, из Дипломе под A. видити, сријашене римске Империје кнез (Princeps) био, одправљао је ово војеначалника знање и под Уладиславом II. по свидјетелству Истванфија у љетам 1494 1495 и 1496. и счастљиво краљевске и краљевства непријатеље победио и прогонио.

О Јовану Деспоту сину Гргурову (Раић Стефанову) и унуку предпохваљеног Георгија Деспота, навесно је, да је исти у Сремском граду Беркасову од Мађара Берексе названом, којег дан данашњи развалине стоје, живио и основатељ восточнòг Манастира Крушедола био, од ког исти Манастир и Доњацвју под 4. Маја 1496. проистекшу има. Сваки од ова два Деспота под Уладиславом II. год. 1498 по учињеном бандериста порезу, како што је на члена 22. видно, по хиљаду коњаника морао је поставити. И зар на једног овог војника постављења, видити се може, како су они силни били у Мађарској.

Браћа Бакићи мужи нације наше Расцијанске како су знатни били у краљевству овом, Мађарски други Ливиј Истванфиј у Историји кн. VII. лист 65. на год. 1522. слиједујућа пише: „Не многи после кад је Томорej на Флигепаново место ступио и у Бацију (Бач) дошао, Павле Бакић из Трације од благородног и војничког Грческог закона порекла рођен, почим турска удруженија даље сносити не могаше, код који је у подозрјение невјерства пао на честа Томорова писма и посланике не без краљевског (Лудвика II) знања, побужден, с пет браће своје, од одмјене доброте и снаге мужева, Петром, Климентом, Емануилом, Димитријом и Михаилом у Мађареку је дошао, побјежденим будући несравњеним великодушијем, а с великом трудношћу заседам турским, које су они њему на свим готово путовима и распутијама поставили били. Њему је Лудвик град Лакк у Шимеју (комитату Шомођском) положени, гди ће са својима живити, на дар дао, док не би боља дати могао, и они потом у свим војнама храбри и вјерни за државу војевали.“ Истом потом Бакићу, да је краљ Лудвик добра такође због невјерности осуђеног Хедервариј даровао, тај исти ауктор пише лист 63.

О реченом Павлу Бакићу исти славни ауктор лист 79. пише. да је у догодившеје ль. 1526. битки Мохачкој заједно с њим и Радић Божић такође тракијанин био, које као презајачни Тријерарх на Дунавској флоти началствовао, и којих совјете камо срећа да су били слиједовали; на листу 100. а на год. 1529. под Фердинандом I. при обсади Бечкој слиједујући пише: „Кромје Спаниолаца и други који су се рачително ко зашчишћењу

дике отечества написивали, Немаца, један Мађарског наименованија (цивилни сирјеч) Павел Бакић, вожд искусењши, о ком смо да је пређе битке Мохачке к Лудвику краљу из Тракије дошао, казали, по запоједи краља Фердинанда са својом отмјеном четом, која се из две стотине Тракијана састојаше, био је принајмљен, који ће ћуприје Дунава са својим хитрим коњаницима чувати." И мало ниже „Бакић је к другим у град (Бечки) отишао и тамо је с њима будући да је он све обмане и лукавства у рату турска добро познавао, от велике помоћи био." Какове је овај Павел Бакић при описаду Бечкој краљу Фердинанду I. благополезне услуге чинио, пространије и наши и многи други о том списатељи пишу, и за које му је краљ град Сабарију дао, како из члена 48. 1542. јавствује; не основателно пако њему се чрез неке списатеље приписа као да је он насилно добра Јауринског Епископата (како што су у то време њека добра други Епископата били присвојили) присвоио. Окончаној потом војни између Фердинанда I. и Солисмана, турског Императора, кад се год. 1533. о мира условјам радило, исти је Павел Бакић, како што ауктор лист 121. сказује, с многи поглавари мађарски овом трактату присуствовао. Овај исти Павел Бакић потом се као славни војевожд, ком ни један се између свију наши вождова у војеној хитрости и снаги великодушија могао сравнити, пао у бој противу Турака год. 1537. и с њим како што исти Истванфиј лист 133. пише, Теодор Пејаца Тракијанин и многи други, неколико пак заробљени, међ којима Димитриј Скандеровић и Вук Милола, такође Тракијани, не иначе и Павел Белиј, о ком смо, да је пре три године Валентину Фурко с ручка од Бакића ходећем (који плео) о убијству радио, напоменули.

Предсловуте браће други Петр Бакић није мане храбрости, важности и мањег достоинства био, неже л предпохваљени Павел, јер он је по сказанију истог Истванфија лист 172. год. 1546. подпомагателни сила Мађарски, које је Фердинанд I. свом брату Карлу V. цесару у тридесетогодишњој војни послао, вожд био. И како је потом Цесар овог год. 1548. од себе одпуство, исти ауктор наш лист 174. тако пише: „Петра пак Бакића, које не треба мимоићи, кад се код дома са Франциском Ревасом због притјажанија тврдиње Холич распра и немир родно, Фердинанду је љубавно препоручио као ратоборца, која је на њнове очи особени при преласку Елбе и гоњењу непријатеља подвиг показао, и зато имајући само на то пријарђење, да се повиси а помогне желио би." Што је по том Фердинанд примереним бунтовником будући и братске препоруке спомињајући благоугодно и учинио. О реченој овој распри због градова Холича и Шашвар, Славјанима Шашкин. дјелају такође и Дијеталии членови 17.1548. и 60. 1550.

Даље између ови шест браћа, који се чрез ауктора на посљедње место стављу и од тога, да је најмлађи закључити се даје Михаил Бакић год. 1582. под Рудолфом Императором и краљом Мађарским членом 4. на место једног от Барона краљевства у осмочленом Суду био је за сосудију изабрат и приставлен, где му се чрез чинове и власти и титула Magnifice отдаваше. Исти потом год 1597. членом 11. наименоват је за испитателја издани данодајателни новаца. Его тако и пак примјер да Расцијани не само у сану војеном, но и у грађанском у Мађарској негда отлични били.

Под краљевима Фердинандом I. и Јоаном от Запоља, да је и Јоан Чернојевић от Черногорски воождова рођени онде у Мађарској здраво силан био, ауктори јесу Зермехиј, међ списатељма вешчиј мађарски числими, и Истванфај, лист 88. дјела његова описујући, који је сирјеч до десет хиљадн војника своји имао и који вожд био је климент Бакић трећи предпохваљени Бакића брат. Овог пак Черновића Истванфиј по свом обичају и други у оно време списатеља латинизирајући Nigrum, т. ј. црним именује. и да је простог и ниског стања човек био, вели. А притом племењаке своје Тракијане или ти Сервијане, да је

уверно, што он порекло своје крви началника Сервијански, који су се Деспоти називали, води. Бадава пак наш и иначе славни ауктор благородство мужу овом отказати стара се, будући да је овај за каквог се казивао и држао, такав заиело и био. Зашто не би Климент Бакић, от славне фамилије, а и сам славан будући, њему се био прилепио и вожд над војницима његовим био, о ком заиста неможе се мислити, да он за Јованове претке није знао. И многим кад би к ствари служило списатељма могло би се доказати, да је Јоан овај от крви прави Черновића произишао, из који будући да је у овом доводу оно правило узето, ништа друго не казивати, кромје што су ли списатељи дјела Мађарски памети предали, или што се у тјелу законом налази, хотја да је ово чрез Језуите церковнике вадато, који су по заведенију свом гонитељи друге цркве људи били, и зато и у овим права ивданијам не баш истинито поступали, не праведно подозрјевати можно. Овде ће међутим довољно бити аукторитет Карла ду Фресне, „Илирик стари и нови“ у Пожуну г. 1746. издат за свидјетељство узети, који пише, да је Георгије Черноjевић, који је при концу XV. стољетија, живио са двома синовма Константином и Соломоном, овамо у Мађарску прешао (лист 135.) из ког је потом Јоан овај рођен и данашња такође фамилија Черноjевића њега у (Геналогији) родословију своме налаже. Но међутим од његовог происхожденија престајући довољно је, да је он тако с војинством могућан био, да су оба краља његово пријатељство и содружбу не мало тражити и искати трудили се, како исти Истванфиј у предназначеном листу сказује. Истом потом за страну Фердинандову шедшем и у војни овој год. 1527. чрез Турчина танетом устрељеном будући, војници његово по учињеном између Фердинанда и Запоље миру у Коморану и сједним мјестам поселили су се, и потом су полезне, као Чајкаши краљевству услуге чинили, која војска и до саме 1746. год. постојаше и које барјаци и данданашњој у коморанској источној цркви хране се.

Показаном већ том будући, да је за шест пуни стољетна, од еданастог сирјеч, кад је почетак краљевском достојанству у краљевству Мађарском положен, и тад заиста и утврђен. до шестнајстог закључително, народ Српски или Расцијански свагда за уроженца још ће пређе они времена, кад је краљевско Величество у примању иностранаца мало утјешено постало, које је најпре под Фердинандом I. и посљедовавшим краљевима Австријским учињено, свагда да је велимо народ Српски за домашњи и содружни Мађарском сматрат био, и истим правама и преимућествама, којима други Чинове и власти, радовао се као и пуну слободу, у обрјадима своје источне цркве уживао, на памет сад да се возведе какове су противне судбе краљевства ово и овог житеље угњетавале најпре чрез напомењуту битку Мохачку, и после оне чрез дуготрајуће и свегубителне ратове између краљева Јоана от Запоље и Фердинанд I., а напослетку год. 1541. освојеном чрез Турке и самом престолном граду Будиму и преобладаној већој части краљевства и више от пол стољетија при держаној будући. Прискорбно ово и бједно стање сви су готово житељи краљевства, но особито Расцијани осћутили и који су на овој от непријатеља освојеној части добра и обиталишча своја имали, — и то тако, да су свију права лишени у тешко робство подпадали, кромје само они фамилија, које су притјажанија своја у безбједним мјестам имали, и који дан да нашњи у народу Мађарском, и међ самом тим високим Поглаварима и Славним Чиновима и властима под именом већ сад, рођени Мађара блистају. Но по срећи, што су предпохваленог Георгија Деспота насљедници њеку част својих добара у оним краљевства нармеђам имали, које су под подлежателство княжевине Седмиградским кнезовима прилепили се, и у то време столицу Архи Епископата и Митрополије, кад је један от њих, по имену Максим, Архи Епископом постао у Семиградије, и то у Албу Јулију пренели.

Међутим у то време, т. ј. у XVII. стољетију Расцијани у Мађарској живећи,

како што и из члена 5. §. 15. 1662. видно, и при том у Хорватској и у Далмацији, који у законима краљевства под именом Ускока или Пашелаца, Плешитеља, (Praedatorior) и такође, откуд незна се, Влаха долазе краљу и краљевству у различним војне обстојателства и услуге чинили су и које су наше крунисане главе по заслугам уважавати и такође привилегијама обдарити благоволили, хотја да су тад Славни Ч. Ч. и В. В. Хорватске, овим истим привилегијама по обичају оног времена, кад се на собствену своју утробу бесните, крв и сограђане своје гонити, не само за ништа, но и за дужност управо држало, противу борити и противстати трудили се, како што су и зацело и са собственом својом грдњом, без да су осећали, штетом и непокојствијем много условијам учињеним и досадили Но ово овде и само због соју за наведеним будући.

Нужно ипак вратити се на међутим прекинуту о Деспотима жицу и другим преславно содјеланим, како што историци сказују изостављеним овде будући, једно само будући да к ствари принадлежи изложити потребно Преславна дјела Георгија II. Бранковића последње из предпохваљеног Георгија Деспота, који је са Сигисмундом Императором и краљем предречену промену учинио и много боље због цјелому Христијанству учињене заслуге памети достојне грањице. Она пак, која ће се овде о њему казати, јесу по већој части из историје собственом његовом руком записане и из други истинити доказателства узета.

Георгиј овај Бранковић II., син пак Јоана Бранковића ходатајством брата свога Саве тада Архи Епископа Седмиградског буде от кнеза Михаила I. Апафије и власти Седмоградске с посланичеством, које је уречени данак отоманској Порти носити имало, послат. Посланичество ово, кад је к великом везиру, који је тад у Осеку седио, приспјело, било је на троје раздељено; једна је част натраг повратила се у Седмиградје, друга остала код везира, а Петр Јанко и Бранковић овај послати су били к великом Султаву у Ардијанопољ. Но кад је речени Јанко тамо преставио се, било је от порте Отоманске Бранковићу заповеђено, да он заједно с други пратиоци тамо дотле буде, докле не би кнеа Апафиј другог за опредјеленог Резидента послао. Апафиј пак и власти Седмиградске о том извјештчени закључе, да јуноша Бранковић за привременог Резидента код двора отоманског пребуде. Георгиј пак примивши кредиционално писмо, мудро је дужност своју отправљао, да је милост везирову придобио, којом је многим Христијанима у помоћи био, знајући дух тирана утолити.

У време то Император и краљ Мађарски Леополд непресјечне војне са непријатељем имена Христијанског Турчином водећи, намјери Христијане поданике турске противу њега побудити и сверху тог даде свом код Порте Отоманске Резиденту Симеону Реминген и после смерти његове Христофору Акиндеберг упуствованије, који великог толмача као Христијанина Панајоту Нихусија лако на своју страну добити можаху. Догодило се пак у исто време, да је патријарх Сербски из Ипека Максим I. у Константинопољ дошао, ком је овај толмач намјернје Цесарево откриво придодавајући и то, да се између кнезова Српски њеки Бранковић у Адријанопољу као Резидент кнеза Седмиградског налази, које кад је патријарх разумео, почео се најпре о намјеренију Императоровом са Доситејом Митрополитом Андријанопољским савјетовати, а потом и начин је (јер је обозрително због страха Турског радити требало) како ће се са самим Бранковићем састати и посоветовати изнашао. Међутим ствар ова и по себи тешка и опасности пуна, тако скоро никаквог слеђствија није могла имати, и Бранковић је још ће за пуне готово три године као Резидент остао. Потом повратно се он у Седмиградје и с дозволенијем Апафије к сроднику свом Стефану Кантакувену кнезу Валахијскому, који се међ Уроженцима (indigenes) краљевства овог у член 133. 1639. налази, ишао.

Кнез овај имајући још ће пређе пис-

мене договоре о умаленију Турски сила са Леополдом, да би боље о ствари тој радило се, пошље честопомјанутог Бранковића ко Императору, код којег велику милост и као пакибитијем и у число свободни Барона краљевства овог, како под А) стављен, истом приликом савјетовао је Бранковић Императору да остављеним писменим договорима са Патријархом Константинопољским боље договарати се и радити почне са Српским Патријархом Арсенијем Чарнојевићем и сусједним народом Српским. Од они писмени договора један излаже благородни Павел Јулинац у свом вступленију у Историју Србску лист 148. к Патријарху константинопољском Калиник VII. отпушчени, у ком Император Његовој Свјатости за своју досад осведочену на пользу Христијанства ревност, у миљеште благодари, и да би Његова Свјатост и даље о том са кнезом валахијским Стефаном Кантакузеном заједно радати хтели, совјетује.

Међ тим тако је Турчин спшастљиво војну започео, да је и по други пут и до самог Беча дошао и страшно овај обсадио, но да је у истој години освобођен и такође и Будим год. 1686. повраћен, него пак не без труда и помоћи у Мађарској живећих Расцијана, на собственим својим оброцима под реченим Бранковићем, већ тад војводом и вождом својим војујући, који је по том у число Графофа, — како под Б) повишен, — извјестно је, а особито биографи Леополда великог, кнеза Евгенија и други списатељи довољни су о том, која овде сва исказивати једва без негодовања можно памети предали. — К цјели тако предузетој ускоравајући изложити нуждно, како је цар и краљ Мађарски Леополд познавајући храброст, заслуге и услуге и древња права и привилегије и союз Расцијана с родом Мађарским год. 1690. дана 6. Априла, како под В) Арсенију Чарнојевићу, блажене памети Патријарху Сербском и заједно под истим датумом и на сам народ Сербски писао, како под Г) којим благодари за досад показану ијерност и услуге, напослетку пак и с краљевском речију о слободи и правама увјерава, а при том совјетује и на даље постојанство и покорност при прогоненију непријатеља и данаку његовим војеначалником помоћи. Ову исту Диплому потом чрез канцеларију дворску проспе текшу потверђава и боље још умножава другом под Д) путем високославне канцеларије Мађарске под 11 Дек. истог љ. 1690. проистекшом. Примљеним тако чрез патријарха и народ Сервијански предказаним обезбједителним писмама, таки је патријарх и заједно с њим 37.000 фамилија, које кад би се по числу душа узеле, лако су пол милиона износиле, на страну цесара прешле с другим сонародницима својим сојединили се и оружије против општег непријатеља дигле, и тако преко надежде вољи његовој удовлетворише, којим чрез војевождове Његовом Величеству јављеним будући и оружијам Христијанским још сшчатљиви успех чрез ово возмушчење (революцију) имајућим. сљедујуће год. 1691. дана 20. Авг. новом је Дипломом како под Е) милост и благоутробије своје цесарско — краљевско клиру и народу Сербском засведочио, и исту даље још год. 1695. дана 4. месеца Марта, како под Ж) (разширио) распространно.

Трајућој овој војни и до закључења у год. 1699. мира Карловачког шта су и колика су Расцијани дјелали?, овде по реду исчисливати није место. А да су много о собственим својим оброцима војујући, испослонали себи разна права, пуни су историка памјатница, и неки од њих и дан данашњи оног времена жалостну судбу оплакују, одкуд су и праведно

А) Диплома Леополдова Георгију П. Бранковићу од год. 1683. дана 7. Јунија, којом је число слободни Барона краљевства Мађарског пакибитијем ставља се.

Б) Диплома Леополдова од г. 1688. 26. Сепг. којом Георгиј Бранковић у число Графова краљевства мађарског уписује се.

В) Леополдово ddto 6. Априла 1690. на Сербског патријарха Арсенија Чарнојевића послато писмо.

Г) Диплома Леополдова ddto 6. Априла 1690. на народ Сербски путем канцеларије дворске проистекшаја.

Д) Иста Диплома путем високослави. канцеларије Мађарске дворске под ddto 11. Дек. 1690. проистекшаја.

Е) Друга Диплома Леополдова на клир и народ Сербска ddto 21. Авг. 1691. проистекшаја.

Ж) Трећа Диплома истог Цесара и краља ddto 4. Марта 1695.

очекинати имали, да ће учињеној наново погодби Император и краљ Леополд после повраћеног мира от слова до слова удовлетворити и обећану своју милост и благоутробије у самој ствари засведочити. За времена предречене војне још једно таково обстојательство, које се овде прећутати не може, будући да ону рану себи нанесену и данашни дан род Расцијански оплакује, и која је као знак будућем свом злостраданију била, догодило се. Јер предречени Георгиј II. Деспот Бранковић, о ком је казано, да је најпре Резиндет кнеза Седмиградског Михаила Апафије код порте Отоманске, а после посланик кнеза валахијског код Императора и краља Леополда био, и чрез њега најпре у свободног Барона, а потом за Графа краљевства Мађарског произведен, који је при том као што је више речено, благополезне совјете истом Императру давао и већ сад у продуженој против Турака војни вожд Расцијана био, у Беч је ради неки совјешчанија отзван и тамо без да је икад више ко својими повратио се задржан. Искао је потом Патријарх да се отпусти Деспот, а и сам Деспот и Нација мољаше, да се узрок задржавања каже, како што се из рјешенија (резолуције) под З) види, или пове да му се процес даје и дјело његово, ако је што погрјешио, путем правосудија расправи, бадава је пак све то било и даној будући Расцијанима власти, да могу себи више вожда, како из предначеденог благоутр. Рјешенија јавствује избирати и Јоану Монастерлиј како под И) изабраном и потверђеном будући, он је у затвору (аресту) како што веле домаћењем у Бечу код златног Медведа за двапаџет година удржан, отуд пак у Бемску и варош Егар пренешен и тамо 1705. преставио се, и погребен је. И у њему мужеско Деспота Србски и линије Бранковићеве семе изчезава, и нити су Расцијани икад дозвољеног њима у Дипломи под Г. војводу или вожда добили и шта више после смерти Јоана Монастерлиј и званије више — вожда престало је. Овде још ће и то примјетити ваља, које Деспот сам у својој Историји сказује, да кад је Петр велики Русијски Император у Беч к Леополду дошао, да је и њему милост ту показао и посјетио га, ком је такође он своју тужбу открио, а исти потом Император, да је посланику свом наложио, да узрок задржавања Деспота испита и његово отпушченије ускори, и ако се ништа велико не би налазило, а Леополд не би хотео по достојанију држати, да га себи изиште, и он био би о њему бригу водио; но бадава је посланик овај радио, када је за одговор имао: Да Деспот управо ништа није скривио, но због неки државни обстојательства, да се задржава и да се отпустити не може.

Тек што је мир с Турчином учињен, а внутрење буне почеле су год. 1700. Мађарску узнемиривати. Глава бунтовника Франц Ракоциј кнез Седмоградски, познавајући добро то, какова се снага краљевства Мађарског у Расцијанима састоји, који се цару и законом краљу прилепили се, предузео је и њи на своју страну привући, и зато је писмо под К) од 6. Септ. 1704. из стана при варошици Бењеш положеног на Патријарха отпустио, у ком њему и целом народу, кад би с њим хотели пристати, древна права и преимућества обећава. И међу тим за само обнародованије патенталног свог писма и докле не би више дати могао 20.000 фл. (мађарски) патријарху обећава. Но патријарх и сам законом владјетељу вјеран будући а и Генија свог народа познавајући, који није сирјеч тако лак на буну, речено упутствованије и обећање у ништа је примио, и шта више заједно са својим народом у непоколебивној вјерности остао је, и силе Ракоцијеве и његови посљедователа и са губитком своје среће трудно се уништожити, како што су се и уништожиле. Трајућој међу тим овој внутрењој војни, Леополд год. 1705. престави се, без да је Расцијанима она, која је у Дипломама

З) Рјешеније Леопода Императорѣ и краља dtto 3. Апр. 1691. на точке чрез Расцијане представљене.

И) Благоутробни Декрет (Decretum) Леопода dtto 14. Априла 1691. којим Јоан Монастерлиј за Више — вожда рода Расцијанског вибран потверђава се.

К) Писмо Франца Ракоција dtto 6. Септ. 1704. на патријарха Чернојевића отпушчено.

своје обећао, дао и њи у древња права и преимућства повратио, и тако заслуге и убитке њихове наградио.

Предреченом Императору и краљу син је Јосиф I. такођер Император и краљ следовао и патријарх је Чернојевић још је тада у животу находећи се, тако прве владјенија његовог године, ради потврђенија привилегија народа овог к њему притекао, и то исто под 7. Авг. 1706. добио. А кад је потом краљ овај на 9. дан месеца фебруара 1708. Дијету краљевства у Пожуну одредио, пријемник Чернојевићев Исајија Дијаковић, Архиепископ и Митрополит Расцијански к владајућем Величеству посредством смирене челобитне под Л) (коју челобитну и Керчелић у историји својој краљевства Далмације, Хорватске и Славоније лист 437. налаже) у своје и цјелог народа име молио, што би Његово Величество, при истом том краљевства Собору благоизволило, да се благоутробне Родитељем Његовим народу Расцијанскому дароване привилегије међ чланове закона ставе. У овој Челобитној (Instantia) највећма је паметидостојно то, што Исаија Дијаковић, који је год. 1690. као Епископ Јенопољски, а по садашњем стилу Арадски посланик Нације Србске будући код Императора Леополда био, и тако који је овог намјерење добро познавао, у првом (пункту) доводу Јосифу напомиње, да је Отац његов сасвим Расцијане од Мађара раалучити најзеравао и њима отдјелени предјел одредити хотео. И ово ће зар бити узрок што у последовавшем времену Расцијани Мађаром ни су присоје дињени. Под овим ничим мање краљевства Собором, којег је најглавнији предмет био, мир у краљевству повратити свему мјатежно дјеланом и ничему не будући свершеном, и Митрополита овог речени поступак безплодан је био, Императору потом и краљу тим прераном смертију 1711. отзветом будући.

(Наставиће се.)

Л) Челобитна Исаије Дијаковића Арх. — и Митрополити год. 1708. Јо-сеу I. Императору и краљу пручена, у намјеренију, да би привилегије Народа Илирско — Расцијанског међ чланова закона ставиле се.

Мњење

хрватске дворске канцеларије у Бечу о закључцима српског народног сабора од 1865.

Д. Р.

(Продужење и свршетак.)

Б. Богословија.

„За изображење довољнога броја свећеника, довољно је једна богословија, а то је Карловачка“

Тешко ће се ко о том уверити моћи, да ће та једна богословија доста бити за сва седам, дотично осам епархија; то се ипак мора та шкрб оставити на дотичне диецезане и решење тога питања придржати будућности, па кад се укаже потреба још једнога или више таковних завода, то ће се онда пронаћи и сходна за то места и потребна средства.

Пре је коју проговорити о бољем изображењу свећенства. Његово досадање покудно обскрбљање, осујетило је сваку тежњу за бољим изображењем тога чина, јербо је сваки младић научивши више науке, волио се посветити другом боље снабђеном чину, нежели свећеном.

Ну ако се сад свећенству осигура боља опскрба, онда неће помањкати кандидата изврсних, који ће свећенству српском православном на дику бити.

Али да се то тим сигурније постигне, треба већ од кандидата за богословију тражити довољно морално, социјално и знанствено изображење, па се неби могло само с оним изразом задовољити, да ће на карловачкој гимназији ученици моћи полагати испит зрелости, него би наро чито и законито установити требало *да се у богословију неможе примити питомац, који није најмање свршио потпуну гимназију и с добрим успехом положио испит зрелости.*

Ово би имало важати не само за богослове, који се кане посветити мирском свећенству, већ и за оне, који кане ступити у манастире, дакле беа изнимке.

Неможе се овде мимоћи сравњење 3. 4. и садање точке чланка о богословији.

3. и 4. точка гласи:

„Они (професори) имају се на универ-

ситетима изобразити и отуда докторате богословије, или бар оних наука донети, које ће овђе предавати.

Зарадн тога имају се одредити 4 или 6 стипендија свака са 600 или 800 фор. и имају се изабрати младићи, који ће ићи."

Задња точка гласи:

„За изображење професора богословије има се установити једна штипендија."

Ово протусловље нетреба коментара; само је приметити, да би требало на место „изабрати младиће који ће ићи", изабрати млађе свећенике, који желе ићи.

Свећенике за то, што ће једна којему верукоположеному дозвољено бити ригорозирање за докторат богословије. (?!)

Чланак V. О црквено народним фундацијама.

§. 3. Патријарх српски и митрополит јест природна и врховни старатељ и заступник свих добара црквено-народних и фундација.

§. 4. Да би он овој дужности својој потпуно одговарати могао, одреди ће се спомоћне силе у нужном персоналу.

Овде настаје питање, како патријарх или митрополит постаје врховним старатељем народних добара?, и ко је позван, да одреди и дода му помоћне силе.

Неће се вађда моћи приговорити, ако се устврди, да једно и друго бива по народном сабору, што би дакле и парочито изразити ваљало; — а требало је одма у основи, коју ће сабор претресивати, означити особље, које би се имало с напоменутим пословима бавити, па и делокруг његов као и средства за његово уздржавање, а не мање и одговорност напрама народном сабору.

§. 9. За добра покретна и непокретна, митрополији и епископијама припадајућа, остају асистенти и по два епитропа.

У колико се под овим §. разумевају сама добра искључиво митрополији и епископијама припадајућа, а не и остала опћа народна добра и фундације, онда би установа тога §. остати могла. Ако би пак асистенти и надаље с народним добром, а епитропи с фундацијама дотично закладама коју у смислу ове основе на корист парохиалних и учитељских дотација у живот ступити имаду, управљати морали; онда се неможе увиђети, да њихове силе и уз најбољу вољу задоста биле, јер ће се послови фундацијални тако умножити, да ће на њихово обављање требати особље, које ће се искључиво с њиме обавити, што нити ће асистентима нити епитропима, као особама приватним или другога звања нипошто могуће није.

Треба ће дакле за обављање таковних послова други органи, о којима ће још накнадно бити говора.

§. 6. Непосредни природни старатељ црквено-народних добара у свакој опћини јесте дотични парох или свећеник.

§. 10. За добра покретна и непокретна појединим опћинама принадлежећа, одреди ће се *у свакој опћини месни одбор.*

Правилније би се имало у задњем §. тако изразити „Добра покретна и непокретна појединим црквама и опћинама припадајућа, управља местни црквени одбор".

§. 4. За добра покретна и непокретна, манастирима принадлежећа, одреди ће се по једна стална комисија за сваку дијецезу из два или три лица, која ће администрацију манастирску сачињавати

Већ је горе под чл. II. на §. 30, 31 и 32. напоменуто, да би за надзирање администрације свих манастира један централни одбор доњован био, дочим ће манастирски настојатељи управљати с господарством, предрачуне правити и рачуне полагати, јер неувиђа се потреба посебних комисија у епархијама, које само по један и то сиромашан манастир имаду.

Тај централни одбор имао би се по сабору изабрати с правом у митрополитско-црквеном савету у све послове томе савету придржане утицати, па кад устреба, и на лице места изићи и осведочити се о управи манастирских и других црквено-народних добара.

Чланак VI. Установа српскога народнога сабора.

Било би боље онако.

Чланак VI. О српском народном сабору.

А. Делокруг српскога народнога сабора.

§. 1. Српском у царевини аустријској живућем народу православне вере припада право, по старим од прејашњих владара за заслуге подељених и одобрених повеља, средством својих заступника у сабору састајати се, своја црквена, школска и фундационална, као и сва друга по Њ. Величанству поверена дела расправљати, те уз ista уз највише одобрење Њ. ц. кр. апостолскога Величанства закључења доносити.

По овој дефиницији српскога народнога сабора, имао би и српски православни у Далмацији живући народ учествовати код тога сабора; али у основи о уставу, делокругу и изборном реду тога сабора нема трага установи, полаг које би српски православни народ епархије далматинске био диоником саборскога пословања и благодати, које би се отуд за цркву и школство српске православне епархије далматинске получити могле.

§. 6. Посланици сабора бирају се по овде прикљученом изборном реду и снабдевају са односним пуномоћијем; *исти морају најмање 30 година стари и беспорочни бити.*

Додатак „исти морају и т. д.“ могао би се овде обзиром на §. 6. изборнога реда изоставити.

§. 7. Кад народни сабор митрополита и *архиепископа* бира, председава у седницама царски повереник, а за председништво у расправним саборима замоли ће се најпонизније Њ. ц. кр. ап. Величанство, да на утеху народа српскога председништво патриарху српскому најмилостивије поверити благоизволи.

Овај §. требало би ево овако саставити.

„Кад народни сабор митрополита бира, председава у седницама царски повереник; — а у расправним саборима припада председништво патриарху српскому“.

Да се Њ. Величанство умоли, да код расправних сабора повери председништво патриарху, не спада у законску основу, већ се то мора посебном најпонизнијом репрезентацијом замолити.

§. 8. сл. ф. Сва добра и задужбине црквене и народне надзирати и о њиховом руководству сходно одређивати.

сл. д.) рачуне добара и фундација црквених и народних прегледати и к реду приводити.

сл. и.) одборе из средине своје изашиљати, који ће предлоге за сабор израђивати, и који ће се од времена на време о точном руковођењу народнога добра осведочити.

Ове точке требало би ево овако саставити:

сл. ф.) Сва добра и задужбине цркве, школе и народа надзирати и о њихову руководству одређивати.

сл. х.) рачуне добара и фундација црквених, школских и народних прегледати и коначно решавати.

сл. и.) одбор из средине своје у митрополитско-црквени савет именовати.

Б. Пословни ред српскога народнога сабора.

§. 1. У изборном сабору свагда председава царски повереник, а за расправне саборе следоваће уредба.

Ваљало би га обзиром на опаску под А §. 7. овако штилизирати.

У изборном сабору председава свагда царски повереник, а у расправним саборима патриарх српски.

§. 3. После, кад царски повереник сабор отвореним прогласи и т. д,

Ваљало би установити:

После кад законито опредељено председништво сабор отвореним прогласи итд.

§. 4. У сабору најпрво припада право предлагања за претресивање предлога по високој влади одређених, царскому повереніку.

Могао би се овако преиначити:

У сабору припада право најприје влади, по повереніку свом предмете за претресивање предлагати.

В. *Изборни ред за српски народни сабор или конгрес.*

§. 5. Бираче опредељују у свакој црквеној скупштини, скупштинари, који су у опћини за такове изабрани.

Овај §. ваљало би овако саставити:

„Бираче саборских посланика опре-

дељује у свакој црквеној општини местна црквена скупштина".

§. 6. За бирача у скупштини и за посланика на сабор, може бити изабран сваки православни Србин који је 30. годину живота навршио, који је у уживању грађанског права и који је безпорочан.

Боље би било ево овако:

„За бирача и за посланика на сабор може бити изабран сваки онај православни Србин, који није чл. I. §. 13. искључен од избора у црквену скупштину онога места у којем стално пребива.

§. 7. Избор бирача свршава се пред одборима оних места, у којима се избори предузимају, тако, да свака црквена општина до 500 душа бира једнога, а веће општине од сваких 500 душа по једнога бирача, осим овде назначених парохија и слободних крајишких општина, које посебно право избора имаду.

Врху избора одлучује већина присуствујућих. Избор може се обавити итд.

И овај §. ваљало би боље јасности ради овако саставити.

„Избор бирача обавља се по свакој месној црквеној скупштини пред местним црквеним одбором тако, да свака црквена општина до 500 душа бира једнога, а веће општине од сваких 500 душа по једнога бирача.

Од овога правила изузимају се оне у §. 11. назначене црквене општине, које посебно право избора имаду.

Избор одлучује већина присутних црквених скупштинара и одборника.

Ево ово нам се свиђело приметити на основу о уређењу српских православних црквених општина, школа и фундација, ну још се мора додати да би лакшег и бољег прегледа ради целу ову основу требало разделити на чланке, како су у уводу означени с додањем још трију чланака, и то: о епархијским конзисторијама, митрополитско-црквеном савету и о прелазним установама.

Из предлежеће основе неможе се разабрати, како ће митрополитско-црквени савет имао састављен бити, и који ће му делокруг припадао; него нема двојбе, да ће устројење тога савета, као друге инштанције за економичко црквене, школске и фундационалне послове српскога православнога народа посве користно и целисходно било.

Да се овој власти сходан сустав и делокруг определити умогне, ваља пре свега разјаснити:

а.) Зашто су потребне посебне установе за уређење српских православних црквених општина, школа и фундација, и

б.) која се средства и којим начином употребити имају, да се црквени, школски и закладни економски послови уредно обављају, те да се с црквеном, школском и народном имовином ваљано и савесно управља.

Народна српска јерархија у држави аустријској, оснива се на привилегијама подељенима српскому народу по царевима аустријским.

По садржају и духу тих привилегија, неодвисна је народна српска јерархија, у аустријској држави од сваке друге цркве, па и сама влада поделивши народу српскому неодвисну јерархију и право бирања својих црквених поглавара, те право уређивања својих црквених и школских послова, утиче у такове само у толико, у колико јој припада опће право надзирања.

Сва привилегијална права неможе народ српски непосредно сам по себи извршивати, већ их преноси страном на црквене своје поглавице, придржавајући себи право на саборима преко својих посланика бирати врховнога црквенога поглавара и право уређивања црквених, школских и фундационалних послова.

Али уживајући та права, преузео је народ и дужност, све терете скопчане с уздржавањем цркве, свећенства и школа сам носити и потребна к тому средства давати.

Како дакле да се с једне стране народна привилегијална права врше, с друге стране с тими правами скопчани терети на општине, обитељи и поједине особе праведно разделе, и како да се са собственом народном имовином и с приносци народа на корист цркве и школе

располаже, потребне су уредбе околностима и времену сходне.

Ове наредбе може народ православни српски на саборима преко својих посланика закључити и превишњим дозволењем Њ. ц. кр. апостол. Величанства у живот привести.

Те уредбе ограничене су на установе о управи црквених, школских и закладних послова, но имају точно опредељивати, ко се с тима пословима има непосредно бавити, ко ли има право и дужност уредно пословање надгледати и расправљати послове неспадајуће на поједине црквене општине, него се тичу или њих више заједно, или пако целога народа.

Назовна основа установа за уређење унутних послова, опредељује

а.) начин управе и

б.) средства за уздржавање цркве, школе и њихове управе.

По нарави ствари саме и по примеру политичке управе, има се свака поједина црквена општина бринути за све што непосредно на њу спада, ну припада јој и право утицати све такове послове тичуће се ње.

Послови веће важности, који се напосе означити имају, као и они послови, који се односе на више или на све црквене општине једне епархије, спадају на надлежност епархиалне конзисторије.

Напокон мора бити још једна власт, која има у другој молби решавата призиве проти одлука и одредаба епархијалних конзисторија и која има руководити и расправљати текуће послове особите важности за сав народ српски.

Ову власт не може представљати архидиецезанска конзисторија, дочим и она као епархиална конзисторија мора потпадати под ону власт друге инштанције, а не може ју представљати нити митрополитанска апелаторија, која је позвана као суд друге инштанције на пресуђивање строго црквено правних и јерархичко-карних и дисциплинарних предмета.

Имала би се дакле уређењем црквених, школских и фундационалних послова српскога православнога народа установити и она виша власт, која би имала надлежност друге инштанције и у пословима општинтим цркве, школске и фундационалне управе полаг постојећих установа, — а та власт могла би се називати митрополитско-црквени савет

Изнад ове власти стоји још народни сабор, заступник целога народа с правом превнаке постојећих и закључивања нових уредаба уа превишње одобрење.

Што је црквена општина, како има бити уређена, какова има права и дужности, то установљује чл. I., а устав и делокруг сабора опредељује чл. VI у претресивању стојеће основе, у којој нема никаквих предлога о уставу и делокругу оних црквено народних власти. које стоје између црквене општине и народнога сабора.

Ми неналазимо се у положају предлоге позитивне о уставу и делокругу преднапоменутих црквено-народних власти чинити, већ смо само покушали нацрт саставити, како би по нашем субјективном мњењу те власти се уредити могле.

Чланак VIII. О епархијалним конзисторијама.

§. 1. Епархиална конзисторија састоји се на епископа (архиепископа) или администратора као председника, затим на два свећеника монашескога чина, 2 протопрезвитера, 2 пароха, 2 отмена лица мирска, конзисторијалнога бележника и одветника.

§. 2. Уз нормирани број конзисторијалних приседника осим бележника и одветника има постојати у свакој епархији још једнаки број наместника, који ће у запречењу уредних чланова конзисторије ове заступати и у заседањима конзисторијалним њихова места заузети.

§. 3. Приседнике духовне бира и именује епископ и пријављује њихова именовања правитељству и митрополитској апелаторији.

Мирске приседнике укључиво бележника и одветника бира конзисторија, и чини предлог митрополитско црквеному савету ради испословања.

§. 4. Конзисторијални приседници

полажу заклетву и немогу се ове своје части без истраге и осуде лишити.

§. 5 Конзисторија држи дворстна заседања, главна сваке четврте године, и мала сваке седмице.

§. 6. У главним заседањима, у којима имају бити присутни у §. 1. означени чланови сачињавајући епархијално конзисторијални суд, предузимају се послови строго духовни и црквени, тичући се светотајства, догме и црквених обреда, затим опћих наредаба црквено-клерикалних, дисциплине и казни односно на свештенике.

§. 7. У малим или партикуларним заседањима имаду уз епископа (архиепископа) или администратора као председника присутни бити: 1 протопрезвитер, 1 парох, 1 мирски приседник, бележник и одветник, задњи као такови и као референт у фундационалним пословима, затим још један протопрезвитер или парох као референт у црквено-опћинским и школски, надзиратељ као референт у школским и наставним пословима.

§. 8. Конзисторијални бележник добива плаћу годишњих 900 фор., одветник годишњих 700 фор., школски надзиратељ плаћу под чл. III. §. 39. опредељену, а известитељу црквено-опћинских послова надоплатак од годишњих 400 фор. из народног фонда.

§. Остали конзисторијални приседници недобивају никакове плаће, али имаду право на накнаду путних трошкова.

§. 10. У делокруг партикуларних конзисторијалних заседанија спада:

а.) решавање текућих конзисторијалних послова, у колико нису придржани великој или главној конзисторији.

б.) промене у границама црквених опћина.

в.) Утицање код избора опћинских скупштинара и одборника по својем изасланику.

г.) Решавање приговора проти начину избора и проти у скупштину опћинску изабраних лица.

д.) Дозволивање уложења опћинских капитала на залог, испитивање заложних документа, затим посредовање гледе интабулирања обвезница, отказивања и оприбеног утеривања опћинских црквено-школских главница.

е.) Дозволивање промена у субстанцији опћинскога добра, и набрасања неутеривих опћинских тражбина.

ж.) Дозволивање опћинама зајма, и посредовање код земаљске политичке власти гледе дозволења прираза.

з.) Испитавање и одобрење опћинских предрачуна и годишњих рачуна.

и.) Испитивање местних опћинских штатута и поднашање такових митрополитско-црквеному савету на одобрење.

к.) Надзирање пословања опћинских скупштина, испетивањем скупштинских записника и нашаљањем својих повереника у опћинске скупштине.

л.) Одређивање истраге и пресуђивање нереда збивших се у опћинским скупштинама.

м.) Именовање местних управитеља основних школа на предлог местног одбора.

н.) Расписивање натечаја за места ђакона, пароха, учитеља и конзисторијалних референата.

о.) Именовање ђакона, пароха и учитеља на опћинским основним школама по предлогу опћинске црквене скупштине.

п.) Именовање протопрезвитера.

р.) Истраживање тужаба између опћине и свећеника, опћине и учитеља или ових и свећеника.

с.) Именовање администратора на испражњена парохијална места, личних парохиалних помоћника, затим помоћника немарним или болесним учитељима.

т.) Поднашање годишњег главног школског извештаја и рачуна манастирских митрополитско-црквеному савету.

§. 11. Код сваке парохиалне конзисторије има постојати благајна за сахрану закладницах и готова новца уредно или само пролазно на конзисторију спадајуће.

Та благајна мора имати три кључа, од којих држи једнога епископ (архиепископ), једнога духовни и једнога мирски приседник мале конзисторије.

§. 12. Рачуне доходака конзисторијалних и пролазних новаца води конзисто-

ријални бележник, којему се може, ако устреба у помоћ дати један писар.

Чланак VШ. Митрополитско-црквени савет.

§. 1. Овому је председник патријарх српски као митрополит, или sede vacante, администратор.

§. 2. Митрополитско се црквени савет састоји из председника и из три одборника саборска, затим из три референта за црквено општинске, школске и фундационалне послове.

§. 3. Митрополитско-црквени савет држи уредно сваког месеца седницу, и изим тога кад устреба и изванредне седнице.

§ 4. Митрополитско црквени савет решава надлежне предмете страном у првој страном у другој инстанцији.

§. 5. У редовити делокруг митрополитско-црквеногa савета спада:

а.) Испитивање и одобравање местних штатута црквених општина.

б.) Именовање учитеља и управитеља за главне учионе по предлогу епархијалне конзисторије.

в.) Установљење нормални основа за грађење парохијалних и школских здања.

г) Дописивање награда учитељима по предлогу епархијалне конзисторије.

д.) Постављање учитеља у стање мира.

е.) Предлагање мирских конзисторијалних приседника, школских надзирателја, конзисторијалних бележника и одветника правитељству за именовање.

ж.) Именовање учитеља на препарандији.

з.) Надзирање манастирске управе, испитивање и одобрење предрачуна и годишњих рачуна манастирски.

и.) Управљање народних заклада.

к.) Решавање препорних мњења конзисторија и школских надзирателја.

л.) Решавање утока против одлукама епархиалне конзисторије у црквено општинско школско и фундационалним пословима, затим у дисциплинарним предметима.

м.) Предлози за сабор.

§. 6. Митрополитско црквеном савету додају се помоћни органи.

а.) за руковођење народне благајне дотично народних фондова, један благајник и један протуставник (контролор), затим један књиговођа уједно прегледатељ рачуна.

б.) за управљање митрополитске писарне и чување народне архиве, један тајник, један регистратор и један писар.

Чланак IX. Прелазне установе.

Док у предстојећих осам чланака садржане установе превишње одобрење не добију, и у живот ступе, имаду се досадање наредбе и досадањи обичаји обдржавати.

Темишварска епархија 1764.

Д. Р.

У „*Српској митрополији карловачкој око половине XVШ. века*“, ми смо навели темишварску епархију (1773.) по диштриктима, а не по протопрезвитератима.

Пошто смо дошли до списа од 1764., у ком се наводе протопрезвитерати с надлежним селима; то ћемо их овде навести.

I. Темишварски протопрезвитерат.

Села: Ђировда, Ремета, Јенова, Језвин, Бенчек, Петрово село, Ђерђамош Базош, Буковац, Медвеш, Башани, Ћирок, Тишовда, Шаг, Парац, Дињаш, Утвин, Семихал, Березов, Немет, Побда, Ченеј, Кеча, Црња, Фабрика, Град, Махала. Свега села 27.

II. Бечкеречки протопрезвитерат.

Села: Ечка, Сиге, Леополдово, Фар каждин, Идвор, Орловат, Мариево, Батош, Сечан, варош Бечкерек. Свега села: 10.

III. Варјошки протопрезвитерат.

Села: Сечан, Муран, Жадан, Јарката, Црњјас, Фенлак, Моношчор, Винга, Калача, Барацаз, Нађвала, Секусић, Кетвељ, Кенез, Сентандраш, Печкерек, Варјаш. Свега села: 17.

IV. Чаковачки протопрезвитерат.

Села: Чаково, Лигет, Обад, Петроман, Македонија, Чезба, Иванда, Семартон, Жен, Бол, Ђулвез, Тоћир, Ђир, Гад, Рудна, Канак, Сарчна, Шурјан, Чавош Свега села: 19.

V. Гиладски протопрезвитерат.

Села: Гилад, Војтег, Омор, Банлог, Товладија, Долац, Дента, Мали Гај, Велики Гај, Соке, Обсеница. Свега села: 11.

VI. Панчевачки протопрезвитерат.

Села: Панчево, Ковин, Плочица, Брестовац, Омолица, Старчево, Сакуле, Јабука, Ново село, Дели-Бато. Свега села: 10.

VII. Кикиндски протопрезвитерат.

Села: Мокрин, Мала Кикинда, Мали Семиклеуш, Падеј, Кретур, Јосефово, Велика Кикинда. Свега села: 7.

VIII. Чанадски протопрезвитерат.

Села: Чанад, Саравола, Сент-Петер, Јегриш, Велики Семиклеуш, Беб, Ороспамош, Деска, Сирић, Сентиван, Ђула, Валкан, Канижа, Сапад, Чока. Свега села: 15.

IX. Бокански протопрезвитерат.

Села: Иланжа, Добрица, Томашевци, Јарковац, Маргита, Падина, Сакуле, Хопаво, Севкерин, Неузина, Бока. Свега села 11.

X. Бечејски протопрезвитерат.

Села: Фрањево, Бечеј, Кумани, Беодра, Карлово, Бочар, Иђош, Комлоуш, Иђош. Свега села: 9.

XI Елемирски протопрезвитерат.

Села: Меленци, Тараш, Елемир, Арадац, Модош, Пардањ, Итебеј, Сентђурађ, Јанкаид. Свега Села: 9.

XII. Липовски протопрезвитерат.

Села: Пожога, Салчина, Остров, Буљза, Грош, Каприора, Ваљамаре, Капелнаш, Пиркиш, Виришморт, Бакамвзеу, Лалешевци, Бата, Цела, Забавци, Брусник, Охаба, Рајмановци, Белатинци, Келмак, Лапушник. Липово, Усусев, Дергош, Петрш, Спата, Бара, Визма, Секаш, Кривобара, Лабашевци, Шестаровац, Алеуш, Брестовац, Ходош, Теш, Годиново, Станчево, Хрњаково, Бузат, Надош, Киздна, Кекеш, Фибиш, Фарнчас, Фискут, Скела, Семиклеуш, Севдин, Кесинци, Њаров, Кашвалуда. Свега села: 52.

XIII. Хасијашки протопрезвитерат.

Села: Шуштра, Тополовац, Кралевци, Иктар, Будинци, Лукаревац, Шишановци, Хаснаш, Пакова, Банша, Трговишче, Балинци, Фадимак, Кутина, Кладова, Ершник, Охаба, Дубешчи, Буње, Падурани, Ремета, Моношчор, Топла. Свега села: 23.

XIV. Сурдијашки протопрезвитерат.

Села: Беленца, Жабар, Охаба, Драгошиче, Фикатар, Кошчеј, Перу, Груи, Кизетеу, Кличова, Серазан, Сечеви, Сурдиаш, Жупани, Сусани, Појањешче, Журјешче, Фердја, Хаџешчи, Ботињешчи, Сурдук, Бърна, Ботјешче, Дринова: Свега села: 24.

XV. Фажетски протопрезвитерат.

Села: Гладна, Дракшињешче, Мађник, Буковац, Золт, Лункани, Томешчи, Гојчешчи, Румунешчи, Бранешчи, Кошава, Немешешчи, Маржина, Зорани, Шинтешчи, Кимирешчи, Кошчеј, Ракита, Бикиш, Бъсъшчи, Веца, Повържин, Батеци, Фжет, Куртја, Брјазова, Ферешешчи, Поени, Кривина, Петроса, Хомошчиа. Свега села: 30.

XVI. Жебељски протопрезвитерат.

Села: Унин, Умок, Ниловда, Стамора, Черна, Шипет, Берин, Кадар, Ерсиг, Шожда, Фоље, Берекуца, Симжорж, Опатица, Бирда, Скуље, Жебељ. Свега села: 17.

XVII. Вуковски протопрезвитерат.

Села: Дракшина, Кеверин, Сирбова, Хитјаш, Раковица, Кипет, Бизјаш, Сакош, Силађ Дубос, Вермеш Вукова, Блажена Изгар, Ваљешај, Фрљуг, Дулеу. Свега села: 17.

По овоме је било 1764. у темишварској епархији 17 протопрезвитерата и 308 села.

Мисли Теофана Живковића

о

ПРЕДАВАЊУ НАУКЕ ХРИШЋАНСКЕ У КАРЛОВАЧКОЈ ГИМНАЗИЈИ.

Д. Р.

У карловачкој гимназији предавали су науку хришћанску у четир доња разреда богослови из четврте године, у V. и VI. протин капелан, а у VII. и VIII. један од дворских калуђера.

Доцније је овамо од 1873. године предавао у свима разредима посебан плаћени катихета.

Како је 1858. предавао хришћанску науку протођакон Теофан Живковић; то је 1. Септембра и. г. упутио следеће писмо на управу гимназијску.

Славном управитељству вел. гимназије
у Карловци.

Као што је пре 2 године учинио Ч. Конзисторијум Буковински, тако се је и ови дана обратио учитељ науке христијанске у винковачкој великој гимназији на мене с том мозбом, да му приопштим учевни план науке христијанске, заједно са руководством коим се ја служим у нашем заведењу.*

И зато што то ред собом доноси, а и за то, што недоумјевам како би му у томе вопросу данас одговорити ваљало; упутио сам га са његовим захтевима на славно Управитељство.

Међутим то ми је дало повода, да напишем моје мишљење, како би према данашњем земаљском гимназија устројству ову катедру регулирати ваљало.

Ово моје немјеродателно мњење славном Управитељству у прилогу ·/. учтивјеше подносећи, по дужности званија моега, остављам му на благорасуђење, да приликом, кад се ово питање покрене — чему би већ крајње време било, — може од тога чинити произволнога употребљења. У случају пак опом, ако би изванредне какве околности томе плану на путу стајале, или би нужда захтевала, да се и даље при старом остане, изволит ће славно Управитељство овај акт положити у гимназијалну архиву, с коим сам ја, ако иначе воља Божија или воља високе мое власти духовне, не би наредила, седмогодишње мое служење у овдашњој гимназији закључити намјерио.

У осталом са сваким почитањем јесам
покорњејши слуга
Теофан с. р.

По новоме устројству земаљски гимназија, кога се придржавају и приватна заведенија, која траже признања јавнога заслужења, и од стране заведенија државни, спада и наука Благочестија пашег међ обвезателне учевне предмете.

* То је био парох Марко Јанковић. Уред.

Ово је и пређе тако било. Предмет је ово, кои и по виспрености својој, и по благодатним посљедицама своим, и по особитом призрењу државе највише заслужује, да се узме на око према устројству учевни заведенија, према начину обдјелавања други предмета у њима, кои, ако и јесу важни и полезни за човека, ипак далеко натраг стое за науком Благочестија. Ову истину искуство човечества, историја живота државнога, давно је већ потврдила и она је тако јасна, да би било излишно, у пространие доказивање тога упуштати се.

Довољно је само напоменути, да никакав, или тек сумнителан успјех ученика у овом предмету једном, кадар је обнажити цело лепо знање и вештину, кое је стекао он у другим струкама духовнога живота и напрезања свога. Сама дакле потреба времена, потреба новости учевне гимназиа земаљски, потреба плодоносног решпекта ови завеленија у јавноме свету захтева, да се и науки Благочестија оваково внимание даде, кое доликује новоме устројству свију други учевни предмета.

Не ћу да спомињем онога интереса, коме се црква сама са највећим правом од ови заведенија надати има, и кои интерес, поред равнодушног обдјелавања онога поља јуношеске дјелателности највише трпи уштрба. Наша је црква увек дубоко почитала овај интерес, и то се најбоље види из историе нашега синодолног катихисиса. Наша ће црква и данас радонати се пјелим и времену сходним руковању знамените ове користи њене; иначе би била она девиза живота нашег домаћег: неразлучно спојење школе и цркве, једна празна реч, која не би кадра била допрети даље од органа слуха нашега.

Наша младеж разсејана је по Карловци, Н. Саду, Осеку, Винковци, Карловцу, Загребу, Темишвару, Бечкереку, Врбасу, Пешти и по другим местима.

По свима заведенијама нова система развила се, нови дух дише, нова се снабдјевања теку, за нове потребе свестраног напретка човечанства. У свима овим заведенијама прво међу учевним предметима заузела је наука христијанска; и на

челу ови стоји за наш народ Карловачка велика гимназија, и у њој наука Благочестија у рукама православног свештенства и клиричества, под непосредним надзором српскога Патријарха. На то се је и буковински Конзисторијум пре неколико година, иштући у томе упутствија, обратио на Управитељство карловачке гимназије; за то се и винковачка катедра амо обраћа, иштући подобнога упутства и наставленија. Прећутати овом приликом и овим поводом, какво смо у овоме обзиру стекли искуство прошли седам година, било би према цркви, за учитеља Благочестија у овоме заведенију, на кога цели свет православни очи обраћа, највећа грешота а за Управитељство неопростително равнодушие, које и једно и друго, како би мого изговорити пред црквом својом?

(Свршиће се).

†

ИЛАРИОН,

архимандрит манастира Гргетега, члан патроната монашке школе, председник испитног повјеренства за оспособљење вјероучитеља у средњим школама у митрополији карловачкој, прави члан кр. српске академије у Београду и југославенске академије у Загребу, члан књижевног одјељења Матице Српске, члан патроната српске велике гимназије у Карловцима, командер кр. српског ордена св. Саве II. степена,

рођен 1. септембра 1832., умро 8. августа 1905.

У скромној ћелији сјајно обновљеног манастира Гргетега угасно се 8. августа о. г. у $4^1/_2$ сахата ујутро живот још скромнијега инока *Илариона*, који је у матици крштених сремско-митровачке православне српске парохије убиљежен са именом *Јован Рударац*, рођени 1. септембра 1832. од оца Василија и матере Јулијане.

Под позлаћеним сводовима њиме обновљене цркве манастирске, пред свијетлим иконама вјеште руке српскога иконописца Уроша Предића, у које је покојни архимандрит побожно погледао, кад му је душа захваљивала Богу на милости што му је дао да доживи дан, у који је обновљена црква његова манастира засјала међу зидовима обновљене куће манастирске, опојано је тијело *архимандрита Илариона* 11. августа 1905. прије подне

Крај сјеновитих храстова, под мирисним липама на табли манастирској, на којој се обично одмарао уморни испитивач, тужан због худога удеса и жалосних прилика у животу народа његова, гонећи се и у одмору за мислима својима у мрачну прошлост народа својега, данас је већ побусан гроб *историчара српског Илариона Рударца*.

Као што је у збијеној својој автобиографији за кр. српску академију наукâ сам написао, одрастао је *Јован Рударац* у Старом Сланкамену и Старим Бановцима, те је дошао у Карловце, где је учио гимназију и 1850. године свршио шести разред гимназије, а затим оде у Беч и доврши ту 1852. године осми разред гимназије.

По свршетку гимназијских наука остане у Бечу слушајући 1852—1856. јуридичке науке, а 1856—1859. свршио је богословске науке у Карловцима.

Необичне бистар дух, врло јако памћење, напредна вредноћа и уз све то још и прерана повученост његова од свијета, направише од младога *Јована* одличнога ђака и умнога радника, који свршивши науке доби мјесто професора у гимназији карловачкој, а у двадесет и деветој својој години, 1. јануара 1861. године, у манастиру Крушедолу даде своје власи постриһи, те се обуче у црно рухо калуђерско и од *Јована* постаде *Иларион*.

Брзо описује покојни *Иларион* даљи ток живота својега од 1861—1874. које је патријарашки дворјанин прожинио као ђакон, протођакон, архиђакон, синђел и протосинђел.

Али тих првих тринаест година иночкога живота његова не прођоше тако брзо и тако непримјетно, као што је покојни *Иларион* забиљежио. За цијело то вријеме радио је он у епархијској управи архидијецезалној као консисторијални биљежник, а до 1872. године још и као учитељ у богословском училишту карловачком.

Сваки од тих посала налагао је на њега много труда, тражио је од њега много напора. Даровитост његова и марљивост, зрелост и солидна његова научна спрема помогоше му, да је и једну и другу службу цркви својој могао са успјехом извршивати.

Године 1874. постављен је покојни *Иларион* за архимандрита манастира Гргетега, добивши под управу своју велико, али и врло запуштено господарство тада већ много задуженога манастира, којим је прије њега управљао архимандрит Герман Ангелић.

Требало је господарске зграде поправљати и подизати, економију унапређивати и манастир одужинати, а уз то сједити у Карловцима уз колењо *патријарху Прокопију*, као потпредсједник консисторије, од почетка пак 1875/6. школске године водити и управу поново отвореног и преустројеног богословског училишта карловачког.

Но и ако он није живио у манастиру, осјетно је ипак манастир његов, да је дошао под управу човјека, који хоће да се манастирским добром разборито и поштено управља, па се манастир његов почео из године у годину све јаче опорављати и све боље поправљати. Колико је пак до њега стајало, било је и богословском училишту под његовом управом добро. Одржавајући потребни склад међу наставницима, савјетујући се с њима вољно и искрено о напретку завода, који је руковођењу његову био повјерен, заузимајући се топло за све што су просвјећенији чланови наставничког збора сматрали да треба у корист завода учинити, он је одмах у извјештају за 1875/6. школску годину подигао глас свој за оснивање семинара уз богословију, сматрајући то најпречим послом, који треба извршити у интересу боље спреме свештеничких кандидата.

Давно покренуто питање о семинару богословском, било је већ давно и заспало. Он га наново покренуо, он га наметнуо поглаварству црквеном, он га дозвао у памет св. архијерејском синоду, па кад није ишло да се питање то једанпут и ријеши, он је по прашњавим архивским актима скупљао растурене дијелове тога питања, да га касније пред цркву и народ донесе у цјелини, у читавој једној књизи, надајући се да се тада више то питање неће моћи заборавити, ни с ума сметнути, ни у прашину архивску закопати, него да ће свима и свакоме викати и довикивати: **ЂДИНО НАМЪ НА ПОТРЕБѢ!**, док глас његов не доспије у ухо, које ће га разумјети, у душу која ће га схватити и у срце које ће га пригрлити, па ту потребу и задовољити. И мудра глава *Иларионова* није се преварила. Он је доживио да *патријарх Георгије* сретно ријеши велико то питање, које је он из мртвих

васкрсао. Па да управљање његово богословским училиштем карловачким никаквим другим плодом уродило није, доста би било и цигло то, па да му црква наша и побожни народ српски у њој сачувају благодаран и вјечан спомен.

У Карловцима затекла је покојног *Илариона* и кобна 1879. година. С патријарашког пријестола уклоњено се *патријарх Прокопије*, администрацију митрополије постигао је бачки епископ *Герман*.

„Ено га, док њега видите, добру се не надајте, а Бог зна како ће после њега бити“, — те ријечи изустио је покојни *Иларион*, показујући руком на новога администратора, који је пролазио двориштем старог двора патријарашког.

На *архимандрицу Илариону* и на богословском училишту брзо су се испуниле те ријечи. Већ 1. фебруара 1882. пожурио се нови поглавар црквени, да президијалним својим налогом из Пеште заповједи архимандриту *Илариону*, да преда богословско училиште младом архиђакону Емилијану, и „без сваког прекословија и одлагања“ да одлази у манастир Грегетег; а жеља му је била, да га баци и даље од Карловаца!

Судариле се осиљена самоноља са скромном истином и истина је морала у заточење!

Вјечан слушати *Иларион* је отишао у пустињу, набрзо и на мандатарство темишварско, откуда је невољан молио св. арх. Синод да га при избору епископа, маја 1882. год., не узимље у комбинацију.

До тога времена стекао је оштроумни и неуморни испитивач српске прошлости *Иларион Руварац* славно име у ученом свијету. Још као ђак, уклањајући се садашњости, зашао је он на поље народне прошлости и као слушалац богословије публиковао је прву своју расправу под натписом: „Преглед домаћих извора српске повеснице“ у листу „Седмица“, године 1856, а одмах затим 1857. и 1858. године у истом листу и другу своју расправу под натписом: „Прилог к испитивању српских јуначких песама“.

Те двије његове студентске расправе навијестиле су српској историографији, да је куцнуо час, да она изађе из повојâ, у које ју је повио отац њезин, архимандрит Јован Рајић, па да кораком пуним зреле свијести крочи на поље научне истине.

Како је тада почео, тако је неуморни испитивач, којега смо већ видјели оптерећена пословима разним у цркви, школи, канцеларији, манастиру, марљиво и успјешно настављо учена своја историјска истраживања, борећи се одважно и истрајно за истину, побјеђујући тврдокорне своје противнике и освајајући умове не само међу својим сународницима, него и углед и уваженье у врсних људи у словенском, па и страном свијету.

На пољу баш тога рада, којим је покојни *Иларион* необичном проницавошћу духа својега и безграничном љубављу спрам научне истине, а цијеном живаца својих и очњега вида, урезао име своје у вјечни споменик, што се невидовно, па ипак тако јасно подиже у просвијећеним умовима људи од науке, ми на жалост нијесмо кадри пратити великог покојника. То је посао стручњака.* Али ми смо видјели скромнога *Илариона* у свијетлом збору научника, ми знамо да су Карловци, Фрушка Гора и манастир Грегетег већ до 1882. године дошли на глас, не само са својих старина, него и с тога што је ту живио и радио *Иларион Руварац!* И ми знамо да се те године свршило двадесет и пет година на око скромнога, али по важности знаменитога и по труду напорнога рада његова књижен-

* У идућем броју навешћемо све књижевне радове *Иларионове*. Уредн.

нога. Па нас је и забољело што је баш поглаварство црквено, у шљепилу својему и безумљу, опијено бунилом силе своје и у вртоглавици од властнога положаја својега, ту двадесетпетогодишњицу загорчило прогонством поборника истине у пустињу грчетешку, затворивши му врата библиотеке патријарашке и архиве народно црквене и уклонивши га на средине, у којој се изморени дух његов могао бар колико толико опоравити и за нови труд окријепити. . .

Побојали су се умници поштователји нашега у заточење посланога ученика *Илариона* за даљи његов рад и *Стојан Новаковић* гледао је, како би га извукао из пустиње и довео у Београд, гдје би му се отворило поље за научни рад.

Данас можемо жалити што намисао та није наведена. Школа Илариона Руварца, данас угледна и потпуно уважена, била би пунија и живља. Али овострано Српство налази утјехе и у томе, што му је *Иларион Руварац* остао фрушкогорским пустињаком, угледним манастирцем.

И у пустињи манастирској одржавао је покојни *Иларион* живу свезу са људима од науке, дане и ноћи бдио је над књигом, тражећи истину у раним историјским питањима, коју је често пута препливало народно одушевљење и занос, или је бујица уздаха и суза народних потопила, или страст засјенила, или злоба затрпала, или лукавство искривило, или заборавност уњуткала.

„Не лажи и не полагуј синко", био је наук честите и умне попадије, матере Јованове, као што нам покојник каза у посвети књиге своје о кнезу Лазару успомени мајчиној. Тај наук усисао је *Јован* са мајчиним млијеком. Тог наука држао се *Иларион* тврдокорно свуда, на сваком пољу рада, у историјском истраживању, у газдинству манастирском, у служби црквеној. Потпуно увјерење његово у нелажност ријечи св. писма „истина свеседитх," било је непоколебљиво тврдо.

Ако је запао у прилике, у којима би истина морала чинити компромисе са другим каквим, па и најважнијим обзирима, увијек се тада осјећао невољан и невадовољан и гледао је да се што прије уклони и науче из тих прилика, враћајући се задовољно послу својему, у којему је могао и смио истину тражити, њој се радовати, њој служити.

Зато је, рекао бих, у одсудном часу утекао испред заклетве, коју је имао положити као 1886. године изабрани и потврђени епископ вршачки, кад се поглаварство црквено трзло и увидјело, да се *Иларион* не смије мимоићи, и св. архијерејски синод га у збор епископски изабрао. Зато је 18. новембра 1888. год. дошао у двор *патријарха Германа*, да болесном, а можда и раскајаном патријарху благодари на синодалном избору за ректора богословије, молећи га да службу ту повјери „крепчијој и гибкијој снази". Зато је отворено и искрено рекао: „није то за ме", кад се нашао на сабору Троједнице, камо га посла 1886. год. котар румски, одушевљен на то тадањим управником Срије̂ма, г. Теодором Георгијевићем, који је без знања *Иларионова* избор његов за посланика упрлично. Зато се он и на нашем народно црквеном сабору, камо га је 1890. послао котар румски, није знао наћи, нити се одушевити за саборисање. Зато се 1892. г. није сагласно са намјерама о избору његову за епископа бачког. Зато се дуго година једно и на чланство своје у нашем саборском одбору, у којему је морао надржати све до 1902. године. А док год је могао, радо је долазио у сједнице конзисторије, патроната гимназије карловачке, па и нашег црквеног савјета, кад год је позван био, као и у комисију за катихетске испите, којој је од почетка њеина предсједником био, служећи увијек истини и правди.

У течају многих година његова настојатељства прошле су кроз руке његове многе хиљаде прихода манастирских, са којима је он велику кућу надржавао,

наслијеђене дугове од 33.000 кр. отплатио, господарство унапредно, сиротињу помагао, манастир и цркву велељепно оправио, а остатак уносио по закону у благајницу наших народно-црквених фондова. Сам пак остао је пука сирота!

Било је то 1896. године. Здравље измученога радника *Илариона* посрнуло је било јако. Дошао је поштователь један његов да га обиђе и нашавши га тешко болна и очајно расположена, стао му је доказивати, како треба да пође лијека тражити. Оронули старац слушао је млађег пријатеља и онда га прекиде: „јест, Ви то све лепо говорите, али куда, с ким и с чим?“ За Бога, усудно се млађи пријатељ одговорити му, куда, то ће лијечник казати, с ким, па ето Вам оца Јосифа, а с чиме има ваљда архимандрит грчетешки лијека потражити! „Оно двоје, одговори настојатељ богатога манастира, могло би бити, али у трећем се варате. Ево Вам рачун. Ја имам плате толико стотина форинта. Издаци моји износе од нове године: за књиге толико, за увезивање књига толико, за хаљине, обућу и остало толико, онима који су још беднији од мене дао сам толико, за цигаре толико, за ситнице толико. Луче сам од годишње плате моје имао још 30 форинта. А ето дође писмо од тог ђака из Загреба. Гладан је вели, а чујем да је добар. Требао сам му послати све што сам имао, али ускинуо сам 5 форинта, јер где је још конац године? Па могу ли ја са 5 форинта поћи у свет да лека тражим? Реците!“ Очи су му се биле замутиле, а млађи његов пријатељ скочно је био већ дотле од стола, да му старац не види сузне очи. Да, сјетно се тај пријатељ, да је видио како сиротиња обилази врата архимандрита *Илариона*, кад у Карловце дође, како га на сокаку срета и како *Илариону* даје, а знао је да је често залазно с њим књиговесцу, који је већи дио својих прихода од архимандрита *Илариона* добивао, знао је и то, да архимандрит *Иларион* није из Карловаца одно ни новчића својих дневница, које је добивао као члан саборског одбора, или као предсједник комисије за катихетске испите, шта више, да је свагда још на њих надоплаћивао. Па зар зато што је поштен, да пропадне!

Катастрофа би ваљда још тада била наступила. Али *Његова Светост патријарх Георгије*, који је знао цијенити архимандрита *Илариона*, и епископ пакрачки г. *Мирон*, који га је љубио јако и неизмјерно поштивао, кад су чули какве муке мучи патник грчетешки, покренули су тадањи саборски одбор, да одобри напредни издатак из прихода манастирских, као помоћ обољелом архимандриту *Илариону*, који није имао куражи да ту помоћ тражи!

Издатак тај богато је наплаћен са неколико година живота *Иларионова*, бригом његовом коју је кући својој поклањао и са још неколико „приложака“ његових историји нашој, на коју је и пред смрт мислио, кад је звао младога и даровитога *дра Јована Радоњића*, да га види и да се с њим пред смрт опрости. На њега је, то знамо, много полагао и од њега се многом надао. Бог ће дати, па ће се наде *Иларионове* испунити.

Илариона нема више међу нама. . .

Неуглађена, тврда и непробојна љуска, која је сакривала бисер срце његово од мајке наслијеђено и која је бола живо очи свијета, који није умио, или није могао површним погледом својим прокријумчарити се кроз ту љуску и сагледати оно море нежности, љубави, милосрђа, поштења, несебичности и пријегора, што је у души његовој и у срцу његову кључало, та иначе безначајна љуска, за коју су се хватали плиткоумни противници његови, превађајући, или невидећи језгру здраву и једру, пријетила је да ће осујетити све напоре *Илариновеве*. да ће га жива у гроб заборава народног бацити. .

Али љуска је само љуска, а истина је све.

Данас је већ истина побиједила и ми сви стојимо запањени, као громом поражени, осјећајући дубоко, да је нестало најбољега намеђу нас!

Црква српска, на челу са парцијархом српским и епископима, наука и просвјета српска, књига српска, друштво српско, све се данас купи око одра скромног *Илариона*, зар да прослави педесетгодишњицу неуморног рада његова, не, него да сви сложно заплачу на гробу његову, у који се сакрива *Иларион*, зар на бојавни пред педесетгодишњим слављем!

Но заман бјежиш, скромни пустињаче! Заман си нас тврдом љуском одбијао, заман си се испред многих очију скривао и у своју најскровитију и најскромнију ћелију сјајне куће твоје, све је заман, јер истина је побиједила, дух твој нас је освојио, срце твоје нас је заробило и ево нас свију у кући твојој, на гробу твојему, да ти скрушено завапимо: *прости!* и да ти сложно кликнемо: *слава ти!*

Ти падаш у гроб, али као побједник.

Весело се вије барјак истине на гробу твојему.

А Авала плава високо диже поносну главу своју и преко Сријема равнога, кроз уналу гргетешку, упире благодарне погледе своје на гроб твој на табли гргетешкој...

Тамо су дјеца твоја освојила столице у академији српској и у српском универзитету...

Благо теби!

Ј. Вучковић.

Тужним срцем и с болом у души јављамо српском народу, да је наш добри и непрежаљени духовни отац, високопречасни Господин

ИЛАРИОН РУВАРАЦ

многогодишњи и многозаслужни архимандрит манастира Гргетега, члан патроната монашке школе, председник испитног повереништва за оспособљење вероучитеља у средњим заводима, прави члан кр. српске Академије наука у Београду и југославенске Академије у Загребу, члан књижевног одељења Матице Српске, члан патроната српске велике гимназије у Карловцима, нављер кр. српског ордена св. Саве II. степена са звездом

испустио своју велику и племениту душу данас 8. (21.) о. м. у 4½ сахата пре подне, после дугог и тешког боловања у 73. години свога живота.

Тело милог нам покојника биће сахрањено у засебној гробници на „табли" у четвртак 11. (24.) о. м. по одржаној св. служби и опелу у 11 сахати пре подне.

МИР И ВЕЧАН МУ ПОКОЈ И СПОМЕН!

У ман. Гргетегу, у понедељник 8. (21.) Августа 1905.

БРАТСТВО
манастира Гргетега.

Говор

архимандрита Димитрија Бранковића

над одром † архимандрита Иларіона Руварца.

Тужни зборе!

Плачи српска цркво, ридај српски народе, те речи као да се чују иза таласања звоновног звука, што се разлеже са куле ове свете обитељи, а као неки одјек туге и жалости овопределне цркве и њеног монаштва, измешане са тугом просвете и науке, — кад се оглашује, да је старешина ове куће, високочасни архимандрит, многозаслужни настојатељ, предобри духовни отац, скромни и смирени јеромонах, многоцењени и многоуважени научењак, никад незаборављени и непрежаљени и за дуго и дуго ненакнадими господин Иларион Руварац умро, у хладни гроб легао.

Звоно оглашује и на далеко разглашује, да се овај велики бесмртни дух из свог тесног тела привремено исели, да се шњиме једном опет а за навек и вечито сједини — када самъ Гдь изъ повелѣніи, во гласѣ архаггелѣчѣ, и въ трубѣ Божіи снідетъ съ небесе, и мертвіи во Христѣ воскреснутъ.

На позив тужног гласа сакупили смо се око земних остатака милог нам покојника, да им укажемо пре нег што се на почивање у гроб положе, још једном наше Хришћанско поштовање према њима, као храму оног духа, који је своје тело за опште добро неуморно радећи заморио, и тиме заслужени му починак припремио.

Сакупљени, целивајмо тело последњим временитим целивом и поклонимо се духу његовом и целивајмо га целивом духовним, — јер то беше за рад неуморан дух, који испитиваше и Божанске и људске истине, а шњима се бавио, да се према животном и сталешком му позиву подвигом добрим подвизава и да тим начином спреми себи лично спасење, и да отклони све што смета, да се будући живот може задобити.

То беше одличан дух, који се само вечитој истини клањао, и шњоме загрејан дела и недела оцењивао и пресуђивао, дела и недела, која како у непосредној садашњости, тако и у даваншњој прошлости уплива имаћаху на развитак људског друштва у опште а на развитак српског народа и цркве напосе.

То беше снажан дух, који је једино и искључиво истини служио, који је чисту истину безобзирно трубио, и ако је тога ради и непријатности у вемаљском свом боравку имао.

Дух узорит, целомудрен, смиреномудрен, дуготрпељив, пун љубави.

Дух поштена човека, добра свештеника, смирена монаха, плодовитог научењака.

Дух који је са телом својим створен 1832. угледавши света рођењем дана 1. Септембера у родитељском дому у Митровици од оца свештеника Василија и матере Јулијане, разборите и духовите женске, који српском народу четир одлична сина дароваху, пок. Косту, сада на жалост већ пок. Иларіона, пресветлог Лазу и пречасног Димитрија. Основне школе свршио је у Бановцима где му је отац парох био, гимназију у Карловцима и Бечу, права у Бечу, Богословију у Ср. Карловцима.

По сршеним наукама закалуђерио се у манастиру Крушедолу, по сопственом казивању као човек, који је у себе повучен, осећао је потребу да се из света извуче, да се света одрекне, за који се није никад одушевљавао, света, који са начином живљења већине људи у њему далеко одстоји од слике оног света, ради које је Створитељ свет створио.

Тужни зборе! Кратко је сад време, а велики је живот, што га је покојник на овој земљи проживео, а да би у овим тренутцима превелике туге и жалости могли изнети из живота све оно, што се изнети мора, те да слика животописна буде тачна, буде верна, буде исцрпна.

Једно ћу само да изнесем, а што је за нас монахе поучно, то је, да је покојник величину свога духа на ништчету своју употребљавао, јер је био ништ духом.

Потпуно схвативши дубоки значај јеванђеоских речи: Блажени нищіи дхомъ, тврдо је веровао, да неможе бити личног спасења човеку, који неупознаје ништа-

вост свога духа према величини Божјег духа.

Одушевљење за нишчетом крепило га је и у обетима послушанија и целомудрија, те је био смиреномудрен и онда, када му је живот огорчен био, а пун је био огорчења, кад год је са светом у додир долазио, са светом, који га је оваковим особењаком разгласио, какав он у ствари није био, јер је он био велики дух, који од свакидашњег света није, те га зато ваљда исти ни схваћао није.

Тужни зборе! Стојимо пред отвореним гробом, стојимо пред нашим губитком.

У покојнику губи св. црква, губи монаштво и грчетешка обитељ, губи наука, губи српство.

Света црква губи свог ревносног служитеља, свог неустрашимог борца и браниоца како према спољашњим, тако још више према унутрашњим непријатељима њеним. Она га је одликовала, када га је 1886. за пршачког епископа изабрала, но којег се високог звања није могао примити, из разлога, што ћемо ваљда сада после смрти његове моћи сазнати.

Монаштво губи своју узориту величину, указујући на заостале редове.

Св. обитељ губи свог некористољубивог и брижљивог настојатеља, који је овом кућом више од 30 година на њену добробит и процветање управљао. Он је манастир готово из темеља обновио, а свети овај храм богато украсио.

Наука губи свог вредног и неуморног раденика, плодовитог списатеља, дубоког научењака. Она га је одликовала чланством академија како у Београду тако и у Загребу.

Био је члан матице српске у Н Саду и њеног књижевног одељења, а ради науке одликован је и орденом Св. Саве II реда.

Српство губи — но то нека кажу његови познани претставници, српство, које га је своједобно одликовало, када га је за посланика како у Загреб тако и у Ср. Карловце изаслало.

Све то губи, те је губитак велики, што га у животној фази Илариновој учини смрт, те су уздисаји тешки.

Плачимо и ридајмо зато сродници и другови и сви, да сузама нашима достојно оросимо гроб великог нам покојника, чија ће успомена бити трајна, јер је карактер светао.

Помолимо се Богу Свемогућем кад год на њега помислимо, да му буде милостив, да му даде опроштај грехова, да му подари рајско насеље.

Велики покојниче, предобри оче архимандрите!

Прими опроштај од нас калуђера, који иза тебе остајемо неутешени. У теби губимо у данашњим по наш сталеж судбоносним данима, нашу дику и наш понос.

Нека ти лака буде земља Господња, мир пепелу твоме. — Вѣчная память!

Говор

протопрезвитера Ј. Вучковића

при погребу архимандрита Илариона.

Не љути се, добри, не бјежи скромни *Иларионе!*

Ево патријарха твојега, ево владика твојих, пожурила се Српска Академија, није те заборавила Матица Српска, скупили су се настојатељи, браћа твоја, дошло ти је свештенство, богословија твоја и гимназија похиташе теби, представници друштва грађанског дођоше и друштво српско приступа ти данас са рођеном браћом твојом и родбином по крви и синовима твојима духовним, и онима по постригу, и онима по духу науке твоје, сви су се сјетили да си ти прије педесет година спремао првенче твоје књижевно, *преглед* свој *домаћих извора српске повјеснице*, који си потом штампом у свијет пустио и на који си затим током многих година нанизао голем број својих *приложака*, како си их ти најраће у скромности својој називао, а за које други рекоше да су најдрагоценија и најодабранија грађа за српску повјесницу, сви су се тога сјетили, а убјеђени данас већ у *честитост* твоју, сви полетјеше да одаду дужну пошту и заслужено признање *уму* твојему великому, *души* твојој племенитој, *срцу* твојему поштеноме и *труду* твојему неизмјер-

ному, да се поклоне *истини*, коју си ти тражио, за коју си се мучио, за коју си страдао и којој си вјерно служио.

Заступајући православно српско богословско училиште карловачко и наш млади богословски семинар, дошао је и недостојни питомац твој, да те поздрави као најдичнијега *ђака* наше богословије, да те пољуби као најправославнијега *учитеља* њезина, да ти се поклони као најбољему *управитељу* њезину, да цјелива руку твоју, која је васкрсла из мртвих питање о нашем семинару, да ти благодари за муке твоје и страдања, која си за *истину* поднио и која су постала најљућа онда кад си богословијом нашом управљао, откуда те тадање поглаварство наше црквено посла у заточење, у пустињу гргетешку, да ти авај туго, зар о *недесетогодишњици* твојој књиженичкој спустим, у име оних које заступам, пошљедњу груду земље у раку, у коју се тијело твоје данас испред нас скрива!...

Врли *Илариште!* Славо српска, дико наша и поносе! Јел л' ти душа данас радосна, лијежеш ли мирно и спокојно у хладни гроб, кад нас душа твоја данас гледа сложне у мисли твојој, да је *истина* најпреча и у увјерењу да *истина* мора побиједити?!

Гложио си се с нама, док си нас томе учио, а гроб твој ево сложио нас је све у томе твоме науку. Задовољан можеш бити...

Много смо ти скривили. Прашташ ли нам муке које си за *истину* међу нама подниo? Ох, опрости! Други патријарх, друге владике стоје данас пред лицем твојим. Гријех је окајан. Данас те разумијемо. Ти си побиједио. Побиједио си, пустињаче гргетешки! Побиједила је *истина*, коју си ти највољо.

Сад се могу мирно одмарати уморне кости твоје у гробу, а душа твоја нек остане међу нама, да нас вјечно опомиње на *истину*, без које нам нема ни *живота* ни *слободе*.

Хвала ти! Слава ти!

О духовницима.

Д. Р.

Како су све до првих година Рајачићева митрополисања, како у Архидијецези тако и осталим епархијама посебни, обично од конзисторије односно дијецезана постављени калуђери и свештеници — и то обично старији људи — за духовнике — довнике —, редовно по селима и градовима за време ускршњег поста одлазили и исповедали, и сваком оном, који се исповедно давали исповедну цедуљу; то ћемо овде да наведемо какву је истим довницима издао 1764. владика тамишварски Вићентије Јовановић-Видак инструкцију и поучително писање.

Инструкция

по ксеј духовни отец ари исповеданим Христиан содержаваимсе имаде.

1. Како свакому дјелу и начињању началом има бити страх Божиј, тако духовни отац тојже Божиј страх себје за управитеља в дјелех своих имјети, и тако добродјетелно, трезвено, незазорно и богоугодно владатисе долженствует, да таким образом будет своим духовним синовом образ свакога доброг дјела.

2. Пришедши у мјесто, идјеже исповједати намјерен, долженствует обоего пола и сваког возраста Христиане у церков јелико највише возможно собрати, писание поучителное наше им јасно и врязумително прочитати, и потом от уст по гласу истог писма показати пользу исповједати, и колико Бог на оне кои се исповједити нећеју, гњев свој различним образом пушча; за то совјетовати их страхом Божиим да сви мужко и женско, велико и мало, и слуге от скотов на исповјед дођу.

3. Свакога на исповјед приходјашча умилителним лицем и благими речма примати, и увјешчавати да би он нестидно се свое грехе исповједити, понеже сам Бог ондје слуша и у тој прилики да приљежит духовник сокрушити к покајанију серце человјеку, что би охотно грјехе свое исповједати почео.

4. По совершении исповједи сваким

возможним начином увјенчавати страхом Божиим человјека, что би он у напредак свагдар кадгод би духовник от Епископа послан бивши у мјесто дошао, не токмо сам исповједити се драговолно приходити, но и свое домашне мужеско и женско, велико и мало на исповјед приводити паћно се; јербо таким начином хоће благодат и милост Божију у дому своем и на своју душу имати и сим подобнија.

5. Свакому великому и малому, мужескому и женскому лицу исповједавшемусја цједуљу исповједалнују, повнегда на неј имја с прозвишчем того упишет давати, а притом сказати долженствует, что би свакы такову исповјед јего свидјетелствујушчују цједуљу приљежно чувао неизгубити, јегда би у кое време от нас или парохиалнаго их свјашченика записала се, да может одма показати. Ако ли јој изгубит, хоће наказан бити особито.

6. Ако би потреба било коему духовному сину епитимију подати, духовник у том опасност употребити долженствует, и тодико или пост, или метание, или от подобних что наложити, колико он драговолно и неутрудно может; но притом увјешчати чтоб он такову епитимију чинећи имао сокрушение сердца и жаљение за грјехи, и тако ће Бог његову епитимију примити. Ако ли би кои грјех духовному отцу к разсужденију невразумителан био, то имјеет он обстојателно такови грјех (обаче име духовног сина премолчати) нам извјестити и рјешение ожидати.

7. Духовни отац всјачески блустисја имјеет, что би ни прежде, ни у време, ни после исповједи вчем либо најмење милостињу от своих духовних синов изискивао, кромје јестли тко сам своеволно шчогод подарувати му восхошчет, взјати благословљаетсја; ако ли сам, паче нашего чајанија, возистјазует, жесточајшему кромје сваке милости наказанију подлежати будет.

В Темишварје 19. феврарија 1764.

Поучителное писанне о исповједи.

Викентиј, Божиеју милостију православни Епископ Темишварски — — —

Благоговејшејшему Протопресвитеру, свјашченикам, дјаконом, јакоже и всјем обшче всјакаго званија, состојанија, пола же и возраста православним Христианом в богохранимом протопопијатје — обрјетајушчимсја мир и благословение Божие о Христје Исусје Господје нашем.

Вашим христољубиам ние непознато, како церков наша православнаја уредила у години четири времена, у која бисмо ми особито грјехова наши и злих дјела спомињали се, и за них с постом, молитвом и чистим исповједанием срдца наша сокрушавајући покајание чинили. И будући от она четири времена једно и паче најпервое сад, то јест велики свјатија четиредесјатници пост настајавајући дает нам најлешшу прилику к посту, молитви, исповједанији чистому и покајанији, по тому что у овај свјати пост даетсе нам разумјети, колико је велико благодјејание сина Божиј Господ наш Исус Христос учинио оним, кои вјерујући у њега, заповеди Божие испољавати паћче се; аколи у чему человјеци и погрјеше, по одма чисто исповједају се, и покајание теплое чине.

Ми тога ради о спасении душ ваших како истинити ваш архипастир старајући се, и желећи чтобисте сви у таковом христијанском житију находили се, и барем у ово уређеное постное време исповједанием чистим и теплим покајанием себе от грјекова пред Богом очишчавали, пошиљемо вашим христољубиам свјашченика — — — за духовнога отца; а при том отечески и архипастирски совјетуем вас, чтобисте сви стари и млади, мужеско и женско, мали и велики тому духовному отцу исповједатисе усердно приходили. Оставите онај ваш неваљали обичај, что мислите да докле се кои браку несачетају, и после тога још до њеколико година, ние се им потреба исповједати и причестити. Оаа ваша мисао јест весма Богу противна. Сами православни Христиани разсудите, да како часа смрти наше незнамо, тако ваља свагдар готови да се нађемо от овога свјета поћи. Видите сами, да млади тако кромје надања умирут, како и стари, дакле и млади и стари једнако исповједанија и покајанија требујут. Паче же и дјеца от шест година дужнису исповједати се и покајание чинити; јербо нитко овога свјета без грјеха ние,

ако ће и један дан поживјети. За то оставите такови ваш богопротивни обичај и мисли. Имајте на памети да смерт свакога часа за вратом вам стои, а при том спомените се суда Божија и муке вјечне, у коју ће сви они поћи, кои нећеју овога свјета исто исповједати се и покајанија за свое грјехе чинити. Сами пред очима имате, колико Бог за грјехе наше на нама гњев свој показује, различними болестми, скудоштију хране и многими другими, а све то ради тога, что нећемо његову свјатују вољу да испуњавамо, а напаче што от исповједи и причашченија укланьамо се.

Примите Христиани православни ово наше спасителное поученије и усердни совјет; приљежите к духовному отцу вашему не токмо стари но и млади обоего пола и свакого возраста, како и слуге ваше и слушкиње са собом узимајући на исповјед приходити, чисто исповједати се, и свјатих таин тјела и крове Господа нашего Исуса Христа причестити се, а цједуље опе, кое вам свакому духовник по једну дати хоће, добро чувајте, кад би ми или који други кои посланик наш, или парохијални ваш свјашченик записао от вас, да можете одма показати, јербо она цједуља сведочи вашу исповјед; ако ли кои изгуби, то неће остати без наказанија церковнаго. И тако за свое грјехе тешко кајтесе, у церков Божију напаче овога свјатог поста долазите. Љубав између себе нелицемјерну имајте, државним нашим всемилостивјејшим царем вјерни, а земљним овдје Господам покорни и послушни будите, и при свему тому Богу крјепко молите се, что би он такову вашу чисту исповјед и покајанје примио, опростио вам согрешенија ваша, и достојне вас показао свое отеческе милости и царства небеснаго. Амин.

Дано в Темишварје 19. фебруариа 1764.

* * *

Позванје духовником.

Благоговјејни Јереј!

Занеже ви ради исповједи Христиан наступајућчаго свјатаго поста духовником у неколиких села бити наређени јесте: тако да имате 18. дне овога мјесјаца у вечер овдје у Темишвару без свакога извјета бити, воеже како писменују инструкцију, тако и устмено наставленије примити.

В Темишварје 3. февр. 1764.

* * *

Протопресвитером Чанадскому — —

От 30 љет и далше, ако би се која душа Христианска обрјела, која никогда ние се до сего времене исповједила, таковују буди коего пола она била, ашче достојно обрјашчетеља дати јој цједуљу ради свјатаго причашченија, а имене и проименование записати и љета, ашчели недостојна обрјашчетеља, таковују тихим начином ублажити и цједуљу јој недати, именеже с прозвишчем и љета такође записати.

А Темишварје 19. фев. 1764.*

* * *

Позванје духовников.

Благоговјејни Јереи!

Будући да време свјатаго и великаго поста јест благодарение Богу пришло и сада јест потреба о дјеље духовничества коеје нама било наложено Христиане православне исповједати, да сами собом дођете овамо показати, како је Бог вашим приходом по оних мјестах која су вам дана, плод и пользу себи сотворио, равно и за цједуље хесап да додате, за то со сим вам налаже се, да ваш тефтер от христиана кои су се исповједали како и ако гдјеком имаде грјех, коего ви сами разрјешити неможете, све са собом узмите и посљеднаго Априлиа сего љета овамо без свакога изговора и отлагања дођи да имате, а ја препоручаја вас милости Божиеј, јесм вам всјех благ желатељ

В Темишварје Априлиа 1764.

* * *

Всјем духовником приложено слеђујушчее писмо с цједуљама.

Благоговјејни Јереи!

Какосте ваше благоговјенство прошлаго 1764. љета с данојзу вам Инструкциеју, плити наставлением, јаконже поучителним

* Све је ово довде, како на црквено-славенском, тако и на румунском језику писано руком познатог књиженика Захарије Орфелина, који је у то време био канцелиста владике темишварског Винсентија Јовановића-Видака. Уред.

на православне Христијене писмом у време наступајућчаго свјатаго и великаго поста от мече на предата вам мјеста ради исповједанија свјатаго уређени, и цјелује, кое ћете свакој души, кое вам на исповјед дољазит, давати предате биле: тако пак и сада вам налаже се, без свакога изговора, да имате у она иста мјеста поћи, и најпре от свега добро инструкцију у себи прочитајте, а по том у свакому мјесту старајте се са свјашченици, кнезом и кметови, колико год душа више скупите, и поучење им полагано со разсуждением, измењиши дан, мјесјац и љето прочитајте, таже исповједати наченже, свакому цједуљу подајте, заказавши, да до дне своја живота онакову добро чува при себи, јербо хоће бити врјеме када ће се свака душа питати, има ли цједуљу, а која не буде имала, хоће особито бити наказана. А такови ваш приход онако ваља да будет, како ћете најмање по три пута преко овога поста у свако мјесто доћи, будући да људи нису свагда код дома. Једгаже проходите, бљудитесе зазорнаго житија, и со свакоју кретостију, тихостију и трезвеностију прозазите. По празднику же аште Господ благословит, и живи будем, не оставите семо доћи и мене известие, какосте проходили, и како су вас гдје Христијани дочекивали, и на исповјед долазили, дати, такожде и от цједуља есап показати. Ако ли би гдјекакав грјешник обрјелја, коего неможете ви отрјешити, и за ованковаго имате репорт мени донети, а ја желећи да Вас Господ Бог на тое дјело укрепит, вразумит и наставит котораго милости и предаја вас, јесм Вашего Благоговјелства — — —

Извештај

о седници епарх. конзисторије, држаној у Темишвару 31. маја (13. јунија) 1905. под председништвом Преосвећеногa Господина Епископа.

Оверовљен је без примедбе записник прошле седнице. — Поводом молбе Арсена Дамаскина, управљене на вис. министарство просвете, да се закласа пок. Стев. Дамаскина од Немета за надржавање систем. парох. помоћника у Немету прикључи стипендијској закладе истога завештача — достављене овамо на мњење, — решено је умолити Арсена Дамаскина, да одустане од своје молбе и да потпомогне овдашњу представку, да се иста закласа употреби на дотацију пароха неметског. — Узет је на знање извештај вис. Министарства просвете о поделењу држ. прилошћи свешт. удовицама, и то: удовици Михајла Матејића, Милици Јакшић, Јулији Бањеу, удов. Душана Арновљевића, удов. Вас. Бошковића и удов. Спиридона Веселиновића; и даље јером. Василијану Петровићу, јер. Илији Белеслијину, К. Чолаку, Конст. Јовановићу, Милану Долги, Алекс. Плештићу. — По дозволи вис. министарства просвете наређен је матични исправак у Батањи. — Узет је на знање отпис Високосл. СОдбора о изашиљању изасланика ради спровођања истраге у манастирима, због неуносења у вишка у пор. фондове, предвиђеног предрачуном за 1902. — Поводом завештаја вел. Шк. Савета, да су неки овоподручни протопрезвитери од кр. шк. надзорника торовталског достављену им окружницу разаслали месним шк. одборима, проглашен је поступак истих протопрезвитара ништавим. — Услед замолбе вел. Шк. Савета, да се упуте они овоподручни свештеници, у чијим општинама нема верноисповедних школа а било их је, да историју тих школа напишу, упућен је јерej Алекс. Поповић, да напише историју верноисп. школе у Овсеници, пошто је то једина општина у овој епархији у којој нема сада срп. верноисп. школе — Узет је на знање извештај Преосвећеног Господина Епископа-Дијецезана, да је одликовао правом ношења крвеног појаса јереје: Светозара Поповића, пароха у Маљ. Чанаду, Андрију Путтића, пароха у Срп. Чанаду, Јакова Михајловића пароха у Бега св. Ђурђу, Михајла Николајевића пароха у Дињашу, Илију Белеслијина пароха у Тем. Фабрици и Миливоја Радовића систем. парох. помоћника у В. Кикинди. — Решено је удовољити замолби овоепарх. школског одбора да ова власт умоли Епарх. Скупштину, да се у интересу ширења верске свести у народу обрати представком на св. Синод, да учини расположење, да се св. Писмо доследно преведе на српски језик и са тумачењем снабде, односно за народ спреми, као и да се нада згодан зборник молитава за народ у свези са тумачењем богослужења. — Узет је на знање извештај Преосвећеногa Господина Епископа Дијецезана, да је новопостављеног администратора најфалског Саву Ђосића свршеног богослова из Кања на стецен ђаконски и презвитарски рукоположио, уједно је упућен окр. протопрезвитар арадски, да исто јереја у администрацију парохије најфалске уведе. — Узет је на знање извештај окр. протопрезв. вел. кикинд-

ског о одржаном свештеничком збору његова протопрезвитерата и упућен је, да месеца септембра о. г. збор поново одржи, записник одржаног збора пак уступљен је одбору за оцењивање темата. — Уништен је избор пароха у Сланду због пријављем доказаних неправилности и незаконитости с тим, да се стечаj поново расписати има. — Донесено је неколико решења у предмету матичних исправака. — Расписан је стечаj на упражњено место систем. парох. потоњника V. плаћ. разреда у Срп. Еленину. — Спроведен је високосл. Митроп. Цркв. Савету уток Милоша Станковића из Арада против избора и именовања окр. протопрезвитера-пароха арадског. — Издано је епарх. бележнику на употребу и предлог мењење Ђуре Теранна члана ове епарх. власти у погледу препоручивања молбеница свештенства и свештен. удовица ради получивања државне припомоћи. — Пошто јереј Сретен П. Јовановић није у даном му року одговор на фискалну акцију поднео, постављен му је за заступника јереј Илија Белеслијин парох темишварско-фабрички. — Решено је неколико бракоразводних предмета. — Свега је донесено 61 решење.

Српско свештенство место венца † ИЛАРИЈОНУ

узору и поносу своме.

Неколицина свештеника од сакупљених на последњем дирљивом састанку и тешком растанку са телом узорног свештеника, архимандрита Илариjона Руварца, да обележе видним у исти мах и корисним знаком, своје поштовање и захвалност, наменише своје прилоге у своти око стотину круна за неку добротворну сврху.

Није било времена ни прилике, да се одреди та сврха, али се споменула као најјача мисао, да се оснује *фонд Илариjона Руварца* за награђивање тема богослова карловачких, из историје српске цркве.

Прибравши мисли, после оних дирљивих тренутака, помишљамо, да ће, не само српско свештенство, него и народ српски, обележити највећим знаком своје поштовање и захвалност, узорном сину своме, па зато остављамо овом приликом и ми на страну начин, којим да искажемо тај осећај. Сврха ће се одредити.

Мени је пала у део дужност да прилоге сакупљам а уједно и дужност да о овоме известим све српско свештенство* да у част и спомен узора и поноса српског свештенства своје прилоге са напоменом у коју сврху ко мисли, пошље на мене, о чему ћу извештај у јавности дати.

У Карловцима 13. (26.) августа 1905.

Прота **Иван Маширевић**
професор катихета.

ЛИСТАК.

Вести.

= **Прослава Превишњег рођендана Његова Цар. и Апост. Крал. Величанства у Карловцима.** Као и досада, тако је и ове године грађанство Карловачко на најсвечанији начин прославило рођен дан љубљеног владара **Франц-Јосифа** I.

У очи самога дана осветљени су прозори барјацима окићених јавних и приватних кућа, а уз пуцњаву прангија и звоњење звона са свију храмова, пролазила је градом ватрогасна музика, која је и сутрадан у зору будила становнике карловачке на свечано славље.

У $9^{1}/_{2}$ сати *на дан рођења Краљева*, одслужио је преузвишени Господин Патријарх *Георгије* са великим бројем свештенства у саборној цркви, пуно одличнога чиновништва и грађанства, свечано благодарење са многољетствијем Краљу, после чега је, у свечаној сали патријаршије српске, градоначелник карловачки г. Душан Милић, предвео *Његовој Светости* огромну депутацију претставника њесних звања и уреда, просветних завода, друштава и грађанства, те је замолио *Његову Преузвишеност Господина Патријарха* да подастре *Престолу владареву* најсмернији али и најодушевљенији израз сваrда искрене поданичке верности и одanости *љубленоме Владару*. *Његова Светост* благоизволила је на то одговорити да ће као и сваrда израз тај *Највишем месту* доjавити, јер је уверен да је љубав, верност и одanост Карловчана спрам *Његова Величанства* увек иста, увек чиста и искрена и да и да они не само данас, него сваrда одушевљено кличу: *Живело Његово Царско-Апост. Крал. Величанство* **Франц Јосиф I!** Дуготрајним бурним *живео* присутних потврдише реч седога поглавице наше цркве.

Истога дана у 1 сат поподне дала је *Његова Светост* у славу *краљева рођендана* свечани ручак

*) Зато се учтиво умољавају уредништва српских листова да у изводу донесу садржај ових редова.

у великој трапезарији двора својега за велики број позваних гостију. При пићењу уз шампањско вино подигла је *Његова Светост* здравицу у славу *75. рођендана Његова Величанства* и у најповољније здравље *љубљеног Владара*, којему да Господ подари и здравља и снаге и среће, како би уз искрену помоћ свију својих поданика, које *Он* очински љуби, могао разагнати мутне облаке, који се под старе дане *Његове* на небу државе витлају!

Дај Боже, да се топла и патриотична реч *Његове Светости* на радост свију нас, а особито на радост *љубљеног Владара* нашега, што пре испуни.

Окружница високопреосвећеног Г. Епископа темишварског. Високопреосвећени Г. Епископ др. *Георгије Летић*, поводом смрти архимандрита Илариона Руварца, упутио је на свештенство и управе манастира своје епархије следећу окружницу.

Бр. 257/през ex 1905.

Свему часном и пречасном свештенству и братству светих обитељи богоспасаеме епархије темишварске.

Господу би угодно да позове к себи јуче 8. (21.) августа многозаслужнога *Илариона Руварца* архимандрита манастира Грегетега.

Смрт овога племенитога и великога човека изазива и треба да изазове сузе жалоснице у срцу сваког православнога Србина.

Име покојниково познато је и драгоцено је у очима свега православнога Српства као понос и дика му. Заслуге његове од неоцењивога су значаја. Као скромни старешина манастира Грегетега, ревношћу и штедњом украсио је своју обитељ скромно и величанствено, а обновљени манастирски храм као данас једна од најдивнијих наших грађевина сачуваће на дуго времена име његово и сведочиће као трајни споменик о љубави његовој према св. вери православној.

Као научник на пољу историје нашега народа и цркве, стекао је покојник неумрлу славу, коју му признаше и достојно одаше и други народи. У толико пак више света је дужност нас православне му браће Срба, да му и сад на растанку са овим пролазним светом и овом приликом одамо достојно признање и жаљење. А верни Богом чуване епархије темишварске позвани су да му то учине нарочито као човеку, који је некада био неко време и на крмилу ове дијецезе.

Тога ради налажемо свему *часном и пречасном свештенству и братству светих обитељи* наше епархије, да по пријему ове окружнице смрт овога непрежаљенога покојника у својим црквама великим звоном огласити, у току од три дана у сва звона на покојника звонити дати и у реку од 40 дана на светој литургији по уобичајеном начину покојника спомињати има.

У Темишвару 9. (22.) августа 1905. год.

Георгије
Епископ.

Сахрана архимандрита Илариона Руварца. Опис сахране донећемо у идућем броју.

У овом броју доносимо говорене беседе високопречасне г. г. архимандрита бочинског *Димитрија Бранковића* и протопрезвитера ставрофора и ректора богословије *Јована Вучковића*.

Обнародовање потврђеног статута. У Сарајеву је 5. о. м. приликом рођен дана Његовог Величанства цара и краља *Фрање Јосифа I.* свечано обнародован и публикован потврђени „*Статут о уређењу црквене и школске управе српских православних епархија у Босни и Херцеговини*“.

И пре његовог обнародовања и после обнародовања започет је рат против њега, што смо ми предвиђали и чега смо се бојали.

И опет велимо: Бог нека сачува српску цркву и народ у Босни и Херцеговини, и нека не да паха српском бесу и обести.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Десети Конгрес

српских Земљорадничких Задруга сазват је у Пожаревац 29. августа о. г. у 8 часова пре подне и трајаће до закључно 30. августа о. г.

Дневни ред:

А — Општи део: 1. Признање Св. Духа и нарастос умрлим задругарима; 2. Извештај управнога одбора Главнога Савеза о пословању његову и пословању Земљорадничких Задруга у 1904.—1905. години; 3. Избор три члана Главнога Савеза за преглед признања чланских прилога — годишњине — (котизације) за 1905. годину и издавања, које је управни одбор на тога новца учинио; 4. Одређивање годишњине (котизације) за 1906. годину; 5. Решавање о предлозима појединих чланова Главнога Савеза, ако их буде;

Б. — Расправе и предавања: 8. Мисли о фонду

за пенаије земљорадничке, од Г. Јована Жујовића, министра спољних послова; 9. О сифилису и његову сузбијању у народу од Г. Др. Ђ. Ј. Николића, финансуса за Београд; 10. Неизбежна потреба да се неговање вина у Србији предузимље у већим размерама, од Г. Милутина Савића, начелника Министарства Народне Привреде у пенсији; 11. О васпитању народа путем књижница и читаоцама, од Г. Влад. Д. Илића, председника Лозничкога првостепеног Суда; 12. Ко омета напредовање Земљорадничких Задруга у нашем народу, од Г. Настаса Радовића, свештеника.

Часови рада:

Понедељник, 29. августа, у 8 часова пре подне: отварање конгреса, призив Св. Духа и парастос умр. задругара, у 10 часова, први састанак конгреса. У 3 часа после подне VI. скупштина Земаљског Савеза, у 5 часова, други састанак конгреса. — Уторник, 30. августа: у 8 часова пре подне трећи састанак конкреса, у 3 часа после подне четврти састанак конгреса.

Упутства за чланове — посетиоце — конгреса.

А. Чланови конгреса. Свако лице, које има карту за конгрес, сматра се за члана конгреса. Карта за конгрес, даје право на све седнице конгреса, а осим тога служи и као уверење на железницама и лађама. С тога сваки члан конгреса мора дати своју карту за конгрес да се жигоше на конгресу, за знак да је био на конгресу.

Б. Железнице и лађе. Ко год има карту за конгрес, плаћа на железницама подвоз у $^1/_4$, а на лађама српскога, аустријскога и мађарскога друштва у $^1/_2$ цене, и то како за одлазак тако и за повратак. — Ова повластица важи: на железницама за обичне путничке и мешовите возове, и то за одлазак од 25 до 29, а за повратак од 30 августа до 2 септембра о. г. закључно; на лађама за одлазак од 25 до 29. а за повратак од 30 августа до 2 септембра о. г. закључно. — Према томе, чланови конгреса, који покажу своју карту за конгрес, добиће на благајницама железничких станица половину билете, а на благајницама бродарских станица (агенција) целу билету, које хоће класе, које ће им важити и за повратак.

В. Кола. За превоз посетилаца конгреса од Дубравице или Осипаонице до Пожаревца и обратно имаће кола на дотичним станицама. За превоз кола плаћа се: (1) на фијакерима 2 динара од особе; (2) а на обичним колима 1 динар од особе. Цена се ова разуме за једну вожњу, т. ј. за вожњу од Дубравице или Осипаонице до Пожаревца. За повратак — од Пожаревца до Дубравице или Осипаонице плаћа се још једанпут толико.

Г. Гостионице и станови. За гостионице и станове треба се благовремено обратити главном секретару конгреса Г. Лаз. Атанацковићу, адвокату у Пожаревцу.

Д. Храна. Цена је храни утврђена и одређена, сваки гостионичар имаће свој ценовник на хартији или зиду, који ће сваки моћи прочитати.

Ђ. Заједничка вечера. Кад ће бити заједничка вечера и где, одредиће се на конгресу.

Књижевне вести.

Изашла је нова књига из штампе:

„ВЕЛИКИ ТИПИК“

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штампарије по 4 круне од брошираног примерка. Укоричен 5.— К.

Српска Манастирска Штампарија.

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД
САСТАВИО
ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна. Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. аутор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија изда.

Књижевни оглас.

Изашла је из штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС
СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.
Приопштио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр., а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. ЕК. 184. ex 1905. 62, 1—2

СТЕЧАЈ

Расписује се овим стечај на парохију III. плаћевног разреда у Четвртковцу, протопрезитерат костајнички.

Рок компетовању оставља се до 1. (14.) октобра 1905. године.

Из седнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 14. (27.) јула 1905.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђени као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у којој слободно стоје; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. —

12—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Поједини бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уреднишшву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 541. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV | Број 17

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у среду 31. августа 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени.

По замолби Његовог Високопреосвештенства Господина Епископа *Гаврила* епископа Вршачког, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Темишварски *Георгије* свршеног богослова Атанасија Марковића у Св. Ваведенском храму у Бездину чино и правилно рукоположити, дана 14. (27.) августа 1905. за ђакона, а дана 15. (28.) августа и. г. за презвитера, који за протопрезвитератског помоћника и катихету у Белој Цркви одређен.

НЕЗВАНИЧНО.

Мисли Теофана Живковића

о

ПРЕДАВАЊУ НАУКЕ ХРИШЋАНСКЕ У КАРЛОВАЧКОЈ ГИМНАЗИЈИ.

Д. Р.

(Свршетак.)

Шта је данас гимназија, која јој је циљ?

Гимназија је припрема за сваку струку живота политическог и неполитическог. Данашњем питомцу овога заведенија, кад из њега корачи, несме ни једно поље знања и вештине људске појавити се као terra incognita. Начелна појатија, која је овде сабрао, ојачао разум, који се овде развио, љубопитство за све, што је добро, красно и полезно, које се овде и запалило и подранило, очишћена свест, која је овде свој правац нашла, то су сапутници његови, који га из гимназије изводе на раскршће људски позива а одатле, десно или лево, камо га повуку способности словесне или наклоности наравне.

Никада јој ово име лепше није доликовало, него данас, јербо се данас све силе и могућство овде ломе и преламају, развијају и тару за свестрани живот духован и моралан, за условне благостања наравнога, за цјел живота државног. Ова гимназијална припрема мора да је савршена, колико је само могуће, све силе равномјерно ишту развијања, као лепу хармонију живота, сви предмети наједнако ишту обдјелавања, као многоструко јединство услова онога живота.

Према силама јупошеским, према понимљивости и разумности млади година, млади свет, који познае свет, познае јестество, знаде употребити спољашња со-

кровишта знања и вештине људске; знаде мислити, памтити што је било, користовать се оним што бива, и спремати се за оно, што ће бити. Гимназија је данашња мали духовни мир, из кога излеће космополите вселене духовно. За то се при изласку ученика из гимназије усијех његови осам година бележи по искушеној зрелости његовој „овај је зрео". — Може ли бити сјајније, похвалније и корисније сведочбе за воспитатеља, и његове трудове, од овога имена, ако му то заслужи воспитаник његов? Може ли према држави и вишим државним заведенијама бити важнијега свидјетелства, од свидјетелства зрелости, кое гимназија честитим своим питомцем издае? Сада је питање: у оваковом заведенију, према оваковме устројству и цјели његовој, како би морало обдјелавати се наука Благочестија, ова најважнија наука, и како се она данас обдјелава?

Не може човек у корист човечества и себе самога ни у једној струци знања и вештине усијевати, ако није добар христијанин, не може он бити полезан члан државе, ако нема цркве, не може нити се сме обазрети у држави, ако је стран у својој цркви, нити је кадар он дати цару царево, ако незна дати Богу божиега. Наука Благочестија за то је, да младога човека православне цркве од првоначелнога познанства божества постепено доведе до најчистијега, највишега појмања Бога, и до познанства чудеса, коима се прославио Бог у христијанској цркви, до свјестнога почитанија древности народа своега, кои је у цркви својој поживио, спасавао се, и живи и спасава се и данас; и да га доведе до познанства и уваженија они дужности, кое одговарају правим појмањима и искуству његовом, и поред кои у скупу може бити он добар христијанин, и поштен човек. Овакав само кратки преглед целе науке Благочестија могао би се успоредити са оним начином, по коиме се други учевни предмети према своме задатку обдјелавају у новим земаљским гимназијама.

Начин овај, по коме се за ови прошли седам година у свима поменутим гимназијама, по коима је разсута младеж наша, наука Благочестија предавана, врло слабо, да не речем ни мало, одговара потреби самој. Вјера и љубав — о надежди није било спомена — по руководству нашега катихисиса Синодалнога, то је све, што се из давнашњи времена повлачи и до данашњи гимназија. Не мислим да је мало по суштествености предмета, него је мало и врло не слично по начину, како се предавао предмет овај. Чланови вјере, и заповједи божие, сведене на неколико листића, повтораване су се сваке године, и у свакој класи, да су се деца помало навикавала, саму ствар као неку маленкост сматрали, ни због чега другога, но за то, што су једно и исто, и лане и преклане, и од више година чули и научили. Још к тому непрестани изводи из рукописни извода старији година и овој малој материи предмета често су наносили великога уштрба. Па баш и ако допустимо, да им ништа више и не треба за спасение душевно од вере, и добри дјела, неможемо порећи, да им се појмања сва по годинама ширити и богатити морају. И на другоме пољу духовнога живота истина остае истина, али је начин познавања и испитивања истине свагда и свагди уз године ишао, и иде и данас тако.

А горе је речено, какав је задатак науке Благочестија у данашњим гимназијама, за кое не приличи више оно, што је за старе гимназије, у оним околностима времена можда могло се поднети.

Осим ови мали рукописни катихисиса, памти се из прећашњи времена нећи катихисис протосингела Емилиана Кенгелца, који се у гимназији темишварској предавао, наука о Благочестију од непознатога сачинитеља, која се у Далмацији предавала, и историја библиоческа и церковна, коју је парох карловачки Павел Николић, у гимназији карловачкој предавао.

Ова дјела ако и јесу била за ондашњу потребу прикладна, слабо би се могла данас употребита за употребу осам разреда према горњем задатку науке Благочестија и према данашњем устројству земаљских гимназија.

Исто тако и најновији катихисис издани за Бачку дијецезу, само би за неколике разреде довољан био.

Догађаји непитају, јесмо ли ми спремни за њи, они долазе течаем времена ма нас како у времену затекли. Тако нас је нашло и ово ново устројство земаљски гимназија, и у њима стари катихисис, кога није било употребити више. Кад је подписани катедру примио по налогу његове власти духовне у овдешњем заведенију, морао је хтео не хтео, смео не смео, постарати се да састави једну науку, која би заузела место науке христијанске у плану учевном истога заведенија. Науку своју назвао је „Науком Благочестија“ и на основу изреченија св. ап. Павла: **нынѣ же пребываютъ вѣра, надежда, любы“** (5. Кор. 13, 13.) раздељено је на три части, као што је раздељено православное исповеђение католическој и апостолској церкви восточној, и често споменути катихисис свнодални од 1774.

Прву част распространио је многима разложима православно догматическаго Богословија од Архимандрита Макарија (С Петерсбург 1850.), другу из књиге: Пространи христијански катихисис православнија католическија восточнија церкве (Санкт-Петерсбург 1848.), а трећу из више учитеља Богословија моралног, и нарочито из Философије и Богословије св. Јоана Дамаскина (Будим 1827.).

Овако по нужди устроену науку Благочестија предавао је он у VII. и VIII. разреду, кое опет ништа друго ние било, него повторение мало пространије свега онога, што су деца у нижим разредима чула кроз 6 година. Али се из досада реченога види, да и овај посао неодговара са свим потреби својој, и неможе се никако другчие сматрати, него као савестни само труд једнога човека приватнога, да по налогу свое високе власти за време само подпуни празднину, која се појавила у новоме учевноме плану велике гимназије карловачке. Што је пак учињено по крајној нужди, то неможе остати за нормално стање, са тим мање, што му оскудјева печат областнога дозволења и одобрења црквенога; и шго, баш да би и то било, овако као што јест, неподмируе праве и све потребе заведенија нашега и његовога новога устројства.

Наука Благочестија имала би воспитати савршена православна христијанина. За то јој стое осам година на расположенију. При рагулирању катедре њене, морало би се недостатци попунити, кои су се показали. Тако су исто у најновије време и Римљани радили. Наука Благочестија морала би постепено приступати рјешенију задатка свога. Прие свега имала би предходити повјестница библическа, прикладна за младе године првога и другога разреда; за тим би морала слеђовати историа првенствујуће цркве, прикладна за старие године трећега и четвртога разреда; после тога дошао би закон јестествени, на кога се позива Спаситељ у новоме завјету, растолкован за године петога разреда; у шестом разреду долази вјеровање православнога христијанина, и закон јеванђелски, т. ј. практическо учение највиши добродетељи, за кое је кадар човек само водом и крстом одрођен, да буде савршен, јакоже отец небесни совершен јест. У седмоме разреду била би литургика, а у осмоме повјестница православне источне цркве, с призрјением на њено стање у благословеним државама аустријским на своме месту.

Овако израђена, и према новоме устројству гимназије уређена наука Благочестија, кад би изишла из руку тому вешти и досјели, и потврђена била од наше области црквене, морала би се штампати, и за руководство служити свима учитељима науке христијанске, по свима заведенијама, где се учи младеж православна. И овим само начином могла би се задовољити потреба данашњега времена, у овоме како за младеж, тако и за цркву и државу велеважном призрењу.

У Карловцима месеца Августа 1858.

Теофан Живковић с. р
патриаршески протођакон и катихета
у вел. гимназији Карловачкој.

* * *

И ако је од 1858. до данас протекло пуних 47 година; ми и данас немамо подесних књига — за неке разреде као за V. и VI. немамо никакве књиге — за пре-

давање науке хришћанске у гимназијама односно за средње заводе.

Постоји већ неколико година комисија — одбор — за израду веронаучних књига; ал која хасна, кад иста доста споро одмиче са својим радом.

Што је много, много, ал крајње је време да и ми дођемо већ једном до ваљаних и подесних књига веронаучних за средње заводе.

Избор

Архиепископа београдског и митрополита Србије.

На основу постојећег закона, предузет је 14. о. м. у великој сали митрополијској избор архиепископа београдског и митрополита Србије.

Кандидата је било за то место свега четир и то: шабачки епископ и администратор митрополије *Димитрије*, нишки *Никанор*, жички *Сава* и тимочки *Мелентије*.

Тог дана, добио је епископ Димитрије 13. Сава 13, Никанор 12 а Мелентија 2 гласа.

Пошто по закону код првог избора мора кандидат имати две трећине гласова од свих присутних изборника, то је 18. о. м. предузет по ново избор.

Код овог избора добио је епископ Димитрије 27, Никанор 11, а Сава 1 глас.

Код првог су се избора уздржали од гласања и дали празне гласанице њих 5, а кад другог њих 6.

Указом краљевим од 19. о. м. потврђен је избор епископа Димитрија за архиепископа београдског и митрополита Србије, а 20. о. м. свечано је нов митрополит инсталисан и уведен у митрополијски сто.

И тако је и митрополијско питање, које је правило и задавало доста брзге и влади и свима истинским пријатељима српске цркве у Србији, сретно свршено и скинуто с дневног реда.

Новоизабрани митрополит *Димитрије Павловић*, рођен је у Пожаревцу 1846., где је свршио основну школу и нижу гимназију, а богословију у Београду 1868.

По свршетку богословије ожени се и 20. Септембра 1870. буде рукоположен за ђакона, а 21. за свештеника и додељен буде за помоћника своме тасту поп Луки у Лапову.

По смрти жениној, слушао је и свршио филозофски факултет у Београду, те постао наставником богословије. По положеном професорском испиту, изабрат буде за епископа нишког, и 8. Новембра 1884. посвећен за епископа.

Како се његов избор за епископа сматрао неканоничан, пошто га је изабрао и посветио за епископа неканоничан митрополит Теодосије Мраовић; то кад је Мраовићева јерархија 28 Маја 1889. сишла са управе црквене, и управу предузео канонички митрополит Михаило, тада је сишао са управе и епископ Димитрије.

Не могавши остати у Србији, отишао је епископ Димитрије у Француску, где је у Монпеље у слушао три године књижевност и филозофију, а 2 године пољопривредну академију.

По смрти митрополита Михаила, постављен буде епископ Димитрије за државног саветника, а Новембра 1898. постављен буде за епископа шабачког.

Као епископ одлазио је у два маха у Хиландар, којом је приликом преписао и издао у „Споменику“ кр. српске Академије „Типик“ св. Саве.

Како у нишкој, тако исто у шабачкој епископији, оставио је епископ Димитрије леп спомен и настојао је да свештенство савесно и тачно врши своје дужности.

Као сваки јавни радник у Србији, — у Србији огрејалој у странкама —, тако је и епископ Димитрије имао својих противника и нападача, који су јавним нападајима на њега у новинама, давали одушку тобоже увређеном народном чувству, а у ствари својој личној освети, што их је било казано због невршења својих дужности, било што им није испуњено њихове или њихових сродника неправедне и неосноване молбе и жеље.

А нападан је често бивао и због тога, што су га држали за напредњака, а у најновије време за потпомагача сељачке странке.

И све то и још много друго што-шта,

а понајвише личне себичне циљи и намере појединих бирача и кандидата, учиниће то, да је епископ Димитрије добио код првог избора само 13 гласова.

А што је добио 27 гласова код другог избора, то се има захвалити родољубљу и универзности старога епископа жичког Саве, који је своје пријатеље — бираче — наговорио, да гласају за епископа Димитрија, што и учинише, те тиме пресекао „митрополијско питање", које је могло бити од кобних последица по српску цркву у Србији.

Тим својим колико родољубивим, толико и мудрим поступком, епископ Сава учинио је велику услугу српској цркви у Србији која ће му за то бити благодарна и спомињати и сећати се тог његовог родољубивог и мудрог поступка.

Према данашњим приликама у Србији, за коју носи највећу одговорност митрополит Михаило, који за својих 30 година митрополисања није био у стању да створи такву јерархију, којој не би могао нико ништа приговорити, и да свештенаци изборног тела — највиши представница државних и народних власти и науке — при избору даду празне гласанице, чиме по општем мњењу хтедоше показати, да не држе ни једног од постојећих кандидата за достојног и дорасног места митрополијског.

Митрополит Михаило као политичар, био је слаб јерарх, те је око себе купио само своје политичне партизане, а није се старао да ствара јак, карактеран и потпуно спреман јерархијски подмладак.

Шта је то користило српској цркви у Србији, што је он био добар и спреман архијерej и вредан радевик на црквеном пољу, кад није био у стању спремити и оставити после себе достојне последнике.

Познавајући лично новог митрополита високопреосвећеног Г. Димитрија, и знајући поближе његове мисли о управи црквеној и љубави његовој спрам црквене књижевности, а уз то и његову љубав реду и раду, ми се тврдо надамо, да ће се он достојан показати избора и новог свога положаја.

А да то постигне, мора се пре свега и свега клонити и дворских и иначе ласкаваца и улизица, који су највећи кривци, што многи и многи црквени поглавица није био онакав, какав је могао бити, нити испунио оне наде, које су се избором њиховим на њих полагали. Јер исти не долазе никад бадава у двор и не ласкају и не денунцирају друге из неке љубави спрам њих и што им жеље добра, него просто да тиме пре дођу до својих циљи.

Њему, као црквеном поглавару треба сви да су једнаки, те добре и заслужне да награђује, а немарне и рђаве да поправља и по заслузи да казни

За мерило и награде и казни, треба да му служи једино закон. И не буде л му он увек путеводља, тешко ће бити и њему и цркви!

Даље треба да му буде једна од најпречих брига, да се уреди богословија и да се постара за ваљане њене учитеље и наставнике. Из данашњих професора у Србији, треба понајбоље и најспремније поставити за професоре, а од најбољих за ректора, те настојати, да не буде као што је досада бивало, да се из партијских обзира најбољи професори бацају у забите гимназије и друге средње заводе, а најлошији довозе за професоре богословије. Без сталности професорске на богословији, не може се ни мислити на напредак њен.

Не треба да испусти из вида и то, да кад држава толико троши на питомце на страни, да треба од најбољих професора бар по 2—3 шиљати на страну, да се усаврше у појединим струкама.

И кад то узбуде, онда Србија може уверена бити, да ће имати онакво свештенство, *какво* јој је особито у данашње време потребно.

Уређење свештеничке и плате и њихових дужности, захтеваће великог труда и бриге, и узбуде л се нови митрополит ставио на становиште, да једном треба решити и питање о свештеничкој плати, и кад се то реши, настојати свом силом, да свештенство врши само своје свештеничке дужности, што ће истина мало потеже њих, ал што се мудром управом

ипак даде постаћи, стећи ће себи неоцењених заслуга и по српство и српску цркву у Србији.

И у уверењу, да ће високопреосвећени Г. митрополит Димитрије и хтети бити *такав*, ми му желимо и дуга века и да дочека српску цркву у цветућем стању.

Д. Руварац.

Молба

митрополита Јосифа Рајачића за семинар

Д. Р.

У отштампаној на *„Гласа истине"* брошури: *„Што се* и како се и с које се стране досле покушавало, да се и код нас оснује

СЕМИНАРИЈА

за кандидате свештеничког реда? Написао *Иларион Руварац*, архимандрит. Нови Сад 1887, на стр. 9. наведен је у кратко садржај молбе митрополита Јосифа Рајачића, поднесене 25 Марта 1846. и 1. Августа 1847. цару и краљу *Фердинанду* у погледу семинара за богослове.

Ми ћемо овде исте молбе, ради њихове важности у целости у оригиналу навести, као прилог за историју нашу црквено-просветну.

Прва молба гласи:

Euer Majestät

Allergnädigster Kaiser und Herr!

Schon im Jahre 1789. hat die a. h. Regierung Euer Majestät die Nothwendigkeit erkannt, die Bildung des gr. n. u. Klerus mithin die geistige und moralische Bildung der treuen Unterthanen dieses Ritus auf einen besseren dem Zeitgeiste angemesseneren Fuss zu bringen und zu heben. Daher hat Seine Majestät Wailand Kaiser Leopold II. glorreichen Andenkens a. g. anbefohlen, einen National Kongres zu versammeln, und die Nation selbst über diesen höchst wichtigen Gegenstand zu Rathe gehen zu lassen.

Diesem a. h. Ansinnen wurde im Jahre 1790. auch wirklich die Folge gegeben, und es wurde die Errichtung eines General-Seminars zur gehörigen Bildung des gr. n. u. Clerus allerseits als unumgänglich nothwendig anerkannt, und Seiner Majestät dem Kaiser zur Bestätigung vorgelegt. A. h. gedachte Majestät geruhten nicht nur den Vorschlag des Kongresses zu genehmigen, sondern auch zur Errichtung des General-Seminars eine beträchtliche Summe auf Ihre Kameralkasse anzuweisen, welches alles aus den auf dem Kongress vom Jahre 1790. bezüglichen Akten weitläufiger zu ersehen ist.

Allein ohnerachtet jener glücklichen Auspizien traten diesen gottgefälligen Werke bald feindliche Hindernisse entgegen. Der Türkenkrieg war kaum beendigt, als im Westen neue Gewitter-Wolken sich erhoben, welche langjährige blutige Kriege und viel Ungemach über das Vaterland brachten, das General-Seminar gerieth darüber, so wie manches andere nützliche Friedenswerk in gänzliche Vergessenheit.

Dieses gottgefällige Werk scheint der glorreichsten Regierung Euer Majestät von der Vorsehung vorbehalten zu sein.

Möge der Allmächtige geben, dass Euer Majestät diese schöne Idee des gütigsten Grossvaters, welche so viel Lärm auf dem letzten Landtage verursachte, bald ins Dasein rufen.

Ich glaube, dass es nicht nothwendig ist, Euer Majestät die Gründe anzuführen, welche die Errichtung eines General-Seminars für die gehörige Erziehung des gr. n. u. Klerus gebietherisch erheischen. Diese Gründe sind jedem Staatsmanne genügend bekannt, und ich glaube nur so viel behaupten zu können, dass an keine Sittenbesserung, an keine Ausrottung der Unmoralität, der Vorurtheile und des Aberglaubens im Volke meines Ritus zu denken ist, so lange die Geistlichkeit dieses Volkes nicht *gut kirchlich* erzogen sein wird, und dass eine solche Erziehung ohne ordentliches Seminar unmöglich ist. Die Allerhöchste Regierung Euer Majestät hat vor 56 Jahren schon diese Unmöglichkeit erkannt. Was damals Noth that, thut heute zehnmal mehr Noth, und der jetzige Zeitgeisst stellt ungeheuer grössere Forderungen, als der damalige. Es steht also fest, dass die Errichtung eines General-Seminars für die Bildung des griechisch nicht unirten Klerus höchst nothwendig ist. Wie glücklich werden meine Glaubensgenossen sein, wenn Euer Majestät das allmächtige Schöpfungswort sagen: „Es werde Licht!" — „Es werde Licht auch bei meinen griechisch nicht unirten Unterthanen; es werde ein Seminar, wo sie dieses göttliche Licht empfangen können!" — Es kommt also nur darauf an, dass Euer Majestät dieses allergnädigste Wort aussprechen.

In der Voraussetzung, dass Euer Majestät von der Nothwendigkeit eines Seminars für meine Glaubensgenossen vollkommen überzeugt sind, dass Euer Majestät des einmahl erkannten Guten nach der väterlichen Huld und Milde alle Ihre Unterthanen gleich theilhaftig machen wollen, dass folglich Euer Majestät nicht länger entstehen werden, das General-Seminar ins Leben zu rufen, habe ich auf dem Landtage 1843 als die Ständetafel auch dieses Gegenstandes sich bemächtigen wollte, — mich unterfangen zu erklären, dass ein gut eingerichtetes Seminarium da stehen kann, bevor die Regnicolar-Deputation ihren Bericht an den zukünftigen Landtag darüber zu erstatten im Stande sein könnte. Zufolge dieser als nothwendig erkannten Erklärung und in der festen Hoffnung, dass Euer Majestät dieselbe a. g. billigen werden habe ich nicht unterlassen, sogleich die nötigen Vorarbeiten, als: die Ausmittlung des Bauplatzes, die Entwerfung der Voranusmassen, der Pläne und Kosten-Ueberschläge, die Erzeugung der Ziegeln und des Kalkes vorzunehmen.

Da der Sitz des jeweiligen Erzbischofs und Metropoliten zu Carlovitz ist, auch lange dort bleiben dürfte, und das General-Seminarium unter dessen Leitung und Aufsicht am besten gedeihen muss, so glaube ich, dass dasselbe in Carlovitz errichtet werden soll. Hier gibt es keinen geeigneteren Platz, zur Aufführung eines solchen Gebäudes, als der Platz wo gegenwärtig das Carlovitzer-Gymnasium mit seinen daran stossenden Gebäuden steht. Nur mussten noch 3 kleine Privat-Häuser mit 4000 fl. dazu angekauft werden. Das Gymnasium würde seine Gebäude, wovon es gegenwärtig einen Nutzen zieht, dem Institute gegen denselben jährlichen ewigen Pachtzins überlassen, welchen es gegenwärtig bezieht. Es versteht sich von selbst, dass alle diese auf dem Platze vorhandenen Gebäude niedergerissen, und ein Gebäude dort aufgeführt werden müsste, welches so geräumig wäre, dass es das Gymnasium, das Lyceum und das Seminarium auf 300 Zöglinge, nebst den erforderlichen Wohnungen erhalten könnte.

Der Ermittlung dieses Platzes musste nothwendig die Entwerfung der Pläne und Kosten-Ueberschläge zu einem zweckmässigen Gebäude folgen. Diese Arbeit liess ich durch den gegenwärtig auf der Oedenburger-Bahnlinie angestellten Civil-Architekten Janke ausführen, und durch den slavonischen Gränz-Bau-Direktor, Oberstlieutenant Mihailovich revidiren. Nach diesen genau entworfenen und mit Sachkenntniss geprüften Kosten-Ausweisen, werden sich die Umkosten dieses angesinnten Gebäudes, sammt dem Ankaufe der erforderlichen Plätze auf 153 200 fl. belaufen. Diese Pläne unter No. 1. 2. 3. 4. sammt Vorausmass und Kostenüberschlägen werden hier beigebogen.

Weil die Localverhältnisse der kleinen Stadt Carlovitz nicht der Art sind, dass man die zu einem solchen Bau erforderlichen Bau-Materialien am Platze gleich und in genügender Quantität haben kann, sondern jeder Bauherr sich sein Erforderniss der Ziegel erst schlagen und brennen lassen muss, wozu bei kleinen Qualitäten gewöhnlich ein Sommer nothwendig ist, so kann eine Quantität von 3 Millionen Ziegeln, welche zu dem angesonnenen Seminar Baue erforderlich ist, kaum in 3 Sommern erzeugt werden. Diese Rücksicht bewog mich schon im Jahre 1843 eine Million Ziegel und zehn Tausend Metzen Kalk erzeugen zu lassen, wozu ich in der Anhoffung der Allerhöhsten Bewilligung einstweilen, und bis die gehörigen Fonds zu diesem Baue von Euer Majestet allergnädigst bestimmt und angewiesen seyn werden, die Proventen des vacanten Bacser Bisthums verwenden zu können glaubte.

Die Fragen, welche diesen Bau betreffen können, reduciren sich also auf folgende:

1. ob eines oder mehrere Seminarien nothwendig seien?

2. wo solches errichtet werden soll?

3. woher die Mittel zur Errichtung eines solchen zu nehmen sind?

ad 1. das ein Seminarium oder eine gründliche Erziehungs-Anstalt der künftigen Priester und Volkslehrer höhst erforderlich ist, darüber kann nach Vorausgeschicktem keine Frage mehr seyn. Zwei oder mehrere Seminarien erachte ich weder nothwendig, noch erspriesslich. Ich berufe mich hierin auf den Misstand, welchen die Menge der römisch-katholischen Seminarien erzeugt hat. Denn nicht nur das Sie unendlich mehr Aufwand verursachen, sondern auch ist die Gleichförmigkeit der Lehre und Erziehung verloren, welche von der grösseren oder minderen Tüchtigkeit der Vorsteher und Lehrer sehr abhängt. Wenn die a. h. Regierung meinen Plan der auf die Verminderung der Pfarren, ohne Verlust der Pfarr-Sessionen basirt seyn soll, allergnädigst genehmigt, so ist ein Seminarium für alle 8 Diözesen hinlänglich.

ad 2. Das Seminarium soll so viel möglich im Mittelpunkte aller Diözesen liegen, und unter der unmittelbaren Aufsicht des Karlovitzer Erzbischofes stehen. Die Vortheile, welche dadurch erzielt werden, sind zu einleuchtend, als dass ich sie näher zu entwickeln brauche. Der schicklichste Ort also für das General-Seminarium ist der, wo der jeweilige Metropolit seinen beständigen Sitz hat — Carlovitz.

In Carlovitz besteht schon seit der 1790-ger Jahren ein National-Gymnasium, welches ohne dem Gymnasial Gebäude einige anstossende Gebäude hat. Sein Patronat ist nicht abgeneigt, alle diese Gebäude und den ganzen Platz zum neuen Bau des Seminars gegen die Sicherstellung des gegenwärtigen Einkommens, das diese Gebäude jezt abwerfen, und gegen dem abzutreten, dass in dem neuen Seminar-Gebäude für die Gymnasial-Erfordernisse und die Wohnung des Directors genügend gesorgt werde. Da jedoch dieser Gymnasialgrund nicht hinlänglich wäre, müssten noch die 3 anstossenden kleinen Gründe, und zwar einer mit 1600 fr., einer mit 2000 fr. — und einer mit 400 fr. CMze zusammen 4000 fr. CMze abgelöset werden. Da die auf diesem Bauplatze vorhandenen Gebäude theils von Holz, theils von schlechten Materiale aufgeführt und in den angesonnenen Bauplan nicht passen, müssten alle rasirt werden.

ad 3. Da die Errichtung des fräglichen Seminars mit dessen Einrichtung auf wenigstens 160.000 fr. CM. kommen dürfte, so ist es klar, dass ohne besondere a. h. Gnade Euer Majestät dieses wohlthätige und einen unberechenbaren Nutzen versprehende Werk nie zum Daseyn gebracht werden kann. Schon der Grossvater Euer Majestät hat zu diesem Ende gegen 50.000 fr. im Jahre 1790. resolvirt gehabt. Wenn diese Summe nur mit 4 % verzinset worden wäre, so hätte man gegenwärtig ein Kapital von 162.000 fr. CMz. ohne alle Zinseszinsen, also gerade so viel, als zum Daseyn eines so wichtigen Gegenstandes nothwendig erachtet wird. Wenn ich bedenke, dass der vor der Burg Euer Majestät stehende Theseus-Tempel mit dem Idol, den er einschliest, weit mehr gekostet hat, so kann ich unmöglich glauben, dass Euer Majestät den mindesten Umstand nehmen werden, einen gleichen Betrag auf ein so ächt christliches, so nothwendiges Millionen Ihrer Unterthanen beglückendes Werk allergnädigst zu bewilligen.

Sollten jedoch Euer Majestät aus wichtigen Gründen sich hiezu nicht allergnädigst entschliessen können, so möchte ich allerunterthänigst vorschlagen, den Ueberschuss der Proventen des Baeser Bisthums und die Interessen der beiden Nazionalfonde auf drei Jahre zu bewilligen, zugleich mir huldreichst zu erlauben, dass ich milde Beiträge zu diesem gottgefälligen Zwecke sammele lassen kann.

Nach meiner unmassgeblicher allerunterthänigster Meinung glaube ich fest, dass dieser Akt der väterlichen Huld, nämlich die allergnädigste Erklärung Euer Majestät, dass ein Seminar in Karlovitz errichtet werden soll, vor dem Zusammentritte des National Congresses ausgesprochen, von ausserordentlicher Wirkung seyn, und einen wohlthätigen Einfluss auf alle andere Verhandlungen üben werde. Demnach nehme ich mir die allerunterthänigste Freiheit, folgende Punkte vorzuschlagen.

1-tens. Euer Majestät möchten allergnädigst geruhen Sich über das Princip auszusprechen, dass ein General-Seminar nothwendig sey, und errichtet werden solle,

2-tens. Die Fonds zu bestimmen woher die Auslagen hiezu genommen werden sollen,

3-tens. Die von mir bereits aus dem Intercalar Proventen des vacanten Bäcser Bisthums gemachten Auslagen für die Erzeugung der Baumaterialien gegen ordentliche Rechnungslegung zu genehmigen, und mich zu beauftragen für weitere Erzeugung derselben Sorge zu tragen.

Um hierin allen Missverständnissen zuvorzukommen, erkläre ich und hafte dafür, das diese Baumaterialien von Niemanden dort wohlfeiler erzeugt werden können.

4-tens. Den Gränz-Bau Director Oberstlieutenant Mihailovich mit der Bauführung zu beauftragen.

5-tens. Mich zu beauftragen, die Kostenüberschläge über die Einrichtung und über den Unterhalt des Seminars auszuarbeiten und zu unterbreiten.

6-tens. Die bischöfliche Synode zu beauftragen, den Studienplan und die Vorschläge über die Direction des Seminars und des Lehrpersonale auszuarbeiten, und Euer Majestät zu unterlegen.

Euer Majestät! Dies ist der höchste Wunsch, den ich in meinem Busen trage, dies mein ausschliesslicher Gedanke, mit dem sich mein Geist und alle meine Gefühle Tag und Nacht beschäftigen. Ich würde mich für den glücklichsten Oberhirten halten, wenn ich diesen meinen Wunsch

verwirklicht, und mein General-Seminarium in voller Thätigkeit sehen möchte. Ich glaube fest dass dies eines der schönsten unzerstörbaren Monumente seyn wird, welches Euer Majestät Sich und Allerhöchstdero grossen Vorfahren setzen können. Ich höre im Geiste schon, wie Millionen unserer Nachkommen ihre Stimmen zum Himmel erheben, und aus der Tiefe ihrer Herzen schreien: „Hosanna in der Höhe! Gesegnet sey Ferdinand Unser Vater und Wohlthätter!!!“

Beseeligen gütigster Vater diese und die zukünftigen Millionen! Beseeligen Euer Majestät mich Höchstdero getreuen Unterthan, der keine heiligere Pflicht kennt, als Gott, Euer Majestät und dem Vaterlande auf diese Art zu dienen und zu ersterben Euer Majestät

unterthänigster treu devotester
Joseph Rajacsich m. p.
Erzbischof von Karlovitz u. Metropolit.

Wien, den 25. März 1846.

(Свршиће се.)

Автобиографија

Партенија Павловића

епископа пожешког.

Д. Р.

(Продужење.)

Со цáрїе зéмстїй смотрúте чтò творúте, не зовúдете речéнное, сúлнїи, сúлно йстáзани вóдúте, й царстéннаго Пророка помянúте глáголя: растечй язúки хотящымъ врáнимъ. Сúрѣчь ёже пролúвати крéвь нúстъ хрістіáнское дѣло, но язúческое, разѣ ёгда напáдаютъ на нáсъ врáзи й сúпостáти, тóгда возвранáтисѧ. Тáкоже вúдимъ въ Істóріахъ; мнóзы блгочестúвый цáрїе ополчáлисѧ на врáги. Кѡнстантúнъ великій вúшнею пóмощію животворáщаго крúста, Феодóсій великій, Ирáклій й йнїи мнóзи й днéсь благочестúвый цáрїе тожде творáтъ кúпно й хрістолюбúвое вóйнство, всеорѫжéмъ крѣпкѡ тѡ ἀνικήτῳ ὅπλῳ, καὶ τροπαιοῦχῳ τιμίῳ σταυρῷ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ополчáющиѧ на йноплемéники й вáрвари, повѣкждáютъ тѣхъ й покоряютъ. Тáкоже тавлéнно й ѿ пѣсни россíйской бжіа здѣ написáхъ любвé рáди кѣ нáшимъ ѣдиновѣрнымъ православлáвнымъ Москвáлемъ, й за ёже ни предáтисѧ забвéнію.

Рáдуйсѧ россíйскій
Орле двоеглáвный
Ты̀ бо ёсй нúкъ
въ всѣмъ мúрѣ слáвный.
Слáва твоѧ нúкъ
вúздѣ процвѣтáетъ,
поніже лéвъ шведскій,
оубы̀ мнѣ рндáетъ,
їарúлсѧ на нѭ,
того побѣдúвъ й,
звéры й чéлюсти
ёгѡ сокрушúвый.
Вúдешь й ѿ нúнѣ
повѣкждáти въ Бзѣ.
й всѣхъ покоряти,
подъ цáрски си нóзѣ.
Радуйтесѧ нúнѣ,
всй ты̀ предстоáщи,
вíвата нáшѣ монáрхо,
вíсло гласáщи.
Вúшнїй царь Невúсный,
дáсть ти мнóга лѣта,
царствовати прúсно,
безъ врáжвъ навѣта.

Сѣ пѣснь прилúчествуетъ й прнносúмѣ домѣ Áвстрійскомъ, тóчїю промѣнити úмена, йдѣже написано россíйскій тамь восприéмати áвстрійскій. А йдѣже шведскій, тамь пѣти тúрскій. Кúдитсѧ во на нúмъ ѩвно Бжіе защищéніе, йлй паче рещй на своúхъ Імпéріахъ. На мескóвское костáли й пакóстили полáцы, шведи, áгоранн, тáтари, пéрси, но всй повѣкждéни й ѿражéни Бжіею сúлою, Бгомáтере мóйтками, й Бжіймъ оубѣдникомъ. Сúце й на Гермáнское цáрство, оустремúлисѧ Францéзи, Шведи, Бавари, Ишпани, Прáйзи. Сáвони, й Мачари й Агоранн, но всй вездѣ́ни й стѣдомъ возвратúлисѧ. Того рáди нúкъ йзъ далéка смотрáютъ врáзи, й не дерзаютъ на Бгоувнчúная нáши Імпирáтори й Імпирáтрúце москóвскіа, оубы̀ Елúсавету, Петрá, Екатерúнѣ, Пáула, Áвстрійстій же Францúска пéрваго, Мáрїю Терéзію, Марїáндель, Іѡзéфа, Напóлію, Кáрола, Пéтра, Христúнѣ, Леопóлда, Фердинáнда, й всю йхъ фамúлію, йже й въ напредя да сохранúтъ гдь, защúтитъ й спасúтъ.

Мы̀ вéрѣмъ неѕмнúнно ѩкѡ всевлагíй Бгъ, всѣ строúтъ на пóльзѣ рóдъ человѣ́ческомъ глубúною мúдрости человѣколюбúѧ, й никтóже ѿ человѣ́кѡвъ мóжетъ постúгнути неизслѣдненнѣ ёгѡ сúдебъ. Йще й мнóзи йспúтаютъ хотя́щи постúгнути, но всегдá трéзвятсѧ й

йсчезаютъ по ѱалмопѣвцѣ, йсчезоша йспитѣющіи йспитанїа. й многіи падаютъ къ брегскыхъ й расколствахъ мнѣніи сіеі быти мѣдри бѣзбродіша й бстаклаютъ вѣрѣ йстинную стыа кадолическїа цѣстбныа цркви, не ѣкw познаша йную вѣрѣ лѣчшую, но прилщаніи сатанёю, й страсти помрачёны слестолюбіемъ, сребролюбіемъ, гордйнію, завистію и бздедканіямъ и прочіими безчислёнными, елекоми пбхотми й свою совѣстъ щрюивше, ѡ вѣрѣ погрѣшіша, по стбмъ Йпбстол Павлѣ: бдинъ Бгъ, бдина вѣра, бдино крщёніе, бдина православную цркоу, въ сёй вѣрѣ крстихомъ, мѵромъ помазбхомсѧ, причастйхомсѧ, напойхомсѧ. Сію вѣрѣ сами спасйтіи мира предали апбстоли проповѣдали, бучйтіи навчіша, мбчинци бутвердіша, преподбвніи въ соборѣхъ вселенскыхъ й помѣстныхъ запичатлёша. Сію вѣрѣ разорѧ, разорйтъ его Гбспдь. Сію вѣрѣ не проповѣдбвай, чюждъ бсть хрістіанства, сосѣдъ йзвранный глаголитъ, зщо мы йлй ѧгелъ сзнйбе, йнаку вась навчйтъ ѧ не ѣкw йскони прїасте, знадема да вбдетъ. Сёи Сотворй й сйнодъ вкупѣ вселенскw, йже ктб щйметъ йлй приложйтъ, на сію вѣрѣ, знадема да вбдетъ. й ктб бубо дрзнетъ щтати, йлй чтб приложити, на сію непорбчнw вѣрѣ бзнежди, не многажди прадйвше по стбмъ сбдѣ апбстолъ: не бо мнѣ же Бгъ. й приложи и й щалн. й всѧ тайно йзмѣнйли, нз нѧже й сами ѧгели желаютъ прнйкнбти, бужасйся нёко, й вострепіщи землѧ на такбвые дрзости сынwвъ человѣческихъ. Й мыслимъ чтб прилагтй Бгъ й къ нама времена ѧкоже дрёвле Нинеййю градъ потопйлъ й разорйлъ, сйце й нйѣ Лизбнъ славный градъ къ Портогалїи потопйлъ й разорйлъ, чтб тамъ гбвнли нашб вѣрѣ, й мбчили нашн православнаи ѣкw слбшахъ, щ нѣкнихъ да кр'вакоѣ йстазанёе тамъ творйли пришёлцемъ й странным в той градъ подмѣ трбсъ й потепёніе 1755. 1 Новембрїа предъ пблднемъ. Предъ нѣколнко лѣта въ градѣ Бѣдимѣ хнгарскомъ, восхотёли вси нашн православнѣ цркоу сотворйти бтарь римскій, й Бжіимъ гнѣвомъ каротъ опалйлся подъ градомъ, й стало трасёніе землй ѣкw всѣмъ людемъ вѣгати йзъ града далёко страха ради бгнённагw запалёнїа й гарменїа щ тбпова.

Въ Кбрфѣ славномъ градѣ венецйцкїа державы 1719. тожде слвчйлоса, й цѣла палата Генералова раздрвёна громомъ й бгнемъ поніже восхотѣвъ бтарь латйнскій сотворйти въ цркви православныхъ йдѣже почивають стыа мщи стаго бца Нашегw Сйрїдwна трймидбнскагw чюдотворца, тогw стаго тѣло многажди Сйрѣнници бличёни въ фелбнахъ взимаютъ на рамёнахъ своихъ й бнбсятъ по гбдѣ въ велйки праздники літаніемъ цѣлагw Народа православнагw грѣческагw. й йдѣлкъ моймъ тѣлёсными бчима й разрѣшённую палату, й многихъ повѣнныхъ. й сам Генералъ повѣнъ. й літо стаго бца нбсятъ щ послѣдовалъ. той стый й градъ Кбрфъ йзкланлъ щ бвседёнїа Йгарйнскагw. ѣкоже прежде составлённо въ Венёцїй цмпато на сйцевое стбмъ благодѣаніе бномъ Народб. вгегдарнее бвртается, въ три гбдбте венедйцкїа держава по благословёнію й допущёнію папи римскагw, Кбрфъ, Закйнфъ й Кефалонїа нари цѣми, держатъ, й римлѧни нашъ календарь въстбчныа стыа цркви. Сб да бы й днёсь вси римлѧне держали дрёвнїи календарь йлй сун Ґаръ, не бы толйко разстоѧніе было между въстбчными й западными. Ѡ да бы римская цркоу не бставила пбсти, вдѣнїа, воздержанїа й прбтчая прадйнїа въстбчныхъ й западныхъ стыхъ бцъ, не бы днёсь толйка вражда была между хрістіани. Ѡ да бы подражала римская цркоу трёе бтбрки въ пламенѣ бгнённый вознржённыа, й пѣснь дхбвнбе воспѣваюшыа, й не мбзикъ зврёйскую й кавѳлйцкую йзбычскую. въстбчная по цркоу подъ йгомъ трйнскимъ невбрныхъ Агарѧнъ ѣкw въ бгнѣ кавѳлйцкомъ, бцвщаюшыа Бжію пбмощь. защищёніе й посщёніе, дхбвный лукъ составлѧютъ. йграютъ й весёлятся, славѧщи пѣснями дхбвными творцà вйдимыа й невйдимыа тварй. Западныа же цркоы подражёютъ кавѳлицкйми поёщи пѣсни въ бргйнѣхъ, гѣслѣхъ, тумпанѣхъ й славѧщи кйкарїа римскаго ѣкw въ дйрѣ йстѣкáннаго злáтнаго. ѡ братїе римлѧни какw полестйтеся, какw ѣвздбстеся; гдѣ вáши благочёстїе, православїе, рёвность, любóвь, вѣра, смирёніе й прбчыа дородётели прáтическїа; посмотрйте молй на дрёвніа римлѧни, какw йспрáлали въстбчныхъ, нйѣже падбсте великйкимъ падёніемъ, й не хощете йлй нембжете въстáти. Но подвигнйтеся мáло, й Вложйте ѿ сéе всѣкѣ гордйню, завйсть, й помрачёніе ýма, помянйте дни дрéвныа въ нйхже ходйхомъ единомыслёемъ, любóвію, беззлобёемъ. помянйте цркоу первен-

ствующїю. Вринйте всѧ йзмышлéнїѧ нóвѣ непрεдáнѧ ѿ стыхъ й Бгонóсных бцъ. ѣкω дшепагóвнѧ, й вхлюбйте прáвым догмáти. ѣкω вéдѧ бйструю, а не мѣтнюю. Вставйте многѣ раздлéнїѧ менáшескагω чйна. дрéвле бо й нйкъ монáси. а ѿкýдꙋ нйкъ прозвéбша телйки чйнове новоизмышлéнна ймена извѣти, капоцйни, францишкáни, минорйти, кармелитáни, павлáни, мизерикордíйне, пiарйсти, назлáйни, й йни мнóзи, йже й растрогóша цéркве римскую на телйка законопрестꙋплéнїѧ й своймй развращéнными ꙋчéнїѧми сотворйша прекрáсную Бóжію цéркꙋ западнꙋю, вертúх разсоймникωвъ. почтѣ не поминáйте древным западным ꙋчйтелúе согласꙋющым сѧ ихъ тóчным, Áвгꙋстйна, Iерóнима, Амвросíа, Áдамсíа, Василíа, Григóрíа, Кирíла, й златоустаго íбнe навчáюща сѧ Iωáнномъ Дамаскúном, прúнде сѣнь закóна, благодáти пришедши. тамъ вх закóнѣ кívѣтъ, здѣ Бгородица Мáрíа, тамъ áгнецъ пичúный, здѣ вх благодáти Хрúстóсъ распáтúй. тамъ сбѣтъ, здѣ недéла. Тамъ óргáни й мѣзыка, здѣ пѣсни дýховни. тамъ жéзлъ моусéовъ, здѣ живогорáщый крѣтъ. тамъ óпрѣснóкы, здѣ хлѣбъ квáсный. тамъ óбрѣзáнїе, здѣ крщéнїе й протчая. Кто óбче вáсъ прильстúлъ непокорáтисѧ йстины; что прекрéвѣте, что смѣщáтисѧ елúквцы й йных за собóю; почтó заблáждáéте по стромúнáхъ ѣставльше цáрскїй пѣтъ; ѿвратúтисѧ къ нáмъ, держúте ѣкоже й вáши прáоцы держáли сѧ нáми íспокрéдíе вéры. ѣставúвте рождáлсѧи, й пастúри пáгзни послѣдúте гáйцемъ, áзъ бсмъ пастúръ дóбрый, й дýшъ мою полагáю за бцы. послѣдúте ꙋчúтелемъ цéрковным по стóпамъ тогω дóбрагω пастúра ходúвшымъ. ѣставúте вездѣ й жúви вздúте. ѣставúте много плотéнныа сѣлогúзми, й софúстúчески аргꙋмéнти, й йстинꙋ вх простóтѣ возлюбúте. прилéпúтисѧ стѣй кастóчнúй цéркви, нúчтóже ѿ предáнных стúми Апóстоли й Бгонóсными бцы йзмéншкй. но сѣ догмати стыа православнúй вéры цѣли й нерꙋшúми сохрáнúй. Áще йстино бстъ чтó сказꙋютъ да жéна йскбсна вх ꙋчéнїй дерзнúла на прéстолъ римскúй взыти, й за пáпꙋ извранна й поставлéнна, іа не вúдѣлъ бна сéдмъ пúсмена йлú 7 покóя вх римѣ, понéже мáло днéй тáмо бсмъ прéбывáлъ, тóчiю ѣдúнаго грéка Iромонáха бсмъ вúдѣлъ лúтꙋргїю служáща надъ гробóмъ стыхъ верхóвных Апóстолωвъ Петрá й Пáвла сх ѣдúнымъ служúтелемъ безъ сѣкáгω нѣнїа по римскому óбычаю. ѣщѣ вúдѣлъ бсмъ рóцыл желѣзный надъ коимъ пéкли вх бнѣ стáго Лаврéнтїа Áрхїдíакона пáпы римскагω. Сказꙋютъ чтó римлани заглáднли бна 7 покóя понéже на сломбтѣ íхъ начертáлися нéвѣдомо ѿ когω. Pontifex, Peperit. Puerom. Penes. Portae. Petri ac Pauli. И áще жена дерзнéла сты́а тáйны й рéкоположíнїа сúнноднáчествовáти, áже никогда предáто женскомꙋ полꙋ. тѣ всѧ ꙋничтожéна, послѣдовáтелнѣ римлáни лишúли бныа Бжíа благодáти сты́а тáйны совершáющыа. й нéмощна íсцѣлáющыа. Подовáéтся ꙋбчω ймъ подражáти стáго Петрá Апóстола горкω плакáвшагω ѿ своéмъ погоршéнїй й ѿвержéнїй, й йскати горкýю ꙋтшúнїе й сх востóчными патрíáрхи й хрістíани йматн братолю́бїе й любóвь нелицемéрнꙋю якоже й дрéвнїй римлáни. нéсть во человéцѣхъ на землй йже не согорбшúтъ слéзомъ. дѣломъ, й помышлéнїемъ. тѣмже по стóмъ Апóстолъ, дрýгъ дрýгъ таготѣ нóсите. ἀλλήλων τὰ παραπτώματα βαστάζετε καὶ ἀλλήλους ἀγαπᾶτε дрýгъ дрýга любúте по зáповѣди Спасúтела мíра.

(Продужиће се.)

Говори

говорени на „табли“ код растовима грчешким над мртвим телом архимандрита Иларионa Руварца 11. (24.) Августа.

Први је од говорника говорио г. *Јован Томић* библиотекар народне библиотеке у Београду и члан српске кр. Академије у име Академије, и рекао је:

„Да од дужно поштовање трошном телу једног од својих првих и најдостојнијих чланова, архимандрита Илариона Руварца, Српска Краљевска Академија шаље из своје средине двојицу, једног покојниковог пријатеља још у доба ђаковања,* и једног од најмлађих, који се годинама дивно покојниковој мушкој борби, а тек пре годину дана доспео да на овом истом месту наће старца изморђена тела, али ведра духа и готона да се и даље бори за једну сврху науке: за свету истину. И нас двојица, вршећи одлуку Академијину, покланамо

* Др. Јована Турокана, умировљеног професора ве-
ке школе.

се смерно пред трошним телом тог њеног члана, који се у једној потпуно неразвијеној националној грани научној могао узвисити толико, да је постао заснивач и творац критичног правца у њеном обрађивању.

У покојнику наука је имала свог одличног представника, колико по његовим научним радовима, још више због правца који је њим створен у српској историографији.

Јер збир и вредност његових научних радова представљају један капитал, којим би се озбиљан научни радник, што данас иде утврђеним путем, могао подићити и после тридесет година. Збир пак покојникових радова представља куд и камо већу вредност, кад се зна да су они резултат једне одлучне и мушки вођене борбе против заблуде у науци, против оног чиниоца што спутава људски дух и омета га да се слободно креће и развија, и што човека спремна и орна за рад на науци подвргава утицају нарочитих мотива, нарочитих обзира и нарочитих тенденција, који га неминовно одводе с пута истине, те једине свете науке. Јер почетак рада монаха Илариона пада управо у доба када су у мишљењу о задацима и о путевима, којима треба ићи и постићи прве у обрађивању отачаствене историје, владале заблуде, и када се од историје, као једне научне гране, тражило да послужи свему пре него једној једној сврси науке: истини; а даљи рад архимандрита Илариона јесте резултат борбе са заблудама, борбе у коју је покојник ступио сам да се бори са многобројним противницима, луте борбе у којој противник противника није штедео, жучне борбе, које у место да га је сломила, крепила га је, загревала, соколила и одушевљавала; то је резултат оне борбе, која је собом донела читав низ одличних радова покојнога Илариона, радова одличних по научним резултатима, који су научном испитивању дали нов, раније потпуно супротан правац, и створили основ за рад на научном образовању Историје Српског Народа.

Зато збир покојникових историјских радова и успех у борби са заблудама у науци представљају највећу добит у српској историји. А заслуга за то припада оном темпераменту, оној спремни и оној јединственој одлучности што их је архимандрит Иларион показао у љутој борби, тим елементима, који су му дали моћи да задаје снажне и одбије многе ударце, да се у борби јуначки држи и да је изведе до краја, те да донесе ретку срећу што је доказују научници: да за свог живота и својим очима види победу идеје за коју се целог века борио.

Пред трошним телом без душе тог великог српског борца за научну истину, пред трошним телом победиоца у борби са заблудама, које су ометале развитак српске историографије, и пре него се у мрачну раку спусте земни остаци члана Српске Краљевске Академије и једног од најдостојнијих представника српске науке, ми се искрено покланамо молећи се искрено Господу за покој душе његове.

Нека је мир телу његову!

Нека му је вечна слава у Српству!

Други је говорио г. *Тихомир Остојић*, професор новосадске гимназије и члан књижевног одељења Матице српске у име књижевног одељења, и рекао је:

„Матица Српска оплакује данас губитак једног од својих најврснијих чланова. Спуштамо ево у гробницу на вечити починак земне остатке онога, који је био украс и понос Књижевнога Одељења. Ако је до тога, да пустимо срцу на вољу, треба да закукамо, да се до неба чује, јер за навек између нас оде један од најбољих. Имали бисмо разлог да горко јадикујемо, јер српска наука нема много таких.

Али Српски Народ мало разбира за архимандрита гргетешког Илариона, још мање зна за Јована Руварца. Представници Српског Народа су дошли на овај тужни збор да одаду последњу пошту оштроумном испитивачу српске историје и духовитоме писцу. Нека нариче за Јованом Руварцем његова својта, нека жали за добрим старешином братство гргетешко — они су изгубили оно, што се не може накнадити.

Српски је Народ изгубио једнога од својих најдаровитијих синова; али се на-

род, док је здрав и чио, сам из себе занавља. И то нам је увек утеха при оваким големим губицима. Оно што од овога смртника припадаше својти и пријатељима, то је данас за навек изгубљено, и ко је имао дела у том, нека диже троструке сузе; али оно што од њега народу припада, његов научни и књижевни рад то остаје, и остаће и онда, када се ово трошно тело, што га овде полажемо, буде давно претворило у прах и пепео, остаће у ризници народне културе док је народа. И то нека нас теши у овом тешком часу.

И ја, као посланик нашег најстаријег културног и књижевног друштва и као представник Српског Народа, не ћу да наричем овде, те да рођацима, пријатељима и познаницима још више раздирем рану, коју им је неумитна смрт задала. Ја хоћу да тешим, ја се усуђујем наочиглед ове слике смрти да подсетим на живот.

Да, бескрајно је добротворан и спасоносан рад великих духова. Животворан принцип је покретао и рад нашег дичног покојника. Истина се зове тај животворни принцип. Тражење и сазнање истине, то је основа прогреса и хумане културе. Она друштва, која свесно и поштено траже истину, која се ње не боје, него и срцем и душом пријању уз њу, та друштва напредују. Тешко народу, који робују несвесној лажи, него и само предрасуди Тешко народима, који се боје отворено стати у службу истини, а у исти мах, који се устежу огласити рат лажи и предрасуди. Таки народи су осуђени на смрт. Јер сва борба и појединаца, и друштава, и народа, сва напрезања толико светлих умова у историји човечје културе иду за тим, да открију и познају истину и само колико у том успеше, може бити говора о прогресу друштва. Успех у откривању истине и побеђивању заблуда и предрасуда, зове се прогрес.

И наш дични покојник је био један од најнеустрашнијих бораца за истину. Он је у нашој науци изразита личност, књижевнички карактер врло оштрих црта, представик јасно одређеног правца. Он је имао напредан таленат да у подручју своје науке открива истину и да сузбија и побија све што смета откривању и познању истине. Многи су његов рад звали рушењем. Јесте, он је рушио, без милости је рушио, али је рушио оно, што је после дугих, неуморних и дубоких студија пронашао да је нетачно и неистинито. Он је имао смелости да обори идоле многих, али је то чинио не зато, што је волео само да руши и обара, него што је био уверен у научну ништавост тих морала и што је хтео да Србству да место лажних идола, животворну веру у истину. Он је дакле рушио овештано и застарело, да гради ново и чврсто. Његов дух се отимао и продирао — подстицан сетном и неодољивом тежњом за истином — кроз магле и блудње „митарства".

И што је више опажао, како наше друштво има мало смисла за истину, колико је не само из затуцаности, него и из тврдоглавства волело предрасуде, колико од лажног стида или кукавичлука често није смело да погледа истини у очи, — тим је његов израз био оштрији, а нападај смелији и очајнији ...

Истина је велики принцип нашега живота, а овај смртник је био неустрашен борац за истину. У том је његова величина, и на то вас подсећам у овом тешком часу.

И с тога кликнимо на овом растанку с њим: „Нека је лака црна земља телу Илариона Руварца, а духу његову, који је неуморно тражио истину; нека је слава и вечити живот у Српском Народу!

Трећи је говорио г. *Радивоје Врховац* управитељ карловачке гимназије, и рекао је:

„И гимназија Карловачка шаље Ти тужни поздрав свој, велики покојниче! Упељена је над одром Твојим, и тешко осећа губитак свој у Теби; али колико је тугом и болом обузета, толико је и тужно поносита у часу овом, кад се дела Твоја мере и оцењују, кад сви веле, да живот Твој није био празан роду твоме, за што си се Ти толико бринуо и свима нама оставио редак пример — како се мучним радом на пољу српске науке стичу *истинске* заслуге у народу своме. Поносита је наша гимназија, што Те је као свога ученика одњихала на својим недрима, па Ти пра-

шта храну своју; дична је наша гимназија, што је светло име Твоје забележено међу именима учитеља њезиних; велика Те и захвална Ти је наша гимназија, што си мал' не пуних тридесет година радом и угледом својим послужио њезину као члан Патроната, мудрога браговође њезина.

На како да Ти захвалим на бризи и труду Твом, што си га одвајао у корист гимназије наше од својих студија, тешких и озбиљних?

Знам, врли покојниче, да бих Те ојадио, говорећи Ти за живота, колико си нам био вредан, па Ти не ћу душе жалостити ни у овом тешком часу вечнога растанка. Празна реч мучила је ваздa Твоју племениту душу, жедну истине и дѣлâ; оштро око Твоје прозирало је људе кроз најскривеније закутке душине, те ја ни сад не знам, кад ме Ти тако мирно слушаш, како да почнем и шта да Ти речем у име сахвалности и признања, да Та *истином* угодим, још за један часак сâмо.

Јер *истина*, како сви твоји тужни словослово рекоше, то је онај идол, коме си служио до последњег уздаха свога. Да ли си је и Ти свуда нашао? Увредио бих Те кад бих то тврдио; јер Твоје научно васпитање ма како Те људи схватили и тумачили, високо стоји над таким ситним уверењем.

Ах' ко да пореч ону силну *тежњу за истином* у великом карактеру Твоме, са којом си се још као Бечки студенат свим жаром младе душе своје бацио на поље озбиљне науке? Ко је гледао а није опазио у Твојој руци ону „вечну зубљу", којом си ваздa био и снажан и вољан осветљавати *путеве истине?* И онда, кад си можда усамљен стајао на таком једном путу, коме није јасна била сва искреност и истинитост душе Твоје, којом си задахнуо сва дела своја, у времену толиких ситних и крупних непристина? И благо Теби, велики покојниче, јер си после тешке борбе најпак дочекао победу начела свога!

Само име Твоје, честити Изарионе, везано за живот наше гимназије кроз пуних чегрдесет година довољно је *но себи*, да нас све окупи под начело Твоје, у оном храму просветном, који служи идеалима истине, у гимназији нашој. У томе је начелу величина и заслуга Твоја неизмерна, у васпитном примеру за све нараштаје, што се овде уче и образују, и *за то* нека Ти је вечна слава и вечна памет!

Четврти је говорио г. *Милан А. Јовановић* професор новосадске гимназије у име Матице Српске, и рекао је:

„Ваша Светости, високопреосвећена господо, тужни зборе!

Тешка туга искупи нас на ово свето место, да одамо последњу пошту ономе, кога за живота му високо цењисмо, кога љубљасмо.

Тужни смо као што је Србин морао тужни бити кад је Манастирлију у Хонову у црну земљу спуштао, или кад се свето тело последњег Немањића у Јаску, или тело косовског мученика у белој Раваници смештало.

И докле смо ми тужни и претужни, ти се Фрушка Горо весели, јер за навек примаш у недра своја једног од најбољих, да у теби борави вечити сапак.

Најбољи се, велики покојниче, био међу монасима, јер си се био заиста свега одрекао и само Богу и науци служио.

Најбољи си међу нама био, јер си смео, јер си хтео, јер си умео ножем критике засећи у силну традицију и наћи језгру истини и касти Србину у истини шта је био.

Велики си, јер си засекао дубоко и нашао истину, а истину наћи то је тежња векова, то је највећа срећа човеку научнику.

Легендаран си постао у народу: твоје јунаштво у самопрегору на највишем месту, нашло је признања чак и у најнижим слојевима и народ те још већма заволеде и запоштова.

Српски народ је и досад чувен и виђен био са свога јунаштва, са разноврсног умног блага народног, а данас је народ нам славан и чувен још и са свога Руварца.

Па био си сведок великих делâ нашег доба. Твоја се душа радовала, кад се метропола наша китила оним дивним грађевинама, јасним знацима народнога напретка, кад се културна тековина на тековину низала; сведок си био преокрету у српском

народу на боље: ми смо мајушни, свагдањост нас прави још мајушнијима, аз' за велике чине има појединац ока, има воље, енергије и успеха.

Ти можеш утешен поћи с овога света, јер си видео цркву на добром путу, видео си просветни напредак, видео си да нам је народ пошао добрим путем материјалном препорођају свом, а видео си — да благо си нама! — да си и научну школу у Срба засновао.

Велики сине српског народа, прими сад вечиту захвалност од „Матице Српске", којој си вавстину дика и понос био књижевним радом својим. Ти највршњи члане књиж. одељења, прими вечиту захвалност српске школе, јер Ти си раздерао завесу да види мили нам народ јаву историје своје, прими вечито „хвала" од српске науке, јер ти си ударио темељ критичкој историографији нашој, хвала Ти, од срца хвала Ти, вечита хвала Ти!

А народ овај, а крајеви ови, којима си прави пријатељ био, нека чувају хумку ову, нека чувају овај аманет целог српског народа, јер данас не само српска црква и српска наука, данас цео српски народ истинске сузе лије!

Слава му!"

Пети и последњи је говорио г. др. *Стаиоје Станојевић* професор српског универзитета у Београду у име универзитета, и рекао је:

„Велики учитељу мој и мученице Српске Науке!

Учитељем те називам, тебе, једног од највећих умова међу словенским народима, јер ти си учитељ свих нас; ти си творац историске испитивачке науке код Срба, ти ћеш увек бити учитељ свих, који теже за сазнањем истине.

Мучеником те називам, јер ти си се мучио и патио целога века.

Одрастао у доба борбе за слободу свих просвећених народа, ти си најбоље године своје проживео у оно хучно доба младићкога полета и патриотских енупција у нашем народу. Али твој велики и светли ум, није дао срцу твом да поће струјом времена, твој реални дух видео је, да је цео онај и онакав рад шупаљ и незрео и да је цео поглед оне генерације на прошлост и будућност основан на несигурној подлози. Ти си био уверен да ствари друкче стоје и да треба створити друге, реалне подлоге за рад. И ти си устао да бранш своје уверење.

У сред великог патриотског одушевљења, ти си стао немилице да рушиш народне идеале, како их твоји непријатељи називају, идеале, који су засновани на лажним фактима, како си ти доказивао.

Настала је велика и тешка борба. Ти си запливао против струје свога доба и ударио си на цео свет, ударио си на све и на свакога. И у томе лежи трагичност твога живота. Да си рођен у доба када више влада ум и разлог, а мање, фантазија, твоја би судбина била мање трагична. *Мање* трагична велим, јер ти би увек био несрећан и патио би у свако доба.

Твојим рођењем Творац је благословио Српску науку, а тебе је проклео. Благословио је Српску Науку да јој ти користиш као мало који други, да јој сечеш нове путева, да јој полажеш нове темеље, да јој отвараш нове видике да будеш творац новога правца, испитивач и представник велике и вечне истине. Али је тим самим благословом, тебе лично, као и сваког генија Творац проклео: да проведеш живот у вечитој муци и борби, да сваког дана преживљујеш душевне муке, да се бориш, да падаш, да устајеш, да клонеш, да се дижеш, да се надаш и да се грижеш и мучиш вечитом сумњом, сумњом која сиса срж и пије крв, сумњом да ли си одговорио своме позиву и као свештеник и као Србин и као човек, и да ли је истина све оно, што ти верујеш да је истина. Твој светли ум и велики дух, није ти дао да се спустиш у низине људског живота, а тело ти није дало да се уздигнеш у висину где Творац и анђели станују. Борба између духа и тела била је стална и ти си због тога патио и мучио се.

Је ли, велики учитељу мој, ти ме добро разумеш? То је та борба, која је тебе мрвила и трошила сваки дан шездесет година. А уз ту унутрашњу борбу твоју мучили су те и бесомучни нападаји целе твоје генерације, која те није разумела и

која те је често називала издајником Српскога Народа. Да, тако су те често и радо називали.

Ти си био издајник, што си љубио истину више свега, што ниси хтео да дозволиш да се клањамо лажним боговима, што си бранио невине људе, што си лажне фавторе разбијао, што ниси дао да се Српска наука спута у конвенционалне традиције. Ако је у борби за твоје принципе било сувише оштрине и горчине, ако је било и цинизма, све је то било само реакција на бесмислену акцију незрелог патриотизма.

А они који су те називали издајником Српскога Народа грешили су душу, јер ти си био велик и редак патриота. Ми који смо те изближе знали и који смо чешће с тобом бивили, ми знамо твоју безграничну љубав према народу, твоју радост сваком напретку народном, твоју тугу због сваког рђавог рада и рђавог положаја нашега народа. Данашњи реални поглед на национални живот, и културни и политички, који све више отима маха, у великој мери је последица твога рада и борбе твојих начела.

Ти си доживео почетак победе твојих принципа. Српска Краљевска Академија отворила ти је своја врата, на историским катедрама Српскога Универзитета, који је мене послао да се у име његово с тобом опростим, има твојих ученика.

Ма да си и у последњим данима свога живота мучен сумњом у себе и у будућност, и мучен слутњом и осећајем да у свету има много доброга и много лепога, што ти ниси уживао, да има јаког, бујног занимљивог живота, који ти ниси познао, — ипак ти је судбина одредила да на самртном часу као Мојсије видиш земљу обећану: свеж духом до последњега часа, могао си јасно видити осигурану победу твојих принципа, видети ново покољење које и на прошлост и на садашњост и будућност народну, гледа онако, као што си и ти гледао.

Ево те опет на „Табли“ где си тако често и радо боравио, где си радо гледао на југ у српске земље, док ти је ведри ум радио и стварао. Сада је тело твоје мртво, али у оном животу што и преко гроба траје, живеће твој дух вечно. Он ће тамо удружен са духом Св. Саве, Архијепископа Данила, Патријарха Пајсија и Максима владике, са духом Доситијевим и Вуковим бдити над Народом Српским. А овде доле међу нама и потомцима нашим време ће учинити много што шта. Оно ће можда оборити многе закључке твоје и исправити многе погрешке. Али закључци твоји су пролазни као и живот твој на земљи, а главни принципи твога рада стални су и непроменљиви; они ће живети вечито, као и дух твој.

Велики учитељу мој и мученице Српске Науке, слава ти!“

Одношај световног учитеља према науци вере у основној школи.

Пише

парох *Владимир Милутиновић.*

Одношај овај нормиран је већ одавно законским прописима, према томе је он правно ваљан и обвезан. То стоји. Али се намеће питање: да ли га пракса као обвиљан критичар апробовати може, и да ли у свему одговара духу учења наше свете цркве? Трудимо се да одговоримо.

Одношај световног учитеља према науци вере у основној комуналној школи у краљевинама Хрватској и Славонији одређен је школским законом од 31. листопада 1888. год. V. о црквеној управи §. 209. овако: „... Но учитељ је обвезан духовника своје вјере у том (scl. катихизовању. Пр. П.) подупирати тер га, када налогом послова или иначе буде запријечен, замијенити.“

Уредба за српске народне школе од 17. Јула 1872. год. својим 23. §. опредељује тај одношај овим наређењем: „Све наставне предмете у срп. нар. основној школи предаје учитељ (учитељица)...“

Школског закона за комуналне школе у краљевини Угарској немамо пред собом, оперираћемо дакле са горе изнесеним одредбама.

Ко помно прати извештаје о раду конзисторијалних седница, могао се одавно уверити да скоро свака седница конзисторијална имаде међу осталим предметима и по који спор свештеника са учитељем да реши. Разнородни

су узроци овим жалосним споровима, о којима би нам и жупанијске архиве много умеле приповедати. Испитивање свију тих узрока није тема овога essay-a, но за решење у напису постављене теме потребно је да укажемо на ту околност, да је и горе цитовани §. 209. школског закона од 1888 г. створио многи заметак свештеничко учитељских распри, те да је из цигог тог узрока несходан.

Претпостављамо да би се световно учитељство потпуно могло сложити са речима законског наређења „но учитељ је обвезан духовника своје вјере у том подупирати тер га, када налогом послова. . . . буде запречен, замењивати.“ Али да се са речима „*или иначе* буде запречен“ не може и никад неће сложити, о томе је све нас који се у парохијској служби налазимо, пракса одавно уверила.

У осталом да видимо какво значење имају те речи законског текста „*или иначе*“. Да ли оне што прецизирају?! Док речи „налогом послова“ алудирају на службене послове душепопечитељеве, дотле не можемо никако разумети шта је законодавац мислио рекши речима „или иначе“, ако већ није мислио приватне послове свештеникове, те му законом загарантавао да ће га световни учитељ за време обављања њихова у веронаучној настави по дужности заменити. На када се њеће и налази вероучитеља који се кад и кад, па и почешће овим законским „или иначе“ користе, зар није онда разумљиво да световни учитељ праведним гњевом плане*), и да се баш овим законским наређењем многи заметак спора створи. Нека нико не замери, али amicus Plato, amicus Aristoteles, sed magis amica veritas.

Претпоставили смо да би се световно учитељство могло сложити са законским прописом, који му налаже да замени свештеника окупираног налогом званичних послова, а како и да не, та учитељи су разумни синови св. цркве наше! Али друго је питање, да ли је ова замена са стране учитеља педагошки оправдана; да ли се слаже са учењем катихетике као педагошке дисциплине; и да ли се у пракси показује сходном и плодоносном?!

Пре свега свештеник као катихета мора познавати учење катихетике скроз на скроз. Познн његов налаже му да се бави свакодневно овом специјалном методиком и да прати развој њен. Доспева ли на то и световни учитељ, који је окупиран са студијом неколико специјалних методика световне струке? Сигурно не. Али узмимо да се поneки световни учитељ редовно бави и катихетиком, то још не стоји да би његова замена успешна била. Јер и ако је у веронаучној настави примљена објективна метода, то ипак стоји чињеница, да апсолутно објективне методе нема, него је иста натруњена индивидуалношћу вероучитеља, на што су катихумени већ навикли, а индивидуалност учитеља — заменика, биће свакако различита од оне вероучитељеве. Напослетку питамо: којим би се педагошким прописима могла оправдати установа, да два учитеља истим ученицима наизменично предају један те исти предмет? — Педагошка nonsens. — Сетимо се на овоме месту борбе на пера, која се пре неку годину борила у педагошком свету, борбе о алтернацију!

А у пракси ево како бива: Одкуцава полак часа. Учитељ по галами школској познаје и дознаје да катихета неће доћи. Улази у школу, ветри школски локал, пропитује докле су дошли, нареди монитора и т. д. Савеснији ће испитивати, најсавеснији предавати — али никаде они одушевљени, с којим предаје своје предмете, јер зна да је то дужност његова друга по позиву, а не његова.

Тако и педагогија и пракса устаје против ове установе о замени, и против садашњег односаја световног учитеља према науци вере у комуналној школи краљевина Хрватске и Славоније.

Док је школски закон од 1888. год. поставио световног учитеља помоћником вероучитељевим, дотле је школска уредба од 1872. год. предала *све* наставне предмете, па и науку вере у руке световног учитељства. А да ли с правом? Нипошто! Правило 64. светог шестог васељенског сабора трулског говори: „не сме световњак пред народом држати говоре или учити и тиме узимати на себе учитељско достојанство, него има се покоравати установи, коју је Господ предао, и слушати оне који су благодат учитељске речи добили и од њих се божанственоме поучавати . . .“ Наређење овога правила тиче се у строгом смислу јавне проповеди догматичког садржаја, а у ширем смислу

*) Види „Napredak“ од 1905. год. Број 22. стр. 339, учитељ нека не буде само „помоћник свештенику“ у тој задаћи. Зар да овај буде помоћник, који прши готово сву дужност свога друга?

свакога учења у области вере. Преосвећени Милаш у своме „Црквеном праву“ пише: „Без овлашћења епископа нико не може у никаквој школи предавати науку вјере, нити се могу без његовог одобрења уводити вјеронаучне књиге, те по њима предавати“.

Епископ је дакле врховни учитељ вере у својој епархији, а свештеници постају учитељима архијерејским рукоположењем; њихова власт учења извире од пуноће власти епископове добивањем тзв. missio canonica. Према томе домаћин свештеник по каноничкој мисији у парохију, прима са душепопечитељским дужностима у парохији и право учења свију парохијана, па и оних малених који школу полазе. Канонички катихета је дакле парохијски свештеник, а школска уредба од 1872. дерогира његово катихетско право.

Показали смо да се не можемо сложити ни са горе цитованим §. 209. шк. закона, ни са оним 23 §. шк. уредбе, да не одобравамо односај световног учитеља према науци вере у основној школи, који је и како је тим законима нормиран. Но дужни смо одмах овде изјавити, да није сврха писања ових редова, да световно учитељство одбијемо од вероначуне наставе. Никако! Нама је добро познато, да би већина нашега учитељства уложила жив и оправдан протест против тога, јер прожмана љубављу према св. православној вери, без сумње жели и тражи начина, да улије те љубави и повереном јој подмлатку. С друге стране опет учитељи као педагози добро знају, да је наука вере моћно и силно средство, којим се поспешава достигнуће постављеног им васпитног циља т. ј. религиозно моралног васпитања школске младежи.

Свештенство опет види у световном учитељству природне своје сатруднике у младоме саду винограда господњег — у школи, па ће му увек годити да оно на одређен начин партиципира у религиозно моралном васпитању деце и помоћу науке вере. А филијали многи, па рецимо и територијална констелација многих парохија нука шта више свештенство да тражи сатруднике у особама учитеља своје вере. Понављамо дакле да није сврха овим ретцима одбијање учитељства од вероначуне наставе, него је сврха правилније регулисање постојећег већ односаја.

Ево како:

У сабору краљевина Хрватске, Славоније и Далмације чује се већ од неколико година да ће се школски закон подврћи ревизији. На предлог нашег св. Синода могла би, а држим и хтела би земаљска влада у свој законски пројект ставити онако именьен речени §. 209. „... Но учитељ је обвезан духовника своје вере у вероначуној настави помагати. У ту сврху употребиће учитељ из недељног броја сати четири сата на читање библијских повести са ученицима своје вере, те изналачење из њих моралних поука.“ Ово није илузија поникла у земљи Утопији. Овоме сличан параграф постоји in concreto у баденском школском закону од 8. Марта 1868. односно 13. Маја 1892. и то §. 22. који гласи: „Der Religionsunterricht wird durch die betreffenden Kirchen — und Religionsgemeinschaften besorgt und überwacht. Sie werden bei Erteilung desselben durch den gemäss §. 26. abs. 3. als befähigt erklärten Schullehrer unterstützt. Zu diesem Zwecke sollen aus dem wöchentlichen Stundendeputat eines Lehrers, soweit erforderlich je sechs Stunden vermendet werden.“

Са прећњаком горњега параграфа у наведеној од нас стилизацији, добили бисмо неизмерно много и — сви би били задовољни.

Световни учитељ би био задовољан, јер он не би био више „помоћник“ него сатрудбеник. Његов односај према науци вере био би прецизиран. Не би било више изложен евентуалној злоупотреби онога „или иначе.“ Библијске повести, то моћно средство за религиозно — морално васпитавање стојало би му на диспозицији и дејствовало стоструко боље од свију измишљених и нагегнутих причица у школској читанци са погођеном, а богме много пута и пронашеном моралном васпитном тенденцијом. Прилике да ученицима улије своје жарке љубави према св. православљу — било би на овај начин довољно.

Градиво вероначуно је велико. Свештеник сам или не доспева, или га тешком муком свега сврши. На овај би начин био рад подељен; прописано би се градиво свршило, и више, јер садашња наставна основа не испуњује му библијских повести ни приближно све што би било потребно. Катихета би оперирао са већ деца познатим библијским повестима. Успеха би било за трећину више и — свештеник би могао задовољно дати хвалу Богу.

Од каквих би пак благотворних посљедица била оваква уредба по оњу корист, по мир, љубав и слогу, по хармонију између оба учитељства — очито је.

Овако стилизован параграф имао би се унети и у школску уредбу за срп. нар. основне школе, чиме би свештенство дошло до свог каноиског права учења и своје малене и младе духовне пастве, а учитељство би било стављено у исти положај према науци вере, као и браћа им на комуналним школама.

На завршетку напоминњемо, да учење наше св. цркве захтева и то, да се за свакога световног учитеља као сатрудбеника катихетина у настави науке вере (најзгодније на предлог дотичнога протопрезвитера) изиште од дијецезана епископа посебна missio canonica, која би се у случају доказане недостојности имала одузети. Генерална мисија није никако сходна данашњем добу, које рађа и по где којег учитеља a la Јанкулов.

Погреб

† архимандрита Илариона Руварца

11. (24.) августа 1905. године.

Мушевитом се бранном прочула широм Српства тужна вест, да је издахнуо болни архимандрит гргетешки.

Није било валда ијоле образованијега Србина, који није у том часу, кад дође до њега тај глас, схватио величину губитка народног.

Знајући то, сваки се од нас тада са признањем сетио пожртвована рада и стечених заслуга овога растом мала, али духом велика српска калуђера, који је животом знао своме калуђерству смисла дати, и који се умео отрести сваких обзира светских, те се управо јуначки и неустрашиво борити за истину.

Није могуће било да сваки поштовач ода почаст умрломе ученаку нашем присуствовањем својим на погребу, али се зато ипак на дан погреба његова скупила са разних страна где Срби живе импозантна множина људи, која је тим импозантнија била, што њу добрим делом сачињаваху српски великодостојници и представници највећих и најзнатнијих културних институција наших.

Међу оним, што дођоше да свесно и са осећајем некога дуга према великом покојнику даду изражаја свом пијетету, била је и Његова Светост патријарх *Георгије* са преосвећеном господом епископима пакрачким *Мирономъ* и будимским *Лукијаном*.

Српску цркву у Србији заступао је г. Кирил, умировљени ректор богословије св. Саве из Београда, а преосв. господина митрополита дабро-босанскога Николаја заступао је његов изасланик протојереј г. Димитрије Јанковић конзисторијални саветник из Сарајева.

Високопреосвећеног Г. епископа темишварског др. Георгија, заступао је игуман ман. Св. Ђурђа г. Стеван Николић, који је уједно заступао и архимандрита бездинског Исака Дошева.

Високопреосвећеног г. епископа бачког Митрофана, заступали су г. г. дворски ђакони Георгије Николић и Никанор Чобановић; Александар Јорговић школски надзорник и Влада Јанкулов епархијски бележник.

Монашко наше свештенство листом је готово похрлило, да ода последњу почаст архимандриту гргетешкоме, а многобројно беше заступљено и мирско свештенство. Између осталих били су присутни из Карловаца протопрезвитери г. г. Јован Јеремић, Василије Константиновић и Иван Машировић, протопрезвитер Василије Николајевић из Ирига и Урош Ђурић из Винковаца; професор и катихета новосадске гимназије Михајло Маловановић; пароси: Михајло Медаковић члан М. Ц. Савета из Јасеновца, Максим Живковић из Нови Карловаца, Илија Бећеслијин из Темишвара, Ђорђе Велић и Вељко Миросављевић из Новог Сада, Васа Латинкић из Јаска, др. Јова Радивојшев из Пирочца, Лука Мишић из Ирига, Јова Латинкић из Паиловаца, Никола Недељковић из Шимуноваца, Димитрије Станисављевић из Војке, Дамјан Прерадовић из Голубинаца, Радослав Марковић из Инђије, Никола Арсеновић из Госпођинаца, који је заступао црквену општину. Бранко Иванић из Врдника, Влајко Станисављевић из Вуковара, Вељко Радованчев из Црепаје, Душан Радуловић из Панчева, Сима Араницки из Ст. Пазове; Драгоје Драгојевић из Крушедола и други

Заступали су: Српску краљевску Академију у Београду г. г. др. Јован Туроман професор Велике Школе у миру и Јован Н. Томић, библиотекар Народне Библиотеке у Београду; Српски Универзитет у Београду г. др. Станоје

Станојевић професор универзитета; Српску Матицу у Н. Саду г. г. Антоније Хаџић председник матичан, секретар др. Милан Савић, професори новосадске гимназије Тихомир Остојић и Милан Јовановић, чланови Књижевнога Одељења; Српско богословско училиште у Ср. Карловцима високопречасни г. ставрофор Јован Вучковић, ректор; Српску вел. гимназију карловачку г. Радивоје Врховац, директор; Српску вел. гимназију Новосадску г. Василије Пушибрк директор; Српску вишу девојачку школу новосадску г. Аркадије Варађанин управитељ; семениште манастирских питомаца управитељ г. Герасим Петровић; српски учитељски конвикт Ђока Милић, учитељ; централни завод из Н. Сада г. г. управитељ Лаза Милошевић и председник Љуба Стефановић; Српску манастирску Штампарију г. Милутин Јанковић, фактор са целокупним особљем, српску читаоницу у Госпођинцима г. Секула Попов свршени богослов.

Било је више г. г. изасланика, који су заступали поједине црквене општине, а нерадинска и црквена и политична општина учествовала је корпоративно при погребу са својим часницима и чиновницима.

На погребу су били још г. г. народни посланици на земаљском сабору др. Лаза Секулић, патријарашко-народни секретар, др. Тоша Недељковић, Никола Петровић велеповедник из Ст. Пазове; Барон Јосиф Рајачић, надзорник црк. нар. добара; др. Лаза Костић; из Бача г. Аврам Ђукић ц. и к. генерал-ингендант у миру; из Карловаца: г. г. професори гимназије Јован Живановић, Петар Нинковић, Милан Недељковић, Ђорђе Магарашевић, Михајло Јаковљевић; Лаза Обреновић сенатор и Федор Пајдак градски капетан; архитект Влада Николић; Јован Станковић поседник, Емил Ђармат поштар, Павле Лазић агент, чиновници црква. нар. фондова Ђорђе Ракић и Илија Чаржић, Стеван Јанковић трговац и многи други; из Ирига: г. г. Никола Бребарина кр. котарски судац и Милан Вурдељ пристав, Лука Лешић управитељ кр. котарске области, лечници др. Сава Мирковић и др. Сима Грчић; др. Веселин Николајевић кр. јавни бележник и његов конципиент др. Стева Добричић; Стева Радић равнајући учитељ; Урош Вујић поседник, Коста Матић трговац и многи други; из Инђије г. г. др. Ђурица Живковић и Никола Контић велеповедник; из Шатринаца г. Виктор Рогулић велеповедник; из Руме г. Никола Ђурић, трговац; из Сарајева г. др. Бошко Петровић професор; из Сиљета Петар Матавуља поседник; млади барон Хајкинг син немачког посланика из Београда и драгоман Реслер; из Земуна г. Јова Карамата управитељ занатлијско-трговачке банке; уредник „Браника“ г. Јанко Перић; из Горњих Карловаца г. Милићевић трговац; из Голубинаца г. Светислав Николајевић трговац; из Чортановаца г. Лука Јовић умировљени бележник; из Белегиша г. Сава Сладаковић бележник; г. Милан Иванчевић, професор из Загребу; из околине много г. г. учитеља и учитељица, бележника и осталих општинских часника.

Из околних села, а особито из Нерадина, Ирига, Крушедола, било је много њих од свију сталежа.

Од омладинске стране био је заступљен: „Омладински Гласник“; гимназ. књижевно друштво „Сгражилово“ у Карловцима; богословско књижевно друштво „Слога“ у Карловцима; срп. академско књижевно друштво „Његуш“ у Загребу; срп. академско књижевно друштво „Србадија“ у Грацу; и „Српски Сокo“ у Карловцима и Ригу.

Заступали су још: жупанијску област сремску поджупан г. Јосиф Суботић и град Карловце градоначеник г. Душан Милић.

Тачно у $8^1/_2$ сахата сазвало је манастирско звоно споменуте заступнике а и осталу множину народа у цркву, где је већ лежао непокривен ковчег са телом архимандритовим, камо је пренесено још у уторник. За час се црква дупком напунила. Оне дивно исписане иконе познатога српског уметника Предића, уоште орнаментика тога храма, па дивна мелодија православне црквене песме, појачане још истинском и лепом садржином својом, узносила је горе мисли побожних Срба, али им је од часа на час њихов душевни мир и расположај реметио поглед на испијено и пожутело већ лице Илариново.

Литургију је одслужио високопречасни архимандрит крушедолски г. Анатолије Јанковић, а асистираху му настојатељи јеромонаси: Фенечки г. Корнелије Зубовић и раковачки г. Данило Брзаковић са јерођаконима г. г. новосадским Никанором Чобановићем и крушедолским Георгијем Бојаниħем.

Пред крај службе, ушла је у цркву Његова Светост Патријарх са епископима и другим низом осталога свештенства. Кад се довршила литургија, почело је опело. На опелу началствовао је преосвећени епископ будимски г. *Лукијан* а са њиме служило је 35 свештеника обојега реда.

Но молитве епископа и ових свештеника нису биле осамљене, јер се њиховима молитвама придружише и искрене молитве архимандриту захвалних Срба, који се тамо стекоше.

Молитве наше није прекидао ничији плач и суze. Ником сигурно и не пада на памет да плаче, јер када је видео Илариона, и нехотице се морао позабавити мишљу, како је то тешко бити карактер, како се то данас не исплаћује, али како је *то* бити, ипак најлепша ствар на овоме свету. Није ли зар за то и архимандрит грегетешки стекао уважење и поштовање својих сапленика?!

Са покојником у име цркве и свештенства у храму опростио се високопречасни архимандрит бечунски г. Димитрије Бранковић. У цркви је још говорио у име богословије карловачке познати са своје речитости високопреч. г. ректор Јован Вучковић. (Њихове говоре донели смо у прошлом броју. Уред.)

После ових говора, који су са пажњом и учешћем саслушани, завршен је посмртни обред тиме, што је тело архимандритово преливено, а затим и заклопљено.

Над сандуком Иларионовим положилу се венце његови духовни синови; а браћа његова у име своје и својих породица и српска манастирска штампарија, као своме оснивачу, од природног цвећа.

Одмах затим свештенство — његови духовни синови — понесе ковчег са телом Иларионовим, те отпоче свечани опход око храма, ког је покојник обновио. Пред сандуком иђаше је Његова Светост са свештенством, а за сандуком тужна браћа са родбином. За њима је ишао остали народ, који је заједно са оном групом ђака, што дивно појаше, сливао своје осећање у песму „Свјати Боже“ што мукло одјекиваше.

Пошто је обнесено око цркве, упути се тужна пратња да га однесе на место, где је велики покојник најрађе боравио и мислио. На једној тераси, која се зове „Табла“, а тик је уз манастир, ископана му је костурница. Близу костурнице коју осењава дубоки хлад, што га дају гранате храстови и липе, спуштено је тело архимандрита Илариона, чије су очи раније умеле тако жудно гледати и назирати за оним српским крајевима, што се пружају ка Саве и тамо још даље, даље. . .

Пошто је Његова Светост патријарх сео у спремљену фотељу, почеше се низати говори. Први је узео реч г. Јован Н Томић. Говорио је у име Српске краљевске Академије. У име књижевнога Одељења говорио је професор г. Тихомир Остојић, а у име гимназије карловачке директор г. Радивоје Врховац. За Матицу Српску говорио је професор г. Милан А. Јовановић. Низ ових значајних говора завршио је академик професор Универзитета г. др. Станоје Станојевић. Овај говор, који се одликује особито лепом садржином, силан је утисак учинио на присутне, јер је са разумљивом патетичношћу наговорен. Тако може говорити само онај, који истински тужи за учитељем својим!*

Сировод се крену гробу. Још једна молитва, и једно „Вјечнаја“, па Фрушка Гора прими у хладна наручја своја тело једнога знаменитога Србина, чије ће се име свагда са пијететом помињати.

Нека ти је лака земља архимандрите Иларионе и Слава ти!

Са погреба су се вратили сви у манастир, где је био ручак. На ручку је Његова Светост Патријарх Георгије напио у покој души Иларионовој, на што је отпојано „Вјечнаја памјат“.

Братство манастира Грегетега — скоро сами духовни синови Иларионови —, приредило је своме духовноме оцу и управитељу Иларіону богату трапезу и за богаташа и за сиротињу.

— ћ.

Штампани књижевни радови архимандрита Илариона Руварца.

I. *У „Седмици“.*

Иларион је као богослов карловачке богословије написао и дао штампати у „Седмици“ за 1856., што је излазила у Новом Саду први свој састав — расправу —, под насловом *„Преглед домаћих извора старе српске повесници“.*

* Ове говоре доносимо у данашњем броју. Уред.

Под исту се потписао Јован Руварац.

У „Седмици“ за 1857. и 1858. изишао је други његов састав — расправа — под насловом: „*Прилог к испитивању српских јуначких песама*“.

Под ову се потписао *Вајунов*, а то с тога, што патријарх Јосиф Рајачић није волео да богослови пишу по новинама, а и с тога — као што рече — „што је покојни Јаша Живановић, пријатељ оца мога и мој добротвор, називао Вајуном оца мога“.

Обе је ове расправе прештампао Изарион под насловом: „*Две студенческе расправе* И. Рувараца, прештампане из „Седмице“ листа за науку и забаву за г. 1856. 1857. (и 1858.) и његовим трошком — поводом науљеног састанка у Бечу 1884., оних Срба и Хрвата, који су се у годинама 1850.—1854. тамо ради науке бавили, издане. — Н. Сад 1884. 8° 116.“

II. *У „Летопису Матице Српске“.*

У књизи 111. „Нешто о кроници деспота Ђорђа Бранковића. (Прилог српској историографији).

У 115. „О раду Милоша С. Милојевића у „Гласнику“.

„О цароставнику или цароставним књигама, с погледом на важност њихову за српску повесницу“.

У 117. „Повесна слова о кнезу Лазару, деспоту Стефану Бранковићу и кнезу Стефану Штиљановићу“.

У 150. „Прилози за историју српску: I. О археологији Срба или иначе званих Трибала. II. О архијепископији пећкоој, III. Српски родослов. (Из Најсијева живота цара Уроша)“.

У 208. „Одломак из написане пре 1891. расправе о главним моментима из живота св. Саве, првог српског архијепископа.“

У 210. „О неком народном предању.“

У 212. „Ђурађ Вуковић, деспот српски и Ђорђе Кастриот-Скендербег, вођ арбанашки године 1444.“

У 220. „Прилози историјској географији Србије“.

Расправе из књ. 208. 210. и 212. отштампане су засебно.

III. *У „Гласнику српског ученог друштва“.*

У књизи XXI. „О надпису у цркви села Богдашића“.

У XXII. „Житије цара Уроша, од Најсија патријарха.“

У XXIII. „О бегству патријарха Арсенија IV.“.

„О каталозима српских патријараха.“

У XLVII. „К објашњењу извора српске историје“ I—XII.“

У XLIX. „К објашњењу извора српске историје“ XIII.—XXIV.“

Прилошци су ови посебно отштампани.

У XLVII. „О каталозима српских патријараха“.

IV. *У „Radu jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.“*

У књизи V. „О prienosu tiela sv. Luke u Smederevo“.

У XVI. „О натпису на епитрахиљу у ман. Бањи код Котора“.

У XIX. „О првим годинама Душанова краљевања у хронолошком погледу“.

Ова је расправа посебно отштампана.

V. *У „Матици“.*

За 1868. „Краљице и царице српске“.

За 1870. „О роду деспотице Анђелије“.

VI. *У „Годишњици Чупићевој.“*

У књизи II. „Нешто о Босни, дабарској или добробосанској епископији и срп. манастирима у Босни.“

У III. „Хронолошка питања о времену битке на Марици; смрт краља Вукашина и смрт цара Уроша“.

У X. „Вук, најстарији син Стефана Немање и Вукановићи.“

„Мирослав, брат Стефана Немање вел. жупана српског.“

У XIV. „Прилошци к познавању извора српске историје“.

У XX. „Прилошца“.

VII. *У „Старинару“.*

За 1886. „Примедбе на извештај о српским црквеним старинама на будимпештанској земаљској изложби.“

За 1887. „Судбина манастира Винче у Србији.“

За 1888. „Прилошци и грађа за повест о српским манастирима.“

„О кучаинским манастирима по записима. I. манастир Раваница“.

За 1889. „О кучанским манастирима по записима: II Витеоница III. Орешковица IV. Бразача V. Сисојев манастир VI. Ждрелски манастири а) Благовештенски б) Световаведенски VII. Манастир Ресава."

За 1892. „Старински прилошци I. и II."

VIII. *У „Гласу српске краљевске Академије."*

У XVI. „О натпису на цркви Херцега Стефана у Горажди."

У XL. „О цетињској штампарији пре четири стотине година".

У LXII. „Рашки епископи и митрополити."

Засебно издање: „Одломци о грофу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу патријарху. Са три излета о тобожњој великој особи српског народа". 1896.

IX. *У „Споменику кр. српске Академије".*

У X. „Опис турских области и у њима хришћанских народа, а нарочито народа српскога, састављен 1771. српским патријархом Василијем Бркићем."

У XXXVIII. „Повеља патријарха Мојсеја, дана рашком митрополиту Арсенију Јовановићу".

X. *У „Годишњаку."*

У II. изишао је животопис Илариона Руварца, што га је написао сам Иларион за Академију.

XI. *У „Вили".*

За 1868. „Примедбе на одломак из Српске историје Панте Срећковића: „Краљ Дечански".

XII. *У „Стражилову".*

За 1887. „О синовима Дечанскови".

„О кнезу Лазару".

Прештампано у књигу 1887.

„Историјско географско иверје 1. Бобавац-Травник 2. а) „наветник" и „наветништво" б) „побочник" в) „тимени" 3. Елгос-Елос 4. а) „Broncho-Бровно б) Krucho-Крушевац.

За 1888. „Прилошци: а) О иноку, с којим је Растко пребегао у св. гору; б) О имену и најаву првог српског цара в) Feyczkev-Сланкамен."

„Трилогија I. Сиромах Димитар из Куника. II. Кнез Кристифор Франкопан и залчловик" III. Јанош, краљ угарски честита Мехмед-бегу Јахијаташићу, господару српске земље."

„Историја српског народа. Написао Панта Срећковић. Књ. II. Приказао Иларион Руварац."

За 1892. „Још једанпут о Љубенграду".

„Прилози за повест српског народа у земљи угарској. I. О најстаријој привилеђији, даној српским насељеником у Јенопољу 1440. II. О. козинским привилеђијама."

XIII. *У „Нашем добу."*

За 1885. излазио је у неких 50 бројева од 41. бр. „Прелаз с приказа на критику историје Панте Срећковића."

А из истог је листа за исту годину отштампан: „Претходни приказ књиге: „Историја Српског народа, књ. I. написао Панта Славков-Срећковић" 16° 50.

XIV. *У „Шематизму Архидијецезе карловачке."*

За 1884. „Кратки исторички нацрт епископата у Срему у опште и на посе сремско карловачке Архидијецезе"

За 1892.: „Православни српски манастири у Срему."

Ова су два састава изишла без потписа, а написао их је Иларион.

XV. *У „Шематизму православне епархије Бококоторске, Дубровачке и Сићанске".*

За 1888. „Списи и записи, који се тичу пострижника ман. Савине Партенија, који је умрьо као епископ посвећена у Ср. Карловцима."

За 1889.: „О напуштању далматинске епархије владике Стевана Љубибратића и његовом избору за Костајничког владику."

XVI. *У „Гласу истине".*

За 1886. и 1887. „Што се и како се и с које се стране досле покушавале, да се и код нас оснује *Семинарија* за кандидате свештеничког реда?"

Прештампано за себе. 8° 50.

XVII. *У „Гласнику земаљског музеја у Босни и Херцеговини."*

За 1891. „Драга, Даница, Реса".

Отштампано 8° 16., а у Бечу 1894. на немачком језику.

За 1892. „О натписима у озренској цркви и о живопису исте Страхиње“.
Отштампано 8⁰ 8.
„Катавина, кћи Тврtка I. бана од 1353. до 1377. и од 1377.—1391. краља босанског.“
Отштампано 8⁰ 7.
А у Бечу 1894. на немачком језику.
За 1893. „Двије босанске краљице“.
Отштампано 8⁰ 20.
А у Бечу 1895. на немачком језику.
За 1894. „Бановање Тврtка бана 1333. до 1377.“
Отштампано 8⁰ 16.
На немачком језику у Бечу 1896.
„Три додатка к расправи: Бановање Тврtка бана“.
Отштампано 8⁰ 10.

XVIII. *У „Отаџбини“.*

За 1887. „Г. Панта Срећковић и Шареник у Скопској нахији.“
Отштампано 8⁰ 13.

XIX. *У „Колу“.*

За 1890. „Манастир Убожац“.
„Прилошци. I. Маћедонија.“ Недовршено — Свршетак није написао, који се забацио у уредништву.
За 1901. „Порекло Сибињанин Јанка.“
Отштампано 8⁰ 12.
„О језику. Приложак тумачењу срп. народних песама.“
„Обркапетан Станиша“
Отштампано 8⁰ 4.

XX. *У „Просвјети“.*

За 1892.: „Владике Цетињско-зетске и црногорске“.
За 1894: „Камичци. — Прилошци за други зетски дом.“

XXI. *У „Бранковој колу“.*

За 1897. и 1898. „Montenegrina. Прилошци историји Црне Горе“.
Отштампано у књигу 1888. Друго издање у Земуну 1889.

XXII. У „Arbiv-y für slavische Philologie“.

У X. књизи: Nochmals Mehmed Sokolović und die serbischen Patriarchen.“
У XVII. књизи: „Kleinigkeiten zur Geschichte der Balkanhalbsinsel.“
У XXIII. кн. „Zur serbischen Bibliographie“.
У XXV. кн. „Jovan Maleševac als Bücherschreiber und Büchercorrector.“
У овој је књизи изашла и слика Илариона по уља чланчић.

XXIII.

„О хумским епископима и херцеговачким митрополитима до 1766“. Мостар 1951. 12⁰ 31.
Отштампано на књиге: „Српско православна херцеговачко-захумска митрополија, при крају 1900.“

XXIV. *У „Истини“.*

За 1887. „О пећским патријарсима од Макарија до Арсенија III. (1557.—1690“.
Отштампано у књигу. 8⁰ 120.

XXV.

„Стари Сланкамен“.
Земун 1892. 8⁰ 50.

XXVI.

Као ректор богословије, уредио је први и други „Извештај о богословији“ за 1875/6. и 1876/7. годину.

XXVII. *У „Српском сиону“.*

За 1898.: „Прилошци агиолошки од И. Руварца.“ Недовршено.

XXVIII. *У „Јавору“.*

За 1891.: „На питање: Кад су се Срби са патријархом Арсенијем Чарнојевићем доселили у земље маћарске круне?“
За 1892. „Слика једне српске краљице“.
Још је написао Иларионов чланчић, у ком је побијао Рачког.

XXIX. *У „Беседи“.*

За 1868.: Писма Исаије Ђаковића Адаму Фелдварију и општини коморанској; тестамент Мојсеја Петровића митрополита; писмо општине панчевачке епископу Мојсеју Путнику; Писмо Лукијана Мушицког архимандрита митр. Стратимировићу; завештање Павла Ненадовића, митрополита; заклетва архимандрита односно манастира Крушедола; писма ф. м. л. Петра пл. Дуке митр. Стратимировићу“.

За 1869. I. књиги I. II. и III. и IV. писмо ефимерна Викентија Ракића, архиепископу Стефану Стратимировићу; писмо I. II. и III. Стевана Ризнића, истом архиепископу; писмо I. II. III. и IV. ф. м. л. Петра пл. Дуке истом архиепископу.

За 1869. II. књиги: I. II. III. IV. V. и VI. писмо ковиљског архимандрита Јовсна Рајића, бездинском архимандриту Максиму Секулићу; упутство владином комесару Христофору Игнатцу пл. од Гарнана и Рала за први српски изборни сабор у ман. Крушедолу 7. (18.) Јануара 1708.; препис заповести што ју је високославни дворски воени савет издао комендантима у Осеку, по којој се исти морају старати да упуте у Карловце посланике на предстојећи народни сабор и избор митрополита; први изборни сабор, у ман. Крушедолу 7. (18.) Јануара 1708.; списак драгоцености патријарха Арсенија Чарнојевића, преданих новоизабраном митрополиту Исаији Диаковићу; Извештај дворског военог саветника Христофора пл. од Гарнана и Рала, сталног дворског посланика илиричког народа, о предузетом избору митрополита Исаије Диаковића 1708.; заклетва митрополита Софронија Подгоричанина; Калиник патријарх инекски митрополиту Софронију Подгоричанину; житотопис Митрополита Мојсија Петровића и Викентија Јовановића; меморијал саборни који је дат од христиана на сабору 10. Маја 1713. у Карловци.

За 1870.: синђелија митрополита дабарског кир Мојсеја; заклетва архиепископа Исаије Антоновића; пункти чтоб имущчи бити Архиепископ и вси православни епископи неотложно содержавали (1748.); карловачка општина поклања ман. В. Ремети неку бару; окружница митр. Павла Ненадовића од 27. Јануара 1757. о исповести; канонична расправа арх. и митр. Стевана Стратимировића о женьахшчихсја по произведени свајшченицјех."

Како је „Беседа" с 21. бројем престала излазити, није ова расправа довршена, што ћемо ми учинити.

Иларион је све ове старине обележданио у „Беседи", без да је рекао или да је речено да их је он обележданио, а у истини он их је обележданио.

XXXI. *„Стари записи и натписи".*

У „Старим записима и натписима" што их је г. Љуба Стојановић издао, дао му је Иларион 213 записа.

Осим тога је давао Иларион многима и многима разне старине — па и нама — да их издамо.

А не мање, многима је и многима одговарао на разна питања, и упућивао, где ће што-шта наћи, што им треба.

Што је све остало иза њега у рукопису, за сад се још не зна.

Оно, што је нама предао за живота, *шо* ће се све изнети на јавност у своје време као његови састави.

*

У погледу Илариновог библијотеке имамо за зада ово рећи.

Иларион је оставио иза себе такву библијотеку, какву ретко ко да има у Србству. Он је целог свога века од себе откидао, те трошио на библијотеку.

Како је већи део своје библијотеке он набавио пре него што је дошао у манастир (1874.) за настојатеља; то је могао с њоме по својој вољи расположити.

Ну, он то није учинио. А није учинио с тога, што је он био у пуном смислу речи калуђер, те држећи да калуђер не може имати ништа своја; није хтео да учини расположај ни са библијотеком.

Он је у први мах мислио, да је остави манастиру, те да се споји са манастирском, коју је такође знатно умножио са знатним делима.

Ну, кад смо му рекли, да то не би добро било, пошто би се и његова библијотека развукла, као што су се развукле по манастирима и других настојатеља библијотеке, увидео је и сам да је тај приговор уместан и основан, и на наш предлог, да би најбоље било, да је остави богословији карловачкој, усвојио га је и рекао да ће у том смислу расположење учинити, ако га меродавни усвоје.

Болест пак није му допустила да то учини, те је остало при усменој његовој жељи.

И тако сада стоји до Његове Светости и меродавних, да се Илариновa жеља испуни т. ј. да његова богата и стручна библијотека припадне карловачкој богословији.

Познавајући Његову Светост не само као великог поштоваоца Илариновог, него и као ве-

ликог пријатеља богословије, ми и не сумњамо, да Његова Светост не ће и испуњењем поменуте жеље Иларионове, за што ће и он задобити вечиту захвалност код садашњих и будућих питомаца богословије и њених професора, који ће се користити библиотеком Иларионовом и наставити његов рад, а и код свију научењака као што су г. г. Јагић, Јиричек, Стојан Новаковић, Решетар и многи други, који сви желе да се *тако* поступи са Иларионовом библиотеком, показати и доказати своје поштовања спрам Илариона.

Иларионова је библиотека одмах по његовој смрти по наредби Његове Светости запечаћена.

Шта убуде с њоме, у своје ћемо време известити наш народ, а особито наше научењаке, који се за њу интересују.

Д. Гуварац.

Скупштина Свештеничког Конвикта.

Дана 17 (30) августа о. г. одржана је у Карловцима скупштина Свештеничког Конвикта.

После одслужења Призивања Св. Духа, скупштину је отворио досадањи председник Конвикта протопрезвитер г. Јеремић сходним говором, у којем је истакао заслуге благопокојног патријарха *Германа Анђелића* за овај Конвикат, из чијих легата је исти основан и зграда Конвикта подигнута, и нагласио је захвалност, коју свештенство и његов Конвикат дугују благопокојном добротвору свом. Присутни чланови су својој дубокој захвалности израза дали устајањем са својих места и усклико: „Слава патријарху *Герману*!“

Затим је председник реферисао скупштини о доброчинствима, која је Његова Светост, данашњи патријарх, преузвишени Господин *Георгије Бранковић*, досада учинио Свештеничком Конвикту; а наиме, да је високим решењем својим од 10 (23.) јануара 1900. благоизволео одобрити закључак дана 6 (18) октобра 1899. одржане скупштине свештенично-удовичко-пензионалног Завода Архидијецезе Карловачке, у предмету оснивања Свештеничког Конвикта из легата благопокојног патријарха *Германа Анђелића*, без којег решења се речени Конвикат основао не би. Надаље, да је св. патријарх *Георгије* Свештеничком Конвикту даривао 5000 К, у сврху набаве намештаја за Конвикат, без којег племенитог дара не би се Конвикат могао отворити и свој благотворни задатак отпочети.* Присутни чланови скупштински су устали са својих седишта и пуни захвалности кликали: „Слава Његовој Светости патријарху *Георгију*!“

На предлог председников скупштина је закључила, да корпоративно одмах предстане Његовој Светости патријарху *Георгију* и да својој захвалности и тиме израза даде.

Његова Светост је благоизволела скупштину љубазно примити и после поздрава председника Јеремића очински упутити у стварн унапређивања Конвикта, те милостиво изјавити: — „Ако Бог да живота и здравља, не ће овај прилог (од 5000 К) бити последњи.“

Присутни су Његовој Светости целивали св. десницу и испратили Га из велике дворске дворнице, (у којој су примљени били) са бурним: Живео!

По том су се чланови скупштине, са председником поклонили и, на епископској конференцији искупљеној, високопреосвештеној господи епископима: Мирону Николићу, Лукијану Богдановићу и Дру Георгију Летићу.

Затим је скупштина наставила свој рад. Конституисала се. Изабрала је: за председника протопрезвитера Јеремића, за потпредседника пароха Симеона Араницког, за тајника пароха Радослава Марковића.

За надзорника (управитеља) Конвикту изабран је професор Карловачке гимназије Ђорђе Магарашевић.**

Поред председника, и потпредседника, који нису част обављају и у Патронату Конвикта, изабрани су за чланове Патроната протопрезвитер ставрофор и ректор Богословије Карловачке Јован Вучковић, пароси: Милан Попадић, Светозар Вуковић, Димитрије Дамјановић, Светозар Дујановић, Михаило Николић, Никола Милић и Радослав Марковић. Поводом расписаног стечаја на 40 питомачких места у Конвикту, компето-

* Ми држимо, да је погрешка учињена што се сав новац уложио у кућу, а особито, што је за сако место са видом падато око 20.000 К.

За ту се своту могло наћи подеснје место, односно да се усвојио предлог Његове Светости, који је давао *лепо бесплатно место за конвикт*, не би се морало „кубурити“ са намештајем и „молакати.“ Уред.

** Око избора надзорника води ли су се дуги преговори и пригонори. У колико је овај избор успешно решен, показаће време. Уред.

вало је њих 48, те је изборомъ попуњено свих 40 питомачких места, и то са питомцима из I разреда 13 из II 7 из III 9 из IV 4 из V 4 из VI 2 из VIII 1.

Скупштина је узела у претрес предлог Патроната о измени неких §§-а у правилима Конвикта и ове измене једногласно донела, те ће их на надлежно одобреље поднети Његовој Светости митрополиту патријарху, као врховном патрону Конвикта.

За вођење непосредног надзора о раду и економији у Конвикту изабрани су, поред председника протопрезвитера Јеремића, чланови Патроната пароси: Радослав Марковић и Димитрије Дамјановић.

Правила за питомце Конвикта (кућевни ред) скупштина је донела по напутку, који је, на молбу бившег Патроната, израдио ректор Богословског Училишта г. Јован Вучковић, те је овом записнички изразила и захвалност на уложеном у тај посао труду.

Донесен је закључак о прорачуну око издржавања Конвикта, и закључак о инвестицијама, које се у Конвикту још имају спровести.

Досад уписани чланови Конвикта јесу: протопрезвитер ставрофор и ректор Богословског Училишта *Јован Вучковић*, окр. протопрезвитер Карловачки *Јован Јеремић*, окр. протопрезвитер *Михаило Стакић* из Коренице, пароси *Радослав Марковић* из Иињије, *Светозар Дујановић* из Бешке, *Светозар Вуковић* из Чортановаца, *Симеон Аранички* из Ст. Пазове, *Милан Попадић* из Војке, *Никола Поповић* из Попинаца, *Михаило Николић* из Сјеничака, *Михаило Шумоња* из Залужнице, *Стојан Савић* из Бјелополја, *Бура Косановић* из Дебелог Брда, *Светозар Вукелић* из Тржића, *Симо Рашета* из Доњег Лапца, *Никола Милић* из Стјепана, *Јован Б. Милић* из Шумберка (Барања), *Милан Лучић* из Сусека, *Манојло Оклопџија* из Врела, *Манојло Радошевић* из Буђановаца, *Стеван Велендерић* из Белог Брда, *Димитрије Дамјановић* из Угриноваца, *Ђорђе Гвозић* из Сланкамена, свињел *Валеријан Прибићевић* професор Богословског Училишта у Карловцима, протопрезвитер *Иван Матијевић* катихета гимназије Карловачке. Свега 25.

Свештеничком Конвикту учинили су засада прилог свој: високопреосвештена господа епископи: *Гавриило Змејановић* 100 К., *Лукијан Богдановић* 200 К., *Митрофан Шевић* 100 К., и Др. *Георгије Летић* 50 К., Благоупокојени архимандрит *Иларион Руварац* за *манастир Грегет* 100 К. и г. игуман *Сергије Попић* за *манастир Врдник* 50 К. Гђа *Добрила удова Будисављевић*, у спомен покојног јој супруга пароха — Будисављевића 80 К.

*

И тако је свештенички Конвикат, без великог шума и рекламе, а хвала Богу и добротворима његовим, отпочео свој живот и рад.

Ко уме да се добром делу радује, радоваће се и оснивању Свештеничког Конвикта, јер је то заиста добро дело.

Ко схваћа задатак његов и коме је стало до тога да изврши буде, тај ће га помоћи; ко може морално, а ко може и морално и материјално.

Дужност је то сваког Србина, који се Српством и родољубљем хвали и поноси. Јер, што Свештенички Конвикат буде добра учинио, учиниће га целом српском народу.

Нека је срећан почетак Свештеничком Конвикту. Нека је слава и хвала свима, који су тај почетак омогућили.

А од управе Свештеничког Конвикта тражимо и очекујемо, да све учини што је учинити дужна и што учинити може за напредак те свештеничке установе; јер у тој установи — држимо ми — заложена је и част не само те управе, него *целог* свештенства.

Напредак Свештеничког Конвикта биће и — светао образ свештенства, јер ће и испуњеним задатком те своје установе одужити један дуг своју цркви, свом народу, и доказати, да у свештенству нашем има животне и радне снаге на културном и на просветном пољу.

Браћо свештеници! Аманет вам Свештенички Конвикат, расадник здраве српске школске младежи, у вери васпитане, у српском поносу одушевљене, у науци напредне, у вољи образоване, у дужности тачне и издржљиве ....

Аманет нека је такав расадник сваком брату Србину, свакој сестри Српкињи.

— ћ.

Извештај

о седници срп. прав. митрополитско-црквеног савета, држаној у Карловцима 12. (25.) и 13. (26.) августа 1905. године под председништвом Његове Светости преузвишеног господина *Георгија*, патријарха српског.

Присутна су била господа чланова МЦСавета: преосв. г. епископ будимски Лукијан Богдановић;

преч. г. г.: Јован Борота, окр. протопрезвитар старобечејски; јереј Јован Јовановић, парох доњорајићки; јереј Михаило Медаковић, парох јасеновачки; Др. Стеван Павловић, адвокат у Новом Саду, и Лаза Обреновић, градски сенатор у Карловцима. — Нису дошли у седницу: преосв. г. епископ вршачки Гаврил Змејановић и г. Др. Ника Максимовић. — Бележник је био г. Др. Лаза Секулић, срп. народно-црквени тајник.

У овој је седници донесено 65 одлука, од којих је 45 у бракоразводним парницама, где су у главном све првостепене пресуде потврђене, само је у једном случају првостепено изречена пресуда преиначена, те је у крепости одржани брак разрешен; осим тога су учињене измене у погледу одмерења епитимија. — Бракоразводна пресуда једне епарх. конзисторије, која је један брак прогласила протузаконитим и ништавим због битније, стављена је ван крепости, па је иста епарх. конзисторија упућена, да према предлогу конз. фискала уступи списе кашњем суду на поступање. — Од осталих предмета спомињемо ове: Његова Светост саопћава смрт Илариона Руварца, архимандрита и настојатеља манастира Гргетега и истакавши значајно деловање и велике заслуге пок. архимандрита по нашу св. цркву и српски народ, предлаже да се обзиром и на то, што је покојник у више маха бивао и чланом заменком МЦСавета, уведе у записник жалост МЦСавета над тим великим губитком — што се једногласно прима уз усклик: „Слава му!“ — Молба окр. протопрезвитера С. С. у П. ради донашања начелне одлуке у ствари наплате окр. протопрезвитера за прегледање парох. звања и црквено опћина — враћена је с тим, да МЦСавет није надлежан донети такову одлуку. — Исто је тако враћена молба епарх. конзисторије вршачке, да МЦСавет поради код кр. уг. министарства б. и ј. н., да се срп. прав. деца у држ. осн. школама предаје најмање три седмична часа српски језик, — пошто та ствар спада пред школски Савет. Одбијен је уток П. Л. Н., умировљеног пароха у Ш. и потврђена конз. одлука, којом је одређен распис стечаја ради попуњења парох. места у Ш. — Поводом утока јереја Т. Д. из С., ну без обзира на исти уток, стављена је ван крепости конз. одлука у ствари избора свештеника у С., па је конзисторија позвана да у горњој ствари а на основу обављеног поверенственог саслушања *нову* територну одлуку донесе, у којој ће бити цео диспозитивни део од речи до речи, и о томе заинтересоване странке известити. — Представка Др М. П. из Н. С., бив. конз. фискала, ради поделења отправнине за скоро 30-годишње службовање, враћена је с тим, да не спада пред МЦСавет. — Неки непосредно МЦСавету поднесени поднесци враћени су поднесчима с тим, да се овако у расправу узети не могу. — Одбијен је уток управе ман. В. и потврђена односна конз. одлука, којом је речена управа обвезана, да брату тога манастира јеромонаху П. Г. исплати своту од 471 К за преиначење ван манастира, одакле је самовољом бив. настојатеља истеран. — Пресуда епарх. конзисторије у В., којом је јереј К. Л., администратор парохије у П., због утаје црквен. новца лишен, свештеничког чина — изменьена је у толико, што је исти свештеник осуђен на одлучење од места службе од једнога месеца дана уз епитимију, коју му наложи епископ-дијецезан, пошто је по граф. казненим судским формама исти свештеник осуђен због преступа, а не због злочина, те му се по дисциплинарним правилима не може одмерити најтежа казна. — У другој једној ствари истога јер. К. Л. упућена је конзисторија, да засебно прописно поступи. — Одбијен је уток М. С. из А. и потврђен обављени избор протопрезвитера и пароха арадског односно именовање протојереја Станка Жупанског за пароха и протопрезвитера арадског. — Одбијен је уток јереја Д. П., сист. парох. помоћника у Т. Х., и потврђена конз. одлука, којом утецатељ није припуштен к избору пароха у Т. Х. — Одбијен је призив јереја Д. Р., пароха у Б., и потврђена конз. одлука у дисциплинарном предмету истога с том изменом, што му је диктирана казна од 100 К сниљена на 50 К. — У уточној ствари јереја М. М. у Ј. враћени су сви званични списи епарх. конзисторији с тим, да се МЦСавет обзиром на пресуду исте конзисторије и дисциплинарна правила за парох свештенство не може упустити у расправљање поднеска јер. М. М. и узима на знање извештај епарх. конзисторије.

ЛИСТАК.

Вести.

Епископска конференција. На позив Његове Светости патријарха Г. *Георгија*, одржана је под Његовим председништвом Епископска конференција 18. о. м., у којој су учествовала Високопреосвећена Г. Г. епископи: *Мирон, Лукијан и Георгије*.

У истој је обављен избор професора богословије, те су за сувлете изабрати *Валериан Прибићевић*, патријарашки синђел, *Влада Максимовић* и *Божидар Јеремић*, кандидати петроградско-московске духовне Академије.

Прва су двојица и прошле године суплирали у богословији.

У истој је конференцији објављен избор питомаца за семинар за 1. годину, и примила је: за *пакрачку* дијецезу Мратиковића Милана, Петровића Љубомира, Шувајића Стевана, Попадића Петра, Шуваковића Стевана, Сандера Стевана, Милановића Сава; за *горњокарловачку* Ивошевића Симеона, Слијепчевића Илију, Марчетића Стевана, Бабића Данила, Шушу Константина, Дракулића Дану, Остојића Петра, Радића Милана; за *сршачку* Атанацковића Александра, Рашајског Николу, Момировића Димитрија, Костића Константина; за *будимску* Маргаритовића Корнелија; за *бачку* Купусаревића Стевана; за *темишварску* Ђурића Константина, Дамјанова Саву, Кривокућина Николу, Рајића Тимотеја, који су се обвезали да ће као свештеници најмање пет година у односним дијецезама као свештеници служити.

Чудна појава. Немило је дирнуло све што би рекли браћа Србијанци „пречане“, што при погребу архимандрита Илариона Руварца од свештенства из Србије учествоваше једино архимандрит г. *Кирило Јовичић*, ректор богословије, а од научењака и иначе световњака Академичар и професор *др. Јован Туроман* и *Јован Томић* библиотекар народне библиотеке, и професор универзитета *др. Стојан Стаљевић*, од којих су двојица „пречани“.

Од толиких друштава у Београду, и иначе „пријатеља и поштоваоца“ Илариононих, не беше нико други дошао из Србије на његов погреб.

Та хладноћа од стране браће Србијанаца — бар оних, који су познавали Илариона и његов рад — у толико је више за осуду, кад човек погледи оно силно одушевљење Београђана за поход на прославу у Љубљану, где ће се 28. о. м. осветити споменик словеначком песнику и родољубу *Франьи Прешерну*.

И ако би се у Београду могли на прсте набројати они, који приближно знају рад Прешернов, не смета то ни мало, да се за пут у Љубљану одушевљавају не само Академија, и друга учена и неучена друштва, него и општинари београдски, и официри и занатлије, и трговци, и новинари и ђаци, и адвокати, и апотекари и Јевреји, па и само механско-кафанско друштво и еснафи: штампарско-литографски, воскарски, лебарско-пекарски и други.

Није ми противни, што се одласком у масе Београђана у Љубљану на Прешернову прославу, хоће да покаже свету нека словенска солидарност — које у ствари нити је кад било, нити ће је скоро бити, биће је као и до сада у навесним случајевима у речима и у новинама, а у самој ствари и на делу не —, ал нам је криво, што Срби у Србији не умеју да уважавају и поштују и своје велике људе, па ма то били и „пречани“.

Дворски саветник и професор бечког свеучилишта и познати светски научењак и књижевник г. *др. Ватрослав Јагић*, жали, што му је не могуће и због краткоће времена — наиавно се у Цилу кад је дознао за смрт Илариионову — дођи на сахрану свога „поштоваоца и пријатеља Илариона“, а од браће Србијанаца који се за живота Илариионова показиваше његови пријатељи и поштоваоци, и који му се у толико и толико прилика обраћаше за савет и мишљење — што је он радо и весело чинио —, дођоше на погреб Илариионов *цвило њих четворица*, и то *оног* Илариона, за кога г. професор Јагић рече: „да је био понос и дика не само његове браће и његова рода, него и свију нас који с њиме другујемо, да и не говорим о непрежаљеном губитку за српску и словенску науку“, а професор бечког свеучилишта и познати светски научењак г. др. *Константин Јиричек*: „— — Међу свима, који ће се занимати српском историјом, вазда ће се његово име спомињати са великом хвалом и поштовањем, још у далеким будућим временима. Што сам имао част лично и њим се запознати, чешће га видети, и не ретко и њим дописивати, остаће мени најдрагоценија успомена — —“.

На да и овде не узникнемо: благо нама и нашој „пробуђеној“ свести!

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Српске земљорадничке задруге. У *Бузети* у Банији, у *Борови* и *Батињанима* у Славонији, у *Лежимиру* и *Голубинцима* у Срему са неограниченом одговорношћу.

Послате књиге на приказ.

Српско немачки и немачко српски речник, саставио професор *Јован Грчић*, 1. свеска: немачко-српски. Нови Сад 8° 592.

Издање књижаре браће Поповића. Цена 6 Кр. неувезан, а 8 Кр. увезано у платнени повезу.

Јавна захвала.

Сматрамо за своју свету дужност, да и овим путем најавимо своју топлу и искрену захвалност свима онима, који су нам поводом смрти нашег доброг и никад незаборављеног духов-

ног оца и настојатеља високопречасног Господина

ИЛАРИОНА РУВАРЦА

било усмено, било писмено и телеграфски своје саучешће најавили у нашој великој жалости, односно који су се потрудили и из близу и из даљине да га отпрате до његове вечне куће.

А особито смо захвални Његовој Светости Преузвишеном Господину Српском Патријарху *Георгију* и Високопреосвећеној Г. Г. епископима *Мирону и Лукијану*, који својим високим присуством односно учествовањем при Његовој сахрани, показаше и доказаше своју љубав и поштовање заслуга и рада нашег доброг духовног оца и управитеља нашег манастира.

Не мање хвала и високопречасној Г. Г. управитељима манастирским, јеромонасима и јерођаконима, мирском свештенству, који се потрудише и из близу и из даљине да учествују при опелу нашег доброг духовног оца и настојатеља.

Нека приме нашу искрену хвалу и високопречасна и високоучена Г. Г. говорници у цркви и на „табли“, који у својим дивним говорима изнесоше светао живот и неуморан рад нашег доброг духовног оца и настојатеља, са чијим смо се радом ми и до сада поносили и дичили, а с којим ћемо се поносити док смо живи и славити и хвалити Бога, што нам је у део пала та милост Његова, да се можемо називати његови духовни синови, да смо били под његовом мудром управом и били његови помоћници у управи, са које је наш манастир постао и виђен и славан.

Искрена хвала и нашој журналистици, која је достојно ожалила нашег доброг духовног оца и управитеља.

Свима искрена хвала, а нашем добром и незаборављеном духовном оцу и настојатељу високопречасном Господину архимандриту *Илариону* вечна памет!

У манастиру Гргетегу 22. Августа (4. Септембра) 1905.

БРАТСТВО
манастира Гргетега.

Књижевни огласи.

Изашла је на штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС
СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.
Приложио: Димитрије Руварац.

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр., а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА
НА
СЛУЖБИ БОЖЈОЈ
УПУТСТВО
ЗА
ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА
како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

Изашла је нова књига из штампе:

„ВЕЛИКИ ТИПИК“

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штамарије по 4 круне од брошираног примерка. Укоричен 5.— К.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ад бр. К. 661/481. ех 1905. 1—2 71

С Т Е Ч А Ј.

Овим се расписује стечај на место протопрезвитератског помоћника у Вел. Бечкереску са годишњим плаћом од 1000 К и 300 К у име накнаде за половину сесије.

Компетенти ваља да поднесу инструисане молбенице своје прописаним путем до укључиво 18. (31.) октобра 1905. год. овој конзисторији.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 23. августа (5. септ.) 1905

Председништво.

Ад бр. К. 628/905. 1—2 70

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Срп. Крстуру I. плаћевног разреда. Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 18. (31.) октобра 1905.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 23. августа (5. септембра) 1905.

Георгије с. р.
Епископ.

Бр. ЕК. 184. ex 1905. 62, 2—2

СТЕЧАЈ

Расписује се овим стечај на парохију III. плаћевног разреда у Четвртковцу, протопрезвитерат костајнички.

Рок компетовању оставља се до 1. (14.) октобра 1905. године.

Из седнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 14. (27.) јула 1905.

Председништво.

ДРАЖБА. 66. 1—1

Септембера 12. (25.) о. г. продаваће се у манастару Беочину од овогодишње шумске сече око 24 јутра на јавној дражби у 2 сата после подне

Дрво је раст, буква и липа, за техничку употребу од прве врсте.

Жаобина 500 К.

Управа манастирска.

Бр. Ек. 247 ex 1905. 68 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију у Слабињи III. плаћевног разреда у протопрезвитерату Костајничком.

Рок компетовању оставља се до 1./14. октобра 1905.

Из седнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 11./24. августа 1905.

Председништво.

Бр. Ек. 241 ex 1905. 69 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију у Свињици I. плаћевног разреда у протопрезвитерату Костајничком.

Рок компетовању оставља се до 1./14. октобра 1905.

Из седнице Епар. Конзисторије држане у Плашком, 11./24. августа 1905.

Председништво.

Број 864./К. з. 541. ex 1905. 72 1—2

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохију у Суботској са плаћом V. разреда, а роком до укључиво 17. (30.) септембра 1905. г.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављеног рока потписаној конзисторији поднијети.

Из седнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, дана 23. августа (5. септембра) 1905. године држане.

Председништво.

Ад бр. К. 875./711. ex 1905.

СТЕЧАЈ 64. 1—3

Расписује се стечај на место личног парохијског помоћника јереју Теодору Миковићу, пароху II. плаћевног разреда у Трпињи.

Исти помоћник уживаће половину свију прихода осим стана. Рок стечају до 30. септембра о. г. по ст. кал.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезвитератских знања овој конзисторији поднета.

Из седнице архид. конзисторије, у Карловцима 26. јула (8. августа) 1905.

Председништво.

Ад број К. 925/695 ex 1905.

СТЕЧАЈ. 65. 1—3

Расписује се стечај на упражњену парохију у Лединцима IV. плаћевног разреда. Рок стечају до 30. септембра по ст. кал. о. г.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из седнице архид. конзисторије у Карловцима. 26. јулија (8. августа) 1905.

Председништво.

Бр. Ек. 237 ex 1905. 67 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију у Бачуги I. плаћевног разреда са капеланијом у протопрезвитерату Кривоглавском.

Рок компетовању оставља се до 1./14. октобра 1905.

Из седнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 11./24. августа 1905.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Једина продаја за Хрватску, Славонију и Ријеку

ИЗВРСТНИХ АУСТРИЈСКИХ ЦЕМЕНТНИХ ПРОИЗВОДА

БЕРНАРДО БРАУН и Комп.,

Телефон: 528. **РИЈЕКА.** Брзојав: Бернардо Ријека.

разашиље ПОРТЛАНД И РОМАН-ЦЕМЕНТ признате безпрекорне врсноће испод данашњих тржних цена.

ГРАДИТЕЉЕ БЕТОН-ГРАЂЕВНЕ ПОДУЗЕТНИКЕ

ПРОИЗВОДИШТЕ ЦЕМЕНТНЕ РОБЕ ТРГОВЦЕ ГРАЂЕВНОГ МАТЕРИЈАЛА.

молимо да у својем властитом интересу прије него своја потребе за будућу годину покрију, особито на наше јесенско распачавање причекају, јер ће нам тако бити омогућено вавредно 68, 1—5 повољне купове за год. 1906. закључити.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђени као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крунама** од кованога гвожђа. —

18—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 572. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 18

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у четвртак 15. септембра 1905.

ЗВАНИЧНО.

Наредба

Арх. Конзисторије Ad бр. К. 956/728. ех 1905. у погледу издавања извода из матица.

Поводом једног конкретног случаја, решила је ова конзисторија: путем протопрезв. звања позвати сва подручна парох. звања, да у случају ако би каква странка тражила извод ма из каквих матица, а таки се издати не би могао, јер не постоји; или ако тражи преписе записа, који у матицама на ком другом месту постоји, да се у таком случају имају обратити на ову конзисторију с молбом и питати за савет и упутство, шта се у том случају чинити ваља, да не би дотични парохи имали какве може бити неприлике, које се услед необавештености породити могу.

У Карловцима 26. јулија (8. августа) 1905.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНО.

Преставка

кр. Леополду II. и угарском сабору 1790.

Д. Р.

(Продужење.)

А кад је Карл VI. брат његов правленије краљевства предузео, у то време бивши Архијепископ и Митрополит излажећег народа Викентиј Поповић к њему је ради потврежденија речени привилегија притекао, и то под 2. Авг. 1713. получио. Собору потом краљевства год. 1714. указаном будући исти Митрополитски Архијепископ заједно с Нацијом радио је, да би се повторене привилегије у закон увеле, којему ипак одложеном, нову је само покровителну Диплому како под M) 10. Априла 1715. рјешити благоизволио.

Међусредствене војне, које је Августејшји Карл у то време како с Турчином, тако и с другим народима имао, чрез које су и земље Мађарске даље разширене и повраћене, и колике и какове су услуге

M) Покровителна Диплома Карла VI. Рамског Императора и краља dito 10. Априла, 1715.

Расцијани чинили, будући да су ова цјелом свјету позната, сад казивати није потребно. Но само то проповједити нам остаје, што кад се пређашњи против Турчина рат водити имао, ипак Карл по обичају оца свог Леополда, Сербског тад Патријарха Арсенија Јовановића Шакабенту позвао је, да би к њему као за цјело Христијанство борећем се прилепио се, и народ с којим духовно управља за скинути са себе господство Турско побудио, и сам Патријарх и за њим други на страну његову прешли. Чему тако и учињеном будући, Расцијани који су досад и којекако от Турака трпљени, чрез ову посљедњују невјерност достоинство Патријаршеско Ипекско са свим погубе, и столица ова угаси се, а особито притјажанија која су још ве у Сервији имали, и почетне дужности полезне и наследствене, које су под именом Кнезова имали, (кнез пак или књаз по славенски принца значи) и које са Фешпанским овде у Мађарској дужностима могу се сравнити, погубе, коим равномјерна овде у Мађарској и частима к њој присоједињеним и дан данашњи се очекује. У овом даље ужасном рату, чрез тешку и несносну ону у год. 1739./40. догођиншу се зиму, умножена је она несрећа, коју су у Бачкој, Банату Тамишком и (Дукату) војводству Сремском живили, и имање своје у марви и стоки имали. Јер војска царева не имајући ране и снабдјенија, сено и другу рану без питања је за содержање своје одузимала, којим одузетим марва и стока, приватни имања највећа рубрика, од глади поскапати је морала, без да је икад то наплаћено и зато у крајње сиромаштво већа част од њи бачена будући, постала је жертвом Државе.

Окончаној овој, о којој је сад реч била војни, и живот је Карлов окончан и њему је пресветла Марија Терезија сљедовала. Овој краљици Скиптар дао је род Мађарски заједно са Сербским противу соперника њени одржао, сва Европа сведочи. И она је привилегије и слободу налажењег народа потврдила и обећање предкова своји год. 1743. дана 18. месеца Маја поновила, но дјејствително њиов плод у надежди и на папиру како досад, тако и под њом је остао. Да би се привилегије у закон ставиле, под њом је такође год. 1764. рађено.

Из преднаведени већ сад Свјапченејше Величество, високи поглавари и Славни Чинове и власти видити могу, да је род Сербски плати Расцијански још от постанка краљевства овог свагда за домаћњи, судружни и присни роду Мађарском држан био, и како што су се терети међ овим народима једнако носили, тако да су по истој мјери и благодјејанија раздавала се. А кад је потом Турчин Будим и већу част краљевства освоно, Расцијани да су особито, као на освојеним странама добра и притјажанија имајући, и тамо живећи, највећма беснило његово искусити и у тешко робство подпадати морали. О сојуау рода овог с родом Мађарским извјешчен будући Леополд велики, како је Расцијане за прећи на његову страну, и оружије за олтаре и огњишта своја противу општег непријатеља подећи, и с каковим дјејствијем совјетовао, већ је накратко и у малом наложено; које да није са учињило, сама војска Леополдова, која се с почетка војне само из 30.000 састојаше, и он сам (како што ће се ниже под H) видити) да није чрез Расцијане сачуван био, погинуо би, нити би још ве Мађарска испод ига турског освободила се. На конац да је чрез нове погодбе род овај у пређашње стање поставити, с речију краљевском исти Леополд обећао, које се (погодбе) и чрез пређемнике његове, три управо крунисане Главе поновлене и потврђене имају.

Већ је међу тим стољетне управо ове 1790. протекло, од кад исти народ свагда милост и благоутробије Пресветлог Дома Австријског с величајшим терпјенијем очекиваше, без да је и до дан данашњи получио. У сред пак овог времена, особито под Пресветлом Краљицом посљедњом Терезијом, како у обрјадима својим церковним, — које су свети и први Мађарски краљеви Стефан I., Ладислав I. краљевства овог основатељи и утверди-

тељи, држали, о чем сами њиови закони свједоче, а и Шварциј у учебној својој Дисертацији о том још боље свказује, — тако и у особам, када из грађанске службе сасвим искључен будући, а у војној више Генерала доћи није могло, и на коју дужност, ако је тко с великом тегобом дошао, тим самим надежду на даље изгубио је, — не мање и у добара своја правама без да је што скривио, и шта више покрај повседневни своји нови и нови заслуга гоним бивше тако, да је управо преселење к другому владељнју предузимати морао, а овому препјатствованом будући, готово у очајање повергаем био.

Облакшао је њеколико њиове горке ране наскоро умерши Августејши Римљан-Император Јосиф II. чрез благоутробни Толеранцијални Указ, и тврдом надеждом питали сте, да ће он погодбе чрез предке његове с народом овим учињене, благорутробно и зацјело испунити. Но њиовом Величеству прераном смертију ове године похиђеном будући, и надежда и желанија исте Нације изчезла су.

Ваше тако Величество свјашченејше, коленопреклоно, високе пак Поглаваре нижајше, и Славне Ч. Ч. и в. в. покорно исти народ моли, што би сте при настојећем краљевства Собору народ овај на древња његова права чрез закон благоутробно и милостиво премјестити, и честопоторене његове благоутробне привилегије, као на правну народова и на царским Славног краљевства овог Мађарског правима основане — слеђујућим Системи и законима краљенства сообразним начином међ членове закона унести, и њима силу закону дати благоусердствовали; како:

I. Да би обрјади восточне своје неунитске цркве и у напредак, како и древле за свободне и примљене, сходно благоутр. Дипломи под Г) и Е) у краљевству овом Мађарском и частима к њему присоједињеним прогласили се, за којим сви овим обрјадима убитачни закони, а именно член 46. г. 1741. и у њему наведени, како и сва касателни свободни краљевски варошн, или пак Дистрикта, варошица, скупштина и какова њибуд содружества у овом смотренију искључителне пропстекше привилегије и изјатија да се укину и за двигнута прогласе.

II. Будући да се у предњаведеној Дипломи свобода за избирати Војводу народу овом дае, исто благодјејаније и унапредак задржати и са овим достоинством и (вечитог комита) Фенишпана Темешког достоинство, слеђователно и баронство краљевства сојузити, још на овом Собору да се гледа, исти народ проси, овом стању и пристојна добра присоједињавајући, под којег би предсједанијем, кад потребно буде, совокупити се, и досад обичествене Националне Соборе и Синоде торжествовати могао. Јер имају Кумани свог Капетана, имају Хрвати свог Бана, под којих предсједанијем своја приватна дјела свршују; праведно је тако, да и овај народ свог Војводу и у њему (вјечитог) Фенишпана и Барона краљевства добие и таковим образом да се утјеши, будући да је и више дипломатически доказано то, да су и у старо време из народа овог Фенишпани и Бани, и шта више Палатини такође бивали, и тако ово прошеније старом и древностију и Системом краљевства подупире се, и ко укрјепленију и усовершенствованију ове, то би се још више пожелити имало.

III. Истом благоутр. Дипломом народ се овај от сваког публичног терета и данодајанија изузима, и само војене услуге и у време ратно тунедајанија (gratuita subsidia) давати обвезује се. А сверху тог допушча, поклања и дозвољава цар и краљ овај Леополд I. сним и сваком свободно добара движими или недвижими, која под Турцима у крајинам својим отузму, притјажаније. Откуд којигод ова дозволенија и свободе равсуди, нитко неће одрећи, да нису оне исте, које су Благородни краљевства Мађарског, и тако, да је овај предпохваљени краљ цјели овај народ облагородити хотео, неможе се отказати. Но будући да су међу тим от времена овог много се обстојательства измијенила, и кромје тог класификација житеља краљевства овог, добра и знатна

је, ни мало не удержава се исти народ, от благоутробног таковог сонзволенија и свог повишенија својеволно отступити и класификацију краљевства примити. Но због ове стања свог промене проси, да би и по соразмерности (proportione) восточног не унитског исповједанија душа, и из среде своје Барони, великаши и Благородни ово чрез дотације, ово пак армална писма у оном количеству, у ком се у краљевству Мађарском и Частима к њему присоједињеним налазе, постављали се и добра под камером сад находећа се, међ њима, по краљевства Система, туне делила се. Прошеније пак ово подкрепљивају слеђујући доводи:

1., Што је год Расцијанин под господарствованнем Турским притјажаваю, по предназначеному дозволенију, к њему самом то принадлежи, нити иком то уступити има. А сад

2., Сав народ отступајући от своји преимушчества, обшча нужда требује, да би покрај њеки, по предназначеном начину оно свеобшче право придержало се, како не би иначе от други могућни као досад угњетаваю се; када заиста

3. Барони, великаши и благородни у једном краљевству, по виспреном мњенију великог оног Француза Монтескиона, оно су, што у тјелу једном жиле и нерви, који части тјелесне једну за другу вежу и соједињавају. Одкуд и његово такође благородство, да њи с краљем и краљевством соједини, нужно је, које да су они његда имали, напред је доказано.

4. Што је погодба између краља Леополда I. и између њи учињена двострука: „чини и даћу ти.“ Они су оно, која је требало чинити, без да су крв и снагу своју штедили, учинили, тако и што се њима дати мора, не може се одрећи.

5. Сва данашња камерална добра, једва би већа била, него што су Расцијани пре нег што је Турчин краљевством овим завладао, притјажавали, кад би се само предназначена добро промотрити и историци и књиге краљевске (Libri Regii) пресмотрити хотеле. И кад тако народ овај у своје стање поставити се жели, ништа тако неправедно не иште, кад тражи то, да оно само и толико притјажава, колико су стари његови; и с тим већма, што су нове и толике заслуге његове приступиле, да само ове с предреченим поданнем не би подпуно и по праведи и правичности наградити се могле.

6. И као сами дуг могу исти добара између њи бити имајуће подјеленије просити, и без уверженија правде и правичности нити може им се одказати. Зашто како на предназначени закона, тако и из благоутр. Дипломе под Ж) јасно је, да су десетци овог вјероисповједанија људи к цркви и клиру исти принадлежали. Но от ови, кромје што је Архијепископ и Митрополит под именем равномјерног (aequivalentis) от Дијецезе његове (којим ни оно му се не наплаћује, што би из крајине добити морао) годишње само 9000 ф. примао и прима и данас, проче све ово краљевски фискус, ово пак његови репрезентанти, ово на конац клир римокатолически к себи је насилно привукао. Одкуд народ овај обдержавајући одличним теретом своје прелате и друге церковнике и учитеље, како и зидајући и содржавајући цркве и школе, новим теретом бива обтерећен и удручен, и даље јошче и к плаћању касе домашње (Cassae domesticae) и к спошењу римокатолически терета принуждаваше се, и принуждава се и дан данас. И тако два ова наметнута им убитка, ако се узму, која по правди натраг искати могу, јавно види се, да су тако голема, да никад и цјена садашњи камерални добара загладити не може. И ако тако ничег другог не би било, но зато само (као дуг) тврдо исти народ уверава се, да ће пред Свјашченејшим Величеством вашим, високим поглаварима и Славним Чиновима и властма као праведним Судијама по прошенију овом полућити.

IV. Како тако што се тврдо нада, да ће му прошение ово испунити се, тако к подјеленију речени добара Свјашченејшем Величеству вашем коленопреклоно предлаже, што би при овом јошче Собору једну комасију, које половина и от њи да се состоји, благо-

утробно одредити, и за правило (norma) поставити благоизволили:

1., Да се из исти добара Архи — и Епископи пристојно снабдеју, из који и Прелати и консисторија такође њиово пристојно содржавање да имају.

2., Да се нарочито на оне, који су у пређашњим војнама от времена Леополдови за полаз Државе или велике услуге или пак ове и заједно с њима трошкове давали, или су напослетку у време војне чрез војске Леополдове и Карлове осиромашени, призрјение има, и по краљевском начину имајући призрјение и на пренебрегнуте плодове, награде и управо обдаре. При овом кораку нек изволи Свјашченејше Њиово Величество благоутробно и Славни Собор милостиво један само примјер расмотрити. У свидјетелству војеначалника под Н) Мојсеју негда Рашковићу даном, који по свој прилици от оног Блазија от Рашке исходи, који је год. 1514. приликом потврежденија Вербецијановог Тричастеног Указа Таверник краљевски био. Но међу тим от његовог порода и порекла предстајући, довољно је, да су мужа овог толике и краљу и краљевству заслуге, да једна кто от началника, којих је Пресветли Дом Августијски тад и после Леополда на ово достоинство повисио, веће може показати. Која фамилија ипак и до дан данас, хотја да су и после овог два Полковника из ње била, нити је награђена, много мање да је обдарена.

3. Војници они који су крстове Терезијанске придобили, како садашњи тако и насљедници умерши нек се чрез полученије Спахилука утјеше. Зашто свагда је досад у Мађарској храброст војена не временим, но ријечитим и на насљеднике преходећим благодијањем награђавала се; прикладно је и сад, да се поновљеној Системи краљевства будући, и војена собственост понови.

4. После ови да се достојно призрјение на садашње Генерале и Штабсофицире има.

5. Садашњи, којих је заиста мало, Спахија Спахилуци, по призрјењију заслуга и надежда, да ће сирјеч у будуће отечеству услуге творити, да се распростране.

6. Древни осирочени онакови благородни фамилије новим подајањем добара да се обнове, како и на насљеднике они чиновника, који су кад се по требованију члена 18. г. 1741. сојединеније (свију) крајина у једно тјело (Reincorporatio Confinior) 1741. предузело и 1751. докончало, овде заостали и у Русију населили се нису, и зато су курије благородне особито у Дистрикту са ове стране Тисе добили, да се заслужено има призрјение и нећим притјажанијама обдаре, будући да су другови њиови за себе и своје потомке код страни много веће счастие придобили; зато убитак тај и њима по правди и правичности требало би да се подпуни.

7. Такође и на друге курималисте и армалисте, о којима је известно, да су Дипломе свое не новцима, но заслугама придобили, да се има призрјение.

8. Воени Чиновници они, који су или којих су стари поблагоутр. военом Регуламенту Австријском облагорођени, новим добара подајањем или чрез армална писма благородни краљевства овог нек постану. А при том за напредак нек се то узакони, да би они, који би по благоутр. Регуламенту војеном између жителја краљевства и крајничара облагородити се имали, Дипломе свое и преко канцеларије Мађарске добивали. Зашто садашње крајине свагда су Мађарске и част краљевства или части к њему присоједињени, и зато жители оних јесу граждани краљевства, који не страним, но домашњим благородством утјешити се имају.

9. На научене такође у звањма граждански пристављене и на благо васпитане граждане, при овом дјелу достојно да се има призрјение.

(Свршиће се.)

Протокол грунтов

новија резиденцији Карловачкија.

Д. Р.

Патријарх Арсеније Јовановић Шакабента, пошто је 1737. морао напустити

своју патријарашку столицу — Пеħ — и пређи прво у Србију, (у Београд је стигао 16. Септембра), а за тим по губитку Београда 1739. у Карловце, затекао је у Карловцима малу — незнатну митрополијску резиденцију.

Како је по свом преселењу у Карловце наумио да зида у њима нов патријарашко-митрополијски двор, што је и сазидао, и који је постојао све до 1788. год., када је до темеља изгорео, подједно је настојао, да проширн и земљиште, које је било скучено, и по наведеним овде уговорима, види се, шта је он све и пошто је узео ил променуо од суседа око двора и у грунтовима.

Двор, што га је патријарх Арсеније сазидао, налазио се тамо, где је данас ограда дворска спрам марвене пијаце, и пошто је изгорео, пресели се тадашњи митрополит Мојсије Путник у бивши нашин конак, у ком су митрополити патријарси седели све док није 1892. срушен, и на његовом месту подигнут данашњи двор.

Поменути уговори гласе:

I.

Понеже наша мати, Госпоħа Марна Стојчинова, изволењем всемогушчества Божиа, от сего маловременаго вјека во вјечнаја селенија преставленнем своим отселила се; котораја первјее, чрез многија љети во вдовствје пребиванија своего, и потом посјешчением Божним чрез не малое времја боħезни своеја под долгом јест остала; како о том болшој части здје пребивајушчим карловачким жителем, а особливо сосједам нашим јест вједомо.

По коеја преставленни (перво помјанутаго долга ради, друго што мој муж а имено Тома Марковиħ, никако нежелал здје остати, једино зато, што он свој собствени дом и отечеством в Сент-Андреј имјеет, друго што он различнаја терпјенија неповинен сушч от здје поставленаго Администратора отшчушчал) со једноутробној сестрој моеју Госпожеју Аној (котораја такође са своим Господаром за свог уживање и пребивање себе мјесто тражити даље јест намјерила и пошла), јесам се согласила, и за добро бити обрјела, да дом матере нашеја по гласу тестамента небога, продамо, и с таким способом здје сушчему предпомењутому Администратору Г. Андреју Андреовиħу представљаја вишеписатаго долги узроки, намјерение мое јесам објавила и приказала.

А потом видеħи в такој потребје Јего Блажепство Свјатјејшаго Архиепископа и Патриарха Г. Г. Арсенна Јованновиħа, и притом помишљајуħи Јего отеческујуј милост и незабвеное благодјејание, которое он матерје нашеј и нам сиротам в нуждје нашеј нешчадно показивал, и всјем за уживание человјеческое потребним довођствовал напшаче что в заим повце давал. Кромје же всего того, паки како своему Архипастирју верховному и первому сосједу (да би могл по лишении Бјелградскоj резиденции свое придворне служителе вмјестити, и в будушчујуј обшчества пользу употребити) јему Г. Патриарху поменути дом матере моеја, с домовном мобилном и с једним от 15 мотика виноградом и со сваком такође тому дому надлежашчом и до здје чрез нас употребленом правицом, продадох и примих от него кое первјее в заjам узетих, кое по том придатих за исплаħење долга готових новаца 1250 фор. Сего ради, всјем имже о сем вједати надлежало, сим свидјетелствујуј, и да в пред нити ми дшчери, ниже наши мужеви, ни по нас потомци наши, ни ктолибо он бил, преко сего неимат претендовати.

Лушшаго вјеровања ради, ја мое и како полномошчница сестре моеја име подписујуј и печатвју моеју соутверждајуј.

У Карловци 29. Априла 1740.

М. п. Јелисавета Стојчинова дашчи.
Ана Стојчинова дашчи.

II. Контракт.

Понеже како днес драговолно аз долу именовати на господскому асталу мој дом (котори у коншилуку јест до ишпана Гута куħе, и до Теодора катане) с пјелим грунтом продадох Блажењејшему Г. Патриарху пјеном за 130 фор., кое напшатих се с Ниховим Блажепством до новца. Сего ради даем сие мое своеволное писмо Блажењејшему Г. Патриарху, да от нипје небуду

никакове претензије за вишеречени дом имјети ни ја, ниже ктолибо от мое стране, и от моих потомков, за кое и своеручно крест полажем за цјелое верованије.

В Карловци у Господској канцеларији 1742. ферфара 6.

Тодор Мутић, краљевски латов.

III. *Контракт.*

От данашњега по числу текушчаго датума, даем аз долу именованаја купно с своими синовови мој контракт Блажењејшему и Свјатјејшему Г. Г. Арсенију четвертому Јоановићу Патријарху, како продадо своеволно мој дом, авлиом и цјелим грунтом Ниховому Блаженству у конишлуку до Теодора Латова куће и до ишпана Гута, цјеном за 100 фор., и то напластих се лепо до новца.

Сего ради даемо вишепоменутому Г. Блажењејшему и Свјатјејшему Патријарху сие наше тврдое писмо и своеручно на господскому асталу крстови и имени потврђдуемо за цјелое верованије.

В Карловци у Господској канцеларији 1742. ферфара 6.

+ Теодора, Теодорова домаћица полажем свој крст са своји синови:
+ Стефан Прокић
+ Теофил „

Предомпоју:

М. П. Андреј Андреевић
Администратор.

IV. *Контракт.*

Вједомо и на знание да будет свим, и сваком како Господцкому и варошкому суду, и прочим иншчанциам и власти, идјеже би требовали сеј сочинени и тверди контракт извидјети да јест за цјелое вјерованије и твердое обдержание, како ја доље подписани Максим Аћимовић продао мој дом с авлиом и плацом, која јесте поред куће, такожде и подрум под кућом и други испред куће у авлији како обграда држи шчо се мое именовало, у конишлуку до Г. Живана Поповића и до Петра Чаруџића, и то драговолно продадо у двор Г. Г. Арсенију Јоановићу Блажењејшему Патријарху цјеноју за 100 дукатов оленђиа, кое примих цјело и подпуно.

Того ради даем сеј тверди контракт на варошкому асталу, како ми до посљедка никакове претензије имјети не будемо за продати дом мој, ни ја, моја домаћица нити потомци, ниже кто други от стране сародства нашего, на кое подписујуеја и печатом потврђдују болшаго ради верованиа.

В Карловци ферфара 18. 1742.

М. П. Ја Максим Аћимовић
полажем крст.

М. П. При Станку Милићевићу кнезу карловачкому и при таначници.

Сеј сочинени контракт от продатаго дома Максима Аћимовића Блажењејшему Г. Г. Арсенију четвертому Патријарху прочативши се от стране Господцке, потврђдуетсе Господцкоју печатију за цјелое верование.

В Карловци у Господској Канцеларији 1742. ферфара 18.

М. П. Андреј Андреевић
Администратор.

V.

С овим моеволним писмом сваком вјеројатно чиним, да ја доље подписати, дне и љета нижше положенаго от мое исте самопроизволене воље, јесам променио мое воће с ливадом сушче поред Јефремовића Васе у грунту, и на нем насажденим такожде и нихву која јест испод Стојка Кенћа с ораси и шливами с Блажењејшим и великим Г. Патријархом, Арсенијем четвертим на такав начин, да их Блаженство за сад споменути мој у воросову сушчи грунт у промену дадут грунт цјели у Раши до ограничиа, колико је досад обично к двору карловачкому надлежало.

Того ради ва болшее уверение самопроизволне промене грунта моего у воросову сушчаго за грунт их Блаженства у Раши, моим уготованием соутверђдају сие писание.

У Карловци Априлиа 12. 1742.

+ Јоан Евтић
ва мјесто печата крст полажем.

+ Илија Јоановић
саизволјају сему бити утвержденију родитеља моего.

VI. *Контракти.*

Како по заради дома бившаго Антуна Гута, котори от славне депутације купил јесм, тако ниње драговолно тој исти дом с цјелим грунтом продадох Г. Г. Блаженьејшему Патриарху под двор цјеном за 1000 фор. и наплатихсја лепо с свјатјејшим ниховим Блаженством до новца.

Того ради даем сеј мој тверди контракт Блаженьејшему Г. Г. Патриарху како да посље никакове претензије не буду имјети за више поменути дом ни аз, ниже мои потомци. За јеже болшаго увјерења и крјепкаго утврђења и печатију Господскоју потврђујем

Дано в Карловџе 1742. Маја 6.

М. П. Андреј Андреевић
Администратор.

VII Контракти.

По препорученију Александра Гавриловића из Бае, тетка Петра, Теодора Георгиевића сина, позаради оставшаго дома близ резиденции, јему какоти насљеднику сину Теодорову, и по прошенију к нам да продатсе дом понеже дјете, малого возраста јест, и дом ничто паче по рупируетсе, с согласием такожде славне дирекције осјечке, продаде се много споменутаја кућа с башчом и цјелим грунтом и оправом кућном Свјатјејшему и Блаженьејшему Г. Г. Арсенију Четвертом Патриарху Сербскому цјеном за 970 фор. и наплатисе лепо до новца син Теодоров с ниховим Блаженством.

Того ради даетсе от стране Господцке с знањем високославне вишеречене инџчанџе сеј тверди контракт Блаженьејшему Г. Г. Патријарху, да от ниње не буду до посље никакове претензије имјети ни от кого, а наипаче ни от Петра, Теодора Георгиевића сина.

За ради тога и печатију Господцкоју утверждаетсја за цјелое верованџе и твердое обдержанџе.

В Карловци 1742. Маја 6.

М. П. Андреј Андреевић

М. П. Станко Милићевић
кнез са ешкути и таначници.

VIII. *Контракти.*

Вједомо и на знанџе да будет свим и свакому Господцкому и варошкому суду и протчим инџчанџиам и власти, иже би требовали сеј контракт извидјети да јест за цјелое верованџе, како ја долу потписати продају мој воћњак у двор Г. Г. Блаженьејшему Патриарху цјеном за 25 фор., котори воћњак јест у коншилуку до Стојка Кенћа, и до Девића, что ми је от моего отачаства остало.

Того ради даем тверди контракт на варошкому асталу, како јесам цјело продао, и да неима до посље никто од стране моего сародства претендирати.

На сие подписујуџја и крстом потврђдују за цјелое верованџе.

Дано в Карловци 1742. Јулија 9.

+ Василије Ефремовић

М. П. При Станку Милићевићу
кнезу карловачкому и при ешкути.

IX. *Контракти.*

Вједомо и на знанџе да будет свим и всјакому духовномуже и свјетовном чину или суду, иџјеже би требовали сеј сочињени извидјети контракт, да јест за цјелое вјеројатие, како аз долу подписанаја вадовица почившаго Стојка бившаја супруга продадо (у двор Г. Г. Блаженьејшему Патриарху Арсенију Јовановићу) моју нихву у воросову, кое јест било измеђдју нихве и воћа Г. Јоана Евтића, докле се мое именовало, продадох цјеноју за 25 фор. и наплаћено до новца.

Того ради даем мое писмо на варошком асталу како цјело јесам продала, да неби до послетка никто претендирати могл, ниже пак от стране мое и моих потомстов или сродников.

На сие подписавшисе крстом моим в мјесто печата потврђдују болшаго ради вероџатиа.

Дано в Карловци 1742. ферфариа 18.

+ Ја Стојка Кенћа
домаћица полажем крст.

М. П. Пред кнезом Јоаном Евтићем
и ешкути и таначници за сведетелство.

X. *Контракти.*

Вједомо буди свим и свакому имже би надлежало сеј сочинени контракт увидјети да би вјеровати могли истиноју: како ја дољеподписати Јосиф Радић (з допушченем Госпоцким и варошким) сотворих погодбу или размјену са Г. Г. Блаженејшим Патрнархом Арсением Четвртим, а то јест сицевим начином.

Мој дом кои јест при двору их Блаженства измежду коншинах до Стефана локаја и Јоапа Прокопца с дућаном, авлиом и башчом докуду мој грунг дотицает со всјеми купно их Баженству вручих и дадох; а мјесто же моего дома примих аз от нихова Блаженства дом почившаго попа Станоја купно с башчом и авлиом како контракт указует, који јест плаћен за 300 фор. и с више таксве размјени примих от их Блаженства вишка 40 фор. и с тјеми поравнахомсе.

Того ради дају сеј свидјетелни контракт на варошкому асталу, да ва посљедок аз и моја домаћица или мои потомци, никаковиа имјеем претензие ибо драговолно сотворихом сицевују погодбу, на то подписавши се и крстом моим потврждују и закључују.

В. Карловци 1744. Септемврна 14.

\+ Ја Јосиф Радић полажем крст.

М. П. Пред Јоапом Милисављевићем кнезом карловачким и при ешкути.

Сеј контракт како кнез карловачки с почтеним таначем варошким сочинио јест, тако и от стране Госпоцке потврждуетсе Госпоцким печатом за болше верование,

У Карловци у Госпоцкој канцелярии 1744. Септемврна 17.

М. П. Андреј Андреевић
Администратор.

XI. *Контракти.*

Вједомо творим свим и свакому иже би требовали сеј сочинени контракт увидјети, да би вјерити имјели, како ја дољеподписана Пава, купно и с моим сином Јоапом, драговолно продадосмо наш дом, кои јест при дољњеј цркви у коншилуку до Г. Андреа Калића, и от горње стране с башчом до ешкута Максима и Јосифа Араповића, такожде доле потписата како авлиа посит, кое здопушченем Госпоцким и варошким Г. Г. Блаженејшему Патриарху Арсенију четвртому продадохом цјеноју 300 фор., коих примемши, цјело наплатихомсја.

Того ради даемо сеј тверди наш контракт на варошком асталу, јако неимјети до посљедка ми и наши потомци или сродници наши никаковне претензии, ни за речену суму новцов, ниже за продати дом, за кое подписом и крстови своима потврждуем и закључуем.

В Карловци 1744. Септемврна 17.

\+ Ја Пава попа Станоева сна.

\+ Аз Јоан попа Михаила сип и попа Станоев унук.

М. П Пред Јоаном Милисављевићем кнезом карловачким и при ешкути.

Сеј контракт, јакоже кнез Карловачки с почтеним таначем варошким сочинио јест, тако и от стране Госпоцке потврждуетсе Госпоцкоју печатију за цјелое верование.

В Карловци у Госпоцкој канцелярии 1744. Септемврија 17.

М. П. Андреј Андреевић
Администратор.

* * *

Да се види, какве су цене биле, кад је патријарх Арсеније зидао нов двор 1742.-4. навешћемо их овде.

Аргатин-надничар је имао дневнице 17 кр.; ока је барута ког су цинцари продавали коштала 1 фор. 18 кр.; аршин камена 12 кр.; 1000 цигаља 6 ф. 30 кр.; за пренос цигље од 1000 1 фор; меров креча 14 грошића; цента гвожђа 7 фор. 50 нов.; 1000 ексера за летве 2 фор. 40 нов.; кола песка 12 кр.; 1000 дасака рајница 6 фор. 15 кр.

* * *

Патријарх Арсеније уз двор, дао је у исто време саградити и семинар, и шта је за њега издао и из колико се соба састојао, види се из овог рачуна:

Семинарски трошак.

Собе 2, комору пред собом великом и дућан, и пак кухињу и собу и заход, шчо цигле, песка, балвана, дасака и проче дрвене грађе, ексера и проче грађе гвоздене, пећнжере, тишлеру, клусеру, стаклару проесаниче — — — 400 фор.

Мајстором за руке ћутуре 90 фор. и надницама за кухину и собу 55 фор. сума нама — — — — — — — — 145 фор.

Мајстором ране, бравша, вина, смока, и ракие — — — — — — — 60 фор.

Сума 605 фор.

* * *

У исто је време саградио патријарх Арсеније и дворску капелу, која је посвећена била св. Трифуну.

Иста је постајала све док се није сагранила данашња саборна црква 1762. кад је довршена.

Како је иста капела изгледала, не зна се.

Из рачуна пак види се, да је на њој било 5 прозора, а у трулу 12, 3 крста, 1 велика и 2 мања врата. У капелу се ишло по доксатима — басамцима, пред олтаром је било 6 чирака, а на столовима малих 5 на шајтове.

За капелу је издато зидарима за зидање и бељење окром изнутра, готових новаца 96 дуката, 500 ока бравша, 3 хакова вина, $^1/_2$ акова ракије, 40 ока пасуља и 1 крмче.

При овим су градњама били дунђерин „мајстор Радивоје“, и цимер-мајстор Матиас Ерблингер.

Молерски је посао — управо аншрајхерски — обављао „молер Јозеф“.

Автобиографија

Партенија Павловића

епископа посвећења.

Д. Р.

(Продужење.)

Ѿнѣлиже во презрѣнна сїѧ Хрїстова запо-вѣдь, не тѣчїе запада но й востокъ великїи подняли скѣрби, вѣцы й бостоанїа, зѣх ѹчеш ѧгарянское йго й мѣчйтельство, зѣх же лѣтер-ское й калвйнское ѕлоключїй, всесйлнїй й всеблагїй Бѣх да йспрадитъ й йзвадитъ сѣтїю своею цѣковь ѿ навѣктоих ийдимыих й ийй-димыих врагшев. ѣкоже мнѣгажди йзвадилъ, застѫпйль, йспрадилъ й соборами вселѣнскими, й помѣстнымн й чѣдодѣйствїй. ѣкоже на-пйсано, мѣдрость сада своѣ дѣмъ, й ѹтвердй на сѣдмь стѣлпѣхъ. тако й ѳпостасная мѣдрость Бжїа. Гдь нашь Іисѣсъ Хрїстосъ создалъ своею сѣтїю цѣковь й ѹтвердилъ и ѹкрѣ-пйлъ догматы православными на седмь вселѣн-скихъ соборѣхъ: Нїкейскомъ, царнградскомъ, ефесскомь, халкидѣнскомъ, Кнстантйнопѣл-скомъ-царнградскомъ, Нїкейскомъ й седмь даровашями стагш дха низложйли, попрали й ѹничтожйли Ариянскоѣ, Македѣнскоѣ, Несторїанскоѣ, ѣтихїйскоѣ, ѳрїгенскоѣ, монделйтскоѣ, й йконоборное мѣдровашїе. тридйнскъ матїж-ницы, раскольницы, ѳретицы. Ѣконоборницы, крамольницы разорйти цѣковь Бжїю, но свѣ разорйли й памать нихъ съ шѣмомъ погйбли, цѣковь же Хрїстова торжествуетъ прославѣнъ й поетъ пѣснь побѣдйтелнїю Гдѣ Бѣ нашемъ, ѣкоже йногда ветхозаконный Ісрайлъ ийдѣше свой сопостати погрѫзйни въ морѣ ѣкш блово рѹкою крѣпкою й мышцею высокою, начальствѹ-ющи маріамни съ лики й тумвани, сйце й нйх начинающи Маріамли Ѣроматери, дхѹвѣ-ными лйки й оргаии поѣтъ, поймъ Гдѣви, славнш бо прославнсѧ, ѳретицы й невѣрни вѣрже въ тартаръ. Въ пѣромъ Нїкейскомъ вселѣнскомъ соборѣ при великомъ цари Кнстантйнѣ Благочестйвомъ между 318 сѣтыхъ й Ѣроносныхъ ѻѣцъ, сїали, ѣко сйце меж звѣздами сѣтыи Митрофанъ Царнградскїй, сѣ. Николай мурликійскій, сѣ. Спиридшнъ тримн-дѣнскій, великн чюдотворцн, й йни мнѣзи. въ второмъ при Ѳеодосїй великомъ царѣ, меж йными сѣтый Григорїй Назіанзинъ патрїархъ царнградскій. въ третомъ сѣтый Кирїлъ патрї-архъ алеѧандрійскій при малому Ѳеодосїй, й папинѣ мѣстоблюститель. въ четвертомъ при Мархіанѣ й пулхерїй царѣхъ сѣлъ великомъ чинйца Ефимїа чюдо показала й ѹтвердила православнѣйшо вѣрѣ, й ѳресь ѣутихїйскїю по-прали. при кнперичйномъ царю Ѳеодосїю ма-ломъ два крат прославгій Бѣх чюдодѣйствїемъ ѹтвердйлъ вѣрѣ благочестйвѣ, ѳгда восхщенх ѳтрокъ ѿ народа Кнстантйнопѣлскаго съ царемъ и патрїархомъ ѡ пристатїй страшнагw землй трасенїа, й слышалъ ѧггели побѣдны трїстбю пѣснь безь прилога, й ѣкш ѳтрокъ по

сказáнїй православéномѣ Народѣ предáлъ дх҃ъ господéви, й сíце всемилостíвїй Бг҃ъ йзбелúвшихъ свою цр҃кóвь ѿ Врéмірскихъ éретúчкихъ Ѳеопаскýтствъ, котóрїй дíаволомъ навчéни прилáгали стрáстъ нестрáстномѣ Божествѣ сты́й несмéртній (глаго́лющїе безаконю) распнúйсѧ нáсъ рáди, помúлуй насъ. й пáки ѳгдá клáдословили éретúци невéрни ѩкw не вѣдúтъ воскресéніе, превлáгїй Бг҃ъ пекíйсѧ ѡ нáшемъ спасéніи возвѣ́здилъ й воздвúгль йзъ мéртвыхъ сѣ́дмь вторóкъ въ Ефéскѣ въ нѣкоторóй пещéри, йже лежáли мéртви на зéмли 372 лѣ́та, й ѳгдá костáли, мнѣли, ѩкw ѣ́динъ нóщь тóчїе спáли, пáмѧть йхъ бы́тствїа 22. й смотрúли всѣ́хъ сíе́ видѣ́ніе й зрѣ́лище éретúческое, бúи чúтали въ сíмволѣ чáю воскресéніе мéртвыхъ ѡ Исáїй прорóцѣ, воскресúтъ мéртвїй, й востáнутъ йже въ грóбѣхъ, Илíю, Елíссеа, й самáго Спасúтеля мíра, кáкw воскрéснули мéртвыя, и пáки пáли въ сѣ́ти врáжїя своúмъ нежéлемъ, но превлáгїй Бг҃ъ тáкóвыми чюдесú ѻбрáщи ихъ лю́ди, да не прелщáются ѿ злоковáрныхъ éретúковъ, йже сáми не вѣ́рують, й йны́мъ возбранúютъ вѣ́ровати. — — — — —

* * *

О Партенију Павловићу, епископу посвећења за време митрополисања Павла Ненадовића, споменуто је наш брат Иларион у *„Шематизму православне епархије боко-которске, дубровачке и сићанске за г. 1888.“* „списе и записе, који се тичу постриженика манастира Савине Партенија, који је умро као епископ посвећења у Карловцима“.

У њему је под а) навео запис патријарха Арсенија Јовановића Шакабенте, из ког се види да је његов протосинђео Партеније био затворен у Бечу 18 месеци, од куд је пуштен Новембра 1747.; под б) запис Партенија архимандрита у једној књизи о назначењу своме за епископа посвећења, из ког се види, да је арх. саборне карловачке цркве св. Николе Партеније, на основу закључка народног сабора од 18. Јулија 1749., по ком се имало митрополиту поставити епископ посвећења за помоћника, изабрат у седници синодској од 4. Септембра 1751. за епископа посвећења; под в) запис Партенијев о своме постригу и ступању у чин, из ког се види, да је у Будиму у цркви св. Димитрија на спасов дан 1749. произведен за архимандрита, а у Пећи за протосинђела од патријарха Арсенија Јовановића Шакабенте, да је рукоположен у карловачкој дољној цркви за презвитера 1726. од митр. Мојсија Петровића, да је рукоположен за ђакона у ман. Савини од Хаџи Стефана Љубибратића, архијереја далматинског, и да је у истом манастиру ступио у монашки чин и пострижен од арх. Леонтија; под г) писмо препоручително митрополита Исаије Антоновића од 19. Септембра 1748. духовнику Партенију Павловићу протосинђелу и допуштење за проповед слова божија; под д) тропар и кондак новојављеному св. Стефану из Херцеговине, пострижнику ман. Мораче, који се преставио 1730. фебруара 24., које је по мњењу Иларионову саставио Партеније.

На једном спису спомиње се 1730. Партеније Павловић као ефимерије Архиепископски. (Рук.)

А у „Гласнику српског ученог друштва“ у књ. XXIII. на стр. 252. и 253. приопштио је Иларион „Бегство патријарха Арсенија IV. из Пећи“, што га је описао у једној штампаној књизи карловачке библиотеке, протосинђео патријархов Партеније Павловић 1737. Јулија 27.

По писму Партенијевом од 16. Децембра 1744., ког је писао из Беча неименованом владици рече: „— — но удивљајусја, како забвен бих у вас от сердца, и ни гласа ни слишанија на посланицу јуже послах, знате да ја не имам јепархие, ком сију капелу, и всегда давали епископи по 12 фор. на год, и вонемлите кому задержавате мзду трие године како здје пребивају, и поминају наша имена, и ви мое имја отдавна предали забвенију. Но не затворите утроби шчедрот сицевим неподајанием. Г. Јефрему јексарху чок селам. Но не знам шчо се поноси, и не хошчет мње послати длжное. —“ (Рук.)

Капела, коју спомиње овде Партеније, то је капела св. Ђорђа у Бечу, у којој је он био као што се из истог писма види, 3 године духовник-свештеник.

Иста је капела потпадала под власт патријарха Арсенија, а за тим и његових последника, па и митрополита Ненадовића, и њу су и српски архијереји и Срби, који су долазили у Беч потпомагали, као што се види и из овог писма Партенијева, писатог у Бечу 18. Децембра 1747. опет неименованом владици, у ком је рекао: „— — но мољу немојте нас толико презирати како В. П. нису посјетил и подарил сију капелу, тако и приходјанчи от ваше епархие ни помози Бог ни остани с Богом. Чго смо скривили, те се толико на мене сердите, и презорливи, но ја ваш слуга. —“ (Рук.)

По смрти патријарха Арсенија Јовановића Шакабенте, Партеније је и на даље остао у двору, и био је и у њему све док није постао епископом посвећења.

Последник га је Арсенијев, митрополит Исаија Антоновић, заједно са архијерејским синодом признао 19. Септембра 1748. за протосинђела и утврдио у служби, датој му од патријарха Арсенија за проповедника слова Божија, и као такав могао је ићи по епархијама и црквама, и у њима проповедати слово Божије.

Године 1749. Јулија 14. буде владика карлштатски и администратор арадског владичанства Павле Ненадовић, једногласно од народног сабора изабрат за митрополита српског и архиепископа карловачког.

Посланици народни искупише се 18. Јулија у тајну седницу, те пошто се заклеше: „— — да что в заседании своем трактирали, уговарали, совјетовали, заключивали, или заключити погодити се не могли, никому кто би он био, ни сами, ни чрез иного, устмено или писмено, јавно или тајно открити не будут до конца жизни своја“, закључише под 3): „Општим приговором обрјелосе весма не само полезно но и зјело нуждно и за благостојание општества нашего потребно бити, да от стране честнаго клера и от чинов Народа милитарскаго и провинциалнаго једино лице наредитсе, и к преосвјашченјешему Нашему Арх. и Митрополиту за сослужение и отправление општенародних дјел приставитсја, и то тако, да оно лице, кое од стране честнаго клера от времене на време наређдати се будет, у характиру епископском како спомагатељ Архиепископски при резиденции о самом препитании, кромје всјаке плаће за једну на перву вакант епархију промоцију находитсе, и тако сеј Архиепископски суфраганеус, и с ним от милитарскаго и провинциалнаго чина т. ј. от сва три реда троица наредитисја имућчи, ничакова инаго имене себје неприсвојајут, но опште народни пленипотенциари или полномоћници зовутсја и титулирајут; јакоже на тој конец једнодушно општим согласием и разсудноју волеју и совјетом избрахом и наименованхом, и са сим именуем и наређдуем от стране честнаго клера за епископа посвашченна честњејшаго ексарха и провинциала Синесија (Живановића, потоњега арадского владику), от стране же воинства г. обрстховтмајстера Михаила Продановића, и на конец от стране провинциалнаго стата Новосадстаго сенатора г. Лазара Рубешића, за нашего честнаго клера и славнаго народа Пленипотенциаре тако — —“ (Види наш чланак: „*Мојсије Петровић*, митрополит Београдски“, „Споменик краљ. срп. Академије“ XXXIV. стр. 136.).

(Свршиће се)

Изјаве саучешћа.

Поводом смрти архимандрита *Илариона Руварца*, добила је архидијецезална конзисторија следеће телеграфске изјаве:

Сарајево 10. Августа.

Примите најјубље саучешће у жалости Вашој поводом смрти непрежаљеног члана, славног књижевника и узорног свештеника и ритског родољуба архимандрита Илариона, коме нека је вјечна памјат и со светима покој. Шаљемо протојереја Јанковића да нас при погребу заступа.

Николај
Митрополит.

Сарајево 10. Августа.

У тешкој жалости за преминулим учењаком, незаборавним сурадником, дојављује најискреније саучешће

дирекција босанско-херцеговачког музеја.

Његова Светост патријарх Бранковић:

Сарајево 10. Августа.

Дубоко потрешен смрћу нашег знаменитог учењака архимандрита Илариона Руварца, изражавам искрено саучешће. Свемогући Бог подари покојнику рајско насеље!

Предсједник одсјечи

Коста Херман.

Братство манастира Гргетега осим усмених најава саучешћа, добило је следеће телеграфске и писмене најаве:

Абација. Великом историку, узор архимандриту, вредном старешини, добром духовном оцу нашем, блаженопокојном Иларіону, слава и вјечнаја памјат!

Сречен лично одати последњу пошту драгом и незаборављеном пријатељу.

Епископ Митрофан.

Скопље. Тужна вест о преселењу у вечност многозаслужног и многоуваженог блаженопочившег Вашег Архимандрита Оца Илариона Руварца, веома ме је ожалостила. Не жалим, што је из овога земаљског прешао у бољи вечни живот, него што је у њему српски народ изгубио одличног и примерног свештеника, а то часно братство доброг старешину и духовног оца. Смерно ћу приносити топле молитве пред престолом Вседржитеља Бога, да племенитој души блаженопочившег Оца Илариона дарује Царство Небесно „**идѣже нѣсть болѣзнь ни печаль ни воздыханіе**“, а часноме братству желим искрене утехе и братско српско поздравље шаље

Администратор Скопске Епархије

Архимандрит Сава.

Плашки. Поводом обавештаја о смрти вис. пречасн. госп. Илариона Руварца архимандрита гргетешког, изражава се од стране ове епарх. конзисторије најдубље саучешће.

Из сједнице епарх. конзисторије држане у Плашком 11. августа 1905.

Епископ Михаил.

Загреб. Поводом смрти Вашег непрежаљеног духовног оца и нашега члана дописника многозаслужнога и високочаснога господина Илариона Руварца, изволите примити израз наше особите и најдубље сућути.

У Загребу дне 24. августа 1905. За југословенску академију знаности и умјетности

Тајник

Др. Фран Врбанић.

Беочин. Братство манастира Беочина саучествује у тузи великој за ненакнадивом узорите величином, за губитком господина архимандрита Илариона. Вечну му памјат!

Архимандрит Димитрије долази у четвртак.

Управа манастира.

Војловица. Долепотписана управа заједно са братством ман. Војловице потресена тужним гласом о упокојењу врлог архимандрита Илариона, учествује братски у Вашој превеликој тузи и губитку,

Протосинђел Гаврил Ананијев,
настојатељ.

Карловци. Православно богословско училиште Карловачко, оплакује смрт најславнијега међу својим учитељима и мудрога својег управитеља.

Управа богословије.

Задар. Управа овог богословског завода најискреније учествује у овој жалости у великом губитку великог Илариона.

Ректор Јеротеј Цвијетић.

Митровица. Извод из записника седнице црквеног одбора, држане у Митровици 9. (22.) августа 1905.

Бр. 92.

Председник г. Др. Александар пл. Рокнић извештава, да је стигла посмртница, којом братство манастира Гргетега објављује смрт високопречасног г. Илариона Руварца, многозаслужног архимандрита манастира Гргетега.

Ad бр. 92.

Поводом смрти високопречасног г. Илариона Руварца многозаслужног архимандрита манастира Гргетега, с обзиром тим, што је покојник један од најзнаменитијих српских повесничара и научника био, што се као настојатељ

манастира Гргетега показао као најодличнији настојатељ украсивши велелепни поверени му манастир и тиме се одликовавши као врли родољуб српства и православља, и напослетку и с обзиром тим, што се покојник назива и сином овога места, где се родио и света угледао, решено је: великог покојника великим звоном огласити и на њега звонити за све време, док му се тело матери земљи на вечно чување не преда, изразити родбини његовој и братству манастира Гргетега своје дубоко саучешће за преголемим губитком, те том приликом и своје изасланство послати.

Потпредседник
Адам Драгутиновић

Перовођа
Јован Удицки.

Земун. Поводом смрти архимандрита манастира Гргетега г. Илариона Руварца, закључио је управни одбор срп. црквб. општине у Земуну у својој данашњој седници, да Вам се приопћи израз искреног саучешћа српско црквене општине у Земуну, која у жалости учествује.

Приопштујући Вам овај закључак молим да примите израз искреног саучешћа укупног срп. грађанства у Земуну и да будете уверени да се жалости Вашој придружује и овдашње православно српство.

Из седнице срп. црквб. управног одбора у Земуну од 16. (29.) авг. 1905.

Председник
Др. Владимир Николић.

Перовођа
Тома Марковић.

Плашки. Поводом смрти великога покојника архимандрита Илариона, са тужним срцем ова црквена општина изјављује Вам своје топло саучешће.

У Плашком 12./25. авг. 1905.

Председник Перовођа
Љубибратовић Гавро Кокотовић

Прото и парох
Стеван Косановић.

Карловци. Православни српски богословски семинар у Карловцима, плаче над одром заслужног свог поборника.

Управа Семинара.

Карловци. Искрено тугујемо над одром ученика, учитеља и патрона ове гимназије, великог ученика српског Илариона.

Слава му и вечан спомен!

Професорски збор
српске велике гимназије.

Рума. Слава и вечни покој оснивателју пчеларске катедре у богословији Карловачкој архимандриту Илариону Руварцу.

Српска пчеларска Задруга.

Карловци. Схваћајући огромност жалости за покојним архимандритом Иларионом Руварцем, потписана Вам задруга — чији је Велики покојник члан утемељач био — најављује своје најискреније саучешће.

У име одбора добротворне задруге Српкиња Карловкиња.

У Карловцима 11. (24.) авг. 1905.

Милева уд. Ж. Гојковић председница. Ђ. Ракић тајник.

Стари Бечеј. У жалости за великим покојником учествујем срцем и духом.

Прота Борота.

Земун. Жалим губитак српског великана и вашег ненакнадивог старешину.

Препост Штрац.

Будим. Молим прен. братство св. обитељи М. Гргетега, да изволи примити израз правог саучешћа у жалости која је ман. братство услед смрти високодостојног и високопречасног господина архимандрита Илариона Руварца задесила!

Велимир Недељковић
прота.

Сентандреја Слава неумрлом архимандриту Иларіону!

Бог вас расплакане утешио.

Игуман Сергије.

Осек. Искрено жалим што ми служба не дозвољава да Вам лично и наустиче изразим искрену тугу моју за честитим Вашим настојатељем, поносом и диком цркве и народа српског — архимандритом Иларионом, и да му својом руком бацим груду земље на изболовано

тело његово и с Вама се и с другом браћом окупљеном око његова одра смртнога истински помолим Богу Великоме за велику душу његову.

Зато Вас молим, да преко овога писма мога примите израз искрене туге моје за великим покојником. Лаћка му земља и покој му души!

А Ви, братије, у топлој и усрдној молитви к Богу Свемогућем за његову душу нађите утеху ојађеном срцу свом!

Препоручен у братству љубав Вашу јесам Ваш у Христу Господу брат и всѣхъ благъ желатель.

Протојереј Лазар Богдановић
парох.

Манастир Бешеново. Потписани изјављујемо Вам дубоко саучешће за преминулим нам великим и племенитим покојником, а Вашим високопоштованим духовним оцем, Високопречасним Господином Иларионом Руварцем.

Бог да му душу прости и вечан му спомен међу нама!

Мој недолазак извинио сам Висок. Господину проти Димитрију Руварцу, и он ће Вам га сигурно саопћити, не могу прежалити, што се такав неспоразум догодио.

Ваша у Христу браћа

У ман. Бешенову 11. (24.) августа 1905.

Јером. Нестор Обшић
управитељ са братством.

Ороспамош. Разумем Вашу „тугу“, верујем Вашем „болу“: имати, па изгубити така мудра старешину, така „добра оца духовна“ — туга је то велика, бол големи.

Но нека Вам тугу блажи, бол олакшава искрено, а опште „саучешће свега онога народа“, коме сте смрт „непрежаљена духовна оца“ јавили!

Вас нека теши опште саучешће „народа“, а „народ“ ће опет тешити то, ако Ви будете достојна деца „доброга оца“, те прихватите и наставите оно, што је он започео, и будете радили онако, како од њега видисте и научисте.

Као од члана и сина истога онога „народо“, који данас с Вама заједно плаче и оплакује велики губитак свој, примите моје најискреније и најтоплије саучешће!

Слава великом Илариону! „Вѣчная память смирено-мудромъ и благомъ рабѣ Господню“!

Са одличним штовањем.

Југ Станикић
парох.

Рума. Слава бесмртном архимандриту Илариону Руварцу!

Марко Шаула
парох.

Сегедин. Над отвореним гробом Вашега духовнога оца и узор старешине, а великана српског народа, у чехар горке Вам туге роним и ја своје сузе жалоснице, участвујући и делећи с Вама тугу ту искрено, братски од срца.

У тренутку пак оном тужном — свечаном, када мајка земља раскрили мрачна недра своја да у ледени загрљај свој за навек прими земне остатке архимандрита Илариона — признајем пречасна Господо и браћо и ја с Вами заједно своје најтоплије молитве силноме Богу горе на висине, просећи у њима великој и племенитој души покојниковој рајско насеље, дичном имену његовом вечну славу, а трошном му телу тиха покоја.

Нека велики покојник прими одавде од мене, са мртве страже, топлу и трајну хвалу на свему оном, чиме је редове српског рода вечно задужио, а име свештенства обојега реда високо уздигао и прославио га.

Са одличним штовањем

Лазар Шевић
парох.

Трст. На примљену тужну вест духовног нам Оца, примите синовље ми саучешће у туги свете те обитељи. Вечна му памјат!

Арсеније Поштић
јеромонах.

Беловар. Искрено жалим смрт одличног и свуда високо уваженог архимандрита и пријатеља.

Кр. велики жупан
Теодор Георгијевић

Сомбор. Изволите примити искрено моје саучешће у жалости Вашој за ретким старешином и духовним оцем архимандритом Иларионом.

Никола Ђ. Вукићевић
потпредседник школског савета.

Загреб. На послану ми осмртницу ве-

ликога покојника Илариона, изричем часноме братству манастира, који се толико могао подичити њиме у свијету и сриству, у човјештву и књизи, моје дубоко сажалење.

Проф. Др. Г. Манојловић.

Сарајево. Поводом смрти и од мене високоштованог Вам духовног оца и старјешине, примите моје најсрдачније саучешће.

Барон Александар Рајачић Брињски.

Панчево. У превеликој тузи, која је смрћу великог и племенитог Илариона Руварца Вас и цео српски народ задесила, узима искрена учешћа

Милан Мандровић
упр. срп. в. дев. школе.

Рума. Изволите и од мене примити најдубље саучешће приликом губитка Вашег архимандрита, а ненакнадивог српског учењака и неуморног историка Илариона, који ће као такав живети док је свијета.

С поштовањем

Јован Јовановић
кр. кот. судац.

Рума. Молим да изволи часно братство приликом смрти свога духовног оца, незаборављеног високопречасног господина архимандрита Илариона Руварца, примити изразе мога најтоплијега и најискренијега саучешћа.

За вечити и светао спомен иза себе, побринуо се је велики покојник за живота свога, неокаљаног живота делима својима, која ће предити, док буде света и века. Тек ће се иза смрти његове видити, ко нам је он био, јер што но рече Његош: „Поколења дјела суде.“

Ми који смо тако срећни били, покојника ближе знати, плачемо данас, јер га знамо као племенита човека, човека ретко добра срца. Беше то човек „integer vitae scelerisque purus“ Нека му је лака земља коју је тако жарко љубио.

Са одличним штовањем

Др. Милош Николајевић
одвјетник.

Сомбор. Тужни глас о смрти узорног настојатеља, духовног оца и Архимандрита вашег Илариона Руварца, дубоко ме је потресао, и слободан сам умолити вас да изволите сви у кући примити моје топло и искрено саучешће у тузи и жалости и вашој и целе Митрополије. Бог дао племенитој души рајско насеље, а уморној души и телу тихи и лаки одмор! Уверен сам да сви мислени људи у народу српском, признаће му неуморан и плодоносан а и користан рад на пољу црквеном, књижевничком и газдинском узор свештенику, књижевнику, историчару, родољубу. А Србину Илариону: вјечнаја памјат!

Бог вас све утешио

Стеван Арсеновић
учитељ.

Београд. Данас кад матери земљи предајете земне остатке великога Србина, који је био дика и понос ваше свете обитељи, и који ће вечито остати дика и понос целога сриства. горко плачу заједно с вама

Обрад Бољарић и Пера Тодоровић.

Сентандреја. Примите поводом смрти велезаслужног вам архимандрита, израз искреног саучешћа мога. Вечан му спомен!

Евген Думча.

Вуковар. За умником и великаном српским, тугује с вама заједно

Глиша Војновић
жупанијски школски надзорник.

Рума. Слава великому покојнику!

Породица инжинира Татића.

Беч. Mit aufrichtigem Bedauern haben wir aus dem uns gütigst übersandten Partezettel das Hinscheiden des Hochwürdigsten Herrn Archimandriten Hilarion Ruvaracz erfahren.

Wir verlieren in dem Verstorbenen — einen langjährigen treuen Kunden, dem wir stets ein dankbares Andenken bewahren werden.

Der hochwürdigen Bruderschaft des Klosters Gergeteg, sprechen wir aus diesem Anlasse unsern innigsten Beileid aus, und zeichnen mit gehorsamsten Empfehlungen hochachtungsvollst und ergebenst

Gerold und Co.

Купатило Преблау. Voll Trauer haben wir vernommen die schmerzliche Kunde von dem Ableben des freundlichen Greises, den hochsinnig gelehrten, den wir Gelegenheit hatten hier im Bad Preblau, das er so sehr liebte, zu kennen und zu verehren. Möge, Ihm die Erde leicht sein!

Nehmen Sie unbekannter Weise, die herzlichste Theilnahme an dem unersetzlichen Verluste welcher Sie getroffen hat, von uns Allen, aber besonders von der Familie Morocutti — Bancalari und die meine entgegen.

Maria Detry.

Ст. Бечеј. Смрћу умног књижевника и великана високопречасног Архимандрита г. Иларионa, обукао се манастир Гргетег у црно одело, па тиме не само поштовано братство, него и цео српски народ обучен је у црно.

У тој по вашу обитељ и цело Српство, големој тузи, не изостајем Вам тонло моје саучешће изјавити и на потписању смртног листа благодарити.

Врло ми је жао, што због моје старости и здравственог стања при погребу заслужног великана нашег, учествовати не могу.

Примите израз мога одличног поштовања.

Др. Арон пл. Војновић.

К. 632/404. ех 1905.

Преподобном братству

светониколајевске обитељи

у Гргетегу.

У смислу одлуке потписане епархијске власти од доле означеногa дана и под горњим бројем, потписана власт изражава Преподобном Братству том, своје најдубље хришћанско саучешће на ненакнадивом губитку тога Братства поводом у госпоу преселења у вечност многозаслужнога му старешине, вечне и блажене успомене Оца Архимандрита Иларионa.

Из седнице епарх. Конзисторије, држане у Темишвару 23. августа (5. септ.) 1905.

(М. П.) Георгије
Епископ.

К. 781./101. ех 1904.

Часном братству манастира

у Гргетегу.

Поводом смрти велезаслужна настојатеља, великог научењака и узора свештенонаха, високопречасног Господина архимандрита Иларионa Руварца, нека изволи часно братство примити израз искреног саучешћа ове конзисторије.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Сентандрији 1. (14.) септембра 1905.

(М. П.) Лукијан
Епископ.

Још су изјавили своје саучешће: Др. Владислав Манојловић, одвегник из Суботице; Емил Маринков, капетан у миру из Бач-Фелдварца; Др. Лаза Марковић из Новог Сада; Васа Максимовић из Руме; Љуба Стефановић из Новог Сада; Владимир Љ. Стефановић из Новог Сада; Ђорђе Петровић апотекар из Митровице; Радивоје А. Пауновић, велепоседник из Вуковара; Жарко Станић, велепоседник из Вуковара; Винко Раушер, архитекта; Ј. К. Борјановић мушчар из Земуна; Антал Молнар, поштар и Томислав Штиглић апотекар из Ирига; Ђорђе Лукић, бележник из Нерадина; Карло Вимер из Новог Сада.

* * *

Умировљени потпредседник банског стола септемвир Лазар Руварац, најстарији брат Иларионов, у Загребу, добио је телеграфско-писмене изјаве саучешћа од: Југословенске Академије у Загребу, српске црквн. општине у Земуну и Митровици; великих жупана: у миру Светозара Кушевића од Блацко, Буда пл. Будисављевића загребачког и Тоше Георгијевића беловарског; председника судбеног стола и септемвира у миру Павла пл. Мачванског, и Николе Радивојевића; професора свеучилишних: Тадије Смичикласа председника Академије, др. Гавре Манојловића; Николе Вукићевића потпредседника школског савета, др. Лазе Секулића народног посланика и патријарашко-народног секретара; Симе Матавуље књижевника, др. Лазе Станојевића, професора П. С. Павловића управитеља музеја српске земље, Ђорђа Магарешевића, Милана Прибићевића; архимандрита крушедолског Анатолија Јанковића, Јована Вучковића ректора богословије, Саве Теодоровића и Јована Петровића прот. и професора, Нестора Опшића управитеља ман. Бешеновa, патроната карловачке гимназије, архидијецезалне конзисторије и многих других познаника и поштоваоца.

* * *

Уреднику *„Српског Сиона“* протопрезвитеру Димитрију Руварцу брату Иларионовом, осим устмених изјава саучешће, изјавише телеграфски и писмено:

Високопреосвећена Г. Г. митрополити и епископи:

Сарајево. Примите искрено саучешће у големој жалости поводом смрти непрежаљеног брата, заслужна и славна мужа арх. Иларионa. Вјечна му памјат!

Николај
Митрополит Дабро-босански.

Роич: Буди увјерен, да најердачније и братски учествујем у тузи твојој и родбине

твоје за добрим братом г. Иларионом, као савјесном и ревном слузи Божјег олтара, као неуморном и плодоносном трудбенику и радинку на пољу књижевном, као јуначком борцу за непомућене и чисте повјесне истине српске. Слава му и вјечнаја памјат!

Григорије Живковић
Митрополит изворничко-тулчански.

Бањалука. Поводом преминућа Вашег покојног брата арх. Илариона, тога многозаслужног и ријетког сина нашег српског православног народа, молим да изволите примити у Вашој дубокој жалости, будући је то жалост — јер је велики и ненакнадиви губитак — и цијелога срп. прав. народа нашег, и нарочито наше срп. прав. цркве, најискреније саучешће и од мене као једног од многих и покојникових и Ваших искрених поштователја.

Евгеније Летица
Митрополит бањалучки.

Ерцег-ново. Дубоко оплакујем дичног доброг покојника.

Герасим
Епископ боко-которски.

Београд. Бог да прости многозаслужног Илариона. Вечан му помен, Вама утеху од Бога.

Димитрије
Епископ шабачки и администратор митрополије.

Задар. Искрено дјелим твоју и свега српства тугу за смрт многозаслуженога Илариона.

Епископ Никодим.

Беч. Примите моје искрено у жалости саучешће.

Мирон
Епископ пакрачки.

Плашки. Силно изненађен и црном вјести потрешен, молим се Богу господару живота и смрти за покој душе узорнога калуђера, недостижна трудољубивога историописца српскога, смиреног архимандрита Илариона. Молим примите и саопћите свој родбини и по духу и крви најискреније моје саучешће у општој нам тузи. Жалим у велико што званично спријечен, не могу да потечем одру његовом, да му дадем последње цјеловање.

Михаил
Епископ горњо-карловачки.

Св. Андрија. Поводом смрти узоритога калуђера, ревносног служитеља олтара божјега, знаменитога књижевника и историчара српскога, а дичнога брата Вашег Илариона, изволите примити израз мог искреног саучешћа. Слава и вечна му успомена!

Лукијан
Епископ будимски.

Абација. Тужна вјест ме до срца ганула. Драгом нашем Илариону слава и вјечна памјат!

Митрофан
Епископ бачки.

Темишвар. Примите најдубље саучешће на ненакнадимом поносу цркве, манастира, народа и породице Ваше од

Георгија
Епископа темишварског.

Високопречасна Господа *Архимандрити:* Анатолије Јанковић, крушедолски; Исак Дошен, бездински; Димитрије Бранковић, бечински; Георгије Видицки, ковиљски; Иларион Зеремски, професор богословије; *протосинђел:* Митрофан Рајић; *синђели:* Валеријан Прибичевић, др. Георгије Зубковић; Владимир Бобрић, професор и катихета у Д. Тузли; *протођакон:* Стефан Николић.

Игумани: Амвросије Павловић, лепеничина и парох загребачки; Сергије Попић, врдимички; Нестор Опшић, управитељ манастира Бешенова; *јеромонаси:* Михаил Миловановић, професор и катихета; *јеродакони:* Никанор Чобановић и Георгије Николић, придворни.

Протопрезвитери: Стојан Рашић из Солуна; Алекса Илић и Никола Божић из Београда; Милош Лалић ректор из Ређева; Филип Милошевић умировљени професор у Ређеву из Осека; Јефта Вукадиновић земунски; Јован Борота ст. бечејски; Љубомир Купусаревић сомборски; Милош Папић жабаљски; Сава Стојшић панчевачки; Јован Штековић беловарски; Јован Јеремић карловачки; Јован Новаковић темишварски; Велимир Недељковић будимски; Стева Косановић плашчански; Сава Косановић парох фијуманеки; Урош Ђурић катихета и парох у Винковцима; Јован Петровић професор и катихета у Загребу; Лазар Богдановић, парох осечки; Сава Теодоровић професор и катихета.

Пароси: Алекса С. Петровић и Петар Милојевић, београдски; Младен Бобрић вршачки; Вилим Бич, жупник карловачки, Стеван Јанковић крчедински, Евгеније Ковиљац чалмански, Коста Змејановић грчански, Паја Николић у мировљени шуљамски, Светозар Гавриловић ковиљски, Лука

Поповић панчевачки, Атанасије Тошић бежанијски, Стеван Јовић батајнички, Љубомир Суботић пећиначки, Југ Станишић ороспамошки, Јован Гомирац јаковачки, Јован Малушев протонамесник вршачки, Светозар Димитријевић суботички, Павле Милин башаидски, Георгије Вујић чокански, Јефта Матић сурчински, Марко Шаула румски, Александер Живановић професор и катихета, Георгије Коларовић велико радиначки, Никола Пујаковић ст. бановачки, Миливоје Милошевић шидски, Вељa Миросављевић и Георгије Велић новосадски, Мирон пл. Војновић војени свештеник из Г. Карловца, Миливоје Томић беодрапска, Сава Петковић добановачки, Димитрије Јанковић осечки, Влада Милутиновић јаменски, Јован Петанек срп. неузински, Тоша Милић јегарски, Мирко Булић администратор боровски, Гига Константиновић помоћник земунски, Душан Рајачић администратор стејановачки.

Славна уредништва.

Рохич. Дубоко потресен смрћу мога старога пријатеља славнога српскога историчара, дичнога брата Јове — Илариона, врло жалим да не могу бити присутан погребу, пошто сам тек прекоснође са кћерју овамо приспео. Примите заједно с братом Лазом моје дубоко саучешће.

Др. Полит-Десанчић
Управник „Бранка"

Нови Сад. Примите наше искрено саучешће у тузи за губитком Вашег покојног брата великог српског књижевника и историчара високопречасног Г. Илариона, архимандрита ман. Гргетега. На погреб ће доћи нарочит изасланик, уредник нашег листа г. Јанко Перић.

Уредништво „Бранка"

Београд. Примите искрено саучешће у тузи за великим покојним братом вашим.

Уредништво „Дела"

Београд. Покојнику рајско насеље, а Вама утјеху.

„Нова искра"

Сарајево. Молим Вас пречасни Г. да поводом смрти Вашега милога брата, а наше опште дике и поноса, примите увјерење мојег искреног жалења. Бог му велику душу простио!

Иван Васин Поповић
Уредник „Сарајевског листа".

Мостар. Вашег љубљеног брата, нашег личног знанца, највећег српског историчара оплакује

Уредништво „Мале библијотеке".

Карловци. Изјављује своје саучешће племенитој породици Руварца код отвореног гроба, великог Србина Илариона Руварца и кличе: Слава великом покојнику!

Уредништво „Српског митрополијског гласника".

Славне корпорације.

Плашки. Поводом обавјештаја о смрти високопречасног Г. Илариона Руварца, архимандрита грчетешког, изражава се од стране ове епархијске конзисторије најдубље саучешће.

Из сједнице Епарх. Конзисторије у Плашком 11. Августа 1905.

Михаил

Нови Сад. Књижевно одељење Матице Српске, дубоко потресено смрћу члана свог, великог научника српског, високопречасног г. Илариона Руварца архимандрита и настојатеља ман. Гргетега, изражава Вама и родбини дубоко саучешће своје на великом губитку том.

Уједно нам је част јавати, да ће Књижевно Одељење заказати свечану седницу, у којој ће члан један говорити у спомен и славу великога покојника.

Из сједнице Књижевног Одељења Матице Српске у Новом Саду 8 (21.) Августа 1905.

У одсутности председника
Др. Милан Савић
I. секретар.

Сава Петровић
II. секретар.

Београд. Велики губитак који српска књига претрпе смрћу неуморнога радника Илариона Руварца, оплакује и српска књижевна задруга.

Јовановић
председник

Осек. У тузи за честитим свештеником и ретким књижевним радником, брата Вашег арх. Илариона, срдачно саучешће.

Српска православна
црквена општина осечка.

Осек. Српска читаоница у доњем граду, тугује с Вама заједно за непрежаљеним губитком.

Васа Муачевић
председник.

Земун. Поводом смрти арх. ман. Григетега г. Илариона Руварца, закључио је управни одбор срп. црквене општине у Земуну у својој данашњој седници, да Вам се приопшти израз искреног саучешћа срп. црквене општине у Земуну, која у жалости с Вама учествује.

Приопштујући Вам овај закључак, молим да примите израз искреног саучешћа укупног српског грађанства у Земуну, и да будете уверени да се жалости Вашој придружује и овдашње православно Срспство.

Из седнице српског црквеног управног одбора у Земуну 16. (29.) Августа 1905.

м. п. Председник
Др. Владимир Николић

перовођа
Тома Марковић

П. Г. К. 51/зап. ех 1905.

По отварању седнице Његова Светост преузвишени Господин Георгије, српски Патријарх извештава, да је члан овог патроната архимандрит Иларион Руварац преминуо.

Решено је:

Устајањем и усклицима свију чланова са „Слава" покојном арх. Илариону, одаје се последња почаст, те записнички изразити браћи покојног арх. пресветлом Господину Лази Руварцу, умировљеном потпредседнику банског стола, и високопречасном Г. протојереју Димитрију Руварцу саучешће овог патроната у њиховој великој тузи за великим губитком брата им покојног архимандрита.

Из седнице патроната гимназије карловачке, држане

у Карловцима 25. Августа (7. Септембра) 1905.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. К. 774/зап. ех 1905.

По отварању седнице Његова Светост, преузвишени Господин Георгије, српски патријарх извештава, да је бивши многогодишњи члан и потпредседник Конзисторије архимандрит Иларион Руварац преминуо.

Решено је:

Устајањем и усклицима свију чанова са „Слава" покојном арх. Илариону, одаје се последња почаст, те записнички изразити браћи покојног арх. пресветлом Г. Лази Руварцу, умировљеном потпредседнику банског стола и високопречасном Г. протојереју Димитрију Руварцу саучешће ове конзисторије у њиховој великој тузи за великим губитком брата им покојног архимандрита.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије држане у Карловцима 31 Августа (13. Септемтра) 1905.

Георгије с. р.
Патријарх.

Појединци.

Ђеље, 23. авг. 1905.

Много поштовани господине!

И тако нас остави наш драги Иларион! Много прије времена, брже него ли сам се бојао и са страхом ишчекивао! Могу Вас увјерити, да као рођени му брат не можете осјећати јаче боли, но што је осјећам као стари његов поштовалац и пријатељ, ја који сам назад с највећим весељем отварао његова духовита, пуна поуке и шале писма, који сам сваку његову расправицу као бисер цијенио, те најсрећнији био, кад сам могао штогод од тога блага донијети у мом часопису. Оде кам, занијемјеше за увијек његова уста, прекиде се његово дивно знање, његова феноменална памет и познавање не само српске историје, већ и толиких других красних ствари. Он је био понос и дика најприје Вас његове браће и његова рода, али и свију нас који ш њиме друговасмо, да ч не говоримо о непрежаљеном губитку за српску и словенску науку! Како бих хтио, да се могло, похитати да и ја будем код погреба. Али сви моји рачуни показују, да бих могао стићи у Индију истом сутра послије 9. уре изјутра, кад бих се читаву ноћ возио, а тога се у мојим годинама бојим! Биће дакле само мислима и осјећајима сјутра дан у средини Вашој, кад се буде тијело незаборављеног пријатеља предавало матери земљи. Нека му је лака — а ми ћемо плакати његов недокнадан губитак.

Не могу да Вас тјешим, јер ми је самому срце пуно бола и туге. Али кад се прве бриге и муке слегну, молим Вас, да ми неки лист, у којим ће бити црте из његова живота, љубазно пошаљете у Беч, јер бих хтио написати неколико ријечи о њему за мој часопис.

Ако Вам дође до руку ово писмо прије но што ће из ваших крајеве отићи г. брат Лазар, молим Вас, да и њему изручите моју топлу кондоленцију.

Остајем Ваш искрени поштовалац

Ватрослав Јагић
професор бечког универзитета.

У Блуденцу 16./29. авг. 1905.

Много поштовани Господине!

На повратку из Швајцарске, стигла ме је овде тужна вест о смрти Вашега г. брата, архимандрита Илариона Руварца, којега сам ја имао срећу видети још пре неколико недеља у Бечу. Нисам онда слутио, да му је суђено само тако мало времена. Његова смрт је велики губитак за српску науку и литературу. Међу свима, који ће се занимати српском историјом, вазда ће се његово име спомињати са великом хвалом и поштовањем, још и у далеким будућим временима. Што сам имао част лично и њим се запознати, чешће га видети и не ретко и њим дописивати, остаће мени најдрагоценија успомена. Примите заједно са целом породицом великога покојника, уверење о најсрдачнијем мојем учешћу код тешке загубе, која је стигла не само Вас, него и велики круг српских и словенских књижевника.

С отличним поштовањем

Ваш одани

Др. Константин Јиричек

професор бечког универзитета.

У Грацу 31. VIII. 1905.

Веома поштовани господине!

Међу листовима нашао сам на столу тужну вест, да нема више Вашега брата Илариона, који Вам је у истини био понос и дика. Ипак је доживео лепу старост и урадио толико, да му остаје вечан спомен у роду, цркви и науци. Ја сам тек ове године читао његове радње као Montenegrinu. Какав ум и критички таленат! Тим више ми је драго, да сам имао прошле године још прилику, да сам се ближе с њим упознао и одмах најлепше успомене на научењака и човека. Тужи с Вама, те Вам се клања са срдачним поздравом

Ваш одани

Др. Матија Мурко

професор градачког универзитета.

У Целу 23. VIII. 1905.

Поштовани Господине!

Ако Вас у Вашој великој жалости за таким братом може што утјешити, то је сигурно мисао да га заједно с Вама жали цијело Српство од Дунава до Сињега мора, али га прежалити неће, јер неће Бог тако скоро даровати Српству другог Илариона Руварца! *Наш* понос и дика нестаде с овога свијета, али ће његово име и његов спомен сијати као свијетла звезда на нашему небу у далеку будућност, као углед и водић свијем онијем који ће послије њега настојати да распришавају маглу што покрива нашу прошлост. Слава Илариону Руварцу! „Имао се је рашта родити"!

Са највећим поштовањем

Ваш одани

Др. Милан Решетар

професор бечког универзитета.

У Вараждину 14. (24.) авг. 1905.

Пречасни господине!

Синоћ дознао сам из новина прежалостан глас, да је Ваш мили брат госп. Иларион благо у Господу преминуо. Покојника ја сам поштовао као првог научника у његовој струци, као узор човека и као једног од најплеменитијих Срба, а к томе као свога личног знанца и пријатеља. Примите дакле с тим уверењем израз моје најискреније сућути и учешћа код тога ненакнадивог губитка, који претрписте Ви и цело Српство прераном смрћу великог покојника.

Са одличним поштовањем

Ваш

Л. Зима

умировљени професор.

Гмунден 13. (26.) Авг. 1905.

Поштовани и драги господине и пријатељу!

Овај час прочитах вест о смрти Вашега врсног и уваженог брата.

Хитам да Вам искажем моје искрено учешће у жалости која Вас је задесила, а с Вама и српску науку и књижевност.

Ја сам Вашег брата мало лично познавао, али сам га добро познавао по његовом историјском раду, којим је покојник српску историјографију извео из таме и помагао јој, да колико толико, стане на своје ноге.

Легенда, басна, историјски фалзификат и фантазија, у њему су имале противника неумољивог али и праведног, коме је пре свега било стало да утврди *историјску истину*. Он није на то гледао, да ли је то коме право или не, хоће ли се тиме маси, која воли хвалисање и узношење допасти или неће. Зато је његов рад и имао велике вредности, и зато ће покојниково име у српској историјографији остати бесмртно и славно.

Његова је смрт за нашу историјску књиже-

виост велики и непакнадиви губитак, а за братовљево срце рана, која се не може тако лако залечити.

Зато и нећу да тражим мелема да је њиме заложим, него хоћу само као ваш стари и искрени пријатељ да Вам кажем, колико Вас жалим што сте претрпели овај губитак, и да Вам изјавим овом приликом моје искрено поштовање и пријатељство.

Покојнику пак нека је лака црна земља и нека је вечан спомен међу нама!

Ваш вазда искрени поштовалац

Тодор Стеф. Виловски.

У Напуљу, 27. Авг. 1905.

Веома поштовани господине!

Жалосна вест из Карловаца о смрти Вашег дичног брата, мога негдашњег учитеља, јако ме је изненадила. Примите моје срдачно саучествовање и будите уверени да исто тако осећам као и Ви. Та и ја сам изгубио не само пријатеља, него и учитеља из старог времена. Мислим да је покојник једини и последњи од мојих професора са Карловачке Гимназије. Са његовом смрћу се закључује један одсек и мога живота. Племенита душа његова отишла је Богу, а нама остаје само туга, али и успомена његова знатна имена, која ће живети докле год Српства буде. Нека му је лака црна земљица и вечна му памјат!

С особитим поштовањем Ваш искрени

Др. Јован Чокор.

професор бечког универзитета.

Wörishofen, 31. VII. 1905.

Високопречасни многоштовани Господине!

Тек пре неколико дана стиже ми у ову настрану бању тужна вест о смрти Вашег брата, а мога одличног пријатеља и доброжељатеља, архимандрита Илариона, кога сам љубио и штовао као оца свога.

Ломио сам се неколико дана, дал' да Вам пишем и изразим своје дубоко саучешће, или боље да пређутим те своје тужне осећаје, знајући из свога искуства, колико су такова писма банална и одвећ досадна онима на које су упућена, те да промаше обично циља, и у најбољем случају, кад долазе од искрена и дубоко потресена срца, само већма изазову тугу, место да је утишају или бар ублаже.

Ипак сам се решио, да Вам пошљем ово неколико редака пријатељског саосећања, из обзира према обичају који много пута више важи него писани закони, и, дајући тако видљива и ако слаба обележја мојему неограниченом поштовању према драгом покојнику, у исти мах дајем израза да сам свестан тога, колко је то голем губитак за Вас, за велик број његових оданих пријатеља и поштователља као и за цело Српство.

Ето само толико сам имао рећи. Све остало рекли су други, рећи ће историја, којој је он прокрчио пута међу Србима, и која ће светлим словима забележити његово име, као име неустрашива и непоколебљива апостола истине. То уверење најбоље је, а можда и једина утеха Вама као и свима нама, који с Вама заједно жалимо за покојником, али ипак кроз сузе кличемо: Слава Илариону Руварцу!

Ваш искрени поштовалац

Урош Предић.

Париз.

Поштовани и драги ми Господине!

Порази ме љута вест, коју сад чух од М. Весинића, о смрти мога предрагог и високоцењеног пријатеља, а Вашег одличног и доброг брата. Бог да му душу у рају насели, — после тешких мука и борбе у овом земаљском паклу! Он је свој род жарко љубио, и верно служио Богу и народу. Спомен му вечит остао!

Молим Вас да са свом одличном породицом примите искрене изразе мог дубоког саучешћа у Вашој жалости, — у народној тешкој жалости: јер му се овакви синови ретко рађају. Тешити Вас не умем: јер и сам себе не умем тешити при овако горком губитку таквог пријатеља, угледа и храбриоца.

Тешимо се што смо га таког имали, и што ћемо га на Висинама опет наћи!

Ваш искрени поштовалац и одани пријатељ

Иван Павловић.

Београд.

Сјају Фрушке горе, славни манастира Грегетега, јуначком гласнику историје, искреном браниоцу истине, мојему непрежаљеном пријатељу Илариону Руварцу вечно захвалан, помен и блажени покој, жели

Милан Милићевић

Академик.

Београд.

Вест о смрти неумрлог на пољу науке, Вашег доброг брата г. Илариона, ожалостила је свако српско срце; јер је он био понос и дика целоме Српству, а не само браћи својој.

Молим Вас да му у место мене целивате то ледено чело, под којим је вазда горела неуморно жеља, да се свако научно-историјско истраживање, истином озари.

Слава великоме научењаку, историчару Архимандриту Руварцу, а породици моје дубоко саучешће.

Јела Ст. Новаковића.

Београд.

Делим с Вама жалост за Вашим врлим братом и вредним историчарем Иларионом.

Владимир Јовановић
потпредседник Државног Савета у пензији.

Београд.

Молим Вас да примите изјаву мога искреног сажаљења у несрећи, која је Вас и српску историјску науку задесила смрћу Вашега честитог брата, Архимандрита Иларион Руварца, знаменитог писца у српској историјографији.

Стојан Бошковић
посланик у пензији.

Београд.

Овога часа дубоко ме потресе глас о смрти незаборављеног Иларионa, дугогодишњега пријатеља и учитеља. Као брат примите искрено учешће у дубокој жалости, а покојнику вечна слава и светао спомен у народу српском!

Стојан Новаковић

Београд.

Ненакнадни губитак српске науке, оплакује Министар просвете

Стојановић.

Београд.

На дан погреба славнога Иларионa, с Вама и целим народом дубоко потресен, тугујем за големим ненакнадним губитком за нашу науку. Нека је честитом покојнику лака крушкогорска земља, која се њиме толико поносила. За вечан светао спомен у народу, он се тако сјајно побринуо, да су наше жеље у том погледу сувишне. Слава дичном Илариону!

Гершић.

Београд.

Смрт Вашег премилог брата, а нашег пријатеља Иларионa, веома нас је ожалостила. У њему је изгубила српска наука незаменљива и неуморна поборника, који је својим савесним научним радовима цело Српство задужио вечитом захвалношћу. Слава му!

Породица Љубомира Ковачевића.

Београд.

Високо поштовани Господине.

Молим да изволите примити поред учешћа у општем жаљењу за високоцењеним, сад покојним братом Вашим Архимандритом Иларионом, и моју личну изјаву учешћа.

Опште је жаљење за њим дубоко и искрено. Цењење и признање одличном покојнику пак веома су светла, и у томе нека Вам је највећа утеха. Покојник је себи створио спомен, уз који ће бити вечно везано све оно високо поштовање, које је уживао за живота као човек и научењак.

Високо и искрено поштовање гајио сам и ја вазда према непрежаљеном покојнику, који је према мени опет био свакад пријатељски расположен.

Хвала и слава покојном Архимандриту Иларіону Руварцу!

С поновљеном изјавом искреног учешћа, јесам Ваш поштовалац

Проф. Мих. Валтровић.

Београд.

Скромном слуги Божјем, неумитном браниtељу истине, женијалном критичару, поносу наше књиге и нашег племена Иларіону Руварцу, вечан спомен и слава, а Вама његовој доброј браћи дубоко саучешће и поштовање.

Светомир Николајевић.

Београд.

Оснивача српске критичке историографије, оригиналнога неуморнога великога испитивача, научнога честитог Србина, оплакује

Љубомир Јовановић.

Београд.

Молим Вас да и моју искрену суву убројите међу оне, које ће пасти за милим Вам братом, неумрлим историчарем нашим.

Будите уз то добри, те испоручите моје најдубље саучешће и целој Вашој поштованој породици у овој превеликој жалости Вашој и свију нас.

Ваш дубоко предани поштовалац и пријатељ

Др. Миленко Весник
посланик у Риму.

Београд.

Смрт Вашега драгог брата, казује општи ненакнадни губитак, за којим плаче цео један народ. Примите и моје дубоко свесрдно саучешће.

Пера Теодоровић.

Београд.

Умори се дакле неуморна пчела. С Вама дели тугу и неизмерни губитак цео српски народ.

Батут.

Београд.

Као што ће сваки Србин, који српску књигу и историју воли, жалити за покојним славним Вашим братом Илариком, и ја му се придружујем у тој тузи, а Вама изјављујем најтоплије саучешће у великој тузи. Ја Ваше боле могу у толико боље да разумем и осетим, што сам изблиза познавао племенитога, просветљеног покојника, и данас се захвално сећам оног доброторског пријема у Гргетегу 1877/8.

Утешити Вас не могу, јер имате шта и за ким да жалите; али Вам поново вапем, да су моји осећаји и моје мисли упућене Гргетегу и његовом конзервatору и регенератору, у коме Ви оплакујете свога рођеног брата.

Никола Марковић
новинар.

Београд.

Велепоштовани господине!

Не само браћа, него сав народ српски осећа тежину губитка, тако ненакнадима ума, и оплакује уз Вас смрт једног ретког раденика, као што беше покојник наш у истини неумрли историк српски Илариок.

Бог да му прости честиту душу и прими је међу душе праведника!

С одличним поштовањем

В. Крстић
инспектор дунав. паробродског
друштва.

Због простора листа не можемо навести све добивене телеграфско-писмене изјаве, него ћемо навести поименце пошиљаче.

Појединци.

Многопоштоване госпође и госпођице:

Емилија Давидовац удова пуковниковица из Земуна, Рахила Ненадовић удова чиновниковица из Беча, Екатарина Марковић удова велеповедница из Земуна, Ангелина Станковић удова чиновниковица из Будима, Јелка Стојковић удова професорка са кћерима Смиљком и Иванком учитељицама у Земуну, Даница Павловићева супруга сенатора градског из Земуна, Милка Вуловићка удова, умировљена управитељка више женске школе у Београду, Милева Петровић супруга управитеља окружне болничке задруге из Земуна, Анка Пајевић супруга књижара из Н. Сада, Анка Димитријевић, удова велеповедница из Н. Сада, Даница Живановић, супруга професора из Осека, Мелантија Љубинковић удова чиновниковица из Митровице, Вера Авакумовић супруга одветника из Земуна са сестром Маријом, Марта Звекић супруга натпоручника из Загреба, Иванка пл. Младеновић учитељица из Ирига.

Пресветла, високобла городна, благородна и поштована господа:

Ленин Чаврак Летовановички, предстојник одела за унутрашње послове кр. зем. владе у Загребу, Тоша Георгијевић велики жупан беловарски, Павле пл. Мачвански умир. Септембир; народни посланици: Ђура пл. Милекић, Стеван Поповић, др. Милан пл. Максимовић, др. Гига Авакумовић; Стеван Поповић известитељ септемвирата, Андрија Милић известитељ банског стола, Радивоје Чобанић већник судбеног стола, Јован Милић секретар код земаљске владе у Загребу, Димитрије Коњевић котарски судац, Лаза Обреновић градски сенатор у Карловцима, Никола Павловић градски сенатор у Земуну, Душан Гершић чиновник у Загребу, Шандор Вајић управитељ котарског суда, Владимир Николић архитекта, Ђорђе пл. Спирта велеповедник из Земуна са супругом Софијом, Емил Маринков ц. и к. капетан у миру, Никола Гавела месни судац у Загребу, Васо Муачевић велеповедник из Осека, Сава Цветковић умир. порезник из Земуна, Аксентије Мародић академски сликар, Светозар Васиљевић чиновник из Београда са супругом Јулком, Лукијан Бранковић ревизор епарх. у Темишвару, Влада Јанкулов епарх. бележник из Н. Сада, Ранко Вујић техничар из Беча, Вељко Петровић правник из Пеште, Пера Косић чиновник магистратски и Лука Шевић из Кикинде, Огњан Мангуловић свршени богослов за „Слогу“, Лаза Милошевић управитељ и Душан Матић подуправитељ централног завода у Н. Саду, Ђура Поповић подуправитељ и Обрад Бошарић виши чиновник народне банке у Београду, Илија Максимовић управитељ и Сава Пушић благајник земунске

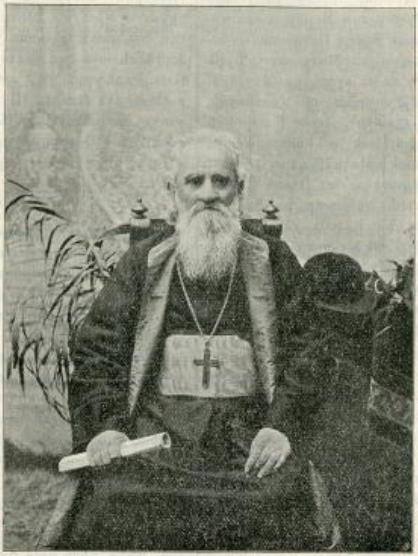

Архимандрит Гувара

штедионице, Ђорђе С. Петровић управитељ окружне благајне и Јован А. Јовановић управитељ градских дака у Земуну; *Књижари*: Каменко и Паја Јовановић из Панчева, Арса Пајевић из Н. Сада, Мита Стајић из Београда, Јоца Пуља из Земуна, Радивоје Поповић из Митровице; — Ђока Јовановић Нићифоровић посједник из Карловаца, породиц Љубе Стефановића из Н. Сада, Манојло Клидис индустријалац из Београда са супругом Маром и свастиком Цајом Петровићевом, Ђорђе Петровић апотекар са супругом Марвјом из Митровице, Ђура Савић посједник из Осека са супругом Милевом, Никола Поповић велеспоседник из Митровице, породица Вулко из Батајнице, Дејан Коларовић сувласник фирме Коларовић и Ракасовић из Брода, Стеван Станковић и Мита Пуља из Земуна, Аца Милановић велеспоседник из Нових Карловаца, Душан Урошевић посједник из Земуна, Ђорђе Вуља бележник из Вилова са супругом Даринком, Јован Борјановић музичар из Земуна; фондовски чиновници: Милан Теодоровић, Ђура пл. Брановачки, Војин Поповић; Стеван Милин код паромлина „Софије“ у Н. Саду, Јаков М, Радичевић из Црне Горе.

Високоучена господа одвјетници:

Васа Пауковић и Коста Николић са супругом Милевом из Карловаца, др. Светислав Касапиновић и др. Бранкослав Станојевић из Панчева, др. Александар Нејчић из Вуковара, др. Стеван Малешевић и др. Паја Јанковић из Н. Сада, др. Светислав Шумановић из Загреба, др.Коста Бугарски из Сомбора, др. Владимир Николић из Земуна, др. Веселин Николајевић из Ирига.

Високоучена господа доктори медицине:

Др. Младен Јојкић и др. Лаза Марковић из Н. Сада, др. Љуба Ненадовић, др. Павле Стејић др. Војислав Суботић (старији) из Београда, др. Александар Николајевић из Нове Градишке, др. Коста Радојчић и др. Сава Недељковић из Земуна, др. Милош Богдановић из Будима, др. Раденко Станковић из Беча, и докторанд Светислав Туроман из Граца.

Високоучена господа професори, школски надзорници и учитељи:

Никола Вукићевић умир. управитељ препарандије и потпредсједник школског савета, др. Јован Туроман професор вел. школе у миру са породицом, др. Јован Радонић професор универзитета и професор Живоин Дачић из Београда, Јован Јованић управитељ реалне гимназије из Земуна са породицом; Филип Обркнежевић. Григорије Барусковић, Јован Грчић умировљени професори гимназије из Н. Сада, Тихомир Остојић, професор новосадске гимназије; професори карловачке гимназије: Ђорђе Магарашевић, Светислав Коларевић и Григорије Лазић; Јован Шантрић наставник српске гимназије „Дом науке“ у Солуну; Мита Нешковић кр. жупанијски школски надзорник у Београду; Александар Јорговић школски надзорник из Н. Сада; Јован Благојевић управитељ српске више женске школе у Сомбору; Никола Шумоња управитељ српске учитељске школе у Пакрацу и Мита Калић професор у Сомбору; учитељи: Стева Арсеновић и Јован Васић у Сомбору, Јован Јанко Ћосић у Сегедину.

* * *

Земунски је црквени управни одбор одредио на „*Фонд за подизање споменика Илариона Руварца*“ из црквене благајне 100 К., и позвање српство на прилагање у исти фонд.

А „Српско свештенство“ искупљено на сахрани арх. Илариона, искупило је око 100 К. за „Фонд за награђивање тема богослова карловачких из историје српске цркве“, и позвало је свештенство на прилагање у исти фонд, односно да се сваки изјасни, на коју би се циљ имао скупљени новац употребити.

* * *

Из наведених се — обелодањених а и из необелодањених — изјава саучешћа јасно види, *ко* је био Илариол и *како* је био обљубљен поред свег тога, што је имао обичај да се са сваким шали, због чега би се по неки, који га не познаваше нашао на њега и увређен, дочим су они, који су га познавали, уживали у његовој шали и задиркивању.

Где би он био у друштву — а особито у већем —, било је право уживање његова присутност, пошто је он и својом шалом и озбиљним говорим значино друштво и сваки се ученик таког друштва радо сећао њега.

И поред свега тога, рече уредништво „*Весника српске цркве*“ — листа свештеничког удружења митрополије београдске — за Илариона: „Пргавост нарави његове чинило га је антипатичним — —“, а уредништво „*Гласа Црногорца*“ рече за њега: „У својим истраживањима био је претјеран у строгости истраживања историјских истина, те је често уживао, када је могао да обори који народни идеал, да сруши народну вјеру у сјајну прошлост. Као што је

био у животу пргав, такав му је био и стил. те је често неугодно дирао онај заједљиви тон и полемика — —. Рушећи народне традиције, он је међу српским историчарима створио *нихилизам* — —*.

Овако је могао о једном Илариону рећи само један лацман — Лаза Томановић —, коме је Бог господар Никица.

А зашто је *тако* о њему то рекао, то се бар зна, и да је Илларион све народне идеале разорио, не би му се на Цетињу тозико уписало у грех, колико то што је рекао, да племе господарево не влада 200 година!

Д. Р.

Библиотека

† архимандрита Илариона Руварца.

(Писмо уреднику „Срп. Сиона".)

Прочитао сам оно што сте, под натписом: „*Штампани књижевни радови архимандрита Илариона Руварца*", написали о његовој *библиотеци* („Срп. Сион", бр. 17. о. г., стр. 509. и 510). И врло сам Вам благодаран, да сте као брат покојнога и незаборављеногa архимандрита *Илариона*, казали у јавности жељу његову, или бар намјеру његову, да своју *личну* библиотеку остави нашем богословском училишту.

Оно што сте Ви казали, био бих морао ја казати. А да ли би ми се ијеровало?!

Сада пак, кад сте проговорили Ви као брат његов, смијем и ја казати што о томе знам.

Покојни архимандрит *Илариoн*, и ако је давно престао бити учитељем у нашој богословији и управитељем њезиним, занимао се увијек за њу, а од 1892. године, па све док није оболио, није ваљда ни једанпут у Карловце дошао, а да не сврне у богословију, или се с којим од њезиних наставника не састане, и свагда је распитивао, како је у богословији, што сте ново за библиотеку добили, на је чешће и савјетовао што да набавимо, а и сам је позајмљивао књиге и листове из богословијске библиотеке. Увијек се радовао, ако смо се имали чиме похвалити, а жалио је с нама заједно, што нам је библиотека слабо дотирана.

Библиотека наше богословије, заснована у доба кад је богословијом управљао покојни *Илариoн*, била је смјештена у библиотеци патријарашкој.

По дозволи *Његове Свесветости, патријарха Георгија*, излучене су 27. и 28. априла 1892. књиге богословијске библиотеке из библиотеке патријарашке, а том приликом подијељене су и књиге из оставине покојног патријарха *Германа* нашој богословији и овдашњој гимназији.

При томе послу био је повереником *Његове Свесветости* покојни архимандрит *Илариoн*.

Приступајући послу, нашли смо некако списак књига богословијске библиотеке, који је написан био руком архимандрита *Илариона*, док је он још богословијом управљао.

Упало нам је у очи, да је у тај списак, по одласку *Илариoнову* из Карловаца (а то је било фебруара 1882), убиљежена још само једна једина књига! А изненадило нас је такође, кад нијесмо нашли ни многу од оних књига, које су у *Илариoновом* списку забиљежене и које су за богословију набављене биле!

Но и књиге покојног патријарха *Германа*, које смо дијелили, показале су нам јасни траг чудноватe манипулације, изрезивања и лијепљења, брисања и уписивања, при чему је уништавано име Герман, да мјесто њега дође име Никодим Лемајић!

Било је примједаба са стране свију учесника код те диобе, па је и архимандрит *Илариoн*, смркнут и љут по коју рекао.

Кад смо посао свршили и нашли се сами у соби управе богословије, рече ми архимандрит *Илариoн*: „Јесте ли видили наше неваљалство? Тако ће зар и са мојим књигама бити!"

Жалосно је, одговорим му, али Ваша библиотека не мора тако проћи.

„Како не мора? Или сте ћорави за све што смо данас и јуче видили?", разжести се он на ме.

Нијесам ћорав, али Ви будите опрезни, па са библиотеком својом расположите још за живота, — одвратим му.

„Какво расположење? Јестели луди?

Та бар то знате, да калуђер нема права тестирања", жестно се архимандрит *Илариoн*.

Знам то, па Вам нијесам ни рекао да у тестаменту с њом расположите, него да то учините за живота. Ако немате права тестирати, имате право узети сада онај свој штап и мени га поклонити, — примјетим му.

„Џиц, мали! Зар нашој богословији да поклоним своје књиге, а ја да чачкам зубе тамо у пустињи". — удобровољен већ и смјешећи се говорио је он.

Кад сте већ сами богословију споменули, значи да сте о томе већ и мислили. Но, Богу хвала. Ви сте још здрави и орни и вољни за рад, па се неморамо још спашати за књиге Ваше. Нека њих код Вас, а кад дође доба оно, Ви ћете знати шта ћете урадити. — с том мојом примједбом завршили смо тада тај разговор.

Прошло је послије тога двије године дана и архимандрит *Илариoн* радовао се с нама заједно, кад смо добили напредну припомоћ за набавку *Мињове* патрологије.

„И опет нам нађа не ће бити доста, него ћете и надаље још превртати очима и уздисати за мојом библиотеком", шалио се покојни архимандрит.

Само нека не уздишемо за Вама, а за библиотеком Вашом нећемо, јер она је већ наша, кад Ви сами о томе спомињете, — одговорим му у шали.

Већ је побољевао. Одем у Гргетег да га обиђем. Признајем да ми је била намјера, да га опоменем на библиотеку. Али нијесам смио. Бојао сам се да га не увриједим.

Говорили смо о његовој болести. Он се тужно, а ја сам га храбрио.

„Нема од мене више ништа. Бадава је. Него да Вам кажем друго нешто. Ви сте од некуда нацуњали и погодили, да ја мислим књиге своје предати богословији нашој. Мене су послужиле, па ће и тамо кога послужити, а тамо ће бити најбоље и сачуване. Но ја не могу и нећу писати тестамента. Ви рекосте једанпут, да за живота учиним расположење. Па како мислите да би то требало учинити?", — озбиљан, управо жалостан, говорио је покојни архимандрит.

„Дерзајте, одговорим му, знате како онај пјева: Недај Србе, не дај брате, не дај рђи на се! Још ће Вама књиге Ваше требати. Но ја и нијесам мислио да се Ви с њима за живота растанете. Нека њих код Вас. Уз Вас оне имају највећу цијену. А што се тиче расположења с њима, то сам мислио овако: коме хоћете да их оставите (сада бар знам да сте увијек хтјели нашој богословији оставити их), томе треба да то речете, или напишете. Напишите то нашој богословији. Она ће с благодарношћу поклон примити, направиће се списак, она ће по списку књиге примити, у свој именик увести и по истом списку све како стоји оставити Вама на доживотну послугу, или уживање. О свему томе биће извјештена и надлежна власт. И кад Вама књиге више не буду заиста требале, богословија ће их онда потражити, добити и спремити, па ако је Ваша воља, и руковати с њима засебно, као са „библиотеком архимандрита *Илариона Руварца*", разјасним му тако своје пређашње ријечи.

„Заиста, тако ће и бити најбоље", рече покојни архимандрит, и пошто је у собу улазио манастирски ђак да нешто спреми, то смо прекинули разговор.

На брзо сам морао одлазити. Опраштајући се с њим, нијесам хтио спомињати ништа о библиотеци, да га не би навео на тужне мисли. Али он сам на растанку рече: „најбоље ће бити, да оно онако учиним".

Али, он није учинио. Претекла га смрт.

Хоће ли наш*ље*дник његов учинити?

Хоће ли власт допустити?

Који смо за *Илариoном* плакали, морали би поштовати жељу његову.

Манастир Гргетег је наш*ље*дник *Илариoнов*.

Да ли је примио у наш*ље*дство и љубав *Илариoнову* спрам наше богословије?

Власт пак не може имати разлога да квари пиетет наш*ље*дника спрам жеље покојног *Илариона*.

У Карловцима, 9. септ. 1905.

Ј. Вучковић.

ЛИСТАК.

Вести.

Његова је Светост отишла 13. о. м. брзим возом у Даљ, да коначно утврди план за тамошњу српску школу, што ће је својим трошком подићи.

Седнице автономних власти. За 19. о. м. сазват је у седницу патронат монашке школе, за 20. арх. административни одбор, а за 21. арх. конзисторија.

Прослава. Високопреосвећени Г. епископ бачки *Митрофан Шевић* прославио је 15. пр. м. у манастиру Крци у Далмацији своју двадесетпетогодишњицу од како се у истом манастиру закалуђерио.

Тог је дана одслужио у истом манастиру архијерејску службу и обдарио свој постриг.

Желимо високопреосвећеном да дочека, да у њему прослави и своју педесетогодишњицу.

Оставка. Због нарушеног здравља, поднео је досадашњи управитељ богословског семинара високопречасни Г. протопрезвитер-ставрофор и ректор богословије *Јован Вучковић* своју оставку. Његова је Светост изволела изјавити, да ће исту уважити, док се расправи питање о будућем наследнику.

Парастос. Братство манастира Гргетега приређује шестонедељни парастос своме умрлом настојатељу архимандриту *Иларіону Руварцу* 17. (30.) о. м. по одржаној св. литургији у 11 сахати пре подне.

По одржаном парастосу, осветиће се споменик, што га је управа манастира с дозволом Његове Светости и административног одбора подигла.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Исправци и допуне. У „Штампаним књижевним радовима арх. Иларіона Руварца“ у бр. 17. треба исправити, да је у 229. а не у 220. књ. Летописа изишао његов чланак: „Прилози историјској географији Србије“. И расправа је у 229. књ. отштампана.

У 111. и 112. „Летопису“ саопштио је „Прилоге за повесницу срп. нар. покрета 1848.“, без потписа.

У „Колу“ за 1901. изишли су и његови чланчићи: „Цар Немање благо, приложак испитивању српских нар. песама“ и „Деспот Стефан Лазаревић и костнички сабор“.

У „Јавору“ за 1876. изишао је његов приказ VII. књиге „Starina“.

У „Archiv-y für slavische Philologie“ у XI. књ. изишао је његов чланчић: „Pop Nikodim, der erste Klostergründer in der Walachei. + 1406.“

У „Шематизму православне срп. епархије пакрачке за 1898.“: „О постанку дијецезе пакрачке“.

Чланак: „Слика једне српске краљице“ није изишао у „Јавору“ за 1892. него за 1893. год.

Припослано.

Модош, 23. августа.

Врло поштовани Господине!

Дошао ми је до руку 13. бр. цењеног „Српског Сиона“ и у истом чланак: „Пред иконама у обновљеној саборној цркви новосадској“ од г. Вељка Миросављевића, пароха новосадског, у којем између осталих исти г. пише, да је група „Бог отац у слави небеској“ копија слике оца мога у арадској цркви.

Исти навод г. В. Миросављевића не одговара истини и због тога врло Вас лепо молим, да у цењеном „Српском Сиону“ навод тај исправите тиме, да мој отац на сводовима арадске српске цркве није ништа радио, и да је група Бог отац у слави небеској у арадској цркви моја композиција и први већи рад мој на пољу сликарства црквеног.

С особитим поштовањем

Стеван Алексић
Акад. сликар.

*

На ово „Припослано“ најављујем: да сам ја изузредну примедбу своју *о оригиналу* групе „*Бог Отац у слави небеској*“ учинио на основу информације до скора пароха новосадског, а сада проте вршачког г. Божидара Поповића.

У Новом Саду, 11. (24.) августа 1905.

Вељко Миросављевић.

Молба. Приликом сахране арх. Иларіона у Гргетегу, неко је променуо фелон и епитрахиљ, те је у место свога узео туђ.

Исти се умољава да се изволи пријавити уредништву, те ће дознати где се налази његов фелон и епитрахиљ.

Јавна захвала. 76 1—1

У име целе тешко ожалошћене породице изјављујем најтоплију захвалност славном професорском збору српске велике гимназије карловачке, који је са својим ученицима до вечне куће испратио нашег непрежаљеног и милог сина

† РУДОЛФА

Уједно захваљујем овим и свему поштованом грађанству и пријатељима, који својим учешћем при погребу нашега милога сина олакшаше у неколико тугу и бол нам.

У Ср. Карловцима, 8. (21.) сепг. 1905.

Фрања Пацовски
ожалошћени отац.

Књижевни огласи.

Изашла је из штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС

СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.

Приштитио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр., а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи **20** потура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 747/К. з. 594. ех 1905. 1—3 73

ЕДИКТ.

На бракоразводну тужбу Љубомира Цвијановића из Тројеглаве, парохије грубишнопољске, против супруге му Милке рођ. Босанац, сада непозната боравишта, овим се речена Милка позива, да у року од три мјесеца, рачунајући од дана првога увртења у новине, епарх. конзисторији овој или сама лично предстане или мјесто садањега свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без ње окончати.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 23. августа (5. септембра) 1905. год. држане.

Предсједништво.

Ад бр. К. 628/405. 2—2 70

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Срп. Крстуру I. плаћевног разреда. Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 18. (31.) октобра 1905.

Из сједнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 23. августа (5. септембра) 1905.

Георгије с. р.
Епископ.

Бр. Ек. 247 ех 1905. 68 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију у Слабиња III. плаћевног разреда у протопрезвитерату Костајничком.

Рок компетовању оставља се до 1./14. октобра 1905.

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 11./24. августа 1905.

Предсједништво.

Ад бр. К. 538/515 ех 1905. 1—3 75

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију у Беркасову VI. плаћ. разреда. Рок стечају до 15. октобра по ст. к. о. г.

Компетенти имају своје инструисане молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из сједнице арх. конзисторије држане у Карловцима 31. маја (13. јунија) 1905.

Председништво.

Бр. Ек. 241 ех 1905. 69 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију у Свиници I. плаћевног разреда у протопрезвитерату Костајничком.

Рок компетовању оставља се до 1./14. октобра 1905.

Из седнице Епар. Конзисторије држане у Плашком, 11./24. августа 1905.

Председништво.

Ад бр. К. 661/481. ех 1905. 2—2 71

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место протопрезвитератског помоћника у Вел. Бечкереку са годишњом плаћом од 1000 К и 300 К у име накнаде за половину сесије.

Компетенти ваља да поднесу инструисане молбенице своје прописаним путем до укључиво 18. (31.) октобра 1905. год. овој конзисторији.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 23. августа (5. септ.) 1905

Председништво.

ОГЛАС. 1—1 74

На темељу закључка скупштине српско православне црквене општине у Грку од 6./8. 1905. бр. 13. одобреног решењем админ. одбора у Карловци од 30/8. (12/9.) 1905 број 1096/706 обдржаваће се дана 17. (30.) септембра т. г. у 10 сати пре подне у Грку јефтимба за следеће поправке на цркви у Грку.

1. Постављање новог крста и јабуке од бакра на торњу са ватреном позлатом.

2. Фарбање торња са црвеном масном бојом.

3. Поправак, фарбање и позлате крста над олтаром.

4. Поправак, утврђење и фарбање масном бојом гезимса на торњу около.

5. Поставак посве новог муњовода.

Сав трошак за горње радње прорачунат је на 1684 К.

Дражбователји имају пре дражбе положити 10% вадиум.

Остали јефтимбени увјети могу се за време од 8 сати у јутро до 6 на вече сваки дан увидити у писарни црквене општине у Грку.

Српско православна црквена општина у Грку 4. (17.) септембра 1905.

С. Лозјанин
председник.

Бр. Ек. 237 ех 1905. 67 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију у Бачуги I. плаћевног разреда са капеланијом у протопрезвитерату Кириво Глинеском.

Рок компетовању оставља се до 1./14. октобра 1905.

Из седнице Епарх. Конзисторије држане у Плашком, 11./24. августа 1905.

Председништво.

Број 864./К. в. 541. ех 1905. 72 2—2

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохију у Суботској са плаћом V. разреда, а роком до укључиво 17. (30.) септембра 1905. г.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до стављеног рока потписаној конзисторији поднијети.

Из седнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, дана 23. августа (5. септембра) 1905. године држане.

Председништво.

Ad бр. К. 875./711. ех 1905.

СТЕЧАЈ 64. 2—3

Расписује се стечај на место личног парохијског помоћника јереју Теодору Миковићу, пароху II. плаћевног разреда у Трпињи.

Исти помоћник уживаће половину свију прихода осим стана. Рок стечају до 30. септембра о. г. по ст. кал.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезвитератских знања овој конзисторији поднети.

Из седнице архид. конзисторије, у Карловима 26. јула (8. августа) 1905.

Председништво.

Ad број К. 925/695 ех 1905.

СТЕЧАЈ. 65. 2—3

Расписује се стечај на упражњену парохију у Лединцима IV. плаћевног разреда. Рок стечају до 30. септембра по ст. кал. о. г.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из седнице архид. конзисторије у Карловцима, 26. јулија (8. августа) 1905.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Једина продаја за Хрватску, Славонију и Ријеку

ИЗВРСТНИХ АУСТРИЈСКИХ ЦЕМЕНТНИХ ПРОИЗВОДА

БЕРНАРДО БРАУН и Комп.,

Телефон: 528. **РИЈЕКА.** Брзојав: Бернардо Ријека.

разашиље **ПОРТЛАНД И РОМАН-ЦЕМЕНТ** признате безпрекорне вредноће испод данашњих тржних цена.

ГРАДИТЕЉЕ БЕТОН-ГРАЂЕВНЕ ПОДУЗЕТНИКЕ

ПРОИЗВОДИШТЕ ЦЕМЕНТНЕ РОБЕ ТРГОВЦЕ ГРАЂЕВНОГ МАТЕРИЈАЛА.

молимо да у својем властитом интересу прије него своје потребе за будућу годину покрију, особито на наше јесенско распачавање причекају, јер ће нам тако бити омогућено вапредно 63, 2—5 повољне купове за год. 1906. закључити.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провађено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, јако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торању слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. —

14—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уреднишшву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 586. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 19

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у петак 30. септембра 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени и одликовани.

Његово Високопреосвештенство, Господин епископ пакрачки *Мирон*, благоизволио је свршеног богослова Николу Милојевића, одређеног за привр. пароха помоћника у Беловару, рукоположити 27. августа о. г. за за ђакона, а 28. августа за презвитера.

—

Његово Високопреосвештенство, Господин епископ пакрачки *Мирон*, благоизволио је отписом својим од 17. септембра о. г. а у знак Архијерејског признања и уважавања, како свештеничког живота, тако и катихетског рада, благословити јереју Димитрију Витковићу, кр. професору и катихети у Загребу, да се од сада место плавим може носити *црвеним појасом*.

—

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је декретом од 18. септембра (1. октобра) 1905. Бр. Е. 173. през. одликовати пароха у Вилову Георгија Ивановића *почасним протопрезвитером*, те истога пароха дана 18. септембра (1. октобра) 1905. у храму св. краља српскога Стефана Дечанскога у Вилову произвести за *протопрезвитера*.

Из живота Св. Максима Архиепископа.*

У „Србљаку“ пише се за Максима, да је био од корена православнога Симеона Немање, син деспота Стевана, а Стеван је био син Ђорђија деспота. Тај исти Стеван био је по знању и храбрости својој виђенији него многи други, а по љепоти чувен и суваше. Кад дочуо цар турски Амурат за ту храброст и вјештину његову, зажели га видити заједно с братом његовим Гргуром. Поручи дакле отцу њиовом Ђорђију, да му пошље синове своје, да их види Мара царица, и зада му вјеру утврђену заклетвом, да ће их вратити опет живе и здраве кући. Отац се ослони на ту задану вјеру и заклетву и пошље синове своје к Амурату да пооде кћер његову, и Амурат их прими лијепо и љубезно. Кад су се утркивали ту с Турцима на коњи, покажу се они тако вјешти и храбри, да их почну Турци ненавидити с те храбрости и са угледности њиове. И тако сплету из за-

* Ова два састава што их је написао својеручно блажене памети Никанор Грујић, владика пакрачки, наћосмо међу рукописима нашег покојног брата Илариона, те их овде доносимо у целости. Уред.

вести којешта на њи и стану их опадати код цара и говорити му: ако ти пустиш те јунаке здраве и читаве кући, ти ће нас побједити напосљетку; ако ли их онаказиш и нагрдиш, ми ћемо предобити од њих земљу и отачбину њиову у насљедовину нашу, као што је и било. Несретни и јадни тај цар послуша опадаче, преступи задану нечисту вјеру и заклетву своју, лиши обадва брата земаља очних, и тако их оправи натраг отцу. Кад чује и види отац шта им се догодило, преда се жалости и плачу без утјехе, и дуго је нарицао и јадиковао за њима као да су му помрли, незнајући ни сам шта говори. А кад се поврати мало од велике туге к себи, заповједи довести к себи много Турака, па сједе на земљу и пареди их поклати све, док није огрезнуо сав у крв њиову. И наскоро за тим од велике туге и жалости премине, а најмлађи син његов Лазар насљеди му престол деспотски. Али и овај није владао више него једну годину дана, па и он се престави. По смрти Лазаревој, Гргур отиде у манастир Хиландар и покалуђери се, а Стеван прими власт деспотску, и почне одбијати храбро Турке од земље своје колико је могао као слијеп. А кад види, да му нема ту више станка и останка, остави отаџбину и отиде на запад. Како дозна цесар за њега, позове га к себи, и дочека љубезно, жалећи га што је тако несретан и дивећи се мудрости његовој. А да га и утјеши у несрећи његовој, даде му да живи у граду Београду, кои је у Фријаулу. И ту се ожени Стеван и узме кћер кнеза Арбанаскога, храброга Аранита, Ангелину, и она му роди доброга и љепога сина, овога блаженога Максима, кога даду учити књиге божије. Максим као што је био трудољубив и даровит, напредовао је брзо у наукама, и уучи за кратко време и наше и туђе све књиге, па послије тога примљен буде у двор цесарски. Што их је било у двору цесаревом, сви су се чудили љепоти и мудрости његовој; па и сама кћи цесарева загледа се у љепоту његову, и једанпут му рекне, и упита га, без свакога стида, да јој каже, на кога наличи она, а он јој одговори: на онога, вели, што је извео из раја Адама и Еву. И тако посрами ју и одбије од себе. После тога чује краљ угарски за њега и за брата му Јована, па заиште од цесара, да их пошље њему. Цар их отпусти с чашћу, а они остане Фријаул, узму мошти отца свога и матер, па дођу краљу, кои их прими љубезно, и поврати им отачбину њиову Срем, гдје су се борили храбро и одупирали се тако силн турској, да их је похваљивао краљ више пута, и понуди истоме Максиму за жену неку сродницу своју Сибилу. Он пристане на ту женитбу, али под тим уговором да Сибила прими вјеру православну; а кад се она није хтјела склонити на то, он отиде крадом у манастир, кои је био његова задужбина, и покалуђери се. Сибила се разкаје, па отиде и она у њиове калуђерице. А Јован брат Максимов и мати и сви вељуни жалили су и плакали дуго, што их је оставио Максим и отишао у калуђере. У тој жалости својој ние живио брат његов дуго, јер је преминуо наскоро после тога, и није оставио за собом мужкога порода, али оставио је крајњу жалост народу Србском. По смрти Јовановој наваљивали су опет на Максима и краљ и сви вељуни, да прими власт деспотску; али он се није хтео никако примити тог господства, те тако дође на жалост иноплеменик у кућу и у отачбину њиову, кои их напријера из земље њиове. Максим узме мошти отчеве и братовљеве и матер, па отиде Радулу, војводи влашком. Овај христољубиви војвода прими их с радостном душом и веселим срдцем, и ту се смире као да су код своје куће. Али наскоро за тим заметне се рат међу војводама влашким Радулом и Богданом, и кад неће доће до тога, да се побију, блажени Максам отрчи брже, па стане међу обадвије војске, и мудрошћу својом помири војводе међу собом и они се растану у љубави и врате се с миром свако својој кући, славећи Бога и угодника његовог. Обадвоица њих признаду ту заслугу Максимову и враћајући му љубав, узведу га про-

тиву воље његове на престол архиепископије влашке. Послије некога времена пресели се милостива душа Радулова у вјечност, и послије њега постане војводом Михна, кои је био опаке и неваљале нарави. Свети Максим, кои је провидио, да га је намислио лукави Михна издати султану Турскоме, надмудри га, и пошље к њему неке вељуне, кои му кажу, да оправи Максима краљу Угарскоме, и да утврди мир с њиме, а Михна пристане на то, и оправи га с писмом у Угарску. Максим скупи тајно све што је имао понијети и повести са собом па пријѐђе ријеку Олту, и отиде послије без свакога страха краљу. Ту сврши добро посланство своје, утврди с краљем мир, и пошље Михни писмено краљево, али сам се не врати више на престол свој, него отиде опет у Срем. Овдје му опет не допусти иноплеменик онај вратити се у свој пострг, а он онда напиште од својта своих Јакшића Стевана и Марка једно на очи лијепо мјесто, које се зове Крушедол, и ту подигне с помоћу некога Јована војводе лијепу обитељ на име Благовјести пресвете Богородице, на скупи множину калуђера, с кима је живио, и које је учио и упућивао, док се није преселио мјесеца Јануарија 18. у вјечност к Господу, коме је служио с љубави од младости своје. Приповиједају они, кои су му били на изходу душе, да је видио два анђела у облику патријараха Александријских, Атанасија и Кирила у лијепом и сјајном одјелу, и да је говорио: одкуда дођоше к нама, ти богољепни људи у лијепој одјећи? Кад по многим знацима и откривању на сну, отворе седме године раку његову, нађу тјело његово цјелокупно заједно са одјелом, у коме је био сарањен, од кога је излазио пријатан мирис, и над коим су се збивала знамења, и лијечили болестници, кои су га полазили с вјером.

Мајка Ангелина.

У српском Минеју, кои се назива обично „Србљаком“, пише се за мајку Ангелину, да је била кћи православнога кнеза Арбанаскога, храброга Аранита. Она се одранила у кући код родитеља своих, и тако је напредовала у разуму и наукама, да је надвисила знањем и разумјевањем све сроднице и вршњакиње своје, које су јој и завидиле то увјек, кадгод би осјетале у себи, да се немогу успоредити с њоме. А дивили су се и сами родитељи њени том брзом напредовању њеноме у свачему, чему се год учила. Најпослије даду јој учити науку христјанску и заповједи Божије. А она, као што је већ била њешта другим наукама и пословима, изучи брзо и ту науку сву докраја. И кад дорасте и памећу и тјелом до удаје, ступи по вољи родитеља својих у брачну свезу са Стеваном, сином православнога деспота српскога Ђорђија. Исти деспот Стеван, за кога је пошла Ангелина, био је слијеп, јер га је лишио недавна пријѐ тога Амира, Султан Амурат ријеница очних. Али она није марила ни најмање за то, што је Стеван слијеп, него је живила с њиме у највећој љубави, пазила га врло лепо и покоравала се вољи његовој по заповједи великога апостола Павла, кои вели: жене, покоравајте се своим мужевима. А желила је од Бога, да јој даде имати порода с Стеваном, јер је он био од племенитога корена од племена царскога. И тако, кад је проживила с њиме више година покоравајући му се, као што се пристои, у свему, Господ наш, кои послуша сваког, кад га призива тко с вјером смилује се на њу, и као што је испунио некада жељу Ани, матера Самуиловој, те је родила Самуила пророка; тако испуни и њену жељу, те и она роди Максима новога Самуила, и Јована деспота. Новога Самуила каже се овдје зато, јер као што је помазивао Самуило у старом закону цареве код Израиљана; тако је просвјештавао Максим у новој благодати људе вјером и крстом. Стеван супруг Ангелинин, кад види, да нема за њега станка у земљи, коју су нападали непријатељи, узме жену и дјецу па отиде с њима у Италију, гдје се пресели послије некога времена у вјечност; а Ангелина остане удова са двоје сирочади своје, кои су растли и напредовали

брзо у науци. А особито старији син њен тако се одликовао љепотом и науком својом, да се прочуло за њега и у двору цесарском. И у то доба писао је цесар Ангелини, и изискао од ње сина старијега за свој двор. Кад прође неко време по смрти Стевановој, а синови његови одкривењем божиим упућени, отворе раку отца свога, и нађу му тјело цјелокупно. Послије тога наскоро уме Ангелина те мошти, и као што је пренијела некада Јулијана првомученика Стевана из Јерусалима у Цариград, тако пренесе и она мужа свога Стевана новога мученика из Италије у Срем, и отиде с обадва сина своја краљу угарскоме. Краљ, ако и није био православан, прими их љубезно, и жалећи дјецу, што су остала сироте без отца, врати им у државу отачбину њихову Срем, земљу. А они кад приме од краља тај дар, настане се у својој земљи у граду Купинову крај ријеке Саве, гдје су живили у доброј вјери и чистоти и извршивали заповјест споменутога апостола Павла, кои вели: странољубја неваборављајте, јер су примали стране, дијелили сиротињи, и пуштали сужње из тамница. Старији син Ангелинин, коме је било крштено име Ђорђије, као млади деспот, није марио много нити се бринуо за земне ствари: зато се и није могао склонити никако на женитбу, него је желио себи, што је боље од женитбе, па с тога остави матер и млађега брата, да влада, а он отиде у манастир и покалуђери се, и ту је узео име Максима мјесто Ђорђија, које је добио на крштењу, а после некога времена постане архиепископ у Влашкој. Много се старао исти Максим за цркве, које је започео одма, како је дошао у Срем, аидати и подизати, могло би се рећи, као Симеон Немања. Он је подигао најпре цркву светога Николаја, коју је назвао манастиром Хоповом и довео тамо калуђере. Он је саздао и задужбинску цркву манастира Крушедола, кога је назвао митрополијом. А млађи брат његов Јован, кои је примио послије њега деспотство српско у Срему, ожени се и узме себи за супругу од племенитога рода, али није дуго живио с њоме, јер се преселила наскоро за тим и та чиста душа Господу, и онда се сврши господство српско. А Ангелина, кад остане на тај начин наново сирота, разда имање своје сиротињи, попушта сужње из тамнице, ослободи робље, и отиде к сину своме, владики Максиму у манастир, па се покалуђери и прими образ анђелски. Као калуђерица саздала блиау манастира синовљева цркву, и скупи око себе калуђерица, које је учила она сама и упућивала, како ће се старати за спасеније душа својих. Али и тај син њен, блажени архиепископ Максим престави се прије матере своје, и отиде на истину Богу, кога је љубио од младости своје. И кад тако остане мајка Ангелина послије синова своих сама саморана, пожини још неко мало време угађајући Богу постом и молитвама, па премине и она с миром и отиде Господу, а тјело јој сарањено буде у цркви, коју је она задала. Кад отворе после неколико година гробницу њену, нађу јој тјело, као мирисаву јабуку, сасвим цјело, и премјесте ју са синовима заједно у њиховте у цркви пресвете богородице, гдје је чинила многа чудеса онима, кои су ју полазили с њером.

* * *

Међу Илариновим артијама, нашли смо и овај животопис мајке Ангелине, написан руком високопреосвећеног Г. епископа бачког Митрофана Шевића, као бившег управитеља манастира Крушедола, ког је за Илариона наволео преписати на рукописа манастира Крушедола, ког такође онде у целини наводимо.

Исти гласи:

„Сѣ сѣдѣ, ангелина нѣкше дѣщи кѣгочьстивааго кнѣза, дрѣанитскаго, дранѣта хрѣбраго. й вѣспѣтана быѣ вѣ дѣмѣ фѣца своѣго, прѣспѣкшав рѣзѣмѣшм и прѣмоудрѣѣю. ѣако й вѣ зьвисть подвѣгноути сѫрѣдниѣце сковѣ, й сѣкрьстиѣ. й прѣкнязѣти хѣтростїю, й разоумѣшм вѣсѣкѣ. диаволѣхоужесѣ й рѣдителѣ разоумѣ бѣк. й вѣ даѣтсе оучити вѣсѣте'нал словѣса. шнѣже ѣако й вѣ ѣнѣх дѣлѣх хѣтроѣи. вѣскорѣ вѣ краи дѣшдь, й вѣ сѣкрышенноую моудрѣѣ достигшїи. сѫпрѣжена быѣ моужеви, повелѣнїемь рѫди-

тель своихъ. поѣмлютъ ю сѣ́къ соупрѣ́жницоу стефа́нъ дѣспотъ. гдѣ бл҃гочестива дѣспота гюргі́а. йжи ѥ́х мла́ѣ прѣ́жде лишилъ ѥ́ѥ́ше. а҃мі́ра соул҃та́нъ а҃мура́тъ. чоумнѣ́ зенѣ́цъ. чнаже ни ѥ́х семъ се нево́ре ѡ слѣ́пости ѥ́гѡ. нъ ѕ҃ѣ́ло лю́бляше ѥ́гѡ. радѣ́ташежесе еже й чѣ́до и́мети съ ни́мъ. заи́же и́ти ѣ́моу ѿ кѡ́рѣнне бл҃городна. й ѿ пле́менѣ цѣ́ска́го. ꙗко и҃спльнитисе на нѣ́хъ гдⷭ҇ь великаго а҃пⷭ҇ла па́ѵла рѣ́чённым. жены повиноуитѣ́е мѫ́жемъ своимъ. сѣ́же ꙗко лѣ́по вѣ́ъ повинове́се ѣ́мѣ ѣ́х всѣ́мъ. жи́вежѣ съ ни́мъ лѣ́та до́вола́на. ѣ́ъ же на҃шъ ѩ҃ѵ҃сѣ́мъ йже съ вѣ́рою прижи́ваю҆щіимъ его. ꙗкѡ́же дрѣ́вле а҃нны й мѵ́ры самѵи́лови испльны́ бы́ни жели́ніе. и раждаѣ́тъ самѵи́ла прѡ́рка. та́кожде й сѣ́ни й раждаѣ́тъ мѫ́ѕі́ма нѣ́каго самѵи́ла. и і҆ѡа́нна деспо́та. самоу́йже ѩ҃ѵ҃ дрѣ́вленым законѣ́ помазоваше цр҃е ѩ҃ѵ҃ і҆сла́ый. Сѫ́же ѩ҃ѵ҃ нѣ́кѣ влⷭ҇ти просѣ́кшаѣ́ лю́ді вѣ́рою, й кр҃ще́ніем. Стефа́не йже й пр҃сно ѩ҃ѵ҃спомина́емы, гоненію вы́шоу на стра́нѣ той. поѣмлютъ соупрѣ́жницоу й сѣ́къ чѣ́де своѣ́. приходи́тъ ѩ҃ѵ҃ і҆та́лію. и тоу жи́тію кончи́ць поіѣ́млютъ. чнаже ѳ҃ѣ́сі́рини́въ съ ѳ҃ѣ́ойма чѣ́ды своіми. Стрѣ́тіже прѣ́сп҃ѣ́ѧхъ вы́ѕрастоу й моудростію. ѩ҃ѵ҃ипа́ѵе старе́йшꙋ сі́ѧ ѥ́ѣ. ꙗкѡ прослоу́тисе кра́соте й прѣ́моудрости ѥ́гѡ ѩ҃ѵ҃ дворѣ́ кѣсарѣ́ѣ. й посилаѣ́тъ съ коу́ѕами. ѩ҃ѵ҃ ѣ́жѣ, приснѡи́ти тоѣ́ ѩ҃ѵ҃ своей ѣ́мъ полѧ́ти. по врѣ́мениже ма́ле по ѩ҃ѵ҃ію́ вѡскрѣ́сеніе. Вѡкриіше ра́къ ѳ҃ѿ҆ца́ свѣ́тѡ. й фе҃ѵ҃рѣ́тоше тѣ́ло ѣ́гѡ цѣ́ло и нерꙋ́шимо, й съ погребателнии́ми. врѣ́мениже ма́лоу мі҆мотекшоу. і҆нгіелина пр҃сно ѩ҃ѵ҃спомина́ема. поѣмлютъ мо҆ѵ҃ѝи. ꙗкѡ́же дрѣ́вле і҆ѡу́ліа́на прѣ́ѣомѫ́ника сте́фана, ѿ і҆ерⷭ҇ли́ма ѩ҃ѵ҃ константи́ни градъ. приносятъ. такожде й съ сте́фана мѫ́жа своего. нѣ́каго мѵ́ника. ѿ і҆та́ліе ѩ҃ѵ҃ сі҆рмі́ю. й приходи́тъ съ ѳ҃ѿ҆ойма сы́ны ѩ҃ѵ҃ кралю оугарскомꙋ. кра́ль же ѩ҃ѕе й невкрі́емъ ѡ҃дрѣ́жимъ. любе́зне пріе́млютъ и҃ѫ҃. й жа́лѣе ѿ ѳ҃сі́ѵенѣни ѩ҃ѵ҃ ѿ ѳ҃ца́ своѣ́го да́ютъ и҃мъ ѩ҃ѵ҃ ѡ҃дрѣ́жа́ніе ѿчи́ство ѩ҃ѵ҃ сирмі́ѣе землю. ѳ҃ни́же ѿ кра́ла та́ковъ да́рь ѩ҃ѵ҃спріе́мше. ѩ҃здеро́йшесе ѩ҃ѵ҃ своей и҃мъ земли, ѩ҃ѵ҃ гра́дѣ кѣ́пиномъ; при рѣ́цѣ нарицаѣ́мѣй са́ва. й тоу ѩ҃ѵ҃ ла́гоѣ вѣ́рѣ й чи́стотѣ жи́вѣ́хоу. ꙗкѡ й на҃ныхъ прѣ́жде рѣ́ченнаго а҃пⷭ҇ла па́ѵла и҃спльнитисе гдⷭ҇ь. стра́нолю́бꙗ незавиѣ́йте, нѣ́цыѥ ѡ҃ѵ҃ѣ́драхѫ, свѧзаніе ѩ҃ѵ҃ тѣ́мници ѳ҃поѵ҇ща́хѫ. старе́йшиже сі҆ѣ́ кѣ́ гю́ргіе мла́ди дѣ́спотъ. ни вьсма ѿ зе́мльнихъ вѣ́щех ѝ҃мѣ́ше попеченіа. неѩ҃хо́те сѣ́бе къ бра́къ сѫѩ҃ѣ́кѵпити. ни҃ѩ҃ бо́лша желѣ́е, ѳ҃ставле́ѣть мѣ́ръ й і҆ѡа́нѣйшаго кра́та. Ѳ҃ходи́т й ѝ҃наѣ́ть мни́х. ѩ҃ѵ҃ мѣ́стѣ гюргі́а мѧ́ѕі́мъ на́речень ѣ́ыѣ́. йже й послѣ́жде ѩ҃ѕѣ́ѣ́ѧ́ѣ ѣ́ыѣ́ на прѣ́столь а҃рхіепⷭ҇ко́пства кла́шкаго. ѕ҃ѣ́ло попечѣ́ніе ѩ҃ѵ҃ цр҃ква́мъ и҃мѣ́ѣ́ше кѧ́женная та дꙋ́ша. начѣ́ѣ здати цр҃кѵы ѩ҃ѵ҃ своей кмоу земли. Такожде ѝ҃ пойстинѣ́ рѣ́ци сѵ҃меѡн немани́ѧ. прѣ́жде ѩ҃ѕдержа́ѣть цр҃ковь сѵ҃то никѡ́ли. йже и мо҆на́стир и҃мѣ́нова ѵ҃бо́ково, и мнѣ́хы сѵ҃ѕра́ѣ. ѥ́тоѵ҇ю цр҃ковь бл҃гоѩ҃ѵ҃ѣ́ніе прѣ́сп҃ѣ́е вѣ́ѣ. мо҆на́стирь кроуше́дшꙋ, йже й митрополі́а ѿ него нарѣ́чена ѣ́ыѣ́. ѝ҃ѝнѣ́йшіже кра́ть ѕ҃ѣ́ і҆ѡа́ннъ ѩ҃ѕѣ́ѣ́ѧ́ѣ ѝ҃ѝка́ѣть на прѣ́стола дѣспотства земли своей. поѣ́млютъ сѣ́къ соупрѣ́ѣницоу ѿ корене бл҃городна. ѩ҃ѕмалѣ́ врѣ́менѣ пожи́вѣ съ нею, къ гѣ́ѵ҇ ѿходи́ть нѣ́скѣрьнна та дꙋ́ша, й тогда кѵ҃пѣ́ць пріѣ́ть сербскоѥ влⷣчьство. преподобнаже і҆нгіелина сѵ҃ротствѡма пакы ѡ҃дрь'жи́ма вѣ́къ. и҃мѣ́ніе своѣ́ раздаде нѵ҃щим. ѩ҃ѕсѧ́жденіе ѩ҃ѵ҃ тьм'ницы ѳ҃поѵ҇ща. равы своѣ́ходи. й ѳ҃ходитъ къ сы́ѣ своѣ́моу мѧ́ѕі́мъ ѩ҃ѵ҃ монасти́рь. й пріѣ́млютъ ман'тіѣ́ а҃гѣльскаго о҃бра́ѕа. й сѧ́зда цр҃ко́вь ели́ѧ мо́настира сѵ҃ своѣ́го. й сѵ҃вра́ѣь и҃ѝнѣ́кіние о҃чи й наказоу́е и҃ѫ҃ ѿ дꙋ́ше́немь попечѣ́ніи. кѧ́женныѥ й прѣ́жде ѩ҃ѵ҃спомѝноути мѧ́ѕі́мъ а҃рхіепⷭ҇ко́пъ. й ть прѣ́жде кѡ́нчинѣи мѣ́ръ своѥ́. къ гѡ҆ѵ҇ ѳ҃ходитъ ѣ́гѡ́ѫ́ й ѩ҃ѕлюбы ѿ ѡ҃нѣ́ѣсти своѥ́. Сѫ́ же кѧ́женнаа а҃нгіелинъ. по ѳ҃шьствѣ сѵ҃ѣ своихъ ѣ́же къ гѡ҆ѵ҇. мало врѣ́ме ѩ҃ѵ҃ жи́ти сѣ́мь прѣ́попроходи́ша. ѩ҃ѵ҃ поцѣ́нѝи й мѧ́тѣах вѣ́ѵ҇ оутѧ́ждае сѫ миромъ оу҃сп҃ѣ́ ѿ гѣ́ди и҃погрѣ́вена ѣ́ыѣ́ ѩ҃ѵ҃ цр҃кви своей. лѣ́тѡмже неконѧ миноу҇ѣ́шимъ. ѳ҃врѣ́ктоше тѣ́ло кѣ́ ѩ҃ѵ҃ гро́бѣ́ ꙗкѣ шѝп'къ кѧ́гоконны́и. й полѡ́жена ѣ́ыѣ́ ѩ҃ѵ҃ кончезе сѫ сы́ны своими. Ѩ҃ цркви прѣ́сп҃ѣ́е вѣ́ѣ. и тоу мнѡга чюдеса тѣ́врѣть, сѫ вѣ́рою приходе́щимъ къ ни́мъ. Сѫ́връ'шаѣ́'сесе сѫ́вѣ́рѣ кѣ́ йдѣ́же й мощи ихъ почива́ютъ.

Автобиографија

Партенија Павловића

епископа посенскога.

Д. Р.

(Свршетак.)

На основу овог закључка саборског, архијерејски је Синод у својој седници од 4. Септембра 1751. закључио: „Понеже при последњем всенародном архиепископ-

скаго и митрополитскаго избранија ради совокупленом Соборје в Сосједании 18. Јулиа 1749. г. бившем обрјелосја не само полезно но и весма нуждно бити, да би Арх. и Митрополиту Сопомагатељ и характирје Епископском и при Резиденции Митрополитској јединаго ради и посвјашчении и прочих сослужениjах церковних соположенија находитсја, тако обаче, да кромје Резиденции и в њој Архиепископскија трапези инаго намјешчаја себје и Економии неимчет, ниже инаго, развје Епископа посвјашченија, титла неприсвојает; того ради избираетсја на тое Свјашченослужениja дјело всечестни Архимандрит Карловачкија Соборнија церкве свјатаго Николаја кир *Партении Павлович* (Синесија Живановић, посвећен је за владику арадског 1. Септембра 1751.) ради искушенаго Јего в церковних должностех подвига, и соизволјаетсја со сим ко освјашченију Јего во Архиереа посвјашченија под начином обаче, да јакожде опредјелено Јему јест, крјепкују кљатвоју објажетсја, јако во всја дни живота своего нарочнија себје Епархии искати, или чрез иного кого, коего год он чина бил би, тражити небудет, но и аштче би покусилсја тое сотворати, Јему писмени Јего објет на осужденије будет. А Јему јако посвјашченија Епископу опредјељаетсја квартир и трапеза при Резиденции Арх. Митрополитској и за женни трошак и прочија јего потреби на свјакое љето у готову новцу од Арх. и Митрополита *четири стотине форинти* с тјем приговором обаче, да он кромје сего под иним видом себје что либо не каискует, ни своеволно присвојает; паче же в најменшем в Јурисдикцију Архиепискупскују, или јакожде свјашченаја правила запрешчаjут, в чуждују Епархију без благословенија Арх. и Митрополита мјешати се или дјелати не держает, ниже куду либо, аможе не послал бил би, да отходит по своем произволении. Над свјамиже сими должен будет в помјанутом објетје своем објешчати, и дјелом исполњати, јако Арх. и Митрополиту и Синодалним Братијам Архиереем соглисен и послушан до конца пребудет.

Заклучено в Карловцје 4. Септ. 1751.

Павел Ненадовић с. р. Арх. и Митрополит, Софроније Јовановић с. р. Еп. Пакрачко-славонијски и Осечкопољски. Синесиј Живановић с. р. Еп. Арадски. Арсениј Теофановић с. р. Архимандрит монастирја св. Архангелскаго Грабовца и набрани и потврежденi Еп. Костајнички". (Шематизам пр. епархије Бококоторске, дубровачке и спичке" за 1888. стр. 36.)

Приликом свога посвећења за епископа посвећења 14. Септембра 1751. у манастиру Раковцу, положио је Партеније следећу зеклетву:

„По внегда Божиим благоволеннем, преосвјашченјејшаго Г. Г. Архиепископа и Митрополита Нашего, и того освјашченјејшаго Синода избранием, Архиерејскаго сана досијех, и мње достоинство епископа посвјашченија во Архиепископии карловачкој вручисја, објешчајусја со сим в крјепости пред лицем церкве данаго твердаго јурамента, и кленусја в всевидјашчим Богом, да всја онаја јакже преосвјашченјејшим великим господином отцем моим Арх. и Митр. кир Павлом Ненадовићем, и того освјашченјејшим Синодом о моем во епископа посвјашченија избрании устроиша, и в протоколе заключиша, буду со всјаким тшчанием и без најменшаго прекословија исполњати и хранити.

Јешче кленусја и објешчајусја да исповједанне мое пред лицем цркве усти изреченое, писанием собственија моја руки, и кљатвоју соутвержденое, до издиханија моего непреложно и неуклоно хранити и дјелом засвидјетелствовати буду и хошчу.

Аштче ли би же по дјаволскому навјету поползнулсја от церкве нашеја свјатија восточнија отпасти, и к унии с западној церковиј прилепитисја, или епархију особито без вједомости високопамјанутаго моего великаго господина преосвјашченјејшаго Арх. и Митр., и того освјашченаго Синода тражити, да от сана равно и от причашченија по правилом отпаду.

Ктомуже не токмо сам себе монашескому чину сходно от мјасојастија ко-

нечно воздержавати, но и всја монахи и монастирожители, и моја домовнија или подчињенија того чина служители от мјас удержаватисја поучати буду, хошчу и долженствују.

Равно објешчаујвасја и обвезаујусја, никамо, ниже на коју либо страну без вједомости, благословенија и правилнаго допушченвја их пр освјашченства Г. Г. Арх. и Митр. и того освјашченаго Синода, отходити, или что либо свјашчених дјејати; ниже новци и таја взимати и долги узроковати.

Напосљедок ашче в чем непослушан и непокоран моему великому Г. преосв. Арх. и Митр., и того освјашченому Синоду јављусја, и вишеписатаго моего сего објешчанија преступник покажусја, и тогда абие лишен да буду всего сана своего и власти без всјакаго извјета и слова, и чјужд да јављуса дара небеснаго при посвјашченији возложенијем рук даваго мње духом свјатим. Во истиномже и усердном моем правлении и дјејствиј, да будет Спаситељ наш Исус Христос мње помошчник, јемуже купно с отцем и духом свјатим, да будет слава и держава, част и поклонение, ниње и присно, и во вјеки вјеков: Амин.

В монастирје Раковције 14. Септемврија 1751.

М. П. Партенији Павловић с. р.
изабрани епископ посвјашченија Архиепископии карловачкија и Архимандрит свјатониколајевскија саборнија карловачкија церкве. (Рук.)

Партенције је умрэ у Карловцима 29. Априла 1760.

Услед смрти Партенијеве, упутио је митр. Ненадовић на оближње манастире следећи циркулар: „Понеже јучер о седмом часу по пулудне ађе г. владака Партеније преставлсја, коего погреб ради теплоти ми на дапше отложати немогушче, умислихом днес сотворити; того ради налагаем да из сваког монастирја настојатељ с једним ђаконом одјејании церковне особно вземше, сјемо у Карловце абие придут тако, да јешче до литургије ађе будут, јако да вси купно сјемо преставлшусја возљубљеному брату Нашему посљеднее послужимо и тјело јего в земљу благољепно положити.

Дано в Карловције 30. Априлиа 1760.

Павел Ненадовић с. р. (Рук.)

И из овог се види, како је митрополит Ненадовић љубио свога Партенија, који му је био десна рука.

Исте 1760. под 5. Мајом упутио је митр. Ненадовић на настојатеље манастирске (који се спомињу у циркулару) следећи циркулар: „Понеже свјатопочившти о Господје епископ Г. Партенij при разлучении своем от сего временаго свјета к вјечному животу, јест в фрушкогорских монастирех: Раковцу. Беочину, Привиној глави, Кувеждину, Шишатовцу, Бешенови, Јаску, Врднику, Хопову, Гергетегу, Ремети, Крушедолу и Фенеку, по једин сарандар завјешчао дати, за то со сим паручуем вам, да от дне пријатиа сего каждаго монастира Настојатељ с Братством уставное о свјатопочившем предпомењутом епископје Г. Партенij поминание сарандарское творити устроит, и по совершении того нам извјестие на писмо со означением дне, мјесјаца когда тое почето и пак совершено дати, да вједаем новце послати наредбу учинити.

Дано в Карловције 5. Маја 1760.

Као епископ посвећења, Партеније је био десна рука митрополиту Павлу Ненадовићу.

По овлаштењу митрополита Ненадовића, Партеније је вођину цркава у архидиецези осветио.

Он је био председник у седницама конзисторијалним.

Као епископ посвећења, Партеније је 1753. ишао са одређеном комисијом, која је обавила инвитацију свију фрушкогорских манастира, који смо опис навели у целини у овом листу за 1903. и 1904., и ког смо отштампали.

Партеније је превео с грчког: „Оду на воспоминание втораго Христова пришествија, по образу пјесни Лва Премудраго царја греческаго, слински стихами по Алфавиту сложенаја, а на славенски Партением епископом преведенаја, сти-

хамиже славенскими устроенаја благословением же АЕ. и М. Павла Ненадовића первјеје напечатана, а ниње Захарием Орфелином второе в новој типографии грекославенскоj 1763. 8⁰ 16. стр.“

У манастиру се Фенеку налази под бр. 28. врло лепо сачуван рукопис, увезан у тврде корице, с насловом: „Во славу свјатија Единосушчнија, и животворјашчија, и нераздјелимија троици, отца и сина и свјатаго духа. Списасја сија божествената литургиа: свјатаго апостола и брата божија Јакова; во общежителном монастирје Гергетекје. Епче тпчанием, настојанием и изждивением пречестњејшаго отца игумена кир Софронија Стефановића збратиеју, јеже списано, и устроена јест монахом Вартоломеем в лето 1780. мца Јулија, дња 25.

Сија божествената литургиа преведена от греческаго диалекта на славенски Партением Павловићем“.

Ма да је монах Вартоломеј само преписао литургију Јаковљеву, коју је Партеније Павловић превео; он ипак рече, да ју је он списао и устроио.

Рукопис је писан на великој четвртини и има свега 30 листи. Листови су бележени с прве стране горе на десној страни славенским словима. Језик је онаков исти, као што је написано литургија св. Јована и св. Василија.

Грамате митрополитске и патријарашке.

Д. Р.

I.

Грамата за Викентија Поповића епископа будимског.

Викентије Поповић Хаџи Лавић от Јањева, епископ будимски, изабрат је 7. Јануара 1708.

У Шематизму карловачке митрополије погрешно се рекло, да је изабрат око 1700.

Викентије је изабрат 6. Маја 1713. за митрополита, а умро је 23. Октобра 1725.

Сама грамата гласи:

Исаија Диаковић б. м. вел. Митрополит всех Сербљ под властију Свјетлости кесарскоj и Јего Вјеличества сљвјетник и прочим.

Сего ради смјерение наше с сборомъса разумјехом, и обрјетохом от свјатих отец законом и от свјатих благочљстивих цареј хрисовуљ, кое сут митрополие и јепископие под свјатују великују црквоју свјатјејшују Архијепископију пекскују и патриаршију србскују.

Елмаже по случају пострада народ наш словјено србски от угарскоj ребелии, в тим божиим изволењем бист к богу прјестављение и блажено успшему свјатјејшему патриарху нашему србскому хажи кир Арсенију. Того ради сљнамшесја в царскују, свјатују и свјашченују обитељ монастир Крушедол, и вјечљстному сборусљбравшесја, случи се к нам притя Богољубивому јепископу босанскому кир Атанасију, и владике кир Стефане (Стефан Метохијац сремски епископ) и епископу кир Софронију (Подгоричанин, епископ шакрачки) и игумену крушедолскому хажи кир Пајсеју, и от ших стран њемало чрњи и властел и всему клиросу србскије земли с нашим вљпрошением избравше честњејшаго иже во свјашченоиноцех протосингела кир Викентија јеромонаха пострижника свјатие великие пекскје цркве, и нарекоше бити настолника и строитеља Богоспасение јепархије Будимскије, јеже јест прљвее будим; пешча, свјати андреј, острогон, столни бјелиград, коморан, остров кофинскоју и подунавние всја даже до воде Шарвиз с всеми предели и оправданием јенуариами шчо је и досље било.

В љето 1708. мца Јанвариа 7. в катедри нам митрополитскоj монастир Крушедол.

II.

Грамата за Христофора Димитријевића епископа бачког.

Христофор Димитријевић (Митровић) епископ бачки, изабрат је по доле наведеној грамати 23. Априла 1710. (у Шематизму митрополије карловачке погрешно је наведено да је постављен 8. Фебруара).

По смрти митрополита Софронија Подгоричанина († 7. Јануара 1711.), админи-

стрирао је он митрополијом све до своје смрти 16. Новембра 1712.

Сама грамата гласи:

Софроније Подгоричанин, Божијеју Милостију Митрополит всем Сербљем обретаjушчимсе под властију свјетлаго ћесара, Јексарх трона пекскаго и прочим.

Елмаже по случају пострада наш словјено србьски от угарскоj рebелији, того ради, сьнамшесе в царскоjу свjатоjу и свjашченоjу обитељ монастира Крушедола и вьсечестному собору сьбравшу се Духовному и свjетскому и случисе к нам прити Богољубивому јепископу босанскому кир Атанасиjу и владице будимскому кир Викентиjу и игумену крушедолскому хажи кир Паjсиjу и игумену хоповскому кир Никону и благородному обришеру кир Јоану Текели Поповићја и от иних стран не мало чрнац и властел мирских — с нашим вьпрошением избравше судом божественим и искушенjем црковним честьjшаго иже во свjашченоносцjех јексарха кир Христофора јермонаха пострижника свjатие церкве монастира Вѣвьца освjедетелствована от мнозех јако достоjно бити и нарjекоше бити настолника и строителя Богоспасение јепархије Бачкие, јеже јест прьвеје Сегедин и Бач и Бају и Шанац Варадински, и Футог и Тителн с васеми прjедели, и оправданjем и енурнами шчо је досље било.

У монастиру Крушедолу в љето 7218—1710. мца Априлиа 23. дьн.

* * *

У запису раковачком спомиње се да је Христофор 1715. приложио сребрну петохлебницу за свој вечити спомен.

III.

Грамата

за Софронија Томашевића епископа бачког.

Софроније Томашевић епископ бачки, потврђен је за епископа интиматом цара Карла VI. од 18. Априза 1722., од мађ. канцеларије 23. Августа 1718. а Митрополит Вићентије Поповић издао му је 1. Маја 1719. доле наведену грамату.

Умро је 16. фебруара 1730. и сахрањен је у ман. Ковиљу у гробници епископа бачког Григорија Димитријевића.

По смрти Григорија Димитријевића, који је умро 1717. после Јануара а пре Јулија, управљао је бачком епархијом Исаија Малиновић, ком је принц Савојски издао из војеног стања под Београдом 18. Јулија 1717. по царској заповести протектионал и салву гвардију на припадајући бачкој епископији пуст Сириг у бачкој жупанији. (Види митр. нар. архиву 1717. Н. 196.)

Сама грамата гласи:

Викентије Поповић б. м. Архиепископ и т. д.

Сего ради смјерение наше с сьбором вьса извјестно разумјехом, и обрјетохом от свјатих отец законом и от свјатих благочастивих Цареј хрисовуљи, кое сут митрополие и епископие под свјатуjу великуjу церков свјатејшуjу архиепископиjу пекскуjу и патријаршиjу србскуjу.

Елмаже уједохом епископиjу Бачкуjу обвъдовшуjу, того ради сьнамшесе у варош Карловиџе, при храмје свјатаго Архиереа Христова Николаа, и вьсечастному сьбору сьбравшему се духовному и свјетскому, и случисе к нам прији богољубивому епископу печуjскому кир Никанору, и владиџе шлавонијскому кир Атанасиjу, игумену крушедолскому кир Атанасиjу, и игумену хоповскому кир Јову, и игумен раковачки кир Мојсеј, и игумен беочински кир Стефан, и потијски обркапетан Живан Зорић, подунавски обркапетан Васо Николић и карловачки протопопа Живан, из шанца варадинскаго протопопа кир Максим, и от иних стран не мало чрнац и властељ мирских, и при нас бившему клиросу србские земли, с нашим вьпрошением избравше судом божественим и искушенjем црковним честьjшаго иже в свjашченоиноцjех јексарха кир Софронија јеромонаха, пострижника свjатие црквје храм успение пресвjатие богоматере зовом Кофин и освидjетелствована от мнозех јако достоjно бити и нарекоше jего бити наставника и строителя богоспасние јепархие бачкие јеже јест прьвjее Сегедин и Јегар и Бач и варош Баја, и шанац Варадински, Футог и Тителн, и с

вѣјеми прѣдѣјеи и оправданіем и јепурима шпое и досље било.

С више реченим архиереи рукоположихом јего что јест црковни дар и датак сирјеч јексархіе и датва свјешченаго и људскаго что је и досље било да му имате с усердіем благословенна ради с честију давати и ѣсно исправљати без вејакаго прѣкословија.

Кир Софронију Томашевићу в љето от битиа 7227. — а от рождества 1719. мц. Маја 1. у Карловци.

Викентие Архиепископ.

IV.

Грамата

патријарха Мојсија епископу Мојсију Станојевићу.

И ако се у приложеној доле грамати патријарховој не спомиње презиме Мојсија, кога је патријарх Мојсије посветио за епископа, и не вели се за коју га је епископију посветио, зна се, да је иста грамата издата епископу вршачко-себишкому Мојсију Станојевићу.

Мојсије је потврђен 18. Априла 1722., а умро је пре Октобра 1724.

Диплому цареву од 18. Априла 1722. навели смо у 24 бр. о. д. за 1904. на стр. 690.

Сама грамата патријархова гласи:

Мојсеј Милостију Божиеју Архиепископ пекскиј и васем Србљем и Блгаром, Далматии, Травунии, вретанским островом и васего Илирика Патриарх.

Сего ради и наше смирение са собором васа извјестно разумехом и обретохом от свјатих отец законом и свјатих благочестивих цареј хрисовули, кое суг митрополие и епископие под сјатују великују цркоп свјатјејшују архиепископију пекскују и патриаршију обдржешчују васех Србаљ и Блгар, западног поморија и белзго подунавиа и свјеверних стран и васего Илирика. Обаче по божием самотрении свјашченому сабору сабравшу се првее васе освештенному митрополиту скопскому кир Константину, белиградскому кир Мојсеју, захлмскому кир Мелетију, дабарскому кир Герасиму, ваљевскому кир Григорију, темишварскому кир Јоаникију, и богољубазному јепископу нишкому кир Јоаникију, самоковскому кир Данилу, јегарскому кир Јефрему и иноспифији ћустендилскому кир Висариону, и преподобљејшему игумену пекскому кир Кирилу, архамандриту студеничкому Пахомију, игумену троичкому Арсенију и служитељу нашего умерења протосингелу нашего престола кир Јосифу, и от инех стран немало чрнац и властел и са прочим клиросом и причатом црковним. Са нашим вопрошењем и судом божаственим избравше честњејшаго на свешченоиноцех служителна бившаго митрополита београдскаго кир Михаила, кир Мојсеја јеромонаха, пострижника светаго монастара горњачкаго — — — — — — (подерано.)

Е лето 7222. а от рождства Господа слова 1713. мц. Декемврна 21. в дан свјетија мученице Јулиане, круг слнца 26, а луни 2, индиктион 7, у патриаршии.

V.

Грамата

митрополита Мојсија Петровића епископу Николи Димитријевићу.

Никола Димитријевић потврђен је за епископа вршачког 4. Децембра 1725., премештен је 21. Априла 1728. у темишварску епархију.

Он је двапута управљао београдско-карловачком митрополијом и то први пут по смрти Мојсија Петровића († 27. Јулија 1730.), а други пут био је још за живота Вићентија Јовановића (1736. год.) постављен му за помоћника — коадјутора, а по смрти његовој за администратора све док није 1737. пребегао на ову страну патријарх Арсеније Јовановић-Шакабента, и примио управу митрополије.

Умро је епископ Никола у Темишвару 26. Јунија после поноћи 1744.

Сама грамата гласи:

Мојсеј Петровић Божиеју милостију восточниа церкиве православне АЕпископ и Митрополит Бјелградски и всего народа христиапскаго под властију прјесвјетлаго цесара в Сервии, Славонии, Угарии, Хорватској, Сирмии, Баната Тамишварскаго,

Угровлахии цесарскоj и jего величества савjетник и проч.

Случиcja вадову остати прjестолу богоспасниja епископии карапсебишкие, подлежашчие катедри Нашоj, темже по обичаjу нашему сабравшусja всему освjашченому сабору в богохранимоj вароши Карловци из духовнаго чина и мирскаго, воинственых господарej и номjестних, идеже прилучиcja прити освjашченьjшему Архиерejу Далматинскому кир Стефану, такождеже и подлежашчим катедри Нашоj Богољубезнеjшим епископом: Михаилу Будимскому, и хажи Joаникиjу Темишварскому, Доситеjу Ваљевскому, Никифору Славонискому, Никанору Зрињополскому, Софронiју Сегединскому и Бачкому и бившому Печуjскому Никанору, и саборне судухом честьjшаго Jексарха Нашего кир Николаа Димитриjевића достоjне сеja Благодати — рукоположихом jего во епископа на више реченуjу епископиjу карапсебишкуjу и подлежашчих диштриктов хорошавскаго, вершачкаго, паланачкаго, и логошкаго.

Дато у вароши Карловачкоj 1727. мц. Фев. 14.

•

На полеђини ове грамате стоjи написано, како је исти митрополит Мојсије: „— — преселихом по нашему саборному разсужденију во епархиjу темишварскуjу и с подлежашчих jего диштриктов: Липову, Чакову, Фачеш, Чанад, Бечкерек и Панчево. В Белиграду 1728. Мц. Сент. 1. дењ.

VI.

Грамата

Мојсија Петровића митрополита за Стефана Љубибратића.

Стеван Љубибратић, посвећен је за епископа далматинског и једног дела захумске епархије 1719. од патријарха Мојсија Рајића, те због гоњења католичког морао је да напусти око 1725. своју епархију и био је неко време помоћник митрополита београдско-карловачког Мојсија Петровића.

Архијерејски га синод изабере 5. Септембра 1728. за епископа костајничког.

У „Шематизму православне епархије бококоторске, дубровачке и спичанске“ за 1889. наведен је изборни акт, и оставка Стевана на епископију далматинско захумску.

Стеван је умро ~~око 14.~~ 23. Априла 1737. † 23/4.

Овде доносимо митрополитову грамату, која гласи:

Мојсеj Петровић, божиеjу милостиjу митрополит Белградски и Архиепископ всjего народа Христианскаго восточнија цркве в державе светлаго Римскаго цесарскаго в Сервии, Славонии, Угарии, Хорватскоj, Банату Темишварскои, и цесарскоj Угровлахии и jего Величества Совjетник.

По Благодати и дару и власти пресвjатаго и животворjашчаго духа — — и Нашеj мjерности данеj, jеже восприjатнику и сопасљеднику бити на ењх стран во держање пресветлаго римскаго цесара, в том бо случиcja вадову остати престолу Богоспаемоj епископии Костајничкоj, подлежашчоj катедри Нашоj Бjелиградскоj.

Темже собравшусja по обичаjу всеосвешченому Нашему духовному собранију, Богољубезнеjших Епископов, честьjших Архимандритов, духовних отцев и Игуменов, и прочих церковног сасловија имjехом совjет междусобни, jегоже би Бог произбрал на више реченуjу вдовствуjушчуjу епархиjу, и тако пришедшаго ка нам пред треми љети богољубезнеjшаго Господина Епископа Далматинскаго и Захлмскаго кир *Стефана Љубибратића*, jегоже рукоположил јест во епископа свjатjеjши и блаженьjши Господин Господин Архиепископ Инески и всjем Србљем и Блгаром и всjего Илирика патријарх кир Мојсеj; и со преваручением jего блаженства, зане тамо во своеj jему епархии много борби и напаствовања и страсти претрпел јест и да ли по којему образу невозможно jему тамо одбержаватисja, (о нејже вине и всjем Нам извjестно сотворилосја јест, и по таковому преваручениjу от времена пришествија jего, сотворивши Нашим Намjестником в Бjелграде, о њемже ниње саборне разсудивши и видjашчи jего и тако мужа совершена и добродjетелна могушча души человjеческиja на спасенија стези настављати и строити церков божиjу, проназнаменовахом jего, jегдаже даде Нам свој

паретие или всекопечное отдоление на писма, како оставлает таковија ради нужди ниже-реченују своју Далматинскују Епархију и Захолмију, и причитаетсја под власт Нашу Архиепископску и Митрополитску в державе цесарскаго величествија и Ми саборне изабрасмо и наредисмо на Богом спасенују Епископију Костајничкују. Зринско поље, Лику и Горбавију, и на протчаја предјели подлежашчие тој Епархии, јелики и досле били сут.

Сего ради понеже поставихом те стража и пастира да служити Богу нељеностно со страхом и вонманием и да поучавши и управљаеши плк Бога живаго и тебје вавученују паству словјесних овец Христових и т. д. и т. д.

И что пак јест приход твој архиерејски уречени по обичају от свјашчених и Христиан милостињу и прочаја, благопоразсудително да возимаеши и они са љубовију и усердием без всјакаго прекословија да вам благопокорни и благопослушни да будут.

Дато у Карловци лета господња 1729. Міца Февруарија 2. ден.

На печату висећем штпис: Moyses P. D. S. Metropolit Bellogradensis et totius nationis Rascionorum Arhiepiskopus.

* * *

Из ових се грамата види, да је не само у пећској патријаршији учествовао и народ за турско време при избору епископа, него и у београдској још 1725., дакле пре сједињења с карловачком митрополијом.

После сједињења њиховог, већ није учествовао при избору епископа и народ.

Писмо

патријарха српског Атанасија будимском владици Василију Димитријевићу,

Д. Р.

Како је патријарх Арсеније Јовановић Шакабента при своме одласку — бегању — из Пећи које сам са собом, а које доцније преко других пренео у Карловце, многе ствари и утвари из патријаршије; то се његов последник патријарх Атанасије у више пути обраћао и патријарху Арсенију и народном сабору и осталим владикама и митрополитима, да се патријаршији поврате поменуте ствари и утвари.

Жељу је Атанасијеву испунио митрополит Павле Ненадовић.

Овде наводимо писмо патријарха Атанасија, писато владици будимском Василију Димитријевићу, у ком је такође говор о поменутим стварима и утварима.

Исто гласи:

Преосвјашченејшии и словесњејшии Господине митрополите Будимски. Нам по свјатом Дусје Брате и Сослужителју всељубезњејшему.

Вашему Преосвјашченију братеское љубезное о Христје одајушче цјелование. Извјестиуем јако от Босни Божиеју помоштију и сија страни приспјехом, и с великим желанием по всех днех и часјех ожидах во јеже услишати ми совокупление собора, и избрание и поставление новаго архиепископа и Митрополита, и до сего дне јешче услишати несподобахоја; тјемже ваше преосвјашченство тамо по Бозје и пречестњеј Нашего и свјатјејшија великија церкве престола сербскаго перваго имушче ходатаја и својствена добротвора, прошу ради Господа Бога и свјатих сербских просветителеј, да јегда будет таковое собрание нозреннујте и мужествено настојте в перних, јеже би всја вешчи от мала до велика свјашченија и прочаја утвари монастирја пекскаго, прилози многих ктиторов, что свјатопочивши кир Арсеније тамо и пресељении своем с собоју и после чрез ину руку принесе, благосердно изволили послати, ибо помоштију всесилнаго Бога преждпаго страха оних расточении и расхишчении јест. Ниже кое-го либо в том сумненна, зане домородци сушче и по милости живаго Бога архипастир онаго свјашченејшаго дома поставлен и укрепљен јесм. собљудати и наприбављати, јакоже отци и предци наши должности и истино непритворнују имјеју. Убо поташчитеција Брате ревностно да би свјатејшаја церков пекскаја своју доброту благољепија, ускорје паки уздјела и с питомци своими в заведела, и ашче что он свјатопочивши в завјетје

своем прежде своего вјечним обителем преставленија за вјечати и свој спомен каковија либо вешчи изволил записати, к тјем прежним приложите, о немже цјелому собору молебственују епистолију сего љета в прошедшија дни пропустил јесм. Ничто менше јакоже и в прежних моих, и к вашему братству посланијах пространо изјавих, под колики несносни долг освобождаја от знаемаго подпаднул јест престол, имже уповајушче на совјет свјатоучившаго кир Арсенија, јегоже Господ да водворит во скинијах свјатих, подложихом себе под јаков несносни долг. От помошчи и взисканија на тија кран от правовјернаго нашего рода Христианскаго милостини и једином честном вјерном и свјашченом мужу тамо обрјести от свјатјешија великија церкве путником ити, и по всегда тамо находитисја, искреное и својственое попечение сотворити усердствујте, зане тим странам вјежду человјека, за таковое дјело пеимјем и когда и в кое времја будет собрание, молју ваше братство абие по воспријатии сего непренебрезите, и своего труда непошчадите о всем вједомост на Ниш писмено учинити и нам послати сигурно. Зде бо њекое времја бавитисја и ожидати будем.

Прочее благодат божија обилно да будет с вами.

Вашего Преосвјашченства обоих благ желатељ: Ва Христе брат Атанасие Пекски.

1748. Августа 1. Из Ниша.

Каноничке наредбе цариградских патријараха.*

I. Атанасија адријанопољског патријарха (1710.–1711.)

Синодална окружница, у којој се говори куд потпадају митрополита фрушке и — — као што су од почетка потпадали под пећског архиепископа.

Атанасије божјом милошћу архиепископ Константинополја, Новог Рима и васељенски патријарх.

Свети митрополити фрушке и —— што сте под управом светога престола пећског, у светоме духу љубљена браћо и садрузи по служби; Часни клирици, преподобни управитељи храмова и светих манастира, пречасни свештеници; славни генерали, кнезови и капетани; честити поглавари и работници (трговци) и остали благословени Христјани истих епархија; радост нек вам је и мир и милост од свемоћнога Бога и Господа нашега Исуса Христа и од нас искрена жеља, благослов и благонољење.

Христјанске ствари, т. ј. црквене, јерархијске и архијерархијске не стоје рђаво и несу зависне од случаја, већ су по прочанствима светих и васељенских синода по светим канонима и божанским законима, уређене и удешене и као што су уређене и удешене по мојем тачном посматрању од старина и од почетка се тако и држе и вазда су у снази и чувају их као нешто неприкосновено и непроменљиво са многом пажњом и обазривошћу православни Христјани, који чинећи то с чашћу и обазривошћу и чувајући ред свију тих ствари неприкосновено и непроменљиво, хваљени су и код људи а од Бога имају радост и благослов и најпосле се удостојавају оних неисказаних (неисказано великих) добара небеснога царства, која још није око видело ни ухо чуло, и која несу још доспела у срце човечје а која је Бог сам приготовио онима, који га љубе: „Слава — вели света апостолска божанствена изрека — и част и мир свакоме, који чини добро“, зашта је то маловечно у овоме земаљском животу и много више надмашива то небеска и вечита слава. А то добро, које је над свима другим добрима, јесте то, да се Христјанин понизује и покорава канонским и законским наредбама са сваким страхом и обазривошћу и да никако и никада не сврати и не влада се (ван) осим христјанскога реда. Поред осталих дакле наредаба и установа обредили и установили су још и благочастиви цареви и божанствени и богоносни оци светих (и) васељенских Синода да једним престолима припадају

* Ове каноничке наредбе нашли смо међу рукописима нашег умрлог брата Илариона, те их овде у целости доносимо.

Њих је превео на Илариона с грчког, прошле године умрли професор Алекса Писаревић. Уред.

једне епархије, а другима опет друге; а пресветом престолу архиепископије пећке припадају осим осталих њених епархија још и епархије: Фрушка и Мπάτζικα; па отуда и архијереји, који су у њима с временом служили признавајући за главу својег претпостављеног блаженог архиепископа пећког, имали су увек на уму с неком тајанственошћу његово канонично име у свима светим празницима и процесијама; па и рукополагање истих, ма било то према прилици и премештење, бивало је редовито у присуству блаженог архиепископа пећког. Са каноничном напоменом и налогом његова блаженства, рукополаган је и постављан у горе поменутим епархијама и законити канонични архијереј, кад би било потребе; и тај ред поштo је каноничан и законит, одржао се у снази и сачувао се од почетка па све до времена кир Арсенија, архиепископа пећког. А кад је за тим Арсеније оставио престо тај из невоље због привремених побуна и ондашњих неправилности, те кад је одступио са престола па кад је на његово место дошао после његове смрти други архијереј, тада они архијереји, који беху тада тамо, одметоше се, не знам како, и тако отпавши од пређашње власти архиепископа пећког, почеше већ управљати својим епархијама као автокефални и автономни и ако је то било против канона и закона. Но буна и неправилност онога времена, због којих је отступио кир Арсеније, престаде с милошћу божјом, и освећеник престола пећког дође у пређашње стање и спасе се помоћу Божјом и добро му буде, а у то време постаде правим, каноничним и законитим архиепископом, као и пре, блажени кир *Калиник*, коме је требало предати сву власт и достојанство архијерејско признавајући му покорност, поданост и привржености, која му долик̀ује; јер ако дрυкчије радите, знајте да радите против божанствених и светих канона и закона и налазите из праве архијерејске моћи и реда; па онда и сва дела архијерејска, која ви чините, остају без моћи и успеха па и рукополагања онда не могу бити права и истинита, јер су учињена против канона. С тога и ми, с Божјом милошћу ступајући на васељенски престо, и имајући на уму пре свега уредност (ваљан ред) и добру управу, па наравно и благостање сваке Христове заједнице и врло тежећи за тим, пишемо у облику јавне синодске одлуке са свима нашим митрополитима и великодостојницима, у светом Духу љубљеном нашом браћом и садругима, и налажемо Вама и свима тамошњим Христићанима и духовним и световним да отресете од себе дотадашњи неред, који је несрећан и шкодљив и који се противи светим канонима и законима, и да покажете опет ону пређашњу закониту и каноничну и због тога богоугодну и похвале достојну покорност и оданост, коју су имали још од давна тамошњи архијереји према ондашњем блаженом архиепископу пећком и покоравајте се садашњем блаженом архиепископу пећком кир Калинику нашем у светом Духу љубљеном и ваша жељеном брату и садругу, и осталим његовим архиепископима пећким и спомињете његово канонично име у светим празницима и процесијама; поштујте и љубите и прёзајте пред његовим блаженством, као што доликује и као што је праведно. И кад дође време рукополагања или премештења којег архијереја у тим епархијама, пазите на блаженство истога, имајте страхопочитања и поништања према његовом блаженству и тако нека се извърши рукополагање или премештење по канонима и законима и тако се чува црквени и канонични ред и тако можете само имати праве славе архијерејске и светиње, а још уз то и славе код људи и код Бога душеспасителну радост, ако будете сами чували хришћанске законе, црквене и каноничне установе. Тако чините, благочастиви Хришћани, као истинита, права и верна деца свете цркве Христове, да и слава Аврама, Исака и Јакова буде на Вама и деци Вашој. Нека Господ Бог благослови труде Ваше и нека умножи и повећа богатства Ваша и све што имате и нека Вас сачува од сваке беде и нека Вас најпосле удостоји свога небеског царства. Нека његова ра-

дост, милост, божанствена воља и благослов наше смирености буде с Вама!*

II. Непознатога патријарха.

Посланица о томе, како не треба духовни сталеж да има сјајну одећу.

И код свију осталих згодно је уводити правилност, ред и поредак и то је са свим корисно и похвале достојно; јер свето писмо вели: „Све века буде по реду и удесно“, иначе пропада све, кад возда забуњује пред и несугласица, кад они замршују и уништавају оно, што би требало да буде лепо и да то овлада и кад они праве забуну, те тако доводе до недостојних ствари и стања; а особито и навластито је не само несрећа, него и са свим неосновано, да свети положај, који се мора оснивати на светињи и реду и који од почетка потиче од божанског разума, буде у нереду и у недостојном стању. Узаконьено је дакле и одређено да уз остало духовни сталеж и они, који су у клиру, живе по светим канонима црквеним и божанским законима уредно и богоугодно, да се не облаче у страно одело и да не употребљавају сјајнога (гиздавог) одела било да живе у граду било да су на путовању, него ваља да употребљавају одећу ону, која је већ била додељена онима, који су примљени и именовани у клиру и не треба да долази духовни сталеж у бакалницу, као што то изречно и свети канони светих васељенских Синода прописују, као н. пр. 29. канон светог васељенског Синода Пентекте од Трўлу и 16. VI. васељенског Синода и још други канони: „Свака таштина (веле) и гиздање не слаже се никако са свећеничким редом“. Они свећеници и клирици, који се гиздају сјајним оделом и то још страним и они, који су неуредни и који иду у бакалнице, ваља да се поправе; иначе пак, оне, који остану и даље у неуредности, ваља казнити (предати судији) и тако да се науче на ред; јер је од старина сваки човек духовног сталежа са смерношћу и у свечаном руху живео и тако у јавности се показивао „Сваки, који се гизда не из потребе, већ ради спољашње лепоте и лицкања, тај је крив као ветрогоња или као глупак“, као што је рекао Василије Велики; но нико од духовног сталежа не облачи одело ишарано ни свиленим ни пурпурним шарама: јер су чули из богоглавних уста да „они, који носе мекушне ствари јесу у кућама краљева“. Божанствени пријатељи цркве далеко одбацујући такав неред и недостојан положај, врло много се брину о стању свећеничком, те су одредили да се укоре они, који се гиздају сјајним оделом и то још страним и онда, ако не ће још ни после опомене да се поправе, ваљ их онда казнити. То је највише овладало код неких новоброаца и јеретика, који прометоше сваки црквени поредак и сталност у нереду и несталност, те се понашају са свим разуздано и разваратно (т. ј. све им је све једно), па и свећеничка одећа је у њих добила облик одећи гадан и гиздав; и за то су наши оци, испуњени побожношћу и сталношћу одредили, да се казне они, који се гиздају и који праве неред и чине недела. Пошто дакле и многи од свећеничког реда, заста и сами свећеници, јеромонаси и ђакони јавно падају у неред и у непристојности, носе страно и светим канонима противно одело, облаче пурпурне тканице без невоље и лицкају се (гиздају се) против закона (обичаја); узимају непристојно одело, облаче унутарње одело ишарано и разно обојадисано са украшеним рукавима, о појасеве своје вешају посребрење мачене (међу за појасеве сребрне ножеве) и многи од њих иду у бакалницу, што је све неуредно и непристојно, не слаже се и не одговара црквеном поретку ни стању, те за то навлаче исти на себе велики укор а другима служе на срамоту и рђавим примером претходе, с тога ми, хотећи такав неред и непристојност отклонити и суздити, имајући на уму пре

* Како је последњи патријарха Арсенија III. Калиник 18. Маја 1710. одобрио и благословио, да може постојати у Крушедолу манастир исправљена српска митрополија; то је ова синодална окружница патријарха Атанасија морала написана бити пред тим временом, и ова је окружница без сумње узрок, што је тадашња двострана јерархија тражила од патријарха Калиника канонично признање. Уред.

свега црквени ред и достојанственост морала, пишемо и јављамо се Синодским начином са својим светим митрополитима и великодостојницима, својом у св. Духу љубљеном браћом и садругима, да би од сада и у будуће нестало и са свим да би се угушио код свештеничког сталежа такав неред и непристојност, што се противе светим канонима, и то је ван сваког црквеног законодавства и реда и нека се ниједан од јеромонаха или калуђера или ђакона или других не усуди у будуће гиздати се оделом, које је забрањено и које је страно и нек се не усуди носити одећу пурпурну, која не одговара законима, нек нико не носи свилу ни атлас нити какво друго шаренило или разно обојадисано одело, нека не иде у крчме нико од презвитера или свештеника, него нека живи уредно и пристојно и нек носи одело, које пристоји црквеном уређењу и законима, да многима не буде иначе што на срамоту и зло, и да не наносе светој црквеној уредби и реду никаква прикора или кривице. А ко не буде хтео то послушати и не покорити се, него буде презирао канонички и црквени ред и достојанство и пристојност и који и после ове синодске забране и наредбе остане опет као плен неуредних и непристојних тај итд. (Долазе за тим уобичајена проклетства).

III. Јеремије од Цезарије.
(1715.—1726. и 1732.—1733.)

Синодска изјава (манифест), да су међусобно сложни црква архиепископије пећске, њен архиепископ и остали архијереји у њој, а исто тако и овдешњи Срби Хришћани.

Јеремија божјом милошћу архиепископ Константинопоља, Новог Рима и васељенски патријарх. „Господ се гнуша од лажних уста. Лаж не надвлада никад истину; а снага истине не потребује ни помоћи“, као што сведочи свети отац наш велики Златоуст; баш да има *истина* десет тисућа оних, који би је хтели угушити и уништити она не само не би потамнела него би шта више сјајнија била још од оних, који хоће да јој прете, и они би се над њима још већма узвисила немајавајући њих који се узалуд упињу против ње, дижући испред њих нос и презирући их; јер су за то баш достојни сваког подсмеха, презрења и осуде они, који говоре лаж и којекакве измишљотине као они, који се поводе за нечастивим ђаволом, који је први изнашао лаж; баш је отај ђаво дакле пронашао први лаж, тиме што је клеветао творца и створитеља Бога говорећи лажно прародитељима: „Што Вам рече Бог, да не једете од дрвета познавања? Јер је зино, да ће, ако будете јели од њега, доћи дан, кад ће Вам се очи отворити и распознаћете све и бићете као и богови.“ Дакле сваки онај који говори лажно и које шта измишљава, тај је пратилац и друг злогласног ђавола и ако се такав не поправи, судиће се најпосле њему и његовим анђелима мрака и паклених демонима и допашће неугасивог огња као вечите казни.

Пошто су дакле неки од оних, који се с нама не слажу, у намери да преваре честитаје наше православне источне Хришћене, навалили клевету и лажну кривду, која је са свим удаљена од сваке истине и нема никаквога места, на свету цркву свете архиепископије Пећске, јер заиста немају разума, који има и даје наша источна света црква Христова и они се никако не слажу с нама, нити исто мисле што ми, а то је све јасна клевета а празно и глупо булажњење, које мисли само на превару честитијих људи, као што је већ спомануто, ми пак знамо да се црква архиепископије Пећске и њен архиепископ и остали у њој архијереји и овдешњи Срби Хришћани потпуно слажу с нама и да мисле и суде, као што и ваља, онако исто као што мисли и суди и наша источна црква, а одбацују и не признају оно, што неки говоре против њих и клевету их као иноверне, то су све лажне клевете и окривљавања, које никако нису истинита. *С тога* ми пишући у овој синодској одлуци блаженог и светог јерусалимског патријарха Госп. Хрисанта и наших светих митрополита и великодостојника, наше у св. Духу љубљене и жељене браће и садруга, из-

јављујемо свима светим Архијерејима, и великодостојницима, који се сад налазе, тој нашој у св. Духу љубљеној браћи и садругима, часним клирицима, пречасним свећеницима, честитим владарима, и целом христоименом народу и потврђујемо, да се црква свете архиепископије пећске и њен архиепископ и сви њени прави архијереји заједно са ондешњим Србима Хришћанима од старина и од почетка слажу с нама и једно мисле као и ми и имају исто наше православно вероваше, као и наша источна црква и признају исту конфесију православног вероваша и верују у све, као и ми. Отуда и знајући их све као православне, који исто тако мисле и верују и љубе догмате и поуке наше св. источне цркве, поштујте их и љубите их и пазите на њих, као што прилици и као што је право, а немојте никако узимати на ум нити веровати брбљањима, клеветама и окривљењима оних, који су Вам противници.

Тако чините као богољубиви, Христољубиви и братољубиви, да будете благословени код Оца и Сина и св. Духа и да буде на вама благослов Аврама, Исака и Јакова и на Вашој деци; да благослови светих и богоносних отаца буду на умножење и обогаћење Ваших добара и да будете удостојени небеснога царства као победоносни борци за побожност и истину, у самом Господу Исусу Христу и Богу нашем. Нека буде с вама његово благовољење и неизмерна милост, а благослов и жеља наше смирености.

IV. Истога Јеремије

Синодална посланица као одговор митрополиту од Арте, којом се вели да тамошње Французе, ако се одметну од њихове секте, не примају православни свећеници више на споразум, нити да их после смрти сахрањују.

Јеремија божјом милошћу архиепископ Константинопоља, Новог Рима и васељенски патријарх. Примисмо Ваш онаки предлог, којим представљате нам неки обичај, који се увео у те крајеве, те тражите од нас и од наших архијереја, наше сабраће и синода, шта треба да радите; и тај предлог о томе обичају је овај: Французи, наравно западни, који се тамо налазе, хоће да ступе у споразум са православним свећеницима и да имају учешћа у светим тајнама, држећи се својих западњачких догмата, и да се сахрањују, кад умру, а неки од њих да се сахрањују у храму, што наноси, као што кажете не мало обешчашћење на Вас и прилични забуну (збрку), и с тога тражите од наше Велике цркве Христове да се то изврши. За то ми одговарајући Вам овом нашом патријарашком синодском посланицом, кажемо Вам оно, што је познато и јасно свима, то јест ако хоће ти западни Француз да остане своју латинску веру, то јест своје латинско вероваше и да приме вероваше, и признавање (конфесију) наше источне цркве, онда се могу без препреке споразумети с Вама православним свећеницима и могу имати учешћа у светим тајнама и могу се сахрањивати. А ако се држе својих црквених обреда, не треба да буде заједнички, јер један исти споразум и једно исто причешће хоће да они, који оне, буду и једносложни, а не да се туђе; јер оно што је страно, не може ни бити заједничко и „онај који неје самном, тај је против мене", вели свето Јеванђеље и „онај који неје са мном сложан, тај ми је непријатељ". Пошто се дакле пре дуго времена народ западне цркве оцепио од духовне заједице четирију светих патријараха и са свим се од њих одвојио и унео догмате католичке цркве, који не одговарају православним догматима, за то се и не слажу с нама православнима; то јест оно што је било једно и заједничко и једнама и другима, постало је подељено и различито, а оно, што је било подељено и различато, постало је једно и оне; и дотле назад западни противници, оцепивши се од католичке православне цркве, на празно говоре, шта хоће. Толико на предлог Ваш и на питање Ваше. Нек Вам је радост Господа Бога и слава његова, и благослов наше смирености нек је с Вама!

V. Истога Јеремије

Синодска посланица у Енглеску о уједињењу обреда.

Пресвети Константинопољски, новоримски и васељенски патријарх *Јеремије*, блажени патријарх великога града Александрије (ко?), блажени патријарх божјега града Антиохије *Атанасије*, блажени патријарх светога града Јерусалима *Хрисанто* и присутни свети архијереји, митрополити, архиепископи и епископи и збор целог хришћанског источног и православног клира благочестивим и смиреним католичким архиепископима и епископима и њиховом часном клиру у Великој Британији, њима, нашим љубезним у Христу, у св. Духу свети братски поздрав, свако добро од Бога и спасење.

Примили смо Ваше писмо у облику књижице, које је било одговор на одговор, које сте на нас управили; из њега смо дознали за Ваше добро здравље и како се паштите и јако обазрете на нашу источну свету цркву Христову. Врло смо се обрадовали, кад смо разумели Ваше пажљиво провиђење и како се заузимате и трудите око сједињења цркава, које је сједињење потпомагање (ступ) вером и у тој заједници се радује Господ и Бог наш Исус Христос, који је за знак оданости према себи дао свећеницима као и својим ученицима и апостолима међусобно љубав, слогу и јединомишљење. По Вашем дакле захтевању ево одговарамо вам у кратко говорећи, да кад смо представили себи промишљено то што сте опет к нама писали, увидели смо и схватили смисао написаногa; пошто смо пак пређе одговорили на то, немамо друго што да кажемо осим оно, што се односи на нашу изјаву, коју смо већ саопћили, и на вероваље наше источне цркве, то исто велимо и опет на све Ваше нама управљене ставке и тврдимо, да су догмати и вероваље наше источне цркве одавно још одређени, ваљано и побожно удешени и уређени на светим васељенским синодима и неје слободно њима ништа друго што додати, нити им са свим што год одузети, и онај, који хоће да се с нама споразуме у божанственим догматима нашег православног вероваља, мора се покоравати и повиновати ономе, што је одређено и установљено још преданьем од старина и преданьем светих отаца, и по наредби светих васељенских синода, и што се сачувала од времена апостолских и од доцнијих богоносних отаца црквених, и тога се свега ваља држати са простотом духовном и покорношћу и без икаквог другог потраживања или околишења. И то су довољни одговори на Ваша писма; но ради потпунијег и непобитнијег уверења, ево Вам шаљемо опширније налагање православног вероваља наше источне цркве, које се још назива и Синод Јерусалимски, који је држан тачним рачуном у време за држање синода и то године 1672. а најпосле је штампано све грчки и латински године 1675. у Паризу и као што мислимо, однесен је и у Ваше крајеве и налази се код Вас и одатле можете познати и схватати без сумње побожно православно учење и вероваље наше источне цркве; те ако се сагласите и ви љубазно са онима, који с нама једнако мисле, онда сте са свим једно с нами заједно и не ће наступити никакав расцеп између једних и других, а што се таче осталих обичаја и установа црквених и што се тиче исправке извршавања светих тајана и св. литургије, лако је и просто и то исправити, кад се само с божјом помоћу извржи сједињење. Пошто је познато из црквених историјских књига, да су неки обичаји и обреди промењени били и да су још и сада промењени на разним местима и у разним црквама, но јединство вере и слога у догматима једна је и иста. Дао би Бог, који све ствара и о свему се стара, који хоће да се сви људи спасу и да упознаду истину, да буде то по његовој пресуди и одлуци, по његовој божанственој вољи на духохранивo и спасоносно стање свију.

Превео с грчког **А. Писаровић.**

Молба

митрополита Јосифа Рајачића за семинар.

Д. Р.

(Свршетак.)

1. Августа 1847. поднео је митрополит Рајачић у погледу семинара следећу молбу цару Фердинанду:

Joseph Rajacsich, Carlovitzer Erzbischof und Metropolit, bittet fussfälligst um die Allergnädigste Verleihung des Rechtes der Druckerey zum Vortheil des General-Seminärs oder aber, wenn dieses aus Allerhöchst zu erachtenden Gründen nicht zu gestatten wäre auf seinen eigenen Namen, als Carlovitzer Erzbischofs und Metropoliten, und seiner jeweiligen Nachfolger, immer aber zu Gunsten des Seminärs und unter der Allerhöchst aufgestellten Aufsicht der Censur.

Euere Majestaet,

Allergnädigster Herr, Herr!

In meinem Allerunterthänigsten Gesuch vom 25-ten März 1846. bath ich um die Allergnädigste Bewilligung, rücksichtlich um die Anordnung der bereits durch die Kaiserlichen Vorfahren Euer Majestaet glorreichen Andenkens bewilligten Errichtung eines General-Seminärs zum Behufe der besseren und zweckmässigeren Bildung der zu Seelsorgern dieses Ritus berufenen Indiwiduen.

Im Nachbange dessen, wage ich in Aller Unterthänigkeit weiter zu bitten, womit Euer Majestaet geruhen mögen, entweder auf den Namen desselben Seminärs, nach dem Beispiele der Pesther Universität und des Mechitaristen Klosters in Wien, oder aber wenn dieses aus Allerhöchst erachteten Gründen nicht zu gestatten wäre, auf meinen eigenen als Carlovitzer Erzbischofs und Metropoliten, und meiner jeweiligen Nachfolger Namen, immer aber zum Vortheil des General Seminärs, und unter der Allerhöchst vorgeschriebenen Aufsicht der Censur, das Recht der Druckerey huldreichst zu ertheilen.

Zur Unterstützung dieser meinen Allerunterthänigsten Bitte dürfte schon der einzige Umstand genug seyn, dass wir dadurch der Nothwendigkeit entgegen tretten würden, unsere Kirchenbücher aus Russland beziehen zu müssen; Einer Nothwendigkeit, die uns trotz dem dass dieser Weg uns in dem Allerhöchsten Erläuterungs-Reskripte von Jahre 1779. worgezeichnet wurde, schon so zur Last geworden ist, dass die meisten Grossentheils Bücher lieber entbehren, als dass sie selbe auf dem gedachten Wege sich kommen liessen.

Aber auch in Berüchsichtigung auf den materiellen Vortheil, den diese Einrichtung der Anstalt verspricht, wage ich um die Allerhuldreichste Gewährung meines fussfälligsten Gesuchs zu bitten. Uiberzeugt in tiefster Demuth dass Euer Majestaet diesen einer so gemein nützigen Anstalt in Gnaden zuzuwenden geruhen werden um so mehr, als dadurch zugleich die Möglichkeit herbeygeführt würde, Bücher für Volksschulen zu sehr mässigen, daher durch jedermann leicht zu erschwingenden Preisen zu bekommen, was der Alerhöchsten Absicht Euer Majestaet die Aufklärung Höchstdero treuergebenen Volkes dieses Ritus bewirkt zu sehen, ungemein förderlich seyn würde.

Uibrigens der Allerhöchsten Gnade demüthigst anempfohlen, ersterbe ich in tiefster Ehrfurcht

Euerer Majestaet

Wien den 1-ten August 1847.

allerunterthänigst Allergehorsamster,

Joseph Rajacsich m. p.

Зашто се архимандрит Иларион Руварац није примио избора за вршачког владику?

Д. Р.

Архијерејски је Синод митрополије карловачке изабрао 9. (21.) октобра 1886. једногласно архимандрита грегетшког Илариона Руварца за владику вршачког.

Иларион је тај избор одбио и није се хтео примити владичанства, него се захвалио на избору.

Како је то његово непримање и одбијање у своје време учинило велико изненађење у Србству, и како Илариона није хтео ни могао тада јавно да каже прави узрок непримања и одбијања; то се и тада и доцније а још и данас наводи за узрок његовог непримања и одбијања то, да он није хтео да се потпише на реверс. ког тобоже сваки новоизабрани владика мора да ће потпише пре свога посвећења, у ком дотични даје своју оставку на владичанству, те у случају потребе, метне се само датум.

Та је верзија у Србству тако укорењена, да у њу мало ко сумња.

Да би се бар сада сазнао прави узрок Ила-

рионовог одбијања и непримања избора за врпачког владику; наводимо овде у целости два његова савремена писма, која нам је писао, из којих се јасно види прави узрок, зашто се он није примио владичанства и зашто је избор одбио.

Ова гласе:

I.

У Ман. Гргетегу 24. Новем. (6. Дец.) 1886.

Мито брате!

Приправи се за вест, која ће те и опечалити и разљутити.

Био сам у Будим-Пешти, ал нисам положио присеге већ сам најавио тамо и Њ. Светости Г. Патријарху и Министру Трефору и Министру-председнику Тиси, да се епископства примити не могу и несмем и упућен сам да резигнацију на Епископство св. Синоду поднесем, што сам јуче учинио.

Ствар је дакле свршена и ја засада немогу се ни правдати ни мотивовати тај свој чин. Доста је кад ти кажем, да друкчије нисам могао. Страх и ужас од Епископства убио би ме, да га се поменутом најавом и резигнацином не опростим.

И сад настају за мене друге страве и ужаси — које морам прекужити.

И ти ме никад ниси познао и ниси хтео увидити, да ја покрај моје плашљивости, непрактичности, неумешности и невештине у животу нисам за рад ни за јавном било црквеном било политичном пољу, те је тако — због тог, што ја не познајем свет — морало доћи до катастрофе. Довео сам Јерархију у највећу неприлику — и још горе нег' неприлику. Себе сам упропастио! и на веки осрамотио — а то све зато, што не имадох одлучности, што нисам следовао унутрашњем свом гласу, већ и шта други жеље — на да сам за времена открио и казао коме треба да ја немам поуздања у себе, и да не налазим снаге за епископско звање. Не би бар ове срамоте и чуда овог било.

Његова Светост, Гд. Патријарх примио ме је у Пешти и саслушао ме као отац — фала му довека!

Како да издржим пљусак од органа јавног мнења. — Оне цртице „Бранику" — те су ме највише разљутиле.

Шта сам за ових 5—6 недеља препатио и измучио се! Ти се према свршеном чину немој печалити и кажи Софији (нашој супрузи) да нисам могао друкчије.

Брати сам писао — и морао сам му распарати срце и напослетку сам му рекао: Нек ме цео свет осуђује и презире, — ти и Мита не треба да ме осудите, презрете и заборавите!

Остајем Твој љубећи те

брат Јован.

II.

У Ман. Гргетегу 4./16. XII. 1886.

Драги мој Мито!

На писмо Твоје од 28./XI., које сам јучер примио, немогу ти ништа друго одговорити, но само то, да немарим чути а камо л' читати, шта се поводом моје резигнације по новинама пискара и блебеће. Ја сам тебе казао, зашто сам дао оставку — а свет је светина, па да јој ја сто пута кажем, да ме на то није нико нагнао, нити сам се ја уплашио те несмео изаћи пред лице Царево, нити би се устеао потписати реверс, да ми је на потпис предложено, да сам то само зато учинио, што ја себе боље познајем него и св. Синод и пријатељи и браћа моја, и што познавајући себе знам да нисам за Епископа а најмање сам за Епископа, који мора имати петље и стати на браник у данашњим нашим јадним околностима.

Ја нисам никад био за рад у јавном животу — па што се сад чуде кад кажем, да се немогу и да несмем примити тога високог тешког звања, с којим је велика одговорност скопчана.

За сада не могу излазити на јавност и јавно казати: зашто се нисам могао примити епископства ја овакав, какав сам данас, и уједно казати с чега и због кога сам *постао такав*, какав сам.

Немогу доћи к вама а није нуждно, да ти сада на овом рђавом путу и то на коли долазиш овамо. Довољеет ми злоба моја.

Ја сам се заиста у том пензионирцу — Сави Давидовцу умировљеном пуковнику — преварио. Та то је луд човек. Ако сам њиком казао и открио своју невољу, то сам њему и он опет лудује и довикује ми: Езала Иларионе! Заиста се подетињио!

Ал се и теби чудити морам, што се не

оканеш Мађара. Та ти око „Браника,“ та то су сами звекани и луди људи, који незнају шта оћеју, из' ако знају, онда су прости лупежи!

Поздрави Софију — и остани прави брат своме

љубећем те брату

Јовану.

Преставка

кр. Леополду II. и угарском сабору 1790.

Д. Р.

(Наставак место свршетка.)

V. Да се камерялне вароши Арад и Осек, при том варошице Сент Андрија, Мишколц, Вел. Варад, Бечкерек, Вершац, Лугош и Карансебеш, (која је његда свободна краљевства варош била) и под именом милитарни обштества: Карловци, Земун, Митровица и Костајница, сирјеч такова мјеста, која су и многољудна и за трговину и художество способна, у свободне и краљевске вароши подигну.

VI. Привилегирани и одлична права имајући Дистрикти са ове стране Тисе у вармеђи Бачкој и Кикиндски у вармеђи Торонталској, да се при својим Привилегијама задржу, и истим Дистриктима у касајућим се вармеђам и краљевства Соборима посредством свои посланика гласи и сједалишча после Кумана и Јазига из причина чрез ове при настојашчеј Дијети наведени и оним прикладним члановно дарују, смирењејше проси се.

VII. Относително к краиничарем, да би се они от сваког неправедно њима наметнутог данка у напредак ослободили и к давању десетка обвезали, исти народ нижајше проси; за што

1. Они јошче у привилегијалном свом положенију стоје и воју, а по сили Привилегије от сваког данка свободни бити имају.

2. Данак је ради содержанија војнька уведен, зато по самом јестеству, онај који воју не може се оним теретом обтерећавати.

3. Будући да је садашње краиничареско стање горе от тежачког, достојно је тако, да се сшчастие оног, који за отечество крв пролива, поболша.

Относително пак к десетцима:

4. Будући да би ти на собственс њнове потребе служити имали, нити би на рачун они стање грађанско обтерећавати се по правди и правичности могло.

VIII. Што се поселника (колбна) тиче, који хотја посљедњу по весма нуждну класу сочињавају, да с Урбаријум у краљевству Славоние уведени набљудава, зашто:

1. Онај под Уладиславом начињени превеђ тежак је, и за поданике под љагу вечитог невјерства падше справљен, какови нису Расцјани. Ко овом долази

2 Што се у краљевство ово прве године 1715. членом 8. стални данак за содержание стални војника увео. А извјестно је, да онај терет војевања, по первобитној краљевства овог конституцији на једне благородне спада, ком терету већ сад и на просте пренешеном будући и пре јошче теретни овај Урбаријум сам по себи требало би да је изчезнуо, и на мјесто његово други лакши, како што је речено, да се прими.

3. Невиди се узрока зашто би се један свободног населенија поселник (colonus) от другог горе се држати. и к већим теретима притезати се морао, и ако је онај Урбаријум за праведна у Славонији чрез краља и високи Дикастерија обрјетен, праведан мора бити и у Мађарској и Частима к нему присоједињеним. И заиста

4. Многи у Мађарској Господа Земледјелци (Спахије) уверени и у совјести својој обличајеми о претеретном Урбаријуму Уладислављевом, својевољно су сами от њега отступили и свое поданике блажие или такође по особеним контрактима држе. У таковим тако вешчеј обстојатељствам, сама види се правда викати, да се свијо поселника стање чрез закон такође публични облакша, и она замледержавија, која својевољно не би боље поступати хотела, законом да се принуде.

IX Будући да се у Благоутр. Дипломи под *E.* употребление старог календара њима дозвољава, у коем би они досад обстојали, при истом као целе во-

сточне цркве обичем употребленију, да и у напредак остану чрез закон остављени бити жеље. Но будући да се дознало, да и овај, који они употребљавају Јулијанов, а и нови, који западња црква прима Григоријанов, свое имају погрјешности, Ваїгелианов пак последњи чреа оца и сина израђени, далеко правичнији је от оба пређашња; зато Свјашченјиче Ваше Величество моле, што би сте о том посредством своји посланика, како са двором Росијским, таго и с князовима валахијским, а и с восточним Патријарсима и тако свим четворицам у Цариграду живећим, — не мање и с другим Христијанским владјенијама благоутробно радити благоволили, да се или овај последњи и правилнији от два пређашња, који се Ваїглианов календар зове, вообиче чреа цјело Христијанство примио, или нови такође начини, и с свјашченим канонима срочи, што би тако са ове стране у цјелом Христијанству давно пожелано једнообразие придобено било.

X. У истој овој предваведеној благоутробној Дипломи дозволенија она, која тако почињу: „И да дозволено вам буде по својој собственој власти из Нације и језика Расцијанског постављати Архиепископа, којега ће Стат церковни и грађански између себе бирати".

XI. „И овај Архиепископ ваш да има свободну власт уређивати са свим восточним Греческог закона црквама".

XII. „Епископе посвећивати".

XIII. „Свјашенике у Монастирима уређивата".

XIV. „Храмове где потребно буде по собственој власти подизати".

XV. „У варошам и сели Расцијанске свјашенике подчињавата".

XVI. „Словом, како досад Греческог закона црквама, тако и истог исповједанија обичествам да предстојати може."

XVII. „Из собственог аукторитета црковног по сили привилагија от предшественика наши Блажени његда Мађарски краљева вам дозвољени, у целој Грецији, Расцији, Булгарији, Далмацији, Босни, Јанопољу и Херцеговини, не иначе и у Мађарској и Хорватској, Мисији и Илирику, где се год налазе и док се год нам сви и сваки ијерни и привержени буду, властију правленија да радује се".

XVIII. „Даље чиновима церковним, како АрхиЕпископу, Епископом, Монасима и сваког рода свјашченицима Греческаго Закона по Монастирима и Храмовима нек остане свободна власт правленија".

XIX. „Тако да нитко у предреченим монастирима, црквама и Резиденцијама вашим насиље чинити може«.

XX. „Но у десетцима, данодајанијама и квартирима стару свободу нек уживају, нити сверху церковног чина ткогод от Мирјана кромје Нас (задржаним и пак будући по правици задржати се имајућим) власт да има везати и затворити кога".

XXI. „Но АрхиЕпископ и касателни Епископ такове от себе зависеће и казни каковој подпадајуће, по праву церковном или каноническом казнити могу".

XXII. „Црквама, Монастирима, Архи- и Епископима, по пређашњи краљева дарованија, и у напредак такође притјажанije добара нек остане".

XXIII. „Оне пак цркве, које је Христијанског амена непријатељ Турчин вам отузео, и оне, кад се поврате у ваше руке, нек се предаду".

XXIV. „АрхиЕпископи свободно посјешченја цркви и монастира у варошима и селма, по нужди обстојательства нек могу, чинити".

Сва ово потврдити и у тјело закона унести, исти народ овај моли.

XXV. У сојуау с пређашњи и ово у закон увести благоговјејно проси се; „Што кад би се догодило, да Митрополит или Епископ или Црковник восточног овог не унут. закона пређе к Рямској цркви, или друге које цркве догмате прими, такав тим самим да се Митрополие, Епископата и свог званија (за избећи соблазну и не поредак у својој цркви) лиши и народу другог Митрополита и Митрополиту другог Епископа, Епископу другог црковника по собственом аукторитету свободну да буде изабрати и поставити".

XXVI. У истој наведеној дипломи даље високоречени Император и краљ тако се изражава: „И хоћемо, да под правитељством и уређењем собственог Магистрата исти род Расцијански стојати, и древни привилегие овом от Величества нашег благоутробно дозвољене, и свое обичае спокојно уживати може“.

Чином овим Дипломе те, куд је цар овај тежио горе је назначено, а и сад ово тамо се клони к преднаведеној под *J.* Челобитној Исаие Дијаковића, Архи-Епископа и Митрополита Јосифу I. Императору и краљу Мађарском год. 1708. преданој, а нарочито к §. I. Да је сирјеч хотео Леополд род Расцијански от Мађарског разлучити, и како један, тако и други поособ управљати. Но будући, да овај међу тим начин народа овог правление много би и њега и род такође Мађарски, а кад би се отцјепили, разслабљавао: Зато у мјесто обећаног Магистрата и отлучног овог правленија иста Нација проси

XXVII. Да се цјелог народа овог особе за граждане краљевства относително к свим званијам и благодјејанијам имају, и она по соразмјерију (proportione) душа њима такође подносе. Зашто кад терете и неугодности једнако носе, раздајателна правда требује то да се и свију благодјејанија участници учине. Слједователно участници да се како клир, тако и мирјани законодателне власти учине. И тако на Сабор краљевства (comitia regni) чрез краљевско писмо (Regales) као и други Прелати, Барони, великаши, благородни и свободне краљевске нароши да се позову и сједалишча и гласе (vota) да имају. После чега даље, будући да от стране западње цркве кромје Архи- и Епископа такође капитули у Дијети права другог клира представљају, от стране такође восточне конзисторије да се њихова чрез краљевско писмо (Regales) позову, који ће две особе из крила свог изаслати. (Свршиће се.)

Додатак.

Сем наведених радова Иларионових, изишло је од њега:

XIX.

У „Колу.“

За 1889. чланак: „Опет о кнезу Лазару,“ одговор Панти Срећковићу.

XXI.

У „Бранковом Колу.“

За 1895. чланак: „Живот Доситијев у хронолошком погледу.“

XXII.

У „Arhiv-у für slavische Philologie.“

У књ. XXIII. чланак: „Zur altserbischen Bibliographie.“

XXXII.

У „Wissenschaftliche Mittheilungen aus Bosnien und Herzegovina.“

За 1894. чланци: „Zažablje in der Herzegovina, den alten Hum“ и „Die Privilegien des Hauses Ohmučević-Grgurić,“ који су отштампани.

ПОЧЕТАК

Манастир Крушедол

од 1754.—1774. год.

(ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА).

Прибрао: **Сава Петковић**, парох.

[Добановци]

Кратак нацрт историје манастира Крушедола, написао је заслужни архимандрит крушедолски Димитрије Крстић у својој књижици, штампаној у Н. Саду г. 1840. под натписом: „Споменъ древности фрушкогорскихъ монастырей, наипаче монастыра Крушедола. Списанъ лѣта 1839.“ — — Важан прилог за историју истога манастира у години 1753., објавио је у „С. Сиону“ г. 1903. бр. 19. и 20. г. прота Д. Руварац, а ми се латисмо, да изнесемо, као наставак и допуну овоме раду његову, грађу за историју ман. Крушедола од год. 1754, па до г. 1774. Ту смо грађу прибрали на сачуваних записника братских седница и разделили је на *три дела*. У *првом* ћемо *делу* приопћити сачуване на тога доба податке о стању манастира Крушедола пре великога пожара, о његову постепеном опорављању после њега, и о материјалном стању његову у томе первијоду. У *другом делу* објавићемо необјављену грађу за живописе архимандрита и калуђера тога времена. А у *трећем делу*

изнећемо слику унутрашњега живота и рада у манастиру и на послетку, као додатак неколике податке о односају манастира према пријавору и селу Крушедолу.

I.

Манастир Крушедол пре пожара. — Справке у њему и изван њега. — Материјално стање.

„Монастир Крушедол с црквоју — читамо у извештају игумана реметског Атанасија Исајевића и игумана беочинског Синесија Радивојевића од 20. јан. 1771. — јакоже свиљетељствует привилегиј сему монастиру дани, св. Јоана бившаго деспота сербскаго, от основанија водружен и создан јест трудом и иждивењем иже во святих отца нашего Максима архиепископа сербскаго лета 1496.“

„В сем монастирје церков јест созидата камењем и циглоју, храм благовјешченија пресв. Богородици и приснодјеви Марији. Тамо обрјетају се честици от честнаго древа на немже распјат бист Господ наш И. Христос. Рука леваја св. Максима Архиепископа сербскаго; стопа лева св. Стефана деспота, родитеља архиеп. Максима и Јоана деспота; рука такожде леваја преподобнија Ангелини Матере вишеименованих деспотов, и многија частици от мошчеј частопоменаемих св. деспотов, иже во времја турецкија бивши рати, 1716. лета, сосјечени на части и сожежени сут, јакоже црков с монастирем попаљена бист от безбожних Агарјанов, до оного же времене цјелокупни в кивотах обрјетајутсја. Частиче једне от мошчеј св. Арсенија архиепископа сербскаго.“

„Сеј монастир огражден јест келијами задатими каменом и циглом са све четири стране. От запада келие и севера сут на две контигнације, а проче стране на једну контигнацију и под њими подруми.“

„Богољубиви Господин Никанор Мелетијевић епископ печујски, — познегда изиде агарјанское воинство в предјели под Варадин у 1716. лета от нихже *сожежена* бист црков великаја и келие Монастира нашего Крушедола, јако ни јединому древу от огња обрести се невозможно бје, — остављает своју епархију и приде на свој постриг Монастир, сушч погорјел и порушен. Первје житиоре изобрјет, црков и келиее от запада и сјевера обнови и покри, и између келија малују црков храма св. Максима созида и украси и жељези утврди.[1] Црков сију с молераем и прочими утвари сребрними, и позлашченима, књигами же и одеждами и прочими потребами црковними удовлив. Ктому же свој округ пес архијерејски, тако и крести многа и с честним древом и бисером и камењем украшени изостави и јешче различнима утварми, црковними, что подробно здје вијестити трудно. Подобно первому житору св. Максиму архиеп. сербскому.“

На њега се угледаше и други епископи, јеромонаси и побожни људи. Тако „Преосв. и богољубиви Господин Викентиј Поповић архиеп. и Митрополит белградски и сремски созидал 30. нов. 1721. с јужне стране трапезу велику, испод трапезе подруме и кују.[2] Затим „богољубиви Госп. Василие Димитријевић епископ будимски за свој вјечити спомен поздвиже 1741. г. малују трапезу с јужнија страни на ћошку и к востоку с основанија.[3] Богољубиви Госп. Висарион Павловић епископ новосадски и проч. покрил 1748. г. западне келие от краја на крај растовом шиндром, такожде и хаџи Пајсеја све келие с полудне ћошак к западу. Преосв. Госп. Јоан Георгијевић епископ вршачкиј и карансебешки за свој вјечни спомен и своих 1759. г. соборнују црков от алтарја до наперте, труло, столове и пјевнице, молерај со златом потписа и украси столове у обе пеавнице тишлерским и златарским дјелом устрои повеље и водрузи пјевнице и прочими утварми црковними дарова.

Још пре тога „јеромонах хаџи Пајсеј воздвиже 1725. келију от основанија с јужнија страни на ћошку от запада трокатну, настојанием јером. хаџи Авакума постриженика тогожде монастира. Такожде две келие, испод њих подрум на више чешме. Јеромонах Антонај духовник за свој вјечни спомен созда келију с сјевера к западу до ћошка от основанија вкупје со јером. и проигуманом Исаием Сегединцем создана.“

Год. 1724. „приложила Господари Не-

[1] Посао је тај завршен — као што надимо из натписа на источној страни куће до т. зв. „собе владичине“, изданог у „Зап. и Нати. Стојановићевим П. бр. 2472., 2473.; Вач. Вила II., 189. — *8. јунија 1725.*

[2] О томе говори натпис на јужној страни мал. куће, између кухиње и летње трапезарије, издан у „Зап. и Нати.“ П. бр. 2328; Вач. Вила II., 190.

[3] Опширније у натпису над зимском трапезаријом, изданом у „Зап. и Нати. П. 2828; Вач. Вила II, 189.

делко, Василиј Стајић и Богдановић[4] из Шанца петроварадинскаго себи и својој фамилији живим и усопшим вјечни спомен, церков соборнују покрипа, звоницу[5] от основанија воздвигоша и звоно великое в неј поставиша. Посљеди же јегда паки наново с плехом покровена, тогда у покров 100 дуката дадоша."

Тако се мало по мало опорављало манастир и подизао после страшнога споменутог пожара, који га је до темеља разорио. И касније су се извађале веће или мање оправке и градње у манастиру и изван њега. Ми ћемо споменути, опет по записницима, само неке оправке, које падају у време архимандрита Пахомија. Тако у „Репорту" од 31. дец. 1760. јавља архим. Пахомије с братством Митрополиту, између осталог, да су „дали сећи фатове у долњем гају ради цигли, на пролеће что би направили за 100 хиљада и испекли и от оних с допушченијем и с помоћчују их Екселенције нужнија и неимушчија справити, то јест: мешаоницу, качару, казанџиницу, момком собу и шчалу за коње." То је све било довршено у лето следеће 1761. године. Још пре тога, 19. маја 1759., договара се архим. Пахомије на братској седници с братством о покривању ћелија. Тада и „погодбу совершише с мајстором Радивоем Обреновићем и с другим јего за 80 фор. у готову новцу, кроме: 300 ока брашна, 60 ока соли, 14 ока сланине, 3 хакова вина, хаков ракије и 15 ока таране."

Неколико година после тога решено је у братској седници 26. јуна 1763. да се „подзида воденица горња тополска", ради чега је „креч и проче материне прибављене. На салашу кухиња момачка, обори и гумно, наслон свершен и кућа калуђерска почета. Средњу воденицу тополску, докле дође отац архимандрит, договоримсе се разметнути, понеже ливаде много поквари, а поле от ње никакове, а долња на среду да премести се. Трапезарију велику договоримсе се да направимо с чамовом даском, понеже њест ратове. Употребисмо на то 31 дукат от пута Мојсеова на даске и ексере." Осим трапезарије намерни су — као што читамо у „Репорту" од 31. дец. 1764., — „ашче би возможно било, и ћелије от севера подигнути," те ради тога јављају у истом „Репорту" Митрополиту, да „имају намјерение что би цигљану справили и испекли." То су своје „намјерение" извели следеће године у октобру када се „ћерпића направило 100 хиљада и испечено и смештено код манастира со северне стране", тако да су већ 29. марта 1766. год. могли у „Репорту" своме јавити, да су оправке велике трапезкриље предузете, па су погодили мајсторе, да им „репарира сав дувар с поља и изнутра и да нам рис направи за ноге ћелие от северне стране кое јесмо намјерени правити, и тогда погодбу са њим да учинимо, за кое и земљу са северне стране износимо от ћелија." „Земљу око манастира" — јављају после 6 месеци у „Рапорту" — „износимо и олуке от восточне стране испод ћелија јесмо от цигле на ћемер свели, куда ће вода проходити и совершили." Но ћелије те године не свршише, јер се у „Репорту" од 28. јуна 1767. туже, како ћелије још увек зидају, али „материе нећемо имати за доста како за зид, тако и за покров." Да ли су ту „материју" касније набавили — не знамо, само видимо из извештаја архимандрита Викентија и протосинђела Петра од 22. авг. 1767., где се — уз вест, да „кућу котора близу села направљена рад калуђерица, јешче не покварили (башчован у њој седи)" — јављају: „да ћелие још нису свршене, али су добили заповест да их до зиме свршемо." Та је заповест свакако извршена, јер већ 12. априла 1773. „бист договор за оправљање ћелијах от западне стране."

Исто тако је „договор" био и пре тога, 20. марта 1765., „за направлење куће, која се хоће правити на Шелверенцу код баре заради чување баре и, ашче би се подзидала бара, и воденице направити иждивением христијан." Но када су и да ли су се управо ти „договори" у дело приведени, о томе није у записницима забележено. Зато и прелазимо преко тога, па ћемо укратко изнети податке за *материјално стање* манастира у овом периоду времена.

У поменутоме извештају у 20. јан. 1771. читамо: „Више манастира у једном реду чахоидитја мешаоница, једина соба и шчала зидом устроена. Једна дом с дајема собама зидат ради приходних страних, један хамбар,

[4] На другом месту стоји Недељко Богдановић со братом Станчем и Василием. Архим. Крстић их назива само: Стајић и Богдановић.

[5] То је садашња нам. кула, која је одељена од цркве и спојена с ћелијама. Висока је 16 хвати. Саздана је по Крстићу 1726. г.

једна шупа ради кола, један вирцхауз у Прњавору. В сем монастирје обрјетајутсја у јего ограничију међу хантами орања, косања и виноградска земља. Грунт монастира сего состојит у окружности между хантами на примјер 5 сахати. Винограда имјеет сеј монастир мотика 99, шлива дрва 1600, воденице две на собственом грунту, две на пустари Банковци на грунту архиеп.-митрополитском, једна на грунту херцафта илочког имјеет. Такожде сеј монастир риболовну бару, зовому Кувалову, на грунту вароши Карловаца."

Споменути „вирцхауз у Прњавору" давао је манастир под аренду. „За бирцауа" — читамо у седничком записнику од 30. нов. 1758. — „наново погодисмо под аренду са Јанком Георгијевићем из Карловаца за годину дана и башчу за паланком за 100 фор." Исто тако је давао под закуп и бару Кувалово. На братском сабору 6. авг. 1755. склопљен је између манастира и закупника (Томе Манојловића и Антонија Стојшића) овакав контракт: „От баре Кувалога, коју погодисмо ми низу именовати под аренду, за једну годину аренде да платимо монастирожителјем 200 фор. и словом велим двеста форинтов, окром рибе, а рибе монастирцем за један год 1000 и 500 ока, ако би се когда и мало рибе трефило, а монастиру је за потребу, то монастиру да имамо дати равно и у двор а за њихове новце. Се сочинисмо за болшу сигурност лета 1755." Но две године после тога, на собору 23. јан. 1757., одлучише „у напредак више не давати под аренду Кувалово, но по једнаго брата наређивати тамо да стоит и да поворствует." Те је године (20. фебр.) одређен јеромонах Никодим за настојатеља на Кувалову.

Осим Кувалова имао је манастир баре између Кувалова и Дунава: Ваљерковачу, Пањевицу са околним риболовним барама. Те су баре дали, уговором од 15. дец. 1768. у закуп житељима чортановачким: Димитрију Протићу, Стојану Стојадиновићу, Авраму Поповићу и Максиму Ђурину под погодбом, да они манастиру „дају рибе на поле", затим „да без нас никада не лове, нити без нашег знања да не мећу какве справе, с чим би се могла риба хватати" и још да им плате 6. фор. до Ускрса.

Што се тиче *шуме и дрва* у томе су, изгледа, тада оскудевали. Тако у 5. тачки „Репорта" од 1. апр. 1758. тужи се братија „да их великаја нужда принуждава јавити что все конечно оскудни јесми и не имамо где дервета отсјећи за потребу општчују како за кујну, тако и за мешаоницу. А прошасте зиме јесмо све зграде, кромје једне башче, изложили и толике орахе исекли, преко 200 дерва. Тако доста и шлива, и не имамо прилике, нити знамо како ћемо сја у напредак владати без дерва, за које с великоју понижностију и молењем припадајушче к превасходству вашему, что би архиеп. милост на нас показали и како би и којим начином и со тим недостаточеством могли себи имати, а Каменичани и Буковчани дају нам шуму под аренду, а на другој страни све је нам далеко шума."

„Нужду велику имамо за дерва", — туже се исте године 29. децембра опет у „Репорту" Митрополиту, — „и гај дољи сечемо на кујну, мешаоницу, гостилницу, ракицницу и весма јесмо га исекли."

Та их је невоља — или као што сами на једном месту пишу: „скудост шумска" — пратила и после, јер ма да су имали „своих собствених шумах", ипак „доволство општеству нашему учинити невозможно јест." Ради тога су морали узимати по неколико јутара шуме под аренду од околних планинских села или манастира.

Да се види, колико је манастир у овом периоду од прилике добивао прихода са свога „грунта", исписаћемо из записника неколико завршних рачуна, које је братство подастирало Митрополиту на свршетку сваке године у својим „Репортима".

Године 1761. имао је манастир: жита 200 мерсва, зоби 60 мерова, кукуруза 40 таљига, вина 160 хаковa, ракије 18 хаковa. Чист приход био је: 2019 фор., расход 1878 фор. „Дуга још не исплаћена": 60 фор.

1762. год.: Приход: 2794 фор. $9^1/_2$ кр; расход: 2794 фор. $9^1/_2$ кр. Дуг: 126 фор. Вина су имали 300 хаковa, ракије 40 хак., говеда, мали и велики 771, волова теглећи 12, коња у ергели 64, теглећи коња 9. кошница 300, коза мали и велики 79, свиња мали и велики 84, таљига 3.

1763. год.: Жита 200 мерова, кукуруза 60 таљига, овса 20 мерова, вина стара и нова 260 хаковa, ракије 16 хак. На салашу говеда мали и велики 160, коња у ергели 80, оваца 200, коза 90, свиња 80. Дуг: 400 фор.

1764. год.: Вина новог 350 хак., ракије нове 45 хак., жита од десетка 60 мерова, овса 70, говеда 140 глава, коња 13, оваца 230, коза 113, кермака 90, кошница 60. Приход: 2397 фор. 50 нов.; расход: 2388 фор. 30 новч.

1765. год. Жита 200 мерова, кукуруза 30 таљига, овса 30 мерова; вина новог (изостављено) хакова, ракије 30 хакова. Приход: 3190 фор. $25^1/_2$ нч.; расход: 3192 фор. 82 нч. Дуга јешче имамо неисплаћена: 200 фр.

1766. год.: Жита 220 мерова, овса 20 мерово, кукуруза 30 таљига, вина 300 хак., ракије 20 хак., на салашу марве 60 глава, у ергели коња 40, оваца 50, свиња 30. Воденица 4. Приход: 3112 фор, 60 нов., расход 3112 фор. $40^1/_2$ нов. Дуг: 200 фор.

1767. год.: ?

1768. год.: Жита 300 мерова, кукуруза 30 таљига, вина 300 хак., ракије 20 хакова. Приход: 3141 фор.; расход: 3114. фр 40 нов.

Колико је и на што манастир трошио од свога годишњег прихода, види се из „Рапорта“ од 31. децембра 1772.

Приход:

От обадве церкве	479	фор. 75	нов
„ милостиње	728	„ $97^1/_2$	„
„ аренде	299	„ 58	„
„ вина	206	„ —	
„ ракије	213	„ 19	„
„ марве	604	„ —	
„ жита	195	„ $85^1/_2$	„
„ Кувалова	890	„ 12	„
Сума	3617	„ 47	„

Расход:

Обе цркве	59	фор. 20	нов.
Братство	703	„ 58	„
Здање	861	„ $99^1/_2$	„
Виноград и дјелатеље	477	„ $94^1/_2$	„
Слуге	285	„ 52	„
Кућу	444	„ 27	„
Кувалово	227	„ 97	„
У разлику	531	„ 54	„
Сума	3692	„ $02^1/_2$	„

1773. год било је: жита 185 крста, кукуруза 898 кола, овса 104 крста, вина 350 хакова, ракије 35 хакова.

Приход:

Од обадве цркве от кивотов	334	фор. 59	нов.
„ милостиње	906	„ 60	„
„ аренде	175	„ $73^1/_2$	„
„ вина и ракије	764	„ 18	„
„ жита и марве	745	„ $35^1/_2$	„
„ Кувалова	873	„ 95	„
„ различија којекакова	127	„ 39	„
Сума	3927	„ 80	„

Расход:

Церков	68	фор. 99	нов.
Братију	454	„ 82	„
Здање	1451	„ 94	„
Винограде	511	„ 17	„
Слуге	317	„ 13	„
Кући	449	„ 93	„
Кувалово	124	„ $34^1/_2$	„
Разлику	463	„ $51^1/_2$	„
Сума	3995	„ 84	„

1774. године било је: од винограда манастирских 339 хакова, а од десетка 495 хакова, ракије како шљивове тако и комовице 73 хакова, от воденица ушура жита и кукуруза 2000 ока. Целокупан приход ове године износио је 4905 фор. 57 нов. а расход: 4905 фор. $89^1/_2$. Осим тога задужили су ове године 628 фор. и то:

Дуга различног што смо узимали, а не исплаћено, како чивутину у Град 450 фор.; на Кувалово што је узимано 163 фор.; слугама исплаћено 115 фор.

Према овоме би цео дуг те године износио не 628 фор. него 728 фор.

Много више је био манастир дужан г. 1771.

„Монастир должен јест“ — читамо у познатом извештају поменутих игумана од 20. јан. 1771. — „у Банату из села Иланџе Миловану Грујићу, јеже позајмили от јего без залоге љета 1764. платити фатове ради цигљане — — — — — — — 200 ф. —

Такожде у Новоме Саду господару Лазару Богдановићу должни что позајмили без залоге љета 1766. за исплатит цигљану — — — — 208 ф. 20 н.

У Нови Сад господару Давиду Рацковићу что позајмили за исплаћиване нововодружених келија 1767. љета без залоге — 300 ф. — н.

Госп. Атанасију у село Крушедол что от јего узимали из дућана хеспапа на љето 1770. должен јест — — — — — — 54 ф. —

Јевреју Херцлу у Петроварадину от еспапа что узимали ради одјељанија братиј љета 1769. и 1770. — — — — — — — 88 ф. 16 н.

Дуњерком чго су покрили хамбар и правили — — — — — —	30 ф. 12 н.
Тишлеру у Руми ресшанције чго правио на ћелије нова врата	20 ф. 15 н.
Колару у Шанцу петроварадинском — — — — — — — —	15 ф. 8 н.
Колару у Руми чго окивао кола	15 ф. 7 н.
Сума сумарум	940 ф 78 н.

(Продужиће се.)

ЛИСТАК.

Вести.

Избор шабачког владике. Архијерејски је сабор у Београду обавио 22. о. м. избор шабачког владике и за владику је изабрат архимандрит *Сергије Ђорђевић*, новоименовани настојник српског подворја у Москви.

Новоизабрани је владика Сергије свршио у Русији духовну академију, био је прелавач у богословији, и пре кратког је времена проповедио за архимандрита. Нови владика није се до сада нигде показао, осим што га хвале као смерног калуђера и повученог човека.

Дај Боже, да му црква и свештенсшво лебде пред очима и леже на срцу, и као млад архијерej треба сву своју силу и знање да посвети цркви и свештенсшву, од чега много и много зависи напредак и благостање Србије.

Новоизабрани је владика Сергије посвећен у Београду 25. о. м. за владику.

Дар цркви. Госп. *Исшворка Јанков рођ. Петровић*, завештала је прошле године модошкој цркви сав имешак свој, који се састоји из 7000 К на је од тога 28 сепш. т. г. црквеној опћини посредством месног свештеника г. Ивана Алексића 4000 К ради равњења иконосшаса уручила.

Изјава саучешћа. Сем наведених изјава саучешћа за умрлим арх. Иларионом Руварцем, изјавили су браћи покојниковој саучешће Арх. Административни Одбор и Цетроват Монашке школе, а брату Димишрију високопреосвећени Г. епископ вршачки *Гаврило Змејановић*, који се у време смрти Иларионове налазио у Липику, тешко болујући од реумашични и неуралгични појава у десној руци, да није могао 5 недеља пером владати, и парох В. Маргишески г. Максим Вујић.

Парастос архимандриту Иларіону Руварцу. У манасширу Гргешегу одржан је 17. о. м. чешрдесешдневни парасшос архимандриту гргешешком Иларіону Руварцу, ког је приредило брашсшво манасшира Гргешега.

По одржаној св. лишургији, ошпочеш је парасшос под начальсшвом Високопреосвешшеног г. епископа бачког *Митрофана Шевића*, уз суделовање два архимандрита, чешир игумана и управишеља, и по једног протопресвишера, протосинђела, јеромонаха и јерођакона.

На парасшосу је присуствовала и Његова Свешосш Преузвишени Г. српски Пашријарх *Георгије Бранковић* и леп број иншелигенције, трговаца, занашлија и ратара из Руме, Ирига, Нерадина Карловаца и прњавора.

По свршешку је парасшоса осветило Његово Високопреосвешшенсшво надгробни споменик — пирамиду мраморну, ког је подигла управа своме многогодишњем насшојашељу.

Споменик је својом лепошом и нарадом све напендио, а сшао је само 1400 Кр. заједно са оградом.

Лепо је и похвално је, што је брашсшво манасшира Гргешега јеромонаси г. г. Аганасије Вујичић намесник, Гедеон Пешанек еклисијарх, Никодим Сележан и јерођакон Виктор Љубичић са привременим управишељем г. Јосифом Јовичићем игуманом В. Ремешским, који је много година пробавио уз арх. Иларіона у Гргешегу, и био му не само десна рука, него га је у његовој дугој болести, која се годинама прошезала синовски послужио, надгледао и водио у купке — онако леп споменик подигло.

Арх. Иларіон дође до споменика, а кад ће доћи до њега народни љубимци др. Свешозар Милешић и др. Јован Змај?

Нешто се њиховим „обожаваоцима“ не хиша, што је и појмљиво, јер би они морали понајвише на њихове спомеиике дати, а познашо је, да су они на давању шкрши, а на речима и нејавама и сувише издашни.

Брашсшво манасшира Гргешега приредило за учеснике при парасшосу — којих је било око 50 — богаш ручак, а шако исшо и за народ и за сиромашњу, ше је свака ошишао кући задовољан.

Његова је Свешост нашила у славу архимандрита Иларіона, а његов школски друг г. др. Михаило Полиш управник „Бранике“ напио је своме другу од пола сшолећа, нагласивши његов рад као исшоричара, који је целог свога века истраживао истину, а и као врлог Србина, за ког се може рећи, као и оно за Димишрија Давидовића, да је био „сав Србин“.

Да је г. Полиш у своје време, док је његова

странка била у власти, слушао речи свога друга Илариона, који му је не једном предрекао, шашто ће пашћи и како ће се и како се мора сврштати онакав радња и либерала и радикала; било би код нас много што — шта друкчије.

А сад је доцкан! Сад може и г. Полит а и сви истински пријатељи наше цркве и народа колико хоће јадиковати, и више ништа.

А од јадиковања није помоћи ни цркви ни народу!

Њима може помоћи једино паметан рад, а тога не може бити поред данашње наше поцепаности и жалосних прилика наших.

Прво би се морале код нас распаљене страсти стишати, и тек тада приступити паметном раду.

Свечано отварање универзитета. 2. (15.) Октотворење се свечано — по одређеном распореду — српски Универзитет у Београду.

О истом су отварању једни извештени, а други позвани, а у првом реду познати су на његово отварање сви европски универзитети.

Како београдске новине јављају, до 25. о. м. није се ни један универзитет одазвао позиву, нити је јавио да ће на његово отварање кога изаслати, него су већином писмено поздравили његово отварање.

Лепо је од ректората српског Универзитета, што је позвао све европске универзитете на отварање његово, ал је за осуду, што није позвао и најстарије овостране просветне српске заводе, који имају неоцењених заслуга за српство и српску науку, а то су карловачка гимназија и богословија.

Истина, ректорат се извињава због ограниченог седишта у дворани универзитетској; ал ако и за кога, а оно се за њихове преставнике требало постарати за место.

Отварању се српског Универзитета мора свако Србин обрадовати, па му се и ми радујемо и желимо, да се бар у њему достојно негује наука, а уз њу и љубав својој цркви и народу, што до сада на досадашњој великој школи, а особито ово последње време, није неговано.

Ако ико, српски Универзитет треба да послужи као пример, *како* треба своју цркву и свој народ љубити, а у то име кличемо: срећно отварање српског Универзитета!

Промена уредништва. Избором новог митрополита у Србији, наступило је нов правац — курс — у „отачаственој цркви".

Што се све до скора веровало и држало за не могуће, то је наступило.

Г. прота *Алекса Илић* досадашњи многогодишњи уредник и издавалац „Хришћанског весника", изабрат је једногласно на предлог св. архијерејског сабора од главног одбора свештеничког удружења за уредника „*Весника српске цркве*", листа свештеничког удружења, и то уз услов, да обустави даље излажење свога листа.

Ако ће овај избор послужити на спасавање досадашње распре између јерархије и једног дела свештенства — на челу с протом Алексом —, и наступе у отачаственој цркви са свим друга времена; ми се тој промени од срца радујемо и поздрављамо је са жељом, да та промена и избор у истини буде од користа и цркви и свештенству.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Богословско књижевно друштво „Слога", врло учтиво умољава све оне, који до данашњег дана нису подмирили свој *рачун* за примљене књижице „Ускрс Господа Исуса Христа", нека га изволе у најкраћем року подмирити.

У Ср. Карловцима 24. септ. 1905. год.

Управа.

Књижевне вести.

Изашла је на штампе — управо довршена је — „*Асасија*" роман из живота старих Јелина. Написао *Роберт Хамерлинг*. Превео *Јован Грчић*.

Све три свеске стоје само 3 Кр. и могу се добити или код самог писца, или у књижари Браће Поповића у Н. Саду.

Пошлите књиге на приказ.

„*О раскошу (моди) и осталим штетним обичајима и навикама нашим.* — Предавао у Дарувару 17. Маја 1905. на осмом конгресу српских земљорадничких задруга *Радослав Марковић*, парох ињијски". — Загреб 8° 37. Цена 10 филира.

Предавање ово г. Марковићево, сваки свестан Србин мора одобрити и рећи му евала! Све је *онако*, као што је г. Марковић у своме предавању рекао, и оно што је он рекао, речено је до сада толико и толико пута и ако не све на једном месту.

И као што је на жалост по српском обичају све оно, што је у том погледу речено, речено у ветар, бојимо се и не само да се бојимо, него смо потпуно уверени, да ће и предавање г. Марковићево, које је штампано у 15.000 примерака пролетити поред нас као оно ветар.

Зло, које се усељило у наш народ, и које га сатире, и то не само код ратара и ратарских девојака и жена, него и у све слојеве нашег народа,

таког је јаког корена ухватило, да се оно не да излечити простим предавањима.

По нашем мњењу, нуждан би нам био народни збор, на који би дошли изасланици — и мушки и женски — из свију наших крајева, и на њему да се искрено и својски поразговоримо и договоримо, *шта и како* треба да радимо, да се сачувамо од пропасти, која нам предстоји.

Да не би и на тај збор, као и на остале зборове политичне, од којих нема нико други какве хасне до ли жељезница, лађе и гостионичари — већином туђинци — и држава (од телеграма) и што су се по неки — обично увек једни и исти — народни трибуни мало са својим родољубљем — које се састоји на голих фраза — разметали, дошао што по реч и познан и непознан, требало би на сваког котара и града да дође по четворо односно осам и то (све по једно мушко и једно женско) од интелигенције, трговачког, занатлијског и ратарског сталежа, те да се на њему, без икаквих фраза особито договоримо, шта треба да радимо да се одржимо и сачувамо од даље пропасти.

Ударио је већ једанаести час и крајње је време да дођемо к себи и да сазнамо нашу моћ и наш положај. Па кад по данашњем уређењу, нисмо у стању ни у једном граду поставити Србина кандура, што се онда разилећемо са својим програмима и политичким стравкама!

Не варајмо ни себе ни народ и пођимо једном путем и правцем, који смо требали давно и давно поћи.

Не задајмо се ни сувише у српске повчане заводе, који су нам скоро тако исто криви нашој пропасти, као и туђински.

Наш свет је и сувише лакомислен и сувише се лако задужује, па задужио се он — без нужде и улудо — код српског или туђинског завода, и продао му сермију српски или туђински завод, то је све једно.

Ми рекосмо своју, а на мародавницима је и вођама народним изведење овог нашег предлога. Д. Р.

Књижевни огласи.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА
САСТАВИО
Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

Изашла је из штампе нова књига

ВЕЛИКИ ТИПИК

то јест

УСТАВ ЦРКВЕНИ

која садржи правила сваке поједине службе, свих празника Христових, Богородичних и светих, као и правила из Тријода посног и цветног и других чинодејстава црквених.

По верним изворима допуњено, посрбио и с благословом и дозволом Светог Архијерејског Синода саставио протојереј Василије Николајевић.

Друго поправљено издање.

Цена је књизи у брошираној увезу 4 К
у тврдом 5 К.

Добити се може искључиво само код потписане штампарије.

Препродавцима и књижарницама дајемо уобичајена рабат.

У Срем. Карловцима 1. Септембра 1905.

Српска манастирска штампарија.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 петура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. 188. ех 1905/6. 1—1 77

Званична објава.

Потписана управа проглашује овим уништеним свједоџбе о годишњем успјеху, из-

дане г. Вишковићу Жарку из Петровасела, бачке дијецезе, за I. и II. годину богословије, пошто је истоме на његову молбу данас, под горњим бројем, издала дупликате истих свједочаба.

У Карловцима 26. септ. (9. окт.) 1905.

Управа прав. срп. богословског училишта.

Број 747/К. в. 594. ex 1905 2—3 73

ЕДИКТ.

На бракоразводну тужбу Љубомира Цвијановића из Тројегласе, парохије грубишнопољске, против супруге му Милке рођ. Босанац, сада непозната боравишта, овим се речена Милка позива, да у року од три мјесеца, рачунајући од дана првога увршћења у новине, епарх. конзисторији овој или сама лично предстане или мјесто садањега свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без ње окончати.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 23. августа (5. септембра) 1905. год. држане.

Предсједништво.

Ad бр. К. 738/515 ex 1905. 2—3 75

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију у Берказову VI. плаћ. разреда. Рок стечају до 15. октобра по ст. к. о г.

Компетенти имају своје инструисане молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из сједнице арх. конзисторије држане у Карловцима 31. маја (13. јунија) 1905.

Предсједништво.

Ad бр. К. 875./711. ex 1905. 64, 3—3

СТЕЧАЈ

Расписује се стечај на место личног парохијског помоћника јереју Теодору Миковићу, пароху II. плаћевног разреда у Трнињи.

Исти помоћник уживаће половину свију прихода осим стана. Рок стечају до 30. септембра о. г. по ст. кал.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезвитератских звања овој конзисторији поднети.

Из сједнице архид. конзисторије, у Карловцима 26. јула (8. августа) 1905.

Предсједништво.

Ad број К. 925/695 ex 1905. 65, 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију у Лединцима IV. плаћевног разреда. Рок стечају до 30. септембра по ст. кал. о. г.

Компетенти имају своје инструиране молбенице путем надлежних протопрезв. звања овој конзисторији поднети.

Из сједнице архид. конзисторије у Карловцима, 26. јулија (8. августа) 1905.

Предсједништво.

Ad бр. К. 599/106. ex 1905. 1—3 78

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено парохијско место VI. разреда у Шикшшу. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбенице путем претпостављених им власти до 18. (31.) новембра 1905 г. потписаној конзисторији поднети.

Из сједнице епарх. конзисторије будимске, држане у Сент-Андреји 1. (14.) септембра 1905.

Предсједништво.

Број 1174/IV. 1905. 1—3 79

НАТЈЕЧАЈ.

Према 16. тачци закладног писма блажене памети АЕиМитрополита сарајевског, високопреосвештеног Ђорђа Николајевића од 2. (14.) фебруара 1893. овијем се расписује натјечај на једну стипендију из његове закладе у своти од 640 К, одређену за слушаоца којег свеучилишта у Аустро Угарској.

Компетовати могу Срби, младићи православне вјере, родом из Јаска (Сријем), а ако такових неби било Босанци и Херцеговци.

Натјецатељи имају своје молбенице, овој АЕиМ конзисторији до 1. (14.) новембра 1905. поднијети и молбу приложити:

1. Крсни лист;
2. Свједоџбу о добро положеном испиту зрелости односно index и свједоџбе о колоквијама;
3. Свједоџбу лијечничку да су здрави;
4. Свједоџбу сиромаштва и
5. Свједоџбу парох. звања о владању свом и својих родитеља.

У Сарајеву 21. септембра 1905.

Предсједништво

српско прав. АЕиМ конзисторије дабро босанске

Николај с. р.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Једина продаја за Хрватску, Славонију и Ријеку

ИЗВРСТНИХ АУСТРИЈСКИХ ЦЕМЕНТНИХ ПРОИЗВОДА

БЕРНАРДО БРАУН и Комп.,

Телефон: 528. **РИЈЕКА.** Брзојав: Бернардо Ријека.

разашиље **ПОРТЛАНД и РОМАН-ЦЕМЕНТ** признате безприкорне врсноће испод данашњих тржних цена.

ГРАДИТЕЉЕ **БЕТОН-ГРАЂЕВНЕ ПОДУЗЕТНИКЕ**

ПРОИЗВОДИШТЕ ЦЕМЕНТНЕ РОБЕ **ТРГОВЦЕ ГРАЂЕВНОГ МАТЕРИЈАЛА.**

молимо да у својем властитом интересу прије него своје потребе за будућу годину покрију, особито на наше јесенско распачавање причекају, јер ће нам тако бити омогућено ванредно повољне купове за год. 1906. закључити.

65, 3—5

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провађено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 провиђена као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. —

15—24, 8. Илустровани ценовник и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловце. Зе огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 617. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 20

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у суботу 15. октобра 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени и одликовани.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ горњо-карловачки *Михаило* благоизволио је рукоположити дана 22. јуна (5. јула) о. г. свршеног богослова Михаила Грбића за ђакона, а дне 23. јуна (6. јула) о. г. за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Мекињару.

Дана пак 13. (26.) јула о. г. благоизволио је рукоположити свршеног богослова Петра Милеуснића за ђакона, а дана 17. (30.) јула о. г. за презвитера, који је одређен за адм. парохије у Доњанима (Вилићким).

Подједно благоизволио је декретом од 29. јуна (12. јула) 1905. бр. Е. пр. 161. ех 1905. одликовати ношењем црвеног појаса јереја Николу Мајсторовића, професора и катихету на кр. вел. гимназији у Госпићу.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је свршеног богослова Јована Попића у светођурђевском храму у Новом Саду чино и правилно рукоположити дана 5. (18.) октобра 1905. за ђакона, а дана 6. (19.) октобра н. г. за презвитера, који је одређен за личног капелана пароху у Лалићу.

НЕЗВАНИЧНО.

Беседе
Никанора Грујића.*

I.

14. ЈАНУАРА ГОВОРЕНА У МАНАСТИРУ КУВЕЖДИНУ.

Слава Богу, што вам је благословио, а нама, браћо, хвала, што сте се потрудили и данас по овој мећави и невремену до ове задужбине светога Стевана Шишановића, да прославите с нама спомен просветитеља српскога и покровитеља ове свете обитељи наше!

Празник светитеља Саве не светкује се код свију православних народа овако свечано, као што се светкује код нас, јер он је особина чисто српска, народна, наша; . . па зато и

* Међу рукописима Илариновим, нашли смо неколико беседа благопокојног владике пакрачког Никанора Грујића, руком његовом писане, које је говорио које као архимандрит кувеждински, крушедолски, које као владика.

Никанор је постао администратором ман. Кувеждина 1. Јануара 1848., а за архимандрита је произведен 26. Септембра исте године.

Родољубиву беседу на св. Саву морао је говорити Никанор по свој прилици између 1850—1853., јер на св. Саву 1849. говорио је Никанор са свим другу беседу, која је штампана у „Српским новинама“ у Београду, од које имамо два дела, и док

нема у цркви нашој светитељске светковине, која годи срцу нашем тако, као ова данашња..

А и ове свете обитељи, ако су и поникле на општем пољу вере, наде и љубави хришћанске, ипак су и оне својина чисто српска, народне, наша; па за то и не налази се већ одавна у животу нашем много споменика, који би се могли надметати по српском народном значају своме с њима.

Давно су минула времена особите српске среће и славе и нису нам оставила ни читаног Цариграда, ни разореног Јерусалима српскога; али су нам остали иза њих по где-који споменици светиње њихове у костима, у имену и у слави светитеља и светаца српских, и по где-који сведоци побожности српске у овим задужбинама нашим.

Ти споменици и сведоци свете и побожне прошлости народне, допратили су нас с песмама и приповеткама до овога времена и века, и стоје ето и данас међу нама, као духовни градови, који помажу расејаном на много страна народу, да одржи народну свест своју, и у њој непрекидну мисао јединства свога и постојану жељу народне заједнице и целокупности своје.

Та свест била нам је, браћо, у свима напастима и бедама до сада, а треба да нам буде и сада и увек оно драгоцено благо, које чува вера православна од први, да га не растуче, а заклања љубав племенска од тата, да га не украду и не однесу.

Тако су схваћали и мудри претци наши вредност и важност тих духовних градова за свест народну, па за то и нису држали владаоци и велможе српски, да су учинили у госпоству и у богаству своме шта велико, славно и вредно спомена и поноса њиховога, ако нису сазидали и украсили по коју вићену цркву, да почивају у њој кости српских светитеља и светаца, и по коју великолепну обитељ, да се хране у њој гладни, поје жедни, одевају наги, уче неуки, примају страни и свој, који траже од молитве и од слова божија лека у болести, потпоре у слабости, утеху у жалости, одбране од греха, заклона од напасти, дакле, ако нису учиниали за векове и за потомство своје по које тако дело милостиње телесне и духовне, као што су све обитељи ове...

И благо, браћо, душама њиховима, које су налазиле задовољства у таким споменицима и сведоцима земног живота њиног!... Оне су уживале у том задовољству и на земљи овој један део блаженства онога, које их је дочекало на небу!... А благо и данас свакој српској души, која се угледа у животу своме на те свете и побожне душе незаборављених предака својих!...

Неможемо, браћо, допрети сви, ни сваки напосе, до Хиландара, Студенице, Миљешева, Високих Дечана и до других вићених и чувених задужбина српских, где би видели очима својима и уверили се искуством својим, шта вреде ти споменици прошлости народу, који чами у ропству, и погледа из тешких окова својих на њи, као на духовне градове своје, који му чувају православну свест народну, и дају му нада, да ће обасјати и њега сунце слободе и утешити га срећом својом; — ... али да пређемо само кроз фрушкогорске задужбине наше, да погледамо верним оком у храмовима њиним на свете кости цара Уроша, кнеза Лазара, деспота Стевана, мајке Ангелине, и да прегледамо плаштаницу, коју су навеле српске краљевске ћери, чаше, круне и молитвене књиге деспотске и кнежевске; па шта мислите браћо! Зар се неби скрушило и наше срце пред тим светињама нашима?.. Зар неби пролазиле над њима и кроз нашу душу обновљене православне мисли српске, а кроз срце наше обновљени православни осећаји српски?.. Зар се неби подигла у духу нашем с народним поносом обновљена православна свест српска, да нас одушевљава за све оно, што је побожно, свето, православно и уједно српско, народно, наше? . . . А би ли се могли уздржати и ви од суза радости и милине, кад би вам могао показати у овом тренућу тренном руком овом и рећи: браћо, ово су свети те-

набавимо и трећи, штампаћемо и њу, пошто је и она врло значајна и мајсторски написана.

Препоручујемо нашим штованима читаоцима да с пажњом прочитају беседу Никанорову говорену на дан славе у ман. Кувеждину 14. Јануара, и Крушедолу 30. Јулија.

До данас — а тешко ће позадуго — ни један српски проповедник, а ни иначе књижевник, није онако описао значај наших народних задужбина — манастира — и манастирских слава, као што их је описао златоусти Никанор.

Идућом прилком још ћемо навести неколико Никанорових описа појединих момената из нашег народног живота и историје, да види данашње поколење, *какав* је био говорник Никанор. Уред.

лесни остатци свете и велике душе нашег српског светитеља Саве!... О! небн .. Поуздано неби: саме би потекле те побожне сузе из разнежених очију ваших, да прелију у овој данашњој светковини тај поносни споменик светиње и побожности српске!...

Али ти споменици и сведоци остали су из минулих срећних и славних времена наших међу нама само као чувари и бранитељи православне српске свести народне, и та свест морала се да пробуди, развије и утврди најпре у духу народа и у свима црквеним и побожним народним обичајима његовим.

Тај велики, али и спасоносни по племе српско посао, чекао је на руку данашњег светитеља нашег, који се и дао, по вољи божијој и очевој, свом душом и свим срцем од детињства и од младости своје за њим, и извршио га на славу божју и на задовољство очево за неколико година светитељскога живота свога.

Дабогме, да је било код тог тешког посла доста муке и велике борбе са свакојаким напуштањим и спољашњим сметњама, незгодама и неприликама; али он се увлао у силу благодати божије, у здрав разум и отворено срце народа свога, и како је метнуо с тим уздањем руку своју на рало, није се обзирао више натраг, него је ишао постојано у напредак, знојио се, трудио се, борио се, као Србин, на њиви српске народне просвете, а као апостол, у винограду господњу: и у тој просветној и апостолској радњи и борби својој, покорно је он разум народа свога вери православној, а срце му отворио нади и љубави хришћанској, и тако је завршио са славном победом земни живот свој...

Телесни остатци његови, као остатци великог светитеља и угодника божјег, остану и по смрти његовој целокупни, а дух науке и живота његова прачио је и даље, као анђел хранитељ, потомке његове напредним путем просвете хришћанске и народне,... и на тај начин остане светитељ Сава и по смрти својој учитељ народа свога, и сведок истине, коју је проповедао за живота свога речима, а сад је потврђује нерастворени костима својима и прослављени духом својим на небу.

Непријатељи и злотвори народа српскога, и затомитељи свести његове, спале на Врачару свете остатке светитеља Саве с том, без сумње, намером, да изгори у том пламену и над народа, који га је спремао за бољу будућност;.. али они нису могли спалити и духа светитељева, који је био и остао дисање вечне истине, на којој је основао Спаситељ царство духовне слободе и једнакости људске.

Најпосле позове и охрабри тај неумрли и неспаљени дух светитељев намучене бедама и невољама потомке своје, да започну, у име божје, подизати над пепелом спаљених остатака његових град слободи народној и просвети хришћанској... И нас има, браћо, и данас још живих, који смо видели очима својима, како је силна и дивна воља у народа, кад раскида, с поуздањем у Бога и у јуначко срце своје, тешке окове наказног ропства свога и залети се слободи, за којом је уздисао скоро пет стотина година... Па ко би се могао опоменути и овде тих чудеса божје воље и народне свести, а да се непокломи пун утеха и благодарности благом промислу божјем, и да неповиче из дубине душе и срца: „**Вїлїй ёси Господи и чѧдна дѣла твоѧ, и ни єдино же слово довольно кѣдетъ къ пѣнїю чѧдесъ твоихъ!**“...

Јест, браћо, Господ је велик, и чудна су дела његова! Али знате ли, шта је подизало увек до сада, и шта подиже и сада народе из слободе у ропство, из среће у несрећу, из славе у беславље? Греси и пороци народни.. **Правда возвышаетъ ѩзыки, грѣси же ѕмїѧютъ племена!**...

Правда божја одузима власт народима, који је незаслужују због греха и порока својих, и преноси је на оне народе, који је заслужују због добродетеља и врлина својих, а њи предаје бедама и свакојаким невољама, да откажу грехе и пороке своје...

Од тих врлина и порока народних имамо, на жалост нашу, очевидан пример у животу и у судбини народа и племена свога.

Док је био у животу народа нашег дух просвете хришћанске, правде и побожности јачи од греха и порока његових, дотле није окретао Бог лица свога од власти, коју му је предао; а кад су преотели греси и пороци мах у животу његовом, онда се излио гњев божији на њега и огорчио му најпре свакојаким напастима, а после и одузео му сасвим народну власт, која се изопачила у рукама његовима.

Жалостан је, браћо, то пример за нас, навластито кад се спомене на данашњи дан у цркви, која поје првом учитељу и просветитељу српском, као небеском покровитељу своме!... Али свакојако добро је по нас, и треба, да га чујемо и на овој народној светковини нашој, и да га не смећемо нигде и никада с ума, јер је он вечита особина опомена божија за сав народ наш, који се нада од Бога и од свести своје будућности сретнијој од садашности...

Да се угледао којом... и својом... срећом народ наш, док је био у власти својој, на хришћанске добродетељи и народне врлине првога просветитеља и светитеља свога, неби нам требало данас ни наводити овде примера тога, ни наводити на њега те поуке, која нас немило мора да дирне у срце наше...

Али кад је заборавио он у срећи, слави и народној власти својој, да се осврне и погледа често на споменуте моралне услове, без којих се немогу одржати ни сачувати та блага народна,.. завештајмо се барем, браћо, ми, који осећамо и овде да смо наследили и врлине и пороке његове, и обећајмо Богу и духу данашњег светитеља нашега, да ћемо поћи у животу своме стопама светих и побожних, мудрих и слободних предака наших,... и да ћемо се отресати словом и делом зависти, злобе несложе, себичности и свију оних порока, због којих су изгубили они власт и славу своју, а нама оставили позатворане путове к заједничкој народној срећи својој....

Завет тај усели ће у нас веру у јединствено данашњег еванђеља, и настаниће у души и у срцу нашем онај хришћански над, и ону народну љубав, с којима је живио, радио и преминуо данашњи наш светитељ и покровитељ, и с којима је заслужио свет и благословен спомен код потомства свога на земљи, а вечну славу код Бога на небу!...

II.

30. јулија у манастиру Крушедолу.

Нема, браћо, готово ни једнога часа у животу нашем, кад неби било спасоносно по нас грешне и немоћне људе, подизати очи своје горе, од куда силази сваки дар савршени... нити има на земљи овој места, где неби било пробитачно по нас, искати благослова и милости од Бога за напредовање наше у савршенству хришћанском; јер, као што нас сретају свуда и у свако доба свакојаки греси, које нам ваља или надвладати, или откајати, тако нас и прате свуда и свагда свакојаке жеље, међу којима има и таких, које би нас увукле у несрећу и у пропаст, да се не растопе за времена неиспуњене у прсима нашима. А погађати се и у једном и у другом том случају у саме силе своје, и ослонити се на саму крепост своју; нити је саветно, нити је пробитачно.

Земља наша пуна је свакојаких беда и невоља, и у животу нашем сусретају нас свакојаке незгоде и неприлике, па за то ма шта да започнемо радити, крај послова наших није нам готово никада известан и сигуран.

Можемо трудити се и мучити се свакојако око започетих послова наших, можемо бити бог зна како вредни и бавити се с највећом вољом око напретка свога, можемо имати и сами знања, вештине и снаге, а можемо и да спрегнемо с другима, који су још и вештији од нас сваком послу: и поред свега тога без благослова и милости божије ако и посејемо, неможемо да пожњемо, ако и окопамо не можемо да оберемо, ако и корачамо напред, не можемо да доспемо тамо, куд смо наумили и куд нас воде и најчистије жеље наше...

Ту зависност нашу од неба, признавали су сви праведници и угодници божји, док су живели на земљи овој, а по њој се равнала у животу своме и преподобна наша мајка Анђелина:... и она је подизала свагда и на сваком месту очи своје к небу,.. и искала с правом вером од Бога, да је проведе благословом и милошћу својом кроз све беде и невоље овога света без грешних сметња, као што ју је и провео, и увео чисту као злато седам пута претопано, у вечну радост небесну...

Али има у животу нашем часова, кад нам стану очи наше,.. и не могу да се откину тако лако од земље и да се подигну горе к небу, а кад и започну отимати се од земље и подизати се горе, тешка суза потече навалице из њих и, обори их опет доле к земљи!..

А има на земљи овој и таких места, у којима изнемогава глас скрушеногa срца нашег, и неможе да узлети на висину небесну, куда га шаље узвишено одушевљење побожности наше,... а кад се и усправи, да полети горе, горка туга стегне нам прси наше, и у њима

се преломи и тај глас наш и пане опет доле к земљи!...

И управо у таким часовима и на таким местима најприступачнија је душа наша свакој светој мисли, и најотвореније је срце наше утехи, која нам долази било с неба, или са земље ове...

За нас су, браћо, таки часови понајвише они, у којима се опомињемо и морамо да се опоменемо изгубљене побожне, сретне и славне прошлости своје, и така су места она, у којима нам палазе пред очи остатци од те изгубљене прошлости наше...

Јесмо ли и ми, који смо се скупили овде на ову заједничку молитву, у таким часовима и на таком месту, сувише би било, да питамо један другога, или да одговарамо на то питање један другоме...

Часови ови намењени су народној светковини, у којој се спомиње с црквеним похвалама име преподобне мајке Анђелине, деспотице српске: они нам дакле казују и сами какви су; а место ово износи нам пред очи гробницу њену и синова њених светога Максима епископа и Јована, деспота српског;... износи нам целокупну десницу њену, коју је сачувао особити промисао божји од тајања и од огња за спомен вере и за сведоџбу добрих дела њених, којима је ухватила код Бога одабрано место, а код потомства свога благословено име мајке; износи нам пред очи ево ову штаку, и те круне и књиге сина њеног, епископа српскога Максима, који се молио пре четири стотине година у овој митрополитској обитељи за спас и напредак народа свога и управљао га словом и делом на пут истине и правде божије, а среће и славе његове.

Па ко ће да одлучи од те светковине у овим часовима тешку мисао изгубљене сретне прошлости своје?... Чије очи да не стану на тим остатцима богоугодних предака својих, на тим сведоцима народне побожности, на тим светињама својима? Чије ће срце да да овде толико силе и снаге гласу своме, да се не преломи у стесњеним прсима, и да не пане на те вековима освештане споменике недавашње сјајне и славне прошлости народне?...

Да богме да можемо говорити и разагоравати се свагда а и свагде о ономе, што је кад осветљавало или помрачавало духовни живот и народну судбину нашу на земљи овој; али у овом часу и на овом месту, осећајући у срцу право значење и часа и места овога, неможемо да подигнемо ни очију наших без суза, ни гласа нашег без туге тамо, од куда благослова, благодати, милости и помоћи.

Поред тих светих остатака и сведока древне побожности народне, пуна је обитељ ова и других незаборављених споменика, који нам казују тако исто, као и ови, какви су часови ове светковине и какво је место ово за нас.

Овде почивају телесни остатци патријараха српских Арсенија Чарнојевића и Арсенија Шакабента, који су нас превели у ове земље; овде леже кости митрополита српских Исаије Џаковића, који се много трудио око добивених повластица, што нам обезбеђују слободу православне вероисповести у овим земљама и Јована Ђорђевића, који је украсио и ову обитељ и многе друге цркве лепим сребрним приловима;... овде је гроб Никанора владике Печујског, који је оставио епархију своју и дошао овамо, да спасе од пропасти безбожним турским рукама спаљену деспотску обитељ ову;.. овде су сахрањене и кости последњег по имену, деспота српског, Ђорђа Бранковића, и обриштара Танасија Рашковића, који је пренео исте кости деспотове из Ческе, где су таминовале у земљи неопојане и непреливене преко тридесет година, а с њима заједно у једној истој гробници одмарају се и земни остатци војводе нашег Стевана Шупљикца; и поред те одабране дружине одабраних покојника народних, отпочива и књегиња српска Љубица, која је заслужила прва после свете мајке Анђелине, код народа свога име *матере*.

Па не морамо ли рећи и над тим гомилама пепела: колико гробова,... толико споменика, који привезују душу и соџе наше за сјајну и за тамну прошлост нашу?... О како да неморамо,.. кад силу тих светих веза осећамо у овом тренућу највећма!

Дакле сви ми, који смо дошли данас овамо, да светкујемо овде спомен свете деспотице српске, мајке Анђелине, посетили смо уједно и гробове тих вићених и чувених предака својих, који су се старали, да се сачува у племену њиховом од рода до рода потпуна свест народна, а у свести тој постојани спомен православне побожне прошлости народне, и у спомену том непрекидно поуздање у Бога и у

спасоносну будућност своју;.. и за које нас веже наслеђена од њих једна и једнака вера, један и једнак ѡал, једна и једнака љубав хришћанска, једна и једнака мисао народна, једно и једнако поуздање у Бога и у будућност.

Па како ћемо да се разговарамо овде само са небом и са оним небесним житељима, који гледају из близа лице божије, кад морамо да се разговарамо и са земљом, на којој је светлила слава њихова... и потамнела судба наша. Морамо да се разговарамо и са овим немим гробовима, и да потражимо очима својима у мрачној утроби њиховој, ону зраку нада народнога, која је осветљавала духовима њиховима на земљи овој, стазе к бољој будућности.

Но како није лако, ни стојати над гробовима славних предака, ни разговарати се с мртвом тишином њиховом, а још теже је, тражити у њима зраку нада народног, а незнати поуданога пута, којим се долази спрам те зраке до утехе и до задовољства: то не могу ни ја ни да верујем ни да помислим, да има овде међу нама икога, коме неби биле тешке мисли и тешка осећања у овим часовима и на овом месту, где нам се раскидају и развлаче на толико милих и немилих страна душевне и срдачне силе наше!...

Али управо у таким часовима и на таким местима и треба нам особита милост и благодат божија, да нам не клоне дух и не попусти срце у оној искреној побожности, до које стоји, да прими Бог милостиво заједничке молитве наше и да нам пошље небесне утехе, која заустављa тешке сузе и ублажује горку тугу.

Ето видите, браћо, колико радости духовне, толико и жалости срдачне доноси нам свака светковина, у којој се спомињу имена народних светаца, и свако место, где стојимо над пепелом срећних и несретних предака своих и гледамо споменике прошлости своје!.. А така је и ова светковина наша,... така је и ова света задужбина деспотска...

Међу тим пролазиле у овим часовима ма какве мисли кроз душу нашу... и обузимала нам на овом месту ма каква чувства срце наше:.. свакојако остају за нас увек велике и незаборављене душе оних предака наших, који су заслужили за земног живота свога код народа име оца, или мајке, или добротвора, или свеца, — и који су остављили потомству у имену и у задужбинама својима вечите споменике живе вере, постојаног нада, и вредне љубави хришћанске и народне! На поклоници се и данас овде имену и спомену таких светих душа, годи и души нашој, а прија доиста и срцу нашем...

Али нису мање за нас ни оне душе српске, које су се старале у дане тешке напасти народне, да одбију чаму и очајање од душе и од срца оној браћи својој, која хоће да клону духом, и да разведре над народном свести њиховом наоблачено небо нада хришћанскога,... те су оставиле у том старању своме и нама утешне и добротворне споменике свесног поуздања свога у Бога и у народне врлине своје.

За тако старање остало је, браћо, и нама још доста поља и доста отворених путова, којима се долази на том пољу до таких благословених споменика; али и ту сваки напреднији корак наш у добродетељи хришћанској и народној, и свака сјајнија победа наша над духом злобе, не стоје толико до воље и до снаге наше, колико стоје до милости божије и постојаног поуздања нашега у Бога: „Не можете творити без мене ничесоже,“ тако нам вели и сам Спаситељ наш, који је источник милости и благодати.

Дакле, да се окренемо, браћо, још једанпут Господу и Богу, створитељу, искупитељу и утешитељу своме, који види и оборене погледе наше, чује и преломљене гласе наше, разуме и неразговетне мисли и осећаје наше, и да му у овом часу и на овом месту сви заједно једним устима и једним срцем рекнемо: Боже!.. Ми смо и овде и у овој народној светковини својој слаби и немоћни људи,... ни мисли, ни осећаји, ни погледи, ни гласи наши не могу да се узвисе до светих висина твојих;.. али сила твоја савршава се у немоћима, а ми смо немоћни синови твоји... погледај, као милостив отац, са свитих висина твојих на нас,.. пошљи нам небесне благодати твоје и благослови нас свесилном десницом твојом, да с благословом твојим можемо одбијати у животу нашем од душе и од срца нашег све оне грехе, којима се затиру народи и племена на овој земљи;... искорени између нас свако јавно и погајно неваљаштво;.. усели међу нас и у живот наш све оне добродетељи хришћанске и врлине народне, којима су се прославили свети и велики претци

наши на земљи и на небу;.. улиј у прси наше једно и једнако поуздање у помоћ твоју и свест своју;... и научи нас, да не губимо никада из памети своје ни побожне прошлости, ни боље будућности народне, и да не силазимо никада и нигде у животу своме с онога пута, који води к правој слави овога и онога света.

III.

6. Декември на св. Николу.

Не знам, браћо, би ли се нашла у православном народу нашем икоја душа, којој се не би милела светковина, у којој се помињу славна дела и чудеса светога оца Николаја;.. али то знам и осећам, да није лако избројити и набрајати у једној беседи сва дела и све борбе његове, у којима нам је оставио пример живота и рада хришћанског;.. а уверен сам и о том, да нема те беседе, која би могла изнети на видело сав свети живот његов онако, као што нам га износи црква наша на осветитним листовима њеним.

Погледајмо на тим листовима у што год хоћемо, у тропар, у кондак, у канон, у акатист, у пролог, или у другу коју приложену песму, којом се слави име светога оца Николаја, — од свакуд нам излази пред очи, да је доиста „**дикихъ Богъ во скатѣхъ своихъ**;“ јер колико је речи, толико је дивних похвала у сваком том речитом споменику светог живота његова.

На шта нам сведочи црква наша у тим похвалама својима?.. Сведочи нам необичну хришћанску љубав и душевност и ревност, необичну апостолску слободу и одважност, необично мученичко уздање и постојанство, необичну чистоту живота и друге сјајне душевне и срдачне врлине тог великог поборника вере и цркве Христове... А шта нам приповеда у тој сведочби својој?.. Приповеда нам, да су се показивале код њега те све врлине његове у неодољивој сили и крепости својој, кад год му је требало, да сачува небесну науку Христову од притуре земне, или да одбрани цркву од нападања и распадања, или да задржи чисте душе од намере грешне, или да врати очајане грешнике на пут спаса, или да избави од смрти неправедно осуђене, или да одбије од верне браће напасти и искушавања, или да олакша сиромаши нужде и невоље, или најпосле да претрпи и издржи до краја беду и неправду овога света за љубав вечне истине и спасења свога и ближњих својих.

То нам ето приповеда и сведочи црква наша у похвалама написаним у славу светог оца Николаја. Па шта мислите, браћо! кад би отворили и ми данас душу и срце наше гласу тих узвишених похвала, да одјекне у прсима нашима, зар не би он подигао силом духа свога и наше мисли и наша осећања у оне висине божије, где би се развила и у нашем духу она крепост благодатна, која би испунила и ову светковину нашу чистотом и светињом небесном, и обновила међу нама славу божију, част угодника његова и углед православне цркве наше? Без сваке сумње би.

А кад би се развила и у нашем духу та крепост благодатна; онда се неби уздржавали данас само од рада и од послова, него би се уздржали и од грешних мисли, грешних жеља, и грешних дела;... не би се задовољили с тим што смо обучени ми у свечано одело, него би се побринули, да не остану наги ни они, који немају чим да закриле тела свога;... не би гледали, да имамо само ми данас бољу и богатију трпезу, него би се постарали, да не остану гладни ни они, који немају чим да се поткрепе;... не би се тешили и веселили данас само ми, него би гледали, да се утеше и развеселе и они, који пролевају сузе јада и жалости... и таким празновањем освештаним делима милостиње телесне и духовне, показали би љубав и ревност хришћанску према Богу, и његовом данашњем угоднику, према вери и цркви својој, и привредили би много спасењу своме.

Привредили би много,.. ал неби привредили ипак доста, кад би показали само данас ту љубав и ревност своју... те добротворне силе треба да уселимо у душу и у срце своје, па да нас прате у целом животу нашем: с њима треба да задржавамо увек и себе саме и ближње своје од грешних намера и од нечистих странпутица, на којима нечиста себичност угађа само нечистим страстима својима;... с њима треба да одбијамо увек од себе и од ближњих својих сваку напаст и свако искушавање;.. с њима треба да заклањамо увек и себе и ближње своје од пакленних зала, и да избављамо у свакој прилици браћу своју из беда и невоља, из погибли и пропасти душевне и телесне...

Тако је радио у животу своме свети отац Николаје, и то је онај уски пут, којим је ушао у радост небеснога блаженства свога;.. а другога пута немамо ни ми, јер кроз многе беде и невоље улази се, као што вели слово божије, у царство небесно.

Да богме, да је тежак тај пут за нас, који смо данашњим даном слаби, кад грешимо, а још слабији, кад мислимо, да нећемо да грешимо;.. али ако устражимо и ми у тој слабости својој помоћи онде, где је тражио данашњи светитељ, развиће се и у нашем духу неодољива она крепост благодатна увек, кад год наумимо, да свладамо код себе и код ближњих својих ало какво, и кад год намислимо, да учинимо добро какво у животу своме.

А где је тражио и налазио свети отац Николаје помоћи за живота свога?.. У оној божијој благодати, која налечи увек оно, што је немоћно, и допуни у крепости оно, што јој недостаје;.. али је тражио с чистом вером, с неуздрманим надом, с крепком љубави хришћанском и са искреном топлом молитвом: а ко тако тражи помоћи од Бога, томе Бог и помаже.

Данашње еванђеље казује нам, како се скупила множина многа народа из Јудеје и из Јерусалима, и из приморја Тирског и Сидонског к Спаситељу, и како су сви искали и тражили од њега, да им помогне у слабостима и невољама њиховима. Па јесу ли добили и нашли, што су искали и тражили?.. Еванђеље нам каже, и ми верујемо, да јесу; јер кад је видео Христос веру, над и љубав њихову, с којима су дошли к њему, и познао искреност њихову, с којом су га молили, да им помогне; не само, да их је опростио свију невоља, него их је и утешно овим блаженим речима: „Благо вама, који сте простодушни, јер је ваше царство божије!.. Благо вама, који гладујете сад, јер ви ћете да се наситите! Благо вама, који плачете сад, јер ви ћете да се насмејете! Благо вама, кад омрзну људи на вас, и растане вас, и осрамоте, и разгласе име ваше, као зло, због сина човечијег: радујте се и играјте тај дан, јер је велика наплата ваша на небу!... И као што је помагао, по данашњем еванђељу, Христос Спаситељ народу, који је веровао, да му он може помоћи; тако је помагао увек и великом тајнику благодати своје светоме Оцу Николају, а тако исто помаже и данас свакоме, ко год иште, тражи и куца с вером, надом и љубави на дверима милости његове.

Угледајмо се дакле, браћо и ми, у слабостима и немоћима својима, на оне поуздане душевне и срдачне врлине, због којих је ублажавао Христос Спаситељ народ, који је искао и тражио помоћи од њега, а у животу своме на хришћанско савршенство данашњег великог угодника божијег, па, као синови једног милостивог оца небеског и једне духовне матере, који једнако љубе и оца и матер, и један другога, кад год куцнемо у двери милости божије, увек ће нам се да отворе, кад год узиштемо благодати, која лечи и попуњава, добићемо је, и кад год устражимо с том благодати пут, који води кроз беде и невоље у царство божије, увек ћемо да га нађемо, а тим путем идући беспорочно на земљи овој, можемо доћи до благословеног успеха у оним хришћанским врлинама, којима је приправљена, по речима Спаситељевима, велика наплата у царству славе божије на небеси...

IV.

14. Јануара у гимназији карловачкој.

Ви светкујете данас небесног покровитеља свога и свију српских народних школа, у којима се уче и васпитавају деца и младићи српски.

Слушали сте већ више пута до сада, а чули сте ето и сад од беседника ваших, шта је светковина светога Саве за народ српски, а особито за вас, који сте се дали на науку, да просветите њом душу и срце своје.

По непрекидном, на вечним законима божјима основаном течају земне природе наше, остаје и мора да остане духовни и телесни свет људски на млађима: и на вама ће дакле да остане до неколико година православна црква српска и православни народ српски.

Ви нисте још дорасли ни у цркви ни у народу своме до озбиљних послова, јер живите још у дечијем и младом свету своме, и приправљате се овде као ученици, за будући озбиљни живот у човечком свету.

Али ви ћете израсти из детињства и из младости своје, и наићете између ових училишних зидова с потпуним узрастом, да уђете у училиште јавнога живота, и да будете у народу своме носиоци духа напредног света, и у свету заступници духа народног.

У вама се дакле не одрањују овде само добри синови за родитеље, него се одрањују и добри свештеници, владике, митрополити, патријарси за православну српску цркву, добри учитељи и књижевници за школу и за народ српски, добри оцеви и старешине за породице српске, добри заступници и бранитељи цркве, школе и народа српскога у грађанском и јавном животу и у целом свету.

Тај будући племенити позив свој треба да имате и сада већ увек пред очима, па док сте још овако млади, и немате никаквих других брига да се старате само за то и да се бавите само око тога, како ћете да просветите довољном науком све умне силе своје, да облагородите сва осећања своја, да набавите себи чист значај постојаног поштења, и да се окупите с тим лепим својствима својима у високом и тврдом граду хришћанских добродетељи и народних врлина.

Ви сте искусили већ у ученичком животу своме, каква је то радост и какав је то понос за ученика, кад није постидан с успехом у наукама и с владањем својим ни пред учитељима, ни пред родитељима, ни пред добротворима својима; а колика ће да буде радост ваша и колики понос ваш, кад не будете у јавном животу са знањем и владањем својим постидни ни пред светом, ни пред народом својим!...

Успевајте дакле, драги синови српски, у науци и у мудрости, владајте се добро у школи и у животу своме! Утешитељ небесни нека излева на вас послену благодат своју, а српски дух небеснога покровитеља вашег нека вас прати увек на просветном пољу његовом, и нека неотступи ни после никада од вас! Ја вас благосиљам часним крстом овим, којим је разагнао покровитељ ваш таму изнад народа свога, и желим да постанете и ви по примеру његовом учитељи, просветитељи и светитељи српског народа свога!....

V.

Ученицима српске учитељске школе по призивању св. Духа у Пакрацу 1871. 6. Дек.

Започињати сваки посао у име Божје и искати у почетку сваког посла помоћи Божје, то је правило православне цркве наше, које се претворило у жив обичај код српскога народа нашег.

И ви сте деца православне цркве и синови српског народа, и као такви започињете ето и ви по том светом правилу црквеном и по том побожном обичају народном ученички посао ваш.

А знате ли шта је ваш посао, и каква је ваша радња? Учити се добро и владати се добро, то је сав посао ваш на који сте дошли, и то је сва радња ваша, због које су вас примили и уписали учитељи ваши у овогодишњу дружину школску.

Ја сам призвао молитвом мојом духа светога на вас, као на прванце овдешње новозаведене учитељске школе народне, али добро запамтите и немојте заборавити никада, да Дух свети силази само на оне и помаже благодаћу својом у науци и у добром владању само они ученицима, који се баве око књига и писма и који непроводе никада узалуд и напразно времена свога.

Свако тренуће, које употребите на науку и на просвету своју, бити ће уједно и тренуће напредка и среће ваше; а сваки час, који проведете у безпослици, бити ће уједно и час назатка и несреће ваше.

Чувајте се дакле безпослице, као живе жеравице; јер безпослица је мати греху, грех је отац беди, а обоје скупа родитељи су несрећи и овога и онога света.

Ви имате једну пословицу, која каже свакоме ученику овако: себи ореш, себи сијеш, себи влачиш, себи ћеш самоме и жети. Како дакле орете и сијете и влачите сад, док сте у младости и у школи, тако ћете и жети после у животу своме.

Зато слушајте учитеље наше и покоравајте се и у школи и изван школе вољи њиовој, јер они се труде и баве око непосредне просвете ваше, која треба да донесе богату жетву не само нама, него по вама и млађем нараштају народном.

И ко се ненаучи у школи слушати и покоравати се, томе је врло тешко погодити и после у животу своме прави пут напретка и среће своје; а живот без благословеногa напретка и заслужене среће, није живот, него је право мученичество овога света.

Ја желим, да вас Бог сачува све од таког живота, и да вас огради анђелима својима на стази младога и неискуснога живота вашег.

То је љубезна децо у кратко оно, што сам вам имао ја рећи и желити у свом храму, где

сам призвао благодат Духа светога на вас и на започети научни посао ваш; а учитељи говориће вам одсада у школи целу годину: ви слушајте пажљиво и њиховој вољи покоравајте се вољно, учите се добро и владајте се добро, пак ће уродити код вас и моја садашња и њихова одсадашња свака реч оним добрим успехом, који ће подигнути цену и углед новој учитељској школи нашој, и ви ћете тако постати радост родитељима, понос учитељима и утеха цркви и народу своме.

Благословение Господње на вас, тога благодатнју и человѣколюбием, всегда нине и присно и во вѣки вѣков. Амин!

VI.

На опелу Павла Николића

проте добољокардовачкога, држаном 26. Дек./866. у загребачкој цркви.

И ти нас остављаш брате наш Павле, и одлазиш на пут вјечни, да умножиш бесмртном душом својом насељбину небесну, и вратиш у смртним костима својима земљи господњој оно, што ти је узајмила прије шездесет година.

Сину твоме, и свима њима друговима, пријатељима и знанцима твоима, што стојимо овдје око гроба твога, тешко је осјећати жалост тренућа овога, у коме се растајемо с тобом, растајемо се, да се неминимо на земљи овој никада, никада више.

Али Бог је, који заповједа природи, да ствара и да раствара: и она је извршила ту прву заповјест божију на теби онда, кад си повијен био први пут као нови житељ земни у колијевци својој, — а данас извршује ето и другу, кад се полажеш на растварање у гроб мрачни.

У шездесет годишњем животу твоме било је времена, кад си се мучио и мучио, тражећи себи напредка у знању и просвјети, помоћи друштвене у спрези брачној, радости родитељске у дјеци, утјехе душевне у пријатељима, задовољства сдравнога у радњи и пословима: и та многострука и сваколика мука твоја уродила је према примљеним талантима твоима успјешним плодом својим.

Писао си, проповиједао си, поживио си срећно у спрези брачној, народно си и удовољно дјецу, провео си утјешних часова с пријатељима, задовољних тренућа у радњи и у пословима. А послужио си и као свештеник савјесно Богу и цркви, и као грађанин верно цару и народу своме: и био си одликован у животу своме и црквом, и царем, и народом.

Али дани су твоји минули и наишао је на те час смртни, који је раскинуо те све свезе житота твога, и оставио само још једну, која је оплетена међу нама вјером, надом и љубави христијанском: ти ћеш чекати у обитељи небеској на нас, да непримиш савршенства без нас, а ми ћемо се молити на земљи Богу, да олакша и тебе и нама улазак у царство вјечне славе своје.

У тој свези праштамо се ми од тебе брате Павле: **Блаженъ пѫть, коньже идеши днесь. — Ꙗко оуготовисѧ тебѣ мѣсто оупокоѣнїа. Лака ти земља, и вѣчнаꙗ памать!**

Грамата

цариградског патријарха Јеремије I. о присаједињењу српске патријаршије охридској архиепископији.

Предговор и превод на руски од

А. С. Павлова.

Предговор.

(С руског)

Историја српске патријаршије у Пећи или Ипеку (Ἰπέκιον) у првом веку после заузећа Србије од Турака (1459. г.), престаља готово го низ имена патријараха, и то не баш сасвим потпун и хронолошки тачан.[1]) Тим већи значај добива овај споменик — грамата цариградскога патријарха Јеремије I., која је издана у септембру 1531. г. Охридском архиепископу Прохору о присаједињењу Пећке патријаршије (или како је називаху Грци, архиепископије) са целом Србијом његовој епархији. Ми штампамо тај драгоцени документ по препису XVII. в, који се налази на почетку писаног грчког минологиона из збирке Севастјанове, сада Московског Публичног Музеја, Нч. 492 (л. 1—3). На жалост сав рукопис јако је оштећен од влаге.

Као најближи повод да се нада тако

[1]) Проф. Голубинскій: „Исторія Православныхъ церквей, Болгарской, Сербской и Молдаво-Валашской," стр. 478—479.

смела, премда, као што је познато, и врло пренагла грамата, послужили су по свој прилици какви нереди у Српској Патријаршији, које није пропустио, а да се не користи њима суседни автокефални архиепископ Охридски. Грамата назива тадашњег пећког патријарха (архиепископа) Павла „не пастирем, него вуком", и окривљује га, да је добио катедру за новац уз помоћ спољашње власти (Турске управе) и световњака.[2]) Све је то било у та времена доста обична појава, како у грчкој тако и у словенским црквама. Али, с друге стране, несумњиво је и то, да је мисао о уништењу Пећске патријаршије поникло у Грка много раније. Цариградски патријарси никад нису формално признавали српске архиепископе, који су за Стевана Душана (око 1345. г.) узели титулу патријарха, за равне себи духовне владике. Још под конац XIV. в. без обзира на примирје, које је настало између грчке и српске цркве после раскола, који је био названан новом титулом пећких првосветитеља[3]), у Цариграду одређено беше, да се у односима васељенског патријарха са својим српским сабратом (Спиридоном) овај не назива (συλλειτουργός), (саслужник.) како се обично писало овим автокефалним архијерејима.[4]) Кад су Турци заузели Византију и кад је Мухамед II. прогласио њена патријарха, или по турски „патрику", духовном главом свих хришћанских поданика портиних („раје") без разлике народности, тежња фанариота, да се грецизира српска црква, добила је још већег ослонца. Прво као што показује ова грамата, решено је било ограничити се на претходно припремну меру, наиме: да се присаједини Пећка патријаршија автокефалној охридској архиепископији, која је одавно служила Грцима црквеним претечом у словенским земљама. Да докаже своја права на Пећ и целу Србију, тадашњи охридски архиепископ Прохор, по сведочанству патријарашке грамате, изнео је нам и неке старинске царске хрисовуље, сигурно Василија Бугароубијце и Михаила Палеолога, који су заиста и приписали Охриду τὰ Σέρβια — епископски град, који је припадао епархији солунског митрополита.[5]) По другим сведочанствима тражио је Прохор пред Диваном (ἐπὶ βήματος) тај град, позивајући се на царске хрисовуље и предлажући Турској власти, да ће сваке године давати за тражену епархију 100 фор. Али успеху тих тежња (довијања) допринесе патријарах Јеремија I., који је доказивао, да Српска епископија више него 300 година припада округу Солунског митрополита, а — што је за Турски суд било убедљивије од свега — сам се обвеза, да ће платити за њу ону суму, коју је Прохор обећао.[6]) Друкчије је судио исти патријарах о правима Охридског архиепископа на Пећку патријаршију, издавши Прохору ову грамату, мада би и српска црква могла, доказати своју автокефалност за 300 година. Но није тешко схватити такву недоследност: смањивање граница почињеног патријарху митрополитског округа у корист самосталнога архиепископа било би невгодно за саму патријаршију; на-

[2]) До тог времена познато је било, према каталозима, једно само име тог патријарха, и које није било стављено на свом месту (Голубинскій стр. 475.)

[3]) Подробности в. Голубинскій стр. 475.

[4]) Савремено сведочанство о томе налазимо у распису архијерејских катедара, почињених Цариградском патријаршком престолу, састављеном 1338. г. и у канцеларијском формулару Патријаршије, који је додат овамо. У њему је примећено: Σημειοῦνται (σημείωσαι?) δὲ ὡς τὸν νῦν ὄντα Πεκίου, τὸν κύριον Σπυρίδωνα, ὡς ὄντα τρισεπίσκοπον (?), οὐ γράφουσι νῦν συλλειτουργόν . B. Pasini, Codices manuscripti bibliothecae Taurensis. 1746, t. I. p. 264. Како се догодило, да је Пећски патријарх имао тада свега три епископа суфрагана, не знамо.

[5]) В. те хрисовуље код Голубинскога, стр. 258—263. О томе, да је припадала Србија τὰ Σερβία солунској митрополији в. код Тафела „Thessalonica" p. 59—60. Споменуте хрисовуље нису имениле тај одношај. У крајњем случају, у првој четвртини XIII. в. познати Охридски архиепископ Димитрије Хоматин, морао се правдати пред патријархом Германом због тога, што је, због латинског господства у Солуну, сматрао себе у праву, да рукополаже епископа за Сервију, која припада Солунској епархији (ὑπὸ τὴν ἐπαρχίαν τελοῦντα τὴν μητρόπολιν Θεσσαλονικῆς). Hardt, Catalog. cod. mss. bibliothecae Bavoriae, t. I. p. 364.

[6]) Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν, ἐκδ. ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870, 62—63.

против, са присаједињењем српске патријаршије грчко-бугарској Охридској архиепископији, Велика Црква не само да не би ништа изгубила, него би добила изгледа, да би распространила своју област. Тако је и било. Око 1570 г. (отприлике после 30 г. од издања грамате Јеремијине),[7]) за патријарха Митрофана III. изађе нарочито саборско одређење, да се почине патријарашком престолу све три автокефалне цркве — Охридска, Пећка и Трновска; али и тога пута остаде ствар само на хартији. Ипак су Охрид и Пећ одржали своју самосталност све до половине претпрошлог столећа.

Превод грамате.

(С грчког)

Јеремија, милошћу Божјом архиепископ Цариграда, Новога Рима, и васељенски патријарах.

Јамачно би било пристојно и праведно, кад би оно што је од почетка прекрасно узаконьено и уређено, свагда и сачувало своју моћ и важност и не мењало се доцнијим (приликама), и кад се не би под изговором ма каквог права нарушавала синодска дела и уништавала патријарашка наређења. Али будући да се то често догађа као последица несталности дела (људских), то патријарашко решење наново опет све уређује и обнавља на место права, као што захтевају и саборска одређења. Али пошто је сада најблаженији архиепископ Прве Јустинијане т. ј. Охрида у Светом Духу љубазни брат наш и саслужник (συλλειτουργός) Кир Прохор претрпео такво (нарушење права) у својој епархији (јер је т. зв. архиепископија Пећка пре а и од увек заиста била подложна његовој цркви т. ј. Охридској; но као што кажу неки, због неког насиља била је отргнута од ње... од неког[8]) и постала автономном, али није остала таковом до данас, него је поново била присаједињена његовој (т. ј. прохоровој) цркви и постала зависном од ње, с тога и није била сматрана по мишљењу и решењу ма ког васељенског сабора автокефалном); то он, прибегавши к нама, известио нас о догађају недавно насталом у његовој епархији. Неки Павао, који је носио лик пастира а у истини беше вук, подражавајући не Апостолу Павлу, него одметнутом Самосаћанину, употребивши спољашњу власт, имајући за помоћнике неке световњаке, подмитивши златом, оте Пећку цркву, а с њом отките и друге цркве Охридске епархије. Известивши нас о томе најблаженији архиепископ кир Прохор, молио нас је, да према законима разгледамо и расудимо, да ли је то законито и да ли је канонски? И удовољивши молби реченога најблаженијег архиепископа и разгледавши (ствар) саборно, ми смо размислили и одредили, да споменути Павле, као онај, који је поступно против канона, подлежи искључењу од сабора архијереја, који се има састати у тамошњој епархији, по канону који гласи: „епископ, који се послужи световним властима, да кроз исте задобије цркву, нека се сврне, пак одлучи; исто тако и сви они, који с њима опће“ (30. ап. правило), а саучесници (његови) нека буду одлучени од Бога Сведржитеља, и нека им се не опрости, ако се не предомисле и не покају и не припадну цркви Божјој. Но будући да се налазе и старе царске хрисовуље, које јасно доказују, да цела Пећка епархија са Србијом јесте законита (баштина) Охридске архиепископије, то правичност наша према смислу означених грамата, саборским решењем одређује и установљује, да Пећ и Српска епархија потпадну под власт свете архиепископије Охридске, као што је од увек па до сада и потпадала. И, који би год хтео од сада да подигне какву буну због тога, такав, ма ко он био, нека буде одлучен од Бога Сведржитеља и нека му не буде опроштено ни у овом ни у будућем веку, и део његов нека буде са Јудом издајником. Тако одре-

[7]) Ibid. стр. 105.

[8]) У оригиналу стоји ἄχρι τινός. Ако је испред ἄχρι стојало χρόνου, то треба признати, да је ред речи у оригиналу доста необичан (χρόνου ἄχρι τινός). Вероватније је, да је ту грамата пострадала од преписивача. Можда би требало читати: ἀπ' ἄρχοντος τινός, од неког владара (т. ј. Стефана Душана)?

ђујемо ми у Светом Духу и као очитованье о овом нека послужи ово писмено одређење наше правичности, (које је) дано у најсветијој архиепископији Прво Јустинијане, т. ј. у Охриду, године 7039. месеца септембра, индикта четвртог.*

Ср. Карловци, 1. (14) X. 1905.

Радивоје Кокић
богослов.

* Ову је грамату у грчком оригиналу и руском преводу — без увода Павлова — штампао Илларион у „Гласнику српског ученог друштва" књ. XLVII., и на основу њеном поцупно свој каталог о пећским патријарсима у XXIII. Гласника.

По тврдњи Илариновој, поменути Павао ког споменье у својој грамати Јеремија, истина да је покушао око 1531. обновити пећску патријаршију, на којој није седео српски патријарах од 1459.—1557., него су њоме управљали охридски архиепископи, али се на патријарашком престолу није дуго одржао, те је пећска патријаршија после Јеремијеве грамате поново потпала под охридску архиепископију.

Прохор је обилазио српске епископије, и † 1550, а његов последник Никанор, такође је управљао пећском патријаршијом, и † 1557.

По смрти његовој, обновио је пећски престо Макарије, и од тога доба на све до 1766. постојала је пећска патријаршија, када је сједињена са цариградском. Уред.

Преставка
кр. Леополду II. и угарском сабору 1790.

Д. Р.

(Свршетак.)

XXVIII. И како што би се у свим краљевства и Части к њему присоединьени Дикастеријама како дворним, тако и провинцијалним и другим Надлежателствам по соразмјерности душа званија и благодјејанија њима подносила, тако и да би се иста соразмјерност у Совјету такође военом, военачалничеством и другим военим службама набљудавала, нити да би се икакво ко ком нибуд степену препјатствие као досад полагало. Јер ужасно је изказати она, која су досад чрез ненабљудение ови и они и тиј, а и чрез те обште стање претрпило, правителством такови страни и чисто теоретически људиј, који су то мислили, да што год ум њихов начерта, да и рука то подражавати може, који такође нит су положение земље, нит климе у којој живу, много мање обичае и нарави његове познавали и који напослеђак саму Систему премудрејшег Света Создателя опорочавати и срушити сулудастим своим воображенијама нису убојали се. На мјесто многи, који би се навести могли примјера, један овај нек довољствује, што хотја краине више от 50 година систематизирају се, но ипак још не регулирате нису, почувствовала је пак Мађарска и чрез многе године чувствоваће предпријату покојног Императора безпрактичну Регулацају. Но овакове Регулације или боље рећи нарушенија (destructiones) у многим већ краинам са падением крајничара предузете и отметнуте су, које су често бједне људе у само очајание доводиле. Откуда да не би у напредак овим подобна сбивала се, правично исти би народ просио, и нити би му се могло отказати, да се у напредак она, која се ради краина, знатној заиста краљевства и части к њему присоединьени части, буду дјелати, са вотечением и гласом (voto) рођени такође уроженаца дјелају.

XXIX. Даље у реченој Дипломи содржава се такође слеђујуће дозволење: „При том сволволилисмо и то, да кад би кои от њи греческог закона без останка деце или сродника умро, тада сва такова сермија на АрхиЕпископа и цркну, не иначе, ако би АрхиЕпископ који умро, и такова сва сермија (substantia) на Архи-Епископат да припадне. Што се првог члена овог дозволенија тиче, који се на мирјане односи, и који је досад многе мјатеже причинио, будући да законима краљевства, који постојанство народ овај жели, противустоји, торжествено најављује се, што от овог отступити хоће, кад би се напротив праведним њиовим прошенијам удовлетворило. А што се другог члена без наслеђија (Caducitas) сирјеч клира тиче, да би сообразно Синодалној Регулацији год. 1777. сбившесје, и у напредак такође и за свагда остало, и то исто законом публичним утврдило се, нижајше проси се.

Овде могла би се увести част она Регуламента.

Последни пак член благоутр. ове Дипломе, којим се Архиепископ како за главу црковну, тако и за мирску проглашује, будући да је велики камен увређења досад био, свесрдно се и добровољно исти народ изјављује, што, кад би само њиов Архиепископ и Митрополит имао ону у црковним дјелма свободног правленија власт, која је њему чрез свјашчене каноне дана, и кад би у мирским дјелма ону почест и аукторитет имао, које отдјелене религије прелати имају, то њиов тако височајши предстатељ от светле ове као глава на оба мјеста добиене титуле својевољно отступа и за главу своје цркве само Христа цркве Начальника, Његово пак Свјашченьејше Величество и будушче краљеве Мађарске за главу у мирским и грађанским дјелма имати хоће, које кад удови учињени буду и боље себи счастие нежел каково су досад имали, могу обећавати.

XXX. У Дипломи под *Ж.* (G) поновљено за народ овај и клир његов право десетка сообразно у истој под *Ж.* наведеним законима, како Матије Декр. 5. член 3. и 4. — Уладислав Декр. 2. член 45. и член 4. 1574. — отсад и у напредак при овог закона људима, где нибуд од свјашченом овом крупом живећим свагда цело и невредимо ве противостоећу противном, безаконом и пагубном обичају да остане, нити атко те десетке, ако би снага противустати оскудјевала, к себи под казнију двогубог (poena dupli) присвоити и однети би усудно се, но оне под којим нибуд именом зовоме по потребу и полау њиову њечито да остану, членовно (articulariter) закључити ипак сад моли. После

XXXI. Прото и пресвитери иначе пароси или плебани, који се овим именом, а не другим имају у напредак звати, источне цркве истим правом и истим благодјејанијама у краљевству овом и частима к њему присоједињеним, којима западне цркве радују се, како што се штоле тиче, тако и други благодјејанија, какова јесу снабдјенија (dotationes) чрез спахилуке и друга Надлежатељства право патронатм имајућа, да би се радовали.

XXXII. Свобода цјелог народа овог, коју је досад имао у том, да кад би који или ради наука, или искуства путешествовати, и из једног мјеста у друго прелазити, или такође из самог краљевства паити хотео, то њему у два последња случаја, почим је најпре очистио дугове, са свободном стварај своји движими или недвижими продажом, свагда цјела и не вредима да остане, закон пак овај следујућа препоручује:

1. Што се свобода ова на самом праву јестественом, којега је Бог Начальник, и тако божественом основа, које, да би сваки себе усовершенствовао налазе, и нити је права тог род овај, као свободан или оружијем или чрез погодбу лишен, нити лишити би се могао, кога зато и тиче се свободу ову законом грађанским и публичним обезбеђену и покривену сачувати, да не би свободни граждани чрез владјетеља и приватна сврху тог повеленија утјеснавали се и вређали се.

2. Што истина ова за свагда остае: „где је гоненије, ту је и населенје“, и једно ово нека за приватне најлагше средство избећи тиранство, или владјетеља или силом, и коем стојећем неће имати нужду удручаеми или гонимн себе противу полагати и права своја таковим начином понрађати, из какове нужде не ретко најтежа и најгора зла рађала се и цјело краљевство узнемиравало.

3. Свобода ова да је и несчастием гонимим велике полze принела, множајши доказују примјери. А доста ће свим и сваком поанати бити, и зато један или други наводити није нужно, где су многи у отечеству несчастием гонимн били, а на другом мјесту счастљивјеши постали. Какови примјери по праиди ово прошење и предстансење подкрепљавати морају.

4. Дозвољено је другим народом овамо долазити, заслуге чинити и добра себи прибављати, не види се тако узрока, зашто да сви граждани Мађарски, свободу ову не би морали уживати.

5. Да је ова свобода њима год. 1751. и последовавши препатствовања била, кад су сирјеч крајине покрај Мориша,

Тисе и Дунава двигнуте, и друга гоненија посљедовала, Бог зна, каква се патра из тог није могла родити. Но свободом овом многи полазујући се отечество су своје на миру останили, почим су себи прибјежиште у Росији находили и богате плодове добродјетељи и заслуга своји ту придобили, који и от стотине једну част цјели народ овај чрез читаво стољетије непрестано противу разни непријатеља борећи и счастие своје пожертвујући, придобити није могао, шта више и дотле су счастие своје довели, да су при садашњој војни Турској између Расцијана два управо славна вождя, сирјеч Граф Војновић на мору, и Текелиј на суву у Асији; о каковом счастију њима онде заостављим није ни мислити било, када за цјело ово стољетије владјења система, ни да кто једне државе Господар буде, није дозвољавала.

XXXIII. Будући да се чрез насилно и принуждено безженство повод к преступленију божествени устава подае. и желило би се, што би такови вожденија војне начни изнашао се, како нитко от војника за у брак не ступити, не би утјешњавао се. А међу тим нек ово пређе к относително другим владјењијам, но у колико се ово запрешчение за немоћи сирјеч без кауције женити се, наскоро чрез Јосифову Систему и на крајничарске (официре) чиновнике прострло, сверху тог смиреньејше проси долепотписати народ ове от таковог ослободити из слеђујући причина:

1, Што са сним друго је стање крајничарског официра, нежели друге које Регементе, који мора и сама себе код дома и у квартиру, и такође и друге мимоходеће потребним снабдјевати, слеђовательно код таковог да супругу има, необходима је нужда.

2. Крајничарски официра дјеца за подпунити крајине такође нужна су.

3. Запрешченијем овим особито женска њнова деца несчастна су учињена, која лишавајући се новаца за официре не могу се удати, а други неће да и узму.

XXXIV. Будући да по јестества устану, како препитание, тако и воспитание деце на родитеље спада, у тој свободи и даље законом гражданским утвердити се народ овај жели. У сојуау с тим, што се начални школа тиче, исти народ јавља, што при методу Саганијанову чрез Русе модифицираном и у напредак остати, и Гимназије такође, како што му се буде најбоље свидити, устројати хоће. Относително пак к воздвиженију виши наука или Академие или всеучилишча (Universitatis) у своје време краљевском Величеству смирену челобитну и представленија своја учинити хоће. Једно тако што се сгомиланог школског фунда тиче проси, што би дијетално" закључено било, да се њему његова соразмјерна част пада с тим више, што је исти фунд и из закони прибитака народа овог совокупљен.

XXXV. Предпохваљеном начелу (principio) Св Стевана на самом јестеству содружества човеческог основаном, који је, што би ни једно племе, у ком се слави храброст отбацивало се, установио, народ овај пристојеће ипак моли, да се и највећа класа жителя, сирјеч прости (неблагородни) у публична званија примају и њнове добродјетели и благородством и у званајам публичним повишением награђивају. Притом да се не би ни један ове класе жителя краљевства процес без два најмање, по способна Сосједателя на исти тако речени неблагородни, буди у судовима спахијским или вармеђским и њиовог гласа (voto) свршно, законом гражданским, да се то чува исти народ моли.

И кад тако сверху предложени права, преимућчества, свободе и дозволенија народ овај Сијашченьејше Ваше Величество, високе поглаваре и славн. ч. ч. и в. благоговејно моли, да би се при настојећем Генералном Собору краљевства устава сверху тог публични утвердили, заједно такође моли, што би се кромје преднаведени и слеђујућа у благоутробно и милостиво осмотрение узела:

1. Што чрез ова ништа друго не проси се, разве обновление собствене и сходственејше краљевству овом Системе, која је при самом почетку писма овог из закона св. Стефана основатеља Содру-

жества овог човеческог, и по том које гди показана, от које кад се отступило, жалосне су такође судбе (от који сачувај Боже у напредак) тјело ово грађанско тако газиле, да у малом што агасиле нису, и таке да је обновление ови весма нужно сваки от предрасужденија свободан и правде и правичности љубитељ мора признати.

2. Но не може се и то у сумњу довести, да се ко обновленију овом ипче такође, што би се народ овај премјестио на законо и привилегијално старй своји стање, у којем је и пре нег што је Турчин краљевством завладао, био.

3. Из преднаведени јавствује а боље такође из Историје доказати се може, што да нису се стари изложењег народа за родом Мађарским сојуаили; но Турчину подчинили се били, да би како они, тако и њнови насљедника счастие у оном положенију могло остати, у којем и дан данашњи Влаха обе провинције стоји, који у правама и притјажанијама својим Турцима погођени данак плаћајући свободни пребивају. И тако не прилично је и управо гадно, да овај народ у горем стању остати најек има због свезе и погодбе са краљем. — — — — —

* * *

Да ли је још шта било, не знамо, јер се види да су два листа исечена из рукописа.

Препоручујемо особитој пажњи наших читаоца ову преставку, којој се има захвалити наша политика 1848. и од тога доба до данас и који се заносе још са „српским војводством“ или „војводином“ или „војводовином“.

Северински банат и историја северинске жупаније

од. Пешти Фрињеша.

III. Грчко источна црква.*

Први Мађари су примили хришћанску веру од грчки попова и први је владика био је Грк Хијеротеј и то у Ердељу око 948 год. без дијецезе. После њега није било више владика, но је св. Стеван 1011. год. подигао манастир за грчке калуђерице у веспримској долини. Охтом, чија се држава протезала од Мароша до Видина, који је био грчко источне вере, сазида у Марошу манастир и доведе калуђере из Видина. Види се дакле да је св. Стеван трпио грчко источну веру и да у то доба није баш било присталица грчко-источне вере у Ердељу, јер Охтом неби из Видина довођио калуђере.

У писму папе Инокентија III-га краљу Имри се говори да је 1264. год. било много грчких манастира. Но гр. ист. вера се особито почела ширити после татарског пустошења, па и сам IV. Владислав је био прешао на гр. источну веру и за њим су пошли многи.

Поред свега тога у гр. источној цркви у то доба и дуго после тога, није било уређене хијерархије. Присталице грчко-ист. вере несу имали својих владика, него су и у верским стварима зависили од рим. кат. владика. Грч. источни манастири су свугде опадали, које због небрижљивости тих владика, а које опет због немара самих грчких попова; те је овом жалосним стању краљ Имра хтео учинити краја, тиме, што је замолио „папу, да се по држави рашткани исповедници грчке-источне вере у једно владичанство споје, а да им се за владику наименује какви римокатолички опат ил препошт (препозит), који би грчко-источну цркву у ред довео и њоме као што треба управљао. Из тога се види да донде није било ни једног грчког владичанства у Угарској.

* Међу Илариоповим рукописима, нашли смо и овај рукопис.

Превод је овај по упути Илариповој превео за њега покојни Сергије Шакрак Нишић.

Шакрак је овај свој превод извео из дела: „A szörényi Bánság és szörény vármegye története. Irta Pesty Frigyes. Будимпешта 1878. 8° VI, 182+426.

У III. делу своје огромне расправе говори писац о привеним односајима у некадашњој северинској жупанији.

Приказ је ове историје написао сада покојни др. Јов. Хајнрих Швикер — и Пешти Фрињеш је умро — у „Literarische Berichte aus Ungarn.“ Herausgegeben von Paul Hunfalvy II. год. стр. 609 — 623., на који ћемо се осврнути на крају заједно са својим опаскама и примедбама.

Уред.

Гргур IX. папа је заповедио калочком архиепископу, да извиди, не постоjили можда у Срему jеретичко владичанство, па ако постоjи, да гледи, да га обрати у кат. веру. Исти се папа 1234. год. тужи краљу IV. Бели, да куманско грчко источно владичанство привлачи Мађаре и Немце, који тамо станују и тамо се селе, те прелазе у грчко-источну веру, осим тога наређује папа, да се Власима даде њихове народности владика, који ће спречити да се Власи не jеретиче.

Кућа Анжујића је увек била одана св. столици, jер само папи може захвалити, што је на престо дошла. Када је велики Лауш употребио сав свој углед, да у Влашкој, Босни и Бугарској истреби jеретике, био је то излив најдубљег верског убеђења. У томе своме одушевљењу заповедио 1366. год Крашовској и Кевешкој жупанији, да поватају све староверне (гр. ист.) славенске попове и њихове жене и децу, па да их доведу пред великог жупана Бенедека Химфија [1]) По томе је јасно, да за читавог његовог владања није било у Угарској грчко-источног владике.

Велики Лауш је из Далмације довео глаголите попове, да Србима на старо словенском jезику служе службу по обредима римске цркве, и да оне становнике, који су до сад примили грчку веру, задобију за римску цркву.

Ма да се расцеп између две цркве још 1054. год. догодио, то се ипак разлика између грчко-источне и римокатоличке вере није опазила за дуго, jер се и после те деобе мађ. краљеви и херцези женили са херцегињама грчке вере, а хришћанство се напоредо ширило из Цариграда и Рима; а привржени римокатоличке вере су употребљавали грчке цркве и одежде и утвари.

Под Великим Лаушем је мало олабавила веза између Угарске и северинског баната, те је с тога и могао цариградски патријарх у Северину основати грчко владичанство и 1370. год. именује за првог владику Антима[2]) И доцније је постојало владичанство, но до пропасти мађ. државе дођоше кат. владике.

Ма да се у зак. чланцима често спомињу присталице грчке вере, то ипак при крају 15. века већ не можемо говорити о грчко-источним владикама у Угарској. А ако се о њима спомиње, то су само старешине појединих манастира, којима је хтео краљ да даде владичанску титулу. За доказ служи, што су присталице грчке-источне вере до најновијег доба назив владика и митрополита узимали да је једно и титулу владичанску и онима давали, који несу били владике. У XVII. стол. су православни мункачког владику звали патријархом.

Ако се у изворима спомињу владике у Фелдиобу, Силвашу и Ваду, треба разумети, да су у тим местима становали манастирске старешине, којима је краљ дао владичанску титулу. Што је речено за Ердељ, то исто важи и за ужу Угарску, jер је краљ Фердинанд I. 1552. год. назвао Владислава, приjемника мункачких владика, владиком грчког манастира св. Николе. Тако се називају и остале мункачке владике, па и год. 1561. краљ Јован II. назива вл. Илариjона рутенским владиком.

Бетлен Габор 1627. год. први пут говори о мункачком владици и Јована Грегоровића назива мункачким и марморошким владиком. Мењхарт Алаги државни судиja 1630. год. о томе извештава да се власт овога владике претеже на жупаније Берег, Унг, Саболч, Земплин, Мармарош и Шарош, те по томе са правом владич. дијецезом. Кад је 1641. год. мункачко владичанство већ грчко католичко постало, дошло је Угоча и Сатмар, а 1659 год. Алба-ујвар, Торна, Сепеси и Гемер.

(Продужиће се.)

[1]) Фејер: IX. 3. св. 543 стр. Овај догађај бележи Чапловић: Slavonien II. 17. стр. и по њему Алек. Стојачковић: Über die staatsrechtlichen Verhältnisse der Serben in der Wojwodina und überhaupt in den Ländern der ung. Krone 4 стр, но садржају споменуте повеље. Архиеп. Шагуна, ма да се служи Чапловићем, ипак рече, да је краљ бацио у тавницу жене и децу. Шагуна вели, да историју Влаха старе вере представља, као дуготрајашње угњетавање.

[2]) Јиречек: Ист. Бугара 327 стр. У то је доба назидан водички манастир код Мехадије.

Бан у Карловцима.

Светли Бан краљевине Хрватске, Славоније и Далмације дошао је у наш град у $^1/_2$7 сахати у вече 7. (20.) октобра, а у пратњи пресветле господе: Левина пл. Чаврака, кр. предстојника унутарњег одела кр. хрв.-слав.-далм. земаљске владе; Имре пл. Хидегкетија, кр. великог жупана жупаније сремске; Васе Бурђевића председника земаљског сабора и веледостојне господе Јосифа Суботића кр. поджупана жупаније Сремске, и народних заступника Стевана В. Поповића и Дра Гиге Авакумовића.

На граници града Петроварадина дочекао је Преузвишеног Бана градски начелник г. Душан Милић са предстојником кр. кот. суда и неколицином градских заступника и поздравио је светлога Бана искреном добродошлицом и представио је светлом Бану чланове изасланства. Светли Бан захвалио се на усрдном и искреном дочеку, и потом се кренула велика поворка четворо и двопрежних батара у сам град.

Пред улазом у сам град, подигла је градска општина народним тробојницама и зеленилом украшени славолук са транспарентом и натписом: „*Добро нам дошао!*“; дочим су све куће у оним улицама, кроз које је Бан пролазио, биле сјајно разсветљене и многе земаљским и српским тробојницама окићене.

На самом градском тргу пред патријарашком резиденцијом, смештена су била деца из обе основне школе, гимназијски ученици и слушаоци богословије, и непрегледна множина карловачког грађанства, која је светлог Бана са бурним „Живео“ дочекала.

На главном улазу у патријарашку резиденцију, дочекао је и поздравио светлог Бана и његову одличну пратњу г. Милош Летић, управитељ патријарашког двора, а Његова Светост српски патријарх Георгије Бранковић, окружен дворским свештенством, дочекао је и поздравио светлог Бана срдачном добродошлицом у својим одајама.

После уобичајеног представљења, повукао се светли Бан у оне апартмане патријарашког двора, у којима одседа и станује кр. повереник.

У $^1/_2$8 сати приредило је грађанство своме одличном госту сјајну бакљаду, а увечбани кор гимназијски ученика серенаду.

После прве одпеване песме, коју је професор музике и неталног певања г. Душан Котур за ову прилику компоновао, ступио је пред Преузвишеног Бана градски заступник г. Јован Симеоновић-Чокић, који је заносним поздравом, пуна песничкога полета, поздравио светлога Бана, који је и духовитом садржином и спољашном лепотом и говорничком вештином огромно утицао на светлога Бана.

Под утиском овог поздрава, Бан се у бираним речима захвалио и говорнику и грађанству на усрдном и сјајном дочеку. У свом је говору истакао, да је данас остварио своју давнашњу жељу, да посети овај знаменит град, у ком се налази седиште *српског патријарха* и архиепископа Карловачког, и осталих просветних установа српскога народа. Његова је радост у толико већа, што му се са овим доласком пружила могућност, да се је могао поклонити и многозаслужној поглавици српске православне цркве Његовој Светости Преузвишеном Господину српском патријарху Бранковићу. Благодарећи још једном грађанству овога лепога града на тако сјајном дочеку, моли све присутне да ш њим заједно кликну: *да Бог милостиви поживи Његову Светост Преузвишеног Господина српског патријарха Георгија Бранковића*! Са бурним и одушевљеним узвиком „Живео српски патријарх и светли Бан“, праћен је овај одноздрав светлога Бана, а затим је гимназијски кор одпевао складно и прецизно још једну песму, и тиме је свечаност ове вечери довршена.

У 8 сати у вече приредила је Његова Светост Преузвишени господин српски патријарх свом високом госту и његовој одличној пратњи сјајну вечеру, те су сви присутни у најбољем расположењу до поноћи на окупу остали.

Идућега дана у 9 сахати у јутру дошао је светли Бан са својом пратњом у магистратску зграду, те је том приликом ригорозно прегледао пословође градскога поглаварства.

Затим је посетио светли Бан римокатоличку и православну катедралну цркву; Богословију и гимназију; зграду свештеничког конвикта, Народни Дом и конгресну дворану, богословски семинар и семениште монашких питомаца; прегледао је и обе овдашње основне школе и осведочио се о њиховом успеху у настави.

Пошто је светли Бан разгледао богословски завод, свратио је у свечану дворану српске вел. гимназије, где је дочекан од професорскога збора и поздрављен од директора гимназије г. Рад. Врховца. Потом је Његова Преузвишеност разгледала кабинете, физикални и природословни, књижницу и нумизматичну збирку и била у III. и VIII. разреду, исказавши своје високо допадање и задовољство, чему је нарочито одлични предстојник, пресветли Господин Левин пл. Чаврак у више маха израза дао.

У 12 сахати у подне поклониле су се светлом Бану јавне месне власти, учевни заводи и корпорације овим редом:

1.) српско-православно свештенство обојега реда под предвођењем крушедолског архимандрита високопречасног господина Анатолија Јанковића.

2.) римокатоличко свештенство.

3.) градско поглаварство са учитељским особљем ниже опће пучке школе.

4.) кр. котарски суд.

5.) чиновништво српско-православних централних митрополијских автономних власти.

6.) професорска колегија срп. прав. богословскога училишта.

7.) професорска колегија срп. православне велике гимназије карловачке.

8.) црквени одбор српске православне црквене општине са учитељским особљем српске автономне школе, и

9.) бирачи из општине Буковца, Чортановаца, Бешке и Крчедина, које је привео њихов земаљски заступник г. Др. Лаза Секулић.

Сви представници ових изасланства које овом приликом, а које у својим заводима поздравили су светлога Бана усрдно са наслеђеном оданошћу српскога народа према заступнику превишњега престола, од којих ћемо поздрава навести само све.

Високопречасни г. арх. Анатолије Јанковић поздравио је у име свештенства светлог Бана овим поздравом:

Преузвишени Господине! Светли Бане!

Свештенство правосл. српске цркве обојега реда, местно и околно, сматра за пријатну дужност своју, да се Преузвишености Вашој, као главару земље, на путовању Вашем кроз убави Срем, поклони, и да Вас на том путу поздрави. Дужност нам је то тим пријатнија и милија, што смо уверени у опште познато правдољубље Преузв. Ваше, које ће силно моћи допринети, да се једном већ и у нашој, свима нама милој отаџбини несређени досад интерконфесионални одношаји среде тако, како би једаред за свагда престала непријатна трвења између хришћанских цркава.

Тим уверењем вођени поздрављамо Преузв. Вашу и желимо, да Вам боравак у средини нашој угодан буде, а Отац небесни нека Преузв. Вашу и на даљем одавде путу Вашем прати св. благословом својим, те да се сретно вратите дому Вашем, и зато кличемо из дна душе и срдаца наших: да Бог живи Преузв. г. дра Теодора грофа Пејачевића, бана краљевина Хрватске, Славоније и Далмације на многа љета!

На овај је поздрав одговорио светли бан: **„да може пречасну господу уверити, да је кр. хрв.-слав.-дал. земаљска влада израдила законску основу о уређењу интерконфесионалних одношаја, и да је ова основа већ Њег. Величанству поднесена на превишњу санкцију,** *и да је он тврдо убеђен, да ће ова основа већ у јесењем заседању земаљскога сабора предложена бити на уставно расправљање*". У истом смислу најавио је светли Бан и пред православним свештенством Буковарског протопресвитерата, које је превео пречасни господин Илија Перкаћански, администратор истога протопрезвитерата.

Високопречасни г. Јован Вучковић ректор богословије, поздравио је светлог Бана овим поздравом:

Преузвишени Господине!
Свијетли Бане!

Кад поглавар земље, пролази кроз крајеве брижи његовој повјерене, чини он то свакако у доброј намјери, да прегледа поље рада својега, да уочи потребе појединог краја, да упозна народ, којим у име помазаника Божјег, дакле у име самога Бога управља и за који ће Богу и одговарати.

На том путу света наша православна црква срета путника таквог освећеним поздравом: **Благословен грядый во имя Господне**, а народ српски кличе му: у добар час дошао!

Тим истим поздравом поздрављамо, свијетли Бане, Преузвишеност Вашу наставнички збор православног српског богословског училишта

на прагу дома овога, у којему ради по осве-ћењу цркве своје, а на темељу Превишње краљевске уредбе и по одредбама светога архијерејскога Синода православне српске митрополије карловачке, спремајући духовне пастире и учитеље и овом дијелу православног српског народа, који у краљевинама Хрватској и Славонији живи, руководећи се при том најчистијим начелима божанске науке, а и грађанским законима и нормама, које у службу пастирску заспјецају. а које су норме, то морамо с бодом у души пред свијетлим лицем Преузвишености Ваше синовски искрено испо виједити, још увијек у нескладу са чистим начелима научне истине и категоричким постулатима правде и правичности, баш онда, када се дотичу наше свете српско-православне цркве у краљевинама Хрватској и Славонији и народа српског у њој.

Скромне су, свијетли Бане, просторије које пред Вашом Преузвишености отварамо, скромна су и средства са којима радимо, напредак овога завода не корача брзим и јаким корацима, јер завод овај стоји и живи од скромних залогаја, које побожни српски народ од уста својих откида и на многоструке потребе духовне своје просвјете дроби.

Али у скромним тим приликама топло је срце наше. Гријe га љубав спрам доброга оца, милога Господара и краља нашега *Франц-Јосифа I.* и спрам миле домовине, крвљу отаца наших обилато натопљене, гријe га нада да ће Бог дати па ће и боље бити. А залогом че наде је и овај час, у који на прагу дома овога гледамо и сретамо Преузвишеност Вашу, као оца који међу дјецу своју долази, па за то Ти, свијетли Бане, радосно и кличемо гласом свете православне цркве: **Благословенъ градый во имя Господнѣ**, зато те на дна поштенога и искренога српског срца и поздрављамо: у добар час нам дошао! Живио!

Управитељ г. Врховац је поздравио светлог Бана овим поздравом:

Учитељски збор српске вел. гимназије смерно се клања Преузвишености Вашој, прожет сазнањем о овим важним задацима, који се на њ стављају, и радостан, што може рећи Преузвишености Вашој, представнику реда и закона земаљских, да је у својим дужностима сретан и задовољан, одгајајући младеж у поштовању реда и закона и негујући у њој неуморну вриједноћу, као основу среће и напретка свих малих и великих заједница. Развијајући тако прве грађанске врлине у будућих људи од положаја у земљи и народу своме, учитељски овај збор чини то са увереньем, да врши знатну мисију на корист земље и народа заједничке нам домовине. те се *тако* и препоручује претпостављеним властима, као што се и данас препоручује благој наклоности Преузвишености Ваше у тврдој нади, да ће висока кр. зем. влада труде наше и добре намере милостиво и признати и у свакој прилици потпомоћи. Искрена је жеља овога збора, да Бог поживи Вашу Преузвишеност за исту ону велику сврху, за коју и ми улажемо своје незнатне снаге, за срећу и напредак земље и народа заједничке нам драге домовине. Живео светли Бан!

Управитељ семинара високопречасни г. Јован Вучковић поздравио је светлог Бана:

Преузвишени Господине!

Свијетли бане!

Православни српски богословски семинар, задужбина патријарха српског Георгија, а по милости љубљенога владара и краља нашега *Франц-Јосифа I.* и најмлађе чедо неумрлог српског добротвора Саве Текелије, радостан је да на почетку друге године живота својега може под кровом својим поздравити Преузвишеност Вашу, Бана краљевина Хрватске и Славоније.

Ево, свијетли Бане, и у дому овом још једнога доказа, да православни српски народ све чини да у племенитој културној утакмици не заостане иза других народа и вјероспоновијести у домовини нашој.

Благодарећи најсрдачније на високој пажњи и интересовању Преузвишености Ваше и за овај завод, кличемо радосно: Живио Бан!

У 1 сат после подне био је свечан ручак у патријарашкој резиденцији, који је приређен у почаст Преузвишеног Бана и Његове пратње. На овај ручак позвала је Његова Светост српски патријарх и Високопреосвећеног господина Митрофана Шевића бачког епископа и ц. и кр. ђенерала и бригадира из Петроварадина господина Светозара Боројевића, да ову свечаност још већма увелича. Код петог јела наздравила је Његова Светост српски патријарх Георгије Бранковић своме узвишеном госту, благодарио му је на указаној ви-

соколи и одличној посети и замолио је Преузвишеног Бана, да своје благоводење и наклоност по примеру својих предшественика у звању, укаже и српском народу, који је поверен Његовом старању, те је зажелео светлом Бану сретан пут по овој лепој жупанији и да се у потпуном здрављу сретан и задовољан поврати свом дому. Ову здравицу сви су гости стојећки саслушали и попратили са бурно „Живео Бан“. После неколико минута подигао се светли Бан те је благодарио Његовој Светости српском патријарху на Његовом усрдном, искреном и сјајном дочеку и гостопримству. У свом даљем говору истакао је, да се неизмерно радује, да му је на овом путовању по сремској жупанији, која му је, као и његовом претходственику, јако за срце прирастла, што је већ нагласно приликом свога доласка у Вуковару, пружила прилика, да се је могао поклонити поглавици српске цркве, кога не само да високо уважава и поштује, већ га, и поред велике разлике у годинама, и својим искреним пријатељем сматра. Надаље је у свом говору нагласио, *да је данас обишао све просветне заводе овога рада, и у свим је опазио видљив знак обилате дарежљивости и патриотичног старања Његове Светости ради просветног унапређења српског народа.* Жељело је, да промисао Свемоћнога подари Његовој Светости срећан и задовољан живот до крајних граница човечијег живота. Са бурним усклицима „Живео српски патријарх“ попраћена је ова здравица Банова. — Због краткоће времена наздравио је затим Преузвишени господин домаћин колективно подбану пл. Чавраку, епископу Шевићу, ђенералу Бојевићу, великом жупану Хидегкетију, председнику сабора Ђурђевићу, банском саветнику Др Малину, поджупану Суботићу и президијалном тајнику Др Хрвојићу, а земаљски заступник изборног среза карловачког г. Др. Лаза Секулић, народно-црквени тајник, наздравио је светлом Бану ову здравицу:

Ваша Преузвишеност, извађајући свој програм, који сте по примању банске части објавили пред лицем земље, дошла је и у овај малени, али по повесничкој прошлости, а без сумње и садашњици ипак значајни град. Ваша Преузвишеност као представник извршне власти, као одговорни извршилац земаљских и државних закона у овим краљевинама, врши овом приликом и своје контролно право. Руку је тим јаким оруђем, да се узакоњене установе одрже, ојачају и унапреде. Ваша се Преузвишеност могла особно уверити, како се врше земаљски и државни закони, како се изводе краљевске и владине наредбе, како се поступа са извршавањем одредаба месних уредаба (статута). Могла се Ваша Преузвишеност уверити, каква је управа, какво је руковање званичних посала, какве су нам школе, какав нам је ред у граду. Ваша Преузвишеност из многогодишњег службовног искуства добро зна де, да ће, уз благовремено извршавање службене контроле, заједничко бити добре управе, добра руковања, добра званичења, добра реда и поретка.

Пут Ваше Преузвишености имаће већ са те стране, са стране вршења позитивних права и дужности земаљског главара, добротворна маха и успеха. Ваша ће Преузвишеност стећи нова искуства, којим ће користити домовини нашој; а народ ће још више ојачати у уверењу, да се *најнадлежнији брину о добру ове земље и народа, што живе у овој домовини, народа хрватскога и народа српскога.* Ојачаће још уверење, да се у нашој домовини закони доносе и наредбе издају не само „да се каже“, него да је ту и онај ауктоитет земаљски, који без престанка бдије, да се ти закони и законите наредбе извршавају — тачно и савесно, по слову и духу њихову, а за добро земље и народа. Према том значај тога пута Ваше Преузвишености био би и јесте већ са те стране велик, јесте права добит за земљу и земаљску управу.

Али пут Ваше Преузвишености, осем тога, има још и другу страну. Ова друга страна, коју ћу споменути, рекао бих, да је још значајнија, а са другог једног гледишта.

Кад обилази земљу одговорни извршилац закона у овим краљевинама т. ј. извршилац Његовим Величанством санкционисане воље целога народа, том се приликом користи нарочито *политички значај* тога похода. *Појава Бана оставља голем утисак на народ.*

А за што? Одма ћу рећи. Зато, што Бан краљевинâ Хрватске, Славоније и Далмације није обичан управни велики достојанственик, него у исти мах и повесничким нимбусом украшени велможа државни, чији се положај, част, моћ и ауктоитет високо држи на највишем

месту, на одатле на ниже и у народу, у његову мишљењу, пресуђивању и осећају. Па кад светли Бан путује да обиђе земљу и градове, земаљске власти и органе, да види, како се управља и држи ред у земљи, како се обавља судска администрација, како се шири и расте знање, наука, образованост, уметност; како расте или опада привреда, *како — цели народ живи*, ради, мучи се, како осећа, каква му је снага, какве су му жеље и какве му идеје лебде пред очима: онда је тај чин од велика, трајна утецаја на тај народ.

Ну значај таквога похода је још и потенциран у временима, као што је данас; у тешким временима, кад се у држави врле прилике, тешке прилике, кад владају тразвице, узрујаност и *неизвесност*, те када је потребно, да се добро отворе очи, како ће се и куда ће се. Знајући, да *Ваша Преузвишеност одлучно стоји на темељу закона*, може се само са радошћу констатовати, да ће онај мало пре указани утецај на народ и све факторе у земљи бити без поговора, повољан, да ће *све, што жели добра овој домовини, стати уз Вашу Преузвишеност*.

А кад то стоји за целину, зар може бити друкчије за поједине делове?

Са овим питањем хоћу да пређем на град Карловце и његов изборни котар.

Град Карловци, добио је своје повластице од славне успомене царице и краљице Марије Терезије за заслуге и жртве, које је поднео за престо и отаџбину. Град Карловци био је увек на висини политичке зрелости и држао се тога, да ваља, колико му је у снази, да потпомаже очинске подвиге и интенције славних својих владалаца и влада, које уживају владаочево поверење. То је било за време војне крајине, а тако је и од када је настало уставно доба за крајину. Карловци су увек одржали своју белегу.

Па и данас, када имамо Вашу Преузвишеност као премилога госта у нас, могу пре свега са радошћу потврдити, да је народ овога града и целога му изборнога котара приммо са радошћу и задовољством глас о доласку Ваше Преузвишености. А мислим, да могу без зазора најавити, да и данас, кад су у нашој држави настале тешке прилике; када се, како се сваки дан види, чак и људи од значаја колебају, снебивају и повијају према бујним политичким струјама, које би управо ваљало, да одважно и одлучно сузбијају — *и данас непромењиво стоји град Карловци и изборни му котар, уз главара земље*, уз Вашу Преузвишеност, да потпомогне В. Преузвишеност у извршавању тога великога задатка, који има Ваша Преузвишеност да изведе *по интенцији најмилостивијега нашега владара и народнога заступништва* за превишњи престо, за домовину, за нас све! И да ово још попуним, рекли ћу и ово. У овом доиста малом изборном котару има два града. Један је значајан са војничке, а други са црквено-јерархијске стране. Па као што је В. Преузвишеност уверена о врлинама, које красе војнике у погледу на тачно испуњавање дужности, које истичу из закона, тако је без сумње В. Преузвишеност уверена и о исто таквим врлинама црквене јерархије. И једни и други стоје и стојаће уз В. Преузв. а све за превишњи престо и милу нам домовину, а то значи, да је то и за нашу цркву и цели народ добро, па потом то исто жели иноће и наш народ.

И сада могу завршити.

Ваша Преузвишености! Светли Бане!

Препоручујем овај град и изборни му котар искреној високој пажњи и љубави Ваше Преузвишености, јер су то потпуно заслужили. А желим, да Ваша Преузвишеност одавде понесе најлепше успомене, а нарочито желимо сви, да Вашој Преузвишености испадне за руком све оно, чиме ћете, за својега бановања, усрећити ове лепе краљевине и оба братска народа у њима: народ хрватски и народ српски.

Да Бог поживи В. Преузв. много и дуго!

Бурно и дуготрајно клицање „*Живио бан!*“ пропратило је ову здравицу. Тим је ред здравица завршен.

После 4 сахата опростио се Преузвишени Бан и његова пратња са Његовом Светошћу и одвезла а испраћен великом и одличном пратњом на железнички колодвор и одпутовала у посебном салонском возу у Земун. —ρ—

Извештај

о седници епархијске конзисторије бачке, држаној у Новом Саду 30. јуна (13. јула) 1905. год. под председништвом преосв. госп. епис. *Митрофана*.

Извештај бележников да се седница за 14. (27.) јуна заказана, није могла због недовољ-

ног броја чланова одржати, узет на знање. — Прочитан извештај високог краљ. у гарском Министарства богочасти и јавне наставе о подареним државним припомоћима некојим свештеницима и свешт. удовицама. — Читан извештај истог Министарства којим извештава да молба некојих свештеника ради получења државне припомоћи, није обнашло удовољити. — Читани су извештаји истог Министарства о подарењу контруе некојим свештеницима. — Од високог Министарства на мњење уступљена молба јер. М. В. пароха у Б. ради получења државне припомоћи, с препоруком истом враћена. — Отпис. вис. Министарства у предмету исправке у матицама крштених Тодора Рајића узет на знање. — Отпис вис. Министарства у предмету исправке у матицама крштених детета Христине (Саве) Муцић узет на знање и публикован сходног извршења ради Љубомиру Купусаревићу окр. пртеру сомборском уз повратак. — Публиковани су отписи вис. Министарства у предмету разних исправака у матицама и дотичним паросима извршења ради достављени. — Узета на знање одлука Саб. Одбора којом спроводи отпис Министарства у предмету спроведења истраге против некојих манастирских настојатеља због прекорачења пророчања. — Достављен је министарском поверенику за свиларство у Сексарду исказ заповедних празника наше цркве ради равнања при давању допуста православним раденицама у свилари. — Одговорено је Његовој Светости да је Н. К. с. п. у С. умро и према томе дала дисципл. поступак против истога због вређања претпостављене власти беспредметан. — Узет на знање отпис Министарства којим се наређује, да се болесном пароху станишићском има лични капелан приставити, те се одлука о пензионисању истог ван кренсти ставља. — Читан отпис Саб. Одбора којим се одбијају молбе некојих свешт. удова. — Пријава црквп. општине у Ш. против пароха М. П. због осујећења држања скупштинске седнице, уступљена истом на изјашњење. — Узет на знање отпис административног одбора у предмету решене набавке антиминса. — Жалба новосадског магистрата против парохијског звања у Н. С. због неиздавања потребних података из матица, уступљена истом звању на извршење и извештај. — Позват је јереј Димитрије Бокшан, да се у предмету именовања за домобранског свештеника у случају мобилизације изјасни. — Пријава управе болнице у Земуну против парохијског звања у Тителу због неиздавања једног извода, уступљена истом на извршење и извештај. — Узет на знање извештај бележников о председајалном расположењу на допис архидијецезалне конзисторије у предмету матрикулирања ненадлежно крштеног и у матице убележеног једног детета. — Пожурено парохијско звање у Каћу, да једну доставицу епар. конзисторије темишварске врати. — Узет на знање извештај Његовог Високопреосвештенства о произведеним чтецима у Ст. Сивцу и о рукоположењу Стевана Стратимировића катихете и професора српске учитељске школе у Сомбору за презвитера и упућен окр. пртер сомборски, да га у списак дотичних презвитера убележи. — Узет на знање извештај бележников о председајалном расположењу у предмету изашињања повереника при испитима из веронауке на вишим девојачким школама. — Упућена су парохијска звања према замолници школског Савета у местима у којима је пре било верописводних школа, да потребне податке поднесу. — Узет на знање извештај окр. пртера жабаљског о обављеном испиту из веронауке у тителским државним школама и пријављена констатована једна неуредност школ. надзорништву. — Узет на знање извештај истог протопрезвитера о смрти пароха мошоринског Василија Поповића, проглашено рескриптуално стање у тој општини и тамошњи лични капелан оба пароха додељен преосталом једном пароху. — Узет на знање извештај окр. пртера сомборског о испитима из веронауке на иноверним заводима његова подручја. — и умољен је админ. одбор ради бонифицирања изасланичког трошковника. — Спроведена молба пароха у Рибици, капелана у Ковиљу и администратора у Јегри ради получења државне припомоћи високом Мин. с препоруком. — Протест пароха у Кули због неиздавања једног стола његовој супрузи, уступљен црквеном одбору на изјашњење. — Молба за исправку у матице парохијског звања у Бајши спроведена Министарству. — На представку црквп. општине у Сомбору због обустављеног избора свештеника, одговорено је, да ће се обављање избора одма наредити, чим министарство све списе уточне врати. — Пријава црквп. општине у Пирошу због неспособности пароха за служење, достављено њему на изјашњење. — У спору између пароха и личног капелана у Л. због плате учињено је потребно расположење и парох

због самовласног остављања места службе кажњен опоменом. — Одбијен призив Јосима Бикицког из Ст. С. у предмету једног издатог стола. — По предлогу фишкалову, позват на изјашњење парох у С. због неизвршења налога овостраног у предмету катихизирања. — Поводом смрти Н. К. с. п. п. у С. извештен је адмін. одбор, да конзисторија није у стању за исто јереја из епарх. фонда предузимљене истражне трошкове угонити. — Младен Вучић из Г. извештен је, да је његова тужба против капелана због некратвено умрлог детета већ давно правоможно решена. — Изјашњење личног капелана у Г. на тужбу Раде Локића и др. уступљено фишкалу на мњење а поновне тужбе тужитеља против истог капелана због занемарења катихетске дужности уступљене туженом на изјашњење. — Узет на знање извештај окр. пртера жабаљског о обављеним испитима из вероауке и учињена потребна расположења и између осталог овлаштен нети пртер, да изрази признање конзисторије учитељу чурушком комуналних школа Новаку Пелагићу на напредном успеху око учења деце у хармоничном појаву. — Молбе компетената на место с. п. п. у Г. достављени окр. пртеру жабаљском да избор обави. — Узет на знање извештај Високопреосвећеног господина епископа о подарењу каноничног отпуста Божидару Поповићу именованом окр. пртеру вршачком, учињено расположење за разрешење истог као пароха новосадског и постављен за адмін. николајевске парохије Ј. Мушицки пртерагски капелан. — У предмету признва Антоније Максимовић из Будимпеште због одузимања њезина стола у Сомбору затражени су ради решења спора неки податци од епарх. конз. будимске. — Дато је места признву Светозара Лукића из Сомбора и оспорени стол њему додарен као најстаријем реелектанту. — Дато је места признву окр. пртера у С. против избора црквењака и упућана црквена општина да има бирати способније лице али споразумно са окр. пртером. — Услед ексцепције пароха Милана Боберића у К. уступљени су сви тужбовни списи против њега њему на изјашњење. — Поверен је извиђај спора између Лудајића и поп Тимотија Димитријевића у С. окр. пртеру. — Услед смрти К. Кирјака с. п. п. у С. учињена су потребна расположења за администрацију управљених парохија и распис стечаја. — На предлог бележников позвати су пароси новосадски Станковић и Велић да поднесу извештај о катихизирању у иноверним заводима. — Услед пријаве министарства одређен је извиђај у предмету погрешно исталењих матрикуларних извода у Ст. Сивцу и поверено пртеру сомборском да извиђај тај спроведе. — Донесено је девет пресуда гласеће на развод брака. — Приспеле молбе кандидата за стечајни испит уступљене су испитној комисији. — На предлог присутног проте Ј. Бороте одговорено је Школском Савету, да свештенство ове године није у стању удовољити школском Савету у предмету поднашања извештаја о вођеном надзору над веронаучном обуком у вероисповедним школама због касно издатог налога и затражена су детаљни обрасци за једнообразно удовољење том захтеву. — Неколико још мање важности предмета је решено.

Извештај

о раду седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Сент Андреји 1/14. септембра 1905. године под председништвом Његовог Високопреосвештенства Г. *Лукијана Богдановића* епископа будимског.

Извршење се дозволом вис. министарства богочасти и јавне наставе наређени исправак матице крштених у Кишфалуби гледе узаконења Спасоја и Светозара Косића. — Публиковање се отпис истога министарства у погледу тачног испуњавања рубрика у исказима за војнообвезне младиће, је су ли у животу, или су умрли. — Узето је на знање председијално публиковање министарских отписа, којима је поделило приложење подручним свештеницима и удовицама. — Узет је на знање отпис Његовог Високопреосвештенства, да је јеромонах Доситеја Поповића за презвитера рукоположио, и њему балашћарматску парохију у администрацију поверио. — Узето је на знање и председијално расположење, којим је администрација чиноске парохије Петру Павловићу поверена, јеромонах Лаврентије Томић на парохију у Медини, јеромонах Лукијан Михајловић на парохију у Вемен, јереј Петар Весин на парохију у Дуна Сечуји, јереј Владимир Белеслин на парохију у Мађар Бају у својству администратора премештени. — Узето је на знање решење црквене општине у Шиклушу, којим не прима за пароха једног компетента јереје Петра Весина, те ће се рад сталног

попуњена парохије поново стечај расписати, и администрацију парохије повериће се јереју Димитрију Грујићу пароху борјадском. — Администрација парохије у Литоби повераца се Гаврилу Бољарићу окр. протопрезвитеру мохачком. — Узето је на знање напуштање јеромонаха Севастијана Перића протопрезвитератског капеланског места у Мохачу и постављање јеромонаха Спиридона Спасића на исто место, — те извештај, да је високославни саборски одбор умољен, да ономе капеланску плату обустави, а овоме у течај стави. — Узето је на знање председништво публиковање одлуке саборског одбора, којом је јереју Светозару Бољарићу као вероучитељу православних ђака у Бонхаду, Печују и Капошвару за прошлу школску годину 200 круна одређено. — Позваће се администратори оних парохија, у којима сада школе нема, а негда беше, да историју те школе напишу, и путем ове конзисторије школском савету поднесу. — На извештај епарх. конзисторије пакрачке, умољена је ова конзисторија, да вршење душепопечительских дужности према православним Србима у Барчу ова повери једном свом свештенику. — Поводом смрти Илариона Руварца архимандрита, одаје се покојнику почаст устајањем и усклином „слава му“, а братству ће се изразити саучешће. — Узето је на знање председништво расположење у погледу катихизирања православних српских шегрта у Будимпешти. — Узета је на знање одлука поджупана барањске жупаније у ствари Јована Б. Милића, те се против истога у течај стављени поступак обуставља. — Одређена је нова истрага против Раде Миловановића у Срп. Титошу у ствари непоштовања св. тајне причешћа. — Узето је на знање да су председништво архидијецезалној конзисторији послане подручним свештенством попуњене таблице о кретању народа итд. ради уручења Другу Лази Поповићу. — Узето је на знање разрешење Исидора Бошњака од парохије у Мађар Боји и уведење јереја Владимира Белеслина у исту парохију. — Узети су на знање извештаји подручних катихета и повереника ове конзисторије о успеху на испитима из веронауке концем прошле школске године. — Умољиће се Др Михајло Ласло, управитељ приватне гимназије у Пешти, да за православне Србе више не прима оцене из веронауке од прав. румунског свештеника, већ да почетком сваке школске године списак прав. срба ученика саопшти српском пароху пештанском. — Подељен је писмени укор преко протопрезвитера и осуђен је на платеж истражних трошкова Јеромонах Лукијан Михајловић због разних кривица и упућен је да своју домовницу има за 8 дана отпустити. — Поднесени су митрополитском црквеном савету сви списи, који се на пресуду у брачној ствари Павла Богдановића против Марије Терезије Шлауер односе. — Известиће се јереј Славко Николић и Светозар Бољарић, да је мољено место вероучитеља на печујској домобранској кадетској школи јереју Владимиру Белеслину поверено. — Узето је на знање през. упутство администратора парохије у Великом Будмиру у погледу места држања светих богослужења за време, док се изгорели храм не оправи. — Умољиће се управа будимпештанске болнице св. Рока, да забрани побирање штоле од стране римокатоличких свештеника поводом погреба православних верних и да у конкретном случају у име штоле примљених 10 круна по жељи Дра В. Димитријевића пароха пештанскога самаританском друштву преда. — Известиће се јереј Славко Николић, да се не могу никакви кораци чинити због тога, што је римокатоличка парох његовог парохијанина без отпуста његовог венчао. — Известиће се јереј Светозар Бољарић, да ова конзисторија не располаже средствима за награђивање вероучитеља, већ саборски одбор. — Препоручиће се саборском одбору молба истога јереја ради припомоћи на лечење. — Узето је на знање, да су молбе јереја Петра Весина ради получења парохије у Бингули и у Новом Саду, јереја Димитрија Рајића ради получења парохије у Сомбору, надлежним конзисторијама са препоруком на уважење поднесене. — Известиће се јереј Димитрије Грујић парох у Борјарду, да је за исплату поклоњеног квота једино одговоран онај, који га је цркви поклонио, а не општина. — Узето је на знање, да је председништво забрањено точење алкохолног пића у порти у Мохачу приликом храмовне славе. — Неће се расписати стечај на парохијско место у Срп. Ковину, све дотле, док црквена општина дуг око реновирања цркве сасвим не исплати уштедом од парохијске дотације. — Учињена су потребна расположења ради отклоњења окр. протопрезвитерима приликом овогодишње визитације опажених мана у подручним црквама и парохијским зградама.

Онима што говоре о мојој „оставци“.

И у приватним круговима говоре и у јавности пишу, да сам дао *оставку* на мјесто управитеља правосл. срп. богословског семинара нашег.

То није тачно. Нисам дао *оставке*, него сам Његовој Светости, Преузвишеном Господину *Георгију* патријарху српском, поднео *молбу*, у којој сам, на темељу извјесних разлога, замолио, да ме са 1. окт. о. г. (по нов. кал.) благоизволи разријешити од дужности управљања са нашим богословским семинаром.

Толико сматрам потребно изјавити на биљешку о томе у „Српском Сиону“, „Браник“ и другим нашим листовима, а држим да та моја молба није догађај такве важности, да се и јавност морала с њом бавити, бар док надлежна власт новог управитеља не постави.

Споменута моја молба, или као што је зову оставка, дала је, не знам на који начин, повода да се у кафанама карловачким и на пијаци карловачкој, а данас већ и ван Карловаца, говори и приповиједа, да ми је из двора Његове Светости дан *миг*, да се са управе семинарске уклоним, и то ради тога, што сам *ужасно много* потрошио, чак и *дефицит* неки направио, а највише се запиње за *рибу*, што је у семинару поједена!

На сва уста говоре о томе, а пријатељи моји снебивају се у чуду и питају: шта је то?!

На да одговорим. Није ништа. Од прве до последње ријечи, све је измишљено, можда и злонамјерно.

О *мигу* каквом, мени није баш ништа познато. Нити ми је ко говорио да се уклоним, нити је ко знао да ја мислим ријешити се терета семинарске управе. А кад сам молбу поднио, био сам набрзо позван Његовој Светости и упитан, да ли не би можда могао бар до конца ове школске године издржати на тој управи. Да је било онога мига, не би могло бити тога питања.

Али, ту су *ужасни трошкови!*

Није прописано да семинарска управа полаже јаван рачун, или да га карловачкој пијаци на добошу прогласи. Рачун се подноси надлежној власти. Она га испитује и одобрава. А овдје могу на умирење свију рећи, да управа семинара до данас није ни један издатак учинила, а да исти није законом одређен, или од надлежне власти претходно одобрен.

О *дефициту* пак каквом смијешно је и говорити, кад управа семинарска за прошлу годину није имала ни прорачуна, који се не би смио прекорачивати. Но можда се тај говор тиче прорачуна, који је поднесен за ову школску годину. Можда. Али управи овој није о том дефициту ништа познато. Она не зна ни колико је расположива за подмирење семинарских трошкова свота. Па не може онда ни знати, да ли је прорачуном својим ту своту премашила. Она и није ска: пала прорачуна према некој утврђеној и расположивој *своти*, него према *потребама*, које су или прописане, или прошле године одобрене као такове, које у закону и прописима нијесу предвиђене.

Да, али поједено је у семинару не знам колико *рибе!*

То брују по Карловцима и ван Карловаца и многи већ и вицлују о мојему баш гурманству, које као да је томе узрок. Који ме познају, ти ме питају: откада си ти рибу тако заволио?!

Морам им рећи: нити сам је волио, нити је волим, а у семинару којему сам ја управитељем не бих никада дао ни питати шта ја волим, јер и ја сам се подвргао пропису за питомце и издржао сам годину дана као и сваки други семинариста, док ми сво у задње дане није г. др. Лаза Поповић прописао, да за неко вријеме узимам нешто црна вина и нешто друкчију храну. И што ми од тога семинар не може дати, то узимам на свој рачун. Не мојте дакле лудовати и вјеровати којекоме.

Па шта је онда са том рибом? Ево шта.

Наредбом *Његове Светости* од 17|30. септембра 1904. ad бр. М. 401. ex 1904. прописано је, да се, уз разријешење извјесних посних дана на мрс, има у семинару постити свега 118 дана и да се сваком питомцу има у те дане давати за ручак, осим осталога 210 грама куване и 200 грама печене рибе, за вечеру пак у обичне дане сваком 3 комада руса, недјељом пак и празником 280 грама печене рибе. Када је тако прописано, онда ће свако наметан, или бар свако ко је поштен, морати очекивати да ће управа семинарска по томе се и равнати. И управа семинарска до данас равнала се по том пропису, те јој је врло жао што није била у стању да га свагда врши. Многи посни ручак, и још више посних вечера прошло је без рибе, па и без руса. Рибе није било на пијаци, а руса нијесу питомци радо јели, па смо и престали куповати их и постили смо и без њих.

Те разлоге држим да ће уважити и надлежна власт, кад још ове наведу, као поводом поднесених рачуна заштита: зашто није на рибу потрошено онолико, колико би се према пропису морало потрошити?

Па кад ствар тако стоји, онда се човјек мора насмијати језуицима који говоре у пјетар.

Направили су од некуда и рачун о томе *шта је прошле године коштао један питомац семинарски*. Па и ја ћу им рећи. На једнога питомца дошло је од *укупних* трошкова 959 круна 97 потура*. А зашто толико? Зато што су управни трошкови за велику кућу велики, што се трошило за подизање парка, на набавку ненабављених, а у кући потребних ствари и т. д., а сви ти велики трошкови дијеле се само на 25 питомаца. Међутим кад се за ову годину предрачунани трошкови подијеле на 50 питомаца, долази на сваког 772 круне 79 потура. До године пак дијелиће се на 75 питомаца, и затим слиједеће године на 100 питомаца, и сваки пут ће на једнога питомца долазити све мања свота. Но већ и ове школске године, када би по прорачуну на једнога питомца отпадало 772 круне 79 потура, приближио се наш непотпуни семинар другима. У Задру н. пр. коштa један питомац 740 круна годишње. Када наш семинар буде потпун, неће сигурно један питомац толико коштати, а ове године би коштао само 32 круне 79 потура више и то само у том случају, кад би се исцрпило све што је прорачуном одређено, а ја сам увјерен да се исцрпити неће, јер (да опет споменем блажену рибу) неће се ни ове године потрошити за рибу онолико колико прорачун одређује, пошто је и опет неће бити на пијаци сваки пут.

Најесам без разлога споменуо Задар. Тамо су питомци од 1. до 6. разреда гимназије, тамо су питомци који су у семинар ушли као *дјеца* из много сиромашнијих већим дијелом сељачких кућа, из кућа које се не могу сравнити ни са најсиромашнијим кућама у нашој митрополији, тамо су питомци који се спремају за свештенике парохијâ, које су куд и камо лошије, него што су парохије код нас. Па када се тамо има разлога трошити на једног питомца 740 круна годишње, и када то тамо треба, као што заиста и треба из много и много разлога, онда нашто та гадна хука и бука код нас?!

* Од тога на *јело* (доручак, ручак и вечера) мјесечно *32 круне 20 котура!*

Или ако сте можда увјерени да сам као управитељ семинара за *своју угодност*, или за *своју корист* што *украо*, реците отворено, *идите власти*, па да примим казну док сам још жив и да вратим док још могу.

Сад говорите и ћућајте што вам је воља. Ја ћу ћутати, *док ме власт на одговор не позове*.

Да, рекоше ми да је и „Народност“, — али њој нијесам одговорио ни онда кад су ми говорили, да је ова орган Српског Патријарха, данас, кад ми веле да је она орган Српског Клуба, још мање имам разлога да с њом расправљам.

Толико сада за свагда.

Карловци 10. октобра 1905. **Ј. Вучковић.**

ЛИСТАК.

Вести.

Седнице автономних власти. За 17. о. м. сазвао је арх. Административни одбор, за 18. о. м. Конзисторија у седницу а Школски Савет за 19. о. м.

Избор скопљанског митрополита. Св. васељенски цариградски Синод изабрао је за скопљанског митрополита архимандрита хилендарског *Вићентија Крнића*, родом из Ушћа у чачанском округу.

Вићентије је био 16 година старешина ман. Благовештења у Србији, а пре 5 година постао је управитељем Хилендара. Хвале га као спремна и њежна калуђера.

Панчево Илариону. Српска црквена општина панчевачка, „уважавајући големе заслуге по цркву, народ и књижевност нашу блаженопочившег високопречасног Г. Иларијона Руварца архимандрита гргетешког“, приредила му је у недељу 9. о. м. у св. успенској цркви свечани парастос.

А српско омладинско коло „*Уздањица*“, приредила је тог истог дана у 4 сахата по подне у дворани општинској св. Саве свечану седницу у спомен и славу Иларионову са овим дневним редом: 1. Некролог, држи професор Милан Мандровић, председник, 2. Пролог, саставио и декламује Милан Л. Поповић правник, 3. О животу и раду Илариона Руварца говори др. Бранислав Станојевић.

Како црквена општина, тако је и „Уздањица“, прва партама, а друга посебним штампаним позивима позвала српско панчевачко грађанство на учествовање при парастосу и у седници, чему се оно у врло лепом броју и одазвало.

И парастос и ова омладинска седница, утешни су појави, пошто они показују, да је Панчево и да-

нас оно старо Панчево, које је поред свију тражења страначких, знало одржати свој лепи глас, те достојну пошту одати и Илариону, као што је и увек одавало заслужним српским мужевима.

Честитка. Приликом отварања српског универзитета у Београду, о чему је наш уредник био посебице навештен, упутио је ректорату следећу телеграфску честитку.

Хвала на посебном навештају о дану отварања универзитета.

Ако икад, а оно на данашњи дан треба да се сете и помисле сви истински српски родољуби, да једино добродетељ, врлине и истинска родољубље и отачаствољубље, а не партизанске себичњаке, којима је најпречи лични корист. Једном речи да одликује људе широких груди каквих на жалост Србија одавно већ нема, а који су јој много нужнији и од најслободнијег устава.

Срчство с болом у души прати и гледа какве се чуда и покори чине и догађају у Србији и у данашњем судбоносном времену, и какви себичњаци и духовни малишани искачу на површину, поред најслободнијег устава и уставног владаоца.

Срећно отварање и данашња слава, а уз то подарак мојим пријатељима у универзитету.

Богословско књижевно друштво „Слога“ Илариону. Богословско књижевно друштво „Слога“ одржало је 14. о. м. у $^1/_2$ 4 сахата после подне ванредну седницу, у којој је богослов III. године М. Стојков говорио о животу Илариновом, а богослов III. године Д. Поповић о раду Илариновом.

У седници је присутан био и високопреосвећени господидин епископ Темишварски др. Георгије Летић.

Јадници. На глас, да сомборско варошко преставништво намерава Његову Светост као многогодишњег сомборског пароха, протопрезвитера, варошког и жупанијског преставника изабрати за почасног грађанина; наша је радикалија у своје сленилу, мржњи и занесености обневидила, те ни види шта ради ни шта говори.

Први јој посао беше, да нанесе у мађарском сомборском листићу „Бач неђе фагетленшег-у“ један закључак свога славног „мајскога“ сабора и тужбу фашкалову о неком плаћању, — које Његова Светост није морала ни платити, нити је била дужна платити, да је хтела да води парницу, — мислећи тиме мађарске преставнике одвратити од усвајања поменутог предлога.

И кад јој тај мудри план, није испао за руком, те поред те и друге пресије на преставнике, градско преставништво једногласно донесе поменути закључак, она у три броја своје „Заставе“ — наравно и у нетачачи намењеној „народу“ —, удари по свом начину на поменути закључак, исмева га и прави шале морске зицеве, не пропустивши ни ту прилику да денунцира своја противника и да престави својим верним, како је поменути закључак предложен од предлагача на себичне цељи, — да дође до патријарашког рата!

То је све учињено и учинити се смело с тога, што ће мало ко од радикалских присталица а читаоца „Заставиних“, а од „народа“ што чита нетковачу, нико не ће ни помислити, та кад се рат патријарашки даје под аренду на јавној дражби и путем оферта, може л се дати ономе, коме се хоће!

Ал мислити и бити слепа присталица радикалска, то су супротни појави, те за то се и дотерало дотле, да се „народу“ могу и смеју свакојаке лудости, глупости и неваљалства приносити.

И што „народ“ у њих верује, ни по јада; ал је жалост што у њих верује и један део наше интелигенције, међу којом има и „попова“ и професора и адвоката.

Срећа је још то, што се зна, да су мало од њих уверења радикали, него на себичних рачуна и осветe.

Ну кад је наша радикалија искупљена око „Заставе“, тако правдољубива и родољубива, и љубитељ реда и законитости, нека завири у 3. бр. овогодишњег „Митрополијског гласника“, те ће у њему наћи на 37. стр.: „— Не мање је чињеница, да је бивши председник Ђ. Ц. (т. ј. вршачки Ђура Цвејић) своту од 6790 фор. 10 нов. почетком 1895. примио у своје руке као вадиум или кауцију од П. О. предузимача градње тамошње школске ограде, и да је ту своту код себе држао све до Нов. 1896., — — а не види се да је по уговору накнадно камату од те своте за време, док је своту код себе држао, ма да по уговору, такова треба да иде у корист прив. општине вршачке — — (за то је време пагубила општина на камати преко 480 фор.) најпосле да је и то чињеница, да је председник Ђ. Ц. 11. Нов. 1891. уплатио у општинску благајницу константовани мањак од 1345 фор. 52 нов. . . .“

Треба знати да је све ово учињено под председништвом Ђуре Цвејића, за чије је време сва три кључа од касе имао благајник В. К.

И *такве* човека — председника — истичу данас

радикали у своме календару „Раду“ за 1905. као узор родољуба и поштењака, доносећи његову слику на засебном листу.

И онда још имају они образа, да се размећу са својом непристрасношћу и начелима!

Како је Његова Светост изабрата за почасног грађанина сомборског; о томе ће се штовани читаоци моћи уверити из идућег броја, те нек и тај набор покаже и докаже, да и у Сомбору има увиђавних Срба, који и ако су били радикали, увидели су, да им нема места у тој странци.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Нове српске земљорадничке задруге. У *Арадгају* у арадској жупанији установљена је српска земљорадничка задруга са неограниченом одговорношћу.

За „х“ добротворну сврху

у место венца † Архимандриту Илариону

ДАЛИ СУ ПРИЛОГЕ ОВИ СВЕШТЕНИЦИ:

	Круна
1. Вељко Миросављевић Н. Сад	5·—
2. Ђорђе Велић Н. Сад	5·—
3. Мих. Миловановић Н. Сад	5·—
4. Мих. Медаковић Јасеновац	3·—
5. Дим. Јаковић протојер. Сарајево	2·—
6. Никола Недељковић Шимановци	1·—
7. Димитрије Станисављевић Војка	2·—
8. Ник. Арсеновић Госпођинци	2·—
9. Др. Јован Радивојчев Гложани	3·—
10. Васа Латинкић Јазак	2·—
11. Дамјан Прерадовић Голубинци	2·—
12. Драгутин Драгојевић Крушедол	4·—
12 Гојко Кићански Сентомаш	5·—
14. Гедеон Крчтовац протођакон Карловци	3·—
15. Герасим Петровић	1·—
16. Митрофан Павловић игуман Шишатовац	4·—
17. Сава Орловић игуман Јазак	4·—
18. Данило Брзаковић Раковац	2·—
19. Дане Лука Мишић Ириг	2·—
20. Корнелије Зубовић Фенек	5·—
21. Милутин Стојадиновић Јазак	3·—
22. Бранко Иванић Врдник	1·—
23. Јован Латинкић Павловци	1·—
24. Данило Пантелић Привина Глава	5·—
25. Владислав Станисављевић Вуковар	1·—
26. Мих. Филиповић Врдник	1·—
27. Прота Урош Ђурић Винковци	3·—
28. Григорије Николић Ириг	2·—
29. Прота Васа Николајевић Ириг	5·—
30. Иван Машировић	5·—
31. Максим Живковић Нови Карловци	20·—
32. Димитрије Руварац Карловци	20·—
33. Стеван Веленџерић Бело Брдо	1·10
(Наставиће се.) Свега	К 130·10*

* У 16. смо броју рекли како је искупљено свештенство на погребу Илариновом закључило, да се у спомен Илариона установи фонд, из ког би се награђивали исторични радови карловачких богослова, те да је у ту циљ намеђу себе искупило до 100 Круна.

На истом смо месту рекли, у ком смо позвали и остало свештенство на прилагање да се сваки прилагач најасни, хисли ли да се можда на какву другу добротворну циљ одреди и скупљени на погребу и што ће се скупити новац.

Г. г. браћа свештеници умољавају се, да своје прилоге у горњу циљ изволе потписатом послати,

Иван Машировић, прота
и професор-катихета.

Послате књиге на приказ.

Летопис матице српске књ. 233. 8° 127. Цена 1 К.

Књиге за народ из задужбине Петра Коњевића, свеска 115.

Српске народне приповетке из Баната. Скупио их *Светозар Мл. Бајић.* 16° 34. Цена 20 фил.

Рекли смо једном прилком, а велимо и опет, да ако се убуду и на даље издавале књиге на Коњевићеве задужбине, на *онаквом* папиру; да је боље и не издавати их.

Заиста је и срамота и грехота, да *овакво* књижевно ђубре излази у име Матице српске.

Одговор на одговор г. Васе Ђерића. Од др. Јована Туромана. Карловци, 12° 44.

Споменица умрломе архимандриту гргетешком *Илариону Руварцу* од братства манастира Гргетега. Приредио *Димитрије Руварац*, уредник „Српског сиона“. Карловци 4° 35

Тихомир Остојић. **Дом** сиротне деце у Београду. Н. Сад 16° 27. — Отштампани чланци из „Браника“ и „Заставе“. — Цена 20 пара.

† Пахомије Николајевић.

Мостар, 27. септембра.

Послије петодневног лаког боловања, синоћ, 26. септембра предао је Богу своју племениту душу у ман. Житомишљићу протосинђел и велики добротвор „Просвјете“ *Пахомије Николајевић* у 76-ој год. живота, а 53-ој год. узорне свештено-монашке службе.

На сахрани 28. о. мј. учествовао је и Митрополит Петар са свештенством из Мостара.

Врли покојник рођен је 1830. г. у Служу, у Црној Гори. Учио је у задужбини Немањића, манастиру Довољи, на Тари (у пљеваљанском срезу), гдје је примио монашки чин, у 20-ој год. живота. Као одлична монаха рукоположио га је у Мостару Митрополит Јосиф за јеродјакона 29. Јуна 1853. г., а сутра дан, 30. јуна, за презвитера, и додијелио на служовање манастиру Довољи. Ту је наскоро постао и настојатељ. За тијем је, као настојатељ, служио у манаст. св. Тројице, код Пљеваља, одакле је због политичких неких разлога као прван народни посланик у таминицу, у Сарајево г. 1863. Овдје и у Травнику је тамновао годину дана. Год. 1864., кад је пашао из таминице, био му је изабрањен повратак у Херцеговину. С тога је од 1864. –1866. служио на парохији у Травнику, гдје су га власти непрестано под надзором држале. Од 1866.—1889. служио је на парохији у Високом, гдје је, као и прије, у другим мјестима, оставио најљепшу успомену. Год. 1889., 17. децембра произведен га је у старој сарајевској цркви за *протосинђела* блаженопокојни Митрополит Николајевић као ревног служитеља Христове цркве, који је кроз толико дуго вријеме, и у најтежим околностима за цркву и народ до дубоке старости истрајао — као што му стоји написано у декрету од 17. децембра 1889. бр. 2090.

Од августа 1898. до септембра 1904. г. провео је покојни Пахомије у Чајничу, у епархији херцеговачкој, са годишњом мировином од 600 К. Осјећајући се под теретом старости изнемогао, прошле г 1904. у јуну врли покојник је сву своју уштеду од **20.000 круна** даровао друштву „Просвјета“ у Сарајеву, и тијем постао један од врлих и најбољих њених добротвора. Прије годину дана преселио се је покојник из Чајнича у манаст. Житомишљић (код Мостара), ради блаже климе, гдје је до смрти своје и остао.

Слава и вјечан спомен узорном свештенику и пријатељу „Просвјете“, дичном и непрежаљеном оцу Пахомију Николајевићу!

„Српска ријеч“ бр. 142.

Г. Стевану Шоману
каменорезцу
у Н. Саду.

Сматрамо за своју дужност да Вам се захвалимо на брзој и солидној изради и умереној наплати за лијепо дивно израђену ограду и споменик нашем незаборављеном управитељу и архимандриту високопречасном господину Илариону Руварцу.

У ман. Гргетегу 4. (17.) Октобра 1905.

Братство манастира Гргетега.

БРАНКОВО КОЛО за забаву, науку и књижевност. Власник и уредник: Паја Марковић Адамов. — Излазан у Ср. Карловцима (Slavonija), сваког четвртка. Цена је листу за Аустро Угарску, Босну, Херцеговину и Црну Гору на годину 10 круна, на по године 5 круна, на четврт 2 круне 50 потура (или филира.)

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Број 1174./IV. 1905. 2—3 79

НАТЈЕЧАЈ.

Према 16. тачци закладног писма блажене памети АЕиМитрополита сарајевског, високопреосвештеног Ђорђа Николајевића од 2. (14.) фебруара 1893. овијем се расписује натјечај на једну стипендију из његове закладе у своти од 640 К, одређену за слушаоца којег свеучилишта у Аустро-Угарској.

Компетовати могу Срби, младићи православне вјере, родом из Јајца (Сријем), а ако такових неби било Босанци и Херцеговци.

Натјецатељи имају своје молбенице, овој АЕиМ конзисторији до 1. (14.) новембра 1905. поднијети и молби приложити:

1. Крсни лист;
2. Свједоџбу о добро положеном испиту зрелости односно index и свједоџбе о колоквијама;
3. Свједоџбу лијечничку да су здрави;
4. Свједоџбу сиромаштва и
5. Свједоџбу парох. звања о владању свом и својих родитеља.

У Сарајеву 21. септембра 1905.

Предсједништво
српско прав. АЕиМ конзисторије дабро босанске

Николај с. р.

Бр. Е. К. 288. ех 1905. 80, 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију I. пла ћевног разреда у Широкој кули, протопрезви терат лички.

Рок компетовању остаља се до 1. (14) но вембра 1905. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 1. (14.) септембра 1905.

Председништво.

Бр. Е. К. 314 ех. 1905. 81—3

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Софија Бекић непознатог боравишта, да је њезин муж Ђуро поменуо против исте бракоразводну парницу код ове Еп. Конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана рачунајући од дана првог увршћења овог у „Срп. Сион“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свог на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње и на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком 1. (14.) септембра 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 538/515 ех 1905. —3 75

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњену парохију у Беркасову VI. плаћ. разреда. Рок стечу до 15. октобра по ст. к. о г.

Компетенти имају своје инструисане молбенице путем надлежних протопрезвитерских овој конзисторији поднети.

Из седнице арх. конзисторије држане Карловцима 31. маја (13. јунија) 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 599/106. ех 1905. 2—78

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено парохијско место VI. разреда у Шиклушу. Молиоци имају своје ваљано инструисане молбени путем претпостављених им власти до 18. (3 новембра 1905 г. потписаној конзисторији послати.

Из седнице епарх. конзисторије будиме, држане у Сент-Андреји 1. (14.) септембра 1905.

Председништво.

Број 747/К в. 594. ех 1905. 3—3 73

ЕДИКТ.

На бракоразводну тужбу Љубомира Цвијановића из Тројеглаве, парохије грубишнопољске, против супруге му Милке рођ. Босанац, сада непознатога боравишта, овим се речена Милка позива, да у року од три мјесеца, рачунајући од дана првога увршћења у новине, епарх. конзисторији овој или сама лично предстане или мјесто садањега свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају ова бракоразводна парница и без ње окончати.

Из сједнице прав. срп. епарх. конзисторије у Пакрацу, 23. августа (5. септембра) 1905. год. држане.

Предсједништво.

Бр. Е. К. 317. ех 1905. 1—3, 82

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Јелена Вашнић непознатог боравишта, да је њезин муж Раде покренуо против исте бракоразводну парницу код ове Еп. Конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана рачунајући од дана првог увршћења овог едикта у „Срп. Сион“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога, на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње и на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 1. (14.) септембра 1905.

Председништво.

Бр. 368. ех 1905. 1—2, 83

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једнога упражњеног професорског места на овдашњој *срп. правосл. вел. гимназији* расписује се овим стечај за професора *класичне филологије*.

Основна плата редовног професора је 2400 К, станарина 560 К, петогодишња повишица 200 К, са законитим поступањем на вишу плату и правом на закониту мировину. Плата суплент-професора је 1600 К, без икаква додатка.

Молитељи нека поднесу своје молбенице и потребне исправе потписаној управи до 19. новембра 1905. по нов. кал.

У Новом Саду 16. октобра 1905.

Управа
срп. правосл. вел. гимназије.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Једина продаја за Хрватску, Славонију и Ријеку

ИЗВРСТНИХ АУСТРИЈСКИХ ЦЕМЕНТНИХ ПРОИЗВОДА

БЕРНАРДО БРАУН и Комп.,

Телефон: 528. **РИЈЕКА.** Брзојав: Бернардо Ријека.

разашиље ПОРТЛАНД И РОМАН-ЦЕМЕНТ признате безпрекорне врсноће испод данашњих тржних цена.

ГРАДИТЕЉЕ БЕТОН-РАЂЕВНЕ ПОДУЗЕТНИКЕ

ПРОИЗВОДИШТЕ ЦЕМЕНТНЕ РОБЕ ТРГОВЦЕ ГРАЂЕВНОГ МАТЕРИЈАЛА.

молимо да у својем властитом интересу прије него своје потребе за будућу годину покрију, особито на наше јесенско распачавање причекају, ер ће нам тако бити омогућено ванредно повољне купове за год. 1906. закључити.

63, 4—5

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТ. НА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звоа и за преливање пукнутих звона у овакој величини, ако и за целокупно хармонично удешено звоњење, пошто је звоно са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушцима провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — сводом у виду фигуре 2 провиђена, као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи зв., него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано оно од 327 килограма изјечачује са звуком других по старој системи лишених она од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у горњој слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; праве старих звона са крунама од кованога гвожђа. —

16—24, 8. Илустровани ценовници к прорачу трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола тика. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, на четврт године 2 круне. За остале земље: на годину 10 круна, једним бројем 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловцу. огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у свари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 656. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 21

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у понедеоник 31. октобра 1905.

ЗВАНИЧНО.

Произведени.

По замолби Његове Светости Преузвишеног Господина *Георгија Бранковића,* Архиепископа карловачкога, Митрополита и Патријарха Српског, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* патријарашког архиђакона Др. Викентија Вујића у светођурђевском храму у Новоме Саду дана 11. (24.), а 15. (28.) Октобра 1905. патријарашког протођакона Гедеона Критовца чино и правилно рукоположити за презвитересинђеле.

А у карловачкој саборној цркви 26. Октобра (8. Новембра) благоизволело је рукоположити јеђакона из ман. Бешенова Саву Марића за свештеника-јеромонаха, а монаха ман. Јаска Леонтија Степановића за јеђакона.

—

По замолби Његове Светости Преузвишеног Господина *Георгија Бранковића,* Архиепископа карловачкога, Митрополита и Патријарха Српског, благоизволело је Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Будимски *Лукијан Богдановић* 26. Октобра (8. Новембра) у дворској капели рукоположити јеђакона Гена'дија Бугарског, економа семеништа манастирских питомаца за јеромонаха; суплента карловачке богословије Владу Максимовића за ђакона, а 27. Окт. (9. Нов.) за презвитера.

К. 1166/908. ех 1905.

Наредба

кр. земаљске владе у погледу издавања мртвачких разгледница у случајевима подпадајућих судбено лечничком поступку.

Кр. земаљска влада у Загребу, одео за унутарње послове, дописом својим од 9. септембра 1905. број 63299. ех 1905. достављена ради знања и даљег поступка наредбу у предмету издавања мртвачких разгледница у случајевима подпадајућих судбено лечничком поступку која гласи:

„Поводом једне притужбе, да водитељи матица у случајевима смрти, подпадајућих судбеному поступку, не добивају наредбом од 21. травња 1893. број 19.627. односно од 14. сиječња 1905. број 99.952. — 1904. прописане мртвачке разгледнице, чега ради пису у стању испунити матице и статистичке исказнице, издала је кр. земаљска влада, одјел за правосуђе наредбу, гласом којег има водитељ судбеног повјереништва након обављене разудбе издати на мјестног мртвозорника уредбену кратку писмену обавјест,

да не има запријеке, да се мртвац сахрани и да се изда прописана разгледница.

Ту обавјест има податељ судбеног очевида одмах на лицу мјеста предати мртвозорнику или у случају његове одсутности на лицу мјеста присутном општинском органу или сеоском старјешини, а на темељу исте имаде онда мртвозорник према тачки 5. проведбеног наутка к наредбе број 19627. — 1905. издати прописну разгледницу у 2 примјерка, те једну предати домаром на уручење дотичном душебрижнику, други пако у прописаном року општинском поглаварству —“

решено је:

горњу наредбу путем окружних протопрезвитерских звања свима православним срп. парох. звањима ради знања и равнања саопћити с тим, да имају сва парохијска звања исту наредбу у свој циркуларни протокол увести, уједно ову наредбу и у циркуларни протокол архид. управе завести.

Из седнице архидијецезалне конзисторије, држане

У Карловцима 21. септембра (4. окт.) 1905.

Георгије
Патријарх.

НЕЗВАНИЧНО.

Избор

Њ. Светости Патријарха Георгија

за почасног грађанина

слоб. и кр. града Сомбора.

Грађанство сл. и кр. града Сомбора дало је сјајну сведоџбу своје моралне зрелости и доказ својег просвећеног начина мишљења и дјеловања, тиме, што је градско представништво града Сомбора, у ванредној седници својој држаној 5. (18.) октобра т. г. на предлог најугледнијих чланова тог представништва без разлике вере и народности, једногласно и с највећим одушевљењем изабрало Његову Светост Патријарха, преузвишеног Господина Георгија за почасног грађанина сомборског.

Срби градски преставници заједно с осталим српским грађанством православне вере, понаособ су тиме свечано посведочили и доказали, како треба ценити и поштовати одличне синове цркве и народа свога.

Поступком овим пружили су они не само најјаснији и најдостојнији пример љубави према узвишеној црквеној нам поглавици и великом добротвору народа српскога, него су тиме уједно удовољили и једној светој дужности, коју су и као сомборци, према својем бившем кроз четврт века омиљеном духовном старешини дуговали.

Овај је уважења достојног закључак градског преставништва сомборског, изазвао међу сомборским свесним и родољубивим Србима искрену радост. А како и да не? Та успомена на „проту Бранковића“ још је и данас светла и потпуно свежа у срцима слојевима честитог српског живља овдашњег, а име светог патријарха Георгија спомиње се међу нами свагда са синовљим поштовањем и искреном детињском одањошћу. Сви смо ми потпуно свесни не само тога, да је он данас највиша поглавица целог овостраног српства, него уједно осећамо и радост, да је та поглавица, кроз дуги низ година био прави отац овдашњег Српства и искрени потпомагач свију оних питања, с којима је скопчан био напредак и опстанак његов. Те у колико сазнајемо, да је Он данас то целоме Српству, у толико нам је и понос већи а радост искренија, но уједно с тиме и жеља јача, да се она тесна веза духовнога сроства између нас и врховнога нам поглавице, која нас је кроз дуги низ година као оца са члановима велике породице спајала не прекине.

То је ето и дало овдашњему Српству повода, да у овој години, када Њ. Светост навршује 50. годину свог свештенковања покрену акцију гледе тога, да се Његова Светост изабере за почасног грађанина сомборског, чиме ће се она тесна веза љубави и поштовања према својем бившем духовном пастиру, а данас и врховном поглавару, још тешњом и трајнијом учинити.

Мисао ову похвалну, коју је са осталим Србима, градским преставницима покренуо уважени грађанин и адвокат ов-

дашњи др. Среван Кронић, са племенитом готовошћу су прихватили и остали иноверни грађани овдашњи, те је тако овај племенити покрет данас остварен и успехом крунисан на радост нашу, а држимо и на радост осталог Српства, које само с благородним одобравањем мора узети на знање овај, и ако скромни но лепи чин признања и благодарности сомборског грађанства према бившем својем одличном сугрђанину и доказ синовље оданости и привржености српског становништва сомборског према узвишеној погланици свете цркве своје!

Дај Боже да се у критичким данима дегенерисања српскога народа — угледају на њих и остали Срби те да се синовљом љубављу и одношћу прожети, окупе око престола својега патријарха, који ће у тој љубави и оданости моћи наћи најлепше признање за оно очинско и брижно чување и бранење интереса свете православне цркве и српскога народа, о којем нам је данашњи свети патријарх наш преузвишени Господин Георгије у небројено случајева и зборм и твором дао доказа и потврде.

Овде доносимо у верно српском преводу писмени предлог преставника сл. и кр. града Сомбора у овој ствари, као и одлуку односног преставништва у овом предмету, за коју је експозицију и предлог нарадио сомборски велики бележник г. Ђорђе Ђуришић

Писмени предлог у српском преводу гласи:

„Благородни господине градски начеснике!

По милости Промисла, 6. (19.) Децембра ове 1905. год., један свима нама добро познати и велезаслужни муж, дожувљује значајну тачку свога живота. Тај муж је Његова Преузвишеност Господин Георгије Бранковић православни српски митрополит и патријарх. Потписани уверени смо, да ће сви они, који се и ако не по позиву, а оно из љубави и оданости, труде око добра домовине, када чују поменуто име, ако и по вероисповести не спадају међу верне Његове Светости Патријарха, запитати се: Па где је признање оном славном мужу?

Патријарх ће текуће године 6. (19.) Децембра прославити педесетогодишњи јубилеј свештеничке службе своје. Ванредна милост Свемогућега изабрала Га је, да на најидеалнијем друштвеном позиву проведе пола века у плодоносном раду и заслугама. Да није само испуњавање дужности, простор времена онај разлог, којим овом приликом предлог наш потпомажемо, позивамо се на грађанство ове вароши, којему је благодатни свештенички рад Његове Светости митрополита-патријарха, Његово делање у смислу науке Великога Учитеља, као и грађанина ове вароши кроз четврт века добро познато. Као грађанин и свештеник овога града, нарочито пак као кроз 20 година бивши протопрезвитер овоместне православне српске црквене општине и округа јој. — Он је ширио љубав и братски споразум међу овдашњим целокупним грађанством без разлике народности и вере; у свакој прилици је стајао у служби напретка, а дело вере и народнога васпитања је промицао, једном речју свој прави свештенички позив је служио и неговао.

Овакав заслугама богат рад, није могао остати ни без признања највиших кругова. Из столице сомборског протопрезвитерата, испраћена љубављу и благословом својих верних, епископски Га је Синод и милост премилостивога нам краља уздигла на столицу православног српског епископа темишварског, а после неколико година на тој позицији показаног плодоносног рада, узведен је на највише достојанство домовинске православне српске цркве, на достојанство патријарха, те је и од тога доба био више пута одликован.

И на патријарашком престолу је остао Он доследан својим пређашњим начелима, вршећи своје дужности као апостол вере, човекољубља, васпитања и домољубља; па како је сада већ и са више материјалних средстава располагао, за доказ многобројних и знатних Му установа и пожртвености спомињемо само овоместну православну српску учитељску

школу, којом је у нашем граду не само народном васпитању достојан, него и општењношћу и целисходношћу одличан дом подигао, за спомен сећања и пијетета пуне љубави, коју је међу овдашњим грађанством заслужио, и коју опет и Он према овоме граду и својим негдашњим земљацима у срцу своме гаји.

Учтиво молимо благородије Ваше, изволите једну ванредну скупштинску седницу градског представништва сазвати, и пред исту следећи наш предлог подастрети:

„Нека изрече скупштина сл. и кр. града Сомбора, да Његову Светост Георгија Бранковића православног српског Митрополита и Патријарха бира за својег почасног грађанина, и диплому о почасном грађанству, да му по могућству на дан педесетогодишњице свештеничке службе Његове Светости преко испослaних чланова градског представништва Његовој Светости уручи и том приликом да Његову Светост у име нашег града поздрави.

У Сомбору 10. октобра 1905. године.

Др. Стеван Кронић с. р., Љубомир Кусаревић с. р., Фејер Ђула с. р., Сонди Мајаш с. р., Др. Марковић Лајош с. р., Радић Петер с. р., Мерё Игнац с. р., Жарко Поповић с. р., Др. Давид Коњовић с. р., Мајер Андор с. р. Др. Балоги Ернё с. р., Трифун Грујић с. р., Јаков Бикар с. р., Сава Илкић с. р., Миливоје Каракашевић с. р., Никола Ђ. Вукићевић с. р., Др. Гринер Шаму с. р., Јован Вујић-Браца с. р., Др. Лазар Костић с. р., Фелционе Густав с. р., Др. Ненад Бикар с. р., Др. Фелционе Андор с. р., Коста Георгијевић с. р., Др. Војин Бикар с. р., Будаш Герё с. р., Јован Благојевић с. р., Др. Цајзл Лајош с. р., Др. Коста Бугарски с. р., Др. Јован Лалошевић с. р., Стеван Коњовић Николин с. р., А. М. Антић с. р., Јевта Стојшић с. р., Коцкар Жигмонд с. р., Младен Коњовић с. р.“

Одлука, којом је градско представништво сомборско горњи предлог усвојило, у српском преводу гласи овако:

„Извод из записника ванредне седнице муниципалног већа сл. и кр. града Сомбора, држане у Сомбору 18. октобра 1905. године 270. број ex 1905. Предузет је самосталан предлог Др. Стевана Кронића и другова чланова градског муниципалног већа, у погледу избора Георгија Бранковића српског патријарха за почасног грађанина.

Решено:

Обзиром на особите пажње достојне околности, садржане у горњем предлогу, муниципално веће сл. и кр. града Сомбора из признања, што је Његова Преузвишеност господин Георгије Бранковић православни српски патријарх, као овомесне православне српске црквене општине и округа јој кроз 25 година бивши протопрезвитер и нашега града кроз дуго време бивши грађанин и муниципалног већа члан, према општим варошким стварима ванредно интересовање показивао, а у погледу културног развитка нашега града опширну делатност развијао, и уназоч томе, што се је већ од дужег времена из Сомбора удалио, Његова благонаклоност према овоме граду и становништву му и у садањем отменом Му звaничном положају је много пута доказала, — а опште је позната чињеница, да је Његова архипастирска делатност као поглавице отачаственe православне српске Цркве поред мудрог рукотворења црквених и школских ствари грађана Срба православне вере, нада и особито на то управљена била, да се међу угарским грађанима српске народности, као и међу осталим грађанима оне државе, нарочито пак између владајуће мађарске народности узајамно поверење, братска љубав и мирно сживљење на што јаче основе постане, и тако да се потпомогне како духовна тако и материјална добит од свију нас љубљене домовине, — муниципално веће улучивши ову ретку прилику, када једна овако отмена и сјајна положаја мужа, још тешњим везама за себе може привезати, те жељећи и општењским начином достојна израза дати осећајима целокуп

ног становништва нашега града, и оном одличном и дубоком поштовању, одности и привржености — коју гаји према овом одличном мужу отаџбине нам, приликом радосне полстолетне годишњице Његове свештеничке службе, Његову Преузвишеност Високопречасног Господина Георгија Бранковића православног српског патријарха, у вечити знак благодарности поштовања и љубави које према Њему гаји, — једногласно и с општим одушевљењем бира за почасног грађанина сл. и кр. града Сомбора, те сагласну израду повеље о почасном грађанству, као и достављање свих осталих по овом предмету нужних расположења, поверава градском магистрату.

Уједно се предаја повеље о почасном грађанству, у колико би поменуту годишњицу Његова Светост свечано прославила, поверава Имри Хауке градском начеовнику, Др. Арпаду Алфелди подначеовнику, Ђорђу Ђуришићу вел. бележнику, Др. Живи Турски вел. фишкалу, Милораду Веселиновићу сенатору, Милану Грегуру гл. мернику, Др. Стевану Поповићу гл. физику, — Милану А. Антићу, Жигмонду Бирању, Јакову Бикару. Др. Ненаду Бикару, Др. Војину Бикару, Нандору Битерману, Јовану Благојевићу, Др. Кости Бугарском, Др. Јосифу Цајалу, Др. Павлу Дракулићу. Густаву Фалционе, Др. Нандору Фалционе, Др. Арпаду Фалционе, Јулију Фејеру, Кости Георгијевићу, Др. Елеку Гожду, Никаши Грефу, Трифуну Грујићу, Др. Шаму Гринеру, Сави Илкићу, Милошу Карапашевићу, Жигмонду Коцкару, Др. Давиду Конјовићу, Др. Лазару Костићу, Ласли Козми. Др. Стевану Кронићу, Љубомиру Купусаревићу, Др. Јовану Лалошевићу, Ференцу Липерту, Др. Лајошу Марковићу, Игњату Мерё, Жарку Поповићу, Ернесту Прибилу, Петру Радању, Матији Сонди, Жигмонду Стралићу, Јов. Вујићу-Браци и Николи Ђ. Вукићевићу, члановима муниципалног већа, који ће чинити изасланство које ће се испослати на сопствени трошак. У осталом градски начеовник се овлашћује, да евентуална друга нужна расположења у овој ствари учинити може.

За предвођење овог почасног изасланства, по предлогу градског начеовника умољава се Његова Пресветлост господин велики жупан.

Уједно је на предлог градског начеовника, као закључак изречено, да и дотле, док се диплома о почасном грађанству не зготови и док се модалитети предаје не утврде, о овом једногласно и једнодушно донесеном одликујућем закључку Његову Преузвишеност Господина Георгија Бранковића патријарха одмах на скупштинске седнице бразојавно известити.

О чему се градски магистрат знања и даљег расположења ради, даље Његова Пресветлост господин велики жупан Павле Латиновић племенити од Боршода и Каћмара, и чланови испослатог изасланства ради знања путем извода из записника известитавају.

Д. к. г. за верност извода:

Ђуришић с. р.
велики бележник".

Сомбор 9. (22.) октобра.

Ст. С. Илкић.

Освећење обновљене цркве румске.

Дана 22. Септембра (5. Октобра) о. г. осећена је обновљена румска парохијална црква Свих Светих — Сошествију Св. Духа. Пре него што речем коју о обновљењу и освећењу њеном, држим за нужно, да макар и у најкраћим потезима речем о постанку њеном.

Број српских православних душа није у Руми никада већи био од 2300, па иначе стари сагралиште три цркве на тако мали број душа. Прва је сграђена у Старој Руми, а када, о томе у парохијалној архиви не нађох трага. Високочасни г. прота Димитрије Руварац у књизи „Митрополија карловачка у пол. XVIII. века" спомиње, да је ова црква постојала већ 1732. год., да је била дрвена и трошна. Када је ова дрвењара порушена и место ње данашња зидана Св. Николајевска црква подигнута, такође нема података у парох. архиви.

Када се Срби са Јеленаца и Борковца, где су у земуницама станивали, груписаше

око друма, који спаја Руму са Иригом и Митровицом, подигоше поред гробља, које је данас школска башта, и другу цркву — Вазнесења Господњег и настањиваху се све ближе према католичкој цркви, и школи. Услед „фрајбрифа“ грофа Пејачевића, почеше се у Руми у великој мери насељавати Немци на простору од католичке цркве десно и лево поред друма што води у Митровицу. Трговина и обрт стаде се концентрисати, где је и данас средиште Руме, наиме око властелинског двора, римокатоличке цркве и школе. Из списа, којима су Срби молили, да у средишту Руме подигну трећу цркву, види се, да је онда сав обрт и трговина била у рукама српским и да је број обртника невероватно велик био. Немци су се искључиво земљорадњом бавили. У никакве јавне послове нису се мешали, него само гледали како ће до што више земље доћи и што боље је обрађивати. До цељи своје и дођоше највише помоћу српског сватовскога разметања и других обичаја, који кућу упропашћују.

Постојеће две цркве српске остадоше на периферији Руме и око њих српски ратарски елеменат, а обртници и трговци подигоше у средишту Руме и трећу цркву. Не послушаше митрополита Стратимировића, да праве зидану цркву, него брже боље подигоше дрвену цркавицу и посветише ју Свима Светима. После 1792. године почеше чинити кораке, да место дрвене сграде зидану цркву, али је сада тешко пошло, јер им се сметало и од властелинства, и од државне власти и од римокатоличке цркве из разлога: да им није нужна трећа црква, други пут опет што несме бити већа од католичке, напослетку и што ће бити у близини католичкој цркви, па ће узнемиривати католике. Мољакање на све стране и шиљање неколико преставки царском престолу трајало је све до 1836. године, када је коначно дозвољена градња ове цркве, којој 24. Маја исте године положиште темељ.

Као што ми у многом чему без рачуна радимо и данас, тако и Румљани почеше зидати велику цркву по нацрту архитекта Фрелиха, и таман што дођоше до прозора, морадоше престати, јер испрпеше сва средства, да тек 1844. доврше цркву. За нужду поставише иконостас из старе црквице, док им 1851. не изради Ђура Девић из Паланке иконостас, ремек резбарског дела. Имам при руци све податке о овој цркви од 1792. год. до данас, само не, када је освећена и ко ју је осветио. Године 1851. набавише поред два мала звона из старе црквице још два већа нова и подигоше их уз велику свечаност, која се састојала у великој гозби, као што је то на жалост свуда код српског народа есенција при свакој црквеној функцији од знамења до последњега парастоса.

Како је ова трећа црква велика, пространа, видна, особито акустична, у сред места и на згодном положају, да је било увиђавности, па да се у њој само служило, а могла би обе парохије у се примити; могла је одавно лепо украшена и бар колико толико посећивана бити, када би уједињени били. Овако разметнути на три стране ни не види се, да нас има, а због троструког трошка за црквењаке, утвари и т. д. све три су по спољашњем и унутарњем стању биле само једна срамота за Руму, а ова трећа и готово. Прозори у њој отрунуше, да је пропаст била зими и на ветру у њој бити. Красни иконостас, на коме беху свега две иконе, свака од другога сликара, јако је прв оштетио. Због рђаве конштрукције крова, и сводови попуцаше. Грађа на звонику, који је шиндром само надкривен био отруну — укратко речено, све беше трошно и жалосно.

По примеру свију својих претходника, који су својом бригом око ове цркве остављали у парохијалној архиви леп спомен, почео је и парох Стајић садањи прота митровачки, настојати, како би се овај храм божји достојно оправио. У први мах скупи толико прилога, да се место изгодних обичних цигаља, којима је црква била патосана, патоше са леним глачаним каменим плочама. Састави и распоред такав, који неби ни најсиромашнијем ни најмање на терет пао, а који би да је прихваћен био још пре одласка Стајићева из Руме, био толики да се црква лепо могла оправити. И покојни Душан Писаревић лани

се купљења прилога са пок. Тошом Богдановићем, али слабе среће беху.

Године 1894. напусти трговину имућни и уважени грађанин румски г. Васа Мак. симовић и посвети сву бригу цркви. Те године скупи са мном око 6000 круна Заузимањем његовим, обећа и вис. кр. зем. влада припомоћ, чим јој се поднесе нацрт и прорачун. Са њеном припомоћи, скупљеним прилозима и зајмом на 40 јутара земље које црква има, била би оправљена. Али промисао Божји окрену ствар друкчије.

Године 1902. Јануара 18. узе Бог јединицу кћер Веру г. Васе Максимовића, којој он за душу оправи цркву о свом трошку. Исте године Јануара 22. замоли ме, да му дођем на савет ради зидања маузолеума на гробљу. Како је место тога оправио цркву, и како је даље текло све што се ове ствари тиче, није нужно овде места заузимати. Доста је, да овде напоменем, да су радње почеле после отслужене св. преждеосвећене литургије у среду пете недеље ускршњега поста године 1903., а коначно са најмањим пословима довршене у суботу 17. (30.) Септембра о. г.

Свеукупном оправком, руководио је ученик знаменитога архитекте Шмита грађевни саветник г. Болё, који је показао своје умеће рештаурацијом православне цркве загребачке и неколико наших православних. Сликарски рад на иконостасу извела је вешта рука најбољег нашег црквеног сликара г. Уроша Предића. Не осећам се спремним, да оцењујем једног и другог, могу само по оном суду стручњака, рећи, да је ово најлепша црква у Тројединци.

Освећење је обавио потписани као надлежни парох 22. Септ. (5. Окт.) о. г. јер Његова Светост Преузвишени Господин Патријарх нам Георгије, не могаше обавити троносање због старости и неприлика у црквеној скупштини и због избора председника и трећине скупштинара.

У очи освећања одржано је у обновљеном храму бденије, а сутра у $^1/_2$10 сати освећење. На узвишеном и лепо украшеном месту пред западним вратима обављено је водоосвећење, а по том освећена скупоцена одјејанија, која је поклонио г. Максимовић, једно за преждеосвећену, а за обична једно, у коме је обављено освећење. Српско невачко друштво појало је врло складно на потпуно уживање иновернога и нашег народа, кога је дупком била пуна црква.

У своје време изговорио сам ову беседу:

Богољубезни!

У име триједнога Бога, а у славу Сошествија Св. Духа, свршисмо ево по овлаштењу Његове Светости Преузвишеногa Господина патријарха нашег Георгија св. чин освећења обновљеног храма овог.

И досад смо се ми овде састајали на разним свечаностима, али никада још ни на једној са таким осећајима радости и поноса као на данашњој.

А како да и не?! Како да није радостан и поносан сваки члан православне српске црквене општине румске, када види овај свој св. храм сада по лепоти први у целој тројединој краљевини, после онако жалоснога стања у коме је 69 година био, да смо од грехоте пред Богом, а од стида пред светом очи у земљу обарати морали.

Са таким, ето, осећајима радости и поноса ступисмо ми данас у загрљај ове св. мајке, а она нас дочека са небесним даром; заодену нам радост и поност побожношћу, без које то све никакве вредности неби ни имало. Тајанственим чином освећења расплamти нам чувства побожности, св. песмама и молитвама, које је сам Бог у перо светитељима ставио, уздиже нам душу, срце и мисли у висине небесне, откуда нас блажене сенке милих наших предака радосно благосиљају, када нас таке виде у паруџју св. цркве, у којој су се и они у свима хришћанским врлинама учвршћивали, народност своју очували и душу своју спасли.

Дă, богољубезни моји, она је њих твpдом вером у Бога свемогућега, томлом љубави према Њему и непоколебивом надом на помоћ Његову челичила у свакоме добру једнога за другога, а све за народ свој.

И данас на таласима св. песама и молитава наших круже око нас блажене сенке њихове и шапућу нам: децо! у вери вам је спас; права љубав и синовска преданост св. цркви и својим архипастирима и

пастирима уједињене вас; кроз њу ћете одолети свакоме злу овога света, долазило оно ма с које стране!

Јест! Јест! Коме она расветљује стазе живота, тај их сретно пролази макар и најстрмије биле и постизава сврху живота људскога, — у један глас потврђују ови благи светитељски ликови са св. иконостаса!

Па хоћемо ли, драга браћо, затворити очи и уши пред тим гласом њиховим и милих предака наших? Хоћемо ли пустити, да нам нестане данашњега побожнога одушевљења са последњим одјеком наше песме данас овде? Хоћемо ли пустити, да нам данашњи понос тавни, као што ће под зубом времена тавнити ови сјајни зидови? Хоћемо ли послушати гласа каквога бесавеснога брата, који говори: што ћу у цркви, кад се може Богу молити на свакоме месту?

Не! Не, тако вам душе и среће ваше и вашега подмлатка! А зашто не, не могу вам данас о свему томе говорити, јер је време одмерено, тело сад већ од стајања уморено, а душа је данашњим призорима раздрагана, да јој данас о томе није ни нужна пастирска реч. Биће прилике од данас да вам о свему томе говорим, — да вам говорим о свима истинама вере, свима дужностима према Богу, према ближњему и према самима себи, и да вам живим примерима покажем, да су у прошлости српској најсветлија дела поникла онда, када је народ најтешње својој цркви и њеним служитељима приљубљен био, и обратно, да су га сва зла спиласила, када је од ње и од њих отуђен био.

А да то и узмогне бити, да ја својој пастирској, а ви вашој хришћанској дужности одговорити будете могли; прва и света вам је дужност, да се сваке недеље и празника одазивате нежном материнском гласу њеном, којим вас к себи зове. Љубав њена према нама је као ено оне голубице над архијерејским столом, што је груди своје распорила и голубчад крвљу својом храни.

Не послушамо ли тога гласа њена, не послушамо ли ту прву заповед њену, честит хришћански свет, гледајући овај сјајни храм празан, без нас, без живе цркве која Бога слави, с правом ће нас моћи по речима Христовим називати окреченим гробом.

Не будемо ли извршивали ту њену прву, основну заповед, изгубићемо из вида и остали осам, малаксаћемо и у другим дужностима и према Богу, према ближњему и према себи. Кад би вас, који од срца народа имате, питао, око чега највећу бригу бринете — укратко речено, за кога живите? Сви би ми од реда одговорили: за децу, за узданицу своју! Тако је, тако и треба да је! Али бадава је сав труд и брига овоме, ко мисли, да ће му деца така бити мимо васпитања, кога је св. црква посредством св. песме, молитве и богослужења у стању души и срцу пружити. Буду ли нам пак деца од ране младости задахнута чистим духом св. православне цркве; постане ли од ране младости потреба душе њихове, да вољно врши дужности које св. црква човеку прописује, *а то ће моћи бити само онда, када им ми примером претходили будемо*; — онда неће наши св. храмови немо стајати као гробни споменици, него ће речите свету говорити, да смо народ за живот. Онда ће у породици цветати све врлине, а кроз њих и у целом народу. Биће сложан и на добро склон, међусобна љубав и љубав према оцњим стварима показиваће се у добрим делима, а не само у речима.

Из таке љубави према Богу и ближњему потекло је ево и ово велико добро дело нашега уваженога грађанина Васе Максимовића и супруге му Марије. Свима је вама, малом и великом, страном и домаћем познато, да су њих двоје овај свети храм овако сјајно украсили и царски га даривали са овим скупоценим бриљантима, аметистима, сафирима и смарагдима посутим св. крстом, овим златотканим одеждама, красним полијелејима и чирацима итд. Дар је то велики, који се вековима ретко виђа.

Бог никоме дужан не остаје, па ће и њима за ту љубав милошћу својом вратити. А чиме ћемо ми, љубезни моји? Како ко о Богу и св. цркви његовој мисли, какве је ко душе и срца, онако ће и гледати, да им искаже признање и благодарност. Али ја вас са овога св. места уверавам, да они имају једну једину жељу, једну

једину утеху, један једини начин на који им се може љубав и признање изразити, а тај је што вам и ја напред рекох, да се одазовете првој заповеди св. цркве, да још својим очима виде, да су имали коме и зашто учинити овако дело.

Бог вам, а душа вам, богољубезни моји!

Душе свети! Извору, свакога живота! Ти си сишао на ученике Христове у виду огњених језика, умудрио их и загрејао безграничном љубави према св. њуци Христовој! Теби је данас посвећен овај св. храм . . . сиђи се и на нас . . . умудри нас, загреј нас љубави према св. цркви, да нам цвета олтар, вера, српско име, слава стара! Амин.

Тако ето, што у 69 година не учини цела црквена општина; учини један њезин члан. Великим миразом намењеним удомљењу своје једиинце кћери, оправи он дом Божји. Богатим украсом њеним у бисеру и драгом камењу, украси крст за часну трапезу, какви се на далеко видети не може. Место венчане хаљине обдари невесту Христову скупоценим златотканим одеждама, — учини Богу угодно а Румљанима корисно дело. На њима је да покажу, да је коме имао тако шта и учинити!

Марко Шаула
парох румски.

Само се цепкајмо!

Посвећено радикалским поповима.

Д. Р.

Од како су и код нашег народа поникле разне странке, те свака странка — и на црквено-народном и политичном пољу — сматра себе да она једино престаља народ српски, а све друге сматра за неке партијице и непријатеље народне; од то је доба наш народ престао бити народом као целина, јер се држало и држи, да што једна странка ради и закључује, да то ради она у име своје т. ј. у име једног дела народног.

А тако се рад наших странака сматра и на меродавним местима, те није чудо, што се код њих и не осврће на наш народ, нити је он одавно икакан фактор у држави.

Тако сматра странке и др. А. Хетеншвилер, који рече: „— — једна странка не може никада престављати један народ, него само један одломак народа, један дио народа". („Омладински гласник" св. 8. за о. г. стр. 214.)

И меродавна дакле места, и сваки мислеони Србин, који није страстан партизан и уме хладнокрвно да мисли, мора тако да мисли и држи.

Досад смо имали и на политичном и на црквеном пољу три странке, и то либералну, радикалну и самосталну, осим доброг дела интелигенције, која стоји ван странака.

Прва је странка по најмања и она се састоји већином из старије интелигенције и имућнијих трговаца и занатлија.

Друга је понајвећа, и она се састоји из једног дела интелигенције, већином пак из средњег сталежа — трговаца и мајстора — и ратара — ал' као што се вели „народа".

А трећа је странка у Хрватској и Славонији понајвећа, и у њу спадају сва три сталежа: по добар део интелигенције, средњи сталеш — трговци и занатлије — и ратари — „народ".

Као најмлађа странка и ако не по имену, а оно у самој ствари, ова је странка најагилнија и највећма се истиче са брањењем српства — наравно по свом схватању.

Радикална пак странка, односно њено гласило „Застава", од друге две странке уме понајвећма да ласка „народу" — ратару и занатлијама и да им прича по „народски", како су они прави преставници народа и како су они најпозванији да решавају крупна народна питања.

С тога се особито ово последње време, како су вође увиделе, да сваким даном све то више отпадају од странке угледнији људи — сити „папирима и својте његове" —, „народ" и позива на народне зборове, да каже „своју" т. ј. да каже у свађа ли што се скувало у уредништву „Заставином", и ако нема појма о ономе зашто је казао „да"; ал за то вођама ни мало не смета, да на места и положаје, на којима се даде нешто заслу-

жити, не мећу људе из „народа“ — ратаре и занатлије — него они на њих седају.

Колико је било посланика на народном сабору од „народа“ — ратара и занатлија? Колико их има у епархијским скупштинама и одборима? Колико у саборском одбору, школском и митрополијско-црквеном савету?

Је л' досад па и код последњих избора за угарски сабор игди истакнут који занатлија или трговац или ратар за посланичког кандидата?

Није нигди, нити их има у поменутам телима, и како је тај хвађени радикалски „народ“ на ниском ступњу политичког изображења, види се понајбоље из тога, што ником од тог „народа“ и не пада на ум, да довикне својој господи: лепо и красно господо, што ви нас уздижете и хвалите речима, ал што ви и за наше људе не оставите који мандат?

Та кад социјалисте код осталих народа истичу за своје кандидате и у саме државне саборе, и кројаче и чизмаре и просте раднике; за што не би могао и од нас ко бити изабрат, јер наши би људи понајпре били у стању да кажу, и ако не у другим говорима, праве жеље народне.

До данас се не нађе у радикалском „народу“ таког детића, што је очити доказ, да у њему нема ни једног „момка“, који би умео и смео да тако што довикне својим вођама и пријатељима адвокатима, који при изборима хоће да покрају вратове летећи за мандатима.

И још се радикалске вође умеју и смеју да хвале, како је наш „народ“ т. ј. њихове присталице, свестан и разборит!

Једна му свест и разборитост, кад он бира за посланике и оне за које никад није ни чуо, нити им зна даде имена изговорити.

Он је — бар до данас — био просто издерало радикалских вођа и штребера попова, који су се преко његове грбаче докопали лепих положаја, парохија, протопопија и лепог живота, те се данас шетају по Косову и возе по гдекоји на својим каруцама и размећу, дочим су се пре возакали на туђим таљигама, захваљујући својим „масним рачунима“, остављајући сиоме „народу“ лепе речи и хвалу, а да и не говоримо о ономе голећу, коме су и чакшире долазиле до продаје, а сада се размеће и живи царски.

Свака од ове три странке имаду своје програме, којих се у осталом и не држе, те и ако се програми њихови у много чему бар у главним стварима са свим слажу; за то ипак свака држи да има права да постоји.

А држи да има права да постоји и ако се то не каже — главно с тога, да може имати свака свој лист, као што и радикалски адвокати стварају себи новчане заводе, па ма их народ звао и „бећарским заводима“, а уз лист и поред листа да могу њихове вође рахат живети, што многи од њих ни налик не би могли живети према својој спреми — управо неспреми —, да се нису дочепали срећним случајем до листа, односно да није наивног народа, који држећи им лист, ставља их у положај, да су не само изишли на површину, него и дошли до лепог и рахатног живота.

Ну, као што ни код нашег народа нису од једном поникле поменуте странке, него је постепено растао њихов број т. ј. чим је неко осетио у себи снаге и силе, да може засебним животом живети, он је стварао себи странку и лист, наводећи за узрок, да постојећа странка односно странке не заступају као што треба народне интересе; тако се показала потреба — не ћемо да распитујемо с које стране и у којој цељи, јер би смо морали рећи по нешто и за неке досадашње странке, ко је све њих помагао и давао потпору од новца наменењог на много родољубивије цељи и потребе народне —, да се и код нас створи и четврта странка и то „за заштиту интереса радног народа“ т. ј. социјалистичка странка, која је покренула и свој лист: „*Народни глас*“.

Исти је почео излазити у Н. Саду, и досад је изашло 9 бројева.

Власник је и издавач листа А. Ваш, обућарски радник, а одговорни уредник Милан Глумац штампарски радник.

Као што су листови поменутих трију странака, обично својим читаоцима представљали остале странке за неродољубиве странке, и свом жестином нападали на њих и њихове уреднике; тако је исто и „Народни глас“ почео да напада попа-већма радикалну странку и главног уредника „Заставина“.

Одговорног уредника „Заставиног“ „Народни глас“ као да слабо верма, сад ил' што зна *ко* је и *шта* је он код „Заставе“, или што иначе зна његово знање и предживот и кога све није до сада служио; доста то, да га назива „пединтером Јакова Томића и његовим лакајем“.

А то је рекао за њега, споменувши неку чивутско-радикалну смицалицу, која ради на томе, да дође до јефтиних винограда, у којој је уплетен и одговорни уредник „Заставин“.

Какав је радикалски програм, то је многима познато. А коме није познат ил' коме је у њему шта нејасно, тај нека се потруди да отиде до Чепина или Тење до народно-радикалних за сада попова, а намењених прота радикалних г. г. Јована Магарашевића, тога von Haus aus радикала и Петра Милојчића, који знају радикалски програм тумачити до ситница.

И они, који и без њих и њиховог тумачења знају га и познају, знају да у њему има више неизводљивих тачака него изводљивих, а то само с тога, да што већма бљешти и да га „народ“ усвоји и усвојивши га живи у нади, да ће између осталог доћи и до јефтине манастирске и даљске земље, ако и не у својину, а оно у уживање под јефтину аренду.

Рекосмо да живи у нади, јер у самој ствари њима је пречи партизан њихов, него десет земљорадничких задруга.

А за што, то се добро зна, али још није за казивање, и ако се осећа на далеко ћирис на нечијим брчићима.

Како је пак поменута нова четврта странка отскочила у слободи од радикала у своме програму, доста је да напоменемо само то, да докле радикали живе у добром односу с новосадским двором, социјалисте приликом свога ошхода по Н. Саду 20. Августа, дошавши спрам двора, повикаше: „доле са попонима, доле са заглупљивачима, доле са леништинама што ништа не раде!“.

А за радикални и либерални програм и за радикале и либерале рекоше: „— да за толико десетина година свога опстанка, нису у корист народа ама баш ништа учиниле. Шта више, док је народ из дана у дан пропадао, богаташи су у тим странкама бивали сваког дана богатији и ако нису радили. Оне су такође само народ заглупљивале и обмањивале. Чланови тих странака нису живели од производа својих руку; они су живели на грбачама српског радног народа. — — Када су се те странке борile за народна права? Какве су жртве допринели та господа? Где су ти радикалски „борци“ што су пали у борби за народна права? Програми тих странака само су средства за обмањивање и да је лудост мислити да ће угојена господа водити бригу о интересима бесправног радног народа“.

За радикалски народни збор што је одржан у Новом Саду 29. Авг. рекоше: „— Једино се бојимо, да ће тај збор бити једна нова радикалска парада, а бојимо се с тога, јер знамо да је њихова странка немоћна и без икакве организације; затим знамо, да ту странку сачињавају разни задовољни и богати дембели, који ни до данас за права народна никаквих жртава нису допринели. Волели би знати, каквог ће се оружја латити радикалска господа, да извојују опште право гласа??? Хоће ли демонстровати, штрајковати или ће дизати барикаде?“.

„Да ли ће Јаша Томић опасати бритку ђорду и повести у бој своју војску? Да ли ће његови мантијаши оставити уживање у парохијама и манастирима, задигнути мантију и за њим потрчати у борбу за најсветије — грађанско право?* Дали ће тушти број радикалских адвоката, новчара и богаташа, који знаду само за благостање и уживања, дохватити виле, косе или револвере против оних, који народна права газе?? Ко у то верује? Ко верује да ће се радикалска го-

* Ако нико не усхте, зваћ ће попови Јован Магарашевић и Петар Милојчић. Уред.

спода латити ма каквог средства, да се освоји опште право гласања? Да ли су они куражни и способни да какву народну борбу воде? Јесу ли они икада досад у борбу ступали? Јој, јој, како су јадни!"

„Ту радикалску „борбу", која никада није постојала, не можемо ми да разумемо. Разумећемо је тек онда, када нам благоизволе казати, каква ће средства употребити у својој господској борби? И где је њихова снага и оружје? И кад ће већ једном ступити у ту борбу за света права бесправног, потлаченог и исисаног народа?? Када?? Како?? На та питања радног народа морају да одговоре сита, фина, углађена и богата господа радикали! Док не одговоре, треба их сматрати смутљивцима и обманьивачима".

Ево, *како* је нова странка социјалистичка мислила и писала о радикалском збору.

А што је *тако* писала, то бар главни уредник „Заставин" не треба да се томе чуди и љути на тако писање, а не треба с тога, што је и он *тако* исто писао по немачким социјалистичким листовима о господи, па и за нотабилитетски збор у Уљми.

И као што је главни уредник „Заставин" са *оваквим* својим писањем против нотабилитетлија, брзо изишао на површину и створио радикалну странку, у коју су од интелигенције ступили само познати штребери и у мантији и у капуту, и утукао их; тако ће исто и социјалисте са *оваквим* својим писањем изићи на површину освојити „народ", и утући радикале.

Као што је тада главни уредник „Заставин" за своје противнике „народу" говорио, како га је интелигенција, коју је Милетић уздигао, наневерила и напустила због својих интереса; тако исто социјалисте за њега данас вели: „да према интересима трбуха мења своје мишљење".

Види се, да га у свему копирају данашње социјалисте, што је некада и сам био, и што ће бити можда доказ, да је то социјалистички принцип, да се *тим* начином обара једна странка, и долази до власти над „народом".

Ко се сећа, *како* је у своје време при стварању радикалне странке, а и доцније до данашњег дана главни уредник „Заставин" нападао своје противнике и све оне, који су му на путу и не поводе се за њиме, не обазрући се при том ни на што, па ни на фамилијарни живот; том не ће ни мало бити чудно, што данашње социјалисте у своме органу за њега рекоше и ово:

Тако н. пр. у чланку: *„Бестидни лажови у уредништву „Заставе"* вели се: „Проституисана банда у уредништву „Заставе" на челу са Јашом Томићем наставља без и мало стида свој ниски рад лажи и подвањивања. — — То је подли производ Јашиног мозга! Да је Илијић то на нашем збору довикнуо (т. ј. да је довикнуо социјалистичком говорнику на збору, да *лаже*), отишао би кући изломљених ребара. — — Као што је познато, Бранко Илијић не зна ни пет речи преко језика претурити. Његове фамозне говоре пише Јаша Томић. — — Даље је истина, да је тај и неписмени човек (Милан Глумац) немилосрдно ударао по радикалској банди, која народ заводи и вара. То је жуљ, који боли Јашу Томића! Његов поганлук љуто вређа, да му социјалисте у његовој престоници у Новом Саду црну маску скидају. Нека се љути. Социјалисте неће ни у будуће дозволити да један Јаша некажњено тера работу заглупљивања и шпиндловања. Неморална дела осветиће се на непоштеној банди. За дрске увреде и лажи, Томић ће морати да одговара".

У белешци се *„Заставини подлистци"* говори о томе, како су исти „приче и романчићи, у којими се говори о убојствима т. ј. убојства се одобравају", а то све с тога „што с њима Јаша Томић жели да докаже свету, како је имао пот пуно право, што је убио несретног Димитријевића".

„Ето, — рече писац — докле смо дошли Један лист — завијено у облику подлистака — одобрава и проповеда убиства, у место да против њих ради и пише,

па ма какав узрок убиствима био. Је ли онда чудо, што се код нас толике убијства догађају?“.

„Ми питамо оне радикале, који још нису огрезли у гресима, докле ће дозволити да странкин лист буде заступник нечовечанских зверских дела? Докле ће убица у „Застави“ проповедати крв, нож, убиства, само да прикаже поштеним своја кривична дела? Докле ће јаван лист бити проста пратљача деморалисаних душа?“

„Мора се већ једном крај учинити томе, да убица представља уредника српског листа. Доста је већ Срба страдало због Томићева морала. Доста има других узрока, који нас растроваше, разроваше и омразише међу собом. Још само треба да слушамо убице и да се кријемо.“

А у чланку „*Радикалски стубови*“ рече се за главног уредника „Заставиног“ ово: „Под небом нема народа, где је уредник јавног листа — прост убица. Али „нико нема што Србин имаде“; ми Срби треба да смо и у томе изузетак. У напред изјављујем, да се гнушам да о њему пишем. Па за то и нећу трошити мастила пишући о дебелом балвану „радикалне“ странке: „убици Јакову Томићу. Његова дела су целом народу нашем добро позната и његова вештина у извртању, лагању и подваљивању.“

У чланку „*Јакоб Израел и др. Полит*“ рече се: „— Не пада нам на ум да браним др. Полита од нападаја жигосаног петковачиног госе. Нека се они ватају за кике до миле воље. То им је занат. И до данас нису ништа друго радили, па су ипак цели и читави. *Трећи* је имао штете од тога „чупања“. Створен је раздор у нашем народу, а раздор и та вечита свађа између двојице „народних вођа“ донела је и доноси и моралну и материјалну и политичку пропаст нашу, српску. О овоме ће бити опширније говора, као и о томе, како су њих двојица „великана“ уживали, пландовали, пунили кесе и бисаге, док је наш занатлија пропадао и док је ратару крв с главе продаван“.

„Ми морамо да расветлимо извртања јашина против нас. Но нека не мисли да га ми сматрамо за човека и да се за то с њим бавимо. Боже сачувај. Штета је пера и сваке капи мастила коју потрошимо пишући о њему. Али ми знамо, да има неколико српских радника, а још више ратара, који верује томићу (у примедби рече се: „Да не би словослагач морао сваки час тражити велика слова J. и T, штампа се име јаше томића малим словима. И, само имена људи пишу се великим почетним словима“), а обожавају ту лењу угојену протуву, која не зна шта је рад и мотика, шта су зној и жуљеви. Говоримо за то, да њима отворимо очи и да им прикажемо обичну дангубу, која је **не радећи** и лажући створила себи угодан и раскошан живот. И расветлићемо само оно, чиме је јакоб томић до сада **највештије обмањивао и заглупљивао.**“

„Тако се у томе чланку „петковаче“ спомиње програм радикалски и упоређује с нашим. А ми знамо да су нам радикали програм — **окрали**, а знамо и то да радикалска господа ни једну тачку свога програма нису остварили а и неће. Говори се о општем праву гласања, а ми питамо: **како су се, када су се и где су се радикалска господа борили за опште право гласања??** И зар они могу са **дебелим тљбусима и са још дебљом кесом за појасом** да се боре за најсветије народно право? Та ви не би били сазвали ни **једнога збора**, да вас нисмо ми продрмусали. И ми питамо по десети пут ту господу: с каквим ће се **средствима, на који начин** и с каквим **оружјем** борити за опште право гласања? Да ли сабљама, бомбама, маказама, песницама или како? Како? Да ли ће можда господа банкари, књишари, адвокати, спаље итд. обуставити рад па ступити у **штрајк?** Та они нису ни до данас радили, па ко се плаши тога адвокатско банкарског-богаташко-спахијског штрајка!! Не плаше га се ни на крову врапци, а камо ли власници у Пешти“.

„Лажови око „Заставе“ већи су папе и од самог папе. У њој пише: „радикална странка тражи више но што траже чивутске социјалисте, радикали траже гла-

сање по листинама". Само ви тражите, па ћете наћи — мућак. Знамо да **на папиру** тражите. А да ли сте се ви када **борили за ма какво** право гласања?? Да ли? Богме нисте. Док „чивутске" социјалисте труну по смрдљивим затворима, ви уживате, гојите се, имате масне плате (јапа томић) осим других прихода има годишње **8000 круна плате.**"

„Онда прича „Застава" о радикалском збору. — — Пола туцета ваших говорника — радикалских — је говорило, али **ни један није смео ни споменути социјалисте**! — — А нисте **смели** ни против нас на збору говорити, јер би морали лагати. А да сте лагали, **ми би устали и говорили и вас у лаж утерали, а народу очи отворили.** А тад би вас до беса растерали не само ми, већ и они, који још данас слепо верују вама лажљивцима. — — А још ћемо лажовима и ово допанути: **од радикалског збора до данас скочио је број чланова наше странке у самом Н. Саду за 350.** — Али радници знаду само за једну странку, за **своју** социјал-демократску. Они су поштенији од томића и не превршу опаклију, као што је он превршио. Он је био неки јадни социјалиста, па је од некуд преко ноћи пресалдумио у „радикалну" странку. Та разумемо те „друже" јапо. Социјалистичка је борба тешка. А ту **ти** је топло, сит си, удебљо си се као бик, имаш више плате за твој погани рад, него двадесет социјалиста заједно, који се целог боговетног дана муче за парче црна хлеба. — — Да богме, да јапа мучки гађа на наш лист. Име „Народног гласа" не сме он да спомене. Боји га се као ђаво тамјана. А не сме да спомене зато, јер би поштенији претплатници потражили „Народни глас". Али то не иде јапи у рачун. Његови претплатници не смеду знати за „Народни глас", ни читати га. Јер кад би читали, они би окренули леђа лажљивом јапи".

„— — И једни и други лажу против нас и ваљају на нас дрвље и камење. Међу њих спадаш и ти госо блуставе петковаче. Твоје лажно писање, твоје изврташе и клеветње доказује то. И док се твом заглупљивачком раду не доскочи, неће бити мира".

„Ти си много завео, а српски друштвени живот растровао. Ти си кривац што је наш народ овако пропао у сваком погледу. Многи су ти напшли на лепак и обожавају твоје лажи у сваком погледу.* Многи су ти напшли на лепак и обожавају твоје лажи, но неће дуго. Лажи и даље, да те што пре и што боље упознамо".

Ето, *како* пише социјалистички лист „Народни глас" о радикалима и главном уреднику „Заставе".

Признајемо, да *овако* жестоко главни уредник „Заставин" није никад писао против својих противника.

Оваквим својим писањем показаше социјалисте око „Народног гласа", да се не боје главног уредника „Заставиног", и ако је јавно рекао да „уз себе има нож и револвер и да ће се знати бранити", а не боје га се с тога, што су и они довикнули својим присталицама: „Чувајте главе! Носите револвере!"

Да су ово врло жалосни знаци, изазвати доста и многогодишњим писањем „Заставиним", и нападањем на све што је у народу честитије и већеније, а не хтеде ступити у радикалски табор, и у опште рушењем сваког ауторитета; то је бар јасно!

Господа су око „Заставе" мислила, либерали, самосталци и конзерватиици и остали ван странака стојећи људи, не ће се смети против њих служити оним средствима, којима су они либерале стерали са површине, и они постали господари ситуације, у чему им је била десна рука „петковача", коју социјалисте назваше „најпокваренијом" њерком старе бабетине „Заставе". „Изврташа, денунцијације, лажи, подвале, опадања и измишљања, то је занат „петковаче". У њој као да шкрабају синови ромога дабе или грешне душе, које су се вуцарале по буварама

* Многа од интелигенције поведоше се за њиме из рачуна, а већина попова да се доченају масних парохија и протопопија. И сваки — бар у бачкој — који хоће да дође до боље парохије, мора прву пажату да њему учини.

Уред.

и које ће се на крају крајева вратити у загрљај свом баби, ромом даби и мајци дабишици.“

„Заставина“ „петковача“, која се за новчић продаје, а и забадава даје, читала се у сласт по сувачама, рогљевима и бирцузима, а многи ју је и ратар читао у место да је радио, због чега су многи читајући је и бистрећи политику и дошли до просјачког штапа, као н. пр. и онај школски надзорник — ратар —, који је знао у прсте школски закон, те кад му је један газда, код кога је исти копао кокуруз подругљиво нешто рекао о његовом разметању са знањем школског закона, он му је одговорио: знам ја све то, а знам што сам био много година школски надзорник, и док сам ја све то научио, страћно сам 15 лањаца земље, те сад морам да копам твоје кокурузе, јадна ми мајка и ало ми звонило!

Она је радикалима прибављала све то нове присталице, и у њој су се понајделикатније ствари „народу“ износиле за противнике радикалског народа.

А гле чуда из ведрог облака!

У Новом Саду покренуше социјалисте свој лист „Народни глас“, који излази сваког месеца двапут на табаку, а стаје годишње 2 К 40 пот.

А *како* они у њему пишу о радикалима и о главном уреднику „Заставином“; могли су се читаоци и из напред речерог уверити.

Овакво писање „Народног гласа“ које се у осталом не може никако одобрити, и ако радикали и главни уредник „Заставин“ не заслужују, да их човек жали, пошто су и они многе и многе нападали доста немилостиво, наравно да им не може говети већ и због тога, што ће им они доћи што-но реч хака и срушити им њихово царство основано на неистини и обмани, а штетно понајвећма за сам наш народ, а особито за његову цркву, и то оним оружјем и начином, којим су они изишли на површину.

И ако радикали имају у себи трунку политичне увиђавности, они треба што пре да кидају са својом прошлошћу и да се мире са својим досадашњим противницима — који им у осталом нису ништа урадили, до ли то, што се нису хтели покорити њиховој влади и власти и хтели да и они имају своје органе.

А то треба да учине што пре с тога, што нема сумње, да ће поред данашњег јадног нашег стања, наш народ листом отићи у социјалисте, те ће као такав прегазити и радикале и либерале и самосталце.

О *овоме* се господо радикалско-либерално самосталска немојте варати, и немојте уживати, што се данас *овако* пише у „Народном гласу“ против радикала и главног уредника „Заставиног“.

Овако ће се исто писати сутра и против либерала и самосталаца, и уредника њихових листова.

Социјалисте имају будућности и код нашег народа, које је створио Светозар Марковић, Пелагић, Нанчић, Томић и други многи.

Није ли вицевојвода радикалски јавно у „Застави“ рекао, да ће из радикала понићи социјалисте. Ал гле, „мајстори“ их преухитрише!

Нећемо да тврдимо, да у томе нема и „чивутског масла“, као што „Застава“ мисли и тврди; ал тек социјализам је на прагу и треба се за времена постарати, да му се стане на пут и да нас — помоћу туђом — не упропасти.

Наши су радикали држали, да ће се „народ“ уз њих држати увек, и да ће им што хаснити, што њихов програм већ и радикалски попови „народу“ тумаче, напуштајући катихизацију, а тумаче га „народу“ с тога, што га „народ“ не разуме, пошто је тако написан, да се може тумачити и овако и онако, и што се није смело написати, то се при тумачењу „народу“ тумачи *онако*, како ће му што већма говети.

А шта раде социјалисте? Они у свом програму рекоше народу отворено *оно*, што мисле и желе, те пошто је он написан *онако*, како у истини „народ“ мисли и жели; није чудо, што њихова странка тако рапидно расте, да ће за кратко време „народ“ бити господар, а „господа“, против које је „Застава“ а особито њена „петковача“ годинама дражила „народ“ —

као да и они нису господа —, заједно са радикалском господом, дођи у скарт и не ће се чути да су живи.

И кад то време наступи, нек не мисли ни Полит, ни Томић, ни Прибићевић, да ће они бити какви фактори и вође својих странака. Не, „народ“ ће водити са сним други људи. Нек им послужи за пример, је ли Франк загребачки Хрват, који води хрватски народ?

С тога и опет довикујемо нашим странкама и вођама наших странака: мирите се и сложите се и оканите се једном неизводљивих и лажних програма, и свађања око којекаквих тричарија и ситница, због којих ће вас историја проклињати и чудити се и вашој краткоумности и неродољубљу, да не речемо покварености.

Рачунајте са постојећим фактима и са поступањем — ових 40 последњих година — са нашим народом и од влади и партија туђинских, и не натоваривајте на своју душу и тај грех, што ће нам наш добри и безазлени народ листом отићи у социјалисте, где ће за извесно пропасти.

Ако нас време од 1861. до данашњег дана, није могло научити и нисмо у стању били провидити и уверити се, да ми Срби сами за себе ни у Угарској ни у Хрватској и Славонији, нисмо никакав одлучујући фактор, и да смо ми у опште од нашег прелаза под Црнојевићем до данас били само туђи измећари и „вукли воду за другог“; — не ће нас никад ни научити.

Ако је по некад и изгледало, као да смо тобоже и ми неки фактор у политичном животу; то је била самообмана.

Нас су у то време требали, а ми смо били наивни, те смо се за тренутни и варљиви изглед дали употребити за туђе интересе, а за своје смо се по најмање бринули.

И кад је *тако* било у оно време, док смо ми били у истини једна компактна сила — већи је део војене крајине био насељен самим српским народом —, и нисмо знали за странке са сићушним и проблематичним вођама, којима је најпречи лични интерес и њихово ја; можемо ли се надати, да ће данас код наше проклете поцепаности на странке са појетично-демагошким програмима и код данашњег постојећег стања, где можемо на прсте и у самом Срему избројати села, у којима сами Срби живе, а да и не спомињемо како материјално рђаво стојимо и у чисто српским селима, наступити за нас боља времена!

Наши кратковиди ал и себични политичари и штребери, уверени смо, да ће нам одговорити: према данашњим политичним приликама, можемо се надати, да ће нам се испунити „народне жеље“, јер нас требају.

Ej политична децо! Та била су некад — после 1860 — још мало друкчије подеснија времена, кад су нас и Мађари и Хрвати требали, а мало су и друкчији детићи водили српску политику од данашњих поп Магарашевића, Милојчића, Крајновића, Лукића и ђакона Павковића, који воде главну реч у крупним политичним питањима и њима подобним политичним патуљцима; па се није дало ништа извојевати.

Истина, било је лепих обећања и ласкања; ал кад је дошло до давања, **онда су нам дали цвоњак. А да ће нам га и опет дати, живи били па видели!**

Не треба заборавити ни на то, да су тада и Мађари и Хрвати имали друкчије вође, и нису имали оне власти, што је данас имају.

А није се дало извојевати *оно*, што су народне вође захтевале с тога, што су и они, као и данашње наше били на погрешном путу, те су захтевали и оно, *што се не може и што никад не ћемо добити*.

Ми пре свега морамо узети као што треба наш положај и постојеће државно стање те се не обмањујмо, и не заводимо наш добри и безазлени народ и са невзводљивим програмима.

Сетимо се само 1902. „септембарских догађаја“ у Загребу, када нас оно влада — по причању наших опозиционих листова — предаде за час на милост и немилост опозицији хрватској, и сећајући их се, не смећимо с ума, што би било

и што може бити, ако подобне прилике наступе, те влада рекне: е Срби, кад вама пуца тако срце за хрватском опозицијом, ми дижемо од вас руке и делите царство с опозицијом.

Што би у том случају било с нама, а шта би било не само са радикалским поповима, него у опште с нашим свештенством у Хрватској и Славонији, да влада дигне руку од њега, и да га преда на милост и немилост „народу“; о томе не ће бити с горег, да мало већма промисле и они радикални попови, који уздишу за „народном“ управом.

Учимо ми „народ“, да он буде раден и чуваран, а особито женски свет, да се окане луде моде и да научи оно, што женскињи треба за кућу и живот, а не увлачимо га у политику, у којој се не разумеју ни његове вође. Кад ћемо једном престати лудирати се са „зборовима“, сазватим да већају о данашњем положају, а особито се не можемо начудити „поповима“ па и по неком проти, да их сазивају. Та *ко* се осиње на њихове резолуције, о којима „народ“ нема ни појма, и није ли то вапијући грех повлачити „народ“ на зборове да слуша и једног Илијћа и њему подобну братију.

Стварајмо ми пре свега људе, јер има доста крајева где наш народ не живи људски, него више животињски. Шта више, има крајева, где се више брине за марву с којом заједно живи, него за себе и децу своју. Марви уступи најбоље место у једној згради, коју назива кућом.

Завиримо и по нашем Срему, Бачкој и Банату, па ћемо наћи и у њима српских породица, где женскиње не знају ништа честито скунати ни умесити. Има кућа и то имућних, у којима не можете ништа друго окусити, до ли обарених јаја.

А какав је смрад и нечистоћа у појединим кућама, у којима има по двеи три девојке ил младе с дукатима о врату и које имају по неколико свилених и од плиша хаљина и рекли; о томе би се дале читаве књиге написати, као и о томе, како се једно храни наш народ, а особито у каквом се смраду одхрањују деца.

И кад је *тако*, и никако дружчије, а уз то помислимо и на то, да многе наше просте женскиње и ако у кући имају по више крава, не знају ни краве помузти, нити сира и путера направити, дочим нам швабице у Срему с кравама отеше по Срема, и да многи и многи Србин без икакве нужде велике задужује се и продаје своју земљу; онда је крајње време, да се и ми једном опаметимо, те да увидимо шта нама управо понајпре треба.

А особито носе на души неопростиви грех они наши свештеници — попови — који обесив о клин и школу и цркву, лете по зборовима и држе раздражљиве говоре, и то и о оним стварима, о којима немају ни појма.

Крајње је време, да се једном стане на пут досадашњем политизирању наших попова, и да их меродавни упуте на свој позив и дужност.

Нека се народне вође и прваци отимају и грабе за мандате на земаљским саборима, због чега је и покренута ова „политична акција“, и нека наш народ мисли и живи у нади да ће му бити боље, ако изабере место Петра — Павла; ал српски свештеник треба да чува цркву и школу и у њима да ради.

„Народ“ ће кад тад увидети, да нит му је могао што Петар израдити, нити ће му моћи Павле.

Овим некажемо, да народ треба да бира по ново код првих избора све старе посланике; не, јер смо и сами уверени, да и међу њима има, којима је најпреча била дијурна. Ал кад већ хоћемо да бирамо друге, бирајмо на место њихове људе независне, угледне и спремне, а не штребере политичне.

Да ће социјалисте напослетку победити досадашње све наше страпке и постати господари ситуације, довољно је, да човек прочита њихов програм, у коме се вели и ово: „— — Укидање стајаће војске. — Укидање свију закона и наредјења, који ограничавају слободу агитације и изношења мисли. — Проглашење верских удружења и храмова као приватна удружења, а веру као приватну ствар оних који верују. За верске циљи,

не може бити трошен ни државни, ни жупанијски, ни општински новац. Прелаз црквених имања у општу својину. Ова добра се имају дати под кирију радничким удружењима и њихов се чист принос има употребити на културне циљи. — Државна, жупанијска или општинска организација, јавне наставе, под условом укидања конфесионалних школа. Укидање обавезне верске наставе у јавним школама. — Потпуну равноправност жена са људима. — Потпуну равноправност ванбрачне деце са законитом децом. — Упрошћење и олакшање закључака и раскидања брака. — Бесплатно правосуђе и бесплатно правозаступништво — Укидање смртне казни. — Бесплатну лекарску помоћ и бесплатне лекове. Бесплатан укоп. — Укидање свију финансијских ђумрука као и ђумрука на животне намирнице и варошких потрошарина. — Укидање монопола дувана. — Постепено увађање опште својине. — Прелаз шума у општу својину. — Максимални радни дан од 8 сахати.

Да је овај програм мало слободнији и примамљивији од радикалског и других програма, те ће га „народ“ и пре и лакше усвојити; то је баш јасно, као што је и то, да он не треба посебних попова да га „народу“ тумаче.

У осталом упућујемо попове Магарашевића и Милојчића, нек изволе при тумачењу радикалског програма, „народу“ прочитати и социјалистички програм, па ће се уверити ког ће „народ“ прихватити.

Не треба се одавати самообмани, као што мисли „Застава“, да социјалисте у Угарској не ће моћи ухватити корена, јер су против њих социјалисте из Аустрије и Немачке, а ни код нашег народа и ако су као што рече „нашли неколико млађих Срба, који су слепи код очију, и главе имају, ал још памети немају па су их завели“.

„Народ“ је народ. Њега може сваки, који му ласка и обећава оно, што њему гове, навести на сваштa.

Само Ви господо радикалска и самосталска дражите „народ“ својим раздражљивим писањем и кокетирањем, и износите у календарима слике Нзнчићеве и Светозара Марковића, твораца радикалама код Србаља; нек Вас не напенади, ако и код нас наступе оне жалосне прилике, које царују у Русији и у Бечу, Прагу и Пешти.

А кад те наступе, и опет велимо, не мислите, да ћете у њима Ви бити господари ситуације, као што сте још данас.

Та зар „народ“ наш зна радикалски програм и начела, и зар је он познавао све оне, које је бирао за „мајски сабор“? Боже сачувај! Њему су кортеши говорили, ако те и те изаберемо за посланике, они ће збацити патријарха, одузети Даљ и манастирска добра, те народу поделити. А било је и који су му говорили, да ће се и народни фондови делити, те неки из Баната донесоше са собом и торбице, да у њих свој део метну.

Видећи једног с торбицом, рекли смо му: е пријатељу, малу си торбицу донео. На тебе ће већи део допасти!

Једна Банаткиња, видећи да радикали нису првог дана кад је сабор отворен збацили патријарха, као што су јој рекли у селу, зајкала се, што не може и сутра остати у Карловцима, да види, како ће га збацити.

Шта је светина и „народ“, показује нам Русија, у којој „све ври,“ и у којој „анархија захвата све шире и шире кругове. Сваки час избија на површину нова странка, која мисли да је пронашла средство за спас државе. Али нигде не видите јаке друштвене тежње, нигде личности, чији би силни глас довео до једне јаке и систематске друштвене акције с одређеним правцем. Нихилистичка, анархистичка, социјално-демократска интелигенција, раширила је у радничком и сељачком сталежу покрет против економских односа, али им нису усадили и јасну политичку мисао. — —“

„Није чудо, ако угледни Руси у таквим приликама виде будућност своје отаџбине у најтамнијим бојама и свему се пре надају, него политичком препороду“. („Нови Србобран“ 216. бр.).

Па кад је овако у Русији, не треба

човек да је пророк, шта би тек код нас било, кад би овладале социјалисте!

За то и опет велимо нашим странкама и њиховим вођама: мирите се, сложите се и заједнички паметно и мудро радите да социјализам не ухвати јачег корена код нашег народа, јер ако ухвати, зло ћете и ви проћи!

Оканомо се ми веза и пријатељства са мађарским и хрватским опозицијама, кад ми нисмо међу собом сложни. А *каква* је искрена љубав међу нашом и хрватском опозицијом, најбоље је показао избор у Вуковару. Обе су наше опозиционе странке препоручиле својим вернима да гласају на др. Палачка, а кад овамо, а они га оставише на цедилу. „Не ћемо Хрвата“ довикују радикали својим вођама. А тако ће бити и код других избора, и многи ће и српски и хрватски опозиционалац остати на цедилу, јер стекнши не ће хтети бирати Влаѣ, а Срби опет Хрвата.

Северински банат и историја северинске жупаније

од Пешти Фрињеша.

(Наставак.)

Мункачки се владика Методије 1689. год. назива мункачким, маковичким, сепешким, краснабродским, мармарошким и владиком читаве Угарске, а нико не може озбиљно узети, да је ико могао бити владика у толико жупанија и да је толико владичанство било. Доцније владике употребљавале су крађу титулу.

Први мункачки владика је био Јован 1491. Да пре тога неје у Мункачу било владичанства, позивам се на писмо краља Матије од 1458. год., у коме се ман. св. Николе поред Мункача назива рутенско-грчком парохијом, која је колевка мункачког владике.

За време краља Матије, ни у Ердељу неје било правосл. владике, јер ердељски војвода Јован Понграц писмом од 1469. год. налаже пачелнику, судији и саветницима В. Сибиња, да ови помажу људима Макарија галицискога владике, кад дођу да од влашких попова купе десетак. Оваку дозволу не би добио владика ван земље, кад би у Ердељу било владике.[2])

Скоро је у исто доба је Ђорђе Бранковић (1496.) са братом Јованом био деспот у Срему. Ђорђе прими у калуђерству име Максим; софијски Митрополит Левита га посвети за владику у Купинову. Кад Максим не беше сигуран у Срему од Турака, оде у Влашку, где га за митрополита изаберу. Кад се одавде врати у Угарску, сазида манастир Крушедол. На скоро за тим га позове опет влашки војвода за митрополита, но жеља га је вукла за својима те се врати по други пут и умре у Крушедолу 1516. год.[4]) Мађ. краљ није одобрио наименовање Максимово за владику, и устав мађ. о томе ништа не зна, те га тако не можемо уврстити у ред мађ. владика.

Први православни владика на територијуму Угарске. био је Јован, мункачки владика. Из две дипломе краља Уласлова IV. види се да је мункачки владика зависио од ердељског владике грчко-источне вере.

Мармарошки Власи старовераци су потпадали под београдског митрополита за време краља Матије; и њихови попови несу морали плаћати никаквог десетка. О томе говори краљ у писму од 1479. год. у којем спомиње Јоанићија као београд. митрополита. Андрија Шагуна мисли, да је тај Јоанићије био ердељски митрополит, али не примећује да је Joannicius metropolita Nandoralbensis, а не Alba Juliensis.[5])

[2]) Читав тест ове врло знамените дипломе: Prudentes et Circumspecti quia is Reverendus Makarius Episcopus Galliciensis super Presbyteros Wolachales certam taxam et proventus suos exigere habet: igitur vestris dilectionibus committimus et mandamus, quatenus dum ipse Makarius Episcopus hujusmodi proventus suos super dictos Presbyteros Wolachales in medio vestri exigere voluerit, in hujusmodi exactione eidem omni vestro auxilio adesse debeatis. Secus non facturi. Ex Castro nostro Dyód tertio die festi Nativitatis virginis gloriosae.

[4]) Евгел: Ист. Србије и Босне. 453. 434. стр.

[5]) Шагуна: Историја грчко-источне цркве у Аустрији 23, 32, 47 стр. Шагуна од цитоване краљ. наредбе мисли да је закон, и позива се на први зак. чланак, као кад би пред њиме били зак. чланци. Те год. неје ни било сабора. Исти: Прилог за prometoria o истор. праву. и т. д. 5 стр. И Хавд

1557. год. је краљица Изабела Христофора наименовала за „владику фелдиодског манастира.“ Ако се гледи на време, кад га је за владику именовала, излази да је силвашко владичанство престало и да грчко-источне владике у XV. и XVI. веку још несу имали одређеног територијума за владич. дијецезу, а то се види и из тога, што су грчко-источне владике у Ердељу пре Чарнојевића узимали имена владика других крајева, од којих су крајева неки имали за себе владике; а тиме се тумачи и то, да су грчко-источне владике узимале називе по промењливим седиштима, и да владич. дијецезе још несу биле развијене.

До 15. столећа нема грчко-источног владике у Ердељу, а још мање митрополита. Ону злоупотребу, којом су се грчко источне владике називале и митрополитима, уништио је карловачки сабор 1744. год.

Тек 1537. год. наилазимо на првог ердељског грчко источног владику, коме је име Варлама.

Ђорђе Ракоција II. је 1655. год. Саву Бранковића именовао за ердељског владику православним Грцима, Власима и Рацима; владичанство се протезало на Хуњад, Северин, Бихар, Заранд, Красну, Средњи Солнок, унутарњу-Добоку, Колош, Торду, Киким и Мармарош жупаније, на кеварошки, бестерцки и белењешки округ, на сикулску и саску столицу. За северинску вармеђу је сада први пут казано, под какво владичанство спада.

Међу старе грчко-источне владике спадају и пакрачке владике. По списима ораховаčког манастира је 1524. год. био пакрачки владика Василије, 1634. год. Јосиф, 1650. год II. Василије, који су уједно и по жешки митрополити били.[6])

У 17. столећу су и у Липи, која је онда у Арадску вармеђу спадала, стално вале рацке владике. Војвода Жигмонд Ракоција у својим писмима од 1607. год. спомиње Саву Владику рацког и уз владику и рацку цркву у Липи.,[7]) из тога не излази, да је владичанство онде одавна постојало, него је за време Васте српски народ, који се у околини Липе намножио, добио владику, који није имао велику дијецезу, него је био исто тако као и владике прве у Мункачу и Ердељу који су становали по манастирима. Не зна се, докле је постојало српско владичанство у Липи јер нема никаквих података. Свакако онда је престало кад су Турци по други пут освојили Липу.[8]) (Продужиће се.)

Извјештај

о редовној сједници правосл. епар. конзисторије пакрачке, држаној 24. маја (6. јуна) 1905. под предсједањем Његова Високопреосвештенства, господина епископа Дицезана *Мирона*.

Услед отписа Његове Светости, Преузвишеног Господина Патријарха српског Георгија, позвано је овоподручно свештенство, свештеничке удове и сирочад да молбе своје за земаљску припомоћ у овој години до 11./24. јуна 1905. поднесу. — Поводом дописа високе владе издат је налог парох. звању у С. да накнадно унесе у матице крштених С. П. и С. М. из С. а тако исто и парох. звању у Д. да код Л. Б. Р. и С. Г. забиљежи додатак о разводу брака њихова. — Узет је на знање отпис Преузвишеног г. кр. уг. министра-предсједника, којим се решава спор између настојатеља манастирског и саборског одбора, а тако исто и поводом истога отписа донесена одлука високославног саборског одбора. — На замолбу кр. кот. области у Л. саопћени су истој подаци о службовању пок. пароха у Б. јереја Ј. Н. — Узета је на знање одлука Е Одбора да насељбина В. подпада под црквену општину и парохију В. П. — Дозвољено је окр. протопрезвитеру Ј. Ш. у Б. да може визиту црквену продужити и са

Јован саопћава на 65. стр. Шимон ил Стеван Симоновић 1651. онаку је титулу узимао: Archie-Episcopus Belegradiensis, Vadiensis, Marmarosiensis, totiusque Transilvaniae. Вероватно, да ону варош, што Мађари зову Будa-Фејервар, Власи на влашком језику зову Београдом. Али Београд никад неје био то исто што и Буда-Фејервар.

[6]) Чаплович: Slavonien und zum Theil Croatien II. 152. стр.

[7]) Liber Regius IV. Sigismundi Rákóczy у архиви Б. фејерварског капитола садржава три дипломе, што се на ово односе. Ракоција узима да је Владика презиме, и овако пише о њему: *Sava Vladika*, episcopus Rascianorum.

[8]) Аугуст Барањ: У успомени на Темишварску жупанију на 157. стр. такође говори о православном владици, који је становао у Липи 1606. год.

собом повести јереја П. Б. пароха у Н. П. — Позван је С. С. окр. протопрезвитер у П. да приликом предстојеће црквене визите преслуша јереја П. Б. пароха у Б. за што није ни на трократне пожурнице поднио списаније и остале с тим у свези стојеће поднеске за 1904. год. — Препоручана је молба јереја С. Б. пароха у Г. Б. високој влади за припомоћ ради лијечења. — Узети су на знање извјештаји неких свештеника, да је ради оправке цркве обустављено на неко врвјеме богослужење. — Подијељен је ради лијечења допуст од три недеље јерeју В. Ј. пароху у В. — Поводом извјештаја парох. звања у Б. да у Б. има неколико православних душа, о којима нико не води душепопечење, умољена је епарх. конзисторија будимска, да расположи са душепопечењем православних душа у Б. — На молбу јереја М. М. пароха у Б. расположено је да га околни свештеници за вријеме болести његове у парохији испомажу. — Очитовање Ј. М. и жене му А. из С. у коме се одричу уније, узето је на угодно знање. — Поводом дописа парох. звања у Н. Т. да је В. Д. из П. прешла у римокатоличку веру, а да није своје иступање из православља пријавила, умољена је висока влада да овај случај извиди и стане на пут самовољним поступцима римокатоличког свештенства — Поводом пријаве парох. звања у К. да Љ. М. удаје ради хоће да пређе у римокатоличку вјеру упућено је исто парох. звање, да узнастоји усавјетовати рећену Љ. М. да се удаје ради не одриче своје вјере. — Одређен је уреда ради распоред богослужења за цркву у Ђ. — Исписан је натјечај на мјесто парох. помоћника у В. П. — Обавјештене су воводопруче црквене општине да се столови у пјевницама не смију продавати. — Позвана су подручна парох. звања, да тисканице за икеник ваншколске младежи које вероучаку подазе и полазити морају, код Срп. Ман. Штампарије у К. набављају. — Тужба парохијана у К. против тамошњег пароха Ђ. О. издата је истоме на очитовање. — Издата је наредба да се олакша поступак при трократним покушајима мирења несагласних супруга. — Донесена је једна бракоразводна пресуда гласећа на развод брака. — Уз то је рјешено више бракоразводних и других, мање важности предмета.

Извјештај

о шестој редовној сједници правосл. српске епарх. конзисторије пакрачке, држаној 21. јуна (4. јула.) 1905. под предсједањем Његова Високопреосвећенства господина епископа Дијецезана *Мирона*.

Јереј Т. И. администратор парохије у Г. С. кажњен је ради не удовољавања дужностима и ради изгреда против реда и дисциплине, новчаном глобом од 100 К. у корист свешт. удовичког фонда. — Поводом отписа високе владе издат је налог парох. звању у Д. Р. да из матица крштених брише М. Г. — Узето је на знање саопштење високе владе, да је свешт. удови М. В. из Б. подијелила подпору од 150 К. и о томе је молитељица обавијештена. — Препоручена је високој влади молба јереја М. М. пароха у Г. на припомоћ ради лијечења. — Позвано је подручно свештенство да до 17./30. IX-ог поднесе од високославног Школског савјета затражене податке о школама. — Узети су на знање извјештаји катихета у средњим школама на територијуму епархије пакрачке о катихизирању у прошлој школској години и поводом истих издате су њеним катихетама сходне упуте. — Извјештаји окр. протопрезвитера и то новоградишког, беловарског и вођинског о времену и мјесту овогодишњих свештеничких исповиједи и братских сабора, узети су на знање. — Упућен је јереј М. Ц. парох у Љ. и јеромонах о. С. В. администратор у Б. да замјењују јереја М. Ђ. за вријеме његова допуста ради лијечења. — Подељен је допуст окр. протопрезвитеру новоградишком К. Т. — Оставка протопрезвитера А. Ђ. у В. на скрбништву умировљеног јереја М. Ј. узета је на знање, а за скрбника истоме јерeју предложен је надлежном кр. кот. суду протопрезвитер С. С. из П. — Умољена је висока влада за што скорије брисање М. С. из ркт. матица жупе у Т. и одобрење одобреног уноса у матице парохије у Б. — Услед пријаве парох. звања у Б. упућена је ц. о. у В. да Ј. Б. не смије вршити дужности црквењака и тутора у тамошњој цркви, а уједно је упућено парох. звање у Б. да конкубинат исте Ј. Б. и С. Р. поново пријави надлежној кр кот. области. — Јерeју М. Б. пароху у К. подијељен је допуст ради лијечења. — Услед смрти пароха у Б. јереја М. М. учињено је сходно расположење са истом парохијом до коначнога њезина попуњења. — Поднети су високој влади матични изводи о накнадно у матице крштених унесе-

них С. М. из О. и С. Р. из Њ. — Није уважена молба умировљеног јереја М. Љ. да му се повјери администрација парохије у Б. — Очитовање јереја Ђ. О. пароха у К. на тужбу парохијана његових узето је на знање и исти је најозбиљније опомењут да се клони биртије. — Услед тужбе П. Л. трговца у Р. против умировљеног јереја М. Љ. ради недостојног владања, повјерено је јереју С. Ј. пароху у О. да спроведе истрагу. — Ради учињених преступа кажњен је усменим укором пред конзисторијом јерej Ј. М. парох у Д. — Избору пароха у К. припуштен је јерej М. Ђ. парох у С. као једини компетенат. — Обавјештене су неке црквене општине о безуспјешном испису стечаја на парохију. — Ријешавано је више брачноразводних и других мање важности предмета.

Извештај

о седници архид. конзисторије држане у Карловци 22. јунија (5. јулија) 1905. год. под председништвом Његове Светости преузвишеног Господина *Георгија*, срп. Патријарха.

Кр. уг. министар председник одбија молбу умир. јереја П. Н. пароха у Шушму ради успостављања у парох. звање и пристављања личног помоћника. — С. О. извештава на овд. молбу да је од 2. (15.) децембра 1904. као администратору у Н. јером. о. Н. С. приномоћ од 400 К у течај стављо. — Јером. о. С. С. из В. Ремете је одређен за протопрезв. капелана у М., те је умољена епарх. конзисторија у Б. да на исто капел. место стечај распише, пошто има доста богослова без места. — Припуштен је полагању стечајног испита јер. Б. П. парох. помоћника у З. — Јер. Е. Д. админ. парохије у П. потврђен је као једини компетенат за пароха у Пр. — Позвато је окр. протопрезв. звање у З. да за Србе ђаке у тамошњој реалној гимназији поднесе оцене из владања и успеваља. — Окр. протопрезв. земунски поднеси извештај о успеху из веронауке у тамо подручним како вероисповедним тако и комуналним школама, да је у вероисповедним врло добар био, у комуналним у оне добар, а лош у Купинову, Петровчићу и Д. Товарнику, услед тога наложено је окр. протопрезвитеру, да тачно испита узроке неуспеху и конз. извештај поднесе, да би се могло сходно наређење донети, да се недостаци успеху вероначуке отклоне. — Приликом подношања извештаја окр. протопрезв. звања у В. о одржаној свештеничкој исповести, наређено је истом протопрезв. звању да наквадно одржи исповести са свештеницима М. Ђ. из Д., Д. М. и Т. Б. — Парохија у Шаренграду предана је у администрацију јером. о. Г. З. из ман. К. и решено је стечај расписати. — Известити црк. општину у Карловци, да је С. О. на молбу Његове Светости преузв. Господина Георгија Бранковића одобрио приномоћ од 800 К. годишње на у име плате свештенику при цркви храма св. Апостола Петра и Павла. — Услед молбе протојереја В. К. из К. у ствари пристављања за личног му капелана јер. Ј. Ј. из П., пре мериторног решења позвати истог протојереја, да лекарском сведочбом докаже, да због старости или слабости телесне или душевне не може парох. дужности испуњавати. — Приликом подношања извештаја прав. срп. парох. звања у В. о успеху и владању ученика Срба у тамошњој гимназији, равнатељства реалгимназије у З. и извештаја јер. А. Ж. професора и катихете из О. у тамошњој реал. гимназији, вел. гимназији, вишој трговачкој школи и о појању Срба ученика прав. вере у кр. учитељској школи за 1904|5. шк. годину, позван је јер. А. Ж. да поред сваког ученика метне специјалне оцене из горњих предмета и владања. — Јером. о. Т. У. из Ман. Б. одређен је у пакрачку епархију на администрацију упражњене које парохије, коју му тамошња конзисторија одредила буде. — Како у резиници Гутмановој у Белишћу код Вршова се налази по 100—200 Срба раденика прав. вере млађих и неожењених, који се жене Шокицама под реверзом да прелазећи у кат. веру напуштају своју веру и живећи у конкубинату с католичкињом деца им се у катол. вери на име матере одгајају, а које с тога, што на Фабрици нема прав. цркве, остају без богослужења и без исповеди и причешћа, без икакве хришћ. утехе; те да неби исти раденици и даље остали без религиозно-моралне поуке и да се ограничи по средство и православље погуби утецај римокат. жупника Ј. из В, то је на трошак епарх. фонда изаслан протојер. Л. Б. парох из О., да на лицу места све појединости и околности у горњој ствари испита и да се у име конзисторије стави у споразум с властником резиднице бароном Гутманом и да га лепим начином приволе, да се тамо у резиници подигне богомоља, и да се свештеник одржи. — На молбу парох. звања у О. решено је, да се и самоубице

— пошто су у том часу несвесни били — могу опојати — но не у цркви —, сахранити и до гробља свештеником испратити али без икакве параде т. ј. без ђака, барјака, рипида и т. д. а у погледу места, где ће така лица на гробљу сахрањена бити, спада то питање у делокруг црквене општине, чије је гробље. У горњим питањима се обратила ова конз. на св. архиј. Синод за начелно и генерално решење. — Позвана су сва парох. звања, да под личном одговорношћу пароха имају одмах након обављене протопрезв. визитације у препису доставити из контролне књиге по протопрезв. убележене опажене мане. — На молбу и трошак црквене општине у Р. изаслата су два члана конзисторије, да изврше, да ли је црква свих светих у православ. духу оправљена и да ли су слике насликане и на иконостасу намештене према прописима наше иконографије. — Изаслат је окр. протопрезв. земунски у П. да иконостас прегледа, да ли је у духу прав. сачињен и иконе смештене и насликане и ако, да и цркву и иконостас освети. — Наложено је најстрожије парох. звању у М. да исказнице о мени жителства из прошле године у року од 8 дана статистичком уреду пошље. — Спроведена ја молба П. П. свршеног богослова кр. зем. влади ради опроста година. — Одбијена је молба штампарије у Загребу, да се наложи јерому о. С. В. у ман. К. да плати дуг за дело „Знаменити Срби“. — На тужбу А. М. из Н. К. наређено је црквеној општини, да у будуће има родбини фундатора и завештатеља општинских при парастосу истих давати свеће у цркви. — Донето је 29 решења у бракоразводним парницама и 3 пресуде на развод брака гласеће.

Извјештај

о седмој редовној сједници правосл. српске епарх. конзисторије пакрачке, држаној 12./25. јула 1905. под предсједањем Његовог Високопреосвећенства господина епископа Дијецезана *Мирона*.

На допис високе владе наложено је парох. звањима у Н., Н. и Б. да се у матици вјенчаних код И. и М. А, Д. и М. Е. и Т. О. и Ј. рођ. у К. има забиљежити додатак о њихову браку. — На допис високе владе наложено је парох. звању у Ђ. да у матицама крштених код Б. У. забиљежи додатак о посињењу његову по М. У. — На иконостас у Н. С. стављене су примедбе са иконографске стране. — Извијештене су свшт. удове у Б. М. В. и Ј. О. да им тражене припомоћи од високославног саборског одбора нису могле бити подијељене. — Обавештен је окр. протопрезвитер С. С., да му је по саборском одбору подељена годишња припомоћ са 1. марта 1905. у течај стављена — А тако су обавештени и свештеници Д. П., Н. К. и Г. К. да им је 1. априла 1905. подељена припомоћ у течај стављена. — Јереј Г. К. админ. парох. у П. решен је те дужности и подељен му је мољени отпуст за епархију вршачку, а на његово место постављен о. Т. У. јеромонах ман. Б. — Јереј Т. М. админ. парох. у Г. С., споменут је да не изазива општинаре и црквени одбор и да не пречи рада њихова, већ да им у послу њиховом помаже. — Умољена је Његова Светост патријарх Георгије, да као председник св. Синода посредује да се у трговачким школама уведе наук вере као обвезан предмет. — Позвано је протопрезвитерско звање у Б., да из свог списка свештенства поднесе епарх. конз. овој извод о обављеном упису катихете Р. Г. — Позван је јереј Т. И. да извести, да ли је он благовремено овостраном поверенику јавио да не долази одређеног дана у Г. — Парох. звање у Н. Г. обавештено је да се библијска повесница у прва четири разреда више пучке школе учи по уџбенику Ј. Б. — Препоручена је молба јереја М. Ђ. високославном саборском одбору ради припомоћи. — Пожурен је кр. кот. суд у П. да што пре реши овостране предлог о именовању новога скрбника оболеломе јерају М. Ј. — Н. М., свршн. богослов моли мјесто, које ће му се дати док поднесе своју богословску апсолуторну сведоџбу. — Довршене су три бракоразводне парнице, које гласе на развод брака, и више других брачних и мање важности предмета решено је.

Извештај

о седници епарх. конзисторије, држаној у Темишвару 5. (18.) јулија 1905. под председништвом високопречасног Господина архимандрита *Иоаки Дошена* потпредседника конзисторијског.

Обављено је свечано заклињање новоизабраног конзист. члана Младена Пилића мерника из Срп. Итебеја. — По налогу вис. министарства просвете наређене су неке матичне исправке. — Узети су на знање отписи истога министарства о подељењу држ. припомоћи неким овдашњим црквеним општинама, свештеницима и свешт. удо-

вицама. — Узет је на знање извештај известиочев да је предид. расписан стечај на једно место у стип. закладе Петра Божића. — Узет је на знање отпис вел. С. Одбора о стављању у течај мировинске припомоћи јер. Јовану Крановићу, као и извештај известиочев, да је исти умировљ. јерej о томе предид. известен. — Известен је јер. Свет. Теодоровић, парох у Ечки, да му је вел. СОдбор поделио припомоћ из јерарх. фонда за лечење у износу од 150 К. — Узет је на знање извештај известиочев, да је о одлуци вел. СОдбора којом је јер. Д. Предићу као админ. фењском припомоћ из јерарх. фонда у течај стављено, исти јерej известен. — Узет је на знање извештај Преосвећеногa Господина Епископа да је опростило половину казне и последица досуђених јер. Д. Путнику овдашњим решењем. — У молењ је вел. СОдбор, да извести за које стечајеве и огласе уврштене у „Срп. Митропол. Гласник“ дугује ова епарх. власт благајници фондовској. — Узет је на знање извештај известиочев, да је због пречности за заступника ове епарх. власти у парници манаст. са рум. јерарх. којом председајало постављен др. Ст. Малешевић. — Најтоплије је препоручена „Ср. прав. просв. задруга Св. Мајке Ангелине“ у Будимпешти подручном свештенству и путем истога верним ове епархије. — Позвано је на најшњење парох. звање у Карлову због неиздавања матичног извода управи земунске болнице. — Уз припуштање избору свих компетената осим јер. Д. Мојића и Д. Путника, одређен је избор пароха у Т. Хиљошу. — Одређен је избор спетен. парох. помоћника у Т. св. Миклушу, као и избор пароха у Куману, избору су припуштени сви компетенти. — Узет је на знање извештај поверенства за стечајне испите, да су положили стечајни испит јереји: С. Станков, С. Стајић, Ј. Димитријевић, Г. Кузмановић, и Јакон Ј. Татаровић. — Одобрен је избор јер. Наума Марјановића за пароха у Н. Сентивану. — Узет је на знање извјештај прот. Ђ. Влаховића о разрешењу прот. Ј. Новаковића од администрације протопрезвитерата арадског и предаји управе истога протопрезвитерата прит. Ст. Жупанеском; уток пак Милоша Станковића против горњег акта одбијен је. — Узета је на знање оставка протођакона Ђ. Звекића на вероучитељству у средњим школама темишварским и умољен је Преосвећени Господин Епископ Дијецеан, да у погледу именовања катихете у истим школама сходно расположење учини. — Наређене су неке матичне исправке. — Ученьена је пријава овоеп. одбору против председника, потпредседника и целог црквеног одбора кетфељског због реинтенције. — Изречене су две бракоразводне пресуде. — Свега је донесено 62 решења.

Извјештај

о сједници епарх. конзисторије горњо-карловачке одржане у Плашком, дана 14. (27.) јулија 1905. године под председништвом Његова Високопреосвештенства г. епископа дијецезана *Михаила*.

Извине неких чланова о недоласку им у сједницу, узете су на знање. — Против јерeју М. О. п. у Д. поведена је фискална акција због разних тешких дисциплинар. преступака. — Притужба ц. о. потпредседника у Х. Ј. Ч. против јерeју П. В. уступљена му на најшњење. — Призив Н. Т. из Д. против ријешењу овоепарх. конзисторије у ствари притужбе његове против јерeју М. Р. а. п. у Д. поднесен је високодостојном М.Ц.С. на надлежно ријешење. — Наложенo је јерeју М. Г. п. у М. Г. да поднесе прописи изговорене народу у 1903. на надаље. — Расписан је стечај на парохију у Четвртковцу (протопрез. костајнички). — Умољена је в. в. за дозволу, да парох у Р. С. К. као катихета у С. несметано потписује ћирилицом. — Послије спроведене истраге против администратора парох. у Ј. а М. М. ријешено је: лишити истог од администрације парохије у Ј., осудити га на снашање повјерених трошкова; подједно умолити високопреосв. еписк.-дијецезана, да против истому јеромонаху сходно дисциплинарни поступак одредити изволи. — Притужба јереја Д. Ш. пароха у М. против јерeју М. В. п. у Љ. уступљена му на најшњење. — Одређен је изванредни надзор над катихетским радом јер. М. В. у школи у Љ. — Пријава правосл. срп. п. зв. у Дљ. Грач., о уредовању надлежнога кр. кот. суда са странкама прав. ријеје у нељељне и празничне дане, уступљена је в. в. с тим, да дотичнога судца притегне на одговорност и долично казни. — Извјештај протопрезвитера Ст. К. о примопредајама парохија у П. Т. и Т. узет је на знање. — Одобрен је нацрт иконостаса за цркву у Драготињи. — Умољена је к. в. за повишење подвоза општете јерeју Д. Ш. пароху у М. у сврху катихизације на школи у Ф. — Усвојен је „нацрт“ формулара за „Тједник“ о катихизацији правосл. ученика у свим основним школама, састављеним плановима овоепарх. конзисторије: јерejем Г. В. п. у П. и Д. Љ. учитељем у К. — Извјештај протопрезвитера Н. Е. о примопредаји парохије у Б. узет је на знање. — Притужба парох. зв. у М. против учитељу у М. Ј. Р. уступљена је в. в. — Потврђен је избор јереја П. Р. за пароха у К. — Молбеначе овоподруч

свештеника и свештеничких удовица за високосл. приношћ препоручене су на надлежном мјесту. — Ријешено је до 20. бракоразводних предмета. — Напоменутску узет је на знање извјештај пр. биљеж. конзисторијал. јер. П. Р. о раду пречасне Е.К. гор. карловачке од 22. августа 1902. па до 14. (27.) јулија 1905. године.

Извјештај

о осмој редовној сједници правосл. српске конзисторије пакрачке, држаној 23. августа (5. септембра) 1905. под предсједањем Његова Високопреосвећенства господина епископа Дијецезана *Мирона*.

Изречен је укор пред епарх. конз. јереју Ј. М., пароху у Д., уз сходну поуку Њ. Вис. господина епископа. — Парох. црква у Б. освећена је и за богослужење отворена. — Ј. М. свршл. богослов и коз. подбиљежник дао је оставку на том мјесту, које ће се попунити првом приликом. – Одобрене су од високе владе послане скице за цркву у В. — Обустављена је сесионална одштета пок. јереју М. М., пароху Б. — На отпис високе владе наложено је парох. звањима у З. и С. да у матицама крштених код Д. Ј. и П. В. у С. забиљежи се додатак о познакоњењу дјеце накнадном женидбом родитеља. — Према примедбама високе владе исправљено је основно писмо стипендијске закладе М. и А. Б. — Узет је на знање допис високе владе да је смрћу дјетета удове К. К. постала расправа о неправославној припадности истога дјетета безпредметна. — Исправљени су одресци о епархији пакрачкој из „Imenika dostojanstvenika i činovnika“ и поднесени предсједништву високе владе а свештенство позвано на претплату. — На допис високе владе наложено је парох. звањима у В. и Г. С., да у матици венчаних код М. и С. С., и П. и Д. П. забиљежи да је исти брак разведен. — Узето је на знање да је кр. кот. суд у П. именовао скрбником умобољном јереју М. Ј. протопрезвитера С. С. — Умољена је влада да исти јереј буде о земаљ. трошку оскрбљен у земаљ. заводу за умоболне у С. — Присутни сједници чланови узеше са болом у души на знање смрт пок. арх. И. Р. и пок. је наречено „Вјечная памятъ“. — Потврђен је избор јереја М. З. за пароха у К. — За извршење тужбених навода ц. о. у Г. С. одређен је за повереника јереј П. Б. — Одређено је опслуживање управљене парохије С. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера Ј. Ш. у Б. о успјеху из вероучке на р. г. у Б. и гимн. у В. — Јереју Т. И. враћена је његова непосредно поднесена вприч. М. Ц. С. тужба. — Јереј П. Б. парох у В. Б. опоменут је да не да више повода тужбама против себе. — Замољена је висока влада да се у цркви у В., неки нови предмети поправе. — Препоручена је молба Ј. М., пароха у Г. епарх. конз. у Н. С. на место пароха у Н. С. — Потврђен је избор јереја К. М. за пароха у С. — Уток Т. И. поднесен је вприч. М. Ц. С. — Упућена је Д. Ш. да се поврати своме мужу Р., јер њихов брак склопљен у Америци има пуну важност. — Умољена је епарх. конз. у П. за сходну одредбу парох. звању у Ј. гледе издања потребног уверења за венчање М. Ђ. — Изасланто је повереништво ради извињења тужбених навода С. Б. проти Т. И. — Усавјетован је јереј Ђ. К. парох у Л. и учитељ М. М. да се измире. — Упућено је парох. звање у П. гледе позакоњења Б. сина А. и Б. Г. у П. — Јереј Н. К. парох. помоћник у Б. именован је админ. у С. К., а сврш. богослов Н. М. из М. парох. помоћником у Б. — Умољена је висока влада да се развод брака супруга Д. и Д. К. у матице вјенчаних забиљежи. — Изаслано је повјереништво на тужбу проти С. Б. пароха у Л. ради разних преступа. — Поверено је окр. протопрезвитеру у П. С. С., да састави нове статистичке формуларе за списање народа. — Уз то је решавано преко 40. брачних и неколико мање важности предмета.

Извештај

о седници епарх. конзисторије, држаној у Темишвару 23. августа (5. септембра.) 1905. под предсједништвом Пресвећеног Господина Епископа *Георгија*.

Оверовљени су записници од прошле две седнице. — Узет је с болом у души на знање извештај Преосвећеног Господина Епископа, о смрти архимандрита Илариона Руварца а с одобрењем извештај, да је упутио парох. свештенство и братства овоподручних манастира, да смрт истога архимандрита огласити даде и да покојника на св. литургијама у току од 40 дана спомињати има; уједно је закључено, да се братству манастира Гргетега изразн саучешће. — Узет је с болом у души на знање извештај о смрти Светозара Дражића пароха срп. крстурског и члана ове конзисторије; за привр. админ. срп. крстурске парохије, постављен је јереј Милош Пејић, с. п. п. карловски, уједно је учи

њено расположење, да се иста парохија стално попуни. — На темељу наредбе вис. министарства просвете наређен је матични исправак у Ср. Крстуру. — Услед замолбе истога министарства упућено је подручно парох. свештенство на обдржавање минист. наредбе од 1901. бр. 47228. у погледу настављања датума и по нов. кал. у матичним изводима. — Узет је на знање извештај истога министарства о подељењу држ. припомоћи неким овоподручним свештеницима. — Узета је на знање одлука вел. СОдбора о стављању у течај плаће овоконзист. фискалу Дру Сави Путнику, о чему је исти фискал извештен. — Умољен је овдаш. Адм. Одбор, да таксу за неке стечајеве, расписане у „Срп. Митропол. Гласнику“ на упражњена свештеничка места, вел. СОдбору отпошље. — Извештен је окр. прот. Ђ. Вљаховић и црквена општина у Т. св. Миклушу и Куману, да се избору пароха у истим општинама приступити може. — Услед пријаве од стране ЕАОдбора, позван је на изјашњење јер. Ал. Стојковић адм. парох. иванђаначке због бесправног издавања под закуп парох. сесије. — Упућен је окр. прот. арадски, да јер. Наума Марјановића изабраног пароха новосентиванског у звање уведе, а окр. прот. вел. бечкеречки, да администрацију друге парохије срп. црњанске преда јер. Алекс. Бранковићу, досадањем админ. новосентиванске парохије. — Позван је члан осе власти јер. Илија Белеслијин парох. тем.-фабрички, да што пре обави поверени му извиђај у спору око издавања црк. столова у Кечи. — Одређен је избор систем. парох. помоћи. у С. Елемиру. — Извештен је вел. С. Одбор, да је ова конзисторија стипендију из закладе Петра Божића, поделила срп. богослову Душану Заморовићу. — Извештаји окр. протопрезвитера о катихизацији на средњим школама уступљени су на употребу конзисторијском бележнику. — Узет је на знање извештај известиочев, да је архид. конзисторији преседијално уступљена молба ђакона Силв. Перића, којом компетује на место пароха у Вингулм. — Позван је на изјашњење ђакон вршачки Силв. Перић због удаљења из места службе без претходне пријаве пароху и без сачеканог допуста од епископа дијецезана. — За катихету и учитеља српског језика у средњим школама темишварским постављен је привремено прот. капелан јереј Милан Долга. — Извештен је вел. СОдбор, да преминули умировљ. парох кетфељски јереј Јован Крстиковић није оставио за собом ни удовице, ни малолетне деце. — На предлог окр. прот. арадског Ст. Жупанског постављен је за учитеља науке о вери, и срп. језика на осн. несрп. школама арадским тамошњи српски вероиспц. учитељ Милош Ковинчић. — Предузети су кораци, да се попуни место прот. капелана арадског. — С препоруком су спроведене молбе неких свештеника и свештеничких удовица вис. министарству просвете ради получења држ. припомоћи. — Одбијен је уток црквене општине санадске и уток администр. санадске парохије јер. Добривоја Николића против овд. решења, којим је уништен избор пароха у Санаду. — Издати су фискалу на мњење списи, који се односе на међусобна потраживања јер. Милутина Думића и јер. Јов. Јовановића свештеника меленачких. — Одобрен је распоред слика за иконостас св. црквe модошке као и уговор склопљен са сликаром Ст. Алексићем за израду истих икона. — Да би се стечај на место пароха у Иванди расписати и избор истога правилно обавити могао, умољен је ЕАОдбор за обавештај, да ли је та црквена општина правилно организована, и да ли су заостали јавни терети на парох. сесији исплаћени. — Расписан је стечај на место прот. капелана у В. Бечкереку. — Донесено је неколико решења у бракоразводним споровима. — Свега је донесено 87 решења.

Статистика иселења.

Како је исељавање у Америку и Бугарску у свима крајевима, где наш народ живи, јако отело маха; било би умесно, кад би се наше автономне власти побринуле, да се о тој жалосној појави води озбиљна рачуна. Пр: установи автономног статистичког звања, дало би се то врло лако постићи. Путем парохијских звања наше могли би се у одређеним роковима прикупљати тачни подаци и о исељавању. И сам сам као парохијски свештеник у својој парохији почео од општинског бележника повремено изискивати: „Исказ о оним особама, које су добиле путни лист за иноземство“, а из кога се лепо види, ко је све и за куда добио путни лист, кога води са собом и ради чега иде. Парохијска звања већ из сопствене побуде треба да воде тачну евиденцију и о тој грани и начину кретања у парохији, јер то им је потребно као за састав бирачке листе, тако и за основу разреза парохијала, па и за многе друге појаве и службене потребе.

Када будемо имали тачних података о исељавању, можемо са много више изгледа на правилно решење приступити решавању питања: „Зашто се наш народ исељава“, питању, о коме би се дало врло много преминшљати, а које се код нас или олако узима, или се о њему без икаквих података тек нешто говори, да се не чути. Уопште је исељавање појава, која дубоко засеца у живот нашег овостраног народа, о којој би и осталој нашој интелигенцији много пре ваљало озбиљно промислити, но што (са

пуним цеповима) кљука бедни народ шупљим фразама и програмима, а све за свој лични и страначки интерес.

А сад на основу статистике о путним листовима ево неколико података о исељавању. Штета, што у држ. статистичном звању не воде бригу о баснословном српском нехату, те да уместо нас и по народности исказују број исељеника; оно зна само за Мађаре и Немађаре, а коме требају и други подаци, нека се сам засуче. Најпосле и право је тако, јер као што неби дали, да други уместо нас куса, исто тако, не треба да чекамо, да други за нас ради.

У *ужој* Угарској *августа* месеца о. г. добиле су путни лист за иностранство 10.962 особе, од ових 6742 особе ли у сврху исељења, 4220 особа пак у друге сврхе. Са овим путним листовима добиле су право исељења 9123 особе, а право путовања са другом сврхом њих 6439 особа, свега 15.562 особе и то 8795 мушких и 6767 женских.* (Према овоме је прошлог месеца извађено 10.317, а августа месеца прошле године 13.317 путних листова.) Од оних, који су добили право исељења, отишло је у Америку 6790, у Румунију 1333, у Немачку 295, у друге земље 5705 особа. *Највише* путних листова вађено је у *Торонталској* жупанији 735 (*лакле у крају, где већином Срби живе!*).

У *Хрватској и Славонији* издато је *августа* месеца 2613 путних листова (прошлог месеца 1885, а августа прошле године 1266). Право на исељење добиле су овде 3184 особе. И овде је највише путних листова гласило за Америку.

Имћај ушы слышати, да слышишъ!

Бранко.

* Овде су урачунати и сапутници, јер на један путни лист може читава породица ићи.

ЛИСТАК.

Вести.

Прослава крсног имена Његове Светости. Као сваке године, тако је и ове године свечано прослављена Његова Светост своје крсно име св. Димитрија, а уједно и дворске капеле која је посвећена спомену св. Димитрија.

У очи празника одржано је у дворској капели бденије.

У јутру је рано банда варадинска — 70. регементе — честитала Његовој Светости крсну славу, одсвиравши неколико пијеса са познатом прецизношћу.

Пред службу је свештенство оба реда у лепом броју поздравило Његову Светости крсну славу. Славослов је био високопречасни г. архимандрит крушедолски Анатолије Јанковић, који је изразивши јој одданост и љубав као својој црквеној поглавици, која је и досад а уверен је да ће и у будуће бити штит и заштитник свештенства оба реда, поздравио крсну славу, изразивши радост, што је у потпуном здрављу дочекала и овогодишњу своју славу, те најавио жељу, да је још много година у здрављу дочекује.

Завршивши свој поздрав са усклином: Живела Његова Светост!, присутни у глас узвикнуше: Живела Његова Светост!

Захваливши се Његова Светост на поздраву и одавши хвалу Свевишњему што је и овогодишњу своју крсну славу здраво дочекала, и ако осећа старосне знаке што их старост доноси, препоручивши се милости Божијој, да је и на даље одржи у животу и здрављу, благословио присутне својим архијерејским благословом.

У дворској је капели благоизволео служити Г. епископ будимски Лукијан Богдановић, а у саборној цркви г. епископ бачки Митрофан Шевић.

У капели је била присутна и Његова Светост.

У своје је време осећено славско кољиво.

По свршетку литургије примала је Његова Светост честитке од месних власти и појединаца, међу којима су били и високоблагородна г. г. генерали Кнежевић и Бојовић, овај последњи са госпођом, капетан Станко Милић са госпођом, Антоније Хаџић председник Матице српске, др. Лаза Костић, кр. саветник Стеван В. Поповић — Чика Стева.

Како су неке новине јавиле, да Његова Светост на св. Димитрија навршује 50 година од како је ступила у свештенички чин; то су јој многи и многи честитали педесетогодишњицу.

Познато је, да Његова Светост на св. Николу навршује 50 година, од како је ступила у свештенички чин.

Пред ручак је г. игуман раванички Сергије осветио водицу, а потом се отишло у трапезарије на ручак.

У великој је трапезарији било које домаћих, које званица 48, а у малој 16.

Славски је колач пресекао високопречасни г. Анатолије Јанковић, а славски су кумови били високопреосвећени г. епископ горњокарловачки Михаило и високоблагородни г. генерал Светозар Боројевић.

За тим је Његова Светост захваливши се промислу Божијем, што се Његова благодат излила и ове године над њиме, да је дочекала и ове године у здрављу у кругу својих пријатеља своју крсну славу св. великомученика Димитрија, који ју је и до сад заступао, те га моли да га и у будуће заступа, наздравила својим милим гостима браћи епископима, г. г. генералима, госпођама, капелану Милићу, архимандритима, протама, протосинђелима и свима гостима, рекавши, да нема друге жеље, до ли да и до године у здрављу дочекају св. Димитрија.

У име присутних се гостију захвали Његовој Светости г. епископ Михаило, рекавши, да и ако се један његов брат радо назива првенцем Његове Светости, ком он то право не признаје, пошто је управо он то, јер је он први под председништвом Његове Светости изабрат био за епископа, те као такав — рече — подиже чашу у име своје и своје сабраће, а и свију присутних гостију, да је наше у здравље Његове Светости са жељом, да св. Димитрије услиша наше сиповске молитве, који је Вашу Светост и досада уздржао неокаљана и цела и против отровна пера и језика, да можете погледати весела лица на прошлост, а моћи ћете и на будућност. Дела, што је Ваша Светост до сад учинила, осигурала су Вам трајније име и спомен од тућа и меда, и ми сви пливамо у радости што видимо Вашу Светост окићена у добрим делима да руководи брод црквени, па кад божаји благослов узбуде и на даље уз Вашу Светост, нема те силе, нема пера ни језика отровна, који ће наудити Вашој Светости. Живели!

Кр. саветник Срећа В. Поповић наздравио је присутним госпођама генералици Боројевићки и капетаници Милићки. Почео је српски а продужио немачки. У здравици је својој врло вешто опрао позив и дужност жена.

Патријаршијско-народни секретар др. Лаза Секулић напио је здравицу у здравље деце Његове Светости — кћери и зета и њихове деце.

Око $1\frac{1}{2}$ 4 сахата устало се од богате трпезе, те су се гости са Његовом Светости повукли у споредну собу, где су неки до 6 сахати остали, а неки раније отишли.

На појутарње је после архијерејске службе одржан парастос.

Високопреосвећена су се г. г. епископи повратили у своје резиденције, да у Сион дођу о св. Николи, ког ће дана као што рекосмо Његова Светост прославити педесетогодишњицу свога ступања у свештенички чин.

Посета у богословији. Његово високопреосвећенство г. епископ горњо-карловачки Михаило, благоизволео је приликом свога бављења у Карловцима обићи неке разреде богословије и присуствовати предавањима код млађих професора-суплената.

Високопреосвећени није био свугди задовољан са предавањем, што је у осталом и нормално, кад код нас у богословији никако да се дође до спремних и сталних професора, него се студије дају да их предају и они, који их никако нису ни слушали.

Како је у изгледу, да ће први идући св. архијерејски Синод предузети и преустројство богословије, и све, што се показало као непрактично и штетно по наставу, на боље изменути, а особито са свим дрскучије одредити квалификацију и положај професорских кандидата; нема сумње, да ће опажене мане и недостатци високопреосвећеном г. епископу Михаилу добро доћи при предстојећем преустројству.

Зашто је била аномалија, да су се код нас у богословији постављали одмах за професоре свршени руски и черновички академичари, без икаквих испита, и да су им се давале и оне студије да их предају, које нису ни сами слушали.

Ми се надамо, а с нама и сваки пријатељ наше богословије и свештенства, да ће идући св. архијерејски Синод уредити нашу богословију *онако*, како што то захтева њен углед, те је уздићи на висину, на којој треба да стоји, и да ће му једино и само *то* бити пред очима, без обзира на сваке друге обзире.

Даље је и то за осуду, што и ако се у §. 103. III. кр. рескрипта од 10. Авг. 1868. вели „да се за наображење професора богословије установљава стално стипендија са 600 фор.“, не издаје ната штипендија, којом би могли доћи до спремних професора.

Високи гости. 19 о. м. (1. Нов.) у 12 сахати пре подне учинила је Његова Преузвишеност г. фмл. гроф *Карло Аугерсперг*, ново именовани заповедник XIII. кора Његовој Светости своје подношење у друштву са својим генералштабсефом баронон *Ресенон*, генералом *Светозаром Боројевићем* на Варадину, мајором *Димитријем Михајловићем* и ађутантом *Кубинским* хусарским надпоручиком.

С њима је дошао и високопреосвећени г. епископ бачки *Митрофан Шевић*.

Његова је Светост послала своја четворопрежна каруце у Варадин по високе госте и још крушедолска, која су их и одвезли у Варадин пред вече.

Његова је Светост благоизволела своје високе госте надвркати на ручку. За време ручка свирала је варадинска банда пред двором.

= **Отварање Бачко трпезе.** Племенита ова установа у овдашњој српској православној великој гимназији, отворена је свечаним у тишини 1. Новембра н. р. о. г. Рано у јутру у 7 сахати дошли су ученици са г. управитељем Радивојем Врховцем и професорима г. г. Иваном Машировићем и Гл. Лазићем у стан удове ђе Стерао, која ће ученицима доручак давати. Г. проф. катихета И. Машировић изнео је у кратком али свршљеном и јегзрвитом говору значај ове добротворне установе и препоручио ученицима, да у целом своме животу иду стазом честитости, побожности и родољубља. За тим су се ученици Богу помолили. У „Бачку трпезу“ примљена су ове године 42 сиромашна а вредна ученика.

Гимназијска управа и професорски збор одредили су да приходи од гимназијских забава и неки приходи од у уписнине иду у ову сврху.

Познавајући родољубље наших Карловчана, као и осталог Српства, топло им препоручујемо, да својим прилозима и легатима потпомогну ову племениту установу.

Горажде † арх. Илариону. Уредник нашег листа, као брат Иларионов, добио је од пароха у Горажду г. Лазара Косорића-Поповића, следеће писмо:

„Високопречасни Господине!

Част ми је што Вам могу јавити, да је овдашњи Црквени Одбор закључио у својој првој седници на конституисању, да се у овдашњој црк. општинској писарници на виду држи портре Вашег покојног брата Архим. Илариона, у знак свог признања покојнику као српском великану, а и добротвору нашег св. храма, ког је он својим моћним пером уз аео у заштиту (Српска Краљ. Академија Глас XVI.) У истој седници (6. X. о. г.) овдашњи је Црк. Одбор изразио признање свом пајору, што је у своје време обавио парастос покојном Архимандриту Илариону. Саопштавајући Вам то, молим Вас, да ми наволите, ако имате, за неко време ради преписивања спремити покојникову слику у бојама, а ако немате, онда Његову фотографију ради увеличања.

Примите уз синовљи поздрав и израз мог дубоког поштовања.

У Горажду 18. Октобра 1905.

Јереј Лазар Косорић-Поповић
предсједник Црк. Одбора.“

Илариов је у XVI. Гласу српске кр. Академије написао расправу под насловом: „О натпису на цркви херцега Стефана у Горажду“, у којој је доказивао вервост поменутог натписа и истинитост онога, што се у њему рекло т. ј. да је херцег Стефан саградио српску цркву у Горажду.

И за ту његову одбрану и расправу, донесоше свесни Гораждани поменути закључак.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Јавна захвала.

Његова Светост, Преузвишени Господин *Георгије Бранковић* Патријарх, благоизволео је св. цркви потписане црк. општине 100 круна милостиво подарити; услед чега потписана црк. општина налази се побуђеном, да Његовој Светости и овим путем на доброчинству том топло благодари. Нека Свемогући Његову Светост још дуго поживи на утеху и заштиту светог нам православља и српске народности.

Српска православна црквена општина у Рибници, 24. октобра (6. нов.) 1905. год.

Ст. Влајковић — **Младен Проданов**
перовођа. председник црк. општине.

Дим. Ђирић
парох.

Књижевност.

У 3. св. VIII. кн. „*Бог. Гласника*“, која је ових дана изашла, на стр. 191—196 приказао је г. *Радослав М. Грујић*, катихета бословарски, једно врло важно историјско дело једног римокатоличког богослова, језуите *Николе Нилеса* под насловом: „Symbolae ad illustrandam Historiam Ecclesiae Orientalis in terris coronae S. Stephani“ (Прилози за осветљење *историје Цркве Источне* у земљама круне св. Стевана.)

Приказивач својим лепим и исцрпним приказом учинио је велику услугу нашим богословима, који до сада нису то дело познавали. Но он је одмах у почетку истакао, да је то дело „код нас остало скоро неознажено“, а у белешци је додао, како није приметио, „да га цитира ни један наш писац“.

Поводом тим желим допунити тај приказ приказивача с обзиром на ове његове истакнуте наводе. Име тог учењог и марљивог језуите није нипошто нашим богословима непознато. Име његово, као и друго дело његово „Ἐορτολόγιον πρόχειρον — Kalendarium manuale (Приручни календар за све три цркве), саопћио сам ја у расправи својој „О кољиву“ у 1. св. V. кн. „Бог. Гласника“ (стр. 18—19.) На као што сам се после из извештаја наше богословије уверио, набавила је то дело и наша богословијска библиотека. Мени је — разуме се — било познато и ово друго дело, које је сада г. Грујић приказао. Но исто је дело тачно навео већ г. Уредник „Срп. Сиона“ у бр. 11. од г. 1904. у свом чланку „Гаврило Мијакић и Павле Зорчић,

марчанске владике", те је у истом баш по Нилес-у прештампао „заклетву Мијакићеву", коју је потоњи саопћио по једној рукописној збирци свеучилишта у Будимпешти.

Толико у допуну приказа г. Грујића. Ја се уз помоћ библиотека, које су ми овде при руци, баш у овај мах бавим тим приказаним делом, те сам прикупио нешто грађе и намеран сам — ако ми послови дозволе — у овом листу саопћити „некоје допуне и исправке Грбићевој историји Карловачког Владичанства".*

Загреб, 14. Октобра. **Дим. Витковић.**

Одговори уредништва.

Црквеном одбору у Батоски. Ући ће у идућем броју.

Г. Јакову М. Радичевићу у Подгорици. Послате „Поучне изреке С. П.", пошто нису за наш лист, нијемно повраћено Вам их.

Г. И. Ј. у С. Пошто песме не доносимо, не можемо ни Вашу примити.

Г. Д. Б. у Рибници. Изволите послати списак приложника, ког ћемо бадава штампати.

Црквеној општини у Далу. Извод ће у идућем броју.

Г. У. В. у В. Ући ће у идућем броју.

Књижевни огласи.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу коју је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

* На овај Нилесов календар повео се Иларион у своме чланку „Одломак из написане пре 1891. расправе о главним моментима у животу св. Саве" посебан отисак из Летописа 42.

На њега се позвао и архимандрит др. Николим Милаш у својој књизи „Славенски апостоли Кирил и Методије", Задар 1881. на три места и то XVIII. и на стр. 199. и 359.

На Нилесове прилоге позвао се и др. Никодим Милаш 1889. у „Пропаганда, њезин постанак и данашња уредба" на пет места и навео тачан наслов, и то на стр. 97. 103. 121. 162. 196.

На њих се позвао и Иларион у своме делу „Одломци о гробу Ђорђу Бранковићу и Арсенију Црнојевићу" 1896. на стр. 100. где је и наслов навео.

На њих се позвао и Милутин Јакшић, у своме чланку „Два српска сабора" „Богословски гласник" I. кн. стр. 181. 2. и 3., где је навео и наслов.

А без сумње су се и други на њих позивали и познати им били. Прим.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Бр. Е. К. 314 ех. 1905. 81 2—3

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Софија Бекић непознатог боравишта, да је њезин муж Ђуро покренуо против исте бракоразводну парницу код ове Еп. Конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана рачунајући од дана првог увртења овог у „Срп. Сион" пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свог на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње и на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком 1. (14.) септембра 1905.

Предсједништво.

Ad бр. К. 599/106. ех 1905. 3—3 78

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено парохијско место VI. разреда у Шиклушу. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбенице путем претпостављених им власти до 18. (31.) новембра 1905 г. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Сент-Андреји 1. (14.) септембра 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 799. ех 1905. 1—2 86

СТЕЧАЈ

на упражњено место парох. помоћника у Куману II. плаћевног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 18. (31.) октобра 1905.

Председништво

Ad бр. К. 837. ех 1905. 1—2 87

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Кечи VI. плаћевног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 21. октобра (3. новембра) 1905.

Председништво.

Бр. Е К. 317. ех 1905. 2—3, 82

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Јелена Вишић непознатог боравишта, да је њезин муж Раде покренуо против исте бракоразводну парницу код ове Еп. Конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана рачунајући од дана првог увршћења овог едикта у „Срп. Сион“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога, на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње и на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 1. (14.) септембра 1905.

Предсједништво.

Бр. 368. ех 1905. 2—2, 83

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једнога упражњеног професорскога места на овдашњој *срп. правосл. вел. гимназији* расписује се овим стечај за професора *класичне филологије*.

Основна плата редовног професора је 2400 К, станарина 560 К, петогодишња повишица 200 К, са законитим поступањем на вишу плату и правом на закониту мировину. Плата суплент-професора је 1600 К, без икаква додатка.

Молитељи нека поднесу своје молбенице и потребне исправе потписаној управи до 19. новембра 1905. по нов. кал.

У Новом Саду 16. октобра 1905.

Управа
срп. правосл. вел. гимназије.

Ад бр. К. 1204/939. ех 1905. 84 1—3

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Илије Барвалца, из Боботе, против супруге му Душанке рођ. Марић, сада непознатог боравишта, расписује се едикт с тим, да се поменута Душанка овој конзисторији у року од шест месеци, рачунајући од дана првог увршћења едикта овог у „Срп. Сиону“ или лично или преко свога заступника пријавити има или место садањег свог пребивалишта означити јер ће се иначе бракоразводни поступак и без ње наставити и довршити. —

Из седнице архидијецезалне конзисторије у Карловцима 21. септембра (4. октобра) 1905.

Предсједништво.

Бр. Е. К. 288. ех 1095. 80, 2—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћевног разреда у Широкој кули, протопрезви терат лички.

Рок компетовању оставља се до 1. (14.) новембра 1905. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 1. (14.) септембра 1905.

Предсједништво.

Ад бр. К. 798. ех 1905. 1—2 83

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Иванди V. плаћевног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 18. (31.) октобра 1905.

Предсједништво.

Број 1174/IV. 1905. 3—3 79

НАТЈЕЧАЈ.

Према 16. тачци закладног писма блажене памети АЕиМитрополита сарајевског, високопреосвештеног Ђорђа Николајевића од 2. (14.) фебруара 1893. овијем се расписује натјечај на једну стипендију из његове закладе у своти од 640 К, одређену за слушаоца којег свеучилишта у Аустро-Угарској.

Компетовати могу Срби, младићи православне вјере, родом из Јаска (Сријем), а ако такових неби било Босанци и Херцеговци.

Натјецатељи имају своје молбенице, овој АЕиМ конзисторији до 1. (14.) новембра 1905. поднијети и молби приложити:

1. Крсни лист;
2. Свједоџбу о добро положеном испиту зрелости односно index и свједоџбе о козоквајама;
3. Свједоџбу лијечничку да су здрави;
4. Свједоџбу сиромаштва и
5. Свједоџбу парох. звања о владању свом и својих родитеља.

У Сарајеву 21. септембра 1905.

Предсједништво
српско прав. АЕиМ конзисторије дабро босанске

Ніколай с. р.

ДРУГИ ОГЛАСИ

Једина продаја за Хрватску, Славонију и Ријеку

ИЗВРСТНИХ АУСТРИЈСКИХ ЦЕМЕНТНИХ ПРОИЗВОДА

БЕРНАРДО БРАУН и Комп.,

Телефон: 528. **РИЈЕКА.** Брзојав: Бернардо Ријека.

разашиље **ПОРТЛАНД и РОМАН-ЦЕМЕНТ** признате безприкорне вриноће испод данашњих тржних цена.

ГРАДИТЕЉЕ — БЕТОН-ГРАЂЕВНЕ ПОДУЗЕТНИКЕ

ПРОИЗВОДИШТЕ ЦЕМЕНТНЕ РОБЕ — ТРГОВЦЕ ГРАЂЕВНОГ МАТЕРИЈАЛА.

молимо да у својем властитом интересу прије него своје потребе за будућу годину покрију, особито на наше јесенско распачавање причекају, јер ће нам тако бити омогућено вапредно

63 5—5 повољне кулове за год. 1906. закључити.

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА

ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА

АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђенаи као имају дуготрајнији, свежнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се оваке једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. —

17—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остали рукописи уређивачу „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филири од једног реда свтих слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 692. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 22

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у уторник 15. новембра 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени и произведени.

Високопреосвећени Г. *Лукијан Богдановић* епископ будимски благоизволео је јерођакона Доситеја Поповића, дворског економа рукоположити у Сент Андрији дана 6. (19.) августа 1905. г. за презитера; јереја Ђорђа Голуба пароха помашког дана 11. (24.) септембра 1905. г. у Помазу рукопроизвести за протојереја и свршеног богослова Петра Павловића рукоположити дана 14. (27.) октобра 1905. г. у Будиму за ђакона, а 15. (28.) октобра 1905. г за презитера, који је одређен за администратора парохије у Чину.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је чино и правилно рукоположити у светођурђевском храму у Новоме Саду свршеног богослова Секулу Попова дана 7. (20.) новембра 1905. за ђакона, а дана 8. (21.) новембра и. г. за презитера, који је одређен за личнога помоћника пароху у Госпођинци; а свршеног богослова Бранка Милошевића дана 8. (21.) новембра 1905. за ђакона, а дана 9. (22.) новембра и. г. за презитера, који је одређен за протопрезвитератског капелана у Ст. Бечеју.

Ad бр. К. 1274/907. ex 1905.

Наредба

у погледу одашиљања званичних списа.

Висока кр. земаљска влада у Загребу доставила је овој конзисторији следећу наредбу ради доставе парох. званьима.

Кр. угар. министар трговине саопћио је овамо, да је наредбом од 16 липња т. г. бр. 33.304. ставно изван крјепости одредбу у смислу које се опсег од поштарине опроштених листова у три смјера са 10, 20, 30, односно 5, 15, 35. центиметара, или ако имаду облик свитка, у дужини са 30 и у промјеру са 15 ст. не смије прекорачити, те да је опсег службених листова у три смјера са 10, 20, 45 ст., а оних, који имаду облик свитка, и дужини са 45 а у промјеру са 15 ст. установио.

Поштански су уреди упућени, да ове мјере прекорачујуће листове на отпрему не преузимају, те се исти имаду уз товарни лист као омоти предати.

Из седнице архид. конзисторије у Карловцима 18. (31.) октобра 1905.

Председништво.

Ад бр. К. 1328/994. ех 1905.

Наредба

у погледу прославе 50 годишње свештеничко-архијерејске службе Његове Светости српског Патријарха Георгија.

Свима подручним срп. прав. парох. званьима и управама манастира.

Његова Светост, преузвишени Господин *Георгије Бранковић* православни Патријарх српски, Архиепископ карловачки и Митрополит, навршиће на дан св. оца Николе 6. (19.) децембра 1905. благословен од Господа 50 година своје славне свештеничке, епископске и патријарашке службе.

У низу минулих 50 година је Његова Светост испуњен најсветијим и најплеменитијим осећајима, да Му св. цркву обасјају топли светли зраци небеске светлости, и мили му народ српски узнапредује у религиозно-моралном, просветном и економском погледу, учинио на свег срца препуно добрих, родољубивих и великих дела св. цркви и милом народу свом.

Сва добра и племенита срца духовне пастве, свију прав. Срба Митрополије карловачке, треба да су прожмати најтоплијим осећајима захвалности великим делима и доброчинствима и признања Његовој Светости, који их је учинио. Особито верни Архидијецезе карловачке морају за хришћанску, моралну и родољубиву дужност сматрати, одати благодарност и признање Његовој Светости и делима му.

50 година приноси на олтар Богу свемогућем наш љубљени, добри, седи патријарх Георгије топле жртве за напредак цркве и народа свог. 50 година тих добрих и великих дела, те свештеничке и архипастирске службе сачињавају један светао одсек времена, један период у историји овостране цркве и народа српског, који период мора читава наша црква, и сав народ српски овом приликом достојно да прослави.

Па да би и верни Архидијецезе карловачке поводом тим могли достојно прославити педесетогодишњицу свештеничке и архипастирске службе Његове Светости, Патријарха Георгија, дати искреног израза синовље љубави и у својим св. храмовима уздигнути топле молитве захвалности за учињена велика дела Његовој Светости, налаже се часно-истом (за манастирске управе часно-истој), да има:

1.) у очи дана св. оца Николе 6. децембра о. г. у парохијској (за манастирске управе: манастирској) цркви у 5 часова у вече звоњењем свију звона у трајању од једног четврт часа објавити узвишену свечаност педесетогодишње прославе свештеничке и архипастирске службе Његове Светости.

2.) На сам дан св. оца Николе 6. децембра има се у парохијској (за манастирске управе: манастирској) цркви после божаствене литургије одржати свечано благодарење уз сходан свештеников говор са амвона, о чему има часно-исто (за манастире: часно-ита) известити благовремено црквене општине и месне власти писмено, тако и верне у цркви са амвона на 8 дана унапред, те их позвати на учествовање у тој прослави.

Из седнице архид. конзисторије држане у у Карловцима 18. (31.) октобра 1905.

Потпредседник.

Ад бр. 955/К. з, 666. ех 1905.

Наредба

пакрачке конзисторије о главним дужностима парохијског свештенства.

Свему часном и пречасном свештенству парохијском ова реда и мирском ванпарохијском Богом чуване православне српске епархије пакрачке.

Извешћа окружних протопрезвитера о обављеној и ове године чино и прописно заједничкој свештеничкој исповијести свештенства, узела је епархијска конзисторија ова у потпуној сједници на *поволно знање*, а гледе оних свештеника, који томе чину ма с ког разлога нису могли присуствовати, издана је већ дотичним протопрезвитерима посебна одредба.

Но обзиром да се свештеници, који са исповиједи изостану, морају опоминьати, да накнадно приступе тој светој дужности њиховој, то се овим свештенство *упозорава* на одредбу наредбе од месопусне недјеље 1897. бр. 15./през. да је дужно у таквим случајевима, не чекајући посебне одредбе, исповиједити се код протопрезвитера својега, или његова

замјеника, најкасније до празника Успенија Пресвете Богородице сваке године.

Епархијска конзисторија ова узима такођер на *довољно* знање извјешћа окружних протопрезвитера о одржаним *братским саборима* и поводом тим изражава признање јереју Мирку Продановићу, пароху Кусоњском, за труд и пажњу уложену у расправу реферата свога.

Расправљајући задано питање: *„Дужност духовних пастира старати се за сиротињу (убоге, биједне) на темељу св. Писма и црквене историје, те начин и средства тога старања,“* свештенство је једногласно истакло ту дужност своју као Богом заповеђену: Бѣдите оубо милосе́рд и. ѩкоже и Ѻц҃ъ ва́ш милосе́рд҃ъ е́стъ. (Лук. VI. 36.) И као што је Спаситељ дјелима својима потврђивао науку своју, тако и духовни пастир проповиједајући и учећи науку Божју, треба да се сам према њој влада и животом својим и дјелима потврди вјеру своју, јер ѿ дѣлъ ѻ҃правда́тс҃а человѣ́ки, а не ѿ вѣ́ры е́дины́а (Јак. II. 24). А добрих дјела тражи од ученика својих сам Спаситељ наш Господ Исус Христос ријечима: Та́кw да просвѣ́титс҃а свѣ́тъ ва́ш пре́дъ человѣ́ки, ѩкw да ви́дятъ ва́ша до́бра дѣла́ (Мат. V. 16.) Добра дјела, која треба људи да виде од својих пастира, црта нам Спаситељ у бесједи својој о посљедњем страшном суду и за то по готово треба духовни пастири да предњаче у добрим дјелима, јер ће иначе чути глас Господњи: Ѩди́те ѿ мене́ проклати́и во ѻ҃гнь вѣ́чный, ѹготова́нный дїа́волу и а҃гге́лwмъ е҃гѡ. Взалка́хъ бо, и не да́сте ми ѣсти; возжда́хъ, и не напои́сте мене́; стра́нинъ бѣ́хъ, и не введо́сте мене́; на҃гъ, и не ѻ҃дѣ́сте мене́; бо́лнъ, и въ темни́цѣ, и не посѣти́сте мене́. (Мат. XXV. 41—43.) Из тих ријечи Господа видимо, да је за људе од одсудне важности — хришћанско милосрђе, јер: блаженни и милостивіи, ѩкw тіи помилованни вѣ́дятъ, и милостиња, која се указује ближњима, указује се лично самоме Исусу Христу према ријечима Његовим: понеже сотвори́сте є҃диномꙋ сихъ кратїи́ моі́хъ мі́ншихъ. мнѣ́ сотвори́сте. (Мат. XXV. 40.) А сви су људи особито хришћани, његова најмања браћа.

Имајући духовни пастир на уму дужност и важност старања за сиротињу своје парохије, он ће то старање своје вршити на разне начине, јер су разне потребе човечје, душевне и тјелесне, и јер су разнолики положаји, стања и звања људи у друштву.

За то сходно закључцима појединих братских сабора налази епархијска конзисторија ова слиједеће одредити:

1.) Сваки духовни пастир дужан је, да добро познаје прилике и потребе својих парохијана. А то ће постићи, ако се сваком згодом распитује за њихове домаће прилике. То распитивање не треба да се врши само приликом обављања разних свештенопастирских дужности, него у појединим случајевима треба нарочито посјећивати односни дом и упознавати се са невољама које тиште било све чланове његове, било појединца. Већ сама посјета пастирева у много ће случајева подићи и оснажити клонуле духове.

2.) Према болести узима се и лијек. У њеким случајевима може духовни пастир сам помоћи, а у њекима потражиће судјеловање парохијана својих. А вршећи сам дјела милости душевне и тјелесне, пастир духовни примјером ће својим утицати на парохијане, да и они тој хришћанској дужности својој удовољавају и да га у вршењу томе потпомажу.

3.) Оне, који материјално добро стоје, треба чувати и савјетовати да властитом кривњом не допану биједе и невоље као н. пр. лијеношћу, немарношћу, пијанством, расипањем и т. д. У свима тима случајевима треба што чешће одлазити у односне домове и истицати и упућивати на познате примјере радиности, марљивости, трезвености и штедње. Особито треба духовни пастир да обраћа пажњу, да уклони рђаве обичаје расипања, којих се држе и богати и сиромашни при крштавању, свадбама, дањама и т. д., те да парохијане усавјетује и убиједи о грешном поступку њиховоме, и да је за душу њихову спасоносније, да један дио оног непотребног трошка подијеле сиротињи.

Тај свој рад треба духовни пастир да одпочне са богатима, те да у конкретном случају већ унапред поради, шта више сам руководи дотичну славу и весеље сведе на праву мјеру. Буду ли богатији одступали од рђавих обичаја, сиромашни у помањкању трошкова неће се тада ни задуживати у такове сврхе.

4.) У небројено случајева потребан је парохијанима *добар савјет* у разним потребама породичнога и друштвенога живота, и у таквим случајевима треба духовни пастир да се одазове с љубави и да даде савјета или упути, гдје ће га моћи добити, или да се лично заузме за дотичнога, те тако отклони невољу у коју би дотични пао, често и без кривње своје, или је већ упао.

5.) Духовни пастир нека узнастоји по могућности да се у парохији оснују *земљорадничке задруге*, које би не само материјално помагале чланове своје, него и упућивале на боље и напредније обдјелавање земље.

6.) Свима расположивим средствима треба стати на пут *кајишарењу*, јер је то рђава црта народа нашега, да богати дављући зајам сиромашноме, изискује велике и кажњиве камате. На тај се начин не помаже него одмаже сиромаху, који не може напредовати. *Ријечју* треба против тога зла јавно устајати и жигосати такове примјере, а сиротињи прибавити иним начином потребну новчану помоћ.

7.) Засновати и удесити по један дан у пољењу, љету и јесени, да се у те дане *ради сиротама*. Такови дани могли би бити „светачци“, када и онако свијет не ради себи, па га треба поучити, да је дужан бринути се за сиротињу, јер онај који милује сиротињу, поштује Бога, даје у зајам Богу, а узвраћа му се изобилно, и биће на страшноме суду помилован.

8.) *Сирочад* треба удомити код добрих људи и узнастојати, да их под своје узму имућнији, а особито који немају дјеце.

9.) Врло су биједни у животу овом они, који су *лишени вида или слуха или говора*. Такове треба по могућности смјештавати у заводе за слијепе, глухонијеме, и у колико немогу бити примљени о земаљском трошку, треба иним начином средства намакнути. Изнемогле *старце и старице* без иће икога, треба такође препоручити бризи милосрдних људи.

10.) У врло много прилика потребна је *новчана припомоћ* и за то треба по примјеру првих хришћана да се свака парохија брине за своју сиротињу. То прописује и §. 40. слово е) Превишњега кр. Рескрипта од 10. августа 1868. и ставља црквеном одбору у дужност да *„води бригу за сироте, удовице и убоге“* и да бира слово н) *„старатеље сирота и убогих“*, који *„скупљају добровољне прилоге за сироте и убоге.“*

Епархијској конзисторији није познато, да би та одредба прев. кр. Рескрипта била досада у којој од овоподручних парохија оживотворена. За то се ставља парохијском свештенству, као члановима по звању црквенога одбора, у дужност да у првој наредној сједници црквенога одбора, упозори црквени одбор на ту хришћанску црквено-автономну дужност његову, те да се донесу потребни у том предмету закључци.

Приходи у ту сврху треба да су *добровољни*, а не присилни и опће обвезатни.

Н. пр.: *сав приход таса о задушницама* да се употреби у ту сврху, јер приликом задушница, спомена мртвих, шта је љепше и Богу угоднije, него сјетити се сиротиње, а тај је осјећај код народа нашега и онако развијен, јер сам том приликом дијели за покој душе умрлога. *Други тас* о храмовној слави и другим великим празницима, кад се душа хришћанска у весељу своме треба да сјети и сиротиње. *Добровољни прилози*, било у нарави, било у новцу при разним породичним свечаностима: крсној слави, крштењу, свадбама, а и у жалости при случајевима смрти. Духовни пастир радећи на томе, да се уклоне рђави са расипањем скопчани обичаји, треба да поради на томе, да се парохијани било у радости, било у жалости сјете и сиротиње, а у томе треба свештеник примјером да

предњачи. На тај начин треба оснивати црквено-општински сиротињски фонд.

11.) Постоје још „убошке закладе и одбори“ по политичким општинама.

Духовни пастир треба да узнастоји да се и те закладе множе, а искреним заузимањем својим заслужиће и повјерење, да у убошки одбор буде изабран.

12.) Пастир духовни нека узнастоји, да имућнији, а особито они без потомства, иметак свој опредијеле у *добротворне сврхе*, узимајући при том у обзир најпреће потребе било мјеста свога или цијелога народа.

А вршећи дјела милости душевне и тјелесне, треба духовни пастир сам да има увијек на уму и да непрестано учи паству своју, да ће онај, који указује милостињу браћи, примити милостињу од Бога и вјечно блаженство.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, дана 20. септембра (3. октобра) 1905. г. држане.

По налогу епископа дијецезана.

НЕЗВАНИЧНО.

Диплома

сл. кр. града Сомбора за почасно грађанство Његове Светости Госп. Патријарха српског *Георгија Бранковића*.

MCMV

Муниципални одбор слободног крал. града Сомбора, великом радошћу дајемо на знање свима, кога се ово сад и у будуће тиче, да смо у данас држаној ванредној главној скупштини својој закључком под бр. 270/зап. ех 1905. жељећи и сполја достојног израза дати осећају свега становништва нашег града, и оном особитом дубоком поштовању, трајном и искреном поверењу, који смо имали према Његовој Светости, Преузвишеном Господину Георгију Бранковићу прав. патријарху српском и митрополиту, овом узвишеном мужу наше домовине и према многогодишњем пуноваслужном грађанину нашег града и члану муниципалног одбора, приликом радосне педесетогодишњице свештеничке му службе Његову Светост Преузвишеног Господина *Георгија Бранковића*, православног Патријарха српског, Архиепископа карловачког и Митрополита, правог тајног саветника, члана мађ. горње куће, витеза реда гвозденог крупе I. ст., кр. српских ордена Белога орла I. ст. и св. Саве, као књежев. црногорског ордена Данилова реда великокрсника, у вечити знак неограничене захвалности, дубоког поштовања и искрене љубави према њему, изабрали једногласно и општим одушевљењем за

Почасног грађанина

и на Њега пренели сва она права и привилегије, које су до сад почасни грађани слободног кр. града Сомбора уживали их и које ће у будуће уживати.

За веродостојност тога, издали смо ову своју диплому потврђену великим печатом градским.

Из ванредне главне скупштинске седнице муниципалног одбора слободног краљевског града Сомбора држане

у Сомбору 18. октобра 1905. године,

У име грађанства сл. кр. града Сомбора

(М. П.) Имра Хауке с. р. начелник града.

[Превод с мађарског.]

Адреса

даљске црквене општине Његовој Светости Госп. Патријарху Георгију Бранковићу.

Ваша Светост

Преузвишени Господине!

Између многих и многих поштовалаца Ваше Светости, радосно очекује и смерно подписана црквена општина даљска осмитак дана Св. оца Николаја када ће Ваша Светост дочекати педесетогодишњицу Своје Свештеничке службе Богу, цркви православној и народу српском.

А и како да се црквена општина Даљска не зарадује томе дану и не благодари Богу

Свемогућем, што је Вашу Светост жива и здрава очувала, — кад је црквена општина Даљска сироче и само једног добротвора познаје, а тај је: Ваша Светост!

Тужни дани беху наступили пред долазак Ваше Светости на Патријарашки престо становницима даљским; 7000 душа имало је да живи на 2800 јутара земље, па и из те земље морао се порез и остале дање издавати. Дани и године све скупље, издаци из године у годину све већи, а посјед увек један те исти. И када је становништво даљско у том горком искушењу већ у очајање почеле падати. Провидност Божија посла на Престол Српских Патријараха Вашу Светост!

И каква разлика од оног времена до данас! Данас нема готово ни једне куће, која није добила од управе властелинства Ваше Светости земље за усјев и прехрану; нема готово ни једне куће, која парочито у зимње доба не исхрањује своју стоку добивеном храном од славне управе Вашег Властелинства. Велику је задужбину Ваша Светост учинила и Бог милостиви нека Вам награду даде, јер Ваша је Светост доиста очувала ова три села у властелинству даљском од просјачког штапа!

Но имаде и других задужбина осим ове наведене.

Ваша Светост је имала милост на Свој трошак, а место нас оправити нам и украсити цркву на Водици Даљској; Ваша Светост је имала милост место нас цео трошак око справака парохијалне цркве св. Великомученика Димитрија у Даљу сносити.

Добротом и дарежљивошћу Ваше Светости, основан је црквеној општини Даљској за будућа времена, а за наше потомство фонд: „Његове Светости Преузвишеног Господина патријарха српског Георгија Бранковића!“ којим ће се не само користити, него и дичити потомство наше!

А шта да речемо за најновију задужбину Ваше Светости, за српску вероисповедну школу у Даљу!

Некад укинута и изумрла српска школа у Даљу, васкрсава, из мртвила ју је Ваша Светост у живот привела. Данас је баш освећен и ударен темељ новој српској вероисповедној школи, коју Ваша Светост српској православној црквеној општини даљској о Свом трошку подиже, не жалећи неколико десетина хиљада круна, само да код велељепног храма св. Великомученика Димитрија засија и велељепно здање, у ком ће се српска дечица учити, „Српска вероисповедна Школа.“

Ваша Светост, многомилостиви добротворе наш!

Подајници властелинства Ваше Светости, не могу а и неће никад заборавити доброту Вашу, јер је Ваша Светост још једну и највећу задужбину учинила, а та је:

Ваша Светост од својих предшаственика није наследила примера, али је Својим последователима оставила леп пример, да се сећају сиромашних подајника Даљског властелинства и сачувају их од просјачког штапа!

Дозволите Ваша Светост, да и ми у радости нашој, што се ево приближио дан Ваше педесетогодишњице свештеничког службовања — ускликнемо из дубине душе наше: „Бог милостиви нека подари здравља и живота Вашој Светости, још многе и многе године Богу на Славу, Цркви православној и народу српском на понос, а нашој дечици на утеху!

Целујући Вам Свету и дарежљиву Архипастирску десницу

Српска православна црквена општина

У Даљу 20. октобра 1905.

Перовођа
Никола Лалић с. р.

Председник
Матија Кикановић с. р.

ПОЗИВ

карловачког одбора за прославу 50. годишње свештеничко-архијерејске службе Његове Светости Г. Патријарха

Георгија Бранковића.

Благодат свесветога Духа родила је на дан св. оца Николаја 1855. године нашој српској православној цркви *ђакона* Георгија, и по милости Промисла Божјег узвела га је набрзо на виши степен *презвитерски*, а пред скоро 24 године и на највиши *епископски*, на којему га пред више од $15\frac{1}{2}$ година наше воља српског православног народа митрополије карловачке и постави на чело црквене области наше као *Архиепископа*, *Митрополита карловачког* и *Патријарха српског*, на столицу патријарха Арсенија трећега.

Ове године, на дан св. оца Николаја, навршује се дакле пуних педесет година, како је у свештену службу цркви својој и у службу духовнопастирску постављен

ЊЕГОВА СВЕТОСТ, ПРЕУЗВИШЕНИ ГОСПОДИН

ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ,

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ И ВОЉИ НАРОДА

ДАНАС ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ АРХИЕПИСКОП, МИТРОПОЛИТ КАРЛОВАЧКИ И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ.

Пола столећа служи цркви својој слуга тај Божји животом својим, душом својом, жртвујући дух свој, дар свој, време своје, иметак свој и снагу живота својега за корист оних који су му поверени и који су му се поверили, пробијајући се по неравним и неутрвеним, често пута и веома напорним и опасним путевима кроз дуги тај низ година, пуних труда и муке, зноја и напора телесног и душевног.

За пола века, подржаван милошћу Божјом, освојио је он срце узвишенога владара својега, Његова Цар. и Крал. Апост. Величанства, **Франц-Јосифа I.**, стекао је високу пажњу витешких **владара српских,** а и поверење и уважење **народа својега,** па је на свију тих страна обасипан и обасут сјајним доказима најпотпунијега признања за предано и трпљиво поднашање терета мучне службе, за вољно и успешно вршење исте.

А на свршетку те прве половине века, изјавио је и *велики део грађанства престонице Његове Светости* жељу своју, да и овом згодом, уз топлу благодарност Богу, ма и на најскромнији начин даде израза благодарности своје и признања својега седом поглавару цркве своје. На почетку друге половине века службе Његове, хоће то грађанство да се помоли

Богу за још сретнији и успешнији наставак исте. Ретки случај педесетогодишњице свештеничке службе, коју *Његова Светост, Патријарх српски* **Георгије** здраво и сретно доживљује, вољно је грађанство то по силама својим скромно, али и прикладно прославити, па је са договора својега, 30. октобра (12. нов.) о. г., изаслало нас потписане, да у име његово као **одбор за прославу педесетгодишњице свештенства Његове Светости Патријарха српског Георгија,** припремимо и урадимо све што је потребно за извршење жеље и воље тога грађанства у том погледу.

Одбор овај није могао на првом свом састанку утврдити одмах детаљан програм за ретку ту славу, али је решио

1., у очи дана прославе, 5. (18.) децембра о. г., да се после одржаног бденија у саборној цркви карловачкој, Његова Светост свечано и прикладно са стране грађанства поздрави,

2., на дан прославе, 6. (19.) децембра о. г. да се у саборној цркви карловачкој, после св. литургије, одржи молитва благодарења Богу и том приликом Његова Светост и у цркви поздрави,

3., истога дана, после благодарења, да се у патријарашкој резиденцији поднесу Његовој Светости честитања,

4., уколико надлежна црквена власт, на поднесену молбу овог одбора, због ванредне те прилике тог дана разреши пост, *да се истога дана одржи у вече Беседа са ручком,*

5., детаљан пак програм о свима деловима свечаностима да се установи, за времена објави и тачно изведе, и

6., пошто је високи слављеник, по милости Божјој и вољи народа, поглавар целе црквене области наше, те као такав и видљиви стожер целога нашега народнога црквенога и просветнога живота, прва међу нама личност, на коју се са свију страна погледа, сматра одбор овај дужношћу својом, **известити** у име оних који су га изаслали **о свему вишереченом као власти црквенонародне наше и звања, заводе и корпорације, тако и све Србе православне у митрополији нашој, а и поштоватеље Његове Светости ван митрополије наше, с братољубном, топлом и учтивом молбом, да сви којима ово објављујемо, на дан св. оца Николаја ове године духовно с нама буду и молитвама својима тога дана да потпомогну молитве наше код Оца небесног за повољно здравље, још дуг и сретан и добрим делима богато украшен даљи живот поглавара наше цркве, Његове Светости Патријарха српског Георгија.**

Жали одбор овај неизмерно, што због неуклоњивих незгода, као тескобе у месту, зимског времена и других, не може све којима горње јавља, позвати у Карловце на прославу, нити сме на се примити одговорност и бригу да свакога кога би на тај начин позвао пристојно удоми и угости, него се са своје стране мора ограничити једино на исказану молбу о духовном учешћу и молитвама.

Али, наће ли се од браће, духовних синова и поштоватеља Његове Светости који, да га ипак срце повуче у Српски Сион, у Карловце, да

речених дана и лично учествује у светковини нашој; тај нека **до 1. (14.) децембра о. г.** жељу своју одбору овом дојави, а одбор ће се по силама својима драговољно и свесрдно постарати за стан и остало што би коме требало.

У Карловцима, 6. (19.) новембра 1905.

ОДБОР ЗА ПРОСЛАВУ ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ СВЕШТЕНСТВА ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГЕОРГИЈА:

Потпредседник:
Коста Николић,
одветник.

Председник:
Протопрезвитер ставрофор
Јован Вучковић,
ректор богословије.

Тајници:
Протопрезвитер **Иван Маширевић,**
проф. катих. у гимназији
Душан Сперњак,
професор у гимназији.

Чланови:

Бајин Јефта, срп. нар. учитељ.
Врховац Радивоје, директор гимназије.
Вујић др. Викентије, привр. проф. богосл.
Гаврилов Манарије, конзист. бележник
Добродолац Илија, књиговођа фонда Саве Текелије.
Живковић Јован, протопрезв., проф. богосл.
Зеремски Иларион, архим., проф. богосл.
Илић Станко, занатлија.
Јанковић Светозар, трговац.
Јеремић Јован, окр. протопрезвитер.
Јовановић Влада, књиговођа срп. н.-црквн. фондова.
Клисарић Моја, трговац.
Коларовић Пера, месар.
Коњевић Димитрије, кр. кот. судац.
Котур Душан, проф. у гимн.
Магарашевић Ђорђе, проф. у гимн.
Матић Марко, трговац.
Милић Душан, градоначелник. предс. срп. правосл. црквене општине
Николић Влада, архитект.
Обреновић Лазар, градски сенатор.
Пајдак Федор, повер. сигурн.
Поповић Ђорђе, главни школ. надзорник.
Поповић др. Лазар, II. градски физик.
Поповић Марко, посједник.
Рударац Димитрије, протопрезв., уредник „Срп. Спона".
Савић Јован, посједник.
Секулић др. Лаза, митроп. патр. и нар. црквн. тајник.
Симеоновић-Чоњић Јован, благајник срп. нар. црквн. фондова.
Цветић Јован, ратар.
Филиповић Ђура, ратар.

Наши парохијални домови.

Превишњи кр. рескрипт од 10./VIII. 1868., I. Б. §-ом 17. јасно је наредио да свака парохија *мора* имати свој парохијални дом. Да би ти домови што боље својој сврси одговарали, прописан је §-ом 18. у главном и план, по коме ће се они саградити.

Поређи се не може, да је добра намера руководила стараоца горњег наређења, јасно се види жеља њихова: да пароси дођу до свог *сигурног* и *удобног* стана.

Дотичући се тих §§. жалосно је, што приликом тога смемо само о доброј намери говорити; наређење пак, којим се хтела та намера остварити непотпуно је. За то и не треба никакког архитектонског нити правничког знања, да се баш овде уочи слабо и површно старање наших власти — односно нашег законодавног форума за своје парох. свештенство.

Ако се и претпоставити могло, да ће се приликом градње једног парохијалног дома употребити солидан материјал и у ту сврху згодно место изабрати, као да ће и сама власт на томе настојати; ипак се ничим не да оправдати толика нехатност, у којој је заборављено наредити, да се имају подићи и зграде нужне за смештање хране, кад је већ парох остављањем му сесије на уживање, упућен а донекле и приморан бавити се икономијом.

Али још жалоснije је, што многе парохије и пароси данас тако рећи вапију и за спроведењем поменутог наређења. Има пароха који су преживели 30 година своје мучне службе, прославили 30. годишњицу Рескрипта, и оплакали 30. годишњицу патње своје са парохијалним домовима. И после строгог наређења — да се најдаље за три године по односном нормалу имају саградити парох. домови, — сачувало се и до данас таковних парох. домова, у које ни у доба постанка тог оседелог строгог наређења, не би какав богаташ ни своје парадне коње хтео увести.

За доказ пажње и свесрдног старања наших власти о свом парох. свештенству, а као пример омаловажавања парохијана спрам пароха, и жеље пароха да дође до каквог таквог парох. стана, — може послужити тај факат, што је у једном месту благочастива општина једну општинску бикару најједноставније преудесила за парохијални дом тако, да се још дуго после тога по мирису могло закључити, ко су били предшастници дотичног пароха!

У последње време замењен је не баш много бољим један особити ексемплар — парох. дом од плетера, који је имао ту пријатну особину, да из њега змије извирују. Станови на брвна са једним редом цигала или черпића обични су; набој исто тако. Кров од шиндре, трске није редак, а кад бисмо тражили, тешко те не бисмо нашли и од сламе. Непатосане су собе врло често изузетак; двориште односно башта ограђене некако или никако; куће саме, и где одговарају нормалу и где не одговарају, већином су неоправне, тако, да се често баш по томе на први поглед и може познати — парохијални дом. Да ли прокисава, то је већ лична ствар дотичног пароха, као и то, да ли је можда заражен каквим немилим инсектима.

Све то није чудновато, кад знамо, шта све те куће нису преживеле, док нису аванзовале до парох. домова. ако већ то за једну кућу, како изгледа, и није деградација бити парох. дом. Зар се једна стара изанђала школа у недостатку парох. дома без и најмање оправке и преоправке по закључку црквн. скупштине, на пристанак парохов, а по одобрењу високославних нам власти удостојила части парохијалног дома? Немамо ли зар и таких парох. домова, чија сполашност и данас сведочи, да су то првобитне куће пропалих трговаца? Мал' те не ће и данас бити у животу један парохијални дом, чија конструкција — у колико то вредна попадија није могла скрити — са свим јасно сведочи, да је то некадањи општински „херберг". Није ли, дакле, за биртију, за трговину, за школу, за бикару и т. д. — за парохијални дом може бити!

У таким приликама, је ли онда чудо што где-који свештеник у бризи за своје

и својих ближњих здравље, откида од својих уста те зида себи свој — свакако угоднији него парохијални — дом, да макар и оно мало драгоценог здравља, што му га није неудобност парох. домова сатрла, за своје старе дане сачува, ако није рад, да изнемогао спадне на месечни дар од 50 круна. Неоправдани су онда и повици на таког свештеника, што поред парох. дома у својој кући живи.

Тешко пада та патња са парох. домовима нама, који смо кров гимназију и богословију под лабавим надзором заводских лечника, и тадање управе тако рећи окаљени неудобношћу карловачких станова, у колико због нездравости њихове писмо под извесним дефектима ступили у свешт. службу. А како ће се с њима борити будућа наша браћа, данашњи семинарци, којима је дарежљива рука Његове Светости отворила врата оне дивне палате са свима удобностима, — јадаће нам се они, ако и у том погледу не буду срећније будућности.

Како немило делују на одушевљење младог свештеника те немиле околности у погледу парохијалних домова, знамо сви, а најбоље они, чији је први корак у свештенички живот водио преко порушене ћуприје, кроз разваљену или никакву капију, преко раскопаног прага у одаје парох. дома, на којима неби свештенику позавидео ни узник по где које казнионе.

Колико је парохија са лошим парох. домовима, не можемо знати, али их је свакако велик број: — знамо пак да број парохија без пар. домова прелази стотину! И не би нас то задивило, кад не бисмо знали, да су у тим парохијама већином богате наше црквене општине. Многе од њих претвориле су се тако рећи у друштва за спекулацију, — купују земљу, зидају палате за хотеле и кавane, а свог пароха пуштају да живи по којекаквим кућеринама, и да се као последњи варошки писарчић сељака. Овде не мислимо осудити црквене општине што стичу себи иметак; него осуђујемо њихову једностраиу икономију, која би се дала упоредити са неразумним расположењем човека, који купи, рецимо, добар капут или бунду, а иде у подераној обући или бос.

Добар део кривице због оскудице парох. домова, пада и на парохе, бар на оне у богатијим црк. општинама. У много случајева недостајало је само њихово заузимање за ту ствар, коју пренебрегоше ваљда ради „масне“ станарине, или само ради тога, што имају своју наслеђену кућу, за коју не би добили толико кирије, колика им је станарина од црквене општине.

Најгоре стојимо како свагде, тако и овде са нашим сиромашним црк. општинама односно парохијама. За њих се нико не отима, осим по где који свештеник и то из фамилијарних околности, или ако је случајно добра сесија. Оне су обично школе неуких администратора, какви већ долазимо из богословије у живот; школе, којих се после „прописане“ двогодишње праксе и положеног стечајног испита пошто-пото решавамо. Брига о томе поред материјалних неприлика, апсорбује нам толико снаге и времена, да нам је мало или ни мало не остаје за рад око побољшања како моралног стања својих верних, тако и материјалног стања свога. Узимо још у обзир, да су у већини тих слабих парохија у свима дијецезама до скора, а у некима још и сада, одслуживали калуђери, који нити су имали разлога, а нити су позвани да се брину о овом последњем. Па може ли нам бити чудновато, што су те парохије у сваком погледу забатаљене и запарложене, те наравно да немају ни парох. стана или да имају некакав; — ником није требао, нико није тражио, и на том је остало до данас. А власти? Оне се задовољавају са параграфима; оне мисле ваљда, да су својој дужности удовољиле, кад су какво племенито наређење створиле. То није ни пола од онога, што се од њих тражи. Наређење једно треба и у живот спровести; тако је и с овим у погледу парох домова. Па ако је то било тешко, управо немогуће спровести за три године, што се и без наочари могло одмах предвидети. — ипак смемо отворено рећи, да се то лако могло учинити за 30 година.

На који се начин мислило доћи до новца потребног за подизање парох. домова, непознато је, премда је и у доба састављања Рескрипта, познато било, да многе црквене општине немају никаква иметка, из кога би се тај новац створио. Не налазећи одговора на то наше питање нити у Рескрипту нити у доцнијим наредбама још оправданијом држимо нашу сумњу, да се на подизање домова у смислу Рескрипта озбиљно мислило, те нам је у толико неозбиљније и оно наређење: да се најдаље за *три* године парох. домови имају подићи! Ако се до новца у споменуту сврху није мислило доћи распорезом по навесном кључу, који би у многим случајевима и насилно обављен и укупљен морао бити, — за неуспех у сваком другом случају гарантује нам размаженост наших црквених општина, које су по истинитим речима блаженопочившег епископа Никанора Грујића „примиле из Рескрипта само оно, што им доноси моралну несрећу, ... а слабо се осврћу на оно што им пада на терет и т. д.“

Узмимо дакле, да је једино средство — бар у оним црквеним општинама, које немају иметка, — да се до новца дође, распорез. 4000 Круна можемо узети да је доста за подизање куће по нормалу, какав Рескрипт за парох. дом прописује, ако још уз то претпоставимо, да се има у приправности земљиште за тај посао. Пренесимо се сада у доба постања Рескрипта, па знајући колико нагете имамо са укупљањем парохијала, који и у најбогатијим општинама износи нешто преко 2000 круна — признати морамо, а с нама и стваралаци Рескрипта, да се ни у најбогатијим парохијама не би тај новац укупио за 2 године, а у сиромашнијим ни за 20. Природан резултат и таке комбинације, биле би данашње наше „станбене“ прилике.

Са тако неповољног закључка вратићемо се натраг у намери, да потражимо друге претпоставке, које би давале изглед на колико-толико утешнији резултат.

Требало је мало више благости и промишљености у наших саборлија при стварању одредбе, али у толико више строгости и одлучности у извршних власти при извршењу исте. — Онога првога није могло бити, што се код нас на решавање животних питања не доспева због врло велике галантности у располагању с временом. Половина наших саборских седница жртвује се, рецимо, адресној расправи и верификацији посланичких мандата; строго се пази и жестоко се бори, да у народно-*црквени* сабор не уђе каква особа непођудна навесној *политичкој* странци, а најпосле нико и није крив тим животним питањима, што су тако малерозна, да могу доћи на дневни ред тек после верификационе и адресне расправе: tarde venientibus ossa! — Међутим доспева се и ако на брзу руку, да се донесе закључак о укидању црквене свести и т. сл. — Карактеристично је, да овом приликом споменемо и то, што писац „Тумача закона, повластица и т. д“ опширно „тумачи“ §§. који говоре о активном и пасивном праву набора за црквени скупштину и одбор, о „и сувише растегљивом појму“ црквене свести и т. д, и ако су баш ти параграфи довољно јасни и прецизирани, а не тумачи она два параграфска кретена (§. 17. и 18.). који врло оскудно, сакато, кретенски говоре о парохијским домовима и подизању истих.

Да пређемо на ствар. Кад се већ могло знати, да се за три године по одредби не ће моћи готово нигде подићи парох. домови, чему нам је најбољи сведок данашње стање, а први и прави кривац непромишљено и брзоплето наређење; — требало је што се тиче рока подизања парох. домова, заузети сасвим друго становиште. Рок, до кога би се свугде *морали* подићи парох. домови, није смео бити један, једнак и општи, — него је требао бити установљен према снази општина. У колико су оне снагом неједнаке, у толико је морао бити и неједнак рок, па макар он у најгорем случају за навесне општине био 20—30 год. Олакшање, уз строги и тачан надзор над извршењем одредбе гаранција су за успех; а то је баш оно главно, што не достаје

тој нашој уредби, а друго нашим бар извесним властима.

Нисмо без наде на нову уредбу о дотацији. Па крај оваких прилика, зар би била неоправдана жеља за побољшањем и ове за сада црне тачке нашег дотацијоног питања? Нарочито држимо да би било од преке потребе разбистрити и питање у погледу намакнућа средстава за подизање парох. домова, да и опет не би и евентуалне нове одредбе остале мртва слова, каквих и иначе у нашим уредбама и сувише имамо. Оскудици средстава не би било тешко доскочити.

Тешко би било чекати једну црквену општину да набави новац за подизање (и то још) парох. дома, кад је нико на то не тера; али не би било тешко *приселити* црк. општину, која нема парох. дома, да прими (макар и бескаматни) зајам из наших народно-црквених фондова, којим би *морала* подићи парох. дом. За отплату тога бескаматног зајма сума од 100—300 круна годишње морала би се распорезом осигурати, или, ако су чисто црквени приходи довољно велики, на њих потребну суму за отплату тога дуга одредити.

За подизање парох. домова добија се и припомоћ од државе; знамо да се данас до те припомоћи не долази лако; треба, тако рећи, имати већ подигнуту кућу, и тек онда се добије припомоћ, тако да би је лакше било добити за отплату зајма утрошеног у парох. дом.

Ово би по нашем мишљењу било најсигурнији, а уа то и најлакши начин да стечемо свугде парох. домове, који би задовољили жеље парох. свештенства, одговарали свештеничком угледу и околностима времена, а донекле и игијенским прописима, који се свугде у обзир узимају. А најпосле доста смо и живели од милости и милостиње. Све се бори за своја права, имамо их ваљда и ми, а и заслужујемо их: *Ἰδὲτε μὴ δἐχωνται σἐκχομἐ ἐαμἰς, ἐεἰνκο ἐἰ, ἰδὲτε μὴ ἐαῖς τἐκἐεσἰν πἐχνἰεμἰς.* (2 Кор. IX 11.).

j. C. K.

Антиалкохолизам у основној школи и у науци вере.

— Парох Владимир Милутиновић. —

Глаголя бѣ: васѣ Іисусъ мой.
Јов. 21. 15.

Нисмо поставили себи за задаћу да испитамо од куда, од када и како је то дошло, но само констатујемо да је бацилус алкохоликус инфицирао скоро цео свет. Сваки знатнији моменат у животу: венчање, крштење, погреб, свечарство и т. д. пропраћа се пићем и повећих количина жестоког алкохолног пића. Нема ли titulus a, он се ствара, позива се пријатељ на чашу разговора; gradatim долази се до тога да се пије и без titulus a, па и solo. Зараза је опћа, па у ширим круговима не баш тако зазорна. Сматра се за природно и дозвољено напити се у свечаној згоди, како веле „угрејатисе“, „расположитисе“.

А што је најгоре, и на што баш хоћемо да ударимо нагласак, то је околност да се и деца овом заразом инфицирају, а пружају им се на све стране прилике за то. Тамо отац алкохоличар шаље дете у биртију по жестоко пиће, пружа му дакле прилике да и оно од тог по њега сатанског нектара на флашице путем гуцне. Овде опет ради комодитета шаље се дете у подрум по алкохол, а „ко мед вади, прсте лиже“. Неки опет родитељи на погрешног уверења да алкохол добро чини, дају деци одређене и тачне оброке. Дете иде у биртију да зове алкохоличара оца кући, а он га напоји па отправи од куда је и дошло. А у сватовима, свечарима, зар сте једаред видели да пијана деца коло воде. Наши учитељи нам причају, да на поју тарје свечарства бива и у школским локалима „свашта“ од свечарске деце. Ето, зараза ова не штеди ни младе генерације! Изгледа да је опште уверење, да су људи: fruges — vini — consumere nati, како би рекао Хорац [1] а српски народ понаособ подражују на пиће у народу раширена песме о Краљевићу Марку, овом „песмама преуз-

[1] Ep. I. 11.

пићеном и храбром пијанцу", како рече Иларијон.[2]

Опће је уверење рекох, да редовно конзумирање извесне количине алкохола крепи, јача; па ипак неће бити дословце тако. Ево знаменити наученьак професор Dr. A. Форис* вели: „На темељу многогодишњега и знанственога искуства, нарочито гледе састава, деловања живчаног устроја и штетности, које му прете, а особито пак мозга, сматрамо, да је употреба алкохолнога пића, као пива, вина и воћнога вина штетна: јер жестока пића на темељу искуства општеђују ткањину, из које мозак се састоји. Само се по себи разумева, да је ова штетност куд и камо већа у младим годинама т. ј. кад се мозак развија". Но када би органски потпуно развијени људи били толико морално јаки, да се ограниче само на редовне малене количине алкохола ни по јада; али где је толико моралне снаге, да се опре разним социјалним искушењима, да не подлегне обичају који свом силом у разним згодама пресира на конзумирање и већих, па и великих дóза?! Какво чудо дакле да овај, или онај човек, кога животне прилике доводе чешће у „друштва" инфициран алкохолном заразом, постане и сам алкохоличар!

А шта значи бити алкохоличар, нека нам каже велики талијански психијатер Lombroso[3] кога цитирамо:

„Повест породице Јуке доказала је, да се наследство у односу према пијанству и његовим последицама показује тврдокорним и пуним проплета. Од једног пијанца Макса Јуке потиче и родило се у току од 75 година: 200 лопова и убојица, 280 слепаца, блесана, несветичавих, 90 проституткиња, те 300 прерано, у нежној доби преминуле деце; цело то потомство коштало је државу око милијон долара. — Но ова породица Макса Јуке-а није осамљен случај. Потребно је само отворити дела модерне знаности, па да нађемо више него један овакп па и чуднији случај".

„Четири брата Dufay — тако пише Targuet беху несумњиво за то одана пијанству, што им је то урођено било. Најстарији скочи у воду и удави се, други се обеси, трећи прореза себи грло, а четврти скочи са прозора трећега ката".

„Морел приповеда о неком пијанцу, који је имао седам синова: први је у 22. години полудио, други је био блесаст, двојица умреше у детињству, пети је био хировит и мизантроп, шести хистеричан, и напослетку седми честит раденик, али слабих, раздражљивих нерава. — Други неки пијанац имао је 16 деце, од којих петнаестеро умре у нежној доби, а преживело беше падавичаво".

„Но овим још није исцрпено све што се може рећи о наследним последицама пијанства. Флеминг и Демо су доказали, да не усађују само обични пијанци своме потомству наклоности греху, злочинству или лудилу, него да шта више и деца иначе умерених родитеља, која се зачну у моменту пролазног пијанства, носе у себи клицу падавичавости, одузетости, лудила, блесавости; пречесто се рађају са сасвим маленом главом и пате на душевној слабоћи која при најмањем узроку прелази у лудило. Тако загрљај једног пијаног човека може бити кобан по читаве генерације".

Из овога резултира, да је највећа несрећа у томе, што се алколизам наслеђује, прелази на потомство алкохоличара, и тако ствара безброј зала. С једне стране дакле алкохолска хередитација, с друге опет директно напијање деце алкохолом руши младе организме, разара омладину, ту уздапицу народну. Dr. Gudrum[4] тврди да је алкохол отров, да је то „најодурнији и најопаснији враг човечанства". Он је доказао да деца и са мајчиним млеком сисају алкохол, ако она тобоже ради окрепе пије жестока пића; да алкохол код деце узрокује акутно и кронично отровање; да он кнари, пречи и погоршава пробаву; да се од алкохола

[2] „Прилог к испитавању срп. јуначких песама".

* Како г. писац није доста нечитко, што је у опште нама код мађах људи, не знамо да л је мислио Форис-а или Форел-а, јер се може читати и једно и друго.

Молимо г. г. писце, да изволе а особито имена јасно и читко написати. Уред.

[3] Genie und Irrsinn. C. Lombroso übersetzt von A. Courth.

[4] Alkohol i djeca. Dr. Fran S. Gudrum.

разболу јетра, бубрези, срце, мозак и живчани систем. Он наводи да је „Кендер истражио деловање малих оброка алкохола на интелект деце у старости од 6—15 година, па је нашао, непобитно доказао, да алкохол ствара ненанредан лабилитет дечјега живчаног сустава, отупљење душевних способности, пренапетост и ослабљење моћи мишљења, растрешеност, немар, умор, поспаност; да штетно делује на ћуд и значај, те се рађа дрзовитост, непослушност, . . . код оваке се деце обично рађа прерано и сполни нагон, превремена зрелост".

Алкохол је дакле зло каквих је мало у свету, па ипак река ове заразе тече, расте, буја, шири се, али и носи и дере све што стигне — па тако рећи и без уставе. А и какво чудо, кад државе на алкохолизма граде капитал, а шире масе народне немају ни појма о томе да је алкохол отров, а сувише љубушкају се у уверењу да је окрепљујући и освежујући медикаменат — па и за децу. Део интелигентнијег друштва труди се до душе, да постави уставе и бране овој бујици. Отуда друштва абстинентна, темперенцера у иностранству, а међу нама антиалкохолична друштва „Побратимство" у Фочи, и срдачном добродошлицом поздрављени „Спас" у Сомбору. Добар почетак и у добри час, а Боже дај да се из овога заметка развије борба оштра, борба на све четири стране, рат очајан, рат алкохолу, рат уверењу да он окрепљује и да уроди плодом здравственога напретка нашега народа, плодом испражњења болница, лудница, казнионa, које према статистици добрим делом и алкохол пуни.

До данас антиалкохолизам — бар код нас — имаде свој извор у приватној иницијативи; званични кругови као да још неувиђају потребу антиалкохолистичке акције. Радосна је новост наредба угарског министра у погледу борбе против алкохола у школским уџбеницима, коју ће без сумње наша стручна школска анкета прихватити и оживотворити.[5]

Школа би била моћан фактор у борби тој. Њен посао не би смео бити само негативан у томе правцу т. ј. да укори, казни, посаветује дете за које дозна да се алкохолизира него позитиван, намеран, с планом удешен утецај на неразвијено дете, да га развије у правцу, да самостално одбија и помисао на пиће жестоких пића, својом снагом и из уверења.

У ову сврху потребно би било у школске уџбенике унети серију антиалкохоличких чланака или штива, у којима би се по могућности у конкретизованом облику износила штетност алкохола по здравствено, морално, и материјално стање човеково. Учитељство би пак требало примити антиалкохолистичку наставу као ствар љубави своје спрам повереног му подмлатка, који под честим дејством отровног алкохола љуто страда, и као потребу срца, које код правог васпитача куца за срећу и напредак васпитаника; — ниподшто пак као нови терет и дужност, него као наравни развитак наставног организма. Када се јавни насади поверају пажњи публике, како да антиалкохолизам код деце не препоручимо пажњи учитељства и школе бар?!

Но ако посмотрамо постојеће уџбенике — читанке у комуналним школама Троједничким у светлости антиалкохолизма, чудом ћемо се зачудити. У три књиге уџбеника, читанкама II. III. и IV. разреда — осим једног јединог изузетка[6] — нигде ни спомена о отровности алкохола, напротив не пропушта се навести као да је чашица жестоког пића нека окрепа, тако у читанци II. раз. 29. 70. чланак.

На почетку сваке читанке згодно су одштампани „школски прописи", колико користи када би деца чим отворе читанку на том видном месту, међу школским прописима читала фетом наштампане речи: деца не смеју ниподшто пити жестока пића, јер у њима има отрова.

Кад већ школски уџбеници уз „дивљи першун, велебиље, бунику, отровне гљиве", не војују и против алкохола као отрова, који је узрок не само силних бо-

[5] Срп. М. Гл. 16. III.

[6] Читанка IV. разреда. „Дјечји злотвори на столу.

лести, него и превеликог процента морталитета у нас, а особито кад наше деце (познато је да жене у бабињама пију ракију), против алкохола који је отац неморала, обсцености, ласцивности, дужни су учитељи и свештеници својом побудом латити се бојевног оружја.*

За овај рат потребан је заједнички прављени Feldzugsplan. Код ушколавања деце присуствују према закону и дечји родитељи, каква дивна згода да им се поред осталих упута каже, да и школа саветује и морално забрањује давати својој деци жестока пића, јер у њима имаде отрова који шкоди дечијем здрављу, а и заглупљује их, тако да теже уче у споро у наукама напредује.

О св. Сави сакупљено је у школи поред других и опет леп број родитеља, ево згоде да се попови и антиалкохоличка поука родитељима — благослов св. Саве неће изостати.

О годишњим испитима не пропуштамо се обратити ученицима кратком поуком. Додирнимо се и антиалкохоличке теме том приликом, али се окренимо и присутним родитељима у тој ствари!

Немачке школе практикују с времена на време слати родитељима ученичким цедуље, којима се подржава веза међу школом и домом и потсећају родитељи на дужности своје према деци,[7] — добра мисао, примимо је и ми у свој план, али уврстимо у њих и антиалкохолички елеменат.

Испитне наградне књиге наврсно би послужиле у овој мисији. — Но осим свега овога, наћи ће нољан учитељ још много згода и прилика предавањем разних чланака, да децу и антиалкохолистички васпита.

* Поштовани предни млади г. писац, нека нам као старијем не замери и нека послуша наш савет, да престане без нужде употребљавати стране речи.

Ми знамо једног старијег писца, који „обичествује" употребљавати врло често стране речи; но исто то чини ни сујете да га други држе за „учењег".

Ако смо ради, да нас они који читају наше саставе и разумеју, пишимо им тако, да не морају завиривати у Fremd-Wörterbuch, шта значи која реч. Уред

[7] Christlich-pädagogische Blätter. XXIII. Jahrg. S. 38. Wien, 1900.

Свештеник. Као интелигентан члан друштва, свестан је он пагубних последица толико развијеног алкохолизма у српском народу. Свестан је да је и алкохолизам једна јака котва, која кочи точак напретка нашега народа на пољу здравственом, моралном[8] и материјалном. Тако као интелигентан члан друштва, а као свештеник знајући „ꙗ҆́коⷤ т҃ѣлеса҆ на҆ша҆ хра́мъ живы́щагѡ въ на҆съ Ст҃а́гѡ Дх҃а҆ сѣ́ть,"[9] знаде и то да се тај храм Духа св. пречесто скврни алкохолом „въ не́мъжи ѣ́сть кла́дѧ" како каже божествени Павле,[10] и да скрвници тога храма царство Божје наследити неће,[11] с чиме се и Златоусти тврдо саглашава[12]; — настојаће из љубави и страха да му поверена паства не пропадне[13] свом снагом, да сузбије тако одомаћену употребу алкохола, да уздрма дубоко укорењено уверење пастве о корисности жестоких пића и по здрављe дечије. Црквене проповеди у овоме правцу неће остати без некога ефекта, но потпуни ефект постићи ће тек тамо, где су слушаоци антиалкохолистички васпитани.

За ово васпитање поред дома најзгоднија је школа, а свештеник је као катихета позван да узме учешћа у антиалкохолистичком васпитању деце, — посредством науке вере.

Док дође ред — и ако добри и милостиви Бог да — потрудићемо се да у катихезе, које смо у „Богословском Гласнику" почели штампати, унесемо читав антиалкохолистички систем, пошто смо уверени да без тога не сме остати наставa у вери односно рел. моралу, која је позвана да у дечија срца уљеје колико љубави према врлини, толико одурности према греху, — а алкохол је један од

[8] „Одломци из пастирског дневника". Јован Ж. Бута. „Пастир Добри", страна 70.

[9] 1. Кор. 6. 19.

[10] Еф. 5. 18.

[11] 1. Кор. 6. 10.

[12] Омилија на оне који пијанче.

[13] Пр. С. 31. 6. — [Моли бисмо и г. писца и остале писце, да изводе код навода навести тачно назив. Јер н. пр. колико њих има који не знати, шта значи ово: Пр. С. Ако значи — што држимо да је и г. писац мислио Приче Соломонове, онда се тај навод не може тако скратити.

Буни нас само то, што се у 31. 6. прича не вели оно што г. писац наводи. [Уред.]

седам родоначеоника греховских. Но док се то не збуде, учинићемо већ сада неке преко потребне напомене.

Молитва Господња.[14] Четврта молба: ...хлѣбъ нашъ насѣщный дажь намъ днесь.. у овој молби молимо, да нам Бог да све, што је телу и души потребно. За тело је потребна храна (пиће), одело. Какво пиће? Чиста вода. Жестока пића су телу непотребна, шта више шкодљива. За ову тему може се сачинити посебна катихеза, у којој ће за степен предавања згодно послужити за децу интересна библијска приповетка о Израиљцима у Мери.[15] или о стени на Хориву из које од ударца Мојсејева потече вода.[16]

Седма молба . . . **но избави насъ отъ лукаваго**. Овде молимо да нас Бог сачува од лукавога ђавола, особито од греха и вечних мука. Шарелман[17] каже: „Der Maler, der den Teufel uns glaubhaft malen wollte, der müsste ihn malen mit der vollen Flasche als Symbol seiner stärksten Kraft". Ја налазим за нужно, да и ми нашим катихуменима код ове молбе кажемо речи Шарелманове, јер лукави као што је познато из пуне флаше алкохола точи: безсрамне речи, такве песме, богохулства, неморал, дакле грехе против треће, седме, десете заповести, који човеку спремају вечне муке, од којих баш и молимо избављења у овој молби.

Трећа заповест Божја. Не потежи узалуд имена Господа Бога својега.. Узалуд потеже име Господа Бога својега онај т. ј. који Бога грди или ружно говори о Богу. Богохулство је јако код нас Срба раширено, то и деца посведневно на жалост чују. Овај се грех особито градира у пијаном стању — али и казна је према греху. Овде испореди содомско стање са данашњим; сумпорни и огњени дажд био је казна за овакви грех. Укажи на разне болести на народу, стоци (свињама), виновој лози и т. д. — као казне за богохулство. Позови у примени на чување од овога богомрског греха и од пића алкохола, који овај грех рађа.

Четврта заповест Божја. Сећај се дана одмора, да га светкујеш... Недеља је дан светковања, молитве и добрих дела. Има људи који веле: недеља и празник је за жене дан одмора и разоноћења. Па какво им је то разоноћење, да ли хришћанско? Ништо! Погледај у те дане у биртије, па ћеш видети пијане људе где лармају, вичу, псују, грде, праве читав пакао, а у том пијаном паклу ђаво најгоднije лови душе људске. Недељом ради пића највише душа пропадне. Децо, када одрастете не опијајте се у дане недељне и празничне, јер ћете тако претворити дан Божји у дан сатанин — изгубићете душу. Разоноћење ваше нека буде у те дане: молитва, добра дела, читање ваљаних и богоугодних књига, шетња у природу Божју, лепа песма и т. д[18]

Пета заповест Божја Пит. 227. Када не смемо слушати своје родитеље? . . Када нам заповедају да грех учинимо. Родитељи више пута нуде а и терају децу, да пију жестока пића. Неки родитељи можде и незнају да је то за њихову децу отров, но деца која иду у школу знају то, а знају и то да се из пића рађају сваковрсни греси, па за то треба таку понуду учтивим начином да отклоне. За ступањ предавања послужиће библ. повест о апостолима Петру и Јовану пред синедрионом[19] — „..... **ащи правѣдно ѥсть предъ Богомъ, васъ послѹшати паче, нежели Бога, сдѧите**".

Шеста заповест Божја. Пит. 230. Ко греши против свога живота? . . 3). који шкоди своме здрављу, особито неумереношћу и гњевом". Према научној основи за опће пучке школе у краљевинама Хрватској и Славонији уче ученици IV. разреда неке партије из физиологије, процедура колања крви нпр. позната им је. Користећи се овим дечијим предзнањем, разложиће им катихета, како колање крви разноси алкохолни отров по целом телу тако, да се разболе бубрези, срце, мозак,

[14] Катихизис Др. Георгија Летића.

[15] 3. Мојс. 15.

[16] 2. Мојс. 17.

[17] H. Scharrelmann. Weg zur Kraft der herzhaften Unterrichte, zweiter Theil. Hamburg 1904.

[18] Овде је и преосвећени Летић напоменуо: „много гријеше они, који се у те дане опијају..."

[19] Д. А. 4.

живчани систем, те да често пута и сама смрт наступи. Даље ће навести: здравље и живот нам је дао Бог, а не ми сами, а ко га пићем алкохола самовласно одузима, постаје самоубијца, рушитељ права Бога, Господара живота и смрти. Таки самоубијца убија не само тело, него и душу, јер му последње дело бива смртни грех, који се никада више неможе поправити.[20] Библијска повест о самоубијству Саулову пред Филистејима. Самоубијцама се ускраћује црквени погреб.

Седма заповест Божја. П. 238. Шта треба да чинимо, да останемо стидљиви, невини? Овде додај и 4.) да нипошто не пијемо жестоких пића, јер од њих се рађа снака бестидност, коју Бог љуто казни. За ступан предавања, библ. прича о пороту.

Уваживши ове напомене, могао би катихета, са изгледом на успех, већ сад стати у редове бораца у светој борби против демону алкохолизма код деце, оцу премногих зала. До пуне победе би довела до душе једино кооперација цркве, школе, државе и дома. Ако смо принуђени оставити на страну наду, да ћемо државу у догледном времену задобити за ту кооперацију, не очавајмо ради помоћи од стране дома, он ће нас збиља помоћи чим буде свестан тога да он управо помагати треба и мора. Овде ћемо споменути само ово: ето колико је сретних очева, којима се првенац родио, ушло у парохијско звање веселих очију и бијућа срца, да најаве рођење и узму знамење. Па да ли смо ми употребили ту згоду, да упутимо сретнога оца како ће васпитати ту новорођену женицу ока свога, у вери, у моралу, антиалкохолизму?! Одговорите сами. О када би нам била при руци књижица у том смеру написана, популарно, ли за тај случај, да ју прижимо новоме и сретном оцу, колико користи! Држимо да би дом тога оца постао тако помагач катихетин и учитељев.

Јамена, на дан св. ап. Томе 1905.

[20] Dr. Friedrich Justus Knecht. Praktischer Commentar zur biblischen Geschichte. Freiburg im Breisgau. 1904.

Мало се разведрава...

У Сомбор су саде упрле многе српске очи, па се са снакојаким очима гледа и види, шта су сомборски Срби учинили, када су српског патријарха за свога почасног грађанина изабрали. Боже мој! друге вароши, па у тима баш и Срби бирају сада себи за почасне грађане Андрашију, Апоњију и Кошута, а у то исто доба и Сомбор бира себи почасног грађанина!... Сомбор варош је прва у овостраном Србству, која и Србина има за свог почасног грађанина, па ма како се промениле околности, касније потомство ће ма и на аката моћи видети, да су у том Сомбору икак живели Срби, да су тамо нешто и важили, кад је читава муниципија српског патријарха бирала и изабрала себи за свога почасног грађанина! Зар то не даје читавом Сомбору бар и у неколико обележје српске вароши?! Нећу да разгледам, јесу ли Сомборци то и у виду имали при томе чину, ал' факт је, да су и то постигли. Па шкоди л' то данас што год нашем Србству, што су Сомборци кадри били својој вароши српски тип дати?

Наша журналистика или се није на тај чин ни осврнула, или га је пак осудила, људе своје странке, који су за то били, проскрибирала и преко читана ствари се несланим вицевима вицловала, и све је учинила, да се та ствар од великог замашаја, омаловажи. Доста је жалосно, што наша журналистика и овом приликом сама даје себи сведочбу сиромаштва и потпуног поманькања сваке свесности журналистичког позива.

Ми Срби живимо овде у широј Угарској у погледу своје цркве, као самоуправни народ. Црквена наша поглавица, патријарх наш је репрезентант свега тог нашег у црквеним стварима самоуправног српског народа. Па кад ми, а нашом иницијативом и страни дижу углед томе патријарху српском; зар се онда не одликује тиме и сав српски народ. Зар се не диже тиме углед и свему народу српском. И зар то не треба предочити томе народу, па и учити тај народ, да

није доста патријарха само имати, него да га треба и поштовати. Упознати треба народ са свима тима примерима, са којима се таково поштовање одаје и указује. Врло се добро сећам, да је Њег. Светост пре две-три године при једном великом дворском ручку од стране Њег. Величанства толиком пажњом одликовања, да је имала места баш с десне стране до Њег. Величанства и да је Њег. Величанство за време читавог ручка највише баш са Њег. Светости говорило.

Па шта су наше новине о томе писале? Ево шта: две недеље су трубиле, како су већ и саме вести потпуно неистините да је наш патријарх и био позван на дворски ручак, а камо ли да је тамо и био. Или тек веле, да је патријарх једва у буџаку добио место и да је игнориран био, и тек када је „Српски Сион“ потврдио, да је Њег. Светост заиста била тамо, шта више и одлично седиште добила; онда су наше новине тек само престале трубити тенденцијозне неистините вести, у место да су знале осетати и приметити, и у место да су и народ упозорили и обавестили, да Њег. Величанство, када је при своме дворском столу поделио нашем патријарху почасно место с десне стране до себе, да том приликом није само према Георгију Бранковићу патријарху пажљиво било, него да је тим чином одликовало и цео српски православни народ... Е, ал' тешко је то преко зуба превалити, кад се лепа реч мора и о српском патријарху рећи, јер онда новине не би вршиле „своју народну мисију“!!! Зар да се наш народ не обавести, да се на надлежном месту и онда води о њему рачуна, да се онда тихо одликује, кад народ о томе и не снева, шта више кад му се журналистика његова од тога тенденцијозно и са поквареним укусом и отреса?!

Злонамерну пакост могли смо видити из недавнашњег броја једног дневног гласила, који на српском језику излази, да је избор Њег. Светости за поч. грађанина у Сомбору подмештена ствар, само да би Његова Светост добила Леополдов орден и баронат. Та то је пуко обмањивање народа, и огледало покварености. Не знам хоће ли и какво ће одликовање постићи Њег. Светост сад о св. Николи од стране Њег. Величанства, али ако би буди каково и дошло, дошло би оно уједно и као одликовање Српства, па заиста је жалосно, да се може наћи у Српству људи, који се поводе за човеком који данас на сва уста вичe против одликовања наше црквене поглавице Заиста се данас једино тактичности Његове Светости може приписати, да се о српском народу ипак рачуна води и да тај српски народ још и угледа има. А ако су и Срби Сомборци са тим својим избором Њег. Светости за свога поч. грађанина ма и најмање допринели, да се путем одликовања српског патријарха и од надлежне стране и сам српски народ одликује; онда се ти Сомборци са тим својим чином још већма само хвалити и поносити могу, јер дигоше угледа и самом српском народу, и урадивши то, показаше да су поштоваоци своје црквене поглавице. И дај Боже угледао се на њих и остали српски народ, дај Боже да и остали српски народ прогрли свога патријарха, а Њег. Светост пак да доживи, да види себе окружена у великом јату свега српског православног народа, па с поносом да узмогне рећи, да Она с народом, а народ с њом — живи, стоји и мре.

К. В.

Сомборска депутација код Његове Светости.

Позната је ствар свима штованим читаоцима овог листа, да је мучицијија слоб. и кр. вароши Сомбора, ради сећања на педесетогодишњицу онога дана, када је Њег. Светост на се узела свештенички чин, у незаванашњој седници својој без разлике вере, народности и странака једногласно изабрала Њег. Светост за свога почасног грађанина и закључила, да о томе чину постављену диплому путем депутације Њег. Светости преда.

Депутација од 22 члана из Сомбора предстала је 6. (19.) о. м. Њег. Светости под вођством свога градоначелника. У депутацији је било 4 Римокатолика, 2 Јевреја и 16 Срба.

Њег. Светост примила је депутацију врло љубазно и на поздрав изасланства је дирљиво одговорила и видело се из свега, да је Њег. Светост била веома пријатно дирнута са изразом тога одликовања, које му је сомборска муниципија указала.

Колико је овај призор импозантан био, ево шта нам прича један члан изасланства: Нема тишина, сви чланови у најсвечанијем руху, пред патријаршким престолом .... одједанпут се отворише врата и ступа са сигурним ходом, а благим лицем Њег. Светост, сед старац у црвеној ризи, лик свеца а не патријарха, па на громки поздрав депутације „живео", — он све тихо и немо благосиља. Једа хвата човека, жмарци те пролазе, толику богобојажљивост улева у тебе тај свечани призор, јер те убеђују о твојој маленкости, кад видиш, да је и тај велики патријарх само један скромни слуга и служитељ олтара божијег ..... уједно те и милина обузима, јер видиш да си пред патријархом српским, поносиш се, што и иноверцима приказујеш своју црквену поглавицу, те им очигледно осведочаваш, да су Срби народ, који има своју засебну старешину црквеног, који је патријарх свима православним Србима у земљама круне св. Стевана. Ал' и на Његову лицу видиш тронутост, јер осећа, да је пред њим један одани и привржени део повереног му народа, и дошао је да га одликује одличјем са којим као свог бившег сугрђанина највише одликовати може.

Чланови изасланства стигавши пре подне влаком у Карловце, прво су отишли на св. литургију, затим су прегледали резиденцију и патријаршку дворску капелу, а тачно у $^1/_2$12 су Њег. Светости предстали.

Његова Светост је дочекала депутацију у тронсал, а у потпуној гали, украшена са патријаршким вел. крстом и свима орденима. После званичног чина се Његова Светост са свима присутнима и понаособ поздравила и са сваким чланом изасланства неколико речи проговорала. Затим је изасланство под предвођењем високопречасног г. Герасима Петровића прешло у дом народних фондова, које је као и остале велике установе Њег Светости прегледало са толиким интересовањем, да је неосетно истекло време, за када је био заказан свечан ручак у патријаршији у почаст изасланству, те тако депутација није имала времена, да још посети и прегледа гимназију, богословију и мањистрат, камо су такође намерни били отишли.

За ручком је Његова Светост наздравила својим гостима, сомборски градоначеник и др. Стеван Стеван члан депутације наздравили су Њег. Светости и позвали га да посети Сомбор, што је Њег. Светост и у изглед ставила. Високопреч. г. прота Јеремић је пак наздравивши Србима Сомборцима нагласио и истакао, да је тај чин, којим су Срби сомборци заподели и спровели бирање Његове Светости за почасног грађанина — управо акт умне аристократације српске, јер се види, да се и у овом анархистичном добу, где млађи не поштују старијега, нашла једна велика варош, једна велика група Срба на челу са великим бројем интелигенције, која је показала и доказала, да зна, да хоће, да штује своју црквену поглавицу и да не дели мишљење оних, који се на сваког угледног човека, само каменом бацати знају.

После обеда се повукло у побочне дворане, где је дуже времена и Њег. Светост пробавила у кругу својих сомбораца.

Око $^1/_2$6 часова су чланови сомборског изасланства поново предстали Њег. Светости, са њоме се љубазно опростили и још исто вече се натраг вратили.

Ово је кратак опис боравка сомборске депутације у Карловцима.

Сомборац.

Северински банат и историја северинске жупаније

од Пешти Фрђеша.

(Продужење.)

Напослетку се говори о јеновољском владици, који се као једини спомиње у дипломи даној Чарнојевићу, који је још пре постајао.[9]) Ђорђе Бранковић који неје био из породице срп. деспота, добио је од Жигмунда Баторија спахилук Вилагошвар, Панкоту и Шири и друге поседе око

[9]) Писац дела „Срби у Угарској" на 56. стр. пише, да је за доба Жигмонда Баторија, Тодор Тивадоровић у В. Сибињу основао срп. епархију, која је све свештенство у Ердељу приморала да ју призна као нашу власт. Наскоро за тим основано је у Борош-Јене (Јеновољу) срп. владичанство, где је после Сава Бранковић био владика.

Арада и Чанада, и назове се жупаном јенопољским. Његов син Аврам имао је 3 сина; један од тих синова именем Мојсије, имао је сина Соломона, који је био калуђер а доцније постане владиком. Овај Соломон такођер је имао сина Соломона, који у калуђарству добије име *Сава*, и после ова је био владика јенопољски, а доцније митрополит. Аврамов трећи син Данило је за турских ратова остао у Јенопољу. Од три сина је Лазар добио у калуђерству име Лонгинус, а за тим се највише за јенопољског архиепископа у нећкој срп. цркви. Од Турака побегне у Влашку. После њега су протопопи били начелници јенопољске цркве. Данилов унук је 1656. год. месеца Септембра за митрополита посвећен, звао се Сава. То је онај Сава, којега је Ђорђе Ракоција II. исте године потврдио, а Исаија Ђаковић је био последник горе споменутих јенопољских владика.

Ако узмемо, да је 1607 год. у Липи био српски владика Сава, изгледа као да је то био онај исти Сава, унук Мојсија Бранковића, за чије се време пренела јенопољска столица у Ердељ. Но против тога мишљења говори, што неје било никаквог узрока, да се владичанска јенопољска столица премешта у Липу, јер су и Липу као и Јенопољ 1595. год. натраг освојили од Турака, те по сигурности у једнаком положају су била оба места. У осталом из доцније историје се види, да се јенопољско владичанство неје претопило ни у ердељско ни у липско, но од њега постаде арадско владичанство.

То су била владичанства пре Арсенија Чарнојевића. Друга привилегија цара Леополда од 1695. год. која је Србима дата, чини велику епоху у историји грчке цркве. У овој дипломи добио је митрополит право да именује грчке владике, а уједно ређа оне владике које је Арсен Чарнојевић наименовао.

Онда се још неје Арсенија Чарнојевића патријаршеска власт протезала и на Ердељ. Крајем 17. века седели су на столици накрачких владика, владике грчко-сједињени, но већ 1708. год. дођоше опет грчко-источне владике и седе до данас.

Мухачко-сигетско владичанство се претопило у будимско 1731. год; од сегединског постаде бачко, а од велико варадинског и јегарског владичанства постаде 1748. год. грчко-католичко. Јенопољско владичанство, које је под Исајијем Ђаковићем било спојено с темишварским, одвоји се и већ 1710. год. постаде арадско владичанство.[10]) Карловачко и сримпољско владичанство неко време је било одељено, и звало се костајничко, али 1774. год. се опет уједини са карловачким.

Чудновато је то у споменутој дипломи, што се темишварски и вршачки владика спомиње, а овамо је Темишвар и Вршац био у Турским рукама.

У Хрватској је почетком 17. века постојало православно владичанство. Владика се звао свидничким и седео је час у Свидници, час у Плашком, Вараждину, Марчи, Лепа-Вини или Северину. Ово је владичанство Марија Терезија 1744. год. укинула. После силне борбе, ово су владичанство добили грчко-католици и потпаде под загребачког надбискупа. У Далмацији су два владичанства: задарско и которско била православна.

Наређење Ђорђа II. Ракоција кнеза, по којем жупанија Северинска потпаде под ердељско владичанство, горе споменутом диплому Арсенију Черновићу датом променуто је, јер се овде спомиње вршачки владика, који боље да се звао карансебешким, јер је и Спиридон Стибица седио у Карансебешу, на стари двор владичански још је у Карансебешу.

Владичанску столицу је Вићентије Поповић пренео у Вршац,[11]) и од тога доба се владике зову вршачким владикама и читава се дијецеза посрбиза.

[10]) Гавра Фабијан: „Опис арадске жупаније" на 133. стр. вели: Већ 1706. год. је православ. владика Ђаковић и фундус купио себи у Араду и владичанску столицу пренесе из Борош-Јене у Арад. Многи веле да је то његов последник Јоанићије Мартиновић учинио. У повластица Србима 1777. год. данној, вели се да је од јенопољског и арадског владичанства постало арадско.

[11]) То би по званичном извештају било 1759. год но није могуће, јер је Вићентије Поповић тек 1769. год. постао владиком. И Бем се буни кад вели, да је Јован Поповић 1774. год. именован за владику.

Карансебешке грчко-источне владике.

Бем, Пико и Кењелац говоре да је први карансебешки владика био Партеније крајем XV. века, но тај Партеније је био 1542. год. војловичког манастира први игуман за којег се зна.

1695. год. Спиридон Стибица.... Никола Димитријевић, 1722.; Мојсије Стојановић, 1728., Максим Несторовић, 1739. Ефтимије Дамњановић, 1741. Исајија Антоновић (1748. † 1749. митрополит) 1749. Јован Георгијевић (1769 † 1773. митрополит), 1769. Вићентије Поповић, 1786. год. Јосиф Јовановић Шакабент, 1806. Петар Јовановић Видак, 1829. Максим Манојловић, 1833. Јосиф Рајачић, 1843. Стеван Поповић, вршачки владика: Емилијан Кењелац (1853.—1878.) Карансебешки владика: Јован Попашу.

Карансебешко владичанство никад није пре 1865. год. било самостално.

Да видимо у неколико односи, у којем је стајала ердељска грчко-источна црква са суседном Влашком. Влашки војвода Радул је хтео да направи реда у држави и цркви. Донде су Власи у Влашкој само једног грчког владику у Терговишћу имали. Но Влаха је у горњој Угарској и Ердељу много било, с тога патријарх цариградски наименује два митрополита, један од тих је постао митрополитом једнога дела Ungro-Vlachi-je и Северина почетком XV. века. Радул подели Влашку (Ungro-vlachia) на троје; један део је био дијецеза митрополитова, у другом делу (брајилски) наименовано је новог владику, а други наименовани владика добије крајовски банат са седиштем у Римнику. Радул војвода је 2 владичанства начинио, међу њима и северинско. Опог митрополита власт протезала се уговорима од 1595. год. и на влашка села у Ердељу. Кад је турско господство престало у Мађарској и Ердељу, престаде и власт тога митрополита. Марија Терезија је 1777. год. забранила влашким поповима у Ердељу да примају наређења из Букурешта. Ову наредбу су тим пре послушали, јер је Арсеније Чарнојевић јаку хијерархију у Угарској начинио, и под своју патријарашку моћ све је влашке општине у Мађарској подвргнуо.[12] После сеобе Срба у Угарску, услед верске уније, престаде у Ердељу са свим православно владичанство, па кад га је Јосиф II. 1783. год. опет васпоставио, потчини га карловачком митрополиту.

Сава ердељ. владика је две синодске наредбе оставио; у једној препоручује, да се у литургији влашки језик узме место српског. Сава је 1656. год. именован за владику а 1687. год. је умро. Тада је поникла у Влаха жеља, да се опеше од Срба. Ова чежња је још повећана дипломом Арсенију Чарновићу датом.

Осим ердељског владичанства ово су још била грчко-источна владичанства: мункачко, које је 1633. год. примило грчкокатоличку веру, арадско, карансебешко. За православне Влахе је установљена у В. Сибињу митрополија. Ердељско је грчкокатоличко владичанство, које је до сад под калочког надбискупа потпадало, тако исто постало митрополија; владике, које под њу спадају: еперјешки, мунчачки, од кад је унија, лугошки, велико варадски, самошујварски. Фогарашко владичанство је папа 1721. год канонизирао.

У доба ердељски кнежева је протестантска црква јако утицала на православну цркву. 1577. год. су ердељски редови решили, да они Власи, који остане православну веру и приме Калвинску, могу себи своје владике бирати. Стеван Херче је за време Михајила Тордашија 1582. год. почео као калвин превађати св. писмо на влашки језик. Гавра Бетлен је 1624. год. опростио свештеницима плаћање десетка, но на то су само тако пристали, ако влашки владика буде зависио од мађ. реформатског владике.

Када су Власи у Ердељу почели остављати стару своју веру, сазове Барлеам митрополит синод за Влашку и Молдаву, и осуди калвински катихизис као јеретички. Али ово не поможе, јер је Стеван Фога раши 1648. год. штампао таки катихизис, и те је исте године штампан и нови завет. За време владике Арона, Павла, Петра, у црквама су употребљавали влашке књиге

[12] Gebhardi: „Geschichte des Reichs Ungarn, und der damit verbundenen Staaten“ IV. 342—344. стр.)

и службу су служили на влашком језику. Овај покрет неје дуго трајао, јер је Сава II. православни владика 1675. год. издао заповест, да свештеници оставе славенски језик и уз му влашки језик у литургији и да на влашком језику служе.[13]

За време ердељских кнежева је православна вера била потчињена оној вери, која је владала. У Мађарској ни у новије доба несу краљеви другу политику терали, јер 1706. год. је наредбом одузета од Арсенија Чарнојевића митрополитска власт и титула, а православни су потчињени рим. католичким владикама. Ову чињеницу повесничари несу као што треба пазили до сад. Овим наредбама узроке наћи, не би тешко било. Чарнојевић је исте године умро, па пошто је 1707. год. Исаија Ђаковић био његов последник, јасно је, да су оне наредбе изгубиле важност.

Факт је, да углед грчко источне цркве вековима врло низак беше, па и присталице православне вере несматраху као хришћане.

Краљ Матија 1469. год. забрањује Сасима, Мађарима и другим хришћанима да Власе узимају за чобане на својим добрима. Упада у очи, што Уласло II често употребљава погрдне речи против Влаха: perversos homines и pessimi homines и то свакако због верског фанатизма и антипатије. Краљ је Власима и Србима допустио да могу становати у Мађешу, док се градски зидови не подигну.

Народи у XV. и XVI. столећу велику су неправду чинили другој вери, кад су сва права грађанска дали владајућој вери. Владари су мислили, да сваки може бити добар грађанин, ако прими веру, која господује. Ко би прешао на веру Влаха и Раца, јако се казни и губи имање. Тако је Уласло II. краљ 1500. год. Михајилу и Николи поречким племићима за то одузео имање, што су отпали од хришћанске вере и прешли на проклету веру влашку и рацку. Па и краљица Изабела је осуђивала то остављање вере.

[13] Док је међу Власима протестанска вера сасвим нестала, дотле су Срби у селу Антину и Тординци и Срему примили реформатску веру. Не су ли ово наследници сремских хусита?

Ердељски владика Ђорђе Лепеш је 1437. год. староверце проклео, што несу плаћали десетка, али краљ Матија је 1481. године уништио ово плаћање десетка, но та се привилегија односи на „Раце и слична јеретике, који стапују на земљама хришћана". Тако исто наређује Уласло II. краљ. да Раци, Руси и Власи морају плаћати десетак и кат. владикама, но после их је од тога ослободио.

Има и таких наређења, која показују леп пример верске трпељивости. Има наредба од 1591. год. која наређује да нико не сме своју оњћину у јобаље приморати да прими његову веру, нити сме газда заузети цркву друге вере, нити сме наметнути свештеника друге вере.

(Продужиће се.)

Основа закона.

о вероисповедним односима.

Хрватско-Славонске кр. земаљске владе, одео за богоштовје и наставу, поднео је Хрватско-славонском сабору следећу законску основу о вероисповедним односима.

I.

О вероисповестима.

§. 1. Свака законито призната црква или верозаконска заједница, овлаштењ је свој верозакон јавно исповедати.

§. 2. На празнике и свечане дане било које законито признате цркве или верозаконске заедниде, не сме нико у непосредној близини места, где се служба божја држи, вршити послове и радње, којима би се свечаност сметала или умањивала. Исто вреди за улице и места, којима иду свечани походи, док они пролазе.

§. 3. Црквене или богоштовне оњћине не могу украпити на свом гробљу прикладно место за пристојан покоп припадника друге које вероисповести: а) ако се на гробљу налази породична гробница покојнога иноверца; б) ако у подручју управне оњћине, где је иноверац преминуо, или где је нађена лешина, нема гробља за чланове цркве или верозаконске заједнице којој покојник припада.

§. 4. За богоштовне потребе цркве или верозаконске заедниде дужне су непосредно

доприносити особе, које тој цркви или верозаконској заједници не припадају, само у толико, у колико та дужност извире из стварнога патроната, из иних реалних терета, или је основана на приватноправној подлози или је напокон грунтовно осигурана.

§. 5. У колико су намети, пристојбе, приноси и подавања у корист законито признатих цркви и верозаконских заједница, њихових општина и службеника основани на закону или обичају, или на признатом статуту, или су установљени с одобрењем надлежне управне области, утериваће се путем политичке оврхе, уз обдржавање прописа постојећих за поједину врсту тих дања. Исто тако даваће управне области своју помоћ при овреи одлука надлежних области законито признатих цркви и верозаконских заједница према свећеницима, службеницима и управним органима њиховим, којима се они са службе и надарбине односно плаће или с управе црквеном имовином одстрањују, или свргавају, или на њихово место успостављају или којима буду пресуђени на ношење трошкова, поведена против њих поступка, или којима се предузимају мере за осигурање уредне управе црквеном имовином, у колико су такове одлуке у складу с постојећим грађанским законима и с црквеним у краљевинама Хрватској и Славонији важним прописима.

§. 6. У општинама или градовима, где би се из општинских средстава давала припомоћ у богоштовне сврхе, треба да у таковој припомоћи учествују у праведном размеру све вероисповести, које у подручју града или општине постоје.

§. 7. Предстојници, службеници и припадници једне цркве или верозаконске заједнице не смеју вршити функције богослужења ни душобрижништва над припадницима друге цркве или верозаконске заједнице, до ли тек у изнимним пригодним случајима, ако буду на то по овлашћеној особи нарочито позвани, или ако им је вршење таковых функција и без нарочитога позива допуштено по правилима те друге цркве или верозаконске заједнице.

Функције извршене унаточ тим одредбама немају правне ваљаности, па имаду области на молбу повређене приватне особе или верозаконске заједнице, пружити сходну помоћ.

§. 8. При женидбама међу припадницима разних крштанских вероисповести, може се привољење на женидбу очитовати пред душобрижником вереника или веренице.

При таквим женидбама имају наповеди бивати у цркви једнога и другога заручника.

§. 9. надлежни душобрижници дужни су, ако намераваној мешовитој женидби нема запрека основаних на женидбеном закону, обавити и наповеди, чим буду за то замољени и потребите им исправе предложене, те о томе заручнику своје вероисповести издати уредовну сведоџбу.

§. 10. Не ће ли душобрижник једнога заручника, да обави наповеди намеравane мешовите женидбе; то су у случају, ако оба заручника бораве у истој управној општини, довољне наповеди тек од душобрижника другога заручника уз писмену сведоџбу сведока о томе, да је дотични заручник пред њима замолио свога душобрижника за обаву наповеди, а потоњи је то ускратио.

Ако пак заручници не бораве у истој управној општини, обавиће на темељу такове сведоџбе наповеди она управна област I. молбе у подручју, које има уредовно средиште душобрижник који не ће да обави наповеди.

§. 11. Не ће ли један од душобрижника, да нада заручнику своје вероисповести писмену сведоџбу о уредно обављеним наповедима за његову страну, овлашћен је душобрижник другога заручника, обавивши наповеди, предузети венчање на темељу писмене сведоџбе двају сведока о томе, да је дотични заручник пред њима замолио свога душобрижника за сведоџбу о обављеним наповедима, али му је такова сведоџба ускраћена.

§. 12. Сведоци, који не знаду писати, могу своју изјаву у случају прве алинеје §. 10., те §. 11. дати у записник код душобрижника, који има да обави венчање. На место писмене сведоџбе по другој алинеји §. 10., довољна је свагда и записничка изјава сведока код дотичне управне области.

Сведоци треба да буду пунољетни мушкарци, са сталним пребивалиштем у дотичној жупи.

§. 13. Против вереника, женидбених сведока и душобрижника, који судјелују код венчања особа разних крштанских вероисповести, а да пре тога нису обављене наповеди по пропису §. 10., или да није предлежала

сведоџба предвиђена у §. 11., поступаће управне области по §. 24. овога закона.

Истој казни потпадају и сведоци напоменути у §§. 10. и 11., ако се огреше против прописа истих параграфа.

II.

О прелазу из једне вероисповести у другу.

§. 14. Прелаз на коју од законито признатих вероисповести, слободан је по властитој одлуци свакоме, ко је навршио 18 година живота.

§. 15. Ко намерава прећи, има ту своју намеру очитовати своме надлежном душобрижнику у назочности двају пунолетних сведока и заискати од њега писмену сведоџбу о очитовању свом.

Ускрати ли надлежни душобрижник издати му затражену сведоџбу, или у опће саслушати га, имаду сведоци у назочности његовој очитовати код надлежне управне области I. молбе, да је дотичник пред њима јавно надлежному душобрижнику намеру своју, да жели прећи из његове вероисповести, односно да дотичника није хтео саслушати надлежни душобрижник.

О тој записничкој најави, управна ће област одмах обавестити како душобрижника оне вероисповести, из које дотичник смера ступити, тако и душобрижника оне цркве, у коју жели ступити.

§. 16. Пошто онај, који прелази, покаже од надлежнога душобрижника издану му сведоџбу душобрижнику оне вероисповести, у коју жели прећи, или пошто потоњи душобрижник прими од управне области обавест о записничкој најави сведока, дотична је црква потпуно овлаштена, да прими у своју свезу онога, који жели прећи.

Прелаз је довршен, чим душобрижник дотичне цркве најави прелазнику да га прима.

§. 17. Душобрижник, који прими у своју цркву новога члана, дужан је путем управне области I. молбе одмах о томе обавестити надлежнога душобрижника оне вероисповести, којој је прелазник до тада припадао.

Душобрижници имаду оне, који су на вероисповест њихову прешли, уписати у своје матице, уз назнаку дана којега су примљени.

§. 18. С ваљано обављеним прелазом, престају у напредак сва на верозаконској свези основана права и дужности онога, који је прешао, према цркви и верозаконској заједници, којој је дотада припадао.

§. 19. Прелаз предузет мимо одредбе овога закона, нема правне ваљаности. Осим тога, имаду се сви учесници у такову деловању казнити по пропису §. 24.

III.

О вероисповести деце.

§. 20. Законита или законитом изједначена деца, следе веру родитеља својих, ако оба родитеља припадају истој вероисповести.

Незаконита деца следе веру материну.

Находима и у опће таковој деци, којој родитељи нису познати, одређује веру, ако је непозната, онај, који их бесплатно узме на отхрањење; иначе тутор.

§. 21. Код мешовитих бракова могу супруги пре или после венчања уговорити, да сва или поједина деца следе веру материну.

Такав уговор могу супруги само између себе ваљано уговорити. Уговор губи снагу, ако један или оба родитеља прећу на другу вероисповест.

Обвезе једнога или обају родитеља, дане ма коме трећем, немају правне снаге.

Ако уговора нема, следе деца вероисповест очеву.

§. 22. Верозаконска припадност детета, установљена по §§. 20. и 21., не може се мењати пре навршене 18. године живота, осим у следећим случајевима:

1. У мешовитим браковима, могу родитељи код деце испод седам година, споразумно у границама §. 21. променити вероисповест, којој су дотада припадала по закону или уговору.

2. Кад један или оба родитеља или кад незаконита мати пређе на другу вероисповест, поступа се с децом испод 7 година, као да су после преласа рођена.

3. С позакоњеном децом, која нису навршила 7 година, поступа се као да су рођена у законитом браку.

4. У изузетним и особита обзира вредним случајевима, а нарочито у интересу јединства верскога одгоја, може надтуторствена област на молбу родитеља, тутора или иних особа, којима припада право одгоја, допустити промену вере деци изнад седам, а испод осамнаест година.

§. 23. Родитељи и тутори, који ураде против ових прописа, казниће се по §. 24.

У случају повреде тих прописа имаду области поступати по §§. 25. и 26. и одредити што по закону одговара.

IV.

Прелазне и заглавне установе

§. 24. Преступи овога закона казниће се глобом до 500 круна. У случајима особито тешким, или у случајима поврата може се уз глобу изречи и казан затвора до 60 дана.

§. 25. За поступак по овом закону надлежне су управне области у редовитом молбеном течају.

Рок утоку је 14 дана.

Поступа се редовно уреда ради.

§. 26. Препори о верозаконској припадности детета из мешовитога брака, установљеној уговором родитеља, решавају се иначе само на захтев оца, матере или тутора. Такав се захтев може ставити, докле год дете не наврши 7 година живота.

§. 27. Кр. хрватско-славонско-далматински земаљско владни одио за богоштовље и наставу одредиће до потребе иза правомоћности одлуке, да се дете упише у матице оне вероисповести, којој по одлуци припада.

§. 28. Упис у матице једне вероисповести, обављен на темељу правомоћне одлуке, није овиснан од брисања из матице оне вероисповести, у матицама које је дете било пре уписано.

§ 29. Верозаконска припадност особа, које нису припадници краљевина Хрватске и Славоније, просуђује се, као год и особни њихов статус у оне, по законима њихове домовине.

За начин верозаконскога прелаза њихова, обављена у краљевинама Хрватској и Славонији, вреде установе овога закона. Тек ако они не припадају ни једној од цркви или вјерозаконских заједница, признатих у овим краљевинама, имаду они своју намеру, да желе приступити у коју законито признату цркву или верозаконску заједницу, очитовати код управне области I. молбе, која ће о томе обавестити душобрижника оне цркве или верозаконске заједнице, у коју они желе ступити.

§. 30. Закон овај стаје на снагу даном проглашења. Тога дана губе снагу сви закони, наредбе и прописи, који су у опреци с овим законом.

§. 31. Проведба овога закона поверава се бану, који се подједно овлашћује, да изда потребите за проведбу наредбе.

(Продужиће се.)

Допис.

(Панчево Илариону Руварцу.) У недељу 22. октобра о. г. Панчево је одало част умрломе архимандриту Илариону. Црквена општина приредила је тога дана после литургије свечани парастос, на којем је узело учешћа српско грађанство свију редова. На хору је складно појало певачко друштво, којим је дириговао г. М. Топаловић. После отпојане песме „Со свјатими", ступио је пред двери свештеник г. Д. Радуловић. У доста дугом говору своме, дао је говорник податке о животу Илариновом, истакавши његове заслуге за цркву и народ. По завршетку парастоса подељено је освећено кољиво.

После подне за 4 сахата заказана је била свечана седница Омладинског Кола „Узданица". Много пре, него што је отпочела седница, и скупио се у свечаној дворници Светосавског Дома многобројни свет. И женско и мушко старо и младо, богато и сиромашно састало се у богато декорисаној дворници, да присуством својим ода признање признатом научнику српском Илариону.

По утврђеном већ у напред програму, председник је отворио ову свечану седницу. Одмах је прочитао и свој лепо смишљени некролог умрломе архимандриту. После г. председника Милана Мандровића, ступио је пред публику заузимљиви тајник „Узданице" г. Милан Л. Поповић, правник. Симпатична појава овог одушевљеног омладинца, као и лепо од њега спевани и прочитани пролог о раду и заслугама Илариновим, напшао је на топао поздрав од стране присутних.

Седница је завршена, крунисана дивним говором др. Бранислава Станојевића о Илариону Руварцу. Њему својственом елеганцијом, прочитао нам је он свој исцрпни, лепи и стварни говор. Мени је жао, што не могу цео говор његов репродуковати. По сећању ћу ипак рећи о чему је говорио.

Узео је на себе дужност да у овоме храму народном, проговори о Илариону као слуги народном, пошто је до подне у храму Божјем, оцртан покојников рад као слуге Божјег. Ода-

јући признање Илариону, наглашује како је у њему срећно спојен био светао ум и анђеоско добро срце. Већ из наслова прве његове радње на пољу историје, види се шта ће бити његов будући рад. То је и Иларион обележио унапред у оним својим речима „на изворе, на висину, на чистину!“ Руварац није само зато важна појава, што је тражио истину, већ и зато, што је у ово доба „лудог“ родољубовања, имао куражи да устане и да каже, како народне песме и народна традиција не могу послужити као сигуран извор народне историје. Заиста је то нешто страшно, у оно време, када је историју писао Панта Срећковић, и када је Милош Милојевић тврдио да је прва српска држава постојала у Африци и да је њоме владао Србин владар из куће Дрвдаровића, у то давне време устати па казати, да прослављени јунак српски Марко Краљевић није био ништа друго него потурица и скутоноша Бајазита, турског Султана, који је погинуо помажући Турцима против Хришћана-Румуна у битци код Краљева. Њега су зато почели називати издајицом и историјским нихилистом, јер обара традицију. У једном разговору у ман. Гргетегу, кад се почело говорити о традицији, оборио се Руварац оправданим гњевом на њу и рекао је: „Шта вам је толико стало до те традиције. Та она каже да је цар Душан дао убити свога Оца; она каже да је краљ Вукашин убио цара Уроша, она вам каже да је Вук Бранковић издао цара на Косову. И вама годи та традиција, а не годи вам када се историјским документима докаже, да један цар српски није био оцеубица, да се међу српском властелом нико није могао наћи који би подигао руку на свога господара, и да није зет царев издао на Косову овога“. Да би се умањила величина заслуга Руварчевих, трубило се да он само руши и обара. Та је тврдња лажна, јер Руварац ако је коју поставку оборио, одмах је на њезино место поставио историјски факат, који је он својим проницавим духом пронашао. Говорник је ово баш нагласио, јер је врло добро приметио, да је Руварац после смрти врло једнострано оцењен. Сви су њиме величали њега као научника, који је тражио истину. У ствари је он много заслужнији што је изнео на видело многе истине. Руварцу се пребацивало, да је ситничар, јер се бавио ситницама. Истина је, да се он бавио и мање важним стварима, али ником не пада на памет, да Руварца цени по тим радовима. Не. Руварац се мора ценити по његовим већим радовима, а то су онај о кнезу Лазару, па онај о пећким патријарсима, Montenegrina и др. Пребацивало му се као озбиљном писцу, да му је неозбиљан стил. Но колорит и стил његових дела, одају баш правог и искреног Руварца, који се није хтео чинити друкчијим него што јесте ни у писаним делима својим. У томе је баш његова величина, што је и у тим делима он, онај прави „Јудљиви“ Руварац, а не неки извештачени, бољи. Колорит његових дела најпосле прибавио му је врло велики број читалаца. Ни један можда стручњак, није имао толико лајика за читаоце као Руварац. Свакако то долази и отуда, што је у сред најозбиљније расправе о каквом предмету, умео на свој начин да заденe Пантелију Срећковића, или н. пр. да исприча како је он од Новаковића, кад је овај био у Цариграду тражио неке податке, а он му место података послао морске рибе!

Руварац је велики и калуђер. У калуђерству је био предан. Да је био истинит калуђер, види се и по томе, што је, као што су неки приметили, најрадије писао о старим српским патријарсима, манастирима, записима и написима на богослужбеним књигама и спитрахијама, њима је велику важност придавао. Он има несумњивих заслуга и за нашу нар. црквену автономију, којој је из дужносте служио као архид. конзисторијални бележник за време патријарха Ивачковића. Када је дошао Герман за патријарха, био је гањан. Говорник је споменуо како је архимандрит онда рекао Герману „Ваша Светост ме може отерати у најгори манастир, може ме одвојити од света, али ме не може одвојити од онога, што ми је најсветије. Не можете ме одвојити од мојих књига и рада на историји“. Време је донело своје, те је он баш за време Германово нуђен а и изабрат био за вршачког епископа. Говорник је прочитао писма Илариновa брату Димитрију, у којима каже, зашто се није примио владичанства. Но да се је примио, навео је своје уверење говорник, зацело би у св. Синоду био најдостојнији међу достојнима. Стекао би свакако и више заслуга за автономију. Пошто се пак није тога примио, могло би се поуздано рећи неком речи над њим оно Теофанове речи над одром патријарха Германа „Да је друкчије било, било би друкчије“.

Величина и карактер Илариновв види се и

из овога када је напредњачка влада у Србији оборила митрополита Михајла, понудила је митрополитску митру Илариону. Он је одговорио „да би радо био митрополит Србије, али митрополит напредне странке никако". Говорник напомиње фаталну појаву да од наша три архимандрита-историчара Рајића, Дучића и Руварца није ни један био владика!

Руварац се истакао међу настојатељима својим безпрекорним радом. Сви манастири укупно нису толико вишка унели у нар. фондове, колико једини Гргетег за његова времена. И тај заслужни Руварац мора да дочека, да за лечење свога драгоценог здравља добије припомоћ од саб. одбора. Иларион је задужио Српство и тиме, што му је оставио красну библиотеку, у којој су најдрагоценије благо баш саме његове књиге!

Од нарочита ефекта био је завршетак говора, који се састојао, како говорник рече, из једне од најбољих песама, што их наша књижевност има. Говорник је на име прочитао ону њежну посвету матери, што је штампано уз књигу „О Кнезу Лазару". Још је говорник нагласно, како је то лепо што се Руварца сетила баш црква. општина панчевачка и омладинско коло „Узданица". Позвао је све присутне, да кликну великоме историчару: „Слава", на што се народ искрено одазвао кличући: Слава великоме Руварцу!

Можда где нисам тачно навео речи говорникове. Волео бих баш, да то буде повод, да се говорник одлучи и цео свој говор штампа.

—ћ.

ЛИСТАК.

Вести.

Саборски је одбор сазват за 23. о. м. (6. Децембра) у редовну седницу; архидјецезални административни одбор за 16. (29.), а конзисторија за 17. (30.) о. м.

Будимска је црквена општина закључила, да се на св. Николу, као на дан прославе 50. годишње свештенично-архијерејске службе Његове Светости одржи свечано благодарење у будимској цркви, а подједно и да се пошаље депутација да поздрави и честита тај дан Његовој Светости.

А женска задруга „*Мајка Ангелина*", изаслане такође своје изасланство да честита славу Његовој Светости, као своме великом добротвору.

„Зора" Илариону. Српско академско друштво „*Зора*" у Бечу приређује у недељу 3. дец. (20. нов.) 1905. свечан комерс историчару српском † Илариону Руварцу.

I. Комерс отвара председник „Зорине" секције за ћачко образовање *Ранко Вујић* stud. ing. и предаје слику Руварчеву коју је „Зори" израдио.

II. О животу и раду великог покојника говори *Алекса Ивић*, stud. phil.

Локал: Реставрација: „Zum Weingarten". Getreide-Markt 5.

У Бечу 12. (25.) новембра 1905.

Председник: *Марко М. Исаковић*; Тајник: *Атанасије Каракашевић*.

Капу доле! И ако је опште мњење, да смо ми тако страстан противник наших радикала, да им не можемо ни њихово најбоље дело признати и похвалити, што је неистина, јер ми још никад нисмо ни на једно њихово добро дело, које је добро — што у осталом врло ретко бива — напали, а у разговору и ш њима и с другима признали смо им свако добро дело њихово.

Истина, нисмо ни једно њихово добро дело у листу похвалили, што се у осталом не може од нас ни искати ни захтевати, јер ни они не хвале туђа добра дела, а друго то чини њихова „Застава".

Ну, сазнавши за једно њихово наумљено добро дело, не можемо, а да га у напред не похвалимо.

А ствар је у овоме.

Из Панчева нам јавља наш пријатељ, да је на радикалских кругова дочуо, да ће члан саборског одбора и новоизабрани посланик шајкашки г. др. Мита Мушицки, у првој идућој седници саборског одбора ставити предлог, да члан саборског одбора г. др. Жарко Миладиновић иште против себе истрагу услед *оногаког* писања о њему у „Бранику" од стране г. др. Јована Шевића, т. ј. да поднесе тужбу против њега, и док се ствар не реши, да не присуствује седницама саборског одбора.

Ово је заиста умесно, и држимо, да против тога не ће моћи изаћи ништа ни г. Миладиновић.

У 253. бр. „Браника" рекао је г. Шевић за г. Миладиновића и ово у своме „Отвореном писму": „А како се г. докторе назива онај радикалски корифеј, члан данашњег саборског одбора, који својим уливом као такав, изради једној страници од народних фондова један већи зајам на хипотеку, какав дотична страница нигде није могла добити, па нетоди претходно за исхођење тога зајма 1000 К?

На кад тај човек вазда таковних чистих ствари нађе, нисам ја имао право, кад сам у моме допису рекао, да нађе и таковних чланова саборскога одбора, који своје по народу поверене им положаје експлоатишу у своје егоистичне сврхе".

„Хоћете ли и на то одговорити г. докторе?"

„Ако Вам то није доста, ја знадем још јасније говорити".

„Онај који хоће да буде вођа једне странке, тај мора имати чист образ, на тек онда сме критиковати друге".

„Ја мислим г. докторе, да је ово доста јасно писано и разумљиво за сваког човека".

„Ви и сваки који воле наше прилике познаје, наћи ће у овим ретцима верну слику онога господина, кога се то тиче. Вама г. докторе стоји увек на биљеги, а ако се Ви можда или који други члан врло штованога саборског одбора увређеним сматрате, изволите ми дати прилику, да овај пријатељски разговор пред судом наставимо".

Не учини ли г. Мушицки горњи предлог, — устрпи ли саборски одбор, да се *онако* што јавно о једном његовом члану каже, — онда, е онда....

= **Нека се и ово забележи!** — У 250. броју „Заставе" од ове године написао је г. др. Бранко Илић *фишкал н. црквених фондова* чланак, у коме дословце ово доказује: „Из 5. § а V. одела краљевског рескрипта и односно из 30. §-а саборског устројства види се, да управа, руковање и надзор над свима манастирима припада *искључиво* саборском одбору. Из овог следи, да он сам може *непосредно* манастирима управљати, манастирске имовином сам руковати, предрачуне и закључне рачуне изготовљавати, једном речју *неограничен господар бити*". (Курзив је наш.)

Но пошто исти кр. рескрипт у 10 § у IV. одела слово б) наређује да манастирске рачуне ревидира II. одсек конзисторије, а то је административни одбор, из тога мора да следи, да они рачуни, које би изготовљавао саборски одбор као *непосредни* управитељ манастирских имања, иду административном одбор на ревизију.

Даклем виши орган да полаже рачуне нижем органу.

Да! тако би изгледало кад би се ослонили на адвокатско извртање параграфа, а не на зрело правничко тумачење истих.

Мало више обза неба шкодило! „Нека реши сваки ко непристрасно судити уме!", тако позива на оцењивање свога чланка г. чланкописац.

[Ми ћемо о поменутом чланку коју више проговорити у идућем броју. Уред.]

Нова је земљорадничка задруга основана у *Печи* у прадској жупанији и у *Грубишном полу* са неограниченом одговорношћу.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Послате књиге на приказ.

Екхорте у недељне и празничне дане преко школске године, за ученике средњих школа. Састанио протопрезвитер *Иван Машировић*, професор катихета. I. Дес. Цена 1. К. 50 ф. Карловци 8° 96.

Нов лист. Како данас мање више свако иоле веће српско место има своју штампарију; није чудо, што је и Сомбор дошао још до једне своје српске штампарије, чији је власник г. *Владимир П. Бајић*.

А како се штампарија без листа тешко може одржати, — као и једна политична странка —; то је и Бајић покренуо лист: „*Слога*".

Издавалац и одговорни је уредник листу власник штампарије, а листом руководи г. *Стеван Бенин*.

Цена је листу до краја године само 1 К., а на годину 8 К.

На челу листа рече се, да је „Слога" недељни лист, а не рече се у које ће дане излазити, дочим је стављено да је „Слога" лист за народне потребе и интересе.

Облица старога српскога језика, написао их Проф. Вас. Ђорић у Београду 1905. *Критикује* гим. професор *Глиша Лазић*. Карловца 1905. 12° 13. стр.

Одговори уредништва.

Г. Јовану Магарашевићу, пароху у Челину. На Ваш чланак — одговор — у 249. бр. „Заставе", под који се потписасте, а тако и на чланак у 323. бр. „Novog lista" под насловом: „Srpski Episkopat protiv sloge Srba i Hrvata", под који се истина не подписасте, ал га Ви написасте; одговорићемо Вам достојно у идућем броју.

Дотле се претрпите и завирите у речник, шта значи: „*чобанац*", шта значи „*штребери попови*", и како зову Румљани радикалски новчани завод — па и сами радикали.

Јавна захвала.

Батосечка црквено школска општина у напредној скупштинској седници која је одржана 26. октобра (8. нов.) 1905. год. донела је следеће: „Председник Михаил Маћаревић умољава перовођу да прочита решење Слави. Епарх. Адм. Одбора Будимског у

коме су рачуни како црквени тако и општински од 1894. — па до краја 1904. год. одобрени.

Ово је врло обрадовало присутне чланове, и жеља ни је да се за тај труд јавно благодари преч. Госп. Јереју *Свстозору Бољарићу* администратору батосечком, који је једини он био у стању да квите и књиге покупи и да споменуте рачуне састави. — Даље не само да је рачуне саставио, него је и пред све лепим примером, проповеђу и саветовањем поправио. Он је школу која је на прагу пропасти била, сачувао и у најбољи ред опет својим трудом и залагањем довео да сад одговара прописима, и најзад што је најжалосније било, он је цркву која ни обичној кући није одговарала без ичега, и без да је грађане и потуре стало, довео у најбољи ред да сад одговара правој богомољи, и да је човеку сад милина у њу ићи и св. Богослужење слушати.

За тај труд његов ми батосечани кличемо и молимо се свевишњем творцу: да Бог пожини дуго и дуго нашег г. пароха, и да га срећа прати целог века његовог на дику и понос народа свог!

У име црквене школске општине

Нестор Божин
учитељ и перовођа.

Михаил Мађаревић
председник.

Јавна захвала.

За своју свету дужност сматрам, да у име своје и своје деце најтопије благодарим свима учесницима и сажалницима у непадној смрти моје незаборављене добре супруге Софије, преминуле дне 11. а сахрањене 13. о. м.

У првом реду свесрдно благодарим околној браћи свештеницима, наиме прeч. г. И. Перкићанском, протојерејеу и админ. протопопијата вуковарског, преч. г. г. паросима: Ј. Тркуљи мировачком, Ђ. Мишићу бршадинском, Тр. Бугарском лађанском, и част. г. г. администр. парохије: М. Мијатовићу мариначком, Гајићу рајевоселском и Ур. Јовановићу габошком, који спонтано за укоп дођеше, врлу поцоњицу побожно опојаше и сахранише.

Надаље топло благодарем свима у месту г. г. чиновницима, гимн. професорском збору и гимн. младежи, корпорацијама, грађанима, пријатељима и пријатељицама и свима без разлике, као и свима са стране, који сви ценећи врлине покојнице, ретке добре супруге и нежне мајке, до вечне ју куће испратише.

Уједно смерно благодарим нашим узвишеним црквеним великодостојницима, наиме: Његовој Светости преузвишеном г. патријарху Георгију, и високопреосвећеној г. г. епископима: Мирону, Гаврилу, Лукијану, Митрофану и Георгију, који ми благонаклоно, ценећи врлине покојнице брзојавно и писмено своје високо саучешће указати благоизволише. Још топло благодарим дотичној г. г. архимандритима, протопрезвитерима (протојерејима) дотичној прeч. и препод. г. г. протосинђелима и игуманима, настојатељима манастирским, дотичној прeч. г. г. паросима и браћи свештеницима. Напослетку свесрдно захваљујем свима нашим осталим цењеним пријатељим, пријатељицама и знанцама у месту и на страни, који ми било устмено, било писмено, било брзојавно своје саучешће указаше, пуно пријатељске и хришћанске утехе, које све беше мелем ојађеном срцу нашем.

У Виновцима 22. окт. (4. нов.) 1905.

ожалошћени супруг

Ур. Ђурић
протојереј и парох, са породицом.

Књижевни огласи.

Изашла је нова књига из штампе:

„ВЕЛИКИ ТИПИК“

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штампарије по 4 круне од брошираног примерка. Укоричен 5.— К

Српска Манастирска Штампарија.

Изашла је из штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС

СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.

Приопштио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр., а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 799. ex 1905. 2—2 86

С Т Е Ч А Ј

на упражњено место парох. помоћника у Куману II. плаћевног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 18. (31.) октобра 1905.

Председништво

Ad бр. К. 1866/1033 ex 1905. 88 1—1

Е Д И К Т.

У брако-разводној парници Живана Недељковића из Карловаца против супруге му Терезије рођ. Крагановић, сада непознатог боравишта, расписује се едикт с тим, да се поменута Терезија, њој конзисторији у року од три месеца дана, рачунајући од дана првог уврштења едикта овог у „Српском Сиону“ или лично или преко свога заступника пријавити има или место садањега свог пребивалишта означити, јер ће се иначе брачноразводан поступак и без ње наставити и довршити.

Из седнице Архид. конзисторије, држане у Карловцима 18. (31.) октобра 1905. год.

Председништво

Д Р А Ж Б А 89 1—1

Дана 22. новембра (5. децембра) о. г. продаваће се у 10 сати пре подне риболов манастира Беочина на јавној дражби под закуп на три године.

Управа манастира.

Ad бр. К. 1387./1019. ex 1905. 90 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се *стечај* на упражњено парохијско место VI. разреда *Крушедол Шатрински*.

Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 30. новембра (13. децембра) о. г.

Архид. конзисторија у Карловцима 18. (31.) октобра 1905. г.

Председништво

Ad бр. К. 837. ex 1905. 2—2 87

С Т Е Ч А Ј

на упражњено место пароха у Кечи VI. плаћевног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 21. октобра (3. новембра) 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 1201/939. ex 1905. 84 2—3

Е Д И К Т.

У брачноразводној парници Илије Барвалца, из Боботе, против супруге му Душанке рођ. Марић, сада непознатог боравишта, расписује се едикт с тим, да се поменута Душанка овој конзисторији у року од шест месеци, рачунајући од дана првог уврштења едикта овог у „Срп. Сиону“ или лично или преко свога заступника пријавити има или место садањег свог пребивалишта означити јер ће се иначе брачноразводни поступак и без ње наставити и довршити. —

Из седнице архидијецезалне конзисторије у Карловцима 21. септембра (4. октобра)905.

Председништво.

Бр. Е. К. 288. ex 1905. 80, 3—3

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се овим стечај на парохију I. плаћевног разреда у Широкој кули, протопрезви терат личка.

Рок компетовању остаља се до 1. (14.) новембра 1905. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 1. (14.) септембра 1905.

Предсједништво.

Ad бр. К. 798. ex 1905. 2—2 85

С Т Е Ч А Ј

на упражњено место пароха у Иванди V. плаћевног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднети надлежнам путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 18. (31.) октобра 1905.

Председништво.

Бр. Е. К. 314 ех. 1905. 81 3—3

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Софија Бекић непознатог боравишта, да је њезин муж Ђуро покренуо против исте бракоразводну парницу код ове Еп. Конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана рачунајући од дана првог увртења овог у „Срп. Сион“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свог на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње и на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком 1. (14.) септембра 1905.

Предсједништво.

Бр. Е. К. 317. ех. 1905. 3—3, 82

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Јелена Вишњић непознатог боравишта, да је њезин муж Раде покренуо против исте бракоразводну парницу код ове Еп. Конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана рачунајући од дана првог увртења овог едикта у „Срп. Сион“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога, на законит начин опуномоћеног заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње и на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 1. (14.) септембра 1905.

Предсједништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично уређено звоњење, прошћено са крупом од кованог гвожђа, тако уређеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушцима прошћена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 8 прошћени као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованога гвожђа. —

18—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловцу. Ови огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 732. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 23

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у среду 30. новембра 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени и произведени.

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ горњо карловачки *Михаило* благоизволио је рукоположити на дан *Успенија* Пресвете Богородице (15. авг.) о. г. свршеног богослова и привр. конз. биљежника Исака Пејновића за ђакона.

На дан Воздвиженија Честнаго Крста (14. септ.) о. г. благоизволио је рукоположити свршеног богослова Манојла Радојичића за ђакона, а у недјељу по Воздвижењу (18. септ.) о. г. за презвитера, који је одређен за сист. капелана у Плашком уз узгредно опслуживање и друге плашчанске капеланије.

На дан св. Арх. Михаила (8. нов.) ов. год. благоизволио је произвести за игумана манастира Гомирја јеромонаха о. Митрофана Вукчевића (бр. Е. К. 235. ех 1905.), досадањег привременог управитеља истог манастира.

Даље на дан. св. Арх. Михаила (8. нов.) о. г. благоизволио је монаха ман. Гомирја Теофана Косановића произвести за чтеца, а на истој божественој св. литургији чино и правилно рукоположити за ђакона.

Сва горња рукоположења и хиротесија обављена су у еписком. катедралној цркви Ваведенија Пресвете Богородице у Плашком.

—

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ будимски *Лукијан Богдановић*, благоизволео је јереја Др. Владимира Димитријевића, пароха пештанског, дана 20. нов. (3. дек.) 1905. г. у пештанском храму св. Вмч. Георгија рукопроизвести за протојереја.

НЕЗВАНИЧНО.

Збор манастирских настојатеља.

Дана 10. (23.) новембра о. г. одржан је у Карловцима збор манастирских настојатеља, који је био добро посећен. Од настојатеља манастира у митрополији карловачкој беху присутни г. г. *архимандрити:* Анатолије Јанковић крушедолски, Исак Дошен бездински, Димитрије Бранковић беочински, Георгије Видић ковиљски; *протосинђели:* Гарило Ананијев војловички, Данило Пантелић привиноглавски, Др. Августин Бошњаковић хоповачки; *игумани:* Стеван Николић сен-ђурађски, Сергије Поповић раванички, Максим Кудмило ораховички, Митрофан Павловић шишатовачки, Амвро-

сије Павловић лепавински, Адријан Станишић грабовачки, Јосиф Јовичић великоремећки; *управитељи:* Корнелије Зубовић фенечки, Нестор Опшић бешеновачки и Данило Брзаковић раковачки.

Пре но што се приступило раду и саветовању, предстали су настојатељи корпоративно Његовој Светости, кога је у име збора бираним речима поздравио архимандрит крушедолски Анатолије Јанковић, затраживши благослова Његове Светости. Седи патријарах примио је настојатеље милостиво и благо, и упозоривши их, да сваки треба дужности своје марљиво и савесно да врши, у ком случају се ником близу доћи не може, поделио је присутнима свој архипастирски благослов, и пожелио им успешан рад.

Срећна мисао беше, да се овај збор одржи у семеништу манас. питомаца, чиме су настојатељи и на делу показали своју љубав и старање за своје мезимче, због кога су толико недостојних нападаја претрпети морали од познатих „пријатеља“ радикалских, којима је благостање и срећа народа увек на језику, а кадгод се ма са које друге, осим њихове стране учини један покушај, један корак за подизање благостања народног, и уздигла народу **још увек** милог калуђерског сталежа, — то су они увек међу првима са својом „Заставом“, која ће такав покрет осмејата, омаловажити и ругу изложити. Међутим калуђери су свесни да врше родољубиву дужност, када желе да подигну ниво образовања своме будућем подмлатку, ако ни зашто друго, а оно због тога, да у будућу генерацију калуђерску усаде исту љубав према српским задужбинама, по што ју радикали, а нарочито њихов прослављени саборски одбор и корифеји његови имају, који су увек готови на језику помоћи сваку спасоносну установу и предузеће српско, а кад до извршења дође, онда *и шаку солидну и родољубиву установу као „савез земљорадничких задруга“ називају „шпекулативним и спекулативним подувећем“* (Др. Бр. Илић на расправи о аренди безданској изустио је те речи пред многима и многима, али зато он још увек важи као *српски родољуб*, као поборник права народних, који све жртвује да народ усрећи, па чак и „дијурне“ своје.)

Но да пређемо на сам збор.

Председник Анатолије Јанковић архимандрит крушедолски поздравља бираним и срдачним речима присутне и захваљује им се, што су у овим но калуђерски сталеж кобним временима, у тако лепом броју дошли. Одређује перовође у особама протосинђела Данила Пантелића и игумана Сергија Попића и прелази на дневни ред. Пре свега одаје се последња пошта међу времено умрлим настојатељима: игуману Теофану Косовцу привиноглавском, Спиридону Илићу раковачком и много заслужном научењаку и историку српском архимандриту грчкошком Илариону Руварцу. Присутни устајањем и узвиком „слава им“, одају последњу почаст својим бившим друговима и старешинама, несторима српског монаштва.

Затим председник чита извештај *одбора* манаст. настојатеља о своме раду од последњега збора (20. јан. 1904.) до данас и напомиње, да је одбор поднео лично своју представку односно апелату против одлуке саборског одбора бившем министру председнику грофу Стевану Тиси, којом је против свих настојатеља одређена истрага због неуношања вишка према прорачуну саборског одбора. Како је влада на основу једностране и радикалима наклоњене информације своје, уток одбора одбила и изрекла, да саборски одбор има дисциплинарну власт над настојатељима, то је одбор пожурио продужење преговора са пододбором саборског одбора о регулисању односаја манаст. настојатеља према саборском одбору и поднео саборскоме одбору два нацрта за штатут, један са понудом извесне своте (62 000 круне) на просветне цели, а други, ако се први не би примио, о ексерпадацији свих манас. добара. Саборски *одбор је оба та нацрта примио, но до данас* никакво решење на исте одбору ман. настојатеља достављено није, и ако је пододбор његов у Вршцу под председништвом преосв. г. епископа Гаврила био усхићен предусретљивошћу одбора ман. настојатеља. Према томе је ред на саборскоме одбору

да искаже: који од предложена два штатута прима?

Затим се прешло на избор патрона за семениште манаст. питомаца и једногласно буду изабрани: Анатолије Јанковић архимандрит крушедолски, Георгије Видицки архимандрит ковиљски, Гаврило Ананијев протосинђел војловички, Данило Пантелић протосинђел привино-главски, Јосиф Јовичић игуман вел. реметски и Нестор Ошпић управитељ бешеновачки. Овакав избор био је нуждан због тога, што су досадашњи патрони због даљине слабо могли у седнице патроната долазити, чиме је сама ствар патила.

Затим је састављена и поднесена поновна представка св. архијерејском Синоду, у којој је исти умољен, да интересе манастира и калуђера узме у моћну заштиту и одбрану своју према самовољи сабор. одбора. Исто тако је поднесена представка сабор. одбору против крепања места помоћника надзорнику народних добара, пошто се крепање таковог помоћника са истом платом и истим делокругом као надзорников, не базира ни на каквом законском основу и пошто и привр. упутство од 1875. зна само за надзорника, кога Његово Величанство краљ потврђује, а ни за каквог помоћника, кога саборски одбор произволно приставља. Према томе ће се против тако пристављеног помоћника, ако би га сабор. одбор ипак изабрао, у том смислу и поступити. (Из овога излази, да сабор. одбор тражи само нове поводе за конфликт са настојатељима, јер кад их он непрестано упућује на закон и прописе, то није природно ни разумно, да сам он гази закон, и да незаконитим путем приставља једног чиновника, који за своје деловање осим самовоље саборског одбора нема законитог ослонца, и кога настојатељи као таковог никад признати неће.)

Како је одбор манаст. настојатеља у главноме свој посао и задатак довршио, у колико је све потребне кораке и мере, које се клоне на очување интереса манастирских учинио, те сада има само резултат тога деловања да очекује; — то је одбор поднео своју оставку на тој почасти. Но збор је изрекао, да је потребно, да одбор и даље постоји, и на предлог протосинђела Данила Пантелића изјавио је своје потпуно признање одбору на досадањем савесном и пожртвованом делању његовом и изјавивши се у свему солидарним са досадашњим радом његовим, умолио га је да и даље као одбор постоји. Чланови одбора, благодарећи на признању труда и добре воље своје, примише се и даље те дужности. Само је на место једнога члана тога одбора, који стално избегава сваки додир са одбором, и не врши своју дужност, једногласно изабран Др. Августин Бошњаковић протосинђел хоповачки.

Узет је на новољно знање извештај одбора о отварању семеништа манаст. питомаца, које ево већ друга година лепо напредује.

После овога већало се још о разним потребама манастирске службе, и закључено је да манаст. настојатељи корпоративно учествују при прослави 50. годишњице Његове Светости. Најпосле је великим одушевљењем донесен закључак, да се трошком свих манастира издаду сва књижевна дела пок. Илариона Руварца архимандрита грчетешког. Извршење овога пак поверава се одбору.

Како је дневни ред исцрпљен био, то је председник закључно збор с тим, да ће се записник збора са закључцима поднети Његовој Светости на увид и одобрење.

После збора сели су настојатељи за скромну трапезу у манаст. семениште, где је пало више родољубивих здравица, а питомци семеништа отпојаше својим умилним гласовима више лепих црквених песама са таком прецизношћу, да иста служи на част управи семеништа.

Морамо са жалошћу приметити, да и ако збор беше јаван, од калуђера, који стално у Карловцима живе, *осим једног*, ни један није показао ближега интересовања за овај збор, нити је на исти дошао. Зар се тако манифестира солидаритет за општу ствар? Ми треба сви да се у коло ухватимо по оној старој, да је прут тек у снопу јак, па треба да смо сви солидарни и сложни, иначе ћемо према непријатељу бити слаби, а видимо да је овај прегао да нас уништи, или бар да нас ослаби, јер

систематски иде за тим, да нам углед у народу поткопа, пишући о нами најгнуснијe ствари у „Застави“. (А кад се Магарашевићима и њему подобнима пребаци њихово држања и владање, које није достојно свештеника, онда их то боли, и траже да се „Сиону“ забрани такав начин писања. Но при томе заборављају, којим тоном пише орган оне странке, којој ти Магарашевићи припадају о патријарху, о епископима, архимандритима и у опште о калуђерству као и осталом свештенству, које је толико свесно, да не припада овој странци, којој осим њеног вође, није на жалост ништа свето. И још има жали боже такових свештеника, који тој странци припадају!)

Зато у будуће браћо калуђери, будимо сложнији, да дадемо реакцију на деловање такових свештеника, који нису свесни свог свештеничког позива.

До виђења на идућем збору!

Агатон.

Наставление

Митрополита Павла Ненадовића фрушкогорским настојатељима о владању при доласу цара Јосифа II. у манастир.

Д. Р.

На глас, да ће цар Јосиф II. обићи и фрушкогорске манастире, упутио је на настојатеље манастирске митрополит Ненадовић „Наставление“, како се имају том приликом владати, и шта му имају одговарати на евентуална питања његова.

Пре него што исто наведемо, навешћемо прво следећи допис митрополитов на настојатеље, који гласи:

Честьејшим Архимандритом, преподобьејшим Игуменом, Намјестником, Заклетим Старцем и Братствам общежителних фрушкогорских монастирej.

Занеже нам извјестно јест, како всевисочајшаго госта Јего Величества Императора римскаго пришествие в предјели наша ожидаем, тако вам наручити хотјехом, да би от пријатија сего до гредушче неделе попашчили се у ваших шумах лова јелико више можно, т. ј. сернах, зецова и птицах ловити дати, и ктому у вашем прњавору и ближних селах животних, младих гушчићах, пилића и голубића колико можно пристарати и прискорбјети. И како што от таковых прибавите, у Карловце абие пошлите.

Дано у мон. Грегетегу 4. Маја 1768.

Смирени Архиепископ и Митрополит и обоих Цес. и крал. Величанств Тајни Совјетник

Павле Ненадовић

Само пак поменуто наставление гласи:

Честьејшим Архимандритом, преподобьејшим Игуменом, Намјестником, Заклетим Старцем и всему во сјатих общежителних фрушкогорских монастирej говјејушчему во Христје братству радоватиса о Господје.

Јакоже извјестно јест, да Јего Императорское Величество Цесар римски Јосиф втори предјели наша здјешнија проходит, и всевисочајшују милост имут монастире и церкве наше посјешчати.

Тако хотјехом со сим нашим фрушкогорским монастирем наставление сатворити, да:

Аште и невједомо јест, в котори монастир Јего Императерское Величество пријти будут согледати, всаки монастир да имат себе на опрезу и стражи держати, и како пред монастирем, тако и в монастирје и в церкви, олтару и трапези чисто держати, и очистити и по трапезариах и кухинах и келиах уљудно и чисто уредити и кадити и от всјакаго смрада и гнусности хранити.

Настојатељ и все братство на скупу в манастирје да находјатсја, нерасходјашчесја, и да воздержитсја от пијанства, но трезвени да будут.

Јегда в котори монастир случитсја Јего Императорскому Величеству пријти, тогда да исходит монастира настојатељ сам, с јешче шест братнам чино одјељни в расу и камилавку, настојатељ же и мантију на себе да возмет и пред врати порти монастирскиа ожидајут, ставше на обе стране редом, во јеже би Јего Величество посредје их пришти. В проходјеже Јего Величества, да камилавке с капом от главе двигнут и на раменах своих держах, а десним коленом на земљу

поклон сотворјат наредивше прежде, да како Јего Величества приход угледасе, звона звонат даже до во ступленна в порту монастирску.

Ашче Јего Величество изволет в церков внити, и во олтарје на трапези согледати, и свјатаја гдје хранитеја вопрошати настојатељ откровенују главоју сатворив пред престолом метанију, да показаует и всја братија благоговејно в церкви да стојат, а не зазуресе загледајут или проторкавајут, вне монастира тишина да се хранит, да не будет по обичају вике и виком дозиванију.

На вопросе да неуткују се вси, по сам настојатељ и јешче два от старних и ведомост имућних братни да отвјетствују, и всја о церковном и закона нашего уставе в монастирјех да извјествују и то само на вопросе, а не више.

О правилах церковних чин јединако да сказују, да внеошчи катадневно о трећем часу по полуношчи на утрењу востају и правило продолжаваетсја два часа, в праздничнија же дни о полуношчи востају, в нарочитна же дни и о болних чрез всју ношч с вечера молебствна продолкајутсја.

Литургна такожде гдје капеле нест, једина токмо бивает на ден, ваљеже наша церков на једином олтару не више, но само једну литургију совршати повељевает.

Да сваки јеромонах чредом по седмицу литургне служит, прочи же чтењем и пјењем саслужају хоровом, по ликом хор певнице показовати.

Ашче о здании монастирej и церквеј нових слово и вопрос да будет, отвјетствовати: да су монастири от древних премен ондје создати, и древностју порушени били, от прежде нису се могли обнављати, ради долговременаго с виршчом (фирштом) Одескалком процеса, а како су на славно царствујушчее цесара — краљевское Величество и Јего Величества Императора Мати праведњејше процесу конец учинили, да су монастири мало подкрепили се, обновљат их и да за такову всевисочајшу милост вјечни помен јест их Величеством в монастирјех.

Ашче вопросјат: чим живут монастири, отвјетствовати: оним малим десетком, что от виногради и усева на монастирском груниу примајут по уредби царскаго Величества и от милостиње, коју Христиани за здравне свое и оближним их за изцјеленне и мртвим за спомен приносут монастиру.

Ашче би вопрошали суму приходов годишних, отвјетствовати: како година доносет, тако и приходи бивају, за то и незнато, колико когдо приходит.

О чиеље братства в монастирје обрјетајушчемусја право сказати и предавати да их је и више било, но изумрли.

Откуду имут братију в монастирје, јављати да ашче котори наволит в монашески чин прити от мирских, тој на искушение в монастир приходит. А притим, понеже код наше церкве устав јест, да мирски парохиални свјашченици вдови оставши во монастир отходут, тако от таковних свјашченикова монастири и братство напољајутсја.

Коего чина и реда сут монаси и монастири наши, отвјетствовати: Свјатаго Василна.

Откуд книге имут, сказовати: от старине, докле су москали доносили за церковну потребу спискали су и купили и со тиме служатеја.

А где сад купуете? Како потребе неимјеем јошче куповали нисмо.

Ашче рекут: у Мункачу имат типографиа, отвјетствовати: оно је за унијате устроена и ние с нашим книгама сходна.

Чим време проводјат у монастиру? В церков на свое време трикрат хожденнем, дјеланнем у башчах, прочитанием житија свјатих.

Ашче на настојателеј и братства монастирскаго епископи постављајутсја?

Објавити да всјак код наше церкве епископ прежде должен бити јеромонах и пострижник коего нашего монастира, и тогда во епископа производитеја.

Како избирајут епископа Архиепископи и митрополит? По уставу наше церкве именует лица, из коих потом епископи писмени свој вотум дајут, и на кого више вотума будет.

Ашче рекут: скоро ће те имати Си-

нод и царски ће комесар доћи, отвјетствовати: Синода давно било ние, али когда су бивали, комисари нису присуствовали, заньеже в нутар само духовне ствари дјелајутсја, и онамо ни от клера ни народа нитко неприходит, а кад клеро и народо сабор бива, тогда и царски комесар присутствјет.

Ашче рекут: сад имате две вдовствујушче епархие, отговорите: три су праане, Будимска Арадска и Ердељска или Трансилванска.

На вопрос: колико монастир парохиа держит, отвјествовати, ни једне, кромје своего перњавора, заньежа свака церков у селу имат свое свјашченике мирске, само что от монастирej духовници у четири поста чреа лето нареждујутсја за исповјед.

Ашче каково слово будет, имате ли чужде страних људеј у монастирјех, отвјетствовати, да је запрешчено и слугу под најам без достоверна свидјетелства најати, колми у братство чуждестраних примати.

Ашче би поменуло се, како ми за римокатолике држимо, хоћели се спасти с крјепостију, отвјешчати: наше је христијански живјети и добра дјела творити, а божие јест спасение строити. Ми же за Ваше императорское Величество и јего Величество цараца и всју аугустјешу фамилију, палату и воинство на всјак ден молебствуем толико крат, колико публично во церкви и своих келиах молитву дјеем.

Ашче би гдје случилосја, да Јего императорское Величество внимчут нашу литургију слушата и видјети, тогда искати час, в котори изволит литургии бити, и свјашченик и дјакон да готови будут с проскомидиеју и ожидају јегдаже Јего Величество пришло будет, братија всја чино во своја монашескаја одјеженија облечени пред врати церковними на двје стране, десно и лево у реду да стојат, и капе снимивше на рамен держашче и на десно кољено поклоншесја да дочекајут, а свјашченик и дјакон кадионицу имјеја, внутер церкве код врата да дочекајут, и покадив Јего Величество и посредје церкве анвон с престолом поставет Јего Величеству, прочим же столице за амвоном.

На входу с Евангелием, дјакон Јего Величеству императору да понесет евангелие цјеливати.

На великом входу, свјашченик велегласно да поменет сице: Благочестивна и державнима цари наши Јосифа втораго императора римскаго и соцарственика и Марвју Терезију императорицу и краљицу нашу, да поменет Господ Бог во царствии своем, всегда, ниње и присно и во вјек и вјеков. И тогда митрополита поменет, и потом оним чином како су предсрели да испратет.

Всјаже кротко, смирено, благоговјејно и благообразно да совершајут и нам јегда гдје их императорское Величество приходили будут, сваки монастир свој репорт со описанием како что бивало да даст.

Дано в Карловџје 22. Априлиа 1768.

Смирени Архиепископ

Павел Ненадовић.

Прилози

ИСТОРИЈИ ОДНОШАЈА НАШИХ С РУМУНИМА У XVIII ТОМ ВЕКУ.

Од **Радослава М. Грујића.**

Предговор.

Недавно су Румуни потегли против нас неоправдану акцију, у намери да ограбе наше манастире, те нам прете што више и деобом свих манастира наших, а на основу некадање црквене заједнице њихове с нами. Овај поступак Румуна могао би се најприличније упоредити поступку човека, кога смо из очите пропасти избавили, примили у дом свој, окрепили и ојачали, па онда још с богатим даром из куће своје испратили, — а он кад је изишао од нас, и осетио се снажан, зажели и потражи дреко, да због тога што је у кући добротвора — спаситеља свога извесно време у нези провео, — сад с њим дели сва добра његова, сву вековну тековину његову.

Та околност потакла ме је да размишљам о историји одношаја наших с њима,

али сам брао увидео, да ми о појединостима тих односаја врло мало знамо, — да је то сасвим необрађено поље у историји цркве и народа нашег. А према данашњем околностима јасно је, да та парница наша с њима не може се по самим правним начелима ваљано довршити, док правници и судије не буду знали аутентичну историју постанка и трајања, бар у најглавнијим моментима, те црквене заједнице Румуна с нама. Ваља дакле знати како је та заједница постала и у чему је састојала, па да се могу правни принципи ваљано применути и пресуда праведно изрећи, те једном за свагда стати на пут необузданим отимчарским жељама незахвалних Румуна.

Нисам у тако згодним околностима, да на извору могу радити и потражити потребне податке за разсветљење тих питања. У карловачком митрополитско-патријарашком архиву, те разним бечким и пештанским архивама — позитивно знам да има обилан материјал за то, јер кад сам радио у Карловцима и Бечу, често сам налазио у екскибитним (у бечком Kriegsarchiv-у Expedit-ним) протоколима, а и у регистрима знам број таковних исписа из архивских аката, који јасно сведоче, да у тим актима има доста важних података за историју односаја наших с Румунима. Журио сам се тада да прикупим што више материјала за она питања, која су ме онда специално интересовала, а преко свега другог морао сам брао прелазити, те сам од тога само по нешто набележио или преписао, што је било у тешњој свези с мојим предметом рада. Ну иначе за осам година тога рада, на прикупљању и проучавању грађе за историју цркве и народа нашег под Аустро-Угарском влашћу, накупио сам и приличан број интересантних података и прилога за историју односаја наших с Румунима.

Разговарао сам прошлих школских празника о поменутом поступку Румуна, са Високопреосвећеним епископом темишварским госп. Dr. Георгијем Летићем и Вп речасним госп. Димитријем Руварцем, те сам из њихових навода још јасније увидео преку потребу, да се чим пре пожурити ваља са разветљењем бар главнијих момената у историји тих односаја наших с њима. Стога сам прикупио и средио већ давно прибране податке и прилоге, те их штампам у намери, да тим скренем пажњу на ту важну ствар оних, који су на извору, или у згоднијим околностима, те могу лакше прикупити грађу за темељну обраду тога питања.

Примећујем још, да се у литератури врло мало налази података о томе питању, јер код наших а и страних писаца, тек је овде-онде, само по нешто узгред добачено; а специално тим питањем није се нико бавио. Са делима пак Румуна, као Попеа, Шагуне и др., који су се тога питања дотицали, мора се особитом критичношћу служити, јер ту ствар наносе већином површно, те хотиче или нехотице неверно је приказују.

У Беловару у очи св. Димитрија 1905.

Увод.

Главније црте односаја Срба с Румунима, од најстаријих времена до смрти патријарха III. Чарнојевића.

Од давне давнине ступали су Срби с Румунима у разне односаје, било политичко-друштвеног, црквено-религиозног или културно-просветног живота. Српски просветни елеменат показао се у свакој таковој прилици, као напреднији и просвећенији помоћник румунском елементу; шта више и онда, кад Србија, и остале српске земље, подносиле тешки јарам турскога варварства, а румунске земље још слободу уживаху. Нигде у историји и историјским споменицима не налазимо података који би нас о противном ма само једном приликом, уверили. Јер и у оне дане, кад се Србима већ и штампарије затреше, и они морадоше потражити књижевним потребама својим помоћ у румунским штампаријама — еретамо тамо доста Срба штампара, као и калиграфа; те они онда помажу роду своме, помажући уједно и једноверним Румунима.

Познато нам је, да је син Душана Сил-

ног царевић Урош прво се оженио ћерком влашкога војводе Владислава — Јеленом; а једна ћерка војводе Александра Басарабе, тетка Јеленина, беше удана за неког српског кнеза Симеона Старца.[1] — Таквих односаја било је и више.

Мало после тога знаменити калуђер Никодим Грбић, који је у посланству кнеза Лазара и српског сабора, ишао са светогорцем старим Исаијом у Цариград да намири српску цркву с цариградском — и замоли скидање проклетства набаченог за Душана на српску цркву и народ, — одлази у Угровлашку и тамо подиже прве манастире Тисмен и Водицу.[2] А кнезови српски Лазар и високи Стеван обдарују манастир Тисмен богато са добрима на српском земљишту, и брину се за насељење истих, само да што већу корист, тај први румунски манастир од њих имаде.[3] Никодим овај, као игуман тисменски, умро је 1406., и Румуни, овог првог основаоца својих манастира, славе као светитеља.[4]

А када почетком шестнаестога века надвише се црни облаци турскога ропства и над Црном Гором, тада још једним слободним крајем српским, и наступи неред у земљи такав, да мораде угинути и прва српска штампарија, подигнута недавно на Ободу (1494.), — онда први српски штампар калуђер Макарије, пресели се у Румунију, где први одпоче штампање првих црквених књига и то словенским писмима, и словенским језиком.[5] Што ја Макарије чак из Црне Горе у Влашку дошао, разумљиво ће нам бити, када споменемо, да је у то доба (од 1505)[6] влашки епископ-митрополит био Максим, бивши деспот српски Ђорђе, а унук Ђурђа Бранковића Смедеревца.

Са православном вером примили су Румуни словенско писмо па и словенски језик у богослужењу;* касније пак, дописиваху се кнежеви влашки српским језиком, као са Охридским архиепископом[7] под кога беше румунска црква подчињена, тако и с двором цариградским.

После битке Косовске, а нарочито после пада Смедерева и претварања Србије у пашалук турски, почео се народ српски према северу селити, те је долазно чешће у додир и мешао се с Румунима. — Односаји међусобни посташе живљи и јачи.

У Крашовској жупанији било је доста Срба већ у другој половини XIV-ог века;[8] а током XV. века, особито од кад је Ђурђе Смедеревац добио по Угарској градове: Мункач, Липу, Бечеј, Вилагош и др. (1433. г.), преселише се многи у суседни Банат, који је граничио са крајевима, у којима Румуни становаху.[9] Нема сумње, да је народ српски из Србије, као и касније из Баната, селио и у земље румунских кнежевина; али то беху сеобе, појединих породица и мањих маса, па их не приметише хроничари онога доба.[10] —

[1] Види генеалогију влашких војвода у делу Eudoxius baro de Hurmuzaki-a: „Fragmente zur Gesichte der Rumänen" Bukuresci 1881. св. I.

[2] О том опширније у чланку покојног архимандрита Илар. Руварца: „Pop Nikodim, der erste Klostergründer in der Walachei † 1406." у Archiv-y für Slawische Philologie XI. 354—363.

[3] Хрисовуља Стевана Високог овом манастиру штампана је у делу Hasdau-a: „Archiva istorieĭ a Românel", Bukuresci 1865. I. 17; сравн. Archiv ibid. — А касније влашке војводе потомагаху поједи српске манастире. Тако за Милешево види у М. П. Архиву у Кар. бр. 7. и 14. те 16. и 17. у ориг.

[4] И у поменут манастира, што га овде у дневнику владике Николе Димитријевића први пут штампам, вели се, да је ктитор Тисмену св. Никодим (види прил. II. точ. 24.)

[5] О овом опширније у чланку Стојана Новаковића „Српски штампари у Румунији" (Годишњица Н. Чупића XVII. (XL.) 331.—348.)

[6] Тако у Бранковићевој Хроници кн. IV. стр. 935. — у Митроп. Патр. Библиотеци у Карловцима. Чудновато је да Рајић, који је то исто у својој историји изнео, не спомиње годину и у опће врло површно преко тога прелази. Истор. кн. III. 342.

* Види шта о том пише: A. D. Xenopol, — Historie des Roumains, Paris 1896. I. 459. и даље.

[7] Види писмо Молдавског војводе Стевана Охридском митрополиту Доротеју, и обрнно, и од 1456. г. у „Starine" XII. 254.

[8] Сравни булу папе Урбана у Cod. diplom. IX., V. p. 325. etc. Czoernig. „Ethnographie der österreichischen Monarchie" II., 126.; превод Нико-а: Срби у Угарској I. 28—29.; Csaplovics „Slavonien und sum Theil Croatien" II. 17; Стојачковић и др.

[9] Види о томе у Csörniga-Ethnographie II. 153. и даље.

[10] Рајић по Бранковићу вели: „Многи при таковыхъ

Особито крајем петнаестога века пређе силан број Срба (50.000 породица) под вођством кнеза Павла[11] и настани се већим делом по горњем Банату, а пружаше се и даље по Јенопољу, где их је још за Албрехта 1439. била знатна множина.

Крајем XVI-ог века Срби у Банату сачињаваху већ главни део становништва те земље. И како се турска власт све више на север ширила, тако су и Срби све више севернije делове Угарске насељивали. У то доба имали су банатски Срби и свога владику, под кога су сигурно и све околне православне цркве подпадале. Имали су и угледних и родољубивих представника народних, са развијеном националном свешћу, те су међусобном пријатељском везом држали цео народ у чврстој народној организацији тако, да су могли 1594. год. подићи народни устанак против паше темишварског и његових бегова. Устанком својим учинише знатну помоћ угарској војсци, која је у то доба водила крваве ратове с Турцима.[12] Но упак се сами не могаху одржати против огромне силе турске, те потражише помоћи у ердељског кнеза Жигмунда Баторија, кога признаше својим краљем. Овај им је обећао помоћ и послао свога помоћника, који дође у њихов окб, да им донесе ту поруку и да се увери како је код њих. Том приликом народни прваци: бан Сава, војвода Велимировић и владика Теодор Тиводоровић, писмено поздравише кнеза као свога краља у име свих старешина и свега народа, који се пред њима и његовим послаником заклетвом обвезаше на верност њему.[13] — Но кнез, услед унутрашњих немира у земљи, није могао Србима послати помоћ, те ови после многих ратних успеха, упак морадоше подлећи јачој сили турској, која их распрши, те једни одоше и настанише се међу својим сународницима у Јенопољу, више Арада, а други, већи део, повуче се у Ердељ, те се тамо насели у Београду, Сибињу, Понграду, Рајсдерфелу, Сас Пизну, Nagy и Kis Csergőd-y, Орестији (Szászvaros) и по другим околним местима.[14] — Ова околност сближи их с једноверним Румунима, који у великом броју већ одавно у Ердељу становаху.

Владика Теодор избегао је заједно са народом у Ердељ и тамо основао српску епископију, о којој Пико[15] вели, да је мало по мало придобила сву власт и над румунским свештенством у Ердељу. Ово потоње могло се је догодити само после смрти румунског православног ердељског владике, који је тамо постојао од 1537. г. — и то тако да је кнез ердељски силом своје власти протегао власт српског епископа и над румунским свештенством, или је можда сам народ и свештенство румунско драговољно издврало српског епископа и својим епископом. — Позитивних података о томе немамо. Но касније околности уверавају нас да је могло тако бити, те шта више, да је та епископија београдска том приликом на архиепископију подигнута, а у Бистрици нова епископија основана и овој подчињена.

У Јенопољу међу тим, по Бранковићевој Хроници,[16] био је српски епископ Матеј, кога наследи његов син Сава. Бранковић вели за њега, да је први поставио столицу епископску у Јенопољу, те да је био први архиепископ и митрополит јенопољски. Да је почетком седамнаестог столећа у Липи, која је тада спадала у Арадску жупанију и можда

[11] О томе јасно сведоче писма краља Матије кардиналу Арагонском и епископу јегарском (Види: Epistolae R. Matiae Corv. Caschoviae 1743., p. 28. и 80.; Czoernig, Etnogr. II. 156. а у Engel-a „Geschichte von Servien und Bosnien N. 86.)

[12] Fessler — Klein „Geschichte von Ungarn, Leipzig 1877. IV. 25., 26., 32.; Јов. Н. Томић „О устанку Срба у Банату, Београ. 1899. те Пико, Хамер, Швикер и др.

[13] Szalay „Das Rechtsverhältniss der serbischen Niederlassungen etc. 12—13.

[14] Ibid, Пико: 72; Томић 26., и др., а нарочито Церинг стр. 162. и Fessler IV. 26.

[15] Ibid, 72.

[16] Да је ово полозање XVII-тог века заиста постојала правосл. епископија у ердељ. Бистрици, види 2 споменика акта прештамп. из Прања у Летопису М. Срп. књ. 62. стр. 160—163.

се бројала у јенопоље, заиста био епископ српски Сава уверавају нас три писма војводе Жигмунда Ракоција од 1607. г., у којима поред владике Саве спомиње и рацку цркву у Липи.[17] И Бранковић вели да је Сава бегао у Ердељ испред силе турске, крајем шестнаестога века, те је могуће, кад се повратио, да није више у Јенови, (Boros Jenő) него у Липи становао. — Нема сумње, да је српски епископ имао јурисдикцију и над румунским народом у тим крајевима, јер се о каковом румунском епископу нигде ништо не спомиње.

Из Саве постао је архиепископом и митрополитом јенопољским брат његов од стрица, по имену Лонгин Коренић Бранковић.[18] Овога столица беше у Почки. Но ни он се није могао на престолу држати услед силних провала турских и непрестаног бегства народног, него је отишао прво у Ердељ, а одатле у Влахозапланинску земљу војводи влашком Матеју Басараби.[19] Овај му је дао манастир Хоман, где је проживио до своје смрти, а у Јенопољу управљао је црквеним стварима један протопоп, кога су у земљи, као и владику поштовали. По смрти овог протопопа, вољом народа и свештенства, постао је главним протопопом јенопољским синовац Лонгинов — Симеон Бранковић. А када се након неколико година упразни архиепископија и митрополија ердељска у Београду, тада народ и свештенство саборно изабра овог Симеона за свог архиепископа, и кнез ердељски Ђорђе II. Ракоци[20] диплomом својом од 1656. потврди га, као таковог. Симеон буде посвећен за епископа под именом Сава у Трговишту од митрополита влахозапланинског и околних епископа на Крстовдан 1656. г., те доби о том и сведочанство од митрополита Стевана „Славеновлахискимъ діалектомъ".

Већ за Генадија II, (1628—1640.) имао је православни српски и румунски народ у Ердељу да одржи љуту борбу против калвинске науке, која му се силом наметала; а митрополит ердељски Орест II., последник Генадијев, одупревши се таковој сили, би абачен и лишен свештеничког чина (1643). Овог потоњег наследи Стеван II. Симоновић, за кога се утиша мало верска борба, те овај доспе да нареди да се за Румуне штампају црквене књиге њиховим језиком, јер се дотле служило само словенским књигама.[21] Али за Саве Бранковића букну верска борба опет живим пламеном, те је овај, заиста одлични јерарх, имао да покаже необичну енергију и пожртвованост бранећи православну веру у повереном му народу, од силних насртаја и тешког прогањања калвинских власти. И он је надржао борбу, одбио све нападаје, те сачувао своју цркву и своје стадо од ждрела калвинског, али је у тешким патњама и мукама, што их је он поднео тога ради клоњу његов иначе дивски организам, те 1680. преда Богу душу.[22]

По дипломи Ракоцијевој, Сава је попостављен епископом свију Грка, Срба и Румуна у Ердељу, те зарандској, бихарској, солночкој, крашовској и осталим жупанија и дистриктима, а особито белењешком, — који тада потпадаху под власт

[17] По Шетри Фрињету „Северински Банат и историја северинске жупаније", писма та налазе се у архиву Ђ. Фејерварског капитола. „Срп. Сион" 1905. стр. 632. бр. 7.

[18] Бранковић Хроника, IV. 1496. и д. и у Рајића, Историја . . . IV. 68—69.

[19] У Споменику срп. крал. акад. XXXIII. стр. 3—6 описао је данашњи високопреосвећени Митрополит београдски Димитрије једну драгоцену икону угровлашког војводе Матеја Басараде, која се налази у Хиландару, а вели се на њој, да је главни трудбеник око њене израде био Митрополит јенопољски Лонгин Коренић. — У истој икони налази се и један свитак на ком пише: „Род сиѣтѣишаго архіепископа и митрополита іоаннополскаі Логина Коренић Бранковића". стр. 5.

[20] Ориг. ове дипломе у Митр. Архиву Карл. бр. 11. а бр. 12. је потврда исте конфирмације од новог кнеза ердељског Акација Барчаји од 9. јан. 1659. (Ориг.) Види прву и у Летоп. Матице Срп. од 1841. Књ. 54., 128—135. Рајића, — Историја . . . IV. 271. и др.

[21] Nicolaus Popea, — Vechia Metropolia ortodoxa romana a Transilvaniei стр. 75. и д. — Иначе је ово дело врло некритички написано, па се по њему завео и Пико (стр. 74—75.), те је неке нетачне написо, које ћемо горе у тексту исправити.

[22] О свему томе опширније у Бранковићевој Хроници књ. V. стр. 1511.—1627; код Рајића књ. IV. 78—92; Dr. N. Nilica-s, — Symbolae ad illustrandam Historiam Ecclesiae Orientalis in Terris coronae S. Stephani, Oeniponte 1885. Vol. I. стр. 149., 166., 167.; и др.

ердељског кнеза. Овај пак признаваше врховну власт турску. — Што се тиче српског јенопољског владичанства, баше да је после смрти Лонгинове и постављања Савиног за архиепископа ердељског тамо постављен од народа и свештенства нов епископ, који је потпадао под власт пећког патријарха, као што знамо да је касније било за Исаије Бакошића.

Шта је све ревносни архиепископ Сава препатио од Калвина у борби с њима, само да очува чистоту вере у патви својој, која је махом из Румуна састојала, јер Срба, Бугара и Грка беше мало, — описао је брат му и очевидац у својој хроници. Све наводе Бранковићеве потврђују и други писци старијег и новијег доба, од којих ћу споменути само језуите Нилеса,[23] те Хинца[24] и Попеа.[25] И на основу свих података о тој борби сваки непристрастан историчар мора доћи до уверења, да је Сава очувао народ румунски у Ердељу да не подлегне пропаганди и сили калвинској.

Тако ето Срби управљаху ердељском архиепископијом, жртвујући се за патству своју. А када после Теофила III. (1692.—1697.) дође на митрополитску столицу у ердељском Београду Грк Атанасије I. Ангелу († 1713.), све тековине Срба архиепископа за сталност народа румунског у вери православној, поколебаше се из темеља, јер митрополит оде под окриље Рима, а за њим и силни свештеници румунски признаше и потписаше савез с Римом — унију. Тако на једном акту о признању уније од 5. септембра 1700-те у ердељском Београду ивданом, потписало се поред архиепископа Атанасија 54 протопопа, са 1563. свештеника.[26] Збиља, необично карактеристичан знак и за сам народ румунски, у коме свештеници тако лако и тако бројно, тешко не сви, одпадоше од вере отаца својих. — поред свих толиких примера чврстоће и постојаности у вери својих претњашњих архиепископа српске народности.

А шта је било са српским народом, који од почетка XVII. века налазимо у Ердељу међу Румунима, тешко је поаитивно одредити; али према разним околностима[27] даде се закључити, да је за време аустријско турског рата (1683.—1699.), а особито после карловачког мира, иселио се у суседне крајеве под угарском влашћу. Наиме, после тога доба не налазимо нигде да се српски народ у Ердељу спомиње у маси, него се само појединци као Срби истичу, и то врло ретко. А исто је интересантно и особито значајно да ни на једном акту о примању уније, где су толики протопопи потписани, не налазимо нигде ни једног потписа српског, него све саме румунске потписе ћирилским словима; шта више у свим актима о унији од 1697. и даље свуда ови унијати неке за себе: „...клка, протопопій шй Попій Ецскричилор рЂмънїре“...[28] А ни касније када се непоунијаћени део православног народа у Ердељу почео обраћати митрополитима нашим у Београду и Карловцима, — нигде не видимо да се Срби обраћају, што би посве природно следило, да их је тамо било у маси, — него људи, који истина кажу да су „српске“ или „грчке“ вере, али и вичрично додају, да су румунске народности — „власти“, а посебице наглашују српску народност, ако се какав Србин међу њима нађе.[29] — Могло би се рећи, да су Срба ердељски претопили се у Румуне. Но то није могло бити док су они у знатној маси међу њима становали; то се могло догодити, тек онда, пошто је већи део иселио се са раштрканим остацима.

[23] Symbolae, ibid.

[24] У делу: „Geschichte des Bisthums der griechisch-nichtunirten Glaubensgenossen in Siebenbürgen“ Hermannstadt, 1850.

[25] Цит. дело.

[26] Dr. N. Nilles, — Symbolae I. 247—249; а за историју целе те уније налазе се акта у истом делу од 127-697. стр.

[27] Види: у Регистр. К. k. Kriegsarchiv-a у Бечу ex 1691. IV. бр. 75.; II. 8.; ex 1694. X. 52.; 1695. IV. 130.; 1701. III. 99. и 127; VII. 108. и др., те у Ексиб. прот. истог бечког архива ex 1696. VII. бр. 184.; 1697. I. 38.; 1701. III. 86.; VI. 147. и т. д.

[28] Dr. Nilles, — Symbolae I. 171., 173., 208., 209., 247.; а на 174. и 211. — налазе се факсимиле потписаних протопопа.

[29] Види прилоге под I. 7., 8., 9 и 16.

Кад је патријарах српски Арсеније III. Чарнојевић дошао под власт аустријску, те за цркву и народ српски добио од цара Леополда I. нарочите привилегије, поред неописаних брига које је имао око уређења и чувања српске цркве и народа, старао се он у равној мери и за влашки народ по северним и источним дистриктима угарске, па и у самом Ердељу. Тако већ априла 1695. моли он двор, ратни Савет да нада налоге командантима у Великом Варадину, Јегри, Липи, Јенови и Ђули, да његовим епископима грчкога обреда, кад се они приликом византијца црквених на путу нађу, сваку заштиту, услугу и пратњу даду.[30] И дворски рат. Савет 21. Априла и. г. издаје налог сним командантима поменутих места, у смислу патријархове молбе.[31] — А кад је последње године мученичког живота свога, месеца Марта 1706. год., поднео молбу и тужбу двору за заштиту српских привилегија против разних нарушитеља њихових, тада је у 18-тој тачци молбе своје тражио, да се српском народу дане привилегије протегну и на сав православни народ у сатмарском и Вел. Варадском дистрикту, те и у самом Ердељу. Патријарах је тиме мислио ставити под заштиту српских привилегија и народ румунски по тим крајевима, како би лакше могао их спасти од уније, као што је то већ показао у своме народу, уклањајући енергично и сваки траг уније. Но не испуни му се та жеља; кардинал гроф Колонић, тај најагилнији и најбезобзирнији подстрекач уније, добио је на фериду ту његову знамениту молбу, па у својој тајној информацији известио је цара, да се то не дозволи, јер патријарах не може показати никаквих привилегија, на основу којих би могао доказати, да је те покрајине кадгод под својом јурисдикцијом имао.[32] И цар је наравно тако поступао, те је у својој „фино" увијеној потврди народних прилегија од 6. авг. 1706., ћутке прешао преко тога питања; — а та потврда имала је бити тобож одговор на горе споменуту знамениту молбу патријархову у 18. и 24. тачке.

Тако је аустријске влада под утицајем језуитских начела о унију, стала на пут племенитим жељама неуморног борца за чистоту православне вере и права народних патријарху Арсенију III. да под своју црквену јурисдикцију и заштиту народних привилегија стани сав румунски и русински народ под влашћу аустро-угарском, чије владике и свештеници већ погазише веру отаца својих, те народ остаде у опасности да и сам током времена преврне вером. — Набрзо после тога умро је патријарах Арсеније III., али и потоњи митрополити и архиепископи српски водише очинску бригу и о оним православним Румунима што у Ердељу осамљени беху, те се постараше да их освесте, да их дигну у обрану вере своје православне и науку исноп власти поунијачених свештдника и владика, као што ћемо даље из непобитних историјских факата уверити се.

Оволико сам сматрао рећи пре него што приступим приказивању прилога за познију историју односа наших с Румунима, да рад буде јаснији и разумљивији, те добије известан облик заокругљене целине.

I.

Односаји српских православних архиепископа карловачких, епископа, калуђера и народно-црквених сабора — према православном румунском народу у Ердељу — током XVIII-ог века.

Народ румунски у Ердељу није у први мах ни знао, да му је владика Атанасије са протопопима и свештенством склопио унију с римском црквом. Радило се све то у тајности, да не би народ

[30] Екси. прот. у k. k. Kriegsarchiv-y ex 1695. IV. бр. 162., сравни и бр. 148. I.

[31] K. k. Kriegsarchiv-a ex 1695. IV. бр. 130.

[32] K. k. Kriegsarchiv, Беч, ex 1707. XI. бр. 151. Ту знамениту тајну информацију кардинала Колонића приредио сам за штампу и Српска Матица у Новом Саду примила је и наградила још прошлог лета (1904.), те, како ми обећаше, штампање је почетком идуће године; ја ћу сам написао и чланак: „Како се поступало са српским молбама на двору бесара аустријског последње године живота патријарха Арсенија III. Чарнојевића."

листом устао у обрану православља, против својих црквених поглавица. Одлични примери пожртвованости за веру православну српских јерараха међу Румунима, још су живо одржали се у памети и срцу свих бољих световних представника народа румунског. Тек кад је коначно свршен чин, почео се помало спремати народ, вешто и мудро, да би и он, ма и таците, пристао на поступак својих духовних поглавица. Посао тај поред румунског свештенства, предузеше и мисионари — језуите,[1] који се сада развијоше по целом Ердељу, дижући школе и улазећи у народ са својом проповеђу.

Но није тако могло дуго остати. Тај велики корак толикот свештенства румунског, није могао посве у тајности бити. Прокљувио је народ шта се ради; било је свакако и међу свештеницима многих, који су били незадовољни са тим чином, те који су само под притиском претње и силе придружили се осталима, — па су касније, кад се повратише у народ, боље своје људе о том известили. И народ се је узрујао. Стога, по смрти првог унијатског владике, и није се пуних осам година (од 1713—1721.) попуњавала епископска катедра румунска у Београду ердељском.[2] А за то доба морао је цар путем ондашњег губернатора ердељског генерала Тиге, ради умирења врења народног, издати „протекционал", по коме сви народи у Ердељу могу слободно при својој вероисповести у миру живети. Утишало се за тим врење, и опима, што присташе на унију постави се 1721. г. нов епископ Јован Патаки (1721-1727.);[3] дочим они, што осташе верни православљу, подпадоше некако под јурисдикцију римничког епископа,[4] који пожаревачким миром дође под власт аустријску.

Пожаревачким миром потпала је и Србија са темишварским Банатом, под власт аустријског Цесара. И врховна духовна власт над свим православним народом у тим новоосвојеним крајевима, дата је митрополиту београдском, који сада доби наслов архиепископа и постане самосталним. Тада беше митрополит београдски знаменити и ревносни јерарх српски Мојсије Петровић. Ондашњи силници подбадани језуитима покушаше и њега задобити за унију; али само покушаше и ни корака даље не могоше учинити. Разби им се и воља за даљим покушајем о његов одлични карактер и непоколебиву постојаност у вери својих отаца.[5]

Очински се брину он не само за Србе, него и за Румуне подилажење његовој јурисдикцији, па и ван његове јурисдикције. Из писма његовог архиепископу карловачком Вићентију Поповићу, од 2. априла 1724. г. из Пеште, видимо јасно како се брину за православље у оба народа. Умро беше темишварски епископ Јоаникије Владисављевић, те је ваљало новог изабрати и двору предложити. Мојсије је сватио тешку ситуацију удовог темишварског владичанства, те пише апис. Вићентију, да с постављањем новог епископа: „**поспешити треба, кочки се з тэмь ковго пречтіа, защо й ю прежде бивало с шнамн задоста скандала, защо Херделх наблизь, а Власи сь люди непостоянн, затэ да вист**" etc.[6] А када је 1726. г. дао у Римнику прештампавати за свој народ донесени из Русије „Букварʺ новгородског архиепископа Теофана Прокоповића, није сметнуо с ума, нити превидио и потребе румунског народа, те је наредио, да се с једне стране штампа рускословенски текст, а с друге стране румунски;[7] коректуру овога поверио је Сте-

[1] Види о раду ових у Dr. N. Nilles-a, — Symbolae, vol. I. и II. на многим местима.

[2] Ibid. vol. I. 393. и д.

[3] Ibid. 462—497.

[4] Види прилог у „Додатку" под I : 2.

[5] Види писмо Мојсијево — Вићентију од 14. Новем. 1719. г. у „Споменик"-у Срп. Краљ. Акад. XXXIV, 168 (а).

[6] Ibid. стр. 105—106.

[7] О овом издању види чланак протојереја Димитрија Руварца у „Завору" за 1887. стр. 758. и д. — У Римнику је 1705. г., православна румунска владика Антим Иверијац, основао романско-словенску штампарију, коју су и последници његови одржали и потпомагали (Види о том румунског библиографа Димитрија Јарку дело: „Bibliografia chronologica romana, sau catalogu generalu de cartile romane 1550—1873., Bucuresci 1873. у предговору стр. XV., те срав. „Гласник срп. учит. друштва" Књ. XLVI. стр. 233, 234.

вану, игуману румунског манастира Говоре, а потоњем владици рмничком, о ком ћемо у трећем делу овог рада нешто више података изнети.

Да ли се је православни народ румунски у Ердељу, за живота митропол. Мојсије Петровића обраћао српском архиепископу ради помоћи у борби против унијаћења, — неможемо ништа поуздано рећи, јер о томе не најдосио нигде података. А то је донекле и појмиво. Унија је још потајно ширила се; насилничка средства нису још јавно употребљавана; народу се на папиру зајамчивала слобода православне исповести и он се подвлаштио рмничким православним епископима, које је православни српски архиепископ београдски, по народном избору, предлагао цару на потврду, те по том посвећивао. Али када после смрти рмничког епископа Иноћентија Васиљевића одноче и у том владичанству живљи рад римске пропаганде и аустријских власти, да и ту семе уније посеју, — тржe се први православни народ у Ердељу, и обрати се посланством и писмом архиепископу београдско карловачком Вићентију Јовановићу за заштиту против евентуалног унијаћења рмничког епископа.

Још на српском народно-црквеном сабору 1730. год. учествовало је неколико посланика из Брашова (Brassiovu, Brassó, Corona, Kronstadt) у Ердељу.[8] Дакле су их Срби већ тада, — и против воље државних власти, као што ћемо касније видети, у братску заједницу примили и допустили им, да правомоћно учествују у управи целокупним црквено-народним животом; а са сабора 1732. г., молили су поново, да се српске привилегије протегну и на румунски народ, који је једне вере с њима.

У додатку овога чланка, налази се међу осталим прилозима и писмо митрополита Вићентија Јовановића — православном народу ердељском од 27. августа 1735. Из тога писма сазнајемо, да су ердељски православни Румуни послали му своје пуномоћнике: јереја Евстатија Гридовича, те два господара Радула Гочман и Георгија Херсеј. Овима беше задатак да у име целог клира и народа саопште митрополиту силне терете и невоље („безъ мѣри"), те га замоле за помоћ, као и то, да их прими директно под своју јурисдикцију, јер се боје да нови епископ који буде постављен од аустријске власти може лако, као и Атанасије што је учинио, и без знања народног прихити унију, па им задати много бриге, трошка и невоље. — Митрополит их на то теши, да се не боје никакове силе, јер, ако се догоди да епископ рмнички прими унију, тад ће их он, силом српском православном народу даних привилегија, које су и недавно од садањег цара по други пут потврђене, — под директну своју јурисдикцију примати, као и остали народ, који је у његовој епархији и по тим привилегијама живи. Уједно се обећава, да ће се свим срцем постарати о ваљаном уређењу црквених односаја њихових и штитити их увек од сваког насиља; па ће и својим наследницима препоручити, да се исто тако и даље о њима брину. Најпосле изражава наду, да ће они сви, како свештеници тако и световњаци, прилазећи тада под јурисдикцију његову и његових наследника свагда верно покоравати се духовним наложима његовим и његових наследника.[9]

Дакле, митрополит Вићентије обећава народу румунском у Ердељу, да ће их у случају уније рмничког епископа примити под своју директну власт, а позива се при том нарочито на поновно потврђене народне привилегије. Под овом потврдом нема сумње да није митрополит мислио заштитно писмо Кесара Карла VI. српском народу, дано из Лаксенбурга 18 Маја 1735. год.[10] Ово писмо преко ердељевског наместништва саопштено је 8. Јулија и. г. по разним угарским жупанијама и градовима. Интересантно је и важно, да су овога пута српске народне привилегије саопштене први пут некима

[8] Списак посланика на сабору 1730 — у К. К. Kriegsarchiv-у.

[9] У „Додатку, прил. под I: 2.

[10] Ориг. у М. П. А. Карл.

од тих жупанија и градова. Такав између осталих беше и ердељски град Сибињ. Митрополит се је ухватио за околност, што по већем делу тих жупанија и градова станује српски народ помешан с румунским православним народом, те је наумио протегнути српске привилегије и на њега. ма да се у истом царском писму на много места изречно спомињу само „Graeci Ritus et Rasciauae Nationis homines“.[11] Али нити њему, нити осталим митрополитима и црквено-народним саборима српским, поред најбоље воље, није пошло за руком ту намеру коначно извести. Власти држање нису то никако хтеле дозволити, те су народне привилегије само на српски народ протезане све до XIX-тог века.

Но митрополит Вићентије, као и други српски митрополити, није хтео пропустити ни једну згоду, да осамљени православни народ у Ердељу не надгледа, поучи, упути и охрабри у борби с унијом. — Тако му се и сад наскоро пружила прилика. Исте године дозволи му цар устројити једну илирску коњаничку регименту о народном трошку, — те му у ту сврху даде и право да покупи тај трошак по народу. У то доба била је римничка епископска столица упражњена, те је и Ердељ подпао под административну власт архиепископије београдске. Цар изда декрет на губернатора ердељског грофа Валиса, да допусти митрополитовима људима и у тим крајевима покупити потребни трошак. Митрополит је ову дозволу једва дочекао; није њему толико стало до тога трошка, колико до тога, да тамо поводом тим пошаље спремна човека, који ће начинити реда у православној цркви ердељској и римничкој, те поучити народ како да се брани од уније и неклоне у тој тешкој — неједнакој борби. — И збиља митрополит већ 18. Новембра 1735. г. јавља свим православним хришћанима у Ердељу, — а нарочито споминье цркву брашовску, јер од како се унија угњездила у ердељском Београду, постаде Брашова центрум православља. да им пиље епископа крушедолског Никанора Мелентијевића, те их моли да га добро приме и побрину се за све потребато.[12]

Владика Никанор стигао је тамо почетком децембра и бавио се до краја истог месеца. Одмах га видимо на племенитом послу око уређења православне цркве у Ердељу. Изгледа, да је једино у Брашови постојао православни протопрезитерат, под кога спадаху сви остали православни свештеници у целом Ердељу, којих такође беше врло мален број. Сви остали протопрезитери, а беше их на 50, подпадаху под унијатске протопрезитере, те се и народ у њима морао, хтео не хтео, покоравати унијатским свештеницима.

У Брашови беше тада две православне цркве: Успенија пресв. Богородице и св. Николе, те поред старог протопрезитера са именом Флора, беше и неколико свештеника. Владика с протом сазва свештенике и трговце брашовске, да их испита како стоји са уредбама црквеним код њих, — како би знао потребно исправити. Том приликом потужно се стари прота Флора, да због старости и слабости своје не може више ваљано извршивати многобројне протопрезвитерске дужности, те стога моли, да га те дужности реше. Владика је, по договору са свештеницима и осталим варошанима, примио оставку ту, и на његово место, спорасумно са свима, поставио свештеника Радула Тјемп, „**да вѣдетъ протопрезвитерѣ отъ нинѣ въ вѣдѣніи, іакоже здѣ іерѣмъ и мірскомъ, подобнѣ и в' всей державѣ Кирей.**“ У нарочитом писму,[13] свим припадницима тога протопрезвитерата, наређао је владика главна права и дужности тога протопрезвитера. Дужност му је, да се брине о свим пословима цркве и свештенства,

[11] Ibid., и срав. „Гласник срп. уч. друштва“. 2 ги одељ. Кн. IV.: „Споменици из бадимског и пештанског архива“ стр. 187—202. Обзнањено је жупанијама: Ђурско, острогонској, вабенској, барањској, вешпримској, чонтрадској, бихарској, шимегској, сцепушкој, шарошкој, земплинској, ужској, угочкој, бекешкој, берегској, арадској, варадинској, мармарошкој и сплавској, те слободном крал. градовима: Острогону, Стојном-Београду, Сатмару, Нимету, Будиму, Пешти, Сегедину, Еперјешу, Бартфи, Сибињу и Јегри (ibid. стр. 199 и 201).

[12] у „Додатку“ прил. под I: 3.

[13] у „Додатку“ прил. под I: 4.

а такође и оним делима световњака, која подлеже надзору и суду црквеном; да поступа увек по правилима св. апостола и св. отаца. А ако би се догодило, да когод од свештеника неправедно подигне се против њега, — биће лишен части свештеничке. У том писму још посебно додаје владика, да он од своје стране најстрожије забрањује протопопу, да сам суди за односе кривице како свештеницима, тако и световњацима, него увек с наређеним епитропом попом Теодором и другим варошким свештеницима и „гочмани црковними.“ А ако се догоди каково велико дело, које не може прота са свештеницама сам разрешити, то да извести о том архиепископа, односно епископа, ако га има. Што се тиче прихода епископског од свештеника, дужан је прота сваке године у обично време покупити га и „ндѣже приликѣтъ, да пошлетъ“; а то значи надлежном епископу, или ако је столица епископа упражњена архиепископу. Најпосле наредио је још у том писму владика Никанор, да и даље буде исти приход протопопски, као што је и до сад био, без икаквог умањења. — Писмо то датирано је у Брашови 18. Децембера 1735. год.

Ово бављење крушедоског владике међу Румунима у Ердељу, благотворно је деловало на њих, те су се стога узнемириле аустријске власти, а нарочито ердељски губернатор, ревни помагач уније, генерал гроф Валис. Овај забрани владици отићи у Малу Влашку, камо је у истој мисији намеравао поћи. Валис је писао Двор. Рат. Савету 27. Децембра 1735.,[14] да „управо још незна јасно“, дали владика Мелентијевић запоњује само „шизматике“ или можда чак и оне, „који су примили унију, услед чега може врло лако де се породи немир у земљи“. „Стога је — вели — и наредио заповедницима Кронштата и Фогаре, да нагласе владици, да са целом пратьом својом има одмах вратити се у Сибињ (Херманштат) непредузимајући даље ништа; а у случају одлевања или одбијања његовог, имају му саопштити, да је дошла наредба, да се има тамо силом отпратити, те да се то одмах и изврши.“ Још је Валис у писму том навео, да је владика са својом пратьом под изговором скупљања добротворних прилога за илирску хусарску регименту, — управо одпочео водити црквене агитације, скупљајући млађе људе, ружећи пред њима католичку веру и одвраћајући их од уније; а ново посвећене свештенике заклињао је, да неће примити унију. — У пратьи владичиној беше капелан Симоновић, отац Силвестер Поповић, клерик Арсеније и канцелиста Адам Варшањија.[15]

Ствар ова дође по том пред неоаквистичку Субделегацију, која је одржала своју седницу 8. (19.) Јануара 1736. г. — и расправљала о тој ствари. Поступак графа Валиса беше одобрен, те наређено још, да архиепископску депутацију ваља увек држати подаље од граница аустријске Влашке, да не би тамо посао кварила. Наиме, тамо је игуман бистрички насупрот вољи свештенства и народа румунског, а и без знања митрополита Ваћентија, постављен и већ од цара потврђен за епископа римничког, а с њим се хтео отворити пут унији, те за то и вели се даље у протоколу субделегације под поменутим датумом: „Као што је познато један таков игуман назад изгледа, да је готово предан унији, те се несумњиво може надати, да ће у исту прећи и многи такови Румуни, који су за унију увек много готовији од Раца.“ А дворски саветник и члан те субделегације Zuama, унео је најпосле у записник и то, да се несме допустити, да владика Никанор, толике нове попове у Ердељу посвећује, нити какове друге епископске функције обављ., јер „цео православни народ (!) у Ердељу под императором Леополдом I. прямо је унији, а оно мало шизматика што је још налази, може се трпети; но ипак неможе им се дозволити, ма и привремено, да имају владику без озбиљне опасности по сам дело уније (ohne evidenter

[14] У К. К. Krigsararchiv-у. Сравни Dr. Schwicker, „Die Vereinigung der serbischen Metropolien von Belgrad und Carlovitz im Jahre 1731, Wien 1881, — у екскурсу.

[15] Ср. „Глас Срп. крал. Акад. LXII. (39), 197.

Gefahr das heilige Werck der Union umzustürzen)."[16]

Владика Никанор Мелентијевић чим је извештен био од команданта брашовског о налогу грофа Валиса, да мора одмах напустити Брашово и селити у Сибињ, саставио је архипастирску посланицу,[17] коју је дао разаслати међу православно у Ердељу. У њој вели, да као што их је пређе поучавао, тако и сад растајући се с њима, жели да их поучи, а нарочито да се своје свете православне вере чврсто и непоколебиво држе, као и до сад што су; да се међу собом пазе, те не дају места зависти, гњеву, клеветама и инатима којекаквим; да ревносно цркву своју пазе и поштују; да се остане сваког злог дела, те да се исповедају нарочито у време великог поста, па да на исповест приводе и децу од 8 година; да слушају своје свештенике и науку Божју, коју им буду проповедали. А проти Радулу у име митрополита Вићентија оставља власт да може све непослушне, како свештенике тако и световне казнити и поправљати са својим духовним судом. За тим још упућује све, да науче боље кретити се, те сву децу од 4 или 5 год. да родитељи уче долазити у цркву и науче их „Оче наш" и „Вјерујући", као и остале молитве и науку Божју, потребну правим Хришћанима; и најпосле вели, да је чуо, за којекакова зла, Богу мрска дела, чарања, бајања и т. д., те опомиње оне који се тим баве да се окану тога посла, покају и исповеде, па да им Бог опрости; а оне, који се и даље буду тога држали, проклиње и одлучује од цркве.

(Продужиће се.)

[16] Види Протокол Субделегације од 19. Јан. 1736. у Kriegsarchiv-у, те срав. Шишкера и „Гласе" на истом месту.

[17] „Додатак" прил. под I. 5.

РАСПОРЕД ЗА ПРОСЛАВУ

КОЈУ ПРИРЕЂУЈЕ

ОДБОР СРПСКОГА ГРАЂАНСТВА ГРАДА КАРЛОВАЦА

У СЛАВУ

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ СВЕШТЕНИЧКЕ СЛУЖБЕ

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПРЕУЗВИШЕНОГ ГОСПОДИНА

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

АЕМИТРОПОЛИТА КАРЛОВАЧКОГ И ПАТРИЈАРХА СРПСКОГА.

I.

5. (18.) децембра 1905:

1. У 4 сата пополдне звони на *бденије*, које почиње у $4^1/_2$ сата.

2. У 7 сати у вече звони велико звоно саборне цркве, док се не испали 21 прангија, а за то време осветљавају се куће.

3. Кад пуцање престане, звоне сва звона са свију цркава и бакљоноше предвођени музиком ц. и кр. 70. пешачке пуковније, полазе од куће гђе Ангелине удове Станковић пред двор Његове Светости, где

а) певачки збор слушалаца Богословије пева химну Његове Светости,
б) поздрав, говори председник срп. правосл. црквене општине карловачке, градски начелник г. *Душан Милић*,
в) свира војничка музика,
г) певачки збор гимназиста пева светосавску песму, након чега се бакљоноше с музиком удаљују и на ватрогасном спремишту бакље гасе.

II.

6. (19.) децембра 1905:

1. У 6 сати изјутра огласиће се свечан дан звоњењем на свима црквама уз пуцњаву прангија.

2. Војничка музика обилази градом, почињући испред двора Његове Светости и свира будилницу,

3. У 8 сати звони на *св. литургију*, која почиње у $8^1/_2$ сати.

4. После св. литургије служи се *Благодарење*. После еванђелија говори председник приређивачког одбора *Јован Вучковић*, ректор богословије.

5. После Благодарења, око 11 сати пре подне, примаће Његова Светост у престолној дворани патријаршије *поклонствене депутације* и *честитања* по утврђеном реду.

6. у $7^1/_2$ сати у вече *Беседа* у свечаној дворани гимназијско-богословијске зграде са овим програмом:

1. Д. Котур, химна Његове Светости, мушки збор, певају слушаоци Богословије Карловачке.

2. Д. Бортњански, Концерт № IV. (из псалма 65. и 80.) мешовити збор, певају ученици срп. вел. гимназије Карловачке.

3. Говори г. Радивоје Врховац директор срп. вел. гимназије Карловачке.

4. Ф. Базен, Крстоносци на мору, мушки збор, певају слушаоци Богословије.

5. Др. Л. Костић, Бранко и Вила му, приказује гђица Вида Коњовићева и г. Милорад Игњатов, слушалац Богословије.

6. а.) П. Стојановић, Арија из опере „Бенгалски тигар“,

б.) К. Вјењавски, Мазурка бр. 2. а) и b) — соло-виолина, изводи г. Пера Стојановић, прати га на гласовиру гђа Мара Ђорђа Поповића.

7. Ст. Мокрањац, VIII. Руковет (Песме с Косова), мешовити збор, певају слушаоци Богословије и ученици гимназије Карловачке.

8. Игранка у магистратској дворани, уз војничку музику.

Напомена: **Позивнице на беседу вреде као улазнице. Гости са стране добивају позивницу код тајника приређивачког одбора г. проф. Душана Сперњака, у Зборници гимназијској.**

ОДБОР.

Манастир Крушедол

од 1754.—1774. год.

(ГРАЂА ЗА ИСТОРИЈУ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА).

Прибрао: Сава Петковић, парох.

(Наставак.)

II.

Архимандрити и братство ман. Крушедола.

Архимандрит *Никифор Радосављевић*[1]) родио се у селу Крушедолу. Произведен за архимандрита 25. марта 1751. О животу и раду његову нема помена у записницима. Видимо само да је једном приликом (не стоји које године) био суспендован. „Поневе архим. Никифор за своје погрешеније и клетвопреступленије код Н. Екселенције г. Архиепископа, чего ради отлучен јест на неколико љет, да је празан у својему монастиру како команђе тако и прочеје, окром да признајегја в цркви и в трапези и на сабору како заклети старац и братија да дајут јему велику чест. А по указу их Екселенције Г. архиеп. наредихом јеромонаха Леонтија[2]) бити намјесником и от всјех почитовати се и вси јему повини бити и послушни во всјаком дјелје како в церкви, тако и на пољу; и без његова знања ништо не творити, нити куд ходити без благословенија и дедуља, а во всем послушни јему бити како игумену; а он не носити име игуманско, ни пак братија њему тога имена давати, веће давати њему име титул намеснически, то јест верховни монс. намесник. Јешче к нему на помоћ наредихом јеромонаха Мојсеја[3]), что он јему помогал протоколе и всаку правду приходе и расходе водити монас. записивати по чину и уређенију. Вишеречени Мојсеј без Леонтијева знања нити чтә продати, нити пак купити к никакав посао започињати, веће свагда з договором, и на себи носити име намесник.“

Ово одлучење Никифорово свакако се догодило у месецу јунију 1754. После тога не сретамо његова имена у записницима братских седница. Али је на брзо морао бити репоновам, јер већ 18. јунија 1755. „бист собор при всечестнејшем оцу нашем архимандриту кир Никифору“

Умро је 25. марта 1759.[4]) у 54. години живота и погребен у порти пред црквом. Исповедио га је и причестио проигуман Леонтије Радојчић.

Какво је стање у манастиру оставио иза себе архим. Никифор, види се из једнога извештаја од 31. марта 1759. адресованог на Митрополита Ненадовића после смрти Никифорове. „Писмо Ваше Екселенцији с циркуларом из Карловаца 29. марта послато, јуче у 10 сати примио сам и тамо разумевши за преставленије покојног архимандрита крушедолског, таки пошао и дошао сам овде у монастир и затеко где опело читајут, и по совершенији опела и погреба, бивши от Монастирej после Ексарха Пахомија и архимандрита хиленђарског, био господин архимандрит раковачки со јеромонахом, игумен хоповски Теодор со јеромонахом Теофилом и ђаконом *Доситејом**), игумен Стефан верднички со ђаконом Алексијем, из монастира Ремете: јером. Аврамије и Данил и ђакон Григорије; из мон. Јаска: намјесник Теодосије; из мон. Гергетега: јером. Јоаникије; из мон. Бешенова: намјесник: Силивестар; три свјашченика из села Крушедола и прочи христијани из села довољно. Опело и парада чиновно и лепо било. По погребенији обед. Јести и пити како јеромонахом, тако и мирским било довољно“.

„Днес после утренье собрахом братију на собор. По довољном разговору, что би они имали љубав по между себе и сваку покорност и послушаније намјеснику до далше уредбе Ваше Екселенције, тако и намјеснику заказахом да има с братијом договор за свашто, да по својој волји ништо не чини. Промотрихом приход и расход од Јануара 1.-го до сад право и сходно инвентарију, како привилегије, црквене ствари и внешне по протоколу исходе добро. У готову имаду 40 фор. Жита за рану имаће до новог, вина 140 хакова старог и новог, ракије 50 хакова, говеда великих и малих 150 глава, коња 25 глава, коза 40 глава, свиња 20 глава, кошница 50, винограда 10 мотика и добра и зла, воденица шест, седма јешче неоправлена, жита посејана не имаду. Братије јеромонахов: Теофан, Ак-

[1]) Види „Срп. Сион“ 1903. бр. 19. стр. 590.

[2]) Л. Радојчић реф. у Сегедину, рук. на ђакона 11. јуна 1720., а за презвитера 2. фебр. 1727.

[3]) Мојсеј Поповић, родом из Пазарике.

[4]) На запису с десне стране западних врата манастирске цркве стоји погрешно 1758. Исто тако ваља исправити месец у Стојановићевом „Зап. и Натписима“ II. бр. 3146, где стоји: *мл* (*а*?).

*) Ово је био Доситије Обрадовић. Уред.

сентиј, Иларион, Неофит, јеромонах Јоасаф стар, слеп и не види. Мануил ђакон јеграрац. Слугу седи. Под најам Перњавораца 26 глава".

„Архимандрит покојни, сказују, да на смерти тестамента не хотео чинити. Они јего нудили, но он отоварао: „На коју ми је потребу, кад имјенија не имам, да расположиње чиним." У новцу не остало више окром у кеси 2 фор. 23. новч. Само у ћелији хаљине свакаће и ношеће. Књиге: једин полуустав на мало коло и једин каноничић и псалтир на мало коло. Два крста јерусалимска и једин Божиј гроб мален, једна ћурдија и долама от црне чохе, нова ћурдија поставлена црном касарлијом, једна ћурдија поставлена лисицом фета; једно џубе постављено мачкама дивљим. У једном сандуку дервеном две кошуле нове и две фате и 6 пешкира, 2 јоргана фета, 3 јастука, једно јапунџе фего, две ципеле нове, капа зимна нова, шешир фет, палица закована пиринчом, ћеленџуш от кумаша нов, једин појас от црне свиле, јерусалимски леген и ибрик, чирак и маказе жуте, више ничто. Изтезаније сам чинио много за новце и не могох ништа наћи".

„Оно јутро кад је тео умрети, били су сви код њега у ћелији и благословиније примили и опростилисја и питали соборно, има ли што своје у новцу, и сказао да не има. И тако исповеђданије имао код Леонтија, и донесел свјашченик причастије тајн Христових, јенче в присуствији свих причастио се и препоручио се, что не би заборављен бил на свјатих молитвах и в том сја и преставил".

„Казао сам намјеснику и прогумну да очисте ћелију покојног архимандрита и оно хаљина да отресу до далшаго указа Вашеја Екселенције, и да затворе у ћелији, нека стоји како заповједите поделити, или како Вашеја Екселенцији произволиније буде. Рекао сам намјеснику и прогумну да дођу тамо. Данас сам их задржао овде, док смо ово посмотрили и совершили у општежителном монастиру Крушедолу 31. марта 1759."

Одмах после смрти архим. Никифора 6. априла 1759. „приде" — по наредби Митрополитовој — „у мон. Крушедол Викентиј Поповић, архим. шишатовачки, и собра братију на собор и по доволном разговору постави нам Игумена јеромонаха *Пахомија*. По уставу монастирском најпре в церкви учини заклетву, по том уручи јему жезал и правленије. Тако и намјесника нареди јеромонаха Никодима. Прочеје служителје осташе у службах, у којим јесу били. Тако и заклети старци који су и били и проигумен Леонтије, Никодим намјесник, Мојсеј јеромонах и Мојсеј Поповић. Тако и оставшеје халине престављагосја архим. Никифора поделише братија."

Тако је после смрти Никифорове постао Настојатељем ман. Крушедола:

Пахомије Станојевић. Родио се у Боки у Банату г. 1716. Књиге се учио у Н. Саду код неког Саве магистра. Био је ожењен. Са женом је живео 12 година и имао с њоме једног сина, који је живео у Земуну. 20. јануара 1723. рукоположио га је епископ бачки Софроније Томашевић у Н. Саду за ђакона, а 29. јуна 1725. у ман. Ковиљу за презвитера. Као световни свештеник служио је 4 године у Тителу, а после тога, 25. марта 1729., прими постриг у ман. Ковиљу, одакле после шеснаест година, због несугласице са тамошњим архимандритом Агапијем, дође у ман. Крушедол,[5]) где је, као што смо видели, постао 1759. игуманом.

Нови игуман крушедолски на братској седници од 19. маја и. г. прочитао је, по тадашњем обичају, братству 40 правила и с њима се тада договорио „за сенокос да се пристарамо добавити момке за коситбу, тако и за новце и за ниве наше, керчевине да оставимо за нас до године за угар, и тако совершисмо."

Исте је године произведен отац Пахомије за архимандрита. „6. септембра 1759." — читамо у записнику — и приде Г. Архиеп. и Митроп. Павел Ненадовић у мон. Крушедол са своими придворними, то јест: Госп. Партенијем Павловићем епископом посвешченије, г. Петр протосингел, Јоан архиђакон, Данил и Генадиј придворни, Мојсеј ђакон еп. Партенија, Г. Павел Ненадовић опште народни секретар, Захарије канцелист, Марко писар и пребил в монастиру до 8. септембра и на Рождество пресв. богородици служил божествењу службу и поставил Пахомија игумена архимандритом општежителнаго монастира Крушедола и ђакона поставил из Платичева."

Архим. Пахомије није се одликовао великом интелигенцијом и богословском спремом. То се види из ман. инвентара, где пише о

[5]) Види „С. С." 1903. бр. 19. стр. 891.

њему, да „таинства, блаженства и заповједи худо разумијејет; читати, појати и писати от части.“ Али је за то имао сва својства, која су потребна честитом калуђеру и ваљаном управитељу једне тако велике и богате куће са разгранатом интерном и руралном економијом. За његово време догодиле су се, као што смо видели, највеће оправке у манастиру, који је он у материјалном погледу знатно подигао.

Умро је 20. децембра 1777. у 4 сах. у јутру у 61. години живота, а сахрањен је у паперти манастирске цркве у гробници владике Никанора. Био је архимандрит 18 година. Оставио је и 1777. год. манастиру један крест окован и позлаћен у футроли.“

Животописи појединих калуђера (18 на броју овога манастира из тога периода описани су у „Опису срп. фрушкогорских манастира 1753. год.“ г. проте Руварца.[6]) Овде ће се ради тога говорити само о онима, који нису у поменутоме „Опису“ споменути.

1.) *Монах Иларион Максимовић*, родилсја у Бајни луки у селу Влашковци, лет имат 25, не учил книги, и молитви обичнија не знајет, не женил сја, пришел в монастир лета 1753. и постригнил сја того года ноември 2. чрез Викентиа игумена фенечкаго, исповједалсја, в то времја духовник јего Исаиј јеромонах, от јегоже и цедуљу имат. у цркву ходит, одијанија чинаго не имат. От фамилие имат оца у Бачкој у селу Опаци. Умро је 2. децембра 1761. године.

2.) Монах *Дионисиј*, родилсја у Шлавонии у пожечком пољу у селу Веренци, имат лет 25, пришел здје во монастир наш Крушедол 1755. марта 24. и постригл се того месеца 25. чрез оца архимандрита кир Никифора Радосављевића. Молитви обични знајет, не женилсја, исповедал духовник јего тогда Исаија ковиљски, от јегоже и цедуљу имат, таки в школу отишал учити се латински у Карловци. Умро 14. септембра 1757.

3.) Јером. *Теофан Павловић*, родилсја у Сервији у месту Гроцкој, лет имат 20, книги училсја у монастиру Ремети у јеромонаха Кирила Тачића чрез 6 лет, и отуду пошел до школи у Н. Сад, бил у школи чрез једино лето при магистеру Захарији Орфелину. Не женил сја, пришел здје во обичежителни монастир наш Крушедол лета 1755. марта 24., а постригл се на тоје лето месеца априла 16. чрез оца архим. кир Никифора Радосављевића. Во степен ђјаконства рукоположен Преосвјашч. епископом Госп. Партением Павловићем еп. посвјашченија епархији карловачкија; во степен свјашченика рукоположен Високопр. Архиеп. и Митроп. Павлом Ненадовићем у Пригу во храму Успенија св. Богородици тогда освјашченом 1761. г. месеца августа 15. Таинства, блаженства и заповједи знајет, читати и појати может, писати худо, у цркву ходи, литургију служи, чреду држи.

4.) Јером. *Мојсеј Поповић*, родил се у Паланци илочкој, у комитату Бачком, лет имат 39, училсја книги у Паланци и у Новом Садје, женилсја и мирски свештеник бил. Во степен ђјаконства рукоположен светопочившим епископом бачким Висарионом Павловићем у манцу Тители 1734. лета априла 2., во свјашченство рукоположен вишепоменутим епископом бачким 1739. Маја 31. на Вознесенијe в Новом Садје во саборној цркви во храмје свјатаго великомученика Георгија. Парохију имјел со сингелијеју у Паланци 9 лет, и благословенијем свјатопочив. еп. бачкаго, по преставленији свјатог и блаженјејшаго патријарха Арсенија Четвертаго тогда администратора Сремскаго и на прошеније Господина Секули Витковића, допустил преселити се в Срем в новонасељеној регименти шанац Нове Карловце и тамо потврђен со сингелијеју бил високопреосв. и високопревасходителњшим и Ексцеленцији Господином Павлом Ненадовићем 1748. Јулија 18. и тамо свјашенођјејствовал 4 лет, со женоју жил 18 лет, и с благословенијем Господина архиеп. и митроп. П. Ненадовића пришел здје во обичежителни манастир Крушедол лета 1756. децембра 20., и пострижен чрез проигумна Леонтија. Блаженства, заповједи и таинства знајет, читати, појати и писати знајет, духовник јего Исаиј Ковиљац, одијанија јемче не имјејет, книт имјејет псалтир, требник, мјесецослов, десетословије, катихизис; 3 застука, 1 ћилим, чаршав, јорган, астал. Сродници: мати, брат свјашченик, 2 сина и 2 кћери. У априлу 1758. отишао је по заповести митрополитовој у Беочин. Умро је 21. септембра 1782. године.

5.) Јером. *Јефрем*, рожденијем из Карловаца, лет имат 48, училсја книги у мон. Крушедолу код архимандрита Аганасија, потом

[6]) „С. С.“ г. 1903. бр. 19. стр. 590—593.

граматики в Карловцѣ. Во степен ђаконства во Белиградје во придворној капели во храмје свјатих Архистратиг при высокопреосв. Архиеп. и митроп. Мојсеју Петровићу рукоположенијем преосвјашченим епископом Николајем темишварским јулија 25. Жил со женоју 10 лет, парохију содержавал в Карловци 5 лет. Одавде же пришел во мон. Крушедол 1756. г. децембра 23-го повељепијем високопревосход. Екселенцији и постриглсја чрез Пахомија намјестника. Блаженства, таинства и заповеди знаје, духовник јего поп Петр, одјејанија монашеског јешче не имат, книги точију молитвеник. Постељу, 2 ћебета, један јастук. Од фамилији: једин син и једна дичер в Карловцје пребивајет. Представисја 1758. фебр. 6. и погребен во обшче гробије.

(Наставиће се.)

Срби сликари.

(Наставак има броја 15. — 1904. год. стр. 440).

CIII. Јосиф
(год. 1761.)

У гажанској[1] цркви изнад десне певнице виси дрвена икона Спаситељева, која је јамачно негда била престона икона на старом иконостасу, коју је доста вештачки, и што се анатомских размера тиче и што се слагања бојâ тиче, живописао неки Јосиф, као што запис у дну иконе гласи: 1761. Јосифъ.

Парох тарђански[2], г. Цветко Милић, био је тако љубазан, па ми је саопштио, да су и у његовој цркви сачуване две старе иконе (не вела, што представљају), које је — према запису на њима — 6. Марта 1763. г. живописао Јосиф. Без сваке је сумње, да су ова два Јосифа једно те исто лице. Можда ће нам временом поћи за руком да му дознамо и презиме.

CIV. Георгије зограф.
(год. 1768.)

Године 1768. дао је неки Недељко Марковић из Каменице о свом трошку начинити и живописати 2 певнице и певничке столове за цркву манастира Беочина, 4 иконе и 6 слика из новог завета на певницама и столовима исликао је Георгије зограф, као што о томе сведочи славеносрпски запис на средњем столу у десној певници, који је завршен овим грчким — минејским словима исписаним — потписом зографовим: 8. Марта 1768. Δια χηρος Εμε τω ταπινε χαιμαρτολε Γεωργιος ζωγραφος. (Руком мене смиреног и грешног Георгија зографа). Не знам има ли оно τω смисла; ваљда би требало да стоји τε (genitiv)?

Према овоме раду, где је зограф слабо пазио на прописе анатомије, слагања боја и на саму историју представљеног на слици чина и догађаја, можемо Георгија уврстити у ред лошијих сликара.

CV. Григорије Поповић.
(год. 1775.)

Григорије је био ученик сликара-уметника Јована Грабована Чатиревића (Чатира, Четирлевића) Македонца, кога сам ја на свом месту већ споменуо. Григорије је заједно са учитељем својим живописао 1775. год. иконостас цркве манастира Лепавине у пакрачкој дијецези. Ја сам пре 10 година тај иконостас видио, и могу потврдити, да је живописе тај ремек-дело Јованово и Григоријево. Григорије је своја учитеља у сликарству у толикој мери достигао, да се просто посао једнога од посла другога не може разликовати. Обојица су била особити мајстори у сликању цветића и шарâ на одећама светитељскима. Григорија према томе можемо с правом уврстити у број сликарауметника. Како се Јован Чатиревић око 1767. г. доселио у Осек на Македонције, а већ год. 1775. живописао иконостас цркве лепавинске, можемо поуздано тврдити, да је и Григорије био земљак Јованов, јер не верујем, да би Јовану пошло за руком да Григорија за 6—7 година усавршн у сликарству дотле, да може сликати као и он, ако би и кад би Григорије био родом из Осека или из околице његове.

CVI. Јован Поповић.
(год. 1838.)

У манастиру Беочину налазе се портре некадањег игумана и настојатеља истог манастира — Дионисија Чупића, које је према запису на полеђини истог портрета 25. VII. 1838. г. живописано руком Јована Поповића. Не знамо, у колико је Јован верно ставио лик

[1] Село Гажије, парохија манастира Ораховице у пакрачкој епархији.

[2] Тарда (Darda), парохија у будимској дијецези, мухачком протопопијату.

игумана Дионисија на платно, али му се техничкој изради нема шта замерити.

CVII. Василије Ћиновски.

(год. 1902.)

Из листа „Источника“ (год. 1902. бр. 6. стр. 141.) дознао сам, да је овај Василије живописао иконостас српско-православне цркве у Фочи 1902. г. Критика се похвално изразила о његовој сликарској вештини и дару. Рекло се тада, да се његов рад одликује бојама руског типа. Тамо је речено, да је он из Подгорице. Биће да је он сродник браће Т. и Д. Ћиновски из Дибре, које сам ја у своје време у овом листу већ споменуо.

Пошто мислим, да се сликари Ћиновски још на животу налазе, држим, да ћу о њима и њиховом сликарском раду коју више моћи сазнати и у овом листу објавити.

Осек. Лазар Богдановић.

Примедба.

Теодор иконописац, кога сам споменуо под бр. LXLV. (Срп. Сион. 1904. г. бр. 15. стр. 442.), који је у друштву са Димитријем Бачевићем радио, није нико други до главом сам сликар Теодор Крачун. Он је с Бачевићем г. 1766. довршио сликање темпла (осим икона престолних, које је пре тога — г. 1759. — живописао Јанко Халкозовић сликар из Новог Сада) цркве манастира Беочина, где је на зашису потписан као Теодор Димитријевић, а у књизи манастирских ктитора тога времена стављен му је и надимак Крачун[1]. За њега сад знамо да је што сам што у друштву с Бачевићем живописао темпла: села Крушедола, ман. Беочина и Јаска, па можда и темпла: сомборског, нештинског и лаћарачког, која је 1773. г. по признању Захарије Орфелина живописати погодио. Можда га зато Орфелин и назива у писму свом синовцу Јакову Орфелану — као што вели г. др. Влада Николић[2] — ветрогоњом, што је лаком био на посао, па Орфелину можда посао отимао. Овај назив пришао је Орфелин Крачуну више из супарништва и суревњивости, него је такав назив Крачуну у истину припадао. Л. Б.

[1] Крачун је румунска реч и значи на српски: божић. Мађарски се божић каже: karácson. Ко је од кога узео ову реч, или Румуни од Мађара, или обратно, Бог би свети знао, тек је израз за божић и код једних и код других готово сличан. А откуд је Теодор Димитријевић прозван Крачуном, то је данас тајна, која тешко да ће се кад дознати и разрешити.

[2] Упореди његову књигу: Српски сликари стр. 191.

Боже помози!

С радошћу, у нади и на већу радост, да забележимо један *мали успех по себи*, који се не би иначе ни бележио, да се не тиче нашега калуђерства са чијим стањем скоро нико није задовољан, јер хвала Богу и сами, бар бољи калуђери, показују то, покретом својим, за поправком прилика својих *у којима се затекли*. О тим приликама и онима, које би требале да се остваре, могло би се и **треба** и јавно много писати и говорити, али у томе не скретати на странпутицу, као што чине они, којима није стало до самога калуђерства, као потребне институције за цркву и народ.

Један јеромонах манастира Раванице, по имену *Генадије Бугарски*, свршио је у државној пчеларској школи у *Геделу* кроз пет месеци пчеларски курс и са *врло добрим* успехом положио испит из теоретског пчеларства, практичког рада око пчела, практичног умења око производа пчелиних, прављења кошница и т. д. и уз то се показао примеран у владању.

По сведоџби тој, оспособио се тај скромни јеромонах за ону, *шек шачку* у општем раду укупног монаштва, како ја то замишљам. Он ће имати задатак да настави започето тек пчеларство у манастирима. Он ће га моћи, ако буде озбиљно схватио и потпоре нашао, и ту грану економије подићи и усавршити, јер ће се поред своје главне монашке обавезе моћи стручно посветити томе раду.

Од малога се може много постићи. Зар се не би тако што могло постићи, да се стручно образују поједини монаси за воћарство? Ено сваке године се у целом свету приређују у ту сврху курзеви. Па за виноградарство, за подрумарство, ратарство, и т. д.? Хопово и Јазак чека стручног помолога, Крушедол агронома, Беочин шумара, Раковац виноградара, и т. д. и т. д. Нико ми не сме рећи, да се то не може остварити, јер су ми много говорили, да се не може ни за пчеларство спремити стручно нико од данашњих калуђера, када сам тај предлог поднео пре неколико година Архидијец. Конзисторији. *Ето да се може!* И ја свима довикујем: може се, може се, само кад се хоће! Приноним дакле с вољом, с љубављу за оно, што је изнад свега **ја!** *Спремајте унапред планове за питомце монашке школе*, да се не преломи преко колена брзо, будућност тога похвалног расадника будуће генерације калуђерства!

* * *

Извештај

о седници архид. епархијске конзисторије држаној у Карловци 26 јулија (8. августа) о. г. под председништвом Његове Светости преузв. Господина Георгија срп. патријарха.

Замољена кр. земаљ. влада у Загребу за опрост година (veniam aetatis) Жарку Ристићу, искушенику ман. Вел. Ремете, за кога је Њ. Светост поделила благослов за примање мон. чина. — Молба кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе, да се учини сходно расположење, да се Александар Бела, пр. ист. вере ученик V. разреда гимназије у Шапоншатаку, на мађ. језику у вероваучи наставља, пошто нема српски, уступљена је свеархијер. Синоду на надлежно решење. — На пријаву прав. срп. парох. звања у Б., да је кат. жупник у Н. Б. противзаконито венчао М. Б. са римокатоличкињом М. Ш., кр. зем. влада извештава, да је М. Б. услед прекршаја §. 507. к. з. осуђен на затвор од 8 дана. — Саб. Одбор извештава да је ставио у течај мировину Катарини Михајловић удовој јер. Стев. Михајловића из Б. — Позван је М. Ц. из Р. да судском уручбеном исправом докаже, да је он властан подигнути неподигнут део мировине П. Ц. свешт. удове. — Узет је на знање извештај епарх. конзисторије Новосадске, да је јер. Ст. Н. из Ст. Ф. у матице крштених у М. Р. увео по њему крштено дете његова виноградара — На молбу црквене општине у Ст. и Н. Сл. у ствари зидања нове цркве у Н. Сл. и крепрања самосталне парохије, изаслан је на лице места окр. протопрезв. карловачки, да испита све околности и стање ствари и увери се о потреби зидања цркве и крепрања нове парохије у Н. Сл. — Како је одлука админ. одбора и саб, одбора у погледу редукције цркве пр. храму св. Апостола Петра и Павла у Карловци правомоћна постала, а црк. општина неће редукцију да изведе, ни да прими 800 К. припомоћи за крепрање нове парохије, коју је припомоћ Њег. Светост код саб. одбора наредила, то је на молбу админ. одбора наређено окр. протопрезвитеру, да цркву затвори, администратора с администрације дигне и доња се црква адфилира саб. цркви, и парохијани њени се поделују на постојеће две, од којих се парохија при цркви саборној повишава на I кл. и при храму св. Васведења на IV. кл. — Умољена је кр. земаљ. влада, да што пре реши питање о отварању новог гробља у Ш. — На молбу архимандрита Г. М. настојатеља ман. К. дозвољено му је, да концем месеца октобра поднесе рачуне манастирске из прошлих година. — Позвата су сва парох. звања, да за састав шематизма нужне податке од 1904 год. поднесу. — Дисциплинарна ствар између протојереја И. М. и окружног протопрезв. карловског, стављена ad acta, пошто су се измирили. — По извештају овоком. комисије за полагање стечајног испита, положили стечајни испит јер. Л. В. администратор парохије у В. и јер. Б. П. лични капелан у З. — Јер. J. J. администратор парохије у П. разрешен од администрације, а администрација исте парохије предана јер. М. Е. као новом изабраном пароху. — Овоконз. изасланици окр. протопрезв. карловачки и јер Р. М. парох из И. поднесе извештај о том, да је обновљена црква свих светих у Р. у духу прав. цркви оправљена, што је узето на знање. — За пароха у М. је потврђен јер. J. Л. као једини кампетенат, кога је општина примила. — На молбу окр. протопрезв. звања у З. изјављује се, да наша света црква не сматра брак разведеним, који је у прав. цркви благословен и по цивилном суду разведен него се такав брак и пред надлежном дух. влашћу, конзисторијом има развести и та се правомоћна пресуда има овој конзисторији поднети, којој у надлежност и право спада својим подчињеним наредбе издавати, те је наређено дотичном парох. звању, да по цив. суду разведен брак не уводи у мат. венчани као разведен. — Узет је на знање извештај окр. протопрезвитера карловачког, земунског, митровачког и вуковарског о стању подручних парохија, те је решено: оним општинама, које немају парох. стана, неће се дозволити избор пароха, док парох. стан не сазида. — Услед извештаја окр. протопрезв. звања у З. о обављеној каноској визитацији у подручним парохијама, строго је наређено свима паросима под претњом озбиљних последица и дисципл. поступка, да за своју најсветију дужност сматрају проповедати у цркви свецом, недељом и другим приликама и катихизирати шк. децу и одраслу младеж, а прота је упућен, да конз. поднесе извештај, какав је који свештеник успех показао, да би могла конзисторија приљежне похвалити и наградити, а немарне казнити; уједно је наређено свима парох. звањима, да набаве протокол о верозак. предазима; позвато је исто протопрезв. звање, да испита узроке зашто је успех

у вероваупи у Д. Т. код шк. деце лош био, да ли је крив томе тамошњи парох, ил су друге прилике сметале. — Упућен парох у Д. Т. да матичне протоколе правилно и уредно води. — Црквоопћина у Б. и П. позвате су, да цркву своју управе и да у прорачун за 1906. г. уврсте нужну своту, тако и црквоопћина у Ј. и П. да набаве одежде црквене и да нужну своту у прорачуну за 1906. уврсте. — Јер. Вл. Б. администратор парохије у Б. као једини компетенат прикупштен је избору пароха у Б., а јер. Св. П. администратор парохије у Ш. прикупштен је као једини компетенат избору пароха у Ш. — Како је у св. цркву у С. ударио гром, наређено је пароху И. Ј. да мало водоосвећење одржи и по том богослужења врши. — Позвато је парох. звање у М. да поднесе дозволу од пол. области, да се водица св. Пантелије може са хигијенских обзира употребљавати за лечење, и у том случају црквоопћини дозволити зидање чардака над том воденом, а парох може тај чардак осветити и у њему држати часове и друге мање богослужбене обреде. — Уговор између јер. М. Ж. и његова лична помоћника јер. С. К. из Н. К. којим јер. М. Ж. предаје све парох. дужности и приходе од парохије без своје одговорности поменутом свом личном помоћнику уз плату од 1200 К. годишње одбити, пошто такви уговор носи на себи вид најамног уговора за издавање парохије под најам, што се не може одобрити. — Одбијена је молба М. Д. из О. да се дозволи парох. звању, да може издати извод из матице крштених за његова сина без клаузуре зем. владе о позаконењу истог per subsequens matrimonium пошто мат. изводи морају бити верни оригиналу. — Молба парох. звања у Ч. да се отвори ново гробље, пошто је старо препуно мртвих телеса, уступљена је кр. зем. влади на решење. — Није одобрена молба протојер. Т. М. из Т. да он сам себи бира личног капелана, но је на то место расписан стечај. — Наређено је о. Ј. К. бившем администратору парохије у Б. да накнадно пред два сведока унесе у допунителни протокол крштених Д. кћер Б. и Ј. П. рођ. 24. августа 1904. у Б., а у матицама крштених код броја, где би имади доћи, дотично дете, убележи у примедби: види број — допунителног протокола. — Узет је на знање извештај јер. Е. К. пароха у Ч. да је по дозволи ове конзисторије тужно суду Љ. П. и В. О. ради клевете и увреде поштења. — Уступљене су молбе свештеника и свешт. удовица из архидијецезе Његовој Светости у сврху препоруке кр. земаљ. влади ради поделења прилоомоћи. — Одбијен је П. Ђ. из Р. са пријавом против јер. П. Б. пароха из Р. да је овај 1.) покидао листове прве из протокола крштених цркве св. Вазнесенија у Р. из год. 1752 односно 1762., и 2.) да је поменути парох издао протузаконито крсни лист неког Д. Ђ. на основу неког записа неким Румунима, пошто се конзисторија сама уверила да су наводи пријаве неистинити и на тај начин је поменутог јереја ова конзисторија ослободила од даљих последица дисциплинарног поступка — Донето је 41 решење у бракоразводним стварима, и 4 бракоразводне пресуде, од којих 3 гласе на кончни развод брака, а 1 на одржање брака у крепости.

Извештај

о седници епарх. конзисторије, држаној у Темишвару 27. сент. (10. окт.) 1905. под председништвом Преосвећеног Господина Епископа *Георгија*.

Оверовљен је без примедбе записник прошле седнице. — На основу отписа Министарства просвете, наређена је исправка у матици крштених у Ђали. — Извештени су јером. Милутин Јосић бивши адм. парохије црно-барске и удовица јер. Исидора Јовановића, да им виз. минист. просв. није поделило држ. прилоомоћ. — Извештен је јер. Душан Путник с. ч. помоћник у Т. Хиљошу, да му је високодост. МЦСавет одбио уток, против овд. решења, због неприпуштања му к избору пароха у Т. Хиљошу. — Извештен је Милош Станковић из Арада, да му је високодост. МЦСавет одбио уток против наименовања протојер. Станка Жупанеског за протопрезвитера-пароха арадског. — Извештени су јереји Петар Аграма, Петар Симић и Добривоје Николић, да им је вел. СОдбор одбио молбу ради получења прилоомоћи у сврху лечења. — Извештен је у мировљ. јер. Вл. Вуканић о одлуци вел. СОдбора, да ће му се мировина његова у смислу овд. решења на признавање игумана Сг. Николића исплаћивати. — Извештен је ђакон Силв. Перић у Врањеву, да му вел. СОдбор у сврху лечења поделио прилоомоћ од 120 К. — Извештене су свешт. удовице Емилија Поповић и Видосава Арновљевић, да им вел. СОдбор није могао поделити молбену прилоомоћ. — С препоруком је подастрта вис. Министарству просв. молба јереја Илије

Белеслијина пароха фабричког, ради повишења награде му као катихете на држ. учит. школи у Темишвару — Узет је с одобрењем на знање извештај Преосвећеног Господина Епископа-Дијецезана, да је јером. Платона Марковића поставио за заменика сусп. пароху спришком, а досадањега заменика јером. Митрофана Шољмошанова за админ. парохије моношторске, и да је досадањи админ. те парохије јером. Василијан Петровић упућен у постриг му у манастир Бездин. — Одређен је избор пароха у Арадгају. — Одобрен је и потврђен избор јереја Стевана Мирковића за пароха у Куману, и позвана је црк. општина куманска, да приношље таксу за распис стечаја на место систем. парох. помоћника. — Одбачене су као неосноване тужбе Васе Никифоровића из В. Бечкерека против там. свештенства, и изречено је, да се од истога никаква тужба у будуће неће примити. — Извештена је управа завода милосрдних сестара у Жомбољу, да се вероучака ученицама српске народности само на српском језику предавати може. — Умољен је представком високосл. Саб. Одбор, да повуче своју одлуку, и усвоји овдашњи предлог у погледу подељења стипендије из стипенд. закладе Петра Божића. — Узето је на знање изјашњење ђакона враћевачког Силвестра Перића на пријаву, да је не пријавивши се надлежном пароху допуст на дуже време наступио; али је најстрожије позван, да се у будуће строго придржава у свему дисциплинарних правила за срп. прав. свештенство. — Позван је под претњом овршс јер. Исидор Николић адм. парох. у Гаду да јер. М. Путнику пароху у Срп. св Петру врати порезни дуг у износу од 40.59 К. — Позвана је ц. општина у Кечи, да приношље 20 К. за распис стечаја на место пароха, пошто је онде сада рескриптуална плата заведена. — Донесена је једна брачноразводна пресуда. — Учињени су кораци, да се попуни место пароха у Срп. Црњи. — Усвојен је предлог Високопреосвећеног Господина Епископа, да се на сва парох. места, која нису стално попуњена, стечај расписује, и поверено је конз. бележнику да до идуће седнице спреми предлог, које парохије да се стално попуне. — Умољен је овоспарх. админ. одбор, да строго унутра црквену економију у Арађу, да почевши од 1906. год. у предрачун свој ставља још 200 К. у име накнадне половине сесије протопрезв. помоћнику. — Свега је донесено 89 решења.

„Србобрановом“ ⊙ (котуру).

И ако смо не једном рекли, да кад се ми под своје саставе потписујемо, да је у реду да тако исто раде и они, који наше писање критикују; и „Србобранов“ се писац чланка „*Свештенство и политика*“ (349. бр.), у ком је писац његов предузео да прокритикује наш чланак „*Само се цењикајмо!*“ (21. бр.), не хтеде под њега потписати, него стави под њега знак ⊙ (котура).

Па кад то не хтеде или на смеде учинити; ми ћемо га звати котуром.

И ако је и „Србобранов“ котуру врло добро познато, јер и он одавна прати наше писање, да смо ми не једном приликом подизали свога гласа против наше поцепаности и позивали завађене странке на измирење; он ипак јавно сиеде рећи, да се странка његова није навикла на то, „да се људи Руварчева соја бацају у бригу због несложе у српској опозицији“, која је — рече — забринутост прекасно дошла после, „изборне коалиције српске опозиције“.

„Србобранов“ котур и њему подобна братија, којима је главна циљ, да пошто-по то дођу у земаљски, а за тим и у државни сабор — на их противници и називали „штипендистима“ —, мисле да је сав српски свет шашав, да не схвата *каква* је и *зашто* је учињена коалиција између радикалне и самосталне странке, које су се до сад јавно најпогрдијим именима частиле.

„Србобранов“ котур може поменутом својом тврдњом о коалицији наших опозиционих странака „простоти сипати песак у очи за опсенити је“; ал не и мислености људима, који у додиру и с радикалима и самосталцима имају сваки дан прилике да чују, *како* се часте — истина у приватном друштву и разговору, а не у листу — и *шта* један о другима мисле и говоре.

На сувише је трулим даскама подигнута коалиција радикалско-самосталска, и она ће се на брзо разлизати после првих избора.

Тврдњу „Србобрановог“ котура да ми „памфлетским грђењима“ на адресу опозиције следимо за њену слогу, одбијамо од себе с презрењем.

Ако се ишта, ово се наше позивање на слогу завађених наших странака, не може назвати памфлетом. Ми стојимо и „Србобрановом“ котура и сваком другом у свако доба на услуги, да им необоривим доказима и примерима докажемо све оно, што смо у поменутом своме чланку рекли, па наравно и оно о поцепаности код наших завађених странака.

Уметовање „Србобрановог“ котура о тобожњој важности поменутог нашег чланка само с тога, што је он нашао у „Српском сиону“ „органу онако високих црквених фактора“, није такође ништа друго, него сипање у очи песка „простоти на опсенити је“, пошто он као слободњак треба да зна, а и зна да за све оно што изиђе у „Српском сиону“ у незваничном делу, и што не носи иначе тај званичности — као извештаји седничи —, одговара лично његов уредник, односно уз њега и они, који што у незваничном делу напишу и приме саодговорност.

Због тога ми и стављамо свугди свој знак под своје саставе. На пошто је и поменути чланак најпре под нашим знаком; јасно је да смо и у њему исказали своје мишљење о оном, о чему смо у њему говорили.

С тога сматрамо за отрцану фразу и „Србобрана новог“ котуре и радикалног попа Јована Магарашевића и њима подобних, јасно је показивању стварних доказа против наших тврдња, притичу јој у помоћ, и њоме хоће да назову ког својих партизана неко сажаљење, а и да баце кривицу на „високе црквене факторе“.

Ако игде, код нас овостраних Срба не може бити говора о томе, да све оно што каже у нашим политичним листовима, да то каже са знањем и одобрењем странкиним, него то каже обично са знањем и одобрењем уредниковим и још може бити 2—3 члана ако је што важније, ретко пак са знањем бар целокупног одбора странкиног.

На кад је тако код наших листова, као да за што не може тако исто бити и код „Српског сиона“?

С тога најзављујемо, да смо поменути чланак *„Само се чекајмо!“*, ми сами написали без ичије иницијативе, те да с тога за њега сами и примамо и носимо сваку одговорност.

„Србобранов“ котур напрегнувши нашу тврдњу „да су после 1860. мало друкчији детињи водили српску политику од данашњих поп Магарашевића — — — — —, који воде главну реч у крупним политичним питањима, и изјавили своје чуђење, да попови па и по неки прота, обесни о клин и школу и цркву, сазивају и лете по народним зборовима, на којима држе раздражљиве говоре и о оним стварима, о којима немају ни појма, те да је крајње време, да се једном стане на пут досадашњем политизирању наших попова, и да их нероданни упуте на свој позив и дужност“, — у тврдњу, да ми и наши господари хоћемо, да се свештенство никако не бави политиком; није му било тешко, да два стуница напише против те тобоже тикве наше тврдње, у којима је не оспорићи се на његове софистеране, рекао и оно.

„Србобранов“ котур за оправдање своје тврдње, да се и наше свештенство треба да бави што више политиком — наравно у његовом правцу, јер наше странке не једном довикнуше оном попи, који се усуђао против њих што да чине *„поте! држи се олтара!“* — позва се на свештенство код осталих народа и држава, где се свештенство интензивно бави политиком.

Не ћемо рећи да се и свештенство осталих народа и држава не бави и са политиком, као што нисмо противни да се и наше уз вршење својих дужности не бави у границама свога позива; ал „Србобранов“ котур заборавља, *какво* је н. пр. католичко и лутеранско свештенство и *како* оно врши своје дужности, те као *таквом* и не смета му бављење с политиком. Но, и код њих су ванстину лоши свештеници, који се више баве с политиком, него с црквом.

А како је код нас? Код нас су најлошији и најнеуредније свештеници, који се напустивши цркву и школу, одадоше свом душом на политику, на поље, за које се — на жалост код нас — најмање спреме и знања иште, и то већином из рачуна.

Ми знамо свештеника српских, чији синови када их доведоше у гимназију не знадоше ни науке хришћанске ништа више, до ли оченаша. На кад њихови с таком спремом дођоше, може се мислити, шта су тек туђа деца од њих научили. Ал ти и ако су *такве* катихете, за то су у *великим* политичари који знају и политичке програме тумачити! За катихизацију не доспевају, а за политизирање доспевају, те зато се ни у једној цркви од стране духовних власти и не опомиње толико свештенство на вршење катихетске дужности, као што на жалост мора да чине наше власти и да цивилно пред туђинским властима абог несавесног вршења најсветије дужности свештеничке.

Код нас се на све стране шири назаренство и безверје, народ наш материјално пропада и наше свештенство не доспева да држи зборове, да се на њима договори, како би се томе могло стати на пут, па и да се предавања држе, ал на политичке зборове посећа народ!

А народ, управо његове воће — већином несвршени медицинари, правници, педагози —, они *такве* свештенике баш и волу, јер ако је икоје, њима је најмање стало до вере наше, и с тога и преворучују их народу да их бира на добре положаје, и напада оне, који се усуде позвати наше свештенство на тачно вршење својих свештеничких дужности.

„Србобранов“ котур за одбрану свештенство наше од политизирања, наведе за пример рад св. Саве, за кога рече дословце и ову дрскост: „Поната је стварно, да је баш св. Сава стекао неумрле заслуге за српску неманићку државу и *то више својим дипломатско-политичним радом, него архијерејским*“. (Курсив је наш.)

Дакле баш тако „Србобранов“ котуре! И кад *тако* има мишљење „Србобранов“ котур о раду св. Саве, и смеде тако што јавно рећи у листу, који носи наслов „Србобран“; не чудимо се што се и у своје млађано доба његов шеф није одушевљавао за рад св. Суве као српског просветитеља.

Што је св. Сава просветитељ учирстио источно-православну веру у српском народу, што је уредио цркву, за коју су Срби вековима проливали своју крв, то „Србобрановом“ котуру није ништа. Њему је главни политичан рад св. Саве. Та што не рече веселичне бар државнички рад.

Дочекали смо до сада од којекаквих незналица, који несретним нашим приликама дочекане се уредништва појединих листова, свакојаких чуда; ал до сад ни један не оспори рад св. Саве на цркве ном пољу.

На кад смо и то дочекали од својих синова, не треба да се чудимо, кад се успомене на беседама св. Сава истицати као политичар и стављати у ред наших политичара Милетића, Нанчића, Томића, Прибичевића, Бањанина и њима подобне браће.

Штета што није у животу „брат Пелагић“, а

да је, нема сумње да не би „Србобранов“ котуру довикнуо: живео брајко! Е што ја не смедох рећи, рече ти ве..единче!

Што „Србобранов“ котур наведе, да је осим св. Саве било доста српских епископа и митрополита, који су били раг excellence политичари те и ако су се бавили више политиком, него црквом, ипак су уверитени у српске свеце, на то немамо да му одговоримо, да ни они сами, а ни они попови који су се истицали на бојном пољу, и нису били у правом смислу ни епископи ни попови. Они су то били само по имену, а што су такви били, такав је био дух времена, и тако је захтевао српски интерес.

Данашњим се даном и у српским државама, не захтева од епископа и свештеника да буду оно, што су и једни и други били за време турско, него нешто друго т. ј. да буду прави епископи и свештеници, и да се баве искључиво црквеним стварима. Јер као што се не може у исто време служити Богу и мамону, тако се исто не може водити и политика и бринути се за цркву.

Покојни митрополит Михаило баш је био политичар, из у каком је стању остао цркву?

Патријарах Рајачић баш је био политичар, па у каквом је стању и он остао цркву и школу, и како је завршио своју политичку каријеру? Завршио је тиме, да је молио 1861. министра Рехберга да му допусти, да држи свога ексарха у Пешти, како би могао тамо ширити аустријска уплив против туђега — руског!

Ако је „Србобранов“ котур рад да о овој теми проговоримо коју више, стојимо му на услузи, и нек му само не буде жао, кад сазна, *какви* су били они наши јерарси, који су се бавили више политиком него црквом.

„Србобранов“ котур учинио нам је грдну неправду што нам издиже, да ми грмимо против мешања српских свештеника у политику једино с тога, што оно пристаје уз опозиционе странке, а не ће да се упрегне у оне тањуге (поетични израз!) које ми вучемо заједно са својим господарима, а да се у њих упрегне, ми бисмо му певали химнаљске химне.

Боже сачувај да ми због тога грмимо на политичаре попове. Ми на њих грмимо с тога, што они воде политику, напуштају вођиним и цркву и школу. Нек се завири у кондуитске листе дотичних политичара свештеника, па ће се видети, *како* су савесни и тачни.

Ми у опште нити смо кад припадали, нити данас припадамо каквој политичној странци, ако у опште кад нас у строгом смислу има политичних странака. Ми смо већ одавна дошли до уверења, да је нашем народу, црква и школи наше досадашње политисање донело више штете, него користи. Нама не би ни један непријатељ могао учинити онолико зла, колико смо ми сами учинили, терајући „своју“ политику.

Но, ако који брат свештеник држи да он поред својих свештеничких дужности, а особито у данашње време, где је зла и врана занула на нашу цркву, и ако му савест допушта и снатра за своју светлу дужност да се бави више политиком, нежели црквом и школом; он нека ради како га учи савест његова.

Ми пак тврдили смо, а и овде тврдимо — било то коме право не било —, да српски свештеник — бар у данашње време — не треба да се бави у овој мери политиком, као што се баве гдекоји наши свештеници.

Д. Руварац.

ЛИСТАК.

Вести.

Дар Његове Светости. Његова је Светост од дана ступања на патријарашки престо помишљала на то, да би и карловачка митрополија требала да има своја проповедника слова Божјег, као што је имала за време патријарха Арсенија IV. и митрополита Павла Ненадовића, који би не само у Карловцима, него по потреби и у осталим местима проповедао реч Божју, као што су радили и проповедници некадашњи Симеон Христијан и Партеније Павловић.

Као почетак изведења те замисли, благоизволела је Његова Светост на св. Николу 1895. одредити 2000 К за проповеднички фонд, изјавивши подједно, да ће за сваку изговорену проповед у саборној цркви карловачкој проповеднику дати 10 К.

Приликом пак своје наступајуће 50. годишње прославе свештеничко-архијерејске службе, благоизволела је Његова Светост предати саборском одбору своту од 20000 К. на руковање у исту циљ, оставивши св. архијерејском Синоду, да он донесе даља правила за проповедничку закладу.

Као што је саборски одбор узео на довољно знање тај најновији дар Његове Светости, тако га мора узету на довољно знање и сваки честит Србин, и узвикнути: *Живела Његова Светост!*

Сам ћемо донис Његове Светости саборском одбору у идућем броју донети.

Упад у штампарију. 25. о. м. после подне око $^1/_2$ 4 упадоше после куцања а без икакве претходне доставе свога доласка у собу управитеља „Српске манастирске штампарије“ уредника нашега листа, четир особе и то три световњака и једна свештеничка особа, те како је соба доста мална, а

тројица од поменуте господе и сувише корпулентни беху, напуни се соба уједанут пуна света.

Како је у то доба управитељ седео за писаћим столом, а пред њиме стајаше благајнички дневник штампарије, одмах по своме уласку, стаде пред њега г. др. Жарко Миладиновић — ког управитељ само по виђењу знађаше —, те како уз корпулентно тело има и сувише јасан глас, рече раздражљивим гласом: ми смо изаслати од саборског одбора, да нам дате књиге и рачуне манастирске штампарије.

На тај необичан говор погледа управитељ редом „ове госте“, те опази да му је уз г. Жарка дошао у госте и г. г. млади прота Божа Поповић, члан саборског одбора, барон Јосиф Рајачић надзорник срп. нар. цркв. добара и Чеда Милутиновић резизор, дакле у истини сами чланови, односно часници код саборског одбора.

Записавши од г. Жарка да му се покаже акт, на основу кога му они учињене ову посету, предаде му г. прота Божа извод из записника седнице саборског одбора потписан само од секретара г. др. Лазе Секулића — који у осталом није могао бити ни састављен ни издат у форми извода, пошто седнице саборског одбора у то време не беху завршене, а то је бар јасно, да се извод из записника може издати само по одостоверењу и то са потписом председниковим —, те прочитавши га, и видећи да се у њему вели, да се поменута г. г. овлашћују да за заседања седница саборског одбора отиду у штампарију и развиде њено стање, као и то, на ком је основу штампарија прешла у „власништво „семеништа манастирских питомаца“, и да саборском одбору још за овог заседања поднесе извештај, одговори му: да им нити може, нити хоће, нити сме издати и показати искано. А не може с тога, што извод није у законитој форми издат, што он има своју претпостављену власт, којој је једино одговоран, а то је „Патронат семеништа манастирских питомаца“, који није потчињен саборском одбору, те ако саборски одбор хоће да сазна, *како* стоји штампарија, и *како* је она прешла у власништво поменутог семеништа, нека се изволи њему обратити.

Г. Жарко се не хтеде на то све обазрети, него непрестано искаше да им управитељ даде књиге и рачуне, тврдећи да је саборски одбор врховна власт, те да им **мора** дати рачуне и књиге, пошто му је управитељ непрестано одговарао: да им *не може* дати и да им **неда**. А на тврдњу да он зна свој делокруг и шта сме да чини, одговори му, показали сте и у Земуну како саборски одбор зна свој делокруг а и Ви као његов изасланик, те у том кошкању, видећи г. Жарко благајничку књигу на столу управитељевом, упита га: је л то штампаријна књига, те кад му он одговори да јесте, узеде је и предаде г. Милутиновићу.

На то му управитељ одговори: Ви сте књигу **отели**, а ја Вам је писмо дао, пошто он одговори: **јесте отео сам је!**

Видећи управитељ с **ким** има посла и **како** поступа један члан нашег највишег автономног тела, обукавши се, оставши госте у соби, отиде Његовој Светости да му се пожали на поменути неовлаштен упад у штампарију, реферишући му ток целе ствари.

Његова је Светост одобрила поступак управитељев уз тврдњу, да саборском одбору стоји на вољи, да се обрати „патронату семеништа манастирских питомаца“, те нек од њега иште разјашњења, и упутио управитеља да ником без овлашћења патроната не даје ни књиге ни рачуне.

Повративши се управитељ, затекне госте где преврћу по отетом протоколу, те испоручивши им поруку Његове Светости, која им у осталом и онако позната беше из саме седнице саборског одбора, упита их: но шта сте нашли у протоколу, колика мора бити готовина, и кад му одговорише, да износи 96 К 55 пот., оговори им управитељ: и ако Вам као што рекох не признајем право које Ви себи присвајате и над штампаријом, да не бисте тврдили како мора да су пенсаравни рачуни, кад управитељ не сме да покаже готовину, показаћу Вам готовину.

Отишавши у побочну собу, отвори касу и из ње донесе кутију у којој новци стоје, држећи је чврсто у рукама и у даљем растојању од г. Жарка, бојећи се да и њу не би силом узео.

Отворивши је, показа „гостима“ стотинарку, те како је у истој кутији било новаца и из других благајни, као „Бранкова кола“, „Српског сиона“, „Српске књижевне задруге“ а и управитељевих новаца, наравно да је у њојзи било више од поменутих 96 К и 55 пот. односно стотинарке.

С тога је изасланство и ставило у протоколу: „Прегледано дана 8. дец. 1905. и пронађено стање готовине у виносу од 96 К 55 пот., но прегледом касе (није прегледом по управитељевим показом) установљено да има више новаца у благајници а то је по исказу преч. госп. Димитрија Руварца управитеља манастирске штампарије зато што управитељ више каса заједнички води а и свој новац држи у истим благајнама.“

За тим „гости“ одоше „во своја си“, а управитељ остаде сам, премишљајући о удесу српског народа, што се и његово највише автономно тело не

може да узвиси, те да својим непромишљеним поступком не омаловажава свој углед.

Управитељеви поменути „гости", управо чланови саборског одбора имају захвалити само г. барону Рајачићу што нису прошли услед *онаког* свога понашања *онако, као* што су заслужили, а срећа је њихова и то, што је управитељ у раздражености у место једанпут, ударио двапут у телеграф, иначе би имали кад да приповедају *како* су прошли, и *то* би им можда служило за науку, *како* треба једно тело — као што је саборски одбор, односно његови чланови, да поступају.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Милостиви роде!

Парохијална црква потписане црквене општине сагрђена је још у оно старо незапамћено доба, а у низу толиких година оправљана је она по више пута. Године 1892. и 1893. била нам је та наша Богомоља ради трошности на предлог техничког вјештака затворена, па акопрем је ове последње године поправљана, данас опет изгледа као и прије тога поправка и бити ће поновно ради трошности за цијело наскоро затворена, јер технички вјештак констатовао је прошле године: — „да је та градња направљена у цијелости од дрва већ врло стара, усљед чега да су поједине постојбине њене врло трошне, мјестимично посве труле" — дочим Високославни епархиј. административни одбор наш у Плашком вели за ту нашу Богомољу, — „да оваква, каква је сада — на главном друму — јест права жалост по свом облицу, а срамота и гријота за сву ову парохију".

Увидив то, па прије но што би наступио случај, да се иста ради сигурностних мјера затвори, црквена је општина закључила приступити што прије градњи нове цркве, али средства, којима се данас располаже, да би се та градња у што чедном руху извела, јесу врло скромна, јер за наумљену сврху црк. општина нема него 11.068 Кр. 79 фил. Материјално пако стање парохијане црквене општине ове тако је једно и кукавно, да им га неможе позавиђети ни једно мјесто, никакав крај, никоја општина домовине наше. Шибани последњих година елементарним непогодама и разним заразама на привредном пољу, морадоше задњих 15 година они сами без ичије помоћи са знатним новчаним жртвама уз поправак цркве, поправљати знатно парохијалну кућу и градити стају, а данас су већ преоптерећени којекаковим дањама, што доказује најбоље 238% општински намет.

У таким приликама нама је управо немогуће наметом осигурати главницу потребну за градњу цркве, па се зато дозволом високе кр. земаљске владе од 19. Јула 1905. број 52.802. одјел унутарњи — потписана црквена општина обраћа на сва племенита срца побожних душа с молбом, да за градњу цркве овом сиромашном народу притеку у помоћ својим ма и најмањим прилогом, јер не буде ли помоћи рода, који је у бољем и повољнијем положају од нас, народ овај сам од себе не може новоградњу нити отпочети, а камо ли довршити.

Долазеће приносе овлаштен је примати и за исте преузео солидарно јамство одбор од два лица и то: пречасни гос. Марко Милојевић, парох и предсједник, те равнајући учитељ гос. Адам Врга, као рачуновођа црквене општине.

Имена приложника заједно са рачуном примљених милодара, бити ће обнародована у „Новом Србобрану".

Православна српска црквена општина

У *Чемерници*, 14./28. Септембра 1905.*

Марко Милојевић
парох и предсједник.

Адам Врга
рачуновођа.

Одборници:

Адам Мркшић Милош Обрадовић

Послате књиге на приказ.

Педесет година свештенства Његове Светости **Георгија Бранковића**, *архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског 1855.–1905.* Написао *Георгије Магарашевић* професор. Карловци 8° 282.

Летопис матице српске. Књига 234. Свеска VI. за 1905. — Нови Сад, 8° 119. Цена 1 кр.

Књижица за народ, I. *Наше село*, или догађаји, слике и прилике у селу Сиротинци. Написао *Јован Ж. Бута*. Издање писца. — Митровица 12° 36. Цена 40 фил.

* Прилоге ће у ову цељ купити и уредништво овога листа, и на своје их место отправљати

Уред.

За „х" добротворну сврху
у место венца † Архимандриту Илариону
приложили су:

		Круна
34.	Високопреосв. Госп. др. Георгије Летић епископ Темишварски	50·—
35.	Прота Сава Теодоровић — Земун	5·—
36.	Љубомир Суботић — Пећинци	5·—
37.	Влад. Милутиновић — Јамена	1·—
38.	Никола Пујаковић — Сг. Бановци	2·—
39.	Миливоје Томић — Беодра	1·—
40.	Дим. Витковић проф. — Загреб	5·—
41.	Прота Сава Стојић — Панчево	10 —
42.	Константин Сепер. адм. у Нерадину о крсној слави нерадинске земљорадничке задруге	6·20
	Са свотом из пређашњег рачуна	190·10
	Свега: К	215 30

(Наставиће се.)

Књижевни огласи.

Изашла је из штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС
СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.

Приопштио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр, а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА
НА
СЛУЖБИ БОЖЈОЈ
УПУТСТВО
ЗА
ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА
како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи **20 потура.**

АПОСТОЛИ
ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ
УРЕДИО
Прота **Василије Николајевић.**

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☞ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА
САСТАВНО
Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 768./653. 1905. 1—2 91

С Т Е Ч А Ј
на упражњено место пароха у *Сападу* IV. влашевног разреда.

Молитељи имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 1. (14.) јануара 1906. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 1. (14.) новембра 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 1367./1019. ех 1905. 90 2—2

С Т Е Ч А Ј.
Расписује се *стечај* на упражњено парохијско место VI. разреда *Крушедол Шатрински.*

Компетенти имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 30 новембра (13. децембра) о. г.

Архид конзисторија у Карловцима 18. (31.) октобра 1905. г.

Председништво

Ад бр. К. 1166/1033 ех 1905. 88 2—1

ЕДИКТ.

У брако-разводној парници Живана Недељковића из Карловаца против супруге му Терезије рођ. Крачановић, сада непознатог боравишта, расписује се едикт с тим, да се поменута Терезија, овој конзисторији у року од три месеца дана, рачунајући од дана првог увртења едикта овог у „Српском Сиону“ или лично или преко свога заступника пријавити има или место садањега свог пребивалишта означити, јер ће се иначе брако-разводни поступак и без ње наставити и довршити.

Из седнице Архид. конзисторије, држане у Карловцима 18. (31.) октобра 1905. год.

Председништво

Ад бр. К. 1201/939. ех 1905. 84 3—3

ЕДИКТ.

У брако-разводној парници Илије Варвазца, из Боботе, против супруге му Душанке рођ. Марић, сада непознатог боравишта, расписује се едикт с тим, да се поменута Душанка овој конзисторији у року од шест месеци, рачунајући од дана првог увртења едикта овог у „Срп. Сиону“ или лично или преко свога заступника пријавити има или место садањег свог пребивалишта означити јер ће се иначе брако-разводни поступак и без ње наставити и довршити. —

Из седнице архидијецезалне конзисторије у Карловцима 21. септембра (4. октобра) 1905.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ 7

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, прозвучно са крупном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем
од мене изнађена и много пута одликована
са отвореним одушцима провиђена звона,
која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре Ƨ провиђена, као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. —

19—24, 8 Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловцу. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 772. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 24

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у уторак 6. децембра. 1905.

1855.–1905.

Па св. је Николу пре педесет година блажене памети епископ бачки *Платон Атанацковић*, по даној му власти од самога основаоца цркве Христове Господа нашег Исуса Христа, очитао црквом прописану молитву: „Божественнаѧ благодать, всегда немощнаѧ врачѹющи, и ѳскѹдѣвающаѧ восполнѧющи пророчествѣтѣ, Гєѡргіа, благоговѣйнѣйшаго ѵподіакона вѣ діакона: помолимсѧ оубо ѡ немѣ, да пріидетѣ на него благодать всесѵтаго дѵха“, и остале црквом прописане молитве над свршеним богословом *Георгијем Бранковићем*, пошто га је прво произвео за чатца и ипођакона.

И пошто га је обукао у ђаконско одјејаније и приказао са царских двери искупљеном народу у новосадској саборној светођурђевској цркви као правилно рукоположеног ђакона, са трикратним узвиком: *достоинъ*, народ му је у глас одговорио: *достоинъ!*

Од оних, који су том приликом одговорили своме архијерејy: достоинъ, мало их има у животу. А што их и има, то су данас старци и бабе, а тада су били деца ил млади момци и девојке. Тадашњи људи и жене, старци и старице су давно и давно отишли Богу на истину.

Од присутних тада у цркви, не само да нико од народа и свештенства, него ни сам епископ Платон, нити ђакон Георгије нису ни помислити могли, да ће после 27 година тог дана рукоположени ђакон Георгије сести на темишварски епископски престо, а после 35 на патријарашки.

Нису могли они то тада помислити, и ако је још тада промисао Божји одредио над њиме и једно и друго, стога, што нико од смртних људи не зна *шта* је коме промисао Божји одредио, *каква* ће му бити будућност и *како* ће завршити свој земаљски живот.

Но, да се изврши поменуто одређење Божје над рукоположеним на св. Николу пре педесет година ђаконом Георгијем, морао је он после 11-годишњег сретног и задовољног брака, благословеног са две ћерке и једним сином, постати удовцем, — што је најстрашније за српског свештеника —, изгубивши своју добру и племениту жену, а деца матер госпођу Јелену рођену пл. Тешић.

Пробавивши годину дана као ђакон, рукоположио је исти Платон ђакона Георгија Бранковића 25. децембра 1856. за презвитера, који је као такав одређен био прво за капелана своме оцу пароху сенћанском Тимотеју Бранковићу, а по том за администратора сенћанске парохије, а 6. августа 1859. произведе га по закључку бачке конзисторије за проту сомборског протопопијата.

Поставши Георгије Бранковић протопрезвитером сомборског протопрезвитерата са седиштем у Сомбору, у ком је уз жупанијске и судске власти сметнена била српска препарандија, као млад и оран и вољан протопрезвитер, не само да је задобио својим животом, љубазношћу, савесним и тачним отправљањем својих свештеничкоцрквених дужности, љубав код својих парохијана и у протопопијату код свештенства и народа, поред свега тога, што је захтевао да свештенство у цркви и школи врши савесно и тачно своје дужности, и од општина да савесно рукују са црквеноопштинским имањем, него и код жупанијских и судских власти.

А због тога је прота Георгије Бранковић и задобио љубав и поштовање и код свога дијецезана и епархијске конзисторије, те је од њих 1861. био предложен а од земаљске владе у Темишвару именован за управитеља српске учитељске школе — препарандије — у Сомбору, коју је дужност на задовољство и своје претпостављење духовне и световне власти, па и самих професора исте школе, а и самих ђака отправљао све до 1872.

За то је време он не само настојавао, да професори тачно и савесно врше своје дужности, чему је најбољи доказ то, да и ако је тада течај учитељске школе трајао само две године, из тога доба имали смо, а имамо и данас још неколико учитеља, професора и управитеља и школских надзорника, који су служили и служе на понос и дику сомборске учитељске школе.

За то је време његовим настојавањем сомборска општина подигла пристојно здање за учитељску школу, и набавила за њу нужна школска учила и остали намештај.

За то је време постао тако звани „Платонеум“, ког је епископ Платон установио на заузимање сомборског проте Георгија Бранковића, из ког и данас добри сиромашни ђаци сомборске учитељске и учитељичке школе добијају при-

Георгије Дожић
Патријарх.

помоћ, те је многи и многа постао учитељем и учитељицом српском, и на том пољу користили своме народу не само у карловачкој митрополији, него и у Босни и Херцеговини.

Знајући прота Георгије Бранковић шта је то сиротиња, потпомагао је и сам многог и многог доброг сиромашног ђака, те својом помоћу извео га на пут и направио радена и корисна човека српском народу.

Сомборски је прота Георгије Бранковић од првог дана свога доласка у Сомбор за проту, не само савесно и тачно вршио своје свештеничкоцрквене дужности у парохији и цркви, него и црквеној скупштини, одбору црквеном и школском, и у њима се много полагало на његове предлоге, а тако исто и као члан политичке општине и жупанијске скупштине сваком је приликом проповедао мир и љубав међу народностима, а уз то мушки заступао и бранио интересе свога српскога народа, и у њима играо видну улогу, поштован од свију градских и жупанијских преставника и предстојника тих власти.

Како је он савесно отправљао у њима своје дужности, и како је био у Сомбору поштован, види се најбоље из тога, што га је сомборско градско преставништво, у ком данас седи много преставника, који само на основу причања усменог његових савременика о животу и раду на општинским јавним пољу, а особито његовог заузимања за слогу међу грађанством сомборским без разлике вере и народности, једногласно изабрало 5. (18.) октобра о. г. за почасног грађанина града Сомбора, предавши му на најсвечанији начин 6. (19.) Новембра дивно израђену диплому.

А како је српски свештеник и по речима св. апостола Павла између осталих својстава дужан бити и странољубив — гостољубив, и како је од вајкада од свију српских домова свештенички дом био отворен у свако доба не само сваком брату свештенику, него и свима угледним људима, па и сиротиња из њих није празна одлазила; то је и дом проте сомборског Георгија Бранковића био у свако доба отворен и за браћу свештенике и господу и сиротињу, а уз то је он гледао и на спољашност, те је сваком приликом ишао чист и ишао достојанствено као што једном проти приличи, због чега му је сваки и Србин и туђин и одавао част и поштовање кад би га срео на путу.

Како је прота сомборски Георгије Бранковић уживао љубав и поштовање свештенства свога протопопијата а и народа српског у њему; то га је у први мах свештенство, а доцније свештенство с народом бирало за посланика за народне а потом за народноцрквене саборе, односно и за политични 1861., и на свим тим саборима играо је он видну улогу, поштован од посланика и биран у разне одборе, па и за члана саборског одбора. А по своме звању, односно избору био је и члан епархијске бачке скупштине, конзисторије.

И од 1861. па све до 1882. које је године постао епископом, није било сабора народноцрквенога, а да на њему није био члан и прота сомборски Георгије Бранковић.

И последица целога тога разноврсног рада проте сомборског Георгија Бранковића била је *та*, да га је св. Архијерејски Сабор — Синод — 1882. Маја 7. изабрао за епископа темишварске епархије, који је избор круна и потврдила.

Многогодишња пракса у конзисторији бачкој — које као свршени богослов и ђакон, које као окружни прота и парох, које као управитељ учитељске школе, а које као посланик на саборима и члан у автономним телима, олакшало је и користило је епископу Георгију Бранковићу, те је не само у стању био отправљати многоструке послове епархијске онако, како их треба један архијерej да отправља, него је као што се у отпоздраву велико-кикиндске црк. општине за епископовање Георгија Бранковића рекло, да је он био „учитељ правде и истине, учитељ мира,

учитељ братске љубави и слоге", а то и јесу уз управу црквену и старање за њу главне дужности једног архијереја.

Уз то је он настојао и на томе, да се установи епархијски фонд за издржавање епархијских власти, који данас износи на 100.000 К, те служи као врло добро помоћно средство за савесно, тачно и брзо отправљање епархијских послова од стране епархијских власти и органа; да епархијске власти и органи тачно и савесно врше своје дужности, а тако исто и свештенство оба реда; да црквене скупштине и одбори тачно и савесно управљају црквеноопштинским и школским имањем, и настоје да и учитељи тачно и савесно врше своје дужности и да се школе снабдеју нужним стварима и училима.

Једном речи, епископ је Георгије имао за свашта око, и колико је до њега стојало, он је према постојећем устројству и људима у автономним телима урадио за темишварску епархију оно и онолико, колико се могло урадити, јер по данашњем нашем народноцрквеном устројству, епископ српски има и сувише мало власти — скоро никакве — да би се с правом могао само он окривити за нешто, што се ради у епархији ил што се не ради. За то носе одговорност изабрани од народа људи, а епископ по најмање, пошто је он данас тако рећи само извршилац закључака автономних власти у којима он тако рећи и нема гласа, — има право гласања само у случајевима кад су гласови подједнако подељени.

Због тих је одличних својстава епископа темишварског Георгија Бранковића и изабрао 21. априла 1890. српски народноцрквени сабор за српског патријарха, а круна избор његов потврдила.

Попевши се епископ Георгије Бранковић вољом Божјом и српскога народа и милошћу краљевском на највиши ступањ црквене српске јерархије, и седнувши на престо Арсен патријарха Црнојевића, од тога је доба до данашњега дана под председништвом његовим обављен избор 8 српских епископа, а он је својом руком посветио 9 српских епископа.

Данашња је дакле јерархија српске карловачке митрополије рукосад Његове Светости патријарха Георгија Бранковића, а и велики је број и архимандрита и игумана — особито фрушкогорских, па и протојереја и пароха у архидијецези, које произвела, а које рукоположила Његова Светост, а што су се по некоји — а особито од манастирских настојатеља показали недостојни благовољења Његове Светости патријарха Георгија, односно и други, који су се такође показали недостојни њеног благовољења и нису оправдали поверење у њих полагано; то се мора не само њима уписати у грех, него и нашим надзорним властима, које су лабав надзор водиле, односно васпитању и моралном схватању поменутих намештеника и њихових односа према Његовој Светости и дужности својих.

Као председник у свима црквенонародним и просветним телима, како у Архидијецези карловачкој, тако и у Митрополији, па и као врховни патрон српске велике две гимназије — карловачке и новосадске — Његова Светост патријарах Георгије Бранковић није тако рећи ни једну седницу пропустила, а да није у њој она председавала, пратећи њихов рад и учествујући у дебатама.

Па како је и у свим тим телима по данашњем устројству власт српског патријарха сасвим ограничена, и он нема у њима решавајућега гласа, него има право гласања само кад су гласови подједнако подељени, те је дакле прост извршилац њихових закључака, па више пути и онаквих с којима се није слагала ни слагати могла, због чега је понекад морала да улаже свој сепаратни глас против њиховог извршења; не може се Његова Светост патријарах Георгије Бранковић ни осуђивати што према устројству и људима изабратим од народа, поменута тела и власти не показаше увек онаквог успеха, какав се могао од њих очекивати, односно какав су требале показати.

По данашњем је устројству нашем не само тежак положај српских епископа у митрополији карловачкој, него и патријарха српског, пошто су они овамо у свима епархијским и митрополијским телима председници, дочим су чланови њихови бирани већином по партајским обзирима, а не по предживоту и спреми својој, да и не говоримо о штетном упливу периодичног избора чланова централних власти.

А свега тога је последица то, да исте наше власти ни из далека не одговарају своме позиву, и да се често изричу пристрасне пресуде, због чега се незадовољне странке обраћају с утоком на туђу неавтономну власт.

Његова Светост патријарах Георгије, научена на чистоту и имајући осећаја за лепо, а уз то знајући врло добро да према достојанству треба да има и спољашњи углед српска патријаршија и српски патријарах, настојала је на томе, да се достојанствена зграда подигне из фонда митрополита Стевана Стратимировића, намењена на резиденцију, за седиште патријархово, и данас не само сваком Србину, него и иноверцу импонује кад види ону дивну резиденцију патријарашку, у којој су и станови намештени за високопр. г. г. епископе, да не морају ићи по приватним становима, што је било непријатно и њима и оним који су их примали, а тако исто и намештај у њојзи и онај напредан ред и чистоту.

И не само да је подигнута резиденција патријарашка, него је учињено и то, да се за њено грађење није утрошио поменути Стратимировићев фонд него је он остао неокрњен, и од прихода његовог отплаћује се на амортизацију учињен дуг, те ће кроз известан број година српски овострани народ имати и патријарашку резиденцију, и тако назван Стратимировићев резиденц фонд од неких 600.000 К., који ће се моћи трошити не само на издржавање њено, него и на друге црквене и народне потребе.

Знајући врло добро Његова Светост патријарах Георгије, да према данашњем духу времена и потребама српског народа и наше калуђерство треба да има што већу и бољу спрему, настојала је на томе, да се о трошку свију фрушкогорских манастира установи у ман. Хопову монашка школа, која је неколико година и постојала, но због недораслости неких њених управитеља и других прилика, није она оправдала свој опстанак и оне жртве на њу утрошене, те је после неколико година свога битисања морала бити затворена, створивши једно коло спремнијих калуђера, да се место ње подигне овде у Карловцима оно дивно „Семениште манастирских питомаца", које ће имати ако узбуде љубави, увиђавности и познања дужности и одговорности и Богу и цркви и народу, да спрема спремне калуђере, који ће бити прожети, да од српских богатих манастира узима користи и само калуђерство и црква и просвета народна, уз очување позива и установе српских манастира.

А као припомоћно средство за издржавање монашке школе, а подједно и ширење српске књиге и просвете, подигнута је трошком српских манастира и „Српска Манастирска Штампарија", која и ако није могла досада да изврши све оно, што се мислило њоме постићи, она је врло много допринела томе, да су досада и да сада излазе у њојзи нужни листови за црквеношколске и просветне циљи, који без ње неби могли излази, поред свега тога, што постоје толике „народне штампарије", а тако исто и многе и многе школске и остале корисне књиге. А што је главно, да су писци школских и црквених књига за своје саставе од ње царски наплаћени били, дочим су дотле радили тако рећи бадава за друге.

И да је мало више увиђавности и родољубља, а мало мање обзира на партајске обзире, иста би штампарија била и могла бити врло богати извор за подмирење црквенонародних потреба, а подједно и чувар црквеношколских благајни, које много страдају од несавестности црквеношколских часника и неких несавесних књижара са издавањем неисправних рачуна.

Као многогодишњи посланик на нашим народно-црквеним саборима, Његова је Светост патријарах Георгије, знајући с једне стране, да и ако је сабор у више пути доносио закључке у погледу издавања званичнога листа за српску карловачку Митрополију, ал до изведења у живот тога закључка никад није дошло, а с друге стране потребу таквога листа поднео је још 28. Окт. 1890. год. св. Архијерејском Синоду предлог, да се издаје званичан лист, што је Синод и усвојио, те је „Српски Сион" почео да излази од 1. Јан. 1901. и излази и данас.

До 1904. био је „Српски Сион" лист за црквене и просветне и автономне потребе српске прав. митр. карловачке, а излазио је „С благословом Арх. Синода", а од 1904. као лист званичан, лист за духовне, црквене и јерархијске ствари срп. прав. митр. карловачке.

„Српском Сиону" од 1891. па све до 1903. био је власник и издавалац Његова Светост Патријарах Георгије, а од 1903. само власник, а издавалац је Срп. ман. Штампарија.

Да ли је од какве користи био „Срп. Сион" по српско свештенство и науку; није наше да о томе пресуду изречемо, само можемо толико овде рећи, да он није био сувишан нити штетан.

Како се не само посао новчани српских народних фондова сваким даном све то више и више развијао и ширио, јер се све више нових фондова и заклада поверовало управи њиховој; то је Његова Светост патријарах Георгије настојала на томе, да се назида одговарајуће за њих здање, које је и подигнуто под именом „Народни дом", који лепотом својом не само дичи Карловце, него и достојно преставља и заступа овострани српски народ, и смештене у њему народно-црквене власти.

Уз то је у њему подигнута и дворана за седнице српског народноцрквеног сабора, што је такође крајња потреба била, и тако ће сабор држати своје седнице у народној дворани, а не ће се потуцати по неудесним дворанама других власти.

Како су мање више епископске резиденције у неким дијецезама са свим неудесне и малене биле, и више служиле на подсмех него на достојно репрезентовање српског народа, а негде их није ни било; то је Његова Светост патријарах Георгије настојала на томе, да се тамо где постоје преоправе и удесе, а где не постоје да се нове сграде, те данас скоро у свима дијецезама постоје епископске резиденције, удешене не само за пристојно живљење и репрезентовање дотичног епископа, него и за нужна епархијска звања и области.

Пошто се показала потреба и нужда, да се у српској учитељској школи у Сомбору, не могу више заједно учити и мушки и женски ученици, те да се морају оделито учити; то је Његова Светост патријарах Георгије својим трошком подигла на најлепшем месту у Сомбору дивну школску зграду за мушку учитељску школу, ставивши на њој натпис: »*Георгије Бранковић патријарх народу српском.*«

Својим је трошком подигла Његова Светост патријарах Георгије у Белом Брду дивно школско здање за српску вероисповедну школу, а још дивније ће да подигне у Даљу, које је већ под кровом.

Пре тога је подигла школско здање у Кулпину, своме родном месту, а уз школско здање набавила је и школски намештај, а за издржавање њено даровала је општини црквеној 30 јутара земље у атару кулпинском. Па и у Баји је сградила школско здање.

Уз то је Његова Светост патријарах Георгије установила „Фонд св. Саве" за издржавање српских вероисповедних школа, приложивши њег а 20.000 К. који ће фонд, ако узбуде више родољубља, увиђавности и љубави, а мање страначке мржње и протеривања, бити временом од велике користи по српску школу.

Његова Светост патријарах Георгије знајући, како имућнији српски родитељи који су ради да своју женску децу васпитају у српском духу у вишим заводима, те пошто не беше таког српског завода, даваху их у туђинске заводе, у којима су се мање-више одрођавала, када је оно српски родољуб Лазар Дунђерски женском друштву у Будим-Пешти „Мајци Ангелини" даровао 200.000 К. на српски женски интернат, да би исти што пре могао у живот ступити, обећала плаћати за њега стан, што и данас чини.

Као круна дарежљивости Његове Светости патријарха Георгија у погледу подизања школских зграда, може се сматрати подизање о свом трошку онако дивног „Богословског семинара", у који могу стати 100 богослова заједно са управним органима и нужним послужничким особљем.

Његовим је подизањем испуњена једна прека потреба, за којом је српски овострани народ и свештенство преко 100 година жељно изгледало и уздисало, и он ће много и много допринети томе, да ће семинаристи, будући српски свештеници излазити из њега не само здрави телом, него и сасвим другим духом одневани и одушевљени за свој свети и узвишени позив, као што и друге вероисповести добијају из семинара своје свештенство.

Не мала је заслуга Његове Светости српског патријарха Георгија и у томе, што је Његово Величанство наш премилостиви и љубљени владар краљ Фрања Јосиф I. благоизволео одобрити, да се један део од камата великог фонда српског родољуба Саве Текелије може трошити на издржавање богословског семинара.

А уза све то велика је заслуга Његове Светости патријарха Георгија и у томе, што је под његовим мудрим председништвом у св. Архијерејском Синоду донесено ново устројство богословије, по ком је карловачка богословија подигнута на своју данашњу висину и углед, а не мање и штатут о устројству српског православног богословског семинара у Карловцима

Не можемо а да овом приликом не напоменемо и то, да је од свију досадашњих митрополита и патријараха српских, Његова Светост патријарах Георгије показала уз очување неизмењивог учења наше православне источне цркве, највећу либералност и то како у опхођењу са потчињенима, тако исто и у односима између мирског и калуђерског свештенства.

У приватном опхођењу и у своме двору и иначе, Његова се Светост патријарах Георгије са сваким па и са потчињенима љубазно понаша и не захтева од њих да пред њиме дршћу и да јој са страхом одлазе они, који код ње имају каква посла, као што је некад био обичај.

А у погледу односаја између мирског и калуђерског свештенства, Његова је Светост патријарах Георгије пресекла ону неправду, која је мирско свештенство вековима тиштала, а на име, да је најмлађи јеромонах при служењу старији од најстаријег мирског свештеника, а тако исто најмлађи игуман, синђел и протонђел старији од најстаријег протопрезвитера, те је у „Дисциплинарним правилима за православно свештенство", што их је 29. Марта 1899. Архијерејски Синод донео, изречен принцип у §. 27.: „Свештеници се разликују на старије и млађе по следећем реду од нижега на више: 1. ђакон (јерађакон, протођакон, архиђакон) 2. презвитер (јереј, јеромонах, синђел) 3. протопрезвитер (протојереј, игуман, протосинђел) 4. архимандрит."

„Међу равнима по степену свештеничком или достојанству црквеном старешинство припада оном, који је пре на дотични степен рукоположен односно на дотично достојанство произведен."

Овим је принципом уведен ред, те сад сваки зна своје право, и нема оних протеривање и свађања око старешинства, као што га беше дотле.

Знајући Његова Светост патријарах Георгије, од каквог је значаја преко-

ведништво црквено, још је 1895. приложила 2000 К. у проповеднички фонд, изјавивши уз то, да ће за сваку проповед у саборној карловачкој цркви дати проповеднику 10 К., приликом престојеће своје 50. годишње прославе свештеничке и архијерејске службе, унела је у српске народне фондове 20.000 К. за установљење »*Проповедничке закладе основане Георгијем Бранковићем Архиепископом карловачким, Митрополитом и Патријархом Српским год. 1905.*“

Овде смо навели главније старање и доброчинства Његове Светости српског патријарха Георгија, учињена српској школи и просвети црквенонародној, јер је она и осим њих у више прилика показала својим доста знатним прилозима своју љубав и старање спрам црквенонародне просвете и хумарних циљи и завода.

Напоменути нам је овде још и то, да је Његова Светост српски патријарах Георгије за време свога патријарховања издала лепу своту на издавање корисних књижевних дела, која без њене издашне припомоћи не би угледала света, а њеном се дарежљивошћу обогатила многа српска црквено-просветна књижница лепим и корисним делима, па и митрополијска библијотека има да јој захвали на многим листовима и књигама, што је она набавила.

Па и „Бранково Коло“ и „Српски Пчелар“ с правом сматрају Његову Светост патријарха Георгија за свога заштитника.

А круна дарежљивости Његове Светости патријарха Георгија за српску књижевност јесте прилог од 20.000 К., одређен да се достојно дело изда „Српска карловачка митрополија приказана речима и сликама“, које ће дело испунити велику празнину у историји наше овостране цркве.

Његова Светост патријарах Георгије уз старање за народну просвету, није заборавила ни на свете храмове Божје.

Доказ тога њеног старања за њих, јесу цркве: црква манастира Раванице, у Дању црква и у селу и на Водици, црква у Сантову, црква у Карловцима св. николајевска-саборна и св. ваведенска-горња.

Уз остало старање и многоврстан и с великом одговорношћу скопчан свакидашњи рад, а да и не спомињемо рад у автономним телима, Његова Светост српски патријарах Георгије није из вида испуштала ни српске фрушкоторске манастире, те ко је знао, како су већина изгледали од њих пре доласка њеног на патријарашку столицу, а како данас изгледају, поред свега тога, што они дају врло лепу своту годишње на монашку школу, из ког је фонда сазидано и оно дивно семениште манастир. питомаца; тај се мора поклонити њиховом напретку.

А што је за то време било и несавесних управитеља, који су злоупотребили поверење Његове Светости патријарха Георгија, за то не може она носити одговорност, и ти су по заслузи кажњени били и уклоњени са својих места.

За време свога 15. годишњег патријарховања, Његова је Светост патријарах Георгије у више пути долазила у положај, да је као такав морала подизати своја гласа или у име своје, а по некад и српске цркве и народа, односно председника највиших народноцрквених власти, било услед наумљеног улажења у њен делокруг и право, било услед умишљеног нападаја на црквено право своје цркве, односно на изигравање народноцрквене автономије. И смело се може рећи, да Његова Светост патријарах Георгије, није ни једном приликом ћутећки одобравала да се било напада, било одузима ма које њено ил црквенонародно право, о чему јасног доказа даје црквенонародна архива, у којој се чувају сви списи односећи се на црквенонародну управу.

За то је време Његова Светост патријарах Георгије долазила више пути у положај, да је морала одлазити које у државни сабор, а сваке године у делегације, односно друге свечане прилике, и свакад је била од највиших места одликова-

на, а и она је знала достојанствено престављати и заступати свој узвишени положај.

А тако исто није ни једну прилику пропустила, да кад год се подала прилика и потреба и учтивост захтевала, да није дала израза било радости било жалости, било у име српске цркве и народа, било у име своје.

А најсјајнији доказ у том обзиру Његова је Светост патријарах Георгије показала 1893., када је о свом трошку дала сместити кости блажене памети Вићентија Јовановићева митрополита београдско-карловачког у нов ковчег, положити их у црквенску капелицу манастира Раковца и ставити мраморну плочу са нужним натписом, којом је приликом одржан био парастос истом великом јерарху, на ком је била присутна не само Његова Светост патријарах Георгије, него и остала Високопреосвећена г. г. архијереји и уз њих скоро сви настојатељи фрушкогорских манастира.

Његова Светост патријарах Георгије знајући како је то штетно што ђаци и цркве немају потребних књига, настојала је да се најнужније напишу и тако је њеним благословом штампано: Догматика I. и II. део, Литургика и катихизис за гимназије и основне школе, Моралка, Типик, Зборник и Катавасија Апостол, Одговарања на служби божјој, које су све штампане у срп. ман. штампарији и у њеном издању. Више је дакле изишло, него што је од Чарнојевића до Његове Светости изишло књига.

Како је Његова Светост патријарах Георгије што но реч од куће човек од реда и волео да му је све лепо, чим је постала патријархом, и као такав примио у уживање даљски спахилук, настојала је на томе, да га што боље уреди, те подизањем нужних зграда, проширила је економију и рационалном управом подигла и знатно приход његов, од чега је имао велике користи и српски народ и просвета српска, јер је била у стању да учини све оно, што је учинила за свој народ, цркву и просвету народну.

Ред и рационално економисање у даљском спахилуку, признали су и сами чланови саборског одбора, који су одређени били, да разиде његово стање.

Како су политично-народне прилике Његову Светост патријарха Георгија, још као младог проту увукле у политично-народни живот, он је на брзо у њима изишао на глас и површину, те је као што рекосмо од првог сабора народног 1861. па све до свога избора за епископа темишварског, био члан свију народних и народно-црквених сабору, и у њему играо знатну и видну улогу.

У свим тим саборима држао се он тадашње слободоумне — народне — Милетићеве странке, због чега је био уважен и код странке и у народу, који је одобравао рад исте странке, а тако исто и код јерархије, и ако се она у много прилика није слагала са радом и начелима њеним.

А био је уважен и код једних и других с тога, што је он као човек уредан, тачан, умерен и увиђаван знао поштовати и народне преставнике и јерархију, чиме је задобио љубав и поштовање и једних и других.

Поставши епископом у јерархији патријарха Германа, који је био највећи противник народноцрквене автономије, и ако је он био главни творац свију оних начела и слободе, што их је 1864/5. јерархија уступила народу, и који је хтео да уништи све постојеће дотле уредбе и установе, све и ако је на њих пристала и јерархија; имао је он врло тежак положај, ну он се знао и у њему наћи, те је у св. Архијерејском Синоду настојавао да задржи патријарха Германа од насилних и незаконитих мера, а сам се према тадашњим околностима савесно држао постојећих автономних уредаба и установа у својој дијецези.

Поставши пак патријархом, прва јој је брига била, да се једном уреде коначно наше црквено-народно-просветне ствари, те како је народно-црквени

сабор и сам увидео, да их треба једном коначно уредити, изабравши из своје средине одбор од 15 лица да изради коначно уређење, то је и исти одбор и саборски одбор од своје стране поднео сабору „Предлог за уредбу устројства православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије“, ког је сабор 1892. истина усвојио са незнатном већином од 2 гласа за подлогу специјалне дебате, ал није дошао у прилику да га и претресе.

Доцније је 1897. саборски одбор поднео сабору „Народно црквени устав источно-православне српске цркве у земљама угарске круне“, који се у нечем разликовао од његовог предлога од 1891., те како је кр. уг. влада преко свога повереника захтевала да сабор узме пре свега у претрес поменути устав, на што сабор није хтео да пристане, закључивши да се Њ. В. пошаље преставка, у којој да се моли уклоњење препрека законитом и редовитом раду самога сабора, и да се исти устав повери одбору 15-рице, да га проучи, а дотле да сабор ради текуће послове, на што влада није хтела пристати; то се сабор одгоди, да се више и не састане за време своје изборне периоде.

Његова Светост патријарах Георгије, знајући као врховна поглавица и цркве и црквене автономије, какову грдну штету трпи и црква и школа а и сам народ од неуређеног стања, покушала је да изравна несугласице између јерархије и народне странке, те је у два маха на конференцију сазвала госп. чланове епископата, чланове саб. одбора, прваке разних наших странака са сабора и неколико одличнијих људи ван сабора, но које се разиђоше без икаквог успеха.

А није дошло до споразума с тога, што је између осталог епископат искао промену изборног реда у толико, да свештенство бира само своје заступнике за сабор, дочим су вође свију странака са сабора биле томе противне.

1902. био је по ново сабор сазват, ком се опет није дало да предузме коначно уређење наше црквено-народне автономије, и тако данашњим даном стојимо у том погледу тамо, где смо били 1890.

Једино од много потрошеног новца и времена од нашег саборисања за то време, добили смо „Мировинску уредбу за свештеничке удовице и њихову сирочад, и за народно-црквене чиновнике и професоре«.

Његова Светост патријарах Георгије седнувши 1890. на престо Арсен патријарха, већ као епископ темишварски, за време које услед своје епископске заклетве у цркви, да ће чувати уређење цркве, а које што је за свога 8-годишњег епископовања увидела и дошла до уверења, да су наши сабори — у којима је и он као прота учествовао — од 1864. овамо, много што шта закључили и донели, што се не слаже ни са учењем наше цркве, а особито да је у њима стешњен делокруг и епископа и патријарха, чији је делокруг у управи црквеној сведен на нулу, јер су они постали прости извршиоци автономних тела, и да наш епископат и свештенство у епископалној цркви — као што је наша — имају мањег права, него што га имају у неепископалној евангеличко-хришћанској цркви аусбуршке конфесије, а што је и штетно и по сам наш народ и његову цркву и школу, ишла је за тим, као што рече у свом поздравном говору при отварању нар. црквен. сабора 1897. „да се народно-црквене автономне уредбе донесу у складу са основним правилима наше св. православне апостолске цркве. Ако у којој уредби автономној има таквих одређења, разуме се по себи, да ми — епископат — морамо ићи за тим, да се то уклони, јер је црква мати наша, и чувајући њезина права, очуваћемо и своја... То су наше — епископатове — тежње. Но ја одмах и ово додајем: Те своје тежње хоћемо одлучно, али законитим путем да остваримо. Не можемо ли их законитим, тим једним правим путем, оваплотити — ја и г. г. епископи не ћемо ударати странпутицом, ни у

безакоње; јер нам је пречи мир у цркви, него насилни повратак баш од јерархије одузетих права."

Ових се једино коректних принципа држала Његова Светост патријарах Георгије за цело време свога патријарховања, и што наше странке не хтедоше — поред згодних прилика — усвојити то начело њено, о томе ће оне имати да одговарају и својој савести и историји.

Његова пак Светост патријарах Георгије може мирном савешћу у том погледу погледати на свој рад на автономном пољу за време свога патријарховања, нити се има бојати суда историјног.

И држећи се тога принципа, Његова Светост патријарах Георгије, за цело је време свога патријарховања поштовала постојеће народно-црквене установе, изузимајући случајеве, где се намерно из страначких обзира хтело нешто учинити, што је супротно њима, те се смерало на одузимање њене и г. г. епископа власти, односно учинити другоме какве неправде или штете каквој народној установи.

У тим је приликама подизала Његова Светост патријарах Георгије своја одлучнога гласа, те том својом одлучношћу у много чему одржала и свој и г. г. епископа ауктиритет, а и спасла многе од партијског гоњења и сачувала им њихова права.

При оцењивању рада Његове Светости патријарха Георгија на црквено-просветном пољу, не треба испустити из вида, у каквом је стању Његова Светост патријарах Георгије затекла црквену јерархију и њен подмладак; какве је не ретко морао у оскудица бољих кандидата да поставља на места за која нису дорасла била, колико јој се и од таквих показало наблагодарнима, а многи и многи ни мало не оправдаше оно поверење, што је она у њих и на њих полагала кад их је на извесна видна места постављала, те с њиховог неблагодарности, несавесности и невршења својих дужности, многе горке часове проузроковаше своме добротвору, а и многе прекоре мораде због њих да подноси.

Ну, поред свега тога, Његова Светост патријарах Георгије може слободним погледом и мирном савешћу погледати на своју прошлост, а особито на своје патријарховање, које ће јој и у будућности — кад једном не узбуде од данас живећих, морати потврдити: да је она у истини била велики јерарх српски и достојан последник Арсен патријарха, и митрополитâ Исаије Ђаковића, Вићентија Поповића, Мојсија Петровића, Вићентија Јовановића, Павла Ненадовића, Стевана Стратимировића, који сви мање више живеше за своју цркву и народ, те својим животом и радом задужише и цркву и народ да их поштује, док траје и црква и српског народа.

Ако је блажене памети епископ бачки Платон Атанацковић, циљајући на патријарха Јосифа Рајачића, који је био пун планова, а мало је који план свој и остварио, једном приликом рекао: код нас је и сувише планољубија, а врло мало дјелољубија; то за Његову Светост патријарха Георгија не ће моћи нико рећи.

А не ће моћи рећи с тога, што је она делима, а не голим плановима показала своје родољубље.

Јесте, све оно што је Његова Светост патријарах Георгије учинила цркви, школи и своме народу, то ће јој обезбедити име у историји српске цркве и овостраног нашег народа, која ће пречи ил ћутећки ил' с презирањем и чуђењем преко свију недостојних данашњих нападаја на њу, и у колико је жалосна појава, да гдекоји савременици Његове Светости патријарха Георгија, који су својим очима видели, шта је све она за време свога патријарховања учинила, не умедоше ил боље рећи не хтедошему учињено признати и похвалити; у толико је милија појава, што су високи владаоци, наш преси. краљ Његово Величанство Фрања Јосиф I., блажене памети краљеви српски Милан и Александар Обреновић и краљевско Височанство кнез Црне Горе Никола Петровић одликовали је наје-

ћим својим орденима, први Гвоздене круне I. степена каваљером, други орденом св. Саве и Белога Орла првога степена каваљером, а трећи Даниловим орденом првога степена, а да и не спомињемо остала одликовања и признања како од Његовога Величанства нашег Краља, тако и од осталих државних и земаљских највиших тела, и преставника војених, световних и црквених власти, па и од свију увиђавнијих синова српског народа.

Мила је појава што је одбор бачко-бодрошке жупаније у својој седници од 15. (28.) новембра, поднео је Његовој Светости у име грађанства бачко-бодрошке жупаније адресу, у којој јој најсрдачније честита 50 година свештеничке службе.

Карловачко пак грађанство, из признања на све оно, што је Његова Светост патријарах Георгије учинила у Карловцима, изабрало ју је у седници градског заступства од 27. новембра (5. децембра) једногласно за почасног грађанина града Карловаца, а српско грађанство приредило јој свечану прославу њене 50. годишње свештеничко-архијерејске службе.

Као уредник званичног листа за црквено-автономне потребе и јерархијско-црквене ствари, коме је власник Његова Светост патријарах Георгије, а и као лични поштовалац, сматрали смо за своју дужност, да јој овај свој поздрав приликом данашње њене 50. годишње свештеничке и архијерејске службе посветимо и завршујући га кличемо: **Помени Господи свјатјјшаго Патріарха нашего Гєѡргіа, вчиже дєрзй свјатымъ твоимъ цєрквамъ, въ мирѣ цѣла, чистна, здрава, долгодинствующа, правѫща слово Твоєѧ истины!**

Димитрије Руварац
уредник.

„Богословски Гласник“ Св. 5. — Његовој Светости:

СЛАВА ПАТРИЈАРХУ СРПСКОМ
ГЕОРГИЈУ БРАНКОВИЋУ.

Подигните очи ваше, духовна децо Његова, на ово озбиљно лице, разберите на Њему причу живота, коју је писало и резало време пола столећа... Пољубите пољупцем хришћанским ове седе власи... Приклоните главе своје под благослов, који лебди над вама у молитвама и љубави — пола века!...

Ено — митроносци цркве ваше журе се к Њему: гони их љубав синовња, зове их радост очинска, а милошта братског јединства скупља их у име Христово у дому Његову, — данас, кад Његова душа разговара с прошлошћу, мисао се заустављ на делима дугог живота, успомена их оживљује, а мирна савест допуњује тиху армонију душевног расположења озареног свешћу о потпуној преданости вољи Божјој, по којој осваву и овај дан славе Његове...

Смирени монаси остављају осаму манастирску и тишину својих ћелија, иду на поздрав и благослов свом духовном оцу и заштитнику: Он је њима и отац и мајка...

Дигоше се свештеници и пастири цркве твоје, народе српски, да це-

ливају десну руку некада другу своме а данас слављенику на висини Арсенијева престола, где и они налазе и љубав и наклоност и откуда их крепи архијерејски благослов на добра дела и верну службу Христу распетом...

Ено бризних наставника твоје омладине, љубимице слављеникове, где и они дођоше да слављу Његову одаду достојну хвалу, јер настави дело светитеља Саве... Или има кога, ко не зна за бригу Његову о српској школи?

Вредни ученици, нада бољих дана, обећање светлијег доба, с млађаним одушевљењем, чистим срцем, љубављу детињском уверавају га о својој љубави, као да би Он могао о њој посумњати...

Хитају грађани Његова града, да га поздраве — поделе радост с Њиме...

Будући учитељи српски приносе данас молитве и благодарности Богу за здравље, миран и тих живот Његов у згради, коју је подигао „Георгије Бранковић Патријарх Народу Српском"... То исто чине први питомци првог српског православног богословског семинара, о коме су сањали наши оци, а подиже га синовима очинска љубав слављеникова...

Школска дечица шапћу данас своје чисте молитве из дна срца и невине душе за нашу седу старину, а наставници школа у Бају, Кулпину Белом Брду тумаче својим ученицима, да им је ову зграду, у којој их обасјавају први зраци просвете и мудрости подигао српски Патријарх Георгије...

Никога зар није остало, ко не хита данас у заједницу опће радости? Зар има кога, ко би хтео а да не ода достојну пошту човеку, који је служио педесет година народу, школи, цркви, олтару — Богу живу, служио верно, служио искрено, служио по најбољем уверењу своје савести, служио пожртвовно свим силама душе своје? Зар има кога, млађега или старијега, ко се сме данас огрешити о захвалност и признање Ономе, који га беспорно заслужује?... Зар има?

Жалосно је помислити, тешко је изрећи — али је одговор какав не би требао да буде...

„Али свет ме не разуме, или не ће да разуме или не може да разуме".

Ко не ће нека добро промисли зашто — ко не може нека се потруди да може!

„Кад бих могао душу и срце своје да покажем, видео би свет, како је у њима дубоко урезана истинита љубав за напредак цркве и народа мога".

И томе се није веровало — а страшно је бити у овоме осумњичен...

„Треба да сви имамо веру у поштене намере сваког појединог од нас, треба да верујемо, да нас све у раду покреће и руководи истинита и права љубав и оданост прадедовској цркви нашој“

Па ипак не хтедоше или не могоше разумети...

Но, — „то ме ипак у мојој љубави за цркву и народ поколебати не ће. У тој љубави ја малаксати не ћу до год ме је“...

Послушајте ове речи ви, којих се тичу, зароните мисао своју у смисао њихов, загледајте што дубље у душу Његову, остарелу у служби вашем народу, вашој цркви и кликните сви с нама заједно:

Слава седом старини, Свештенику српском слављенику данашњем — Патријарху Георгију Бранковићу!

ДАР

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ

за издавање књиге:

„Српска карловачка митрополија приказана речима и сликама.“

Високоблагородном и Високоученом Господину

Антонију Хаџићу,

председнику „Матице Српске“ у Новом Саду.

У искреној жељи, да свом српском народу иза себе оставим и књижевни споменик, у којем би моји верни православни Срби за дуга и далека времена могли читати историју крајева, у којима од велике сеобе под патријархом *Арсенијем Чарнојевићем* амо живе, а и народну прошлост и садашњост своју с обзиром на црквено-школске, књижевне и народописне прилике, и гледати све то приказано и у сликама: решио сам се, приликом педесетогодишњице, од како сам као свештеник почео служити Свемогућем Творцу и проповедати свето слово Његово, да наменим своту од *20.000 К* словом: *двадесет хиљада Круна* на то, да се из ње подмире и награде сви књижевно-уметнички радови, који су потребни, па да се може саставити велико књижевно дело „*Српска карловачка митрополија приказана речима и сликама.*“

Познавајући Ваш рад на големом делу „Аустро-угарска Монархија у речи и слици“, те знајући, да сте радове те врсте обављали великим успехом, а уједно имајући поверења у Вама, да ћете свесно и са својственим Вам тактом прихвати моје интенције те гледати, да се поверени Вам од мене задатак изврши стварно, објективно и непристрано: поверавам Вам извођење моје замисли и молим и позивам Вас, да се примите тога и да у ту сврху саставите нарочит одбор од признатих српских књижевника и уметника, који би под Вашим председништвом и руковођењем радити на том, да се достојно оствари замисао, коју сам ја засновао.

Молим Вас Високоблагородни и Високоучени Господине, да ми што скорије саопштите, да ли бисте били вољни, примити се задатка, који Вам поверавам, како бих могао учинити сходна и потребна расположења ради остварења моје горе-речене намере.

Изволите и овом приликом примити искрен израз мога особитог поштовања.

У *Карловцима*, 30. новембра (13. децембра) на дан св. апостола Андреја 1905.

Георгије Бранковић с. р.
патријарх

АДРЕСА МАНАСТИРСКИХ НАСТОЈАТЕЉА

ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ.

Сватѣйшемъ, высокопревосходи́телнѣйшемъ, високопрешвященнѣйшемъ и высокодостойнѣйшемъ Гдинъ Гдинъ

ГЕ͡ОРГІЮ БРА́НКОВИЧЪ

Бо́жіею ми́лостію православномъ Патрїа́рхъ се́рбскомъ, А͡рхіепископъ и Митрополи́тъ Ка́рловачкомъ и прчч. и прчч. и прчч.

Въ де́нь торже́ствемагш Ѥмъ цѣ́ствагш патьдесатьлѣ́тнагш ю͡вїлѣ́ума ѿ рѧкоположе́нїа во свящѣ́ническїй чи́нъ, ни́зъ понизнѣйше подписа́нїи настоа́телїе на́шихъ мо́настырей къ богоспасаемѣй митропо́лїи ка́рловачествѣй, ра́достїю прѣ́вѣлною своемъ Церкопрестоль́никъ, влады́цѣ и О͡тцѣ, вели́комъ Благодѣ́телю прїискренѣ и те́плѣ пекѣ́цѣся ѡ благопоспѣ́шествѣ, благостоа́нїи и ѹ͡тверждѣ́нїи крьче́нныхъ попече́нїю и нача́лствѣ нашемъ свѧты́хъ на́шихъ ѳ͡вйтелей не ме́нше же и непоколеби́момъ и крѣ́пкомъ защи́тникъ и ходата́ю зако́нш стажа́нныхъ и церко́вными пра́вилы ѥ͡сть ѹ͡тверждѣ́нныхъ преимѣ́ществъ и ѡ͡сновоположе́нїй свящѣ́ннагш мона́шескагш чи́на, — къ благодарныхъ сердца́хъ свои́хъ йскренѣйшее страхопочита́нїе, нелицемѣ́рнѹю любо́вь и сыно́внюю преда́нность Бг͡ѡ Свя́тости приносѧще, те́плѣйшее моле́нїе Невѣ́сномъ Пастыренача́льникъ Хрїстѣ къ благознаменѝтый де́нь сѣ́й прино́симъ со ѹ͡милене́нїемъ зовѣ́ще: пода́ждь Го́споди Свя́тѣйшемъ Патрїа́рхъ и цѣ́дромъ О͡тцѣ на́шемъ Гео́ргїю крѣ́пкое здра́вїе и благопоспѣ́шество къ йсполне́нїи велїкагш са́на и слѫже́нїа Бг͡ѡ, ѥ͡ще до́лгш ѹ͡множи лѣ́та живота́ Бг͡ѡ и сохрани Бг͡ѡ всегда́ къ мі́рѣ цѣ́ла, че́стна, здра́ва и къ долготѣ дніи́ правопра́вѣща сло́во Твоегѡ йстины, къ сла́вѣ Пресвята́гш Твоегѡ ймене, къ по́лзѣ и благополу́чїю свя́тыѧ це́ркве и крьче́ннагш Ѥмъ словесна́гш ста́да и къ йскре́ннемъ подража́нїю многочи́сленныхъ дарѡвъ и бла-

годѣ́кáнїй Є́гѡ, ймиже дх҃о́вное просвѣще́нїе се́рбское возрасти́, церковь и ро́дъ свой се́рбскїй прослави́, сѐвѣ́ же достопа́мятное ймѧ и нєвѣ́ждаємый вѣ́нє́цъ сла́вы къ ро́дѣ́ своє́мъ стяжа́.

Да́но въ Ка́рловцѣ́хъ 5-го Декє́мвр҃а, въ де́нь па́мяти скатáгw О́тцà на́шегw Ни́колàа, а҃рхїепи́копа Мѵ́ръ Ликі́йскихъ чюдотво́рца, гаѣ̀.

Въ сыно́вничєскихъ страхопочита́нїи цѣлꙋ́ющє скатꙋ́ю цѣ́дрꙋю и благодѣ́тельнꙋю десни́цꙋ,

Пониженѣ́йшаѧ ча́да дх҃о́вная:

АДРЕСА
ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ
ЕПАРХИЈСКИХ ОДБОРА
АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ.

Ваша Светости
Преузвишени Господине!

Данас, кад Ваша Светост слави богоблагословену педесетогодишњицу своје вредне, часне и дичне свештеничке службе, и у тој педесетогодишњици петнаесто годишњицу узвишеног патријаршта, испуњени смо родољубивом дужности, да Вашој Светости принесемо најсмернију честитку, у име одсека Архидијецезалне епархијске управе.

У дубоком поштовању придружујемо својој честитци изјаву признања и захвалности на свима доброчинствима и великим патријаршким делима Ваше Светости, у којима су нови услови за напредак Богом поверене Вам цркве и народа. Придружујемо изјаву признања и захвалности и на петнаестогодишњем непрекидном, пожртвовном и истрајном руководству управних послова у Архидијецези Карловачкој.

Ваша Светости!

Управа Архидијецезе Карловачке, која се може поносити деловањем својих епархијских органа за последњих петнаест година, светао је лист и остаће такав у историји наше народно-црквене автономне управе. Заслуга је то Ваше Светости, под чијим су мудрим и искреним, објективним и неуморним руководством и председништвом та управа и њезини органи своје послове вршили, а којима је Ваша Светост увек била узором автономне уставне свести, законитости, рада и реда.

Молимо Вашу Светост да ову нашу смерну честитку и изјаву изволи примити с љубављу и поверењем, којим је Вашој Светости у дубоком пошто-

вању подносимо; а с којом честитком и изјавом спајамо и топлу молитву престолу Свевишњега:

Да живи Вашу Светост, патријарха српскога *Георгија Бранковића!*

У Карловцима 6. (19.) децембра 1905.

У име сва три одсека
Архидијецезалне Епархијске Управе:

АДРЕСА
ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ
КАРЛОВАЧКОГ ОДБОРА ЗА ПРОСЛАВУ 50-ГОДИШЊИЦЕ СВЕШТЕНСТВА.

Ваша Светости!

Милост Божја благословила је Вашу Светост животом дубоке старости, у животу том полувековним свештенством; у свештенству благосиља милост Божја Вашу Светост потнаест препуних година и на светом патријарашком престолу српске православне Митрополије Карловачке.

У преданој служби Богу, цркви, народу, престолу и отаџбини, за пуних педесет година, није се Ваша Светост никада умарала.

Са пуно љубави и преданости потребама и идеалима цркве и народа својега, Ваша је Светост развијала светлу и вићену делатност, стално у племенитим тежњама и смеровима, истрајан у родољубивом извођењу њихову, самопрегоран у борби са противностима, непобедљив у трпљењу, а победник у сваком добром делу, чије остварење није било изван домашаја добре воље, снаге и власти Ваше Светости.

Победа узвишених мисли, настојања и добрих дела Ваше Светости, победа је напретка у нашој цркви, победа прогреса у просветном, црквеном и народном животу нашем.

Тиме је Ваша Светост постала отац напреднијег и светлијег доба у животу том и створила светао одсек у културној историји црквено-народног нам живота, којем ће се поколења поклонити, и ако буде српске среће, на који ће се угледати и настављати га.

Потомство ће се достојно поклонити имену и величини Ваше Светости, јер ће гледати само дела Ваша и све њихове добре последице. Потомство ће бити објективније, праведније, па и захвалније.

Одужиће се Вашој Светости и историја, јер она се пише пером истине. Одужиће се племенитој души, бистром уму, великом срцу, апостолском ревновању, узвишеном самопрегорењу, истинитом српском родољубљу Ваше Светости.

Али, дозволите Ваша Светости, дозволи добри Архипастиру наш и нама, можда и недостојним савременицима, на данашњи светли дан полувековне свештеничке славе Твоје да отворимо пред Светошћу Твојом и своја срца.

Дозволи, да Ти и ми принесемо своју смерну хвалу, да Ти одужимо ма и најмањи део дуга своје српске захвалности, у име оних Срба грађана престонице Твоје, који ту захвалност осећају.

Дозволи, да Светости Твојој данас приступимо са буктињом најскромнијег признања и одушевљене оданости, коју смо запалили на огњиштима Твојих великих родољубивих дела, што светле од Пеште и Будима, преко Сомбора, Кулпина, Новог Сада, Белог Брда и Даља до Српског Сиона, престонице Твоје, у којој светле многа огњишта та велике Твоје љубави, патријарашке и србинске; светле и разносе славу Твоју и славе име Твоје по широком свету Православља и Српства и данас, као што ће славни помен имена и дела Твојих преносити с колена српског на колено, док Србина буде.

С том буктињом признања и захвалности, оданости и љубави, приступамо данас, Свети Патријарше наш, Светости Твојој и светости патријарашког нам престола, да њоме и ми обасјамо славу цркви и народу српском часно и дично одуженог Твога, данас прослављеног полувековног свештенства.

Приступамо најсмерније и целивамо Ти свету десницу и кличемо:

Слава и хвала великом добротвору цркве и народа српскога, Патријарху Георгију Бранковићу!

А из благодарних срдаца узносимо топлу молитву Оцу небеском, да Он благослови остатак дана живота Ваше Светости најобилатијим благословом својим и да нам Те поживи ис пола ети!

У Карловцима, на дан св. Оца Николаја 1905. године.

Одбор за прославу педесетогодишњице свештенства Њ. Св. Патријарха српског Георгија Бранковића.

ДИПЛОМА

ЊЕГОВОЈ СВЕТОСТИ

ЗА ПОЧАСТНО ГРАЂАНСТВО ГРАДА КАРЛОВАЦА.

Ваша Светости
Преузвишени Господине!

Заступство града Карловаца, испуњено осећајима дубоког поштовања према Узвишеној особи Ваше Светости, а у знак искрене љубави и топле захвалности за сва она многобројна добра и племенита дела, која је Ваша Светост, од времена ступања на престо високог достојанства Архиепископа-Митрополита Карловачког и Патријарха српског, овоме граду и становништву овога града обилато и великодушно указивала, изабрало је у данашњој редовној скупштини једногласно и одушевљено Вашу Светост

ПОЧАСНИМ ГРАЂАНИНОМ

ОВОГА ГРАДА

са свима правима и повластицама, која почасни грађани сада уживају и која ће у будуће уживати.

Из редовне скупштине градског заступства, држане у Карловцима 5. децембра 1905. год.

Градски сенатор:
Лазар Обреновић с. р.

Градски начелник:
Душан Милић с. р.

УСТАНОВА ПРОПОВЕДНИЧКЕ ЗАКЛАДЕ.

Његова је Светост Патријарах *Георгије Бранковић* благоизволела управити Саборском Одбору следећи допис:

Високославни саборски одборе!

Давнашња ми је жеља, а и потреба цркве наше захтева да се оснује један фонд, који би стајао на расположењу св. Арх. Синоду, односно свагдашњем Митрополиту Патријарху овопредјелне српске православне цркве.

Позната је ствар, да се у крилу наше цркве већ од више година појављују различите секте, као што су Назарени, побожни људи и т. д. а у најновије време социјанисте.

Све ове секте пале су и падају у раскол са неразумевања и кривог — погрешног тумачења св. Писма.

Томе расколу ваља озбиљно на пут стати. Но како? По моме мишљењу, најпоузданије средство за то јесте: учење и обавештавање и то књигом и живом речи, проповедањем слова Божја, не само у црквама, него свуда и на свакоме месту и писањем поучних књига у духу православне цркве.

Ми потребујемо осим парохијског свештенства, коме у поглавиту дужност спада проповедање и учење поверене им паствe духовне, још и засебне извежбане и опробане проповеднике, као што имају и друге Хришћанске конфесије, који би се у навесним приликама као мисионари употребљавати могли, јер само тако моћи ћемо и можемо повољне резултате у томе правцу постићи.

Да би се дакле горућа потреба ова у живот привести и остварити могла, потребна је, као и сваком новом подузећу материјална, новчана подпора, но како св. Архијер. Синод новчаних извора нема, нити са каквом закладом располаже; то сам се побуђеним нашао ја, да таковој закладе основ положим, а у спомен своје педесет-годишње свештеничке службе и то под насловом: »*Проповедничка заклада основана Георгијем Бранковићем, Архиепископом карловачким, Митрополитом и Патријархом српским год. 1905.*«

У то име и у ту сврху прилажем овде у привитку 20.000. речма двадесет тисућа круна, те молим вис. саб. Одбор, као управу српско народних црквених фондова и фундација, да благоизволи закладу ову у своје руковање примити.

Основно писмо, као и правила о употребљавању камате исте закладе, доћће

св. Арх. Синод, што ћу у своје време вис. саб. одбору знања и равнања ради доставити, а и донде молим да се припадајућа 6% камата главници својој прибија.

У Карловцима 26. Окт. 1905. на дан св. вел. мученика Димитрија.

Георгије Бранковић

Арх. Карловачки, Митрополит и Патријарх српски.

Ad Г. Р. бр. 162/5.

Пријатељима српске просвете.

Сматрајући за дужност, да у прослави педесетогодишњице свешт. службовања Његове Светости, патријарха Георгија Бранковића, као еминентно културној светковини према положају своме достојна удела узмем, радо сам се примио, да дело: **„Педесет година свештенства"** достављено ми од стране писца у извесном броју примерака, подручним ми и другим школама за школске књижнице и односно појединим врснијим наставницима и пријатељима културног напретка нашег према најбољем нахођењу своме поделим.

Достављајући у то име прикључени примерак јављам уједно знања, а по потреби и даљег публиковања ради, да ћу, одазивајући се стиглим ми позивима, подручно ми наставничко особље предводити на поклоненје и честитање јубилару, Њ. Светости, и то лицем на св. Николу после св. литургије.

Ну наглашујем, да због оскудице у простору (становима итд.) неће бити пробитачно, ако се у сувише великом броју скупимо. Сасвим је доста, ако учитељство по потпредседницима среских учитељских зборова или њиховим заменицима буде заступљено. Само молим, да се због потребне опскрбе и евентуално улазнице на забаву свако одмах пријави приређивачком одбору.

Место трошка на пут, евентуалне брзојаве итд. мећем на срце свакоме, да се сети **фонда св. Саве,** те да за успомену на тај дан скупи ма и најмању своту и пошаље је благајништву српских народно-црквених фондова.

А то ће, држим сваки пријатељ и поборник културног напретка нашег учинити, ко прочита ову књигу и размисли о задатку, коме треба да одговори *Фонд светог Саве* и ко увиђа, да свако усиљавање Његове Светости, које је до сада највећи добротвор с. н. школе, мора остати безуспешно, ако се за одржање тих школа не загреју и најширн слојеви народа нашега.

Сви наши народни фондови, којима рукује Саборски Одбор, епархијски административни одбори и црквене општине, да се уз њих доладу сва манастирска добра и епископска и патријаршеска, једва би толико дохотка донели, колико данас трошимо на оно вероисповедних школа, што их имамо. А колико би тек требало, кад бисмо хтели те школе на онај степен подићи, на коме би требале да стоје и када бисмо за целокупни српски народ у митрополији карловачкој вероисповедне школе подићи хтели? Управо осам пута толико! Желити од појединаца, да свима тим потребама доскоче, значи чекати да нам печене шеве у уста долете.

А када би народ на сваку душу по једну само круну прилагао годишње, — ето нам дохотка, колико ни сви наши народни фондови не носе данас. Колико бисмо круна могли зарадити, да смо сви само нешто мало вреднији; колико бисмо круна уштедити могли, када бисмо се само оних издатака чували, који нам

убијају тело и упропашћују душу нашу! А то ћемо учинити, ако је у нама жива народна свест, јер брига за одржањем и развијањем тих школа може бити само последица јаке народне свести, која ће у свакоме закутку пронаћи по један камичак, те ће их сложити толико, да ће палата, коју ће тако наш заједнички мар сазидати, бити и пространа и чврста, те ће и нама и млађима нашима довољно склоништа дати, а неће се бојати олуја и морских вала, који данас тако бесно ударају о кућицу нашег народног биħа.

Било је времена, када смо говорили: а зашто баш у тај фонд да улажемо, зашто је Петар предњачио, зашто није Павле, или зашто Петар није још већу жртву допринео: и ништа нисмо учинили. Али дошла су кобна времена, када се не смемо више инатити, јер долазе други, отимају свако парче земље, које смо ми немаром својим напустили, па хоће да нас потисну и с онога поља, које бисмо радо задржали, — хоће да нас прегазе и да са зноjем нашега лица натапају своје њиве. Ако смо ради да срамно не пропаднемо, сва наша народна снага мора без одлагања ступити у акцију, — сви морамо скочити на ноге и одпочети борбу, чија лозинка, овом приликом, треба да гласи:

приложимо фонду светог Саве!

У Карловцима пред светог Николу 1905. **Ђорђе Поповић**

главни школски референат.

ПОЗДРАВ СРПСКЕ ПЧЕЛАРСКЕ ЗАДРУГЕ

Његовој Светости преузвишеном господину

ГЕОРГИЈУ БРАНКОВИЋУ

патријарху српском на дан педесетогодишњег јубилеја Његове свештеничке службе.

Овом свечаном тренутку, када цео овострани српски народ хита, да значајан дан педесетогодишњега свештеничког деловања Ваше Светости што достојније прослави, сећа се и српска пчеларска задруга свога заслужнога добротвора, те изражавајући и овом свечаном приликом захвалност и признање на обилној потпори и љубави Ваше Светости према овој задрузи, кличе из захвалнога срца: да Бог поживи и још много година уздржи на челу овостране српске цркве Вашу Светост!

Из седнице управнога одбора Српске пчеларске задруге држане 13. (26.) новембра 1905.

Тајник: Председник:

Марко Шаула. Др. Јован Шевић.

„БРАНКОВО КОЛО“, бр. 48. донело је овај поздрав Његовој Светости:

СЛАВА

ГЕОРГИЈУ БРАНКОВИЋУ

ПАТРИЈАРХУ СРПСКОМ

Данцем на Никољ-дан навршиће се пуних педесет година учитељске, свештеничке и архипастирске службе *Његове Светости српског патријарха* **Георгија Бранковића.**

Пуних педесет година служи Он школи, цркви и просвети српској народној.

Тих педесет година, још који дан, па ће припасти већ историји овостраног српског народа.

Та наша народна историја проткана је дугом и тешком борбом, која се сутецајем разних прилика и неприлика свела била на то, да се одрже и очувају оне барем тековине, које му, — ако не већ и инако, а оно, дајбуди, по људском и божјем праву, — припадају; да се очува и уздржи самостална црква и школа његова.

Свака борба тражи своје ироје.

Ако, дакле, и у историји нашега народа потражимо ироје, који би попут оних у историјама других, великих народа, били прави носиоци њезини, — видећемо, да су ти наши ироји у највећој већини, иако митроносни митрополити и патријарси, били обични смртници, људи наши, још увек сувише или доста блиски и данашњи, са свима оним особинама, које и ми сви у себи носимо. Омагљена, нерашчишћена, често слепа и пакосна близина посматрања, готова садашњица или пада и пузи у својој исхитреној задивљености или не да, да се запази у тима људима ни онај део, што њих бесмртнима а дела им непролазним чини.

То је она опћенита трагика, која извире из нас самих, а враћа се у жртвама наших виђенијих појединаца опет у нас, да нас и даље гризе, растаче и уништава.

Свесни, дакле, о свему том не пишемо данас као јунаци на перу, већ као људи, што ратоборно траже мирну и поуздану истину, кад пишемо у славу Човека, који није ни песник ни божанство, није пророк ни књижевник, није краљ ни стратег, — него је човек. Славимо ироја као човека, у чијој садашњости има и део бесмртности. Славимо Га, што и из оне близине посматрања и из оне садашњице видимо већ до сада у Њега многа дела и заслуге, што ће му у историји овостраног Српства очувати светлу и непролазну успомену.

Чини се, да се већ налазимо на почетку једнога времена, које ће да пречисти и све да сведе на реалну и праву меру, које ће да тражи рада и дела за доказ оне широке љубави, која се зове родољубље. На прагу смо, рекли, препорођаја, који обележавају привидно најсупротније тежње, баш као оно у доба великог препорођаја народâ.

Истина историјска биће у свему том најбоља судија. С вером у ту истину управљамо данас и ми поглед наш на оно тихо и неумитно кретање, што људи зову културом народа и где се друкчијом мером мери, — тамо гледамо, где нема мајушности наше, и кличемо:

Слава српском патријарху Георгију Бранковићу!

Уредник: Димитрије Руварац, протојереј.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср Карловцима. 777. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 25

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у четвртак 15. децембра 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени, произведени и одликовани.

Његово Високопреосвештенство Г. Епископ-Дијецезан горњо-карловачки ***Михаило*** благоизволио је дана 20. нов. о. г. рукоположити свршеног богослова *Јанка Кравића* за ђакона, а сутрадан на Ваведеније пресв. Богородице (21. нов.) за презвитера у епископ. катедралној цркви у *Плашком*, који је одређен за сист. капелана у *Горњем Грачацу*.

—

По високом овлаштењу Његове Светости, Г. епископ темишварски Високопреосвештени др. ***Георгије Летић*** у дворској капели рукоположио је 10. о. м. монаха вел. реметког *Кирила Секулића* за јеромонаха, а јеромонаха јазачког *Леонтија Стефановића* за јеромонаха; 11. о. м. монаха раковачког *Дамаскина Борјановића* за јеромонаха, јеромонаха истог манастира *Митрофана Видаковића* за јеромонаха, а *Саву Теодоровића* професора катихету велике реалне гимназије у Земуну произвео за протојереја; 12. о. м. монаха мало-реметког *Лукијана Младеновића* за јеромонаха, јеромонаха гргетешког *Виктора Љубичића* за јеромонаха, а *Лазу Богдановића*, пароха осечког произвео за протојереја.

Осим тога 10. и 11. о. м. наволео је све слушаоце IV. године богословије произвести за чтеце.

—

Његова је Светост Преузвишени Г. Патријарах ***Георгије Бранковић***, приликом своје 50. годишње свештеничке и архијерејске службе, благоволеоа именовати за почасне протојереје: *Младена Тирића* пароха допсинског, *Косту Змејановића* пароха грчанског и *Миливоја Милошевића* пароха шидског.

Одликовати црвеним појасом парохе: *Драгутина Протића* из Суботе, *Миливоја Петровића* из Негославаца, *Симеона Аранџиког* из Ст. Пазове, *Душана Магарашевића* из Дања, *Младена Текића* из Лаћарка, *Симеона Љубинковића* из Добринаца, *Атанасија Тошића* из Бежанија, *Јована Маринковића* из Апања и *Дана Луку Мишића* из Ирига.

ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦА
СВЕШТЕНИЧКЕ И АРХИЈЕРЕЈСКЕ СЛУЖБЕ
ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ.

По утврђеном програму одбора карловачког за прослану педесетогодишњице свештеничке и архијерејске службе Његове Светости патријарха српскога Георгија, започета је свечаност у понедеоник 5. о. м. у очи св. Николе бденијем у св. николајевској — саборној — цркви.

На бденију је началствовао високопреосвештени г. епископ будимски *Лукијан*, уз суделовање г. г. архимандрита: Анатолија Јанковића и Георгија Видицког; протосинђела: Данила Пантелића, Гаврила Ананијева, др. Августина Бошњаковића; игумана: Митрофана Павловића, Сергија Попића, Јосифа Јовичића; управитеља манастирских: Нестора Опшића, Данила Брзаковића; протојереја Михаила Вучетића, пароха из Црне баре у Србији и јеромонаха др. Владимира Димитријевића; протођакона Макарија Гаврилова и јерођакона Никанора Чобановића.

На бденију су били присутни и остала високопреосвештена г. г. епископи.

Црква беше пуна побожног народа из Карловаца и са стране.

Богословски је кор дивно одговарао на јектеније, а и певци су за певницама били најбољи појци — богослови, па и два су приповзната и позната певца појала и то пречасна г. г. Лукијан Дожудић, архимандрит манастира св. Петковице у Мачви и протојереј Сава Теодоровић, професор и катихета земунске вел. реалне гимназије.

Око 7 сахати у вече започела су звона звонити у свима црквама и прангије пуцати, за које су време мање више све приватне куће, а и сва јавна здања у главном сокаку осветљена била.

Међу тим су стигли пред двор бакљоноше, којих је било до 120, а међу њима, осим ватрогасаца и повећи број одличних грађана и чиновника, те пошто се поређаше у редове, започе кор богословски певати химну Његове Светости и то с таком прецизношћу, да су изненађени били не само они, који су је више пути слушали, него и они — странци — који је тада први пут чуше.

По отпевању ове, поздрави Његову Светост г. Душан Милић председник карловачке српске црквене општине и градоначеник овим поздравом:

Ваша Светости!
Преузвишени Господине!

Још само неколико часова пак ће се навршити пола века од оног значајнога дана, када је Ваша Светост обасута благодаћу св. духа ступила у свештенички чин.

У дугом низу година свештеничке службе, Ваша је Светост неуморним деловањем у служби Богу, цркви и народу, отаџбини и престолу стекла признања од најпозванијих фактора св. архијер. синода и Превишњег престола, који су Вашу Светост подигли на достојанство епископско, а српски народ на сабору од год. 1890. изабрао је Вашу Светост за Митрополита и Архиепископа Карловачког и Патријарха српског.

Од тог времена па за ових 15 година ми карловачки становници из сопственог посматрања, најбољи смо сведоци о патриотичном старању Ваше Светости око уређења народно-црквених односаја Митрополије Карловачке, а од тог времена смо подједно и најбољи сведоци и ревном настојању Ваше Светости око утемељења и напређења нашег истина маленог али у новијој повесници српског народа значајног града, те приликом 50-то годиш-

њице свештеничке и архијерејске службе Ваше Светости, испуњени осећајима дубоко поштованим према узвишеној особи Ваше Светости, а у знак синовске љубави и одности и топле захвалности за сва она многобројна племенита дела која је Ваша Светост овоградском становништву досада указала, кличемо из дубине душе:

Да живи Његова Светост
Преузвишени Господин
Георгије Бранковић
српски патријарх!

На овај је поздрав Његова Светост патријарах у главном ово одговорио:

Драги моји Карловчани! Хвала вам на тој љубави, коју сте и овом приликом показали према мени. Хвала на труду, ког сте уложили око приређивања ове свечаности. Хвала на изјавама одности, које ми на уста вашега говорника изјависте. Хвала вам на свему том, а нарочито на искрености, којом учествујете у прослави педесетогодишњице мојега свештениковања. А кад вам на свему том кажем хвала, морам одмах исказати и радост своју што видим, да сте добрим путем пошли, да добрим путем идете, па вас молим, да се тога пута и одсада држите, па се не ћете кајати. Ја вам могу то рећи данас, кад сам по милости Божјој дочекао ове године, могу вам рећи као старац, који је у животу свом стекао много искуства, да добрим путем ходите: држите се своје свете цркве, своје црквене јерархије, поштујте и чувајте своје, који су то својим животом, радом и делима заслужили, а немојте се поводити за речима, које вас одводе са правога пута хришћанске науке, правога родољубља и домољубља... А можете бити уверени, да вам ово говорим из искреног срца, јер знате, да сам се трудио, колико сам могао за ово неколико година овде, да допринесем и ја који камичак за нашу заједничку зграду, на подизање овога свима нам подједнако милога града, на потпомагање наше сиротиње, јер смо сви браћа по Господу, по крви и колену.

Још вам једном најискреније захваљујем и благосиљам вас као своју децу духовну и желим, да свако од вас дочека моја лета у здрављу и задовољству, па и кад мене више не буде, да ме се сећате, како смо у међусобној љубави заједно делили добре и зле удесе овога живота, а све за свету цркву нашу и народ наш, за престо и домовину.

За тим је одсвирала војничка банда петроварадинске пуковније бр. 70. познатом својом прецизношћу једну пијесу, а по свршетку њеном отпева кор карловачке гимназије св. Савску песму.

Како је тиме испуњен био програм тога вечера, одсвирала је банда још неколико пијеса, и бакљоноше се упутише одређеном месту за угашење бакљи.

* * *

На св. Николу у 6 сахати из јутра почеше звона звонити на свима црквама уз пушњаву прангија.

Војена је музика пред двором одсвирала неколико пијеса.

У 8 сахати, искупило се многобројно свештенство оба реда и повећи број свештењака у дворској — синодској — дворани, да буду присутни при предавању Његовој Светости узвишеног ордена великог крста Леополдовог, што га је у очи св. Николе донео кр. одсечни саветник уг. министарства веледможни г. Павле Јовановић.

Његова Светост патријарах Георгије ступивши у дворану са свима преосвештеним г. г. епископима у најсвечанијем оделу, буде поздрављен са вишекратним: Живео!, те стаде на узвишено место — трон —, а око њега се поређаше г. г. епископи.

У том уђе у дворану изасланик г. Јовановић, те поклонивши се Његовој Светости рече му, како је Његово Величанство наш премилостиви господар и краљ Фрања Јосиф I. приликом Ваше прославе 50. годишњице свештеничке и архијерејске службе благоизволело одликовати Вас узвишеним орденом великог крста Леополдовог уз превишње своје ручно писмо, ког имам част Вашој Светости предати.

Предавши га Његовој Светости патријарху, он га отвори, те прочита га прво на мађарском а по том на српском језику, које гласи:

Драги Патријарше Бранковићу!

Када Ви по великој Божјој милости славите педесетогодишњи јубилеј службе свештеничке, осећам се побуђеним да Вам том приликом, као видљив знак краљевске Своје милости и благоволења, у признање Ваше верности Престолу Моме и отаџбини, као и многостраних заслуга Ваших стечених на пољу црквеном, просветном и хуманитарном подарим, без таксе, велики крст Свога Леополдова реда.

Дано у Бечу 9. децембра 1905. године.

ФРАНЦ ЈОСИФ с. р.

Потом отворивши кутију с орденом изасланик г. Јовановић, метне га на Његову Светост заједно са звездом што иде уз тај орден, па што Његова Светост рече: Дубоко тронут овим ретким и великим одликовањем Његова Величанства, оно ће ми бити не само мелем срцу моме, него даће ми још веће снаге и крепиће ме у свагдашњој мојој верности и оданости Његовом Величанству да и на даље вршим савесно своје дужности, те молим Вас да изволите преузвишеном г. угар. министру председнику изјавити моју захвалност што ми је на овај начин достављено превишње одликовање, и да ћу ја у своје већ време дично се захвалити Његовом Величанству, које нека превишњи још много година поживи. Живело! живело! живело!, на што се присутни у неколико пута са: Живело! одазваше.

Г. изасланик Јовановић ступивши по ново пред Његову Светост патријарха, изјави му да је овлаштен од г. министра председника да му лично преда и његову честитку приликом ове његове прославе, те је прочита на мађарском језику, која гласи:

[Превод с мађарског језорника].

Краљевски угарски министар-председник.

5364. М. П. II.

Преузвишени и Високопречасни Господине Архиепископе-Митрополите и Патријарше!

Његово царско и апостолско краљевско **Величанство** благоизволило је, о педесетогодишњем свештеничком јубилеју *Ваше Преузвишености*, на мој најпонизнији предлог, управити *Вашој Преузвишености* милостиво краљевско ручно писмо и савезно са тим највишим Својим писмом, као видљиви знак Своје превишње краљевске милости и благоволења подарити *велики крст Леополдова реда.*

Достављајући сада споменуто милостиво краљевско ручно писмо, као и инсигнија тога реда, с радошћу употребљавам ову прилику, да и ја поздравим *Вашу Преузвишеност* о полувековном Вам свештеничком јубилеју и да *Вашој Преузвишености* пожелим срећу на овој ванредној манифестацији највише краљевске милости и благоволења.

Примите *Ваша Преузвишеност* искрену изјаву мојега одличнога поштовања.

У Будимпешти дне 14. децембра 1905.

Барон Геза Фејервари с. р.

Његова Светост изјави г. изасланику Јовановићу, да изволи преузвишеном г. министру изјавити његову захвалност и да ће у своје време лично се захвалити, коју нека превишњи још много година уздржи у животу, на што се присутни одазваше са: Живео!

За тим је г. изасланик Јовановић честитао Његовој Светости патријарху и од своје стране и његову 50. годишњицу свештеничке и архијерејске службе и највише превишње високо одликовање, пожеливши му још дуга живота и здравља на понос отаџбине, цркве и народа српског, на што му се Његова Светост патријарах захвалио и на честитци и на труду.

Ступивши пред Његову Светост најстарији г. епископ Мирон, рече: уз овај час, а поводом прославе педесетогодишњице свештеничке и архијерејске службе Ваше Светости, примљено одличије узвишеног ордена Леополдовог, изволите Ваша Светост примити срдачно наше честитање ове Богом дане прославе, а као видни знак наше љубави и оданости и захвалности на учињеним од Ваше Светости доброчинствима цркви, школи и народу, ову белу камилавку, коју дај Боже да у здрављу Ваша Светост много година узноси.

Ово је одликовање — рече г. епископ Мирон — наш једногласни и једнодушни закључак, ког смо овде забиљежили, те предаде му га, који гласи:

Ваша Свештости

Преузвишени Господине!

У благодарности спрам преблагог Творца, који равна судбом христољубивог народа српског и који је Вашу Светост поставио за првопрестолника овопределне наше православне српске Митрополије и за Патријарха српског, са срцем пуним најискреније признања за свако добро дело, које је Ваша Светост, за славу Бога, за добро цркве и за корист народа замислила, потпомогла и извела са најтоплијом захвалношћу за велике подвиге и жртве Ваше Светости за духовну просвету у цркви нашој и народу, који је Ваша Светост крунисала презнаменитим делом подизања православног српског богословског семинара уз богословско училиште у Карловцима, приступају данас о дану Ваше Богом благословене педесетогодишње службе свештеничке пред Вашу Светост, у Христу браћа Ваша, епископи целе Митрополије наше, пред престо првопрестолника својега поздрављајући Вашој Светости дан ретке славе.

Бог, који је благом десницом својом водио Светост Вашу кроз све дане живота и службе, који је Светост Вашу довео на престо патријарашки, који је био штит и помоћ Вашој Светости у свакој прилици и на сваком делу, Он нек и у напредак не ускрати Светости Вашој милости своје велике.

А да би и ми на данашњи дан и на видљив начин пред црквом и народом засведочили љубав нашу братску спрам Ваше Светости и благодарност нашу српску за велика и добра дела Ваше Светости, једнодушно Вас молимо, да наволите као заслужан првосвештеник наш украсити главу своју белом панакамилавком, коју Вашој Светости као дар љубави и благодарности наше подпашамо.

У Карловцима у очи св. оца Николаја 1905.

Мирон с. р.
епископ накарачки.

Михаилъ с. р.
Ен. д. г. карловачки.

Гаврило с. р.
епископ вршачки.

Лукијан с. р.
епископ будимски.

Митрофан с. р.
епископ бачки.

Георгије с. р.
Епископ темишварски.

Затим метнуше Његовој Светости патријарху на главу белу панакамилавку, на којој сјаје брилијантски крст г. г. епископи Лукијан и Георгије.

Његова Светост патријарах захваливши се на том ретком одликовању — рече, — да се њему у толико више радује, што је оно учињено из признања досадашњег његовог рада од њих, који су сви његов рукосад, и он је уверен о њиховој одности и једнодушности, чему за доказ може послужити и наш досадашњи рад. Истина — рече — да се не можемо похвалити са особитим резултатима нашега рада, аз' се радујем што видим, да је на боље пошло и да ће доћи време кад ће се увидети, да је наш рад увек смерао на добро наше цркве и народа, а особито се радујем и веселим, што је Његово Величанство благоизволело одобрити наш рад, што ће нас и у будуће соколити да у досадашњем правцу радимо.

Пожеливши и г. г. епископима да и они дочекају, да прославе у здрављу своју педесетогодишњицу свештеничке и архијерејске службе, пољуби се са свима, пошто су га сва г. г. епископи прво пољубили у руку.

Овај је призор био веома дирљив, и присутни су у глас извикнули у неколико пути: Живели, а по неки су рекли, помислили и пожелили, да така љубав и слога у свему узвлада међу њима, што ће од неоцењене користи бити и по цркву и по народ.

Кад је *Његова Светост*, украшена необично високим одличјем *Краљевске* милости

и признања и чисте љубави браће своје *епископа* и примивши писмену честитку преузвишеног кр. угар. министа председника и усмену изасланика високе краљевске угарске владе, праћен одушевљеним клицањем многобројне присутне публике из свечане дворане, отишао у своје одаје, превео је ректор богословије одмах наставнички збор богословског училишта, а с њим и одасланство слушалаца богословије, у којем је био довољан број семинариста и изасланство богословског књижевног друштва „Слога“, те је у име свију поздравио високом јубилару и педесетогодишњицу свештеничке службе и ванредно превишње одликовање и необично одликовање са стране епископа цркве, које је одликовање прослављени јубилар добрим, ако не и највећим делом, заслужио благословеним радом својим око препорођаја Богословског училишта и подизања богословског семинара уз исто.

Његова Светост, благодарећи на тој честитци, соколио је и наставнике и слушаоце на све живљи рад, а такав рад не ће остати без плода, па се и од Бога нада да ће семинар благословеним плодом уродити.

* * *

Због предаје ордена и беле панаками лавке Његовој Светости, није се могла св. литургија почети у $^1/_2$9 сахати, него тек у 9 сахати.

На св. литургији началствовао је г. епископ *Мирон*, уз суделовање г. г. епископа *Лукијана и Митрофана*; архимандрита: Анатолија Јанковића, Георгија Видицког; Илариона Зеремског, Лукијана Дожудића; протосинђела: Данила Пантелића, Гаврила Ананијева; игумана Сергија Пошића; синђела Др. Георгија Зубковића; протојереја; Јована Бороте, Милоша Рајковића, Димитрија Јанковића, Младена Боберића, Јована Јеремића, Михаила Вучетића; протођакона Макарија Гавриловог, јеродјакона Никанора Чобановића и ђакона сентомашког Златоја Поповића.

Пред почетак службе, дошао је у цркву и Његова Светост патријарах и стао у свој сто.

О причасном је ушао у олтар, а по свршетку литургије опет стао у свој сто.

У своје је време освећено књиво свечарско-храмовно, а за тим је почето благодарење.

По јеванђељу стао је на предикаонницу г. ставрофор прота Јован Вучковић, ректор богословије, и изговорио ову беседу:

Владико свештени, благословени!

Са страхом и трепетом стао сам на ово мјесто, на којем би данас морао стајати коготдо знатнији и јачи, па да задовољи жељу вашу, побожна браћо.

Једва сам онолико вијека проживио, колико је *Патријарх наш* одслужио. Благодат, које сам у цркви удостојен, ни издалека не досиже ону пуноћу, у којој се над *Њим* изшла. Преписко сам спрам *Њега* на љествици јерархије црквене. Посао је мој, да извршујем оно, што *Он* са другима одреди.

Па могу ли онда пред лицем цркве и народа запјевати данас славопој о животу, раду и заслугама слављеног јубилара онако, како би ви жељели и како би било право и милом Богу драго? Могу ли то и смијем ли то и покушати?!

Не кривите ме што из низине своје непросвијетљеним погледом својим не могу да досегнем до недоступне за ме висине. Не осуђујте ме што слабим оком својим не могу да гледам у сунце и с њега да вам читам што на њему има. Задоволите се онијем, што вам са свог положаја у часу овом могу и смијем рећи.

А то је: *благодарите Богу и молите се Богу!*

Као трава, као цвијет пољски, тако пређвјетава живот људски. Данас већ не живи човјек ни педесет година просјечно. Па ако је ко и с нејаким дјетињством и с незрелим дјечаштвом толико живио, и тај већ има доста разлога да буде благодаран Богу који располаже вијеком људским.

Но колико тек мора милости Божјој благодаран бити онај, који је у вијеку својем могао *педесет година* служити и радити, довијати се и напрезати, борити се и не малаксати!

Доживјети пак те године у служби *свештеничкој*, у служби, која по достојанству надмашује службу анђела небеских;

у служби, која тешкоћом својом претеже службу кнезова земаљских; у служби, која по одговорности превишује све заједно службе, што се врше и на небу и на земљи; у таквој служби проживјети педесет година и у њој бити узведен и на највидније и најопасније мјесто, то даје милост Божја само онима, које на особит начин хоће да употребом за постизање својих намјера, обичном оку невидљивих, обичном уму недокучљивих.

Ријетки су такви. И ипак, гле, један од тих ријетких стоји ево и данас цио и здрав на челу наше цркве!

Шта срце *Његово* данас осјећа, какве се мисли роје данас у глави *Његовој*, какве се слике из дугога низа минулих педесет година у душу *Његову* враћају, какви се осјећаји понављају у срцу *Његову*, шта *Му* савјест данас говори, о свему томе једва би нам и сам у часу овом могао дати разговијетна рачуна. Али по оном што знамо о захтјевима, који се на такве изабранике стављају, можемо бар наслућивати о свему томе.

Живо се *Он* данас мора сјећати страшнога оног часа, у који је клекнуо на једно кољено пред пријесто Цара над царевима, да испод руке епископа цркве устане као новорођени благодаћу Духа светога скромни *ђакон*, а затим и свију оних, којима је уз часну трапезу при служби помагао и свију оних, које је на молитву позивао.

Срце *Му* и данас мора задрхтати у сјећању на час онај, кад је пред пријесто Господара неба и земље клекнуо други пут и на оба кољена, да опет испод руке епископа цркве устане снабдјевен сугубом благодаћу Духа светога као *презвитер* цркве, и сјећање *Га* сад води у безбројне оне побожне скупове, с којима се молио и за које је приносио најсветију бескрвну жртву. Анђелски ликови невине дјечице, коју је св. крстом просвијетлио и св. миром помазао; густи редови скрушених покајника, које је мирно с Богом и ближњима и с рођеном њиховом савјести; дуги низови побожних причесника, којима је са зебњом и страхом пружао пречисто тијело и крв Господњу; весело коло најљепших нада препуних брачника, које је брачним вијенцем овјенчао и у брачном животу снажио, мирио, на љубав и трпљење упућивао, — сви *Му* лебде данас пред очима. У души *Му* се данас понављају слике српских домова, у које је благослов доносио, слике српских породица којима је славу освећивао. Ропац смртни који је слушао кад је болеснику час смрти, олакшавао, јаук туге и бола, који *Му* је срце парао кад је мртваца до гроба пратио и гробове прекађивао, морају данас одјекивати у души *Његовој*. Сви које је учио и тјешио, савјетовао и опомињао, хвалио и карао, сви траже данас мјеста у души *Његовој* и враћају *Му* у памет проживјеле часове, дане и године тешке, али и утјешне службе свештеничке.

Збор свештеника и учитеља, цркве и школе, које је пазио и надгледао као *протопрезвитер*, ређају се данас испред *Њега* и дозивљу *Му* у сјећање све пријатне и непријатне успомене, труд и напор око тога посла.

Другови *Његови* у *грађанском* животу и другови на послу *црквенонародном* из доба тога, излазе данас пред *Њега*, да му напомену и успјехом крунисане заједничке замисли и кораке, а и оне који су стали много зноја, па ипак су били безуспјешни.

А какве *Га* мисли обузимљу кад се сјети и онога часа знаменитог, у који је и по трећи пут клекнуо пред пријесто Бога најсветијега, да испод раскриљеног над главом *Му* св. еванђелија и руку поглавара и епископа цркве, обучен благодаћу Духа светога у сву пуноћу части и власти црквене, устане као *епископ* цркве, да се на небу цркве јави као сунце, које треба да је освјетљава и оживљава и око којега се сав живот цркве креће, упијајући из живоносних зрака његових снагу за сјај свој, љепоту и величину!

И оно сунце са небеса троши се свијетлећи свијету. Још више мора се трошити сунце цркве, као што је епископ још у давној давнини назван, освјетљавајући сваки крајичак у њој и разгонећи таму духовну и сјен смрти, што се надносе да баштину Христову покрију и подаве. И колико је људи, прилика и односаја, који данас на-

виру на душу сиједога владике, пунећи је успоменама разнобојним из службе епископске и обнављајући у срцу *Му* разноврсне осјећаје. А они, које је за то вријеме благодаћу Духа светога родио цркви, да буду духовни родитељи толикима у њој, савијају се данас око душе и срца *Његова*, да *Га* опомену на наде и зебње, у којима их је родио.

И тих крупних мисли и тих потресних осјећаја још није доста. Још се крупније истичу, још се потресније намећу.

Благословом Божјим и вољом цркве и народа у њој, уздигнут је *Он* на прво мјесто у цркви нашој, уведен је у први пријесто њезин, постао је *Архиепископом Митрополитом* нашим, *Патријархом српским*!

Старање о свему у цијелој цркви, брига о свем народу у њој, истицање нових свјетлила на небу цркве, снажење замућених извора животу цркве, отварање нових, воћење брода цркве да га не оштете бијесни таласи помамне буре, утврђивање ударених и ударање нових чврстих ослонаца животу цркве и народа и остали безброј таквих послова, како ли се данас све то оцртава у души *Првопрестолника нашега*, како ли запљускује срце *Његово*?!

Сваки човјек за се може да живи о кори хљеба, уз мало воде. Али, не знам да ли бих рекао: благо, или бих јаукнуо: тешко оном, ко је постављен да се брине о животу заједнице људи, о животу народа. Хљебом и водом не одржава се народ у животу. Да народ живи, треба племенитије хране. Ко му је на чело дошао, тај га мора хранити срцем својим и мора му давати душу своју, ако хоће да народ под његовом влашћу буде жив и напредан! А уз то још мора и припрасан бити да крвљу својом напоји пакосне завидљиве и грабежљиве звјерове, којих свуда има и који највише вребају на оне, који су у највишој части и власти, јер што се човјек више диже, тијем је увијек и грому ближе!

Какве мисли, какви осјећаји овлађују у часу овом, душом и срцем *Патријарха нашега*, при погледу на петнаест минулих година патријарашке службе, то нијесмо кадри ни слутити. А кад додамо томе још и сјећање на личне радости и жалости за дугих педесет година службе јавне и над свим још и суд савјести која данас пита, да ли је све било онако, као што је требало бити; онда ћемо бар донекле појмити како *Му* сада срце куца при доказима данашњим *Највише владарске милости*, даним преко нарочитог изасланика Високе кр. угарске владе, који *Му* је јутрос пред многобројним свједоцима предао *Највише ручно писмо Његова Цар. и Кр. Апостол. Величанства, премилостивог нашег краља Франца Јосифа I.*, у којем се са пријестола владарева признаје вјерна *Његова* служба пријестолу и отаџбини и заслуге велике за цркву и просвјету у народу, ради чега *Му* подјељује *Владар*, на начин досада нама непознат, знакове *узвишеног Леополдова ордена*; како ли *Га* је потресла љубав, признање и оданост браће у Христу, *епископа* цркве наше, који јутрос, пред истим свједоцима, украсише часпу главу *Његову бијелом камилавком*, досада невиђеном на глави Првопрестолника наше цркве, и моћи ћемо бар приближно замислити колико благодарности одаје данас душа *Његова* Богу, колико *Му* се узбуђено срце Богу моли.

А у тој благодарности *Његовој* и у тим молитвама *Његовим* Богу, морамо и ми свесрдно учествовати.

Веза љубави, којом смо везани сви један за другога којом смо везани за *Њега* и за све оне, око којих се *Он* трудио и за које је *Он* радио, уважење на које смо обвезани спрам сиједе главе, поштовање које смо по налогу Божјем дужни свагда исказивати спрам духовних својих отаца, а тијем више спрам првога међу њима, све нас то гони и сили, да своју благодарност Богу и своје молитве особито данас спојимо са *Његовима*.

Па, ево нас, *свети Патријарше*, у име свију, који осјећају дужност да данас с *Тобом* заједно савију колена своја пред најмилостивијим Промислом небеским у најсмјернијој благодарности за сва добра и све благослове, којима је за пуних педесет година свештеничке службе *Твоје* обасипао *Тебе*, а преко *Тебе* и људе, прилике и односаје, са којима си на разним положа-

јима у цркви нашој светој, у држави нашој љубљеној, у народу нашем милом у дању или тјешњи додир долазио. Ево нас у име свију, који су у љубави спрам цркве своје и народа својега искрено увјерени, да данас с *Тобом* заједно треба да изиђу срца своја у топлој молитви Богу љубави и милосрђа, да милостиво прими жртву коју си му у дјелима својим принио и да *Ти* буде милостив судија за све што си у дугом и напорном педесетогодишњем раду по немоћи и слабости тијела или духа преваидио, промашио, заборавио, или погријешио, па да *Ти* и унапредак не ускрати милости своје велике и не открене лица својега од цркве своје, којој *Ти* на чело поставио и народа који *Ти* се слободном својом вољом повјерио. Ево нас у име свију, који се не могу оглушити праведном гласу будне савјести што их зове, да *Ти* данас докажу љубав своју братску и српску, за *Ти* данас искажу синовско поштовање, да *Ти* данас одаду заслужено признање за све Богом благословене плодове мара и муке, труда и љубави *Твоје* у цркви, у школи, у народу нашем. Ево нас у име свију који вјерују у моћ и силу благодарности и молитве, који вјерују да благодарношћу својом и молитвама својима могу укријепити добру вољу *Твоју*, подржати снагу *Твоју*, умножити љубав *Твоју*. Ево нас пред пријестолом *Твојим*, ево нас пред лицем Божјим, пред којим с *Тобом* заједно преклањамо колена своја молећи му се: Спаси Господи и помилуј свјатјејшаго патріарха нашего Гаврііла и одржи нам Га, Боже, къ мирѣ цѣла, честна, здрава, долгодействіемъ, правѫ правяща слово твоея истины још на многаѧ лѣта!

По свршетку беседе, присутни су у цркви у неколико пута узвикнули: Живила Његова Светост!

На служби је одговарао на јектенија кор гимназијски, а на благодарењу кор богословски. И један је и други на опште задовољство појао.

Црква беше пуна света и на литургији и на благодарењу, и то како из места, тако и са стране и то већином најодличније особе, као генерал витез Кнежевић, барон Бајић, вел. жупани Зака и Хидегхети, изасланик кр. уг. министарства одсечни саветник Јованозић, поджупан Суботић, народни добротвор и велепоседник Лазар Дунђерски, Тона Хаџић, председник Матице Српске, Др. Лаза Костић књижевник, кр. саветник Стева Јовановић, изасланици Српског клуба: др. Милан Максимовић, Илија Машић, Стева В. Поповић, Гаша Девић, Никола Петровић; Риста Телечки посланик са угарског сабора, др Живко Богдан градоначеник в. кикиндски, др. Ђока Радовановић, Ђура Вукићевић. др. Стеван Малешевић, др. Стеван Кропић, др. Паја Јанковић, др. Младен Мађаревић, Мита Топаловић, др. Ђурица Живковић, др. Сава Недељковић, Стева Симоновић, Коста Стефановић из Темишвара, и многи други, као и многи изасланици епархијских власти и црквених општина и разних изасланства и корпорација.

Кад се изишло из цркве, прошло је било већ $^1/_2$1 сахата, те са одмах отишло у двор на честитање.

За честитање је била одређена дворска дворана — синодска.

Прво се поклонило Његовој Светости патријарху изасланство Текелијанума из Будим-Пеште под водством г. епископа Лукијана, који га је овим поздравом поздравио:

Ваша Светости!
Преузвишени Господине Патријарше!

Следећи искреним осећајима срца нашег и побуђени љубављу и одношћу према Вашој Светости, дошли смо ево и ми патрони будимпештанског завода Саве Текелије, да Вам се, као врховном патрону нашем, приликом ове данашње ретке прославе педесетогодишњице свештеничке службе Ваше, дубоко поклонимо и усрдну честитку принесемо.

Радостан је овај дан за цео народ српски у митрополији карловачкој, јер у Вама гледамо не само доброга и благога духовног оца и старешину, — неустрашимога борца и снажнога бранича истине и правде, — мудрога путовођу нашег у животу црквеном и просветном, већ и великога народнога добротвора, којега ће име пред имена највећега добротвора нашег Саве Текелије златним словима

бити забележено у историји српске цркве овостраног народа нашега.

Није нам намера, а нисмо ни позвани, да ређамо неувеле заслуге Ваше, које сте досадашњим радом и животом Вашим стекли — онда, када нам о томе најбоље и најкомпетентније говори малочас прочитано преузишње ручно писмо Њ. ц. и апост. кр. Величанства, премилостивог владара нашег Франца Јосифа I., из кога разумемсмо, да Вам је, као видљиви знак краљевске милости, у признању Ваше верности прејасном престолу и домовини, као и Ваших многих заслуга на пољу црквеном, културном и добротворном поделити благоизволело велики крст узвишеног свога Леополдовог ордена, и тиме нам је јасно показао какав нам подобајет Архијерej.

Стога ево и ми подносећи Вам искрену честитку нашу, обраћамо се са чуством топле благодарности Богу свемогућем, што Вам је дозволио да и овај радостан дан у потпуној душевној и телесној снази и са усрдном молбом, да Вам благослови остатак дана живота Вашега најобилатијим благословом, да Вам и надаље подарује крепка здравља и воље истрајне и да Вас још дуго и много поживи на понос и дику цркве православне и народа Српског.

Његова се Светост срдачно захвалио на пажњи и честитању патронатвој, и као што се — рече — радовао кад је патронат Текелијанума примио управу у своје руке, јер је уверен био, да ће се под његовим мудрим руковођењем савесно вршити воља његовога основаоца великог родољуба српског Саве Текелије, тако се и сада радује, што се није преварио у свом очекивању, и уверен је, да ће се тако и у будуће радити.

По добијеном благослову од Његове Светости, ступише пред њега изасланици добро-босанског митрополита Николаја Мандића, протојерej и члан конзисторијални Димитрије Јанковић; монашког свештенстаа епархије шабачке Лукијан Дождић, архимандрит ман. св. Петковице у Мачви и епископа шабачког Сергија, протојерej и парох Црно-Барски Михаил Вучетић, те изасланик високопреосвештеног господина АЕпископа и Митрополита **Николаја Мандића**, протопрезвитер *Димитрије Јанковић* редовни члан епарх. црквс. суда у Сарајеву поздравио је Његову Светост овако:

Дозволите, Ваша Светост, да у лијепи вијенац искрених и добрих жеља, којом Вас приликом данашње светковине пространа Митрополија Карловачка и изван ње многобројни поштоваоци Ваши поздрављају: уплетем споменак светосавске митрополије добро-босанске, односно Њеног Високопреосвештеног јерарха господина Николаја, у чије име част узех Светости Вашој предстати.

Високопреосвештени господин Николај радује се, што су милост Божија и благослов Светитеља Саве на Светости Вашој, те сте дочекали славу педесетогодишњице свештеничке службе, славу ријетку и само изабранима задржану. Ту радост своју исказује Високопреосвештени господин молитвеним учешћем у данашњој светковини за повољно здравље и дуг вијек Ваше Светости, да би се крмило брода Митрополије Карловачке за „срећу и напредак српске прав. цркве и народа још дуго у засвједочено вјештим рукама Ваше Светости налазило. Подај Господи на многа љета!"

На овај поздрав је Његова Светост одговорила овако:

Захваљујем на лепој пажњи господина митрополита, и молим вас, да га од моје стране поздравите и да му моју захвалност и ви изразите, а ја ћу се већ доцније и писмено захвалити.

Други га је поздравио овим поздравом:

Ваша Светости!

Најмилији ми је дан овај, када сам дожинио да поздравим 50-то годишњицу Вашој Светости.

Ово чиним и као стари пријатељ из првих дана ове 50-то годишњице, а и по одобрењу мога преосвештеног епископа г. *Сергија*, у име свега братства монашкога реда, епархије Шабачке.

Ова света дужност, у толико је јача, јер сматрам ову свечаност народа Српског.

Кад сви знамо, да је књига народних добротвора одавна затворена, а затворио је деспот Ђурђе Бранковић — Максим владика, који је зидао цркве и манастире, на утеху народа Српског —; онда је тим већа радост ова кад видимо да је после 400 година та књига српских добротвора отворена, и међу прве добротворе српске, народ је уписао име Ваше Светости као великог свог добротвора и Мецену.

Честитајући ону 50-то годишњицу, желим да Господ Бог подржи Вашу Светост: мирна, цјела, чесна, здрава, на много година, а на срећу народа Српског!

На овај се поздрав Његова Светост патријарах лепо захвалио и монашком свештенству шабачке епархије, а тако исто и поздрављачу, ког зна из својих млађих година.

А трећи га је поздравио са изјавом, да га је високопреосвештени г. епископ дијецезан Сергије изволео послати, не само да поздрави лично и честита Вашој Светости ретку прославу, што ево и чиним, са жељом да свемилостиви уздржи Вашу Светост још много година у животу и здрављу, како би сте могли извести и оживотворити и остале Ваше намере на корист и напредак цркве, школе и српског народа, него да и Вашој Светости предам ручно писмо г. епископа Сергија, што ево и чиним.

Његова се Светост захвалио на љубави и сећању г. епископа Сергија, и ја њу се — рече — већ писмено захвалити му, а за сада му изручите мој поздрав. Ваше пак жеље, то су и моје жеље и ја се свемилостивом молим да ме уздржи у животу и здрављу, да оживотворим све моје жеље и намере.

По добијеном благослову од Његове Светости, стаде пред Његову Светост свештенство монашког реда, скоро сви настојатељи манастира простране митрополије карловачке, и најстарији архимандрит Анатолије Јанковић поздрави га овим говором.

И ако су можда неки фрушкогорски, или у опће ко од настојатеља српских манастира митрополије карловачке приликом ступања В. Св. на патријарашки престо, имали бојазан и страх, да В. Св. као бивши мирски свештеник неће бити монашком чину и манастирима наклоњени, и да се нећете на њих много ни обазирати, ти, ако су у животу данас, морају признати, да су тада у великој заблуди били, и да им је страх био неуместан, јер су се уверили о противном, т. ј. да сте се В. Светости за време патријарховања свога не само старали и заузимали за нас и куће наше, него сте нас и бранили од разних нападаја, што их особито у новије време подигоше против нас синови српскога народа нашег; и ако смо у тој борби постигли ма какав успех, имамо захвалити једино Вашој Светости.

Пробавивши В. Св. своје најбоље године у свету, и проучавајући потребе нашега народа на свима пољима, увидели сте као патријарх српски, како попут осталих сталежа, а наиме свештеничког и учитељског, за која се звања иште данас веће спреме од некадашњих, треба да се наоружају већим знањем и они, који желе ступити у монашки чин, те сте са тадашњим настојатељима манастирским установили, да се у њи. Хопову подигне монашка школа за будуће калуђере. Истина, та монашка школа није у свему оправдала оно поверење и жртве, што се у њу полагало и уложило, али В. Св. остали сте и на даље постојани у одлуци својој, да треба будуће калуђерство да има јачу и бољу спрему од оне, што се може у манастирима постићи, те је заузимањем и настојањем В. Светости, а манастирским прилозима, подигнуто оно дивно семениште манаст. питомаца, у ком ће се достојно спремати они, који желе да ступе у монашки чин.

Уз то неможемо а да В. Светости, и овом приликом не споменемо, и да се не сетимо оног Вашег мушког држања и бранења наших и манаст. права, када је наш народно-црквени сабор без нашег питања и пристанка одредио сасвим други правац у економији манастирској, из које је хтео истиснути законите њихове власнике и поседнике, а да сте В. Св. и у томе успели, и могли сачувати нас и куће наше од по-

менутог умишљаја, допринело је доста и то, што су мање више све наше куће за време патријарховања В. Светости јако коракнуле у сваком погледу у напред, те није било бојазни, да ћемо их ми упропастити, јер ко гради и дограђује, тај не руши и неупропашћује.

Узевши све то у обзир и захваљујући и овом приликом В. Св. за сва та добра, и препоручујући се и на даље у милост Вашу, поздрављамо В. Св. данашњу 50. годишњицу свештеничке службе са искреном и синовном жељом, да свемилостиви Творац дарује В. Св. и од сада живота и здравља, те да још дуго управљате нашом црквом, себи на духовну радост, а цркви, народу, и монаштву нашем на понос и дику.

Уједно молимо, да благоизволите у знак синовне оданости и благодарности наше милостиво примити ову спомен-књигу, што Вам ју поводом данашње славе захвална срца наша у највећој смерности подносе кличући: Да живи св. патвијарх наш Георгије много и дуго! (Адреса је ова штампана у 24. бр.).

На предату адресу и поздрав одговорио је Његова Светост патријарах, захваливши им се — рече — да се радује, што је монашко свештенство за време његовог патријарховања јако унапред коракнуло и да су мање више све куће много сјајније, него што беху у време његовог доласка, што мени — рече — чини велико задовољство, те позвавши их, да и у будуће слушају њега и да савесно врше своје дужности, да се немају никога бојати, јер он им је највећи заштитник и пријатељ.

По добијеном благослову од Његове Светости, стаде пред њега карловачки римокатолички жупник Вилим Бич, са својим капеланом, те поздрави га овим поздравом:

Ваша Светости!

Част ми је у име католичкога свештенства и поштованих жупљана мојих смерно поклонити се Вашој Светости и поводом педесетогодишњице свештеничке службе Ваше честитати са жељом: да Свемогући створитељ, који Вас је до сада даривао особитом милошћу својом, да Вам и од сада милост своју неузкрати, да као духовни надпастир и отац српскога народа апостолско своје тешко дјеловање удешавати узмогнете Богу на славу. Творац небески нека дозволи Вашој Светости, да у чврстом здрављу и дијамантни јубилеј свештеничке службе славити узмогнете, цркви на корист а цијелому народу нашему на спас.

Живио Јубилар, Његова Светост!

Захваливши му на сећању и поздраву, мило му је — рече — што видим, да као год што православно свештенство у Карловцима проповеда мир и љубав међу разним вероисповестима, да тако исто чини и римокатоличко, те и не сумња, да тако не ће бити и у будуће, чему се сваки син ове наше домовине само радовати мора, јер љубав и слога међу разним вероисповестима и народностима, то је први основ за напредак једне државе, а свештенство је у првом реду позвано, да у томе буде и учитељ и вођа.

По добијеном благослову ступи пред Његову Светост мирско свештенство у доста лепом броју, те најстарији протопрезвитер земунски Јефтимије Вукадиновић, поздрави га овим поздравом:

Ваша Светост!

Као најстаријем по чину свештенику архидијецезе карловачке и митрополије српске, мени је у део пала част, да у име мирског свештенства данашњи знаменити дан у животу Ваше Светости најсмернije поздравим. У име свештенства, из чије сте средине милошћу Божијом и вољом народа на највиши степен црквене јерархије узвишени, које сте Својим црквено-просветним установама и родољубивим делима вечитом благодарношћу обвезали, и које, ако и није могло данас у довољном броју овде заступљено бити, свакојако духом учествује у данашњој светковини свога добра Архипастира, и с нама заједно топле молитве своје узноси престолу Свевишњега, да Вас на управи свете своје цркве одржи у миру часна, здрава и дуголетна на корист и утеху оданог Вам и свештенства и народа српског!

На овај поздрав Његова Светост патријарах захваливши се на поздраву —

рече — како му је мило, што види да је и онај део свештенства, који је неко време био на странпутици, нечео да увиђа да је штетно и по цркву а и по њега самог, што је запливао за политичном струјом, која је противна цркви. Свештеник може — рече — много и много учинити у својој општини, јер зна из искуства шта све одушевљен свештеник за цркву и школу, може у својој општини да учини. Свештеникова је најсветија дужност да проповеда међу својим парохијанима мир, љубав и слогу. У цркви не треба — рече — да има странака, него свима треба да је пред очима задатак цркве и свештенства. У првом пак реду позване су окружне проте, који имају и треба да имају уплива и код свештенства и код општина, да савесно отправљају своје надзорне дужности, да тачно и истинито извештавају свога дијецезана о опаженим манама и недостацима, те да и они сваком приликом стишавају по општинама страсти и ушуђују на љубав и слогу, а особито да обраћају пажњу на учитељску и катихетску дужност свештеничку.

На политичном пољу — рече — нека сваки по својој памети просуди, да л' му и у колико му дужност допушта, да се бави политиком и које странке да се држи, ал' на црквеним пољу, ту не треба да има странака, и на том пољу треба да је све свештенство сложно и у целини, и он се — рече — нада, да ће бар већина свештенства увидети, шта му је прави позив и како треба да живи и ради.

По добијеном благослову, приступи Његовој Светости умировљени генерал Марко витез Кнежевић, те као стари познаник и пријатељ честитао му славу, на што му се Његова Светост срдачно захвалила.

За њим су се поклонили Његовој Светости изасланици официрског кора 70. пуковније потпуковник Стеван Рогоз и мајор Димитрије Михајловић, који су му у име реченог кора честитали славу и највише царско и краљевско одликовање, са жељом да још много година поживи на понос цркве, државе и народа, на што им је одговорио, да му је мило, што га се сетно онај кор, у чијој пуковнији има већином војника његове вере и народности.

По добијеном благослову ступи пред Његову Светост велики жупан сремске жупаније Имра пл. Хидегхети, са одличним изасланством сремске жупаније на челу са поджупаном Јосифом Суботићем, те у име жупаније, чије је Његова Светости патријарах други највећи вирилац — члан скупштине жупанијске, поздрави му и славу и остала добијена одличија, на што му се Његова Светост патријарах искрено захвали са жељом да и г. г. чиновници жупанијски дочекују 50. годишњицу своје службе.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост Стеван В. Поповић, кр. саветник и члан хрватског сабора, у друштву са члановима саборским: Илијом Машићем, др. Миланом Максимовићем, др. Лазом Секулићем, Гашом Девићем, Николом Петровићем, те у име српског клуба поздрави му славу и одликовања, на што Његова Светост патријарах захваливши се на поздраву, рече им, да је мислио да и сам дође на сабор приликом претреса закона о верском одношају између појединих хришћанских вероисповести, но, како је међутим законски предлог о њему усвојен, изразио им је своју радост и захвалност Богу, влади и посланицима, што је он усвојен, те ће једном престати трзавица бар на том пољу.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост потпредседник архидијецезалне конзисторије Анатолије Јанковић са многим члановима сва три одсека епархијских власти, те поздрави га рекавши:

Част ми је у највећој одности предвести Вашој Светости чланове конзисторије, административног и школског одбора архидијецезе наше, и са истима заједно поздравити Вашој Светости као председнику тих власти данашњу 50. годишњицу часне и дичне свештеничке службе Ваше са искреном жељом, да Бог даде В. Светости крепка здравља и трајна живота, како би још дуго могли стајати на челу Архидијецезе, и Вашим очинским и мудрим саветима припомоћи, да нам и црква и свештенство и народ у сваком добру напредан и са својим Црквеним властима задовољан буде, а у знак наше топле благодарности на доса-

даћем председничком раду Вашем, нека благоизволи Ваша Светост примити ову споменицу уз израз неограниченог поштовања нашег и дозволити, да и овом приликом кликнемо из дна срдаца наших: Да живи Његова Светост архиепископ Карловачки, патријарх српски Георгије много и дуго!

За тим је прочитао адресу (в. бр. 24. о. л.) и предаде му је, на што Његова Светост патријарах захваливши се на поздраву, одговори, што сам — рече — радио, радио сам с Вама, ако нам је рад за похвалу или за осуду, поделићемо их. Ви знате с каквим се тешкоћама управља епархија и ми можемо с чистом савешћу свугди и на сваком месту рећи, да смо радили и урадили онолико колико се према приликама урадити дало, и препоручујем Вам, да и у будуће будете орни и вољни, те да не пожалите око у праве оне епархије.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост многобројно изасланство темишварске епархије, и то како од средишњих власти, тако и од неколико општина, те славослов архимандрит бездински Исак Дошен, поздрави га овим поздравом:

Ваша Светост, иреузвишени славленичe данашњи!

50 година живота је дуги низ година, али 50 година службе, то је заиста велики и дуги низ година.

Данас се навршује равно 50 година свештеничке службе, 50 година дјелања у винограду Господњем Ваше Светости.

За велике заслуге и велика доброчинства, која је Ваша Светост у томе великом и дутом низу година св. цркви и српском народу учинила, приредише верно одани духовни синови из целе Митрополије Карловачке овако импозантну прославу 50-годишње свештеничке службе Ваше Светости.

Те велике заслуге, доброчинства, добра и племенита дјела Ваше Светости за св. цркву и народ српски толика су, да их је тешко сва набројати, особито, од како сте В. Светост Божијом и краљеском милошћу, и вољом народа сели на столицу српских Патријараха, баш у тешка и бурна времена у нашој св. цркви и народу.

У томе дугоме низу година била је и Темишварска епархија сретна, да јој кроз 10 година на челу — као епископ — стајасте и много на процвату цркве и школе и унапређењу свештенства и народа нашега учиниште.

И ми, као изасланици епархијске управе Темишварске сматрајући за најугоднију и најсветију дужност, усудисмо се са најдубљим страхопоштовањем пред свето лице Ваше Светости ступити, да се Вашој Светости на дан данашње велике 50 годишње прославе свештеничке службе Ваше Светости поклонимо и поднесемо очитовање наше непоколебиве и неограничене оданости, привржености и верности према светој особи Ваше Светости са најискреннијем синовском честитком:

Да Свемогући одржи Вашу Светост под својијем богатијем и моћнијем окриљем у добром здрављу, миру и задовољству на овоме највишенијем мјесту у нашој св. православној српској цркви до крајних граница људског живота.

У то име кличемо: Живила Ваша Светост: Живио!!!

На овај се поздрав Његова Светост патријарах захвалио, изјавивши, да чим је ступио у свештенички чин, да му је жеља била, да своме народу учини какво добро, те као сирома прота није могао чинити ништа, а чим је дошао у положај да је могао, он је по својим силама давао на црквено-просветне циљи, а дава ће и у будуће. Ваша радост — рече — даје ми наде, да ће и код нас наше ствари поћи на боље и да ће бар свештенство поћи оним путем, којим треба да иде и да ће на прави пут изводити и оне, који су сишли с правог пута. Ја — рече — поштујем свачије политично уверење, ал' на црквеном пољу не треба да имамо странке, јер по науци Христовој, црква се састоји из учитеља и ученика, и ученик не треба да буде старији од учитеља. С тога — рече — препоручујем особито свештенству и мећем му на срце, да обавештава народ и да га изводи на прави пут, јер само ћемо тако моћи напредовати.

По добијеном благослову ступи пред Његову Светост патронат гимназије ново-

садске и изасланство професорског тела, те славослов адвокат Ђура Вукићевић рекавши како патронат сматра за своју свету дужност да честита Вашој Светости као врховном председнику патроната ретку прославу, ретку велим, јер Бог је мало њима даровао да је виде, а она је у толико радоснија, што можете с поносом погледати на Ваш педесетогодишњи рад у свештеничко архијерејској служби, у којој сте толике задужбине учинили, с којима се заиста подичити можете, и који ће имати великог утицаја по напредак нашег народа, с тога ће у историји и бити записано име Ваше Светости златним словима.

У то име желимо да у крепком здрављу и миру још много година поживи Ваша Светост.

Захваливши се Његова Светост патријарах на поздраву, рече, ако је новосадска гимназија овамо од 1890. у напред корачнула, и ја с Вама заједно могу и смем рећи да јесте, то је наша заједничка заслуга. Колико смо могли, ми смо се старали да нам гимназија што напреднија буде, а уверен сам, да ћете сампом заједно и у будуће на томе настојати, с тога нека нам Бог дарује живота и здравља, да још већи њен напредак дочекамо.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост патронат карловачке гимназије и професорска колегија, те протојереј Василије Константиновић прочита следећу адресу, и по прочитању је преда Његовој Светости.

Иста гласи овако:

Ад бр. П. Г. 126./1912.

Ваша Светости,

Преузвишени Господине!

Патронат српске велике гимназије у Карловцима, прожмат најтоплијим осећајима искрене и велике захвалности Творцу небеском, што је божанска промисао његова озарила народ српски и цркву светлим зрацима неизмерне милости своје, те нам изабра и посла за апостола свога Вашу Светост, који за дуги низ 50 година часно и ревно служећи св. олтару божјем и задахнут искреном и непоколебљивом љубављу за цркву своју и народ свој, учини силна дела сјајна и добра, мила Богу а цркви и народу корисна.

Ваша Светост је испуњена духом премудрости са узвишеног престола патријарашког својим широким погледом, бригом и старањем и објективним руковођењем свију ствари што се клоне на добробит подручне гимназије, као председник овог Патроната стекао неувелих заслуга за напредак тога завода, а пламена љубав Ваше Светости за просветом нашег народа је и на огњишту тог расадника наука запалила светао луч просвете, те се наша гимназија сјаје као звезда Даница у мраку незнања и шири своје благотворне светле зраке широм нашег српског народа и семе из расадника тог урађа благословеним плодом.

Патронат овај у радости што је Ваша Светост благословен од Господа на срећу народа и цркве доживео педесетогодишњицу своје свештеничке службе, једнодушно приноси овим начином најискреније изразе чисте захвалности, признања и своје оданости за сва добра учињена дела с топлом жељом, да Вашу Светост премудри благи Творац још дуго и много одржи на челу нашем, а на дику и поност народа српског и цркве његове.

Живео на многаја љета!

Из седнице Патроната српске велике гимназије,

У Карловцима 18. новембра (1. децембра) 1905. год. држане.

Његова Светост патријарах захваливши на поздраву, рече, оно што мало час рекох патронату и професорском телу новосадске гимназије, важи г. г. и за Вас.

Мислим да смо се и досада по савести старали сви заједнички за напредак наше гимназије и мило ми је, што Вам могу и овом приликом изјавити, да сам потпуно задовољан са напретком наше гимназије. Радимо и у будуће слошки на њеном напретку.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост професор карловачке гим-

назије Ђорђе Магарашевић, те га поздрави овим речима:

Ваша Светости,
Преузвишени Господине!

Када одајем хвалу и признање родољубивим делима Ваше Светости, чиним то не за савременике, него за оне, који ће после нас доћи.

Данас, када је Ваша Светост доживела пуних педесет година свештеничке службе Богу, цркви, краљу, отаџбини и народу свом, сећа се црква српска и народ њезин Вас, Преузвишени Господине, као своје црквене поглавице, јер је за Ваш живот и Ваш рад везан један леп одсек културног живота свог.

Шта је и колико је Ваша Светост животом и радом својим приредила културном напретку овостраног српског народа, нека каже садржина ове књижевне радње, коју у најдубљој понизности и оданости као члан овостраног српског народа подносим на дан педесетогодишњице Вашега свештенства и најпонизније молим, да садржину ових листова примите са оном љубављу, са којом сам ју ја по својој савести и најдубљим уверењем написао.

Те затим предаде му један примерак дивот-издања своје књиге: „Педесет година свештенства Његове Светости Георгија Бранковића српског патријарха“; нашто му Његова Светост захваливши се на труду, — рече — како нисам имао времена да је сву прочитам, по њеном прочитању наградићу Вам Ваш труд.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост Антоније Хаџић председних Матице Српске и др. Стеван Малешевић њен фишкал, те у име Матице Српске честиташе Његовој Светости патријарху и прославу и одликовања, а за тим — рече — да му је искрена жеља да Ваша Светост дочекате и изведење још неизведених интенција својих, како би по њиховом изведењу могли попут праведнога Симеона рећи: „ниње отпуштаеши раба твојего Господи с миром, јако видјеша очи моје спасеније рода мојего“, на што им се Његова Светост патријарах захвали, пожеливши и њему века да изведе поверено му дело „Српска карловачка митрополија приказана речима и сликама“.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост председница женске карловачке задруге Милева Гојковићева са одборницама и перовођом, те прочитавши адресу, предаде му је, која гласи:

Ваша Светост,
Преузвишени, најмилостивији Господине!

„Добротворна задруга Српкиња Карловкиња“ срећна је мимо све остале своје друге што је за недуго време од кад је постала и постоји успела, да обрати на себе и на свој незнатни рад Високу пажњу Светости Ваше и удостоји се моћнога покровитељства првога свештеника и Србина у овим земљама, првога и почасног грађанина Карловачког патријарха Георгија Бранковића. А двапут је и трипут срећна задруга наша, што је дочекала да с целокупним народом и православном паством карловачке митрополије у најсвечанијем расположењу прослави педесетогодишњицу верне и одане службе Ваше Светости на олтару православља и народности српске.

Приступајући дарежљивој десници Ваше Светости скромна „Добротворна задруга Српкиња Карловкиња“, придружујући се броју поштовалаца, подноси овим изјаву својих најискренијих честитања и најбољих жеља на дан славе Светости Ваше и наше, пребива у најдубљој оданости“.

Његова Светост патријарах захваливши се на поздраву, — рече — како су код нас велике потребе, то сам могао и Вашој задрузи која заслужује потпоре да доделим онолико, да друге прече потребе не оштетим.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост главни школски референт са члановима школске анкете и преко 20 катихета, професора, учитеља и учитељица и забавиља, те поздрави га овим говором:

Ваша Светости!

Као утопљеник, што очекује руку помоћи од снажна човека, кога пред собом види, тако гледа у Вашу Светост српска народна школа. Ми, који смо се овом свечаном приликом из најудаљенијих кра-

јева Митрополије Карловачке, не бојећи се ни олуја ни мећаве, овде скупили, видимо сви, да је српска народна школа трошна земуница, којој шкоди и киша и ветар, а којој прети поплава од туђинске реке, која је набујала и кућицу нашу све јаче и јаче бије таласима својим. Знамо ми и то, а казаће историја и потомству, да је Ваша Светост најјачи заштитник те школе. Не само да зидате школске зграде, него пратите развитак њен са потпуним разумевањем и ваздa живим интересом, — а браните је толики низ година против сваке туђинске навале. Показаће будућност, да је Ваша Светост не само до сада највећи добротвор српске народне школе, него да је у опште највећи школски човек овостраног српства.

Увиђајући све то, осећамо особиту радост, што Вам као представници српских народних основних школа и забавишта, свих виших девојачких и учитељских школа, можемо овом приликом благодарност нашу изразити и дуг живот са крепким здрављем пожелити, како би се интенције Ваше Светости око одбране, осигурања и унапређења српских народних школа и остварити могле, — у чему ћемо Вам ми сви бити орни и одушевљени сарадници. Живила Ваша Светост на многаја љета!

На овај је поздрав Његова Светост патријарах одговорио, да је од почетка свога јавног рада сматрао цркву за матер, а школу за кћер. Одавно је — рече — на жалост враг посејао семе и између њих, те међу њима нема оне слоге, које треба да је међу њима. Даље — рече — како се на жалост и наш народ слабо труди да подигне на нужну висину своје школе и да достојно награди њене раденике — учитеље. Мој кочијаш има већу плату од платâ што их има већина учитеља. Установљавајући фонд св. Саве са својим прилогом, ја сам држао да ће исти брзо растити и да ће моћи покрити многе наше школске потребе, ал на жалост народ се врло слабо одазвао, и да се није нашло неколико родољуба, исти не би могао подмирити ни оне потребе што их подмирују. Нисам ја исти фонд — рече — због себе установио и ради своје славе, него за народ, и кад народ радије слуша којекога и за њима се поводи, нека сам преиште себи последице.

Наш народ треба да се угледа на остале народе, који грдне своте падаје за надржавање својих школа, гдекоји пададу годишње више на њих, него што је наш народ падао за 10 година.

За то Вам мећем на срце, да упливом својим порадите на томе, да се што више прилаже у исти фонд, а и ја ћу дај Боже здравља још у њега приложити.

Две девојчице из забавишта овдашњег, одекламоваше две песмице и предадоше Његовој Светости пукет од цвећа.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост управитељ новосадског учитељског конвикта Аркадије Варађанин, умировљени управитељ више женске школе са неколика одборника, те поздрави га овим речима:

Ваша Светости!

Исте године, кад је Ваша Светост, вођом народа и неизмерном добротом Њег. Величанства, нашег премилостивог краља Франц Јосифа I., примила патријарашки жезао и стала на чело цркве и школе Митрополије Српске, поникла је међу српским учитељством једна хумана, а смером својим просветна установа, која се назвала „Српски Учитељски Конвикт у Нов. Саду". Чим је то друштво добило законом осветштана правила, пао му је први поглед на Вашу Светост, као новог архијереја, те је у понизности већ из своје прве редовне скупштине умолило, да се Ваша Светост прими високе заштите тог првог законом ујемченог учитељског удружења Митрополије Српске, и Ваша је Светост прихватила смерну молбу свога учитељства, те проширила свој архипастирски благослов и над том учитељском установом, која је под заштитом светог благослова Ваше Светости, хвала милом Богу и дарежљивој руци нашег народа, тако лепо напредовала, да имамо свој дом и у њему смештено на исхрану и васпитање 75 које питомаца, које питимица, међу њима троје учитељске

деце бесплатно. За тако леп успех имамо много да захвалимо сретном архијерејском благослову Ваше Светости, који је лебдио над нашом скромном установом. И за то смо и дошли нас неколицина учитеља овде вољом своје управе, да овај редак и божијом милошћу богато обасут дан, да поздравимо Вашу Светост у име тог учитељког удружења, као свога врховног заштитника, да у име свију целивамо свету десницу и да се помолимо преблагом Творцу, да своју велику милост подржи још много година над животом и радом Ваше Светости, како би још многа спасоносна установа поникла и напредовала под светим благословом Ваше Светости. У то име кличем: Свемогући Творац поживи Вашу Светост још много година!

На свај је поздрав одговорила Његова Светост патријарах, слушао сам и уверио сам се да Ваш конвикт напредује, што је и будило и свештенство архидијецезално, да и они попут Вашег конвикта установе конвикт за своју децу из фонда блажене памети патријарха Германа Анђелића, те да се — рече — надам да ће и њихов напредовати. Дао би Бог да узимамо што више сличних конвиката, те да сву децу у њих сместимо, што би од неоцењене добити било, што да се оствари, доста стоји и до наших народа и његових имућнијих синова, који би и на ту циљ требали да прилажу.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост патријарха многобројно изасланство појединих црквених општина — од којих наводимо: будимпештанску, велико-сентмиклошку, вел. кикиндску, сентомашку, земунску, карловачку, пришку, даљску, бело-брдску, боровску, трпињску, батајничку, бежанијску, чортановачку, буковачку, сурдучку, и још неке —, те изабрани од њих славослов Паја Јовановић председник будимске општине, изјавивши своју радост што њега као председника оне општине, која је сретна била да је видила првога патријарха Арсенија г. г. изасланици опуномоћише да га у име њихово поздрави.

Славослов одавши хвалу свевишњему, што је одредио — рече — Вашој Светости да дочекате здраво ову данашњу ретку славу Ваше 50. годишњице свештеничке и архијерејске службе, а подједно и данашње ретко одликовање и од Његовог Величанства и св. Архијерејског Сабора, које до данас није ни један митрополит-патријарх овоопределни дожинео, нека свевишњи поживи још дуго Вашу Светост на понос и дику наше цркве, народа и отаџбине, и да још дуго носите данас добијена ретка одличија.

На овај му се поздрав Његова Светост патријарах захвалио, изјавивши своју радост и што су општинска изасланства изабрали њега за свога словослова, и што су изаслале своје изасланике да му честитају. Због карловачких прилика, у којима нема доста залишних станова, приређивачки одбор није могао да позове на прославу и општине, но ипак се нада, да ће изасланици оних општина, које нису могле да пропусте, а да не изашљу своје изасланике, бити задовољни. Поздравите — рече — Ваше општине и односите им мој благослов.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост изасланство општина даљског спахилука и општине Трпиње, те словослов парох даљски Милош Рајачић у уме њихово честитао је Његовој Светости патријарху и прославу и одличија, пожеливши му дуга живота и здравља, за што се моле Богу и житељи општина Белог Брда, Даља и Борова, који су досад од њега многа доброчинства уживали и уживају, и имају разлога да му буду захвални.

Његова Светост патријарах захваливши се на поздраву, — рече — како му је одавна била жеља, да бар општине у његовом спахилуку имају вероисповедне школе, кад их већ не можемо свугди имати. Село Брдо је добило одавна, Даљци су се дуго устезали и тек су ове године увидели да им је нужна, те ју је и њима подигао, која је већ под кровом, а до године жели да подигне и у Борову.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост патријарха градско заступство карловачко, учитељски збор основних школа и занатлијско удружење, те словослов Душан Милић, градоначеоник и

председник српске црквене општине прочита диплому за почасно грађанство града Карловаца (в. 24. бр.) и предавши му је, поздравивши му и славу и одликовања.

Његова Светост патријарах захваливши се на избору и поздраву — рече — и до сад сам чинио за Карловце, колико се могло поред других потреба, а Ваш ми избор даје повода, да и Вама учиним оно, што сам учинио другим општинама у мом спахилуку.

По добијеном благослову, ступе пред Његову Светост патријарха званичници врховних наших автономних власти под предвођењем др. Лазе Секулића патријарашког и народног тајника, који га поздрави овим говором:

Ваша Светости,
Преузвишени Господине!

На данашњи дан, кад је Ваша Светост обдарена толиком Божјом милошћу, озарена превишњим благоволењем Његова царског и апостолског краљевског Величанства и обасута љубављу своје црквене јерархије и својега народа — ступају пред Вашу Светост и званичници врховних српских народно-црквених автономних власти, да се поклоне Вашој Светости и поднесу своје искрене честитке сливајући свој глас у ову дивну армонију данашње свечаности, значајне по целу нашу овопредеону српску православну цркву и њезине верне.

И као својој црквеној поглавици и као председнику врховних нам автономних власти, желимо свако добро Вашој Светости ради добра цркве и народа, којима је Ваша Светост подједнако одана. Уз те жеље и овом приликом можемо уверити Вашу Светост, да ће народно-црквени автономни чиновници и одсада као и доселе своје званичне дужности испуњавати најмарљивије и најбоље, да то буде и на задовољство Ваше Светости и претпостављених власти, а отуд и за добро наше народно-црквене автономне управе.

Уз одушевљење и громогласне усклике данашњега славља, придружујемо се и ми најискреније са жељом, да Свемогући поживи Вашу Светост још на многа лета!

Захваливши се Његова Светост патријарах на поздраву — рече — ја мислим, да са радом нашим под мојом управом сваки беспристрастан мора бити задовољан и рећи нам евала, јер се ради искрено и савесно, а што је тако, то имамо Вама као првом чиновнику захвалити. Радите г. г. и у будуће као досада савесно, без обзира на странке и личности, па се немате ничега бојати, и ја сам о томе тврдо уверен. Хвала Вам.

По добијеном благослову, ступе пред Његова Светост патријарха соколаши, те старешина карловачких соколаша др. Лазар Поповић, у своме поздраву рече:

Ваша Светости! Пред Вама су српски Соколи!.. Пред Вама су и српски Соколи, да Вас у часу, кад сте крунисани победом човечанске смрти и престајања, поздраве соколским поздравом и кликну вам: Здраво! Казујући Вам том искреном и простом речи поздрав будућности, утврђујемо онај спој, што покољења спаја у један културан рад. Но оружје будућности су и дела, дела самопрегорења и љубави за род, оружје, што је јаче од челика и гвожђа, и јаче од победника и побеђеног. То оружје давали сте нам, дајете и данаћете нам, и то је моменат што данас пред Вас износи будућност. Та је будућност отпочела, са истом брзином дижу се и рађају поред нових зграда и кућа, и нови људи. Ослобођени од предрасуда, стоје пред Вама ти нови људи, и престављајући континуитет српске културе, кличу Вам: Живели и здраво! —

Његова Светост патријарах захваливши се на поздраву, — рече — ја г. г. не могу ступити у Ваше друштво и бити члан као што сте Ви, ал' ћу се на други начин одужити, ако ми Бог даде живота. Вама пак желим успеха и желим да Вам друштво што боље напредује и да се шири.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост патријарха изасланство сомборске читаонице и певачког друштва, те председник читаоничин др. Лаза Костић поздрави му и славу и одличија, на што се Његова Светост патријарах захвали и изјави своју радост што је на челу читаонице г. Костић, под чијим ће председ-

пиштвом за извесно још боље напредовати, што јој жели као њен многогодишњи члан.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост патријарха Влада Стратимировић, сенатор и подградоначелник новосадски са својом ћерком, те честита му и славу и одличија, на што му се Његова Светост патријарх захвалио.

По добијеном благослову, ступише пред Његову Светост патријарха посебно прво Пера Стојановић, српски утетник на вијолини да му поздрави славу као његов питомац за тим Сава Поповић велики бележник соморске жупаније, а за њиме Пера Деспотовић умировљени професор учитељске школе из Србије.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост патријарха карловачки одбор за прославу, те председник ставрофор прота Јован Вучковић ректор богословије, прочитавши адресу одборску (в. 24. бр. о. л.) предаде му је, на што се Његова Светост патријарах искрено захвали одбору на труду и доброј вољи. Нисам се — рече — надао толиком свету, те можда сваки не ће бити задовољан, ал' воља је добра била ту и од оних који су дошли, и од нас који смо их примили.

Напослетку је ступио пред Његову Светост др. Стеван Павловић уредник „Нашег доба“ и честитао му славу.

По добијеном благослову, ступи пред Његову Светост патријарха управитељ карловачке гимназије Радивоје Врховац, те позва га да изволи доћи довече на беседу, што је Његова Светост патријарах и обећао.

Женска „Задруга свете Мајке Ангелине“ у Будим Пешти, поднела је Његовој Светости ову адресу:

Ваша Светости, Преузвишени Господине српски Патријарше дични врховни Патроне наш!

На данашњи дан, када Ваша Светост, по великој милости Божјој, навршује 50 година Своје свештено-службе и радосно слави „Педесетолетницу“, уздиже се из милиона срдаца благодарних православних Срба и Српкиња у Богом заштићеној Митрополији Срем. Карловачкој топла молитва захвалница Свевишњему Творцу небеском на томе: што је Божја неизмерна милост даровала српскоме роду и његовој светој цркви у Вашој Светости, на престолу Св. Саве, јерарха Великога, мецената најштедријега!

Ова молитва Захвалница најтоплије се разгрева данас у смиреним грудима нас две стотине чланица Српске православне просветне Женске задруге свете Мајке Ангелине, у благодарним срцима питомица нашега Васпиталишта и њихових васпитачица и учитељица —, те свиколици приступамо о данашњем радосном дану 50. летнице свештено-службе Ваше Светости — светој десници Српскога Патријарха Георгија, Свога Милостивог врховног Патрона и највећега добротвора — целивамо је благодарно са радосним ускликом: Слава и хвала Вашој Светости и данас и до века! Живио Свети Патријарше наш Георгије — светило Православне цркве, дико и поносе рода српскога — на многаја лета!!

У Будим-Пешти на дан св. Николаја 1905.

Управни Одбор Српске правос. просв. Женск. Задруге св. Мајке Ангелине.

Алка С. Јовановића с. р. председник, С. В. Поповић с. р. перовођа, Управитељ девојачког васпиталишта: Милица плем. Борота с. р

Напоменути нам је, да је сваки од поменутих овде говорника — поздрављача, завршио свој поздрав са: Живела Ваша Светост!, на што су они које је предводио у више пути узвикнули: Живела, живела!

Његова је Светост патријарах које од узбуђења и умора и говора напослетку тако уморан био, да се једва могао чути глас његов.

По том су посебно у пријемној соби Његовој Светости честитали му и славу и одликовање чланови патроната Текелине закладе барон Милан Бајић и велики жупан Милан Зака, за тим генерали: бригадир Боројевић и градски заповедник Битерл.

За ручак се село тек после 2 сахата. Ручало се на више места, у резиденцији на два места — у великој и малој трапе-

зарији —, у богословском семинару, у семеништу манастирских питомаца и у благодејанију.

У дворским је трапезаријама било постављено за 70 особа, а и у семинару, семеништу и благодејанију је било за многе постављено.

У дворским је трапезаријама ручала елита, у мањој је председавао Г. епископ Георгије Летић, у семеништу манастирских питомаца ручало је монашко свештенство; у богословском свештенство мирско, учитељство и многи световњаци, а у благодејанију неки изасланици општински. А многи су ручали и у хотелу код Торера и кир Мите.

У семеништу манастирских питомаца, наздравио је Његовој Светости патријарху бираним речима најстарији игуман међу настојатељима Митрофан Павловић из Шишатоваца, коју су здравицу сви стојећи присутни бурним и радосним гласом поздравили и Тон деспотин, тропар св. Оцу Николају и св. ветки. Димитрију отпојали. На предлог настојатеља семеништког, изабрана је депутација од 4 лица, која је отишла у двор и Његовој Светости у име искупљених за семеништким столом настојатеља, гостију Његових, поздрав у наздравици Њему изречени, као и синовну љубав и потпуну оданост предавши изјавила, што је Његова Светост очинскимилостиво примила и на високо знање узела. Изасланици су по том, вративши се у семениште известили о мисији примљеној.

Префект богословског семинара др. Вићентије Вујић као домаћин наздравио је:

Високопречасна, пречасна и врло поштована Господо!

Свима нам је познат узрок данашњега радосног састанка нашега у светој задужбини овој, свима нам је срце пуно миља, што дочекасмо славу данашњу славу сјајну, величајну и необичну. И миљем узбуркани осећаји срца мога не дају речима, да у достојно руво заодену мисли и излив срца о данашњој слави и Слављенику узвишеном!

Није то, врло цењена Господо, слава обична, јубиларна, пролазна; то је слава, којом историја маркира поједине важне периоде и одсеке своје и предаје их потомству записане словом златним и неизбрисивим; то је слава којом овдашњи народ српски слави подесетгодишњи период културне историје своје понаособ црквенопросветнога живота.

Не ћу да набрајам велика дела узвишеног Слављеника, светог патријарха Георгија, она су Вам свима позната, али осведочен сам, да ћу дати израза најискренијим осећајима свију нас, ако подигнем ову чашу у здравље и дуг живот Његове Светости са молитвеним жељама, да узвишени Слављеник узмогне наставити свој спасоносни рад до крајњих граница људског века!

У то име кличем из дубине срца и душе своје: Живела Његова Светост, Преузвишени господин Патријарах српски Георгије на многа љета!

Живео! Живео! Живео!

Управитељ више женске школе у Сомбору Јован Благојевић, наздравио је после префекта Вујића:

Многопоштована Господо! Дозволите и мени као човеку из грађанскога реда, да коју кажем. Данашња прослава је заиста ретка прослава у српском народу, јер је слава и редак човек по навршетку 50-годишњега рада Богу и народу. Његова Светост, преузвишени госп. Георгије Бранковић патријарх наш за време свога патријарховања учинио је више добра народу своме, него и један митрополит и један патријарх у митрополији Карлавачкој, од како она постоји. То доказује његов рад, казују његова дела на сваком кораку. Његовом опрезном оку ништа није умакло, он ништа није превидео. И сад, у дубокој старости већ, када други људи малаксавају и телом и духом, он свежином ума свога заснова нове закладе, подиже нове школе, пружа нове изворе књижевности нашој и служи најлепшим примером народу своме. И данас смо чули из уста његових, да ће своје мило чедо, фонд Св. Саве, још оснажити и нова полета му дати, јер види да нам је тај просветни ослонац понајпречи, а не ће заборавити и ни једне

друге гране живота народнога. Зато се топло помолимо свевишњем Творцу небесном, да нам овога племенитога добротвора народнога одржи жива, крепка и постојана здравља, себи на славу а народу српском на дику и поност још на многаја љета!

* * *

Кад је сервиран шампањац, подиже се *Његова Светост*, а устадоше са свијех места и сви гости, *Његова Светост* јасним гласом напомену, да овога дана слави тројаку славу, храмовну славу катедралне цркве, св. оца Николаја, педесетогодишњицу свештеничке службе своје и указану му необично велику милост Његова Царског и Апостолског Краљевског Величанства, Премилостивога свога Господара и Краља *Франца Јосифа I.* Зато и подиже прву чашу у славу Богу, у част и спомен св. оца Николаја, а у здравље љубљенога краља *Франц Јосифа I.* После Бога, највише знакова милости примала је — рече Његова Светост црква моја, добио је народ мој од премилог краља нашега *Франца Јосифа I.* После Бога — наставила је Његова Светост тронутим гласом — благодаран сам и ја *Његовом Величанству*, јер све што јесам, јесам само милошћу *Његовог Величанства*, који ми је и данас приликом моје педесетогодишњице службе свештеничке велику милост своју показао на начин такав, каквом се никада нисам могао ни надати. Овако високо одликовање, каквим ме је данас милост *Пречасnога Владара* мога одликовала, најавивши ми највишим ручним писмом својим не само своје највише признање и задовољство са скромним мојим радом, него и подаривши ми велекрст узвишеног Леополдовог ордена, у чему ја гледам и осећам и љубави пуну пажњу најплеменитијега срца *Владарева* и спрам цркве моје православне и спрам народа мога српског, пуни назад верну душу моју Престолу и Отаџбини неописаном радошћу и благодарношћу, којој с вама свима заједно кличем: *Живио Премилостиви наш краљ Франц Јосиф I! Живио!*

Бурни усклици: *Живио краљ!* утишали су се истом онда кад су кроз пуцњаву прангија и звоњење звона продрли у дворану мили гласи *краљевске*, коју је војничка музика свирала и која је стојећи и са побожном пажњом саслушана, а затим се клицање: *Живио краљ!* још дуго дворaном разлегало.

Другу здравицу рекао је *јубилар* у здравље *високих краљевских влада* у Будимпешти и Загребу, на челу са Преузвишеном Господом кр. угар. министром председником *бароном Фејерваријом* и баном краљевина Хрватске, Славоније и Далмације *грофом Пејачевићем*, који су му у свакој, па и у оној радосној прилици засведочили своје високо и искрено пријатељство. И та је здравица стојећи саслушана и одушевљеним клицањем од гостију примљена.

За мало дуже се намеђу гостију епископ Пакрачки г. *Мирон*, нашто се подигоше и сви остали гости. Он поздравља *јубилара* у име свију присутних и у име свију који данас поштеним срцем својим на Карловце помишљају. Он рече: Живота нашега дани и године, то су рédови и листови живота нашега књиге, у коју уписујемо дјела наша редом и добра и зла.

Благо човјеку кадру добрима дјелима својима исписати и неколико само редака књиге живота свога, а посто пута благо му, ако је кадар да испише читаве листове дјелима својима за добро цркве своје, домовине и народа свога учињенима.

Тако по сто пута благо и Вашој Светости, који сте још у ранојмладости својој изашли на поприште јавнога живота и рада и истрајали у борби за добро цркве своје, домовине и народа пуних 50 година. А што је још више, сву ту дугу, а можемо рећи, и тешку борбу издржали сте Ваша Светост помоћу Божјом у пуној снази духа и срца, и напредно добро очуваној снази тијела свога, и записали у књигу живота толика и добра и велика дјела.

И за то данас послије 50 година живота и рада, Богом благословена и сјајно и данас призната и са највишега мјеста, а призната и од људи поштених

са све четири стране свијета, приносећи благодарне молитве наше Богу за садањи живот и рад Ваше Светости, уједно молимо Бога, да уздржи Вашу Светост и одсада на престолу патријаршком *ех мнрк цѣла*, честна и здрава, а добра дјела Ваша испуњаваће, о томе смо увјерени, и од сада листове књиге живота Вашега, а тај живот трајао, дао Бог, још многаја љета!

Трећи пут устао је *слављеник* да подигне чашу у здравље миле браће своје, *епископа*, који су му љубав своју и оданост јавно пред црквом и народом, пред целим светом исказали онако, како то још није учињено ни једном Митрополиту, ни једном Патријарху у Митрополији нашој, ставивши му на главу белу камилавку, какву није ни један од Његових предшественика носио. Зна он да је то одликовање велико и необично, зна да то заслужују само необично велики људи у цркви, зна да он није такав, али он је примио дар тај браће своје као знак велике њихове љубави с којом су они, као најближи сведоци рада његова и искрени сатрудници у пословима цркве, гледали његов рад, његове тежње, његова скромна дела. Он их уверава да љубав њихову никада заборавити неће, а њима жели да и они од рукосада свога доживе таква признања, какво је он доживео од њих, од рукосада свога.

Не да се описати како су те речи одушевљено примљене. *Живио Патријарх!* орило се са свију страна и сви приступаху да с поштовањем целивају руку *Његове Светости*.

Присутни епископи бурно су поздрављени и сваком од присутних одличних гостију могла се на лицу читати искрена радост и задовољство ради тако сјајне манифестиране љубави, слоге и јединомислија међу кнезовима црквеним, што је све и ради цркве и ради народа толико потребно.

У то је г. епископ темишварски *Георгије* праћен великом депутацијом из друге собе, донео *Његовој Светости* одушевљен поздрав тамо скупљених гостију, те су и *Његова Светост*, и г. *епископ* свесрдно поздрављани.

И по четврти пут устала је *Његова Светости*, те је наздравила изасланику високе кр. угарске владе г. *Павлу Јовановићу*, захваљујући му на труду и љубави и молећи га да буде пријазним тумачем Његове благодарности високој влади, која му је знаменити дужност данас поверила, уједно, ради старости и умора, моли све своје драге госте, како оне који су за истим столом поделили данас радост Његову, тако и оне, који су због тескобе данас на другим местима као Његови мили гости, да му не замере што им свима без разлике у једанпут мора исказати захвалност своју. Захваљује онима који су се потрудили да му лично данас искажу љубав своју, захваљује онима који су путем писмених поздрава лепе жеље своје исказали, захваљује и свима онима који су га се данас у миру и љубави сетили. Свима жели од Бога здравља, све благосиља најсрдачнијим својим благословом, а моли се Богу и за оне који било из каквих разлога у данашњој његовој светковини не учествују. Све нека милостиви Отац небесни благослови и свима милости своје богате не ускрати.

Стеван Васин Поповић — Чика Стева — кр. саветник наздравио је Његовој Светости патријарху, рекавши да му се не замери, што мора да га у нечем исправи. Наиме — рече — Ваша је Светост наздравила присутним својим пријатељима. Но, ово нису само пријатељи и поштоваоци Ваше Светости, него је ово скоро цео српски народ, односно интелигенција српска.

Знајући за дела Ваше Светости, радујемо се не само превишњем одликовању Његовог Величанства, него и одликовању црквеном, те слободно можемо рећи, да је Ваша Светост заслужила не само белу камилавку, него да Вас обучемо свега у бело — анђеоско — одијанише. Толико сте — рече — задужили и српски народ и српску цркву, и српску просвету. Живела Ваша Светост!

Карловачки римокатолички жупник *Вилим Бич*, у својој здравици, рече како је данашњи дан за Вашу Светост дан особите радости, велим особите радости, јер мало

их је, који ту милост од Бога имају, да могу 50 годишњицу свештеничке службе славити. Будите уверени Ваша Светости, да су сви племенито мислећи људи искрени дионици Ваше радости. Светост је Ваша кроз ово вријеме пуно добра чинила на корист цркве и државе. Доброчинства Ваша спомињаће народ док је свијета и вијека. Достојно и праведно је, што се је толи силан народ са свијух страна у кући Божјој сакупио, да се с јубиларом Богу захвали, што га је до овог часа тако очински благословио.

Творац небески дао, да Његова Светост по заговору св. Николаја у чврстом здрављу и дијамантни јубилеј свештеничке службе славити изнемогне, цркви на корист и цијелому народу нашему на спас.

Живио јубилар Његова Светост!

После кратке отпочивке, устаде прота ст. бечејски *Јован Бороша*, који у својој здравици од прилике рече, како се после толиких лепих смишљених и одушевљених здравица, он не би усудио устати и уста отворити, да га на то не позива прека дужност.

Ја сам — рече — свештеник оне епархије, у којој се љубљала колевка Ваше Светости; ја сам прота онога округа, у ком сте Ваша Светост прве године своје свештеничке службе провели и напослетку ја сам члан оне конзисторије, које сте Ваше Светости толико година угледан и вредан члан били. Према томе мислим да ми је дужност свега тога сетити се и томе сећању овде овом приликом свога израза дати.

Од 50 година службе Ваше Светости провели сте — рече — свега патријарше више од половине, — 27 година — у редовима оног свештенства, коме ја припадам, упознали сте се са тегобама службе свештеничке и теретом живота свештеничког.

У тим редовима провелисте најлепше дане као искрен друг и љубљен старешина своје браће у Христу и равне Вам и потчињене.

У тим редовима показалисте врлине ума, духа и срца, које су Вас оспособиле за виши положај у цркви. А када сте узвишени на први престо у Карловачкој митрополији, не заборависте на терете свештеничког живота и сетисте се најљуће ране у томе животу не обскрбљених свештеничких породица после смрти њихових ранитеља, те даном приликом постарасте се и проведосте да се на ту рану згодан мелем привиђе.

Осигурасте породици српског свештеника парче хлеба, те услед тога олакшасте свештенику да у самртном часу очи своје лакше заклопити може.

Тиме задужисте свештенство ове митрополије на хвалу и признање, које ће прелазити са једног покољења на друго.

Када сте сели на престо српског Митрополита, тај догађај поздравише Вам пријатеље с радошћу, противници примише зебњом, а велика већина остаде равнодушна.

Данас после 15 година, може се без претеривања рећи, да сте својим делима пријатеље задивили, равнодушне усхитили, а поштене противнике разоружали, своје претходнике засенили, а у наследницима отештала Ваша Светост не велим престићи, него само и достићи.

Имајући та дела пред очима, ја се молим Богу да продужи дане живота Ваше Светости, а уверен сам да ће дани испуњени бити поним и још сјајнијим делима на славу Ваше Светости, на украс цркве и корист српског народа.

Нијз здравица *Његовој Светости* завршио је председник прирећивачког одбора за прославу прота *Јован Вучковић*, који устајући рече да не устаје ни као свештеник, ни као ректор богословије, него устаје по жељи другова својих у одбору који је од великог дела Срба карловачких изасланн да се побрине око тога, како би се у име њихово на овај свечан дан, ма и најскромнији начин, дало видљива знака њихове љубави, привржености и благодарности првом грађанину, данас већ и почасном грађанину, њихова града. Говорник жали што је тај одбор имао њега за председника, јер да је на том месту био ко други, била би сигурно и данашња свечаност сјајнија, а то би он желио и ако зна да је жеља *Његове Светости* далеко била од сваке славе и прослављања, а кад се

његови Карловчани нису дали заустављати, да је *Његова Светост* хтела да се сва свечаност ограничи само на Карловце. Но одбору ето није пошло за руком, да бар у том задовољи *Његову Светост*. Дошли су ето други многи, и потиснули су Карловчане. Ми смо им радо уступили првенство, јер су то браћа наша, али ми нисмо криви што су они ту, ни они криви што су они дошли, нисмо криви што је све то против воље *Његове Светости*. Крива је томе *Његова Светост*, крива су дела *Његове Светости*, крив је, ако је све то кривица каква, онај чар који је *Његова Светост* очарала многе и у нашем народу, а и међу другим народима и који их је данас навео, да толико труда *Његовој Светости* проузроче. И нису ту само православни Срби, него и иноверци и инородци, који исказују поштовање своје поглавару наше цркве и народа нашег. Особито пак припадница сестранске цркве римокатоличке и братског народа хрватскога овде у месту умножише данас радост нашу. Но свему томе одбор није крив. Да, *Ваша Светости*. — завршио је говорник — знамо ми да *Вама* није требао овај дан, али је требао нама, требао је цркви нашој и народу нашем. Зато нам опростите и верујте нам да *Вам* од срца желимо добра здравља и још дуга живота, а *Ви* ћете, у то несумњамо, делима својима даљима још и више обвезати народ свој, да Вам и на сјајнији још начин искаже благодарност своју.

За тим се гости повукоше у побочне собе, где су у пријатном разговору до 7 сахати у вече остали, а многи су остали и на вечери.

* * *

Свечана прослава педесетогодишњице свештеничке службе Његове Светости патријарха Георгија завршена је сјајном беседом. У Србству је досада мало било тако сјајних беседа и концерата, које би се по уметничкој вредности и по успешној тенденцији могле мерити са овом беседом.

Приређивачки одбор ове беседе показао је много умења, укуса и добре воље и жалибоже што простор свечане дворане српске велике гимназије Карловачке није могао примити ни половину оних, коју су хтели, да манифестују своје учешће у прослави српског патријарха Георгија и на овој беседи, и који су хтели да уживају и да се користе извађањем програма беседе. У препуњеној дворани није нико ни помишљао да тражи себи угодно место, били су многи од највиђенијих посетилаца задовољни и закутком, у који су притиснути били многином посетилаца.

Лепа дворана гимназијска учињена је за ову прилику још лепшом и свечанијом. Позорница удешена за ову прилику била је финим драперијама украшена, тропским биљем и уметничким статуама. Испред позорнице на зиду с десне стране била је слика великог јубилара овенчана бршљановим лишћем.

Тачно у $7\frac{1}{2}$ сахата када је заказан почетак беседе и када су већ дворана и ходници препуњени били, захори се из доњих ходника „живео, живео! Ти усклици као бурни таласи допраташе високог јубилара у дворану, у којој се бурна клицања стишаше тек када се кор богослова карловачких појавио на позорници спреман да отпочне програм.

Чим је кор изустио прве речи химне Његове Светости, као на дат знак поустајаше са својих седишта гости. Леп текст химне, леп напев и лепо певање младих пионира српске цркве и народа, спонгана пажња свих присутних према седом, добром и у служби тешкој напаћеном слављенику, дирљиво је утицала на сваког, и брзи откуцаји срца са неизмерним и неописаним осећајима у оним кратким тренутцима као да одушке и израза најбоље у клицању *живео*, које није било стереотипно, то смо сви осетили и видели. У размаку између прве и осталих тачака програма видесмо да су у пратњи Његове Светости украсили збор посетилаца и слушалаца преосвештена господа епископи: Мирон, Михаило, Гаврило, Георгије, уз њих многа одлична Господа: велики жупан сремски Хидегхети, поджупан Суботић одс. саветник П. Јовановић, више нар. заступника и др.

Радозналo међусобно посматрање публике, прекиде мешовити збор гимназијалаца Карловачких, који запоjаше у славу Божју одломке из псалама 65. и 80. а по тешкој и уметничкој композицији Д. Бортњанскога по суду неких чланова публике, који боље разумеју

уметничку вредност композиције. Проф. Котур као коровођа и гимназијалци Карловачки као певачи и овом приликом су стекли признања и показали и доказали, како се и музика негује у Карловачкој гимназији од како се бригом Њ. Светости као врховног патрона и овај предмет увео у тој гимназији.

Појава директора Карловачке гимназије Радивоја Врховца на подијуму погорнице, као озбиљног просветног радника, овде као говорника, а priori поздрављена је једнодушним признањем и изразом „живео!“ Какав је његов говор, боље да речем мисли, ево га наводимо у целини, па нека га прочита ко жели.

Est aliquid in nobis praeter nos — има нешто у нама осим нас, и ретко је људско биће културнога света, у којем поред личнога смисла не би било трагова смислу за културну целину, којој припада. Нека се и тај смисао назива егоизмом, то је виши егоизам, који чим је већи све дубље захвата у опћи напредак. Израз је то индивидуалне снажне воље, која тако постаје добром вољом, управљајући се и развијајући се према умној вољи колективној. У смислу томе обележено је у осталом све међусобно деловање између појединца и друштвене целине; без тога смисла не бисмо могли разумети ни једне од оних малих и великих жртава, из којих државе и народи у развитку своме црпу снагу своју. „Је ли инстинкт, аљ духовни вођа, овђе људско запире познање“.

Узимају људи преда се књиге и из њих уче проблеме, интересе и идеје, које једно време покрећу, и то може бити тачно; али дух не говори само речима него и делима, вели један немачки писац нашега доба. Последње баш време истакло је цену човека в о љ е и д ј е л а; све људско образовање и цео историјски развитак огласио се као ствар сазнања и воље. По индивидуалној снажној вољи, која хоће и резултате, осећамо, да смо у своме времену; у времену, које је истакло крупно питање историјске филозофије: да ли су људи продукат својега времена или они стварају време, да ли појединац или масе, велике јединице или широки слојеви.

Чини се, да се једно од другога не може одвојити, ма да то исто време сања и о неком вишем типу човека, ради којега су остали тек „материјал к славном делу“. Ми тако далеко не идемо, зли будући да историја значи развитак друштвеног сазнања и друштвене воље у одређеним приликама, она значи догађаје, на којима је друштвени у м учествовао и радио, а друштвени ум свакако је негде у мозгу друштвеног организма, те није чудо, што у историји народâ пре свега видимо велике личности.

И доиста! Погледамо ли на сјајне врхове светске историје на епохе највише културе, не можемо а да не опазимо на њима печат духа или снажне воље великих јединица. Велике јединице могу бити продукат својега времена, али оне не тону у своме времену нити се подају различитим укрштеним струјама и интересима, који обележавају садашњицу. Истина ова потврђена је у науци више пута и на различите начине, који говоре о индивидуалној слободи, потребној за стварање, а које на овом месту пропуштамо наводити.

Величина та не стоји сваки пут до висине положаја, као што то знадемо и из своје историје; не стоји ни до целокупних друштвених прилика; јер кад се један народ или уопће друштвена целина са спољашњих или унутрашњих запрека неприродно развија, знаде се појединац *свесно* подићи изнад тренутних интереса у друштву, те показује и доказује вишу душевну слободу мишљења и стварања. Имали смо за то примерâ у својој књижевној историји.

„Ко на брдо, ак' и мâло, стоји, више види но онај под брдом“, и кад је то тако, онда нам је јасно, што такав појединац, стварајући на културном пољу, спаја прошлост са будућношћу и везује перијоде народне историје.

Примењујући ова крупна начела на уски живот нашега народа, чијем развитку су од вајкада многе ўставе сметале, у развитку његове културне државе у овим крајевима, на коју смо вазда били упућени у сврху одржања свога; ко неће опазити, како се у наше време спајају и везују неколико перијода ове наше историје, не

по идеји, код које многи уморно застаје, него по делима и резултатима?

Идеја времена Стратимировићева и Текелијина остварује се на наше очи у оснивању и саздању богословског Семинара, као задужбине Њ. Св. преузвишеног Госп. Георгија патријарха. Ненадовићев Клирикални фонд из половине 18. века, о којем данас живе све наше средње школе, нашао је у наше дане достојна прилика у закладу Њ. Светости, у Фонду св. Саве, који треба да осигура будућност наше народне школе. Тежња на прикладно образовање монашког свештенства, Хоповска школа из почека 19. века оживела је у новој Хоповској школи, преображеној у манастирско Семениште. Народна штампарија, о којој је мислио још Арсеније III., живи данас у Манастирској штампарији, са којом се Типографија из шездесетих година прошлога века не може ни упоређивати. Сомборска учитељска школа и неколике народне школе — све саме задужбине Њ. Светости, — преображај Митрополе наше према достојанству, потребама народним и захтевима естетске културе; неколико важних институција и уредаба нашега времена, које дубоко засецају у моралну културу нашега народа, потпоре уметности српској, велики дар Њ. Светости књижевности нашој, још више подстицаји у тим правцима, — сведоци су нашега смисла културнога, снажне добре воље и организаторскога духа.

Нема сумње и по свему оном јасно је, да се овај рад креће махом у духу традицијâ нашега овостранога народа, али тиме не може бити супротних стварних мишљења; јер ми како напредно да мислимо и да се заносимо новим идејама, оне не могу бити одлучне за судбину нашега народа према приликама, у којима живимо и боримо се; оне не смеју тангирати биће наше народно у суштини: цркву народну са религијом и обичајима, школу народну, то по превасходству неговалиште народних традиција и лепога језика нашега. Доказ је томе у факту историјском, да смо за ове аманете вазда сви спремни били да се боримо и да их очувамо

И доиста! Између момената моралне културе, камо ћемо убројити политичне и религијознопросветне прилике, у развитку овостраног нашега народа можемо да укажемо на тековине једино ових последњих. И сва наша, да речемо, шира политична борба свршавала се на резултатима просветних тековина, управо ограничавала се и заустављала као на последњим бедемима за обрану и одржање нашег народног биħа. На тим бедемима ево нас и данас као културне целине, и срце наше испуњено је најлепшим надама кад видимо, како се под срећном руком и мудрим старањем Његове Светости ти бедеми утврђују и проширују за борбу, која ће тек доћи и којој краја бити не ће.

У томе се уједно огледао и огледа се реални поглед времена и његових људи на прилике, и по томе нарочито, осим других фактора, можемо одмерити заслуге свих оних људи у низу митрополита и патријараха наших од Сеобе амо, који су се знали бринути о будућности народа на тој најпоузданијој — на просветној — основи. По томе нарочито помињемо и хоћемо да знамо за Мојсија Петровића, Вићентија Јовановића, Павла Ненадовића, Стевана Стратимировића, Германа Анђелића, поред других добротвора, мислилаца и бриговођа народних.

Заустављајући се данас на заслугама поглавица цркве наше овостране и народа, ми се клањамо пред догађајима, којима смо сами сведоци, и које смо мало пре тек обележили, и славећи овај дан, ми признајемо са захвалношћу знаменита за нас дела, којима је Њ. Светост, преузвишени Господин Георгије патријарх педесетогодишњу службу своју цркви и народу богато украсила. Клањамо се ономе широком смислу, којим је Њ. Светост, на задовољство Преузвишене Круне, са својега високога положаја, својим оштрим погледом обухватила потребе цркве своје — народа свога.

Признајемо дакако, да догађаје ове, који се збивају пред нашим очима, не можемо правилно и достојно оценити, као што савременици никад нису у стању оценити своје људе и догађаје. Пред нашим очима ври живот и засењује нам очи; из тога времена, које обележава извесни исто-

ријски процес, а који тече без застоја, не знамо и не можемо знати, шта ће се сталожити као капитал будућности, а шта ће минути као сан. Последници наши судиће нас по последицама наших дела, по уветима, које смо спремили за њихов живот и борбу.

„Покољења дјела суде“, а ми можемо у свечаном расположењу завршити са Енглезом Вен. Кйдом, по којем оне добро тражи превагу тенденција, које обухватају интересе родова још нерођених, видећи сасвим јасно у делима Њ. Светости тежњу несумњивих таковних тенденција. Уиме Одбора, који ме је послао, да на овом месту изречем своју незнатну реч признања и захвалности, уиме српске просвете и школе, књижевности и уметности — нека је слава и вечна хвала Његовој Светости, преузвишеном Господину Георгију, патријарху српском! Живео!

Слушаоци говора, за знак пажње своје и одобравања, у част слављеника прекидаху говорника са бурним клицањем: „живео патријарх“ „живела Његова Светост“.

Мило нам је било видети кор слушалаца Карловачке Богословије а још више је порасло уживање наше, када се одабрани и зрели гласови њихови хармонично стопише у красној композицији Ф. Басена: Крстоносци на мору. Буру морску и молитву крстоносаца смо разабрали изражене у тој песми и неусуђујемо се даље да оцењујемо са уметничке стране извађење те пијесе, да не бисмо умањили можда заслужено признање. Но посматрајући како је одобравање после сваке песме долазило са свих страна, дакле и са компетентне, судимо да је богословска омладина са другом својим Лазом Марковићем, учеником проф. Котура као коровођом стекла лепо и оне признање.

Визија прослављеног песника Лазе Костића: „Бранко и Вила му“ коју је песник у знак свога поштовања према Њ. Светости за ову свечаност спремио, обрадовала је све присутне поштоваоце Њ. Светости. Вила доводи Бранка везаних очију у центар Карловаца испред величанствених зграда: Двора патријаршког, Народног Дома, Богословског Семинара, Семеништа манастирских питомаца. Ту му скида повезу са очију и пита га, где је. Настаје дијалог у којем вила казује и тумачи Бранку, који не може да се разабере да је у Карловцима, дела Бранковића патријарха. Бранко у заносу вели да је то много за један век, и пита Вилу, како се народ, свештеници, учитељи, књижевници и новинари одужују томе добротвору своме? Звезде се гасе, пође Бранко, одговара му Вила, зар да не чује овде правога одговора? (Ово значајно питање Бранково не ће годити некима, који истини не служе, али истина не угађа свакоме!) Међутим је кор пропратио ову појаву из далека тихом песмом: Само слога Србина спасава! Слава Георгију Бранковићу! Ова појава је на позорници живо наведена. У дну позорнице у тренутку када ће се појавити Бранко и Вила му, паде застирач и указа се велика слика, на којој је приказан центар Карловаца са споменутим зградама. Вилу је врло вешто престављала ђца Вида Коњевићева а Бранка тако исто Милорад Игњатов слуш. Богосл., који се и вешто маскирао, да је било верна лика Бранкову, како га по слици знамо и замишљамо.

Када је Пера Стојановић пун смерности изашао на позорницу, љубав, поштовање и понос свих слушалаца изражено је у бурном поздраву Србина уметника. А када је загудио арију из своје опере „Бенгалски тигар“ која је недавно симпатично примљена у Пештанској опери, настала је тишина, да се могао разабрати и најфинији звук под уметничким потезом гудала уметникова. Уметника је на гласовиру дистингвирано пратила вешта свирачица ђца Мара Ђорђа Поповића. Велико уживање слушалаца у уметничком свирању П. Стојановића, није се задовољило ни после друге пијесе Х. Вјењавског: Мазурка бр. 2., него је непрекидним аплаузом изазвало уметника, да задовољи томе и трећом својом оригиналном пијесом. Пре но што је уметник отпочео ову пијесу, ступи пред њега одушевљени Србин др. Лаза Поповић, те са неколико бираних речи преда му сребрни венац са српском тробојницом од стране приређивачког одбора, као уметнику и као Србину уметнику. Госпођа Мара Ђ. Поповића допраћена је за гласовир са китом лепога свежег цвећа. Беседа је завршена VIII. Руковетом Мокрањчевим којега је са великим успехом и на велико задовољ-

ство свију отпевао мешовити збор богослова и гимназијалаца.

После овако успешно изведеног програма са задовољством и клицањем испратила је публика слављеника, Њ. Светост, а затим је у магистратској дворани настављен други део забаве.

* * *

Његова је Светост патријарах добио писмене и телеграфске честатке са свију страна широког Српства и од високих особа, својих поштовалаца.

Тако је добио:

I. Од достојанственика и виших државних чиновника:

Заједнички министар финансија барон Бурјан тајни саветник. — Министар председник барон Фејервари тајни саветник. — Бан краљев. Хрв. Слав. и Далмације гроф Пејачевић тајни саветник. — Председник горњег дома гроф Чаки тајни саветник. — Министар просвете Др. Лукач тајни саветник. — Министар пољопривреде барон Фејлач тајни саветник. — Министар хрватски Ковачевић тајни саветник. — Народни заступник гроф Куен Хедервари тајни саветник. — Председник либералног клуба барон Подманицки тајни саветник. — Народни заступник барон Громан тајни саветник. — Председник сабора Васо Ђурђевић. — Председник кр. академије Др. Берсавици тајни саветник. — Председник врховног управног судишта Др. Векерле тајни саветник. — Народни заступник Ервин Чех тајни саветник. — Народни заступник Талијан Бела тајни саветник. — Ректор универзитетски у Будимпешти Др. Ланг тајни саветник. — Народни заступник Др. Томашић тајни саветник. — Предстојник унутарњих и богоштовних послова Чарак. — Предстојник правосуђа Марјановић. — Бански саветник Мадин. — Државни секретар Марфи. — Народни заступник Армин Павић, Загреб. — Гроф Јаков Елц, Вуковар. — Светозар Кушевић умировљ. жупан, Загреб. — Куријални судија Васиљевић, Будимпешта. — Секционшеф Др. Талоци, Беч. — Др. Јосеф Гал, члан горњега дома. — Велики жупан темишварски члан горње куће Др. Молнар. — Велики жупан торонталски Др. Делиманић. — Велики жупан бачки Латиновић. — Велики жупан у пензији и нар. заступник Будисављевић. — Велики жупан пожешки Јурковић. — Велики жупан вараждински барон Рубидо-Зичи. — Велики жупан беловарски Ђорђевић. — Велики жупан лички Цунај. — Бивши велики жупан суботичко-бајски Шмауц. — Министарски саветник Сима Борота, Бпешта. — Септембир Лазар Руварац, Загреб. — Темишварски градски начелник Др. Телбис. — Судија управног судишта Арсен Зубковић. — Дворски саветник Др. Шварцер, Бпешта. — Владин саветник Коста Херман, Сарајево. — Владин саветник Варда. — Владин саветник Николајевић. — Потпредседник банског стола Марјашевић. — Председник судбеног стола Хајм. Митровица. — Судску саветник Г. Петровић, Осек. — Одсечни саветник Тот, Будимпешта. — Железнички обртни деловођа Станковић, Арад. — Земаљски школски надзорник Гостиша. — Одсечни саветник Ункел-Хајзер. — Кр. саветник Иван Поповић, Сарајево. — Павле пл. Мачвански умир. председник суда у Н. Саду. — Чиновништво вировитичке жупаније, Осек. — Већник банског стола Георгијевић. — Судија кр. табле Др. Десинић, Будимпешта. — Судија Љуб. Рајић Вршац. — Држ. одветник Јосип Зец, већник Тошић, судац Терзић из Митровице. — Српски клуб, Загреб. — Кр. саветник Др. Сима Павловић, Сомбор. — Народни заступник Др. Крајчовић. — Народни заступници: Др. Светислав Шумановић, Макс Фалк, Дедовић, Латиновић Геца, Др. Драгкулић, Чинчек, Др. Шевић, Др. Шобат, Вира Милекић, Др. Авакумовић, Др. Ратковић, барон Ђура Стојановић, проф. Маретић, Др. Недељковић Теодор прота Штековић, Стева Поповић-Вацки. — Проф. Маројевић, Загреб. — Проф. др. Маргалић, Бпешта. — Бароница Рајачић и кћери. Чаково. — Бароница Дука-Николић, Баден (код Беча). — Барон Ђорђе Рајачић, Фољ. — Барон Влада Рајачић, Чаково. — Барон Шандор Рајачић, Сарајево. — Осечки градски начелник Граф. — Владин тајник Херојић. — Поджупан торонталски Јанко. — Поджупан лички Цекић. — Поджупан темишварски Јовановић. — Поджупан беловарски Секулић. — Поджупан Тодор пл. Рогулић, Н. Сад. — Жупанијски велики бележник бачки Војнић. — Жупанијски тајник Кулчар, Огулин. — Сомборски градски начелник Хауке. — Панчевачки градски начелник Матановић. — Председник „Српске Банке" Влада Матијевић. — Мин. тајник Стејић Б. Пешта. — Мин. тајник Мазешевић, Б. Пешта. — Предстојник пакрачки Грубић. — Чиновници котарске области, Ст. Пазова. — Предстојник осечки Хорват. — Јово Живковић, умировљени предстојник, Кореница. — Жупанијски пк. надзорници: торонталски Др. Пачери, сремски Војновић, беловарски Нешковић. — Равнатељ беловарске гимназије Флајшер. — Судија Ледерер, Кула. — Гавра Гојковић владин перовођа, Загреб.

II. Од страних црк. достојанственика.

Архиепископ београдски, митрополит Србије Димитрије. — Епископи: пишки Никанор, жички Сава, зајечарски Мелентије, шабачки Сергије (по изасланику). — Архиеп. и Митроп. цетињски Митрофан. — Архиепископ Сарајевски и Митрополит добро босански Николај (по изасланику). — Митрополит тузлански Григорије. — Митрополит ба-

њалучко-бихачки Евгеније. — Митрополит мостарски Петар. — Архиеп. черновички и Митрополит буковинско-далматински Владимир. — Архиепископ сибињски и митрополит румунски Јован. — Епископ далматинско-истријски Никодим. — Епископ боко-которски Герасим. — Епископска конзисторија у Котору. — Кардинал и арцибискуп јегарски Самаса. — Арцибискуп загребачки Посиловић. — Бискуп грчко-католичка мукачки Фирцак. — Викар Бискуп ђаковачки Воршак. — Бискуп викар темишварски Немет. — Каноник чанадски Сентклараји. — Опат Фехер, Сомбор. — Ковзист. саветник архипрезвитер Манастирски и унив. професор архипрезвитер Др. Тарновски, Черновиц.

III. Од војништва.

Заједнички војни министар витез Питрајх, фелдцајгмајстер, Коркомандант троф Ауерсперг, фелдмаршал лајтнант Загреб. — Дивизионар фелдмаршал-лајтнант Гривичић Осек. — Бригадир генерал Боројевић Петроварадин. — Генерал-мајор барон Ремеи Загреб. — Командант регименте обриста Жунац Петроварадин. — Фелдмаршал лајтнант Ђорђе Лемајић Будимпешта. — Генерал интендант Ђукић Беч. — Мајор Панкрић Петроварадин. — Оберлајтнант и лајтнант Роднери Н. Сад.

IV. Из Србије и Старе Србије.

Посланик Коста Христић Цариград. — Посланик др. Миша Вујић, Беч. — Посланик Ђорђе Симић Цариград. — Стојан Новаковић академик Београд. — Др. Милан Шпитманов Берлин. — Стеван Ђурчић, председник новин. удружева. — Љуба Ковачевић Београд. — Миланковић, први секретар срп. посланства, Беч. — Шеф пресбироа Иван Иванић, Београд. — Проф. Јован Туроман, Београд, — Dr. Батут, Београд. — Душан Мушицки и супруга Зорка. — М. Ђ. Милићевић, држ. саветник. — Бож. М. Милановић, чиновник Зајечар. — Методије П. Оцевић, Битољ. — Григ. С. Шотић, трговац, Пеш. — Српска гимназија у Солуну. — Српска гимназија у Ваљеву. — У име грађанства српске престонице, председник општине К. Главинић. — Друштво Корнелије, Ниш. — Невачко друштво „Бранко“ Ниш. — „Сељачка Слога“ Београд. — П. Павловић, уредник „Опозиције“ Земун. — Милош и Влад. Радовановићи из Милошеваца. — Милосав П. Куртовић, Београд. — Ст. Теодоровић, академик, Београд. — Ст. Писаравић н. посланик Шабац — Ив. Стојшић апотекар, Врњачка бања. — Проф. Момчило Иванић, Београд. — Др. Љ. Ненадовић, Београд. — Лаза Крцалић, живописац Ваљево. — Владисл. Аранђеловић, Лозница капетан. — Атан. Георгијевић, пензионар, Београд.

V. Од свештенства.

Душан Станковић, парох, Канак. — Прота Купусаревић, Сомбор. — Јован Петанек парох, Неузина. — Братство Ман. Сент. Ђурђа. — Душан Петровић парох Надаљски. — Владимир Белеслин парох. Мађ. Боја. — Веленденрић парох, Бело Брдо. — Манојло Грба парох, Парабућ. — Тоша Поповић парох, Силбаш. — Димитрије Поповић парох, Т. Кањижа. — Серафим Винчић, јеромонах адм. п. у Чагињу. — Спиридон јером. Хрњакоко. — Теодор Ђирић парох лежимирски. — Герман Вошковић јеромонах Будимпешта. — Миле Поповић парох, Топуско. — Апостоловић парох, Кленак. — Симеон Љубибковић парох. Добриначки. — Кудумило игуман Орловица. — Марко Ердерога парох у Путинци. — Трифун Бугарски парох у Лазама. — Бор. Грбић, Кеча. — Бер. Берић, Чуруг. — Г. Николић, Башахид. — Рад. Грујић, Беловар. — Илија Белеслијин, Фабрика. — Прото Ј. Марјановић, Лалић. — О. Смувло Поповић, Лепоглава. — О. Лукијан Ластаница сабрат М. Дивљанскога. — Еман. Радошевић, Буђановци.

Свештеници: Осим оних који су заједно са црк. оцн. чествтали: Синђел Стефан из Вршца. — Dr. Емилијан Радић, Вршац. — Михаил Мишић, прота Беч. — Протојерej Лазар Богдановић, Осек. — Мирон Ђорђевић. архим. у Пећи. — Александар Георгијевић. Лесковац. — Симеон Болманац, игуман Ман. Темски (Србија). — Лука Вујанић, админ. парох. Визић. — Милутин Григоријевић парох Баја. — Герман Милошевић, јеромонах Бодч. — Велимир Грегоровић, парох Кањижа. — Александар Живановић, проф.-катихета, Осек. — Ђорђе Добројев, парох Пивнице. — Миливоје Милошевић, парох Шид. — Иван Алексић, парох Мођош. — Филип Радичевић, протођакон Цетиње. — Јован Георгијадес, грчки парох у Пешти. — Бељански, Госпођинци. — Ђорђе Свитлић, парох у Пиперцима. — Тривун Влашић, парох у Сенти. — Светозар Дујановић, парох у Бешки. — Евгеније Ковиљац, парох Чалма. — Лазар Сабовљевић, администратор у Брестачу. — Милан Долга, протопрезв. помоћник Темишвар. — Давидовић катихета Панчево. — Бранислав Поштић и Мидисав Поповић, пароси у Стапару. — Братство ман. Гомирја. — Свештенство Панчевачко. — Јефта Матић, парох у Сурчину. — Илија Перкабански, прота у Вуковару. — Доситеј Поповић, јеромонах ВПешта. — Урош Ђурић, протојерej Винковци. — Ђура Страјић, протојерej у име свештенства велико-бечкеречког. — Петар Агрима, парох у Срп. Вел. Сент-Миклушу са 9 потписа — Мирковић и Станков, Куман. — Конст. Цијук, протопрезв. у Белој Цркви. — Чолаковић, парох у Спрклирији са учитељем Јорговићем и учитељицом Јорговићком. — Иванић, протојерej Вилово. — Панта Поповић, парох Петрово Село. — Спиридон Мауковић, парох Белегиш. — Вељко Миросављевић и Ђорђе Велић пароси у Н. Саду. — Михаило Стакић, прота

Коренички. — Григорије Николић парох у Иригу. — Прота Пашић из Селуша. — Светозар Димитријевић и Исидор Лудајић, свештеници у Суботици. — Јовановић и Стајић, свештеници у Елемиру. — Братство ман. Гергетега. — Васа Николајевић, протојерej Ириг. — Гаврило настојатељ из Србије. — Јосифовић, парох из Опатовца. — Драгомир Радошевић и Душан Страхинић, свештеници и Прота Стајић Митровица. — Парох Вељков Грабовци. — Братство Ман. Јасса. — Прота Јосиф Поповић Ада. — Наум Марјановић, парох Нови Сент Иван. — Александар Костић, катихета Рума. — Марко Шаула, парох Рума. — Илија Јанковић, парох Сурдук. — Максим Живковић, парох Н. Карловци. — Никола Пујаковић парох Ст. Бановци. — Сава Барбић, парох у Дубровнику. — Ћирић, јеромонах Берзанска. — Стеван Мирковић, парох Сава Станков свешт. Кумане. — Милошев парох у Чакову. — Лазар Богдановић, протојерej у Осеку. — Димитрије Јанковић, сист. парох. помоћник у Осеку. — Арсеније Путић, админ. парох. у Ходмезеваршхељу. — Милан Алексић, прота у Алексинцу. — Удицки, Радовић, Веселиновић, Симић, Војновић, Бартулов у В. Кикинди. — Јован Гомирац парох у Јакову. — Светозар Теодоровић, парох у Ечки. — Стеван А. Обрадовић, парох у Вери. — Душан Поповић, парох у Обрежи. — Никола Савић, протојерej у Земуну. — Урош Мађаревић, парох у Липови. — Симеон Арапицки парох у Ст. Пазови. — Станко Жупански прота са 2 потписа у име црк. општине у Араду. — Архимандрит Кирил у Београду. — Стеван Ламарић, свештеник у Шашцу. — Прота Милосав у Ралујевцу. — Прота Мајсторовић у Грачану. — Прота Марковић у Грубишном Пољу. — Константин Хаџи, Светозар Јеврић свештеници у Темишвару. — Миливоје Милић, парох у Срп. Итебеју. — Душан Марковић, протопрезв. помоћник, — Бранко Пауновић, Григорије Константиновић парох. помоћници у Земуну. — Боберић синђел у Д. Тузли. — Стетозар Вуковић, парох у Чортановци. — Милета Јакшић и Александар Бранковић свештеници у Црњи. — Драгутин Чолаковић парох у Ст. Керу. — Георгије Марјановић, архим. у М. Кувеждину. — Георгије Николић, парох у Ст. Паланци. — Милан Боберић, парох у Кули. — Дане Мишић, парох у Иригу. — Никола Станишић, парох у Босуту. — Митрофан Рајић, протосинђел у Пакрацу. — Кристифор Трифунац, Григорије Спајић, Јован Татаровић, свештеници у Мокрину. — Никола Пајић, парох у Рац-алмашу. — Јован Константиновић, парох у Пожеги. — Димитрије Бокшан, парох у Сомбору. — Исидор Спасојевић, јеромонах у Бапци. — Љубомир Недељковић, парох у Каменици. — Стеван Чамприг, конз. бележник у Св. Андрији. — Симеон Николић и Теодор Јованов свештеници у Ђурђеву. — Јаков Арадски парох у Пачиру. — Тимотије Димитријевић парох у Суботици. — Димитрије Лазић, парох у Товаришеву. — Милош Узелац парох у Вогњу. — Јован Јовановић, парох у Шашинци. — Јован Козобарић парох илочки. — Прота Бољарић у Мохачу. — Лазар Мишић парох у Пачетину. — Милан Младеновић пар. адм. у Суботишту. — Прота Недељковић у Будиму. — Димитрије Којић, парох у Срп. Боки. — Божидар Милошевић и Јован Јовановић свештеници у Меленци. — Иларион Радовић, протосинђел у Сарајеву. — Ђорђе Коларовић, парох у В. Радинци. — Милан Протић, парох у Нештину. — Дијонисије Миковић, игуман у Рисну. — Корнелије Чупић, протојерej у Св. Андреји. — Доситеј Јовић, архимандрит у Задру. — Арсеније Пошић, јеромонах у Трсту. — Антон Богетић жупник, Георгије Максимовић парох из Черевића. — Серафим Николић јеромонах из Моловина. — Кардашевић Теофил руски прота из Будимпеште. — Амвросије игуман, Јован, протопрезвитер, Димитрије презвитер из Загреба. — Живко Војводић катахета из Митровице. — Милан Лучић парох из Сусека. — Ђ. Коњевић, Мол. — Бањанин катихета из Карловца. — Милутин Думић, Меленци. — Бабин парох из Петровца. — В. Кадић Мокрин. — Кнежевић, парох из Раче. — Јаков Арадски Пачир. — Александер Ђосић. — Димитрије Мијатовић парох из Варања Бан.

VI. Од разних корпорација.

Виша дев. школа Панчево. — Виша дев. школа Сомбор. — Учит. конвикт Н. Сад. — Препарандије обе у Сомбору. — Препарандија у Карловцу. — Препарандија у Пакрацу. — Градеко потзаваратво (са адресом) Карловци. — Ватрогасно друштво Карловци, — „Слога“ Карловци. — Чиновништво фондова Карловци. — Срп. Соко Карловци. — Занатл. удружење Карловци. — Котарски суд Карловци. — Збор учит. пучких школа Карловци. — Збор. учит. веронеч. школа Карловци. — Епарх. управе: архид. (са адресом), пакрачки, горњо карловачка и темишварска — Манастири (са адресом) — Матица Српска — Патронат карловачке гимназије (са адресом). — Патр. новос. гимназије — Патронат Текелијанума у Будимпешти — Богословски професорски збор у Задру — Богословски професорски збор у Карловци — Одбор за патријархову прославу (са адресом) — Професорски збор реалке у Земуну — Професорски збор гимназије у Н. Саду — Српска Женска Задруга Карловци (са адресом) — Српске Женске Задруге: Футог, Стари Бечеј, Нови Сад. Сомбор, Госпић, Осек, Митровица, Велики Бечкерек, Земун, Велика Кикинда, Пакрац, Загреб, Нова Градишка, — Срп. В. С. Миклуш. — Институт „Мајка Ангелина“ Будимпешта (са адресом) — Девојачки интернат српски, Загреб — Друштво св. Саве, Петриња — Срп. земљ. задруга Мартонош и Меленци — Срп. пев. друштва: Пан-

чево, Пакрац, В. С. Миклуш. Сомбор — Срп. пчеларска задруга Рума — Српске Читаонице: Нови Сад, Панчево, Сомбор. — Народна привредна банка Велика Кикинда — Срп. нар. позоришна управа и дружина Осек — Касина у Даљу — Опћ. погларства: Босут, Мартинци, Илок, Грубишно поље — Властел. чиновништво Даљ. — Универза. срп. омладина у Черновцима — Срп. омладина у Руми и Абацији.

VII. Од црквених општина.

Срби Бечкеречани са 300 потписа — Срби православни из. Ст. Бечеја са 150 потписа — Др. Касапиновић са 70 потписа из Панчева — Љуб. Сленчевић са 12 потписа из Аде — Миливоје Каракашевић са 20 потписа из Сомбора — Црквене општине: Манђелос. Обреж, Рајево село, Попинци, Грк, Угриновци, Шашинци, Негеславци, Бешка, Голубинци, Илинци, Шимуновци, Јаково, Земуа, Тршња, Бингула, Врдник, Путинци, Сланкамен, Каменица, Купиново, Буђановци, Мартинци, Доњи Петровци, Краљевци, Велики Радинци, Лаћарак, Рача, Јарак, Моровић, Будимци-Погановци, Осек, Мохово, Лазе, Јошевица (п. п. Краљевчани Хрватска), Срби из Босута са 15 потписа, Аџића, Војка, Сусек, Шуљам, Прхово, Добановци, Бингула, Јамена, Визић, Шаренград, В. Кикинда, Сентомаш, Карловци, Батајница, Ириг, Даљ, Бело Брдо, Борово, Чортановци, Буковац, свештеник из Босута са 12 потписа, Срби грађани из Грубишна поља, Ечка, Срп. Итебеј, Моноштор, Срп. Сент-Петер, Срп. Арадац, Шурјан, Ход Мезе-Вашархељ, Мали Бечкерек, Пађеј, Меленци, Темишвар-град, Ороспамош, Канак, Ператовица, Лисичине, Грубишно поље, Дреновац, Вражкиња, Беловар, Пожега, Чаглић, Ораховица, Вођин, Поучије, Бучје, Сантово, Риђица, Жабаљ, Стапар, Деспот Св. Иван, Ст. Пазанка, Станишић, Бач-Фелдвар (Фелдварац), Сегедин. Кулпин, Сента, Петриња, Дивосело, Вргин мост, Небљуси, Мали Градац, Глина, Темишвар Фабрика, Црна Бара, Срп. Вел. Сент Миклуш, Сирић, В. Кикинда, Салник, Пакрац, Бозфан, Ст. Кер, Ст. Кањижа, Баја, Сентомаш, Двор, Сењ, Вребац, Огулин, Петрово село (личко), Плашки, Госпић, Муњава Залужница, Медак, Медина, Батосек, Доња Нана Барања, Бан, Помаз, Бата, Сентандрија, Титош, Мађар Боја, Сечуј, Буда Калза, Шиклуш, Чип, Кечкемет, Будим, Пешта, Комаран, Алибунар, Неузина, Плочица, Избиште, Ватин, Доња Бупкова, Ујма, Сакуле, Арад.

VIII. Од учитељства.

NB. Осим оних, који су са општинама заједно честитали, још и ови учитељи: Јован Медурић Сентомаш, Ђура Терзин Темишвар (Фабрика), Лазар Борђошки Карловац, Милетић и Вујић Кумани, Љубомир Велић Пардањ, Сава Кањурић Шиклуш, Јелена Коњовић Сомбор, Марија Коњовић Брестовац, Даљски учитељски збор, Башахидски учитељски збор, Велико-кикиндски учитељски збор, Земунски учитељски збор, Осечки учитељски збор, Сомборски учитељски збор, Стапарски учитељски збор, Милан Пејновић школски управитељ у Глини, Душан Рајковић школски председник у Илоку, Арсеновић учитељ у Сомбору, Српска народна школа у Карловцу, Алек. Јанковић умировљени учитељ у Бају. Лазар Живојновић учитељ у Ст. Бановцима, Јован Поповић Ст. Бечеј, Арса Данкуп умировљени учитељ у Панчеву, Јова Петковић умировљени учитељ у Панчеву, Учитељски збор у Вел. Бечкереку, Ђорђе и Софија Лукић Вршац, Јов. Јосић Сегедин, Учитељство са школ. леном у Белом Брду, Школски Одбор у Босуту, Темишварски градски школски одбор, Школски одбор у Бач-Фелдвару, Ученице учитељачке школе у Сомбору, Меленачки учитељски збор, Госпођиначки учитељски збор.

IX. Од појединаца.

Др. Ника Максимовић веледосед. Сомбор, Урош Предић српски сликар Орловат (Торонт.), Др. Милош Карабашевић конзистор. лечник Темишвар, Др. Јовановић Петар Пакрац, Ета Вујић Сомбор, Др. Давид Коњевић Сомбор, Др. Младен Јојкић физикус Н. Сад, Персида уд. Тодора Мандића Н. Сад. Никола Ђ. Вукићевић Сомбор, Јован Малетић Турски Бечеј, Каменко и Марија Јовановић Панчево, Савић Шандор Моровица, Лујановић Олга В. Кикинда, Евген Думча Сентандрија, Др. Пелеш Петриња, породица Загодић — од Крњаче — О Леп. Лучић чоптар Вуковар, Арнад Хагенштахер Бпешта. Херњади Гомбош, Др Иван Ивановић веледосед. Буд. Пешта, Др. Никола Михајловић Будимпешта, Иван Бренковић апотекар у Ревајфалу и Александер Николић у Ревајфалу, Др. Платон Добросављ у Суботици, Жарко Стапић Вуковар, Милорад Шишић мерник Дуго Село, Димитрије Поповић Илок, Јосип Јагић одветник Мохач, Мита Корјановић Мохач, Јоца Јовановић опер. певач Бпешта, асесор Јанковић Душан Сомбор, Вл. Жупунски веледосед. Канак, Браћа Бергер Осек, Милош Николић Н. Сад, Веселин Вујић Чока, Богољуб Тодоровић Срп. Св. Петар, Др. Јован Петровић Суботица, породица витез Милекић Вуковар, Тома Павловић Панчево, Паја Марковић Адамов Абација, Александар Адамовић Н. Сад, Јов. Грчић, проф. Н. Сад, Нестор Миковић Н. Сад, Берић проф. Сомбор, Левенбајн из Темишвара, Др. Мирковић Ириг, Аца Маринковић породица у Панчеву, Средоје Борђевић Суботица, Јоца Ковачић веледосед. Мол, Ђурковић новинар Бпешта, Грубор Миле свештеник из Двора, Др. Кода Алекс. из Новог Сада. Љубомир и Владимир Стефановић из Новог Сада, Јаша Бикар из Сомбора, Милева Милекић из Бланког, Др. Милан Мандић из Б. Пеште, Ђура Гавела из Загреба, Др. Милош Богдановић лечник Бпешта, Стева Ристовић Грачац, Јован Шилић пижмјер

из Загреба, Никола пл. Милекић из Загреба, Др. Војин Бикар Сомбор, Тира Недељков поседник Сириг, Недељков умиров. учитељ Сириг, Радивоје Топољац учитељ. Марина Топољац из Сирига, Ст. Вучковић из Митровице, Васа Бикар из Панчева, Никола Поповић из Митровице, Олга и Никола Вујић из Митровице, Панта Ђуришић Биорац из Руме, Младен Гавански из Руме, Породица мајора Тесафа из Суботице, Лаза Гавански из Сентомаша, Јустина и Лаза Поповић из Будимпеште, плебанош из Бача Евстовић, Доктор Владимир Чобанић адвокат, Доктор Милош Мојић лечник из Митровице, Ђока Стефановић котарски судац Винковци, Доктор Дијамант надрабинер Вуковар, жупник Михалчић и ц. одбор Дал, Сава Цветковић порезник Земун. Др. Миша Поповић адв. Петроварадин, Катица и Станко Милић Петроварадин, Бранислав Јована Борота гимназиста Сегедин, Лаза Милошев Нови Сад, Емил и Марија Пајдак В. Кикинда, Паја Николић трговац Земун, Светислав Николајевић Голубинци, породица Демстровић Емил Сомбор, Милева Дунђерски Сентомаш, Веселин Луна Поваз. Др. Душан Рајић Будимпешта, Милан Годровић Панчево, породица проф. Кнежевић Јанко Пакрац, Јован Борјановић Земун, Никола Исковић Нови Сад, Лукијан Бранковић Темишвар, Милашин Јаша Суботица, Стеван Брзак правник Загреб, Милка К. Алексић Гргурова Београд, Јоца Крстић градоначелник Бела Црква, Тодор Стефановић Виловски Беч, Боривоје Станковић Будимпешта, Гедеон Дунђероки Чеб, Ђока и Олга Стојковић Суботица, Вл. Јанкулов конзист. бележник Нови Сад, Др. Ђорђе Коњовић Сегедин, Ђока Коњовић с породицом Сомбор, Милева и Тончика Коњовић Сомбор, Петровић М. ригорозант богословије Панчево, Паја и Александра Вујић Сомбор, Стеван Уторник Сомбор, Мита Стајић књижар Београд, Шандор Јовановић Сомбор, Ђорђе Ђуришић Сомбор, Мила Гергуров пижинир Сомбор, Др. Поповић Стева физик Сомбор, Милорад Весковић сенатор Сомбор, Проф. Мојо Медић и проф. Иванчевић Загреб, Софија Атанацковић и др. Радића породица Суботица, Др. Стева Адамовић Нови Сад, Светозар Исаковић В. Бечкерек, Марта уд. Кондороши Н. Сад. Др. Каменко Суботић Нови Сад, Олга Секулић Кумани, Симоновић Стева Каменица, Јулка Брановачки Сента, Глиша Врачарић Тител, Аксентије Мародић сликар Нови Сад, Јулка Лукић рођ. Крстанић Вршац. Др. Милан Савић Нови Сад, Момчило Тапавица Сарајево, Др. Марко и Милена Гергуров Сомбор, Веселин Гргуров Митровица, Ђока Грујић поседник Врдник, Еуген Шпанг Темишвар, Јелка Стојковић са кћерима Земун, Др. Бранислав Станојевић Панчево, Др. Живко Костић Загреб, Јован Микић катихета Пакрац, Душан Живановић, архитекта Београд, Алекса Анђелић Вуковар, Владимир пл. Војновић из Б. Фелдварца, Сава Кле из В. Бечкерека.

* * *

У многим су местима и ван архидијецезе у очи св. Николе биле многе куће осветљене и пуцање за време звоњења.

Између осталих многих места напомињемо само Тошуско, у ком је одржано свечано благодарење у присуству многобројног народа, ког је дана и уважени месни парох г. Миле Поповић прославио 40. годишњицу свог свештеничког службовања.

* * *

Ето *овако* је прослављена у Карловцима 50. годишњица свештеничке и архијерејска службе Његове Светости Преузвишеног Господина *Георгија Бранковића*.

Показано тога дана признање и одобравање досадашњег рада и одликовања Његовога Величанства највећим својим узвишеним орденом; показало поштовање, признање и одликовање од стране високопреосвештене г. г. епископа белом панакамилавком, којим одликовањем до сада од патријарха Арсенија Црнојевића ни један митрополит-патријарах не беше одликован; показано одликовање усменом, писмом и телеграфском честитком од првих људи не само нашег народа, него и од великих и високих достојанственика, црквених општина и разних корпорација: то све може служити Његовој Светости за доказ великог уважења, поштовања и љубави што је ужива.

Са прославом своје 50. годишњице свештеничке и архијерејске службе, може Његова Светост, а и сви његови пријатељи и поштоваоци бити задовољни, и поред *онако* исказане манифестације, не треба да се ни он, а ни његови пријатељи и поштоваоци обзиру на смушене и недостојне нападаје познатих нападача.

Северински банат и историја северинске жупаније

од Пешти Фрињеша.

(Продужење.)

Од почетка XVII. века спомињу се и цркве православне са дипломама. У Каран-

себешу је 1579. год. била српска црква, али не владика. Било је и старији пркава, ал до сад не о та ни једне.

У Ердељу није била у старо време грчко-источна митрополија. Истина владике се звале митрополитима и пркве их је тако титулисала али нема закона а ни кр. наредбе, која би их именовала за митрополите. Та околност, што су грчко-источне владике биле почињени реформатским суперитендентима, сведочи да нису могли имати у Ердељу митрополита.

У титулама се види тежња за окупирањем. Тако се н. пр. Симеон Стефан овако потписује: архиепископ и митрополит Ђулафејерварски, Вадски, Мармарошки и читавог Ердеља. А зар Ђулафејервар, Вад и Силваш не леже у Ердељу? Генадије 1641. год. звао се архиметрополит. Ово је било само злоупотреба, против које је и карловачки конгрес 1744. год. устао. Па и сам Арсеније Чарнојевић падао је у ту злоупотребу, јер њега је пар именовао за српског митрополита грчко-источне цркве, а он се 1706. год. потписује митрополит и патријарх Срба, Рутена и Влаха.

Тек у најновије доба основана је грчко-источна митрополија у Ердељу, и из тога се види, да дотле не беше таког митрополита.

Аустријска влада је гледала да што пре сједини источну цркву у Ердељу са римокатоличком вером. Теофил, наследник Варламов и владика држао је 1697. г. синод, у којем је примио науку римокатолицизма и „вратио се у крило римској матери цркви". И Теофилов последник Атанасије држао је 1698. год. синод, на којем је било 1500 попова, који су сви скоро примили унију; оне, који су остали при старој вери, звали су шизматицима, а веру грчко не сједињену. Од тога доба нема у Ердељу грчко источног владике ни цркве.

Банфи Ђорђе, ердељски губернатор 1693. год. обзеаује се владици Теофилу, да ће се покоравати реформатском суперитенденту и да ће примити нека начела из калвинске вере, али на грчко-источну веру сад већ не утиче реформатска, него римо-кат. вера. Влашке попове, који у цркви не знају ништа друго, него само славенски мрмљати, треба да замену други попови, који разуму науку хришћанску.

Ма да је унија почела сјајно, неје била осигурана са свим. Свештеници и мисионари су долазили из Влашке, па су народ наговарали, да остане при старој вери. Грчко источно свештенство се посвећивало код владика у Влашкој и Молдавској, где су их ови потстицали да се одупиру унији. С тога су наслетку грчко-источни свештеници морали ићи будимском српском владици на посвету.

Унија је у почетку рђава плода доносила држави. У многим влашким селима не беше скоро ни једног човека, да зна „оче наш". У већини села се служба још служила на славенском језику. Како не беше свештеника, то су поједине рушпачке протуве у бради знајући српски, певали и издавали се за попове.

Тајно се радило против уније. 1742. г. је неки Хрват (?) калуђер грчки именем Висарион дошао на препоруку карловачког патријарха Арсенија у Добру и Деву, а напред се постарао, да га народ прими као апостола и божијег посланика. По спољашности је већ изгледао да је познан, да влашки народ старој вери поврати, те кад је дошао у Сибињ, сви су га већ обожавали. Но ту га ухвате и затворе, после неколико недеља пошљу га у Београд, а одатле у Беч; но посредовањем руског конзула пусте га на слободу. Ова околност расветљава много што шта, што је у поступку Висаријоновом мрачно.

Унијатски владика Арон је 1759. год. обишао Хуњадску жупанију и том приликом је дражио говором своје слушаоце против друге вере; те су тако многе цркве порушене и до крви дође.

Поред тих немира дође исте године још смелији агитатор Софроније калуђер, који диже буну против унијатских свештеника, које из њихових кућа и поседа истера. Војска се мораде умешати, те се и он смири. Ова два влашка апостола толико су изградили, да су несједињени Власи били у већини.

И бечка влада је видела, да мора начинити у држави мира, а да то постигне, мислила је да успостави грчко источну вла-

дичанску столицу. То се збило 1761. год. крајем августа, јер је те године Данило (?) Новаковић будимски владика именован за ердељског православног владику у Брашови. Кратко је време био у Ердељу и после његове смрти (1767.) год. именују другог Србина Данила (?) Кириловића за ердељског православног владику. Но и овај остави Ердељ већ 1773. г. и био је прво будимски за тим темишварски владика и тако опет преста православно владичанство у Ердељу. За Јосифа II. буде 1784. год. за православног владику Србин Гедеон Никитић именован.

Због уније се неје попуњавало по века православно владичанство у Ердељу, те тако закон је узимао као да и нема православних. Кад су опет именовати почели православне владике, то су сваком приликом и саслушали карловачког митрополита, који је давао из своје дијецезе владике. Из тога се види да је хијерархија била поткиљена.

Грчко-сједињене владике су 1738. год. добиле добра, а столица је била у Балашфалви.

Марија Терезија је особито била наклоњена грчко-католицима, те је у тамишкој жупанији подигла и владичаство им. Чанадски владика Станисловић неје то одобравао, што ће седиште владичино бити у Н. Паланци, и предлагао је да буде у Лугошу.

Влада наклоњена унији, изда наредбу 1736. год. свима тамишким властима, да рашке попове натерују на унију. За време чанадског владике Станисловића било је грчко-кат. општине у Карансебешу, Цели, Слатини, Фачету и Мехадији. Не зна се кад су ове општине примиле унију. За Слатину се зна, да неје никад била грчко-источне вере.

Карансебешко православно владичанство могло је и са арадским бити спојево. Барон Енгелсхофен саопћава бечком ратном већу, да је Антоновић постао 1742. год. арадски и карансебешки владика. Владика је молио, да иде у Беч; али му је Енгелсхофен дао да може ићи само у Будим, јер не зна — вели — дали може таким људима General Commando дати без дворског ратног већа дозволу. Из других извора знамо, да је Исаија Антоновић 1731. год. постао арадски, а 1741. год. карансебешки владика, (из архиве бечког ратног министарства); али неје у исто време био и у Араду и Карансебешу владика. Кад је 1748. год. у септембру био изабран за карловачког митрополита, опет је именован за арадског и карансебешког владику.

У ово доба је морао вршачки владика плаћати неке пристојбе за именовање: и то 500 фор. мађ. дворској канцеларији, а 500 фор. бечком ратном већу.

Православна вера је 1790. год. 60. зак. чланком добила слободу исповести. Ма да је законом призната била, ипак је грчко-источна вера сматрана као трпљена вера, и владике су добијале званична упутства, и намера им беше, да владике и цркве им учине зависним од политичних власти. У том стању беше грчко источна црква у Ердељу 1848. год., кад је Андрија Шагуна именован за грчко-источног владику.

Државни редови су похитали, да грчко-источну цркву као примљену веру с пуним правом признаду, али зак. предлог не би због буне потврђен. Тек 1851. год. изда цар Јосиф наредбу, којом свакој примљеној вери осигурава слободу вероисповести, да само може управљати својим пословима, да фондове и добротворне заводе може употребљавати; но та се наредба не протезаше и на Ердељ, те тако судба грчко-источних оста нерешена.

После буне се састале мађ. владике 1850. год. те реше, да се још два грчко-католичка владичанства установи. Тако исто је и Александар Сулуц Стерка предлагао, и у корист уније тражио је, да се успостави Ђулафејерварска грчка митрополија, и да је прелаты грчко-сједињеним, јер су они наследници те старе митрополије.

У то је време Андрија Шагуна грчко-источни владика у тако великом уважењу био, да су и грчко-католици у њега гледали. Сам фогарашки нов грчко-католички владика је 1850. у поверљивом извештају бечком министру саопћио, да би Шагуна једини био кадар унији будућност и победу извојевати. С тога треба Шагуну за унију задобити, па ако пређе, дати му

ердељску митрополију. Шагуна је још 1856. год тражио код бечког министарста да се назив „грчко-несједињени“, промени на „грчко источни“, и држи да је увреда, што њега зову владиком сибињским а не ердељским. И фогарашки грчко католички владика је држао да има право на ердељско владичаство.

Аустријски министар богочасти држи да неје ни право ни целисходно да православни Власи добију митрополију, и мисли да би се онда могла митрополија начинити, кад би имао 3 владике под собом митрополит. — Довде Фрњеш.

(Свршиће се.)

Извјештај

о сједници Еп. Конзисторије горњо карловачке одржаној у Плашком дана 1 (14.) сент. 1905. под предсједништвом Његова Високопреосвештенства Г. Епископа Дијецезана Г. *Михајила.*

Обавјештен Њег. Високопреосв. Г. Еп. Дијецезан Г. Михајило преписом записника о изјави ј. о. И. В. — Додијељена је у привр. администрацију парохија у І. Љ. ј. М. Г. у Дв. и Ј. Ж. у Ј. — Узет је на знање извјештај члана ј. Г. В. у П. л. о примопредаји парохије у К. на ј. П. Р. — Умољена земаљ. влада за превјештај учитеља И. К. у Р. — Тужба М. Л у Т. против ј. Ј. М. у Т. дата истом на изјашњење. — Познано парох. звање у Врх. на поправак матица у једном случају. — Истражни списи у предмету ј. П. В. у Х. уступљени на ново члану Н. Е. у Г. на надопуну. — Обратило се је представком на М. Ц. Савјет за доставу овамо акта ј. М. М. у Ј. — Повраћена тужба конз. фискала против ј. М. О. у Д. на допуну. — Одобрен распоред икона на иконостасу за цркву у Шт. — Препоручени формулари за вањск. младеж и за наповиједи женика свима парох. звањима. — Замољена зем. влада, да се дјеца Ђ. Б. у П. рекламирају за правосл. вјеру. — Расписан натјечај на парохију у Ш. к. — Одбијена тужба ј. М. П. против некојих парохијана. — Извјештена кот. област у Дв. да ј. Ј. Д. није се огријешио о прописе обранбеног закона. — Умољена зем. влада за подвоз катихети у М. — Узети на знање записници свештенства појединих протопрезватерата приликом свештеничке исповједи; појединe реферадe о научној основи уступљене члану ј. Г. В. у П. л; некоји свештеници позвани, да се накнадно исповједе. — Извјештај члана И. М. у О. о примопредаји парохије у Д. (в.) узет на знање. — Чланови Н. Е. у Г. и Г. Ж. у В. позвани, да запрегну неколе свједоке у предмету ј. Р. Л. у С. п. — Ријешено је 11 бракоразводних предмета. — Осим тога ријешено је до 20 мање важних предмета.

Извјештај

о сједници Еп. Конзисторије горњо карловачке одржаној у Плашком 11. (24.) августа 1905. под предсједништвом Његова Високопреосвештенства Г. Епископа Дијецезана Г. *Михајила.*

Свршени богослов И. П. полаже заклетву за конз. биљежника и подноси примо — предајни записник Еп. Конзисторије са архивом и др. — Чланови И. М. у О. и у В. у Д. извињују недолазак к сједници. — Узети на знање с тугом смрт архимандрита И. Р. у Г. — Позван протопрезвитер Н. Е. у Г. у каквом је сроству са ј. Р. Л. у Сл. п. — Дата на изјашњење пријава Еп. Адм. Одб. у Пл. ј. Д. Ш. у М. — Потврђен избор ј. о. М. В. за игумана; због ренитенције позван пред сједницу Е. К. ј. о. И. В — Узет на знање примо-предајни записник парох. у Ј. и обређен путни трошковник протопрезватера С. К. у П. — Расписан стечај на парохију у Б. — Узет на знање извјештај протопрезвитера Ј. Т. у М. о обављеном испиту из њеронауке на вел. гимназији у Г.; трошковник његов предложен зем влади. — Расписан стечај на парохију у Св. — Позван ј. М. С. у Скр., да даде одговор на фискалну тужбу. — Позван је члан С. М. у К. да спроведе истрагу против ј. Ј. Д. у Р. — Одбијена молба С. Ј. за подијељење једне парохије. — Расписан стечај на парохију у С. — Молба станоника из Ар. д. за градњу цркве начелно одобрена. — Узета на повољно знање нека рукоположења и одликовања. Ријешено је до 20 бракоразводних предмета. — Осим тога ријешено је до 20 мање важних предмета.

Извјештај

о сједници Еп. Конзисторије горњо-карловачке одржаној у Плашком, дана 6. (19.) окт. 1905. под предсједништвом Његова Високопреосвештенства г. епископа дијецезана Г. *Михајила.*

Чланови М. С. у К., у Т у М. С. К. у О. извињују свој недолазак к сједници. — Позван ј. М. Г. у М. Г., да поднесе лиječничку свједодбу о свом здрављу. — Тужба учитеља М. В. у Сл. п. уступљена на изјашњење ј. Р. Л у Сл. п. — Тужба ј. Р. Л. у Сл. п. уступљена на изјашњење М. В. у Сл. п. — Тужба Ђ. Д. из Б. уступљена на изјашњење ј. С. З. у Б. — Замјерено ј. М. Г. у П., што је обишао своју предпостављену власт. — Наложено парох. звању у Ј., да изда крени лист М. Ђ. у В. П. — Одговор ј. М. С. у С. на фискалну тужбу уступљен конз. фискалу. — Одговор ј Д. Ш. у М. уступљен на опћта одговор у П. у Р. — Позван је М. В. у Љ., да поднесе изјашњење на тужбу Д. Ш. у М. — Наложено члану Ст. К.

у П., да прегледа рад катихете у Љ. око првог семестра. — Писано зем. влади за дознаку цијеле сесије за парохију у Ј. и К. — Наложено члановима М. В. у О. и Ј. В. у Д. да спроведу наново истрагу против ј. Ј. Д. у Р. — Извјештај члана Ј. Т. у М. о примопредаји парохије у О. узет на знање и обрећен му трошковник. — Ј. Ј. Д. у Р. позван пред сједницу сп. конз. — Наложено парох. звању у К., да не смије вјенчати упитну удовицу без формалног смртног листа њеног наводно пок. мужа. — Затражене списе од М. Ц. С. ушљед утока Н. Т. у Д. послати. — Наложено члану М. С. у К., да наново спроведе истрагу против ј. А. М. у Ср. г. — Поднесен зем. влади предлог да се казне чиновници потписани на признанини Д. П. (Б.) у Б. — Пријава парох. звања у Ј. против 14 надзорништва за земаљску намјеру у З. уступљена зем. влади. — Промјене на иконостасу цркве у Д. узете на знање. — Поднесен извјештај М. Ц. Савјету ушљед утока С. Ж. у Д. — Умољена зем. влада за обуставу сесион. оштете ј. В. А. у В. Г. ради исплате дуговине његове ј. Т. М. Д. — Пријава ј. Д. Ш. у М. против општ. поглаварства у Р. уступљена зем. влади. — Тужба парох. звања у Ј. против учитеља М. Ћ. уступљена зем. влади. — Пријава парох. звања у Б. против управе тамошње основне школе уступљена зем. влади. — На парох. у Св. компетују ј. Ј. Ж. у Ј.; В. С. у С. с.; Н. С. у Ч. — На парохију у Б. компетују ј. Г. Ж. у В.; Н. М. у С.; В. С. у С. с. — На парохију у С. компетује ј. Ј. М. у С. — На парохију у Ч. компетују Н. С. у Ч.; В. С. у С. с. — Одбијена молба Д. Ч. у С. ради исплате кат. оштете. — Пријава парох. звања у С. ради набавке иконе Распећа Христова за школу у Г. уступљена зем. влади. — Пријава парох. звања у Б. против подизања крчме близо цркве уступљена зем. влади. — Упитана парох. звања у О. Г. и Г., гдје се обдржава прослава св. Саве. — Наложено ј. о. М. М., да протапрописно подигнуту сес. оштету поврати. — Умољена зем. влада за обуставу сес. оштете ј. М. О. у Д. ради исплате повјереничких трошкова. — Записник првог свешт. збора ове дијецезе похрањен у архиви. — Расписан стечај на парохију у О. — Узета на повољно знање нека руконоложења. — На властиту молбу премјештени узајамно ј. Ј. Р. у С. и ј. Н. Р. у С. — Рјешено је 16 бракоразводних предмета. — Осим тога рјешено је још до 25 мање важних предмета.

ЛИСТАК.

Вести.

Седнице автономних власти. Арх. административни одбор сазван је у сједницу за 19. о. м., конзисторија за 20. о. м. а школски одбор 22. о. м. Народно школски савет држи своја заседања од 14. о. м.

Није пусто масло! „Застава“ у свом Morgenblatt-у бр. 285. у чланку под „Пусто масло“ између осталих неистина за „српску манастирску штампарију“ рече и ово: „— Но ова истрага (?!) није била безуспешна. Прегледачи су нашли, да рачунски дневник није по пропису уређен. Нити је прошивен, нити има печата саборског одбора. Може се дакле сваки час поцепати, направити други и т. д. У том дневнику нису исписане све стране него има остављених празних страна. Ту се може онда накнадно уписати што се хоће“.

Да л' је ову неистину „Застава“ исписала на прстију, ил' ју је навела по извештају одређених прегледача, не знамо.

Пред судом знаћемо част, да то сазнамо.

А за сад наводимо само ово сведочанство кр. јавног бележника, из ког се читаоци могу уверити о неистинитости горње тврдње „Заставине“.

Исто гласи:

„На захтевање управе српске манастирске штампарије у Карловцих потврђујем, да сам достављени ми њезин благајнички дневник од 1. Нов. 1903. год. гледе његовога вањског облика прегледао, те пронашао, да се исти из 247 страна до сада састоји, да је чисто и редовито вођен, да парочито до стране 245. нема никаквих уметака или коректоре, никакве празнине способне за дометање, никаквих уметања или брисања. — У Карловцих дана шестнаестога Децембра године 1905. — М. П. Васо Пауковић с. р. кр. јавни бележник“.

Библиотека † Илариона Руварца. Рекли смо, да ћемо у своје време читаоцима овога листа јавити, шта ће бити са Илариновом библиотеком, и овим искупљујемо своје обећање.

Његова Светост као поштовалац покојног Илариона, благоизволео је одобрити закључак братства манастира Гргетега да се његова библиотека пренесе у Карловце и споји са митрополијско-патријаршком библиотеком, те је иста заједно са орманима у којима је смештена била, пренета у Карловце и смештене се у засебну собу као „Библиотека Илариона Руварца архимандрита гргетешког“.

И тако ће Илариновa библиотека бити спасена, а подједно и отворена свима онима, који се усхтеду њоме користити.

Уверени смо да ће с нама заједно сви они, који знају и који требају стручних књига узвикнути и за овај родољубни поступак Његове Светости: *Живела Његова Светост патријарах Георгије!*

Нове књиге.

Пастирске посланице др. Георгија Летића, српскога православнога епископа тетшиварскога. *Трећа посланица* **На Божић** 1905. **О неговању и васпитавању мале деце.** Карловци 8° 14.

Уредба црквено-просветне управе српских православних епархија у Босни и Херцеговини. Мостар 16° Цена 1 Кр.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Од администрације.

Молимо поштоване претплатнике да дужну претплату подмире, и нову обнове, јер ето наступа већ и нова година 1906. а многи претплатници наши нису подмирили своју претплату на овај лист ни за 1905., а да не би смо морали никоме лист обуставити, моле се г. г. дужници да свој дуг плате.

Књижевни огласи.

Изашла је из штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС

СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.

Приопштио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр., а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују

Издање Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи **20 потура.**

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА

ЗА УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА

САСТАВИО

Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу г.г. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ЂОКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод, с тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г.г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

Изашла је нова књига из штампе:

„ВЕЛИКИ ТИПИК"

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штамарије по 4 круне од брошираног примерка. Укоричен 5.— К.

Српска Манастирска Штампарија.

ИЗВОД

ИЗ

СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ

ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД

САСТАВИО

ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је из штампе. Цена је књизи 1 круна. Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. автор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија нада.

АПОСТОЛИ

ПРАЗНИЧНИ И НЕДЕЉНИ

УРЕДИО

Прота **Василије Николајевић.**

Цена 1 књ. брошираној . . . . К 1·50
„ 1 „ тврдо везаној . . . . „ 2·—
„ 1 „ тврдо везаној у сафијану „ 2·50

☞ Књига се може добити код Управе Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 768./658. 1905. 2—2 91

С Т Е Ч А Ј

на упражњено место пароха у *Самаду* IV. платевног разреда.

Молитељи имају прописно инструисане молбе поднети надлежним путем овој конзисторији до 1. (14.) јануара 1906. године.

Из седнице епарх. конзисторије, држане у Темишвару 1. (14.) новембра 1905.

Председништво.

Број Е. К. 372. ех 1905. 1—2 84.

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се овим стечај на парохију у Острици II. платевног разреда у протопрезитерату личком.

Рок компетовању оставља се до 1. јануара 1906. године.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 6. октобра 1905.

Председништво.

К. 1253./175. ех 1905. 1—2 96

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај на парохију VI. разреда мађарбојско-вилањску. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем претпостављених им власти потписаној конзисторији до 31. јануара (13. фебруара) 1905. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 23. нов. (6 дец.) 1905 г.

Председништво.

К. 188. зап. ех 1905. 1—2 95

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Вемену с тим да ће изабрани парох и печварско-рацмечканску парохију VI. разреда администрирати. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 31. јануара (13. фебруара) 1906. год. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти, 23. нов. (6. дец.) 1905. год.

Председништво.

Број 1073. К. з. 813. ех 1905. 1—2. 97

С Т Е Ч А Ј.

Исписује се на парохију у *Мељанима*, V. разреда, а роком до укључиво 1. (14.) јануара 1906. године.

Молитељи имају своје прописно обложене молбенице надлежним путем до горњега рока подписаној конзисторији поднијети.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 23. новембра (6. децембра) 1905. године држане.

Председништво.

К. 168./зап. ех 1905. 92 1—2

С Т Е Ч А Ј.

Расписује се стечај ради сталнога попуњења упражњеног парохијског места I. разреда у Пешти. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 31. јануара (13. фебруара) 1906. године потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 23. новембра (6. децембра 1905. године.

Председништво.

Н А Т Ј Е Ч А Ј. 1—3 93.

На темељу одлуке славног срп. прав. Епархијског Школског Одбора у Пакрацу од 26. нов. (9. дец.) бр. 102./Ш.О. 96. ех 1905., а у смислу 67 §-а Школске Уредбе од 17. јула 1872. год. расписује се натјечај за *ново установљено женско учитељско мјесто* са годишњом плаћом од *осам стотина* (800) Круна и станарином од *три стотине* (300) Круна.

Рок је од 14. натјечају (27.) дец. 1905. до укључиво 25. јан. (7. фебр.) 1906.

Натјецатељице имају своје молбенице, обложене свима потребним документима, управити на потписани мјесни школски одбор. Упозорују се напосе на 58. §. Школске Уредбе с тим, да се након правомоћног избора, јер се школска година ncћ отпочела, има служба у овој школи *одмах* наступити.

Дужности изабране учитељице тачно су назначене у наредбе срп. нар. црквене Школског Савјета од 26. авг. 1876. г. бр. 124/168. одс. II. §§. 2—23.)

У Загребу 12. (25.) децембра 1905.

Мјесни Школски Одбор
срп. прав. црквено школске општине.

Ad бр. К. 1997 ex/1033 1905. 88 3—3

ЕДИКТ.

У брако-разводној парници Живана Недељковића из Карловаца против супруге му Терезије рођ. Крканковић, сада непознатог боравишта, расписује се едикт с тим, да се поменута Терезија, овој конзисторији у року од три месеца дана, рачунајући од дана првог увртења едикта овог у „Српском Сиону" или лично или преко свога заступника пријавити има или место садањега свог пребивалишта означити, јер ће се иначе бракоразводан поступак и без ње наставити и довршити.

Из седнице Архид. конзисторије, држане у Карловцима 18. (31.) октобра 1905. год.

Председништво

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од коованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђени као имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем **козе за звона** од коованог гвожђа, у торњу слободно стојеће; **звона или шоље за сатове** од метала; **прављење старих звона са крупама** од коованога гвожђа. —

20—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 пола табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље: на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уреднишшву „Српског Сиона" у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописа се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 848. 1905

СРПСКИ СИОН

Год. XV | Број 26

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у суботу 31. децембра 1905.

ЗВАНИЧНО.

ГЕОРГИЈЕ ПРВИ

ПО БОЖЈОЈ МИЛОСТИ И ВОЉИ НАРОДА СРПСКОГ ПРАВОСЛАВНИ АРХИЕПИСКОП КАРЛОВАЧКИ, МИТРОПОЛИТ И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ, ЊЕГОВА Ц. И АП. КР. ВЕЛИЧАНСТВА ФРАНЦА-ЈОСИФА ПРВОГА ПРАВИ ТАЈНИ САВЕТНИК, АВСТРИЈСКИХ ИМПЕРАТОРСКИХ ОРДЕНА ЛЕОПОЛДА ВЕЛИКОКРСТНИК И ГВОЗДЕНЕ КРУНЕ ПРВОГА СТЕПЕНА КАВАЉЕР, КРАЉЕВСКИХ СРПСКИХ ОРДЕНА: БЕЛОГА ОРЛА И СВ. САВЕ ПРВОГА СТЕПЕНА И КЊАЖЕВСТВА ЦРНОГОРСКОГА ДАНИЛОВА РЕДА ПРВОГА СТЕПЕНА ВЕЛИКОКРСТНИК и т. д.

ВИСОКОЧАСНОМ, ПРЕЧАСНОМ И ЧАСНОМ ПРАВОСЛАВНОМ СРПСКОМ СВЕШТЕНСТВУ ОБОЈЕГА РЕДА И ПОБОЖНОМ ПРАВОСЛАВНОМ СРПСКОМ НАРОДУ, БОГОХРАНИМЕ АРХИДИЈЕЦЕЗЕ КАРЛОВАЧКЕ ПРЕЉУБЕЗНОЈ ПАСТВИ СВОЈОЈ ДУХОВНОЈ, ШАЉЕ УСРДНИ ПОЗДРАВ И ПАТРИЈАРШКИ БЛАГОСЛОВ.

Љубезна децо моја!

Оно време, пре хиљаду девет стотина и пет година, кад је род људски, помраченог разума, изопачене воље и нагрђеног у себи образа Божјег, лутао по најцрњој ноћи прародитељске грешности, засијала му је звезда највеће светлости, звезда Витлејемска.

Кад је род људски пао у црне мисли, да га је милост Божја оставила и заборавила, јавила му се дивна у својој величини драгоцености своје.

Кад је очајавао, да му грешно залуталом нема више излаза, родио му се је Спаситељ. Родио се Исус Христос, Син Божји, Господ наш и Бог наш; родио се, да препороди свет; да крвном жртвом Голготском задовољи вечну правду Божју,

да драгоценом крвљу својом спере и изгласи са човека прародитељски грех, којим је увређена била правда Божја.

Родио се Спаситељ, да измири и сједини људе са Творцем; родио се Син Божји да их посини Богу и божанственом науком да их изведе и упути на пут истине и правде, да им загреје срца у љубави, коју дотле нису познавали.

Најсветију успомену на дан Рождества Христова празнујемо и данас, љубезна децо, са радошћу Витлејемских пастира и страхопоштовањем источних мудраца, испуњени вером спасења у Господу Исусу Христу и надом у милост његову и од сада.

У радости Божићнег празновања и надања заборавља се беда и невоља живота земаљскога, опраштају се неправде и увреде људи, напуштају се мудровања мудрости људске, па се душа и срце са свима мислима спаја у Божићну радост: Христос се роди! Слава въ вышнихъ Богъ и на земли миръ въ человѣцѣхъ благоволеніе. Слава въ вышнихъ Богъ кличе и моја душа и моје срце и све мисли моје; а у љубави очинског архипастирског, желим свима вама мир, добру вољу, испуњење богоугодних нада и честитам Христово Рождество: Христос се роди!

Тако чиним већ годинама, са престола патријарашког. Данас петнаести пут, баш у дане кад сам, по неисцрпној доброти велике милости Божје, дочекао навршену и педесету годину своје смерне свештеничке службе Господу Богу.

А благословен великом милошћу том, зар да не кличем Богу, зар да не певам славу имену његову, зар да му на дајем хвалу и славу?

Пуно је, баш данас, срце моје, и пуна је душа моја топле захвалности великој милости Божјој, која ме је благословила на почетку, која ме прати и која је мени крепост живота, штит и уточиште моје на целом путу педесетогодишњег свештениковања, петнаест година архипастирства на престолу српских митрополита патријараха.

И зато: пева срце моје, и зато кличе душа моја са умилним Псалмопевцем: Љубићу Те Господе, крепости моја; Господе, граде мој, заклоне мој, који се оборити не може; избавитељу мој, Боже мој, камена горо, на којој се не бојим зла; штите мој, роже спасенија мојега, уточиште моје, до данас и од данас. Тебѣ слава и держава въ вѣкы вѣкомъ!

И ја сам уверен, љубезна децо моја, да ви разумете топлину ове захвалности свога стара патријарха, коју *данас* приносим и подижем престолу Цара Небеснога. А схватићете и потребу душе моје и жељу срца мога, да *у овој* посланици, отац деци, патријарх народу, кажем мисли, осећаје и жеље, које ме ових дана испуњавају.

Казаћу их, јер су ме те мисли ових дана провеле по прошлости повековног свештениковања мојега, а највише, што ћете такође разумети, задржале ме на последњих петнаест година патријарашке радње моје.

Проводиле су ме мисли моје и по садашњици цркве и народа; одводиле ме и у будућност њихову. У тим мислима осваја ме и данашњи дан навршене педесетогодишњице и прекиде ми за часак те мисли, а унесе ме у ток прославе, којом прославише ту педесетогодишњицу они, који су осећали душевну потребу да ју прославе, поред молитве и благодарности Богу, још и хвалом мојих незнатних дела и смерне личности.

Том приликом поднесене су ми честитке са свију крајева Богом и народом поверене ми Митрополије, из свију кругова моје духовне пастве, љубљеног народа.

Поред усрдног архипастирског благослова, нека је и топла моја патријарашка хвала свима честитачима: и Епархијама и црквеним општинама, разним друштвима и корпорацијама, као и појединим личностима из Карловачке Митрополије.

У многим изјавама честитака ваших, љубезни моји, разабрао сам и нарочито

уочио уверавање, да ће историја, да ће потомство и поколења праведно оценити мене и моја дела.

Љубезна децо моја! Ако се историја ваистину пише пером истине, или ако историја, кад било, долази до познавања свију прилика и дела, историја ће истином тога познавања осветлити и моја дела. Истина ће запалити светлост, поред које ће поколења моћи та дела потпуно видети и познати. Моја је душа мирна у помисли на реч потомства. Савест је моја мирна и данас.

Што сам чинио, чинио сам у доброј вољи и намери. И ако сам што добра учинио, учинио сам по благодати Господа Исуса Христа у мени; учинио сам по дужности, по љубави, наслеђеној у Господу. Ништа нисам чинио за празну славу и не тражећи славу од људи, ни од вас, ни од других. Ништа нисам чинио из ласкања, ништа ради хвале своје; све за славу свете православне цркве и народа српског, све ради хвале Господа, чија ме је сила на то упућивала.

Служио сам Господу Богу, цркви и народу, светлом Краљу и домовини својој.

Колико сам верно служио Господу и цркви Христовој, судиће ми Судија Вечни, судиће ми Спаситељ Света, а суд његов праведан је, јер не гледа ко је ко; суди свакоме по делу. А милост Божја, која ме грли, заштићава и награђује за живота земаљскога, испуњава ме надом и у милост суда Божјег, за који сам спреман сваки час.

Служба моја узвишеном Владару, витешком и љубљеном Краљу нашем *Францу Јосифу Првом* и милој домовини, добила је своју награду у превишњој милости светла Владара не једаред, и данас у обилу великом.

А колико и како сам служио Богом повереној ми цркви и послужно народу српском, казују, сведоче и потврђују скромна дела моја, која нити ја могу улепшати, нити им може ко год одузети што.

У архипастирском, патријарашком раду, нисам угађао људима. Јер, по речима Великог Апостола: „Кад бих ја још људима угађао, онда не бих био слуга Христов.“

Можда се моја дела појединцима и не допадају. Свима се и не могу допасти. Сви се не угледају на добро, неки и на зло. Некима је мила светлост, а други по тами ходе, и ако је свима остављено, да смо сви синови видела и синови дана, а не ноћи и таме. Људи нису једнаки, нису једног ума, једне воље, једних жеља и тежња.

И зато ми никада није мисао ни наумила, нити ми је срце зажелело, да задовољим јавним радом својим свакога. Био сам увек и остаћу уверења, да је: хтети задовољити свакога то исто што и незадовољити никога; да задовољити свакога значи: изневерити свој позив, своју дужност и свој циљ, изневерити себе и своје идеале. Или, зар није Господ Исус Христос рекао: „Тешко вама кад стану сви добро говорити за вама, јер су тако чинили и лажним пророцима“.....

Ако савременици нису сви једних мисли, једног расположења, једне правде и љубави према смерности мојој, зар су такви били према мојим претходницима на престолу митрополита патријараха српских, за пуних 200 година? Нису. Ако сам, дакле, у старости својој, на патријарашком престолу српском, поред велике милости Божје, морао да окусим и многе неправде људске; поред најусрднијих дела својих, морао да поднесем и најјачу неблагодарност једног дела савременика, зар такав неудес није био у удесу и мојих претходника?

Не говорим ово да корем икога, или да се јадам на неудес удеса свога. Свакоме нека је, у име Рождества Христова, опроштена неправда и нељубав мени учињена, а ја мирно сносим и подносим терет и грешност те неправде и нељубави, јер је она суђена свима на престолима, с којих треба да светли добро против зла, истина против заблуда; суђена највише, можда, на трновитом, незавидном престолу српских патријараха.

Мирно подносим све, јер шта су мале муке архипастира Христове цркве према мукама Голготским, према мукама Апостола Христових? Зар нису Христа разапели они, у које није могла да стане његова беседа? Зар нису Апостоле измучили они, који не могоше гледати у светлост истине, у светињу добра? Или, да заборавим, зар, реч Христову: „Ако свет на вас узмрзи, знајте да на мене омрзну пре вас“?

О, љубезна децо моја! Лако ја сносим све што сам поднео, а опасан снагом вере, љубави и наде у Господу Богу, претрпиће и до краја. Али је велика брига моја за поверену ми цркву и народ, због раздора и неслоге синова њихових, због неумља у раздору том. То је рана која тишти душу моју, то је бол без којега није срце моје. Јер у неумљу раздора тога велико је зло, које раздире тело цркве, и живот народа мога, па неда срећи и напретку њиховом да оживи, да процвате, да пропева.

Ја сам много хтео напретка цркви и народу. Много сам хтео, али нисам увек имао с ким. Много сам хтео, ал' не хтедоше сви, који су дужни били помоћи ми. С многима сам градио, ал' су многи и разграђивали. С многима сам подизао, ал' су многи и рушили. И зато је многа жеља моја остала неиспуњена, многа мисао неоживотворена; многи посао био ми је узаман, многи остао недовршен и несвршен. А све је то на црну штету општега добра и будућности наше. Зато тужи душа моја и јада срце моје.

Но не очајавајте ипак, мила децо моја, не очајавам ни ја. Не полажем оружја у борби за напредак цркве и народа, не одбацујте га ни ви.

Јер и ако су ми животу године многе, љубав моја за цркву и народ мој не малаксава. Пуно је срце моје те љубави, још је добра воља и јака тежња моја да помогнем цркви и народу свом. У тој љубави ништа ме збунити не може.

Само нека је сваки од вас на својој стражи, на свом месту, на својој дужности. И нико нека не ради за празну славу, а сви за опште добро.

„Свака горчина, и гнев, и љутина, и вика, и хула, да се узме од вас, са сваком пакошћу. А будите један другом благи, милостиви, праштајући један другоме, као што је и Бог у Христу опростио вама“. Не би ли престао раздор, који раздире свете груди мајке наше цркве и дане народа мога, не би ли вас озарила светлост споразума са патријаршким престолом својим, — па да нам свима засветли звезда српског Витлејема, српског препорођаја.

Ако је икад требало мира, љубави и разума, данас га треба веома много народу мом. И биће бољих људи и доћи ће боља времена. И биће бољих дана и даће боље људе.

Говорим вам ово у љубави и бризи великој.

„А Бог ми је сведок, да вас љубим љубављу Исуса Христа, и зато се молим Богу, да вам се милост и мир и љубав умножи, да љубав ваша изобилује у разуму и у свакој вољи“.

У љубави вашој, од љубави моје примите патријаршки благослов. И срећан вам био Божић и сви празници по Божићу.

„И да буде с вама благодат, милост и мир од Бога Оца и од Господа Исуса Христа, у истини и љубави“. Амин.

Дано у Карловцима 1905. од рођења Господа нашег Исуса Христа, на дан Св. Оца Николаја и на дан навршене педесетогодишњице свештенства, а петнаест година патријаршта нашега.

Гореспоменути смирени патријарх

ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ.

МИРОН,

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЕПАРХИЈЕ ПАКРАЧКЕ ЕПИСКОП,

аустријско-императорског ордена гвоздене круне II. степена каваљер,

Благочестивом и благовјерном клиру и народу богохраниме епархије своје мир и благослов моли од свемогућег и милостивог Бога и Спаса Исуса Христа, а од смирености своје шаље архипастирски поздрав и братско цјеливање.

Божић нам је празник мира и љубави, празник радости и добре воље међу људима.

А како да нам и није Божић празник мира и љубави, празник радости и добре међу нама воље, кад је Бог *тако љубио свијет*, да је из једине љубави своје послао на данашњи дан роду људском *Сина својега*, који је учио људе праштати један другом, и живити у миру и љубави и с Богом и међу собом. Учио тако док је живио међу нама на земљи, учио тако и на крсту, кад је у самртнима мукама простио свима непријатељима својима и молио Оца својега, да им и Он прости, *јер не знају шта раде.*

Ту науку Христову треба да имамо на уму и срцу свагда, а особито данас, кад се и по народном обичају нашем мирбожимо у знак, да праштамо један другом.

Не праштамо ли ми један другом, не можемо се надати, ни да ће Бог простити нама гријехе наше, а гријеси којима се ми огрјешавамо о Бога, куд и камо су већи од гријеха, којима се огрјешавају о нас браћа наша.

У молитви Господњој молимо се Богу: „*й ѡстави намъ дългы наша ꙗкоже й мы ѡставлѣмъ должникомъ нашымъ.*“ Молимо се дакле, да Бог прости нама онако, као што и ми праштамо онима, који су криво учинили нама.

То је молитва наша, ал је то уједно и обећање наше Богу, да ћемо најприје ми простити онима, који су дужни нама.

Па да ли ми радимо тако, да ли праштамо, по обећању нашем онима, који су увриједили нас и учинили нама криво, ма у чем, ма најмање, с вољом или нехотице?

Не само да не праштамо радо, него шта више сумњичимо доста пута и теретимо један другога и онијем, што други није ни помислио, а камоли учинио.

Не праштамо радо, ако нас ко погледа мало криво, ил нам каже ријеч коју мало оштрију. Не праштамо, ако не мисли ко и не ради онако, као што мислимо и радимо ми. Не праштамо бољем од себе, не праштамо паметнијем и вићенијем, не праштамо богатијем и вриједнијем, а све због зависти која је раздвојила одмах прву браћу, и дигла руку брата на брата, Кајина на Авеља.

Прегонимо се по кућама, прегонимо по судовима, прегонимо по путевима разним, и у сједницама обичним и свечаним, званичним и незваничним, ма да знамо и за науку Христову, и за ону нашу народну: „сложна браћа нове дворе граде, а несложна и старе продају!“

Да појединци од нас може живити мирно, и радити успјешно, морају сви тијела нашега дијелови, од најмањега до највећега, бити здрави и сложни. Није ли нам, ма најмањи дио тијела нашега здрав, и неврши ли с другима дужност своју сложно, осјети то одмах и трпи цијело тијело наше. „Боли, порезао се ма по коме прсту", вели наша српска пословица народна.

Тако исто да кућа једна, народ један, може мирно постојати и успјешно напредовати, морају сви чланови његови сложно вршити дужност своју, једни већу други мању, једни тежу други лакшу, једни главом други рукама, једни очима други ногама, што је већ коме у дио пало, и шта ко, и колико може да врши према силама својима, према талантима од Бога добивенима.

Ради тога потребнога, благословенога мира, слоге и напретка и нашега и опћега, не смијемо пошто пото тражити на другима мана самo зато, да тучемо њима друге, као што ради несавјестан купац, који куди робу што више, да ју добије што јефтиније! А још мање смијемо по оној узречици нашој „туђи недјелом, кад не можемо дјелом."

Али ми при свему томе кудимо доста пута, као што се вели, на сунцу пјеге, а свјетлости се његовој и топлоти чинимо и невјешти, и често, ради малих ситница разилазимо се са људима, иначе добрима и вољнима и орнима на свако дјело и добро и родољубиво. И тако „без невоље градимо невољу", поништавамо и слабимо друге, а тиме слабимо и себе и све скупа заједно, као чланове цркве и народа нашега, мјесто да по слову апостолову: *један другога чашћу и поштивањем дижемо и јачамо*, мјесто да се један с другим поносимо и славимо, заборављајући да је данас већ и ван цркве опћепризнано и усвојено начело, да се добрим поступањем долази до циљели и лакше и брже, него ли злим поступањем, по ком се начелу поступа данас и са кажњеницима, и то са успјехом опће добрим, јер *„добро доноси свакоме добро"* вели Апостол, а *„зло добра донијети неће"*, вели српска пјесма наша народна.

Јосиф, испраћајући браћу своју из Египта кући к оцу Јакову, дао им је лијеп савјет: *да се не прегоне путем.*

И ми смо браћа, синови смо једнога народа и једне матере свете цркве наше, а и на путу смо к Оцу нашем небеском, кући нашој вјечној. Па не прегонимо се на томе путу краткоме!

Може нас који већ данас стићи тој кући и стати пред Оца небеснога и замолити, да му гријехе прости. А могу ли му се простити гријеси, ако по обећању своме није простио он другима, ако се није измирио, искључио са онима, који су згријешили њему?

Праштати другима можемо по примјеру Христовом тим лакше, што знамо, да људи гријеше понајвише из незнања и што знамо да нисмо сви ни примили једнаке од Бога таланте, па зато да се и разликујемо један од другога у многом чему. Разликујемо се по обличју нашем и стасу, разликујемо по снази духа и тијела, воље и срца, разликујемо имањем нашим, знањем и занимањем, тако, да стоји она наша народна: „колико људи, толико ћуди," а један учен човјек тврди, да ни два листа нема једнака, у свима, што их има, шумâ.

Покрај толике међу нама разлике, а уз то и себичности наше, јако је тешко судити друге, а тим теже, што неможемо завирити никоме у душу, да видимо шта ко мисли и како осјећа, и зато нам и заповиједа Христос да не судимо, то јест, да не осуђујемо друге, да не сумњичимо, да не теретимо друге, него да праштамо један другом и *седамдесет пута седам.*

и ако принесемо у цркву дар наш, а нисмо се прије *измирили* са братом нашим, то да оставимо дар пред олтарем и вратимо се и измиримо најпре са братом нашим, и онда истом да *принесемо* дар наш на олтар.

Простимо дакле, по науци Христовој, што имамо један на другога вољно, и *сносимо* по слову Апостолову, *слабости један другога* трпељиво, ради добра и свога и свију нас чланова цркве и народа светога Саве, миротворца браће своје. Окадимо куће наше тамјаном, ал окадимо и душе наше миром, без кога не можемо бити *синови Божји*, а ни синови *светосавске* цркве наше.

Но мир, којим треба да мири душа наша, није оно мировање наше: са рукама скрштенима, са ногама под нама подвинутима, мировање са срцем хладним, са очима дријемовнима и духом, коме се не мили ни бдити ни мислити! Не, то није божји мир, нит је Бог тога мира Бог!

Мир, коме је учио Христос, и који смо добили као милошту божићњу, тај мир ствара, подиже и покреће у нама добру вољу, тај мир грије срце наше и усред зиме љуте, и даје нам топлоте за живот и рад себи и ближњима.

Тај мир даје очима нашима вид и духу нашем разум, да боље и видимо и разумијемо Бога, себе и један другога.

Тај мир води ноге наше к ближњима нашима и по путевима најтежима и диже руку нашу свагда ближњима у помоћ сваку.

Тај мир мйром мириши, као оно кад зађемо у коју задужбину нашу са ћивотом српскога Светитеља нашега и добротвора, па чисто осјећамо око себе светињу, и чисто чујемо Духа светога глас, као оно што се чуо на Богојављење над Јорданом.

И то у задужбини светој, народној, слушање и осјећање, није друго, него будне савјести наше тајно шапутање: „*Иди и ради и Ти тако!*“ Иди, јер само тако можеш доћи до мира правога, чистога, благословенога, овога свијета и онога!

Тога мира желим вама свима, јер без мира тога, нити можемо бити овде на земљи сретни и задовољни, ма имали сва блага овога свијета, нити можемо бити горе на небу наслједници вјечне радости и блаженства, ма како дугачке биле молитве наше, а без добрих дјела наших!

„Вјера наша и молитва доводе нас до рајских врата, а добра дјела наша — отварају нам рајска врата!“ Тако вас учи наша српска богословија народна.

Зато, браћо свештеници од оба реда, и мили роде и народе: мир Божји! Христос се роди! Амин.

У **Пакрацу**, пред Божић 1905.

Гореспоменути смирени епископ

МИРОН с. р.

МИХАИЛЪ

Божјом милости православни Епископ српске Епископије г.-карловачке.

Пречасном и часном свештенству и љубазном у Христу стаду свом:

Од Господа и Бога и Спаса нашега Исуса Христа благодат и мир, а од смирености своје Архипастирски благослов и поздрав.

Мир Божји, Христос се роди! И кад се Христос родио, дођоше са истока мудраци, пареви персијски и „**Отверзше сокровища своя, принесоша емѹ дары, злато и лїванъ и смирнѹ**“, да Га даривају, и то златом, као Цара свију царева; ливаном као Сина Божјега и смирном као посланика и ходатаја небеснога, Који ће нас ради да умре овдје, на земљи. Мудраци ови, љубазни моји, приказивали су, може се рећи, цијело човјечанство, па су и принијели Спаситељу човјечјем све, што је за онда било од највеће цијене и вриједности.

Мудраци ти тако! А шта ћемо ми, љубазни моји, да принесемо данас Рођеному Цару небесном, Сину Божјем и човјечјем, Полаженику Божића нашега и ходатају нашем? Шта да му принесемо и чиме да Га даривамо?! Да ли златом? Не, тога ми немамо. У немаштини и потреби нашој једва састављамо крај с крајем, борећи се и дан и ноћ за оно корице крува свакидашњега! Да ли ливаном или смирном? Не, ни тога ми немамо, јер то не рађа нити расте на гричу и вриштинама нашим, а под леденом и снијежном кором поднебија нашега.

Па и кад би било злата, ливана и смирне у нас, у изобиљу, би ли то били баш од највеће цијене дарови, којима би могли да даривамо Спаситеља нашега, данас од Дјеви рођенога?!

Не, љубазни моји! Има нешто, што је драгоцјеније и од злата, мирисавије од ливана и Богу пријатније од смирне и од свакога на земљи пропадљивога блага, што га и тати поткопати и украсти и рђа изгристи и уништити може.

А то је, љубазни моји, *срце чисто* и смирено, пуно вјере и љубави, живе свијести и одлучне воље, да Богу угоди, а ближњему помогне. *То* и *такво* срце, нека буде наш дар, којим ћемо да даривамо, данас од Дјеви Рођенога Спаситеља нашега. **Сердце чисто созижди во нас҃ Боже**, како би тај *Твој* дар могли приносити као уздарје Теби, Дародавцу нашем, кроза све дане живота нашега овдје, на земљи.

Па, како ћемо ми љубазни моји, да даривамо *то* од Бога нам саздано и дано нам срце чисто?! То ћемо, браћо драга, учинити ми тако, ако будемо вршили своје дужности према Њему, Дародавцу небесном и према ближњима својима, сваком сину човјечјем.

Тако је, љубазни моји, дужност наша, да чинимо све, што можемо, да се што боље прослави Име Божје међу нама. Човјек хришћанин, који н. пр. припомогне, да се сазида или обнови, умије и украси храм Божји, чини дужност своју према Богу, приноси као оно мудраци источни злато, дар Господу своме! Тај дар пријатан је Њему; јер и ако је Он сада на пријестолу славе Своје; ипак се Он и данас нас ради и заради нашега спасења јавља у сиротним „јаслама“ на жртвенику црквеном, гдје се, код сваке свете Литургије, тако рећи поново рађа, да би се по ново принесао на жртву Богу и Оцу Своме за гријехе наше. Па као што су јасле витлејемске, у којима се **невидимо** смјестити благо-

волио, празне и сиротне биле, те Га је пречиста Његова мајка пеленама умотати морала: тако љубазни моји и јасле жртвеника по храмовима нашим остале би празне и сиротне, да се не нађе благочестива и дарежљива десница, која не само жртвенике и часну трапезу, него и остале празнине по цркви покрива и прекрива лијепим и достојним покривачима и снабдјева утварима и осталим прописаним украсима. Па нека је тај наш цркви својој дар, не знам како мален, ако потиче из срца чиста, из живе свијести о дужности својој према Богу и слави светога Имена Његовога, он је свједок наше према Богу љубави и од велике пред Богом цијене.

А дужност је наша, љубазни моји, да помогнемо ближњему свом, који помоћи наше треба, да ублажимо биједу и тугу, да утаремо сузу сироти и удовици, да даривамо слијепе, кљаста и убога . . . јер таковим жртвама **благоѣгождаѣтсѧ Богъ**. Бог, Који је богат, **оубиица** нас ради, Он, пун љубави према грјешном сину свом, заблуђеној овци Својој, биједе и невоље наше осјећа као да су Његове, па с тога и вели: **понеже сотвористе единомѹ сихъ братїй моихъ меньшихъ, мнѣ сотвористе.** (Мат. 25, 40). Па, када ми тако чинимо у животу свом у свакој прилици, онда ми, браћо моја, приносимо дар-уздарје Рођеному данас Сину Божјем, као и оно волсви, што му принесоше злато на дар.

Па чинимо ли ми заиста тако, кроза све дане живота нашега? **Боже, ты вѣси, ты всѧ знаеши!** Кад би измјерили оно, што ми приносимо драгом Богу на дар са оним, што у толико прилика проспемо и бацимо у лудо, да задовољимо несито чрево и угодимо нечистим пожудама и страстима којекаквим: како би мајушан и незнатан изишао нам пред очи „дар“ наш према оном, што у вјетар бацимо и страћимо, као и према оном, што би могли, када би хтјели. Колико н. пр. има наших цркви, којима гледамо кровове раскрите, зидове закисле и испуцале, обрушене и развађене, па часне трапезе и жртвенике пусте и прљавим и нечистим, дакле недостојним крпама нагрђене, свештеничке одежде подеране и масне од зноја и нечисти, пјевнице без књига, а све пусто, нечисто и јадно, али зато све се дало на гизду и моду: мушки, ако је само мало завирио у свијет, на дело, не може да буде без „господске“ робе и цокула (чизама), без уре и ланца и прстења, а дјевојке без читавога низа пробушених дуката, малих и великих.

Или, колико н. пр. гладних и босих, кљастих и хромих, слијепих и биједних обилази око нас, пружајући за нама изнемогле руке своје за помоћ нашу, а ми их или не видимо или им сурово и љутито добацимо штогођ, да нам „не досађују.“ А исти тај дан готови смо расути све што имамо, па и задужити се, бацајући по вароши на вашарима, па у биртији проводећи у пијанству и уз карте несретне.

Ето, каква је наша благодарност према Ономе, Који је нас ради и нашега ради спасења сишао се с пријестола славе Своје и благоволио се смјестити, Он **неѣмѣстимыи**, у сиротне јасле витлејемске! То је, браћо, само доказ, да у нама не бије срце чисто, нити у њему има вјере нити љубави, нити је у њему жива и будна свијест о дужности нашој према Богу и ближњем, а ни према себи самим, нити има добре и одлучне воље, да чинимо што је Богу драго, а ближњем нашем на корист какву. . . С тога немојмо тако, јер како ћемо да изађемо пред Христа Спаса нашега! Исто тако дужност је наша, љубазна браћо моја, да дарове и способности ума и духа, душе и срца, искуства наша и знање наше употријебимо на славу Божју и на корист ближњега нашега, друштва, па по том и народа нашега. Када то чинимо из будне свијести о дужности тој, па чистим, несебичним срцем, ми онда приносимо дар — уздарје небесном Дародавцу нашем, као што су оно волсви, принијели Му данас ливан, Њему, Јединородном Сину Божјем. Тако н. пр. приноси дар Господу своме пастир цркве Његове, када будно стоји на стражи душа и срдања од Господа и цркве по-

вјерених му, пазећи непрекидно да их заштити од заблуда и саблазни овога свијета, када и примјером живим и бесједом смишљеном и неуморном учи, савјетује, упућује и поучава духовно стадо Божје, како треба у свима приликама живота и домаћега и јавнога живота и радити, да угоди Спаситељу свом, када и сам кроз све дане живота свога чини а и вјерне потиче на добра, Богу угодна дјела, на разуман и напредан рад и на разумну и корисну штедњу, када оне, што су заблудили — исправља духом кротости, оне што плачу и трпе тјеши показујући на милост Божју, подижући тако изнемогле и клонуле, назидавајући све.

Приносе Господару неба и земље дарздарје поглаварства грађанства, ако управљају повјереним им народом **не нежде, но волею**, не као од биједе, силовито па себично, него са пуно свијести о одговорности својој, са одушевљењем, несебично, духом праведности али и кротости настојећи и примјером својим и згодним уредбама и начином, да се пјанство и расипност у иметку, развратност и разузданост у животу домаћем и јавном, и све зле навике и обичаји затру, а благи и значајни народни обичаји наши одрже и утврде. *Такови* дарови биће Богу пријатни, па од веће цијене пред Богом од онога ливана, што га принесоше данас источни мудраци — цареви перзиски од Дјеви Рођеном, Сину Божјему и човјечјему.

Приносе Богу дар-уздарје и родитељи н. пр., када дјецу своју и примјером и поуком згодном и беспрекидном одгајају у духу науке Цркве православне, у духу благочестивих предаја народа нашега, улијевајући им у млађане душе и срца њихова страх Божји, као начело и темељ сваке добродјетели, а по том и праве истинске среће, која је дуготрајнија од злата и свакога на земљи, земаљскога, варљивога и пропадљивога блага...

Најпослије приноси, мјесто смирне, за коју веле, да има у себи и горчине, данас од Бога Оца посланом нам небеском Полаженику Божића нашега и божанственом ходатају нашем дар свој, чисто и смирено срце своје и онај, који стрпљиво подноси биједе и невоље свакојаке, који ни крив ни дужан, невино страда али ипак не проклиње уре ни часа, када га је родила мајка, нити презирно и срдито гледа на људе и друштво људско, него у свој мучној патњи својој, безазлено а са пуно вјере и наде, погледа усанулим очима својима горе, на небо, одакле сунце Божје милости обасјава и добре и зле, праведне и неправедне. Благо патнику таковом... У њега је срце чисто, пуно вјере у Свемогућство и пуно наде у милост Божју, а мисли му се, блудећи по непрегледној пучини живота људскога, устављају на подножју Голготског крста, на ком је највећи Праведник као највећи патник и мученик, невин као Јагње Божје, испустио дух Свој... То је за њега утјеха и он, немајући ниће ништа, хита данас к вертепу — приноси чисто срце своје Спаситељу свом.

Па кад смо, љубазни моји из кратких цртица овијех уочили, шта су и какве су дужности наше, шта и како да принесемо ми свој дар данас Рођеном Цару свију царева, Сину Божјем и ходатају нашем, који је нас ради и нашега ради спасења жртвовао сам себе Богу и Оцу Своме, завјетујмо се данас пред мисленим јаслама витлејемским, да ћемо се канити свега, што би нам могло помутити чистоћу срца, збунити савијест, ослабити вјеру и убити љубав и наду, и тако учинити нас слабима и немоћнима, да чинимо што је Богу драго, ближњем нашем од користи, а нама самима на спасеније. Завјетујмо се пред лицем Спаситеља нашега, да ћемо Му свагда приносити на дар само *срце чисто* и смирено, што ће Њему бити и драгоцјеније од злата, и пријатније од када скупоцјенога ливана и смирне.. завјетујмо се; и Бог милостиви примиће то на свој пренебесни жртвеник и ниспослати нам Духа Свога благодат и за здравље и за спасеније наше. Мир Божји! Христос се роди!

Дано у *Карловцима*, о св. Николи 1905. год.

Смирени и горе поменути молитвеник

МИХАИЛЪ.

Рукоположени и произведени.

Његова Светост Преузвишени Г. Патријарах *Гаврилје* благоизволео је високим својим решењем 6. о. м. бр. 210./През. Арх. ех 1905. именовати бившег пароха протојереја пештанског, јеромонаха ман. Гргетега *др. Владимира Димитријевића* за протосинђела, поновивши му декретом од 17. о. м. бр. М 667. и привремену управу богословског семинара.

По високом овлаштењу Његове Светости, Његово Високопреосвештенство Г. епископ вршачки *Гаврило Змејановић*, благоизволео је 25. о. м. у карловачкој саборној цркви рукоположити свршеног богослова *Јована Поповића* за ђакона, а протосинђела *Данила Пантелића* управитеља ман. Прибине главе за архимандрита ман. Гргетега.

26. о. м. у дворској капели благоизволео је рукоположити монаха ман Гргетега *Илариона Живановића*, за ђакона, а за презвитера-јеромонаха о. *Кирила Секулића* јерођакона манастира Велике Ремете, а протосинђела и управитеља ман. Хопова *др. Августина Бошњаковића* за архимандрита ман. Хопова.

27. о. м. у саборној цркви благоизволео је рукоположити ђакона *Јована Поповића*, за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Врдинку, а *Косту Змејановића* пароха у Грку произвести за протопрезвитера.

НЕЗВАНИЧНО.

Северински банат и историја северинске жупаније

од Пешти Фрињеша.

(Свршетак.)

* * *

На ово је причање Пештиево приметио др Јован Хајнрих Швикер у „Literarische Berichte aus Ungarn“, што их је издавао Павле Хунфалви у II. књизи — години — за 1878. на стр. 609.—623. у погледу црквене историје — наведеног III дела, — у главноме ово: Швикер сумња, да је Хиеротеј био први владика у Ердељу, пошто је и грчки писац Скилитцес, који је на 100 година после Хиеротеја писао своју историју, у њојзи навео да је патријарах Теофилакт Хијеротеја посветио за „владику од Турске т. ј. Угарске“ а не за Ердељ, те пристајући уз мњење Пештиево, да је у јужној Угарској пре доласка Мађара било православних, ал нема доказа да их је било и у Ердељу.

Слаже се пак са Пештием, да је православних било са време Аршада.

Сумња у тврдњу Пештиеву у погледу давања титула грчким епископима, о њиховом односају и о грчким епископима.

Побија тврдњу Пештиеву, да је липско владичанство сједињено са арадским, пошто је оно сједињено са темишварским, те данас епископи темишварски носе наслов и од Липове.

Тврди да темишварско владичанство, није никад било сједињено са арадским, и ако се Исаија Ђаковић наводи у привилегији од 4. Марта 1695. као владика „темишварски и арадски“.

Што је у њој тако Исаија наведен, тумачи Швикер тиме, што је по престанку народног сабора од 1749. Исаије за време турске владавине био владика у Темишвару, а по доласку Црнојевићезом постао је владиком јенопољским, и што је ово била његова права епископија, а од темишварске је имао само један део. Арадска је епископија постала из јенопољске и великоварадске

Што је Пешти погрешно навео преставку народног сабора у погледу марчанског владичанства и костајничког, правда га Швикер тиме, што се повео за погрешним тврђењем у „Actenmässige Darstellung der Verhältnisse der gr. nichtunirten Hierarchie in Oesterreich“ стр. 17.

Погрешну тврдњу Пештиеву, да је Исаија Антоновић 1741. био арадски владика и да је те године на своју молбу премештен на карансебешку, коју је на другом месту поправио, тврдећи да је он у исто време био и арадски и карансебешки, исправља Швикер тиме, да је 1740. Исаија без привољења патријарховог добио и карансебешку епископију, због чега је и патријарах са епископима и народни сабор 1744. против тога протестовао, и напаслетку су пристали, да их само за свог живота може уживати, а после тога, свака епископија да има свога епископа.

Швикер исправља тврдњу Пештиеву, да је Вићентије Поповић постао вршачким епископом 1769., пошто је он постао тек 1774.

Швикер би — рече — имао што-шта да исправи у причању Пештиевом у погледу установљења митрополије у Влашкој и о односају православних у Ердељу. Наводи да грчко-католичке (унијатске) епископије у Мункачу и Епержешу нису потпале под кључку арцибискупију, него под острогонску. Замера му што није навео наредбу у погледу укинућа титуле православног митрополита у Угарској од 1706., а што је патријарах Арсеније Црнојевић носио титулу патријарха, да то није била злоупотреба, него је он имао права на ту титулу.

Непотпуно му је — рече — Швикер и причање о унији у Ердељу.

За Дијонисија Новаковића, ког Пешти наводи као епископа ердељског, рече, да је он био само администратор те епископије као будимски епископ. Последник Дијонисијев није био Дионисије него Софроније Кириловић.*

Вршачко-карансебешке владике нису — рече — плаћали таксу од 1000, него од 1500 фор.

Како ћемо идућом приликом коју више рећи о карансебешким владикама; то ћемо том приликом исправити и остале погрешке у чланку Фрињешовом. Уредник.

Извјештај

о раду седнице епархијске конзисторије будимске, држане у Будимпешти 23. новембра (6 децембра) 1905. под председништвом Његовог Високопреосвештенства г. епископа *Лукијана*.

Поводом прославе педесетогодишњице свештено архипастирске службе Његове Светости наређено је свима парохијским свештеницима и манастиру Грабовцу, да у очи дана св. Николе у 5 часова у вече звоњењем свију звона трајањем 1/4. сата објаве ту прославу, а на сам дан св. Николе да после божанствене литургије одржане, свечано благодарење и да то благовремено објаве у цркви народу. — Узет је на знање извештај Његовог Високопреосвештенства, да је јереја Георгија Голуба пароха помашког и јереја Дра Владимира Димитријевића пароха пештанског наслову протојереја одликовао и за протојереје рукоположио, те су познати исти, да у епарх. фонд том приликом 20 кр уплате, као и извештај, да је Петра Павловића свршеног богослова за ђакона и презитера рукоположио. — Узето је на знање председничко публиковање отписа министарства домобранства, да је Владимира Белеслина адм. мађарбојске парохије за вероучитеља на домобранској кадетској школи пећујској место јереја Исидора Бошњака именовало. — Узети су на знање отписи министарства богочастја и јавне наставе, којима је подручним свештеницима и свештеничким удовицама државне приномоћи подарило. — Узет је на знање отпис истога министарства у предмету законитог признања вероисповести „баптиста". — Узето је на председничко извршење отписом истога министра дозвољеног исправка матице крштених у Кишфалуби. — Узето је на знање председничко публиковање пресуде МЦСавета у брачној парници Лазара и Драгиње Плавшић из Дуна Сечуја. — Узето је на знање през. публиковање одлуке саборског одбора, којом свештеничкој удови Василија Мастановића није подарио мољену приномоћ. — Известиће се накрачка конзисторија, да Барч ситуварској парохији припада. — Подељен је коначан отпуст јереју Петру Павловићу адм. чиншке парохије, који је за адм. парохије у Мирковцима у архиђаконски постављен, а адм. парохије чиншке поверена је до даље наредбе протојереју Кораелу Чушићу. — Позваће се парохијско свештенство у барањској жупанији, да у матицама венчаних трага случај венчања Ане Шаркези са Фрањом Баном. — Узет је на знање извештај управе главноварошких болница, да се неће ваши дешавати, да римокатолички свештеник прими штолу приликом укопа православних. — Узето је на знање изјашњење Г. Бољарића окр. протопрезвитера мохачког на тужбу Дра Лазара Рајића из Мохача у предмету катихизирања на тамошњој грађанској школи. — Одбијен је приговор истога протопрезвитера против овд. решења у погледу убележбе једне судске одлуке у његову кондуиту. — Упућен је Ст. Михајлић на дужно понашање према окр. протопрезвитору и сходно понашање на протопрезитерском збору. — Издана је сведочба Дру Милану Мандићу кон. одветнику о службовању његовом код ове конзисторије. — Узети су на знање извештаји окр. протопрезвитера о уведењу у дужност свију администратора и пароха, који су из последње седнице ове конзисторије премештени, постављени, односно потврђени. — Узето је на знање през. расположење гледе издавања плате бившем и садашњем протопрезитерском капелану мохачком, односно гледе отштете за протопрезвитерског капелана протопрезвитеру из

* Фрињеш погрешно назва Новаковића Данилом, у место Дионисијем, а и Кириловића такође Данилом.

Уред.

народних фондова. — Саопштење се епарх. школском одбору будимском извештаји о биншим, а сада непостојећим вероисповедним школама у будимској епархији. — Примљена је оставка Дра Владимира Димитријевића на парохији пештанској, а ради сталног попуњења пештанске парохије расписан је стечај са роком до 31. јануара (13. фебруара) 1906. г. — Подношење се саборском одбору молба вероучитеља печујских, капошварских и бољадских прав. ученика ради награде за текућу школску годину и уједно је због болести досадашњег вероучитеља јереја Светозара Бољарића да даље наредбе поверена катихизација јерјеју Владимиру Белеслину и игуману Адријану Станишићу. — Молба јер. Славка Николића, да се на администрацију парохије срп. конисеке премести одбијена је с тим, да се иште на другу коју упражњену парохију, када на такову стечај буде расписан. — Издане су сходне наредбе ради отклоњења окр. протопрезвитерима опажених мана и недостатака у подручним њеким црквама и парохијским звањима. — Наређен је избор пароха у Шиклушу, а за конз. повереника изаслан је јереј Милан Костовић. — Није удовољено молби црк. општине у Шиклушу, да јој се преко предстојећих празника на расположење стави један јеромонах, пошто га на расположењу нема. — Расписан је стечај на парохију мађарбојско њиљанску као и њеменску са роком до 31. јан. (13 фебруара) 1906. г., на ову последњу с тим, да ће се изабраном пароху у администрацију поверити нечварско рацмечканска парохија. — Издата је на изјашњење Гаврилу Бољарићу окр. протопрезвитеру у Мохачу тужба и молба тамошњег учитеља Ђоке Јанковића у предмету сарањивања прав. цигана. — Упућен је Г. Бољарић окр. протопрезвитер мохачки и путем њега збор свештенстна протопрезвитерата мохачког, да поднесе овамо образложени и конкретан предлог ради установљења краћег и једнообразног обреда приликом веких свештеничких функција ради подастирања св. архијерејском синоду. — Узети су на знање извештаји подручних неких парохијских звања о отклоњењу опажених мана и недостатака у цркви и парохијским звањима. — Узет је на знање председајан одговор на упит Дра Владимира Димитријевића, да се у овој епархији само један назарен налази, ако жели најновије званичне податке о томе, да поднесе потребан број сходних тисканица. — Узето је на знање председајално саопштење Добривоју Николићу адм. у Санаду потребних додатака из ове епархије за састављање стручног свештеничког календара за 1906. г. — Узет је на знање председајан одговор јерејуу Јовану Б. Милићу у погледу поступка ради исправка црквених матица. — Узето је на знање през. расположење, којим је умољен саборски одбор, да од досадашње дужности разрешеним неким свештеницима приномоћ из јерархијског фонда обустави, а другима, који су на њихова места постављени, у течај стави. — Узето је на знање председајално постављање Саве Канурића учитеља у Шиклушу за вероучитеља прав. ученика у тамошњој грађанској школи на време, док се парохија стално не попуни. — Установљен је распоред, по коме ће свештеници о храмовним славама у 1906. године код сваког храма саборно служити. — Узети су на знање извештаји о раду подручних свештеничких зборова у 1906. години и издаће се сходне наредбе, да тај рад одговара жељеној сврси, а немарни свештеници ће се последњи пут најстрожије упутити, да без важнога узрока са исповести и збора несмеју изостати и да задату писмену радњу у сваком случају морају израдити већ за сам збор, а тек у довољно оправданом случају накнадно конзисторији овој поднети.

† Јован Удицки

парох в. кикиндски.

После четрнајстодневног тешког боловања 18. (30.) децембра 1905. предао је Богу своју племениту душу у вел. Кикинди, парох и протонамесник кикиндски *Јован Удицки* у 87-ој год. а 56-ој год. узорне свештеничке службе.

Врли је покојник рођен је 1819. г. у вел. Кикинди. Учио је школе основне у вел. Кикинди, а средње делом у Кечкемету — делом у Сегедину. Богословију је слушао у Карловцима и Вршцу, 1850. год. рукоположен је за ђакона и презвитера, и као капелан и администратор је служио потпуни 56 г. срп. прав. црквене општине вел. Кикиндску.

У покојном попу Јоци губи се тип оних наших старих свештеника, који су у савесној служби и лепом опхођењу придобили љубав и поштовање својих парохијана до највишег степена.

Погреб беше величанствен. Покојног попа Јоцу су испратили до вечне му куће, 14 у Христу браћа и свлан народ — и тиме је посведочена љубав парохијана према своме пастиру. При опелу се опростио од њега врло дирљивим речима — од детињства друг његов окружни прота вел. кикиндски Ђорђе Влаховић. Покојни поп Јоца је био мирољубив и праведан и за то је све до смрти уживао опште поштовање.

Слава и вечан спомен узорном свештенику и пријатељу српском, дичном и вредном оцу Јовану Удицком!

В. пл. В.

† Арса Пајевић
књижар.

У Новом је Саду умро 13. о. м. после дужег боловања *Арса Пајевић* књижар у 65. години свога живота.

Арса је Пајевић својим трудом и чувањем постао од словослагача свој господар, и као такав чинио је за живота многа добра на све стране, а и на самртном часу сетио се свога народа, те је доста знатан свој иметак по смрти своје добре и верне супруге госпође Анке оставио српској новосадској гимназији.

За живота је као и сваки најоле угледнији Србин и он од познатих „усрећитеља новосадских“ морао да претрпи многе нападаје, и заиста је чудан стицај судбине, да они, које исти „родољуби“ нападају, ти су највећи добротвори народни, дочим они које они у звезде кују, ти не само да ништа на народне циљи не оставише, него по гдекоји од њих за живота користише се народним имањем.

Арса је Пајевић заслужан и за српску књижевност. Не само да је написао неколико књига, него је и издао врло много корисних књига и листова, па и „Глас истине“ црквени лист од 1884.—1891. излазио је у његовој наклади, а „Српски сион“ 1891. — прве своје године.

Уз то су Арса Пајевић и његова госпођа супруга Анка, једно сироче извели на пут, а друго су започели, но које је његова госпођа супруга Анка такође извести на пут. Те су своје посинке они звали као своју децу рођену.

И такав човек и родољуб заслужио је, да му сваки Србин каже: Бог да ти добри Арсо душу опрости и вечан ти спомен!

Д. Р.

Исправак. У место 758, 759, 760, 761, 762, 763 и 764. стране, треба да дође 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779 и 780. страна.

Читуља.

У Брчком у Босни умро је 16. о. м. парох брчки *Михаило Говичић* у 36. год. свога живота.

Михаила хвале као спремна свештеника и великог српског родољуба. Вечан му спомен!

Позив на претплату.

Овим бројем завршује „Српски сион“ XV. годину свога излажења и ступа идућим бројем у име Божје у XVI. годину.

Лист ће излазити и на даље у досадашњем формату и то сваког 15. и последњег месеца на два табака.

Цена је листу на годину —	8 К
на по године — — —	4 К
на четврт године — —	2 К
А за стране земље — — —	10 К

У Карловцима 30. Децембра 1905.

Димитрије Руварац
уредник „Српског сиона“.

Уредник: Димитрије Руварац, протојереј.

Од администрације.

Молимо поштоване претплатнике да дужну претплату подмире, и нову обнове, јер ето наступа већ и нова година 1906. а многи претплатници наши нису подмирили своју претплату на овај лист ни за 1905., а да не би смо морали никоме лист обуставити, моле се г. г. дужници да свој дуг плате.

Књижевни огласи.

Београдски свештеници Петар Милојевић и Драгутин Димитријевић, покрећу од нове године богословски лист, под насловом

»ПАСТИРСКА РЕЧ«.

Лист ће излазити недељно на табаку, а цена му је за Аустро-Угарску 10 круна на годину. Претплату треба слати на Петра Милојевића, пароха београдског, таковска улица бр. 16.

ЛИТУРГИКА

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

САСТАВИО

ВОКА МИЛИЋ, учитељ новосадски.

Друго умножено издање.

Ова је књига готова и може се добити у потписаној штампарији. Исту књигу одобрио је св. Архијерејски Синод, с тога молимо да се поручбине шаљу на потписану штампарију. Цена је књизи 50 потура. Књижарима, школским одборима и г.г. учитељима, дајемо уобичајени књижарски попуст.

Српска Манастирска Штампарија
у Ср. Карловцима.

ПРАВОСЛАВНА ЛИТУРГИКА
А УЧЕНИКЕ СРЕДЊИХ ШКОЛА
САСТАВИО
Александар Живановић.

Цена је књизи К 1·20 — Обраћамо пажњу т. православним катихетама на ову школ. књигу која је прописана као школски уџбеник на средњим школама.

Српска Манастирска Штампарија.

Изашла је на штампе, и може се добити код потписате управе књига:

ОПИС
СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МАНАСТИРА 1753.
Приопштио: **Димитрије Руварац.**

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр., а неувезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штампарије.

ИЗВОД
ИЗ
СРПСКЕ ГРАМАТИКЕ
ЗА I. И II. ГИМНАЗИЈСКИ РАЗРЕД
САСТАВИО
ЈОВАН ЖИВАНОВИЋ

изашла је на штампе. Цена је књизи 1 круна. Школска књига је ова одавно понестала, и ђаци наши нису је имали, те се јако осећала потреба да се приреди ново издање што је и учињено. Г. автор није жалио труда, да ову књигу допуни и на ново преради, а српска манастирска штампарија нада.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

К. 1253/175. ех 1905. 2—2 96

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парохију VI. разреда мађарбојско-вилањску. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем претпостављених им власти потписаној конзисторији до 31. јануара (13. фебруара) 1905. поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 23. нов. (6 дец.) 1905. г.

Председништво.

Број Е. К. 372. ех 1905. 2—2 84.

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим стечај на парохију у Острвици II. плаћевног разреда у протопрезвитерату личком.

Рок компетовању оставља се до 1. јануара 1906. године.

Из седнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 6. октобра 1905.

Председништво.

Број 1073. К. з. 813. ех 1905. 2—2. 97

СТЕЧАЈ.

Исписује се на парохију у *Мељанима*, V. разреда, а роком до укључиво 1. (14.) јануара 1906. године.

Молитељи имају своје прописно обложене молбеннице надлежним путем до горњега рока подписаној конзисторији поднијети.

Из седнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, 23. новембра (6. децембра) 1905. године држане.

Председништво.

К. 168./зап. ех 1905. 92 2—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталнога попуњења упражњеног парохијског места I. разреда у Пешти. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 31. јануара (13. фебруара) 1906. године потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти 23. новембра (6. децембра 1905. године.

Председништво.

НАТЈЕЧАЈ. 2—3 93.

На темељу одлуке славног срп. прав. Епархијског Школског Одбора у Пакрацу од 26. нов. (9. дец.) бр. 102./Ш.О. 96. ех 1905., а у смислу 67 §-а Школске Уредбе од 17. јула 1872. год. расписује се натјечај за *ново установљено женско учитељско мјесто* са годишњом плаћом од *осам стотина* (800) Круна и станарином од *три стотине* (300) Круна.

Рок је од 14. натјечају (27.) дец. 1905. до укључиво 25. јан. (7. фебр.) 1906.

Натјецательице имају своје молбенице, обложене свима потребним документима, управити на потписани мјесни школски одбор. Упозорују се напосе на 58. §. Школске Уредбе с тим, да се након правомоћног избора, јер се школска година већ отпочела, има служба у овој школи *одмах* наступити.

Дужности изабране учитељице тачно су назначене у наредбе срп. нар. црквене Школског Савјета од 26. авг. 1876. г. бр. 124/168. одс. II. §§. 2—23.)

У Загребу 12. (25.) децембра 1905.

Мјесни Школски Одбор
срп. прав. црквене школске општине.

К. 188. зап. ех 1905. 2—2 95

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај ради сталног попуњења парохијског места VI. разреда у Вемену с тим да ће изабрани парох и пећварско-рацмећанску парохију VI. разреда администрирати. Молитељи имају своје ваљано инструисане молбе путем својих претпостављених власти до 31. јануара (13. фебруара) 1906. год. потписаној конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије будимске, држане у Будимпешти, 23. нов. (6. дец.) 1905. год.

Предсједништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА
ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА
АНТОНА НОВОТНИЈА
У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са крупом од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по волји и лако могу кретати, ако би се на једном месту напукло, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре 2 провиђенаи като имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у горњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крупама од кованога гвожђа. —

21—24, 8. Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленарском медаљом.

„Српски Сион" излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За стране земље на годину 10 круна. Појединн бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а остала рукописи уредништву „Српског Сиона" у Карловцу. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно општински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 35. 1906.